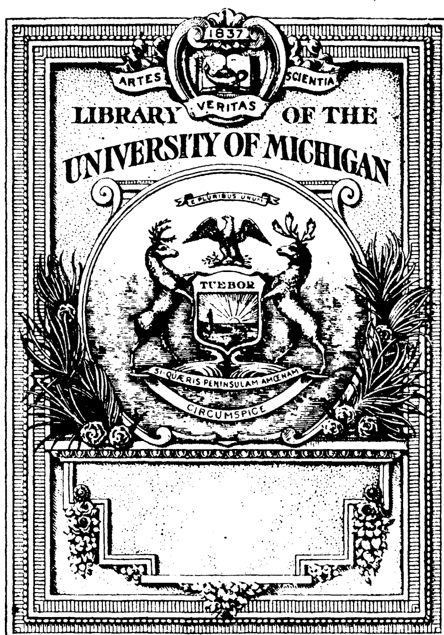
H. C. KLINKERT

NIEUW

MALEISCH-NEDERL.

WOORDENBOEK

1837
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
E PLURIBUS UNUM
TUEBOR
SI QUÆRIS PENINSULAM AMŒNAM
CIRCUMSPICE

NIEUW

MALEISCH-NEDERLANDSCH WOORDENBOEK

MET ARABISCH KARAKTER

NAAR DE BESTE EN LAATSTE BRONNEN BEWERKT

DOOR

H. C. KLINKERT.

Derde verbeterde en vermeerderde druk.

BOEKHANDEL EN DRUKKERIJ

voorheen

E. J. BRILL

LEIDEN. — 1916.

VOORREDE VAN DEN SCHRIJVER.

Nauwelijks was de correctie der proeven van den tweeden druk van het Nieuw Nederlandsch-Maleisch Woordenboek afgeloopen, of eene tweede uitgave van het Nieuw Maleisch-Nederlandsch Woordenboek met arabisch karakter bleek noodig te zijn. Ook die bieden wij hier aan, voorzien van belangrijke verbeteringen en vermeerderingen. Het supplement op dit Woordenboek, vroeger afzonderlijk uitgegeven, is er nu in verwerkt en bovendien zijn er in opgenomen al de aanteekeningen, die wij sedert de verschijning daarvan nog maakten. Voor den regel, bij de transscriptie gevolgd en de namen der schrijvers, die ons het meest de stof voor onze aanteekeningen leverden, verwijzen wij naar hetgeen wij in de voorrede van het Nieuw Ned.-Mal. woordenboek meedeelden. Aangezien eene opgave der Handschriften, door ons geraadpleegd, meer bij dit Woordenboek op hare plaats is, hebben wij die in de lijst der verkortingen zooveel mogelijk opgenomen. Dat deze tweede druk een even goed onthaal moge vinden als de eerste en velen een goede hulp zij bij de beoefening van het Maleisch is de wensch van

Leiden, 15 Aug. 1902. DEN SCHRIJVER.

VOORWOORD VAN D[R]. A. A. FOKKER.

In opdracht van de firma vh. E. J. Brill belastte ik me met het nazien en persklaar maken van het laatste gedeelte van dit woordenboek (van blz. 833 af). 't Spreekt van zelf dat ik in al de reeds te voren genoemde woorden, ook in dat laatste gedeelte, geen verandering in de spelling heb aangebracht. Echter heb ik me wel veroorloofd zulks te doen in de nieuw genoemde woorden. Ook heb ik menigmaal iets toegevoegd of geschrapt. Afleidingen uit het Skr., Arab. of Port. ondergingen hier en daar verbetering. Veel Javaanse woorden, die mij volmaakt overbodig leken, liet ik weg.

De spellingwijziging betrof meer dan eens de zuivere uitspraak (zo veranderde ik *mandor* in *mandoer*, *nĕgari* in *nĕgĕri* enz. enz.).

Tevens vermeldde ik overal de naam Wilkinson, schrijver van het verdienstelike grote *Malay-English Dictionary* (Singapore, Kelly & Walsh Limited, 1903), waar deze afweek of enkel aan V. d. Wall toegeschreven woorden of beteekenissen bevestigde. Enkele uitsluitend van hem herkomstige woorden nam ik mede op.

Bij mijn dank aan de uitgevers voor de vererende taak voeg ik mijn beste wensen voor het debiet van dit volledigste en betrouwbaarste der bestaande Maleise woordenboeken.

Amsterdam, 8 April 1914. F.

LIJST DER VERKORTINGEN.

Ab. Tam. Hikajat Aboe Tamám.
Abd.-Abdoellah bin Abdoe'lkadir.
Abd. sch. wrdb. Abdoellah Schets van een woordenboek.
Abd. Moel. Sjaïr Abdoel Moeloek.
acc. accidenteel. act. actief. ald. aldaar.
Am. H. Hikajat Amir Hamzah.
anat. anatomisch. Arab. Arabisch.
Asm. Pat. Hikajat Asmara Pati.
Bat. Bataviaasch. bedr. bedrijvend.
bep. obj. bepaald object.
Bid. Sar. Sjaïr Bidasari.
Bijdr. t. l. en volkk. Bijdragen tot de taal-, land- en volkenkunde.
Bloeml. Zed. verh. Bloemlezing van Zedekundige verhalen, een dus genoemd Maleisch Handschrift.
Bocht. Hikajat Bochtijar.
Boeng. Ramp. Bloemlezing uit de Maleische geschriften, met latijnsch karakter, door mij uitgegeven bij de firma E. J. Brill.
Boeng. ramp. bĕs. Groote bloemlezing met arabisch karakter, gelithografeerd, uitgave P. W. M. Trap.
Boer. Baj. Hikajat boeroeng bajan boediman.
Bost.'lkat. Bostánoe'lkatibin.
b.v. bijvoorbeeld.
C. en Cr. *Crawfurd.*
Caus. causatief.
Ch. Maim. Hikajat Chodjah Maimoen.
Chin. Chineesch.
C. en S. *Clifford* en *Swettenham.*
de B. *de Bode.*
de Br. K. *de Bruyn Kops.*

de Holl. *de Hollander.*
d. l. Cr. *de la Croix.*
Dew. Ag. Mĕl. Hikajat Dewa Agas Mĕlela.
d. i. dit is.
dir. obj. direct. object.
Dr. F. *Dr. A. A. Fokker.*
Dul. *Dulaurier.* Eng. Engelsch.
e. s. v. eene soort van.
F. en Fav. *Favre* (l'Abbé Favre, Dr. F.).
fig. figuurlijk. Fr. Fransch.
G. v. W. *Gerth van Wijk.*
H. en Hik. Hikajat.
Hik. Abd. Hikajat Abdoellah.
Hik. Bang. Hikajat Bangka.
H. Boedj. Hikajat Boedjangga.
H. Groel. Hikajat Groelam.
H. K̓or. Hikajat Korisj.
H. Ind. Mĕng. Hikajat Indra Mĕngindra.
H. Ind. Bang. Hikajat Indra Bangsawan.
H. Naj. Koes. Hikajat Naja Koesoema.
H. Nod. Sj. Hikajat Nodir Sjah.
H. Prab. Dj. Hikajat Praboe Djaja.
H. Tj. Wan. Pat. Hikajat Tjekel Waning Pati.
Hik. Sj. Mĕrd. Hikajat Sjah Mĕrdan.
Hind. Hindoestani. HS. Handschrift.
HSS. Handschriften.
H. T. Hikajat Hang Toewah.
Ibr. b. Chas. Sjaïr Ibrahim bin Chasib.
id. idem.
ind. obj. indirect object.
Ind. Kĕs. Sjaïr Indra Kĕsna.
intr. intransitief.
I. P. Hikajat Indra Poetra.
i. pl. v. in plaats van.
Ism. Jat. Hikajat Isma Jatim.
Jat. Noest. Sjaïr Jatim Noestapa.
Jav. Javaansch.
K. B. Kokki Bitja, het Maleische Kookboek.
Kal. Dam. en K. D. Hikajat Kalila dan Damina.

Keas. en K. *Keasberry.*
Kin. Tab. Sjaïr Kin Taboehan.
Kw. Kawi. L. *Leydecker.*
Lang. Boew. Hikajat Langlang Boewana, ook L. L. B.
lett. letterlijk.
M. en Marsd. *Marsden.*
Mad. Sjaïr Madli.
Mal. Malaka, ook Maleisch.
Mal. br. Maleische brief.
Mal. Sam. en M. S. Maleische samenspraken.
Mans. Sj. Sjaïr Mansoer Sjah goempita.
mar. maritiem.
Mes. Kag. Hikajat Mesa kagoengan Sira Pandji Wila Koesoema.
Mes. Pr. Dj. Hikajat Mesa Praboe Djaja.
Mĕn. Mĕnangkabauwsch (beter Minangkabausch, Dr. F.).
M. R. Hikajat Makota sĕgala radja.
Meurs. *Meursinghe.*
Mid.-Sum. Midden-Sumatra.
N. *Netscher.*
Nod. Sj. Hikajat Soelṭan Nodir Sjah.
Ned. Nederlandsch.
Niem. bl. *Niemann* bloemlezing.
N. M. Hikajat Noer Moehammad.
obj. object.
Oend. Mal. Hoekoem oendang-oendang Malaka.
Oend. Djamb. Hoekoem oendang-oendang Djambi.
O.-I. Oost-Indië.
O.-Sum. Oost-Sumatra.
onb. obj. onbepaald object. onz. onzijdig.
Pad. bovl. Padangsche bovenlanden.
p. en pag. pagina.
Pant. Pantoen. pass. passief.
Pĕl. Abd. Pĕlajaran Abdoellah ka Klantan enz.
Pĕl. Dj. Hikajat Pĕlandoek Djinaka.
Perz. Perzisch.
Pijn. en P. *Pijnappel.* Pist. *Pistorius.*
Poel. Pin. Poelau Pinang.
Hoesp. R. Hikajat Poespa radja.
Port. Portugeesch.

Pr. Dj. Hikajat Praboe Djaja.
R. P. Hikajat Radja-radja Pasai.
R. Chaib. Hikajat Radja Chaibar.
r. v. b. regel van boven.
R. v. Eys. *Roorda van Eysinga.*
r. v. o. regel van onderen.
Sadj. Mal. en S. M. Sadjarah Mĕlajoe.
Saif Dz. Hikajat Saif Dzoelisan.
Schr. schrijver.
Sĕr. B. Hikajat Sĕrangga Bajoe.
Si Misk. Hikajat Si Miskin.
Sing. Singapoera. Sj. Sjaïr.
Sj. Ard. Sjaïr Ardan.
Sj. Dzoeb. Sjaïr Dzoebaidah.
Soelt. Jah. Sjaïr Soeltan Jahja.
Har. Sjaïr Haris.
Sj. Ind. Kĕs. Sjaïr Indra Kĕsna.
Skr. Sanskrit. Soend. Soendaasch.
Sprw. Spreekwoord.
Suppl. Supplement op het Woordenboek van *Pijnappel.*
Soelt. Ibr. Hikajat Soeltan Ibrahim radja Erak.
Sw. *Swettenham.* Tam. Tamil.
Tam. ed Dar. Hikajat Tamim ed Dari.
T. T. *Tĕka-tĕki tĕrbang* een spelboek met Ar. kar.
trans. transitief.
Tug. Tugault, woordenboek.
Tijds. t. l. en vlkk. Tijdschrift voor taal-, land- en volkenkunde.
V. d. Tk. *van der Tuuk.* v. d. Tn. *van der Toorn.*
V. d. W. *von de Wall.*
verb. verbastering. vergel. vergelijk.
vulg. vulgair.
wed. wederkeerig.
W.-Sum. West-Sumatra.
Wrdb. woordenboek. W.w. werkwoord.
z. o. en zie ald. zie aldaar.
= gelijk.
± plus minus, ongeveer.

NIEUW

MALEISCH-NEDERLANDSCH WOORDENBOEK.

ا Alif

اب **ab,** bus, meestal van tin, bestaande uit twee in elkander sluitende holle cilinders, gebruikt tot berging van gepraepareerde opium.

اب **aba,** gloeien, heet voelen van het lichaam; gloed, warmte. C. en S.

ابا **aba,** Arab. van *aboe*, vader; *aboe Ali*, de vader van Ali; *aboe 'lḥaját*, vader des levens, fig. voor den regen.

اباء **iba',** Arab. afkeerig van iets zijn, weigeren, ongehoorzaam zijn, met tegenzin iets doen.

ابتداء **ibtida',** Arab. beginnen, begin, aanvang; *ḥoeroefoe 'l ibtida'*, aanvangspartikel, waarmede een nieuwe zin begint; *lilibtida'*, om te beginnen.

ابتر **abtar,** Arab. zonder, of met korten, staart, verminkte.

ابجد **abdjad,** Arab. alphabet, naar de vier eerste letters van het oude Arab. alphabet, die ook als getalmerken werden gebezigd en nu nog dienst doen bij geheimzinnige berekeningen; *dĕngan bilangan abdjad*, volgens de berekening met dit alphabet; *dĕngan pĕngatoeran abdjad*, alphabetisch gerangschikt.

ابد **abad,** Arab. wat wel een begin heeft, maar zonder einde is; eeuwig in de toekomst; ook eeuw, b. v. *pada abad ini*, in dezen, onzen tijd, in deze eeuw, zie *abid*, eeuwig en altoos, in eeuwigheid, voor eeuwig; *abadoe 'l abadina*, in alle eeuwigheid, van eeuwigheid tot eeuwigheid.

ابدي **abadi,** Arab. eeuwig in de toekomst.

ابدية **abadijat,** Ar. eeuwigheid.

ابر **abar;** *mĕngabar*, iets in zijn vaart belemmeren of tegenhouden, zooals b.v. een te hoog tuig of een te zware deklast op een vaartuig.

ابر **aboer;** *mĕngaboer*, verkwisten; *pĕngaboer*, verkwister; *aboeran* verkwisting. Zie *hamboer*.

ابراء **ibra',** Arab. het vrijstellen, kwijtschelden; vrijstelling, kwijtschelding.

ابراهيم **ibráhím,** Arab. Abraham.

ابرص **abraṣ,** Arab. melaatsch, melaatschheid; meervoud *boerṣ*, zie *boeroes*.

ابرق **abrak**, Arab. moskovisch glas, mariaglas, mica.

ابس **abas**, verb. v. عباس.

ابس **aboes**, I. breuk, onderdeel van een munt; pasmunt; denkbeeldig tiendegedeelte van een *timah* of *kepeng*, waarvan 10 = 1 duit zijn. Ook *haboes*.

II. Mĕn. = *rĕboes*, zie ald.

ابس **abis**, = *habis*, zie ald.

ابعد **abăd**, Arab. verwijderd. Zie بعد

ابڠ **abang**, I. oudste broeder of zuster, ook oudere neef of vriend en in het algemeen als aanspraakstitel voor gewone, doch oudere onbekenden; *abang sapoepoe*, volle neef; *a. doewa poepoe*, achterneef. Het is gemeenzamer dan *ĕntjik*. Ook in gebruik voor den oudere van twee echtgenooten; *mĕngabangkan*, iemand met *abang* toe- of van hem spreken.

II. Jav. rood; *balerang abang*, zwavelarsenik of roode zwavel; *abang toewa*, donkerrood; *a. moeda*, licht rood. Ook verk. tot *bang*, b.v. *batik bang*, rood gebatikt kleedje.

III. *ĕbang*, zie *bang*.

ابق **aboek**, stof, molm, poeder in graan of hout, ook overdrachtelijk gebezigd van geld of goederen; *aboek gĕrĕgadji*, zaagmeel, zaagsel. Zie ook *aboe*. Mĕn. hoofdhaar.

ابلر **abloer**, I. meestal *habloer*, kristal; Perz. *baloer*, bergkristal; ook e. s. v. medicinalen heester = *lada pahit*.

II. ook *habloer*, bont, gevlekt, C. en S. in een lateren druk schrijft Sw. *hablok*, grijs, muizenkleur van paarden. Zie bij *bĕlang*.

ابله **abilah**, Perz. de kinderpokken = *katoemboehan*, Mal. Zie bij *toemboeh; abilah pĕrangki*, de Spaansche pokken.

ابليس **iblís**, Arab. de duivel; *anak iblis*, duivelskind.

ابم **ĕbam**, zie *bam*.

ابن **ibnoe**, *ibn*, Arab. zoon, alleen in samengestelde eigennamen van arabischen oorsprong.

ابن **aboen**, Mĕn. bak met driehoekige bordjes voor confituren, koekjes enz. Zie *aboewan*.

ابنتار **abantara**, Skr. *awatâra*, zie *bantara*.

ابنوس **abnoes**, Ar. ebbenhout.

ابو **aboe**, I. meestal, *haboe*, asch, stof; *a. kajoe*, houtpoeder, *a. dian*, snuitsel v. e. kaars; *oelar aboe* en *tĕdoeng aboe*, e. s. v. zeer vergiftige slang; *tĕmpat aboe*, het kuiltje op het einde van het *tjongkak*-bord, waarin de uitgespeelde pitjes worden gedaan. Volgens v. d. W. beteekent *aboe* ook een van de beide *tjongkak* spelers, die bij het eerste spel zooveel verloren heeft, dat hij bij het tweede niet alle kuiltjes meer kan vullen. Zie ook *aboek*, *dĕboe* en *lĕboe*. Mĕn. *aboe-aboe*, aschgrauw.

II. Arab. vader, zie bij *abá*.

ابوبن **oeboeban**, Jav. blaasbalg uit het Arab. Zie *hoebóéb*.

ابون **aboewan**, een volledig stel van iets; deel, gedeelte, afdeeling, C. en S. Mĕn. het gedeelte padi, dat bestemd is om verkocht te worden;

aandeel dat iem. van de padi toekomt. Volg. d. l. Cr. deel, aandeel = *bĕhagian*. Hij schrijft *haboeän*. Zie *aboe* I.

ابوي **abawi,** Arab. vaderlijk.

ابوي **aboï,** chineesch hoofd van een plaats of gewest.

ابه **abah,** I. richting, inz. van iets, dat zich voortbeweegt, b.v. een leger op marsch; *mĕngabah*, een richting aan iets geven, ergens heen dirigeeren; zie ook *arah* en *hala*.

II. Jav. *abah-abah*, tuig, juk voor trek- of lastdieren; *abah-abah lĕmboe*, ossejuk; *abah-abah kapal*, scheepstuig; *abah-abah koeda*, paardetuig; *abah-abahan*, tuig, huisraad, materialen, bouwstoffen, gereedschappen; *abah-abah tĕnoen*, weefgetouw, *mĕngĕnakan abah-abah*, optuigen.

ابهة **oebahat,** Arab. heerlijkheid, pracht, luister, schoonheid, geluk.

ابي **abi,** Arab. met minachting weigerend; *mĕngabikan*, aldus weigeren; b.v. *pĕrmintaänkoe di-abikannja*, hij weigerde mijn verzoek.

ابي **abai;** *mĕngabaikan*, geringschatten, niet tellen, b.v. de golven.

ابيد **abid,** Arab. eeuwig, in het toekomende. Zie *abad*.

ابيدين **abidin,** Arab. verk. van den eigennaam *Zainoe 'l ābidin*. Zie bij *Zain*.

ابيض **abjadl,** Arab. wit, helder; *ajamoe 'l abjadl*, de heldere dagen, d. z. de 12e tot den 15en der maan.

ابيمان **abaimana,** de beide openingen des lichaams, die men zooveel mogelijk bedekt, de geslachtsdeelen en de anus.

اتا٢ **ata-ata,** Skr. *atha*, langzamerhand, van lieverlede, ten langen laatste, eindelijk, v. d. W. zie حتى en *anta*.

اتار **oetara,** Skr. het Noorden; *oetara tĕpat*, vlak Noord; *o. barat laoet*, N.N.W.; *o. timoer laoet*, N.N.O. Voor de overige streken van het kompas zie nieuw Ned. Mal. Wdbk. op *kompasstreek*.

اتام **oetama,** Skr. zie ook *oetamá*, uitmuntendst, best, voortreffelijkst, hoogst, grootst, *tĕroetama*, aller best; *ĕmas oetama*, het beste, (d. i. zuiver) goud; *oetama daripada sĕgala pĕkĕrdjaän*, het voortreffelijkste aller werken.

اتاو **atawa,** Jav. = *ataw*, zie ald.

اتباب **itbáb.** Arab. verzwakken, krachteloos maken; verzwakking.

اتت **atat,** e. s. v. spel, b.v. *djawa bĕrwajang, tjina mĕrakat, jang satĕngah bĕrmaïn atat*, Sj. Ind. Kĕs.

اتحاد **ittiḥád,** Arab. vereenigd, eensgezind, eendrachtig; eendracht, vereeniging.

اتر **atar,** Arab. عطر reukwerk, welriekend; *minjaḳ atar*, e. s. v. welriekende zalf of olie.

اتر **atĕr,** Jav. geleiden, begeleiden; *ngatĕrri*, meegeven om te bezorgen; *ngatĕrrakĕ́*, iets bezorgen. Zie *hantar* II.

اتر **atoer,** I. rangschikking, orde, regelmaat, volgorde, geregeld; *mĕngatoer*, rangschikken, ordenen, in volgorde plaatsen, regelen, in orde brengen, opzetten van de stukken bij een

spel, of bij eene bewapening, opstellen van troepen, zetten van de letters voor drukwerk; *měngatoerkan*, hetzelfde met bepaald object; *měngatoerkan ḥoeroef timah*, letterzetten, Sadj. Mal. p. 2.; *měngatoeri*, hetzelfde met veelheid van handeling; *běratoer*, in geregelde orde, gerangschikt, naar rang; *tiada běratoer*, ongeregeld, onordelijk; *atoeran* en *pěratoeran*, regeling, ordening, rangschikking, ook familie-betrekking, relatie, b.v. Sadj. Mal. p. ٣٨٨ en ٣٧١. *Maha atoer*, titel van de 3e wettige gemalin des Vorsten, Prab. Dj.

II. Jav. *ngatoeri*, aanbieden, meedeelen, zenden aan een meerdere; *atoeran*, ook getuigenis, verklaring. B.

اتس **atas**, boven, op, over, bovenste van iets; voor rekening van, voor verantwoording van, rusten op; volgens, om; *di-ätas*, boven, bovenop, op, b.v. *di-atas medja*, op de tafel; *di-atas goenoeng*, boven op den berg; *di-atas angin*, boven den wind, aldus noemt de Maleier alle landen bewesten Sumatra; *di-atas harganja*, boven den prijs; *di-atas-atas*, al hooger en hooger, hooger gelegen; *něgari jang di-atas-atas*, hooger gelegen landen of plaatsen; *atas akoelah*, dat is voor mijne rekening; *atasmoelah*, dat is voor uwe verantwoording, rust op u; *atasnja pěti*, het bovenste van een kist; *atas tiga pěrkara*, in drie gevallen, in drie opzichten, in drie hoofdstukken; *těrběhagi atas ěmpat běhagi*, verdeeld in vier afdeelingen, soorten of gevallen; *atas bahwa*, op voorwaarde dat; *ätas sjariät Ibrahim*, volgens de instelling van Abraham; *atas běběrapa sěbab*, om vele redenen; *běrsaḳsikan atas*, getuigen tegen; *naïk saḳsi atas sa'orang*, als getuige tegen iemand optreden; *běfirmán atas lidah*, spreken (van God) door den mond van; *měmikirkan atas*, denken over, peinzen op; *di-atas itoe*, daarenboven, daarbij; *dari atas*, er over heen, b.v. *dari atas djambatan*, over de brug (gaan), *ka-atas*, naar boven, daar boven, b.v. *sapoeloeh rejal ka-atas*, tien rejalen of daar boven; *těratas*, hooger, hoogst; *měngatas*, naar boven gaand of strevend, zich boven anderen verheffen; *měngatas-atas dirinja*, al hooger strevend, zich steeds verheffen; *atas-měngatas*, zich boven elkander verheffen, zich boven elkander opstapelen; *běratas-atasan*, in eene woordenwisseling de overhand boven elkander trachten te verkrijgen. Měn. *pěratas*, ledekant, v. d. Tn.; *kaätasan*, meerderheid boven anderen, H. Sj. Djil. p. 24.

اتس **ětoes**, *sapěrti ajar di-ětoeskan*, Abd. Sch. Wrdb. Wellicht hetzelfde als het Jav. *toes*, waarvan *ngětoessaké*, iets doen drogen door het te drogen te zetten, of te hangen en het te laten uitdruipen, ook met iets afdrogen. Zie *toes* II.

اتشناک **atisjnák**, Perz. vurig, gloeiend.

اتصاف **ittiṣáf**, Arab. beschrijving, afbeelding.

اتصال **ittiṣál**, Arab. aankomen,

bereiken, verbonden zijn, samenhangen, aangrenzend zijn; *ittiṣálkan* = *měnjampaikan*, doen aankomen, doen toekomen.

اتغ **atoeng**; *měngatoeng*, dobberen op de oppervlakte van het water, zooals b.v. een ton of boei, of e. vaartuig voor een sleepend anker, fladderen van een vlinder; *běratoeng-atoeng*, dobberend, fladderend, ook fig. van het hart: dobberend, wankelmoedig; *tĕratoeng*, op een twijfelachtige, onzekere wijze; *děngan těratoeng hati*, met een wankelmoedig hart; *těratoeng-atoeng* en *katoeng*, dobberend, ronddrijvend zijn van een vaartuig; ook wel *těrkatoeng-katoeng*; bij woorden als *doedoeḳ* en *běrdjalan* heeft *těratoeng-atoeng*, de beteekenis van eenzaam, aan zichzelf overgelaten; *oedang atoeng*, steurkrabbe.

اتفاق **ittifáḳ**, Arab. overeenstemming, eenstemmigheid, harmonie, eendracht.

اتڤ **atap**, ook *hatap*, dak, dakbedekking, het materiaal daarvoor, meestal bestaande uit aaneengeregen palmbladen; *roemah atap*, een huis met palmbladen gedekt; *dinding atap*, wand van dakbedekkingsmateriaal vervaardigd; *atap papan*, houten dak, meestal van kleine plankjes, zie *sirap* II; *a. batoe*, leien dak of van gebrande aarde; *a. bata*, een tegeldak Sj. Ḥaris; *a. gěnteng*, pannendak; *a. batoe sisik těnggiling*, pannenbedekking als de schubben van een miereneter; *běratapkan*, tot dak hebben, b.v. *běratapkan katja*, glas tot dak hebben, d. i. een glazen dak hebben; *měngatapkan*, tot dak maken of aanwenden; *měmpěratapkan*, van een dak voorzien; *atap gadjah měnjoesoe*, verlengd, schuin afloopend zijdak; *a. limas*, naar vier kanten afloopend dak, schilddak; *a. pěloepoeh*, dak van platgeslagen bamboe; *a. idjoeḳ*, dak van arenvezels; *a. ilalang*, dak van rietgras; *a. roengkoep* en *a. toempoewan*, dak, dat bijna tot den grond reikt, zoodat weinig of niets van de wanden te zien is; *atap idjoeḳ pěraboeng oepih*, fig. voor: een vlag op e. modderschuit; *masoeḳ dibawah atap*, onder iemands dak komen; *tidoer běratapkan langit*, onder den blooten hemel slapen. De soorten van *atap*, van bladeren gemaakt, zijn: *a. poewar*, *a. roembia*, *a. sampit*, *a. sěrdang*, *a. nipah* enz. De beste en langste heet *atap radja*.

اتڤ **atop**, Jav. oprisping, boeren, oprispen.

اتل **atal**, I. naam van een wilden boom, die e. s. v. gom levert, welke in de geneeskunde gebruikt wordt.

II. Jav. gele, op zwavel gelijkende klei-aarde, die als verfstof gebruikt wordt en waarvan men ook de *boreh*, e. s. v. blanketsel, maakt. Zie *artal*.

اتلس **atlas**, verb. van *aṭlas*. Zie ald.

اتما **oetamá**, Skr. voortreffelijk, uitmuntend; *ěmas oetama*, uitmuntend goud, liefkozingswoord; *oetama djiwa*, uitmuntende ziel, uitverkorene van mijn hart, id. zie *atma; oetama daripada sěgala pěkěrdjaän*, het voortreffelijkste aller werken; *těrlěbih oetama*,

het is veel beter; *tĕroetama*, id. ook de uitmuntendste.

اتما **atma,** Skr. ziel van een doode, die, naar het volksgeloof, in iemand kan varen. Zie ook *djiwa.*

اتو **ataw,** Skr. op Java *oetawa*, of; *ataw ... ataw*, of... of; *ataw pon*, of wel, zie voorb. bij *oeloer; adakah ataw tiadakah*, is het er, of is het er niet?

اتو **atoe,** verk. van *datoeḳ*, zie aldaar.

اته **atah,** Mĕn. = *antah* I zie ald.

اثبات **itsbát,** Arab. vaststellen, bevestigen, bekrachtigen.

اثر **atsar,** Arab. gedenkteeken, overblijfsel, nagelaten spoor; *alátsar*, de gedenkteekenen der oudheid, de gezegden en handelingen van Moehammad.

اثقال **atsḳál,** Arab. mrv. van *tsaḳal*, last, zondenlast.

اثنين **itsnain,** Arab. twee; *jaumoe 'l itsnain*, de tweede dag, d. i. Maandag, in het Mal. *hari sĕnen; malam sĕnen* of *m. itsnain*, Zondagavond.

اج **adji,** Arab. zie اجي I.

اجاب **idjáb,** Arab. verhooren, gunstig aanhooren van een bede; toeslaan van een koop, een koop aannemen; *mĕngidjábkan*, te koop bieden; ook het bevestigen in den godsdienst. de B.

اجابة **idjábat,** Arab. verhooring van een bede.

اجاد **idjád,** Arab. voortbrengen van iets goeds of voortreffelijks.

اجادة **idjádat,** Arab. milddadigheid.

اجارة **idjárat,** Arab. belooning, loon, arbeidsloon, huurloon, huurprijs.

اجازة **idjázat,** Arab. verlof tot het doen van iets, b.v. het geven van onderwijs of iets anders, diploma, vergunning, ontslag, ontheffing, toestemming; *akoe hĕndaḳ ḳadlá ḥádjat, maka dibĕri idjázat olih Alḳas Mantĕri*, ik wilde een groote boodschap doen en A. M. gaf verlof. A. H.

اجاص **idjáṣ,** Arab. blauwe pruimen; *idjáṣijat*, pruimensoep, gestoofde pruimen.

اجان **oedjana,** zie bij *jodjana* de aant. In het Jav. is het tuin, hof = *taman.*

اجاهن **adjahan;** *ikan adjahan*, e. s. v. eetbaren zoutwatervisch; zie *djahan* en *loengkang.*

اجب **adjab,** zie عذاب.

اجبار **idjbár,** Arab. dwang.

اجتهاد **idjtihád,** Ar. ijver, vlijt, naarstigheid, inspanning, bedoeling, streven, = *oesaha*, zie ald.

اجر **adjar,** leer, onderricht; boedaleeraar, kluizenaar, voor dit laatste ook *adjar-adjar; koerang adjar*, onbeleefd, lomp, onbeschoft, ongemanierd, brutaal; *kĕras adjarnja*, hij onderwijst streng; *dĕras adjarnja*, hij leert vlug; *bĕladjar*, leeren, van den leerling, studeeren, aanleeren; *b. mĕnoelis*, schrijven leeren; *mĕngadjar*, leeren, onderwijzen, zoowel iemand als iets; *mĕngadjarkan*, iets aan iemand onderwijzen; *mĕngadjari*, terechtwijzen, onderrichten, bestraffen, tuchtigen; *mĕmpĕladjari*, iets bestudeeren, aanleeren door studie; *pĕladjar*, leer-

ling, student; *pĕngadjar*, onderwijzer, leermeester, dresseerder, b.v. *pĕngadjar boeroeng*, vogeldresseerder; *adjaran*, wat onderwezen of geleerd is, ook de onderwezene; *pĕladjaran*, les, die geleerd, bestudeerd, ontvangen wordt, ook studie; *tiada bĕrpĕladjaran*, geen studie hebben, niet gestudeerd hebben, niet iem. v. studie zijn; *pĕngadjaran*, onderwijs, les, leer, die gegeven wordt; *tĕmpat bĕladjar*, plaats, waar onderwijs genoten wordt, school, leerplaats; *tiada tĕradjarkan*, niet te onderwijzen of mee te deelen zijn, van de zaak; *tiada tĕradjari*, niet te onderwijzen, te leeren, terecht te wijzen zijn, van den persoon.

اجرة **oedjrat,** Arab. loon, huur, rente.

اجڠ **adjoeng,** I. schikken, rangschikken, in slagorde stellen, inz. van olifanten tot den aanval. L. en Cr. Wellicht eene andere uitspraak van *djoewang*, evenals *kaloeng* voor *kaloewang*, *rong* voor *roewang*, enz. Zie *djoewang*.

II. e. s. v. schelpdier. C. en S.

اجڠ **ĕdjoeng,** zie *djoeng*.

اجڠ **ĕdjing,** zie *djing*.

اجق **adjak,** aansporing; *mĕngadjak*, aansporen, aanmoedigen, uitnoodigen, aanzetten, ophitsen; *m. bĕroelang-oelang*, herhaald aansporen of uitnoodigen; *m. akan santap*, tot eten aansporen of uitnoodigen; *tĕradjak olih boenji-boenjian*, door de muziek aangespoord, opgewekt; *adjak bĕrkalahi*, tot vechten uitdagen; *pĕngadjak*, aanporder, aanzetter, ophitser.

اجق **adjok,** nabootsing, mimiek; *mĕngadjok*, nabootsen van iem. woorden, gebaren of handelingen, om hem bespottelijk te maken of te tarten, naäpen, nabauwen; *mĕngadjok-adjok*, ook spotten in 't algemeen, Moh. Han.; *pĕngadjok*, nabootser, naäper, nabauwer.

اجل **adjal,** Arab. vastgestelde tijd, termijn, vooraf bepaald levenseinde, stervensuur; *adjalkoe hidoep*, mijn levenseinde; *adjalnja soedah sampai*, zijn laatste uurtje heeft geslagen.

اجلى **adjla,** Arab. klaar, helder, duidelijk van een bewijs, b.v. *dalíl jang adjla*, een klaar bewijs.

اجماع **idjmáā,** Arab. verzamelen, overeenbrengen; verzameling, overeenstemming; tezamen brengen.

اجمال **idjmál,** Arab. kort begrip, resumé; *mĕngidjmálkan*, een kort begrip van iets geven, resumeeren.

اجمع **adjmā,** Ar. al, geheel, totaal.

اجمعون **adjmāoena,** Ar. meerv. van het voorgaande, allen.

اجن **ĕdjan,** persen, drukken bij ontlasting, zie *rĕdjan*.

اجن **adjoen,** het verst van het doel, nam. van een geworpen of geschoten voorwerp, b.v. een kogel bij het schijfschieten, een stuk geld bij het gooien naar een mikpunt, enz.; *pĕkĕrdjaän adjoen sangat*, werk, dat ter hand genomen wordt na lang uitstel; werk dat tot 't laatste oogenblik uitgesteld wordt. C. en S.

اجناس **adjnás.** Arab. mrv. van *djĕnis; toehfatoe 'l adjnás*, een keurig kleinood.

اجوج **adjoedja;** *mĕngadjoedja*,

kwaadspreken, achterklappen, klikken; *adjoedjaän*, kwaadsprekerij. Ook *adjoedjah*, volg. C en S.

اجوجه **adjoedjah**, zie het voorgaande woord, volg. C. en S. Hind.

اجوف **adjwaf**, Arab. hol, ruim.

اجي **adji**, I. *mĕngadji*, hardop lezen van godsdienstige boeken, inz. van den Koran; leeren lezen van den Koran, schoolgaan, in den godsdienst studeeren; *m. batang*, de klanken leeren uitspreken, die door de Arab. letters worden voorgesteld, ze den leermeester nazeggende; *mĕngadji dōa*, gebeden opzeggen; *bĕladjar mĕngadji*, zich toeleggen op het lezen van den Koran; *mĕngadjikan*, den Koran voorlezen, iets onderwijzen; *pĕngadjian*, les, een gedeelte van den Koran, dat als les ter bestudeering wordt opgegeven, ook: school, doch daarvoor meest *tĕmpat mĕngadji; kadji*, iets grondig leeren.

II. Kw. voornamelijk in de Hss. Vorst, vorstelijk; *bapa adji*, vorstelijke vader, meestal gevolgd door *iboe swari*, vorstelijke moeder; *bini adji*, de vorstelijke vrouwen, die volgen op de *parameswari; sangadji*, titel voor afhankelijke vorsten, vasallen; *boeroeng adji*, zekere mythische vogel; *pakoe-adji*, zie *pakoe; adji-adji*, raadslieden, ministers van staat, Cr. *mĕngadjikan*, van, of tot iemand met *adji* spreken, hem *adji* betitelen.

III. Jav. geheim tooverformulier.

IV. Jav. prijs, waarde.

اجيدن **adjidan**, verb. Ned. adjudant.

اجير **adjír**, Arab. loontrekkend; daglooner, huurling.

اچار **atjara**, Sanskr. rechtszaak, rechtsgeding; *hari atjara*, rechtsdag; *mĕngatjara*, uitspraak doen; *bĕratjara*, een rechtszaak hebben, in proces liggen, zie *bitjara; mĕngatjarakan*, in rechten betrekken, in proces gooien; *mĕngatjaraï*, iemand een rechtszaak aandoen; *pĕngatjara*, pleitbezorger, advokaat, procureur.

اچارم **atjaram**, huwelijkspand, trouwring, L. en Cr.

اچاوي **atjawi**, Malab. timmerman, R.

اچيت **atjita**, Hind. zuiver witte rijst, eerste soort rijst.

اچر **atjar**, Perz. in het zuur gelegd, tafelzuur; *atjar-atjar*, allerlei in het zuur gelegde zaken, allerlei tafelzuur; *atjar-ikan*, visch in het zuur; *atjar rampai*, gemengd tafelzuur, mixed-pickles, ook *atjar tjampoer adoek* genoemd; *mĕngatjarkan*, iets in het zuur leggen, er tafelzuur van maken.

اچڠ **atjang**, bode, kondschapper, L. en Cr. Ook C. en S. aanbrenger, verklikker; *mĕngatjangkan*, een bode of kondschapper zenden. Voorts vertrouwde, die alles gadeslaat en aan zijn heer bekend maakt, W. Sum. *atjang-atjang*, bij de hand, van alle markten thuis, W. Sum. *atjang-atjang nĕgari*, de vertrouweling onder de inwoners; *a. a. alat*, ceremoniemeester, Mĕn. v. d. Tn.

اچڠ **atjoeng**, zie *katjoeng*.

اچف **atjap**, I. tot aan het boven-

gedeelte in iets stekend, b. v. een scheepsboom in den modder, een kris tot aan het gevest in het lichaam, een huis tot den drempel in het water; *mĕngatjapkan*, zoo in iets doen steken, tot zoover onder water zetten; *tĕlatjapan*, te sterk begoten of bewaterd, b.v. van tuingewassen; *hantjap pĕnoeh ajar*, vol water, b.v. van een glas. H.

II. *atjap kali*, dikwijls; *atjap-atjap*, gezwind; *mĕngatjap-atjapkan*, bespoedigen, versnellen. Mĕn. id. *atjap-atjaplah bĕrdjalan, hari hĕndaḳ hoedjan*, stap wat aan, het zal gaan regenen, v. d. Tn.

اچق **atjiḳ**, Mĕn. oudere zuster; oudje, moedertje, v. d. Tn. Volg. Hik. Abd. uit het Hindostani.

اچق **atjaḳ**, op de O. kust van Malaka, vlug, werkzaam, dikwerf. C. en S.

اچم **atjoem**, ophitsing, opstoking; *mĕngatjoem*, iemand heimelijk tegen een ander ophitsen, opstoken, ook tarten, uitdagen; *pĕngatjoem*, kwaadstoker, stokebrand.

اچن **atjan**, e. valschen stoot doen, doen alsof men wil slaan. Zwaaien met een wapen. C. en S. Zie *atjoe*.

اچو **atjoe**; *mĕngatjoe*, dreigen met opgeheven vinger, stok of wapen, dreigend zwaaien met een wapen, aanleggen of mikken op iets, beproeven om te spreken, tegen elkaar houden ter vergelijking; *laloe koe-atjoekan kapalanja*, vervolgens legde ik op zijn kop aan; *doewa tiga kali di-atjoe-atjoenja hĕndaḳ bĕrkata-kata*, twee driemalen beproefde hij het, om te spreken, H.T. *bĕlom di-atjoe, tiwas dĕhoeloe*, al mislukt vóór nog eene poging gedaan is; *atjoewan*, schets, vorm, model, gietvorm, leest, ook staal, monster v. iets. Sw.; *atjoewan peloeroe*, gietvorm voor kogels.

اچه **atjah**; *mĕngatjah*, in schijn iets doen, om later wat anders uit te voeren, b.v. een schijnaanval doen.

اچه **atjih**, e. s. v. kleine boombloedzuiger, ook de naam v. e. rijkje op de N. W. kust v. Sumatra, Atjeh; *atjih kĕtjil* = *pedir*, naam van eene plaats in Atjeh. Zie *patjat*.

اچي **atji**, I. meestal *atji-atji*, wellicht, bijgeval; als vraag: zal het zoo het geval zijn? zal het zoo gebeuren? *mĕngatjikan*, er in toestemmen dat iets gebeurt, doen gebeuren. Zie *atjiḳ*.

II. gereed, klaar, afgedaan, b. v. *djikalau kamoe hĕndaḳ adoekan ajammoe dĕngan ḥaḳ akoe ini, akoe atji*, dan ben ik gereed, C. en S. volgens I zou het wezen: dan stem ik er in toe. *ta' atji, tidaḳ atji*, niet klaar, niet doorgaan v. e. koop, id.

III. *atji-atji*, de hefboom waarmede de boom v. e. maleisch vaartuig overgegooid en het zeil ingehaald wordt; *poelas atji-atji*, zie bij *poelas*. C. en S.

IV. = *atjiḳ*. Zie ald.

احاطة **iḥáṭat**, Arab. omgeving, omringing, omvatting door kennis.

احترام **iḥtirám**, Arab. vereerenswaardigheid.

احتساب **iḥtisáb**, Arab. toerekening; *mĕngiḥtisábkan*, iem. iets toerekenen, aanrekenen.

احتشام **iḥtisjám,** Arab. eerbied; luister, grootheid.

احتكار **iḥtikár,** Arab. opkoopen om den prijs te doen stijgen; opkooping.

احتلام **iḥtilám,** Arab. nachtelijke zaadstorting.

احتمال **iḥtimál,** Arab. dragen v. een last; *mĕngiḥtimálkan*, opdragen, medegeven van een last, bevel, opdracht of brief.

احد **aḥad,** Arab. een; *hari aḥad*, de eerste dag der week, Zondag; *malam aḥad*, Zaterdag-avond, de nacht van Zaterdag op Zondag. Volg. Tug. ook gebr. voor week, b. v. *tiga aḥad lagi*, over drie weken.

احداد **iḥdád,** Arab. het afleggen van alle tooisel, ten teeken van rouw, rouwbedrijf; *bĕriḥdád*, rouwbedrijven; *mĕngiḥdádkan*, over iem. rouw bedrijven, met rouwbedrijf behandelen.

احدية **aḥdijat,** Arab. eendracht, eensgezindheid, het één zijn.

احرام **iḥrám,** Arab. banvloek; onwettig; *aḥrám*, mrv. van *ḥarím*, de voorgeschreven kleeding bij de bedevaart naar Mekka, bestaande uit twee stukken wit doek van wol, katoen of linnen, waarvan het eene om de middel en het andere om nek en schouders wordt geslagen, doch zóó, dat de rechterarm gedeeltelijk bloot blijft; *bĕraḥrám*, bezig zijn met datgene te doen, wat bij de bedevaart voorgeschreven is; *mĕngiḥrámkan*, den banvloek over iemand uitspreken, excommuniceeren.

احسان **iḥsán,** Arab. weldadigheid; *iḥsánát*, weldaad, gunst.

احمد **aḥmad,** Arab. lofwaardig.

احمر **aḥmar,** Arab. rood.

احمق **aḥmaḳ,** Arab. dwaas, gek, zinnelooze.

احوال **aḥoeál,** Arab. omstandigheden, mrv. van *ḥál*, zie ald.; *djikalau mati ataw barang soeatoe aḥoeálnja*, ingeval van sterven of eenige andere omstandigheid.

احياء **iḥja',** Arab. levendmaken uit den dood, opwekken, ontginnen.

اخاذة **ichádzat,** Arab. leengoed.

اخبار **ichbár,** Arab. bekend maken; *achbár*, mrv. van *chabar*, zie ald.

اختصار **ichtiṣár,** Arab. kort begrip, verkorting van eene verhandeling of redevoering.

اختصاص **ichtiṣáṣ,** Arab. eigen zijn, toebehooren.

اختلاس **ichtilás,** Arab. rooven, wegkapen.

اختلاف **ichtiláf,** Arab. verschil, afwijking, oneenigheid; ook: onwillekeurige overtreding, onopzettelijke fout of misslag, vergissing.

اختيار **ichtijár,** Arab. vrije keus, vrije beschikking, keus der middelen, de middelen zelve, raadpleging omtrent dezelve; raad, oordeel; *dĕngarlah ichtijárkoe*, hoor mijn voorstel; *dĕngan ichtijárnja sĕndiri djoega*, geheel met zijn eigen vrijen wil. Voorts plan, voorstel, b.v. *ada djoega ichtijár pada hamba*, ik heb een voorstel te doen, een plan; *disĕrahkannja ichtijár kapadanja*, gaf het aan zijn goeddunken over, H. Abd. 458; *apa ichtijár kita*,

wat staat ons te doen? *mĕngichtijárkan*, een keuze doen, de middelen beramen, raad schaffen; *tiada dĕngan ichtijár*, zonder nadenken, onnadenkend, onwillekeurig, Pĕl. Djin. I:15 reg.9; *mĕninggalkan ichtijár*, de juiste keuze der middelen daarlaten, H.Abd. 294, goeden raad in den wind slaan; *poelang ichtijár*, zich wel bezinnen, b.v. *poelanglah ichtijár kapada toewan-toewan jang mĕmbawa soerat itoe, karĕna tĕrlaloe soesah didjalan*, de heeren, die de brieven brengen, mogen zich wel bezinnen, want die weg is zeer gevaarlijk. Pĕl. Abd. *habislah ichtijár dan kapandaijan*, alle middelen in het werk gesteld hebben. H. Abd. 397, ook Kal. Dam. v. d. Tk. pag. 101.

اخذ **achidz**, Arab. ontvanger, overnemer.

اخر **achir**, Arab. laatste, einde; *achirnja*, het einde er van, ten laatste, ten slotte; *achir záman*, het einde der eeuwen, het laatste der dagen, ook in later dagen of eeuwen; *alámat achir zamán*, de teekenen van het einde der eeuwen; *achir moesim*, het einde van het jaargetijde; *achir tahoen*, het einde des jaars; *achir-achirnja*, eindelijk en ten laatste; *nafas achir*, de laatste ademtocht; *hoedjan achir*, de spade regen; *ila achirihi*, tot het einde, en zoo voorts; *mĕngachir*, de laatste zijn, achteraan komen, te laat komen; *mĕngachirkan*, de laatste doen zijn, achteraanstellen; *pĕngachir*, iemand die altijd de laatste is of achteraan komt, achterblijver; *tĕrachir*, te laat, allerlaatste; *achir-achir*, zeer laat, eenigszins laat.

اخرة **acherat**, Arab. het toekomende leven, het hiernamaals, de andere wereld; *doenia acherat*, hier en hiernamaals, in dit en het volgende leven, nu en in de eeuwigheid, in deze en in de toekomstige wereld.

اخرين **achirina**, mrv. van *achir*, hedendaagschen, modernen; nakomelingschap.

اخضر **achdlar**, Ar. groen, donkergroen; donker van kleuren.

اخفاء **ichfa'**, Arab. verbergen.

اخلاص **ichláṣ**, Arab. oprechtheid, zuiverheid van gemoed.

اخنوخ **achnoech**, Arab. Henoch. Zie *idris*.

اخي **achi**, Ar. broeder, vriend, kameraad, gelijke, naaste.

اد **ada**, zijn, wezen, bestaan, zich bevinden, voorhanden zijn, present zijn; *ada*, gevolgd door de Voorz. *pada*, *bagai* of *akan* of het bezit. Vrnw. *nja*, wordt gebezigd om ons hebben, bezitten, voorzien zijn van, uit te drukken, b.v. *adalah oewang padakoe*, ik heb geld, ik ben voorzien van geld; *ada tiga orang anaḳnja*, zij heeft drie kinderen; *antara ada dĕngan tiada*, tusschen zijn en niet zijn; *adanja*, het zijn ervan, zoo is het, punctum. Dit wordt dikwerf gebezigd tot sluiting van een zin, waarin werkelijk van een zijn of wezen sprake is, anders niet, en is dan zooveel als onze punt. *Dĕmikianlah adanja*, zoo is het er mee gelegen, zoo staan de zaken; *pĕrkara jang tiada adanja*, onbe-

staanbare zaken; *daripada tiada kapada ada*, uit het niet tot aanzijn gekomen. Noer Moeh. *sa'ada*, zooveel als er is of zijn; ook *barang sa'ada; sa'adanja*, alles, allen, zooals het is; *měngada-ada*, met dingen voor den dag komen, die niet betamen en in dien zin ook gekheid maken, Mes. Kag., een voorkomen boven zijn stand aannemen; *měngadakan*, er doen zijn, tot stand brengen, leveren; *tiada těradakan*, niet te leveren of tot stand te brengen zijn; *kaädaän*, het wezen, het zijn, het bestaan, de gesteldheid van iets, ook bestaande in; *ḥál kaädaän*, de stand der zaak, de toedracht der zaak, toestand. Soms komt *kaädaän* ook voor in de beteekenis van: bestaande in. *Ada* vóór een Verbum drukt hetzelfde uit als ons teg. Deelw. met zijn, b.v. *ada běrlajar*, zeilende zijn; *ada doedoeḳ*, gezeten zijn, wonende zijn; *ada běrdiri*, staande zijn enz.; *adapon*, wat betreft, wordt meest geplaatst vóór een woord, dat door een tusschenzin nader bepaald wordt en wordt dikwerf nog door *akan* gevolgd, b.v. *adapon orang, jang měngěnal doenia*, wat den man betreft, die de wereld kent; hiervoor soms ook *adalah; ada... adalah*, waar is... daar is ook, b. v. *ada laoet, adalah pěrompaḳ*, waar zee is, daar zijn ook zeeroovers; *ada goela, adalah sěmoet*, waar suiker is, daar zijn ook mieren, Sprw.; *ada jang... ada jang*, sommigen... anderen, b.v. *ada jang soedah mati, ada jang lagi hidoep*, sommigen waren reeds dood, anderen leefden nog; *adakah*, hoe is het mogelijk! *ada-adanjakah*, hetzelfde, maar met meer nadruk, Bloeml. Zed. Verh. *Adakah* wordt ook gebruikt om een zin vragend te stellen, wanneer het woord in dien zin, waarop de nadruk valt, het achtervoegsel *kah* niet kan aannemen, b.v. *adakah pěrnah ěngkau mělihat teng těrbang*, hebt ge ooit een luchtballon gezien?

اودار **oedara,** zie ادرا.

اوداني **oedani,** Batav. Zie *wědani.*

اد **adi,** verkort د di, Skr. *adhi*, voortreffelijk, uitmuntend. Komt voor in titels van Vorsten, b. v. *adipati, adiradja.*

ادب **adab,** Arab. beleefdheid, goede manieren, beschaafdheid, goede verhouding tusschen twee personen; *baïk běrsětěroe děngan orang adab daripada běrṣaḥabat děngan orang kasar*, bevriend zijn met een onbeschaafd persoon is nog erger dan in vijandschap te leven met een beschaafd persoon. Sprw. C. en S.; *děngan adab*, met hoffelijkheid, met beleefdheid; *baliḳ adab*, onhoffelijk, onbeleefd, lomp, ook: lomp worden, = *bi-adab.*

اداب Arab. mrv. van دب *doeb*, zie ald.

ادباد **adabada,** deksel van mangkoewang-bladen voor schotels, dl. Cr.

ادر **adar,** I. en *oedar*, op jaren komende, L. M. Cr. en R. v. E. volg. C. en S. op Mal. *oedar.*

II. slapen in een vriend's huis als teeken van genegenheid. In dien zin gebr. in Zuid-Malaka. Hiervoor heeft

men in *Peraḳ* en *Kĕdah: tandang.* C. en S.

ادر **adir,** een zeer lekkere zeevisch, R. v. Eys. mogel. Jav.

ادرا **oedará,** Skr. ook *oedara*, de lucht, het luchtruim, de atmospheer, *tĕrbang kaoedara*, de lucht invliegen, van een vogel enz. Zie ook *angkasa.*

ادراج **adiradja,** Skr. opperste Vorst, opperheer, regeerend Vorst, verbast. tot *radjadiradja* en hiervan *pantja radjadiradja*, lijkbaar van een regeerend Vorst.

ادريس **idrís,** Ar. Henoch, meestal *nabi Idris*, de profeet Henoch.

ادريڠ **adĕrjang,** verb. Ned. Adriaan; inz. Adriaan Hoek, in der tijd secunde te Malaka. Hik. Abd.

ادس **adas,** venkel, ook *adas pĕdas; adas manis* en *a. tjina*, anijs; *pokoḳ adas*, de venkel als plant; *minjaḳ adas*, venkelolie, anijsolie; *bidji adas*, venkelzaad, anijszaad.

ادڠ **adang,** I. *mĕngadang*, afwachten, wachtend opletten of er iets komt, Mal. Sam. II: 225 ook beschermen, beschutten voor de zon of den wind, C. en S.; *adang-adang*, een scherm of schutsel, id.; *mĕngadang*, ook: in hinderlaag liggen, belagen, lagen leggen; *pĕngadang*, belager, roover i. e. bosch struikroover of op den weg, hinderlaag, nam. de personen, die in hinderlaag liggen; *mĕmbatja pĕngadang*, een verwijderingsformulier opzeggen, zie Mĕn. Wrdk. op *kadang*, Pĕl. Djin. II, p. 10 in den weg treden om iets te beletten, zie Jav. Wrdb. op *aḍang; pĕradangan*, plaats, waar men elkander afwacht, hinderlaag.

II. grondw. van *tĕrkadang; adang-adang*, soms, bij wijlen, nu en dan. Zie *kadang.*

III. *adang-adang*, e. wan; *mĕngadang-adang*, graan op een wan heen en weer schudden, om de groote korrels af te zonderen.

IV. Mĕn. oudere zuster v. moeder. Hiervan komt mogelijk *dang*, voorv. bij vrouwennamen, b.v. *dang Mĕrdoe*, *dang Malini.*

ادڤ **adap,** zie *hadap.*

ادڤ **ĕdap,** ook *dap*, e. s. v. tamboerijn.

اديڤاتي **adipati,** Skr. opperheer, titel van hooge staatsambtenaren op Java. Soms verkort tot *dipati.* Zie *adi.*

اداڤون **adapon,** wat betreft, wijders, voorts, aangaande; wordt dikwerf verbonden m. *akan*, b.v. *adapon akan*, wat nu aangaat of betreft; zie bij *ada.*

ادق **adiḳ,** jongere broeder of zuster, ook jongere neef of nicht (cousin); *adiḳ-bĕradiḳ sadatoeḳ*, neven, die denzelfden grootvader hebben, C. en S. *adiḳ* ook gebruikt als liefkozingswoord jegens een meisje of vrouw en als aanspraakstitel voor jongere personen als men vertrouwelijk met hen spreekt. In dat geval wordt het soms verkort tot *diḳ* of *di'*. *Tahoe bĕradiḳ*, weten te zorgen voor zijne (of hare) jongere broers of zusters. C. en S.; *adiḳ sapoepoe*, neef of nicht uit den 1en graad; *a. doewa poepoe*, van den 2en graad; *a. ipar*, e. jonger zwager; *adiḳ-bĕradiḳ*, met elkander broeders

of zusters zijn; *mĕmpĕradiḳ*, iemand als *adiḳ* behandelen of zoo noemen; *mĕngadiḳkan*, met of van iemand met *adiḳ* spreken. Zie *adinda*.

ادق **adoeḳ**, Jav. *mĕngadoeḳ*, roeren, door elkander roeren, omroeren, ook: agiteeren; *adoeḳ-adoeḳ samoewa baïk-baïk*, roer alles ter dege bij herhaling om. Zie *atjar* en *tjampoer*.

ادق **adaḳ**, zie bij *tĕradaḳ*.

اديکار **adikara**, poët. wat tot de statie behoort, schoon gevormd of gemaakt, oppergezag, wat tot het oppergezag behoort, majestueus; *ĕmas adikara*, H. Koris = *kara* I Zie ald. en ook bij *adi*.

ادم **adam**, Adam, meestal *nabi Adam*, de profeet Adam, daar de eerste mensch tevens voor den eersten profeet wordt gehouden; *anaḳ adam* en *bani adam*, menschenkinderen; *adam* en *adami*, menschelijk; *badan adam*, menschelijk lichaam. R. Chaib b.v. *dan badan adam pon bĕrtimbon sapĕrti djĕrami*, en de menschelijke lichamen stapelden zich op als stoppels.

ادم **aḍĕm**, Jav. koud, koel, frisch.

ادن **adan**, Arab. Eden.

ادون **adon**, I. opschik, netheid in kleeding; *bĕradon*, in de puntjes zijn, keurig netjes zijn; *bĕradon dirinja*, zich opschikken; *mĕngadon*, opschikken, opknappen; *pĕngadon*, opschikker, ook iemand, wiens gewoonte het is zichzelven op te schikken, fat, modegek; *adoen-toemadoen*, Mĕn. kleurenmengeling, weerschijn van verschillende kleuren.

II. gekneed, gevormd; *mĕngadon*, kneden van deeg, iemand vormen tot een mensch of man; *adonan*, kneedsel, deeg, beslag; *pĕngadon*, deegkneder, vormer; *pĕngadonan*, deegmenging, kneding, vorming tot e. mensch of man. Staat kennelijk in verband met I.

ادند **adinda**, van *adiḳ*, jongere broeder of zuster v. Vorsten en aanzienlijken, ook titel, waarmede een jongeling zijn meisje, een man zijne vrouw uit hoffelijkheid toespreekt. Spreekt men tot d. regeerenden Vorst v. zijn jongeren broeder of zuster dan moet er nog *sĕri pádoeka* voor; tot een Vorst, die slechts dien titel draagt, sprekende komt er alleen *pádoeka* voor. C. en S. Dit gaat echter niet op. *Adinda* ook tot gewone personen uit hoffelijkheid, in briefstijl gebezigd.

ادو **adoe**, I. *bĕradoe*, slapen, van Vorsten en aanzienlijken; *bĕradoe dĕngan*, slapen bij; *mangkat bĕradoe*, ontslapen, sterven; *pĕradoean*, slaapplaats, slaapstede; *bilik pĕradoean*, slaapkamer.

II. *mĕngadoe*, tegen elkander laten vechten van menschen of dieren, uitgenomen hanen, waarvoor *saboeng* gebruikt wordt; *mĕngadoekan*, hetzelfde; *mĕngadoekan ḥalnja*, zijne zaak aangeven, voor den rechter brengen, over zijne omstandigheden bij iemand klagen; *kĕna adoe*, beschuldigd, aangeklaagd bij den rechter; *jang kĕna adoe*, de beschuldigde; *mĕngadoe karbau*, buffels laten vechten; *mĕngadoekan kasaḳtiannja*, zijn bovennatuurlijke

krachten meten met die van een ander, Si Misk. 111. Mes Kag.; *mĕngadoe gagahnja dan bĕraninja*, zijne kracht en moed meten, beproeven, Hik. Korisj.; *mĕngadoekan oentoeng*, zijn geluk beproeven, ook *mĕngadoe toewah*, Sj. Ḥaris p. 64. Zie ook Hik. Abd. 240, Mesa Pr. Dj.; *mĕngadoe ajar dĕngan garam*, vergeefsche moeite doen; *mĕngadoekan ḳoewat dan pantas*, zijn kracht en vlugheid beproeven. Ism. Jat. p. 97; *pĕngadoean* en *adoean*, klacht, aanklacht, aangifte; *bidji pĕngadoean*, de zaak der aanklacht. C. en S. Zie ook het vlg. woord.

اده **adoeh,** uitroep van smart, kreet van pijn, klacht, soms verbonden met het Tusschenw. *hai* tot *adoehai*, ach, helaas! *adoehanang* (voor *adoeh anaḳ*) och lieve kind, uitroep van medelijden; *mĕngadoeh*, klagen, weeklagen; *pĕngadoeh*, weeklager, ook weeklacht; *pĕngadoehan*, weeklacht.

ادوهننڠ **adoehanang,** e. samentr. van *adoeh* en *anang*, de voc. v. *anaḳ*, och kindlief, uitroep van medelijden.

ادوهاي **adoehai,** zie bij *adoeh*.

ادهم **adham,** Arab. zwart, zwart groen.

اديٓ **adi,** Skr. uitmuntend, alleen in samenstellingen, zooals: *adiradja*, *adipati*, *adi koesoema*, *adi ningrat*, *adi warna* en *adikara*, welke als titels worden gebezigd in de Hss.

اديب **adíb,** Arab. beschaafd, beleefd, wel opgevoed.

اذان **adzán,** Arab. aankondiging van de gebede-stonden; *mĕngadzánkan*, in het openbaar uitroepen, afkondigen. Hiervan *moeadzin* en *modin*. Zie ald.

اذكار **idzkár,** Arab. doen gedenken aan iets, vermelding van Gods naam.

اذكار **idzikár,** Arab. herinnering, vermelding.

اذلق **adzlaḳ,** Ar. puntig, scherp, welsprekend.

اذن **idzin,** Arab. verlof, toestemming; *dĕngan tiada idzin*, zonder verlof; *idzin mĕntjapkan*, fiat afdrukken, Sadj. Mal. 2. *minta idzin*, verlof vragen; *mĕngidzinkan*, veroorloven, verlof geven, toestaan, ook *mĕmbĕri idzin*.

ار **ara,** I. de algemeene naam voor de boomen, welke tot het geslacht der vijgen behooren en waarvan sommigen een goede vogellijm leveren; *ara rimba* of *kajoe ara*, de grootste soort, die soms als woekerplant op andere boomen ontstaat en dan oorzaak wordt van hun dood, vandaar het spreekwoord: *pindjam kajoe ara*, het leenen van den vijgeboom, dat men toepast op het leenen der inlandsche hoofden, waarbij van geen teruggeven sprake is en dat dus hem, die leenen moet, geheel te gronde richt; *ara kĕlĕboeḳ*, e. soort, waarvan de vruchten het meest op de Europeesche vijgen gelijken. Verder *a. sialang*, *a. makanan poenai*, *a. hitam* en *a. poetih*. Ook worden andere planten, die met den vijgeboom niets gemeen hebben, wel *ara* genoemd, b.v. *ara djangkit*; *a. ĕmas* en *a. peraḳ*, twee soorten van woekerplanten; *a. tanah*, een saprijke

kruipplant, die als geneesmiddel tegen den ringworm gebruikt wordt; *a. batoe* of *a. loemoet*, een mosachtig plantje, dat op de rotsen groeit en als medicijn wordt gebezigd; *ikan ara*, e. s. v. eetbaren zoetwatervisch; *sia-sialah mĕnantikan ara ta'bĕrgĕtah*, 't is te vergeefs wachten op een vijgeboom waarin geen gom zit, Sprw. C. en S.

II. of *arah*, richting, kant, streek, ook plaats, hoek of gedeelte in e. reistasch of koffer; *sakoeliling arah*, aan alle kanten; *mĕngarakan*, eene richting geven, aanduiden; *tiadalah arah hĕndak bĕrtjakap*, niet weten hoe het aan te leggen, om te spreken; *habis arah*, al zijn vernuft uitgeput hebben; *mĕngarah*, een richting nemen; *tiada lagi mĕngarah*, zonder meer een bepaalde richting te nemen. 't Is van het Arab. عرا en wordt meest *arah* geschreven. Zie ald.

ارادة **erádat,** Arab. de wil, = *kahĕndak*. Zie ald.

ارارُوت **araroet,** verb. Eng. het zetmeel van den indiaanschen pijlwortel, Pĕl. Abd. ka Djoed. p. 91.

ارامنة **aráminat,** Arab. mrv. van *Armani*, zie ald.

ارباب **arbáb,** Arab. meerv. van رب *rab*, zie ald.

اربب **arbab,** zie *rĕbab*.

اربع **arbā,** *arbō*, Arab. vier; in het Mal. verbasterd tot *rĕbo; hari rĕbo*, de vierde dag der week, Woensdag; *malam rĕbo*, Dinsdagavond, de nacht van Dinsdag op Woensdag.

ارت **arta,** Skr. ook *harta*, *ĕrta* en *rĕta*, goederen, geld, rijkdom, schatten; *arta-bĕnda*, goederen, bezittingen, schatten, kostbaarheden; *arta poesaka*, onvervreemdbaar erfgoed; *a. pĕntjĕharian*, goed, door vlijt of schenking verkregen; *arta pĕmboedjangan*, de door den man ten huwelijk aangebrachte goederen; *arta pĕnggadisan*, de door de vrouw ten huwelijk aangebrachte goederen; *harta orang*, het goed van een ander, iemands goed, andermans goed; *artawan*, gegoed, rijk, welgesteld, in het bezit van goederen.

ارت **ĕrti,** ook *rĕti*, zin, beteekenis, meening; *ĕrtinja*, de zin er van, dat wil zeggen, dat beteekent; *bĕrĕrti*, beteekenis hebbend; *tiada bĕrĕrti*, geen beteekenis hebbend, zonder zin; *orang ĕrti*, iemand die vlug van begrip is, een schrander persoon; *ĕrti jang tĕroes-tĕrang*, duidelijk verstaanbaar, Mak. R. p. 225 reg. 13; *bĕlom tahoe ĕrti*, nog geen recht begrip of verstand van zaken hebben, doordat men nog te jong is, de Holl. 6e dr. p. ٨٨; *mĕngĕrti*, begrijpen, den zin van iets vatten (NB. hiervan bestaat geen passief); *mĕngĕrtikan*, verklaren, uitleggen, aan het verstand brengen; *kaĕrtian*, verstaanbaar, begrijpelijk; *pĕngĕrtian* en *pĕngĕrti*, verstand, begrip; *sa'ĕrti*, van dezelfde beteekenis, denzelfden zin hebbend. Zie *sapĕrti*.

ارت **arit,** I. zacht gekromd; in het Jav. een krom, sikkelvormig grasmes = *sabit*. Mal.

II. e. harpoen? C. en S. zie *piarit*.

ارت **ĕrat,** en *rat*, vast, van het lichaam v. mensch of dier, vast ineen, b. v. van aangestampten grond, vast van een bindsel, strak aangehaald; dicht op elkander gedrongen van een menschenmassa, zoodat ze als ware het een klomp vormen, ook stevig, hard v. werken; vastheid, stevigheid; *sagĕnggam rat*, e. vast ineengedrukte vuist vol, een stevige handvol; *soedah rat*, reeds besloten, beklonken zijn, van een zaak. Ter versterking dikwerf ook *rat-rat; bĕrĕrat-ĕratan*, e. vaste afspraak met elkander hebben of maken; *mĕngĕrat*, goed vast aanstampen, strak aanhalen van een bindsel. Zie ook *pĕdjal.*

ارتوان **artawán,** Skr. vermogend, gegoed, bemiddeld, rijk, van *arta*, zie ald.

ارتل **artal,** ook *hartal.* Hind. geel, orpiment.

ارتي **ĕrti,** zie ارت.

ارث **irits,** Arab. erven, erfenis.

ارجون **ardjoena,** Skr. ook *rĕdjoena*, de derde der Pandawa's, naam van een koning met duizend armen; ook de naam van een berg op Java. *Ardjoena Sasra Bahoe*, eig.n. van den Vorst van Mahispati, Mes. Pr. Dj. Ook in de Hik. Asm. Pati.

ارچ **artja,** Skr. ook *rĕtja*, beelden uit den ouden tijd, oudheden, afgodsbeeld; *roemah artja*, de huisjes, die op de Chineesche graven, *sèntioeng*, staan.

ارحم **arḥam,** Arab. genadig.

اردي **ordi,** verb. Ned. order, bevel, uitgaande van het bestuur.

ارز **araz,** Ar. de ceder of pijnboom.

ارس **aras,** I. zie *ḥaras; aras kĕrĕdan*, e. s. v. poffertjes, die bij het begin van een gastmaal met gekruide saus gegeten worden.

II. tot aan, b.v. *ajar aras pinggang*, het water reikte tot aan den middel; *hantarkan akoe aras simpang*, geleid mij tot aan den zijweg. C. en S.

ارس **aris,** I. aangezette rand of zoom aan iets, b.v. aan zeilen, netten en dergel., lijk in dien zin, belegsel, stootkant; *djaring bĕrariskan rotan*, een net met een lijk van rotting; *arisan*, al wat tot rand of zoom dient; *tali arisan*, lijktouw, touw dat voor rand dient.

II. plantensap of gom, = *gĕtah*, Maxw, 172.

ارس **aroes,** zie *haroes.*

ارس **ares,** verb. Ned. arrest.

ارسال **irsál,** Arab. het afvaardigen, het zenden van een gezant; afvaardiging, zending. Zie *rasoel.*

ارسطاليس **aristoṭáles,** Aristóteles, Mak. R. pag. 12, reg. 13.

ارشاد **irsjád,** Arab. het leiden langs den rechten weg; *arsjadaka 'llah*, God geleide u op den rechten weg! zegenwensch voor iemand, die op reis gaat, iets moeilijks onderneemt of naar een onreine plaats gaat.

ارصاد **arṣád,** Arab. astrolabium.

ارڠ **arang,** I. kool, houtskool; *a. para-para*, roet; *a. pĕrioeḵ*, aanzetsel van buiten aan pot of pan; *a. batoe* en *batoe arang*, steenkool; *kajoe arang*, ebbenhout; *bĕnang 'arang*, timmermans snoer om zwarte merklijnen op

hout te maken; *arang dimoeka*, roet op 't gelaat, fig. uitdr. voor smaad, schande; *mĕmboeboeh arang pada moeka*, smaadheid, schande aandoen; *mĕnghapoeskan a. dimoeka, mĕmboewang a.d.m.* en *mĕmbasoehkan a.d.m.*, de schande of smaad uitwisschen, wegdoen; *arang itoe, djikalau dibasoeh dĕngan ajar-mawar sakalipon, tiada akan poetih*, al wordt houtskool ook met rozewater gewaschen, het zal niet wit worden. Sprw.; *toekang arang*, houtskool-verkooper; *pĕrarangan*, kolenbranderij; *arang habis, bĕsi binasa*, de houtskool is op en het ijzer bedorven, Sprw. Oend. Djambi.

II. *arang-arang*, e. s. v. stag op inlandsche vaartuigen, van den hoofdnaar den voormast; *arang babi*, varkenssnoet, e. s. v. stut met vorksgewijze inkeping. Pad. bovenl. Poetr. Balk.

ارڠ **aring**, I. sterk riekend, zooals b.v. een urinoir, pislucht; *mĕngaringkan*, zulk een lucht aan iets geven, b.v. zooals de *bĕlatjan* of *trasi* aan sommige spijzen meedeelt; *pĕngaring*, dat wat zulk een geurtje aan iets geeft, ook: geurmaker.

II. gekruld of getand versiersel eener kris, loopende aan weerskanten van de pareerstang schuin naar het lemmer. Zie *gandja*.

III. *aring-aring*, beter *oerang-aring*, e. s. v. eetbare plant.

IV. e. s. v. net om herten te vangen. C. en S. Zie *djaring*.

ارڠ **aroeng**, I. ook *haroeng; mĕngaroeng*, waden; *mĕngaroengi*, doorwaden, van water, gras, struikgewas enz. b.v. *dan hoetan jang sĕmak-sĕmak di-aroengi olih raden Enoe itoe*, en bosschen van kreupelhout werden door den prins Enoe doorwaad, Mes. Kag.; *mĕngaroeng kahoetan*, e. bosch doorkruisen? b.v. Boeng. R. bĕs. p. 136 r. 7 v. o.; *aroengan laoet*, de diepte der zee. Dit is mogelijk van een ander grondwoord, mogelijk van *roewang*, ruimte, het ruime sop. *Aroeng-aroengan*, doorwaadbare plaats, wadde.

II. tenger, slank van leest, meest *haroeng*, tengerheid, slankheid, b. v. Radj. Chaib. Hik. Groel. Zie *ramping*.

III. ook *harong* = *tjĕnonoḳ*.

ارڠ **ĕrang**; *mĕngĕrang*, stenen, kreunen van pijn. Zie ook *rang* I.

ارڠ **ĕring**; *boeroeng ĕring*, e. s. v. valk. Zie *hĕring*.

ارغن **orgran**, orgel, verb. Eng.

ارڤ **arĕp**, Jav. willen, wenschen, verlangen; wil, wensch, = *hĕndaḳ*.

ارڤ **arip**, Jav. slaperig. Zie *pĕmarip*. Soms *orip*, b. v. Prab. Dj.

ارق **araḳ**, I. statige optocht; *mĕngaraḳ*, iets of iemand in staatsie of plechtigen optocht rondvoeren; *bĕraraḳ*, daarmede bezig zijn of aldus rondgevoerd worden, ook: statig voorttrekken van wolken; *pĕngaraḳ*, de persoon of de zaak die op zoodanige wijze iets of iemand rondvoert; *pĕngaraḳ angin*, voortstuwende wolken als voorboden van wind; *pĕngaraḳ gantoeng*, plotselinge regenbui; *pĕrarakan*, statige optocht of ommegang, processie, triomftocht; staatsiekoets, triomfwagen; *pĕrarakan mait*,

begrafenisstoet, doodbaar, lijkbaar; *arak-arakan*, ook optocht, zie beneden; al, wat bij een plechtstatigen optocht of ommegang behoort; *gĕndang arak-arakan*, optochtstrom; *gong dan gĕndĕrang arak-arakan bĕrboenjilah*, de keteltrommen en optochtstrommen werden geroerd. Marsd.

II. arak, gestookt uit rijst, het Arab. عرق sterke likeur; *arak api*, voorloop; *pĕrarakan*, arakstokerij; *pĕngarakan*, de voor het arakstoken benoodigde gereedschappen. Het arakstoken schijnt bij de Maleiers bekend te zijn geweest vóór de komst der Europeanen. Men bewaarde de *arak* in *tĕmpajans*, b. v. Prab. Dj. H. T. Mes. Kag. enz.

ارق **arik**, Ar. wakend, slapeloos.

ارق **ĕrik**, zie *hĕrik*.

ارق **aroek**; *mĕngaroek*, trouw zweren onder het uitvoeren van e. s. v. krijgsdans (oorspronkelijk Boegineesch), waarbij men tot den Vorst met *akoe* en *ĕngkau* spreekt; *pĕngaroek*, trouwzweerder, die de gewoonte heeft op die wijze trouw te zweren, b.v. *boegis itoe bangsa pĕngaroek*, de Boegineezen zijn een volk, dat de gewoonte heeft aldus trouw te zweren.

ارق **arok**, lastig vallen, plagen, beroeren, b.v. *gadjah kita lari di-arok gadjah liar; ajar ini kĕroh di-arok kĕrbau*, C. en S. Zie *haroe* en *karau*.

اركاتي **arkati**, Batav. uit het Beng. loods, zeeloods, loodsman.

اركو **arkoe**, Batav. de middenstok van een vlieger, die dwars, recht op de lengtestok, is aangebracht; *tali parkoe*, de schakeltouwen van een vlieger. H. Zie *pĕretja*.

اركى **arka**, Arab. zwak.

اركين **arakian**, samengest. uit *ara* en *kian*, dusdanige richting, wijders, voorts, vervolgens, daarna, daarop.

ارك **arga**, Skr. ook *harga* en *rĕga*, prijs, waarde; *h. mati*, naaste prijs = *poetoes harga; mĕngargakan*, waardeeren, schatten, den prijs bepalen; *tiada tĕrargakan*, niet te waardeeren of te schatten zijn.

اركل **orgol**, verb. Ned. orgel, draaiorgel.

ارل **aral**, Arab. عرض, toevallige verhindering, beletsel, dat in den weg komt.

ارلغ **arlong**, ook *rĕloeng*, e. morgen lands = 20 *djoembah* of $1\frac{1}{3}$ Eng. acre, Keasb. = 80 vierk. yards, Cr.; *banjak arlong hoetan di tĕbasnja*, veel morgen bosch hebben ze ontgonnen (weggekapt).

ارلوجي **arlodji**, verb. Ned. horloge, klok.

ارم **aram**, I. *mĕngaram*, iemand in het oog houden of nagaan, b.v. een dief.

II. *aram-aram*, stelling, zooals men gebruikt bij het bouwen v. huizen of vaartuigen, noodtrap of touwladder, bootsmansstoeltje of bankje, waarmee de matroos, die den mast moet teren, wordt op en neer gelaten, zwevend bankje voor ververs, ook *pĕngaram*.

ارم **ĕram**, ook *hĕram* en *ram*; *mĕngĕram*, broeden, van een vogel, ineengedoken zitten; nederknielen

van een olifant of kameel, v. d. W. zie daarvoor *dĕroem; mĕngĕramkan*, doen of laten uitbroeden, ook iets uitbroeden; *saoepama tĕlor sasarang dihĕram olih iboenja*, Atoer. Satija. Jav. *angrĕm*, id.

ارم **aroem,** zie *haroem*.

ارماد **armada,** Port. groote oorlogsvloot.

ارمني **armani,** Arab. armenisch; *orang armani*, Armeniër.

ارمنية **armanijat,** Armenië.

ارن **aran,** een vischlijn, die in het midden v. d. stroom wordt bevestigd en met een andere lijn, *tadjor*, aan den oever is verbonden. C. en S.

ارن **aron;** *mĕngaron*, er onder roeren, roeren van iets om het met iets dunners te vermengen, b.v. rijst met melk, deeg met gist; ook: klutsen van een ei; *aroenan*, roersel, mengsel; *pĕngaron*, de persoon of zaak, die aldus roert; *pĕngaroenan*, omroering; omroersel, zie ook *adon*.

ارن **aren,** Jav. de sagueerpalm = *ĕnau*. Zie ald.

ارن **oerna** = *wĕrna*, kleur, komt dikwerf in poëze voor; *mĕngoerna*, zich met schoonheid of luister voordoen, H. T.; *mĕngoernakan*, kleuren, tinten, zie ook *wĕrna*.

ارنڠسن **ariningseen,** Jav. alleen in poëzie, mijn jongere zuster, zusjelief, als liefkoozingswoord jegens een meisje of vrouw.

ارو **arau,** I. zie *karau* en *harau*. II. *arau batoe*, witte en zwarte kleur van honden, C. en S.; *arau hoedjan panas*, wit met gele vlekken van honden, id. gele plekken op een witten grond, id.

ارو **ĕroe,** ook *roe*, de kasuarine, e. s. v. naaldboom, = *kajoe tjĕmara*.

ارواح **arwâḥ,** Arab. mrv. van *roḥ*, zaliger, wijlen, b.v. *arwâḥ soelṭân*, de Sulthan zaliger, wijlen de Sulthan; *makan arwâḥ*, een doodmaal houden op den 3^{n}, 7^{n}, 40^{n} en 100^{n} dag na het overlijden; *mĕngarwâḥkan*, met een doodmaal gedenken. Zie ook *kandoeri* en *roḥ*.

اروده **aroeda,** Port. wijnruit.

اروره **aroeroh,** Kw. schijnt e. oud Jav. wrd. te zijn, b.v. *barang lakoenja aroeroh*, Prab. Dj.; *roepa Pandji Wira Soeḳma itoe agoeng aroeroh, laïḳ dihadap orang dipasĕban agoeng*, id. De beteek. schijnt te wezen: v. e. zacht voorkomen. Zie ook *arèrèh* en in het Jav. Wbk. *loeroh*.

ارون **aroewan,** ook *roewan*, e.s.v. zoetwatervisch = *ikan gaboes; a. tasiḳ*, e. s. v. zoetwatervisch, die wel eetbaar is, doch soms een jeukenden uitslag veroorzaakt; *daoen aroewan tasiḳ*, de bladeren van e. s. v. kruipplant, die als middel tegen dien uitslag worden gebruikt.

ارة **arah,** ook *harah*, richting, kant, streek; plaats, hoek, gedeelte in een reistasch of koffer; *tĕmpat dan arah*, de plaats en de richting, d. i. waar zich iemand bevindt of welke richting hij genomen heeft; *dimana arahnja nĕgari itoe*, waar omstreeks ligt die stad? *tiadalah arah hĕndaḳ bĕrtjakap*, niet weten hoe het aan te leggen om te spreken; *habis arah*,

al zijn vernuft uitgeput hebben. Verder: strekking, streven, i. d. richting, gericht; *di ontjang bĕbĕrapa ĕmas dinar jang merah, ditaroh didalam soeatoe arah*, in de reistasch werd eenig goud, roode dinariën, in een hoekje gelegd, Ibr. b. Chas.; *sakoeliling arah*, aan alle kanten; *mĕngarah*, een richting nemen, b.v. *mĕnĕrkam tidak lagi mĕngarah*, bespringen of aanvallen zonder eene bepaalde richting meer te nemen. Sj. Ind. Kĕs.; *mĕngarahkan*, een richting geven, in eene richting brengen. Zie *ara* II.

اروه **aroeh** (?) *mĕngaroeh*, oorlogsdansen of krijgsdansen uitvoeren. C. en S. Zie *aroek*.

اري **ari**, I. *oelar ari*, e. s. v. zeer vergiftige zeeslang; *roempoet oelar ari* = *tampoeng ari*, e. s. v. geneeskrachtige plant.

II. *ari-ari*, de liezen, de onderbuik, de schaamstreek.

III. *koelit ari*, dun velletje, vliesje, blaasje, zie *koelit*, ook de vliezige schil v. sommige vruchten, v. d. Tn.

IV. ook *iri*, Arab. stal, krib, voederbak; paal om een beest aan vast te binden.

اري **arja**, Skr. achtenswaardig, achtbaar. Komt voor in Jav. titels. Sadj. Mal. p. 57.

اريروت **arairoet**, araroot, verb. Eng. het zetmeel uit den indischen pijlwortel.

اريره **arèrèh**, Jav. zacht, bedaard, Prab. Dj. Zie *rèh* en *lirih*. Jav. Wrdb. en *aroeroh* hiervóór.

اريس **aris**, Arab. landbouwer.

اريس **ĕrijas**, ook *rijas*, binnenste van een pisangstam.

اريڠن **êringan**, = *ringan*, zie ald.

ازاد **azád**, Perz. vrij v. gebreken.

ازالة **izálat**, Ar. doen ophouden, een einde aan iets maken.

ازل **azal**, Ar. eeuwigheid zonder begin.

ازلي **azali**, Arab. van eeuwigheid her, eeuwig; *pada azáli*, Ibr. b. Chas.

ازنه **aznah**, e. s. v. versnapering, v.d.W. mogelijk هذنة *hodzanat*, eierstruif, ommelet, mijn Schr. komt meermalen in de Hss. voor.

ازهر **azhar**, Arab. schitterend; *almasdjidoe'lazhar*, de schitterende moskee, naam eener beroemde moskee in Kaïro, waaraan eene academie verbonden is.

اس **as**, Arab. myrthe.

اس **is** en *his*, uitroep van afkeer of tegenzin, foei!

اس **asa**, I. Skr. hoop, verlangen; *poetoes asa* en *hilang asa*, er is geen hoop meer, hopeloos, wanhopig; *djangan toewan asa lagi*, hoop maar niet meer; *asa-asaän*, steeds hopen, hoop koesteren; *djangan asa-asaän*, blijf maar niet hopen, koester maar geen hoop; *bĕrasakan*, hopen op, verlangen naar; *mĕngasakan*, naar meer doen verlangen, op meer doen hopen; *mĕngasakan tĕkak*, het gehemelte, of den smaak, naar meer doen verlangen, zooals b.v. in: die perzik smaakt naar meer, den eetlust opwekken, trek doen krijgen; *tĕkak hamba asa-asa*, mijn verhemelte verlangt naar spijs of drank, mijn eet- of drinklust is op-

gewekt; *asa hajam hĕndaḳ kalĕsoeng; asa itiḳ hĕndaḳ kapĕlimbahan*, de kip verlangt naar het rijstblok en de eend naar de kolk, Sprw. om iem. aangeboren aard aan te duiden. v. d. Tn.

II. *pokoḳ asa*, munt, de plant, wordt op Malaka niet verstaan. Zie boven bij *as.*

III. Skr. één, eenig, enkel, komt nog voor in ons *aas* bij 't kaartspel; *asa doewa*, de dubbele waarde of hoeveelheid, b.v. *orang mĕntjoeri karbau ataw lĕmboe... ḥoekoemnja asa doewa.* Oend. *asa poelang doewa*, een met twee vergoeden, zie bij *poelang; asa poelang asa*, een met een vergoeden, d. i. een buffel voor een buffel. Oend. *kĕna mĕngganti asa, poelang asa djoewa kapada toewannja; boenga asa*, enkele bloem in tegenoverstelling van *soesoen*, dubbel, zie ald.; *doewa poeloeh asa*, een en twintig; *Toehan jang asa*, de éénige Heer; *koerang asa*, min één. b. v. *koerang asa ĕmpat poeloeh anaḳ radja*, veertig prinsen min één; *koerang asa saratoes*, op één na honderd; *sa'asa toeboehnja*, zijn geheele lichaam. Sadj. Mal. p. ٣٣٩; *mĕngasakan dzat Allah*, de eenheid van het wezen Gods erkennen; *mĕngasakan Toehannja*, R. Chaib. zijn Heer als slechts één erkennen; *kaäsaän*, eenheid; *asa-asaän*, alleen zijn, in zijn eentje; *kaäsa*, ook *kasa*, de eerste, in de eerste plaats, was vroeger in gebr. voor *pĕrtama*, o. a. komt het voor in de Am. Hamz. Zie Niem. bl. 4e dr. p. 32 van de aant. *boenga asa*, enkele bloem. Zie *soesoen.*

اسي **asi**, Arab. de heelkunst uitoefenend, heelmeester, chirurg.

اساس **asás**, Arab. grondslag van een gebouw, fondament, basis.

اساه **oesaha**, meestal *oesahá*, Skr. inspanning, arbeid, moeite, die men zich voor iets geeft; *bĕrhĕntilah ija daripada sakalian oesahanja*, hij rustte uit van al zijn arbeid; ook: door arbeid of moeite verkregen, b.v. *ajar hoedjan dan ajar oesaha*, regenwater en putwater; *bĕroesaha*, zich inspannen, moeite geven, naarstig zijn, b.v. *sĕgala dajang disoeroeh bĕroesaha*, alle hofjuffers werd bevolen naastig te zijn, zich in te spannen; *bĕrniaga ataw bĕroesaha*, koophandel drijven of arbeiden; *mĕngoesahakan*, zich moeite geven voor, zich toeleggen op, b.v. *mĕngoesahakan bĕhasa Mĕlajoe*, zich toeleggen op, of zijn werk maken van de Maleische taal; *mĕngoesahakan dirinja*, zich inspannen, zich bevlijtigen; *pĕngoesaha*, bearbeider, bewerker; *pĕroesahaän*, bearbeiding, arbeid, moeite, inspanning, b. v. *pĕroesahaän tanah*, bearbeiding van den grond, landbouw; *pĕngoesahaän*, bewerking, bearbeiding.

اساهن **asahan**; *kaïn asahan*, e. s. v. Oost-Indische batist, minder fijn dan *tjipoeḳ*. Zie ook *ásahan.*

است **asta**, zie *hasta.*

اسوت **asoet**, van het Arab. *asoed*, kwaadstokerij; *mĕngasoet*, kwaadstoken; *pĕngasoet*, kwaadstoker, opstoker; *asoetan* en *pĕngasoetan*, kwaadstoking, kwaadstokerij.

استاک **astaka**, I. ook *sĕtaka*, stoep,

pui, voorgevel. Sj. Ind. Kĕsna p. 208 is het *astaki*, b.v. *kaästaki balai dikĕpilkan sĕrta.* In de Hik. Korisj. is het ستکی; volg. R. v. Eys. en v. d. W. pui, voorgevel? *maka kanaïkan baginda pon bĕrkĕpillah di-astaka balai*, Hik. Boedj. Sadj. Mal.

II. tijdelijke troon bij eene kroning, C. en S.; *maka radja pon bĕrarak ka-astaka sĕrta ija pon naïk bĕrsĕmajam di-atasnja.* C. en S. id.

استاک **astaga,** zie استغفر الله.

استان **astana,** Skr. vorstelijke woning, paleis; grafstede van heilige of geëerde personen; *isi astana*, de paleisbewoners, 's Vorsten gezin, de harem. Zie ook bij *boemi.*

استباحة **istibáhat,** Arab. geoorloofd-verklaring; *mĕngistibáhatkan*, geoorloofd verklaren, als geoorloofd beschouwen.

استبرا **istibrá,** Arab. onthouding van den bijslaap.

استتابة **istitábat,** Arab. uitnoodiging tot bekeering.

استجابة **istidjábat,** Arab. verhooring van een bede.

استحلاف **istihláf,** Arab. het opleggen v. e. eed; *mĕngistihláfkan*, iemand den eed opleggen.

استخارة **isticharat,** Arab. het streven om iemand welgezind jegens zich te maken; *sĕmbahjang istichárat*, gebed na het plegen van een verkeerdheid, om tot het goede geleid te worden.

استخلاف **istichláf,** Arab. tot zijn opvolger of plaatsvervanger benoemen, ook: *mĕngistichláfkan.*

استراحة **istiráhat,** Arab. rusten, rust; *bĕristiráhat*, rustend zijn, ontheven van eene betrekking, non actif, emeritus; *bĕristiráhatoe'lchair*, de weldoende rust genietend, rustig en wel zich bevindend, veelvuldig voorkomende uitdr. in brieven; *mĕngistiráhatkan dirinja*, zichzelven doen uitrusten. Meurs. Leesb. VII. p. 21.

استري **istĕri,** Skr. getrouwde vrouw, huisvrouw, gemalin, echtgenoote, voorn. in deftigen stijl; *lakiistĕri* en *soewami dan istĕri*, man en vrouw; *bĕristĕri*, een vrouw hebben of nemen; *akan pĕrĕmpoewan itoe soedahlah hamba pĕristĕri*, wat die vrouw betreft, die heb ik reeds getrouwd; *bĕristĕrikan*, tot vrouw hebben; *mĕngistĕrikan*, tot zijn vrouw maken; *mĕmpĕristĕrikan*, van e. vrouw voorzien, uithuwelijken v. e. zoon, doen trouwen, iem. tot zijne vrouw maken.

استسلام **istislám,** Arab. onderwerping, overgaaf.

استطاعة **istitáät,** Arab. gehoorzaamheid, vermogen iets te doen.

استعادة **istiäádat,** Arab. gewoonte, gebruik, instelling, de étiquette; *mĕmbĕri istiäádat*, de gewone eerbewijzen geven; *äádat-istiäádat*, gebruiken en instellingen, zie *äádat.*

استعمال **istimál,** gebruiken, gebruik.

استغفار **istigrafár,** Ar. om vergiffenis vragen; *astagrafir oellah*, ik verzoek God om vergiffenis, God vergeve mij! als uitroep van schrik of verbazing. In het Mal. verbasterd tot *astagapirlah* of ook alleen *astaga.*

استڠݢار **istinggar,** Port. espingarda, een ouderwetsch vuurgeweer, lontgeweer.

استڠݢي **istanggi,** Skr. ook *sĕtanggi*, reukwerk om te branden, Skr. *astangga*, uit acht deelen bestaande, nam. witte suiker, suikerriet, aloëhout, sandelhout, muskus, witte benzoë, rasamala-olie en kastoeri-hout. Op Riouw maakt men tusschen *istanggi* en *doepa* geen onderscheid; op Malaka wel in den vorm, maar niet in de samenstelling; *mĕmbakar istanggi* en *mĕnoenoe istanggi*, wierook branden; *dibakarnja istanggi mĕmoedji sĕgala dewata*, hij brandde wierook ter eere van de goden; *roemah istanggi*, een omgekeerde mand, waaronder een komfoor met wierook en waar overheen kleeren worden gehangen, om die te berooken. Zie *doepa* en *sĕlaka* I.

استكون **astakoena,** Skr. achthoek, veelhoek, achtkant, achtvlak, kruisvormig gebouw, ordekruis, e.s.v. diadeem, e.s.v. doos voor reukwerk; *roemah bĕrastakoena*, een huis met vier vleugelgebouwen, een i. h. midden van elke zijde. Het hoofdgebouw heet dan *katjapoeri* en de vleugelgebouwen *tjabang*. *Nasi bĕrastakoena*, achtvlakkig opgemaakte rijst, gebruikt bij feestelijke gelegenheden.

استكين **astagina,** Jav. reukdoos; *manik astagina*, een wonder edelgesteente, dat als men het in den mond houdt, behoedt tegen verbranden en verdrinken.

استميوا **istimewa,** zooveel temeer, hoeveel temeer, in 't bijzonder, temeer, hoeveel te minder, des te erger; *istimewa poela*, hoeveel temeer nog, hoeveel te minder, hoeveel te erger is het, als... zie b.v. Hik. Abd. 116; *istimewa lagi*, id.; *soerat istimewa ini*, deze bijzondere brief; *mĕngistimewakan*, tot iets bijzonders maken, bijzonder doen uitkomen.

استنبول **istanboel,** Arab. Constantinopel.

استنجاء **istindja',** Arab. reiniging na het doen van zijn gevoeg; *hĕndaḳlah istindja' dĕngan tangan kiri*, men moet zich reinigen met de linkerhand.

استو **èstoe,** b. v. *maka di-estoni olih Brama Saḳti akan tjoetjoenda itoe*, toen zegende B.S. zijn kleinzoon, Asm. Pati. Het is het Jav. *estoe*, Skr. *wastoe*. Zie bij *sĕtoe* en *rĕston*.

استواء **istiwa',** Arab. gelijk zijn, gelijkheid; *chaṭṭoe'listiwa'*, de evennachtslijn, de linie.

استوري **istori,** ook *sĕtori*, Port. geschiedenis, verhaal, opzienbarende handeling, schandaal, ruzie, krakeel.

استهلال **istihalál,** Arab. ophelderen, opklaren, opwellen v. tranen.

استيک **asteka?** Hik. Am. Hamz. Boeng. R. bĕs. p. 15.

استين **astina,** naam van een indisch Rijk, die dikwijls in de pandjiverhalen voorkomt, verkorting van *hastina-poera*, Skr. de olifantenstad, van *hasti*, olifant.

استين **istína,** Ar. eerbiediging van iemands rechten; *mĕmbĕri istina*

bĕhasa, iemand behandelen, zooals hem toekomt. Hik. Groel.

اسحاق **isḥâḳ,** Arab. Isaäk.

اسد **asad,** Arab. leeuw, ook: de leeuw, het teeken van den dierenriem.

اسرافيل **asráfil,** Arab. naam van den engel des doods, die ook de laatste bazuin zal blazen.

اسرافين **asráfin,** Arab. seraf, serafijn.

اسڠ **asoeng,** W. Sum. opstoken; komt ook voor Hik. Am. Ham. verbasterde uitspr. van *asoet*, zie ald. *asoengan*, opstokerij.

اسڠ **asing,** afzonderlijk, afgezonderd en in zooverre ook: vreemd, met al het andere verschillend of daarvan onderscheiden; *bĕrasing*, afzonderlijk, op zichzelven; *bĕrasing diri*, zich afzonderen, zich afgezonderd houden; *orang asing*, afgezonderd persoon, vreemdeling; *nĕgari asing*, vreemd land of landen; *mĕngasingkan*, afzonderen, afscheiden, apart zetten, ook onderscheid maken tusschen, Hik. Abd. p. 326; *m. dirinja*, zich afzonderen; *masing*, verk. van *oemasing*, Jav. zich afzonderlijk bevindend; *masing-masing*, ieder afzonderlijk, een iegelijk, ieder voor zich; *asing padang*, *asing bilalang* en *asing loeboek*, *asing ikannja*. Mĕn. elk land heeft zijn eigen instellingen; *asing orang, laïn pĕndapat*. Mĕn. andere menschen, andere meeningen; v. d. Tn. *pĕrasingan*, afzondering.

اسڠ **ĕsang,** bij verk. wel eens *sang*, doch dit is het grondw. niet; *mĕngĕsang*, den neus snuiten door het eene neusgat met den vinger dicht te houden en het andere terwijl uit te blazen; ook *mĕngĕsang sabĕlah*, volg. v. d. W. *sang sabĕlah*, dat ik voor een pleonasme houd.

اسفل **asfal,** Arab. laag, gering, gemeen.

اسڤ **asap,** rook van vuur enz., stoom, damp; *bĕrasap*, rookend, smeulend, stoomend, dampend; *bintang bĕrasap*, komeet; *kapal asap*, stoomschip; *pĕsawat asap*, stoommachine; *pĕrang asap*, spiegelgevecht; *bĕrasap hidoeng* fig. van ter dege veel of in grooten overvloed iets krijgen? b.v. *orang mĕnoewas lĕbih pajah, kami lihat, tĕtapi sakali dapat, bĕrasap hidoengnja*. Mal. Sam. II p. 157 wij zien dat voor de visschers met de toewas (e. s. v. schepnet) het nog moeielijker is, doch als zij eens wat krijgen, dan rookt hun neus (dan is het eene groote hoeveelheid?) *mĕngasap*, rooken, met rook behandelen, rook aanwenden of voortbrengen; *mĕngasap njamoḳ*, muskieten door middel van rook verdrijven; *mĕngasapi*, rooken, met rook behandelen, berooken, van rook doortrekken, rook op iets aanwenden, ook *mĕmpĕrasapkan; mĕngasapi daging*, vleesch rooken; *asapan*, wat gerookt is, rooksel; *pĕrasapan*, rookvat, rookhok, rookerij; *pĕngasapan*, rookmiddel, b.v. een test met vuur en daarop reukwerk om iets te berooken; *asap-asap*, wat op rook gelijkt, damp. Pr. Dj.

اسڤاپل **ispanjol,** spaansch, spanjaard.

اسق **asak,** I. vast aangestampt, volgestopt, zooals b. v. een bultzak, pop, enz., vast bijeen; *anak-anakan asak*, opgevulde poppen; *mĕngasak*, vast aanstampen, van aarde en andere daarvoor geschikte zaken, zooals kruit, kapok en dergel.; goed vullen, opstoppen van een pop, dood dier enz., inklemmen, volstoppen, verdringen, wegdringen; *asak-mĕngasak*, over en weer elkander drukkend of dringend; *bĕrasak*, gedrongen, op elkander gepropt; *bĕrasak-asakan*, elkander verdringend, verdrukkend, b. v. van een hoop menschen of dieren; *tĕrasak*, vast tusschen iets in gedrongen zijn, ingeklemd; *pĕngasak*, laadstok. Bat. Zie ook *sĕsak* en *dĕsak*.

II. Mĕn. *mĕngasak*, verplaatsen, verhuizen, verschuiven, v. d. Tn.; *mĕngasakkan kĕris kahadapan*, de kris naar voren duwen, H. P. zie ook *sĕsak*, *dĕsak* en *kĕsak*.

اسق **asik,** ongestadig, dollen, keukelen, van een vlieger; ongestadig, geen zitvleesch hebben, van personen. Zie ook *asjik*.

اسكندر **iskandar,** Ar. Alexander; *iskandar dzoe'lkarnain*, Alexander met de twee horens, d. i. Alexander de Groote.

اسكندرية **iskandariat,** Alexandrië.

اسل **asal,** sie *aṣal*.

اسلام **islám,** Arab. geloovige overgave aan God; *agama islám*, de mohammedaansche godsdienst; *orang islám*, mohammedaan, islamiet; *masoek islám*, tot den mohammedaanschen godsdienst overgaan; *mĕngislámkan*, mohammedaansch maken, van individuen of volken.

اسم **asam,** zuur in het algemeen, *limau asam*, citroen; *asam limau*, citroenzuur, ook: zuur, waarmede men voorwerpen van ijzer of staal inwrijft, om ze te bruneeren; ook: de tamarinde, doch deze meer bepaald *asam djawa*, javaansch zuur; *a. bĕlanda*, Hibiscus sabdariffa. *a. bĕlimbing*, Averrhoa. *a. bĕsĕmbi*, e. s. v. rubiacia. *a. ramoenia*, e. s. v. vruchtboom, zie *ramboenia*. Verschillende planten dragen den naam van *asam*, b. v. verscheidene wilde manggaboomen zooals: *asam bawang*, *asam paoeh*, *asam kombang*, *asam kandis* en *asam mĕmbatjang;* ook andere boomen, zooals: *asam gĕloegoer*, met appelvormige, zure vruchten, *asam paja*, of *a. kĕloebi*, een boom, die op moerassige plaatsen groeit, met zure, eetbare vruchten, e.s.v. *salak*, van welks bladeren men *atap* maakt; *asam garam*, tamarinde en zout, de meest noodzakelijke ingrediënten voor de bereiding van de gewone toespijs bij de rijst. Bij gebrek aan tamarinde kan ander zuur ook dienen, doch blijft de naam onveranderd. *Asam-asaman*, allerlei zuur, allerlei zure vruchten, allerlei in het zuur ingemaakte zaken; ook: de naam van een heester, e. s. v. polygonium, die eenigszins op den tamarindeboom gelijkt; *mĕngasami*, met een of ander zuur inwrijven, b. v. een wapen; *pĕngasam*, het zuur dat daarvoor gebezigd wordt,

b. v. limoensap, middel om te doen zuren, zuurmakend middel; *masam*, van *oemasam*, Jav. zuur, knorrig, onvriendelijk van het gelaat. Zie ook *pĕkasam*.

اسم **ism**, Arab. naam, zie bij *bi*.

اسماء **asma'**, Ar. meerv. van het voorgaande.

اسمارا **asmara**, Skr. liefde, mingenot; *asmara dewa*, de god der liefde; *kasmaran*, door liefde bevangen, verliefd; *edan kasmaran*, dol van liefde, smoorlijk verliefd; *mĕmboewang asmara*, den bijslaap uitoefenen; *asmara danta*, zie *soemri danta*.

اسماي **asmaja**, Ar. dak, beschutting.

اسمعيل **ismaël**, Ismaël.

اسمول **esmola**, Port. aalmoes.

اسين **asin**, I. zout, zoutachtig, zilt; ook gezouten, ingemaakt; *ikan asin*, gezouten visch; *daging asin*, pekelvleesch; *mĕngasinkan*, in het zout leggen, inzouten; *asinan*, in het zout gelegde groenten of vruchten; *asin-asinan*, allerlei ingezouten zaken; *masin*, van *hoemasin*, Jav. zout, zilt zijn; *bandjarmasin*, de zoute Bandjar-rivier, naam der hoofdplaats van Z.-Borneo.

II. *asin-asin*, e. s. v. boom, welks scherpe bladeren tot het polijsten van hout worden gebezigd.

اسناد **isnád**, Arab. aanvoering van gronden, het noemen van zijne zegslieden.

اسنين **isnen**, zie اثنين.

اسو **asoe**, I. Jav. hond = *andjing*; *gigi asoe*, de oogtanden.

II. *asoe-asoe*, kous, mar. v. d. W.

اسواري **iswari**, Skr. meesteres, komt voor in de samenst. *iboe swari* en *parameswari*, zie ald.

اسود **aswad**, Arab. zwart, *ḥadjar-oe'laswad*, de zwarte steen in den tempel te Mekka.

اسورا **asoera**, zie *angsoer*.

اسه **asah**; *mĕngasah*, slijpen, wetten, aanzetten, afkrabben met een stuk glas, fijnwrijven op een steen, b.v. Saif Dzoel.; ook fig. voor beschaven, polijsten; *mĕngasah hati orang*, iem. opstoken, warm maken; *m. pikiran*, het verstand scherpen; *mĕngasahkan orang bĕkĕrdja*, iem. met werk afbeulen, v. d. Tn.; *batoe pĕngasah*, slijpsteen, wetsteen, wrijfsteen; *bĕrasah gigi*, de tanden laten afslijpen, afgeslepen tanden hebben; *mĕngasah*, ook slijpen v. glas, b.v. *tjĕrĕmin tiada bĕrasah*, een ongeslepen spiegel, Sj. Ḥaris.

اسوه **asoeh**; *mĕngasoeh*, oppassen of verzorgen v. e. klein kind; *pĕngasoeh*, voedster, verzorgster, droge min; *pĕngasoeh basah kĕring*, verzorgster voor alle behoeften van het kind; *enang-pĕngasoeh*, voedsters en verzorgsters; *ikan asoeh-asoeh*, e.s.v. eetbaren zeevisch. Zie ook *baboe*.

اسها **oesahá**, Skr. zie اساه.

اسهن **asahan**, bord, schotel, Sw. ook e.s.v. inl. kamerdoek, minder fijn dan *tjipoḳ*, C. en S. e.s.v. wit katoen, M.; de naam van een Mal. rijkje op Sumatra's N. O.-kust.

اسي **asai**, e. s. v. korenworm of mijt, die in zacht hout boort, C. en S.

en Mĕn., vermolmd, verwormd, van beschuit, gedroogde vruchten, rijst enz.; *mĕngasai*, rul maken, los van elkander maken; *moeka asai?* Ibr. b. Chas. Zie ook *kasai*.

اسي **asi,** bevestigend, juist, ja; *asi "kah*, is het zoo? is het geoorloofd? C. en S.

اسيا **oesija,** Skr. leeftijd, ouderdom; vervaltijd; *oesija ĕemoer zamán*, samengestelde uitdrukking in brieven voor levensduur; *oesija hoetang*, vervaltijd eener schuld. M.

اسيا **asija,** I. *tanah asija*, land der vreemdelingschap. K. Azië.

II. Perz. molen.

اشارة **isjárat,** Arab. wenk, teeken, zinspeling, raadgeving; *isjárat mata*, wenk met de oogen; *mĕngisjáratkan*, wenken, een wenk of teeken geven; *mĕngisjáratkan pĕrkataännja kapada*, zijne woorden of rede richten tot, Sadj. Mal. p. 21; *mĕmbĕri salamat dĕngan isjárat*, met een wenk groeten; *mĕlarang dĕngan isjárat*, met een wenk verbieden; *mĕngisjáratkan dĕngan matanja*, e. wenk met de oogen geven.

اشتغال **isjtigrál,** Ar. het bezig zijn met iets; bezigheid, studie.

اشتمال **isjtimál,** Arab. bevatten, inhouden.

اشراق **isjrák,** Arab. het opkomen van de zon; schitteren v. schoonheid, van het gelaat.

اشراک **asjrák,** Arab. deelgenoot maken, tot deelgenoot aannemen.

اشعار **isjäár,** Arab. het merken van een offerdier; optooiing; *mĕngisjäárkan*, een offerdier merken door eene insnijding, optooien.

اشمام **isjmám,** Arab. op nauwelijks hoorbare wijze uitspreken.

اشمويل **isjmoeïl,** Samuël.

اشيب **asjaib,** Arab. iemand die witte haren heeft, grijsaard; b.v. *Aboe Djamal, Aboe Taibah, kadoewanja itoe wazir asjaibah*, Sj. Madl. dit laatste *ah* om het rijm.

اصح **aṣaḥ,** Arab. echt.

اصحاب **iṣḥab,** stichter.

اصطلاح **isṭiláḥ,** Arab. kunstterm.

اصف **aṣaf,** Arab. de naam van den vezier van Salomo.

اصفر **aṣfar,** Arab. geel; ook: een Griek, en een geel paard.

اصفران **aṣfrán,** safraan.

اصل **aṣal,** Arab. oorsprong, afkomst, oorzaak, beginsel, oorspronkelijk, afkomstig, van adel; *aṣal kata*. stam v. e. woord, ook datgene, waarover gesproken wordt, v. d. Tn.; *batoe aṣal*, natuursteen, zie *batoe; tĕraṣal*, van goede of hooge afkomst; *aṣal-oeṣoel*, afkomst met verscheidenheid; *jang aṣal sakali*, de oorspronkelijke; *kĕmbali* (of *poelang*) *kapada aṣalnja*, tot zijn oorsprong terugkeeren, terugkeeren tot daar het vandaan kwam; *itoelah moela aṣal api itoe*, dat was de eerste oorzaak van den brand; *djadilah bajang-bajang sama sifat aṣalnja*, zoodat de schaduwen gelijk zijn aan de lijnen der werkelijke lichamen; *aṣal*, ook: mits; *aṣal djangan*, als maar niet; *aṣalkan*, zoo maar, als maar, mits.

اصلي **aṣli,** Arab. van afkomst, van adel.

اصم **aṣam,** Arab. doof.

اصول **oeṣóél,** Arab. meerv. van *aṣal*, de voornaamste ingewanden; algemeen beginsel, grondleerstelling. Ook gebr. als liefkoozingswoordje; *oeṣoel wĕdi?* b. v. *noedjoem itoe mĕmbilang angka oeṣoel wĕdinja?* Sj. Dzoeb., is mogelijk *widi* of *wĕdi*, zie aldaar.

اصيل **aṣil,** Arab. geworteld, vast, standvastig.

اضافة **idláfat,** Arab. verbinden, bijvoegen, aanhechten.

اضباط **idlbáṭ,** Arab. een woord voorzien van de klinkerteekens, vocalisatie.

اضراب **idlráb,** Arab. intrekking van zijn gezegde.

اضطرار **idlṭarár,** Arab. dwingen, dwang, noodzakelijkheid.

اضلال **idllál,** Arab. doen dwalen, in dwaling laten.

اطباق **iṭbáḳ,** Ar. I. meerv. van طبق zie ald. II. bedekken, het eens worden.

اطلاق **iṭláḳ** Arab. het verstooten der vrouw; vrijlating, algemeenmaking.

اطلس **aṭlas,** Arab. satijn.

اطهر **iṭṭahhoer,** Ar. reiniging.

اظهار **iḷhár,** Arab. openbaren, afkondigen.

اعتبار **ītibár,** Ar. tot voorbeeld nemen.

اعتدال **īṭidál,** Arab. evenredig zijn, het midden houdend, symmetrie.

اعتقاد **ētiḳád,** Ar. vertrouwen, gelooven, geoorloofd achten; *bĕrĕtiḳádkan*, iets voornemen, tot iets besluiten.

اعتماد **ītimád,** Arab. zich op iets verlaten, vertrouwen.

اعتياد **ītijád,** Arab. gewoonte door herhaling.

اعذار **ādzár,** Arab. meerv. van عذر *ōĕdzoer*, zie ald.

اعذار **īdzár,** Arab. het besnijden van een jongen.

اعراب **īráb,** Arab. duidelijk spreken.

اعراف **aāráf,** Arab. de limbus, een denkbeeldige plaats tusschen hemel en hel, aangewezen als verblijfplaats van de braven onder de ongeloovigen.

اعسار **īsár,** Ar. dringen tot betaling.

اعظم **aāḷam,** Ar. groot, grootsch, plechtig.

اعلم **aālam,** Arab. kundig, best wetend; *wa Allahoe ālamoe* en God weet het 't best; *wa Allahoe ālamoe bissawáb*, en God weet het best de waarheid ervan.

اعلم **īlam,** Arab. weet, geb. w.

اعلى **aāla,** Arab. hoog.

اعم **aām,** Arab. algemeen; *sĕgala orang jang aām*, het publiek; *cháṣ dan aām*, lieden van rang en gewone lieden.

اعوذ **aōĕdzoe,** Ar. ik neem mijn toevlucht, b. v. *aōĕdzoe billahi min assjaiṭáni 'rradjimi*, ik neem mijn toevlucht tot God voor den gesteenigden duivel.

اعور **aāwar,** Arab. eenoogig.

اغاثة **igrátsat**, Arab. hulp, bijstand.

اغ **ang**, I. pers. Vrnw. 2e pers. enk. jegens mannen, meestal *awak-ang*.

II. meestal *hang*, titel v. de voornaamste legerhoofden.

اغت **angta**, zie *anta;* b.v. *toewan poetĕri itoe sangat edan kasmaran dan gila bĕrangta.* Zie ook *bĕrangti.*

اغت **angat**, warm, heet; zie *hangat.*

اغت **angit**, I. branderig riekend; zie *hangit* en *rĕngit.*

II. = *agas*, zie ald.

اغت **angoet**; *mĕngangoet*, mijmeren, suffen.

اغر **angoer**, Jav. liever willen, *angoerlah akoe mati daripada kahidoepan jang salakoe ini*, ik sterf liever dan zulk een leven te leiden; ook *angoeran* = *rĕmak*, zie ald.

اغراون **angrawan**, e. s. v. boom, die hout levert, geschikt voor scheepsbouw. Mogelijk *anggĕrawan* of *mĕrawan*, zie ald.

اغس **angoes**, zie *hangoes.*

اغس **angsa**, Skr. gans = *gangsa* III.

اغسان **angsana**, Skr. en *sĕna* op Java *sono*, e. s. v. boom, die prachtig meubelhout levert, het zoogenaamde *zonnehout*, dat in de Molukken *linggoa*-hout genoemd wordt, Pterocarpus indicus; *bĕrsoenting boenga angsana*, bloemen van den angsana-boom achter het oor dragen. Zij zijn fraai geel.

اغسوت **engsoet**; *mĕngengsoet*, beetje voor beetje over eene vlakte schuiven, b.v. van zeer kleine kinderen over den vloer; beetje voor beetje voortbewegen, b. v. een vaartuig bij flauwen wind; eventjes van zijn plaats schuiven. Mĕn. *insoet*, id.

اغسر **angsoer**; *mĕngangsoer*, bij kleine beetjes voortrukken, langzaam voorttreden, vorderen; *bĕrangsoer*, minder worden van eene ziekte, door afbetalingen minder worden van een schuld; *angsoeran*, vermindering, wat in mindering betaald wordt, termijn. Ook *asoera*, Mal. Contr.

اغسغ **ingsang**, = *insang*, zie ald.

اغسل **angsal**, Jav. verkrijgen, erlangen, bekomen.

اغسل **engsel**, Ned. hengsel, scharnier.

اغسون **ingsoen**, Jav. ik, als de Vorst spreekt. Ook bezittel. gebr.

اغسوك **angsoka**, Skr. e. s. v. boom, die fraaie, welriekende bloemen draagt, de pavetta indica.

اغغف **angap**, Mĕn. ademhaling; *mĕngangap*, ademhalen, v. d. Tn.

اغغف **angop**, Jav. gapen, geeuwen.

اغكى **angka**, I. Skr. cijfer, nommer, teeken; *angka-doewa*, het cijfer twee, het herhalingsteeken in de grammatica; wordt ook gebr. achter eigennamen van personen, als die bij een aanspraak tweemaal worden genoemd, b.v. Jan, Jan, pas op! Voorb. Sadj. Mal. p. ٢٧١; *mĕngangkakan*, teekenen, merken.

II. denken, zich voorstellen, C. *bĕrangka-angkaän*, ergens gissend over peinzen, b.v. *masing-masing bĕrangka-angkaän bĕrkata: siapa djoega*

garangan jang bĕrolih anoegĕraha Allah taála itoe?, een iegelijk peinsde en zeide: Wie is het toch, die de genade des Allerhoogste zal ontvangen? Radja Chaib.

اغك **ongka,** e. s. v. grijzen aap, zonder staart en met zeer lange armen, hylobates, volg. Tug. de kleine zwarte of donkergrijze gibbon.

اغكار **angkara,** Skr. moedwil, eigendunk, brutaal, ook onbeschoft, onbeleefd = *koerang adjar; endah angkara*, brutaal mooi; *singa angkara*, een drieste of woedende leeuw, Hik. R. Chaib.; *bĕrboewat angkara*, moedwil plegen, ook *mĕlakoekan angkara*, C. S.; *angkara akan ḥaḳ orang*, moedwillig inbreuk maken op iem. rechten. Oend.; *mĕngangkara*, die hoedanigheid vertoonen.

اغكاس **angkasa,** Skr. het luchtruim, de bovenlucht, de vrije lucht, de ether. Ook *akasa*. Zie *oedara*.

اغكت **angkat;** *mĕngangkat*, optillen, opbeuren, verheffen tot, aannemen tot, opdisschen, opdragen van spijzen, aanheffen van een gezang, steken van een zweer, ook iem. ophemelen, in de hoogte steken, vervoeren, transporteeren, b. v. van een lijk, H. Abd. p. 481 reg. 2 v. o. *mĕngangkat anaḳ*, tot kind aannemen; *anaḳ angkat*, aangenomen kind; *bapa angkat*, de vader van een (door hem) aangenomen kind; *bĕrangkat*, vertrekken, van aanzienlijke personen, (van gewone lieden *bĕrdjalan*); *mĕngangkat tangan*, de handen opheffen; *mĕngangkatkan piala*, met een beker salueeren; *mĕngangkat-angkat*, ophemelen, lekker maken, in het zonnetje zetten; *mangkat*, overlijden, overleden, van Vorsten; *mangkat bĕradoe*, ontslapen; *angkatan*, leger, vloot; optocht, gerechten die opgedragen worden; *kalihatanlah angkatan moesoeh jang datang*, toen kwam het naderend vijandige leger in 't zicht; *angkatan radja diradja*, e. s. v. draagbaar voor het lijk van den regeerenden Vorst; *pĕrangkat*, een kompleet stel van iets; *pĕngangkat*, ophemeling, ophemelaar, iemand die gewoon is anderen op te hemelen. Zie ook *pangkat*.

اغكوت **angkoet;** *mĕngangkoet*, opnemen en wegdragen, transporteeren, zooals b. v. bij een verhuisboel; *mĕngangkoet sarang*, voor zijn nest sleepen, d. i. zijn nest bouwen; *pĕngangkoet*, sjouwer, lastdrager; *angkoet-angkoet*, e. s. v. wesp, die ook voor haar nest sleept, de metselbij.

اغكوت **angkot,** I. *mĕngangkot*, steken van een zweer, zie *angkat*.

II. een ronde bol van bloemen, waarin een steel gestoken wordt, L.

اغكيت **angkit;** *mĕngangkit*, wegnemen of afnemen, van iets, dat men tijdelijk uit of ergens op gezet heeft, b.v. een pot van het vuur, een uitgezette fuik, te drogen gehangen goed, enz. Mĕn. onophoudelijk of gedurig e. zekere handeling verrichten, v.d.Tn.

اوغكيت **oengkit** en *oenggit; mĕngoengkit*, eventjes met een spaak oplichten, door den hefboom naar boven te brengen; *mĕngoengkit-oengkit*,

op en neder wippen, zooals een wipplank; *koersi oengkit-oengkit*, wipstoel. Zie ook *oengkang*.

اڠكر **angkar** (?); *angkaran*, een bovennatuurlijk voertuig, door middel waarvan men kan vliegen of zweven; *naïk kapada soeatoe angkaran laloe mĕlajang*. M.

اڠكر **angkĕr**, Jav. door spoken of geesten bewoond, van een plaats.

اڠكر **ingkar**, van het Arab. انكار, weigerachtig zijn. Sj. Mādli ook Mal. Sam. II:245 heeft *ingkar*.

اڠكر **oengkoer**, I. zie *poengkoer*. II. Jav. *bĕroengkoer-oengkoeran*, zich in verschillende richtingen verwijderen, den rug toekeeren, van velen. H. T.

اڠكره **angkĕroeh**, = *goepoehgapah*, zie *goepoeh*.

اڠكس **angkoes**, Jav. zie *angkoesa*.

اڠكس **ongkas**, zie *onggas*.

اڠكس **ongkos**, verb. Ned. onkosten; *tiada bĕrongkos*, zonder onkosten.

اڠكڠ **angkang**, = *angkat*, zie aldaar.

اڠكڠ **engkang**; *mĕngengkang*, wijdbeens gaan. Zie *kangkang*. Mĕn. id.

اڠكڠ **oengkang**; *mĕngoengkang-oengkit*, op en neer wippen, zooals een wipplank; heen en weer loopen en daardoor veel drukte vertoonen; *koersi oengkang-oengkit*, wipstoel, schommelstoel. Zie ook *oengkit*.

اڠكڠ **engkeng**, Mĕn. zie *kengkeng*.

اڠكڤ **angkap**; *bĕrangkap-angkapan*, bij beurten, in een dans. Zie *anggap* en *rangkap* I.

اڠكڤ **angkoep**, nijpertje of tangetje, dat vanzelf weer opengaat als de druk ophoudt; tangvormige uiteinden van een half ontloken knop, ook die knop zelf; *sĕpit angkoep*, tangetje om de baardharen uit te trekken; *mĕngangkoep*, als e. nijper openen dichtgaan; met zulk een tangetje nijpen, knijpen; *mĕngangkoepkan djari*, van duim en vinger e. nijpertje maken, die daarvoor gebruiken; *tĕrangkoep-angkoep*, telkens open- en dichtgaan zooals b. v. de bek v. visschen; *angkoepan*, wat op een *angkoep* gelijkt.

اڠكڤ **oengkap** of *roengkap; mĕngoengkap*, zich in woorden uitdrukken; *oengkapan*, woorden waarmede men zich uitdrukt, v. d. W. Ook *roengkap*.

اڠكق **angkaḳ**, Mĕn. *angkaḳ-angkaḳ*, grap, scherts; *sipandjang a. a.*, e. rechte grappenmaker, v. d. Tn.; *djangan kamoe angkaḳ-angkaḳkan akoe*, kwel of plaag me niet. C. en S.

اڠكق **ĕngkaḳ**, e. s. v. taart; zie ook *ĕngkah*.

اڠكق **ongkaḳ**, twee sterke, rechtopstaande, houten pennen op den boeg van een vaartuig, tusschen welke het ankertouw doorloopt; *lobang ongkaḳ*, kluisgat.

اڠكق **ongkoḳ**, Mĕn. zie *onggoḳ*.

اڠكل **oengkil**; *mĕngoengkil*, oplichten met een spaak of hefboom; *pĕngoengkil*, spaak, hefboom. Zie ook *oempil*.

اڠكلڠ **angkloeng,** Jav. e. s. v. muziekinstrument, bestaande uit een raam, waarin bamboepijpen hangen v. verschillenden toon, en waarvan het geluid door schudding wordt voortgebracht.

اڠكين **angkin,** Chin. e. ceintuur, die door vrouwen gedragen wordt en voor op de buik met een *sĕlĕpa* gesloten wordt.

اڠكو **ĕngkau,** pers. Vrnw. 2e pers. enk. gij; *bĕrĕngkau,* bij zijn spreken van *ĕngkau* gebruik maken, tutoyeeren; *mĕngĕngkau,* met *ĕngkau* bejegenen, d. i. minder beleefd toespreken; *ĕngkau orang,* gijlieden. Zie ook bij *akoe.*

اڠكو **ĕngkoe,** wijziging van *tĕngkoe,* titel van de mannelijke en vrouwelijke afstammelingen v. den Rijksbestierder.

اڠكوس **angkoesa,** Skr. Jav. *angkoes,* id. olifantenhaak; *mĕngangkoesa,* die haak gebruiken, ook met een olifantenhaak vechten tegen iem. Tjek. Wan. Pat. Zie *koesa.*

اڠكوه **angkoeh,** I. trotsch, verwaand, opgeblazen; *mĕngangkoeh,* zich trotsch of verwaand aanstellen; *pĕngangkoeh,* trotschaard.

II. Pad. bovenl. alsof, gelijk, waarschijnlijk, b. v. *angkoehnja ĕngkau djadi radja,* waarschijnlijk wordt gij koning; *angkoeh ajar,* gelijkende op water. v. d. Tn.

اڠكه **ĕngkah,** I. lijm.

II. *ĕngkah-ĕngkah,* half gaar, nog niet goed gaar, b.v. van aardappelen en derg.; nog niet zacht of murw, van vruchten; nog niet verzadigd, van den smaak.

اڠكي **angkai,** e. s. v. zeedier, waarvan armbanden worden gemaakt, die door de kinderen der *orang-laoet* worden gedragen. Wellicht de Mal. naam voor de *akar-bahar,* zie ald., doch dan zou het een zeeplant zijn.

اوڠكي **oengkai;** *mĕngoengkai,* losmaken van iets, dat geknoopt of gebonden of opgewonden is; loswinden, losknoopen. Mĕn. losmaken, openen, uit elk. nemen in het algem. b.v. *m. roemah,* een huis af- of openbreken, daar waar reparatie noodig is; *m. almari,* e. kast uit elk. nemen. v.d.Tn.

اڠݢ **ĕngga,** Batav. neen, niet.

اڠݢ **angga,** I. tak, gewei; *bĕrangga,* getakt, van gewei voorzien; *roesa bĕrangga,* hert met getakt gewei. Ook *rangga,* zie ald.

II. ook *ĕnggan,* grens; *ini anggunja,* dit is de grens ervan. Het is eene wijziging van *hingga.*

III. olifant.

IV. pretentie, snoeverij, b. v. *boekankah bĕsar sangat angga boedak ini, sapĕrti pipit hĕndak mĕnĕlan gadjah,* C. en S. Zie *angkoeh.*

اڠݢ **ingga,** zie *hingga.*

اڠݢار **anggara,** Skr. rood als een vuurgloed, Tug., ook *ĕnggara* en *anggaran,* e. s. v. een bovennatuurlijk voertuig of fabelachtig dier, ook *satwa anggara* en *naga-anggara;* H. Boed. en I. J.; *ada di-atas soeatoe anggara,* sommigen zaten op een anggara. Sj. Ind. Kĕs.; *naïklah di-atas soeatoe anggaran laloe mĕlajanglah dĕhoeloe,*

M.; *ikan anggara*, e. s. v. zeevisch, zeebrasem, klipvisch, d. B. goudbrasem, Tug. en P.

اغكوت **anggoet;** *bĕranggoet*,stampen van een vaartuig, zie *anggok*, ook zwak, onbeslist, weifelend, wankelend, b.v. *pajah bĕrtoewan pĕnghoeloe pada orang jang anggoet-anggoet*, 't is moeielijk iemand tot heer te hebben, die weifelend is, C. en S.

اغكيت **anggit,** I. *mĕnganggit*, rijgen, aaneenrijgen,b.v. de dekbladeren op de latten voor *atap;* door middel van rijgtouwen een vel spannen op een trom; *rotan pĕnganggit atap*, de rotan waarmede de dekbladeren worden aaneengeregen; *pĕnganggit bĕdoek*, de spankoorden van een moskeetrom.

II. Jav. samenstellen van een verhaal of geschrift = *mĕngarang.*

اغكيت **oenggit;** *mĕngoenggit*, open neerwippen, zooals b. v. de staart van een kwikstaartje, de boeg v. een dobberend vaartuig, enz. Zie *oengkit.*

اغكت **oenggat;** *mĕngoenggat*,zich afwisselend met het bovenlijf buigen en weer oprichten, zooals bij het *dzikir* en zooals een zwiepende roede, die in stroomend water staat.

اغكوت **oenggoet;** *mĕngoenggoet*, met een ruk trekken aan een touw enz.; *bĕroenggoet-oenggoetan*, met zijn beiden of velen om het hardst trekken, b.v. aan een touw of kleed, ieder aan een eind.

اغكر **anggar,** I. *mĕnganggar*, rekenen op iets, oordeelen, berekenen, begrooten; *anggaran*, oordeel, steunpunt, basis, rekenkunstige formule, punt van uitgang, begrooting, ook *hanggar.*

II. tijdelijke zitplaats, b.v. in een tuin of op een openbare wandelplaats, ook *anggaran.* Hik. Korisj. Zie *anggara.*

اغكر **anggĕr,** Jav. mits, als maar; ook: wet; *anggĕr-anggĕr*, beschreven wetten, schriftelijke wetsbepalingen, wetboek.

اغكور **anggoer,** I. tak of twijg, aflegger, stek; *mĕnganggoer*, stekken door middel van afleggers of takjes, die men overplant; *anggoeran* zulk een stek of aflegger.

II. Jav. *mĕnganggoer*, ledig zijn, zonder iets uit te voeren, niets doen, luieren, lanterfanten; *doedoek mĕnganggoer*, ledig zitten; *pĕnganggoer*, lediganger; *pĕranggoeran*, lediggang.

III. Perz. *pokok-anggoer*, wijnstok; *boewah-anggoer*, druif; *ajar-anggoer*, wijn; *anggoer merah*, roode wijn; *a. poetih*, witte wijn; *a. asam*, rijnwijn; *pokok a. hoetan*, de wilde wijnstok.

IV. Zie *angoer* en *rĕmak.*

اغكر **enggar,** Jav. lustig, opgeruimd; *enggar-enggar*, zich verlustigen.

اغكران **anggĕrana,** Sing. = *baniaga*, zie ald.

اغكريس **inggĕris,** engelsch; *orang inggĕris*, engelschman.

اغكرق **anggĕrek,** Jav.e.s.v.woekerplant of orchidee, waarvan verschillende soorten met welriekende bloemen, b.v. *anggĕrek boelan* of *daoen lau*, de *boenga kastoeri*, *b. poetĕri*

a. bĕtoel, a. lama en *b. bidiadari.* De Mal. naam is *boenga kastoeri.* Zie *bidiadari.*

اڠڬرك **anggĕrka,** e.s.v. lang opperkleed voor mannen, met overslaande borststukken, zooals de Mooren dragen.

اڠڬس **onggas,** gevogelte, vogel, inz. wild gevogelte; *onggas angkasa,* de paradijsvogel; *onggas-anggas,* allerlei gevogelte.

اڠڬس **oenggis;** *mĕngoenggis,* beknabbelen, beknagen, aan iets knabbelen, b.v. aan een knook, suikerriet, enz., ook afbijten, afknabbelen b.v. *maka di-oenggisnja poela jang lĕbih itoe,* toen beet hij weer er af wat te veel was.

اڠڬڠ **anggoeng;** *mĕnganggoeng,* oplichten, optillen. Zie *angkang.*

اڠڬڠ **ĕnggang,** of *boeroeng tahoen,* de rhinoceros-vogel; *ĕ. papan,* een soort met twee horens; *ĕ. danta,* met één horen.

اڠڬڠ **oenggang,** zie *oengkang.*

اڠڬڤ **anggap,** (ook *anggoep,* b.v. *maka minoemlah bĕranggoep-anggoepan dan bĕrlarih-larihan.* Prab. Dj.) *anggap mĕnari,* ten dans uitnoodigen; *mĕnganggap,* een buiging maken, inz. bij het uitnoodigen ten dans of tot drinken enz. ook van groote vogels als zij willen opvliegen; *anggapan,* uitnoodiging in dien zin; *bĕranggap-anggapan,* bij beurten; *mĕnganggap,* Jav.? wajang-vertooners roepen om te spelen.

اڠڬوڤ **anggoep,** zie *anggap.*

اڠڬق **anggoḳ;** *mĕnganggoḳ,* knikken met het hoofd, van slaap of ouderdom, of als teeken van toestemming of groet, Prab. Dj.; stampen van een schip; *tĕranggoḳ-anggoḳ,* aan het knikken raken, b. v. terwijl men onder een vracht gebukt gaat.

اڠڬق **onggoḳ,** I. *mĕngonggoḳ,* gebukt en schoorvoetend voortgaan, zooals oude lieden; op die wijze aan iemand voorbijgaan uit eerbied.

II. hoop levende wezens, die bij elkaar zitten of staan. Mĕn. ook van andere zaken, b.v. *sa-onggoḳ karsiḳ,* e. hoop zand of grint; *lada sa'onggoḳ,* e. hoop peper; *mĕndjoewal bĕronggoḳ,* bij hoopen verkoopen, v. d. Tn.; *bĕronggoḳ,* op een hoop bij elkaar.

اڠڬق **ĕnggeḳ,** hijgen van benauwdheid, zie *ĕngeh.*

اڠڬل **anggal,** I. licht geladen, v. e. vaartuig; *mĕnganggalkan,* lichten, b. v. door de lading te verminderen.

II. e.s.v. bord of horde, hangende aan het dak in e. mal. woning, waarop men provisie bergt; *anggal tikar,* e. mat als zoodanig gebezigd, C. en S. Zie *para-para* en *gajang.*

اڠڬول **anggol;** *mĕnganggol,* opwippen van een voorover gebogen hoofd of kop, den boeg opheffen, op de horens heffen, met den kop of het hoofd achteruitslaan; *tĕranggol-anggol,* beurtelings opwippen en weer zakken, voor anker rijden v. e. vaartuig.

اڠڬل **oenggal,** I. verkorting van *toenggal,* eenig, b.v. *pa' oenggal,* vaders of moeders eenige broeder; *ma' oenggal,* eenige zuster van vader of moeder.

II. *mĕngoenggal*, zich op en neer of heen en weer bewegen aan de oppervlakte, zooals b. v. het hoofd van een zwemmende, op de golven dansen, van een vaartuig, beurtelings verdwijnen en weer zichtbaar worden, van iets in de verte op zee.

اغكل **inggil,** Jav. kr. hoog, verheven. Zie *bĕrĕnggil.*

اغكلن **inggĕlan,** Engeland.

اغكن **anggan** en *inggan*, zie *angga* II.

اغكن **anggoen,** fijn en net van werk, beschaafd, aristokratisch van manieren. Mĕn. id.

اغكن **ĕnggan,** I. weigeren, weigering, weigerend, niet gesteld op iets, *ĕnggan mĕnĕngar*, weigeren te hooren; *ĕngganlah akoe*, ik weiger mijne toestemming, zie *sĕgan;* Mĕn. *hati ĕnggan*, onwillig v. aard, v.d.Tn.

II. bepaalde plaats of plek aan iets, b. v. de plaats op een plank, waar die moet doorgezaagd worden, de plaats waar iemand heeft opgehouden met lezen in een boek of geschrift.

اغكن **oenggoen,** I. vuurbrand, dik blok hout, dat men smeulend laat liggen, om daarvan zoo noodig vuur aan te maken, ook: een houtvuur, H.A. pag. 440; *mĕmboewàt oenggoen*, e. houtvuur aanleggen; *bĕroenggoen*, aanglimmen, voortsmeulen, beginnen te branden van vuur, de Holl. 5e dr. p. 21; *tamaoe bĕroenggoen*, het vuur wil niet aangaan; *oenggoenan*, smeulhout, hout dat van binnen vermolmd en dus voor aanglimmen geschikt is; *kajoe ini lĕkas oenggoen*, dat hout vermolmt spoedig van binnen.

II. Mĕn. hoop, stapel; *sa-oenggoen pitis*, e. hoop geld, veel geld, v.d.Tn. Zoo ook op 't schiereil. Mal. *bĕloenggoen* voor *bĕroenggoen*, z. opstapelen, ophoopen. C. en S. geven als grondw. verkeerd op *loenggoen.*

اغكو **anggo,** Jav. gebruiken. Zie *pĕranggo.*

اغكو **anggau,** in het Palemb. = *ganti tikar*, zie ald.

اغكو **inggoe,** I. Perz. duivelsdrek, asa foetida; wijnruit; ook soms *ingoe.*

II. e. s. v. oneetbaren zeevisch, doch die niet giftig is.

اغكوت **anggota,** lid, ledemaat v. het lichaam, niet van e. genootschap, lichaamsdeel; *anggota pĕrkataän*, de deelen van een zin; *pĕrhoeboengan anggota*, gewricht; *lĕmahlah sĕgala anggotanja*, al zijne ledematen waren verzwakt (krachteloos).

اغكه **ĕnggah,** = *ĕngga*, zie ald.

اغكه **anggoh,** net aan een stok om te visschen; = *doran*, C. en S.

اغكه **inggih,** Jav. ja!

اغكي **anggai,** met zijde en gouddraäd doorweven (?) C. en S.

اغل **angèl,** Jav. moeilijk, ingewikkeld.

اغلغ **angloeng,** Chin. paviljoen, prieel. Sj. Ardan, ook *nangloeng*, zie aldaar.

اغلن **oenglen,** in het Palemb. e.s.v. boom, Memecylon oligoneuzum.

اغلو **anglo,** Chin. komfoor, test, vuurpot. Zie *kĕran.*

اغن **angan,** peinzen, overpein-

zen, zinnen, verlangen, vermoeden; Mĕn. voornemen, plan; *mĕngangan*, e. plan beramen, bij zichzelven overleggen, v. d. Tn.; *sĕdĕkala angan-angannja hĕndak mĕnjĕrang kaïndraän*, steeds peinsde hij er over om den hemel te bestormen, M.; *angan-angan*, denkelijk, vermoedelijk; *angan-angan hati*, ook: het geweten; *lĕmboet angan-angan*, teeder v. geweten, de Holl. 6e dr. p. ٣٠.

اغن **angon,** Jav. hoeden v. vee; *pangon*, veehoeder.

اغن **angin,** wind, lucht, luchtsgesteldheid, lucht van iets, winden in het lichaam; *angin haloewan* en *angin sakal*, tegenwind; *a. toeroetan* en *a. sorong boeritan*, wind van achteren; *a. roewang* en *a. timba roewang*, wind, die van terzij inkomt; *a. kĕntjang kĕlat*, stijve koelte, stevige bries; *a. laoet*, zeewind; *a. darat*, landwind; *a. lĕmah-lĕmboet*, een zachte bries; *a. sĕpoeï*, een zacht koeltje; *a. riboet*, storm; *a. goenoeng-goenoengan*, valwinden van het gebergte; *a. oelak*, dwarrelwind, wervelwind; *a. bidai*, wind die eenige dagen uit denzelfden hoek waait; *a. toekoes*, de eerste noordelijke winden, die nog niet aanhouden; *a. kĕlamboe sabĕlah*, doorstaande noordelijke wind; *a. kĕlamboe mĕnoenggal*, doorstaande stijve noordelijke wind met regen; *a. tĕmberang boeritan*, groote stagwind, die van achter komt; *a. tĕmberang haloewan*, een wind op den boeg, C. en S.; *a. ekoer doejoeng* of *a. tahoen bĕharoe tjina*, doorstaande stijve noordelijke wind zonder regen; *toeroen angin*, opsteken van den wind; *chabar angin*, los gerucht; *tahi angin*, windveeren; praatjes, beuzeltaal; ook: e. s. v. geneesmiddel tegen winden in het lijf; *kapala angin*, wind, die een storm voorafgaat, die e. naderenden storm voorspelt, C. en S.; *mata-angin*, windstreek; *pokok angin*, wolken, waaruit wind voortkomt, donderkoppen; *pĕrtjaja angin*, geloof zonder grond; *tjakap angin*, kale bluf, gezwets; *kamatian angin*, door windstilte overvallen worden; *maïn angin*, wispelturig in spreken en handelen; *daoen balik angin*, geneesmiddel tegen winden; e. s. v. plant, welks bladen aan den onderkant wit zijn en in het zonlicht omkeeren, zoodat ze in de verte er als witte bloemen uitzien, Mappa gervanica, C. en S.; *pĕrmaïn angin*, e. s. v. weerhaan op een Mal. huis, die geluid geeft als de wind er op speelt, C. en S.; *di-atas angin*, boven den wind; *dibawah angin*, beneden den wind; *a. paksa*, gunstige wind; *angin-angin*, de lucht van eene zaak, geruchten; *angin-anginan*, het tijdperk van de rijst, waarop de wind vat op de plant krijgt. Pad. bovenl.; *kaänginan*, aan wind of tocht blootgesteld zijn, daardoor geleden hebben; *mĕngambil-ambil angin*, een luchtje scheppen; *bĕrangin*, in den windstaan; *pĕranginan*, e. plaats waar men iets aan den wind blootstelt, droogloots; *balai pĕranginan* of *roemah pĕranginan*, zomerhuisje; *pĕranginan* en *bilik pĕranginan*, luchtige

opkamer, ook voor een vertrek op een plat dak, zooals in Arabië; *mĕmpĕranginkan*, aan den wind blootstellen, luchten, ook: *mĕnganginkan*.

اغو **angau**, teek, kleine schapeluis. Voor de groote, zie *koetoe babi*, C. en S.

اغه **ĕngah**; *mĕngĕngah-ĕngah*, hijgen, b.v. v.e. zwaar vermoeide; buiten adem zijn; ook: *mĕngah-mĕngah*.

اڠه **ĕngeh**; *mĕngĕngeh*, naar den adem hijgen, b v. van vermoeienis of te veel eten; *ĕngah-ĕngeh*, ook *ngahngeh*, hetzelfde met verscheidenheid in gebaren.

افتراش **iftirásj**, Ar. uitgespreid zijn, b.v. van een tapijt.

افرق **afrak̇**, Arab. wit; *alafrak̇*, de witte haan. In het Mal. alleen van een haan.

افريقية **afrik̇ijat**, Ar. *alafrikijat*, de afrikaansche landen.

افرنج **ifrandj**, Arab. Franken, Europeanen, met uitzondering van Grieken en Turken.

افرنجي **ifrandji**, Ar. frankisch, europeesch.

افسنتين **afsintin**, Ar. absinth.

فسون **afsoen**, Perz. betoovering, tooverspreuken, in het Mal. verb. tot *pĕsoena*, zie ald.

افضل **afdlal**, Arab. uitnemend; *tĕrlĕbih afdlal daripada sakalian nabi*, veel uitnemender dan al de profeten. Facs. 36.

افعال **afāál**, Arab. meerv. van فعل, zie ald.

افق **afak̇**, Arab. landstreek, gewest.

افلاطون **afláṭoen**, Arab. Plato.

افندي **effendi**, Arab. heer, als titel.

افواه **afoewah**, Ar. Mal. *poewah*, zie ald. in het Ar. is het *afwah*.

اڤ **apa**, wat? welk? iets; ook waartoe, waarom, hoe, zie beneden bij *mĕngapa; tiada apa*, niets; *ini apa*, wat is dit, maar ook hier is het (of hij of zij); *sĕgala apa*, al wat, alles; *barang apa*, het een of ander; *apa-apamoe*, wat alzoo het uwe is, al je spullen; *apalah kiranja*, dat toch; *lihat apalah*, zie toch; *apatah kapadamoe*, wat gaat het u toch aan; *apaapa*, wat ook, het een of ander; *apa ākal*, wat staat te doen?; *apa baïknjà*, waartoe zou het dienen?; *apa-apa sĕdikit*, van het een en ander een weinig; *apa lagi* en *apatah-lagi*, wat nog meer is, en nog meer, bovendien; *apa-kala*, wanneer? *apapon baïk*, wat maar goed is, hetzelfde wat; *bĕrapa*, hoeveel? *bĕbĕrapa*, eenige, vele; *bĕbĕrapa-bĕrapa*, o, zoo vele; *mĕngapa*, waarom? op Java *kĕnapa*, hiervoor ook *apa jang* als het geen catagorische vraag is, b.v. *karĕna beta tiada tidoer apa jang dibasoeh moeka beta ini*, daar ik niet geslapen heb, waarom zou ik mijn gezicht dan wasschen? Hik. Koris; *apa jang hĕndak̇ dilawan orang gila*, waarom zou men zich verweren tegen een gek? *mĕngapa maka*, waarom is het dat; *tiada mĕngapa*, dat maakt niets uit, heeft niets te beduiden; *mĕngapa poela maka bagitoe*, wat heeft zoo iets toch te beteekenen, wat heeft zoo iets toch

om het lijf? H. T. op verschillende pl.; *mĕngapakan*, wat doen aan iem. of iets, wat er tegen doen; *tiada dipĕngapakan*, ongemoeid gelaten worden. Pel. Abd.; *pĕngapa*, vraagal; gewicht, belang van iets; *hĕndak dipĕngapakan sĕri batara*, wat zou de Vorst daartegen kunnen doen? H. Prab. Dj.; *soedahlah oentoeng akoe, hĕndak koepĕngapakan*, dat is mijn lot, wat zal ik er tegen doen? *ja djoendjoengankoe, dipĕngapakannja anak hamba itoe*, o, mijn gebieder, wat zal hij mijn kinderen doen? Moh. Han.; *anak radja itoe ĕngkau pĕngapakan*, wat hebt gij dien prins gedaan? id. Prab. Dj. *tidak patik bĕri dipĕngapa-pĕngapa*, ik sta niet toe, dat hem iets hoegenaamd gedaan worde. Sadj. Mal. p. ٢٩٠ reg. 6. Voor *apabila* en *siapa* zie beneden.

اڤام **oepama**, en *oempama*, meestal اومڤام geschreven, Skr. gelijkenis, gelijk als, bijvoorbeeld, gesteld; *mĕmbĕri oepama*, iemand de hem toekomende eer of achting bewijzen; *mĕngoepamakan* en *mĕngoepamaï*, bij iets vergelijken, gelijkstellen; ook: geven om, notitie nemen van; met de hem toekomende eer of achting behandelen; *lakoenja tiada mĕngoepamakan orang*, in zijn gedrag gaf hij om niemand, R. Ch.; *pĕroepamaän*, gelijkenis, spreekwoord, vergelijking.

اڤاي **oepaja**, Skr. middel waardoor men zijn doel bereikt, hulpmiddel; *daja-oepaja*, allerlei hulpmiddelen, redmiddelen, uitvluchten; *mĕngoepajakan*, middelen aanwenden voor iets, de middelen beramen. Van *oepaja* is ook *soepaja* afgeleid, zie ald.

اڤبيل **apabila**, wanneer, toen, als, toen eens, eens toen. Samengesteld uit *apa*, wat, en *bila*, tijd. Zoowel gebruikt in het verledene als in het toekomende, b.v. Pel. Abd. p. 8 en 19.

اڤت **apit**, geklemd, opgesloten tusschen twee voorwerpen of personen; *mĕngapit*, klemmen, opsluiten tusschen twee lichamen; *pĕngapit*, klem, opsluiter, adjudant, assistent, waaierdrager v. e. bruidegom, juweelen ter wederzijden van een grooter edelgesteente geplaatst, b. v. op een vingerring; persboom, vingergreep tusschen duim en vinger, snuifje of prise, pers, drukpers; *pĕngapit gigi sĕri*, de oog- of hondstanden; *apit-apitan*, gedrang, ook een schaak- of dambord (mogelijk zoo genoemd, omdat het saamgevouwen wordt, M. *boewah a.* de schaak- of damstukken; *apit-mĕngapit*, elkander dringen, klemmen; *bĕrapit*, dicht bij elkander, opgesloten van gelederen; *boekit bĕrapit*, een bergpas; *pohon tjĕmpaka bĕrapit*, vlak naast elkander staande *tjĕmpaka*-boomen; *tĕrapit*, bekneld; *kakinja tĕrapit*, zijn voet was bekneld; *kadjang bĕrapit*, matten die tusschen bamboelatten zijn vastgeklemd. Hik. Abd.; *apit-apit* e. s. v. klem voor wilde dieren; aan weerskanten van iets zijn, b.v. v. e. deur; *apitan*, pers; ook: e. s. v. damspel; *apitan tĕboe*, suikerrietpers; *apitan tjap*, drukpers; *a. anggoer*, wijnpers; *a. minjak*, oliepers; *apit tjina*, e.s.v.

vingerklem als strafwerktuig in gebruik op de Mal. scholen; *apit lempang*, de twee eerste planken, die op de kiel van een vaartuig komen; de staatsdienaren of veldoversten, die den Vorst vergezellen en instaan voor zijn persoon en wedervaren. Zie ook *kapit*.

افتي **oepĕti,** Skr. cijns, tribuut, schatting, verplichte opbrengst, meest aan een ander land of Vorst en bestaat bij de Maleiers in bloemen van goud en zilver, *boenga ĕmas dan perak*. Deze bloemen ter waarde van ± 2000 Mex. dollars worden om de drie jaren aan den Vorst van Sijam gebracht door *Kĕdah* op de westkust en verscheidene rijkjes op de O.kust van Malaka.

افچار **oepatjara,** Skr. eerbewijs, rijkssieraden, vertooning daarvan bij plechtige gelegenheden; praal, pracht; *mĕmbĕri oepatjara*, eerbewijzen geven, iemand overeenkomstig zijn hoogen rang behandelen, eer bewijzen; *pantja oepatjara*, rijkssieraad, e. hand voorstellende; twijg van goud, die bruidegom of bruid of een pas besnedene achter het rechteroor wordt gestoken. Ook verbasterd tot *pantja bitjara*.

افدوت **oepadoeta,** Skr. ondergezant, de tweede van een gezantschap. Ook *padoeta* en *pĕndoeta*. Zie *doeta*.

افر٢ **apar-apar,** de octopus (?). C. en S.

افس **apas,** sierlijk, smaakvol, elegant, niet plomp, zooals b.v. de schepen van tegenwoordig vergeleken met die van vroeger; *apas roepa parasnja*, zij heeft een lief uiterlijk. C. en S.

افس **apĕs,** Jav. zwak, teer, broos, machteloos.

افس **apoes;** meestal *hapoes*, weggevaagd, uitgedelgd, uitgewischt, kwijtgescholden, verdwenen, weggezonken, b. v. van iets in den modder of de top van een mast in het water, een huis bij watervloed; *apoes loewat*, voldaan; *bĕrapoes*, zich uit de voeten maken; *mĕngapoeskan*, uitdelgen, verdelgen, uitwisschen, kwijtschelden; *panas satahoen dihapoeskan olih hoedjan sahari*. Sprw. de hitte van een geheel jaar wordt weggevaagd door den regen v. één dag; zie ook *ampoes*.

افسير **opsir,** officier.

افغ **apoeng,** al wat op het water drijft, drijfhout, drijfkurk, drijfland, dobber, boei, ton; *batoe apoeng*, drijfsteen, puimsteen; *mĕngapoeng*, zich als zoo iets voordoen; *mĕngapoengkan*, iets als zoodanig laten drijven; *tĕrapoeng-apoeng*, dobberen van een vaartuig bij windstilte.

افق **apak,** Jav. *apĕg*. Mĕn. *apik*, id. duf, muf, vunzig; *mĕngapak*, duf of muf worden.

افق **apik,** I. zindelijk, net, keurig, netheid, reinheid; *mĕngapikkan*, om iets geven, op prijs stellen, van belang achten, zich voor iets interesseeren.

II. zie bij *oepak*.

افكال **apakala,** wanneer, toen; samengesteld uit *apa*, wat, en *kala*, tijd.

افل **apal.** Zie حفظ.

افل **apil,** meestal *apilan*, borstwe-

ring van hout vóór den voorsten mast van oorlogs- of rooversvaartuigen; *bĕrapilkan papan bĕsi*, voorzien zijn v. e. borstwering van ijzeren platen.

اقلاكي **apalagi,** zie bij *apa.*

اقم **apam,** Tam. e. s. v. gebak, indische poffertjes; *apam dewa*, godenbrood, ambrozijn, ook *sĕmanggi goenoeng* genoemd; verder *a. koekoes* en *a. bakar.*

اقورا **apoera,** Jav. vergiffenis.

اقوه **apoewah,** vloek of zegen, zie *poewah*, *mĕndika* en Ar. *afwah.*

اقي **apai,** e. s. v. kerry. M.

اقي **api,** I. vuur, aangestoken licht; *ada api!* er is brand! *mĕnoeloeng api*, brand blusschen, bij brand helpen; *kajoe api*, brandhout; *batoe api*, vuursteen; *goenoeng api*, vuurberg, vulkaan; *boenga api*, vuurvonk, vuurwerk; *api jang mĕnghangoeskan*, een verterend vuur; *api jang bĕrpantjar-pantjar*, flikkervuur, b. v. bij brand; *laoet api*, vuurzee; *kapal api*, stoomschip; *bĕrapi*, vuur vatten, vurig, brandend zijn; *bĕrapi-api*, ziedend b. v. van toorn; *dĕngan marahnja bĕrapi-api*, met ziedenden toorn. H. Abd. 139. Mĕn. *mĕrapi*, vuur voortbrengen; *goenoeng mĕrapi*, vuurspuwende berg; *tjatoes api*, vuurslag; *api-api*, e. s. v. plant e. s. v. rhizophoor, ook de vuurvlieg, lucifers; *mĕnjalakan api*, doen vlammen, ook aanhitsen, opstoken; *bagai api dalam sĕkam*, ongemerkt toenemen of voortwoekeren, eigenschappen bezitten, die niem. vermoedt; *maïn api latoer*, *maïn ajar basah*, als men met vuur speelt, krijgt men blaren; als men met water speelt wordt men nat. Sprw. *bagai api dĕngan asap*, onafscheidelijk v. elk.; *bagai api dĕngan raboeḳ*, als vuur bij tonder. Sprw. v. d. Tn. *dimakan api*, door vuur verteerd worden of zijn, verbranden, verbrand; *pĕrapian*, komfoor; *mĕngapikan*, op het vuur zetten, aanvuren, opstoken, aanhitsen.

II. *api-api*, Jav. veinzen, huichelen, kwanswijs, voorwenden.

اقيون **apioen,** Arab. opium; *makan apioen*, of *mĕngisap a.* of *minoem a.* opium rooken; *paḳ apioen*, de opiumpacht.

اقامة **iḳámat,** Arab. tweede en derde oproeping tot het gebed.

اقتباس **iḳtibás,** Arab. het aansteken bij een grooter vuur, het nemen van vuur van iemand, het verwerven van wetenschap v. e. ander, inlassching van eens anders woorden in zijn eigene ter verfraaiing.

اقرار **iḳrár,** Arab. belijden, bevestigen, bekrachtigen, erkennen.

اقرال **iḳrál,** verbastering van het vorige woord.

اقرب **aḳrab,** Ar. het meer waarschijnlijke, zeer nabij, intiem.

اقسارا **aḳsara,** Skr. geschreven letter, klinker.

اقصى **aḳṣa,** Ar. zeer verwijderd, afgelegen; *al-masdjidoe'l-aḳṣa*, de tempel te Jeruzalem, als zeer verwijderd van dien te Mekka.

اقليدس Arab. *Euklides.*

اقطى **aḳṭa,** Arab. de vlierboom.

اقطار **aḳṭár,** Arab. kant, zijde, streek.

اقليم **iklím,** Arab. klimaat, gewest; *bĕriklím panas*, een heet klimaat hebben.

اكو **akoe,** ik, verandert soms in *koe* en *dakoe*, zie de gramm.; het wordt gebruikt tegen minderen, door ouders tot hun kinderen en door deze, als ze nog klein zijn, tot hunne ouders, door broeders en zusters onderling en in het gebed tot God; *mĕngakoe*, belijden, bekennen, zich tot iets verbinden, vast beloven, borg blijven, voor instaan, Hik. Abd. p. 219 r. 7 zoowel voor iemand als voor iets. M. beweren, erkennen als het zijne, erkennen voor of als, b. v. *tiada diakoenja saoedara doenia acherat*, hier en hiernamaals niet als zijn broeder erkennen. Atoer Satia; zich toeeigenen; *tĕgal tiada jang mĕngakoenja, dipasoeng orang itoe*, daar er niemand was, die borg voor hem bleef, werd die man in het blok gesloten; *bĕrakoe-bĕrĕngkau*, met gebruikmaking van *akoe* en *ĕngkau* spreken, tutoyeeren; *mĕngakoekan*, doen bekennen, iets beweren, voor iets uitgeven, tegenover iemand *akoe* zeggen, vast beloven; *mĕngakoeï*, voor het zijne erkennen; *akoean*, zekerheid, onderpand; *pĕngakoe*, belijder, bekenner, borg; *pĕngakoean*, belijdenis, verbindtenis, verklaring, bekentenis, borgstelling; *bĕrakoean saoedara*, elkander voor broeders erkennen. Ind. Poet.; *akoe mĕngakoekan sorga akandia*, ik beloof hem vast, dat hij in den hemel komt. N. Moeh.

اكاس **akasa,** Skr. zie *angkasa.*

اكبر **akbar,** Ar. zeer groot, verheven, الله اكبر *allahoe akbar*, God is zeer groot!

اكت **akat,** het Arab. عقد, zie ald.

اكت **akit,** I. het Arab. عقيق. zie ald. II. *mĕngakit*, rijgen; *bĕrakit*, geregen, d. B. Zie *anggit.*

اكر **ĕkar,** zie *mĕkar.*

اكر **akar,** wortel; kruipplant, slingerplant; oorsprong; *akar-bahar*, e. s. v. zeeplant, waarvan men armringen maakt; *a. batoe*, e. s. v. wortelachtig gewas, dat op rotsen groeit, glimmend zwart en zonder bladeren, waarvan buikbanden worden gevlochten, die men tegen pijn in de lenden draagt; *a. binasa*, plumbago rosea. d. l. Cr. *a. koetjingan*, cibotium glaucescens. id. *a. moesang*, paradoxurus musanga. id. *a. tikoes*, ophioxylon trifoliatum. id. *akar mĕlata*, steeds toenemen van schulden, b. v. *oetangnja banjak akar mĕlata*, de menigte zijner schulden nam steeds toe, Sj. Ind. Kĕs.; *a. oembi*, *a. soesoe* en *iboe akar*, de hoofd- of penwortel van een plant; zie ook bij *oembi*, voor: met wortel en tak; *a. mati*, luchtwortel; *a. pahit* of *poetĕr wali*, e. s. v. kruipplant, met zeer bitteren wortel, die in de geneeskunde gebruikt wordt, alsem; *a. parsi*, aspersie; *a. njioer*, e.s.v. versnapering; *a. tjirit moerai*, e.s.v. struik, welks wortels in de geneeskunde gebruikt worden; *a. tjina*, e.s.v. dunne, taaie, kruipende plant, die tot bindsel dient, en welks poeder als tegengif wordt ingenomen, zelfs tegen de beet van een slang; *a. wangi*, ook *nar-*

wastoe, e. s. v. welriekenden wortel, die voor de geur tusschen linnengoed enz. wordt gelegd en ook als geneesmiddel gebruikt wordt; *akar-akar*, kruipende planten, slingerplanten; *harimau akar*, panter, de grootste soort v. wilde kat op Malaka. C. en S.; *moesang akar*, e. s. v. muskuskat, beiden zoo genoemd, omdat zij in de boomen klimmen, v. d. W.; *bĕrakar*, wortelen, geworteld zijn, wortels hebben; *ākal akar*, *bĕrpoelas ta'patah*, zoo verstandig zijn als een kruipplant die, als zij gewrongen wordt, niet breekt. Sprw. *tiada rotan*, *akar pon bĕrgoena*, is er geen rotting, dan kunnen kruipplanten ook dienen. Sprw.

اكرام **ikrám**, Arab. eeren, eer bewijzen, edelmoedige handeling.

اكرم **akram**, Arab. edelmoedig.

اكس **akas**, I. vlug, knap, schoon, net, vaardig, b. v. in zingen of dansen. Ism. Jat. 45 volg. C. en S. die eigenschap in den hoogsten graad. Is te betwijfelen.

II. = *angkasa*, zie ald.

III. verb. van عكس Ar. zie ald.; *dĕngan ākas*, in tegendeel.

اكس ? e. s. v. muntstuk van het minste bedrag, b. v. *tiada mĕnaroh sasoeatoe* اكس *pon*, Hik. Nodar Sjah.

اكس **akoes**, zie *koesa* en *angkoes*.

اكستاري **akastari**, ongerept, onbeslapen, R. v. Eys.

اكسير **iksir**, Arab. met het lidw. *al: aliksir*, élixer, steen der wijzen.

اكق **akik**, e.s.v. zoutwaterschelp, waarvan armringen enz. gemaakt worden. Zie ook *akit* en *ākik*.

اكل **ĕkal**, zie *kal*.

اكمل **akmal**, Ar. volmaakt, volkomen.

اكن **akan**, tot, om, voor, aangaande, jegens, betreffende, wat betreft, ten opzichte van. Ook gebruikt als hulpw. tot vorming van het futurum, zal, zullen, en verkort tot *kan* achter aan Werkw. gehecht; (zie de voorbeelden in de grammatica); *sa'akan-akan*, even als, ongeveer als, nagenoeg als; *mĕngakan*, streven naar, trachten te evenaren; *akan-akan*, zweemende naar, ongeveer als; *akan tĕtapi*, máár, edoch; *akan tĕtapinja*, hetzelfde, doch nog sterker, er komt nog een máár bij.

اكه **akeh**, Jav. veel, = *banjak*.

اكي **aki**, vader, oom, in de spreektaal, meer gemeenzaam dan *bapa*, C. en S.; *toewa aki*, grootvader, oudoom.

اڬ **aga**, zegepraal, zelfverheffing; *mĕmpĕragakan*, met iets pralen, pronken; *dipĕragakannja kasana kamari*, hij praalde er overal mede; *pĕragaän*, praal, pronk, zelfverheffing op het een of ander.

اڬام **agama**, ook اڬما *agamá*, Skr. godsdienst; *agama masehi*, de christelijke godsdienst; *a. islám*, de mohammedaansche godsdienst; *a. hindoe*, het hindoeïsme; *sa'agama*, van denzelfden godsd.; *orang sa'agama*, geloofsgenoot; *bĕragama*, een godsdienst hebben; *tiada bĕragama*, geen godsdienst hebben, godsdienstloos.

اڬر **agar**, I. Perz. mits; *agar soe-*

paja, opdat, ten einde; *agar djangan*, opdat niet.

II. *agar-agar*, e.s.v. eetbaar zeewier, gebruikt als gelatine en een voornaam bestanddeel van den drank tjintjaoe.

اكر **ĕgar,** Jav. grondw. van *sĕgar* en *mĕgar*, zie ald.

اكس **agas,** I. e. s. v. lastige, stekende vliegjes ook *angit* genoemd. C. en S. ook: gewemel, d. B. Zie *rĕngat*.

II. *tali agas*, zie bij *tali*.

اكوس **agoes,** grondw. van *bagoes*, schoon, fraai, alleen in titels, zooals *mas agoes*, enz.

اكوڠ **agoeng,** I. *mĕngagoeng*, tegen iets aan stooten, b.v. iemands hoofd tegen een muur. Ongeveer = *antoek*, zie ald.

II. Jav. groot, grootste, voornaamste; in 't Mal. gebr. slechts in de volgende uitdrukkingen: *tiang-agoeng*, de groote mast; *lajar agoeng*, het groot-zeil; *toepang-agoeng*, de groote fok; *toekang-agoeng*, e.s.v. onderofficier aan boord, die aan het hoofd van de matrozen staat; *ratoe agoeng*, titel van de eerste gemalin des Vorsten; *orang agoeng-agoeng*, de notabelen; *poepoel agoeng*, de groote of voornaamste pluk (van de peper); *tjantik manis agoeng aroewah*, zie *aroeroh; mĕmbawa agoeng*, volwassen zijn, tot de jaren des onderscheids gekomen. C. en S. Zie ook bij *sendoe*.

اكوڠ **ĕgong,** = *gong*, het bekende muziek-instrument.

اكق **agak,** I. *mĕngagak*, gissen, raden, veronderstellen; dreigen met een wapen; *tiada tĕragak*, niet te gissen; *agaknja* en *agak-agak*, naar gissing, vermoedelijk, denkelijk; *mĕngagak-agak*, ook: zijne berekening maken, b.v. voor het doen v. e. sprong. Saif Dzoel.; *pĕngagak*, gissing, opinie, meening, veronderstelling. Zie *gamak*, *sangka* en *djangka*.

II. *agak*, dreigen te slaan, doen alsof men wil slaan, zwaaien met een wapen. C. en S.

اكوق **agoek,** halssnoer, collier, op Mal. id. d. l. Cr. Swett. Cr. en C. en S. ook een bloemkrans.

اكل **agĕl,** I. Jav. de draad van de schors des *waroe*-booms; *tali agĕl*, touw, daarvan vervaardigd. Ook maakt m. daarvan e.s.v. grof linnen.

II. de grootste soort v. zeeschildpad in de Mal. wateren.

اكم **agam,** groot. C. en S.

اكم **agĕm,** verk. van *piagĕm*, zie ald.

اكما **agamá,** Skr. = *agama*, zie aldaar.

اكن **agan;** *bĕragan*, zich gereed maken voor den oorlog; *maka baginda pon bĕragan*. C. en S. is twijfelachtig, zie *rakín*.

اكن **agen,** I. verb. Ned. agent

II. e. s. v. biezen, Pad. bovenl.

اكني **agni,** Skr. vuur, in het Jav. *gĕni*, id.

اكه **agah;** *mĕngagah*, in de oogen kijken om aan het lachen te maken, of om uit te dagen, ook verwonderd aankijken, b.v. *boedjang kaĕmpat laloe bĕrmadah: saudagar ini mĕngagah, soedah ditĕgor orang, tiada di-endah*,

deze koopman kijkt verwonderd; men heeft hem toegesproken en hij let er niet op, Sj. Sult. Jah.; *mĕngagah boedak*, een kind daarmede aanhalen; *bĕragahan*, elkander uitdagend aankijken, van vechthanen; *boedak jang toeha mĕngagah*, (v. d. T. Mĕn. Wdb. heeft *di-agah*) een kind, dat reeds teekens van gewaarwording weet te geven wanneer 't aangekeken wordt. C. en S. geven op, schateren, schudden, kraaien b. v. bij het spreken of lachen. Is aan twijfel onderhevig; als voorb. geven zij: *orang toewa tjakap bĕragah-agah; mĕngagah saperti boedak baroe djadi.*

اكه **agih**; *mĕngagih*, verdeelen, weggeven, uitdeelen, inz. een andermans goed, daarover den baas spelen, er mede doen naar welgevallen; ook: zich verdeelen van troepen. C. en S. geven op: overdoen van een gedeelte uit het eene vat in het andere, b.v. *agihkan dawat itoe*, doe wat van die inkt in een anderen koker. Zie *agi* en *bĕhagi*.

اكه **ageh**, Mĕn. uitspr. van *agas*, zie ald.

اكهاري **oegahari**, ook *gahari*, middelmatig, gemiddeld, gematigd, het midden houdend; *panas oegahari*, matige warmte; *harga oegahari*, matige prijs, gemiddelde prijs; *orang o*, iemand van middelmatige grootte, ook iemand, die maat houdt in spijs en drank = *pĕrtĕngahan.*

اكي **agi**, w. Sum. verk. v. *bĕhagi*, deelen, verdeelen. Zie *agih.*

ال **al**, Arab. bep. Lidw. de, het.

ال **ala**, I. en *hala*, richting, van iets, dat zich niet voortbeweegt, b.v. van een stuk geschut; *mĕngala*, een richting aan iets geven, richten, gericht zijn naar, zich tegenover of in het gezicht van iets bevinden, ook richten van zijne woorden, b.v. *di-alakannja pĕrkataännja kapada si-anoe*, hij richtte zijne woorden tot N.N.; *pĕngala*, de persoon of het werktuig dat richt; *pĕngalaän*, richting, v. d. W. Zie *arah.*

II. *ălă*, Jav. slecht, kwaad, slechtheid, boosheid.

الات **alát**, Arab. meerv. van الت zie ald.

الالغ **ilalang**, zie *lalang.*

الامغ **alamang**, zie *halamang.*

الامن **alaman**, zie *halaman.*

الانن **ilanoen**, de naam van een zeeroofbedrijvenden volksstam op het eiland Magindanau; *nĕgari Riau habislah roesak olih orang ilanoen*, Riouw werd geheel verwoest (in 1786 of 87) door de ilanoen-zeeroovers. Zie *lanoen.*

الاه **iláh**, Arab. god, een god.

الاهة **iláhat**, Ar. godheid; godin.

الاهي **iláhi**, Arab. goddelijk, mijn God! van of behoorende aan God.

الب **alba**, zie حلبة.

البغك **alabangka**, Port alavanca, koevoet, breekijzer = *pĕrĕdjang.*

البنات zie bij بنات.

الت **alat**, Ar. gereedschap, tuig; *alat pĕrang*, oorlogs- of krijgstuig; *a. sĕndjata*, wapentuig, bewapening; *a. bĕrmaïn*, speeltuig. Ibr. b. Chas.; *a.*

pĕlana, zadeltuig. R. Chaib.; *a. karadjaän*, de rijks-insigniën; *pĕralatan*, gereedschappen, b.v. *sapĕrti pĕralatan dewa-dewa di-atas kajangan*, als de gereedschappen der goden in den hemel, Mes. Kag.

الت **alit,** I. zwart gekleurde rand om iets, zwart lijstje; beraming, ontwerp; *tali alit*, tolkoord; *mĕngalit*, omranden, omlijsten, omwinden volg. C. en S. effenen, gladstrijken met de vingers, ook met de vingers opleggen, opstrijken van een kleur op de lippen, wenkbrauwen enz. *mĕngalit boeloe misai*, de haren van een knevel gladstrijken; *mĕngalit ajar-mata*, de tranen wegvegen, wegstrijken; *kĕna bĕnar oekoer-alitnja*, zijne maatregelen waren zeer doeltreffend; *pĕngalit*, beramer, ontwerper; *pĕngalitan*, beraming, ontwerping, omranding met een kleurstof. Ook *halit.*

II. = *alir*, b.v. *ambar kaloewar mĕngalit dari lobang hidoeng*. C. en S.

الت **ĕlat,** I. ook *hĕlat* en *lat*, niet verwant, vreemd; *kaĕlatan*, vreemdheid. Zie *lat* en *hĕlat.*

II. Jav. *hĕlĕt* en *lĕt* tusschenruimte; *djaroem pĕngĕlat*, speld = *pĕniti*, Sw. *bĕrĕlat doewa hari*, met een tusschenverloop van twee dagen.

الت **ĕloet.** zie *loet.*

التماع **iltimáā,** Arab. het flikkeren van den bliksem.

الر **alar;** *mĕngalar*, ongemanierd nederliggen.

الر **aloer,** I. ook *haloer*, geul, groef, vore, gleuf, gang in een geweerloop, vaarwater tusschen banken of klippen, rivierbed, dieper gedeelte v. e. stroom; *a. hidoeng*, het gleufje in de bovenlip, C. en S.; *a. tĕnggala*, ploegvore, id. *ajar aloer pĕrahoe*, kielwater; *aloer ajar*, beekje, kreekje; *aloeran*, geul, kil, vaarwater; *bĕraloer*, gegroefd, gevoord, getrokken van een geweerloop of kanon. Zie ook *saloerăn* bij *saloer.*

II. *aloer-aloer*, e. s. v. boom, die meest in de nabijheid der zee groeit; *ikan aloer-aloer*, e.s.v. visch, C. Mogelijk *ikan aloe-aloe.*

الر **alir;** *mĕngalir*, vloeien, stroomen, vlieten, (Mĕn. glad, glibberig; zonder haperen, van een leien dakje, v.d.Tn.); *mĕngalir pĕloeh*, gudsen v. het zweet; *m. darah*, stroomen v. het bloed; *m. aiar-mata*, stroomen v. d. tranen; *aliran*, beekje, ook *kalir.* Voorts: een vischhaak, die men in stroomend water laat hangen, inz. om kokodillen te vangen. (Volgens C. en S. is *alir*, levend aas om beesten te vangen, b.v. *alir boewaja*, aas om krokodillen te vangen; *tahankan alir*, zulk aas uitzetten; *oempan alir*, levend aas, lokaas. Daar zij alleen van krokodillen een voorb. geven, schijnt het niet voor andere dieren te zijn en is hunne opgave te betwijfelen). Voorts *mĕngalir*, vangen met zulk een haak of met een dwarshout, dat aan weerskanten gepunt is, een *sĕligi; mĕmboewat soengai mĕngalirkan ajar*, waterleidingen voor den afvoer van het water maken. Saif Dzoel.

الس **alas,** I. grondslag, onderlaag, onderstel, voetstuk, bekleeding in iets

of onder iets, b.v. in een kistje om er de voorwerpen op te leggen; *alas pĕroet*, eerste ontbijt; *alas roemah*, de fondamenten of grondslag v. e. huis; *alas moewatan*, de ballast, waarop de lading komt te liggen; *alas kaki*, voetenbankje; *alas kata*, inleidende woorden, voorafgaande woorden, praemissen; *alas tjawan*, schoteltje onder een kopje; *alas soerat*, geschenk bij een brief, Mĕn. ook boekenstandaard in de soerau, v. d. Tn.; *alas pĕlana*, schabrak, kleedje onder e. zadel; *alas tjap*, de som, door een hoofd betaald aan zijn Vorst voor zijne schriftelijke aanstelling, die van 's Vorsten zegel is voorzien; *alas talkin*, belooning v. den priester voor het opzeggen van den talkin bij het graf; *bĕralas*, van een grondslag enz. voorzien zijn; van woorden: een gezonden zin hebben; *mĕngalas*, grondleggen, van een onderlaag voorzien, bekleeden in dien zin; ook: de rijstplantjes met droge mest bestrijken vóór de overplanting, d.W.; *bĕralaskan*, tot grondslag enz. hebben, b. v. *bĕralaskan batoe*, een steenen fondament hebben; *alasan*, al wat tot onderlaag dient, moet of kan dienen; *alasan*, in de bovenl. v. Pahang: een oude ontginning, die verlaten is voor zij gereed was tot beplanting, C. en S. Zie III; *pĕngalas*, grondvester, grondlegger; *pĕralasan*, grondvesting, grondlegging.

II. Jav. *pĕngalasan*, e.s.v. hofbeambten.

III. Jav. bosch, woud = *hoetan*.

السس **aloes**, zie *haloes*.

السس **alis**, Jav. ook Mĕn. wenkbrauw = *kĕning*, zie ald.

السس **ĕles**, en *les*, verb. Ned. lijst als ornament. Zie *koemai*.

الغ **alang**, I. dwars; bindbalk op twee hoofdstijlen; *alang-moeka*, e. s. v. dwarshout op het voorschip; *bapa' alang* en *ma' alang*, zie op die wrdn.; *alang roemah*, de wandbekleeding v. e. huis; *alangan*, zand- of modderbank voor de monding eener rivier, sluitboom, verhindering; *bĕralangan*, met elk. overhoop liggen, gebrouilleerd zijn, b.v. *apa soedahnja kita bĕralangan dĕngan Sijam ini*, wat zal er het einde van zijn, als wij met Sijam zoo overhoop liggen? Sadj. Mal. p. 155, Mĕn. id.; zie ook *palang* en *malang; mĕngalangkan*, dwars zetten; *mĕngalangkan lajar*, het zeil dwarsscheeps zetten; *pĕralangan*, gebint.

II. gering, onbeduidend; *alangkah*, is het gering? als uitroep voor ons: hoeveel beter zou dat zijn! of: hoe groot is dat! *Apakah goena boelan tĕrang dalam hoetan? Djikalau dalam nĕgari alangkah baïknja.* Sprw. Wat nut heeft het als de maan in het bosch schijnt? Als het in de stad ware, hoeveel beter zou dat zijn! *boekan alang-alang*, niet zoo gering, niet zoo weinig; *tidak alang*, Mĕn. niet weinig, in groote mate, niet gering; *alang kĕpalang*, buitengewoon gering, Mĕn. ontoereikend, onvoldoende, der moeite niet waard; *kĕpalang* en *bĕrkĕpalangan*, al te min, al te onbeduidend, volg. C. en S. middelmatig v. lengte,

noch lang noch kort; *kĕris alang*, e. kris tusschen de *k. pandjang* en de *k. pandak* in. Ook is *alang* de benaming van het derde kind. Zie bij *anak*.

III. *alang* en *alangkan*, met betrekking tot.

IV. *alang-alang*, Jav. e.s.v. hoog rietgras = *ilalang* en *lalang*, Mal. Mĕn. id.

الڠ **aloeng,** werpmiddel, dat, waarmede bij sommige spelen naar de opgezette voorwerpen, zooals noten, knikkers, centen enz. geworpen wordt.

الڠ **aling,** I. *mĕngaling-aling*, van alle kanten nauwkeurig bekijken v. iets, dat men in de hand houdt, b. v. *maka disamboet baginda kapĕraboeän itoe, di-aling-aling, laloe dipakainja*, de Vorst nam de teekenen der koninklijke waardigheid aan, bekeek ze nauwkeurig van alle kanten en deed ze vervolgens aan. Prab. Dj. Zie ook *oelang*.

II. Jav. beschutten, dekken; *alingan*, schutsel, beschutting; *kaälingan*, beschut, gedekt.

III. alleen in *olang-aling*. Zie *olang*.

الڠ **ĕlang,** ook *hĕlang* en *lang*, sperwer, kiekendief, valk, e.s.v. roofvogel; *ĕlang hajam*, de indische kiekendief, rood met witte borst; *ĕ. boerik*, e. gespikkelde; *ĕ. radja wali*, e. s. v. sperwer; *ĕ. sipoet*, e. s. die aan het zeestrand leeft; *ĕ. laoet*, e.s.v. vischarend; *ĕ. malam* en *ĕ. hantoe*, uil, katuil, het eerste ook: de nachtmerrie; *ĕ. soewir*, e. s. v. uil met lange klauwen; Mĕn. *ĕlang moesim*, e.s.v. arend mit witten kop; *pisang ĕlang*, e. s. v. roode banaan; *ĕlang ponggok*, een nachtuil, zie *ponggok*; *ĕlang-ĕlang*, e. vlieger; *ditĕmpat tiada lang, kata bilalang: akoelah lang*, waar geen sperwers zijn zegt de sprinkhaan: ik ben sperwer. Sprw. Zie ook *lang*.

الڠ **ĕloeng,** en *loeng*. I. kromte, boog; *mĕngĕloeng*, een kromte enz. maken; *pĕrĕloeng*, kromte aan een of ander voorwerp; *pĕrĕloeng badjoe*, uitgesneden hals aan een baadje, kraag; *pĕngĕloeng*, wat een kromte enz. maakt, hoepelvormig lichaam, crinoline, zie ook *rĕloeng* en *hĕloeng*.

II. kist, koffer, kist in oude tijden gebr. als bewaarplaats; *long dalam long, poetih koening dalam long*, Mal. raadsel.

الف **alif,** Arab. de eerste letter van het Mal. Arab. alphabet; vriend, kameraad, jongman, vrijgezel; *bĕrdiri laksana alif*, zoo recht staan als een kaars. Ibr. b. Chas.

الفيه **alfijah,** de naam van een handelsplaats op de kust van Malabar.

الڤ **alap,** I. langzaam, bedaard; Mĕn. beschroomd, talmend, treuzelend, v. d. Tn.; *djalan alap santoen*, langzame, afgemeten gang, inz. van vrouwen; *mĕngalap* of kortweg *alap!* langzaam! roep van den stuurman tot de roeiers.

II. *mĕngalap*, vruchten plukken met een mes of houtje, dat haaksgewijze gebonden is aan het uiteinde v. e. langen stok. Het schijnt eigenl. te beteekenen afnemen, wegnemen, vandaar *doelapan*, een samentr. van

doewa en *alapan* en *salapan* van *sa* en *alapan; alap-alap*, Jav. e.s.v. kiekendief. Zie *djolok* en *kaït*.

الف **alpa,** Skr. achteloos, zorgeloos, nalatig, onbedacht, vergeetachtig; *mĕngalpakan*, iets achteloos behandelen, verwaarloozen; *kaälpaän*, achteloosheid, nalatigheid; *pĕralpaän*, nalatige behandeling, verwaarloozing; ook soms لفا *lĕpa* geschreven, verg. *loepa*.

الفنيتي **alfiniti,** Port. alfinete, speld. Zie *pĕniti*.

الفيرس **alperes,** Port. officier, vaandrig; *alperes batoe*, e. s. v. zeer smakelijken zeevisch; *alperes djawa*, e. s. v. fraaien leer- of pampasvisch.

الق **ĕloek,** ook *loek*, bocht in een gevlamd lemmer eener kris, zie ook *tĕlok*, dat mogelijk hiervan is afgeleid met voorgevoegd *tĕr; kĕris bĕrĕloek tiga*, een kris met drie zulke bochten; *mĕngĕloek*, buigen enz.; *pĕngĕloek*, buiger en werktuig om te buigen; *pĕngĕloek kaïl*, buigijzer gebruikt bij het vervaardigen van vischhaken. Zie ook *kaloek* en *kĕloek*.

القتيف **alkatipa.** Port. *alcatifa*, tapijt-, borduurwerk.

الكري **alkari,** lak, zegellak, brieflak; Port. *lacre*.

الكو **alkoe,** iem., wien men alles kan opdragen, koppelaarster, hoerewaardin = *pinang moeda*. Zie *djoeroeman* en *endoek sĕmang*.

الكون **alkonja,** Port. *alcunha*, bijnaam.

الكوج **algodja,** Port. *algoz*, scherprechter, beul. Op Java *lĕgodjo*.

الله **allah,** Ar. God; *Allah akbar*, God is groot; *Allah taála*, God de allerhoogste; *Allah soebhanahoe wa taála*, de allerhoogste en te prijzen God; *bi Allah*, bij God; *bismillahi*, in den naam van God; *wa Allah alam bissawáb*, en God weet het best de juistheid ervan; *jarhamka Allah*, God ontferme zich uwer; *jahdika Allah*, God geleide u langs den rechten weg. Zie *ilah*.

الم **alim,** e. s. v. hars, dat als geneesmiddel gebruikt wordt.

الماري **almari,** Port. ook *lamari*, kast; *almari sampaijan kaïn*, hangkast, kleerenkast; *a. pakaijan*, linnenkast; *a. kodok*, hoekkast; *a. makanan*, spijskast enz.

الماس **alamás,** Arab. diamant.

المندر **almendĕr,** Bat. Armeniër.

الن٢ **alan-alan,** potsenmaker, komiek in een tooneelspel.

الن **aloen,** I. groote, vlakke, langzaam rollende golf, deining, ook de deining ontstaan, doordat zich iets onder water beweegt; *mĕngaloen*, z. in groote golven bewegen.

II. Jav. *alon-alon*, langzaam, bedaard, = *pĕrlahan*.

III. Jav. *aloen-aloen*, groot open plein vóór een vorstelijke woning, = *halaman*, zie ald.

الن **alin;** *mĕngalin*, een lichaam met het een of ander voorwerp wrijven, om de ziekte of bezetenheid daaruit te doen overgaan in het wrijfmiddel, *pĕngalin* of *alinan*, soms een ei of dergelijk rond voorwerp.

النتر **alintar** = *halintar*, zie ald.

المنتة alintah, zie *lintah.*

الو alau, I. meest *halau; mĕngalau,* voortdrijven, wegjagen, voor zich uit drijven; *mĕngalaukan,* id. *pĕnghalau,* verdrijver, verjager.

II. *boeroeng alau,* e. s. v. neushoornvogel.

الو aloe, I. of *ĕloe; mĕngĕloe-ĕloekan,* plechtstatig inhalen, gaan verwelkomen. De grondbeteek. van dit *aloe* zal wel zijn: vooruitgaan, voor anderen gaan en dus ook om iem. te verwelkomen en dan staat hiermede in verband: *haloewan* in al zijn beteekenissen. Zie ald.

II. *aloe,* Jav. stamper van een vijzel of rijstblok, enz. bakspier; *sandar aloe,* achterover leunen gelijk een stamper tegen den muur.

III. *ikan aloe-aloe,* e. s. v. oneetbaren, doch niet vergiftigen, zoutwatervisch, zoo genoemd omdat hij in vorm op een *aloe* II gelijkt.

الو ĕloe; *mĕngĕloe-ĕloekan,* iem. plechtstatig inhalen, verwelkomen.

الوا aloewa, van het Ar. حلوى, konfijt, confituren.

الواه alwáh, Perz. kalmuswortel.

الوة alwat, Arab. aloëhout; eed.

الوهية oeloehijat, Arab. goddelijkheid.

الة alah, onderdoen, verliezen, overwonnen; *alah mĕnang,* winnen of verliezen; *a.pĕrang,* in den krijg overwonnen zijn; *a. nĕgari,* e. stad verliezen, doordat die ingenomen wordt; *bagai nĕgari alah,* als e. overwonnen land, zoo willekeurig in zijn bestuur; Mĕn. *alah mĕmbĕli, mĕnang mĕmakai,* verliezen bij het koopen en winnen bij het gebruiken, d. i. duurkoop is goedkoop, v. d. Tn.; *mĕngalahkan,* overwinnen, veroveren, innemen van eene stad enz., ten onder brengen; *mĕngalahkan ḥoekoem,* den baas spelen; *m. lidah,* iemand platpraten, doodpraten, van een pleitend advokaat, de overwinning op zijn tegenpartij behalen; *orang moeda ini mĕngalahkan roepa anaḳ radja jang bĕsar,* dit jonge mensch overtreft in gedaante de zonen van aanzienlijke Vorsten; *alahan,* verlies, het onderdoen in den krijg, nederlaag; te Pahang ook: een oud rivierbed, dat drooggeloopen is, C. en S.; *bĕralahan,* het verliezen of overwonnen worden van twee of meer personen of partijen; *bĕralah-alahan,* elkander het onderspit doen delven, elk. overwinnen; *djikalau tiada djoega patik tĕralahkan dewa itoe,* indien ik toch dien dewa niet kan ten onder brengen, Hik. Dewa Ind. Mĕng. Van *alah* komt ook *kalah,* het verloren hebben; *kalahi* is Skr. Zie ald.

الة ĕlih; *mĕngĕlih,* eventjes omzien, in tegenoverstelling m. *mĕnolih,* dat geheel omkijken beteekent.

الة alih; *mĕngalih,* van plaats veranderen, verhuizen, in een anderen hoek schieten, van den wind; *alih lajar,* over je zeilen! *alih padam,* de naam van e. s. v. niet giftige slang, C. en S.; *bintang bĕralih,* verschietende ster; *titian bĕralih,* draaibrug, brug die weggetrokken kan worden; *bĕralih bĕhasa,* van toon veranderen;

bĕralih kalakoeannja, v. gedrag veranderen; *angin bĕralih*, de wind schiet in e. anderen hoek; *moesim bĕralih*, verandering van jaargetijde; *bĕralih laboehan*, op een andere plaats gaan ankeren, verhalen van een schip, Ibr. b. Chas.; *bĕralih hari*, namiddag, = *pĕtang; bĕralih ākal*, van inzicht veranderen; *alih-alih* en *alih-alihkan*, tegen verwachting, maar neen, wat meer is; *mĕngalihkan sila*, bij het zitten van houding veranderen, de gekruiste beenen omwisselen, Sj. Madli; *haloewan pĕrahoe di-alihnja*, hij wendde den steven; *bĕralih bitjaranja*, iets anders voorstellen. Zie ook *malih.*

اله **ilah,** Arab. een godheid, god, mrv. *ilahah*, goden; met voorgevoegd *al* ontstaat *allah;* انا لله *inna lillahi*, wij zijn voor God; انا لله و انا اليه راجعون *inna lillahi wa inna ilaihi radjiōena*, wij zijn voor God en wij zullen tot Hem terugkeeren. Uitroep in ongeluk of gevaar. بسم الله *bismi 'llahi*, in naam van God; *wa allahoe ālamoe*, en God weet het 't best; *másjá' Allah*, de wil van God, God wil het; *insja' Allah*, zoo God wil. Zie ook bij *Allah.*

الهام **ilhám,** Arab. goddelijke ingeving, inspiratie; *mĕngilhámkan*, ingeven, inspireeren.

اللهم **illahoemma,** Arab. o God!

الهي **ilahi,** Arab. goddelijk; mijn God! *ēlmoe 'lilahi*, goddelijke wetenschap, bovennatuurkunde.

الهية **ilahijat,** Arab. goddelijke natuur, goddelijkheid.

الي **alai,** e.s.v. boom, die een eetbare, kwalijk riekende, peulvrucht draagt, e. s. v. *pĕtai*, doch grooter.

الي **ali,** I. *mĕngali*, zich gedurig voor iemand laten zien, gedurig iemand onder de oogen loopen; *mĕngalikan*, dus doende iemand vervelen.

II. *ali-ali* en *pĕngali-ali*, slinger om steenen te werpen, = *pĕngoemban tali; anak ali-ali*, slingersteen, steen uit een slinger, C. en S. Ook *batoe ali-ali*, M. *mĕngali-ali batoe*, e. steen slingeren; *mĕngali-ali* en *mĕmboewang ali-ali*, ook een steen aan een lang touw ergens over werpen, om het naar zich toe te kunnen halen.

III. Jav. omkeeren naar eene zijde, verzetten, verhuizen, wenden, keeren.

الي **ila,** Ar. tot, naar, b.v. *ila achirihi*, tot aan het einde ervan, en zoo voorts.

الياس **alijás,** Arab. Elias.

اليج **aledja** en *ledja*, e. s. v. gestreept goed met katoenen schering en zijden inslag van Surate.

اليف zie الف.

اليفن **alipan,** = *lipan*, zie ald.

اليمن **alimoen,** onzichtbaar, niet te zien, Cr. volg. R. v. Eys. mist, nevel, damp.

اليهة **alihah,** Arab. goden, mrv. van *ilah*, god, een god.

ام **om,** Skr. een mystiek woord, waarmede de Pawangs in Perak gebeden en aanroepingen beginnen, Maxw. Zoo ook met *hong.*

ام **oem,** Ar. moeder; *oemmoe'lboldán*, hoofdstad. Hiervan schijnt *iboe nĕgari* eene vertaling. Zie *iboe.*

ام **ama,** I. e. s. v. zeer kleine luizen op dieren en planten, de vogelluis, de luisziekte; *ama koedis*, de schurftmijt; *ama tĕboe*, suikerrietluis; *bĕrama*, die ziekte hebben, daaraan lijden. Ook *hama*, zie aldaar.

II. bevel, bevelen; zie *amar*.

III. Ar. امّا, wat betreft, = *adapon* en *akan*, voornamelijk in brieven, b.v. *amma bădhoe*, wat betreft na hetzelve, waarop men dikwerf de vertaling ervan, nam. *adapon kĕmoedian daripada itoe*, laat volgen. Met deze woorden vangt de zakelijke inhoud van een brief aan.

اماء **ĕma',** en *ma'*, moeder; *ma'tiri*, stiefmoeder; *ma'enang*, voedstermoeder; *ma'moeda*, moei, tante, vaders of moeders jongere zuster. Zie *ĕmak*.

امابعد **ammabădoe,** Ar. zie امّا.

اماتة **imátat,** Arab. het ter dood brengen, terdoodbrenging.

امارة **imárat,** Ar. het geven van bevelen, macht, gezag, heerschappij, gouvernement eener provincie.

امارە **amarah,** zie *marah*.

امالة **imálat,** Ar. het doen overhellen, inz. in de grammatica van de a- naar de i-klank.

امام **imám,** Arab. voorganger, priester, hoofdpriester aan e. moskee.

امامة **ímámat,** Ar. priesterschap, voorgangersambt.

امان **amán,** Ar. het gerust zijn, het vertrouwen, veiligheid, vrede; *mĕngamánkan*, bevredigen, in rust brengen, b. v. van een land.

امانة **amánat,** Arab. zekerheid, veiligheid, vertrouwen, toevertrouwd goed, vertrouweling; *mĕngamánatkan*, iem. iets toevertrouwen.

امب **oemba,** e. s. v. boom, welks bladeren gebruikt worden om daarin e. s. v. vischspijs te bereiden, welke *botok-botok* genoemd wordt.

امباچڠ **ĕmbatjang,** = *mĕmbatjang*, zie ald. en *hĕmbatjang*.

امبار **oembara,** zwerven, zie *koembara*.

امبارڠ **ambaroeng,** schoeiing, beschoeiing, paalwerk.

امبارو **ambaroe,** I. = *ambaroeng*, zie ald.

II. e. s. v. plant, hibiscus taliacens. C. en S. Zie *baroe* II.

امبالو **ambalau,** gomlak, schellak, zie *balau*.

امبت **ambat,** I. meest *hambat*, achtervolgen, nazetten, najagen; voor zich trachten te winnen, b.v. iemand van invloed; *pĕngambat*, vervolger, najager; *pĕngambatan*, vervolging, najaging.

II. de breedte van een zeil, b.v. *naïknja lima dĕpa, ambatnja lima dĕpa djoega*. C. en S.

امبت **ĕmbat;** *mĕngĕmbat*, slaan met een lang, elastiek voorwerp, b.v. met een rotting; ook het slaan van e. zeil tegen den mast bij windstilte; *pĕngĕmbat*, de persoon of zaak die slaat. Zie ook *sĕbat*.

امبت **oemboet,** I. *mĕngoemboet*, inpalmen, inhalen, ophalen, van een gevierd touw.

II. het hart in de kroon der pal-

men, de palmiet; *mĕngoemboet*, de palmiet uitsnijden, ook: den bloesem, *majang*, van palmen, als hij nog in de scheede zit, daar uitnemen; *mĕngoemboet njawa*, de ziel uit het lichaam halen, d. i. dooden.

III. *ikan oemboet-oemboet*, e. s. v. eetbaar zoutwatervischje.

امبيت **imbit,** met het geheele huisgezin ergens heentrekken, L.

امبر **ambar,** I. verb. van عنبر, amber; *a. koening* of *a. batoe*, barnsteen; *ambar-ambar* reukballetje van amber.

II. flauw, zonder geur of smaak, smakeloos, b. v. van tabak en derg., ook flauw, zwak van de stem en volg. C. en S. ook tegengift, tooverformulier of middel om iets flauw of krachteloos te maken (?)

III. witte slijm of snot, dat uit den neus van een lijk loopt. C. en S. b.v. *ambar kaloewar mĕngalir dari lobang hidoeng mait bondanja*, witte slijm vloeide uit de neusgaten van het lijk zijner moeder.

امبر **amboer,** zie *hamboer*.

امبر **ember,** verb. Ned emmer.

امبرق **ĕmbérak,** e.s.v. zeemeeuw. Zie ook *tjamar*.

امبس **amboes,** zie *hamboes*.

امبس **ĕmboes,** zie *hĕmboes*.

امبس **oembas;** *mĕngoembas*, zich snel en onverwijld van eene plaats verwijderen, zooals een paard bij een wedren, zich reppen; *di-oembasnja makan*, hij rept zich bij het eten.

امبس **imbas,** ook *himbas*, luchtstroom, veroorzaakt door een voorwerp in beweging; lucht of reuk van iets, dat voorbijgaat, atmospheer, die iets om z. verspreidt; *imbasan*, evenbeeld, kwade invloed van een boozen geest in de nabijheid; *imbas-imbas*, evenbeeld.

امبغ **ambang,** I. ook *hambang*, in zijn vaart tegengehouden of belemmerd, b.v. een vaartuig door het tuig of een deklast; te veel windvang hebbend; *mĕngambang*, iets in zijn beweging of vaart tegenhouden, belemmeren; *pĕngambang*, datgene wat tegenhoudt of belemmert. Zie ook *abar*.

II. dorpel, van deur of venster, koppelbalk, bindbalk, aangezette boven- of benedenrand van een gordijn; *ambang roemah*, dwarsleggers, die op de uiteinden van de twee sloven komen; *a. atas*, bovendorpel; *a. bawah*, benedendorpel van een deur.

III. *ambangan* of *ambĕngan?* b.v. *bĕrbadjoe takoewa lila ambĕngan tiga lapis*, Hik. Koris, mogelijk driedubbele aangezette rand, of driedubbel over elkander, zie II.

امبغ **amboeng,** I. e.s.v. draagmand, die op den rug gedragen wordt met e. band over het voorhoofd tot steun, vergel. *bangsoeng; damar doewa amboeng*, twee manden hars; *mĕngamboeng*, aldus iets dragen, ook iets aan een schouderriem op den rug dragen, b.v. een geweer; *mĕngamboengkan*, in een draagmand doen; *amboengan*, datgene wat aldus gedragen wordt, de last. Zie ook *dĕroeng*, *djangki* en *sali*.

II. *amboeng-amboeng*, e.s.v. strandboom met sponsachtig hout en dik merg, waarvan men lampepitten en kunstbloemen vervaardigt, ook takkebosschen, schanskorven, zie *běrkas* en *běloebar; boenga amboeng-amboeng*, de bloem v. dien boom, ook de kunstbloemen die van deszelfs mergpit gemaakt zijn.

III. tuigaadje, touwwerk, want.

IV. Zie *ombong*.

امبغ **ambing,** of *ambing soesoe*, de uier van een melkbeest. C. en S.

امبغ **ĕmboeng,** I. mannel. eerstgeborene uit een echt, al hebben de gehuwden of een derzelve ook voorkinderen. Zie *soeloeng*.

II. vriendelijk aanspraakswoord voor het pers. Vrnw. 2e pers. zooals b.v. vrind! vrindje! meest verk. tot *bong*.

امبغ **oembang,** I. zwaar, kolossaal, imponeerend, ontzagwekkend; *měngoembang*, zich zoo voordoen of vertoonen; *pěngoembang*, wie of wat zulk eene vertooning maakt.

II. *měngoembang-oembang*, op het water dobberen, van een vaartuig, v.d.W. slingeren. Batav. ook *oembang-ambing*.

امبغ **imbang;** *měngimbang*, zich in de nabijheid van iets begeven, naderen. Zie ook *kimbang*.

امبغ **embeng,** ook *ebeng; měngembeng*, met een publieke dansmeid dansen tegen betaling aan haar; zulk een dansmeid betalen of iets geven, al heeft men ook niet met haar gedanst.

امبغ **ombong** Boeng. Ramp. b.v. *běntji poela akoe mělihat pěrěmpoewan jang ombong sangat*, ik haat toch eene vrouw te zien, die zoozeer opgeblazen is; = *sombong*, zie ald.

امبق **ĕmboķ,** Jav. moeder, moedertje, als aanspraakswoord voor gewone vrouwen, die men eeren wil. Ook gebr. als Tusschenw.

امبق **ambiķ** = *ambil*, zie ald. 't Is een willekeurige wijziging in de uitspraak, evenals *kětjiķ* voor *kětjil*.

امبق **ombaķ,** baar, golf, kleiner dan *gělombang; jang ombaķ itoe ombaķ djoea dan jang ajar itoe ajar djoea*, een golf is een golf en water is water, Sprw. voor: het is geheel hetzelfde; *o. běrsaboeng*, golven, die tegen elkander inkomen; *o. měmětjah*, brekers; *o. měmboenga-lěpang*, golven met witte koppen, lett. die zich als *lěpang*-bloemen voordoen; *o. galoer*, golven die naar ééne richting gaan; *naïk ombaķ*, het intreden van den doodstrijd; *běrombaķ*, golven, golvend, ook woelen v. hartstochten in het gemoed. H. Radj. Chaib. b. v. *grairatnja itoe běrombaķlah sapěrti laoetan gěmpa kěna ţofán*, zijn sterke lust woelde als de bewogen oceaan door e. orkaan in beroering gebracht; *b. papan itoe*, die plank golft; *běrombaķ-ombaķ*, golvend, in losse plooien, v. e. kleed, behangsel en derg. Měn. *ombaķ kětjil djangan ditidaķkan*, Sprw. men moet zijn vijand niet te gering schatten. v. d. Tn. Zie *hiram*.

امبق **oemboeķ;** *měngoemboeķ*, trachten over te halen tot iets, b. v.

eene vrouw tot een huwelijk; *ta'oemboek*, niet over te halen zijn, hardnekkig weigeren; *pĕngoemboek*, iem., wiens gewoonte het is zulks te doen. Mĕn. bedrieger, zwendelaar; *oemboek-oembi*, bedriegelijke praatjes, vleierijen. v. d. Tn. zwendelarij, oplichterij en bedrog. Oend. Djambi.

امبق **ĕmbek**, I. *mĕngĕmbek*, inbuigen, b.v. van een vloer.

II. *mĕngĕmbek*, blaten, van schapen en geiten; *masoek kadalam kandang kambing, mĕngĕmbek; masoek kadalam kandang karbau, mĕngoewak*, komt men in een schapenhok, dan blaat men; komt men in e. buffelstal dan bulkt men. Sprw.

امبق **embek**, zeil voor een open galerij, de klep van een tent; *sĕlasar bĕrembekkan kadjang*, e. voorgalerij, die dekmatten tot zeil heeft.

امبل **ambal**, troep, colonne, processie, ook *ambalan*. Dewa Ind.; *bĕrambal-ambalan*, aan troepjes. Sj. Madli. *ambalan* is het meest in gebr. ook Sj. Ind. Kesn.

امبل **amboel**; I. *mĕngamboel*, terugspringen, afstuiten, weer opduiken van iets dat onder water gehouden is, stampen van een vaartuig, zich een zet geven bij het doen van een sprong. Saif Dzoel.; *pĕngamboel*, wat terugspringt of doet terugspringen, wat veert enz.; *pĕngamboelan*, terugspringing, afstuiting, veering, wederopduiking.

II. = *bantoe*, b.v. *maka ija tahoelah akan ajahanda mĕngamboel*, H. Asm. Pati.

امبل? b.v. *sĕgala anak radja-radja jang moeda-moeda bĕrmaïn* برامبل امبلن? Hik. Dewa Ind. Mĕn. Het wordt in één adem genoemd met dam- en schaakspel.

امبل **ambil**; *mĕngambil*, nemen, wegnemen, halen, plukken v. groote vruchten, zooals kokosnoten; *pĕrgi mĕngambil*, gaan halen, ook van personen, H. Boedj.; *mĕngambil anak*, tot kind aannemen, e. s. v. huwelijk op Sumatra, waarbij de vader zijne dochter aan iemand van e. lageren stand tot vrouw geeft, om haar te huis te houden. M.; *m. hati*, het hart innemen, winnen; *m. dihati* of *kapada hati*, zich iets aantrekken; *m. ibarat*, leering trekken; *m. moeka*, huichelen, pluimstrijken; *m. pandjang*, overdrijven, een zaak breed uitmeten; *m. haloewan*, koersnemen, b.v. *laloe bĕrlajar masing-masing mĕngambil haloewan*, Hik. Asm. Pati; *m. ikan*, visch vangen; *m. lajar*, de zeilen innemen; volg. M. onder zeil gaan; *m. marah* en *m. moerka*, kwalijk nemen, zie de Holl. 5e dr. p. 284; *m. nama*, zich den naam van iets of iemand toeeigenen; *m. ingatan*, in gedachten houden, nota van iets nemen; *m. pĕdoman*, zich naar het kompas richten; *m. ringkas*, bekorten, een kort begrip geven; *m. singkat*, kort en bondig, niet meer dan noodig is, v. d. Tn.; *m. dĕngan aniaja*, zich onrechtmatig toeeigenen, met geweld nemen of zich van iets meester maken; *m. simpan*, den zakelijken inhoud van iets nemen, bekorten, compendieeren, eene

zaak beknoptelijk voorstellen; *m. angin*, e. luchtje scheppen; *tĕrambil*, te nemen zijn; *mana jang tĕrambil*, die 't eerst voor de hand ligt, B. R. bĕs.; *bĕrambil-ambilan*, van twee families over en weer uithuwelijken; *bĕrambil-ambilan bĕrsoesoe-soesoean*, elkanders kinderen nemen om ze te zogen en verder op te voeden; *salah ambilan*, misverstand = *salah tampa; pĕngambil ikan*, visscher; vischgereedschap.

امبل **ĕmbal,** nog niet in zijn hart droog, nog klam of vochtig, van iets dat men laat drogen. Zie *lĕmbap.*

امبل **oembal;** *oembalan*, Batav. passagegeld, door een *hadji* betaald, om van Batavia naar Singapoera te komen.

امبل **oembĕl,** Jav. slijm, snot.

امبل۲ **oemboel-oemboel,** Jav. vaantje, legervaandel.

امبل **imbal,** onregelmatig rond of krom, scheef, van gedraaid werk, scheefheid, kromheid; *mĕngimbal*, die hoedanigheid vertoonen. Mĕn. niet in evenwicht, aan den eenen kant scheef overhellend.

امبلس **amblĕs,** Jav. inzakken, inzinken = *tĕrpĕrosok*, zie ald.

امبن **ĕmban,** borstdoek, die onder de armen door vastgemaakt wordt; singel van een zadel; *ĕmban ekoer*, staartriem van een rijbeest. Zie ook *kĕmban.*

امبن **ambin,** e.s.v. sjaal of sjerp over borst en schouder gedragen; *tali ambin*, een koord, waarmede een last wordt vastgemaakt, *a.ekoer*, de staartriem van een paard, zie *ĕmban; mĕngambin*, op den rug dragen, zooals een ransel, draagmand, kind in een doek, iem. in een draagtoestel op den rug; *mĕngelek ambin*, een kind in e. doek op de heup dragen; *tali ambin*, touw of band, waaraan op die wijze gedragen wordt; *bĕrambin loetoet*, gehurkt zitten met een band, die om de knieën en den hals gaat; *ambinan*, al wat zoo op den rug gedragen wordt, ransel; *sa'ambin*, één dergelijke vracht, zie *amboeng; daoen ambin boewah*, ook *ambin doekoeng anak*, naam eener plant, welker vruchten onder aan de hoofdrib der bladeren zitten = *mĕmĕniran*, Jav.

امبن **amben,** Jav. rustbank, verheven zitplaats = *balai-balai* en *pĕntas.*

امبن **ĕmboen** of *ĕmbon*, dauw; *ĕ. bĕkoe*, rijm, sneeuw, Hik. Boedj.; *ĕ. djantan*, dauw, die in groote droppels neervalt; *kaïn chasah ĕmboen*, neteldoek; *kartas ĕmboen*, e. s. v. dun papier, waarvan men vliegers maakt, v. d. T.; *ĕ. kajangan*, e. s. v. versnapering; *ĕ. barah*, strooisel dat aan iets blijft hangen of op iets blijft kleven, strooizand; *ĕ. bĕtina*, licht uitgespreide dauw; *ĕ. tĕroetok*, dauw in droppels overgaande; *kĕring ĕmboen*, als de dauw is opgedroogd, dat is 's morgens 8 uur; *mĕngĕmboenkan*, aan den dauw blootstellen; *tĕrĕmboen*, aan den dauw blootgesteld, bedauwd.

امبن **oemban,** ook *hoemban*, werktuig, waarmede men iets werpt; *mĕngoemban*, werpen, gooien, voort-

slingeren, wegslingeren; *mĕngoemban saḳsi*, een getuige wraken of verwerpen (v. d. rechter gespr.). Oend. Djambi.; *oemban tali*, slinger; *sapĕngoemban batoe djaoehnja*, een steenworp ver. Zie ook *ali-ali*.

امبو٢ **amboe-amboe,** e.s.v. zeevisch, de bernieter. M.

امبو **ambau,** klein vlot aan weerskanten van een vaartuig, om meer te kunnen laden; *pĕrahoe bĕrambaukan boeloeh*, e.s.v. scheepskameel van bamboe, v. d. W. ook *gandoeng*. C. en S.

امبولڠ **ĕmboelang,** zie *boelang* I.

امبوي **amboï,** uitroep van medelijden en verbazing; *mĕngamboï* amboi roepen. Wellicht van het Eng. boy met den voorslag *ĕm*; een veel gebr. uitroep in de Str. Settl. is *amboï waḳ maḳ*, ach moederlief. C. en S.

امبوي **ĕmboewai,** titel van e.s.v. vrouwelijke hofbedienden. Mogelijk de vrouwen belast met het wiegen. Zie *boewai*.

امبه **ĕmboeh,** willen, toestemmen; *ĕmboehkan*, iets bewilligen, toestemmen; *ta'ĕmboeh*, niet willen; *ĕmboeh-ĕmboehan* = *soenggoehpon*.

امبو **oemboe;** *oemboe-oembai*, oplichterij Pad. bovenl., zie *oemboeḳ*.

امبه **ĕmbeh,** I. uiterlijk voorkomen, inz. van het onderste gedeelte v. h. gelaat; *sa'ĕmbeh*, van hetzelfde uiterlijke voorkomen.

II. troetelnaam voor meisjes. v.d.W. ik gis = aan ons: snoetje, bakkesje, zie I.

امبه **imboh,** (Mĕn. *imboeh; timbang imboeh*, wegen met een doorslag, met iets toe of een weinig overwicht); toegift boven de maat, het gewicht of getal; *mĕngimboh*, wat toegeven boven de maat, het gewicht of getal.

امبه **omboh,** ronde plaat of bord onder aan den stok van Mal. blaasbalgen of pompen. L.

امبي **ambai,** I. e. s. v. groote schepmand, bevestigd aan de boot, om garnalen enz. te vangen; *mĕngambai*, daarmede scheppen; *ambaian*, wat daarmede geschept wordt; *pĕngambai*, wie met zulk een mand schept.

II. *ambai-ambai*, e. s. v. zeer schadelijke woekerplant.

امبي **ambi,** juiste hoedanigheid, v. d. W.

امبي **oembi,** dat gedeelte van een voorwerp, dat in een ander lichaam vastzit of gestoken is, tap, dat gedeelte van een paal, dat in den grond zit of komt, Mal. Sam. II:193; de wortel van een tand, de hoofd- of penwortel, bol of knol van gewassen, bolvormige verzameling v. wortels zooals bij de palmen, bananen en derg.; *dĕngan oembi akarnja*, met zijn hoofd- en bijwortels, voor ons met wortel en tak, b.v. Sadj. Mal. p. 76 *tĕrtjaboet dĕngan oembi akarnja*.

امبي **oembai,** los naar beneden hangend, zooals franje, strooken, snoeren en derg.; *mĕngoembai*, los naar beneden hangen, vieren van e. touw; *bĕroembaikan moetiara*, van snoeren parelen voorzien, v.d.W. Zie *roembai*.

امت **amat,** zeer, bovenmate, al te zeer; *amat bĕsar*, zeer groot; *bĕsar*

amat, al te groot; *mĕngamat-amati*, strak aanzien, fixeeren, aandachtig bezien; *mĕngamat-amati nĕgari*, de stad verkennen, goed opnemen; *pĕngamat-amatan*, bespiegeling. R. v. Eys, beschouwing met oplettendheid; *amat sangat*, uitermate zeer; *tĕramat*, ten zeerste; *mĕmpĕramat-amatkan*, iets zeer erg maken, iets verergeren, b.v. *maka dipĕramat-amatnja gotjoh*, hij vermenigvuldigde zijne stompen of verergerde die, hij beukte er duchtig op los. H. T.

امت **ĕmat,** mat in het schaakspel; *mĕngĕmat*, mat zetten.

امت **amit,** Jav. verlof, vergunning; *pĕngamitan*, een geschenk in geld door den bruidegom aan zijn schoonouders op het oogenblik dat de bruid het ouderlijke huis verlaat, in het Palemb.

امّة **oemmat,** Arab. volk, voorn. van ééne wet, godsdienst of instelling, natie, volgelingen, leden van ééne gezindte, sekte; *oemmat Allah*, het volk Gods.

امتثال **imtitsál,** Arab. het gehoorzamen.

امثال **amtsál,** Arab. spreuken, meerv. van *matsal* en *mitsal; amtsál Solaiman*, de spreuken van Salomo.

امر **amar,** Arab. bevel; *mĕngamarkan*, bevelen. Zie *amín.*

امرا **amra,** Skr. e. s. v. mangga (Magnifera indica) Maxw.

امس **ĕmas,** goud, ook in eigennamen en gebruikt als liefkoozingswoord en op Java ook nog als titel; voorts de naam van een goudgewicht = $^1/_{16}$ thaïl; *ĕmas poetih* en *ĕ. kodoḳ*, platina; *ĕ. kawin*, huwelijksgift van den man aan de vrouw = *mahr*, Arab. zie ald.; *ĕmas ḳarṭas*, bladgoud, C. en S.; *ĕ. merah*, rood, d. i. donkergekleurd goud, ook als liefkoozingswoord; *ĕmas merah jang soedah tĕrĕboes*, rood goud, dat in een aftreksel van tamarinde en zwavel opgekookt is, om het te kleuren; *ĕmas padoe*, gedegen goud, goud zooals het uit de bergen komt, met koper of zilver vermengd. L.; *ĕ.masaḳ*, gedegen goud, ook *iboe ĕmas; ĕ. tĕmpawan*, gesmeed goud, ook *ĕmas dititiḳ*, H. Ind. Mah. Roep.; *ĕ. oerai*, stofgoud, ook gebruikt in de beteekenis van fijn goud b. v. H. T.; *ĕmas mĕlintas*, het godeelte eener schuld, dat de gewoonte toekent aan het hoofd, hetwelk de geschillen tusschen schuldeischer en schuldenaar heeft beslecht, doorgaans de helft van de verschuldigde som, C. en S.; *ĕ. lantjoeng*, valsch goud; *anaḳ ĕmas*, in 's meesters huis geboren kind eener slavin; *kĕna ĕmas*, omgekocht worden of zijn; *jang ĕmpoenja ĕmas*, de geldschieter, schuldeischer; *sa'ĕmas ĕnam*, bij winst, is 50 procent, letterl. één *mas* van 4 *soekoe* geeft zes *soekoe; ĕmas sakati lima*, een bedrag van ongeveer *f* 32, door de adat voor sommige zaken vastgesteld, v. d. Tn. zie bij *kati; mĕngĕmasi*, vergulden, omkoopen; *kaĕmasan*, v. goud, verguld, gouden voorwerpen, luister; *koersi kaĕmasan*, staatsiezetel; *pĕrĕmasan*, goederen v. waarde, Mal. Sam. II: 18,

totaal beloop van een inkoop of van het gestolene enz.; *ĕ. lantak*, goud in staven of anderen vorm gegoten; *ĕ. toewa*, fijn goud, zuiver goud; *ĕ. moeda*, goud van minder gehalte; *ĕ. samata-mata soetji*, het zuiverste goud; *ĕ. djadi*, bewerkt goud, ook: afval van goud bij de bewerking; *ĕ. sapoeloeh matoe*, goud van 10 Mal. d.i. 24 Europ. karaat, louter goud; *ĕ. kĕrĕdjang*, goud in stukken, dat voor geld dient; *ĕ. oeroeng*, zwavelijzer; *galian ĕmas*, goudgroeve, goudmijn; *parit ĕmas*, goudwasscherij met waterleidingen; *bĕnang ĕmas*, gouddraad. Zie ook *mas* en *pinerĕmas*.

امس **amis,** Jav vieze stank; *mĕngamiskan*, e. viezen stank doen hebben, iem. stinkend maken, Sj. Madli.

امساك **imsák,** Ar. vasthoudendheid, karigheid, gierigheid.

امڠ **amang,** I. *mĕngamang-amang*, dreigen; *pĕngamang*, dreiger en dreigement. Zie *gamak*, *oegoet* en *gĕrĕtak*. II. de onsmeltbare deelen van erts, zooals b. v. tourmaline, wolfram en titanium, C. en S. Zie *bidjih*.

امڤ **ĕmpa,** zie *hĕmpa*.

امڤالو **ampaloe,** zie *balau*.

امڤام **oempama,** = *oepama*, zie aldaar.

امڤوت **ampoet,** ook *hampoet;* in de Pĕl. Djin. en and. = *poeki*, vrouwel. schaamdeel; *mĕngampoet*, beslapen, den coïtus uitoefenen.

امڤت **ĕmpat,** vier; *mĕngĕmpat*, de vierde zijn, b.v. van een kind; *bĕrĕmpat*, met zijn vieren zijn; *bĕrĕmpat-ĕmpat*, bij vieren, telkens vier; *pĕrĕmpat*, vierdedeel, kwartiertje, $^1/_4$ van een inhoudsmaat, b. v. *disoekatnja poedi dĕngan pĕrĕmpat*, Sj. Ind. Kes.; *pĕrĕmpatan*, viersprong, kruisweg, kruisje als handteekening; op Java *prapatan; kaĕmpat*, vierde, de vier, ten vierde; *ĕmpat-ĕmpat*, alle vier, vier aan vier; *ĕmpat-bĕlas* en *sapoeloeh ĕmpat*, veertien; *ĕmpat likoer*, vier en twintig; *ĕmpat-poeloeh*, veertig; *mĕngĕmpat poeloeh hari*, op den veertigsten dag na iemands overlijden een doodenmaal houden; *ĕmpat pĕrsĕgi*, vierkant.

امڤت **oempat,** ook *oepat*, laster; *mĕngoempat*, kwaadspreken, achterklappen, iemands goeden naam bezwalken; *pĕngoempat*, kwaadspreker, achterklapper; *oempatan*, achterklap; *pĕngoempatan*, kwaadspreking, achterklapping. Mĕn. *tiada oempat jang mĕmboenoeh, tiada poedji jang mĕngĕnnjangkan*, Sprw. er is geen laster, die doodt; er is geen lof die verzadigt.

امڤت **empet,** zie *hempet*.

امڤدل **ampĕdal,** zie *hampĕdal*.

امڤدو **ampĕdoe,** zie *hampĕdoe*.

امڤر **empar;** *mĕngempar*, dwars afdrijven door stroom of wind; *pĕngempar*, afdrijver, een slecht gebouwd vaartuig, dat altijd afdrijft, geen koers houdt, ook wat dwars doet afdrijven, b.v. wind, stroom.

امڤر **emper,** Jav. afdak.

امڤر **ampir,** zie *hampir*.

امڤس **ampas,** zie *hampas*.

امڤوس **ampoes,** op Java = *apoes; mampoes*, dood, verdelgd; op Malaka

= *kapoes*, C. en S. Zie *ĕmpoes* en *lampoes*.

امفس **ĕmpas**, zie *hĕmpas*.

امفس **ĕmpis**; *ĕmpis moesang*, = *lamdoek paï*, e. s. v. slingerplant met geneeskrachtigen wortel.

امفس **ĕmpoes**, Jav. gepoetst; *dewa kĕmpoesan*, een gepoetste godheid, die plotseling verdwenen is, b.v. *maka hilanglah roepa jang sapĕrti dewa kĕmpoesan*, H. Asm. Pat. Zie *hĕmboes* en *hapoes*.

امفس **impĕs**, Jav. afgedaan, afbetaald van een schuld, vereffend; zie ook *himpas*.

امفڠ **ampang**, = *gampang*, zie aldaar.

امفڠ **ampong**, licht in gewicht, C. en S. licht, drijvend = *apoeng*, zie aldaar.

امفڠ **ĕmpang**; *mĕngĕmpang*, versperren van een weg, rivier enz. barricadeeren, afsluiten, tegenhouden, Prab. Dj. H. Abd. 271; *pĕngĕmpang*, versperring, barricade, verhakking, dam, dijk; vijver voor vischteelt, zie *empang; ĕmpang djaring*, staketselnet; *ĕmpang ikan*, e. dam gelegd om visch te vangen; *ĕ. paja*, een dam gelegd om land onder water te zetten; *ĕ. tamboen kotak*, e. dam zwaarder van constructie dan de gewone *ĕmpang; ĕ. boeroeng*, een dwarsstokje in een vogelkooi. M. Zie *empang*. Mĕn. *ampang*, ook tegenhouden met uitgestrekte armen, een stok of touw, verhinderen, dwarsboomen, beletten. Zie ook *pampang*.

امفڠ **empang**, Bat. vischvijver.

امفڠ **amping**, zie *damping*, M.

امفڠ **ĕmping**, jonge rijst of ander graan in den bolster geroost en daarna gestampt; *ĕ. bĕrantah*, zulke rijst, waarin nog ongepelde korrels zijn, ook fig. gebruikt van iem., die door ijzer niet gewond wordt; *padi ĕmpingan*, rijst, bestemd voor *ĕmping*, ook *padi pĕrĕmpingan; mĕngĕmping*, dat rijstgerecht gereed maken.

امفڠ **èmping?** *pĕrèmping kaki*, de zijde van den voet, C. en S. Vergel. *amping* en *damping*.

امفڠ٢ **ompang-ompang**, wat van een reis medegebracht wordt, om tot geschenk te dienen.

امفف **ĕmpap**, I. *mĕngĕmpap*, met of van een zwaar voorwerp, b.v. een balk, van boven naar beneden treffen, b.v. iem. die er juist onderdoorgaat.

II. vast op, of tegen, of in elkander gedrukt, b.v. vleesch in een ton, boeken op een rek, nat linnengoed op een stapel; *mĕngĕmpapkan tangan kapada dada*, de hand tegen de borst drukken. Staat wel in verband met I. Zie ook *pĕlĕmpap* en *tĕmpap*.

امفق **ĕmpok**, I. of *ĕmpoek*, melig, kruimig, malsch, mollig, zacht van vleesch en rijpe vruchten; licht brekend van touw enz., vermolmd, vergaan, brokkelig van hout en derg. *mĕngĕmpok*, die hoedanigheden aannemen, melig enz. worden, vermolmen.

II. *ĕmpok* en *èmpokkan*, slaan, kloppen; *ĕmpok-ampai*, heen en weer

zwiepen, zooals de boomen door een storm, C. en S.

امقق **ampoḳ,** Batav. plaatje van zilver voor de schaamdeelen van nog naaktloopende meisjes. Op Bali *ampoḳ-ampoḳ*.

امقق **ĕmpoeḳ** = *ĕmpoḳ* I, z. ald.

امقق **ompoḳ**; *mĕngompoḳkan*, kleedjes met figuren bedrukken, ook iets in vormen drukken, om er eene gedaante aan te geven.

امقق۲ **oempaḳ-oempaḳ**, de groene vliegende hagedis. Zie bij *soempah*.

امقق **oempoeḳ**; *mĕngoempoeḳkan*, een rand omzoomen, b.v. van een mat tegen het uitrafelen. Mal.

امقق **ĕmpiḳ**; *mĕngĕmpiḳ*, sterk naar iets verlangen, dringend verlangen, zooals een zuigeling naar de borst, een gastheer, dat zijne gasten toch zullen eten.

امقك **ampĕg**; Jav. aamborstig, kortademig; dampig van een paard. Zie *bĕngiḳ*.

امقل **ampoel**; *mĕngampoel*, zwellen, gedijen, groot worden, van vruchten.

امقل **ĕmpoel**; *mĕngĕmpoel*, zich op dezelfde plaats blijven bewegen zonder vooruit te komen, b.v. van een vaartuig dat door wind en stroom wordt belemmerd, zwalken.

امقل **ampil,** Jav. bestuur, bewind; *mĕngampilkan pĕdati*, een wagen besturen, Mes. Kag. op vele pll. Zie ook *kapala*.

امقل **oempil**; *mĕngoempil*, wrikken, door middel van een riem of pagaai, die als hefboom in het water wordt heen en weer bewogen, voortstuwen van een vaartuig; ook met een spaak als hefboom iets voortbewegen; *pĕngoempil*, hefboom, spaak, riem, koevoet enz.

امقلا **ampĕla,** Batav. = *ampĕdal*, de maag van vogels. v. d. W. geeft op: bolvormig, hard stukje vleesch in de ingewanden van vogels; 't is eetbaar! H.

امقلس **ampĕlas,** zie *hĕmpĕlas* en *mĕmpĕlas*.

امقلم **ampĕlam,** zie *mĕmpĕlam*.

امقن **ampoen,** vergiffenis, vergeving, excuus; *mĕngampoen*, vergeven in het algemeen, ook: verlof vragen om heen te mogen gaan; *mĕngampoenkan*, iets vergeven; *mĕngampoeni*, iemand iets vergeven, ook iets vergeven aan iemand zie o. a. Marsden op dat woord en Hik. Abd. p. 15 r. 2 mijner uitgave; *makan ampoen*, zie bij *makan*.

امقن **oempan,** aas, lokaas, lokspijs, voeder, inz. voor dieren, die men onderhoudt; *mĕngoempan*, met aas lokken; *kĕna oempan*, door lokaas verleid; *tĕlor oempan*, lokei, ei dat men in een nest legt, opdat er bijgelegd zou worden.

امقندا **ĕmpanda,** e. s. v. boom, welks hout geschikt is voor binnenhuisbouw.

امقو **ampo,** Jav. e. s. v. eetbare aarde of klei. Zie *napal* en *nampal*.

امقو **ampoe,** I. wat ondersteund wordt; *mĕngampoe*, ondersteunen, opdat het niet zakke of valle; *pĕti*

itoe toeloeng ampoekan dari bawah, help die kist van onderen te steunen, tegen te houden. Voorts op de beide handen dragen; beheeren, besturen, onder voogdij hebben; *mĕngampoe soesoe*, de borsten met de handen ondersteunen; *ampoewan*, wat ondersteund wordt; *tĕngkoe ampoewan*, titel van 's Vorsten eerste gemalin; *pĕngampoe*, wie of wat ondersteunt, voogd, regent, beheerder; *pĕngampoe soesoe*, kleedingstuk om de borsten te ondersteunen, lijfje, keurslijf, corset. Van dit *ampoe* wil v. d. W. ook *pĕrĕmpoewan*, vrouw, vrouwelijk, en *poenja*, bezitten, afleiden!

II. *mĕngampoe*, het water, uit een tuit of kraan loopende, met den mond opvangen.

امڤو **ĕmpoe,** I. een hoofddeksel als teeken van rang.

II. Jav. hoofdknol, waaromheen de kleinere zitten; de meester, om wien de anderen heen zitten; titel van oude dichters en wapensmeden. Mĕn. *ampoe tangan*, de duim voor *iboe tangan*, *ampoe kaki*, de groote toon voor *iboe kaki*. Mogel. is dit *ampoe* het grondw. van *pĕrĕmpoewan*; *ampoe koenjit*, de uitwassen van de kurkuma; *sa'ampoe*, een duimbreed, N. Sum. grootmoeder.

امڤورو **ĕmpoeroe,** e. s. v. vogel, v. d. W. maar welke? mogel. *poejoeh?*

امڤولور **ĕmpoeloer,** zie *hĕmpoeloer* en *mĕmpoeloer*.

امڤوين **ampojan,** het haspeltje aan een vischhengel, waarmede het snoer wordt opgewonden. O. Mal.

امڤون **ĕmpoenja,** en *poenja*, bezitten; *jang ĕmpoenja*, de eigenaar, bezitter, heer van; *jang ĕmpoenja diri*, de persoon zelf; *mĕmpoenjaï*, bezitten, in het werkelijk bezit van iets zijn; *pĕngĕmpoenjaän*, toeëigening. Zie *poenja*.

امڤه **ampoeh,** het overstroomd zijn der velden; *ampoehlah padang itoe*, die vlakte werd overstroomd; *ampohan*, overstrooming = *ajar bah;* *mĕngampoehkan nĕgari*, h. land overstroomen.

امڤي **ampai,** I. = *sampai* en *kampai*, over iets heen hangen; *mĕngampai*, iets over iets heen hangen; *tĕrampai djĕmoer*, te drogen gehangen in de zon; *ampaian*, kapstok, rek, droogstok. Zie *sampai* II.

II. lang en dun, tenger, slank; *djari ampai*, geeselroede; *ampai-ampai*, e. s. v. zeekwal, wier aanraking brandende pijn veroorzaakt; ook e. s. v. klimplant, C. en S.; *pohon ampai-ampai*, e. s. v. boom met hard hout. Zie *lampai*.

امڤي **ĕmpai** (?) *ĕmpaikan*, met e. s. v. sikkelvormig mes het onkruid tusschen de jonge padi wieden. C. S.

امڤينق **ĕmpenaḳ,** ook *penaḳ;* *mĕngĕmpenaḳ*, met zorg opvoeden of grootbrengen, van kinderen; iemand goede woorden geven, belezen; *poedjoeḳ* (voor *boedjoeḳ*) *ĕmpenaḳ*, allerhande goede woordjes, allerlei vleitaal; *pĕngĕmpenaḳ*, wie met zorg opvoedt; *anaḳ-penaḳ*, zie bij *anaḳ;* *sapĕrti boeroeng ajahanda pĕrdjinaḳ, didalam doekoeng pĕlihara dan penaḳ*, als een vogel heeft vader u tam ge-

maakt, op den rug gedragen en met zorg grootgebracht, B. S.

امق **amoḳ,** woedende moord, ook dolle woede van dieren; *měngamoḳ*, woedend moorden, alles overhoopsteken wat men ontmoet, uitmoorden, afloopen van een schip, een bloedbad aanrichten, Pěl. Ab. ka Djoed. Ook van kogels gezegd: razen, regenen, C. en S.; *pěngamoḳ*, iemand die zulks doet, woedende moordenaar; *běramoḳ-amokan sama sěndirinja*, onder elk. woedend moorden, Ind. Poet.; *kapal jang di-amoḳ orang*, een schip dat men afgeloopen, uitgemoord heeft.

امق **ĕmaḳ,** ook *ma'* en *maḳ*, moeder, moedertje; ook als aanspraakswoord jegens oude vrouwen en liefkoozingswoord jegens kleine meisjes; *ma' lanang*, de moeder van Lanang; *ma' saoedara*, moei, tante, vaders of moeders zuster; *ma' toewa* en *ma' oewa*, vaders of moeders oudere zuster; *ma' moeḍa*, wordt Sj. Madli de tweede vrouw v. den Vorst genoemd door zijn dochter v. de eerste vrouw; *ma' moeda*, *ma' oeda*, *ma' bongsoe* of *ma' kĕtjil*, vaders of moeders jongere of jongste zuster; *ma' tĕngah*, *ma' ngah* of *ma' alang*, vaders of moeders middelste zuster; *ma' toenggal*, vaders of moeders eenige zuster; *ma' soesoe* of *ma' teteḳ*, zoogmoeder; *ma' tiri*, stiefmoeder; *ma' enang*, e. s. v. vrouwelijke beambte aan het hof, v. d. W.; *ma' bapa*, vader en moeder, ouders; *ma' wan*, mevrouw, mejuffrouw, samentr. van *ĕmaḳ toewan*, S.

امكان **imkán,** Arab. het verleenen van macht; het machtig maken.

املاء **imla',** Arab. het dicteeren van een geschrift.

املس **amlas,** Arab. zoet, zacht.

امن **aman,** Ar. vertrouwen, gerustheid, veiligheid; *poetĕri mĕnggĕntas koentoem jang aman*, de prinses brak af een rustige of veilige knop? Sj. Ind. Kĕs. of *himan*, zie ald.; *mĕngámankan*, iets aan iemand toevertrouwen. Zie ook bij *dár* en *amánat*.

امنساري **amansari,** e. s. v. versnapering, bereid uit het meel van groene boontjes en op het vuur geroost, C. en S.

امه **amoeh,** willen, Pad. bovenl.

امهان **imhán,** Ar. het verzwakken, krachteloos maken, vernederen.

امي **ammi,** zie عم.

امي **oemmi,** Arab. leek, iemand die niet lezen of schrijven kan, ignorant; ook: volk, lieden, H. T. Door de Maleiers ook *ammi* uitgesproken.

امير **amír,** Ar. opperhoofd, aanvoerder, bevelhebber; *amiroe 'l moeminina*, opperhoofd der geloovigen, de titel der Khalifen.

اميركن **amérikan,** Amerika, amerikaansch, amerikaan.

امين **amín,** Ar. amen, getrouw; *amín tsoemma amín*, amen ja amen! *mĕngatakan amín*, amen zeggen, ook *mĕngoetjap amín; mĕngamini*, amen op iets zeggen, met amen bevestigen.

انا **ana,** Hind. 1/16 eener sikka ropij.

ان **in,** Arab. indien, b. v. *insja' Allah*, indien het God behaagt.

ان zie انو en اني.

انا **inna,** Arab. voorwaar wij, b.v. *innà lillahi wa inna ilahi rádji oēna*, voorwaar wij zijn van God en voorwaar wij zullen tot Hem wederkeeren.

اناناس **ĕnanas,** zie *nĕnas.*

انب **ĕnĕb,** Jav. bezonken, bezinken. Mĕn. stil, van water, geluid, wind enz. bedaard, zwijgend; *mĕngĕnĕbkan*, verzwijgen, stilhouden van een zaak; *mĕngĕnĕb*, bezinken. Zie *ĕndap.*

انت **anta,** I. Skr. aard, natuur; *bĕranta indĕra*, een goddelijke natuur hebbend; *bĕranta loka*, een aardsche natuur hebbend; *bĕranta sĕri*, een glanzende natuur hebbend, b.v. van de maan; *anta koesoema*, veelkleurig, gebloemd, van kleeding; *madoe bĕranta*, een fraaie eigenschap der tanden, b.v. *giginja madoe bĕranta*, Pr. Dj. maar welke? *manis sapĕrti madoe bĕranta*, zoo zoet als natuurlijke honig? Sj. Madli *anta pĕrmana*, zie *pĕrmana* II.

II. brak, zilt. Zie *antah* II.

III. einde, het ware einde; *antabĕranta*, juist tot het uiterste einde. C. en S.

انت **onta,** Hind. kameel; *boeroeng onta*, struisvogel. Volgens R. v. E. is *onta* ook een boete van vijftig Spaansche matten; *onta mĕnjĕrahkan dirinja*, Sprw. voor ons: met hangende pootjes terugkomen. Mĕn. berouwvol zijn schuld bekennen, nederig, ootmoedig zijn.

انت zie انتي.

انتار **antara,** Skr. inter, entre, tusschen, tusschenruimte, onder, ondertusschen, tusschentijd; *antara tiga hari sakali*, om de drie dagen eens, Pĕl. Djin., onderlinge afstand, ruimte tusschen, onder, ongeveer op de hoogte van, b.v. *antara pasar*, op de hoogte v. d. markt; *pada antara kĕdai itoe*, op de hoogte van dien kraam; *antara kapalanja*, op de hoogte van zijn hoofd, Radj. Chaib.; *saboewah poelau antara Pĕlembang ini*, e. eiland ongeveer op de hoogte hier van Palembang. H T. *maka sampailah antara hoedjoeng Sawang*, en kwamen op de hoogte van kaap Sawang. H. T.; *di-antara nĕgari Zainoen*, op de hoogte van het land Z. Ind. Poet.; *antara ... dĕngan*, tusschen ... en; *antara tidoer dĕngan djaga*, tusschen slapen en waken; *antara pada itoe*, onderwijl, Ind. Poet.; *sĕmantara*, terwijl, gedurende; *sĕmantara sĕhadja*, slechts tijdelijk, H. Abd. pag. 243; *barang sĕmantara*, eenige tusschentijd, slechts tijdelijk, Sj. Sĕl. Dal. p. 67; *sĕmantara* ook = het Jav. *sawatara*, eenige, zie *samantara*; *tiada bĕrantara lagi*, geen tusschenruimte meer hebben; *antara kadoewa pehak*, tusschen beide partijen; *antara doewa tĕngah tiga*, tusschen twee en derdehalf, d. i. tusschen leven en dood, van een zieke; *bĕbĕrapa lama antaranja*, na een tusschenverloop van eenigen tijd; *mĕngantara*, tusschenbeide komen, als bemiddelaar optreden; *pĕngantara*, tusschenpersoon, middelaar; *pĕrantaraän*, tusschenruimte; *pĕlantaran*, tusschenplaats boven den grond, breede gang boven den grond tusschen twee plaat-

sen, houten brug over een sloot of beek, stelling, steiger. v. d. W. Zie *pĕlataran* bij *latar* II; *bĕrantara* en *bĕlantara*, tusschenliggend; *padang bĕlantara*, tusschenliggende vlakte, onbewoonde vlakte tusschen bewoonde streken, en in dien zin woestijn; *tiada bĕrantara lagi padang itoe*, er was geen tusschenruimte meer op die vlakte. Zie ook *bantara*, Mal. Sam. I. p. 243.

انتوت **oentoet,** waterzuchtige zwelling van het onderbeen, v.d.W. elephantiasis = *kĕdal andjing*, Abd. Sch. Wrdb. Max. en M., ook v.d.W. lijst geneesk. wrdn. *oentoetan*, honigdauw, brand in het koren. M.

انتيت **intit,** zie bij *iwat.*

انتر **antar,** I. zie *hantar.*

II. *antar-antar*, rijststamper, laadstok, L. heiblok, aanzetter, Batav. stormram, ook C. en S.; *antaran*, een rolrond stuk hout, ter lengte van nagenoeg een arm, dat bij het weven gebruikt wordt, G.v.W. Zie ook *antan.*

انتساب **intisáb,** Arab. zijn naam hebben van iets, zijn oorsprong van iets afleiden.

انتشار **intisjár,** Arab. behagen in iets scheppen, in vleeschelijke lust ontstoken zijn.

انتغ **antang,** e. s. v. mand van boomschors; *mĕngantang*, in zulk een mand dragen.

انتغ **anting;** *mĕnganting*, slingerend afhangen; *batoe anting*, iets zwaars, b.v. een steen of kogel, aan iets slaps, om het naar beneden te trekken, zinkstuk of steen aan een inlandsch anker; *anting-anting*, oorhanger, oorbel, slinger van een uurwerk, ook schietlood, dieplood, Sw.; *anting-anting*, oorbellen; *anting-anting tauge*, oorbellen in d. vorm v. gekiemde boontjes; *ontang-anting*, naar alle richtingen slingerend afhangen; *antingan*, e.s.v. heester, welks bladeren den vorm v. oorhangers hebben.

انتغ **ĕntang,** I. = *tĕntang*, zie aldaar.

II. = *lĕtak.* zie aldaar.

انتغ **ontang,** zie bij *anting.*

انتغ **oentoeng,** voordeel, winst, geluk, fortuin, lot, kans; *oentoeng baïk*, voorspoed; *o. djahat* of *o. malang*, tegenspoed; *oentoeng saboet timboel, oentoeng batoe tĕnggĕlam*, het lot der kokosschil is om naar boven te komen en het lot van den steen om te zinken. Sprw.; *sama sa'oentoeng*, lotgenoot, Sj. Merd.; *oentoeng naṣib*, lotsbedeeling, wederwaardigheden, zie bij *adoe* II; *mĕngoentoengkan*, doen gelukken, bescheren; *dioentoengkan Allah*, door God beschoren worden, door God geschonken worden; *mĕngoentoengi*, bevoordeelen; *oentoeng djoega*, 't was maar gelukkig dat; *oentoeng-oentoeng*, in een gelukkig geval, bij geluk, als het meeloopt; *bĕroentoeng*, winst behalen, gelukkig zijn; *kaoentoengan*, voordeel, winst, die wordt verkregen.

انتغ **oenting,** I. *mĕngoenting*, in een rechte lijn of vlakte brengen, van twee of meer lichamen, richten, mikken, waterpassen; *oenting-oenting*, schietlood, waterpas, vizier;

oenting pĕdjĕra, vizierkorrel op een vuurwapen; *mĕngoenting boeloe kambing*, wolkaarden.

II. strengetje, van zijde of gouddraad; *bĕnang ĕmas bĕroenting*, gouddraad aan strengetjes; *ĕmpat oenting bĕnang ĕmas*, vier strengetjes gouddraad; *oenting-oenting*, kwast aan een vlieger.

انتغ **enteng,** Jav. licht, niet zwaar. Zie *ringan*.

انتف **antap,** vast ineengedrongen, compact, zwaar voor den geringen omvang of in vergelijking met de gewone zwaarte, specifiek zwaar. v. d. W. heeft *antab!*

انتف **antoep,** Jav. angel van een insect, zie *sĕngat*.

انتف **intip,** Jav. gluren, inkijken, loeren, zie *hintai*.

انتق **antaḳ,** stampen v. e. vaartuig. Zie *anggoet* en *ĕntaḳ*.

انتق **antoeḳ,** *mĕngantoeḳ*, slaperig zijn, vakerig zijn, dommelen, eigenlijk knikkebollen, zie het volgende woord; *pĕngantoeḳ*, slaapkop, dutter; *orang mĕngantoeḳ disorongkan bantal*, een slaperig mensch een kussen onder het hoofd schuiven, Sprw. Zie ook *antoḳ*.

انتق **antoḳ;** *mĕngantoḳ*, tegen iets aanstooten; *tĕrantoḳ*, toevallig stooten tegen iets; *tĕrantoḳ kakinja kapada batoe*, hij stootte zijn voet aan een steen; *batoe tĕrantoḳ*, steen des aanstoots; *singgah tĕrantoḳ*, toevallig aanwippen; *tĕrantoḳ boekit sama boekit*, b.v. bij een aardbeving; *kapala tĕrantoḳ kapada dinding*, het hoofd stootte tegen den wand; *pĕrahoe tĕrantoḳ kadjambatan*, het vaartuig stootte tegen de brug, C. en S.; *doedoeḳ tĕrantoḳ*, haastig gaan zitten. Zie *antoeḳ*. De grondbeteekenis van beiden is dezelfde.

انتق **ĕntaḳ,** *mĕngĕntaḳ*, zich op iets laten vallen, b.v. op een stoel; op den grond stooten, van een vaartuig, steken van een bloedvin; *mĕngĕntaḳĕntaḳkan kaki*, stampvoeten, trappelen; met de hiel stampen zonder de teenen v. d. grond te ligten. C. en S.; *mĕngĕntaḳ-ĕntaḳkan*, ook stampen m. een inhoudsmaat, om die goed gevuld te doen zijn; *bĕrĕntaḳ kaki*, stampvoetend; *tĕrĕntaḳ-ĕntaḳ*, op en neergaan v. e. ruiter op een galoppeerend paard; *pĕngĕntaḳ*, stamper, heiblok.

انتق **oentoeḳ,** aandeel, wat tot iets dient, wat voor iets bestemd is, ten behoeve van, Mal. Sam. II: 275 om te, voor, b.v. *oentoeḳ makan esoeḳ*, om morgen te eten; *sa'oentoeḳ*, zooveel als noodig is voor iets; *sa'oentoeḳ, makan*, zooveel als noodig is om gegeten te worden; *masing-masing ada dĕngan oentoeḳnja*, een iegelijk met het hem toegekende deel; *mĕngoentoeḳkan*, toebedeelen; *sĕrta mĕmadaï dĕngan jang tĕlah di-oentoeḳkan padamoe*, en u tevreden stellen met hetgeen u toebedeeld is.

انتق **ĕntoeḳ,** Batav. laag van ingang zijn.

انتق **entaḳ** = *sentaḳ; mĕngentaḳ*, afrukken, losrukken, wegrukken, ontrukken, schielijk terugtrekken van de hand, met een ruk aan iets

trekken, b.v. aan een schelkoord.

انتق **ontak**; *bĕrontak*, Batav. opspringen, capriolen maken.

انتق **intik**, vertraging verhindering; *tĕrintik*, vertraagd, uitgesteld.

انتكسوم **antakoesoema**, zie bij *anta*.

انتل **antal**, een soort van boom, die geneeskrachtige gom levert.

انتل **antoel**; *mĕngantoel*, terugspringen, afkaatsen, afstuiten, v. een veerkrachtig lichaam, bal, pijl, kogel enz.; *pĕngantoel*, wat terugspringt enz. stuiter.

انتل **oental**, I. pil, balletjes van eenige weeke zelfstandigheid; *mĕngoental*, pillen draaien, balletjes maken; *pĕngoental*, pillendraaier, zie ook *gentel*.

II. Batav. *mĕngoental*, inslikken, uit het Jav.

انتل **oentil**, I. *mĕngoentil*, slingeren, beieren, van kleine lichamen; *oentilkan bĕkĕrdja*, langzaam werken, niet vlot zijn van werken, C. en S.; *kontal-kantil* en *mĕngontal-ngantil*, heen en weer slingeren, b.v. van de borsten eener vrouw onder het gaan.

II. bolletje, balletje, knoop in een zakdoek, knopje onder aan e. beursje of netje.

انتلس **antĕlas**, verb. van *atlas*, satijn.

انتم **antam**, I. zie *hantam*.

II. vleeschelijke gemeenschap oefenen, paren, M.

انتن **antan**, stamper voor een rijstblok, vijzel enz. Mĕn. lat aan den onderkant v. een dak. Zie *aloe*.

انتون **antoen**, I. in orde, in de puntjes, netjes, van spreken, kleeding, werk, enz.; *orang antoen*, een fat, pronker, salet-jonker, C. en S.

II. Jav. achterblijven, z. *kantoen*.

انتن **intan**, diamant; *intan mĕntah*, ruwe diamant; *intan sailan*, Ceilonsche steenen.

انتوءي **antoï**, een soort v. bloemdragenden boom, die veel heeft van de *kĕnanga*.

انته **antah**, I. ongepelde rijstkorrel onder de gepelde. C. en S. geven op: de dop v. e. rijstkorrel; *bĕras bĕrantah*, rijst met nog ongepelde rijstkorrels er in. Mĕn. *atah*, ook fig. iemand van minderen stand onder een aantal aanzienlijken.

II. Batav. uit het Soend. brak, zilt; is *anta* of *hanta*.

انته **anteh**, Jav. *mĕnganteh*, garenspinnen; zie *pintal*.

انته **ĕntah**, of, in twijfelachtig vragende beteekenis, b.v. *ĕntah ija mati*, *ĕntah hidoep*, *tiada sĕhaja tahoe*, of hij dood is, of leeft, dat weet ik niet. Hiervan komt het achterv. *tah*, zie de gramm. Soms moet het vertaald worden met: ik weet het niet, b.v. *soedahkah ija bĕrlajar*, is hij reeds uitgezeild? *ĕntah*, ik weet het niet; *ĕntahkan*, eene samentrekking van *ĕntah*, met *akan*; *ĕntah-ĕntah*, bij berekeningen $^1/_{10}$ gedeelte van een *aboes*, dat weder $^1/_{10}$ gedeelte van een *timah* of *kepeng* = $^1/_2$ duit is; *ĕntah-bĕrĕntah*, ontelbaar, onberekenbaar, onschatbaar, buitengewoon, ook:

afstammeling in den zesden graad. Dus gebruikt men *ĕntah-ĕntah* daar, waar de berekeningen in het dwaze overgaan, b.v. *ĕntah-bĕrĕntah kakajaännja; bĕrĕntah-ĕntah*, buitengewoon. v. d. T. Zie ook *antah*, Mĕn. wbk.

انتيه **ĕntih,** gemeenzaam voor *poetih*, als aanspraakswoord.

انتها **intiha,** Arab. einde, slot. Wordt gebruikt als slotwoord van een brief.

انتي **inti,** geraspte kokosnoot met suiker gekookt en gebruikt als vulsel van de koekjes *onde-onde*, of als toespijs bij gekookte kleefrijst.

انتي **antai;** *antai boekit*, e. s. v. boom, die timmerhout levert voor binnenhuisbouw; *antai paja*, een variëteit.

انتي **oentai,** I. ook *hoentai; mĕngoentai*, los neerhangen, beieren, zie *djoentai* en *roentai*.

II. Mĕn. streng van een halve *toekal*, v.d.Tn.

انتي **intai,** zie *hintai*.

انتيرو **antero,** Port. geheel, gansch, het gansche.

انتيمون **antimon** = *timoen* en *mĕntimoen*, zie aldaar.

انج **andja,** val, e. s. v. touw op schepen; *andja pajoeng*, schuif van een zon- of regenscherm.

انج **indja,** alleen in *sawan indja*, stuipen bij kleine kinderen, waarbij het hoofd gloeit, en in *bĕrindja singa*, e. s. v. spel, H. Boedj. maar welk? Zoo ook Hik. Ind. Mah. Roep. *indja pajoeng*, e. s. v. kruidje-roer-me-niet, R. Zal wel *andja pajoeng* zijn, zie *andja*.

انجوت **ĕndjoet;** *mĕngĕndjoet*, door een zachten ruk in beweging brengen, zooals een visch den vischlijn; eventjes oplichten, zooals men doet met het lood aan een loodlijn; zich ineendringen en weer uitstrekken, zooals iemand op een schommel, dien opwerkende; de hiel even oplichten en weer neerzetten, terwijl de teenen op den grond blijven; *ĕndjot*, Batav. wippen. Zie ook *dĕnnjoet*.

انجر **andjar,** Arab. anker.

انجر **andjoer;** *mĕngandjoer*, voor iets uitsteken, naar voren uitsteken, buiten de rooilijn uitsteken, vooruitgaan, vooropgaan; *mĕngandjoer kalaoet*, in zee uitsteken, van een kaap; *andjoer-mĕngandjoer*, hier en daar uitsteken van huizen, niet in de rooilijn liggen, Sadj. Mal. p. ٣٩٢ en ٣٩١; *bĕrandjoer-andjoeran pĕrlahan*, zich langzaam voortbewegen van eene menigte, M.; *mĕngandjoerkan tangan pada*, de hand uitsteken naar, z. ook bij *sorong*; *mĕngandjoerkan pĕkĕrdjaän*, het werk voortzetten; *mĕngandjoerkan salám*, een groete overbrengen; *pĕngandjoer*, aanvoerder, gids, voorhoede, spits; *bintang pĕngandjoer*, Venus als morgenster; *tĕlandjoer*, te ver om nog terug te kunnen, zich verpraten; *tĕlandjoeran soedah djadi saoedara*, reeds zoover gekomen dat men zuster is geworden, H. Dewa Ind. Mĕng.; *moeloet tĕlandjoer*, langtong, flapuit.

انجير **andjir,** Perz. vijg.

اونجور **oendjoer,** ook *hoendjoer*, uitgestrekt, niet gebogen of gekromd, inz. van een been; *mĕngoendjoerkan*, uitstrekken; *doedoeḳ bĕloendjoer*, met uitgestrekte beenen zitten, wat oneerbiedig is; *bĕlom doedoeḳ bĕloendjoer dĕhoeloe*, nog niet gezeten zijn de beenen al uitstrekken, Sprw.; ook van lijken, b.v. *badan sĕgala manoesia jang mati itoe sapĕrti batang pisang bĕloendjoeran*, de lichamen van alle menschen, die dood waren, lagen uitgestrekt als banaanstammen. Hik. Sj. Mĕrd.

اڠجره **andjĕrah,** Kw. zich verspreiden van een geur, ook v. lichtstralen, b.v. *maka boelan sĕdang tĕrang andjĕrah*, en juist verspreidde zich het licht van de maan, Asm. Pati. Het schijnt ook schitterend schoon te beteekenen, b.v. Mes. Kag. en Kin. Tab. Zie *djĕrah*.

اڠجڠ **andjang,** I. gemeenzaam voor *pandjang*, lang.

II. *andjang-andjang*, e. s. v. eetbaren zoutwatervisch; *kĕtam andjang-andjang*, e. s. v. zoutwaterkrabbe.

III. *andjang-andjang*, e.s.v. plant, Elæocarpus.

اڠجوڠ **andjoeng,** e. s. v. opkamer aan de zijde van een huis, waarvan de vloer slechts een paar voet hooger is, ook *bilik andjoeng* en *mandjoengan* of *pĕrmandjoengan*, Sadj. Mal. p. 115; *andjoeng-andjoeng* en *andjoengan*, e. s. v. uitbouwsel op den achtersteven van een vaartuig ten behoeve v. den gezagvoerder = *djĕmpoe-djĕmpoe*, zie aldaar; *mĕngandjoeng*, in de hoogte houden, ophouden, b.v. een signaal, vlieger enz. ook: ophemelen, in de hoogte steken, in het zonnetje zetten van een persoon; *m. diri*, zichzelven verheffen. Mĕn. *sandjoeng*, id.

اڠجيڠ **andjing,** hond; *a. ajaḳ*, canis rutilens, d. l. Cr.; *a. pĕmboeroe* en *a. pĕrboeroean*, jachthond; *a. hoetan* of *a. rimba*, de wilde hond, boschhond, jakhals; *a. ajar*, e. s. v. otter; *a. tanah*, e. s. van vliegend insect, dat in den grond leeft, de veenmol; Mĕn. *andjing-andjing*, oppasser, volgeling, looper, lakei; *bagai andjing bĕranaḳ ĕnam*, fig. voor er mager en ellendig uitzien; *bagai andjing kadĕhoeloeän*, als een hond, dien het wild vooruit is, d.i. door te groote voortvarendheid zijn doel missen, v.d.Tn.; *koetoe andjing*, vloo; *saoedara andjing*, broeders of zusters van dezelfde moeder, maar v. andere vaders; *andjing ditĕpoeḳ kapala mĕndjĕngkit ekoer*, als een hond op den kop geklopt wordt, steekt hij den staart op, Sprw.; *sapĕrti andjing mĕrĕboet toelang*, als honden, die om een been vechten, Sprw.; *andjing-andjing* en *poeki andjing* = *namnam*, een soort van rinsche, eetbare vrucht.

اونجڠ **oendjang** = *roendjang; mĕngoendjang*, ruw en wild naar iets steken, inz. van boven naar beneden.

اونجوڠ **oendjoeng;** *mĕngoendjoengi*, iemand eer bewijzen door een deelnemend bezoek; *mĕngoendjoengkan ḳadam*, een bezoek brengen aan de voeten, een bezoek van hulde en

onderdanigheid brengen, P. Djin. Zie ook *koendjoeng*.

انجف **indjap,** I. trechtervormige ingang in een fuik, gevormd door elastieke staafjes, die zich openen als de visch er in komt, en daarna weer sluiten.

II. *bĕrindjap*, het druk hebben, vooral door het komen en gaan van veel bezoekers. Mogelijk bestaat er verband tusschen het eerste en tweede.

انجق **andjaḳ;** *mĕngandjaḳ*, van zijn plaats wijken; volgens C. en S. verplaatsen, van de eene plaats naar de andere dragen of vervoeren. Ook: overplanten van de rijst van het zaadbed op de velden; *eloḳ di-andjaḳ*, geschikt om overgeplant te worden, Pad. bovenl.

انجق **ĕndjaḳ;** *ĕndjaḳ-ĕndjaḳ*, van toorn stampvoeten.

انجق **indjak,** volg. v.d.W. *ĕndjaḳ; mĕngindjaḳ*, vertrappen, vertreden, neertrappen. Mĕn. ook *indjaḳ*, id. *indjaḳ-indjaḳ*, stijgbeugel; *tĕrindjaḳ*, onder den voet gekomen, vertrapt. Zie *pidjaḳ*.

انجق **oendjoeḳ;** *mĕngoendjoeḳ*, overreiken, aangeven, aanreiken, overhandigen, aanlangen, betoonen, aanbieden. Dikwerf ook verkeerd gebruikt voor *toendjoeḳ*, aanwijzen, zie o.a. H. Abd. p. 300. *Mĕngoendjoeḳ mata*, een wenk met de oogen geven; *m. tangan*, de hand toereiken; *m. poewan*, de bételschaal toereiken; *m. tangan kamoeloet*, de hand naar den mond brengen; *mĕngoendjoeḳkan dĕngan sabaïk-baïk ḥormat*, met de meest mogelijke eer ontvangen, zeer deftig recipieeren; *mĕngoendjoeḳkan katangan*, in de hand stoppen, b.v. een fooi, Hik. Adb. p. 48.

انجل **andjal;** I. *mĕngandjal*, in den vorigen toestand terugspringen, van elastieke voorwerpen; zich bewegen, van de ongeboren vrucht.

II. flikkerend, schitterend; *bĕrandjal*, flikkeren, schitteren; b.v. van juweelen (?) C. en S. Ik denk eer dat het *ĕndjal* is, vast ingezet. Zie *ĕndjal*.

انجل **ĕndjal;** *mĕngĕndjal*, met kracht in iets steken, boren, duwen, b.v. een dolk in een lichaam, een kurk in eene flesch.

انجلاين ? b. v. *toeboehnja* انجلاين, gezet, zwaar? R. Chaib.

انجلي **ĕndjĕlai,** zie *djĕlai*.

انجم **oendjam,** ook en meest *hoendjam; mĕngoendjam*, loodrecht met een vaart in den grond steken, b.v. een gepunte paal; van boven naar beneden steken of stooten met lange puntige voorwerpen; *mĕngoendjamkan loetoet nan doewa*, zich op de knieen werpen, Mĕn.; *tĕroendjam*, in den grond gestooten, ook: in den grond geslagen, v. een afgeschoten pijl. Ind. Poet.; *bĕroendjaman*, van vele voorwerpen aldus in den grond gestooten zijn; *toembaḳ tĕrlaloe banjaḳ bĕrḥoendjaman dalam darah*. H. Boedj.; *pĕngoendjam tanggala*, ploegschaar. Zie *roendjang* en *gĕroendjam*.

انجن **andjan,** Sing. naam van een boom met slecht hout, v.d.W.

انجن **oendjoen,** ook *hoendjoen;*

měngoendjoen, met geweld aan iets rukken, b.v. aan iemands arm, een zwaar touw enz. Am. Hamz.

انجين **indjin,** Eng. *engine*, machine. Ook as v. een wiel, de Bode; *kajoe indjin*, het roode harde hout van de *bakau.*

انجه **indjeh,** gebruikt als pron. 2e pers. door jongen jegens ouden uit eerbied.

انجه **oendjah,** Batav. en *ngroendjah*, Jav. steigeren van een paard.

انچي **ondje,** Batav. e. s. v. gewas, gelijkende op *langkoewas*, dat als zuring in de groente gebruikt wordt in de plaats van tamarinde.

انجيل **indjíl,** Ar. het Evangelie, het N. Testament, ook *kitáb indjíl; měmasjhoerkan indjíl* en *měngchabarkan indjíl*, het Evangelie verkondigen; *pěsoeroehan indjil*, evangelist, zendeling, evangelie-verkondiger.

انجيمن **andjiman;** *kapal andjiman* oostindievaarder, schip van het grootste charter, van het Eng. *indiaman.*

انچ **intja,** I. klaar, helder weder, L.

II. *intja-bintja*, in wanorde, verwarring, H. Abd. 511, plundering.

انچت **intjaṭ,** I. *těrintjat*, in den groei belemmerd, Sw. Zie *intjoet.*

II. de pit van een vrucht, de pupil van het oog, Pad. bovenl.

انچيت **oentjit,** afgebroken, niet gestadig, aan iets werken; *oentjang-oentjit*, in drukte, nu dit en dan dat doen, in drukte heen en weer loopen; *pěngoentjit*, wie gewoonlijk afgebroken aan iets werkt, wie geen zitvleesch heeft.

انچوت **intjoet,** scheef, kreupel, mank, van vorm of gestalte of gaan; verkeerd, met een vreemden tongval, van de uitspraak, b.v. *intjoet roemah itoe*, dat huis staat scheef; *těrintjoet-intjoet ija běrdjalan, sapěrti orang mělompat lakoenja*, hij loopt kreupel als iemand die springt; *intjoet lafadlnja, boekan teloer*, zijn uitspraak was vreemd, maar niet gebrekkig; *intjang-intjoet*, scheef, kreupel, mank op verschillende wijze, op ongelijklange pooten staan, van een stoel, tafel, enz.

انچيت **intjit,** weg! van hier! voort! scheer je weg! *měngintjitkan*, wegjagen, verdrijven, verbannen, verstooten; *karěna ija těrintjit dari něgari itoe*, want zij werden uit dat land verdreven. Zie *hintjit.*

انچت **entjet,** zie *intjoet.*

انچر **antjar,** Jav. de gifboom, de *oepas*-boom.

انچور **antjoer,** zie *hantjoer.*

انچر **intjar,** drilboor, waarbij de beweegkracht op en neer gaat; *měngintjar*, met een drilboor boren.

انچر **entjer,** Jav. dun van brijachtige zelfstandigheden = *tjajir*, zie aldaar.

انچيڠ **antjing,** sterk riekend, pislucht, bokkelucht, ook de lucht van de stinkboonen *pětai* en *djěring.*

انچڠ **ěntjang;** *měngěntjang*, met geweld op iets trappen, vertrappen.

انچڠ **oentjang,** I. reiszak, reis-

tasch, nécessaire, ook beurs, d. l. Cr.; Mĕn. zakje voor sirih benoodigdheden.

II. voorraad v. bamboe om kunsthanesporen van te maken, Sch.

III. alleen in *oentjang-oentjit*, zie *oentjit*.

انچغ **intjang**, *intjang-intjoet*, krom en scheef, zooals de stijlen van een huis, die niet behoorlijk gericht zijn, b. v. *tiada di-oenting roemah itoe, maka intjang-intjoet kalihatannja*, dat huis is niet behoorlijk gericht, daarom ziet het er krom en scheef uit. Zie *intjoet*.

انچق **antjak**, I. e. s. v. klein, rond vlechtwerk, horde, van bamboe of kokosbladnerven gemaakt, vroeger voor borden, thans voor kleine offergaven gebruikt; ook: een horde op staken voor het drogen van gewasschen vaatwerk of zulk een horde, opgehangen in de woning om er spijzen op te zetten, opdat de kat er niet aankome. C. en S. of opgehangen met offers in een boom, *a. pĕrbengkas*, of nêergezet aan de voeten van een kranke, *a. pĕloenoes*, id. id.; *pinggan antjak*, vischschotel met gaatjes; *mĕmboewang antjak*, zulk een vlechtwerk met offergaven aan den weg plaatsen of op het water laten drijven. Bij avond heeft zulk een drijvende *antjak* een brandend kaarsje, wat bij stil weder en in menigte er wel aardig uitziet.

II. e. s. v. vijgeboom, die te Batavia *kajoe boedi* heet, v. d. W.

انچوق **antjoek**, paren, coïre, minder plat dan *ampoet*, doch platter dan *ajoek*, v. d. W. Mĕn. id.

انچق **ĕntjok**, Batav. doorsteken, doodsteken.

انچوق **entjok**, Batav. mank gaan; rheumatiek, C.

انچيق **ĕntjik**, zie انچيء.

انچل **antjal**, voorgeven, voorwenden, C. en S.

انچول **entjol**, Batav. in de war zijn.

انچول **antjol**, Batav. uitstekende landpunt, kaap.

انچل٢ **ontjal-ontjal**, rijgsnoer van bloemen. L.

انچل **entjel**, of *intjil*, de beteekenis hiervan heb ik nog niet kunnen vaststellen. Voorb. *bĕrtali leher toedjoeh bĕlit, bĕrkamr pĕrboewatan tjina bĕrentjel-entjel naga sakawan*, Mes. Kag.; *pĕrsalin sapoeloeh pĕranggowan, pakaijan langkap dĕngan entjel-entjel sĕkar soehoennja*, Pr. Dj. Dit laatste tot tweemalen toe.

انچم **antjam**, Jav. *mĕngantjam-antjam*, dreigen; *pĕngantjam*, dreiger, dreigmiddel; *pĕngantjaman*, dreiging. Zie *amang* en *oegoet*.

انچوي **oentjoewi**, Chin. een chineesche tabakspijp.

انچي **antjai**, I. totaal bedorven, ontredderd, ontramponeerd; *mĕngantjaikan*, totaal bederven, enz.

II. losjes, loslaten wat men vast heeft, b.v. *djangan di-antjaikan pĕgangan itoe*, houd niet losjes vast, wat ge in de hand hebt. C. en S.

انچيء **ĕntji'** en *ĕntjik*, titel voor fatsoenlijke Maleiers, zoowel

vrouwen als mannen; *ĕ. djantan*, en *ĕ. bĕtina*, de heer en de vrouw des huizes; *ĕ. oenggal*, het eenige kind des huizes; *ĕ. ĕngkoe*, titel van de afstammelingen des Onderkonings; *ĕ. wan*, titel van de afstammelingen van den Bĕndahara en den Toemĕnggoeng. Het woord is oorspronkelijk chineesch en beteekent *oom*.

انچود **anachoda,** zie ناخدا.

اند **anda,** Skr. = *djĕbat* en *kastoeri; anda moesang*, de beide klierzakken van de civetkat; *anda sĕtoeri*, e. s. v. versnapering.

اند **onda,** gemeenzaam voor *bonda*, zie aldaar.

انداك **andaka,** Skr. *dhâka*, een wilde stier, Maxw. en ook C. en S. = *sĕladang*.

اندالس **andalas,** Mĕn. e. s. v. boom. Zie اندلس *indaloes*.

اندر **andor,** I. in Perak de naam van een buffelslede, gebruikt om de oogst van de velden te transporteeren. C. en S.

II. hellend; *mĕngandorkan*, een steile plaats hellend maken, om het beklimmen te vergemakkelijken. C. en S.

اندر **oendar,** Jav. boor om geweerloopen enz. uit te boren; *oendar-andir*, Batav. zich kronkelen, slingeren.

اندر **oendoer,** achterwaarts gaan, retireeren, terugtrekken, afdeinzen, wijken, zich verwijderen, van iets afgaan, b. v. van een voornemen; *oendoer boentoet*, achteruit loopen; *oendoer-mara*, avanceeren en retireeren, zie *mara* II; *oendoer makan* en *oendoer daripada santap*, v. tafel opstaan, uitscheiden met eten. Mes. Kag. *oendoer daripada nijatnja*, van zijn voornemen afgaan; *mĕngoendoerkan*, verwijderen, achterstellen, doen afdeinzen.

اندر **ĕnder,** Soend. e. s. v. fenkel, die soms als groente gebruikt wordt.

اندرا **indĕra,** Skr. de god Indra, ook: e.s.v. geesten die het luchtruim bewonen; Vorst, titel van aanzienlijke personen; *indĕra bongsoe*, titel van een *mantĕri*, die in rang op den Toemĕnggoeng volgt; *indĕra roepa*, e.s.v. plant, die onbruikbare katoen voortbrengt; *indĕra poera*, naam van een plaats op de W.-kust van Sumatra en op het schiereil. Malaka; *sĕri indĕra poera*, de glans van Indrastad, bijnaam van het rijk Sijak; *indĕra giri*, naam van een rijk op de O.-kust van Sumatra en van eene rivier, die dat rijk doorstroomt; *indĕra laksana*, e. s. v. heester met boonen, die een lijmstof bevattende schil hebben; *mĕngindĕra*, alleen in titels, zich als een *indĕra* voordoen; *kaïndĕraän*, het verblijf of de hemel der indra's, ook goddelijk, b.v. Pĕl. Djin.; *indĕra kila*, Pĕl. Djin. de naam van een berg, waarop Ardjoena als kluizenaar geleefd heeft. In het Skr. is het een fabelachtige berg; *indĕra loka*, de wereld of het verblijf van Indra.

اندرڤور **indĕrapoera,** de naam v. e. landstreek op het schiereiland Malaka en van een onafhankelijken

Staat op de Z.W.-kust van Sumatra.

اندرق **andĕrak**, valkuil om olifanten te vangen, R. Pas p. 12 = *kĕloeboeran.*

اندرکيري **indĕragiri,** de naam eener groote rivier in het oosten van Sumatra.

اندس **andas** ook *handas; mĕngandas*, op een onderlaag leggen om er eenige kracht op uit te oefenen, zooals het hoofd van iemand op een blok, om het af te houwen. Zie *landas* en *kandas.*

اندس **ĕndas;** *mĕngĕndas*, iemands hoofd op iets hards stooten, b.v. op een tafel. Jav. *ĕndas*, hoofd. Zie *andas.*

اندس **indas;** *mĕngindas*, naderen met een vijandig oogmerk, b.v. een vaartuig een ander; op het lijf rukken.

اندغ **andang,** I. toorts, fakkel, gewoonlijk van droge kokosbladeren, brandfakkel, om iets in brand te steken. Zie *soeloeh.*

II. *andang-andang*, ra; *bĕrandang-andangkan bĕsi*, ijzeren ra's hebben; *andang-andang atas* of *pĕrbahoe*, de bovenra; *andang-andang bawah* of *pĕrkaki*, de onderra.

III. spat, spikkel, moedervlek. C. en S.; Jav. *anḍĕng-anḍĕng*, moesjes.

اندغ٢? b. v. *dadanja laksana* اندغ٢ Hik. Korisj.

اندغ **andoeng,** I. e. s. v. boom, volg. C. en S. een struik en volg. M. een heestergewas, e. s. v. *niboeng* met zeer korte geledingen en taai hout, dat voor piekschaften gebruikt wordt. Men plant hem soms op begraafplaatsen; soorten zijn: *a. hidjau*, *a. merah* en *a. batoe.*

II. een mantel, C. en S.

اندغ **endoeng;** *mĕngendoeng*, in de kindertaal: zich bij iemand over iets of iemand beklagen.

اندغ **oendang,** I. Jav. roepen, ontbieden, noodigen; *koendangan*, genoodigde op een feest. Hiervan waarschijnlijk:

II. *oendang-oendang*, wetten; *kitáb oendang-oendang*, wetboek; *oendang-oendang laoet*, de zeevaartwetten; *mĕngoendangkan*, nader bepalen of toepassen van de wet, Oend. Djambi, wettelijk vaststellen of bepalen, afkondigen, waarvoor het volk wordt opgeroepen.

III. *oendang-oendang*, hekwerk, b.v. van een balustrade; *o.-o. tingkap*, e. s. v. Maleisch vensterraam, voorzien van snijwerk.

اندغ **endang,** Kw. vrouwelijke boeteling, e. s. v. nonnen, vrouwelijke bediende van een pandita. Mes. Kag. Djaja Langk.

اندغ **indang;** *mĕngindang*, horizontaal iets heen en weer schudden b.v. rijst op een wan, om de goede korrels v. de anderen af te scheiden, op deze wijze wannen, ziften; *indang-indang*, wan? Zie *njiroe.*

اندغ **indoeng** = *indoek*, lichamelijke moeder; *indoeng kĕrbau*, kalfbuffel, moederbuffel; *indoeng madoe*, honigraat; *i. kastoeri*, de muskuszak; *i. soetĕra*, pop van den zijdeworm; *indoeng moetiara*, parelmoer; *indoeng Hang Toewah akan salama ini doe-*

doek dĕkat, zóó lang reeds heeft de moeder van H. T. hier dichtbij gewoond, H. T.; *pĕngindoengan*, in het Palemb. loon voor de moederzorg; *indoeng-indoeng*, troetelnaam voor een jong meisje, Prab. Dj.; *mĕngindoengkan wadon sadjagat*, noemt men in het Palemb. ontucht plegen met een beest; *maka anak panah itoepon mĕndjadi indoeng-taboehan mĕnjĕngat Sjah Djohan*, Hik. Korisj. Wordt ook *dĕndang* genoemd en hiervoor geeft men op e. s. v. Spaansche vlieg. Zie *dĕndang* II.

اندڠ **inding,** *mĕnginding*, stil op iets wachten, b.v. op een aalmoes en dergel., loeren op iets, dat men denkt te ontvangen, zooals b.v. een hond op een brok; stil naar iets luisteren, dat men niet hooren mag.

اندڠ **endoeng,** Bat. *mĕngendoeng*, buiten'shuis slapen van iemand, die bij een dansmeid op de markt blijft.

اندڠ **oendoeng,** e. s. v. doek, die de vrouwen over het hoofd slaan, om zich te beschermen tegen de zon, hulledoek. Pad. bovenl.

اندڤ **andap,** Mĕn. en Jav. z. *ĕndap*.

اندڤ **ĕndap;** *mĕngĕndap*, bukken om zich aan het gezicht te onttrekken, gebukt op de loer liggen, Hik. Abd. 494 en 497; kleiner worden van een vlam, tot bedaren komen van een hartstocht, bezinken, neerslaan van beslag, naar binnen slaan van een huidziekte; *ĕndap-ĕndap*, een verborgen persoon, iemand die zich schuilhoudt; *si-ĕndap-ĕndap*, die onzichtbare, die wegschuiler, Pr. Dj. Zoo ook: *bagaikan rasa hĕndak mĕngĕndap, ibarat pĕnjakit hĕndak mĕngidap*. Ibr. b. Chas. *tĕrĕndap-ĕndap*, heimelijk, in het verborgen. Hiervan *mĕndap*, zie aldaar.

اندق **andak,** I. wijziging van *pandak; mĕngandak*, reven, klein zeil maken, zich in zijne uitgaven wat beperken.

II. *andak-andak*, somtijds. Pĕl. Abd. Zie *kadang*.

اندق **andoek;** *mĕngandoek*, door een band ondersteunen, in een band dragen, b.v. een gebroken arm, de borsten enz. Zie *andoeh*.

اندق **ĕndok,** vertrouwelijke benaming van vriendinnen onderling, of van de vrouw door den man, of van kleine meisjes; *mĕngĕndokkan*, iemand met *ĕndok* aanspreken, kinderen daarmede in slaap sussen.

اندق **indak** = *tidak*, Pad. bovenlanden.

اندق **oendak,** I. ook *hoendak; mĕngoendak*, niet van zijn plaats komen, niet vorderen, blijven dobberen, van een vaartuig; *pĕngoendak*, vaartuig, dat met den minsten tegenwind niet vooruit wil, zware zee die een schip belet te vorderen.

II. *oendakan*, Jav. paard, gebruikt vóór eigennamen in het Jav.

اندق **indoek** = *indoeng*, lichamelijke moeder; *indoek kastoeri*, muskuszak; *i. madoe*, honigraat; *i. soetĕra*, cocon v. een zijdeworm; *pĕrindoe'än*, al wat van ééne moeder is, broedsel, gezin, familie; *indoek sĕmang*, vrouw die voor lichtekooien zorgt. Mĕn.

heer, meester, patroon, meesteres; de persoon die er kostgangers op nahoudt. Zie bij *samang*.

اندق **indiḳ;** *mĕngindiḳ*, nederhurken en onmiddelijk weer opstaan, een voorwerp, waarop men staat, door een wippende beweging neerdrukken. Mĕn. nederdrukken, naar beneden duwen = *tindih*.

اندق **oendoeḳ,** I. *oendoeḳ-oendoeḳ*, het zeepaardje, dat door de Maleiers als amulet gebruikt wordt.

II. *oendoeḳ-andal*, in groote drukte en beweging door velerlei en snel op elkander volgend werk.

III. Zie *moendoeḳ*.

اندل **andal,** I. zie *oendoeḳ* II.

II. *andalan*, geloofwaardig, vertrouwd, van een persoon, pand, borgstelling. Het is het Jav. *andĕl* en *andĕlan*.

اندل **ĕndal;** *mĕngĕndal*, induwen, instoppen, b.v. gras in een mand, goed in een koffer enz.

اندل **andoel,** Kw. e.s.v. bloemdragende kruipplant, Prab. Dj. = *soengsoen*, Jav.

اندل **endel,** e. s. v. pas bij het dansen, waarbij men een zwaai met den eenen voet maakt; *mĕmboewang endel*, deze pas maken, Ibr. b. Chas; ook door vrouwen onder het voorbijgaan gemaakt, als zij uit eerbied voor iemand uitwijken.

اندلس **ĕndĕlas,** e. s. v. onschadelijke slang, waarmede men wel speelt.

اندلس **indaloes** of *andaloes*, eigenl. Andalusië, Spanje, doch in verschillende Hss. wordt Sumatra zoo genoemd. Zie اندالس.

اندم **andam,** I. Perz. *mĕngandam*, in orde brengen, schikken, met juistheid samenvoegen, ook effenen, in orde brengen van een weg b.v. *djalan itoe bagai di-andamkan orang*, C. en S.; *mĕngandam soerai*, het haar opmaken van Vorstel. pers. en v.e. bruid; *m. misai*, de knevels opstrijken; *pĕngandam ramboet*, kapper; *andaman*, wat netjes en juist geschikt is; *andaman ramboet*, kapsel.

II. ponny-haar, idiotenfranje, haar afhangend op het voorhoofd van pas gehuwde vrouwen en prostitués, C. en S.; *sapĕrti anaḳ-dara maboḳ andam*, als e. maagd die toevallig die haren op haar voorhoofd krijgt, Sprw. wordt gezegd van iem. die zeer preutsch is, C. en S.

III. een schuil- of vrijplaats zoeken; *andam karoemah radja*, een schuilplaats in het paleis des konings zoeken (tegen vervolging); *mĕngandam*, een schuilplaats verleenen. M. 't Is Mĕn. en beteekent, gebonden of veroordeeld zijn om altijd op dezelfde plaats te blijven; *anaḳ andaman*, e. maagd, die tot aan haar huwelijk, steeds in huis gehouden wordt.

اندم **andoem,** e. s. v. vogel, C. en S. maar welke?

اندن **andan,** wit mensch, albino, = *orang sabon*. Zie *sabon* en *balar*.

اندن **andon,** Jav. = *naïk*, gaan verrichten, gaan voeren, b.v. *lima hari lagi kita bĕrdjalan, kakang hĕndaḳ andon pĕrang*, Mes.Kag.Pr.Dj.; *pĕng-*

andon, de uitvoerders? b.v. *pĕngandon naïk pĕrarakan ĕmpat poeloeh*, *mĕngiringkan pĕrarakan bĕsar*, id.

اندن **oendan,** I. *bĕroendan*, zich lang met iets bezighouden, b.v. met baden, eten enz.; *bĕroendan dĕngan nasi*, lang over zijn eten bezig zijn, kieskauwen; *bĕroendan dĕngan orang ālim*, zich lang bij een geleerde ophouden.

II. *boeroeng oendan*, e. s. v. pelikaan. Volgens Sw. e. s. v. zwaan en volgens v.d.W. e. s. v. wilde gans!

اندو **ĕndau,** naam eener plaats onder Pahang.

اندوالي **andawali,** e. s. v. plant, Cissus papillosa.

اندون **andoewan,** Skr. voetkluister, voetketting, zie *bĕndoewan*.

انده **andah?** b.v. *tatkala itoe Tinak-nĕtak pon ada bĕrdiri dibawah* انده, Boeng. R. bes. p. 132.

انده **andoeh;** *mĕngandoeh*, zwevend houden of dragen, b.v. een over den schouder geslagen doek, e. zieken arm, ook den boog van een vlieger spannen door de uiteinden met een touw te verbinden; *tali andoeh*, het touw, waarmede de stokken worden vastgemaakt, die op een vaartuig de dekmatten tegen opwaaien bewaren; *andoehan*, draagband, b.v. voor een zieken arm; *andoehan sĕkotji*, de stroppen, waarin een sloep hangt in de davids.

انده٢ **ondeh-ondeh,** v. d. W. op Java *ondé-ondé*, e. s. v. bolletjes, gekookt van kleefrijstmeel, soms gevuld m. geraspte kokosnoot en suiker en van buiten bestrooid met *widjen*, door de Maleiers *boewah Mĕlaka* genoemd en een weinig anders toebereid; *mĕmboewang ondeh*, met zulke balletjes (naar ik meen van klei), het lot werpen. Zie *oendi*.

انده **endah,** fraai, kostbaar, interessant, vreemd, curieus, belangrijk, prachtig, b.v. *bĕnda jang endah-endah*, allerlei fraaie of kostbare zaken; *chabar jang endah*, een belangrijk bericht; *endah chabar dari roepa*, het gerucht is belangrijker dan de zaak zelf. Sprw.; *akoe ta' endah*, ik geef er niet om, ik stel er geen prijs op; *apa'ah endahnja kapadakoe*, welk belang heeft dat toch voor mij; *mĕngendahkan*, iets fraai, kostbaar, van belang achten, op prijs stellen, zich voor iets interesseeren, om iets geven; *kaĕndahan*, fraaiheid, kostbaarheid, belangrijkheid, gewicht. Jav. id.

اندي **andai,** mogelijk geval, mogelijkheid; *andainja* en *sandainja*, samentr. van *sa* en *andainja*, verondersteld dat, bijgeval, indien bijvoorbeeld; *bĕrandai-andai*, de gebeurlijkheden bespreken, het voor en tegen overwegen, overleggen; *mĕngandaikan*, als mogelijk stellen, veronderstellen; *mandai-mandai*, in gelijkenissen spreken; *andai-andai*, e. s. v. plant, grewia oblongifolia, ook de stagen, waaraan men het touw van een zeil vastmaakt tegen de verschansing van een vaartuig, C. en S.

اندي **oendi;** *mĕmboewang oendi*, loten, het lot werpen, stemmen bij

verkiezingen; *soerat oendi*, stembriefje. Zie *ondeh-ondeh.*

اندیک **andika,** Jav. beleefd Vrnw. van den 2en pers. enk. ook: spreken, bevelen, van een hooggeplaatst persoon; *pĕngandika*, woord, gezegde, bevel. Mĕn. *andika*, titel van een familiehoofd.

انسان **insân,** Arab. mensch; *anak-anak insân*, de menschenkinderen, het menschelijk geslacht; *insâni*, menschelijk.

انسیت **ensoet,** zie *ingsoet.*

انسر **ansoer,** zie *angsoer.*

انسغ **insang,** ook *ingsang*, de kieuwen van een visch, de weefklieren van spinnekoppen, rupsen en derg.; *oerat insang*, balein; *i. pari*, de kieuwen van een rog; *roempoet i. pari*, e. s. v. eetbare plant.

انسل **ensil** = *engsil*, verb. Ned. hengsel, scharnier.

انشاء **insja',** I. Arab. indien hij wil; *insja' Allah*, zoo God wil, indien het God belieft, of behaagt.

II. Arab. het voortbrengen, scheppen.

انصار **anṣâr,** Arab. meerv. van ناصر *nâṣir*, helper, verdediger; *alanṣâr*, de helpers, de eerste hulptroepen, die Mohammad van uit Medina ondersteunden.

انصاف **inṣâf,** Arab. van نصف, recht, gerechtigheid, billijkheid, nadenken, overwegen, billijk beslissen, billijk behandelen; *bĕrboewat inṣâf*, recht doen, recht laten wedervaren, de billijkheid betrachten; *mĕngambil inṣâf*, op zichzelven toepassen, over iets denken met toepassing op zichzelven, overwegen; *inṣâf akan dirinja*, tot zichzelven inkeeren, H. Abd. 421, overwegen, H. Abd. 100.

انعام **inăâm,** Arab. gunst, weldaad.

انغ **anang,** wijz. van *anak* als aanspraakswoord: kindjelief. Ook *ĕnoeng* in gedichten, mogelijk om het rijm, b.v. Ibr. b. Chas.

انیغ **aning.** I. afstammeling in den 7en graad.

II. *mĕnganing*, in hinderlaag liggen; *kĕna aning*, door e. hinderlaag belaagd, daarin vallen; *pĕnganing*, hinderlaaglegger, lagenlegger.

III. *aning-aning*, een klein soort van bij, die honig levert, C. en S.

انغ **ĕning** = *hĕning*, op Java *bĕning*, een samentr. van *bĕrĕning*, klaar, helder, doorschijnend, klaarheid, helderheid, ook v. h. gemoed; *mĕngĕning*, klaar, helder worden.

انفاس **anfâs,** Arab. meerv. van نفس, zie aldaar.

انفس **anfas,** Arab. kostbaar, *toeḥfatoe 'l-anfas*, een kostbaar kleinood of geschenk. Gebruikt in de *poedjipoedjian* van brieven.

انف **ĕnap.** zie *ĕnĕb.*

انق **anak,** kind; jong van dieren en planten, b.v. *anak ajam*, kuiken; *a. ajar*, kreek, H. Abd. 266; *a. aliali*, steen uit een slinger; *a. lĕmboe*, kalf; *a. pokok*, jonge plant. Van den mensch gebruikt men *anak* in betrekking tot de ouders, anders is het *boedak*; *a. laki-laki*, zoon; *a. pĕrĕmpoewan*, dochter. Verder: onderdeel

van het geheel, b.v. *anak tangga*, sport van een ladder; of een klein van dezelfde soort, b.v. *a. boekit*, heuveltje, ook *boekit anak; batoe anak*, brokken steen? Hik. H. T.; *a. ikan*, kleine visch; of geboortig, afkomstig van, zoowel van zaken als personen, b.v. *orang tjina anak Malaka*, een Chinees geboortig van Malaka; *tĕmpajan anak Sijam*, een aarden watervat afkomstig van Sijam; *anak istĕri* of *a. bini*, vrouw en kinderen, gezin; *a. ajar*, watertje, riviertje zijtakje, kreekje; *anak angkat*, aangenomen kind; *a. badjoe*, Mĕn. ondervest, onderhemd; *a. baïk*, een welopgevoed kind; *a. birai*, lijst, rand, zooals v. e. kandelaar en derg., b.v. *kaki dian toedjoeh anak birainja*, Ism. Jat. 121; *a. boelan*, de negen laatste dagen der afnemende maan; *a. boewah*, opgezetenen, onderhoorigen van een *datoek*, ook wel: nakomelingen, geslacht; *a. bongsoe*, de jongst geborene, de Benjamin, zie ook bij *moeda*. De volgorde is: *a.* [1]*soelong*, [2]*tĕngah*, [3]*alang*, [4]*pandjang*, [5]*pandak*, [6]*moeda*, [7]*poetih*, [8]*hitam*, [9]*bongsoe*. Deze benamingen worden weer verkort tot *long*, *ngah*, *oeda*, *tih*, *andak*, *boesoe* enz. De oudste zoon heet soms *koeloep* of *loep*, het oudste meisje *long*. Bij deze rangorde-namen komt dan de eigenl. naam zooals Ibrahim enz.; *a. dajoeng*, sloeproeier; *a. dara*, maagd; *a. djadja-djadja*, personen v. vorstelijke afkomst, doch v. minder rang dan de *a. radja-radja; a. djari* of *a. tangan*, vinger; *a. dapat*, gegeven kind; *a. datjing*, gewicht v. e. unster; *a. djĕbah*, de doosjes of potjes in een bételdoos; *a. djantĕra*, spaak van een wiel; *a. doewit*, rente; *a. gampang*, hoerekind; *a. gĕnta*, klepel; *a. gobek*, stampertje voor de bétel; *a. goela*, stroop; *a. goegoer*, ontijdig geborene, miskraam; *a. kaki*, teen v. den voet; *a. kĕmbar*, tweeling; *a. koentji*, sleutel; *a. lĕbah*, larve van de bij; *a. lila*, kogel uit e. donderbus; *a. lidah*, de huig; *a. lidah timbangan*, tongetje aan een balans; *a. limpa*, de milt; *a. lotjeng*, klepel; *a. lombong*, mijnwerker; *a. mas*, in huis geboren slavenkind; *a. mata*, oogappel; *anak mati diboenoeh*, kind des doods, Ind. Poet.; *a. mariam*, kanonskogel; *a. medja*, lade in een tafel; *a. moeda*, zie *moeda; a. moerid*, leerling, discipel; *a. nĕgari*, inboorling, inlander; *anak orang*, iemands kind; *a. panah*, pijl; *a. pasang*, klein getij; *a. poengoet*, vondeling; *a. mĕnjoesoe*, zuigeling, ook *a. soesoean* van *soesoean*, zoogbroeder, zoogzuster, v. dezelfde min of zoogster; *a. penak*, kroost, kinderen, voor wie men te zorgen heeft; *anak pĕrahoe*, schepeling; *a. pĕrigi*, kleine diepte in den bodem van een put; *a. radja*, edelman, vorstenzoon, prins. Hiermede wordt een prins in de Hik. Korisj telkens door zijn aanstaande toegesproken, die hem op e. distantie wil houden; *a. ramboet*, de kleine hoofdharen bij het voorhoofd; *a. roda*, spaak van een rad; *a. roepiah*, stuk van een halven gulden; *a. samang*, de kostgangers, kostkinderen, commensalen, zie *indoek*; *a. sĕngkalan*,

wrijfhoutje voor de gewone sambal; *a. soekoe*, stuk van een kwartgulden; *a. soedip*, zie ald.; *a. soeloeng*, eerstgeborene, oudste kind; *a. soengai*, zijrivier, beek; *a. tangan*, vinger, ook leerling die zijn meester helpt, handlanger; *a. tangga*, sport van een ladder; *a. tĕkaḳ*, de huig; *a. tĕlinga*, trommelvlies; *a. tikoes*, het jong van een rat, ook: raket, vuurpijl, Sw.; *a. tjoetjoe*, kinderen en kleinkinderen, afstammelingen, nakomelingschap, ook enkelvoudig gebruikt; *a. toraḳ*, schietspoel; *a. toenggal*, eenigst kind; *anakan*, wat op een kind gelijkt, pop, interest; *anaḳ-anakan*, poppen, ook de gezamenlijke zonen van iemand, b.v. *sasoekoe lagi anaḳ-anakan baginda Ali*, Moh. Han. en andere; *pĕranakan*, inlandsch kind, ook: baarmoeder, baring, geboorte; *mĕmpĕranaḳkan*, baren; *dipĕranaḳkan*, gebaard, geboren worden, b.v. *akoe dipĕranaḳkan olih iboekoe*, mijne moeder baarde mij, Hik. Abd. p. ۴, r. 1 v. o.; *bĕranaḳ*, kinderen hebben, kinderen krijgen, bevallen, in het kraambed komen, ook een kind gewinnen, en ook van mannen gebr. Zie Sadj. Mal. pag. ۲۸ en *soelṭán Solaimán itoe bĕranaḳ radja-moeda*, sulthan S. gewan den onderkoning, M.; *bĕranaḳ kĕtjil*, kleine kinderen of jongen hebben, B. R. bĕs.; *bĕranaḳkan*, ook tot kind hebben of aannemen, H.T.; *bĕranaḳ dĕngan*, een kind hebben of krijgen bij. *Djika kita bĕranaḳ, ikoet kata bidan*, Sprw. gez. als wij baren, doen wij wat de vroedvrouw zegt. Als *bĕranaḳ* een object krijgt dan is het niet goed daarbij *anaḳ* te gebruiken, b.v. *maka bĕranaḳlah baginda... sa'orang laki-laki*, Sadj. Mal. p. ۲۸ reg. 3 en 4 en niet *anaḳ laki-laki*. Zie ook id. id. reg. 3 en 2 v.o. en id. p. ۳۸ r. 5 v.o.; *kĕmanakan*, neef of nicht in betrekking tot oom of tante; *kĕmanakan dibawah loetoet*, benaming voor afstammelingen van slaven, zoo ook, maar meer ironisch, *kĕmanakan dĕngan sĕbab*, Pad. bovenl.; *doewa bĕranaḳ*, een der beide ouders met een kind; *katiga bĕranaḳ*, de beide ouders met een kind, of een der ouders met twee kinderen enz.; *tahoe bĕranaḳ*, weten te zorgen voor kinderen, C. en S.; *anaḳ-bĕranaḳ*, van kind tot kind, van vader op zoon, van ouder op kind enz.; *anakanda*, *anaḳda*, *ananda* en *nanda*, vorstelijk kind. Zie ook *kanaḳ-kanaḳ*.

انقدا **anaḳda,** kind v. e. vorstelijk of voorn. persoon; zie bij *anaḳ*.

انقياد **inḳiád,** Arab. gehoorzaamheid, onderwerping.

انكار **inkár,** Arab. loochening, weigerachtig zijn.

انكندا **anakanda** = *anaḳda*, zie aldaar.

انكريس **ingris,** engelsch.

انكرها **anoegĕraha,** ook *noegĕraha*, Skr. gunst, gunstbewijs, geschenk van e. meerdere, begiftiging, eerbewijs, genadegift; *dĕngan nama anoegĕraha*, met vorstelijke vergunning, Oend.; *mĕnganoegĕrahakan*, schenken, geven, van vorstelijke

personen; *mĕnganoegĕrahaï*, begunstigen, begiftigen, beschenken.

اذل **ĕnal** en *nal*, prop op een lading. Verb. Ned. knal.

اذم **ĕnom,** Jav. jong; Mal. alleen in poëzie.

اذم **ĕnam,** zes; *mĕngĕnam*, de zesde zijn, b.v. van kinderen; *bĕrĕnam*, zes in getal zijn, met zijn zessen; *pĕrĕnam*, zesdedeel; *kaĕnam*, zesde, ten zesde, de zes waarvan gesproken is; *ĕnam-ĕnam*, zes aan zes, alle zes; *bĕrĕnaman*, bij hoopen van zes; *ĕnam-bĕlas*, zestien; *ĕnam poeloeh*, zestig.

اننده **ananda,** verkorting van *anakanda;* zie bij *anaḳda.*

انو **anoe,** een zekere N.N., hiervoor ook *si-anoe;* verder: een zeker iets; wat ik zeggen wil; *anoe-anoe*, dit en dat; *anoe-anoekan*, dit en dat doen, mogelijk van het arab, *foelanoe.*

انو **ĕnau,** ook *nau*, de aren-palm, arenga saccharifera, welks, uit den bloemkolf getapt, zoet sap, *nira*, of als palmwijn gedronken, of tot palmsuiker gekookt wordt.

انوا **anoa,** buffel, bubalus depressicornis, d. l. Cr.

انون **anona,** e. s. v. vrucht, de *nona-* of *anona*-vrucht.

اني **ani,** I. e. houten raam, waarop de schering wordt gezet. Het bestaat uit twee zware blokken hout, *tapaḳ ani*, die door een lat, *bĕlera ani*, zijn verbonden; *mĕngani*, den ketting scheren, bij het weven; *ani-ani*, kettingscheerder; *anian*, zie *kereḳ; pĕnganian*, schering.

II. *ani-ani*, Jav. het mesje, waarmede de rijst op 't veld gesneden wordt; *mĕngani-ani*, rijst snijden, rijst oogsten.

اني٢ **anai-anai,** witte mier, termiet.

انياي **aniaja,** Skr. onderdrukking, onrecht, onrechtmatige behandeling, verdrukking; *mĕnganiaja* en *mĕnganiajakan*, verdrukken, onrechtvaardig behandelen, mishandelen; *mati tĕraniaja*, ten onrechte sterven, onschuldig ter dood gebracht worden, ook *aniaja mati.* C. en S., *orang jang tĕraniaja dan jang mĕnganiaja*, de verdrukten en de verdrukkers; *pĕnganiaja*, verdrukker, onderdrukker.

انيبڠ **ĕniboeng,** ook *niboeng*, e. s. v. palmboom met een zeer hard spint, dat voor palen, latten, pieken enz. gebruikt wordt. Zie *niboeng.*

انيک **aneka,** Skr. veelsoortig, allerhande, allerlei; *sĕrba aneka*, in dezelfde beteekenis gebruikt als *aneka*, zoo ook *sa'aneka* en *aneka-aneka*, B. R. bĕs. p. 2; *aneka-aneka bagai*, allerlei verschillende soorten.

انيکن **inikan,** samentr. van *ini* en *akan*, ten opzichte van dit, wat dit betreft.

انپر **annjar,** Jav. nieuws, nieuwelingsch.

انپق **ĕnnjaḳ;** *mĕngĕnnjaḳ*, vaster ineen persen, aanstampen, b.v. van den grond, de aarde tegen een plant aandrukken om die vast te zetten.

انپم **annjam;** *mĕngannjam*, vlechten van haar, bamboe enz. klossen; *mĕngannjam-annjam*, allerlei vlechtwerk maken; *annjam gila*, een soort

van zeer moeilijk vlechtwerk. Zie *anjam*.

انيه **ĕnnjah,** ook *njah*, weg! scheer je weg! voort! ook: zich uit de voeten maken, b.v. *maka njahlah ija*, en hij pakte zijne biezen, hij maakte dat hij wegkwam; *mĕnnjahkan*, wegjagen.

اوا **oewa,** gemeenzaam voor *toewa*, bij benamingen van bloedverwantschap of titels, ook اواء geschreven.

اواء **awa',** zie *awaḳ*.

اوان **awán,** Perz. een koningshof, paleis, open gaanderij of terras, zie *diwán*.

اواو **oewau,** e. s. v. staartloozen aap, M.

اوب **oeba,** het vat, waarin men de sagohoudende pap laat bezinken; ook de naam van een boom.

اوبت **obat,** geneesmiddel, heelmiddel, pleister, zalf, in het algemeen alles wat tot genezing wordt aangewend, ook bijmengsel om iets te veroorzaken, middel om iets teweeg te brengen; *obat sakalian pĕnjakit*, universeel middel, een middel voor alle kwalen; *timah-sari ditjampoer dĕngan obat-obat soepaja rapoeh*, zink vermengd met bijmengsels, opdat het bros worde; *obat orang hobatan*, kwakzalverij; *obat bĕdil*, buskruit; *obat pĕnggalaḳ*, monteerkruit; *obat goena*, tooverdrank; *obat dĕhaga*, appeltje voor den dorst, Ibr. b. Chas.; *obat tjatjing*, middel tegen de wormen, wormkruid; *obat bĕranaḳ*, vruchtbaarmakende middelen, een middel om kinderen te krijgen. Hik. Ind. Poet.; *obat mata*, oogmiddel; *toekang obat*, apothecar; *kĕdai obat*, apotheek; *obat-obatan*, geneesmiddelen, collectief; *mĕngobatkan*, tot geneesmiddel maken; *mĕngobati*, met geneesmiddelen behandelen; *mĕmpĕrobatkan*, van geneesmiddelen voorzien, geneesmiddelen op iets aanwenden, leggen; *obat djaoeh, pĕnjakit hampir*, fig. gebrek hebben aan de noodige middelen voor iets; *obat djĕrih*, een meevallertje voor gedane moeite, die niet behoefde beloond te worden. v.d.Tn. Zie ook *hobat*.

اوبر **oebar,** I. *mĕngoebar*, los- of openrollen, van opgerolde dingen, b.v. een zeil en derg.

II. e. s. v. boom, met welks bast, *koelit oebar*, netten, zeilen, touwwerk enz. gelooid of getand en bruin gekleurd worden; *mĕngoebar*, looien, tannen, doch niet van leder, zie daarvoor *samaḳ*.

اوبر **oebĕr,** Jav. *mĕngoebĕr*, nazetten, vervolgen, najagen. Asm. Pati.

اوبر **obor,** Jav. fakkel, toorts, flambouw, zie *damar* en *soeloeh*.

اوبر٢ **oeboer-oeboer,** e. s. v. zeekwal; *pajoeng oeboer-oeboer*, vorstelijke staatsie-zonnescherm, dat door een afhangenden rand den vorm en de beweging van zulk e. kwal heeft, zie *pajoeng; oeboer-oeboer gantoeng kĕmoedi*, ankergeld, belasting voor het ergens laten vallen v. het anker.

اوبرل **obrol,** Jav. beuzelpraat; *ngobrol*, beuzelpraat houden, sprookjes vertellen.

اوبڠ **oebang**; *mĕngoebang*, inkepingen maken in een ruw stuk hout, om het daarna beter te kunnen behakken; aan weerszijden inkepen van een boom, die geveld moet worden.

اوبڠ **oebéng**, Jav. omloop, kring; omloopen, ronddraaien.

اوبڠ **oeboeng**, zie *hoeboeng*.

اوبڠ **obong**, Jav. branden.

اوبل **obel**, vleesch, zoolang gestoofd, tot de jus geheel verdwenen is.

اوبن **oeban**, ook *hoeban*, grijs, van het hoofdhaar, grijsheid; *orang oeban*, grijsaard; *mĕngoeban*, een grijs voorkomen aannemen, ook v. d. grond, waarop rijst gezaaid is, door het uitspruiten der witte puntjes van het zaad, die den zwarten grond zulk een voorkomen geven; *boekannja oeban ĕngkau ini oeban imán, oeban tjĕmĕrlang, hanjalah oebanmoe ini oeban boenga lalang djoega adanja*, H. Gr. p. 90, uwe grijsheid is geenszins die van het geloof, de stralende grijsheid; uwe grijsheid is slechts die van de grasbloemen! komt aardig overeen met: „die grijsheid is geen kroon op holle bekkeneelen, maar nietig distelvlas, waarmee de winden spelen", Bilderdijk.

اوبن **oebin**, I. *batoe oebin*, vloertegel, ook *roebin* en op Java *djoebin*. II. schroevendraaier.

اوبن **oebon**, Kw. vrouw, die zich in een kluis heeft teruggetrokken en pénitentie doet.

اوبن٢ **oeboen-oeboen**, voorhoofdfontanel; de kruin van het hoofd. Zie ook *boenboenan*.

اوبه **obah**; *mĕngobah*, veranderen, wijzigen, anders maken; verkeeren; de jonge rijstplantjes van het zaaibed op de sawah overplanten; *bĕrobah*, zich veranderen, anders worden; *tiadalah bĕrobah moeloetnja*, zij bleven bij hunne verklaringen, weken daarvan niet af; *mĕngobahkan*, iets veranderen, wijzigen; *mĕngobahkan pĕrdjandjian*, het overeen gekomene of beloofde wijzigen, veranderen; *mĕngobahkan djandji*, en *m. moeloet*, zijn woord of belofte breken; *pĕrobahan*, verandering, wijziging; *pĕrobahan boenji*, afwijking der tonen; *pĕrobahan pĕnglihat*, zinsverrukking; *orang tĕngah mĕngobah*, iemand in zijn overgangstijdperk.

اوبي **oebi**, algemeene benaming van meelachtige aardvruchten, inzonderheid v. het geslacht dioscorea. Soorten zijn: *oebi ara, o. badaḳ, o. bĕnggala, o. djas, o. djawa, o. gadoeng, o. kajoe, o. kĕladi*, dit laatste ook algemeene benaming voor aardvruchten; *o. kĕlebang, o. kĕling, o. kĕlona, o. kĕmbili, o. kĕntang*, aardappel; *o. merah, o. nasi* = *kĕlebang, o. oepas, o. padi, o. poetih, o. tĕropong* = *kĕmbili toraḳ; ikan oebi*, e. s. v. eetbaren zoutwatervisch; *djahit lilit oebi*, een overhandsche naad.

اوت **awat**, de rij of regel of het pad tusschen de voren v. e. geploegd land, ongeploegd gelaten, opdat men door het veld kan gaan. C. en S.

اوت **awet**, Jav. lang durend, lang uithoudend voor het versleten, stuk of opgebruikt is, duurzaam; *awet moeda*,

lang jong blijven; *minjaḳ ini awet*, deze olie houdt het lang uit. Voor Mal. geeft v. d. W. *awit* op! nooit anders gehoord dan *tahan lama*.

اويت **oewit** = *hoewit*, zie ald.

اوتام **oetama**, zie اتام.

اوتار **oetara**, zie اتار.

اوتر٢ **oetar-oetar**, e. s. v. klein, rond schild, meest van koper, buffelhuid of hout. In het Jav. is *oetĕr*, een ronde schijf. Zie ook *poetar*.

اوتس **oetas**, I. snoer, lijn, koord; *tali saoeh sa'oetas*, één kabeltros; ook gebruikt als hulp-Telwoord bij het noemen van een aantal netten en kettingen; *tjintjin oetas*, ring met kleine steenen omzet, alsof die aan een snoer geregen waren; *mĕngoetas*, aaneensnoeren.

II. bedreven in eenig handwerk; *orang oetas*, een handwerksman, inz. houthakker, timmerman; *sangat oetas anaḳ Poe-awang*, de zoon v. P. is zeer bedreven, Ind. Poet.; *sa'orang oetas pĕrĕmpoewan pandai mĕnoelis*, een kunstenares, die zeer bekwaam was in het teekenen, Bloeml. Zed. Verh.

اوتس **oetoes**; *mĕngoetoes*, zenden, afvaardigen van een gezant of gezanten; *oetoes-mĕngoetoes*, elkander wederkeerig gezanten zenden; *oetoesan*, gezant, gezantschap, afgevaardigde, zendeling; *oetoesan indjil*, evangelisch zendeling.

اوتڠ **oetang**, meest *hoetang*, schuld, wat men schuldig is. Zie *hoetang*.

اوتڠ **oteng**, onze-lieveheersbeestje, coccinella; *oteng mas*, goudhaantje, crisomela, R. Ook Jav.

اوتق **oetaḳ**, de hersenen, het brein, fig. verstand; *oetaḳ toelang*, merg; *oetaḳ oedang*, garnalen hersenen, ook bij dyssenterie: beetje bloed dat met persing ontlast wordt; *oetaḳ-oetaḳ*, e. s. v. spijs, bestaande uit fijn gemaakte *parang-parang*-visch of vleesch, sterk gekruid en in bladeren gewikkeld; *ini pĕrkataän jang oetaḳ-oetaḳ sĕgala pĕrkataän*, deze woorden zijn het merg (of de pit) van alle woorden; *bĕrhamboeranlah oetaḳnja*, zijne hersenen lagen verspreid.

اوتق **oetiḳ**, e.s.v. eetbaren zoutwatervisch.

اوتن **oetan**, zie *hoetan*.

اوتو **oto** of *otoh*, Jav. borstlap voor kleine kinderen, reikende tot den onderbuik, meestal van gekleurd katoen. Zie *baroet*.

اوته **oetih**, gemeenzaam voor *poetih*. Zie ald.

اوج **odja**; *mĕngodja*, twee vechthanen vurig maken, door ze tegenover elkander vast te houden, aanhitsen, ook van vechtkrekels en overdrachtelijk ook v. twee partijen.

اوجان **oedjana**, zie *jodjana*.

اوجت **oedjat**, meestal *hoedjat*, van het Arab. حكاية, kwaadstokerij door achterklap; *mĕngoedjat*, lasteren, kwaadstoken; *pĕngoedjat*, lasteraar, kwaadstoker.

اوجد **oedjoed**, het Arab. *woedjoed*, zie ald.

اوجر **oedjar**; *mĕngoedjar*, spreken, zeggen, hernemen; *maka oedjar*

baginda, toen hernam Zijne Majesteit; *oedjarnja*, zeggende.

اوجر **oedjoer,** op Java de uitspraak van *oedzoer*, zie aldaar.

اوجغ **oedjoeng,** zie *hoedjoeng; o. tanah*, kaap; *o. mata*, buitenhoek van het oog; *o. bĕras*, stukjes die bij het stampen van de rijst afvallen; *oedjoengan*, in het Palemb. e. s. v. dobbelspel.

اوجق **odjoḳ,** Mĕn. *mĕngodjoḳ*, met de voeten of met een stok tastende den weg zoeken.

اوجل **oedjoel,** e. s. v. kruipende plant, die als bindsel gebruikt wordt, met roode vrucht.

اوجن **oedjan,** zie *hoedjan.*

اوجي **oedji;** *mĕngoedji*, toetsen, keuren, ook in fig. beteekenis; *batoe oedji*, toetssteen; *pĕngoedji*, toetser, keurder van goud en zilver; *batoe pĕngoedji*, keursteen, toetssteen; *pĕngoedjian*, toetsing, keuring.

اوچس **oetjoes,** Batav. darmen, Jav. *oesoes* = *isi pĕroet* of *tali pĕroet.*

اوچغ **oetjang** en *oentjang*, specerij- en médicamentdoos. L. Zie *oentjang*. I.

اوچف **oetjap;** *mĕngoetjap*, opzeggen, uitspreken; *mĕngoetjap sjoekoer*, dankzeggen aan God; *m. amín*, amen zeggen; *m. kalimat assjahádat*, de geloofsformule der Mohammedanen opzeggen; *pĕngoetjap*, uitspraak, spraakvermogen, ook de eischer in rechtszaken. M.

اوچق **otjoḳ,** ook *onjoḳ*, *mĕngotjoḳ*, toeduwen enz. *ta' kĕtahoeän otjoḳnja*, zijne pogingen of stappen zijn onzeker. Mĕn. *odjoḳ; mĕngodjoḳ*, met de voeten of met e. stok tastende den weg zoeken.

اوچل **oetjoel,** Jav. los, ontglipt, ontslagen, in vrijheid gesteld.

اوچو **oetjoe,** zie *bongsoe.*

اود **oeda,** gemeenzaam voor *moeda* jong, bij benamingen van bloedverwantschap en titels, b.v. *pa' oeda*, vaders of moeders jongere broeder; *ma' oeda*, vaders of moeders jongere zuster; *tĕngkoe oeda*, titel voor de mannelijke en vrouwelijke afstammelingen v. de regeerende Sulthans van Djohor, thans Lingga; *nachoda oeda*, titel voor gezagvoerders van vaartuigen.

اودت **oedoet;** *mĕngoedoet*, rooken, inz. van tabak en opium in een pijp; *pĕngoedoet*, tabaksrooker, opiumschuiver, ook: tabakspijp, opiumpijp. Voor dit laatste ook *oedoetan*, Hik. Bandjar enz.

اودر **oedar,** bejaard; *sa'orang oedar*, een bejaard man. M.

اودغ **oedang,** garnaal, z. *hoedang.*

اودف **oedap;** *oedap-oedapan*, allerlei vreten, ontuig, allerhande vuil dat gegeten wordt.

اودف **oedip,** e. s. v. zeevisch, een kleine *parang-parang*-visch.

اودق **oediḳ,** bovenloop eener rivier, de daar gelegen landstreek, de bovenlanden; *moediḳ*, rivier opwaarts, van varen, zwemmen enz. zich naar de bovenlanden begeven.

اودق **oedoeḳ** = *boedoeḳ*, de ergste graad van melaatschheid. Kw. *woedoeg*, id. Jav. *boeḍoeg.*

اوده **odoh,** leelijk, vuil, obsceen; leelijkheid, vuilheid, slecht van eene handeling, b.v. *pĕkĕrdjaän odoh*, Ibr. b. Ch. Max. Swett; *kaödohan*, leelijkheid, vuilheid.

اودي **oedi,** Jav. achter; hiervan: *di-oedi*, later, achteraan; *kĕmoedi*, roer; *kĕmoedian*, daarna, naderhand.

اودي **odai,** en *hodai*, de naam van een wilden volksstam op het schiereiland Malaka.

اءور **aöer,** ook *haöer*, e. s. v. dunne bamboe, ook voor bamboe in 't algemeen. Soorten zijn: *aöer gading*, *a. doeri*, enz.; *aöer-aöer*, e. s. v. gras, dat geschikt is voor paardevoeder; *sapĕrti aöer ditarik songsang*, als e. bamboe tegen het beloop der takken voortgetrokken, Sprw.; *bagai aöer di-atas boekit*, als bamboe op een heuvel, sprw. voor zich blootgeven, met zijne gebreken te koop loopen.

اور **awar,** algemeen heerschende ziekte, pest, cholera, epidemie, ook: *hawar*.

اور **ora,** Jav. neen, niet.

اور **oera;** *mĕngoera-oera*, met anderen overleggen, overwegen; *bĕroera-oera*, met allerlei overleggingen den tijd verspillen of de goede gelegenheid laten voorbijgaan, Pĕl. Dj. .

اور **awoer,** Batav. eetwaren in het algemeen; *toekang awoer*, koopman, die allerlei eetwaren rondvent, v. d. W.

اور **oewar;** *mĕngoewar-oewar*, een bevel of verbod openlijk bekend maken, afkondigen.

اورت **oerat,** I. vezel, draad van hout of vleesch, ader, zenuw, spier, pees; *oerat kajoe*, de draad van het hout; *o. nadi* of *o. bĕrdĕnnjoet*, slagader, polsader, *o. pĕmboenoeh*, halsader; *o. pĕngĕtoel*, de spier onder de knie. C. en S.; *o. toenggang*, penwortel, Mĕn. zie *akar oembi*; *bĕnang tiga oerat*, driedraadsch garen, *o. gatal*, e. s. v. geneesmiddel uit het plantenrijk; *oerat kĕting*, Achillespees, v. d. W. ook op Mal. *o. pĕngandar*, id. C. en S.; *sa'oerat bĕnang pon tiada lagi pada toeboehnja*, hij had geen heele draad meer aan het lijf; *bĕrlantjing soetĕra hitam bĕroerat dĕngan ajar-mas*, een zwart zijden broek met gouddraad doorweven, Mes. Kag.; *oerat bĕrsĕling-sĕling*, geaderd van hout. Sw.

II. het Arab. *ʿaurat*, de schaamdeelen; meer algemeen het lichaam van den navel tot de knieën; *ʿaurat boemi?* b.v. *disoeroeh santapkan ʿaurat boemi?* R. Ch.

اوروت **oeroet;** *mĕngoeroet*, met de handen een lichaamsdeel drukkend of knijpend wrijven, masseeren, ook met de vingers den knevelbaard strijken; *mĕngoeroet dĕngan minjak*, masseeren met aanwending van olie of zalf; *oeroetan panah?* de Holl. 33; *oeroetan*, Batav. worst. B. Zie *loeloet*.

اوروس **oeroes,** I. rechte streep, kras, schrap of insnijding; *mĕngoeroes*, een ruwe schets op iets maken, b.v. op hout of den grond, om aan te toonen hoe het bewerkt moet worden.

II. Jav. *oeroes-oeroes*, purgeermiddel, purgatie.

III. Měn. *ma-oeroes*, het lichaam ter afkoeling wrijven met water, waarin een verkoelend middel is gedaan.

اوروڠ **oerang,** I. alleen in *oerang-aring*, e. s. v. eetbare plant.

II. Jav. garnaal, kreeft = *hoedang*.

اوروڠ **oeroeng,** I. ook *hoeroeng; běroeroeng*, in groote menigte bijeen zijn; *měngoeroeng*, in menigte iets bedekken, zooals b.v. vliegen de stroop of het vleesch, mieren de suiker. H. Abd. 463.

II. het Jav. *woeroeng*, verijdeld, mislukt, alleen in *ěmas oeroeng*, zwavelijzer, letterl. mislukt goud; *měngoeroengkan*, doen mislukken of afspringen.

اوروڠ **oering,** kneveltje in het keepje onder d. neus; *oering-oering*, in den baard brommen, pruttelen, mopperen. Jav. *moering-moering*, id.

اوروڠ **orong,** I. Pad. bovenl. = *oeroeng* II.

II. zakje van kokosbladeren om er rijst in te koken.

اوروڠ **orang,** persoon, individu, man, mensch (doch niet in tegenoverstelling met andere wezens, want dan gebruikt men *manoesia*), volk, onderhoorige, bediende, men, iemand, een ander, andermans, b.v. *orang sa'orang*, e. enkel persoon, één individu, Hik. Boedj.; *kata orang*, men zegt; *sa'orang manoesia*, één mensch; *orang běndahara*, het volk of de onderhoorigen van den rijksbestierder; *toewan poenja orang*, mijnheer zijn bediende; *harta orang*, iemands goed, andermans goed; *něgari orang*, bewoonde plaats, ook andermans land, vreemd land; *orang karam dilaoet, akoe karam didarat*, anderen verongelukken op zee, ik verongeluk aan den wal; *gěmoeḳ orangnja*, dik of gezet van persoon; *ṣifat orangnja*, zijne persoonlijke eigenschappen; *banjaḳ orang*, veel menschen of personen; *orang banjaḳ*, het volk, de menigte, het publiek, de groote hoop, de schare; *orang haloes*, geest, luchtgeest; *orang djambaḳ*, naam voor de Menangkabauwers; *orang kaja*, titel v. mindere hoofden; *orang běharoe*, nieuweling, nieuw aangekomene; *orang doesoen*, dorpeling, landman; *orang dagang*, vreemdeling; *orang lama*, oudgast, iem. die reeds lang in het land is; *orang hitam*, oosterling; *orang poetih*, europeaan, blanke; *orang hoetan*, e. wilde, boschbewoner, doch geen soort van aap, zie daarvoor *mawas* en *majas*; *orang běsar*, e. aanzienlijke, iemands meerdere; *orang běsar běsar*, de aanzienlijken, de rijksgrooten, de overheid, overheidspersonen; *orang hoeloe*, bovenlander; *orang goenoeng*, bergbewoner, bergvolk; *orang kaja*, een rijke, ook: titel voor hoogere staatsbeambten; *orang ṣabon*, albino, lett. zeepmensch; *orang toewa*, een oud man, ook: oudste, ouderling; *orang toewa-toewa* of *sěgala toewa-toewa*, de oudsten of ouderlingen; *orang toewa tahoe*, het hoofd, dat vàn alles kennis draagt; *orang laïn*, een ander, een

vreemde, b.v. *adapon anaḳ radja itoe boekan orang laïn kapada baginda*, die prins was geen vreemde voor den Vorst. Hik. Boedj. Ook wordt *orang* als hulp-Telw. gebezigd, b.v. *sa'orang radja*, een Vorst of koning; *lasjkar doewa orang*, twee krijgsknechten; soms ook v. dieren b.v. *di-angkoetnja sĕmoet itoe sa'orang sabidji*, elke mier droeg e. zaadje weg; *sa'orang*, iem.; *barang sa'orang*, de een of ander; *sa'orang pon tidaḳ*, één persoon zelfs niet, d.i. hoegenaamd niemand; *sa'orang tiada siapa samanja*, niemand, wie ook, was zijns gelijke. Pr. Djaj.; *sa'orangnja* en *dĕngan sa'orangnja*, alleen, nam. voor den 3en pers., voor den 1en komt *koe* en voor den 2en *moe* in de plaats van *nja; kasa'orangan*, geheel alleen gelaten, in zijn eentje achtergelaten, eenzaamheid, b.v. *tinggal kasa'orangan*, geheel alleen achtergebleven of achtergelaten, Prab. Dj. Asm. Pat.; *bĕlas poela hatikoe olihnja kasa'orangan*, ook heb ik medelijden met hem, omdat hij zoo alleen is, of in den staat van alleenheid, eenzaamheid, Prab. Dj.; *sa'orang dirinja*, zichzelf; *dĕngan sa'orang dirinja*, bij zichzelven; *sa'orang djoega*, de eenige, b.v. *kita sangkakan Ratoe Ĕnom sa'orang djoega jang baïk paras*, wij meenden dat R. E. de eenige was met een schoon uiterlijk. B. R. bĕs. 245; *sa'orang-sa'orang*, of *sa'orang dĕmi sa'orang*, of *sa'orang lĕpas sa'orang*, de een na den ander, een voor een; *sa'orang* in de beteekenis v. alleen wordt ook van twee personen gebr., b.v. *ajahanda mĕlĕpaskan toewan sa'orang*, vader laat u (de beide prinsen) alleen gaan, H. Boedj.; *sasa'orang*, ieder een, de een of ander; *orangan*, beeld, pop, standbeeld; *orang-orangan mata*, de pupil van het oog; *sa'orang*, *dĕngan sa'orang* of *akan sa'orang*, de een den ander.

اورڤ **oerap**; *mĕngoerap*, smeren, bestrijken met iets, b.v. met zalf en dergel.; *oerapan*, zalf, smeersel; bij spijzen beteekent het, dat er geraspte kokosnoot doorheen gedaan is, b.v. *nasi di-oerap*, *djagoeng di-oerap*, *poeloet di-oerap* en *oebi di-oerap*, rijst, maïs, kleefrijst en aardvruchten met kokos toebereid; *pĕroerapan*, zalving, nam. besmering met zalf.

اورڤ **oeroep**; *mĕngoeroep*, in ruil nemen, wisselen; *kĕdai oeroep-oeroep*, wisselkantoor, wisselbank; *oeroep-oeroep*, bij ruiling, afwisseling, beurtelings; *oewang oeroepan*, wisselgeld; *pĕngoeroep*, wisselaar, bankier; *batoe pĕngoeroep*, toetssteen, nam. uit den tijd toen men nog met getoetst goud betaalde.

اورڤ **oerip**, Jav. = *hidoep*, leven, Zie ook *arip*.

اورق **oraḳ**; *mĕngoraḳ*, losbinden, ontbinden, losmaken, opendoen, openen, van iets wat samengebonden of samengepakt is, b.v. lijnwaad om het te luchten; *oelar mĕngoraḳ lingkarnja*, de slang ontkronkelt zich; *mĕngoraḳ-ariḳ*, van een menigte voorwerpen; *mĕngoraḳkan tapanja*, zijne boetedoening staken. Hik. Asm. Pati. Hik. Koris.

اورک **oeroeg,** Jav. *mĕngoeroeg*, aanaarden, met aarde ophoogen.

اورو٢ **oro-oro,** e.s.v. ratel, gemaakt van een kokosdop en eenige koperen chineesche muntjes, gebruikt om visch te lokken; *mĕngoro-oro*, met zulk een ratel visch vangen.

اوري **oerai,** los, ontbonden, losgewikkeld, uit elkaar, open, geslaakt van iets wat gebonden, geknoopt of gevlochten was; *ĕmas oerai*, stofgoud; *tanah jang oerai*, losse aarde; *ramboet tĕroerai*, losgeraakt haar, loshangend haar; *mĕngoeraikan*, losmaken, ontbinden, ontknoopen, ontwikkelen; ook: iets in bijzonderheden vertellen, over iets uitweiden; *oeraian*, omstandig verhaal; *tĕroerai kawinnja*, hun huwelijk was ontbonden, Oend.; *ada jang bĕrlari tĕroerai dĕngan ramboetnja*, sommigen liepen hard met loshangende haren, H. Asm. Pat.; *mĕngoerai mimpi*, e. droom meedeelen, Prab. Dj. *mĕngoeraikan ikat*, de banden losmaken; *mĕngoeraikan dirham dari dalam pĕngikat pinggangnja*, het geldstuk loswinden uit zijn gordel. Noer Moh. Zie *bĕrai* en *pĕrai*.

اوري **oeri,** I. *mĕngoeri*, schielijk in de rondte draaien als een tol; *bĕrtarik oeri*, zien wiens tol het langst draait; v. d. W. hard en snel naar zich toehalen van het tolkoord.

II. bloedstremsel, dat na de nageboorte, *tĕmboeni*, volgt.

اوريبڠ **oribang** = *kĕmbang sĕpatoe*, zie ald. en *wora-wari*.

اوٴس **aöes,** I. ook *haöes*, afgesleten door wrijving, b.v. de vinger door te schrijven in het zand enz.; *aöes tĕloendjoek mĕntjolek garam*, de wijsvinger is afgesleten door het nemen v. zout, Sprw. van iemand, die altijd bij mageren kost, rijst met zout, leeft.

II. *mĕngaöes*, zuiveren van metalen? v. d. W. beter afschuren van metaal, zie I. Ook afgesleten door roest. Salj. Mal. p. 36, r. 1.

III. dorst = *dĕhaga; akoe aöes*, ik heb dorst. Mĕn. id. *orang aöes dibĕri ajar*, fig. nooddruftigen hulp verschaffen.

اوس **awas,** scherpziend, oplettend, voorzichtig; *mĕngawas-awas*, scherp bezien, bekijken, sterk aankijken, Batav. zie ook: *awah*, *lawah* en *lawas*.

اوس٢ **oewas-oewas,** zie وسواس Arab.

اوست **oesat,** e.s.v. eetbaren zoutwatervisch.

اوسر **oesĕr;** *oesĕr-oesĕran*, Batav. middelpunt van e. draaikolk, kruintje of kringetje, gegroeid in het haar. Hiernaar wordt de deugdzaamheid van paarden beoordeeld. Zie *poesar*.

اوسر **oesoer,** recht, tol, belasting, die aan de hoofden v. e. district moet opgebracht worden, M. = *soesoer* II, zie aldaar.

اوسر **oesir,** I. *mĕngoesir*, snel op iem. of iets afgaan, snel iets trachten te bereiken, nazetten, achternajagen; *mĕngoesir pintoe*, snel de deur trachten te bereiken, Ind. Poet.; *m. poelau*, het eiland trachten te bereiken; *laloe bĕrlajar masing-masing mĕngoesir kanĕgarinja*, vervolgens zeilden zij, een iegelijk regelrecht naar zijn land,

Djaj. Langk.; *mĕngoesir pada tĕrang itoe*, regelrecht afgaan op dat licht; *m. orang*, iemand achternajagen; *bĕroesir-oesiran*, elkander nazetten; ook *oesir-mĕngoesir*, Prab. Dj.

II. op Java *mĕngoesir*, wegjagen, verdrijven, = *halau*, zie aldaar.

اوسس **oesoes**, en *oetjoes*, op Java: ingewanden, darmen.

اوسط **ausaṭ**, Arab. middelste, midden.

اوسڠ **oesang**, droog, dor, van graan, tabak en derg. van de lijmige of vette deelen beroofd; dor, niet geolied van het hoofdhaar; *mĕngoesang*, droog of dor worden; *kaoesangan*, droogheid, dorheid in dien zin.

اوسوڠ **oesoeng**; *mĕngoesoeng*, met zijn beiden of meerderen op den schouder dragen, b.v. een draagkoets, berrie, lijkbaar en derg.; *pĕngoesoeng*, de drager of het draagmiddel; *kajoe pĕngoesoeng*, de draagstok of draagboom; *oesoengan*, datgene, wat aldus gedragen wordt, draagberrie, lijkbaar, draagkoets.

اوسڤ **oesap**, *mĕngoesap*, iemand of iets op de eene of andere wijze behandelen, om het leven of den moed weer op te wekken, b.v. kampvechters, vechthanen enz.

اوسق **oesaḳ**, Pad. bovenl. = *koerang*, zie ald. Mĕn. aangebroken, aangesneden, verminderd, er aan ontbreken; *mĕngoesaki*, verminderen, van iets afnemen.

اوسق **oesiḳ**; *mĕngoesiḳ*, plagen, kwellen, tergen, overlast aandoen, met de handen ergens aanzitten, zich bemoeien of inlaten met iets, aan iets tornen; in elkaar draaien van touw, koord, garen en derg.; eene vrouw aanraken, beslapen enz. Mĕn. onrustig, woelig v. e. zieke; *pĕngoesiḳ*, plager, kweller; werktuig om te twijnen.

اوسول **oesoel**, verb. van اصول

اوسه **oesah**, I. noodig, noodzakelijk zijn, wordt zeer dikwijls gebezigd = *ta'oesah*, b.v. *oesahlah sĕgala mantĕri poenggawa padoeka Sangoeloen masoḳ pĕrang*, 't is niet noodig, dat de ministers en officieren van Uwe Majesteit aan den strijd deelnemen, H. Naja koes.; *ta'oesah*, het behoeft niet, 't is niet noodig; *apatah oesahnja*, waartoe is het noodig; *oesahkan*, laat staan, gezwegen van, in plaats van, = *djangankan*.

II. *oesah*, werk; *bĕroesah*, werken, bouwen; *mĕmpĕroesah*, bouwen, oprichten, samenstellen, vervaardigen; *mĕmpĕroesah roemah*, een huis bouwen; *m. kĕbon lada*, een pepertuin aanleggen; *pĕroesahan*, vervaardiging, bewerking, fabrikaat, fabriek, werkplaats. Wellicht van *oesaha*, zie aldaar.

اوسه **oesoeh** (?) *ambil pĕroesoehan*, kwalijk nemen, C. en S.

اوسها **oesaha**, zie اساه.

اوسي **oesai**, I. uit elkander, ongeveer = *oerai; mĕngoesai*, uit elkander doen; uitsmeden van ijzer, H.T.; *mĕngoesaikan*, uit elkander doen gaan, uitpluizen van pluksel en derg., rekken van een verhaal, Kin Tab. 99 r. 5; *mĕngoesaikan ramboet*, het haar uit elkander maken, losmaken, b.v.

maka toewan poetĕri pon bĕroesaikan ramboet sĕraja toeroen ka-ajar, en mevrouw de prinses was bezig heur haar los te maken terwijl zij naar het water afdaalde, I. P. Zoo ook H. T. en K. Tab; Mĕn. *pitiskoe tĕlah oesai*, mijn geld is op; *pĕkan tĕlah oesai*, de markt is al afgeloopen.

II. Chin. = *tahi tjandoe*, het olieachtige aanzetsel in een opiumpijp.

اوسي **oesia**, zie اسيا.

اوڠ **awang**, I. = *awan*, Mes. Pr. Dj. op vele pll. Mĕn. uitspansel, hemelruim; *mĕngawang*, in de lucht schieten, er naar gissen of raden, ook wolk, M. Zie *awan*.

II. jongetje, als aanspraakswoord en ook als blijvende naam; *awang pĕngasoeh*, heet de knecht van *Pa'joeng*, of den prins, die de held is in de Mal. komedie *ma'joeng*, C. en S.; *pĕrawangan*, de gezamenlijke *hamba-radja* v. e. maleische hofhouding; *pa'awang* en *ma'awang* noemen de ouders van een kind ook elkander. b.v. Niem. bloeml. I. 4e dr. p. 96.

اوڠ **oewang**, ook *wang*, geld, munt; een geldstuk van 10 duiten, een dubbeltje; ook: een goudgewicht van 1/3 *mas; o. ajapan*, soldij, onderstand; *oewang bĕlandja*, geld voor dagelijksche uitgaven, geld ter bestrijding v. de kosten, tractement, pasmunt; *o. boeta*, nonactiviteits-tractement; *o. boeta poera*, Batav. speldegeld, geld dat voor amusementen, aalmoezen enz. dient en niet tot het kapitaal gerekend wordt, Hom.; *o. kartas*, papieren geld; *o. tĕrtimpa*, gemunt geld; *o. toenai*, kontant geld; *o. djasa*, pensioen; *o. pĕtjah*, kleingeld; *o. sirih*, fooi, drinkgeld, zakgeld; *o. soewap*, geld om iemand om te koopen; *oewang pĕrmadoewan*, speldegeld, d B.; *oewang-oewangan*, stukken van tien centen; *boenga oewang*, interest, rente.

اوڠر **oengar**, e. s. v. eetbaren zoutwatervisch.

اوڠف **oengap**; *mĕngoengap*, naar zijn adem snakken, diep hijgen om tot adam te komen; *sama oengap*, van de noten bij het *sĕmĕtjah*-spel, wanneer de kiemopeningen naar denzelfden kant gekeerd zijn.

اوڠو **oengoe**, paars, bruinrood; *mĕngoengoe*, paars worden; *oengoe-oengoewan*, paarsachtig.

اوڠه **oengah**; *mĕngoengah-angeh*, op verschillende wijze waggelen, b.v. van losse tanden, een oude palissadeering en derg. Ook *onjak-anjik*.

اوف **oewap**, I. damp, wasem, stoom, uitwaseming, b.v. van den grond enz. *mĕngoewap*, aan heeten damp blootstellen; *mĕroewap*, uitwasemen, dampen.

II. geeuwen, gapen, hijgen, tot adem komen, Maxw.

اوفاي **oepaja**, zie افاي.

اوفت **oepat** = *oempat*, zie ald.

اوفتي **oepĕti**, zie افت.

اوفر **opor**, Jav. vulsel van gebraden gevogelte; *mĕngopor*, eene spijs aldus toebereiden; *opor-opor bebek mĕntas săngkă hing awakkedewek*, Jav. Sprw.

اوفس **oepas**, I. Jav. plantengif = *ipoeh*, zie ald. Ook vergif in 't algem.;

pohon oepas, de gifboom; *oepas-ratjoen*, giftmengerij, vergiftigingen, Oend. Djambi; *oepas bĕrhoelam ratjoen*, plantengif met mineraalgif als bijmengsel, een mengsel van onderscheidene vergiften; *mĕmbĕri makan ratjoen*, zie aldaar.

II. *opas*, Ned. oppasser, inlandsch bediende bij de verschillende takken van dienst, b.v. *opas pos*, postbode, brievenbesteller; *opas polis*, politiedienaar; *o. toewan residen*, de boden van het residentie-kantoor.

اوڤغ **opang,** latje, dat bij het knoopen van netten gebruikt wordt. Mĕn.

اوڤق **oepaḳ,** I. *mĕngoepaḳ*, opstoken van vuur, aanstoken, beroeren; *mĕngopaḳ api*, het vuur opstoken, twist stoken; *pĕngopaḳ api*, twiststoker, stokebrand, ook een pook.

II. e. s. v. dunne, krakende koek, platte oublie.

III. *oepaḳ-apiḳ*, allerlei draaierij; *mĕngoepaḳ-apiḳ*, allerlei onwaarheid spreken, draaien, veinzen, Oend.

اوڤم **oepam;** *mĕngoepam*, polijsten, bruneeren; *pĕngoepam*, polijster, bruneerder; *oepaman*, polijstsel, polijsting, bruneering; *tĕroepam*, gepolijst.

اوڤما **oepama,** zie امڤا.

اوڤن **open,** Jav. zich met iets bemoeien, notitie nemen van, letten op, Oend.

اوڤو **oepau,** Chin. geldtaschje, dat op den buik gedragen wordt.

اوڤو **oepoe,** Boeg. titel, die aan de zonen van den regeerenden Vorst gegeven wordt, ongeveer = *baginda*.

اوڤه **opah,** loon voor diensten, werkloon, geld waarvoor men iemand huurt om iets te doen, omkoopsprijs; *opah hari*, dagloon, werk bij den dag; *opah orang*, loon, werk, bij het stuk; *opah dalam*, loonwerk aan huis, aan den winkel; *opah bĕraraḳ*, geschenk in geld van een bruidegom aan zijne schoonmoeder bij het verlaten door de bruid van het huis harer ouders, in het Palemb.; *opah toewa*, de kosten v. e. huwelijk, te betalen aan de oudsten door den bruidegom, in het Palemb.; *opah nĕmoe*, in het Palemb. vindloon voor een vaartuig; *makan opah* en *mĕngambil opah*, voor loon werken; *mĕngopah*, loon geven, voor loon laten werken, iemand huren; *opahan*, huurling, loonbediende, werkvolk.

اوڤه **opih,** de taaie bladscheede van de *pinang-* en *niboeng*-palmen, gebruikt tot het vervaardigen van akertjes, fakkels, en om er iets in te pakken.

اوق **awaḳ,** I. lichaam, persoon; ook gebruikt als pers. en bezit. Vrnw. voor den 1ⁿ, 2ⁿ en 3ⁿ pers. Inzonderheid voor den 2ⁿ pers. jegens gelijken of minderen en dan gebruikt men voor 1ᵉ pers. *kawan*, b.v. *awaḳ pon awaḳ*, *awaḳ pon tahoe*, *awaḳ soedah bĕsar*, jij bent jezelf, jij verstaat het, jij bent al groot (volwassen), e. gezegde te Pahang met kwade beteekenis, C. en S.; *bini awaḳ*, uw eigen vrouw; *awaḳ hamba panas*, mijn lichaam is warm; *awaḳ pĕrahoe* of *a. kapal*, scheepsvolk, de bemanning; ook de romp v. het vaar-

tuig; *hèndak kamana awak*, waar wilt gij naar toe? *awak tiada tahoe*, ik, gij of hij weet het niet; *bĕrawak*, bemand zijn van een vaartuig, ook jegens iemand *awak* gebruiken, hem met *awak* aanspreken. Zie ook *diri*.

II. Ava, het land der Birmahs, b.v. *orang awak dan orang siam*, het volk van Ava en dat van Siam, M.

اوق **oewak**, I. zie *oewa* = *toewa*. II. *mĕngoewak*, loeien, bulken van karbauwen, huilen van kinderen.

اوق **oewek**; *mĕngoewek*, een geluid maken als v. iemand die braakt; door den neus janken, van kleine kinderen.

اوق٢ **oewoek-oewoek**, de aschgrauwe gibbon, hylobates leuciscus, P. om zijn geluid ook wel brulaap genoemd.

اوق **oewok**, troetelwoordje voor kinderen: mooi ventje! mooi meisje!

اوکر **oekoer**, afmeting, lengtemaat; *mĕngoekoer*, met de lengtemaat meten; *m. sama pandjang*, bij het meten gelijke lengtemaat geven, ook fig. voor e. onpartijdige rechtspraak; *m. tanah*, landmeten; *ēlmoe oekoer*, landmeetkunde; *oekoeran*, maat; *sa'oekoer*, van één maat, zoo lang als; *pĕngoekoer*, degene die meet, of het instrument, waarmede gemeten wordt; *pĕngoekoer tanah*, landmeter; *tali pĕngoekoer*, meetsnoer; *rantai pĕngoekoer*, meetketting; *pĕrkakas pĕngoekoer*, meetinstrument.

اوکر **oekir**; *mĕngoekir*, graveeren, snijden van figuren in hout of metaal, uitbeitelen; *oekiran*, graveer- of snijwerk; *pĕngoekir*, graveur, houtsnijder, beeldsnijder.

اوکس **oekas**, e.s.v. eetbaar zoutwater-schelpdier, van welks schelp knoopen worden vervaardigd.

اوکف **oekoep**, wierook, reukwerk om te branden; *mĕngoekoep*, met wierook berooken; *bĕroekoep*, zich met wierook berooken; *oekoepan*, berooking met wierook, ook wierookvat, doch beter *pĕroekoepan; ajar bĕroekoep*, bewierookt water, dat als minnedrank gebruikt wordt. Zie ook *soengkoep*.

اوکم **oekam**, e.s.v. kleinen boom met dorens en welks bladeren als geneesmiddel worden gebruikt.

اوکن **okan**, Siam.? e.s.v. beambten? die een brief in ontvangst gaan nemen, b.v. *mantĕri, hoeloebalang dan banian dan okan-okan pĕrgi mĕnjamboet soerat dan bingkisan itoe*, H. T.

اوکي **oeki**, Boeg. e. s. v. spel, waarbij geldstukken of *boewah kĕras* in een cirkel op den grond worden geplaatst en één in het midden komt te staan. Daarnaar wordt met een stuk geld of een *boewah kĕras* geworpen.

اوکت **oegoet**; *mĕngoegoet*, bang maken door te dreigen met woorden of wapens, om te veroorzaken dat men iets doet of laat; *pĕngoegoet* bangmaker, dreiger; *pĕngoegoetan*, bangmakerij.

اوکس **oegas**? b.v. *dibongkarkannja tanah itoe dĕmikianlah hamba* مغوکسکن *raksasa itoe*, Pĕl. Djin.

اوکق٢ **ogak-ogak**, grappenmaker, potsenmaker, hansworst.

اوكق **ogok,** in den hoogsten graad gierig, vrekkig; *orang ogok*, aartsvrek.

اوكم **ogam,** *mĕngogam*, door het aanwenden van toovermiddelen in geestvervoering brengen; *pĕngogam majang*, e.s.v. dans, uitgevoerd door twee vrouwen met een bloemkolf van de *pinang* in de handen, waarbij zij in zinsverrukking geraken en dan voor orakel dienen.

اوكو **oegoe;** *mĕngoegoe*, herkauwen, C. en S. = *mamah biak*.

اوكه **ogah;** *mĕngogah*, iets heen en weer schudden, b.v. een paal in den grond om hem los te krijgen.

اول **awal,** Arab. eerste, begin, aanvang; *awal moesim*, begin van het jaargetijde of de mousson; *rabioe 'lawal*, de derde maand van het mohammedaansche jaar; *djoemadi 'lawal*, de vijfde maand; zie ook *achir*.

اول **auwel,** Ned. ouwel.

اول **oelå,** Jav. slang, = *oelar*, zie ald.; *oela-oela*, ruggestreng, C.

اولت **oelat,** ook *hoelat*, worm, made, rups, insect; *oelat boeloe*, behaarde rups; *oelat sĕntadoe*, e. s. v. groote groene rups; *oelat soetĕra*, zijdeworm; *oelat-oelat*, insecten als afdeeling van het dierenrijk; *bĕroelat*, vier dagen na morgen, Sw. staat zeker met worm of made in verband en zal wel beteekenen, dat dan de zoo lang bewaarde spijs vol maden is. Zie ook *tahi andjing* bij *tahi*.

اولت **olit;** *mĕngolit*, op de knieën wiegelen of schokken om te sussen, op die wijze tot bedaren brengen of in slaap sussen. Zie ook *olik*.

اولر **oelar,** slang; soorten zijn: *o. ajar*, *oelar biloedak*, e. s. v. adder; *o. bĕlang*, giftig, gevlekt van huid; *o. bakau* en *o. boelalai gadjah*, giftig; *o. daoen*, e. s. v. zeer schoone groene slang, niet giftig, waarmee men speelt; *o. danau*, giftig; *o. djandai; o. girang*, *o. kisi*, klein en giftig; *o. kapak*, giftig; *o. kĕtam tĕboe*, *o. lidi*, klein en giftig; *o. lirang; o. garang*, de zeeslang, M.; *o. matahari*, giftige adder; *o. naga*, de draak; *o. mantjit; o. oembaka; o. poenti; o. nipah*, M.; *o. sawah*, de python of reuzenslang, zie bij *sawa; o. poetjoek; o. pakoe; o. sandak; o. sarok; o. sĕni*, klein en giftig; *o. tahi kĕrbau; o. tampong hari; o. tanah; o. tĕdong*, zwaar giftig; *o. tioeng bĕtapa*, e. s. v. slang, die zich in boomen ophoudt en dicht ineenkronkelt, M.; *o. tikoes; toelang oelar*, ruggegraat van eene slang, ook de dikke rotan, die vastgemaakt is aan de uiteinden der pennen, welke in een boom geslagen zijn en met deze een ladder vormt, zie *pakau; oelar-oelar*, lange staatsiewimpel; *oelar-oelaran*, Mĕn. kramp, stijfheid in de ledematen; *mĕngoelar*, zich als een slang voordoen, fig. voor: zonder wapens zijn; *o. mĕnginda* en *o. mĕngijang*, beide namen van den regenboog, Pad. bovenl. Zie voor het eerste *kĕnda* en voor het tweede *jang* II. Voor de slangensoorten zie ook de Ind. Gids, Juli 1882 en d. l. Cr.

اولر **oelĕr,** Jav. = *oelat*, zie ald.

اولر **oeloer,** meest *hoeloer*, gevierd, afgelaten (Mĕn. voor den dag komen, naar buiten komen, b.v. de tong uit den mond); *mĕngoeloer*, vieren, aflaten van een touw en derg.; *mĕngoeloerkan tangan*, de hand uitstrekken, ook gebruikt van de pooten van dieren, b.v. van den sprinkhaan; *oeloer* ook iemand die, den dood verdiend hebbende, van den Vorst gratie heeft verkregen, als ware het *gevierd* is, doch daarvoor met zijne nakomelingschap zoodanig lijfeigen is geworden, dat hij niet verkocht worden kan; *di-ambil akan oeloer*, tot lijfeigen genomen worden; *di-oeloerkan kapada karadjaän*, als lijfeigen aan den Staat vervallen, b.v. *pada ḥoekoem ădat orang pĕmboenoeh bolih didĕndakan sampai toedjoeh poeloeh lima tahil perak̤ ataw pon dihoeloerkan kapada karadjaän*. C. en S.; *masoek̤ oeloer*, lijfeigen worden; *oeloer-oeloer* en *oeloeran*, beginnende liesbreuk.

اولير **olir,** schroefdraad, kurketrekker; *olir-oliran*, e.s.v. versiersel, dat in de *balai*, wordt opgehangen, H. Boedj. mogelijk een papieren lantaarn in dien vorm.

اولس **oelas,** bekleedsel, omhulsel, sloop, bedekking, geborduurd, geel, ongeplooid valletje rondom den rand v. een vorstelijken zetel of draagstoel, vakjes waarin sommige vruchten verdeeld zijn, zooals citroenen en derg., pit met het vleesch van vruchten zooals de *nangka*, *doerian*, en derg.; *mĕngoelas*, omhullen, bekleeden, omkleeden, bedekken; *bĕroelaskan kaïn merah*, voorzien zijn v. e. omkleedsel van roode stof; *oelasan*, bekleedsel, omhulsel, bedekking. Zie *oelĕs*.

اولس **oelĕs,** Jav. sprei, beddelaken.

اولڠ **oelang,** herhaaldelijk; *sa'-oelang*, nog eenmaal, nog een keer; *mĕngoelang*, herhaaldelijk iets zeggen, doen of ergens heengaan; *mĕng-oelangi*, herhaaldelijk naar iemand of iets gaan zien; *bĕroelang kata*, zijne woorden herhalen, herhaaldelijk spreken; *adapon andjing itoe, djikalau dipoekoel sakalipon, bĕroelang-oelang djoega ija kapada tĕmpat jang banjak̤ toelang itoe*, al wordt een hond ook geslagen, toch komt hij herhaaldelijk naar de plek waar veel botten zijn. Sprw.; *tĕroelang mimpinja*, toevallig werd zijn droom herhaald; *oelangan*, herhaling; *oelang-oelang*, herhaalde malen; *tali oelang*, touw dat door meer dan één katrol loopt; *bĕr-oelang-oelangan*, steeds bij herhaling; *oelang-aling*. herhaaldelijk met verscheidenheid, ook: kruisen van een vaartuig, heen en weer varen, Sadj. Mal. 143; *gantang oelang-aling*, een inhoudsmaat voor het meten van stofgoud, waarmede men ook met de bodemholte meet, zoodat zij herhaaldelijk omgekeerd wordt; *oelang-oelang*, e. s. v. versiersel in het haar der vrouwen, bestaande uit een reep van *pandan*-blad, waarin bloemen gestoken zijn.

اولڠ٢ **oeloeng-oeloeng,** Jav. de kiekendief, e.s.v. sperwer, zie *hĕlang*.

اولڠ **oling,** topzwaar, waggelend,

ook bij M.; *měngoling-oling*, heen en weer schommelen, slingeren, van een vaartuig door de golven, of van water in een vat, waartegen gestooten is, ook: schudden met het hoofd, b.v. *maka sakaliannja pon ḳairánlah sěrta měngoling-oling akan kapalanja*, allen waren verbaasd en schudden met hun hoofd, Pěl. Dj.

اولغ **oleng,** rank van vaartuigen; *oleng-oleng*, alleen in *o.-o. kěmoedi*, horizontaal draaispil voor de stuurtalies op een indisch vaartuig, stuurrad; *kaolengan*, rankheid, v. d. W. zie het vor. wrd.

اولڤ٢ **oelap-oelap,** brij v. *kěladi*, e. s. v. aardvrucht, met kokosmelk, *santan*.

اولوڤ **oeloep,** ankerkluis, het gat waardoor de ankerketting naar buitenboord loopt.

اولق **olaḳ,** I. de tweede haspel, waarop het garen van den eersten, *roewing*, gehaspeld wordt; *měngolaḳ*, daarop haspelen.

II. Měn. terugstrooming, keering, v. het water door eene verhindering. Dit schijnt de juiste beteek. te zijn. Zie III; draaiing, warreling van een stroom, zijwaartsche afwijking van de eens aangenomen richting; schadawzijde, afgekeerde zijde van wind of regen; *angin olaḳ*, dwarrelwind, wervelwind; *olaḳ ajar*, draaikolk; *olaḳ* en *pěngolaḳ pintoe*, kamerschut voor eene deur; *olakan kěmoedi*, zog, kielwater, H. T.; *olaḳ dajoeng*, de warreling door de riemen veroorzaakt; *měngolaḳ*, draaien, warrelen, zijwaarts afwijken; *ombaḳ měngolaḳ kalaoet*, de golven springen of deinzen terug naar zee, v. d. W.; *běrolaḳ*, warreling hebben, van eene rivier; hiervan ook *bolaḳ* in *bolaḳ-balik; tidaḳ běrolaḳ pikirannja*, hij verandert niet van gedachten, v. d. Tn.

III. terug: *měngolaḳkan*, teruggeven, retourneeren. Oend. Djambi. Van *olaḳ* komt waarschijnlijk *bolaḳ* (*běr* + *olaḳ*) en *tolaḳ* (*těr* + *olaḳ*).

اولق **oloḳ,** I. spot, voor-den-gekhouderij; *měngoloḳ-oloḳ* en *měmboewat oloḳ-oloḳ*, spotten, voor den gek houden, Ibr. b. Ch.; *pěngoloḳ*, spotter.

II. e. s. v. kettingsteek voor zoom met een grove naald en ongetwijnde zijde gewerkt, zoo, dat de steken ruitjes vormen.

اولق **oliḳ,** = *olit*, in slaap brengen, op de knieën in slaap wiegelen; *lagoe pěngoliḳ*, slaapdeuntje, liedje. Max. 162.

اولك **oelěg,** Jav. wrijvend door elkander roeren; *sambal oelěg*, een van de vele sambals of bijspijzen.

اولم **oelam,** ook *hoelam*, rauwe toespijs bij de rijst, uit het plantenrijk; = *roedjaḳ* op Java; *oelam-oelam*, allerlei rauwe toespijs. Pel. Abd. 28 r. 4; *oelam-oelam* en *oelaman*, wat op zulk een toespijs gelijkt, fig. voor een onwettige bijzit.

اولن **oelan;** *oelan tampala*, e. s. v. gouden hoofdversiersel, plat, rond, ter grootte van een 2½ centstuk, gebruikt in het haar ter linker- en rechterzijde van het hoofd der bruid.

اولن **oeloen,** dienaar, onderdaan.

Ook gebruikt als pers. Vrnw. 1e en 3e pers. enk. en meerv. in de Hss. Het gebruik hiervan is nederiger dan dat van *dĕngan*.

اولو **oeloe,** I Ar. meerv. van *dzoe.* II. begin, hoofd, zie *hoeloe.*

اوله **olah,** manier van doen, manieren, kuren, kunsten; *mĕngolah*, allerlei kuren of kunsten vertoonen, om den schijn van iets te ontgaan; ook zonder die reden, Am. Hamza, waar het kunsten vertoonen in het algem. is; kunst en vliegwerk gebruiken, door allerhande middelen verrichten; klaarmaken van spijzen. Ook wordt *olah* dikwerf = *pĕri* gebruikt, b.v. *bagitoelah olahnja*, zoo is het er mee gesteld; *dĕmikianlah olah tjĕritĕranja*, zoo was de toedracht van zijn verhaal, H. Boedj.; *olahan*, kurig, Sadj. Mal. 204, 227; *sa'olah-olah*, alsof, wordt ook gebruikt in de beteek. van *kalau-kalau*, b.v. *djangan banjak katamoe, sa'olah-olah dikata orang ĕngkau pĕnakoet.* H. Asm. Pati, men zou mogelijk van u zeggen, dat ge een lafaard waart; *boekan olah-olah*, buitengewoon, Jat. Nast.

اوله **olih,** door, uit kracht van, ter oorzake van, omdat, daar, dewijl; *olihnja*, door hem of haar, daardoor, doordat; *olih karĕna* en *olih sĕbab*, om reden, omdat, ter oorzake van; *bĕrolih*, verkrijgen, in handen komen, regeert het Voorz. *akan*, dat meestal wordt weggelaten, *bĕrolih akan*, in handen gekomen; hiervan *bolih*, kunnen mogen, dat soms wordt gebr. i. pl. v. *bĕrolih*, Masj. 'lhak 74; *ta' bolih*, het mag niet; *ta' bolih tidak*, het moet; *bolih-ta'bolih*, mogen of niet; *bolih dĕngan bolihnja*, als het maar eenigszins kan; *sabolih-bolihnja*, zooveel mogelijk, in dezen zin ook *sabolih-bolihan*, Hik. Abd. 153, dringend; *mĕmpĕrolih*, verkrijgen, bekomen, erlangen, verwerven; *dipĕrolih*, verkregen enz. worden; *tĕpĕrolih*, te verkrijgen, verkregen; *pĕrolehan*, verkrijging, erlanging verwerving, ook: het verkregene, b.v. *satoepon tiada pĕrolehannja*, dat leverde hem niets op, daarvan verkreeg hij niets. Soms wordt *olih* gebruikt in de bet. van daar, dewijl, b.v. *olih ija islá, makam kami pohonkan*, aangezien hij een Mohammedaan is, smeeken wij om hem, S. M. 82.

اولى **aula,** Arab. passender, geschikter, beter; *inna aula*, voorwaar het is beter.

اولى **oelai,** I. e. s. v. eetbaar zoutwaterschelpdier.

II. ronddraaien, zooals rijst in een kookketel, een draaikolk in stroomend water, M.

اولي **oeli,** I. *mĕngoeli*, kneden van deeg, was, leem en derg.; *oelian* of *oelen*, kneedsel, wat gekneed is, ook: e. s. v. dunne koek; *pĕngoeli*, kneder, gereedschap om te kneden.

II. *oeli-oeli*, wisscher van een kanon, Mal. br. van den Sulthan van Sijak aan den Gouv. Gen. of het zou *oelai-oelai* moeten zijn? Zie *oelai* II.

اوليا **aulija,** Arab. meerv. van ولى door de Maleiers ook als enkelv. gebr. Zie *wali.*

اوم **aoem**, dreun, galm, klagend gebrul, b.v. van een tijger; *mĕngaoem-aoem*, klagend brullen; *harimau mĕngaoem tidak mĕnangkap*, Sprw. blaffende honden bijten niet; *mĕngaoem* ook overdrachtelijk van 't brommen v. vliegen en muggen gebezigd, C. en S.; *pĕngaoem-aoem*, brulling.

اومر **oemoer**, zie عمر.

اومغ **oemang**, e. s. v. kleine zoutwaterkrabbe, die zich ledige schelpen tot woning kiest, ook *kĕtengkang* geheeten; *laksana binatang oemang oemang, dimana sarong hoedang, disitoe tĕmpat mĕnoempang*, Sprw. om iem. armoede en afhankelijkheid aan te duiden, Mes. Kag. en volg. C. en S. ook *amang-oemang*.

اومغ٢ **omong-omong**, Jav. keuvelen, praten.

اومل **omel**, Jav. *ngomel-omel*, knorren, kijven, zie *tjomel*.

اومم **oemoem**, zie *hoemoem*.

اومن **oeman**, ook *hoeman; mĕngoeman*, smalen, uitmaken, doorhalen.

اون **awan**, wolk, regenwolk; golvende uitsnijdingen aan een kleed of in hout of op aardewerk; *bĕrawan-awan*, bewolkt gemarmerd, van iets dat aldus geverfd is, krullen aan letters en derg.; *awan bĕrarak*, voortstuwende wolken, ook: e. s. v. lofwerk; *awan mĕlarat*, afdrijvende wolken, mede e. s. v. lofwerk; *awan pingi*, zie *pingi; awan kĕmawan*, de wolken, das Gewölk; *mĕngawan*, naar de wolken gaan, zooals b.v. een luchtballon; ook de bepaling hemel in de samenstelling hemelhoog, zie *tinggi; bĕrawan-awan*, bewolkt, met wolken; *awan jang mĕngandoeng hoedjan*, wolken die van regen zwanger gaan; *sĕpĕrti kilat dalam awan*, als wêerlicht in de wolken; *tĕrbit dari dalam awan*, uit de wolken te voorschijn komen; *awan bĕrsilap*, loofwerk, waarvan de takken onder en over elkander heen schijnen te gaan; *awan sĕlimpat*, door elk. loopende wolken, de naam van e. s. v. versiersel, Ibr. b. Chas.

اون **oewan**, ook *wan*, verk. van *toewan*, gebruikt als titel = *ĕntjik; ĕntjik oewan*, titel voor de mannelijke afstammelingen van den Bĕndahara en den Toemĕnggoeng van Djohor; *mĕngoewan* en *mĕngoewani*, beheeren, regeeren, H. Pas. pag. 70, bewaken v. e. graf, Sailoe's Salatin, ook v. e. weg. Zie Facs. pag. 42 r. 4. H. Boedj.

اونت **oenoet**, wijz. van *roenoet*, nagelaten spoor; *mĕngoenoet*, het spoor van iets volgen, nauwkeurig nagaan, met volharding najagen en trachten te erlangen.

اونر **onar**, schelmstuk, schandaal; zie *honar*.

اونس **onis**, bleek, afgemat, van het gelaat, ongeveer = *poetjàt*, b.v. *moeka jang manis mĕndjadi onis*, haar vriendelijk gelaat werd bleek, Pr. Dj.; *moekanja onis bĕkas bĕrdjaga*, haar gelaat was bleek (of afgemat) van het waken, id. Het komt telkens voor als een gevolg van schreien.

اونس **oenoes**, uit eene scheede trekken; zie *hoenoes*.

اونغ٢ **oneng-oneng**, afstammeling in den 5ⁿ graad. De volgorde is

aldus: *anak̤*, *tjoetjoe*, *tjitji*, *pijoet*, *oneng-oneng*, H. Riau.

اونڤ **oenap**; *mĕngoenap*, alleen, d. i. onvergezeld, gaan.

اونق **oenak̤**, omgebogen, haakvormige doren. Mĕn. e. s. v. rotan, die langs den grond kruipt met haakvormig omgebogen dorens.

اونم **oenam**, slak; ook e. s. v. eetbaar zeeschelpdier, welks hoornschelp bruin van kleur en getand is; het dekseltje of *tampoek̤* van deze schelp wordt gebruikt als een van de bestanddeelen van den wierook; *koelit oenam*, slakkehuis; *pĕrmata oenam*, de oniks, e. s. v. edelgesteente.

اونن **oenan**, markt, jaarmarkt, Abd. sch. wrdb. = *pĕkan*; in het Bat. *onan*, id. Volgens M. markt die op een gezetten tijd gehouden wordt.

اوني **oenai**, taai, zacht, week, van kippedrek; *minjak̤ oenai*, benzoë-olie, daar die veel op kippedrek gelijkt.

اوني **oeni**, I. ook *hoeni*, Pad. bovenl. *mĕhoeni*, bewonen = *mĕndoedoeki; koersi nan tidak̤ bĕrhoeni*, een onbezette stoel; *salama ālam bĕrhoeni*, zoolang de wereld bewoond is; *tĕmpat bĕpĕrhoeni*, een plaats, waar zich geesten ophouden, G. v. W.

II. Jav.? de vlasboom, R. v. E. e. s. v. vrucht, e. s. v. zure bessen op Java.

اوه **awah**, duidelijk, onbelemmerd, van het zien; *kaäwahan*, duidelijkheid van het zien. Zie ook *awas*, *lawas* en *lawah*.

اوه **oeweh**, ook *weh*, vertrouwelijk aanspraakswoord, gebruikelijk tusschen man en vrouw, en vrienden.

اوي **awai**, niet verkregen of het doel niet bereikt hebbend, er met ledige handen afgekomen zijn, teleurgesteld zijn. Zie ook *abi*.

اوي **oewe**, I. *koetika oewe*, Mal. Sam. II, p. 155, wellicht hetzelfde als *awai*, zie ald.

II. chin e. s. v. verglaasd aarden pannetje met ooren en deksel, zooals onze melkpannetjes.

اويد **ojod**, Jav. wortel, = *akar*.

اويڠ **oejoeng**, slingerend, waggelend; *oejoeng kapala*, duizeling; *oe. ambang*, slingerend of waggelend voortgaan; zie *hoejoeng; bĕroejoeng-oejoeng pĕrgi kapĕkan*, naar de markt stroomen. Zie *doejoeng* en *doejoen*.

اوڽوت **onjot**, ook *njonjot; mĕngonjot*, rekken, b.v. van touw, leder en derg., aan iets rekbaars trekken, zooals een zuigend kind aan den tepel; *onjotan*, dat waaraan getrokken wordt, wat gerekt is. Zie *njonjot*.

اوڽق **onjak̤**; *onjak̤-anjik̤* op verschillende wijze heen en weer waggelen, zooals de tanden van een oud man of de palen van een oude omheining, = *oengah-angih*, zie ald.

اوڽوق **onjok̤**, ook *otjok̤; mĕngonjok̤*, toeduwen, opdringen, b. v. iets dat men niet wil koopen, een meisje dat men niet wil hebben; pogingen doen om iets te verkrijgen; iets najagen in dien zin, zie ook *otjok̤*.

اه **ah**, uitroep van wrevel, onwil, afkeer, pijn; ach, helaas.

اه **oh**, uitroep, b. v. als men zich vergist heeft.

اه **eh,** uitroep van spijtige verwondering.

اهداء **ihda',** Arab. op den rechten weg geleiden, het geleiden van de pas gehuwde naar haren echtgenoot, het leiden v. een offerdier naar Mekka enz.

اهل **ahl.** Arab. *ahli*, bij de Mal. volk, menschen, familie; mannen van het vak, bedrevene in iets, b.v. *ahloe-'lnoedjoem*, de sterrewichelaars; *ahl nĕgari*, burger; *ahl diwán*, of *ahl maḥkamah*, lid van een raad; *ahloe 'lībadat*, de godsdienstigen, zij die hunne godsdienstplichten getrouw vervullen; *ahloe 'laḥrám*, bloedverwant; *ahloe 'lḥikmat*, de man van het vak; *ahloe 'limán*, het volk der geloovigen; *ahli warits*, de gezamenlijke erfgenamen, de erven; *boekannja akoe ahli bagai jang dĕmikian*, voor zoo iets ben ik niet de man van het vak; *ahloe'lkitáb*, schriftbelijders; *ahloe 'moesjáwarat*, lid van den raad; *ahloe'lḳoeboer*, de dooden; *ahloe'ldjanat*, de zaligen, de bewoners van het paradijs; *ahloe 'lnikaḥ*, de aangehuwden; *ahloe 'lwabari*, haartentbewoners, nomaden.

اهلاً **ahlan,** Arab. welkom!

اهلي **ahli** = اهل, zie ald.

اهمال **ihmál,** Arab. het veronachtzamen, verwaarloozen, verzuimen.

اهو **aho,** Tusschw. om te roepen, b.v. zooals Ned. halloh, ho!

اي **ija,** I. Pers. vrnw. hij, zij, het; ook meerv.; *ija-itoe* en *ija-ini*, dat is, dat wil zeggen, namelijk, en dat wel; *ijakah ataw tidaḳ* is het zoo, of niet? *ĕntah ija, ĕntah tidaḳ*, of het zoo is, of niet...; In den 3ⁿ en 4ⁿ naamval en achter de Voorzetsels *akan* en *dĕngan* wordt het pers. Vrnw. *ija* meestal *dia*, dat op Java ook in den 1ⁿ naamv. gebruikt wordt. Achter een Voorzetsel, dat op een klinker uitgaat, wordt het *nja*, b.v. *sĕrtanja*, *padanja*.

II. Bijw. v. bevest. ja, jawel; *mĕngijakan*, ja op iets zeggen, iets bevestigen.

ايا **aja,** voedster, kindermeid, d. l. Cr.

اياڤن **ajapan,** Zie *ajap*.

ايام **ajjám,** Arab. meerv. van *jaum*, dag; *ajjámoe 'lbaidl*, de heldere dagen, dat zijn de 13ᵉ tot den 15ⁿ van de maan.

ايب **iba,** I. ook *hiba*, weemoedig, bewogen, ontroerd, aangedaan; *iba kasihan* = *bĕlas kasihan*, Sj. Ardan H. Abd. 217, *kaïbaän*, weemoed, ontroering, aandoening, weemoedigheid.

II. weigeren, R. Zie *abi*.

ايب **iboe,** moeder, van menschen, dieren, planten enz. in samenstellingen evenals *indoeḳ*, *indoeng* en *ma'*. Het is beleefder dan *ĕmaḳ* en hoffelijk wordt het *bonda*. *Iboe-bapa*, vader en moeder, ouders; *iboe ajam*, klokhen, volwassen eierleggende kip; *iboe ĕmas*, gedegen goud; *iboe bidjeh*, tinerts in stukken; *iboe djĕbah*, voornaamste potje in een bételdoos; *iboe tangan* en *iboe djari*, de duim; *iboe kaki*, de groote teen; *iboe tangga*, de zijstijlen van een ladder; *iboe soengai*, de hoofdrivier; *iboe sawan*, e. s. v. steenpuist; *iboe nĕ-*

gari, hoofdplaats; *iboe panah*, de schietboog; *iboe pasir*, grove korrel in het zand; *iboe pintoe*, kozijn of post van een deur; *iboe swari*, vorstelijke moeder, Kin. Tab.; *iboe maha dewi*, de tweede vrouw des Vorsten als halfmoeder; Mes. Kag.; *iboe akar*, hoofdwortel eener plant; *iboe pĕmbohong*, aartsleugenaar.

ايبر٢ **ibar-ibar,** e. s. v. klein vaartuig.

ايبر **iboer,** troost, zie *hiboer*.

ايبس **ibas,** e. s. v. palm, de *gĕbang*-palm.

ايبغ **ebeng** = *embeng*, zie ald.

ايبق **ebeḳ,** e.s.v. voorhangsel of zeil voor deuren en vensters, dat met stutten schuin opgezet wordt. In het Palemb. ook nog de boeiplanken van een vaartuig.

ايبل **iboel,** e. s. v. *niboeng*palm met sterk, rood hout, v.d.W. Volgens and. het hout van den kokospalmstam, het harde gedeelte der palmstammen, dat onder de *roejoeng* ligt.

ايبم **ebam,** cylindervormige porseleinen pot met deksel.

ايبن **eban,** ook *heban*; *mĕngeban*, vierkant op zijde smijten; *ebanan*, wat aldus gesmeten is.

ايبو **ibau,** e. s. v. eetbare zoutwatermossel.

ايت **ajat;** *badjoe ajat*, nauw sluitend wambuis of baadje met korte mouwen, die slechts een gedeelte van den bovenarm bedekken.

ايت **itoe,** die, dat, de; *itoepon*, die, zij met nadruk, die nu, b.v. *maka orang itoepon bĕrlajarlah*, die lieden (zij) nu zeilden; ook komt *itoepon* dikwerf voor als verkorting van *dalam pada itoepon*, intusschen, dat zoo zijnde, daarop, zoo dan, en wel, zelfs, mits, edoch; ook gebruikt bij tegenstelling voor: ondanks dat, b.v. Hik. Abd. p. 231; *olih itoe*, daardoor, daarom, door dat middel; *itoelah*, dat is het, juist daarom; *itoe djoega*, dezelfde, hetzelfde; *itoe apa lagi*, zie bij *lagi*; *itoekan*, wat dat betreft; *sitoe*, *disitoe* en ook alleen *itoe*, daar, ginds, als dan; *kasitoe*, daarheen; *maka itoepon*, en ondanks dat, Hik. Abd. p. 231, Hik. Boedj. *itoepon dĕngan sjarṭ*, en dat wel onder voorwaarde. Voorts wordt *itoe* ook wel verkort tot *toe*, b.v. *toewantoe* voor *toewan itoe; patiktoe* voor *patik itoe*.

ايت **ajoet(?);** *ajoet-ajoetan*, een slavin als bijzit gebruikt, C. en S.

اية **ajat,** Arab. teeken, grafsteen; vers van koran of Bijbel.

ايتصال **itiṣál,** Arab. het aankomen, het bereiken, het vereenigd zijn enz.

ايتغ **itoeng,** ook *hitoeng; mĕngitoeng*, rekenen, berekenen, uitrekenen; er voor houden, in aanmerking nemen, achten; *itoeng-mĕngitoeng*, allerlei berekeningen maken; *salah itoeng*, rekenfout; *itoengan*, berekening, uitkomst eener berekening; als ware het; *ēlmoe pĕrhitoengan*, rekenkunde! v. d. W. mij slechts voorgekomen in boekjes van Europeanen. Zie bij *kira*.

ايتق **itiḳ,** eend; *itiḳ ajar*, *i. laoet* en *i. hoeloe*, soorten van kleine wilde eenden, = *bĕlibis; i. soerati* en *i. manila*, de zoogenaamde bergeend, een

groot soort van eenden. Mĕn. *tapak itik*, een ingezet stuk onder aan de pijp v. e. atjihbroek; *bagai itik poelang pĕtang*, achter elkander loopen een voor een, v.d.Tn.; *itik angsa*, de alleen vliegende wilde eend, C. en S., wellicht *itik asa*, want *itik angsa* zijn eenden en ganzen, zie *asa* III; *itik bĕrtadji*, eend met sporen, fig. uitdr. voor een pochhans, een pochende lafaard; *sapĕrti itik mĕnĕngarkan goentoer*, als een eend luisterende naar den donder, Sprw.

ايتم **itam**, zwart; zie *hitam*.

ايج **edja**, van het Arab. *hedjá*; *mĕngedja*, spellen; *edjaän*, wat gespeld is of wordt; *pĕngedjaän*, spelling.

ايجاء **idja'**, Arab. uitvinding, schepping. Volg. v.d.W. *idjád*.

ايجاب **idjáb**, Arab. toeslaan, een koop aannemen; *mĕngidjábkan*, te koop aanbieden, in het bod toestemmen, met een bod genoegen nemen. Ook: verhooren van een gebed en bevestigen in den godsdienst, d. B.

ايجغ **edjoeng**, de naam van een Maleischen volksstam onder Riouw.

ايجوق **idjoek**, eene haarachtige zelfstandigheid, groeiende tusschen stam en blad van den ĕnau of arenpalm, waarvan men touw, matten, bezems en derg. vervaardigt en die ook gebruikt wordt voor dakbedekking; *idjoek toedjoeh bĕlambang*, zeven bos *idjoek*; *tali saoeh idjoek*, een ankertouw of kabel van *idjoek*.

ايجيق **edjek**; *mĕngedjek*, bespotten, beschimpen, honen, met woorden of gebaren, ironisch en door naäping, inz. met een ander sprekend.

اذجين **idjin** = *idzin*, verlof.

ايچ **etjă**, Jav. aangenaam van smaak, reuk of gevoel. Zie *sĕdap* en *enak*.

ايدا **idá**, Arab. het helpen, het bijstaan; hulp, bijstand.

ايدر **idar**, verandering v. plaats, afvallen door stroom of wind van een vaartuig, afwijking van den koers; *mĕngidar*, van plaats veranderen, zijwaarts plaats maken, opschuiven, afvallen door stroom of wind; *angin mĕngidar*, de wind draait; *bĕridar-idar*, rondgaan, rondloopen, zwalken, omloopen, rondwandelen, rondreizen, rondtrekken, de ronde doen, ronddraaien, rondwentelen van hemellichamen, b.v. *bintang bĕridar*, dwaalster, planeet; *mĕngambil idar* of *mĕmboewang idar*, rekenen op het afvallen van een vaartuig; *mĕmboewang idar*, ook uit beleefdheid een weinig opzij gaan; *mĕngidarkan piala*, den beker laten rondgaan; *pĕridaran doenia*, de wisselingen van het ondermaansche, b. v. *datanglah kapada pĕridaran doenia*, zoo geschiedde het bij de wisseling van het ondermaansche; wordt gebr. bij de meedeeling van 's Vorsten overlijden. Dat het geen fig. uitdr. voor *sterven* is blijkt hieruit, dat het woord voor sterven doorgaans op deze uitdr. volgt, zie b.v. Sadj. Mal. pag. 74, *mĕngidar tontonan*, ter beschouwing ronddragen of rondleiden, b. v. zijne bruid bij de gasten, Prab. Dj.; *mĕngidari*, rondgaan of rondreizen in of op, b.v. *mĕngidari*

sĕgala moeka boemi, de geheele oppervlakte der aarde bereizen; *idar-idar*, opstaande schermen, die men rondom iets zet; *kĕtika dan idaran*, teekenen van goede en slechte tijden om iets te verrichten; *idaran naga lajang-lajang doewa-bĕlas tapak ba-jang-bajang*, het teeken van de zwevende draak is, als de schaduw twaalf palmen is; een bijgeloovig teeken bij het uitzeilen van vaartuigen enz.; *salagi ada pĕridaran tjakrawala matahari boelan dan sĕgala bintang*, zoolang er een rondwenteling is der sfeeren van zon, maan en sterren, geijkte uitdrukking in brieven.

ايدغ **idoeng,** neus, zie *hidoeng*.

ايدڤ **idap;** *mĕngidap*, langdurig lijden, sukkelen, lang ziek zijn, sleepend van een ziekte; *mĕngidapkan*, ook zich voortdurend bezorgd over iets maken; *mĕngidap pĕroet*, voortdurend gebrek aan eten hebben; *ida-pan*, chronisch lijden, dat waarmede men zich voortdurend bezorgd maakt.

ايدم **idam,** trek hebben in iets, zie *hidam*.

ايدن **edan,** Jav. gek, dwaas = *gila; edan kasmaran*, dol verliefd, smoorlijk verliefd; *mĕngedan*, zich gek voordoen, zich gek aanstellen; gek worden; *kaëdanan*, gek geworden, Prab. Dj.; gekheid, dwaasheid.

ايده **idah,** geschenk tot aanknooping van een minnehandel, inz. van vrouwen aan mannen; *mĕngidah*, een minnehandel aanknoopen door zulke geschenken te geven; ook: een geschenk geven, van den bruidegom aan de bruid en omgekeerd, Prab. Dj.; *mĕngidahkan*, iets tot zulk een geschenk maken, Mes. Kag.; *idah tĕ-rang*, zulk een geschenk met wettige bedoelingen; *idah gĕlap*, id. met onkuische bedoelingen; *idahan*, minnegeschenk, Prab. Dj.; *pĕngidah*, middel ter aanknooping v. een minnehandel. Sadj. Mal. 377, 378.

ايار **ajar,** water, vocht, nat, sap, zog, saus; ook gebruikt als samenstellend woord voor allerlei sappen en vochten, b.v. *ajar alas*, het zoete water vóór de monding van rivieren, v.d.W. en C.S.; *ajar anggoer*, wijn; *ajar teh*, gezette of getrokken thee; *ajar bagoes*, goed drinkbaar water; *ajar bah*, overstrooming; *ajar bĕkoe* en *a. batoe*, ijs; *ajar bĕlanda*, Seltersweter; *ajar bĕrkoekoes*, gedistilleerd water; *ajar boewah*, vruchtensap; *a. dadi*, wei; *ajar djĕrĕnih*, helder water; *ajar djĕrĕnih ikannja djinak*, in helder water is de visch mak, Sprw. in een goed geordende maatschappij leeft men rustig, v.d.Tn.; *ajar ĕmas*, verguldsel; *a. goela*, suikerwater, stroop; *ajar kahwa*, gezette koffie; *a. kandji*, dunne rijstepap of stijfsel; *ajar kĕsak-tian*, geheiligd water. M.; *ajar lĕbah* of *a. madoe*, honig; *ajar lijoer*, zever, kwijl; *mĕndjilat ajar lijoer*, eerst verachten en later iem. prijzen, v.d.Tn.; *bĕrkĕring ajar lijoer*, tevergeefs praten of raadgeven, v.d.Tn.; *a. kĕroeh*, troebel water; *a. loedah*, spuw, spog; *ajar loeka*, bloed, dat uit een versche wond stroomt; *ajar mandi*, badwater, fig. gewoon zijn, niet meer vreemd

vinden, v.d.Tn.; *sa'ajar mandi*, kamponggenoot; *ajar masin*, brak of zout water; *ajar mata*, tranen; *ajar mata djatoh kapĕroet*, stil verdriet hebben, inwendig aangedaan zijn, v. d. Tn.; *mata-ajar*, bron, wel; *ajar mati*, bocht, inham in een rivier, kreek, d. l. Cr.; *ajar mawar*, rozewater; *ajar moeka*, uitdrukking van het gelaat, ook de gelaatstrekken, Ism. Jat. p. 98 en H. Abd. p. 126; gelaatskleur, Sw.; *ajar hangat*, kokend water voor het zetten van thee of koffie; *ajar lata* = *ajar tĕrdjoen*, waterval, Max.; *ajar garam*, pekel; *ajar perak*, zilverinkt om mee te schrijven; *ajar rasa*, kwikzilver. Mĕn. water dat door den grond of de steenen zijpelt, v.d.Tn.; *ajar tĕpoeng tawar*, water met tooverkracht, heilig water, C. en S.; *ajar moetlak*, reinigingswater; *ajar makroeh*, water, dat voor de reiniging ongeschikt is; *ajar sĕni*, urine; *mĕmboewang ajar sĕni*, urineeren, pissen; *ajar sĕmbahjang*, reinigingswater voor het moham. gebed; *ajar poedjaän*, hetzelfde bij de gebeden der Hindoes, Prab. Dj. wijwater; *ajar soesoe*, melk; *ajar soesoe dibalas dĕngan ajar toeba*, Sprw. goed met kwaad vergelden, v. d. Tn. Ook alleen *ajar*, wanneer *soesoe* is voorafgegaan, zie aldaar; *ajar soesoean*, plantenmelk; *ajar sĕrani*, doopwater; *ajar tawar*, zoet water; *ajar tĕboe*, suikerrietsap; *ajar tĕpoeng*, dun beslag; *ajar tĕrbit*, water, dat uit den grond opborrelt, v.d.Tn.; *ajar timah*, vertinsel; *anak ajar*, zie bij *anak*; *batang ajar*, rivier; *kajoe ajar*, aralia Chinensis M.; *moeka a.*, waterspiegel, oppervlakte van het water, *mata ajar*, bron-ader, wel; *tanah ajar*, landgoed, landhoeve, vaderland; *tanah ajar laïn*, een vreemd land; *boewang ajar*, zijn gevoeg doen, onderscheiden in: *boewang ajar bĕsar*, een groote boodschap, en *boewang ajar kĕtjil*, een kleine boodschap; zie hiervoor ook bij *soengai; mĕngajari*, bewateren, iets van water voorzien; *kaäjaran*, water binnen krijgen, Sadj. Mal. p. ٩٤, r. 11, van vaartuigen enz. ook in den krijg gewond zijn, gewonden hebben v. e. leger; *ajar-ajar*, e. s. v. vrucht gelijkende op de langsat, maar kleiner en ronder, M.; *ikan ajar-ajar*, e.s.v. eetbaren zoutwatervisch, v. d. W. zie *iri-ira; mĕngadoe ajar dĕngan garam*, water met zout vermengen, Sprw. wordt gezegd van het geval, dat een man een tweede, jongere vrouw meer bemint dan zijn eerste, en alle middelen daartegen tekort schieten, v. d. W.; *ajar dari tjoetjoeran atap djatohnja kapĕlimbahan djoega*, de appel valt niet ver v. d. boom, Sprw. v. d. Tn.; *mĕngajar*, zich als water voordoen, zeer scherp zijn v. wapens, v. d. Tn.; *bĕpĕrajarkan*, bewateren, drenken in dien zin, bevochtigen.

ايَر **era,** om iets geven, = *fadloeli; ta-era*, er niet om geven. Ook *erar*, Sw.

ايرا٢ **ira-ira,** e. s. v. eetbaren, goudkleurigen zoutwatervisch, e.s.v. dolfijn.

ايرام **irama,** Jav. maat in de muziek; *mĕngirama*, de maat slaan, b.v.

mĕngidoeng pĕrlahan-lahan dan bĕrkĕkawin sĕrta mĕngirama, hij neuriede zachtjes en verhaalde zingend terwijl hij de maat sloeg, Pr. Dj.

ايران **erán,** Perz. Perzië.

ايروت **eroet,** scheefgetrokken, verwrongen, scheef, verkeerd, ook van zien; *bĕreroet-eroet*, scheefgetrokken v. d. lippen, Hik. Boedj.; *pandangnja bĕtoel mĕndjadi eroet*, zijn juiste aanschouwing werd verkeerd. Ibr. b. Chas.; *eroetlah pĕkĕrdjaännja*, zijn werk week af van zijne instructie; *eroet-bengoet* en *erang-eroet*, krom en scheef in verschillende richtingen; *erang-eroet roepa bibirnja*, Mes. Kag.; *mĕngeroetkan moeloet*, d. mond scheef trekken. In de HSS. meest *heroet.*

ايرت **eret;** *mĕngeret*, sleepen, achter zich aan trekken; *mĕngeret hati*, het hart vervoeren, de Holl. 5e dr. 130; *mĕngeret orang*, iem. b.v. een blinde, voorttrekken, geleiden, iem. medesleepen, overhalen om mêe te doen, v. d. Tn.; *jang boeta datang bĕreret*, de blinden kwamen met hun geleiders; *mĕngeret dĕngan ramboet*, bij de haren voortsleepen; *mĕngeret tali bagral*, een muilezel bij den toom leiden, H. Groel; *mĕngeret-eret koeda*, een paard afleiden bij den teugel; *pĕngeret*, wat voortsleept of trekt, ook de naam van een visch, M.; zie ook *seret* en *hela.*

ايرس **eras,** uit één stuk, niet gelascht of aaneengevoegd, b.v. *tiang gandja eras*, mast en steng uit één stuk; *kapala toengkat jang eras*, knop en stok uit één stuk; *mĕngeras*, in één stuk doorloopen; *eras-eras* en *eras-erasan*, wat aan iets anders gelijk is, wedergade; zie ook *toempang.*

ايروس **iroes,** I. Jav. houten spaan om de gekookte rijst om te roeren, platte houten lepel in de keuken.

II. = *diroes*, besproeien, besprenkelen, b.v. *di-iroeskannjalah kapada toeboeh toewan poetĕri*, het werd door hen gesprenkeld op het lichaam van mevrouw de prinses; *mĕngiroeskan ajar kapada jang pingsan itoe*, water sprenkelen op de bezwijmden, M.

ايريس **iris,** afgesneden stukje of schijfje; ook *hiris*, zie ald.

ايرغ **erang,** I. zwart, donkerblauw, donkerrood; *djamboe erang*, een donkerroode djamboevrucht; *kaërang-erangan*, zwartachtig enz., v. d. W. Jav. *irĕng.* Zie *perang.*

II. alleen in *erang-eroet*, zie *eroet.*

ايروغ **iroeng,** e.s.v. klein chineesch kopje, waaruit arak gedronken wordt; *djamboe iroeng*, de cachou-vrucht, zie bij *erang.*

ايروغ٢ **eroeng-eroeng,** tapgat, spuigat op een vaartuig, riemgat, ook opening in een badkuip, bak, vat of vijver om daaruit het water te laten wegvloeien.

ايريغ **iring,** volgen, achter; *mĕngiring*, volgen, begeleiden, vergezellen als volgeling; met bep. object, *mĕngiringkan*, b.v. *mĕngiringkan djĕnázat*, de lijkbaar volgen; *mĕngiringkan anaḳnja*, zijn kind volgen; *mĕngiring djalan*, evenwijdig met den weg, in dezelfde richting van den weg; *djalan bĕririring*, achter elkander gaan, in

colonne marcheeren; *iringan*, gevolg, stoet; ook achter, b.v. *di-iringan balai itoe ada taman*, achter dat open gebouw was een hof; *di-iringan djambatan*, achter de brug; *pĕngiring*, volgeling, volgers, stoet, sleep, gevolg; *pĕngiringan*, afhankelijkheid, aanhang, aankleef, gevolg, stoet; *bĕriring*, achter elkander; *bĕriring-iringan*, elkander volgend, Djaj. Langk.; *miring*, hellend, schuin afloopend van *oemiring*, Jav. Zie ook *sĕmbahjang*.

ايرڤ **irap,** = *kirap*, zie ald.

ايرڤ **iroep;** *mĕngiroep*, slorpen, leppen; *pĕngiroep*, slorper, likkebroer.

ايرق **erak;** *mĕngerak*, zich van iets, waar het tegen aangesloten was, verwijderen, opschikken, plaats maken, scheiden, afscheid nemen, van elkander verwijderen, uit elkander doen, b.v. *kita bĕrerak dĕhoeloe*, laten wij vooreerst scheiden; *oelar mĕngerak lingkarnja*, de slang opent hare bochten; ook: wenden, keeren, v. e. rij- of vaartuig, boek, leger enz. b.v. *maka tantara itoe eraklah akan oendoer*, het leger nu maakte rechtsomkeert, om af te deizen, H. Boedj.; *mĕngerakkan*, losmaken, ontplooien van vaandels, b.v. *toenggoel pandji-pandji di-erakkan*, Sj. Ind. Kĕs. Zie ook *elak* en *beloek*. Van *bĕrerak* komt, naar men meent, bij verkorting *berak*, kakken.

ايرق **irik,** I. *mĕngirik*, trappen, treden, betreden, uittreden met voeten of pooten, b.v. de zaadpadi, daar stampen die beschadigen zou; ook met geweld met voeten of vuisten door iets heen persen; *pĕngirik*, treedpers, perskuip, ook: treder, perser; *pĕririkan*, de plaats, waar het graan uitgetreden wordt, dorschvloer. Zie *elak* I en *beloek*.

II. een bamboezen zeefje, waarin de kok de afgekookte groente enz. laat doorzijgen, kleinzen; Batav. zeef, dorschmachine, b. v. *taroh di-irik, kasih mĕlilih ajarnja*, doe het op de zeef en laat het nat wegvloeien.

ايرلوجي **ajarlodji,** ook *arlodji*, horlöge.

ايرم **iram,** I. van kleur veranderd, van het gelaat, b.v. door beschaamdheid of verlegenheid; kakelbont, M.

II. *iram-iram*, geplooid boordsel, dat van de randen der *pajong oeboer-oeboer* afhangt; *boenga iram-iram*, e. s. v. bloemdragende waterplant.

ايرم٢ **irim-irim,** Jav. e.s.v. waterplant met fraaie bloemen. Pr. Dj.

ايرماد **ajarmada,** zie *armada*.

ايرو **irau;** *mĕngirau*, zich bemoeien met, geven om, belangstellen in, notitie nemen van, talen naar, b.v. *tidak iraukan nasi dan goelai*, niet talen naar rijst of toespijs, Ibr. b. Chas.; *tidak di-iraukannja jang laïn, mĕlainkan radja Chaibar djoega*, hij stelde in niemand belang, dan alleen in den Vorst Chaibar, R. Chaib; *djikalau bĕrhimpon sakalian radja isi boemi ini sakalipon akan sĕtĕroe hamba, tiada hamba iraukan*, al kwamen ook alle Vorsten van deze aarde bij elkaar, om mij tot vijand te zijn,

ik zou er niets om geven, H. Gr.

ايروفه **airopah,** Europa, europeesch.

ايري **iri**; *měngiri*, benijden zonder wangunst, iets wenschen ook te bezitten, wat e. ander bezit. Ook *hiri.*

ايسوت **esoet,** = *engsoet*, zie ald.

ايسڠ **isang,** = *insang*, zie ald.

ايسف **isap,** ook *hisap; měngisap*, zuigen, inzuigen, opzuigen, rooken van opium, schuiven, opslorpen van waterdampen door de lucht, aantrekken van lichamen onderling; *pěngisap*, zuiger, de persoon die zuigt; *p. darah*, bloedzuiger v. e. persoon. De naam van het dier is *lintah.* Zie ald.

ايسق **esaḳ,** I. aamborstigheid; *měngesaḳ* snikken onder het weenen; *těresaḳ-esakan*, snikkende, Max.; *esaḳ-esaḳ*, gedrongen, beklemd.

II. *měngesaḳ* opschuiven, opschikken, v.d.W.; mogelijk verkeerd voor *měngěsaḳ*, van *kěsaḳ*, zie ald.

III. *měngesaḳ*, door het eene neusgat ophalen, terwijl men het andere dicht houdt, Max. Zie *ěsang* en I.

ايسوق **esoeḳ,** morgen, den volgenden dag; *besoeḳ*, eene samentrekking van *běresoek*, later, in het vervolg; *esoeḳ hari*, morgen den dag; *pada kaësoekan harinja*, den daaraan volgenden dag; *diam esoeḳ*, overmorgen, M. dus = *loesa; esoeḳnja sapoeloeh hari*, tien dagen daarna, M.; *esoeḳ loesa*, morgen of overmorgen, te avond of morgen, wel eens in 't vervolg, bij tijd en wijle, den een of anderen tijd, Hik. Bandjar; *běresoekan hari*, als men den volgenden dag heeft, Niem. bl. 2e dl. 2e dr. p. 110; ook *běrkaësoekan hari*, Prab. Dj.; *měngesoeḳkan*, tot morgen, d.i. tot een onbepaalden tijd uitstellen.

ايسق **eseḳ,** in *děmam eseḳ*, e.s.v. tering, waarbij de opperhuid droog en schubbig wordt; v.d.W. geeft op *děmoen eseḳ?*

ايسن **isin,** Jav. beschaamd, zich schamen, schaamte, = *maloe; měngisinkan*, beschamen, beschaamd maken.

ايسي **isi,** inhoud, vulsel, dat wat ergens in is; *běrisi*, bevatten, inhouden, gevuld zijn; *ada isinja*, er is wat in; *isi boemi*, de bewoners der aarde; *isi kajoe*, het eigenlijke hout van een boom, in tegenoverstelling van het spint, *goebal*, en het hart, *těras; isi toeboeh*, het vleesch, in tegenoverstelling van de beenderen en het vet; *isi hati*, wat er in het hart omgaat; *isi hatinja itoe pon kalihatanlah pada moekanja*, Prab. Dj. wat er in zijn hart omging was te zien op zijn gelaat; *isi hoetan*, boschproducten Boeng. R. běs. p. 32; *isi kawin*, bruidschat, huwelijksgift; *isi moeloet*, dat waarvan iedereen den mond vol heeft; *isi něgari*, de inwoners, burgers; *isi pěroet*, de ingewanden; *isi roemah*, de huisbewoners, het huisgezin; *isi astana*, de paleisbewoners, het hof; *isi soerat*, de inhoud van een brief of geschrift; *isi sorga*, de hemelingen; *isi bědil*, de lading v. e. vuurwapen; *měngisi*, iets vullen, een vuurwapen laden; *pěngisi pěroet*, buikvulling; *isi kitáb*, inhoud van een boek.

ايصا **iṣá,** Arab. maken van een uitersten wil; legateering, testeering.

ايڠ٢ **ajang-ajang,** e. s. v. geneesmiddel uit het plantenrijk.

ايڠ **ijang,** I. ook *hijang* en *jang*, een godheid; *kajangan*, godenverblijf. II. *ijang-ijang*, weeklagen, ook Jav. b.v. *banjak pĕrkara madah dan ijang-ijang*, Sj. Sĕl. Dal.

ايڠ٢ **inga-inga,** afgetrokken, onnoozel rondstarend. Zie *mangoe*.

ايڠت **ingat,** aan iets denken, gedachtig zijn aan, zich herinneren, opmerkzaam zijn, op zijn hoede zijn, oppassen; *tiada ingat*, ook: zijn bewustzijn of denkvermogen verloren hebben; *ingat daripada pingsannja*, uit zijne bezwijming wêer bijkomen; *ingat akan dirinja*, uit een bewusteloozen toestand weer bijkomen, uit een slaap weer goed wakker worden; *bĕringat dirinja*, op zijn hoede zijn, b.v. *soeroeh bĕringat dirinja masing-masing, haripon malamlah*, laat ieder op zijn hoede zijn, want het is nacht, H. Asm. Pati; *mĕngingatkan*, waarschuwen, iets aan iemand herinneren; *mĕngingati dirinja sĕndiri*, zichzelven wachten of waarschuwen voor iets, H. Riau I. p. 1; *kasih ingat*, waarschuwen, vermanen; *ingatan*, gedachten, overwegingen, de Holl. 5e dr. p. 100 r. 9 v.o.; herinnering, vermaning enz.; *pĕringatan*, gedachtenis, aanteekening, nota; *soerat pĕringatan*, notitieboekje; *tanda pĕringatan*, gedenkteeken, souvenir; *ingat baïk-baïk*, pas ter dege op; *tĕringat akan*, zich toevallig iets herinneren, te binnen schieten; *ingat-ingat*, pas op! let op! bedenk! zie ook *loepa*.

ايڠر **ingar,** hinderlijk leven, geraas, getier; razen, tieren, leven maken, ook van een troep kikkers, H. Boedj.; *ingar-bangar*, allerlei leven of getier; *mĕngingar-bangar*, razen, tieren, misbaar maken; *mĕngingari*, iem. met geraas of getier lastig vallen.

ايڠوس **ingoes,** ook *hingoes*, snot, slijm; *mĕmboewang ingoes*, den neus snuiten; *boewang-ajar ingoes*, slijmafgang; *sakit ingoes*, de droes bij paarden.

ايڠين **ingin,** begeeren, belust zijn, verlangen naar, trek hebben in; *mĕmpĕringini*, belust maken op, iemand trek doen krijgen in b.v. *Raden Mantĕri dipĕringinja dĕngan pĕrĕmpoewan*, zij maakten R. M. belust op eene vrouw. Prab. Dj.; *kaïnginan*, belustheid, begeerlijkheid; *pĕringinan*, Ind. Poet. id. lust, begeerte.

ايڠو **ingoe,** zie *inggoe*.

ايڤ **ajap,** eten v. een onderdaan, als hij daarover spreekt tot den Vorst = *makan;* b.v. *patik mohon poelang katĕratak hĕndak ajap nasi*, C. en S., ik verzoek naar huis te mogen gaan, om te eten; *ajapan* = *makanan; ajapan baginda*, spijs, die de Vorst te eten geeft; *a. sisa*, 's Vorsten overgeschoten spijs; *bĕrajapan*, etende zijn, Mal. Sam.; *kaäjapan*, met spijs of drank begiftigd door den Vorst; *makan ajapan baginda*, de spijzen van den Vorst eten; zie *makan* en *santap*.

ايفر **ipar,** zwager, zwagerin; *bĕr-ipar*, een zwager hebben, zwager zijn; *pĕriparan*, zwagerschap. Zie *besan* en *biras.*

ايفق **epok̇,** matten taschje met deksel, ter berging van de sirih-benoodigdheden of klaargemaakte sirih-pruimpjes; *epok̇-epok̇*, e. s. v. kleine pasteitjes.

ايفل **ipil,** e. s. v. boom met goed timmerhout en zwarte boonachtige vruchten, *gandoe* genaamd.

ايفه **ipoeh,** de vergiftboom, antiaris. Men schijnt een tegengif te kennen voor de *ipoeh*, gelijk blijkt uit Sadj. Mal. pag. ٢٢. mijne uitgave, *karĕna masa itoe orang Malaka bĕlom lagi tahoe akan tawar ipoeh*, want destijds kenden de Malakanen nog niet het tegengif voor *ipoeh*. Voorts plantenvergif in het algemeen; *akar ipoeh*, e. s. v. kruipende, taaie plant, die voor bindsel gebruikt wordt.

ايق **ajak̇,** zeef voor droge waar, die bij het zeven heen en weer bewogen wordt; *mĕngajak̇*, zeven, ook: met het achterste heen en weer schudden bij het gaan; heen en weer slaan van een zeil bij te weinig wind; *pĕngajak̇*, zever, schudder met het achterste; *ajakan*, zeefsel; ook zeefje, b.v. *taroh didalam satoe ajakan jang haloes sakali*, K. B. doe het in een heel fijn zeefje; *ajak̇-ajak̇*, e. s.v. spin op hooge pooten, die voortdurend in schommelende beweging is, de hooiwagen.

ايق **ajoek̇;** *mĕngajoek̇*, beslapen, zie *antjoek̇*.

ايک **ika** en *iki*, Jav. = *itoe* en *ini; sika*, Mĕn. deze plaats, hier; *disika* = *disini*, alhier.

ايکت **ikat,** band, binding, verband, bundel, bos; invatting, omgeving, lijst, rand, omdijking, omwalling; *mĕngoeraikan ikatnja*, zijne banden losmaken; *mĕngikat*, binden, samenbinden, vastbinden, toebinden, in iets bij elkaar binden, metselen, toemetselen, snoeren, ook van den mond; met een wal, dam, muur of rand omgeven, inzetten van edelgesteente, opstellen van verzen, b.v. *mĕngikat laoet*, de zee bedijken; *mĕngikat pĕrang*, het leger in slagorde stellen; *m. panton*, minnedichten maken, en wel voor de vuist, Pĕl. Djin.; *ikat mati*, zoo vast binden, dat het niet meer los kan; *ikat pĕrang*, slagorde; *ikat pinggang*, gordel, middelband; *ikat tangan*, fooi, gift; *ikat pĕrigi*, rand van een put; *ikat tjĕngkam kĕra*, zekere manier van binden bij de staken eener omheining; *ikatan*, kas waarin een edelgesteente gezet is, Niem. bl. I, 4e dr. 133, bindsel, verbinding; *ikat-ikatan*, stukken in gebonden stijl, zooals b.v. de pantons, ook allerlei bindsel; *ikatan pĕrkataän*, woordverbinding; *pĕngikat*, wie of wat bindt, binder, bindmiddel; *bĕrikatkan*, tot rand, band, boordsel, kas enz. hebben; *apa pĕngikat kita*, waarmede zullen wij binden; *tĕrikat* en *dĕngan ikatnja*, gebonden, gekneveld; *jang tĕrikat tangannja*, wiens handen gebonden waren; *pĕrikatan*, verbindtenis.

ايکت **ikoet;** *mĕngikoet*, volgen, achternagaan, onderhoorig zijn, behooren tot, meegaan, vergezellen, gehoorzamen, vervolgen, navolgen, evenaren; volgens; *mĕngikoet soewara*, op het geluid van de stem afgaan, Am. Hamz.; *ikoet harga di Batawi*, volgens den prijs te Batavia; *bĕrikoet-ikoet*, herhaaldelijk, achtereenvolgens; *mĕngikoet djalan*, den weg volgen; *m. pĕrahoe*, met een vaartuig meegaan; *m. nama*, naar den naam (noemen); *ikoetan*, voorbeeld ter navolging; *ikoet-ikoetan*, beurtelings, v. d. W. volgzaam; *pĕngikoet*, volger, navolger, metgezel, aanhanger, bondgenoot.

ايکر **ekoer,** staart; ook gebruikt als hulp-Telw. bij de optelling van dieren en spottend soms ook van menschen, b.v. *doewa ekoer lĕmboe*, twee stuks koeien; *kita mĕngambil hambanja sa'orang sa'ekoer*, wij nemen hare dienstmaagden ieder eentje (spottend, Prab. Dj.); *anaḳ bĕrapa ekoer*, hoeveel kinderen? v.d.W. Ook van afgoden, die de gedaante van een dier hebben. *Ekoer sirih*, het steeltje van een betelblad, dat door de inl. geneeskundigen als sonde wordt gebezigd om de diepte van wonden te peilen; *e. koetjing* en *e. toepai*, soorten van geneeskrachtig gras; *e. lipas*, puntje haar in den nek, door Mal. fatten gedragen; *e. loetoeng*, slangstuk, e. s. v. kanon; *e. mata*, de buitenhoek van het oog; *mĕlihat dĕngan ekoer mata kapada*, schuin aanzien, van terzijde aanzien, Ind. Poet.; *e. poelau*, het smal uitloopende gedeelte van een eiland, Ind. Poet.; *e. kota*, het lagere gedeelte eener versterkte plaats, achterbuurt; *e. pari*, roggestaart, driekantig van een dolk of degen; *e. pipi*, het onderste gedeelte van de wang bij den mond; *e. soenting*, het steeltje van een bloem of pluimpje, dat men achter het oor in het haar steekt, H. Boedj.; *e. tikoes*, rattestaart, ook een ronde vijl; *bĕrekoer-ekoer*, achter elkander; ook overal achternaloopen zooals een kind zijne moeder; *sa'ekoer-sa'ekoer*, een voor een, van dieren; *mĕngekoer*, achteraan loopen, achter iem. loopen, het gevolg van iem. uitmaken; *sĕgala pĕlekoer*, al de volgelingen, het gansche gevolg, de geheele trein, M.

ايکل **ikal,** haarkrul, krullend doch niet kroes, wat als een teeken van moed beschouwd wordt, Sadj. Mal. 265; ook: golvend v. e. bosch, v. d. W.; *mĕngikal*, krullen van het haar; *ikal patah?* b.v. *anaḳ ramboetnja ikal patah*, H. Gr. en and.

ايکن **ikan,** visch; *ikan darat*, zoetwatervisch; *ikan laoet*, zeevisch; *i. kĕring*, gedroogde visch; *i. asin*, gezouten visch; *i. mas*, goudvisch; *ikan merah*, de roode Makassaarsche vischjes; *ikan bilalang*, de vliegende visch; *i. djoekoet*, allerhande vischspijzen; *ikan-ikan*, logplankje; *mĕmboewang ikan-ikan*, loggen. N.B. eene zeer uitvoerige opgave van visschen komt voor in de Vocab. Mal. Franç. van de la Croix 1889 pag. 153—157.

ايک **iga,** Jav. ribbe, zie *roesoeḳ*.

ايکق **ègèk̥**, een fat, pronker, salotjonker, C. en S. Wellicht het Ned. een gek, dat de Engelschen verkeerd hebben aangezien voor Maleisch?

ايکل **igal**; *mĕngigal*, pronken met den staart, van mannelijke vogels, zooals de pauw, kalkoen en derg.; opstaan van haar of vederen; ook: statig van stappen, v. d. W.; en van dansen, Am. Hamz. Sadj. Mal. 177, *mĕnari mĕngigàl*, theatraal dansen.

ايکو **igoe**, een juk van buffels of ossen, C. en S. Zie *kok̥*.

ايکو **igau**; *mĕngigau*, benauwd en hardop droomen, slaapwandelen, nachtwandelen, ook in een delirium zijn, Max.; *mĕngigaukan*, hardop over iets droomen; *pĕngigau*, iemand die hardop droomt, slaapwandelaar.

ايکه **egah**; *mĕngegah*, breedbeens loopen, daarbij beurtelings de schouders naar voren brengend.

ايلا **ilá**, Arab. het afleggen van een eed buiten rechten.

ايلت **elat**, list, kunstgreep, zie *ḥélat*.

ايلر **ilĕr**, Jav. kwijl, zever; *mĕngilĕr*, kwijlen, saliveeren, watertanden.

ايلر **ilir**, zie *hilir*.

ايلڠ **ilang**, zie *hilang*.

ايلڠ **eling**, Jav. oplettend zijn, gedachtig zijn aan, zich herinneren, opmerken, het oor leenen, luisteren, het oor neigen; *mĕngeling pada katanja*, naar zijne woorden luisteren; tot zijne leer overhellen, = *ingat*, zie aldaar.

ايلڤ **ilap**, I. het Arab. *chiláf*, zie aldaar.

II. *mĕngilapkan*, verduisteren, bedekken, wegmaken, verborgen houden.

ايلق **elak̥**, I. ook *helak̥*; *mĕngelak̥*, uitwijken, ontwijken voor een houw of een bevel; *mĕngelak̥kan*, afwenden, afkeeren, Abd. Moel. *mĕngelak̥kan kĕrdja*, het werk ontwijken, ontduiken. Zie *erak̥* en *béloek̥*.

II. *ikan elak̥*, e.s.v. eetbaren zoutwatervisch.

ايلق **elok̥**, mooi, schoon, fraai, sierlijk, bevallig; geschikt voor; *sama ta'elok̥*, van twee partijen, de een zoowel als de andere, niet mooi, d.i. in eene moeielijke positie; *elok̥ dipakai*, geschikt om gebruikt te worden; *elok̥ disingkap*, geschikt om weggenomen te worden; *elok̥ di-andjak̥*, geschikt om overgeplant te worden; *elok̥ dĕngan boeroek̥ ta bĕrtjĕrai*, goed en kwaad zijn onafscheidelijk; *kaëlokan*, schoonheid, fraaiheid.

ايلم٢ **ilam-ilam**, flauw, onduidelijk zichtbaar, nu eens zichtbaar en dan weer niet, b.v. van een vlucht vogels in de verte, of wolken aan de kim.

ايلن **eloen**; *mĕngeloen*, tot iets overreden, gunstig stemmen, verleiden, overhalen.

ايلو **ilau**, en *hilau*, terugkaatsing of flikkering van het licht op het water, op regen- en dauwdroppels en derg. Zie ook *kilau*.

ايلو **elo**, Ned. el, de oude Amsterd. el, = 68 centimeter.

ايلي **ilai**, ook *hilai*; *mĕngilai*,

schateren, luidruchtig lachen, Ibr. b. Chas. Kin. Tab. 67.

ايم **ajam,** ook *hajam*, hoen, kip, hen; *ajam balik*, een kip, welker vederen verkeerd staan; *ajam sĕlasih*, kip die zwartachtig vleesch heeft, v.d. W. *ajam bĕlanda*, kalkoen; *ajam biroega* en *ajam dĕnak*, krielkip, zie *dĕnak*; *a. hoetan*, de boschhaan; *ajam biroega* ook wel fazant; *ajam katik*, krielkip; *a. moetiara*, parelhoen; *a. padi*, kwartel, d. l. Cr.; *a. anak kampong*, een hoen, dat gewonnen is uit een boschhaan of hen en een gewone hen of haan, bastaardhoen, C. en S.; *a. sabandoeng*, twee kuikens uit één ei, C. en S. Ik zou eer denken uit één nest, zie *bandoeng; a. tjĕmara*, Japansche kip, welks vederen op haar gelijken; *a. pĕranggang*, slachtkippen; *iboe ajam*, klokhen; *ajam-ajam*, e.s.v. grooten strandlooper; *ajam-ajaman*, waterhoen.

ايم **ajoem,** *mĕngajoem*, heulen met slecht volk, slecht volk van het noodige voorzien om kwaad te bedrijven; volg. v.d. W. tot den zeeroof uitrusten, volg. R. v. Eys. Holl. Mal. Wrbk. ook bodemerij. Het zou dus zoowel in goede als kwade beteek. gebr. worden. In het Jav. is het: beschutting, bescherming. Volg. C. en S. geld leenen of de middelen verstrekken voor slechte doeleinden; *mĕmbĕri ajoeman*, hulp verleenen, b.v. aan zeeroovers. Mal. br.; *ajoeman*, datgene wat hun verstrekt wordt.

ايم **ijam,** gluren, loeren, L.

ايمان **imán,** Arab. het geloof, in godsdienstigen zin; *bĕrimánkan*, gelooven in, b.v. *bĕrimánkan nabi Moehammad*, in den profeet Mohammed gelooven. Zie ook *pĕrtjaja.*

ايمت **imat,** zie *himmat.*

ايموت **emoet,** Jav. denken om, zich herinneren, geven om, behartigen, zorg dragen.

ايمول **emoel,** *mĕngemoel*, schaamteloos indringend zijn, lastig zijn; *mĕngemoeli*, bij iemand zich schaamteloos indringen, iemand lastig vallen, hem overlóópen. In het Jav. ook nog: onbeschaamd in het verzoeken, bedelziek, een echte bedelaar zijn.

ايمي **imai,** gekookte rijst. L.

اين **ajan,** = *bĕsi poetih*, blik.

اين **ajoen;** *mĕngajoen*, wiegen, slingeren, schommelen; *bĕrajoen kaki*, met de voeten wiegelen, slingeren; *toelak tangga, bĕrajoen kaki*, Sprw. iemand in benarde omstandigheden, doordat hij zich zelven de middelen heeft benomen; *ajoenan*, wieg, schommel; *ajoenan pĕloetar batoe*, werktuig om steenen te werpen, balista; *matahari soedah mĕngajoen*, de zon schommelt reeds, d.i. begint reeds loodrecht te dalen, tegen 4 uur.

اين **ini,** deze, dit, hier, nu, op 't oogenblik, vandaag; *ini djoega*, ditzelfde; *ini poela*, hoeveel te meer, Sadj. Mal. 73 r. 3 = *istimewa poela; sini*, samentr. van *sa* en *ini*, ook *disini*, hier, alhier, thans. Ook wordt *ini* achter enkele woorden gebruikt voor den nadruk, b.v. *akoe ini*, ik met nadruk; *sakarang ini*, nu, met nadruk en ook

voor hier, wanneer *disini* te sterk plaatsaanduidend zou zijn.

اينس **inas**; alleen in *pĕkoeng inas*, kanker aan den hals, v. d. W.

اينغ **enang**; voedster van een vorstelijk kind; *enang-pĕngasoeh*, voedsters en verzorgsters; *ma'enang*, de opperste der voedsters. Aan het hof van den regeerenden Vorst is het aantal enang's zestien. *Enangda*, in de hoftaal = *enang; enangan*, de gezamenlijke énangs. Zie ook *asoeh*.

اينغد **enangda**, zie *enang*.

اينغون **enangoen** = *enangda?* b.v. *dajang mĕnghadap ramai bĕrsoesoen; titah baginda: tinggallah enangoen*, Sj. Sĕl. Dal. p. 54, mogelijk alleen voor het rijm.

اينڤ **inĕp**, Jav. *mĕnginĕp*, overnachten.

اينق **enak**, lekker, van smaak, gevoel, bevinding; pleizierig; zie ook *sĕdap*.

اينن **inin**, = *ini*, zie ald.

اينو **enoe**, Jav. Vorst, vorstelijk. In eigennamen. Zie *raden*.

ايني **inai**, ook *hinai* van het Arab. *ḥennā*, e. s. v. heester, ook *patjar* genaamd, met welks bladeren de nagels worden roodgekleurd, b.v. van het bruidspaar en van den jongeling, die besneden wordt. Deze plechtigheid schijnt onderscheiden te worden in *hinai bĕsar* en *hinai kĕtjil*, zie Hik. Abd. p. 198; *inai ajam* = *patjar-ajar*, de balsamine; *sipoet inai*, e.s.v. fraai, rood en wit gevlamd hoornschelpje; *mĕmboeboeh inai*, de nagels rood verven. Zie ook *patjar*.

ايو **ajoe**, Jav. schoon, fraai, voortreffelijk. Vooral in eigennamen. Zie bij *raden*.

ايو **ajo**, Jav. komaan! welaan! Uitroep tot aansporing en opwekking. Ook *ajo hai!*

ايو **ijoe**, zie *hijoe*.

ايوان **aiwán**, verb. van *dewán*, Perz. voorhof, waar recht gesproken wordt; paleis.

ايوب **ajoeb**, Arab. Job, de groote lijder uit het O.T. meestal *nabi Ajoeb*.

ايوت **iwat**, Jav. het schaken v. e. vrouw of meisje; *mĕngiwat-mĕngintit*, schaking en verberging v. e. meisje, Oend. Djambi. Voor *intit* geeft het Jav. wrdb. *oenṭĕt* op.

ايوت **ajoeta**, = *joeta*, millioen.

ايه **ajah**, vader, deftiger dan *bapa; ajahanda* en *pádoeka ajahanda*, vorstelijke vader; *ajahanda-boenda*, vorstelijke ouders; *ajah sa'oedara*, oom, vader of moeders broer; *sa'ajah-saboenda*, van dezelfde vader en moeder, gespr. van aanzienl. personen. Voor de samenstellingen zie bij *bapa*.

ايهند **ajahanda**, zie het vorige woord.

اين **inja**, Jav. = *enang* en *baboe*, kindermeid; *doedoek diribaän inja*, op den schoot van de kindermeid zitten, Pr. Dj. Kin. Tab.

ايڽوت **anjoet**, zie *hanjoet*.

ايڽر **anjar**, zie *annjar*.

ايڽر **anjor**, de dikke ballen ter grootte v. e. kokosnoot beneden de onderkaak van een olifant. C. en S. Mogelijk verkeerd vòor *ĕnnjoer*, kokospalm, kokosnoot.

اڽير **anjir,** sterk, vischachtig, traanachtig, van reuk of smaak. Ook *hanjir.*

اڽڠ **anjang,** e. gerecht van gehakt rauw vleesch met specerijen door de Maleiers te Batoe Bara op Sumatra gegeten. C. en S.; *anjang-anjang,* ophappen, id.; *kajoe anjang?* K. B. *anjang-anjang,* Batav. e. s. v. zwarte, stekelige noot, die als geneesmiddel v. pijnlijke pisloozing wordt gebruikt.

اڽق **anjak;** *mĕnganjak,* aandrukken van de aarde tegen een plant, om die vast te zetten, Pad. bovenl. zie *ĕnnjak.*

اڽوق **anjok,** neerdrukken, ónderhouden; b.v. *djangan kamoe tjakap banjak, akoe anjokkan sakarang.* C. en S. Zie het voorg. woord.

اڽم **anjam;** *mĕnganjam,* vlechten, ook v. haar en bamboe, C. en S. klossen; *a. gila,* e. s. v. zeer moeielijk vlechtwerk van manden, bij de *bakoel gila, toedoeng sadji* en *kĕtoepat* gebruikt; letterl. vlechten om gek van te worden; *anjam-mĕnganjam,* Sj. Sult. Jahja, allerlei vlechtwerk maken; *pĕnganjam,* vlechter, klosser; *anjaman,* vlechtwerk, kloswerk, vlechtsel.

اڽه **ĕnjah,** zie *ĕnnjah.*

ب ˙ Ba

ب **bi,** Arab. Voorz. in, met, b.v. *bismillah,* in den naam van God; *bihi,* er in, op hem enz.; *wa bihi nastaīno bilahi ala ini,* en daarmede smeeken wij de hulpe Gods hierover af; *bi 'lchair,* het ga u wel!

باء **ba',** = *bagitoe,* zie ald.

باب **báb,** Arab. poort, deur; hoofdstuk van een geschrift, afdeeling van een boek; in dit laatste geval wordt voor hoofdstuk *fasal* gebezigd.

بابا **baba,** titel dien men te Malaka aan een knaapje v. eur. afkomst geeft, zie *babah.*

بابت **babat,** I. voor elkander passend, een span of paar uitmakend, op elkander gelijkend; wedergade, span, paar.

II. Zie *bĕbat.*

III. Jav. pens van een dier.

بابيت **babit;** *mĕmbabit,* in een zaak wikkelen, erbij halen; *tĕrbabit dĕngan dosanja,* gemeenschap hebben met hunne zonden; deel hebben aan die zonden. Keasb.; *djanganlah toewan babitkan hamba olih karĕna kasalahan anakanda itoe.* C. en S. mijnheer moet er mij niet bij betrekken, daar de schuld is bij uwen zoon.

بابد **babad,** Jav. kronijk, geschiedenis = *hikájat.*

بابر **babar,** plat, niet in e. klomp, uitgespreid, ook v. d. vleugels, Sj. Madli, ontrold; platheid; *mĕmbabar,* uitspreiden, ontrollen, b.v. een zeil; ook: een zeil bijzetten. Zie *bĕbar.*

بابر **babor,** zonder orde of regelmaat; *kĕris babor,* een kĕris, waaraan het damasceersel loopt van het midden naar de scherpe kanten; *tandjak babor,* e. los gevouwen hoofddoek. C. en S. doch *tandjak* is een opstaande punt v. e. hoofddoek. Zie ald.

بابس **babas,** afdrijven door stroom of wind, van een vaartuig, zeker punt

niet halen; uit elkaar gedreven of verstrooid van een leger, P., aan flarden gescheurd v. e. zeil.

بابغ **babang,** I. wijd, van eene opening, door geweld of den tand des tijds gemaakt, wijd gapend v. e. wond.

II. Zie *bĕbang.*

بابق **babak,** I. afdeeling v. e. muziekstuk, bedrijf v. e. tooneelstuk.

II. in het Palemb. braak, inbraak.

بابل **babil,** I. tegenstrevend, ongehoorzaam, ongezeggelijk, wederspannig, onverschillig.

II. Arab. Babel, Babylon.

بابن **baban,** bundel, pakje, Max.; *sababan,* een armvracht, Pĕl. Djin. last, vracht, pak, baal. Zie *bĕban.*

بابه **babah,** I. ook *baba,* titel voor een afstammeling van de chineezen, in Indië geboren.

II. *babahan,* Jav. opening, inz. van het menschelijk lichaam. De negen openingen van het lichaam sluit men, om den geest aan het aardsche te onttrekken, wanneer men zich in het luchtruim wil begeven. Alleen in de Pandji-verhalen, b.v. *maka Ratoe ĕnom pon kaloewar laloe naïk kapada pĕradoeannja, bĕrsĕdĕkap bĕrsikoe toenggal, mĕnoetoepi babahannja sĕrta mĕmasang doepa,* R. E. nu kwam uit; vervolgens klom hij op zijne slaapstede, legde één arm over zijn borst en hief de andere half gebogen op, sloot de negen openingen van zijn lichaam en ontstak wierook, Pr. Dj.

بابو **baboe,** Jav. kindermeid; *baboe soesoe* en *baboe tetek,* zogende min; *baboe kĕring,* droge min.

بابي **babi,** varken, zwijn; *babi hoetān,* wild zwijn; *babi tanah,* aardvarken; *babi roesa,* hertzwijn; *babi boeta,* blind varken; *mĕmbabi-boeta,* handelen als een blind varken, blindelings tewerkgaan, blindemannetje spelen, ook doen alsof men het niet bemerkt, Mal. Sam. 41; *boewah babi,* e. s. v. plant, Chrypteronia paniculata (Saxifragées), d. l. Cr.; *babi nangoel,* een klein s. v. wild varken; *moentah babi nangoel,* e. s. v. zeer lange aardworm, die soms in groot aantal in de bosschen gevonden wordt, C. en S.; *bintang babi,* de planeet Venus; *babi doejoeng,* het zeevarken; *gila babi* en *sawan babi,* zie op die woorden; *babi koeroes,* mager varken, ook de naam van e. s. v. boom met bijzonder hard hout, waarom de boschontginners hem liefst laten staan; *babi aloe* en *babi gadjah,* d. l. Cr. de Holl. land- en vlkk. I: 539, de Bode 257 = *tĕnoek.*

بات **bata,** I. baksteen, tegel, gebakken vloersteen; *bata timah,* een schuitje tin; *bata lilin,* een koek was; *batoe bata,* baksteen; *atap bata,* tegeldak; *gĕtah bĕrbata,* guttapercha in platte koeken; *tanah bata,* plagge, graszode.

II. *bata-bata,* aarzelend, in twijfel zijn of men iets doen of laten zal; *kabata-bataän,* aarzeling.

باتر **batar,** e. smalle lat bevestigd achter de lambrizeering van een huis, ook de smalle latten waarop de atap wordt bevestigd. C. en S.

باتر **batoer,** I. Jav. bediende, ondergeschikte, lastdrager, slaaf.

II. *batoer*, gang in e. gebouw. C. en S. Zie *batar;* waaruit blijkt dat zij er naar raden!

باتر٢ **batir-batir**, knopachtig versiersel van goud, veelal op de *toeli-toeli* of band eener kris aangebracht.

باترک **batrik**, zie بطريق.

باتس **batas**, grens, grensscheiding, dijkjes tusschen de rijstvelden, ook bij C. en S., *batas-batas*, opgehoogd tuinbed; *mĕmbatas*, van een grensscheiding voorzien, begrenzen; *pĕmbatasan*, begrenzing. Jav. *watĕs*. Zie bij *hingga*.

باتڠ **batang**, stam, stok, steel; ook als hulp-Telw. gebruikt voor het aantal voorwerpen van dien vorm; b.v. *ḳalam doewa batang*, twee pennen; *batang ajar*, rivier, ook *batang hari*, Sum. en Mal. *b. dajoeng*, steel voor een roeiriem; *batang hidoeng*, de rug van den neus; *batang kajoe*, boomstam; *batang leher*, de hals; *batang lĕngan*, de bovenarm; *batang toeboeh*, lichaam, persoon; *batang ḳalam*, pennehouder; *batang boeroeḳ*, rotte stam, de naam van een zeer vergiftig slangetje, grijsrood en niet langer dan een pink; ook e. s. v. versnapering, een soort koek van kleefrijst. C. en S., ook *tĕpoeng boengkoes* en *tĕpoeng simpan* genoemd; *pohon sabatang*, één boom; *djari tiga batang*, drie vingers; *bĕsi bĕrbatang*, ijzer in staven, staafijzer; *mĕngadji batang*, leeren lezen door den onderwijzer de woorden na te spreken; *mĕmbatang*, een stam vormen van planten; het houten geraamte van een groot staatsiekussen bekleeden; *batangan*, sluitboom in eene rivier, zie *alangan; pĕmbatang*, bekleeder van het houten geraamte van een groot staatsiekussen; *pĕmbatangan*, bekleeding enz. Van *batang* komt ook *pĕmatang*, dijkje in de rijstvelden, zie ald.; *apa batangnja*, wordt ook gebr. in den zin van: hoe kom je daaraan, waar heb je dat gevonden, in welk zinverband komt dat voor, b.v. als iem. aan e. ander vraagt naar de beteekenis v. e. spreekw. of moeielijk te begrijpen zin. C. en S.

باتڠ٢ **batoeng-batoeng**, e. s. v. kleine schelpen, katjes; *ikat pinggang tandoer batoeng-batoeng*, een buikriem of gordelriem met zulke katjes bezet, Abd. Sch. Wrdb.; *tali batoeng*, een middelband van zijde doorweven met goud- en zilverdraad, vervaardigd door de Boegineezen en gedragen om de kris op te houden. C. en S.

باتق **bataḳ**, I. *mĕmbataḳ*, rooven, nemen bij plundering.

II. naam van een volksstam in het Noorden van Sumatra.

III. = *djĕlai*, e. s. v. gerst.

باتق **batoeḳ**, hoest, hoesten; *batoeḳ kĕring*, droge hoest, teringhoest; *tĕrbatoeḳ-batoeḳ*, aan het hoesten raken, in een hoestbui schieten, Sj. Madli; *batoeḳ rĕdjan*, kinkhoest, v.d.W. Op Java *watoeḳ*, id.

باتق **batoḳ**, Jav. kokosdop, = *tĕmpoeroeng; b. kapala*, hoofdschedel; *b. kĕpiting*, de schaal van een krab, Batav.; zie bij *batoe*.

باتق **batiḳ**, e. s. v. teekenwerk

op kleedjes, waarin vooral de Javaansche vrouwen bedreven zijn. Naar kleur en patroon of plaats v. afkomst wordt de *batiḳ* in soorten onderscheiden. *Kaïn batiḳ*, zulke geschilderde kleedjes; *pinggan-* of *piring batiḳ*, gebloemde etensborden; *batiḳ bang*, rood *batiḳ* naar de grondkleur zoo genoemd; *měmbatiḳ*, zulke kleedjes schilderen; *pěmbatiḳ*, de vrouw, wier werk dit is.

باتل **batil,** nap, bakje om uit te drinken of om er bij het baden water mee te scheppen en er de badbenoodigdheden in te doen. Oorspronkelijk van kokosdop, thans ook van metaal en van verschillende grootte, b.v. *dimandikan didalam batil ěmas*, het werd gebaad in een gouden teil, Mes. Kag. Ook groote koek was, *lilin doewa batil*, twee koeken was, Mal. brief. *Batil bělandja*, kom van metaal, grooter dan de gewone batil, waarin de huwelijksgift overgebracht wordt; *sampan batil*, de gewone sloep, om deszelfs meer ronden vorm, kortheidshalve ook alleen *batil; kaki batil*, metalen of houten blad met voet, waarop de batil staat, doch dat ook wel gebruikt wordt om er bij het eten zijn bord op te zetten.

باتل **batel,** e.s.v. *mangga*-vrucht, mangifera foetida, mogel. *pakel*, Jav.

باتن **batin,** titel voor gewestelijke hoofden in het voormalig rijk Djohor, staande onder den *ordng kaja* en boven de *pěnghoeloe's*, waarvan zij gewoonlijk eenigen onder zich hebben; *měnangkap batin*, het hoofd in een zaak roepen, bij het hoofd zijn beklag maken, in het Palemb.; *měnangkap batin kosong*, het hoofd met een onbeduidende zaak of met een onbeduidende aanklacht lastig vallen, id. Hiervan *pěrwatin*, eene samentr. van *para* en *watin* = *batin*.

باتو **batoe,** steen, rots, klip, erts, klomp, klont; ook gebruikt als hulp-Telw. in de beteekenis van stuks; *b. ajar*, riviersteen, klei, v.d.Tn.; *batoe ạkal*, verbastering van *běrtawakkoel*, Arab. zijn toevlucht tot God nemen; *b. ambar*, barnsteen; *b. api*, vuursteen; *b. apoeng*, puimsteen, v.d.Tn.; *b. anaḳ*, kleine steenen? b.v. *dan dilontarnja děngan b. anaḳ*, H.T.; *b. aṣal*, natuurlijke steen, lett. oorspronkelijke steen, in tegenstelling met gebakken steen, Pěl. Abd.; *b. asah*, slijpsteen; *b. arang*, steenkool; *batoe bata*, gebakken steen; *b. bělanda*, kristal; *b. běrani*, magneet; *b. běrsarang*, sponsachtige steen, kalksteen, vogelnestklip; *b. běsi*, graniet, of elke andere harde steensoort; *b. boejoeng*, geld, dat men in een pot met geneeskrachtig water gooit en dat de geneesheer later in zijn zak steekt; *b. boewah pinggang*, niersteen, graveel, d.l.Cr.; *b. datjing*, gewicht voor een unster; *b. djala*, de loodjes rondom aan den buitenrand van een werpnet, die het net doen zinken; *batoe doega*, dieplood; *b. giling*, platte, vierkante steen met rolsteen, waarop de specerijen fijn gewreven worden; *batoe hampar*, zie *hampar; b. hitam tiada běrsanding*, zwarte steen zonder kanten, fig. uitdrukking voor iemand, die

tegen niets opziet; *b. kaïl*, zinklood aan een hengelsnoer of vischlijn; *b. kapala*, hoofdschedel, beter *batok kapala*, zie *batok; kapala batoe*, stijfkop; *b. kapala tiang* en *laboeh batoe kapala tiang*, schijnen verrichtingen te zijn bij de aankomst van e. s. v. vaartuigen, *wangkang*, Oend. L. *b. karang*, koraalrif; *b. kawi*, bruinsteen, mangaan; *batoe kawin*, in het Palembangsche het geld, dat men den priester betaalt voor het huwelijk; *b. kĕlikir*, ook *b. lada*, gruiszand, grint; *b. koelansing*, e. s. v. graniet, v. d. Tn.; *b. ladoeng* = *b. laoet*, klip in zee; *b. litjin*, gladde keisteen; *b. oedji*, toetssteen; *b. oelar*, slangensteen, e. s. v. zwarten steen, dien men op een slangebeet legt, om het gif er uit te trekken; *b. mata*, ooglens; *batoe pasir*, zandsteen; *b. pĕdjal* = *b. hampar; b. perak*, zilvererts; *batoe roeboeh*, instortende muur, neerstortende steenen; hierbij wordt ook het geluid van luidruchtig, algemeen gelach en luidruchtig feestvieren vergeleken; *hĕndak bĕkĕrdja mĕmbatoe roeboeh sakali*, wilde eens terdege feestvieren. Mes. kag., ook de luidruchtigheid van een algemeen geween, b.v. *rioehlah boenji tangis ditaman sapĕrti batoe roeboeh.* H. Asm. Pati, en *tĕrtawa mĕmbatoe roeboeh*, het gelach deed zich voor als neerstortende steenen, zoo luidruchtig en algemeen was het; *b. sandaran*, zitplaats gevormd v. e. opstaanden en een liggenden steen, v.d.Tn.; *b. sipadan*, grenssteen, *b. sĕrawak*, antimonium, H. Abd. 401; *b. tapakan*, steen als optred voor een Mal. woning tot reiniging v. d. voeten, v.d.Tn. stoepsteen; *batoe timbangan*, weegsteen, gewicht om mee te wegen, schaalgewicht; *b.tjĕrĕmin*, moscovisch glas; *b. timboel*, puimsteen; *b. roebin*, vloertegel; *batoe-batoe*, loodje aan e. hengel, v. d.Tn.; *goela batoe*, kandij of klontjes-suiker; *kajoe batoe*, e. s. v. steenhard hout; *gigi doewa batoe*, twee tanden; *mĕmbatoe*, de hoedanigheid van steen vertoonen, steenhard worden of zijn; *mĕmbatoeï* en *bĕrtĕga batoe*, den lijksteen op e. graf plaatsen, v.d.Tn.; *mĕlĕtak batoe*, den steen aanleggen, nam. aan de tanden der bruid, een ceremonie bij het huwelijksfeest; *djoeroe batoe*, zie *djoeroe; tinggal batoe-batoenja sadja*, wordt gezegd v. e. boomgaard, als de tijd der vruchten is afgeloopen en er hier en daar nog e. enkele vrucht is blijven hangen. C. en S.; *tjampak batoe*, fig. uitdrukking voor voorgoed een plaats verlaten en het stof v. zijne voeten schudden. De Mal. werpen dan e. steen in de rivier en zeggen: *timboel batoe akoe balik*, d. i. als steen wêer boven komt keer ik terug.

باتي **bati,** Jav. winst = *laba.*

باج **badja,** I. staal, ook *bĕsi badja.*

II. mest; *mĕmbadja*, bemesten; ook ploeg = *tanggala.*

III. e. s. v. kleursel om de tanden zwart te maken; *giginja bĕharoe bĕkas bĕrbadja*, hare tanden droegen de sporen van pas zwartgemaakt te zijn.

باج zie باجو en باجي.

باجغ **badjang,** I. e. s. v. boozen geest in de gedaante van een *moesang*, die als een kat mauwt en inzonderheid zwangere vrouwen verontrust; *gĕlang badjang*, e. s. v. armband van zwart zijden garen, door kleine kinderen gedragen als behoedmiddel tegen die geesten.

II. zwaluwstaart, de bekende houtverbinding; stelten; *badjoe badjang* e. s. v. baadje, S. Mal. *sĕngkang bĕrbadjang*, Maltheser kruis.

III. *badjang-badjang*, graszaad, hooikrop.

باجغ **badjing,** Jav. eekhoorn, zie *toepai.*

باجق **badjaḳ,** I. ploeg: *mata badjaḳ*, ploegschaar, ploegijzer; *tiang badjaḳ*, ploegijzerbeen; *soengkal badjaḳ* en *s. tadjaḳ*. strijkbord van een ploeg; verdere onderdeelen zijn; *gandar b.*, *kokot b.*, *rantai b.*, *bantal b.* en *kĕmoedi b.*, zie op die woorden; *mĕmbadjaḳ*, ploegen. Zie *tĕnggala.*

II. Jav. *badjag*, zeeroover, = *pĕrompaḳ*, zie *rompaḳ.*

باجق **badjiḳ,** goed = *baïk*, in het Jav. *bĕtjiḳ; kabadjikan*, deugd, weldaad, goeddadigheid, welzijn, welvaren; *kabadjikan nĕgari*, het welzijn des lands; *djalan kabadjikan*, het pad der deugd; *bĕrboewat kabadjikan*, goeddoen, weldaden bewijzen; *kabadjikan karadjaän*, de deugdelijkheid van een Rijk, M. R.; *mĕndatangkan kabadjikan*, tot welzijn strekken, H. Abd. 296.

باجن **badjan,** beter *bĕdjana*, Skr. pan, vat, voorwerp, waarin iets gedaan wordt; *moeloet badjan jang soempit ataw loewas*, de mond van een vat, nauw of wijd; *orang pĕmbadjan*, pottenkramer, Mĕn. Zie *bĕdjanah.*

باجو **badjau,** naam van een Mal. volksstam, die zich voornamelijk langs de oostkust van Borneo en de westkust van Celebes in vaartuigen ophoudt; *bintang badjau*, de kaapsche wolken, lett. de sterren der Badjau's.

باجو **badjoe,** (waarschijnlijk ontstaan uit het arab. *djoebah*, door omzetting der lettergrepen) baadje, opperkleed, kleedingstuk voor het bovenlijf, v. verschillende snit, zoowel voor mannen als vrouwen; soorten zijn: *b. badjang*, e. s. v. baadje, Sadj. Mal. 443, zie bij *badjang* II; *b. bĕlah dada*, baadje dat van voren open is; *b. bĕrboenga*, een met gouddraad bestikt baadje. N. Sum.; *b. bĕrsajap*, baadje met lange, wijde mouwen, zooals de Arabieren dragen; *b. bĕsi*, harnas, curas; *b. dalam* en *badjoe koetang*, onderbuis, hemd, lijfje, lijfrok; *b. hajat*, baadje met korte, wijde mouwen, ongeveer zooals bij ons de Katwijker visschers dragen; volgens C. en S. *b. ajat*, omdat het van koranverzen voorzien is en in den krijg wordt gedragen als talisman; *b. kadjari*, lang gewaad van zijden stof, dat tot over de knieën afhangt; *b. kamedja*, hemd; *b. koelit*, een lederen pantser; *b. koeroeng*, baadje dat van voren dicht is, slechts met een opening, waardoor het hoofd gaat; *b. maskat*, e. s. v. borstrok, naar de

stad Maskate genoemd; *b. pĕsak ĕnam*, baadje met zes geeren, twee op de hoogte van iedere heup en een aan iedere voorslip; *b. pokok*, een baadje zonder mouwen; *b. rantai*, maliënkolder; *b. sĕrodja*, baadje met geplooiden halskraag, lett. waterlelie-baadje; *b. soeltani*, baadje met gladde mouwen tot aan de hand; *b. soenting*, mannenbaadje met een inkeping aan de zijden; *b. tĕkowa*, het oorspronkelijke Mal. baadje met korte, wijde mouwen = *b. hajat; b. tĕratai* = *b. sĕrodja*, Mes. Kag.; *b. toro*, mannenbaadje ten voeten uit, dat door de huisbedienden der europeanen in Indië wordt gedragen; *b. mantja warna*, veelkleurig kleed, Pr. Dj. *bĕrbadjoe*, gekleed zijn, een baadje aan hebben; *tiada bĕrbadjoe*, niet gekleed zijn; *mĕmandjangkan lĕngan badjoenja hingga pĕrgĕlangan tangan*, verlengen de mouwen van hun baadje tot aan het handgewricht.

باجي **badji,** wig, keg; *ikan badji-badji*, e.s.v. eetbaren zoutwatervisch, die dien vorm heeft.

باچ **batja,** Skr. *mĕmbatja*, lezen, wat bij de inlanders meest hardop gedaan wordt en vandaar ook: opzeggen, uitspreken van gebeden, formulieren enz.; *sĕnang mĕmbatjanja*, het is gemakkelijk om te lezen, Sadj. Mal. p. ١; *m. chotbat*, de Vrijdagspreek houden in de Moskee, preeken, een zedepreek houden; *m. mantĕra*, een tooverspreuk opzeggen, uitspreken; *mĕmbatja didalam hati*, stil bij zichzelven, dus niet overluid, lezen, Pr. Dj.; *mĕmbatjakan*, voorlezen; ook voor iets in de plaats lezen, met opzet, b.v. *djika salám pon dibatjakannja sĕmbah djoega*, Sadj. Mal. p. ٢١٧ zelfs voor *salám* in de plaats las hij *sĕmbah*; *mĕmbatjaï*, belezen, b.v. met het opzeggen van tooverspreuken; *pĕmbatjaän*, leesles; *mĕmbatja pĕrmaïnan*, voor uitspanning lezen, v. d. W. mogelijk beter *m. boewat pĕrmaïnan.*

باچر **batjar,** rad, snaterend, van de tong of den mond, v. d. W., niet altijd in een slechte beteekenis, b.v. Sj. Mans. Sj. Goemp. Zie *botjor.*

باچڠ **batjang,** e. s. v. vrucht, de paardemangga, = *ĕmbatjang* en *mĕmbatjang;* ook de naam van een eiland behoorende tot Ternate, door ons *Batjan* genoemd.

باچق **batjak,** I. e. s. v. palmstruik, gelijkende op de *palas.* De bladen ervan worden door de wilde stammen v. Malaka als dekblad voor cigaretten gebruikt, C. en S.

II. Batav. *kĕbatjakan*, te sterk begoten of bewaterd van tuingewassen, verdronken door te veel regen, = *tĕlatjapan;* zie *atjap* I.

باچق **batjok,** I. bamboe-koker voor water, melk, palmsap enz. C. en S.

II. Jav. hakken, houwen, kappen.

باچل **batjoel,** lobbesachtig; *orang batjoel*, lobbes, iemand die alles verdraagt, een sul, sukkel, bloodaard, bloed.

باچن **batjin,** Jav. stinkend, van iets dat rot of bedorven is, b.v. van lijken, vuilen adem, modder en derg.

باخل **báchil,** Arab. gierig, vrekkig, inhalig.

باد **bád,** Perz. wind; *bala bád*, boven den wind; *zir bád*, beneden den wind. Zie *angin*.

باد **bada,** gebraden sneedjes pisang. C. en S.

بادت **badoet,** Jav. potsenmaker, nar, clown, zie *alan* en *banjoel*.

بادر **badar,** e. s. v. eetbaren zoetwatervisch; *bĕrbadar*, op badar gaan visschen, v. d. Tn.; *badar bara*, een grooter soort; Jav. *wadĕr;* zie ook بدر.

بادغ **badang,** e.s.v. groote, ronde zeef of wan ook *gadang* genaamd, zie *njiroe*.

بادغ **badong,** I. in 't Mal. een borstharnas, b.v. *mĕmakai badong dan tĕtopong; tjoekoep dĕngan pĕrisai badong toembak dan lĕmbingnja.* C. en S.; Jav. plaat, die door de mannen op de borst of voor den buik gedragen wordt, ook: plaatje ter bedekking v. de schaamdeelen van een nog naaktloopend meisje.

II. e. s. v. zoutwatervisch, soms van aanzienlijke afmeting. C. en S.

بادق **badaķ,** rhinoceros, het neushoorndier; *b. gadjah*, die een, en *b. kĕrbau*, die twee neushorens heeft; *badaķ tampoķ*, een tapir = *tenoķ*, ook: *badaķ oebi*, C. en S.; *b. api*, e. fabuleus monster, dat gezegd wordt met *sang kĕlĕmbai* de aarde te hebben verlaten; *b. bĕrĕndam*, e.s.v. gerecht, bestaande uit visch, geroosterd en dan in een saus gelegd, C. en S.; *ikan badaķ*, e. s. v. kleinen zoetwatervisch met witte zilverachtige schubben, ook *ikan sija*, gen. id.; *lidah badaķ*, = *lidah boewaja*, e.s.v. cactus, de cochenille-cactus; *tjoela badaķ*, de neushoorn van een rhinoceros.

بادق **badoķ,** een voorwerp van onzekere afmeting, b.v. *sabĕsar badoķ*, van onbepaalde grootte, C. en S., mogelijk *badog*, Jav. e.s.v. reus of verslindend monster. Op Batavia beteekent *badoķ*, vreten, verslinden.

بادق **badiķ,** e. s. v. kleinen dolk met ééne snede en zonder bochten, ter lengte van een halven voet.

بادم **badam,** I. roode plekken op het lichaam, melaatschheid in het eerste stadium, zie *koesta*.

II. Perz. amandel; *minjaķ badam*, amandel-olie. Ind. Poet.

بادن **badan,** lichaam, zie بدن.

بادي **badai,** I. hevige storm, orkaan, typhon, v. d. W.; e. s. v. hoos.

II. aanhangen, tegen iets aandrijven en er aanblijven, samen voortdrijven, van drijvende voorwerpen op stroomend water, C. en S., b.v. *kajoe hanjoet tĕrbadai kadjambatan orang*, drijfhout bleef hangen aan iemands brug.

بادي **badi,** I. Maxw. schrijft *badai* (Skr. *vadha*, moordenaar) e. s. v. spook, dat e. moord of e. plotselingen dood veroorzaakt. C. en S. schrijven بهدي *bahdi; badi-timah*, ziekte die men krijgt als men voortdurend een olifant te zwaar met tin belaadt; *badi ĕmas* en *badi oewang*, geld is de wortel van kwaad, C. en S. Zie verder *bahadi*. Voorts betooverende of ver-

derfelijke invloed, die van iets uitgaat, b.v. van een tijger, dien men ziet, van een giftboom, waaronder men doorgaat, van het speeksel van een dollen hond, van een handeling die men verricht heeft, het aanstekende principium eener ziektestof, b.v. Sj. Sult. Jahja; *měmbadi*, een betooverenden of verderfelijken invloed uitoefenen.

II. *běrbadi*, streven, worstelen, wedijveren, voorn. in gebruik in Kělantan, C. en S.

بادي **badé**, Jav. raden, gissen, vermoeden; ook gebr. tot vorming van den toek. tijd, zal, zullen, aanstaande, toekomende.

بار **bara**, I. *bara api*, gloeiende sintels, gloeiende kool; *roemah tělah měndjadi bara*, het huis is in de asch gelegd, geheel verbrand; *bagai těrpidjak di bara hangat*, als op heete kolen zitten, v. d. Tn.; *gěnggam bara*, kolen in de hand houden, en *tělan bara*, kolen slikken, Sprw. uitdrukk.; *měndjědjak bara*, een straf, waarbij iem. aan de polsen of duimen wordt opgehangen, zoo, dat de punten van de toonen even den grond raken. C. en S.; *pěrbaraän*, vuurtest, stoof, komfoor; *panas bara*, ook: opvliegend. Zie *běra* en *barah*.

II. = *běhara*, zie aldaar.

III. zie *sara*.

بارت **barat**, west, het Westen, westewind, bui, die uit het Westen opkomt, zwaar weêr in het algemeen; *barat těpat*, vlak West, het rechte Westen; *barat laoet*, N.W.; *b.-b. laoet*, W.N.W.; *b. daja*, Z.W.; *b.-b. daja*, W.Z.W.; *sokong barat*, schoor ter versterking van het dak tegen de westewinden; *sěsat barat*, geheel verdwaald, zie ook *sara bara* bij *sara; ikan barat-barat*, e. s. v. eetbaren zoutwatervisch, die gevild wordt; *pěsisir barat*, aangenomen vertaling van „de Westkust" van Sumatra.

باروت **baroet**, windsel, zwachtel, voorn. voor den buik; *b. gantoeng*, borstlap, die om den hals en de middel bevestigd wordt, = *oto* op Java; *měmbaroet*, omwinden, omzwachtelen; *měmbaroet kapal*, een schip ondergorden. Zie ook *baloet*.

باريت **barit**, H.T. bode, zendeling. Zie *baríd*, Arab.

باروس **baroes**, de naam van een voorn. handelsplaats op de N. Westkust van Sumatra; zie bij *kapoer; dibaroesnja mangka dirapat?* Ind. Poet.

باريس **baris**, rij, reeks, van naast elk. staande voorwerpen (zie *bandjar*), streep, regel, klinkerteeken boven de arabische letters; gelid, gelederen, geregelde troepen, krijgsvolk; *baris mělintang*, gelederen in de breedte of in 't front; *baris boedjoer*, gelederen in de diepte of in colonne; *baris mariam*, batterij, Facs. p. 8 geschutrij; *měmbaris*, exerceeren, drillen; *pěmbaris*, exerceermeester, drilmeester; *barisan*, geregelde troep krijgsvolk; *boekit barisan*, bergreeks, bergketen; *baris di-atas*, bovenstreep; *baris dibawah*, onderstreep en *baris*

dihadapan, voorstreep, heeten de drie arabische klinkerteekens in het Mal.; *baris mati*, de arab. *djazm* of het doodteeken; *tedja mĕmbaris disabĕlah sĕlatan*, het avondrood teekende zich in het Zuiden; *baris-baris*, e.s.v. kleine vliegjes op vruchten, zie *bari-bari*.

بارڠ **barang**, goed, goederen, ding, waren; iets, wie ook, wat ook, alle, b. v. *barang-barang*, allerlei goederen; *barang-barang dagangan*, koopgoederen; *b.-b. tjoerian*, gestolen goederen; *b.-b. kajoe*, houtwerk; *b.-b. koelit*, ledergoed; *b. katamoe*, al wat ge zegt; *b. saudagar*, de een of andere koopman; *b. kasoekaran*, eenige zwarigheid of moeilijkheid; *b. sabagainja*, diergelijke, wat dies meer zij; *b. tĕmpat*, de een of andere plaats; *barang kala*, de een of andere tijd, te eeniger tijd, soms; *b. kali*, de een of andere maal, misschien, wellicht, mogelijk, soms, H. Abd. 166 en 170, somtijds, somwijlen; *barang kamana*, naar elders, elders heen, Facs. p. 91; *b. orang*, iemand, wie ook, iedereen, Jan en alleman, ook gewone lieden, Sadj. Mal. p. 119; *b. sa'orang*, de een of ander, iemand; *b. siapa*, al wie, zoo iemand, in gedichten bij verkorting alleen *barang*, zoo onder velen, Sj. Sĕl. Dal. 130; *b. soeatoe*, het een of ander; *b. sasoeatoe*, id. doch nog algemeener; *b. saratoes*, 'n honderd; *b. doewa tiga*, 'n paar, 'n stuk of twee, drie. N.B. in al deze uitdrukkingen wordt *barang* gebezigd om de zaak in het algemeen te stellen. Verder wordt het nog gebruikt om de wenschende wijs te vormen, b.v. *barang disampaikan Allah*, moge God hem doen toekomen, soms in vereeniging met *apalah* en *kiranja*, zie de gramm.; *barang-barang*, *sabarang* en *sĕmbarang*, gewoon, alledaagsch, van algemeene soort, zoo maar ieder, zoo maar elk, b.v. *sabarang orang*, *sabarang tĕmpat; boekan barang-barang*, niet alledaagsch, ongemeen, buitengewoon; *mĕnjĕmbarangkan*, als iets heel gewoons of alledaags behandelen.

بارڠ **barĕng**, Jav. gezamelijk, tegelijkertijd.

بارڠ **baroeng**, I. *baroeng-baroeng*, hut, kraampje, hutje in de rijstvelden; ook uit nederigheid noemt men wel eens aldus zijn huis; i.h. Jav. *waroeng*, kraampje; *bĕrbaroeng-baroeng*, hutten of tenten opslaan, v. e. leger, Moh. Han.; *pasar baroeng-baroeng*, markt met kramen.

II. verb. van *Varoena*, Skr. = Neptunus, b.v. in *Baroeng Laksamana*.

III. *barongan*, e.s.v. publiek spel op Java, waarbij de vertooners zich vermommen in de gedaante van een tijger of vogel, Langl. Boew. Op Batav. monsterpop, waarmede men bij feesten op straat loopt.

بارڠ **baring**, in liggende houding; *bĕrbaring*, liggen, liggend, inz. om te rusten; *bĕrbaring tidoer*, nederliggen om te slapen; *bĕrbaring dĕngan sĕnangnja*, op zijn gemak nederliggen; *mĕmbaringkan*, te rusten leggen; *mĕmbaringkan dalam koeboer*, in een graf leggen, ook bij Marsd.;

pĕbaringan, plaats waar men zich te rusten legt, leger, legerplaats, ook van een groot wild dier.

بارغكالي **barangkali,** wellicht, misschien, mogelijk, zie bij *barang.*

بارق **baroḳ,** e.s.v. boom, die licht timmerhout oplevert, geschikt voor binnenhuisbouw.

بارق **bariḳ,** splijten, in tweeën hakken of snijden (?).

بارق٢ **bariḳ-bariḳ,** aderen van eene andere dan de grondkleur, zooals in sommige houtsoorten, gemarmerd papier en derg.; *b.-b. tĕlor mĕrbah*, gemarmerd zooals de eieren van den mĕrbah; *kaïn bĕrbariḳ-bariḳ*, gewaterde stof, moiré. Zie ook *loeriḳ.*

بارن **baran,** I. moerassig en hoog bosch, met bij afwisseling droge en natte plekken; *babi baran*, e. s. v. wilde varkens, die zich daarin ophouden.

II. *baran-baran*, e.s.v. schelpdier, ook *bĕbaran*, C. en S.

بارو٢ **barau-barau,** e. s. v. vogel, dien men kan leeren praten; ook e. s. v. eetbaren zoetwatervisch en e. s. v. rijst, Mĕn.

بارو **baroe,** I. nieuw; zooeven, pas, verk. van *bĕharoe*, zie ald.

II. e. s. v. boom, van welks hout men geweerkolven en houtskool voor buskruit vervaardigt en van welks bast touw wordt gemaakt; soorten zijn: *b. laoet*, *b. tjina*, *b. goenoeng* en *b. landaḳ; ikan boenga baroe* of *ikan daoen baroe*, e.s.v eetbaren zeevisch. In het Jav. *waroe*, dezelfde boom.

باره **barah,** kwaadaardig ontstoken bloedzweer, ontsteking; *b. sisip*, bloedzweer onder de ribben; *b. tiarap*, een die zich naar binnen ontlast; *b. bir*, e. s. v. aambeien (ten gevolge van het bierdrinken?); *b. batoe*, steenharde bloedzweer; *b. sisiḳ*, een die afschilfert; *b. ĕmpang*, een op de binnenzijde van de borst; *b. oelar*, een langwerpige in de liezen; mogel. beter *oeloer*, zie ald.; *boenga barah*, een groote peesknoop.

باره **baroh,** droge grond aan den voet van een berg. Volg. C. en S. bepaald fout. Mĕn. beneden, lager gelegen, aan den benedenkant, b.v. van een rivier. Op Mal. is het een bank v. d. rivier, het land aan den kant van een stroom, land dat het dichtst is bij den rivierbank, uiterwaarden; het zeestrand, b.v. *akoe hĕndaḳ kabaroh*, ik ga naar de rivier, d.i. ik ga baden, letterl. ik ga naar de rivierbank.

باره **bareh,** schuld = *hoetang*, v. d.W. zie ald. N.B. dit is een door hem verkeerd gehoord *baris* en beteekent geen *schuld*, maar *reeks*. Z. bij *hoetang.*

باري **barai,** e. s. v. eetbaar zoutwaterschelpdier met vezelachtige *pooten?*

باري **bari,** I. Arab. Perz. een epitheton Gods, dat ook wel aan Vorsten wordt toegekend, = *bĕhari*, zie ald.

II. e.s.v. vledermuis = *kalalawar.*

III. ook *bĕri-bĕri*, e. s. v. vliegjes op vruchten en gistende stoffen.

باز **báz,** I. Perz. alleen in *siḥir báz*, toovenaar.

II. Arab. valk, havik.

بازار **bázár,** Perz. markt, hiervan *pasar*, zie ald. en *pĕkan.*

باسڠ **basoeng,** I. e. s. v. groot peperhuis, vervaardigd van bladeren, waarin men ruwe sago doet.

II. puntig uitspruitsel aan den wortel v. moeras- en strandboomen, zooals de *pĕrĕpat* en derg. gebruikt voor drijfkurken, dobbers enz.

III. vier-en-twintigtal; *bĕrbasoeng*, bij vier-en-twintigtallen.

IV. het harde omkleedsel van volwassen hout; *kajoe tĕngah mĕmbasoeng*, hout dat juist begint hard te worden, C. en S. Zie II.

V. plat, loszinnig, inconsequent; *boewal basoeng*, gezwets; *mĕmboewal basoeng*, zwetsen, C. en S.

باسق **basoḳ,** e. s. v. boom met geel hout. Ind. Gids Juli 1882, p. 44.

باسل **basal,** ziekelijke zwelling als een gevolg van ziekte, zuchtig; *b. api*, roos, roosachtig; *b. angin*, gezwollenheid zonder ontsteking, v. d. W. lam, verlamming = *tepoeḳ*, Max.

باسنة **básinat,** Arab. groote, grove zak.

باسو **basau,** I. hard en krakend bij het kauwen, niet malsch of zacht, zooals b.v. een komkommer, rauwe aardappel en derg.

II. *basau*, bleekzucht, bleek door bloedarmoede, niet alleen v.h. gelaat, maar v. het geheele lichaam, C. en S.

باسه **basah,** nat, vochtig; gewond, als uitroep bij een tweegevecht; van aalmoezen levend, van den afval profiteeren, H. Abd. 122; natheid, vochtigheid; ongepolijst, ongeslepen v. e. spiegel om de waterachtige vlammen in het glas, b.v. *moekanja laksana tjĕrĕmin basah; tjandal sĕdikit tidaḳ bĕrasah*, haar gelaat was als een ongepolijste spiegel, een weinig gebrekkig doordat hij niet geslepen is, Sj. Har.; *basahan*, wat bestemd is om natgemaakt te worden, wat men alle dagen gebruikt, wie voortdurend in de nabijheid van een Vorst of voornaam persoon verkeert; ook uit nederigheid gebruikt van iets, dat men den Vorst ten geschenke aanbiedt; *gĕlang basahan*, staatsie-armband, b.v. *bĕrgĕlang basahan doewa-bĕlas*, Prab. Dj.; *bĕhasa basahan*, dagelijks gebruikte taal, de taal v. h. dagelijksche leven, Hik. Abd. en Pĕl. Abd.; *kaïn basahan*, badkleed; *mĕmbasahkan*, natmaken, bevochtigen; *basah-kĕring*, nat worden en weer opdrogen; *orang ini bolih tahan dibasah-kĕring*, deze man kan tegen natworden en opdrogen, d.i. tegen alle weêr en wind.

باسوه **basoeh;** *mĕmbasoeh*, wasschen; *mĕmbasoeh moeka dĕngan ajar lioer*, het gelaat wasschen met spuw, fig. e. fout op eene wijze verbergen, die haar nog erger maakt, v. d. Tn.; *pĕmbasoeh*, waschman, wasscher, waschvrouw, ook: waschmiddel, b.v. *ajar pĕmbasoeh moeka*, water om het aangezicht te wasschen; *pĕmbasoeh tangan*, handenwaschwater, ook fig. betaling voor een werk, waardoor de handen geacht worden bezoedeld te zijn, b.v. voor het ombrengen van iemand; *pĕmbasoeh moeloet*, iets om den mond te wasschen, d. i. iets

pour la bonne bouche na het dessert, een kop koffie na het eten en derg.; *pĕmbasoeh balai* of *p. medja*, proceskosten; *pĕmbasoeh doesoen*, in het Palemb. het slachten van een buffel tot reiniging van een dorp, wanneer daar een misdrijf is gepleegd; *pĕbasoehan*, waschvat, waschplaats; *mĕmbasoeh arang dimoeka*, de schande uitwisschen.

باسي **basai**, e. s. v. gele, zuchtige zwelling v. h. lichaam in het laatste tijdperk eener ziekte, zie *basal*.

باسي **basi**, I. opgeld, disconto, rabat, wat men boven de maat of berekening neemt, b. v. voor het krimpen of voor onvoorziene uitgaven; extra-werk, overwerk, Mal. Sam. 2 pag. 105.

II. gistend, goor, garstig, muf, duf, tot bederf overgaand; *pĕrĕmpoewan basi*, een muffe, d.i. een ziekelijke vrouw, Mal. Sam. II : 217.

III. Jav. schotel, etensschaal; *basi toetoep*, dekschaaltje; *basi kasar*, e.s.v. chineesche schotels.

باشاء **básjá'** en *básjah*, Arab. pacha, een titel die in Turkije aan hooge ambtenaren wordt gegeven, gouverneur eener provincie.

باطل **báṭal**, Arab. ijdel, verijdeld, werkeloos; *mĕmbáṭalkan*, iets verijdelen, zie ook بطال. Voorts *baṭálat* Arab. ijdelheid, vergeefsheid, werkeloosheid.

باطن **báṭin**, Arab. inwendig, verborgen; het inwendige, innerlijk; *ẓahir dan báṭin*, het in- en uitwendige.

باغي **bágri**, Arab. dwingeland, oproermaker, muiter.

باغت **bangat**, spoedig, onverwijld; *mĕmbangatkan pĕkĕrdjaän*, achter een werk heen zitten, bespoedigen; *dĕngan bangat-bangatan*, met haast, met jacht, b.v. iets afmaken; *bangat-bangat*, ten spoedigste; *sabangat-bangatnja*, op zijn spoedigst, H.T.

باغر **bangar**, I. rotte stank zooals van vuile riolen, ook: onzuiver van smaak, zooals bedorven, stinkend water uit een vat.

II. tieren, razen, luidruchtig zijn, L. Zie *ingar*.

III. Mĕn. dof, verdoofd van het gehoor, zooals na het gebruik van veel quinine. Zie *bĕngal*.

باغس **bangoes**, Batav. snuit, inz. van een varken.

باغس **bangis**, I. = *bĕngis*, zie aldaar.

II. Mĕn. voor *bangi* = *wangi*.

باغل **bangal**, zie *bĕngal*.

باغن **bangoen**, opstaan, zich oprichten, overeind gaan staan; opstaande stelling, postuur, gestalte, bouworde; bloedprijs; *bangoen daripada tidoer*, uit den slaap opstaan; *ădat bangoen itoe sakati lima*, gewoonlijk is de bloedprijs, of boete voor manslag, een kati en vijf taïl; *mĕmbangoen*, zich verheffen, een opstaande houding aannemen; *mĕmboenoeh mĕmbangoen*, doodslaan en den bloedprijs betalen; *ḥoekoemnja mĕmbajar bangoen pĕrĕmpoewan itoe limapoelah rejal*, zijn vonnis is vijftig rejalen als boete voor het vermoorden

van die vrouw; *mega mĕmbangoen*, wolken die zich aan den hemel verheffen; *pĕlangi mĕmbangoen disabĕlah timoer*, de regenboog richtte zich in het Oosten op, Facs. 95; ook van het avondrood gebruikt; *m. bahtĕra*, een vaartuig op stapel zetten; *m. nĕgari*, eene stad stichten; *lagi dibangoenkan*, nog in aanbouw zijn v. e. huis enz.; *mĕmbangoenkan*, doen opstaan, wekken, doen verrijzen, oprichten van een gebouw, den godsdienst enz.; *mĕmbangoeni*, opstaan voor of ten behoeve van iemand of iets, b.v. *koeda itoe . . . doewa tiga kali samalam dibangoeni baginda*, dat paard . . . twee, drie malen in den nacht stond de Vorst er voor op; *bangoen-bangoen*, de statuur van iemands persoon, Hik. Abd. p. 102; ook: torentje of stellage op iets anders; *bangoenan*, opstand, stand, postuur, ook: toren, stellage. Zie *mĕrtjoe* en *balai madat*.

باغو **bangau**, I. e.s.v. reiger; soorten zijn: *b. bĕsar*, of *b. kĕrbau*, *b. bĕroe*, *b. kambing* en *b. oelar*.

II. een gebogen stuk hout of bok, aan boord van zeilvaartuigen, waarin men zeil- en duwboomen enz. legt, die niet in gebruik zijn; een verlengstuk daarop heet *anaḳ bangau*, C. en S.

باغي **bangai**, ongedaan gelaten, onafgewerkt gelaten, in den steek gelaten, open gelaten, v.e. deur of doos; verlaten, zooals b.v. een huis, dorp, begonnen werk, eene vrouw enz., zitten gebleven van een meisje, dat niet ten huwelijk gevraagd is; zie ook *bĕngkalai*.

باڤ **bapa**, ook *bapa'*, *pa'*, en als aangesproken persoon ook *bapang*, vader; *bapa angkat*, aangenomen vader; *b. tiri*, stiefvader; *iboe bapa* en *ma' bapa* vader en moeder, ouders; *b. saoedara*, vaders of moeders broer, oom; *b. saoedara salah mĕndjadi*, oom, vaders broer, die in ouderdom onmiddellijk op vader volgt; *b. toewa* en *pa'oewa*, vaders of moeders oudste of oudere broer; *b. moeda* en *pa'oeda*, vaders of moeders jongere broeder; *b. bongsoe* en *pa'soe* of *b. kĕtjil* en *pa'tjiḳ*, vaders of moeders jongste broeder; *b. tĕngah*, *pa'ngah* en *b. alang*, vaders of moeders middelste broeder; *b. toenggal* of *pa'oenggal*, vaders of moeders eenige broeder; *b. mĕntoewa*, schoonvader. Ook wordt *bapa* gebruikt als aanspraakstitel voor een bloedverwant van een geslacht ouder, en, met den naam van een kind verbonden, is het bij den minderen man dikwerf de naam van den vader, b.v. *pa' Ali*, de vader van Ali; *bĕrbapakan*, tot vader hebben.

باڤاء **bapa'**, zie het vorige woord.

باڠ **bapang**, I. de Vocatif v. *bapa*, zie ald.

II. Jav. koperen plaat met wapen door de oppassers o. d. borst gedragen als ambtsteeken; plaatje, medaille.

باڤق **bapaḳ**, = *bapa*, zie ald.

باڤي **bapai**, in de taal der *orang laoet* = *bapa*.

باقر **bâḳir**, Arab. rijk aan goederen en kennis, een rijke.

باقل **báḳil,** Arab. groen wordend, bladeren of twijgen schietend, van planten; een vlasbaard krijgend, van een jongeling; groenteverkooper, ooftverkooper; in het Mal. ook nog: twistzoeker.

باقي **báḳi,** Arab. eeuwig, bestendig blijvend. Ook: wat de balans aanwijst, waar zij bepaald op blijft, Max, doorslag bij het wegen, id. *baki harga soetĕra itoe saratoes rejal,* het overschot van het bedrag der zijde is honderd rejalen. Zie het volg. wrd.

باقية **báḳijat,** Arab. rest, overschot, bezinksel; voortduring, duur.

باک **baka,** erfelijke aard; overervend; ras, afkomst; *mĕnimboelkan baka,* door zijne handelingen zijn afkomst laten zien, zijn aangeboren aard toonen; *mĕmboewang baka,* zijn afkomst verloochenen; *bĕrbaka mati,* sterfelijk van aard; *hina bakanja,* hij is van geringe afkomst; *pĕnjakit baka,* erfelijke ziekte, klierziekte. Zie ook بقا.

باكت **bakat,** I. branding, breking van de golven.

II. de voorbode of het voorteeken van iets, ook de sporen van iets, b.v. *djalan soedah hilang, tĕtapi bakatnja ada lagi,* de weg is verdwenen, maar de sporen ervan zijn nog over, nml. die van den aanlèg, zie *bĕkas.* Voorts *bakat angin,* de voorbode van wind; *b. djanggoet,* de vlasbaard als voorbode van een baard; *b. kĕtoemboehan,* de voorbode der pokken. Zie ook *bakal.*

باكر **bakar;** *mĕmbakar,* bakken zonder vet, b.v. brood in een oven; roosten, b.v. bananen op het vuur; verbranden, branden; *mĕmbakar bĕsi,* het ijzer heeten, om het te kunnen smeden, ook *mĕmidjar bĕsi; m. kajoe,* hout verbranden; *m. kapoer,* kalkbranden; *m. batoe,* steenbakken; *m. koewali,* pottenbakken; *m. roti,* broodbakken; *mĕmbakar doepa,* reukwerk branden; *m. roemah,* huizen verbranden; *m. mariam dan lila,* geschut afvuren, C. en S.; *mĕmbakar hati,* iem. ergeren, hartzeer veroorzaken; *tĕrbakar hati,* geërgerd, zich ergeren, H. Abd. 239; *m. pisang,* bananen roosten; *m. arang,* kolenbranden; *m. mait,* lijkverbranden; *batoe bakar,* baksteen; *ada roemah tĕbakar,* er is brand; *mĕnjijat mĕmbakar,* brandstichten, Pad. bov. l.; *kĕbakaran,* brandschade geleden hebben, v. d. W. Zie ook *toenoe* en *hangoes.*

باكر **bakir,** I. zuur geworden v. melk en kokosmelk. C. en S.

II. zich op e. plaats vestigen en een vreedzaam bestaan zoeken. C. e. S.

باكڠ **bakoeng,** e. s. v. zeer fraaie lelie; volg. d. l. Cr. lis; *bakoeng ajar,* lis d'eau, e. s. v. waterplant, e. s. v. waterlelie, C. en S. Soorten zijn: *bakoeng ĕmas, b. peraḳ, b. soewasa* en b. *pantai. Daoen bakoeng.* e.s.v. rietgras.

باكڤ **bakoep,** verheven bolrond; sterk ziekelijk opgezet, van het aangezicht, het bovenste gedeelte van de handen en voeten. C. en S. schrijven *bagoep* (?) en *bakoep.* Zij beweren, dat het niet van handen en voeten gezegd wordt? Zie ook *tjĕmboeng.*

باكق **bakak**; *kaïn bakak*, e. s. v. rood of blauw geruite stof voor kleedjes, zak- en hoofddoeken.

باكق **bakok**, I. e. s. v. wilde duif, kleiner dan de *pĕrgam*. C. en S. Ook wel بركق *bĕrkok* geschr. id.

II. e. s. v. zeevisch, die in groote scholen zwemt. C. en S.

باكق **bakik**, e. s. v. wilde sirih, waarvan de vruchten, (volg. C. en S. de schors en niet de vrucht) gekauwd worden.

باكل **bakal**, I. het of de aanstaande, het in wording zijnde, wat bestemd is om te worden, b.v. *koelit bakal tali*, boombast, waarvan touw gemaakt zal worden; *b. roemah*, het aanstaande huis, de materialen waarvan het huis zal gebouwd worden; *bakal minantoe*, de aanstaande schoonzoon; *b. manoesia*, menschelijk embryo; *b. radja*, de troonopvolger; *b. diboewang*, wat bestemd is om weggeworpen, gebannen of verstooten te worden; *mĕmbakal saroeng kĕris*, den ruwen vorm voor een krisscheede maken; *mĕmbakalkan*, iets tot iets bestemmen. Zie ook *bĕkal*.

II. Jav. zal, zullen, hulpw. tot vorming van den futur.

باكل **bakoel**, e.s.v. mand of korf, fijn en dicht gevlochten, b.v. voor gekookte rijst, naaiwerk enz.; *bakoel gila*, e. s. v. mand met deksel, van pandanbladeren op zeer moeielijke wijze gevlochten, bestemd tot berging van kostbaarheden, kleederen en dingen van waarde. Wegens de moeielijkheid van het vlechtwerk is die mand zoo genoemd. *Tĕmbakoel*, z. ald.

باكم **bakam**, e. s. v. robijn L.

باكو **bakau**, de strandwortelboom, rhizophore; soorten zijn; *b. soewasa*, *b. tĕngar*, *b. akit*, *b. bĕloekap*, en *b. boeroes*. Voor de strandbew. levert de *bakau* het beste brandhout. *Oelar bakau*, e. s. v. slang, die overdag niet zien kan en 's nachts haar voedsel zoekt.

باكه **bakeh**, = *bagai* en *kapada*, Pad. bovenl.

باكي **baki**, I. verb. Ned. bakje, presenteerblad.

II. Batav. het ophouden der regels bij vrouwen op gevorderden leeftijd.

III. rest, overschot, d. l. Cr. Zie *baki* en *bakijat*, Arab.

باݢت **bagat**, e. s. v. palm, C. en S; *bagot*, de sagoeerpalm, v. d. Tn. = *ĕnau* of *kaboeng*.

باݢت **baget**, e. s. v. zeevisch met lederachtige huid, C. en S.

باݢر **bagoer**, I. v. buitengewone lengte en dikte, v. menschen en dieren.

II. het zand op e. rivierzandbank bijeenbrengen tot een omwalling, waarin men visch gevangen houdt. C. en S.

باݢس **bagas**, grof v. leden, sterk gespierd, robust; grof van proportiën, van een werk; stevig en gestadig van den wind.

باݢس **bagoes**, mooi, fraai, schoon; schoonheid, fraaiheid. Mogelijk eene samentr. van *bĕr* en *agoes*, Jav. *ajar bagoes*, goed drinkbaar water, Pĕl. Abd. p. 101 reg. 4 v. o. *baïk-baïk ba-*

goes, dat is me nu wat moois; *mĕmbagoeskan*, verfraaien, opschikken; *kabagoesan*, fraaiheid, schoonheid; 't is geen zuiver Mal. woord.

باكق **bagoḳ**, e. s. v. zoutwatervisch = *sĕmbilang*. C. en S.

باكل **bagal**, de bloemstengel van de kokosnoot, R. *hajam bagal?* en *bĕsar bagal tiada bĕrgoena?* Abd. Sch. Wrdb. C. en S. hebben het, doch blijven in gebreke dit te verklaren.

باكن **bagan**, I. ruwe schets, ontwerp, platte grond, omtrek, afbakening, sporen van gesloopte gebouwen of verblijfplaatsen; tijdelijke verblijfplaats, halt, bivouak; ook: landingsplaats, veer, Sw., ook d. l. Cr. débarcadère en C. en S.; *bĕrbagan*, zich op een tijdelijke rust- of verblijfplaats bevinden, of die opslaan; *mĕmbagan*, ruw schetsen, de omtrekken van iets afbakenen, ontwerpen; *baganan*, ruwe schets, ontwerp; *pĕmbagan* ontwerper.

II. e. s. v. vierkante vischfuik, bestaande uit een staketsel, gebr. zoowel in zoet- als zoutwater. C. en S.

باكو **bagoe**, I. e. s. v. boom, uit welks bast men touw maakt.

II. *bagoe-bagoe*, holte of vakje in vruchten? Abd. Sch. Wrdb. Zie *oelas*.

باكه **bagoh**, een klein s. v. zoetwatervisch met e. gele kleur. C. en S.

باكي **bagi**, verk. v. *bĕhagi*, verdeelen, geven, toestaan, veroorlooven, overdoen zonder handel er in te drijven, nam. tegen den prijs, dien men er zelf voor betaald heeft. Zie *bĕhagi*.

باكي **bagai**, I. soort, aard; gelijk, gelijke, gelijk als, als of, als, zooals b.v. *bagai-bagai tjĕritĕra*, soorten van, d.i. allerlei, vertelsels; *pĕrmata sambilan bagai*, negen soorten van edele gesteenten; *lima bagai maboḳ*, vijf verschillende soorten van dronkenschap; *rasa hatinja bagai dibakar*, hij had een gevoel alsof zijn hart brandde; *bagai titah*, zooals het Vorstelijk bevel luidt; *bagai ḥoekoem ʿadat*, overeenkomstig het gewoonterecht; *sama sabagai*, geheel en al gelijk, juist hetzelfde; *doewabĕlas bagai ragam*, twaalf soorten van wijzen of deuntjes; *tiada bĕrbagai*, zijn gelijke niet hebben; *bĕrbagai doewa*, in twee soorten; *sabagai*, van dezelfde soort, evenzoo, als of; terdege, steeds, aldoor, b.v. *dan sabagainja*, en diergelijke, en wat dies meer zij, en-zoovoorts; *mĕmoekoel sabagai poekoel*, terdege slaan; *sabagai mĕmandang*, ald. aankijken; *sabagai djoega bĕrdjalan*, steeds voortgaan; *dalam nĕgari ini tiadalah siapa sabagainja*, in deze streek is geen vrouw aan haar gelijk; *inipon soeatoe sabagai poela*, dat is me nu weer wat raars; *toewankoe pon satoe sabagai poela, toeroet-toeroetan sapĕrti padoeka adinda poela*, Uwe hoogheid komt er nu ook al bij en volgt daarin maar uwe jongere zuster na. Prab. Dj.; dat is nu weer iets in den trant van, b.v. *maka kata toewan poetĕri satoe sabagai poela kakanda ini, di mana poela oelar tahoe bĕrkĕndaḳ*. Bloeml. Zed. Verh; *dajang pon tada satoe sabagai hĕndaḳ mĕngadjaḳ beta poela*. H. T.; *kandu*

pon satoe sabagai poela, daar komt ge weer met iets zonderlings voor d. dag. Hik. Dewa Indra Mĕng. *orang ini pon satoe sabagai poela, bĕlom bĕranak soedah bĕrbesan dĕhoeloe*, deze pers. is er ook een; vóór hij een kind heeft, is hij al medeschoonvader! Hik. Asm. Pat. ook Hik Koris, en Prab. Dj.; *bagaikan*, eene samentr. van *bagai* en *akan*; *bagaikan hĕndak gila*, het was alsof hij gek zou worden. Bij getallen heeft *bagai* de beteekenis van maal, b.v. *sapoeloeh bagai djaoehnja*, tienmaal verder; *bĕrbagai-bagai* en *pĕlĕbagai*, veelsoortig, allerlei; *bagaimana*, hoe, op welke wijze, hoedanig; *bagini* en *bagitoe* zijn samentr. van *bagai* met *ini* en *itoe; mĕmbagaikan*, doen met iets al wat men verkiest, naar welgevallen er mede handelen. Mĕn. ook uitmaken voor al wat leelijk is; *tiada tĕrbagaikan* en *tiada dapat dibagaikan*, niet te vergelijken zijn, onvergelijkelijk; *mĕmbagaimanakan*, hoe met iets handelen, H. Riouw.

II. Voorz. = *kapada*, voor, ten behoeve van, zie بك en *bakeh*.

بال **bala,** I. Skr. leger, volk; *balatantara*, legerscharen.

II. Batav. een danspartij, het Ned. bal.

III. Perz. zie *bád*.

IV. zie بلا.

بالا **bala,** Perz. zie *bád*.

بالت **baloet,** I. *mĕmbaloet*, omwinden, omwikkelen, b.v. een lap, papier of stroo om iets; verbinden van een wond, inpakken van meubels, door ze te omwikkelen; *mĕmbaloet dirinja*, zich inspinnen van een rups, zich met iets omgeven, zich in iets wikkelen; *pĕmbaloet* en *baloetan*, windsel, het laatste ook datgene wat in iets gewikkeld is; *mata pĕdang bĕrbaloet*, omliggen van het lemmer van een zwaard? Sj. Ind. Kĕs. Zie *bĕngkoeng* II en *bĕlioet*, ook *paloet* en *baroet*.

II. gezwollen van de oogen, inz. door schreien; *baloet darah*, dik opgeloopen van bloed; *kabaloetan*, gezwollenheid der oogen.

بالحق **bilhak,** Arab. samentr. van *bi* en *alhak*, zie *hak*.

بالر **balar,** albino-wit, witte vlekken, vooral aan handen en voeten, ook: een schram, zie bij *tjakar; kabalaran*, albino-witheid. Zie *andan* en *sopak*.

بالر **baloer,** I. Perz. bergkristal; in het Mal. ook *habloer*.

II. in de zon gedroogd vleesch; *baloer kĕrbau*, gedroogd buffelvleesch; *baloer*, ook ongelooide huid van een dier. Zie *bĕloelang*.

III. = *biloer*, zie ald. en *aloer*, b.v. *bĕsar ombak dibaloer kapal api*, de golven in het kielwater v. e. stoomschip zijn groot. C. en S.

بالس **balas;** *mĕmbalas*, vergelden, teruggeven, terug doen, wreken, beantwoorden, beloonen; *balas kata*, wederwoord, repliek; *m. boedi*, een weldaad vergelden; *m. dĕndam*, zich wreken; *m. soerat*, een brief beantwoorden; *m. bidan*, een feest, dat op den veertigsten dag na de bevalling gegeven wordt, lett. der vroedvrouw

vergelden; *m. djasa*, persoonlijke diensten beloonen, Ibr. b. Chas; *m. goena*, Mes. Kag. weêrwraak oefenen; *m. salám*, terug groeten, een groet beantwoorden; *bĕrbalas pasang*, met den vloed terugkomen; *tĕrbalas*, in staat te vergelden, b.v. *akoe samoewa tiada tĕrbalas akan kasihnja radja moeda itoe*, wij allen zijn niet in staat de liefde van den Onderkoning te vergelden, Atoer Satia; *bĕrbalas-balas*, elk. vergelden; *mĕmbalasi*, iemand iets vergelden; *balasan*, vergelding, vergoeding, belooning, beantwoording, antwoord; *pĕmbalas*, vergelder, wreker, ook: vergelding; *pĕmbalasan*, vergelding, belooning.

بالس **baloes**, I. Pad. bovenl. het niet doorgaan van een weddingschap en het terugnemen van het opgezette geld bij hanengevechten. Pist. 33, vlg. v.d.Tn. gelijk op, tegen elk. opwegende, quite.

II. Zie *boeloes* en *mandoel*.

بالصواب **bi'ssawáb**, Ar. zie صواب.

بالغ **báligr**, Arab. tot een gewenscht doel gekomen; huwbaar, mondig, volwassen; *ḥoedjatoe 'lbaligrah*, een afdoend bewijs; *ākal báligr*, mondig, meerderjarig, huwbaar; *kabáligran*, huwbaarheid, mondigheid, meerderjarigheid.

بالغ **balang**, I. e. s. v. flacon met langen hals, b.v. voor rozewater; flesch met langen hals, volg. Tug. Port. *balão*, ballon de chimie.

II. *sampan balang*, e. s. v. vaartuig met twee masten, iets grooter dan de *sampan djohor*, volg. Tug. Port. *balão*, e. s. v. bark.

III. *mĕmbalangkan*, slingerend werpen, wegslingeren, b.v. een knots, rijzweep enz.; *maka radja Djohan pon mĕmbalangkan tjĕmĕti koedanja kaoedara*, de Vorst Dj. nu slingerde zijn rijzweep de lucht in. L. L B. *orang balang*, oude kleerenkooper, voddenkooper. Zie *hoembalang*.

IV. *balang-balang*, sprinkhaan, = *bilalang*, en het Jav. *walang*.

بالغ **balong**(?) *balong bidai*, e.s.v. boozen geest, die gezegd wordt in rivieren te leven en den vorm heeft v. e. open mat, die zijn slachtoffers omwikkelt en mêevoert. C. en S.

بالغ **baloeng**, I. hanekam; ook de bloem van dien naam; *b. sĕraga*, goed gevulde of kroon-hanekam; *b. koelit*, boomschors, die naar binnen in het hout gegroeid is; zulk een boom en het hout daarvan wordt als ongelukaanbrengend beschouwd. Volg. C. en S. onderscheiden de Mal. 5 soorten van hanekammen, als: *b. batoe*, een zeer kleine, *b. limau sa'oelas*, een eenvoudige dikke ronde, *b. mĕrga*, een roosvormige, *b. salapis*, een lange, dunne, enkelvoudige en *b. sirih sakapoer*, e. bestaande uit drie uitwassen, waarv. de middelste de grootste is.

II. Jav. been, knook, bot.

بالغ **baling**, om een middelpunt draaiend, zooals de wieken van een molen, de ballen van een regulateur op een stoommachine; *baling-baling*, weerhaan, windwijzer, M. ook e. s. v. wapen, waarmede men in den krijg

werpt, mogelijk werpknots of werpschijf, volg. C. en S. een steen uit een slinger, projectiel, b.v. *maka brahmana Bĕrtja Sakti pon mĕmĕgang baling-baling* ٢ باليڠ *bĕsi, maka diloetarkan kapada Bangbang Djaja Mĕrta . . . maka kĕnalah dada B. Dj. M. laloe rĕbah*, de bramien B.S. nu hield een ijzeren *baling-baling* in de hand, en wierp dien naar B. Dj. M. . . . deze werd in de borst getroffen en stortte neer, Pr. Dj.; *tikam . . . tĕrlaloe dĕras datangnja sapĕrti baling-baling*, Niem. bloeml. I. 4e dr. p. 85, de steken kwamen met een buitengewone snelheid aan evenals de steen uit een werpslinger; *bolang-baling*, klapmolentje, weerhaan; *peloeroe bolang-baling*, kettingkogel.

بالق **balak**, I. e. s. v. boom, die tot niets gebruikt wordt.

II. e. s. v. spel met een zesvlakkig stuk hout, welks boven en ondervlak ongebruikt gelaten wordt, maar dat op elk der 4 overige vlakken e. ander gelaat vertoont. Men rolt het over e. mat den spelers toe. C. en S.

بالق **baloek**, I. verb. van *foelk*, e.s.v. handelsvaartuig met veel laadruimte, vroeger in gebruik; *padi baloek*, rijst door zulk een vaartuig aangebracht; *sabaloek boenga* = *sadjambangan boenga*, mijn Schr.

II. Ned. balk; *kapala b.*, kop v. e. balk, waarbij hij uit het bosch gesleept wordt.

III. *mĕmbalok*, uitmaken wie de keus heeft bij het spel *maïn boewah kĕras*. C. en S.

بالق **balik**, omgekeerd, achterkant, keerzijde, het onderste boven, het omgekeerde, het tegendeel, integendeel; terugkeeren, omkeeren, wenden; *balik kĕmbali*, wederkeeren; *balik mari dĕngan sadjahtĕra*, in welstand hier terugkeeren; *balik daripada bĕrdjalan*, van de wandeling terugkeeren; *balik adab*, ongemanierd; *b. adap*, e. s. v. plant, welks bladeren aan weerskanten hetzelfde voorkomen hebben, v. d. W.; *b. angin*, *b. soempoeh* en *b. tjaja*, drie soorten van planten; *b. kĕkat* en *b. daoen*, doodtij; *b. sakit*, weer instorten van een zieke; *b. bĕlah*, het onderste boven; *balik bĕlakang*, zich omkeeren, heengaan v. iemand; *pada baliknja* en *dĕngan baliknja*, integendeel, daarentegen; *poetar balik*, draaierij, zwendelarij; ook: *bolak-balik; ajam balik*, e. kip welker veêren verkeerd staan; *balik aboe?*, b.v. *dan matanja pon balik aboe?* Mes. Kag.; *bĕrbalik*, zich omkeeren; *hoedjan bĕrbalik kalangit*, regen zich keerende naar den hemel, Sprw. *bĕrbalik hati*, van gezindheid veranderen; *bĕrbalik pikiran*, van gedachten veranderen; *bĕrbalik mata*, oogluikend toelaten; *tĕrbalik*, verkeerd, verdraaid, omgedraaid, 't onderste boven, ook: omgewend van een wapen; *mĕmbaliki*, terugkeeren tot, H. Riau I p. 10 en and. pl.; *mĕmbalikkan*, iets wenden, keeren, omdraaien; *mĕmbalik-balikkan matanja*, steeds zijne oogen verdraaiende, H. Naj. Koes. zal wel *mĕmbĕlijak-bĕlijakkan* moeten zijn, zie ald.; *dibalik boe-*

kit, aan den achterkant van den heuvel, ook: aan den anderen kant; *dibalik pintoe*, achter de deur; *sĕgala sĕndjata tĕrbaliklah mĕngĕnaï dirinja*, al de wapens wendden zich om en troffen henzelven. H. Boedj.

بالله billahi, Arab. bij God! in eedzweringen.

بالم balam, I. *boeroeng balam*, e. s. v. wilde duif; *balam tĕmbaga*, een kleine roode duif, die moedig in het vechten is.

II. e. s. v. struik, van welks takken vogelhutten gemaakt worden. Volg. C. en S. ook een boom met goed timmerhout; *gĕtah balam*, de gom van dien boom.

III. *balam-balam*, onduidelijk, flauw zichtbaar door den afstand, deinzigheid van de lucht, zooals bij heibrand.

IV. pagaaien met snelle korte slagen, b.v. bij een wedvaart. C. en S.

بالن balan, de dikkere palen v. e. dam.

بالن baloen, I. tot zichzelf gekomen uit den toestand van bezetenheid of inspiratie.

II. slaan, beuken. Het schijnt meer afranselen te beteekenen, naar de voorb. bij C. en S., ook bij Max.

بالو balau, I. en *ĕmbalau*, e. s. v. boom met fraai, geel hout, waarschijnlijk is de hars van dezen boom de bekende schellak, zie *ambaulau*; soorten zijn; *b. boenga*, *b. batoe* en *b. tĕlor*; *ĕmbalau pĕgau*, e. s. v. roode verfstof, gebruikt voor het verven van zijden stoffen, Pad. bovenl.

II. *mĕmbalau*, het buitenste ruwe gedeelte v. iets afsnijden, b.v. de dorens v. e. doerian, de schil v. e. kokosnoot. C. en S. Zie ook *goebal*.

بالو baloe, I. weduwe, weduwnaar; *baloe laki-laki*, Max. weduwnaar; *mĕmbaloeï*, als weduwe of weduwnaar behandelen, uit gramschap van zijn of haar echtgenoot zeggen, dat hij of zij weldra *baloe* zal zijn; *sapĕrti baloe sanĕgari*, alsof de geheele stad weduwe was geworden. Pr. Dj. *boeloes dan baloe*, beroofd van kinderen en echtgenoot. Zie ook *djanda*.

II. onvatbaar zijn voor verweering, v. e. oud blok hout; onvatbaar zijn voor zedelijke verbetering v. e. individu. C. en S.

بالوي baloewi, gelijk op, bij spelen met noten en derg. waarmede men die van een ander op eene zekere wijze breekt, v. d. W. Volg. C. en S. zóó spelen, dat de tegenpartij het moet verliezen; valsch spelen. Zie *baloes*.

باله balah, twist, krakeel; *mĕndjadi balah antara kadoewa pehak*, ontstond er twist tusschen beide partijen; *pĕrbalahan*, twist, dispuut, krakeel. C. en S.; *mĕmbalah*, iets tegen iets in te brengen hebben, b.v. tegen een bevel; redetwisten.

باله baloeh, I. het holle lichaam van alle tromachtige instrumenten; *baloehan*, huisje op een olifant.

II. wapenrusting C. en S.

بالي bali, de naam van een eiland ten O. van Java; *kaïn bali*, e.s.v. gestreept katoen, van daar afkomstig.

بالي balai, I. (Skr. *valaya*, e. om-

sloten terrein, ons vallei?) open gebouw voor vergaderingen, voor het tijdelijk huisvesten van vreemdelingen of voor liefdadige doeleinden in het algemeen; *balairoeng*, samentr. van *balai* en *roeng*, de vorstelijke gehoor- of audientiezaal, die met een overloop aan de astana is verbonden, bestaande uit de *sĕri balai*, het verheven gedeelte, waarop de Vorst en de notabelen zitten, en de *paseban*, Jav. van *seba* of *pĕnghadapan*, de plaats daar rond omheen voor de mindere hoofden en geestelijken; *b. dĕrma*, een dergelijk gebouw voor liefdadige doeleinden; *b. gĕndang*, de balai voor de *nobat*, de officieele muziek en de muzikanten van den Vorst; *b. kambang*, Jav. en *b. timboel*, Mal. een balai op het water voor uitspanning of om te baden; *balai ajar*, een klein uitbouwsel b. d. balairoeng, waar de watervaten staan; *b. kĕmbang*, een kleine balai op grooten afstand van het vorstelijk verblijf, bij de buitenpoort; *b. kĕmbang sĕrahi?* Sj. Ind. Kĕsna. *b. kĕtjil*, vroeger een kleinere balai buiten het vorstelijk verblijf, waar de *bĕndahara* en de *toemĕnggoeng* zitting hielden; *b. pĕranginan*, zie bij *angin; b. larang*, vrouwenvertrek, vrouwentimmer, d.l.Cr.; *b. limas* = *lantjang* III, zie ald. C. en S.; *b. lintang* of *mĕlintang*, een kleine balai dwars voor of loodrecht op het front der *balairoeng*, die opgeslagen wordt bij feestelijke gelegenheden; ook een plaats aanboord waar scheepsraad gehouden wordt, Boenga Ramp.; *b. madat*, overdekte loods boven het water met een brug aan het land verbonden, voor uitkijk en wacht, zoo genoemd om het opiumrooken van die wacht; *b. makan*, eetzaal, *b. mantoer?* komt dikwerf in de Hss. voor, mogel. *matoer*, Jav. spreken tot een meerdere? *b. mariam*, loods waarin de kanonnen geborgen worden; *b. pĕboedjangan*, zie bij *boedjang; pĕboedjangan* is mogelijk fout voor *pĕpadjangan*, zie *padjang* I; *balai* wordt in gedichten ook als aanspraakswoord bij een uitroep gebezigd, *wai balai!* in de beteek. van: wel verbazend! b.v. *mĕlajang apa ini, wai balai, mĕlangsi apa ini, wai handai*, Sj. Dewa Mamb.; *balai-balai*, op Java *bale-bale*, een rustbank, iets wat op een balai gelijkt, Mĕn. stelling, waarop borden te drogen gelegd worden, v.d.Tn. zie *pĕntas; pĕbalai* en *pĕrbalai*, de vertrekken aan weerszijden van de middenastana, die daarvan met voorhangsels zijn afgescheiden. Volg. v.d.W. estrade op den linkervleugel van het hoofdgebouw v. Vorsten, tegenover de *pĕntas*, dienende tot zitplaats der vrouwen. Zoo die uitgebouwd zijn dan heeten ze *roesam; pĕrbalaian*, de plaats van de balai = aan *balai*; ook aanboord v. e. vorstelijk vaartuig, Hik. Dewa Agas Melila. Volg. C. en S. is de *pĕbalaian* een verhoogde platform binnen in het paleis aan d. linkerkant, waar de vrouwen v. h. hof zitten. Ook *pĕbalai tĕngah*, Mes. Kag.; *ikan balai*, e.s.v. eetbaren zoutwatervisch.

II. *mĕmbalai*, met onverschilligheid behandelen, zijn gang laten gaan; aan zichzelven overlaten, zie *halai.*

بالي٢ **bale-bale,** Batav. rustbank, zie bij *balai* I.

بامي **bami,** Chin. e.s.v. macaroni, vermengd met varkensvleesch, garnalen en groente; ook *bahmi.*

بان **bán,** Perz. bewaker, opziener; *djihán bán*, bewaker der wereld, titel der perzische koningen.

بان **bana,** zie *bĕna.*

بانات **bánát,** Perz. e.s.v. fijne, wollen stof, laken.

بانت **banat,** I. *mĕmbanat*, slaan, kloppen, beuken.

II. woest, eenzaam; *rimba jang banat*, het eenzame woud, C. en S.

بانر **banir,** I. uitwas onder aan den stam van sommige boomen, waardoor zij er uitzien alsof ze door dikke planken gesteund zijn; *isang banir*, het bovenste gedeelte daarvan, dat a. d. boom verbonden is, C. en S. Mĕn. idem.

II. deel waaruit een *oetas* van een net bestaat, gewoonlijk zijn daarvan twaalf.

بانڠ **banang,** groot in zijn soort, alleen in de samenstellingen met *doekoe*, *poepoet* en *sipoet*. Zie ook *bĕnang.*

بانوڠ **banoeng;** *boeloeh b.*, e. groot s. v. bamboe, C. en S.

بانڠ **baning,** naam eener groote soort van landschildpad. Door de wilden in de bosschen v. Mal. wordt het schild daarvan als *gong* gebruikt om signalen te geven; *mĕmbaning*, daarmede signalen geven, C. en S. *kajoe baning-baning*, e s.v. hard hout Mĕn.

باءو **baoe,** lucht, reuk, geur; *sabaoe*, van dezelfde reuk, d. i. aan elkander gewend, niet schuw meer; *bĕrbaoe*, een luchtje hebben, er is een luchtje aan, b.v. *nasi ini soedah bĕrbaoe*, aan deze rijst is reeds een luchtje, zij is niet frisch meer; *tiada boesoeḳ jang ta' bĕrbaoe*, Sprw. aan alle kwaad is een luchtje; *baoenja satahoen pĕlajaran*, Sprw. voor ons: het stinkt zeven uren in den wind; *baoe boesoeḳ tidaḳ bĕrbangkai*, het stinkt en er is geen kreng, Sprw.; *baoe-baoewan*, reukwerk, allerlei welriekende zaken; *haroem mĕnghilangkan baoe*, de geur doet de reuk verdwijnen, Sprw. beteekent le mieux est l'ennemi du bien, of een flink tegengeschenk, gegeven om geen verplichting te hebben.

باو **bawa,** *mĕmbawa*, brengen, medebrengen, meenemen, meedragen, bij zich hebben, met zich voeren, vervoeren, tot iets brengen, wegbrengen, bijbrengen, aanhalen, citeeren, voordragen. Als er een verbum op volgt kan het soms met gaan teruggegeven worden, b.v. *mĕmbawa tidoer*, gaan slapen, *m. mandi*, gaan baden; *mĕmbawa orang bĕrkata-kata*, iemand tot spreken brengen, de spraak geven, Hik. Sjah. Mĕrd. en Sail. essal.; *mĕmbawa ădat*, zie ald.; *m. boelan*, de stonden hebben; *m. agoeng*, groot geworden zijn, den volwassen leeftijd bereikt hebben; *m. ḥikájat*, een verhaal voordragen; *m. dirinja*, zich begeven, ergens heengaan, zich voortbewegen, H. Abd. 371; ook: zich uit

de voeten maken, een goed heenkomen zoeken, Niem. bloeml. I, 4e dr. p. 97; *m. imán* of *m. agama*, het geloof aannemen, belijdenis van het geloof doen; *m. djalan*, als gids den weg wijzen, als gids meegaan; *m. ka-ajar*, besnijden, v.d.Tn.; *m. kasoekaän hatinja* of *m. kasoekaännja*, zich aan de vreugde van zijn hart overgeven, Tam. ed Dari. R. Pas. 32; *m. pĕrgi*, vervoeren, wegbrengen; *m. masoek*, invoeren; *m. naṣibnja*, een goed heenkomen zoeken, Hik. Abd. 240, zijn fortuin zoeken = *m. oentoeng* en *m. ḥalnja*; *m. salah*, een verkeerde wending aan iemands woorden geven, Prab. Dj.; *m. lagoe*, de wijs van een lied of muziekstuk aangeven, inzetten; *m. lakoe*, weten hoe zich te benemen of te gedragen, Prab. Dj.; *m. isjárat*, een wenk of teeken geven, Prab. Dj.; *m. pĕroet*, met een ledige maag komen; *m. tĕrtawa*, uitlachen, Hik. Masj. ḥakkoe p. 77; *m. tĕrsĕnnjoem*, beginnen te glimlachen, zijn mond tot een glimlach plooien, met een glimlach tegemoet komen, Hik. Radja Chaib. Mes. kag.; *m. bĕrdjaga*, tot waken noodzaken, van de oogen, Hik. Mesa kag.; *tidak bolih dibawa tidoer*, den slaap niet kunnen vatten, Mes. kag.; *m. kapada maut*, op sterven uitloopen, van een ziekte; *m. kapada*, ook: tot iets overhalen; *m. hati*, het hart vervoeren, overhalen tot iets; ook volg. Pijn. den moed verliezen. Ik zou gissen: de inspraak van zijn hart volgen, zie Hik. Abd. p. 221; *m. ḥál*, een goed heenkomen zoeken, Hik. Abd. p. 256; *m. gigi dan lidah*, komen slechts om te eten en te praten, d. i. eten en niets inbrengen dan praatjes, Boeng. ramp. bĕs. p. 363; *m. kareta*, een wagen mennen of besturen; *m. lari*, met iets of iemand wegloopen, iem. schaken; *m. sĕrta*, met zich medenemen, meebrengen en ook er mede in betrekken, b.v. Sj. Sĕl. Dal.; *pĕmbawa*, aanvoerder, vervoerder, voerman, vervoermiddel, Ibr. b. Chas.; *pĕmbawa djalan*, gids; *sapĕmbawa kakinja*, zoover zijn voeten hem konden brengen; *pĕmbawaän*, vracht; *sĕgala pĕmbawaännja*, al wat iemand bij zich draagt, ook *bawaän*, Sail. Sal.

باوت **bawat**, overhangend, naar beneden hangend; *tali bawat*, de brassen; *pajoeng bawat*, groote staatsiezonnescherm, soms v. pauwenvederen, Hik. Asm. Pati.

باور **bawar**, I. belastingkantoor, kantoor van uit- en ingaande rechten, tolkantoor; *tali bawar*, een touw dat over de rivier, vóór men aan het tolkantoor komt, is gespannen ter waarschuwing, C. en S.

II. e. s. v. zeevisch, id. = *bawal*.

باءُور **baoer**, I. onregelmatig gekromd of gebogen, zooals b.v. sommige scheepsplanken; *mĕmbaoerkan*, buigen, krommen, b.v. zulke planken.

II. *bawoer* in de samengest. uitdr. *tjampoer-bawoer* is ontstaan uit *bĕr* en *awoer*, mengen, dooreen, in het Jav. *wor*, *awor* en *blawoer*, gemengd, dooreen, z. *tjampoer*. Ook *tjampoer kawoer*.

III. *bawoer anggoh*, lange bamboe,

die de geheele lengte van e. s. v. vischnet, *anggoh*, steunt, C. en S.

IV. *baoer*, de naam v. e. kort wapen, dat in Perak een teeken van rang is en door den radja-moeda gedragen wordt, die de wettige troonopvolger aldaar is. C. en S.

باوڠ **baoeng,** e. s. v. eetbaren zoetwatervisch zonder schubben; *djanggoet baoeng*, de baard van dien visch. Het schijnt e. s. v. *sĕmbilang* te zijn. De Mal. onderscheiden hem in *b. akar*, *b. koenjit*, *b. gantang*, *b. pisang* en *b. pontong; roempoet djanggoet baoeng*, e. s. v. plant, die als groente gegeten wordt.

باوڠ **bawang,** ui, look; *b. merah*, sjalotten; *b. poetih*, knoflook; *b. merah poetih*, de gewone witte of timorsche ui; *b. bĕsar*, *b. Bĕnggala* of *b. Bombai*, e. s. v. zeer groote uien, die van daar worden aangevoerd; *b. pĕrai*, losse uien, niet aan bosjes gebonden, ook voor het Ned. prei, e. s. v. langwerpige ui; *b. bĕrdjambak*, uien aan bosjes; *b. tĕmbaga*, te Sing. en op Mal. = *bakoeng*, C. en S.; *b. sĕbongkol* en *b. mĕroebi*, twee vormen van gouden krisgevesten, die alleen door den regeerenden Vorst mogen worden gedragen. NB v.d.W. schrijft *haroebi!* Mĕn *mĕmbawang* en *makan bawang*, inwendig boos zijn, zich vervreten van kwaadheid, v.d.Tn.

باوق **baoek,** baard van haar of vederen onder de kin, tusschen kin en hals; ook: onderkin; *tjambang baoek*, ringbaard, bakkebaarden die onder de kin doorloopen.

باول **bawal,** e. s. v. eetbaren, makreelachtigen zeevisch; soorten zijn: *b. hitam*, *b. poetih* en *b. koening*. Volgens C. nog *b. tjĕrĕmin* en *b. kĕtiwas*.

باون **bawan;** *pĕmbawan*, de bovenste bamboe aan een inlandsch scheepszeil, d. Br. K., zal wel *pĕmbahoewan* moeten zijn. Zie *bahoe*.

باوه **bawah,** onder, beneden, onderkant, ondereinde; *dibawah*, onder, ondergeschikt; *doedoek dibawah*, lager zitten dan een ander, die hooger in rang is; *dibawah pĕrentah*, onder het beheer, onder bevel of de bevelen van; *dibawah angin*, beneden den wind, aan lij; *nĕgari dibawah angin*, benedenwinds-landen, nam. al de eilanden beoosten Sumatra; *kabawah*, naar beneden, naar onder, ook = *kapada* wanneer men spreekt tot den Vorst; meestal *kabawah doeli pádoeka*, onder het stof der schoenen = tot Uwe Majesteit; *dari bawah*, van onderen, ook = *dari* als men spreekt van den Vorst, *mĕmbawah*, zich begeven onder de macht van een ander, onder iemand staan, b.v. *maka akoe ini sakali-kali tiadalah maoe mĕmbawah kapadanja*, en ik wil volstrekt niet onder hem staan, Pĕl. Djin.; *mĕmbawahkan*, degradeeren, lager plaatsen dan iets of iemand anders.

باوه **baoeh,** = *sĕpat*, zie ald.

باه **baha,** ophoogen, opwerken, d. B.

باهت **bahat,** deelgenootschap, aandeel in een kwade zaak; *orang sabahat*, medeplichtige, heler, particeps criminis, C. en S. Deze schrijven

بهة, b.v. *kadoewanja itoe adalah sabahat*, die beiden hadden er aandeel in; *sĕbab Adam tĕlah mĕmboewat djahat, sakalian anaḳ-tjoetjoenja pon soedah sabahat*, doordat Adam gezondigd heeft, hebben ook al zijn nakomelingen daaraan deel; *karĕna sakoetoe dan sabahat dĕngan orang mĕntjoeri* want (hij is) medegenoot en medeplichtige met dengene die steelt, dus heler, Oend. Mal. en meer andere pll. Mogelijk het Arab. *sjoebahat*, zie ald.

باهر **bahar**, e. s. v. lengtemaat; *sabahar*, de afstand van den top der opgestoken hand tot den voet, Pad. bovenl.

باهس **bahas**, I. *mĕmbahas*, aanzetten van planken, die niet goed aansluiten, door middel van een spaansche spil, of door middel van een ingeslagen wig ze tot elkander brengen.

II. het Arab. *baḥats*, twisten, krakeelen.

III. *bahas*, dat wat samenhoudt, beschermt, beschermer, patroon; b.v. *bĕsar sangat bahasnja*, hij heeft machtige beschermers; *bĕrbahas pada orang bĕsar*, bescherming zoeken bij aanzienlijken; *tĕrbahas ka-atas apoengan*, door drijfhout tegengehouden, C. en S., ook stooten, b.v. van het hoofd tegen een deur, C. en S.

باهڠ **bahang**, gloed, die uitgaat van een brandend of gloeiend lichaam, ook van vuur, Hik. Indra Mĕng.; *mĕmbahang*, door gloed verzengen, zie ook بهڠ.

باهق **bahoḳ**, slaan, raken, C. en S.

باهق **bahiḳ**, zie *bakai*.

باهم **baham**; *mĕmbaham*, kauwen met gesloten mond van droge en poedervormige zelfstandigheden, die er anders uit zouden vliegen. Volg. C. en S. eten v. dieren door het voedsel met den bek en niet met de pooten tot zich te nemen (?) Vergel. *mamah*.

باهن **bahan**, Mĕn. spaander v. hout, flarde v. doek; *bĕrbahan-bahan*, aan spaanders of aan flarden; *bangsal pĕrbahanan*, timmerloods, C. en S.; *mĕmbahan* kloven met e. harden slag, aangebracht met beide handen, b.v. e. stam tot balken of planken; ook: kloven van een mensch met een zwaard, Ibr. b. Chas.; *ikan bahan-bahan*, e. s. v. eetbaren zoetwatervisch.

باهو **bahoe**, schouder, ook van levenlooze voorwerpen zooals b.v. een flesch en derg., R. Pas 62; *bahoe wajang*, de schouder v. e. wajangpop? Hik. Groel. 138; *bidang bahoe*, de breedte tusschen de schouders, Mĕn. v. d. Tn.; *kilat bahoe*, e. s. v. épaulet; *tali bahoe*, bras, mar.; *kiliḳ bahoe*, bovenste armring, dicht bij de oksels; *pĕmbahoe*=*pĕmbawan*, zie *bawan*, ook *bahoe lajar*, en *pĕrbahoe*, C. en S. N.B. dit woord wordt dikwerf verward m. باو *baoe*, reuk, geur, zie aldaar.

باي **baja**, I. slag, soort, in betrekk. tot den leeftijd, Mĕn. ouderdom, leeftijd; *sabaja*, van hetzelfde slag, van denzelfden leeftijd; even als.

II. = *bĕhaja*, zie ald.

III. Zie *kĕbajan*.

باي **baji**, Jav. een klein kind, baby.

بايت **bajat**; *měmbajat* rijst op de kweekbedden uitzaaien; *moesim měmbajat*, de zaaitijd voor de rijst; *pěmbajat běnih*, kweekbed.

باير **bajar**; *měmbajar*, betalen, voldoen; *m. nijat* en *m. ḳaul*, zijn gelofte vervullen; *m. toenai*, contant betalen; *m. bělandjanja*, de kosten betalen; *měmbajarkan*, voor iemand betalen, in betaling geven; *pěmbajar*, betaalmiddel; *oewang pěmbajar*, geld om iets te betalen; *pěmbajaran*, betaling, voldoening.

باير **bajoer**, e.s.v. boom met zeer groote bladeren; soorten zijn: *b. poetih*, *b. hělang*, *b. djantan*, *b. bětina* en *b. laoet*. Het hout is geschikt voor scheepsbouw. C. en S.

بايس **bajas**, e. s. v. grooten *niboeng*-palm.

بايغ **bajang**, I. meestal *bajang-bajang*, schaduw, schim, schaduwbeeld, schijnsel, b.v. in een spiegel, door een kleed enz.; *těrbajang*, in rechten: op vermoeden, Oend. Djambi p. 143; *boentar bajang-bajang*, 's middags 12 uur; *bajang-bajang disangka toeboeh*, den schijn voor het wezen nemen, Sprw.; *kaïn bajang-bajang*, doorschijnende of doorzichtige stof; *aṣal bajang-bajang*, het voorwerp waarvan de schaduw komt; *pada bajang-bajang*, in de schaduw, in de schemering; *běrbajang-bajang*, doorschemeren, ergens doorheen schemeren; *jang těrbajang dalam pikiran*, wat nog onbestemd in de gedachten ligt opgesloten, uit iem. gedachten lezen, C. en S.; *ăḳalnja těrbajang-bajang*, zijne streken schemerden door, d.i. de aap kwam bij hem uit de mouw; *těrbajang-bajang kapada mata*, uit de oogen spreken, b.v. *hati didalam sangat běrtjinta, těrbajang-bajang kapada mata*, Sj. Mans. Sj. Goemp.; *měmbajangkan*, de schaduw op iets laten vallen; *měmbajangi*, beschaduwen.

II. *bajang-bajang*, e. s. v. spook, schim. H. Abd. = I. Zie ook *bajoeng* II.

III. Bot. Intsia Amboinensis (Papilionacées).

بايغ **bajoeng**, I. e.s.v. kapmes op Silangor = *pisau walian*, op Riouw.

II. e. vogelverschrikker, ook *bajong-bajong*, C. en S.

III. werpen, smijten. id.

بايق **bajaḳ**, onevenredig dik van lichaam, zoodat men b.v. van dikte moeielijk loopen kan. Měn. te weinig hoogte naar evenredigheid van het grondvlak; *měmbajaḳ*, zich zoo voordoen, b.v. van bruid en bruidegom als zij te pronk zitten; *těrbajaḳ*, als e. breede, platte hoop uitgespreid, b.v. van koffie, drek enz.

بائيک **baïk**, goed, wel; ook gebruikt voor ons maar, b.v. *pada batoe ini baïk*, op dezen steen maar, Prab. Dj.; *baïklah*, het is goed, het is wel; welaan! dan is het nog maar beter; *jang baïk sakali* en *jang těrbaïk*, de beste; *baïk . . . baïk*, zoowel . . . als, hetzij . . . of: *baïk kapal inggris*, *baïk kapal wolanda*, zoowel de engelsche als de hollandsche schepen; *baïk koeda*, *baïk gadjah*, hetzij

paard, hetzij olifant; *mati baïk, hidoep pon baik*, dood is goed, levend ook al goed; *djikalau tiada bolih dĕngan baïk*, als het niet goedschiks gaat; *daripada sĕdikit bagini, baïklah djangan ada sakali*, in plaats van zóó weinig, is het nog maar beter in het geheel niets; *didalam baïk tiada baïk*, voor het uiterlijk goed gezind, doch kwaad in zijn schild voeren, Atoer. Satia en H. Riau I p. 3; *baïk ta'baïk*, goed of niet goed, wellicht; *orang baïk-baïk*, fatsoenlijke lieden; *djaga baïk-baïk*, wees terdege op uwe hoede, pas terdege op; *barang-siapa pon baïk*, om het even wie, wie ook maar; *kamana baïk akoe pĕrgi*, waarheen is het geraden dat ik ga; *baïk-baïk bagoes*, dat is me nu wat moois! *baïk boedi*, goedgezind, edelmoedig. Niem. bl. p. 1; wel bij zijn verstand, de Holl. 5e dr. p. 66 reg. 7 v. o.; *baïk hati*, goed gezind; *tidak baik hati*, ontstemd; *tinggal baïk-baïk*, vaarwel, tot den achterblijvende, *pĕrgi baïk-baïk*, vaarwel, tot den vertrekkende, Prab. Dj.; *bĕrbaïkan*, wel met elkander zijn, met elkander op een goeden voet staan, Kal. Dam. Gong. 215; *mĕmbaïkkan* en *mĕmbaïki*, herstellen, verbeteren, repareeren, goed behandelen; *sapĕrti tikoes mĕmbaïkkan laboe*, als een rat, die eene pompoen repareert, Sprw. gebruikt van iemand, die iets wil verbeteren, maar het integendeel bederft; *mĕmbaïki dirinja*, zich opknappen; *mĕmbaïki orang*, iem. goed doen, weldoen, Kal. Dam. Gong. 227; *m. hati*, het gemoed calmeeren, verzoenen, troosten, sussen; *m. kalakoewan*, een buiging of compliment maken, P.; *m. mait* de bezorging van al de plechtigheden bij eene begrafenis, ook fig. gebruikt voor: iemand de oogen toedrukken, b.v. *harap ajahanda akan toewan mĕmbaïki mait ajahanda, sakarang toewan bĕrdjalan dĕhoeloe daripada ajahanda*, ik hoopte, dat gij mij de oogen zoudt toedrukken, en nu zijt gij mij voorgegaan, Pr. Dj. Ook wordt het gebruikt voor: de lijkverbranding bewerkstelligen; *mĕmpĕrbaïki*, iets verbeteren, in een goeden toestand brengen, ausbessern; *mĕmpĕrbaïki pĕradoean*, een bed opmaken, voor den Vorst, Hik. Tjekel. W. Pati; *djika baïk, abang baïki; djika djahat, abang djahati*, handel er mede naar uw goeddunken, hetzij goed, hetzij kwaad. H. Riau I. p. 25. *Sabaïk-baïk*, hoe goed ook, zoo goed mogelijk, allerbest, b.v. *apa djoega sa'baïk-baïk oesaha*, wat is eigenlijk de allerbeste bezigheid? *sabaïk-baïknja*, ook goedschiks, b.v. *djikalau di-anoegĕrahakan sabaïk-baïknja*, indien het goedschiks gegeven wordt. S.M.; *kabaïkan*, deugd, weldaad; *pĕrbaïkan*, verzoening.

بايم **bajam**, e. s. v. plant, amaranthus, waarvan sommige soorten als groente worden gegeten tot vervanging van onze spinazie. Soorten zijn: *b. radja*, *b. poetih*, *b. merah*, *b. bĕsar*, *b. soelasih*, *b. doeri*. Volgens L. nog: *b. ekoer koetjing*, *b. tanah*, of *b. pasir*, *b. roesa*, *b. mokeh*, *b. baloeng ajam*,

b. kastoeri, en *b. loehoer;* volgens C. nog *b. monjet.*

باين **bajan,** I. e. s. v. groote parkiet; *ikan bajan-bajan*, e. s v. eetbaren zee- en riviervisch.

II. *kĕbajan*, Jav. dorpsbode; *nenek kĕbajan*, e. s. v. moedertje of oud grootje, dat in de Mal. verhalen een belangrijke rol speelt, nam. die van postillon d'amour.

III. zie بيان.

بائن **baïn,** Arab. gescheiden, afgezonderd; duidelijk, klaarblijkelijk; gescheidene, gescheiden vrouw.

بايو **bajoe,** I. Skr. *wajoe*, windvlaag, wind, de god der winden; *poepoet bajoe*, blazing des winds, windvlaag; *bajoe mana garangan toewan jang datang bĕrpoepoetini*, welke wind heeft toch geblazen, dat Mijnheer hier gekomen is, of hoe is Mijnheer hier toch zoo verzeild geraakt? Facs.; *bajoe nebak*, e. s. v. versnapering.

II. e. s. v. boom, gelijkende op de *gĕronggang.*

III. vreemdeling, v. d. W. Zie I.

IV. van smaak veranderd, doch nog niet bedorven, van spijzen en dranken, ook: chemisch veranderd v. h. bloed; *kabajoean*, eenigszins van smaak veranderd zijn; *kabajoean sĕgala ajar*, bederf der vochten, kwaadsappigheid.

بايه **bajoeh,** beurt, die aan iedere vrouw volgens de wet toekomt, wanneer de man er meer dan eene heeft; meer dan eene vrouw tegelijk hebben, P.

بايه **bajih** ; *pĕmbajih*, e. kort stuk hout, aan beide einden aangepunt en als werpwapen gebr. C. en S.

باڽر **banjar,** e. windvlaag, e. plotselinge wind- en regenbui. C. en S. Zie *bajoe*. mog. *bandjir.*

باڽق **banjak,** veel, hoeveelheid, menigte, dikwijls, vele malen, zeer; *sĕdikit banjak*, veel of weinig, plus minus; *orang banjak*, de menigte, de schare, het volk, het publiek; *banjak orang*, veel menschen of personen; *amat banjak*, zeer veel; *banjak amat*, te veel; *tiada bĕrapa banjak*, niet zoo bijzonder veel; *kabanjakan*, hoeveelheid, meer, meerderheid, meerendeels, meestal, gewoon, in het algemeen; *kabanjakan manoesia*, de meeste menschen; *orang kabanjakan*, het volk in het algemeen, lieden uit het volk; *manoesia kabanjakan*, gewone menschen, R. Ch.; *timah kabanjakan*, gewoon tin, gemeen tin; *hikâjat itoe kabanjakan bohong daripada bĕnar*, dat verhaal bevat meer leugen dan waarheid; *sabanjak*, zooveel, even veel; *banjak-banjak*, zeer veel en als bijw. veel, dringend, b.v. *minta banjak-banjak*, dringend verzoeken; *sabanjak-banjak*, zooveel mogelijk; *sabanjak-banjaknja*, op zijn meest; *mĕmbanjakkan*, veel maken, vermeerderen, vermenigvuldigen; *mĕmbanjaki*, met zijn velen bij iemand komen of op iemand aandringen; *mĕmpĕrbanjak-banjaki*, er veel van maken, het veel doen zijn, b.v. van een bruidschat enz., Hik. Groel. 148; *bĕrbanjak hati*, bedenkingen maken, tegen iets of iem. opzien, b.v. *djanganlah*

kakanda bĕrbanjak hati kapada beta, mijne oudere zusters moeten tegen mij niet opzien. Hik. Dewa Indr. mĕng.; *djanganlah kakang bĕrbanjak hati kapada pon jaji*, mijn broeder make toch geen bedenkingen tegen mij; *djanganlah toewan bĕrbanjak hati, karĕna anakkoe pon soedah ajahanda ambil akan anak*, mijnheer make toch geen bedenkingen, want vader heeft u reeds tot zoon aangenomen, Mes. Kag.

باپل **banjoel,** I. e. s. v. vogel, C. en S. maar welke?

II. een hansworst, komiek, clown. C. en S. = *badoet*, Jav. en *alan*, Mal. Zie ald.

باپن **banjoen,** een mengsel om de tanden zwart te maken; ook *banjoen-banjoen* en *bĕbanjoen* in gebruik. Zie het volg. wrd.

باپو **banjoe,** gegist vruchtwater van kokosnoten, waarin een stuk ijzer gelegen heeft, dienende om roode zijde paarsch te verven; Jav. water in het algemeen.

ببارن **bĕbaran,** e. s. v. schelpvisch M.

بباهن **babahan,** Jav. opening, gat, zie *bahah* II.

ببت **bĕbat,** windsel, Mĕn. buikband voor e. vrouw na de bevalling; witte ring om het lijf van dieren, b.v. van geiten. Hik. Am. Hamz; *mĕmbĕbat*, omwinden, verbinden, b.v. een wond; *pĕmbĕbat*, de verbinder, die het verband aanlegt, ook: omwindsel, verband; *mĕmbĕbat moeka*, het aangezicht (van schaamte) bedekken, b.v. *hai radja pĕntjoeri, kaubĕbat moekamoe*, bedek uw aangezicht (van schaamte), Hik. Tjek. Wan. Pat.; *kaïn pĕmbĕbat*, verbanddoek; *pĕmbĕbat kĕris*, omwindsel van koord aan een krisscheede om de beide helften te vereenigen; *mĕmbĕbat djalan*, afzetten van een weg, een weg versperren, afsnijden, b.v. door troepen, Pĕl. Abd. pag. 43; *bĕbatan*, wat omwonden is, b.v. een lichaamsdeel in een verband; *pĕmbĕbatan*, omwinding, verbinding, het aanleggen van een verband. In het Jav. *bĕbĕd*, id.

ببر **bĕbar,** dwarrelend door elkander bewegen, zooals b.v. een menigte vledermuizen in een grot, Sj. Abd. Moel. 30, een troep menschen bij een opstootje; *bĕbaran*, verwarring door een oploop van menschen. Mĕn. *bĕbar*, ook geeft Abd. Sch. Wrdb. nog de verklaring: *hari tiada tĕntoe gĕlap dan tĕrang*, als de dag niet bepaald licht of duister is?

ببسارن **bĕbĕsaran,** Jav. moerbezieboom en moerbei v.d.T.

ببغ **bĕbang,** beklemd in de geboorte, van een kind, ook v. d. ontlasting der drekstoffen; *kabĕbangan*, doodgeboren ten gevolge van beklemming; *mati kabĕbangan*, overleden van een kraamvrouw ten gevolge van beklemming. Het is uit het Jav. en ald. *bĕbĕng*.

ببڤ **bĕbap,** e. s. v. padde, *katak bĕbap*. C. en S.

ببل **bĕbal,** dom, onbevattelijk, erger dan *bodoh; salah bĕbal*, fouten en domheden, stommiteiten; *orang bĕbal*,

stommeling, domoor; *hai bĕbal*, o, domkop! B. R. bĕs. pag. 9; *kabĕbalan*, domheid, onwetendheid, stompzinnigheid.

ببن **bĕbau**, vracht van lange voorwerpen, zooals pieken en derg., die men over de schouders draagt; *sabĕban*, zooveel als men met beide armen omvangen kan. Ook last, moeielijkheid, b.v. *tiada bĕban, mĕntjĕhari, bĕban*, geen moeielijkheden hebben en die opzoeken, chercher midi à quatorze heures, Sprw. *tiada bĕban, batoe digalas*, geen vracht hebbende, steenen dragen, Sprw. voor iem. die onnoodig z. moeite op den hals haalt; *mĕmbĕban*, zulk een vracht tusschen de armen vatten en op zich nemen.

ببوت **bĕboetoe**, e. s. v. boom met licht hout, zie *boetoen*.

ببوتق **bĕbotok** = *botok-botok*, zie ald.

ببيرق **bĕberek**, zie *berek-berek*.

ببيک **bĕbeka**, Batav. zie *bika*.

بتار **batara**, Skr. god, godheid, eerwaardig, heilig, titel van goden, komt onder anderen voor in *batara Goeroe*, *b. Kala*, *b. Kĕsna*, *b. Indĕra*, *b. Indĕra Loka*, *b. Kama djaja*, de god der liefde, en voorts als titel van den Vorst van Madjapahit op Java; *batara tĕri*, de trias of trimoerti: Brahma, Wisjnoe en Siwa.

بتاري **batari**, I. e. s. v. plant, surghum saccharatum.

II. het vrouwelijke van *batara*, dus godin, godes.

بتاڤ **boetapa**, volg. and. *bĕtapa*, hoe, zoo, zooals, hoedanig, zoodanig; waarvoor, waarom, tot welk einde; *boetapa ădat sĕgala radja-radja*, zooals de gewoonte is der Vorsten; *b. pĕrinja*, hoe is de wijze ervan, hoe komt het dat, zooals dat de wijze is; *boetapa toewan pĕrgi kasana*, hoe zou mijnheer daarheen gaan; *boetapa pasir jang dipantai laoet*, gelijk het zand aan den oever der zee; *kabĕtapaän*, hoedanigheid, P.

بتاوي **batawi**, Batavia.

بتوت **bĕtoet**, e. s. v. eetbaren zoetwatervisch, v. d. W. Zie *bĕtoetoe*.

بتس **bĕtas**, opengescheurd, van weefsels, papier en derg. b.v. van een zak, kleedingstuk; gespleten van een ei, opengegaan van een naad; *mĕmbĕtas*, azen van visschen aan de oppervlakte van het water. Zie ook *rĕtas* en *tĕtas*.

بتيس **bĕtis**, het been tusschen knie en voet; *toelang bĕtis*, het scheenbeen; *djantoeng bĕtis*, *pĕroet bĕtis* en *boewah bĕtis*, de kuit; *dibĕri bĕtis, hĕndak paha*, Sprw. als men hem den vinger geeft neemt hij de geheele hand. C. en S.

بتغ **bĕtoeng**; I. volg. C. en S. dik, gezwollen, b.v. ook v. e. vinger; *boeloeh bĕtoeng*, e. s. v. groote, gele bamboe, volg. v. d. W. de grootste soort; *roempoet bĕtoeng*, e. s. v. plant met geneeskrachtige eigenschappen; *katak bĕtoeng*, e. s. v. gelen kikker met zwarte spikkels, volg. v. d. W. zoo genoemd naar zijn geluid.

II. *bĕtong*, duiker in een dijk; sluisdeur, duikerschuif; *tjaboet b.*, den duiker openen. C. en S.

بتغ **bĕting**, lange, smalle zand-

bank in zee voor de monding eener rivier, rif; *bĕting bĕrkoendjoer*, puntig uitloopend rif. Zie ook *tĕbing*.

بتق **bĕtaķ**, I. *mĕmbĕtaķ*, opbergen, opredderen, in orde houden; *djoeroe bĕtaķ*, hofmeester; kok van een voornaam persoon. Deze opgave van v. d. W. is te betwijfelen, want *bĕtaķ* is Jav. Kr. rijstkoken, *dang* Ng. *djoeroe bĕtaķ*, Jav. een rijstkoker of bijkok. Mogelijk heeft hij gehoord *djoeroe petaķ*, voor hofmeester aan boord?

II. = *bĕtah*, Jav. uithouden, verdragen kunnen, bestand zijn tegen, b.v. de ruwheden van het weder. Zie *bĕtah* III.

بتق **bĕtoeķ**, e. s. v. zeer klein, eetbaar zoetwatervischje.

بتق **bĕtoķ**, gebrand door bijtende zelfstandigheden, zooals lapis infernalis en derg.

بتق **bĕtiķ**, I. e.s.v. vruchtboom, de pĕpaja, carica papaija; *b. rambai*, de mannelijke, bij welken de vruchten aan lange stengels van de kroon naar beneden hangen; *b. batang*, de vrouwelijke, bij welke de vruchten aan den stam kort bij de kroon zitten; deze laatste wordt wêer onderscheiden in: *b. bĕloelang* en *b. boeboer*.

II. *b. akar*, e. s. v. vrucht, gelijkende op een komkommer en groeiende op den grond. C. en S.

III. *bĕtiķ-bĕtiķ*, de roode hond, d. i. een soort van uitslag, bestaande uit kleine, vurige puistjes ten gevolge van het transpireeren.

IV. *daoen b. b.* e. s. v. struik, die aan den waterkant groeit aan den bovenloop v. rivieren, waar de grond zandig of steenig is. C. en S.

بتل **bĕtoel**, juist, echt, recht, waar, wezenlijk, waarachtig, oprecht; *orang mĕlajoe bĕtoel*, een echte Maleier; *djalan jang bĕtoel*, de rechte of juiste weg; *kata toewan sangatlah bĕtoel*, wat mijnheer daar zegt, is zeer juist; *bĕrdiri bĕtoel*, rechtop staan; *timbangan jang bĕtoel*, zuiver gewicht; *bĕtoel tidaķ?* is het waar of niet? *bĕtoel-bĕtoel*, volkomen waar, geheel juist; *mĕntjĕhari kahidoepan dĕngan bĕtoel-bĕtoel*, op een eerlijke wijze den kost zoeken; *bĕtoel hati*, oprecht van hart; *bĕtoel dibawah loetoet*, juist onder de knie; *mĕmbĕtoelkan*, recht maken, recht buigen, in orde brengen, verbeteren, regelen, waar maken, bevestigen; *mĕmbĕtoeli*, regelrecht op iets afgaan, b.v. op een licht in de verte, Tam. ed Dari, mikken; in orde brengen, verbeteren; *kabĕtoelan*, juist van pas, ter goeder uur, toevallig treffen; *sabĕtoelnja*, in werkelijkheid, inderdaad, eigenlijk; *bĕrbĕtoelan dĕngan*, geheel overeenkomende met, in de richting zijn van; *sĕbĕtoel*, e. s. v. boompje met zeer rechten stam, welks bladeren in de geneeskunde gebruikt worden.

بتوتو **bĕtoetoe**, e. s. v. eetbaren zoetwatervisch, die zich in het slijk ophoudt, moddervisch. Zie ook *bĕtoet*.

بتوه **bĕtoewah**, onkwetsbaar, zie bij *toewah*,

بته **bĕtah**, I. van eene ziekte herstellend, aan de beterhand, convales-

cent. Mĕn. id., ook v. e. wond, b.v. *loeka soedah bĕtah, paroet sadja jang tinggal*, de wond is reeds genezen, er blijft nog maar een litteeken over. C. en S.

II. e. s. v. boom, die onduurzaam hout oplevert.

III. Jav. = *bĕtaḳ* II. uithouden, verdragen; *tiada bĕtah*, niet kunnen uithouden, b.v. *ajahanda tiada bĕtah gĕring hoeloe*, vader kan de hoofdpijn niet uithouden, Pr. Dj. *orang itoe bĕtah makan*, die man kan terdege eten. Zie *dĕrita*, *tabah* II, en *bĕtaḳ* II.

بته **bĕtih** = *bĕrtih*. Zie ald.

بتي **bitti**, proef, bewijs, v. het Skr. *vitti*. Zie bij *tanda*.

بتي٢ **bĕti-bĕti**, e. s. v. boompje met eetbare vruchten, welks jonge spruiten rauw bij de rijst, de wortels in de geneeskunde en de bast om te looien gebruikt worden = *nasiḳ-nasiḳ* en *gĕlam tikoes*, v.d.W. Mogelijk beter *bĕtiḳ-bĕtiḳ*.

بتيک **bĕteka**, e. s. v. plant, Citrullus edulis.

بتين **bĕtina**, vrouwelijk, zoowel van menschen als dieren, b.v. *orang bĕtina*, vrouw; *lĕmboe bĕtina*, koe. Waarschijnlijk afgeleid van *bĕ* = *bĕr* en *tina*, Kw. lust, begeerte, gevoel. Men houdt het voor meer gekuischt dan *pĕrĕmpoewan*, wat wel met de afleiding in verband zal staan. Ook in de Hik. Tjek. Wan. Pat. wordt *bĕtina* van vrouwen gebr. b.v. *karĕna matanja tiada mĕlihat jang dipaloenja, ija mĕlihat bĕtina djoega*, want zijne oogen zien niet wat hij slaat; hij kijkt maar naar de vrouwen.

بچان **bĕdjana**, en *bĕdjanah*, Skr. vat, bak, vaas, tobbe, alles waarin men iets doet, = *bĕkas*. Zie ook *badjan*.

بچت **bĕdjat**, Jav. versleten, onbruikbaar, afgekeurd, b.v. van een oud paard of ironisch van een gepensioneerde; *bĕdjatan*, wat afgedankt of versleten is.

بچد **bĕdjad**, Jav. afgejakkerd, afgebeuld = *bĕdjat*.

بچڠݢ **boedjangga**, Skr. I. draak, monster, demon.

II. schrander, geleerd; een geleerde, hofdichter, geschiedschrijver; e. s. v. hofbeambten; *boedjangga ĕrtinja orang pandita zamán dĕhoeloe*. Hik. Bandjar. Voor schrander, geleerd, *boedjanggi*, Sj. Dzoeb. en Sj. Sult. Jahja.

III. ook *bidjangga*, e. s. v. poffertjes in den vorm van padden, die met een suikersaus gegeten worden.

بچقسان **bidjaḳsana**, Skr. beleidvol, schrander, een goed inzicht hebbend; *kabidjaḳsanaän*, schranderheid, beleid. Ook de verkorting *bidjaḳ* is in gebruik, zie ald.

بچار **bitjara**, Skr. *witjara*, raad, beraadslaging, oordeel, bespreking, rechtszaak, raadsbesluit, raadsvergadering, aangelegenheid, bestuurszaak, voorslag of propositie; *masoeḳ bitjara*, in rechten gaan, een proces aanvangen; *apa bitjara kita*, wat staat ons te doen? wat raad? *tiadalah dalam bitjara hamba lagi*, dat gaat mij niet meer aan, daarin ben ik niet

meer betrokken; *bitjara bĕsar*, de hooge raad; *bitjara jang bĕsar-bĕsar*, belangrijke bestuursaangelegenheden, H. Abd. 323; *pĕnoeloeng bitjara* en *pĕmbitjara*, advokaat, raadsman; *lĕnnjap bitjara*, ten einde raad; *gĕdoeng bitjara*, raadhuis; *tiadalah pandjang bitjaranja*, zonder vorm van proces, Hik. Asm. Pati, lett. zonder zich lang te beraden; *mĕmbitjarakan*, over iets beraadslagen, voor iets of iemand raad schaffen; *tiada dapat dibitjarakan* en *tiada tĕrbitjarakan*, er is geen raad voor te schaffen, er is niets aan te doen, het staat er hopeloos mee, Ind. Poet.; *bitjarakan dakoe*, schaf mij raad, Chodj. Maim.; *mĕmbitjarakan daja-oepaja mĕmboenoeh toen Abdoe'l Djalil*, middelen beramen om A. Dj. te dooden, de Holl. 5e dr. 225; *sabitjara*, van hetzelfde gevoelen; *pantja bitjara* = *oepatjara*, zie aldaar; *bitjara tinggi*, de hooge raad, de hooge regeering; *tiada mĕndjadi bitjara kapada kĕlana*, neemt Kĕlana niet in aanmerking, wordt door K. niet in overweging genomen, heeft voor K. niets te beteekenen, Mes. Kag.; *pĕmbitjaraän*, overlegging, beraadslaging. Zie ook *atjara*. Op Java gebruikt men *bitjara* ook voor spreken.

بچق **bĕtjoḳ,** e. s. v. eetbaren zoutwatervisch, zie *bĕtoeḳ*.

بچق **bĕtjiḳ,** Jav. = *badjiḳ* en *baïk; kabĕtjikan* = *kabadjikan* en *kabaïkan*, zie aldaar.

بحث **baḥats,** Ar. onderzoeken, navorschen, twisten; navorsching, onderzoek, twisting. In het Mal. *bahas*, zie ald. II.

بحر **baḥar,** Arab. zee; *laoet baḥaroe'llah*, de zee, die men zich denkt onder de aarde, R. Chaib.; *akar baḥar*, zie bij *akar* en bij *komala*.

بحري **baḥari,** Arab. de zee betreffend; zeeman.

بخارا **bochara,** Perz. Buchara, een beroemde stad in Midden-Azië, zoo genoemd wegens hare geleerdheid.

بخاري **bochari,** iem. van Bochara; wijs, verstandig, geleerd.

بخت **bacht,** Perz. geluk.

بخت النصر **bachtoe'lnaṣar,** Arab. Nebucadnezar.

بختيار **bachtijár,** Perz. gelukkig, rijk; eigennaam van den held uit de Hikajat van dien naam.

بخشيش **bachsjísj,** Perz. fooi, geschenk, belooning.

بخيل **bachíl,** Arab. gierig; gierigheid = *kikir*.

بخيه **bachjah,** Perz. met de naald stikken.

بد **bad,** Perz. slecht; *bad-bacht*, ongeluk. Hiervan *bĕdĕbah*, zie ald.

بد **boedi,** zie بودي.

بداء **bada',** Arab. begin.

بدار **bidara,** Skr. e.s.v. boom, niet groot en met kleine, zoete, eerbare vruchten, de jujubenboom, rhamnus jujuba, ook *bidara tjina* geheeten ter onderscheiding van *bidara laoet*, of *b. poetih* of *b. pahit*, e. s. v. boom, met olijfachtige vruchten, welks bittere wortel als koortswerend en maagsterkend middel gebezigd wordt, de quas-

sia amara; *b. merah*, ook *pĕnawar merah*, e. soort van *bidara laoet; bidara balang*, e. s. v. schelpdier, C. en S.

بداس **bĕdasa,** Batav. bloedvin, negenoog.

بدام **bĕdama,** Jav. e.s.v. houwer.

بداوي **bĕdawi,** Arab. veldbewoner, woestijnbewoner, bedoewien.

بدبخت **badbacht,** Perz. = *bĕdĕbah*, zie aldaar.

بدبه **bĕdĕbah,** verb. van *badbacht*, Perz. slecht geluk, ongeluk; ongelukkige, ellendeling, als scheldwoord.

بدت **bĕdat,** e.s.v. plant, Sonneratia acida, C. en S.

بدداري **bidadari,** nimf, = *bidiadari*, zie ald.

بدر **badar,** Ar. volle maan; naam van een vlakte in den Hedjaz, waar Mohammed den eersten grooten slag won; *batoe badar*, e.s.v. steen, die op dat slagveld gevonden, in ringen gezet en door de pelgrims als aandenken gedragen wordt; *radja badar*, e. s. v. wit katoen, P.

بدعة **bidāt,** Ar. nieuwigheid in den godsdienst, ketterij; *orang bidāt*, ketter.

بدڠ **bĕdoeng,** luier, windeldoek, doek waarin men een klein kind wikkelt; *mĕmbĕdoeng*, in doeken wikkelen, zwachtelen; *mĕmbĕdoengkan*, als zwachtel of windeldoek om iets wikkelen, daarvoor gebruiken; *bĕdoeng lilit*, lange zwachtel, lang en smal verbanddoek, laatband.

بدق **bĕdak,** zetmeel van rijst, langs den natten weg verkregen en gebruikt als blanketsel en smertpoeder; *mĕmbĕdak*, blanketten, met smertpoeder bestrooien. Zie ook *poepoer.*

بدوق **bĕdoek,** op Java *bĕḍoeg*, e. s. v. groote trom met zwaar en diep geluid, in de moskeën gebruikt tot oproeping voor h. gebed en het slaan van alarm. Zie ook *taboeh.*

بدل **bĕdal;** *mĕmbĕdal*, slaan, ranselen, raken; terdege iets doen; geeselen, met roeden slaan, Max. Sj. Mans. Sj. Goemp., C. en S.

بدل **bĕdil,** vuurwapen, schietgeweer; *bĕdil bĕsar*, kanon; *bĕdil boeloeh*, proppenschieter, klapbus; *bĕdil pĕmapak*, vreugdeschoten bij het inhalen van personen, H. Boedj.; *bĕdil sĕmbojan*, seinschoten, alarmschoten, id.; *mĕmbĕdil*, iets schieten, doodschieten, vuren; *mata bĕdil*, vizier; *bĕdil-bĕdal*, allerlei vuurwapens. Het wrd. is mogelijk afgeleid van *dil* I. Zie aldaar.

بديمان **boedimán,** zie bij *boedi.*

بدن **badan,** Ar. lichaam = *toeboeh; bĕrbadan*, een lichaam hebben; *badan Adam*, menschelijk lichaam, lijk; b.v. *dan badan Adam pon bĕrtimboen sapĕrti djĕrami*, de menschenlijken hoopten zich op als stroo; *badan jang boeroek ini*, dit gebrekkig lichaam, d. i. ik gebrekkig mensch; *badan djiwa*, lichaam en ziel. Ook wordt *badan* gebezigd bij het toespreken van zichzelven, b.v. *eh badan, sakali ini adjalmoelah*, o, mijn ziel, nu is uw laatste uur geslagen! *b. boelat*, het naakte lijf, naakt, zonder wapens, zonder levensmiddelen; *b. pĕrahoe*,

de romp van een vaartuig; *ganti b.* de opgehoogde aarde op een graf, ook een grafsteen, die er horizontaal op ligt; *bĕkas b.*, een kleed, dat men zelf gedragen heeft en wegschenkt, aflegger in dien zin.

بدن٢ **bĕdan-bĕdan,** breede roode opzwellingen van de huid, zooals bij netelroos.

بدنة **badanat,** Arab. offerdier, kameel of rund, dat men te Mekka offert.

بدوح **boedóéh,** dit is eigenlijk geen woord, maar 't zijn vier letters, die de cijfers 2, 4, 6, 8 vertegenwoordigen en die men schuin in den rechter bovenhoek van het couvert van een brief schrijft, meenende dat deze dan behoorlijk bezorgd zal worden of terechtkomen.

بدودق **bĕdoedaḳ** = *bĕloedaḳ.* Zie aldaar.

بدوري **baidoeri** en *bidoeri*, e.s.v. edelgesteente, katoog genaamd. Soorten zijn: *baidoeri boelan* en *b. pandan; pohon baidoeri*, e.s.v. plant, die katoen voortbrengt; *kapal baidoeri*, e. s. v. oorlogsvaartuig, C. en S. (?) Ik houd dit voor den eigennaam van een of ander vaartuig.

بدوکڠ **bĕdoekoeng,** e. s. v. zoetwatervisch, die op uitwerpselen aast, H. Abd. pag. 122.

بدون **bidoewan,** Skr. zanger, zangeres; ook: e.s.v. magischen zang met begeleiding van tamboerijnen, inz. tot oproeping van geesten en spoken.

بدوند **bidoewanda,** lijfbediende, lijfwacht, ordonnans, staande onder de bantara's, page, overbrengers van de vorstelijke bevelen en dragers van de Rijks-insigniën. Soms wordt het bij vergissing voor *bidoewan* gebezigd.

بدوي **bĕdoewi,** zie *bĕdáwi.*

بده **bĕdah,** Hind. gebroken, gescheurd, aan stukken gescheurd.

بدي **boedi,** Skr. zie بودي.

بدي **bĕdia,** een gouden loovertje, blaadje, knopje, spang, C. en S.

بديادري **bidiadari,** Skr. ook *bidadari*, hemelsche nimf; ook: de roode avondwolkjes, Pad. bovenl.; *boenga tapaḳ bidadari* = *anggĕreḳ*, e. s. v. epidendrum; *anaḳ-anakan bidiadari*, cherubs, M.

بديمان **boedimán,** Skr. zeer wijs of verstandig, zie *boedi.*

بر **bĕr,** Voorvoegs. bij Naamw. beteekenend: hebben, bezitten, voorzien zijn van; bij Verba: bezig zijn met de handeling, bij Telwoorden: bij, zooals bij honderden. Zie de Gramm.

بر **boer,** klanknabootsend woord, plomp! van iets dat in het water valt. Ook *bar-boer; orang bar-boer*, een onbesuisd mensch, verkwister. Zie ook *tjĕboer*, *dĕboer* en *lĕboer.*

بر **bor,** Ned. boor, gewone handboor, om de gelijkenis met e. nangkapit ook *bidji nangka* genoemd; *mĕmbor*, met een gewone handboor boren.

بر **bir,** Ned. bier; *bir inggris*, ale, eng. bier; *b. hajam*, haantjes bier v. d. bierbrouwerij de Haan. Zie بير.

بر **bĕra,** of *bara* schijnt rood te beteekenen en wel donkerrood, zie bij *bara;* meestal *bĕrà moeka*, rood

van verlegenheid of schaamte; ook: aangezichtspijn, tic douloureux; *mĕmboewang bĕra*, zijn schaamte of schande wegdoen, van zich doen, uitwisschen, R. Pas. Dul. 259. Volg. C. en S. is het ook zwart, donkerkleurig, getaand door blootstelling aan de zon of het weder. Zij beweren elders, dat de inlander niet rood, maar donkerder kleurt als hij verlegen is. Nochtans geven zij het hier ook met blos terug!

براءة **baráat,** Ar. brief, diploma, brevet; vrijdom, privilegie. In 't Mal. ook: een klein mes om te schaven.

براڠتي **bĕrangti,** = *birahi*, zie ald.; alleen in gedichten. Ook *bĕrangta*. Zie *angta* en *anta*.

براڠن **barangan,** I. rattenkruid, gele operment; *barangan poetih*, wit arsenik-oxyde. Jav. *warangan.*

II. e.s.v. kastanje; *barangan padi*, e. soort met zeer kleine vruchten. Zie ook *sarangan.*

براڤ **bĕrapa,** samengesteld uit *bĕr* en *apa*, wat hebben, voor ons: hoeveel? b. v. *bĕrapa harganja*, hoeveel is de prijs ervan? wat kost dat? *bĕrapa kali*, hoevele malen? hoe dikwijls? *tiada bĕrapa*, niet zoo zeer veel, niet zoo heel erg; *barang bĕrapa*, zoo eenige, hoeveel ook; *bĕrapa lagi*, hoeveel te meer, hoeveel te minder; *bĕrapa pon dilarangkan*, hoe dikwerf ook verboden werd; *bĕbĕrapa*, eenige, vele; *bĕbĕrapa-bĕrapa*, zeer vele; *tĕlah bĕbĕrapa lamanja*, na verloop van eenigen tijd; *salahnja pon tiada bĕrapa*, zijne fout was niet bijzonder groot; *boekanja pon tiada bĕrapa*, de opening was niet bijzonder wijd.

براق **borák,** Arab. schitterend, bliksemend; البراق *alborák* het rijbeest, waarop Mohammad zijn reis naar den hemel gedaan heeft.

براكه **bĕrakah,** vermetel, stout; ook: vermetelheid.

براڬن **bĕragan;** *mati bĕragan*, dood, doch er nog uitzien alsof het leeft. (Kan het ook met *baranyan*, rottekruid in verband staan?) b.v. van insecten; ook: van ouderdom of hartzeer gestorven, v. d. W., in Perak is *mĕragan*, plotseling gestorven zonder dat de oorzaak bekend is. C. en S.

برانق **bĕranak,** zie bij *anak.*

براني **bĕrani,** (mogelijk eene samentr. van *bĕr* en *wani* of van *bĕr* en *rani*, zie ald. en *rana* II); moedig, dapper, stout, vermetel, brutaal, driest, durven, *bĕrani lalat*, zoo dapper als eene vlieg, die telkens vlucht; ook *bĕlatjak*, zie ald.; *sĕmbĕrani* en *sĕbĕrani*, vurig, moedig, van paarden; *bĕrani maloe, takoet mati*, schande durven dragen, maar vreezen te sterven, Sprw.; *batoe bĕrani*, zeilsteen; *bĕsi bĕrani*, magneet; *pĕrboewatan bĕrani*, een moedige daad; *kabĕranian*, heldhaftigheid, dapperheid, driestheid; *mĕmbĕranikan*, bemoedigen, den moed van iemand opwekken; *mĕmbĕranikan dirinja*, zich verstouten, de stoute schoenen aantrekken, ook *mĕmbĕrani-bĕranikan hatinja*, Sadj. Mal. p. 75 reg. 8 v. o.; al zijn moed bijeenverzamelen; zie ook *wani.*

براهي **birahi,** (Skr. *virahin*, door gemis lijden, door scheiding lijden),

verliefd zijn, verzot zijn op iemand of iets, vurig wenschen, b.v. te bezitten of te zien, soms ook *bĕrangti*, b.v. Sj. Haris; *mĕmbirahi akan*, beminnen, verliefd zijn op, sterk verlangen naar; *pĕmbirahi*, minnaar.

براوله **bĕrolih,** verkrijgen, zie bij *olih*.

بربان **bĕrbana,** = *rĕbana*, z. ald.

بربور **barboer,** zie bij *boer*.

بربت **bĕrĕbat,** soms ook *pĕrĕpat*, e. s. v. plant, die aan het strand groeit, Rhizophora cascalaris, d. l. Cr. Zie ook *rĕbat*.

بربق **bĕrĕbek;** *boeroeng b.*, watersnip, d. l. Cr. Zie *berek-berek*.

برت **bĕrat,** zwaar, drukkend, gewichtig, belangrijk; zwaarte, belangrijkheid; *kabĕratan*, wichtigheid, belangrijkheid; *kapala bĕrat*, zie *kapala; bĕrat sikoe*, zware ellebogen, fig. uitdr. voor lui; *sabĕrat-bĕratnja*, op zijn zwaarst; *mĕmbĕratkan*, bezwaren, verzwaren, doen drukken op; *pĕmbĕrat*, e.s.v. toovermiddel, maar welk? b.v. *mĕngĕnakan pĕmbĕrat, jang diadjarkan olih bikoe Kala Sakti itoe*, Mes. Kag.; *mĕmbĕrati hatinja*, zijn gemoed bezwaren, B. Ramp.

بروت **bĕroet,** Jav. schram, krabbel, H. Tjik. Pat. Boeng. r. bĕsar p. 288.

برتس **bĕrtas;** *mĕmbĕrtas*, opkomen aan de oppervlakte v. het water van een school visschen, C. en S.

برتم **bĕrtam,** e. s. v. plant, van welks bladeren atap wordt vervaardigd, b.v. *dindingnja kajoe, atapnja bĕrtam*, de wanden waren van hout, de dakbedekking van *bĕrtam*, Max.

برته **bĕrtih,** ongebolsterde rijst in de pan geroost, totdat de dop gebarsten is. Bij het knappend geluid daarvan wordt het knetteren van geweervuur vergeleken!

برج **boeroedj,** Ar. burcht, slot, kasteel; *boeroedjoe'lasad*, het teeken van den Leeuw in den dierenriem, *boeroedj asmani*, de dierenriem.

برجس **birdjis,** Perz. de planeet Jupiter.

برچت **bĕrtjat,** e.s.v. klein zoetwatervischje, voorkomende in moerassen, C. en S.; *b. tĕrbang*, de larve van den boomkikker, id.

برچو **bartjoe?** titel v. den Vorst van Sijam. H. T.

بردة **boerdah,** Arab. e.s.v. lang, grijs of bruin, wollen kleed om er zich in te wikkelen, of om er op te slapen; mantel van den profeet, pij.

بردس **bĕrdoes,** dik en vooruitstekend van den buik, zooals v. e. hoog zwangere vrouw. Zie *boentjit*.

بردو **bĕrdoe,** het dek v. e. schip, C. en S.

برزخ **barzach,** Arab. tusschenruimte; tijd die verloopt tusschen iem. dood tot aan den dag der opstanding; *barzachoe'limân*, tijd tusschen het begin en het einde van het islamisme; *ālam barzach*, het doodenrijk.

برس **bĕras,** gepelde rijst en verder elk gebolsterd graan of zaad; *bĕras basah*, natte rijst, ook gebruikt als scheldwoord voor een deugniet; *bĕras koenjit*, met kurkuma geel ge-

kleurde rijst, die bij feestelijke gelegenheden wordt gestrooid, offerrijst; *bĕras bĕharoe*, nieuwe rijst; *bĕras poeloet*, kleefrijst; *b. loewar* en *b. bĕlandja*, rijst om te verkoopen en rijst voor dagelijksch gebruik. M.; *bĕras timboel*, door den klander uitgevreten rijst, zoo geheeten, omdat die bij het wasschen op het water drijft of aan de oppervlakte komt; *bĕras-pĕtas*, allerlei gepelde rijst, rijstwaren; *bĕras kopi*, gepelde of ontbolsterde koffieboonen; *bĕras majang pinang*, korrels van den bloesem der pinang; *bĕras boenga njioer*, hetzelfde van de kokosbloesem; *ada bĕras, taroh didalam padi*, heb je gepelde rijst, bewaar ze in de ongestampte rijst, Sprw. geniet uwe dingen in stilte, onder geheimhouding. C. en S.; *mĕnĕpoeng tiada bĕrbĕras*, meelmaken en geen rijst hebben, Sprw.; *pĕbĕrasan*, bergplaats voor de gepelde rijst.

برس **bĕroes,** Eng. brush, borstel, schuier; *mĕmbĕroes*, borstelen, schuieren.

برسام **birsám,** Arab. pleuris.

برست **bĕrsat,** onwillekeurig in eene verkeerde opening of holte komen, zooals spijs of drank in den neus, of iemand in een huis, waar hij niet wezen moet. Mogelijk v. *bĕrsĕsat*, zie *sĕsat.*

برسوت **bĕrsoet,** onvriendelijk, stuursch, zuur van het gelaat; *kabĕrsoetan*, stuurschheid, onvriendelijkheid.

برسيت **bĕrsit;** *mĕmbĕrsit*, ineens te voorschijn komen, ineens voor den dag komen, van dingen die in iets besloten zijn, ook van levende wezens, geruchten, tijdingen en derg.

برسيل **bĕrsil,** en *pĕrsil; mĕmbĕrsil*, uit een holte te voorschijn komen, zooals b.v. geschut uit de geschutpoort, de oogen uit de kassen, een worm uit een vrucht, wild vleesch uit een wond. Zie ook *bĕrsit* en *pĕrsil.*

برسين **bĕrsin,** niezen, *tĕbĕrsin*, aan het niezen raken, Sj. Sult. Jahja; *djikalau ija bĕrsin, maka hĕndaklah ija mĕngoetjap: alhamdoe'lillahi, dalam hatinja dan djangan dĕngan lidahnja*, als hij niest, moet hij bij zichzelven, doch niet met den mond, zeggen: geloofd zij God!

برسه **bĕrĕsih,** (van een grondw. *rĕsih* = *rĕsik*, Jav. Volg. C. en S. gebruikt de zuiver Mal. sprekende bevolking dit Wrd. niet, maar daarvoor *tjoetji*, *djĕrĕnih* enz.); schoon, niet vuil, zuiver, helder, rein, zindelijk; *hati jang bĕrĕsih*, e. rein hart, e. zuiver gemoed; *mĕmbĕrĕsihkan*, schoonmaken, reinigen; *m. moeka*, het gelaat ophelderen, opvroolijken; *m. dirinja*, zich van iets zuiveren, reinigen, ook: aan zijne wettelijke verplichtingen voldoen, b.v. bij het aangaan van een huwelijk. Zie ook *rĕsik.*

برص **baraṣ,** Arab. melaatschheid.

برغ **bĕrang?** *boeloeh bĕrang*, e. s.v. bamboe, waarvan het hout dikker en het holle nauwer is dan dat van de andere soorten, C. en S.

برغ۲ **bĕrang-bĕrang,** e. s. v. otter; *b. kawan*, otter, die in troepen bij elk. leeft; *b. toenggal*, die alleen leeft.

برغ **bĕrong (?)** e. s. v. gong. C. en S. Zie *bĕreng-bĕreng.*

برغ۲ **bĕreng-bĕreng,** groot koperen bekken, dat tot de chineesche muziek behoort; ook een omroepersbekken. Zie *gĕmbĕreng.*

برغا **bĕrĕnga,** maden, die uit de eieren van insecten, zooals vliegen en derg. voortkomen; ook C. en S.

برغت **bĕrangta,** zie *bĕrangti.*

برغتي **bĕrangti,** = *birahi*, zie ald. Ook *bĕrangta*, zie *angta* en *anta.*

برغوس **bĕrĕngos,** Jav. knevel, snor, zie *misai.*

برغسغ **bĕrangsang,** aansporen, opwekken v. d. moed, door het laten drinken van opwekkende dranken of het laten eten v. prikkelende spijzen, of door geroep of muziek enz., zie *rangsang.*

برغکالي **barangkali,** misschien, mogelijk, somtijds, te eeniger tijd. Zie bij *barang.*

برغکل **bĕrĕnggil,** geheel boven de oppervlakte uitsteken, zooals de oogen van een garnaal, de pit van de *djamboe-sĕmpal* of *djamboe-monjet*-vrucht. Mogelijk *bĕringgil*, van *inggil*, Jav. zie ook *bĕnggil.*

برق **bĕrak,** I. *mĕmbĕrak*, met geweld in het water of den modder stoppen; daardoor verdrinken of verstikken.

II. opgezet, bol, van de wangen; eenigszins gezwollen en tot bederf overgaand, b. v. van visch; *bĕrak moeka*, bolheid, opgezetheid van gelaat.

برق **bĕroek,** e.s.v. grooten, zeer leerzamen, aap met korten staart, de Lampongsche aap, dien men africht op het plukken van kokosnoten en *doerian*-vruchten; *bĕroek mĕnghantar hásil*, fig. uitdrukking voor een kropgezwel aan den hals, vergeleken bij de gevulde wangzakken van zulk een aap, zie ook bij *sĕrah; taboeng bĕroek*, e. s. v. plant, nepenthes, lett. apenwatervat, apenbeker. Zie bij *dara.*

برق۲ **bĕrik-bĕrik,** de nekvederen van vechthanen strijken, C. en S.

برقان **barkán,** Arab. bliksemen, donderen, het verwekken van vrees en schrik.

برقس **bĕraksa,** I. eig. *biraksa*, Skr. *vriksha*, e.s.v. prachtigen boom, = *bĕringin*, en ook gebruikt als poëtische naam voor and. fraaie boomen.

II. ook *boeraksa*, vurig, moedig van een paard, ongeveer = *sĕmbĕrani*, zie aldaar.

برقع **boerkā,** Arab. sluier voor het aangezicht, die van de slapen tot bijna op den grond hangt en alleen twee openingen voor de oogen heeft, gedragen door de arabische vrouwen en de vrouwelijke hadji's. Ook *bĕrgoek*, zie ald.

برقندان **barkandán,** Perz. de feesten, die de Moh. vasten voorafgaan, een soort carneval.

برک **bĕrik,** Ned. brik, een tweemast schip met ra's. Zie *kitji.*

برکس **bĕrkas,** bos, bundel, schoof, garve, takkebos; *mĕmbĕrkas*, tot bossen samenbinden; *sapĕrti tandoek dibĕrkas*, als hoornen tot een bos gebon-

den, Sprw. gebruikt van oneensgezinden; *dan tangannja tĕbĕrkas dĕngan toeboehnja*, zijne armen waren met het lichaam samengebonden; *mĕmbĕrkasi* = *mĕmbĕrkas*, doch met veelvuldigheid in de handeling.

برکغ **barkoeng,** I. *sampan barkoeng* e. s. v. schuitje.

II. e. s. v. grooten boom, ook e. s. v. visch.

برکق **bĕrkiḳ,** e. s. v. snip.

برکلاهي **bĕrkalahi,** vechten, twisten, van *alah?* zie ald. en *kalahi.*

برکلغ **bĕrkĕlang,** ook *pĕrkĕlang,* het Siam. *praklang* = *bĕndahara,* schatbewaarder.

برکة **bĕrkat,** Ar. zegen; *dĕngan bĕrkat toewan*, door den zegen, die op u rust of van u uitgaat; *mĕmbĕrkati,* zegenen, ook *mĕmbĕri bĕrkat; kabĕrkatan*, gezegend.

برکوق **bĕrgoeḳ,** sluier; *b. mĕlajah,* lang afhangende sluier; verbast. van برقع, zie aldaar.

برلغ **bĕrlang (?)** e. halsband voor dier of mensch, om ze daaraan vast te leggen. Ook een ring door de natuur gevormd om e. lichaamsdeel, C. en S.

برله **bĕrlah,** = *bĕlabar*, C. en S.; *bĕrlah bĕlat* = *pĕmboenoeh bĕlat*, zie bij *boenoeh*, C. en S.

برم **bĕrma,** Skr. I. de god Brahma, gebr. in eigennamen.

II. *Birma* of *Ava*, e. rijk in achter-Indië, door de Maleiers ook *Siam kiri* genoemd, in tegenstelling met *Siam kanan*, het eigenlijke Siam.

برم **bĕram,** het vocht van de *tapai,* een bedwelmende drank. Zie *tapai.*

برمبغ **bĕrĕmbang,** e.s.v. grooten strandboom m. zure, platronde vruchten, naar welker gelijkenis de knop op een masttop *boewah bĕrĕmbang* wordt genoemd; ook *boewah pĕdada* geheeten, om de gelijkenis met den tepel eener borst, Ibr. b. Ch.

برمبغ **bĕrombong,** I. e.s.v. boom met fraai, geelachtig bruin hout. Volgens and. rosékleurig.

II. (Mĕn. buis als leiding voor vloeistof; koker voor hanesporen), vierkante mastkoker, aan één kant open om den mast te kunnen strijken.

III. het boveneinde van een werpnet, C. en S.

IV. de breedgevlochten lus aan het eind v. e. koord, die om den poot v. e. vogel wordt gedaan, om dien niet te kwetsen. Het andere eind wordt aan een pen vastgemaakt, id.

برمبن **bĕramban,** e. s. v. witte, welriekende lelie, *b. hoetan*, Pancratium zeylanicum, C. en S.

برمبن **bĕrĕmban,** dwarshout, dwarslat ter verbinding van rechtopstaande latten of palissaden. Mĕn. dam of stut ter afleiding v. h. water. Volg. C. en S. is het *bĕroemboen* in de Str. Settl.

برمي **bĕrĕmi,** e. s. v. in het wild groeiende groente, een plantje met langwerpige blaadjes en witte kelkbloempjes, iets gelijkende op ons muur.

برنت **bĕranta,** e. s. v. vaartuig, met groote, lange riemen, zie ook *anta.*

برنجل **bĕrindjal** = *tĕrong*, solanum melongena, zie ald.

برند **bĕranda,** en *boeranda*, Port. verande, balkon, ook e. s. v. kajuit op inl. vaartuigen met een plat dak, waarop men zitten kan.

برند **bĕrinda,** de totaliteit, het geheel, van personen die een geheel uitmaken, b.v. eene familie, de inwoners eener plaats; *sabĕrinda,* met hun allen, ook *sapĕpak sabĕrinda.*

برندغ **bĕrandang,** onbedekt en daardoor zichtbaar, b. v. een huis.

برندل **bĕrandal,** Jav. muiteling, roover.

برندي **bĕrendi,** het Eng. brandy, cognac, brandewijn.

برنس **bĕrnas,** vol, gespannen, goed gevuld, bevrucht, b.v. van een blaas, de wangen, de borsten, vruchten, aren, puisten en derg. b.v. *bĕrnas soesoenja, laloe titik sĕndirinja kaboemi,* hare borsten schoten vol, vervolgens droppelde het vanzelf op den grond, N. Moeh. van de min des profeten! *kambingnja itoe bĕrnas soesoenja laloe titik kaboemi,* Moh. Han.

برنس **boernoes,** Arab. monnikspij met kap, kapmantel.

برنغ **bĕrĕnang,** zie *rĕnang.*

برنياک **bĕrniaga,** zie *baniaga.*

برو **bĕroe (?)** in *bangau bĕroe,* zie aldaar.

برو **bĕro,** Ned. bureau, schrijftafel met loketten, = *almari bĕrkotak-kotak.*

برو **bĕrau,** = *sial,* ongelukkig, C. en S. naam van een landschap op de oostkust van Borneo.

بروتل **bĕrotol,** verb. Ned. wortel, peen, tuinwortel.

بروتي **bĕroti,** lat, tengel aan den wand om er de planken op vast te spijkeren; ook wel voor dakspar gebruikt. Zie *bĕlĕbas.*

بروچي **bĕrotji,** naam eener handelsstad in Britsch-Indië, even benoorden Surate, vanwaar vroeger zijden en fijne stoffen naar den indischen archipel werden uitgevoerd en vandaar ook: fijn, fluweelachtig.

برود **bĕroed,** Arab. koud, koudmakend.

برودة **bĕroedat,** Arab. de koude.

برودو **bĕroedoe,** jonge kikvorsch, die nog geen pooten heeft.

برورغ **biroeroeng,** e.s.v. Melastoma, d. l. Cr. Zoo ook C. en S. onderscheiden in: *b. hitam* en *b. merah.*

بروس **bĕroewas,** e. s. v. boom, welks vruchten op de *manggis* gelijken, doch ongezond zijn en welks wortel als middel tegen kortademigheid worden gebruikt.

بروسن **baroesan,** Bat. zooeven, pas, nieuwelings, van *bĕharoe?*

بروغ **bĕroewang,** de Maleische beer, de honigbeer; ook voor beer in het algem. die menschen verslindt, b. v. Boeng. ramp. bĕsar p. 30 r. 11.

بروغوسن **brongosan,** Bat. sterk met haar begroeid, van het gelaat of de borst.

بروک **biroega;** *ajam biroega,* de boschhaan. Volg. C. en S. ook *borga.*

بروک **bĕroega,** een balkonnetje terzijde van het huis, waar de vrouwen zitten te weven, Bengk. In het Palemb. een tijdelijk bewoonde hut in het bosch. Tijds. t. l. en vlkk. dl. 43 p. 106. *ija bĕrdjalan daripada soeatoe bĕroega katĕmpat laïn.* Tam. Pĕng. Zie *baroeng* I.

برون **baroena,** Skr. de god Waroena, die de wateren beheerscht, ongeveer = Neptunus. Komt alleen voor in eigennamen en titels.

برونڠ **bĕronong,** e. oogstmand, d. l. Cr. voor rijst en peper. M. Volg. v. d. T. *baroenang*, lampongsch.

برونق **bĕronok,** e.s.v. zoutwater weekdier, dat rauw gegeten wordt; soorten zijn: *b. landar* en *b. daoen bakau.*

بروني **bĕroenai,** Borneo propre, de N.W. kust van het eiland Borneo, waarnaar het geheele eil. genoemd is.

برهال **brahala,** afgod, afgodsbeeld, van *batara*, Skr. *mĕnjĕmbah brahala*, de afgoden aanbidden; *roemah brahala*, afgodstempel.

برهان **bĕrhana,** zie *sabĕrhana.*

برهان **borhán,** Arab. duidelijk bewijs; *borhánoe'lwoedjóéd*, een duidelijk bewijs van bestaan; *borhánoe'lḥaját*, een duidelijk levensteeken, gebr. in brieven.

برهما **brahma,** Skr. Brahma, naam van het hoogste wezen der Hindoe's. Zie *bĕrma.*

برهمرسي **bĕrahmarĕsi,** meestal *maha rĕsi*, grootheilige.

برهمان **brahmana,** Skr. Bramaan.

برهنتي **bĕrhĕnti,** zie *hĕnti.*

بري **bĕrai,** verspreid; *tjĕrai-bĕrai*, overal verspreid, letterl. uit elkaar en verspreid; *mĕntjĕrai-bĕraikan*, overal verspreiden, geheel uit elkaar jagen of slaan van een leger; *warta itoe kita bĕrai-bĕraikan*, die tijding verbreiden wij overal. Zie *tjĕrai*, *oerai* en *pĕrai.*

بري **bĕri;** *mĕmbĕri*, geven, verleenen, toestaan, vergunnen, toelaten, opgeven; *mĕmbĕri tahoe*, kennis geven (hiervan *pĕmbĕri-tahoean*, kennisgeving); *mĕmbĕri tahoe*, wordt dikwerf zonder Voorzetsel met het persoonl. obj. verbonden, b. v. Pĕl. Djin. Facs. p. 11 reg. 2 en 3 v. o. doch ook wel met Voorz. b.v. id. p. 12 reg. 4 v. o. Het eerste strijdt tegen het Mal. taaleigen en is denkelijk door Europ. invloed, want in alle andere verbindingen wordt een Voorz. gebr. b. v. *mĕmbĕri ḥormat sĕrta tàtlim kapada*, enz.; *m. hati*, aanmoedigen, toegeven, verwennen; *djangan dibĕri kaloewar*, laat hem er niet uitgaan; *mĕmbĕrikan*, geven, met bepaald object; *sapĕmbĕri kaki*, zoover de voeten iem. brengen kunnen, Bloeml. zed. verh.; *pĕmbĕri*, de gever; *pĕmbĕrian*, de gift of gave; *bĕri-bĕrian*, gaven, giften in het algemeen; *mĕmbĕri*, wordt ook gebruikt in de beteekenis van verwekken, opwekken, b. v. *m. dahsjat*, verbazing wekken; *m. ḥairán*, verwondering wekken; *m. djĕmoe*, afkeer of walging wekken; *m. soeka*, vreugde verwekken; *m. soempah*, een eed opleggen? Hik. Abd. p. 318; *m. djiwa*,

lijfsbehoud geven, kwartier geven in den krijg; *m. maloe*, schande aandoen enz; *m. djalan*, aan den gang helpen.

بري ٢ **bĕri-bĕri,** e. s. v. grauwe torretjes, die in de mangga-vruchten worden gevonden.

بريت **bĕrita,** bericht, tijding, kennisgeving; *soerat bĕrita*, verordening, openbare afkondiging; *bĕrbĕrita*, berichten, verslag geven, kennisgeven, Sadj. Mal. p. 248 reg. 10; *mĕmbĕrita*, berichten; *pĕmbĕritaän*, verslag, rapport, procesverbaal; *pĕmbĕrita*, berichtgever, verslaggever, rapporteur.

بريد **baríd,** I. Arab. bode, renbode, zendeling. In het Jav. ook *bĕred; barid kĕtiḳ*, vertrouwde renbode.

II. Perz. lengtemaat van vier *parasangan*.

بريد **bĕrida,** Skr. oud, bejaard; *mantĕri bĕrida*, e. oudgediend raadsman, oude minister.

بريسن **barisan,** zie *baris*.

بريڠين **bĕringin,** de indische heilige vijgeboom, op Java *waringin* genoemd. In geschriften geeft men hem ook den naam van *bĕraksa* of *boeraḳsa* en *boedi*. Zie ald. II.

بز **baz,** Arab. byssus, fijn linnen.

بزرجمهر **boezoer djoemahroe,** eigennaam, en wel van den eersten minister van Noesjirwan, koning van Perzië, volg. v. d. Tk. *boezoerdjoemhoer* en volgens anderen *boezoerdsjmir*. Hij schreef het oudste perzische heldendicht Wâmik en Asza.

بزوري **bizoeri,** Port. vicerei, onderkoning, beter بيزوري.

بسان **boesana,** Skr. sierlijke kleeding, dos, tooi.

بسوت **bĕsoet;** *mĕmbĕsoet*, metalen zuiveren van de alliage.

بسيت **bĕset,** Jav. villen, afstroopen van de huid.

بستاري **bĕstari,** Skr. uitgebreide deugden of kundigheden bezitten, beroemd. De beteekenis van dit woord is nog niet recht bepaald. Het komt alleen voor in gedichten. C. en S. geven op: beroemd, volleerd, beschaafd, welopgevoed, groote talenten bezittend (?).

بستان **bostán,** Perz. lusthof, tuin, bloemenhof, boomgaard; *bostanoe'lkatibin*, de lusthof der schrijvers, titel van een HS. bevattende e.s.v. grammatica in het Maleisch, opgesteld door radja Ali Hadji van *Pĕnjĕngat*.

بستاڠي **bostangi,** Perz. hovenier.

بسر **bĕsar,** groot, dik, zwaar, hevig, volwassen, gewichtig, belangrijk, aanzienlijk, van hoogen rang, b.v. *goenoeng bĕsar*, een groote berg; *hari bĕsar*, feestdag; *pohon bĕsar*, een dikke of zware boom; *riboet bĕsar*, een hevige storm; *boedaḳ itoe soedah bĕsar*, die knaap is reeds volwassen; *pĕrkara bĕsar*, een gewichtige zaak; *orang bĕsar*, een aanzienlijk persoon; *orang bĕsar-bĕsar*, de aanzienlijken, de rijksgrooten; *pangkat bĕsar*, een hooge rang; *ajar bĕsar*, hoog water; *pasang bĕsar*, hoog tij; *bĕsar kapala*, koppig, stijfhoofdig; *hati bĕsar*, hoog-

moedig, trotsch; *mĕmbĕsar*, z. groot voordoen, de hoedanigheid van groot vertoonen; *mĕmbĕsar kapala*, zich koppig toonen; *bĕsarnja hati beta sagoenoeng rasanja*, ik ben daarop zeer trotsch, ik gevoel mij daarmede grootelijks vereerd, Pr. Dj. en B. Ramp. bĕs. p. 244; *kabĕsaran*, grootheid enz. (ook gebruikt voor *kabĕsaran hati*, hoogmoed), ook de rijksinsigniën, rijkstrom, staatsie, en ook teeken van hooge waardigheid, H. Abd. 527; *kabĕsar-bĕsaran barang lakoenja*, al zijne gedragingen waren zeer voornaam, id.; *mĕmbĕsarkan*, groot of grooter maken, verheffen; *mĕmbĕsarkan dirinja*, zich verheffen of verhoovaardigen op iets; *bĕbĕsaran*, zie aldaar.

بسغ **bĕsing,** volgegeten, v.d.W.

بسكت **bĕskat;** *badjoe bĕskat*, e. s. v. ondervest, dat op de borst gekruist en op de heupen vastgebonden wordt; ook borstrok, van het Eng. waistcoat. – v. d. W. leidt het af van *maṣkaṭ*.

بسكويت **bĕskoewit,** Ned. beschuit.

بسلت **bĕsĕlit,** Ned. besluit.

بسم **bismi,** Arab. met den naam, in den naam, b.v. *bismi'llah*, in den naam van God. Samengesteld uit *bi* en *ism*.

بسمبي **bĕsĕmbi(?).** Zie bij *asam*.

بسمل **bismil;** *ḳorán bismil*, een Koran, die zoo geschreven is, dat elke *djoez* juist tien halve vellen, *moeka*, beslaat, dus aan de uiterste linkerhand van een folio eindigt.

بسمن **bosman,** Ned. bootsman.

بسندا **boesanda,** oud van jaren.

بسنو **bisnoe,** de god Visjnoe, de Onderhouder, de tweede persoon van de hindoesche drieëenheid.

بسو **bĕsoe,** vervallen van het gelaat, L.

بسوسو **bĕsoesoe,** e. witte, zoete, eetbare wortel of knol, ter grootte van een bolronde ramenas, die rauw als toespijs gebruikt wordt.

بسوط **bĕsoeṭa,** Hind. e.s.v. zijden stof van Surate.

بسي **bĕsi,** ijzer; *b. lantai*, plaatijzer; *b. batang*, staafijzer; *b. tanah*, ijzer van slechte kwaliteit; *b. poetih*, staal, volg. P. blik, zie *pamoer; b. bĕrani*, magneet, bliksemafleider; *b. charsani*, ijzer of staal van Chorazan; *b. kawi*, een stukje oud ijzer, behoorende tot de rijks-insigniën en waarop men plechtige eeden zwoer; *b. mĕlela*, e.s.v. staal, waarvan men dolken vervaardigt, die niet gedamasceerd zijn, C. en S.; *b. tjabang*, e.s.v. Chineesch wapen, zie *tjabang; b. tjap*, brandijzer, merkijzer; *b. pĕngoekir*, graveerstift; *b. sĕtrika*, strijkijzer; *b. lintang*, dwarsijzer, benaming voor alle blanke wapens, waarmede men houwt; *bĕsi bĕrsĕndi*, aan elk. gelascht ijzer, b.v. *laloe dikĕnakannja titian parit itoe daripada bĕsi bĕrsĕndi*, vervolgens sloegen zij een brug over die gracht van aan elk. gelascht ijzer. R. Chaib; *batoe bĕsi*, graniet en andere harde steensoorten; *batoe bĕsi, boekannja batoe boewatan*, graniet en geenszins

vervaardigde steenen; *tahi bĕsi* en *karat bĕsi*, ijzerroest.

بسيت **boseta,** Port. boceta, doos.

بسيط **basíṭ,** Arab. eenvoudig, niet samengesteld of uit elementen bestaande; *albasiṭ*, de eenvoudige bij uitnemendheid, nml. God. Het wrd. beteek. ook: milddadig, edelmoedig.

بسيطة **basíṭat,** Arab. grondstof, oppervlakte, element.

بسيكو **bĕsiko,** e. s. v. eetbaren zoutwatervisch.

بشارة **bisjarat,** Ar. blijde boodschap, evangelie.

بصر **baṣár,** Arab. het zintuig des gezichts.

بصير **baṣír,** Arab. goed van gezicht.

بط **baṭ,** Arab. e.s.v. kleine gans. In de Sadj. Mal. eigennaam van een priester.

بطال **baṭál,** Arab. ijdel, teniet, vergeefsch.

بطالة **baṭálat,** Ar. ijdelheid, vergeefschheid, werkeloosheid.

بطريق **baṭrík,** Arab. patricier, patriarch.

بطلميس **baṭoelmis,** Arab. Ptolomaeus.

بطم **boeṭoem,** Arab. de terpentijnboom; terpentijn.

بطن **baṭan,** Arab. buik; binnenste van iets.

بعث **baäts,** Arab. *mĕmbaätskan*, zenden.

بعد **bäd,** Arab. na; *bäd hadj*, na de bedevaart; *wa bädoe'lkalám almadzkoer*, en na de bovengemelde woorden; *bäd ṣoeboeḥ*, na het morgengebed.

بعده **bädhoe,** Arab. daarna, na hetzelve = *kĕmoedian daripada itoe.* In brieven begint bij dit woord de hoofdinhoud v. d. brief, daarom wordt het met een dikker letter geschreven.

بعض **bädl,** Arab. gedeelte eener zaak, onderdeel, een uit velen, een zekere.

بعيد **bäid,** Arab. ver, afwezig, verwijderd.

بغداد Aráb. Bagrdád, de stad.

بغل **bagral,** Arab. muilezel.

بغة **bograt,** Arab. = *doerhaka*, zie ald.

بغير **bigrair,** Arab. behalve, alleen, met uitzondering, tenzij.

بڠ **bang,** I. verk. van *abang* I. zie aldaar.

II. ook *ĕbang*, Perz. geroep, aankondiging van de gebedsuren door middel van de *bĕdoeḳ; mĕngĕbang*, de bang opzeggen, ook *bĕrbang*, b.v. *datoeḳ bilál pon bĕrbang; mĕngĕbangkan*, de bang in het linkeroor van een begravene zeggen, daar hij op het rechter ligt.

III. verk. van *abang*, Jav. rood; *batiḳ bang*, batiḳ of beschilderd doek, waarvan de grondkleur rood is.

بوڠ **boeng,** I. klanknabootsend voor een bulderend geluid, zooals van e. zware trom, grof geschut en derg.

II. een kleine hanenvechtbaan, C. en S., ook *bom*, zie ald.

III. verkort. van *sĕrombong.*

IV. *abang*, in den vocatief.

بڠبڠ **bangboeng**, Jav. = *gĕndang*, b.v. *dibalai tĕngah mĕmaloe bangboeng*, Prab. Dj.

بڠس **bangsa**, Skr. geslacht, stam, volk, natie, adel; soort, kwaliteit; *sabangsa*, v. hetzelfde volk of geslacht, of van dezelfde soort; *orang jang tiada bĕrbangsa*, iemand van lage afkomst; *orang jang koerang bangsa*, iemand van mindere afkomst; *bangsawan*, adellijk, van e. edel geslacht, ook *bĕrbangsa; orang bangsawan*, een edelman, iemand van hooge geboorte; *bangsa jang tinggi*, een voornaam geslacht, b. v. *dĕngan tinggi bangsanja daripada sĕgala radja jang laïn*, Hik. Indra Mĕng., *boekan bangsakoe*, niet van mijn adel, Sadj Mal. p. 67. Zie ook *hoeloebangsa*.

بڠس **bĕngis**, wreed, hard, hardvochtig; wrevelig, gramstorig; *batoe bĕngis*, fijne slijpsteen, wetsteen; *pĕmbĕngis*, iemand die wreed of hard van aard is, Sj. Madli.

بڠساون **bangsawan**, Skr. v. een aanzienlijk geslacht, edel; *maha bangsawan*, hoog-edel.

بڠست **bangsat**, Batav. iem. zonder bepaalde kostwinning, vagebond, schurk, schobbejak; ook wandluis, Batav. Mĕn. arm, ellendig, behoeftig, dus schooier. Volg. v. d. Tk. van *baksat*, Chin. houtluis?

بڠسڠ **bangsoeng**, I. korte, puntige uitspruitsels op de horizontale wortels van sommige boomen, zooals de *pĕrĕpat*, de *poelai* en derg.

II. e. s. v. puntige mand, waarin, door middel van een band, die over het voorhoofd gaat, sago op den rug wordt gedragen. Vergel. *basoeng* en *amboeng* I.

بڠسڠ **bangsing**, Batav. e. s. v. dwarsfluit, zie *bangsi*.

بڠسل **bangsal**, loods, scheepstimmerwerf; *bangsal kareta*, koetshuis; *b. koeda*, paardestal.

بڠسل **boengsil**, een zeer jonge kokosnoot, R.

بڠسل **bingsoel**, Jav. = *bisoel*, zie ald.

بڠسو **bongsoe**, jongst geborene, jongste, laatste, de Benjamin. Van slechts twee kinderen gebruikt men liever *toewa* en *moeda* voor *soelong* en *bongsoe*. In gemeenzamen stijl bij benamingen van familiebetrekking ook verkort tot *boesoe*, *oetjoe* en *soe*. *Hoedjan bongsoe*, de spade regen.

بڠسي **bangsai**, I. sedert lang geveld of omgevallen en tot op het hart na vergaan, van hout. Zulk harthout is zeer gewild. Mĕn. *bansai*, uitgeteerd.

II. rijst, die wel gestampt, doch waarvan de dop nog niet af is. C. en S.; *toemboek bangsai*, zie bij *toemboek*.

بڠسي **bangsi**, Skr. *vançi*, e. s. v. fluit of flageolet van bamboe; *bĕrbangsi* en *mĕnijoep bangsi*, op de flageolet spelen. Zie ook *kara* I.

بڠڠ **bĕngang**, gapend, zooals b.v. de mond, een kleed, enz. Zie *nganga*.

بڠڤ **bĕngap**, gedempt, b.v. het geluid van een piano-snaar door er den vinger op te houden; onspraakzaam, van personen; volg. C. en S.

ook hakkelend, stamelend v. spreken bij iem. die verlegen is, doordat hij de waarheid niet spreekt; *pĕmbĕngap*, demper, b.v. van eene piano.

بڠق **bĕngoḳ**, I. neerslachtig, mismoedig. C. en S. hebben *bĕnga*, mogelijk *bĕnga'* of *bĕngaḳ* en op een andere plaats hebben zij *bĕngoḳ!* Mĕn. dom, onnoozel.

II. volg. C. en S. = *bĕgoeḳ*, zie ald.

بڠق **bĕngiḳ**, gebrek aan ademhaling.

بڠك **bangka**, I. Hernandia Sonora, d. l. Cr.

II. de naam v. h. bekende eiland ten oosten van Palembang; C. en S. leiden het af v. h. Skr. *vanga* = tin.

بڠك **bingka**, e.s.v. weeke koekjes; *b. koekoes*, zulke koekjes in den wasem gaar gestoomd; *lĕmping bingka*, een andere soort. NB. niet te verwarren met *bikang*, zie ald.

بڠكار **bĕngkara** = *mĕngkara*, zie aldaar; *hoedang bĕngkara*, e. s. v. groote garnalen.

بڠكاروڠ **bĕngkaroeng**, e. s. v. groote, donkerkleurige hagedis, de gewone tuinhagedis, ook *mĕngkaroeng*. Soorten zijn: *b. hidjau*, *b. kĕlaboe* en *b. merah; b. djĕngoḳ-djĕngal*, hagedis, die met uitgestoken kop door een opening kijkt, in het Palemb. fig. uitdrukking voor het bespieden van een badende vrouw; zie *likas*.

بڠكارق **bĕngkaraḳ**, geraamte, skelet, de dorre beenderen v. mensch of dier, de afgekloven beenderen, C. en S. Zie *rangka*.

بڠكارق **bĕngkariḳ**, tot een geraamte uitgeteerd van een persoon, C. en S. Zie *bĕngkaraḳ*.

بڠكاس **bĕngkasa**, I. e.s.v. visch, L. II. = *djĕrat*, strik, Abd.

بڠكاليس **bĕngkalis**, e. s. v. eetbaren zoetwatervisch.

بڠكالي **bĕngkalai**, gestaakt, onvoltooid, onafgedaan, onderbroken, van een werk; *mĕmbĕngkalaikan*, onvoltooid laten. Zie ook *bangai*.

بڠكاوڠ **bĕngkawang**, e.s.v. boom, de boterboom, ook *kawang*, die een kostbaar plantenvet oplevert, *minjaḳ kawang* genaamd.

بڠكاون **bĕngkawan**, ook *mĕngkawan*, e.s.v. latten, waarop de dekbladen of *atap* voor de daken worden geregen en waarbij ook die *atap* wordt geteld.

بڠكايڠ **bĕngkajang**, overmatig, verzadigd, onverschillig van wat.

بڠكت **bangkit**, opstaan, oprijzen, opkomen, opwellen; *bangkit bĕrdiri*, samengest. uitdrukking voor: opstaan van zijne zitplaats; *bangkit hati*, er tegen opkomen van het gemoed; *bĕrbangkit atas*, opstaan tegen iemand, maar niet tegen God, de overheid, ouders en onderwijzers, zie daarvoor *doerhaka*; *mĕmbangkit batang tĕrbĕnam*, oude koeien uit de sloot halen, v. d. Tn.; *bĕrbangkit dalam hati*, opwellen in het gemoed; *maka doeli pon bĕrbangkitlah ka-oedara*, het stof verhief zich in de lucht; *mĕmbangkit*, verwijten, inz. van bewezen weldaden, b.v. *tĕrima kasih dibawah lampit, soedah dikasi djangan dibangkit*,

Sprw.; *mĕmbangkitkan*, doen opstaan, doen oprijzen; *m. pĕrkara jang lama*, oude koeien uit de sloot halen; *m. orang mati*, de dooden doen verrijzen; *m. amarahnja*, iemands toorn opwekken; *m. pĕdangnja ka-oedara*, zijn zwaard in de lucht verheffen, d. i. recht in de hoogte steken, Ind. Poet.; *hantoe bangkit*, spoken, geesten van afgestorvenen; *kabangkitan orang mati*, de opstanding der dooden.

بڠكت **bangkoet,** dwergachtig, misvormd, verwrongen, verdraaid; *orang b.*, dwerg, gedrocht; *kajoe sĕmamboe b.*, misvormde Malacca cane.

بڠكت **bangket,** Ned. *koewih bangket*, banket, fijn gebak.

بڠكر **bangkar,** I. stijf en hard, zooals b.v. een dood lichaam; hard van vleesch, taai. Mĕn. kwast in het hout; *mĕmbangkar*, hard of stijf worden, opstijven; *kabangkaran*, stijfheid. Zie ook *mangkar* en *mĕngkal.*

II. takken, beenderen, karkas, b.v. *djalakoe sangkoet kĕna bangkar*, mijn net haakt aan takken (onder water); *gadjah ini tinggal bangkar sadja*, van dezen olifant is slechts de karkas over (zoo mager is hij), C. en S.

بڠكر **bangkir,** I. holte? in een boom, waarin men slapen kan, S. Dz. *dan tidoernja pada sĕgala bawah bangkir? kajoe.* Zie *banir.*

II. alleen in *bongkar-bangkir*, zie bij *bongkar.*

بڠكر **bĕngkar;** *mĕmbĕngkar*, ontluiken opengaan, zich openen, b.v. van dingen die saamgevouwen, opgerold enz. zijn; ook van dingen die gekookt worden; *pĕmbĕngkar kamaloewan*, scheedetang der accoucheurs. Jav. *mĕgar*, id.

بڠكر **bangkor,** e. s. v. vierkante doos van boombast met een handvat van boven, gebruikt bij het uithalen van bijennesten, C. en S.

بڠكر **bongkar;** *mĕmbongkar*, overhoop halen, uit iets halen of lichten; *m. saoeh*, het anker lichten; *m. moewatan*, de lading lossen; *m. roemah*, het huis omver halen, uit elkander nemen; *m. tapanja*, zijne boetedoening afbreken; *bongkar karang*, e.s.v. fabuleus groote rog, die vaartuigen kan doen vergaan; *bongkar-bangkir*, alles overhoop halen en door elkander gooien; iemand allerhande oude zaken voor de voeten werpen. Zie ook *bangkit.*

بڠكرڠ **bĕngkĕrang,** ook *mĕngkĕrang*, e. s. v. dunnen, niet hoogen boom, welks hout voor brandhout gebruikt wordt.

بڠكس **bangkas,** effen geel, of bruin en wit van vederen, van een vechthaan; van een persoon: fier, moedig, trotsch als een vechthaan. Mĕn. lichtbruin met stippen, inz. v. paarden en hanen. Ook: kloppen, afwinnen bij een spel, d. B.

بڠكس **boengkoes,** pak, bundel, baal; ingepakt, ingewikkeld; *boengkoesan*, pakje, pakket, bundeltje, omslag, omhulsel; *tĕlor boengkoes*, e. ei, waarin een dood vogeltje zit, dat niet uitgekomen is; *koewih boengkoes*, e.s. v. koekjes in pisangblad gewikkeld; *katoemboehan boengkoes*, pokken die

niet tot rijpheid willen komen, v. d. Tn.; *hantoe boengkoes*, e. s. v. spook; *mĕmboengkoes*, inwikkelen, inpakken, er een pakje van maken; *pĕmboengkoes*, pakmiddel, het een of ander om er iets in te pakken; *ḳartás pĕmboengkoes*, pakpapier; *kaïn pĕmboengkoes bĕras*, doek om rijst in te pakken.

بڠكس **bongkas**, I. opgelicht, zooals b.v. de wortels v. e. omgevallen boom; een bocht naar boven vormend, zooals b. v. een mantelhaak of een klamp, waardoor iets vastgehouden wordt.

II. Pad. bovenl. = *rĕkah*, gebarsten, opengesprongen, Mĕn.

بڠكس **bingkas**, I. veerkrachtigheid; *b. pĕmĕtiḳ*, de veerkrachtigheid van de snaar eens boogs; *b. orang*, de vlugheid, lenigheid van iemand in zijne bewegingen; *b. oedara*, de veerkrachtigheid der lucht; *mĕmbingkas*, terugspringen, losspringen van veerkrachtige of gespannen dingen, opspringen, schielijk opzij springen; ook: bondbreukig zijn; *bingkas bĕdil*, het vuur openen, beginnen te vuren (?) C. en S.; *bingkas bangoen*, vlug opspringen uit e. zittende houding, id. Zie ook bij *antjaḳ*.

II. *mĕmbingkas*, het patroon van geruit goed opnemen, door de overeenstemmende draden v. e. of meer ruiten in dezelfde volgorde op een stokje te wikkelen.

بڠكيس **bingkis**, = *boengkoes*, Sj. Ḥaris; meest *bingkisan*, beleefdheidsgeschenk, inz. bij een brief; *mĕmbingkis*, zulk een geschenk zenden; *mĕmbingkiskan*, iets tot zulk een geschenk maken of zenden.

بڠكڠ **bangkang**, I. e.s.v. eetbare zoutwaterkrabbe.

II. gestaakt, geen voortgang hebbend, van een werk; ook v. e. vrouw, die door haren man in den steek gelaten is; *mĕmbangkangkan*, staken, geen voortgang doen hebben. Zie ook *bĕngkang* II.

III. breed, C. en S.

IV. lam, misvormd van been of voet, C. en S.

بڠكڠ **bangking**, I. e.s.v. groote, ronde, verlakte doos met los deksel, om kostbare kleederen in te bergen. Zeer fraaie exemplaren komen van Palembang.

II. vallen, zooals een speer, die haar doel heeft gemist; *tĕrbangking*, gevallen, zie *bongkang*.

بڠكڠ **bangkong**, I. e. s. v. mes, dat ook als wapen gebezigd wordt, inz. door vrouwen in Peraḳ, C. en S.

II. e.s.v. vrucht gelijkende op de *nangka*, C. en S.

بڠكڠ **bĕngkang**, I. zie *bĕngkoeng* II.

II. Jav. *bangkang*, wederspannig, tegenstribbelend; ook als Mal. opgegeven door C. en S. tegenspreken, opponeeren; *pĕrkataän kita dibangkang; boekannja hamba hĕndaḳ bangkang pĕrtjakapan toewan*.

III. lam, = *bangkang* IV. Zie ald.

بڠكوڠ **bĕngkoeng**, I. het harige weefsel tusschen de bladeren en den stam van den sagopalm.

II. omgebogen, omleggen van een snijdend werktuig; *bĕngkang-bĕngkoeng*, hetzelfde met verscheidenheid; *mĕmbĕngkoengkan*, doen omleggen, ombuigen.

III. een gordel, door de vrouwen gedragen om de saroeng op te houden, en ook als buikgordel na het kramen.

بغكغ **bongkang,** ook *bongkeng*, bewegingloos op den grond liggend, zooals een doode of onmachtige met de stuit naar boven. Mĕn. op sterven liggen; *bongkang-bongkeng*, hetzelfde van velen met verscheidenheid. C. en S. schrijven *bongkang-bangkeng*, dat mogelijk beter is.

بغكغ **bengkang,** zie *bengkoḳ*.

بغكغ **bingkang,** = *bikang*, z. ald.

بغكغ **bengkeng,** lichtgeraakt, kregelig, korzelig, oploopend, ook nijdig van een buffel, C. en S.

بغكغ **bingkong;** *hijoe b.*, e. s. v. haai, C. en S. Zie *hioe*, waar *bĕngkoeng* is opgegeven.

بغكق **bangkoḳ,** I. e. s. v. aap, v. d. W.

II. de bekende stad in Sijam.

بغكق **bĕngkaḳ,** gezwollen, inz. van een lichaamsdeel of het lichaam; *bĕngkaḳ jang ṣabon*, witte zwelling, e. s. v. ziekte, Ibr. b. Chas. Volg. C. en S. ook aangezwollen van een geldsom; *bĕngkaḳ-bĕngkil*, hetzelfde met verscheidenheid, op verschillende plaatsen, inz. aan de gewrichten.

بغكق **bongkaḳ,** onbeschoft, ongemanierd, lomp, vlegelachtig. Zie ook *poengah*, waarmede het versterkt wordt.

بغكق **bongkoḳ,** bochel, gebocheld; Mĕn. gebogen, krom in 't alg.; *b. saboet*, zoo krom als een kokosschil; *b. hati*, onoprecht; *b. sadjĕngkal*, krom een span lang, d. i. onverbeterlijk krom, niet tot rede te brengen; *oedang ta'tahoe akan bongkoḳnja*, de garnaal weet niet dat zij krom is, voor iem. die zich zijne gebreken niet bewust is, v. d. Tn.; *tĕrbongkoḳ*, gebocheld, Langl. Boew.; *mĕmbongkoḳ*, z. krommen, b.v. van iemand, die onder een tafel wil kruipen; ook: z. vernederen; *sibongkoḳ*, die bochel, als spotnaam.

بغكق **bengkoḳ,** krom, gebogen; kromheid; *mĕmbengkoḳ*, krom worden; *bengkang-bengkoḳ*, krom en verdraaid; *mĕmbengkoḳkan*, iets krom maken, krommen; *pisau raoet bengkoḳ bolih dibĕtoelkan, bengkoḳ kita ta'bolih bĕtoel*, een krom knutselmes kan recht gebogen worden, maar wij zijn niet recht te buigen. Sprw. *bengkoḳ gènteḳ* (?) C. en S. b.v. *djanganlah dikatakan kalau tĕboe bengkoḳ, manisannja bengkoḳ genteḳ*, Sprw. id.

بغكل **bangkal,** e.s.v. boom, nauclea parvifolia (Rubiacées) d. l. Cr., die onderscheiden wordt in een mannelijke en vrouwelijke variëteit. Volg. C. en S. is het *bĕngkal*.

بغكل **bangkil,** verwijt, bestraffing; *kabangkil*, te verwijten, te bestraffen, van een persoon, die iets verkeerds doet, C. en S. = *bangkit*, zie aldaar.

بغكل **bĕngkal,** = *mĕngkal*, zie

ald.; *kabĕngkalan*, zich verslikken, een brok in de keel krijgen, b.v. *sapĕrti orang makan kabĕngkalan, mĕlainkan dĕngan ajar djoega mĕlakoekan dia*, als iemand, die zich bij 't eten verslikt heeft, alleen door water kan men het wegkrijgen, Kal. Dam. Gong. 297.

بڠکل **bĕngkil**, zich boven de oppervlakte verheffend, zooals b.v. een puist; eenigszins gezwollen, opgeloopen, ook van de oogen; *bĕngkaḳ-bĕngkil*, overal gezwollen van de ledematen; zie bij *bĕngkaḳ*.

بڠکل **boengkil**, Jav. e. s. v. katjangkoeken, waaruit de olie geperst is, gebruikt voor den landbouw en als vischvoeder.

بڠکل **boengkal**, = *tahil*, e. goudgewicht ter zwaarte van twee oude spaansche matten, = 16 *majam* = 1/2 *kati* = 832 grein. Kw. *woengkal*, steen; *boengkal jang bĕtoel*, Mĕn. fig. voor een eerlijke rechtspleging, v. d. Tn.

بڠکل **bongkol** en *bonggol*, bultachtige uitwas, bult van een kameel of indisch rund; uitwas, wrat of knobbel aan boomen, waarvan het hout soms zeer fraai is.

بڠکم **boengkam**, toovermiddel, waardoor men iemand tijdelijk van de spraak berooft; *pĕmboengkam*, middel, waardoor men iem. den mond snoert; *mĕmboengkam*, iemand den mond snoeren, tot zwijgen brengen, Jav. *boengkĕm*, gesloten zijn v. mond of bek, zwijgen, niet afgaan v. schietgeweer of vuurwerk.

بڠکن **bangkin**, e. s. v. aarden pot, in Pahang, C. en S. Zie *bungking* I.

بڠکونکون **bĕngkoenkoen**, e. s. v. visch, M.

بڠکو **bangko**, Ned. bank, canapé; *bangko kaki*, voetenbankje.

بڠکو **bĕngkoe**, e. s. v. boom, die gom levert, van welks vruchten men lampolie maakt en welks hout gebruikt wordt tot vervaardiging van bootjes en planken.

بڠکودو **bĕngkoedoe**, ook *mĕngkoedoe*, e. s. v. boom, welks vruchten als zeep worden gebruikt en welks wortel een gele verfstof levert en als medicijn wordt aangewend. De jonge bladen worden bij de spijsbereiding soms gebezigd. K. B. Soorten zijn: *b. badaḳ* en *b. hoetan*, in de bĕhasa ṭabib *miskoen-miskoen*.

بڠکوواڠ **bĕngkoewang**, ook *mĕngkoewang*, e. s. v. plant, gelijkende op een pandanus, van welks, van doornen voorziene, bladeren men zeilen en matten maakt; zie *sĕngkoewang*.

بڠکوق **bĕngkoeaḳ**, = *lĕnggoeaḳ*, C. en S. Zie ald.

بڠکوکڠ **bĕngkoekang**, e. s. v. zeebrazem. C. en S.

بڠکوناڠ **bĕngkoenang**, Mal. de grootste soort van dwerghert. Zie *napoeh*.

بڠكه **bongkah**, brok, blok.

بڠكه **bengkah**; *mĕmbengkah*, (bij *hĕntam* schrijft v. d. W. *bĕngkah* en hier *bengkah!*) met kracht een uitwerking op iets doen, iets raken. Zie *hĕntam*.

بڠكه **boengkah**, een groot stuk

of blok, b.v. van hout. Ook grootsch, ijdel, R. v. Eys; geheel en al, compleet (?), C. en S.

بڠكهولو **bangkahoeloe,** de naam van een stad en rivier op de W.-kust van Sumatra, verb. tot Bengkoelen.

بڠكي **bangkai,** dood lichaam, aas, kreng, lijk, zelfs voor lijk v. e. Vorst, Asm. Pati. Zie ook *mait*, dat later in gebruik is genomen.

بڠكي **bingkai,** aangezette rand, invatsel, boordsel, raam, ook: bovenste hoepel van een ton, lijst om eene schilderij, dikke rotting of lijst van hout op het boord van vaartuigen; *bingkai mata*, de streek rondom de oogen, oogkuilstreek, ook *gĕlanggang mata*, zie ald.; *bĕrbingkaikan rotan*, van een rottingrand voorzien zijn; *b. njiroe*, een gedeelte van de ingewanden eens buffels, waarvan de Maleiers een geliefkoosd gerecht maken, C. en S.

بڠك **bongga,** Jav. = *banggi*. Zie ald.

بڠكال **bĕnggala,** Bengalen.

بڠكل **bĕnggil,** zie *bĕngkil*.

بڠكل **bonggol,** zie *bongkol*.

بڠكل **benggol,** knobbelig, knoesterig; *benggal-benggol* en *benggol-bĕnggil*, hetzelfde met verscheidenheid, ook: hier en daar gezwollen.

بڠكي **banggi,** Jav. wederspannig, koppig, weerspannigheid, = *doerhaka;* ook: koppig van een drank, zie bij *sĕrbat*. Ook *bongga*.

بڠل **bĕngal,** tijdelijk door een toeval min of meer hardhoorend, zooals b.v. door e. droppel water in het oor, of een klap om de ooren; ook: niet willen hooren, zich doof houden, oostindisch doof; *kabĕngalan*, tijdelijke hardhoorigheid, stoffelachtigheid, onvolgzaamheid; *bĕngalan*, stoffelachtig.

بڠلس **banglas,** vrij, onbelemmerd, ruim, van uitzicht. Zie ook *lantang*.

بڠلن **boenglon,** Jav. de kameleon.

بڠلو **banglo,** Eng. bungalow, landhuis met een dak van stroo of bladeren, Sing.

بڠلي **boengĕlai,** e. s. v. *lĕngkoewas*, een plant, welks wortel als specerij en als geneesmiddel gebruikt wordt. Ook *boelai*.

بڠه **bĕngah,** vol zelfbehagen, ingebeeld, laatdunkend; *mĕmbĕngah*, zich zoo aanstellen. Zie *poengah*.

بڠه **bĕngoh,** doodaf, v. werken, hard gewerkt hebben zonder rusten, C. en S.

بفت **bafta,** Perz. stof, waartusschen iets geweven of gestikt is, e.s.v. calicot. Ook *baftah* geschreven.

بڤ **bap,** klanknabootsend woord, om het dof geluid weer te geven, veroorzaakt door iem. die op een zachten grond valt.

بڤاتي **boepati,** Jav. titel van een landvoogd of regent bij de Javanen; *kaboepaten*, regentschap, wat onder het beheer van een regent staat.

بڤال **boepala,** Skr. Vorst; *indra boepala*, verheven Vorst. Sadj. Mal. p. 57; *aria boepala*, eerwaardig Vorst, id. beiden als titel.

بڤتس **baptis,** Gr. doop; *mĕmbap-*

tiskan, iemand doopen; *pĕmbaptis*, dooper, *baptisan*, doop.

بق **baḳ**, I. klanknabootsend woord voor een dof klappend geluid, zooals b.v. van een slag met de hand op iemand's schouder.

II. periodieke strooming in zee, die van de moussons afhangt. Zie ook *bah*.

بق **boeḳ**, I. klanknabootsend woord voor een dof ploffend geluid, zooals van een kokosnoot, die op den grond valt; *baḳ-boeḳ*, hetzelfde met verscheidenheid.

II. ook *boekoe*, Ned. boek, journaal, koopmansboek.

بق **boḳ**, ook *ĕmboḳ*, Jav. moeder, ook als aanspraakswoord voor bejaarde vrouwen.

بقاء **baka'**, Arab. bestendig, duurzaam, blijvend, onvergankelijk; *bĕrpindah daripada nĕgari jang fana' kapada nĕgari jang baḳa'*, overgaan van het land der vergankelijkheid naar het land der onvergankelijkheid, fig. uitdrukking voor sterven; *kamaloean baka'*, eeuwige schande, onuitwischbare schandvlek; zie ook *baka*.

بقتي **baḳti**, Skr. dienst, dienstbetoon, inz. aan een meerdere; *bĕrboewat baḳti*, dienst bewijzen; *bĕrboewat baḳti kapada Allah*, God dienen; *kabaḳtian*, dienst, godsdienst, vroomheid, openbare eeredienst, vereering, hulde, ook verdienste. Niem. bl. I p. 63.

بقچ **boḳtja**, van het Perz. *boektjah*, reiszak, reistasch, nécessaire, =*oentjang*. Soms ook in de beteekenis van knapzak, C. en S.

بقچي **boḳtji**, Chin. verguld chineesch huistempeltje, R.

بقراط **boḳarát̤**, Hippókrates. Mak. R. p. 12.

بقرة **baḳarat**, Arab. stuk rundvee, koe.

بقسي **baḳsi**, ook *boḳsi*, een zeil tegen-brassen; *lajar boḳsi*, bezaanzeil.

بقسن **bĕḳsan**, Jav. *bĕrbĕḳsan*, dansen onder begeleiding v. muziek, b.v. *laloe mĕngambil araḳ sĕraja bĕrbĕḳsan datang mĕmbawa larihan*, vervolgens nam hij arak terwijl hij al dansende kwam de ingeschonken drank aanbrengen. H. Asm. Pat.

بقل **baḳal**, Arab. groente, moeskruid. Ook *boeḳoel*.

بقية **baḳijat**, Arab. overschot, overblijfsel, rest, bezinksel. Zie باقية.

بكاتول **bĕkatoel**, e.s.v. brij of pap van e.s.v. griesmeel, volgens anderen van zwarte kleefrijst? in het Jav. van fijne zemelen. Zie *kĕtoel*.

بكارة **bakárat**, Arab. maagdom, maagdelijke staat.

بكاسم **bĕkasĕm**, Jav.=*pĕkasam*, ingelegde mosseltjes, aliekruiken, garnalen of kleine vischjes.

بكاك **bĕkaka**, e.s.v. vogel ter grootte van een raaf, S.

بكت **bĕkat**, overvol van de maag, een rivier van vaartuigen, b.v. *bĕkat sangat rasa pĕroet; bĕkat soengai dĕngan pĕrahoe*. C. en S.

بكر **bikir**, Arab. zuivere maagd, ongerepte maagd; in het Mal. ook maagdom.

بكرة **bikrat,** Arab. maagd.

بكرج **běkěrdja,** zie *kěrdja.*

بكرما **běkarma?** b.v. *běrbadjoe tělěpoek intan běkarma,* Bid. Sar.

بكس **běkas,** I. vat, alles wat iets kan bevatten, het benoodigde tafelgereedschap voor één persoon, couvert; *běkas dáwat,* inktkoker; *b.sirih,* bételdoos.

II. nagelaten spoor, indruk; *běkas kaki,* voetspoor; *b. tangan,* hand van schrijven, ook handteekening, wat iemand zelf gewerkt heeft, b.v. *tapih lantjing dan sabok, běkas tangannja sěndiri,* die zij met haar eigen handen heeft gemaakt. Mes. Kag. Ook de uitwerking van iem. hand of kracht in een gevecht; *b. loeka,* litteeken; *b. toeboeh,* wat men aan het lichaam gedragen heeft; *b. istěri,* die vroeger de vrouw was van... doch door echtscheiding van hem af is. Noer. Moh.; *běkas,* ook: ten gevolge van, b. v. *běkas tiada tidoer běběrapa lamanja,* ten gevolge van in lang niet te hebben geslapen; *běkas měnangis,* ten gevolge van het weenen; *laloe ija těrtidoer běkas běrdjalan ěmpat poeloeh hari ěmpat poeloeh malam,* daarop viel hij in slaap, ten gevolge van 40 dagen en 40 nachten te hebben gegaan. Bloeml. Zed. verh. Zie ook B. Ramp. běs. p. 209.

بكق **běkak;** *běrběkak,* paren, van vee en gevogelte.

بكل **běkal,** I. voorraad, proviand, leeftocht; *pěrběkalan,* de gezamentlijke mondvoorraad; *měmběkalkan,* tot proviand maken; *měmběkali,* van proviand voorzien; *běrběkalkan ajar-matanja,* zijne tranen tot spijs (lett. tot proviand) hebben. Mes. Prab. Dj.

II. *běkěl,* titel v. e. Jav. ondergeschikt hoofd, dorpshoofd.

بكل **běkil,** e. s. v. eetbaren zoutwatervisch.

بكم **běkam,** I. moet, indruk in de huid door iets scherps, b.v. den nagel van den vinger; *měmběkam,* koppen, door middel van koppen bloed aftappen; *pěmběkam,* koppenzetter en kopinstrument.

II. Ar. stom, niet spreken; zich stil houden; *těrběkam-běkam,* op elk. gesloten van de lippen, Kin Tab. = *boengkam.*

III. het rechtuitsteken van zijn slurf bij het ruiken van gevaar, door een olifant, C. en S.

بكو **běkoe,** gestold, gestremd, bevroren; *ajar běkoe,* ijs; *měmběkoe,* stollen, stremmen, bevriezen; *běkoe,* ook fig. voor eene onaangename gewaarwording, b.v. *inilah soeatoe běkoe dalam pěroet sěhaja; maka měndjadi běrběkoe dalam hati sěhaja,* H. Abd. 160,171, NB. op de eene plaats schrijft Abd. *běkoe* en op de andere *boekoe,* zie ald. Het zal wel *boekoe* moeten zijn.

بكور **bakoer,** Arab. vroegrijpe dadel, iedere vrucht of zaak, die te vroeg tot rijpheid komt.

بكوكغ **běkoekoeng,** e. s. v. zeebrasem. Ook *běngkoengkoeng.*

بكيم **bakím,** Arab. stom, niet kunnen spreken.

بكى **bagai,** Voorz. = *kapada,* voor,

ten behoeve van; *sĕgala poedji bagai Allah*, alle lof zij Gode; *mĕngambil bagai dirinja*, voor zich nemen; v. d. W. heeft ten onrechte *bagi*. Zie o. a. de eerste uitgave v. de Pĕl. Abd. met eng. transscriptie pag. 28, 38, 56 en 158. Zie ook *bagai* en *bakeh*.

بڬاري **bĕgari**, = *pĕgari*, b. v. *garoeda pon mati soedah bĕgari*, dat de griffoen dood is, is duidelijk gebleken, Sĕl. Dal. Zie ald.

بڬاون **bĕgawan**, Skr. eerwaardig, gelukzalig, titel van heilige mannen; *sĕri bĕgawan*, titel van een Vorst, die geabdiqueerd heeft.

بڬر **bĕgar**, hard blijven bij het koken, zooals slechte aardappelen; niet zacht willen worden, van onrijp afgeplukte vruchten; verhard, verstokt van gemoed; *kabĕgaran*, verhardheid, verstoktheid; *kabĕgaran mata*, strakheid der oogen, niet kunnen slapen; *mĕmbĕgar*, verharden, verstokken; verstoktheid toonen.

بڬوق **bĕgoeḳ**, krop, kropgezwel aan den hals, zie *gondong*. Mĕn. pijnlijke opzwelling van het gezicht, de zoogenaamde bof.

بڬوق **bĕgoḳ**, lomp, log, vadzig.

بڬايمان **bagaimana**, hoe, op welke wijze; *sapĕrti bagaimana*, evenals, op de zelfde wijze; *mĕmbagaimanakan*, hoe met iem. handelen, b.v. *katanja: hĕndaḳ dibagaimanakan, karĕna adinda itoe tiada bĕnar amat lakoenja*, zeggende: Hoe moet er met hem gehandeld worden, want hij doet alsof hij niet wel bij zijne zinnen is, Hik. Korisj. Zie bij *bagai*.

بڬيندا **baginda**, verkorting van *bahagijanda*, zijne of hare gelukzaligheid, titel, waarmede men van den Vorst of van Moehammad spreekt, zooals wij gebruiken Zijne Majesteit.

بڬي **bagai**, zie باڬي.

بڬي **bĕgi**, rotan winden om den rand v. e. mand, ten einde dien af te binden, C. en S.

بڬي **bagija**, = *bĕhagija*, zie ald.

بڬيتو **bagitoe**, samentr. van *bagai* en *itoe*, dus, aldus, zoo, zoodanig; *bagitoe banjaḳ*, even veel, zoo veel als dat; *dĕhoeloe pon bagitoe djoega*, eertijds was het ook zoo; *bagitoe dĕngan bagitoe*, dus doende, zoo handelende; *bagitoe bagini*, zus en zoo, op deze en gene wijze.

بڬيني **bagini**, samentr. van *bagai* en *ini*, zoo, aldus, zooals dit; *boewatlah bagini*, doe zoo; *bagini ḥálnja*, zoo is de zaak of toedracht; *bagini hari*, om dezen tijd van den dag.

بل **bĕl**, Voorvoegsel, e. wijziging van *bĕr*, zie ald.

بل **bol**, Jav. de endeldarm; *djamboe bol*, e.s.v. roode djamboe-vrucht, zeer sappig en frisch, iets gelijkende op den wijnappel.

بلا **bĕla**, I. *mĕmbĕla*, hoeden, bewaren, verzorgen, verplegen, kultiveeren = *pĕlihara; mĕmbĕla kĕbon*, een tuin verzorgen; *mĕmbĕla mait*, een lijk afleggen; *mĕmbĕlakan wĕḳtoe*, den tijd nuttig besteden, uitkoopen; *ikan kita tĕrlampau banjaḳ, tiada tĕrbĕla*, wij hebben te veel visch, er is niet voor te zorgen; *pĕrbĕla*, hoede, bewaring, verzorging; *pĕmbĕla*, ver-

zorger, verpleger, behoedmiddel, redmiddel; *pĕmbĕla itiḳ*, een horendrager, koekoek, iemand die zich door zijn vrouw horens laat opzetten; *tiada tĕrbĕla*, er niet voor te zorgen zijn, niet te controleeren zijn.

II. plaag, ramp, onheil v. h. Arab. بلاء beproeving; *bĕla sampar*, de plaag der pest; *bĕla kalaparan*, hongersnood; *bĕla sĕni*, de teringziekte; *bĕla kamatian*, een doodelijke plaag; *mĕmbĕlaï*, bezoeken, beproeven, plagen.

بلا **bila,** Arab. samengest. uit *bi* en *la*, zonder, = *tiada dĕngan*.

بلابت **bĕlabat,** zie *bĕlĕbat*.

بلابر **bĕlabar,** stukken bamboe of staken van hout in het bed eener rivier triangelsgewijze geplaatst en e. s. v. fuik vormend. C. en S. Zie *bĕlambaran*.

بلابر **bĕlaboer,** zie *laboer* II.

بلابس **bĕlabas,** e.s.v. zijden stof, C. en S.

بلابن **bĕlaboen,** in Peraḳ e.s.v. buitenpartijtje.

بلات **bĕlata,** e. s. v. visch, zie *pĕlata*.

بلاتق **bĕlatoeḳ,** (beter *pĕlatoeḳ*, de frequ. v. *patoeḳ*, pikken) de specht; *bĕlatoeḳ batoe*, Picus tristis; *b. bawang*, Picus bengalensis en *b. halat*, Picus analis, d. l. Cr., zie *patoeḳ*.

بلاتق **bĕlatiḳ,** het rijstdiefje, rijstvogeltje. Ook *djĕlatiḳ* en Jav. *gĕlatiḳ*.

بلاتي **bĕlati,** alleen in samenstellingen ter aanduiding van europeesche afkomst; v.d.W. zegt: oorsprong onbekend. Ik houd het voor *bĕrhati*, waar pit in zit, wat sterk is, b.v. *tali bĕlati*, europeesch touw; *kaïn bĕlati*, europeesch doek; *boewatan bĕlati*, europeesch maaksel.

بلاجر **bĕladjar,** zie *adjar*.

بلاچق **bĕlatjaḳ,** I. soms dapper, soms vreesachtig, v. onzekeren moed, C. en S. (?) mogelijk *bĕladjaḳ*, uitdagend (?)

II. menigvuldig, algemeen, ook *mĕlatjaḳ*, C. en S

بلاچن **bĕlatjan,** e. s. v. dikke, bruine conserf van kleine vischjes of garnalen, gebruikt als bijmengsel in toespijzen, voornamelijk in de sambals, tot verhooging van het aroma; *ikan bĕlatjan*, katvisch; *sapĕrti kĕra kĕna bĕlatjan*, fig. Sprw. voor iem. die rusteloos, ongestadig is. Soorten van *bĕlatjan* zijn: *b. hoedang* en *b. ikan*. De eerste houdt men voor de beste. Op Java *tĕrasi* geheeten.

بلاچو **bĕlatjoe,** ongebleekt katoen, = *kaïn mĕntah*. Volg. C. en S. van het Eng. bleach? *bĕlatjoe kĕlarai*, ongebleekt keper; *bĕlatjoe minjaḳ*, ongebleekt katoen, dat naar olie riekt.

بلاد **bilád,** Arab. meerv. van *balad*, gewest.

بلادو **bĕladau,** e.s.v. korten dolk met breed lemmer, dien men gewoonlijk verborgen draagt, hetzij in het haar, zooals de *panglima's*, hetzij in den buikgordel of in den mouw, om er kwaad mede te doen.

بلاسه **bĕlasah,** ransel, slaag; *kĕna*

bĕlasah, ransel krijgen; *mĕmbĕlasah*, afranselen, afrossen. Zie *asah.*

بلاغة **balágrat,** Arab. welsprekendheid.

بلاڠ **bĕlanga,** e. s. v. grooten, rooden, onverglaasd aarden pot met wijden mond, zonder ooren, teil; *bĕlanga ajar-soesoe*, melkteil; *sĕbab nila satitik roesak soesoe sabĕlanga*, door één droppel indigo wordt een geheele teil melk bedorven, Sprw.; *pĕrioek bĕlanga*, potten en pannen, aardewerk; *bĕlanga sĕkat*, e. pot met vakken inwendig, zoodat men verschillende dingen daarin tegelijk koken kan. C. en S. Men heeft ze ook van ijzer.

بلاڠيڠ **bĕlanging,** e. s. v. vaartuig, C. en S.

بلاڠن **boelangan,** e.s.v. strandboom, welks wortels geneeskrachtige eigenschappen bezitten, H. Abd. 189. Zie bij *boelang.*

بلاك **bĕlaka,** louter, enkel, zonder uitzondering, ten eenenmale, geheel en al; *ĕmas bĕlaka*, enkel goud, louter goud; *roepiah bĕlaka*, enkel guldens, geen ander geld.

بلاكڠ **bĕlakang,** achter, achterste gedeelte, achterkant, rug v. iets; *bĕlakang parang lagi, djikalau diasah, nistjaja tadjam*, ook de rug v. e. kapmes, indien hij geslepen wordt, zal voorwaar scherp worden. Sprw.; *toelang bĕlakang*, ruggegraat; *sĕrambi bĕlakang*, achtergalerij; *dibĕlakang*, achter, na; *dibĕlakang mata*, achter den rug, b.v. *mĕngapa angkau doek mĕngatakan akoe dibĕlakang mata*, waarom zit ge mij achter mijn rug te bebabbelen? C. en S.; *dibĕlakang roemah*, achter het huis; *dibĕlakang soerat ini*, na dezen brief; *dari bĕlakang*, van achteren; *kabĕlakang*, naar achter, achterwaarts; *mĕmbĕlakang*, met den achterkant gericht naar, den rug wenden naar, ook: achteraan komen, achterstaan; *pĕmbĕlakang*, achterblijver, nakomer; *kabĕlakangan*, ten achter zijn of geraakt zijn, soms ook als Bijw. gebr. in de beteekenis van daarna, naderhand, zie de Holl. 5e dr. p. 271; *mĕmbĕlakangkan*, achteraanstellen.

بلاكن **bĕlakin,** en *bĕlangkin*, koolteer, van het Eng. blacking.

بلال **bilál,** oproeper tot het gebed, een moskeebediende, die daarmede belast is, zoo genoemd naar den naam van den eersten persoon, die daarmede tijdens Mohammed belast was. Zijn eigenlijke titel is *moadzin*, waarvan men op Java *modin* heeft gemaakt.

بلالڠ **bĕlalang,** e. s. v. oorlogssloep, gebruikt in de noordelijke gedeelten van Sumatra. M.

بلالڠ **bilalang,** sprinkhaan; ook de nokbalk van een atappen dak; soorten van sprinkhanen zijn: *b. tjingkadoe*, *b. gambar*, e. s. v. eetbaren, die in zwermen groote verwoestingen aanricht; *b. koenjit*, *b. padi*, *b. daoen*, het wandelende blad; *b. ranting*, het wandelende rijs; *b. hantoe*, een leelijke soort; *b. pidjar*, het onzelieveheersbeestje, e.s.v. fraai torretje, C.

en S. [Deze geven nog meer soorten op en daaronder de volgende die niet tot de sprinkhanen behooren: *b. tjĕngkadaḳ*, de cicada(?) *b. gantjong*, de biddende amantis(?)]; *ikan bilalang*, de vliegende visch; *paha bilalang*, sprinkhaneboutje, de benedendij van het menschelijk lichaam; *gigi bilalang*, zekere steek bij het naaien, die ook bij het weven wordt nagebootst; *pa' bilalang*, de bijnaam van zekeren gelukkigen waarzegger, die daarbij door zijn zoon Bilalang werd geholpen en die tot een spreekwoord geworden is, vandaar de uitdrukkingen: *boedjoer pa' bilalang*, voorspoedig als P.B.; *toewah p. b.*, zoo gelukkig als P.B.; *ĕlmoe p. b.*, kunst van P.B., zie ook *kadoeḳ*.

بلالق **bĕlalaḳ,** wijd openstaand en star van de oogen, zooals van een doode; Mĕn. *boelaliḳ*, id. Volg. d. l. Cr. vlies op het oog. C. en S. schrijven *bilalaḳ*.

بلاله **bĕlalah,** gulzig, vraatzuchtig; zie *gĕloedjoeh* en *pĕlahap*.

بلالي **boelalai,** snuit v.e. olifant, vlinder, mug of vlieg, slurf, tromp, de lel van een kalkoenschen haan; *b. djiwa* voor *pĕlalai djiwa*, e. s. v. versnapering; *b. poewaḳ*, e. s. v. boom, welks wortels in de geneeskunde gebruikt worden.

بلانق **bĕlanaḳ,** de harder, e.s.v. zoutwatervisch; soorten zijn: *b. angin*, *b. soroḳ*, *b. kĕdĕra*, *b. poetih* en *b. hitam; tanah bĕlanakan*, weeke zeegrond, zoo genoemd om zijne overeenkomst met de uitwerpselen van dien visch.

بلاني **bĕlanai,** e. s. v. versnapering, bereid van eieren, die met een suikersaus gegeten wordt, v. d. W. Zie bij *boelalai*.

بلاو **bĕlawa,** e.s.v. groot zwaard, v. d. W.

بلاهق **bĕlahaḳ**; *mĕmbĕlahaḳ*, reutelen, rochelen, kuchen, v.d.W. zie *dahaḳ;* een boer laten? C. en S.

بلاهي **bilahi,** Arab. onheil = *tjilaka*, Sail. Sal. *billahi*, Arab. bij God, in eedszwering.

بلبت **bĕlĕbat,** I. e.s.v. zachte in den wasem bereide koekjes v. pisang en kĕledeḳ aan dobbelsteenen gesneden. Soms ook bereid v. sago of maïs.

II. ook *bĕlabat*, e. s. v. pas bij het schermen, nam. recht vooruitgaan onder het hoog oplichten van de beenen.

III. e. s. v. houten zwaard. Mĕn. schermstok.

بلبس **bĕlĕbas,** regel van een wand, om er planken of latten tegen te spijkeren; roede aan de kam bij het weven, spouwhout. In het Mĕn. ook liniaal en de lijn, daarmede gemaakt. Zie ook *bĕroti* en *balera*.

بلبق **bĕlĕbak,** e. springlans van bamboe, gebr. bij de *bĕlantiḳ paoet*, en ook als lans in de hand; *bĕlĕbaḳ boeloeh*, een bamboezen speer, C. en S.

بلبل **boelboel,** Perz. e.s.v. nachtegaal, R. Chaib.

بلت **bĕlat,** I. e. s. v. fuikvormig staketsel, vervaardigd v. *rĕsam*-sten-

gels, ook van fijn gespleten bamboe, *bilah* genoemd; *bĕlat batoe*, zulk een fuik, waarbij een dijkje van koraalsteen gebruikt wordt; *bĕlat ampang*, een andere soort van fuik. Soorten in zee zijn: *b. tĕlok*, *b. langai*, *b. kombong*, de grootste; die in zoetwater zijn: *b. kelong*, *kabam*, *siroh* en *tĕmĕram*.

II. e.s.v. scherm of voorhang, vervaardigd van dunne reepen rotan of bamboe = *kĕré*, Jav.

III. *mĕmbĕlat*, spalken, b.v. v. e. gebroken lichaamsdeel, Pad. bovenl.

بلوت **bĕloet**; *ikan bĕloet*, aal of paling, Jav. *wĕloet; toelang bĕloet*, e. s. v. engelschen steek bij het naaien, volg. P. e. s. v. borduurwerk, en M. weven = *tĕnoen;* Mĕn. een wijze van touw te vlechten; *bagai bĕloet dirĕgang*, als een gerekte paling, zoo dun en smal of mager; *pĕmbĕloetan*, een borduurraam, P. weefgetouw, M.

بلت **bĕlit**, kronkel, b.v. van eene slang, een weg, rivier enz.; *pontoh naga tiga bĕlit*, armband in den vorm van een draak met drie kronkels of windingen; *pandjang bĕlit*, Mĕn. allerlei uitvluchten, allerlei praatjes om er zich van af te maken, allerlei draaierijen; *mĕmbĕlit*, kronkelen, omkronkelen, omslingeren, omwinden, ook opschieten van een touw of kabel; *m. kapala*, het hoofd (met een doek) omwinden; *mĕmbĕlitkan ramboet*, het haar om het hoofd winden; *ajar bĕrbĕlit pada padang*, het water (v. e. beek) kronkelt over de vlakte; *loeka bĕrbĕlit*, wond met e. windsel omwonden; *mĕnanggalkan bĕlit*, dat windsel er afdoen, M. Zie *bĕlat* III; *dibĕlitnja dĕngan boelalainja*, zij omslingerden het met hun snuit, (van olifanten); *bĕrbĕlit-bĕlit*, zich kronkelen, zich in bochten wringen, met kronkelingen; *pĕmbĕlit*, wie of wat omkronkelt of omwindt, ook bindloon, opvatloon, voor een gevluchten slaaf, b.v. *djika hamba orang lari, maka dibawa olih rājat masok kadalam nĕgari itoe, maka hĕndak dibĕri pĕmbĕlitnja*, Atoer Satia, het vindloon; *pĕmbĕlitan*, omwinding, omkronkeling, omslingering; *tali leher toedjoeh bĕlit*, een zevendubbel collier, Hik. Koris.

بلتنتر **balatantara**, zie bij *bala* I.

بلخ **balach**, Arab. trotsch, hoogmoedig; hoogte; eik.

بلد **balad**, Arab. gewest.

بلدا **bĕlĕda**, e.s.v. stijve brij van boonenmeel, fijn gesneden en met stroop gegeten.

بلدان **boldán**, Ar. mrv. v. *balad*.

بلدو **bĕlĕdoe**, Port. veludo, fluweel, Jav. *bĕloedroe; boeroeng bĕlĕdoe*, de fluweelvogel; *ikan bĕlĕdoe*, e. s. v. drie voet langen zeevisch, zwart en wit gevlekt, met fijne schubben en eetbaar; *kaïn bĕlĕdoe tiga goeloeng*, drie rollen (volle stukken) fluweel. M.

بلدي **bĕlĕdi**, een metalen wateremmer, C. en S.

بلر **bĕlar**; *mĕmbĕlar*, wriemelen, krioelen, b.v. van mieren, kleine kinderen enz.; overal rondloopen en niet veel bijzonders uitvoeren.

بلر **bĕloer**, in de zon gedroogd, inz. van visch, P. Mĕn. vleesch, dat

in de zon gedroogd is. Zie ook *sĕloer* en *baloer* II.

بلس **bĕlas,** I. medelijden, deernis; *bĕlas rasa hatikoe tadapat dipĕrikan*, mijn hart gevoelt onbeschrijfelijk medelijden; *bĕlas-kasihan*, ontferming en medelijden; *mĕnaroh bĕlas-kasihan*, ontferming en medelijden koesteren; Jav. *wĕlas* en *piwĕlas*, id.; *mĕmbĕlaskan hati*, het hart met medelijden vervullen; *bĕlas bĕrtjampoer rawan*, medelijden gemengd m. zorg.

II. het Jav. *ĕlas*, geplaatst achter de negen eerste getallen tot vorming der getallen van 11—19, b.v. *sabĕlas*, elf; *doewa bĕlas*, twaalf enz. De oorspronkelijke Maleische vorming is: *sapoeloeh satoe*, *sapoeloeh doewa* enz. evenals bij de andere tientallen; *bĕbĕrapa bĕlas*, een aantal tusschen tien en twintig.

بلسان **balsán,** Ar. balsem; ook de naam van den boom.

بلسق **bolsak,** verb. Ned. bultzak, matras.

بلسمين **balsamina,** Arab. de balsemboom, v. d. W.

بلعام **balāam,** Arab. Bileam, de valsche profeet. Op Java is de uitspr. *balhoem*.

بلغ **balagr,** Arab. doel, wat het doel bereikt; ook merk waar men uitscheidt met lezen.

بلغم **balgram,** Arab. fluim, slijm.

بلڠ **bĕlang,** I. bont, gevlekt, vlek, inz. op de huid, veelkleurig gestreept; *ikan b.*, e.s.v. zoetwatervisch, in moerassen; *b. pĕlangi*, de kleuren v. d. regenboog. (Volg. C. en S. is de beteekenis v. *bĕlang* gestreept en voor bont, gevlekt, geven zij op *habloer* en *toempoek-toempoek*, zie ald.) *koeda bĕlang*, een bont gevlekt paard; *oelar bĕlang*, e.s.v. gevlekte en zeer giftige slang; *kambing bĕlang*, e. bonte geit; *sakit bĕlang*, e. s. v. melaatschheid, waarbij de huid gevlekt is; *bĕlang tjantjang*, bont gespikkeld; *bĕrbĕlang*, gevlekt zijn; *bĕlang kasau*, zie bij *pĕlang; djawáb bĕlang*, antwoorden, die niet met elk. overeenkomen. Zie ook *bĕlak* en *pĕlang*.

II. op de O.-kust v. Mal. = *sambil*, C. en S.

بلڠ **bĕling,** verglaasd aardewerk, porselein; ook dit fijn gestampt als schuurmiddel of slijpzand gebruikt. Op Java ook *sĕling*.

بلڠست **bĕlengset,** omgeslagen, neerhangend van de onderste oogleden, zoodat de binnenkant zichtbaar is. Ook *bĕlenset*.

بلڠسڠ **bĕlongsong,** I. Jav. overtrek, omslag, van metaal of stof. Zie *saloet* en *sampoel*.

II. *kaïn bĕlongsong*, half zijde en half katoen.

بلڠکت **bĕlengket,** Batav. kleven, = *lĕkat*, zie ald. en *lengket*.

بلڠکر **bĕloengkoer,** e. s. v. eetbaren zeevisch; soorten zijn: *b. paja*, *b. pasir* en *b. pisang*.

بلڠکس **bĕlangkas,** de Molluksche krab, op Java *mimi*, met schildvormig lichaam en een beweegbaren, harden, driekanten en puntigen

staart, die op een driekanten degen gelijkt; de eieren worden gegeten doch de krab zelf niet; *boenga tĕlor bĕlangkas*, e.s.v. bloemen, gelijkende op den eierstok van die krab. Zij groeien aan een struik; *pĕdang ekoer bĕlangkas*, een driekanten degen = *pĕdang sĕtiaboe*. Zie *bangkas* en *langkas*.

بلڠکس **bĕlingkas,** klein bosje, b.v. van den tobawortel; *mĕmbĕlingkas*, tot een bosje samenbinden; *bĕrbĕlingkas*, tot een bosje saamgebonden zijn.

بلڠکڠ **bĕlangkang,** het geluid van metaal als het op steen valt, C. en S.

بلڠکڠ **bĕlongkang,** I. e.s.v. lage rivierschuit, Oend. Djambi. Mĕn. id.

II. tuig voor trekossen, C. en S.

بلڠکڠ **bĕlongkeng,** e.s.v. kleine, eetbare zoetwaterslak.

بلڠکڠ **balingkong,** e.s.v. lang zwaard of houwer, in gebruik bij de zeeroovers, P.

بلڠکن **bĕlangkin,** = *bĕlakin*, zie aldaar.

بلڠکو **bĕloenggoe,** boei, kluister, (Volg. C. en S. een halsring, halsband v. metaal, b.v. *dan bĕloenggoenja di tĕngkok*, doch zij leiden het af van *loenggoe*, en verklaren dit met voetboeien, kluisters en zijn dus in de war); *mĕmbĕloenggoe*, boeien, kluisteren; *bĕrbĕloenggoe*, kluisters dragen, aanhebben; *tĕrbĕloenggoe*, geboeid, gekluisterd.

بلق **bĕlaḳ,** vlammen, zooals in sommig hout; *bĕlaḳ majang mĕngoerai*, vlammen die op een geopenden palmbloesem gelijken; *bĕrbĕlak*, gevlamd zijn; zie *bĕlang*.

بلق **bĕloḳ,** Ned. blok, nam. het strafwerktuig; *mĕmbĕloḳ*, in het blok sluiten; *pĕmbĕlokan*, bloksluiting, ook het hok, waarin men in het blok gesloten wordt.

بلق **bĕleḳ,** wijd open van de oogen, gapend van e. wond, C; *mĕmbĕleḳ pĕroet*, de buik openhakken v. een geslacht beest. Zie ook *beleḳ*.

بلقس **balḳas,** een groote zak of iets, dat van garen gebreid is, L.

بلقس **balḳis,** Arab. *poetĕri Balḳis*, de koningin van Scheba, die volgens de Mohammedanen de vrouw werd van Salomo.

بللڠ **bilĕlang,** staren v. d. oogen, wijd opengespalkt, het rollen van de oogen in het hoofd, b.v. van toorn enz. v. d. W. Waarschijnlijk verkeerd gehoord. Zie *bĕlalaḳ* en *bĕliaḳ*.

بلم **bĕlom,** op Java *bĕlon*, nog niet; *bĕlom pĕrnah*, nog nooit; *bĕlom sakali*, nog niet eens; *bĕlom lagi*, nog niet; *bĕlom masaḳ*, nog niet rijp; *djika bĕlom*, indien nog niet, vóór dat; *sabĕlom* en *sabĕlomnja*, zoolang nog niet, voor en aleer, vóór dat; *bĕlom...bĕlom*, zoolang nog niet... zoolang; *bĕlom maut, bĕlom mati*, zoolang de dood nog niet daar is, sterft men nog niet, Spr.; *bĕlompai* = *bĕlom sampai*, nog niet tot; *bĕlah bĕlom* en *bĕlam bĕlom*, e.s.v. stekend insect, gelijkende op dat, wat *ranting* genoemd wordt. Het wordt ook wel

eens *hantoe sĕmamboe* genoemd naar het spook van de Malacca-rotting, omdat het dikwijls bij die rotting wordt aangetroffen, C. en S.

بلمان **bilamana,** wanneer, op welk tijdstip; zie bij *bila.*

بلمبارن **bĕlambaran,** Jav. ook *bĕlabaran*, een gespannen lijn of touw, om den toegang te beletten. Volg. C. en S., een fuikvormig staketsel in e. rivier, zie *bĕlabar*, b.v. *maka raden mantĕri kadoewa pon mĕnitahkan sĕgala kĕdajan bĕrlangkap djaring dan bĕlambaran dan andjing pĕrboeroewan*, Pr.Dj. *maka djaring bĕlambaran pon dipasang oranglah*, id.

بلمبڠ **bĕlambang,** e. s. v. bindbies of hoog en grof moerasgras, dat gebruikt wordt om te binden; ook een bos van iets, dat daarmee saamgebonden is; *idjoeḳ toedjoeh bĕlambang*, zeven bos *idjoeḳ*, zie ald.; in het Jav. *bĕlĕmbĕm;* zie *ambang* II.

بلمبڠ **bĕloembang,** = *gĕloembang*, zie ald. en *oembang.*

بلمبڠ **bĕlimbing,** e. s. v. boom, die eetbare, zure, zeer saprijke vruchten draagt. Soorten zijn: *bĕlimbing bĕsi*, *b. boeloeh*, *b. manis*, *b. kĕris*, *b. gading* enz. Naar de *b. manis*, die vijf kanten heeft, worden de vakken van een kolom genoemd, die meer dan vier zijden heeft; *bĕlimbing*, ook e. s. v. zee-schildpad, kleiner dan de *kambar*, C. en S.

بلمفي **bĕlompai,** zie bij *bĕlom.*

بلن **bĕlin,** e.s.v. eetbaren aal of paling, volg. C. en S. e.s.v. vischspeer.

بلنتار **bĕlantara,** voor *bĕrantara*, van *antara* tusschen, tusschenliggend; *padang bĕlantara*, e. vlakte tusschen bewoonde streken gelegen, soms ook *padang antara* en *bĕndang bĕrantara;hoetan bĕlantara*, tusschenliggende wouden, Sadj. Mal. ٢٩ reg. 4 v. o. De afleiding van v. d. Tk. houdt dus geen steek en is tever gezocht!

بلنتس **bĕloentas,** ook *loentas*, e. s. v. heester, die veel voor heggen gebruikt wordt en welks bladeren soms rauw als toespijs worden gegeten.

بلنتڠ **bĕlĕntoeng,** e.s.v. boomkikker, die zich bij regen opblaast en *oeng-oeng* roept; vergel. *bĕtoeng.*

بلنتڠ **bĕlentong,** opgeblazen, B.

بلنتڠ **bĕlĕnting,** tot barstens toe opgezet van den buik.

بلنتق **bĕlontaḳ,** e. s. v. visch, zandspiering. L.

بلنتق **bĕlontoḳ,** e.s.v. eetbaren zoet- en zoutwatervisch.

بلنتق **bĕlantiḳ,** I. springlans, lans met springveer, die men in de bosschen neerlegt, om wilde dieren te dooden; ook een geweer met zulk een toestel. Volg. C. en S. wordt de *b.* onderscheiden in 2 soorten nam. *b. paoet*, waarbij een achterwaarts gebogen boomtak dienst doet als veer en *b. parap*, die een reusachtige liggende boog is; *mĕmasang bĕlantiḳ*, zulk een lans of geweer uitzetten, Ibr. b. Chas.; *bintang bĕlantiḳ*, de Hyaden, een sterrengroep, om haar vorm zoo genoemd.

II. = *bĕlatik*, zie ald.

بلنتول **bĕlintoel,** e. s. v. val of strik om krabben te vangen, C. en S.

بلنتن **bĕlantan,** korte, zware knots of knuppel, ook: korte boomstronk, Pĕl. Dj.; *mĕmbĕlantani*, knuppelen. Zie ook *gada* en *antan*.

بلنتي **bĕlantai,** een lichte houtsoort. Zie *antai*.

بلنج **bĕlandja,** uitgaven, kosten, geld voor de bestrijding der kosten, tractement, soldij, pasmunt; *b. dapoer*, in het Palembangsche geld, dat de bruidegom aan de bruid geeft, om de benoodigdheden voor het huwelijksfeest te koopen, en dat in de plaats gekomen is van de afgeschafte *djoedjoer*. In de Str. Settl. *bĕlandja hangoes*, het geld dat de bruidegom geeft aan de familie v. d. bruid, om de uitgaven voor het huwelijksfeest te helpen bestrijden, C. en S.; *bĕlandja pasar*, marktgeld, nam. geld om op de markt inkoopen te doen; *bĕlandja mĕmboewat roemah*, de kosten voor het bouwen van een huis; *b. mati*, vast tractement; *bĕlandja nĕgari itoe ĕnam-bĕlas tampang saringgit*, de pasmunt in dat land is de *tampang*, van 16 op een dollar; *dĕngan bĕlandja njawanja*, met opoffering van zijn leven; *bĕlandja sijam*, e.s.v. katschelpjes, die in Sijam als pasmunt gebruikt werden; *mĕmbĕlandjakan*, besteden, te koste leggen; *mĕmbĕlandjaï*, bekostigen.

بلنجر **bĕloendjoer,** zie bij *oendjoer*.

بلنچس **bĕlĕntjas,** e. s. v. rups, C. en S.

بلنچڠ **bĕlentjong,** Jav. lamp die bij de wajang gebruikt wordt.

بلند **bĕlanda,** hollandsch; *nĕgari bĕlanda*, Holland, Nederland; *orang bĕlanda*, Hollander, Nederlander.

بلندر **bĕlandar,** Jav. de jukken, waarop de planken v. e. brug rusten, ook dakgording.

بلندڠ **bĕlandoeng,** naam van een vogel, v. d. W.

بلندوي **belandoewi,** hollandsch, Nederlandsch.

بلو **balwa,** Ar. onderzoeken door middel van een proef, proefnemen, bewijzen door proefneming, beproeving, wat men ondervindt, ongeluk. Zie بلوي.

بلو **bĕlau,** I. e.s.v. eetbaren zoutwatervisch.

II. *bĕlau-bĕlau*, flikkeringen voor de oogen; zie *kilau* en *lau* II.

III. Ned. blauw, de kleur.

بلو٢ **bĕloe-bĕloe,** plekken op de huid, zooals na een frisch bad, Mĕn. plekken op de huid na lang baden, door knijpen enz. striemen door slaan enz. v. d. Tn. en v. d. W. Mogelijk het Ned. blauw van de kou, enz.

بلو **bĕlo,** Jav. veulen.

بلوبلي **bĕloe-bĕlai,** snateren, rammelen, L.

بلوبر **bĕloebar,** schanskorf, C. en S. Ook *bĕloeboer*.

بلوبر **bĕloeboer,** en *pĕloeboer*, groote rijstschuur, Oend. Ook de plaats in den boeg v. e. handelsvaar-

tuig, waarin rijst en zout worden geborgen, C. en S. Ook e. s. v. oven, waarin houtskool wordt gebrand, id., zie *loeboer*.

بلوبو **bĕloeboe,** e.s.v. aarden pot met grooten buik, nauwen mond en korten hals, waarin men rijst bewaart en waarmede men soms rijst meet, inhoudende van 10—20 *gantang*. Ook kogelflesch en dikbuikpot, zooals b.v. de gemberpotten.

بلودر **bĕloedar,** verb. Ned. broeber, e.s.v. grof gebak, koek in de pot. Ook *koeweh bĕloedar*.

بلودرو **bĕloedroe,** Jav. fluweel, = *bĕlĕdoe*.

بلودق **bĕlodaḳ,** troebel, van vloeistoffen, C. en S. Mogelijk van het Jav. *boetĕk*, troebel, drabbig.

بلودق **bĕlodoḳ,** e. s. v. zoutwatervisch, die er kikkerachtig uitziet en in menigte aan het strand in den modder rondspringt. Volg. v. d. W. de smeltvisch.

بلودق **biloedaḳ;** *oelar biloedaḳ*, e. s. v. adder, zeer giftig, zie *tĕdoeng*.

بلودل **bĕloedal,** e.s.v. versnapering, C. en S. = *bĕloedar*.

بلور **baloer,** Perz. kristal, ook *abloer* en *habloer*.

بلورتي **baloewarti,** Port. bolwerk; ook *malawati*.

بلورو **bĕloeroe,** e.s.v. vrucht met harde schil, ook *sentoḳ* gen. die door de pottebakkers gebr. wordt om de potten te polijsten vóór ze worden gebakken, C. en S.

بلوري **bĕloeri,** fluweel, = *bĕlĕdoe*, C. en S.

بلوس **bĕloewas,** e. s. v. eetbaren zeevisch.

بلوسق **bĕloesoeḳ,** e. s. v. vergiftige zeeslang.

بلوط **balóéṭ,** Arab. esch, eik, eikel.

بلوغ **balóégr,** Arab. meerderjarigheid, manbaarheid.

بلوكت **bĕloekoet,** zie *loekoet*.

بلوكر **bĕloekar,** I. van *boekar*, kreupelhout, laag hout, jong bosch; *bĕloekar doewa moesim*, tweejarig hakhout; *bĕloekar moeda*, van 3–10, *b. toewa*, van 10–25 jaar oud; *mĕnĕbas bĕloekar*, het hakhout wegkappen.

II. e. s. v. fuikachtige inrichting aan den mond van kleine riviertjes, om visch te vangen.

بلوكڠ **bĕloekang,** naam van een eetbaren zoet- en zoutwatervisch.

بلوكڤ **bĕloekap,** e. s. v. strandboom, gelijkende op de *bakau*.

بلولڠ **bĕloelang,** ongelooide huid, die alleen gedroogd is; ook eelt, eksteroog; *pĕmidang bĕloelang*, horde, waarop zulk een huid uitgespannen gedroogd wordt; *bĕloelang kĕring*, scheldwoord, C. en S.; *tali bĕloelang*, riem van zulk een huid gesneden; *bĕloelang sabidang*, één huid of vel; *maka soeroeh paloe dĕngan tali bĕloelang sabĕlas kali*, en gelast hem elf geeselslagen te geven met riemen, Oend.

بلولڠ **bilolang,** e. s. v. Makassaarsch vlerkprauwtje.

بلولق **bĕloeloek**, de jonge vrucht van den *kaboeng*palm of *aren* in hare eerste ontwikkeling. Mĕn. vrucht van den *anau-* of *aren*-palm. Volg. C. en S. wordt het gebruikt van vruchten, die in groote hoeveelheid zijn afgevallen en over den grond verspreid.

بلوهن **bĕloehan,** ook *bĕloewan*, open huisje of tent op den rug van een olifant, R. Chaib. Zie *baloeh* I en *howdah*.

بلوى **balwa,** Arab. beproeving, bezoeking, ramp, van بلا.

بلوي **baloewi,** = Mĕn. *baloeih*, gelijk op, bij spelen met noten en dergel., waarmede men die van zijn tegenpartij op zekere wijs moet breken, v. d. W. Zie het volg. wrd.

بلوي **bĕloewai,** weddingschap met gelijkstaande kansen, P. zie ook *loewai* en *baloes*.

بله **bĕlah,** spleet, kloof; gespleten, gekloofd; *bĕlah doewa*, in tweeën gespleten; *badjoe bĕlah dada*, baadje dat van voren een spleet heeft, open is; *bĕlah kĕtoepat*, ruitsgewijs naaiwerk, zooals van een bedelaarsdeken; *bĕlah boeloeh*, gestreept, zooals van gekleurd katoen; *bĕlah loseng tjĕkak ĕmpat*, e. bijz. wijze v. bamboe te splijten, ook *tjoekang bakoel* gen., C. en S.; *kadoewa bĕlah*, beide kanten; *kadoewa bĕlah mata*, de beide oogen en zoo verder van alle lichaamsdeelen, waarvan er twee zijn; *barang-barang pĕtjah-bĕlah*, breekbare waar, glas- en aardewerk; *sabĕlah*, de eene kant; *mata sabĕlah*, het eene oog, en zoo van alle ledematen, waarvan er twee zijn; *orang sabĕlah*, overbuur, naaste buur; *sa'orang sabĕlah*, ieder aan een kant; *sabĕlah sana*, aan gindsche zijde; *disabĕlah*, aan den eenen kant, aan den anderen kant; *kasabĕlah*, naar den kant, naar; *sabĕlah mak*, van moeders kant; *mĕmbĕlah*, splijten, kloven; *doewit sakĕping dibĕlah toedjoeh*, één duit in zevenen gespleten (voor het allergeringste bedrag); *mĕmbĕlahkan badjoenja*, opzettelijk zijne kleeren scheuren, Hik. Sail's Sal.; *mĕmbĕlah bĕhagi*, ongelijk verdeelen, aan den een wat meer en aan den ander wat minder geven; *halilintar mĕmbĕlah*, de splijtende bliksem, voor een zwaren donderslag; *sabĕlah-mĕnjabĕlah*, van weerskanten, doch is er een water tusschenbeiden dan *sabĕrang-mĕnjabĕrang; bĕrsabĕlahan*, aan dezelfde zijde, ieder aan zijn eigen kant; *tĕrbĕlah*, gespleten, te splijten en in staat te splijten. Voor dit laatste: *sa'orang pon tidak tĕrbĕlah*, niemand was in staat het te splijten. Hik. Dew. Ind. Mĕng.; *bĕlahan*, kloof, spleet, reet; *pĕmbĕlah kajoe*, houtklover; *pĕmbĕlah intan*, diamantklover; *pĕmbĕlahan*, splijting, kloving; *mĕnjabĕlahkan*, iets of iemand opzij zetten, terzijde stellen.

بلهوم **balhoem,** de Bileam des Bijbels, Arab. *balaʿâm*, zie ald.

بلى **balai,** Arab. zeker wel. Ism. Jat. p. 42.

بلي **bĕlai**; I. *mĕmbĕlai*, liefkoozen, troetelen ook van eene vrouw, b. v. *sĕbab mĕnĕngar tjoemboe dan bĕlai soeaminja*, op het hooren der

streelende woorden en liefkoozingen van haren echtgenoot, Marsd.; *pĕmbĕlaian*, liefkoozing, troeteling.

II. volgens C. en S. *tĕrbĕlai*, tegen iets aandrijven, tegen iets aanvallen, onder het vallen tegen iets raken, b.v. tegen e. tak enz., d.i. met het lichaam, doch niet met het hoofd, want dan is het *tĕrhĕmpas?*

بلي **bĕli;** *mĕmbĕli*, koopen; *tĕlah djadi soedah dibĕli*, toen de koop gesloten was, H. Abd. 396; *djoewal-bĕli*, koopen en verkoopen, d. i. handeldrijven; *djoewal soetĕra, bĕli mastoeli*, zijde verkoopen en zaklinnen inkoopen, Sprw.; *harga pĕmbĕlian*, koopprijs, id.; *pĕmbĕli*, koopmiddel, b.v. *oewang pĕmbĕli*, geld om voor te koopen; *bĕli-bĕlian*, koopwaren, dingen die men koopt of gekocht heeft; *mĕmbĕli hati sĕtĕroenja*, het hart zijns vijands winnen; *pĕrbĕlian*, magazijn, winkel; *masoek pĕrbĕlian kompani*, het magazijn van de compagnie binnengaan, M.

بليا **balia,** Skr. jeugd, jeugdig, frisch; *moeda balia*, jong en jeugdig, jeugdig en frisch.

بليبت **bĕlibat,** schepriem of pagaai met een blad aan weerskanten; *mĕmbĕlibat*, met zulk een pagaai roeien.

بليبر **bĕlebar,** e. s. v. eetbare vrucht, Abd. sch. Wrdb. ook C. en S.

بليبس **bĕlibis,** e. s. v. kleine, wilde eend, taling. Op Java *mĕliwis*.

بلية **baliat,** Arab. beproeving, bezoeking, ramp.

بليوت **bĕlioet,** verwrongen, van een lemmer; zie *lioet* en *lioek*.

بليتر **bĕleter,** zie *leter*.

بليتوغ **bĕlitoeng,** de naam van het eiland bij Bangka, dat wij Biliton noemen.

بليد **bĕlida,** e.s.v. smakelijk zeevischje, geschubd en gevind, waarvan men *kĕropok* maakt; *apa koerang kapada bĕlida*, fig. uitdrukking, zinspelende op een rijkaard, daar dat vischje van alles ruimschoots voorzien is, namelijk het heeft veel schubben, veel graten, veel vinnen, veel fraaie kleuren en een aangename smaak.

بليدغ **bĕlidang,** e.s.v. zeevisch, in vorm overeenkomende met een paling.

بلير **bĕlera,** de groote spaan bij het weven. Mĕn. *balera*, id. Zie bij *ani* en ook *repang*.

بليرغ **balerang,** op Java *walerang*, zwavel; *balerang abang*, roode zwavel, d.i. zwavel-arsenicum, roode orpiment; *galian balerang*, zwavelmijn; *mĕmoetihkan dĕngan balerang*, iets zwavelen, met zwaveldamp witmaken. Zie *barangan*.

بليروغ **balairoeng,** de vorstelijke gehoorzaal, zie bij *balai* en *roeng*.

بليس **baléos,** e. s. v. cucurbita, d. l. Cr.

بليسه **bĕlisah,** onrustig, angstig; *mĕmbĕri bĕlisah hati*, het hart verontrusten, beangstigen; *bĕlisah hati kamati-matian*, doodelijk ongerust; zie *lisah*, *kĕlesah* en *gĕlisah*.

بليغ **balijang,** zie *balijan*.

بليڠ **bĕlioeng,** e. s. v. grooten dissel, waarvan men het ijzer in den steel kan omzetten, zoodat het of overlangs, of overdwars staat en ook voor bijl gebruikt worden kan; *poeting bĕlioeng*, de punt waarmede dat ijzer in den steel zit; ook een waterhoos naar den puntigen vorm daarvan; *angin poeting bĕlioeng*, een wervelwind, de wind, die zulk een hoos vormt. Mĕn. id. Zie ook *bantji*, *patil*, *tjĕtai* en *rimbas*.

بليق **bĕliak,** wijd opengesperd van de oogen, gapend van een wond; *ikan bĕliak*, e. s. v. eetbaren zoutwatervisch met bijzonder groote oogen; *mĕmbĕliakkan*, openspalken, wijd openzetten van de oogen. Zie ook *bĕlalak* en *tjĕlek*.

بليكت **bĕlikat,** schouderblad; *sakit pada bĕlikatnja kiri-kanan*, pijn in zijn linker en rechter schouderblad.

بليكت **bĕlikĕt,** Jav. kleverig, kleven, zie *lĕkat*.

بليكو **bĕlikoe,** van *bikoe*, uitgeschulpt, scherpe bocht in den oever eener rivier of van het strand, zie *bikoe* en *sikoe*. Hieruit zou ik opmaken, dat een zeker *ikoe* het grondwoord is.

بليڬو **bĕligo,** Jav. = *koendoer*, zie ald.

بليلا **balila,** I. Jav. verraad, oproer maken, afvallig worden, zie *lela* en *beloet*.

II. = *malela*, zie ald.

بليليق **bĕlelek,** I. het binnenste naar buiten gekeerd, van de onderste oogleden. Zie *lenset*.

II. = **bĕlalak;** zie ald.

بليلو **baliloe,** Jav. dom, bot, onnoozel.

بليله **bĕlilah,** kokhalzen, meestal verbonden met *moentah*, b.v. *moentah bĕlilah*, C. en S. Zie *loewak*.

بلين **balian,** I. de boom, die het ijzerhout, *kajoe balian*, levert.

II. e. s. v. danseressen op Borneo.

III. ook e. s. v. booze geesten, die in het lichaam van dieren, inz. tijgers, wonen, C. en S.

بليو **bĕliau,** oud of eerwaardig persoon, wien men eerbied verschuldigd is; de oude bij uitnemendheid, zooals men wel eens van zijn chef of meester spreekt. Mĕn. hij, van meerderen of hooger geplaatste personen, als men met eerbied van hen spreekt; de schoonmoeder gebruikt het ook van haren schoonzoon sprekend.

بليو **bĕlioe,** gelubt, ontmand, M. *ajam bĕlioe*, kapoen.

بليور **bĕlewar,** e.s.v. passiebloem, ook *mĕntimon bĕlanda* genoemd; de rijpe vrucht is rond en oranjekleurig. Zij wordt als groente gegeten, C. en S.

بم **bam,** I. Arab. ook *ĕbam*, bas, bastoon, inz. die van de *gĕndang*, waarvan de eene kant een diepen en de andere kant een hoogen toon heeft.

II. ook *ĕbam*, dwarsbalk tot steun van het roer, de masten enz. op inlandsche vaartuigen, steunsel, schraaghout; *ĕbam kĕmoedi*, dwarsbalk die het roer op mal. vaartuigen ondersteunt; *ĕbam tiang*, dovejut, steunhout voor e. mast; *patah kĕmoedi dĕngan ĕbamnja*, gebroken is het roer met zijn

steunbalk, Sprw. voor: alle hoop is verloren.

III. gebruikt van kleine kinderen in de troeteltaal: liggen; *mĕmbamkan*, doen liggen, te slapen leggen.

IV. iets waarop men zit, maar wat? b.v. *ada jang di-atas soeatoe anggaran*, *ada jang di-atas soeatoe* بام Hik. Korisj.

بم **bom,** I. Ned. boom, scheepsboom, ook de onderste stok of bamboe aan een zeil op een inl. vaartuig, ook rijtuigboom.

II. een klein hanenvechtperk, C. en S.

بماتا **boemata,** lichtvoetig, vlug ter been, C.

بمب **bomba,** Port. pomp, brandspuit, lavementspuit; *mĕmbomba*, spuiten, ook iemand iets inspuiten; *mĕmĕgang bomba*, aan de pomp staan. Pĕl. Abd. 89.

بمبارن **bĕmbaran,** e.s.v. draagstoel voor één persoon om in te zitten. Zie *tandoe.*

بمبارو **bĕmbaroe** = *baroe* II, zie aldaar.

بمبت **bembet;** *mĕmbembet*, in de hand dragen met afhangenden arm, b.v. een hengelmandje enz., iemand bij zijn oor voorttrekken. Ook *bebet.*

بمبر **bimbar,** te zamen met, b.v. *bĕrdjalan sabimbar*, te zamen gaan (?), C. en S.

بمبڠ **bambang,** I. plat en breed, zooals b.v. e. groote spiegel, ook van het aangezicht, de volle maan enz.; *ikan bambangan*, e.s.v. smakelijken zeevisch, ter grootte van een kabeljauw, doch volg. v.d.W. plat en breed; *bambangan kawan*, een bijz. soort daarvan.

II. *sabambangan*, in het geheim het met elkander eens zijn, in ongeoorloofde betrekking staan, met elkander omgaan, van twee gelieven; met elkander wegloopen, er van doorgaan; *bambang*, het wegvoeren van een meisje of weduwe met hare toestemming; *anakmoe sabambangan dĕngan orang itoe*, uwe dochter heeft een ongeoorloofd verkeer met dien persoon. M.; Volg. v.d.T. alleen Lampongsch? Komt ook in Palemb. voor.

بمبڠ **boemboeng,** I. groote bamboezen koker voor het halen van water; *boemboeng doewit*, spaarpot van een bamboe-koker gemaakt.

II. Zie *boeboeng* II.

بمبڠ **bimbang,** I. ongerust, wankelmoedig, in twijfel, bezorgd, verliefd; ook ongerustheid, bezorgdheid, b.v. *bimbang hatikoe akan kakang Mantĕri*, mijn hart is bezorgd over mijn ouderen broeder den Mantri, Prab. Dj., wankelmoedigheid; *mĕmbimbang*, storen, lastig vallen, Mĕn.; *mĕmbimbangkan hati*, het gemoed in twijfel brengen, wankelmoedig of bezorgd maken; *mĕnaroh bimbang*, zorg koesteren, verliefd zijn.

II. op Sum. feest, vermakelijkheid bij plechtige gelegenheden. M. en v. d. T.

بمبم **bĕmbam,** I. *mĕmbĕmbam*, poffen, in de heete asch braden.

II. e.s.v. vruchtboom, Magnifera taipan, C. en S.

III. e. s. v. zoetwatervisch; ook *pěnaram* genoemd, C. en S.

بمبن **běmban,** I. e. s. v. rotting, waarvan manden, matten, schermen (*bidai*) tandeborstels en derg. gemaakt worden. De vruchten ervan zijn rood en oneetbaar. De groote menigte waarin zij afvallen heeft aanleiding gegeven tot de uitdrukking: *ajar matanja běrhamboeran sapěrti boewah běmban masak*, Pr. Dj. en *ajar-matanja sapěrti boewah běmban jang masak djatoh atas ribaännja*, H. Boedj. Die vruchten zijn dus niet het beeld van de roodheid der oogen! *Běmban sěrahi*, een bijzondere soort daarvan; *simpoelan boekoe běmban*, e.s.v. knoop met drie of meer touwen, gelijkende op vlechtwerk; *daoen běmban*, běmban-blad, lemmet van een piek in dien vorm; *lěmboet sapěrti rotan dan běmban*, lenig als rotan en běmban, Ibr. b. Chas. Hieruit volgt, dat het geen soort van rotan is; Měn. e.s.v. riet, dat een koel vocht bevat, hetwelk als geneesmiddel dient. De bast gebruikt men voor vlechtwerk. Volg. d. l. Cr. Magnifera thalpa (Térébinthacées). Volg. C. en S. is het een boom, Quatteria sumatrana. Uit *boekoe běmban* blijkt dat het e. s. v. riet is. Zie ook bij *toengkat*.

II. *ikan běmban*, e.s.v. eetbaren zoetwatervisch.

III. e. kegelvormige vischfuik van bamboe-vlechtwerk, gelijkende op de *boeboe* en *lokah*, doch kleiner, C. en S.

بمبن **boemban,** kroon of krans, gedragen door een bruidegom, R. v. E. e. s. v. hoofdversiersel, dat om het hoofd gewonden wordt en de kruin onbedekt laat, M.

بمبن **boemboen,** I. hut van twijgen, waarin een jager zich verbergt; leger van een wild dier onder struiken; ook bladerrijk. Měn. id.

II. een mijt of hoop van rijst, zoo geschikt, dat al de aren naar binnen liggen. Deze mijten zijn slechts tijdelijk, en kunnen alleen gevormd worden van rijst, die met de *sabit*, sikkel, gesneden is, daar de met de *toewai* of het oogstmesje gesnedene te kort van stroo is, C. en S.

بمبوڠن **boemboengan,** nok van een dak. Zie *boeboeng*.

بمبو **bamboe,** het bamboeriet, = *boeloeh*, als ald.; *dalam bamboe*, in het geheim, vulg. spreekw. M.

بمبو **boemboe,** I. Jav. kruiderijen, inz. ter bereiding van spijzen. Zie *rěmpah*.

II. Jav. koker van een bamboegeleding. Zie *boemboeng*.

بمبوتن **bamboetan,** Nephelium lappaceum, d. l. Cr.

بمبي **bombe,** naam v. e. eiland, en stad op de kust van Malabar door de engelschen Bombay genoemd.

بمسترا **boemastra,** de hemel der hemelsche vogels, C. en S.

بمنتر **boemantara,** Kw. luchtruim.

بن **bin,** Arab. verk. van *ibn*, zoon.

بن **ben,** Eng. band, muziekkorps, H. Abd.

بن **boen,** I. groote doos van tin

of koper, ter bewaring van betelbladen of tabak.

II. Ar. bes, bezie, koffieboon, koffie.

III. Ned. bon, briefje, waarop iets verstrekt wordt.

بنا **bĕna**, getijgolf; *tahi bĕna*, het schuim dier golven, dat gedroogd als poetspoeder voor metaal gebruikt wordt.

بنات **banát**, Perz. vloerkleed van leder, vooral in paleizen, stuk leder, gespreid om op te zitten. Volg. and. e. s. v. fijne, wollen stof, laken. M.

بنات **binát**, Arab. meerv. van *bint* dochter.

بناتڠ **binatang**, dier, beest, in tegenoverstelling van andere wezens, ook als scheldwoord gebezigd; *binatang ḥikmat*, kunstdier; *b. kandaraän*, rijbeest.

بناتو **binatoe**, waschman, = *minatoe* en *binara*, zie ald.

بنار **binara**, waschman, kleerenbleeker; *mĕmbinara orang*, iemand een schrobbeering geven, den mantel uitkloppen.

بناس **binasa**, verwoest, vergaan, bedorven, mislukt, te gronde gegaan, verongelukt, omgekomen, vernietigd, vernield, in het verderf gestort; *mĕmbinasakan*, tegronde richten, verwoesten, doen omkomen, doen vergaan, enz.; *kabinasaän*, verwoesting, ondergang, enz.; *pĕmbinasa*, verwoester.

بناسة **binasat**, Perz. hars van den terpentijnboom.

بناكت **bĕnakat**, de naam van e. s. v. boom in het Palemb.

بناک **bĕnaga**, I. e.s.v. vergiftige slang, die de menschen aanvalt en vervolgt, v. d. W. mogelijk *naga?*

II. e.s.v. boom, gomhoudend, met bochtig, hard hout, dat voor scheepskromhout gebruikt wordt.

بنالو **bĕnaloe**, ook *bĕnaloe api* en *api-api*, e. s. v. zeer schadelijke woekerplant in boomen; ook een indringer, iemand, die ten koste van een ander leeft en hem ten verderve strekt.

بنبونن **boenboenan**, van *boenboen*. Zie *boeboeng* II en *oeboen*.

بنت **bĕnta**, I. verzwering aan het bovenlijf, ontstaan uit een kwaadaardige bloedvin.

II. de naam v. e. scherp gepunt gras. C. en S.

بنت **bint**, Arab. dochter; *bint sjarif Hasan*, de dochter van Sj. H.; *bintoe'lbaḥr*, meermin, letterl. dochter der zee.

بنتار **bantara**, adjudant, heraut. Doorgaans heeft de Vorst er twee: de *bantara kiri* en de *bantara kanan*, waarvan de eerste de voornaamste is. Hij ontbiedt den *bĕndahara* en den *toemĕnggoeng* en staat op de *sĕri-balai* bij den pilaar rechts, waar men opgaat, en draagt een *tĕtampan* over den schouder. Hij brengt de vorstelijke bevelen over tot de onderdanen, terwijl de *bantara kanan* de woorden der onderdanen brengt tot den Vorst. Ik houd *bantara* voor eene samentrekking van *bĕrantara*. Volg. C. en S. heeft de Vorst ook nog een *bantara dalam* en een *bantara loewar;* de eerste regelt de ceremonies in het

paleis en de andere daarbuiten. Zij worden geassisteerd door de *b.moeda*, of aspirant bantara's; *b. hidangan*, tafelbediende van den Vorst, lakkei, C. en S. Zie *antara.*

بنتارو **bintaro,** e. s. v. grooten boom, die een melkachtig, giftig sap voortbrengt, cerbera, L. d. l. Cr. id.

بنتاڠور **bĕntangoer,** e. s.v. boom met goed, taai hout, gebruikt voor scheepsmasten en huisbouw. Van deszelfs vruchtenpitten maakt men damarkaarsen. Mĕn. wdb. schrijft *bintangoer*. Ook komt *mĕntangoer* voor. Soorten zijn: *b. laoet*, *b. hoetan*, *b. boenga*, *b. djangkar*, *b. batoe*, *b. rawoen*, mogelijk beter *rawan*, (zie *mĕrawan*) en *b. merah.*

بنتال **bĕntala** in de HSS. = *boetala*, Skr. de aarde.

بنتت **bantat,** op Java = *pantat*, het achterste, de billen.

بنتت **bantoet,** I. in de ontwikkeling of voortgang gestuit, achtergebleven, gestaakt van een werk, onvolkomen gebleven, gestuit van een ziekte, neergeslagen van beslag of een baksel, niet meer genegen zijn tot iets; *poedja bantoet*, gestoorde offerande aan de goden; *roti bantoet*, neergeslagen brood; *bantoet*, ook de slaap kwijt zijn, doordat men daarin gestoord is? b.v. *matakoe pon tiada maoe tidoer lagi rasanja, ĕntah soedah* بنتوت Hik. Koris.; *mĕmbantoetkan*, in den voortgang stuiten, doen neerslaan enz.; *m. poedjanja*, zijne offerplechtigheden storen, doen mislukken.

II. smeden van ijzer = *toekoel.*

بنتت **boentat,** versteening, steenachtige zelfstandigheid in boomen, vruchten, planten, die als behoedmiddel wordt gebr., evenals *goeliga*, zulk e. steen bij dieren, b.v. *boentat mĕloer*, versteende mĕloer-bloem of versteening in den vorm van die bloem; *b. intan*, diamant, door vreemde stoffen verontreinigd; *boentat*, ook knobbeltje, dat onder aan sommige bloemen en vruchten zit. Zie *poentat.*

بنتت **boentoet,** I. achtereinde van menschen en dieren, een vaartuig enz.; volgers, naloopers, ondereinde van een sabel of geweer, b.v. *boentoet pĕdang*, het onderste van een sabel; *b. pĕrahoe*, het achterschip; *ada banjak boentoet sĕhaja dibĕlakang*, ik heb veel volgers, een heele sleep, achter mij; *bĕrdjalan bĕrboentoet*, achter elkander loopen; *boentoet gadjah*, het achterste gedeelte van een olifant, dat schuin afloopt; *boentoet poelau*, het verste gedeelte v. e. eiland stroomafwaarts, ook *ekoer poelau; pĕmboentoet*, laatstgeborene, Bat. die het staartje vormt of uitmaakt.

II. Jav. staart, = *ekoer*, zie ald.

بنتت **bintat,** zie *bintit.*

بنتت **bintit,** ook *bintat*, gezwelletje, kleiner dan *bintil*, bultje, puistje, zooals ontstaat door een muggebeet enz. C. en S. hebben *bintat.*

بنتر **bantar;** *mĕmbantar*, stuiten, bezweren, beletten, b.v. v. e. ziekte, gevaar, storm enz. iets dreigends tegenhouden, tegengaan; *pĕmbantar*,

wie of wat stuit enz.; *pĕmbantaran*, stuiting, bezwering.

بنتر **bantĕr,** Jav. spoed, voortgang; *mĕmbantar biola*, de snaren v. een viool aanschroeven.

بنتر **bĕntar,** oogenblik? *sabĕntar*, een oogenblik; *dĕngan sabĕntar*, oogenblikkelijk; *sabĕntar-sabĕntar*, ieder oogenblik; *dalam sabĕntar-bĕntaran*, in e. oogenblikje; *sabĕntar itoe djoega*, op het eigen oogenblik.

بنتر **bĕntoer;** *mĕmbĕntoer*, buigen, zooals een tak, een dunne boom enz. buigzaam zijn. Zie *lĕntoer* en *lĕmpai.*

بنتر **boentar,** ook, en vooral op Java, *boendar*, rond; *matahari mĕmboentar bajang*, de zon vormt e. ronde schadaw, d.i. als zij juist in het zenith staat. Mĕn. id. *boentar pikiran*, vast besloten; *b. daoen boedi*, rond, wel besneden van het gelaat; *b. dikĕping*, wat in zijn geheel is wordt verdeeld, Zie ook *boelat.*

بنتر **boentoer,** meer dan verzadigd, vol gegeten.

بنتر **bintoer** en *bintoeh*, e. s. v. mandje om krabben te vangen; *mĕmbintoer*, met dat mandje visschen.

بنتس **bĕntas** of *bentoes?* komt in de Pĕl. Dj. voor in de beteekenis van *benteh*, schoppen tegen de beenen, als spel, b.v. *hamba hĕndak mĕlawan dia bĕrbĕntas*, en *hai radja jang pĕrkasa, bĕntas olih toewan hamba kakikoe.* Zie *benteh.*

بنتغ **banting,** I. *mĕmbanting*, smijtend slaan, neersmakken, bonzen van het hart, hossen van een rijtuig; *mĕmbanting kaïn*, het goed, slaande op een plank of steen, uitwasschen. Mĕn. *mĕmbanting toelang*, met inspanning werken, zich uitsloven; *sapĕrti ombak mĕmbanting diri*, als golven die zichzelven slaan. Sprw.

II. e. s. v. inlandsch vaartuig met twee masten, inz. in Atjeh in gebruik, ook H. T.

III. op de heete asch roosten van visch of bananen, C. en S.

بنتغ **banteng,** Jav. e. s. v. wild rund, zie *sĕladang*. In het Mĕn. algemeene naam voor koe.

بنتغ **bĕntang;** I. *mĕmbĕntang*, uitspannen, uitspreiden b.v. een tapijt, mat, tent, zonnescherm, net, boog enz.; *bĕntang tikar pon tidak*, voor ons: hij presenteerde hem zelfs geen stoel, ter aanduiding v. e. onheusche ontvangst; *bĕntangan*, wat uitgespreid of uitgespannen is, uitspansel; *bĕntangan langit*, het uitspansel des hemels; *tĕrbĕntang*, uitgespreid; *djaring jang tĕrbĕntang*, een uitgezet net; *bĕntanglah sajapnja*, zijne vlerken waren uitgespreid; *dibĕntangkan oranglah sĕgala chaimah*, men zette de tenten op. Zie ook *rĕntang* en *pĕntang.*

II. e. zeer ruwe buffelslede, gebr. om timmerhout te transporteeren, C. en S.

بنتغ **boentang,** I. kam en roede bij het weven voor de bloemen, die ingeweven moeten worden.

II. onbewegelijk starend van de oogen, b.v. van een doode; *moeloet tĕrnganga, mata tĕrboentang*, Sj. Man.

Sj. Goem. en Sj. Madli, met wijd geopenden mond en onbewegelijk starende oogen. Mĕn. id.

بونتيڠ **boenting**, zwanger, bevrucht, drachtig, zwangerschap; *boenting gĕlap*, zwanger zonder dat bekend is door wien; *boenting padi*, zwangerschap van de rijst, als de aar in den halm besloten is. Hierbij worden fraaie kuiten vergeleken, Hik. Boedj. Djaj. Langk. *pĕrĕmpoewan boenting*, een zwangere vrouw; *b. pĕlandoek*, dwergherts-zwangerschap, vergelijking voor een vrouw die tijdens de zwangerschap nog menstrueert; *kajoe boenting*, e. stok met abnormale zwelling of dikte; *mĕmboentingkan*, zwanger gaan van iets, b.v. *pada masa itoe iboe hamba mĕmboentingkan hamba*, te dier tijde ging mijn moeder van mij zwanger, Tam. ed. Dar.; *boenting-bantang*, hoog zwanger, v. d. W. = *boenting sarat*, de gewone uitdrukking daarvoor; *kaboentingan*, zwangerschap.

بنتڠ **boentoeng**, Jav. = *koedoeng*, zie ald.

بنتڠ **bintang**, ster; *b. timoer*, de morgenster; *b. barat*, de avondster; *b. oetara*, de poolster ook *b. koeṭoeb; b. bĕrasap*, *b. bĕrekoer* en *b. koekoes*, staartster, komeet; *b. kĕlarat* en *b. tĕrhamboer*, vallende ster, d. l. Cr., zie *tjirit; b. tĕtap*, vaste ster; *b. bĕridar*, *b. bĕrkibar* en *b. siarat*, dwaalster, planeet; *b. tĕropong*, telescopische ster; *b. moestari*, Jupiter; *b. marich*, Mars; *b. zoehara*, *b. kadjora* en *b. babi*, Venus; *b. oetarid*, Mercurius; *b. zahal*, Saturnus; *b. bidoek* en *b. djoeng*, de groote Beer; *b. majang*, de Maagd; *b. kala*, de Schorpioen; *b. kartika*, het Zevengesternte; *b. alnasj*, de Wagen; *b. addjoebar*, ook *b. bĕlantik*, de Orion; *radja bintang*, bijnaam van de zeven planeten, die om de beurt op de uren van den dag haren invloed uitoefenen; *b. badjau*, de kaapsche wolken; *b. sagoegoes*, sterrengroep; *bintang-bintangan*, sterrenbeeld; ook doorzichtig van een dak enz.; *b. laoet*, zeester, e. s. v. zeedier; *bintang*, ook ridderorde; *b. bĕhadoeri*, militaire ridderorde; *bintang-bintang*, e. s v. kleine, diepe, houten schalen met deksel, net verlakt, afkomstig van Palembang, de Bruin Kops; *pĕbintangan*, de plaats der sterren, sterrenhemel.

بنتڠ **benteng**, losse borstwering, fort, redoute; *nĕgari jang bĕrbenteng*, stad van wallen voorzien. Zie *koeboe* en *kota*.

بنتق **bĕntoek**, kromgebogen stuk van eene harde en taaie zelfstandigheid, bocht, kromming; ook gebruikt als hulp-Telw. voor ringen en derg.; *mĕmbĕntoek*, krombuigen, een gebogen vorm aan iets geven; *tidak tĕrbĕntoek*, onbuigzaam, niet te buigen, koppig, eigenzinnig; *mĕmbĕntoekkan kajoe*, hout krommen tot kniehout voor vaartuigen; *boesoer doewa bĕntoek*, twee bogen.

بنتق **boentak**, kort, ineengedrongen, iets, waarvan de lengte niet in verhouding is met de breedte, b.v. van een ineengedrongen gezicht, een

boek dat te veel is afgesneden, ook kort en dik van een vaartuig; *ikan boentaḳ*, de kogelvisch; *intan boentaḳ*, ruwe diamant, zie *boetĕḳ* onder *boetaḳ* II. Ook = *boental*, zie ald. en *boentar*.

بنتق **bintaḳ**; *pĕrahoe bintaḳ*, e. s. v. rooversvaartuig.

بنتق **bintiḳ**, vlekje, stipje; *bintiḳ-bintiḳ koelit*, zomervlekken, sproeten, zie *tahi lalat*.

بنتل **bantal**, kussen; *bantal badjak?* v.d.W. heeft vergeten de bet. op te geven; *bantal goeling*, rolkussen; *b. sĕraga*, staatsie- of pronkkussen; *b. pĕraboeng*, het bovenste van een stel pronkkussens. Mĕn. id. doch in den vorm van een prisma; *b. pĕnjamboet*, het onderste daarvan; *b. pĕnjangga*, stootkussen, gebruikt b.v. tusschen een geheschen sloep en het scheepsboord; *b. kĕmboeng* of *gĕmboeng*, zie ald., armkussen, kort en dik; *b. mĕndjaga*, kussen om wakker te blijven, d.i. een geschilde kokosnoot voor oorkussen gebr.; *b. toempoeḳ kapala*, kussen, dat achter het eigenlijke hoofdkussen staat; *b. galang kapala*, het eigenlijke hoofdkussen; *b. pĕringinan*, kussen der begeerlijkheden? I. P.; *b. sandaran*, rug- of lendekussen, ook het kussen in den rug van een stoel, canapé of rijtuigbank; *b. toewa*, e. dikke boom of balk die horizontaal langs den voet der palen voor een dam wordt gelegd, C. en S.; *bantal-bantal*, wat op een kussen gelijkt, hekbalk, mar.; *bantal-bantal pĕlangi*, horizontaal stuk van een regenboog; *tikar-bantal*, slaapmat en kussen, het beddegoed van een inlander; *bĕrbantalkan tangan*, met het hoofd op de hand liggen, Prab. Dj.; *bĕrbantalkan lĕngan*, met het hoofd op den arm liggen; *mĕmbantalkan lĕngan*, den arm voor kussen nemen, tot kussen maken.

بنتل **bĕntil**, zie *bintil; b. soesoe*, de tepels van de borst.

بنتل **boental**, rond, ongeveer = *boentar*, b.v. van een steen, een gevulde blaas enz., volg. C. en S. opgeblazen, uitgezet als een blaas. Ik zou eer denken = *boentĕl* Jav. zak, bundel, dus: *ikan boental*, de zak- of bundelvisch, de kogelvisch, die wegens den giftigen steek met zijn angel of doorn zeer gevaarlijk is. Soorten zijn: *boental pisang* en *b. kotaḳ*.

بنتل **boentĕl**, Jav. knoop in een doek, inknoopen, ook samengeknoopt pakje of in een doek geknoopte dingen, H. T.; *boentĕlan*, bundeltje, samengeknoopt pakje.

بنتل **boentil**, zak van linnen en derg. ter berging van kleederen, ransel, v. d. W. Mĕn. zak, die op den rug gedragen wordt door bedelaars om er aalmoezen, door werklieden om er gereedschap in te bergen, knapzak, tornister; ook = *boentĕl*. Zie ald.

بنتل **boentoel**, de ring onder aan een krisscheede.

بنتل **bintal**, beter *bintil*, zie ald.

بنتل **bintoel**, zie *bintil*.

بنتل **bintil** en *bĕntil*, puistje, muggebeet. Volgens v. d. W. grooter dan een muggebeet, meer een bult, zooals ontstaat door den steek v. een horzel;

mĕmbintil, z. als zoodanig voordoen, b. v. de tepels van eene maagd of de hoektanden van een paard, v. d. Tn.; *bintil soesoe*, de tepels van de borst. M. Zie *bèntil.*

بنتن **bantan,** naam van een residentie op Java, door ons tot Bantam verbasterd.

بنتن **bantoen,** I. *mĕmbantoen*, met geweld uitrukken, b.v. een boom met wortel en al, een pijl uit e. wond, een keg uit het hout, haar uit het lichaam enz.; *m. dari atas koeda*, iem. van een paard rukken. M.

II. e. s. v. boom met fraai geel, taai hout, waarvan men wel wandelstokken maakt. Ook *sĕbantoen.*

بنتن **bĕntan,** weer ingestort van een zieke, opnieuw ontstoken v. een wond.

بنتن **bintan,** e.s.v. boom, welks sap giftig is, volg. C. en S. *Cerbera sp.*; *poelau bintan*, het eiland op welks zuidelijke punt Riouw ligt.

بنتو **bantoe;** *mĕmbantoe*, helpen, bijstaan, steunen; *pĕmbantoe* en *bantoe*, helper, bijstand, hulptroepen; *bantoe-mĕmbantoe*, elkander helpen of bijstaan.

بنتو **boentoe,** I. versperd, verstopt, niet doorloopend van een weg, keerweer, verstopt van eene rivier, waterleiding enz. beperkt, geborneerd van het verstand.

II. het breedste gedeelte van een spintop, C. en S.

بنتوروڠ **bintoeroeng,** e.s.v. beer, *Arctitis bintoerong*. Volg. C. en S. e.s.v. civet, op sommige plaatsen *bintoeroen* genoemd, omdat het naar beneden klimt?

بنتولو **bĕntoeloe,** e.s.v. zoetwatervisch, C. en S. witvisch. L.

بنته **bantah,** tegenspraak, woordentwist; *mĕmbantah*, tegenspreken, redetwisten; *mĕmbantahi*, betwisten; *mĕmbantahkan*, over iets twisten; *bantahan*, twistziek, wedersprekend; *pĕmbantah*, tegenspreker, twister; *pĕrbantahan*, twist, woordenstrijd; *bantah-bentoh*, hevige ruzie, zie *bentoh; ada jang bĕrbantahkan tĕmpat*, sommige betwisten elk. de plaatsen.

بنته **bintoeh,** zie *bintoer.*

بنته **bentoh,** verschil in meening of gevoelen, ruzie, krakeel; *bĕrbentohan*, verschil met elkander hebben, met elk. krakeelen; *bentohan*, dat waarover men geschil heeft, de twistappel; *pĕmbentoh*, geschil-zoeker, ruziemaker. Zie ook *bantah.*

بنته **benteh;** *mĕmbenteh*, met het scheenbeen schoppen; *maïn benteh*, een spel, waarbij de een den ander met zijn scheenbeen tegen de kuit van het gestrekt gehouden been schopt, om dit van zijn plaats te krijgen; *pĕmbenteh*, de persoon die dit doet, scheenbeenschopper.

بنتي **banti;** *mĕmbanti*, nederliggen, rusten.

بنتاي **bantai,** nedervellen, van menschen en dieren; *dibantai*, neergeveld, neergeslagen, ook overdrachtelijk van graan, b.v. *soedah djatoh bĕnih habis bantai dikĕmarau*, het zaad is gevallen, neergeslagen door de droogte, C. en S.; *dibantai dĕngan*

kajoe, met een hout neergeveld, gedold; *bĕnih habislah tĕrbantai di toearang*, al het zaad is neergeslagen door de langdurige droogte, C. en S.; *mĕmbantai*, met één slag neerslaan, dooden, slachten, inzonderheid van groote beesten; *pĕmbantai*, slachter, slager; *pĕbantaian*, slachtplaats; *bantaian*, slachtvee. Zie *banting*.

بنتي **binti**, zie *biti*.

بنجر **bandjar**, I. rij, gelid, reeks, b.v. van huizen, boomen en derg., die achter elk. volgen, terwijl *baris* meer van naast elk. staande voorw. gebezigd wordt; *bĕrbandjar*, op een rij; *ija bĕrbandjar dirinja*, zij plaatsten zich op eene rij; *pada doewa bandjar*, in twee rijen; *bĕrbandjar-bandjar*, op rijen; *toewa bandjar*, iemand die het gezag heeft over een rij tijdelijke hutten bij veraf gelegen rijstvelden; *bandjaran*, rijtje; *doedoeḳ sabandjaran*, op één rijtje zitten; *bandjaran sari*, in de HSS. de naam van het verblijf der hemelnimfen of *bidiadari*, den lusthof van Batara Goeroe; ook de naam van een lusthof bij Koeripan op Java.

II. de naam eener groote rivier in Z.-Borneo; *bandjar masin*, de zilte of brakke Bandjar, naam voor die rivier bij de monding, en voor de daaraan gelegen stad.

بنجر **bandjir**, Jav. overstrooming door water v. de bovenlanden; *kabandjiran*, daardoor overstroomd zijn. Zie *ampohan* en *bah*.

بنجر **bondjor**, Men. versterkt kampement, ook = *koeboe*.

بنجڠ **bendjing**, Jav. morgen, de toekomst.

بنجل **bondjol**, I. versterkt kampement; verb. van *bondjor*, zie ald.

II. scherp uitstekend, b.v. van een gezwel. Zie *bontjol*.

بنجل **bindjal**, e.s.v. boom, die een eetbare, zure vrucht draagt. De gom van dezen boom is zeer prikkelend voor de huid en veroorzaakt zwelling en ontsteking, C. en S.

بنجي **bandji**, Chin. e.s.v. roosterwerk van latten of porselein aan balustrades, vensters, deuren enz. *boenga bandji*, figuren op lijnwaad, daarop gelijkende.

بنجي **bindjai**, e.s.v. boom met rinsche vruchten, die veel van *mangga* hebben; ook *kĕmang* genoemd; volg. v. d. W. veel gelijkende op *kĕmang*.

بنچان **bĕntjana**, Skr. ellendige zaak, kwelling, leed, ongeval, beleediging, teleurstelling, bedrogen uitgekomen; *b. sjaiṭân*, kwelling des duivels; *bĕrboewat bĕntjana*, leed berokkenen; *mĕmbĕntjanakan*, beleedigen, smaadheid aandoen, blameeren; *waḳtoe bĕntjana*, onzalige, slechte tijd; *sĕdikit sĕhadja bĕntjana*, slechts eene kleine beleediging.

بنچوت **bantjoet**, Batav. mislukt, = *bantoet*, zie ald.

بنچت **bĕntjat**, ook *rĕntjat* en *gĕntjat*, gestaakt van een werk, gestuit in zijn vaart of in den groei, geketst van een vuurwapen. Zie ook *pĕtjat*.

بنچت **boentjit**, opgezet, v. den buik of de wangen; opgezetheid.

بنچت **bentjoet,** = *bentjoh*, zie aldaar.

بنچت **bintjoet,** bult aan het hoofd, buil door een val, slag of stoot.

بنچر **bĕntjar,** duizelen, schemeren, flikkeren voor de oogen; *bĕntjar mata mĕmandang matahari*, de oogen schemeren door het kijken in de zon; *pĕmbĕntjar mata*, dat wat de oogen doet schemeren. C. en S. Ook valsch, buiten den toon, b.v. van een gebarsten gong, id.

بنچر **bantjar,** tellen? b.v. *sakaliannja soedah patik bantjari, ada sariboe jang soedah kĕmbali.* Sj. Ind.

بنچس **boentjis,** boontjes, Ned. voor onze spersieboonen.

بنچڠ **bantjang,** I. *mĕmbantjang*, beletten, verhinderen.

II. keuvelen, kouten, gemeenzaam gesprek; *bĕharoe kita bĕrbantjang sadja*, *bĕlom ada bitjara*, wij hebben er even over gekeuveld, maar er nog niet over beraadslaagd; *bantjang-bantjang*, gesnap, gekeuvel. Mĕn. *mĕmbantjang*, telkens op hetzelfde terugkomen, herhalen wat reeds gezegd is, nakauwen, leuteren, ook C. en S.

بنچڠ **bentjang,** = *pintjang*, v. d. W. Zie ald.

بنچق **boentjaḳ,** knobbel, knoest. C. en S.

بنچل **bontjol,** knobbel, knobbelige uitwas, zwellende verhevenheid, zooals bij het opkomen der horens bij dieren enz.

بنچل **bintjoel,** zie *bintjoet.*

بنچه **bantjoeh;** *mĕmbantjoeh*, vermengen, onder of door elkander mengen, b.v. klei met water, zout met peper, verf met olie, ook de kaarten schudden, doch daarvoor beter *kopok*, C. en S.; *pĕmbantjoeh*, dat wat er bij of onder gemengd wordt, bijmengsel; *mĕmbantjoehkan tanah lijat dĕngan ajar*, klei en water met elkander vermengen, Pel. Dj.

بنچه **bantjah** en *bĕntjah*, moerassige grond, drassig land, broekland, moerassig, drassig, doorweekt, doornat, in groote mate bezoedeld.

بنچه **bentjoh,** opgewonden toestand, die aan een scene voorafgaat, v. d. W. in een kwaad humeur zijn. Ook *bentjoet.* Zie *bentoh* en *bantah.*

بنچي **bantji,** I. hoofdgeld van de inlanders; *mĕmbantji*, een schatting of contributie heffen, ook het volk tellen, door van ieder besneden man een kleinigheid, een *mas*, te vragen; *oewang bantji*, schatting, contributie, collecte; *bantji-bantji*, opgetelde som, statistische lijst der bevolking.

II. Tam. timmermansdissel met onverzetbaar ijzer, die dus niet als bijl kan gebruikt worden. Zie *bĕlioeng*, *tjĕtai* en *patil.*

III. Op Java: hermaphrodiet. Ook C. en S.

بنچي **bĕntji,** haat, haten, hatelijk; *mĕmbĕntji*, iemand of iets haten; *pĕmbĕntji*, hater; *ḥikmat pĕmbĕntji*, middel om haat op te wekken, afkeer in te boezemen; *bĕrbĕntji-bĕntjian*, elkander haten; *kata jang bĕntji*, een hatelijk gezegde; *itoelah bĕntjinja*, dat

is het hatelijke ervan; *bĕntjian*, het gehate voorwerp; *kabĕntjian*, hatelijkheid, iets gehaats; *mĕndjadi soeatoe kabĕntjian kapada sĕgala orang jang baïk*, is iets gehaats voor alle fatsoenlijke lieden, H. Abd.

بند **banda;** *banda djawa*, gierst, d. l. Cr.

بند **bĕnda,** Skr. ding, zaak, voorwerp; *bĕnda kĕras*, harde voorwerpen; *bĕnda tjajir*, vloeistoffen; *bĕnda Allah*, ding Gods, noemt men iets, waarvan men den naam niet zeggen wil, omdat de aangesprokene wel weet wat men meent; *harta bĕnda*, goederen, schatten; *mata bĕnda*, kostbaarheden; *bĕrbĕnda*, gegoed zijn; *bagai-bagai bĕnda jang endah-endah*, allerlei soorten v. kostbaarheden; *bĕnda toenangan*, bruidschatten.

بند **bonda,** I. moeder, in de beleefde en hoftaal. Door de mindere standen ook in brieven gebezigd; *ajahanda dan bonda*, vader en moeder = *iboe-bapa.*

II. *bonda*, e. s. v. boom, een artocarpus, C. en S.

بندار **bĕndara,** Jav. heer, gebieder, meester, gebiedster, meesteres. Komt veel in de HSS. voor, b. v. *bĕndara Madjapahit*, de regeerende Vorst van Madjapahit.

بنداك **bĕndaga,** = *awak pĕrahoe?* Hik. Bandjar enz.

بندال **bandala,** Port. kruithoorn, kruitkoker; kleine houten doozen om kardoezen in te doen, ook kardoes; *tali bandala*, bandelier, waaraan de kruitkokers hangen; *boedak bandala*, legerjongens die de kardoezen dragen. M. Zie ook *bandela* en *mandala.*

بندالو **bĕndaloe,** e. s. v. vogel, C. en S. Zie *bĕlĕdoe.*

بندوت **bandoet,** binden, vasthechten v. iets dat gespleten of gescheurd is, de ring, die de *aring* met het krislemmer verbindt; *bandoet mariam*, de banden, waarmede het geschut aan boord vastgesjord wordt; *mĕnjoeroeh, tĕgang bandoet mariam*, gelasten de banden v. h. geschut stijf aan te halen, vast te sjorren; *bandoet soendang*, metalen verbinding aan een Mal. zwaard, C. en S.; *mĕmbandoet*, een scheur met een band dichthouden, met een band ondersteunen; *pĕmbandoet*, de band of het middel om een scheur dicht te houden.

بندر **bandar,** I. Perz. handelstad aan zee of aan eene rivier, ook faktorij, kantoor; *sjah-bandar* havenmeester; bij hazard spelen: de bankier; *kawan bandar*, onderhoorige van den havenmeester; *pĕrbandaran*, havenkantoor; *sakalian nĕgari dan bandar*, alle steden en handelsplaatsen; *mĕnghantar lada kabandar kompani*, peper naar de factorij der O.I.-Compagnie vervoeren.

II. Pad. bovenl. waterleiding op de rijstvelden; *b. pĕmboewang*, leiding voor den afvoer van het overtollige water; *poetoes bandar*, ophouden der maandstonden; *mĕmbandarkan*, geulen graven voor den waterafvoer; *mĕmbandarkan ajar kasawah*, water leiden naar de rijstvelden; *bagai mĕm-*

bandarkan ajar kaboekit, fig. monnikenwerk doen.

بوندر **boendar,** I. = *boentar*, rond. Op Java *boendĕr*, id.

II. e. s. v. inlandsch vaartuig.

بوندر **boendĕr,** Ned. borstel, schuier.

بندرسه **bandarsah,** verb. van *mandarsah*, zie ald.

بندرغ **bĕndĕrang,** I. *toembak bĕndĕrang* en *lĕmbing b.*, e. s. v. piek met haar of vederen onderaan, die omgekeerd voor den Vorst uit wordt gedragen, Mal. Sam. II: 233; ook *bandang; bĕndĕrang kanan* en *b. kiri*, e. s. v. beambten, in rang volgende op den *bantara.*

II. zich naar alle zijden verspreidend, van licht; *tĕrang bĕndĕrang*, helder, schitterend licht, frequ. v. *bĕndang*, Mĕn. welk woord dezelfde beteekenis heeft; *boelan bĕndĕrang*, maan die haar glanzen verspreidt; *bĕndĕrang hatinja*, helder van hoofd, vlug van begrip, Hik. Am. Hamz.

بندروغ **bĕndĕroeng,** ruimte zonder beschot tusschen twee huizen, die in de diepte aan elkander verbonden zijn; *astana saratoes bĕndĕroeng*, een paleis bestaande uit honderd, door tusschenruimten van elkander gescheiden, gebouwen.

بندرغ **bandĕring,** Jav. slinger om mede te werpen.

بندرق **bandĕrek,** Jav. overspel, echtbreuk.

بندغ **bandang,** I. op Java *bandĕng*, e. s. v. smakelijken zout- en zoetwatervisch.

II. slinger, M. Zie *bandĕring.*

III. = *bĕndĕrang*, zie ald.

بندوغ **bandoeng,** I. dichterlijk in de HSS. haan, zie *bĕndoeng* II.

II. paar, koppel, van twee voorwerpen vlak tegen elkander aan, b.v. van huizen, bergen, eierdooiers enz., b. v. *bĕrboewat balai bĕrbandoeng doewa*, twee open gebouwen naast elk. maken, Sj. Sĕl. Dal. p. 126.

III. Mĕn. het geluid van veel stemmen door elkander; *b. ratap*, weeklagen bij een lijk. Zie ook *bĕndoeng.*

بندغ **banding,** evenbeeld, weerga, dat waarbij iets vergeleken wordt; *tiada bandingnja*, heeft zijns gelijke niet, niets is er mee te vergelijken, het is onvergelijkelijk; *mĕmbandingkan*, vergelijken, confronteeren; *tiada kataraän dan tiada kabandingan*, zijns gelijke en evenbeeld niet hebben, onvergelijkelijk; *pĕrbandingan*, vergelijking, overeenkomst. M.

بندغ **bĕndang,** I. vak van een bouwland, hetzij bewaterd of niet, akker. Volgens Max. = *sawah*, doch *hoema* = *tĕgal*. C. en S. ook = *sawah!*

II. Mĕn. helder, glanzend; *tĕrang-bĕndang*, zeer helder, klaar als de dag, grondw. van *bĕndĕrang* II. Zie aldaar.

بندوغ **bĕndoeng,** I. dam, dijk; *mĕmbĕndoeng*, afdammen, afdijken; *pĕmbĕndoengan*, afdamming, bedijking, afschutting. Op Mal. niet bekend. Zal wel alleen Jav. zijn.

II. ook *bandoeng* en *mĕndoeng*, haan; *bĕndoeng sĕloka* poëtische naam

voor den haan, lett. haan der spreuken, omdat zijn kraaien bij het opzeggen van spreuken vergeleken wordt. Zie ook bij *poepoeh.*

بندغ **boendoeng,** e. s. v. ziekte bij de buffels, de leverbotsziekte.

بندق **bĕndoḳ** = *bĕndo,* zie ald. is eigenlijk Jav.

بندق **bondoḳ,** I. = *poenoeḳ,* bult op den rug van dieren, zooals ossen, kameelen enz., eeltbult op de schouders van sjouwers.

II. een bastaard, C. en S., is het Arab. *boendóék,* zie ald.

بندل **boendal,** gooien, smijten, C. en S.

بندل **bĕndoel,** I. in de bouwkunde: sloof, langslegger, het houten raam waarop de wanden van een huis, kast enz. komen te staan, ook de plaats in het paleis, waar de Vorst private audientie verleent, wel te onderscheiden van de *balairoeng.* Zie o.a. H. T. Volg. C. en S. is de Vorst dan gezeten op zijne slaapstede (couch)? Zij noemen het *bĕndala* en hebben het kennelijk niet begrepen. Zij verklaren dan ook, dat de Mal. dit *bĕndala* niet verstaan. Geen wonder! *bĕndoel pintoe,* dorpel, drempel van een deur; *doedoeḳ dibĕndoel,* tijdelijk bij iem., die meerder is, inwonen, logeeren; *paḳ sibĕndoel,* de vader van *Bĕndoel,* de naam van iemand, die door zijne groote domheid berucht is, vandaar: stommerik, domkop.

II. e. s. v. vogel. M.

بندل **bandoel,** Jav. schommelen; *bandoelan,* kinderwieg, schommel.

بندلا **bandĕla,** ook *bandela,* baal, groot pak; *kapas tiga poeloeh bandĕla,* dertig balen katoen.

بندن **bandan,** I. Banda, een der Moluksche eilanden; *boeroeng bandan,* e. s. v. vogel met een kuif, H. mogelijk de kuifpapegaai of kaketoe.

II. eigendommelijke kleur of smaak, die een metaal heeft of afgeeft.

بندو **bandoe,** Skr. bloedverwant, vriend, kameraad, Sj. Ardan; zie *bantoe.*

بندو **bĕndoe,** I. Jav. toorn.

II. e. s. v. draagstoel, C. en S.

بندو **bĕndo,** Jav. e. s. v. wapen, dat veel van een *goloḳ* heeft, doch iets kleiner is, groot hakmes, kapmes.

بندو **bindoe,** draaibank, de plaats waar de draaier aan de draaibank zit; *tjintjin bindoe,* ijzeren ring, die om het te draaien hout wordt gedaan, om het splijten te voorkomen; *medja bindoe,* het blad (? the blade) v. e. draaibank, C. en S.; *paḳsi b.,* de ijzeren punten, die het te draaien hout vasthouden.

بندوق **boendóéḳ,** Ar. bastaard, natuurlijke zoon.

بندون **bĕndoewan,** een tot de ketting veroordeelde, kettinganger, zie *andoewan.* Volg. and. v. het Hind. *bĕdoewa.*

بنداهار **bĕndahara,** Skr. rijksbestierder, titel van den hoogsten staatsambtenaar in een Maleischen staat, letterl. schatbewaarder; *pĕrbĕndaharaän,* schatkamer, schathuis, ook bewaarplaats van schatten, Niem. bl. 4[e] dr. pag. 63.

بنداهاري **bĕndahari,** schatbe-

waarder, schatmeester, ook opper-ceremoniemeester; *pĕnghoeloe bĕndahari*, opperschatmeester, hoofd der magazijnen, magazijnmeester, pakhuismeester; *bĕndahari*, ook iets kostbaars, een kostbaarheid, b.v. *maka dalam tjoemboel itoe ada soeatoe bĕndahari namanja, adapon bĕndahari itoe, djika diboeboehkan pada orang mati, nistjaja hidoep poela kĕmbali... maka di-ambilnja tjoemboel katja poetih, jang bĕrnama bĕndahari itoe.* Ind. Poet.

بندي **bendi,** e. s. v. sjees of calèche, rijtuig op twee wielen, tilburrie.

بندي **bĕndé,** Jav bekken, omroepersbekken; *bĕndé pĕrang* oorlogsbekken, gebruikt voor oorlogstrom. Zie *tjanang*.

بنديا **bĕndeja,** Port. schenkblad, presenteerblad.

بنديرا **bandera,** Port. vlag; *b. kapak*, gewone vierkante vlag; *b. poetih*, de vredevlag, teeken van overgave; *b. merah*, de bloedvlag; *b. poetĕri bĕrtoedoeng*, vlag die over den knop v. den stok geslagen is, wat men voor een goed voorteeken houdt; *b. toenggal*, vlag in den top van één mast; *tiang bandera*, vlaggestok; *roemah bandera*, seinkantoor; *pasang bandera*, de vlag hijschen; *toeroenkan bandera*, de vlag strijken; *mĕnjoehkan b.*, id. *mĕmakai b.*, de vlag voeren.

بنديك **bĕndika,** vloek of zegen, bovennatuurlijke kracht, uitgaande van een persoon of zaak, tot belooning of straf van eene handeling.

بنديل **bandela,** zie *bandĕla*.

بنر **bĕnar,** op Java *bĕnĕr*, waar, echt, wezenlijk, recht, naar den aard, juist, oprecht, ernstig, waarachtig, deugdelijk, eerlijk, b.v. *kanak-kanak ini tĕrlaloelah bĕnarnja*, deze knaap is buitengewoon eerlijk, Kal. dan Dam. Facs. p. 48; *hoekoem jang bĕnar*, een billijk vonnis; *djalan jang bĕnar*, de rechte weg; *bĕrkata bĕnar*, de waarheid spreken; *mĕngambil dĕngan bĕnar*, op eerlijke wijze nemen, tegenover *mĕntjoeri*, stelen; *orang bĕnar*, een waarachtig man, iemand op wien men aan kan; *tiada bĕnar pada barang soeatoe pĕrdjandjian*, niet trouw of eerlijk in het nakomen van zijne verbintenissen; *orang tiada bĕnarnja*, ook iem. die niet wel bij het hoofd is, S. Dz.; *tiada bĕnar amat*, niet recht snik, niet wel bij zijne zinnen, b.v. *tiada bĕnar amat anak radja ini roepanja, maka dĕmikian lakoenja.* Hik. Korisj.; *sakit bĕnar*, erg ziek, terdege pijn; *apabila datang jang bĕnar, diboewangkan jang sia-sia*, Sprw. Oend. Djambi, als het wezenlijke komt, wordt het ijdele weggeworpen; *bĕnarlah sapĕrti kata toewan*, het is inderdaad zooals mijnheer zegt; *mĕmbĕnarkan*, voor waar verklaren, bewaarheden, aan iemand gelijk geven, in het gelijk stellen, rechtvaardigen; *sabĕnarnja* en *dĕngan sabĕnarnja*, in waarheid, naar waarheid; *dĕngan tiada sabĕnarnja*, onbillijkerwijze, Sadj. Mal. p. 103, onrechtmatig; *mĕmpĕrbĕnari*, terecht brengen, in de waarheid leiden, b.v. *hĕndaklah*

toewanhamba pĕrbĕnari, *karĕna lamalah soedah mareka-itoe sĕsat*, dan brenge Mijnheer hen terecht, want reeds lang dwalen zij, Moh. Han.; *kabĕnaran*, waarheid, recht, rechtvaardigheid, eerlijkheid, gerechtigheid. Zie ook *bĕtoel.*

بنسغ **bansoeng,** zie *bangsoeng.*

بنسي **bansai,** vermolmd, vergaan, b.v. van hout; zie *bangsai.*

بنغ **bĕnang,** garen, draad, inz. naaigaren; ook draad van een spinneweb; *bĕnang arang*, zwartgemaakte lijn, door timmerlieden gebruikt, om het hout af te passen of te lijnen; *bĕnang radja*, fig. uitdr. voor den regenboog; *bĕnang tisik*, stopgaren, stopsajet; *bĕnang soedji*, borduurkatoen; *bĕnang mas*, gouddraad, zie ook *makau; b. kasar*, grof garen; *b. haloes*, fijn garen; *b. sĕdang*, middelsoort garen; *b. kareta*, klosjesgaren; *bĕnang nĕnas*, ananas-garen; *bĕnang tiga lĕmbar*, driedraadsch garen; *b. satoekal*, een streng garen; *bĕnang doelang*, streng wit katoenen garen, ter dikte van e. grooten teen, waarmede bruid en bruidegom of pas besnedenen worden omstrengeld; *b. boelang*, draad, waarmede de kunsthanesporen vastgebonden worden; *b. pantja warna*, een kleine armband van garen in verschillende kleuren, gedragen als een voorbehoedmiddel tegen ziekte, C. en S.; *b. karap*, de draden gebr. binnen het raam van een weefgetouw, id.; *longsin bĕnang bĕrpakan soetĕra*, schering van katoenen garen met zijden inslag; *daoen bĕnang*, e.s.v. plant, justicia purpurea.

بنغ **bĕning,** I. op Java, helder, transparant, = *hĕning*, zie ald.

II. in de zonneschijn spelen, zich daaraan blootstellen (?) C. en S. Hoe wel v. d. W. Keasb. Abd. Wbk. Cr. R. Eijs en Favre zoo opgeven.

III. een visch opensnijden en op kolen roosten, C. en S., zal wel met II aan de zonnehitte zich blootstellen in verband staan.

بنق **bĕnak,** I. stompzinnig, onbevattelijk, bot, stompzinnigheid, botheid; moet mogelijk zijn: *tiada bĕrbĕnak*, evenals in het Mĕn., zie II; *tĕrbĕnak*, tot in het vleesch afgevijld van de nagels of tanden; *pĕntjarak bĕnak*, woekeraar, uitzuiger.

II. merg, hersenen, Mĕn. *tidak bĕrbĕnak*, hersenloos, stompzinnig enz. Zie *oetak.*

III. *bĕnak*, zilveren munten, waarin geen gat is, C. en S.

بنم **bĕnam,** inzinken; *tĕrbĕnam*, ingezonken, b.v. van een anker in het zand, een spijker met kop en al in het hout, ondergedoken; *soedah tĕrbĕnam sampan itoe*, die boot zit onder water, is gezonken; *tĕrbĕnam matahari*, ondergegaan van de zon; *mĕmbĕnam*, doen zinken in, indrijven; *mĕmbĕnamkan orang*, iemand in het verderf storten; *bĕrbĕnam*, lang wegblijven van iem. die iets ging halen, Mĕn. *mĕmbĕnamkan*, ook ter dood brengen door middel van onder water te houden, en zoo laten verdrinken; *mati dibĕnam*, zoo ter dood gebracht;

mĕmbĕnamkan pĕrahoe, een vaartuig onder water zetten, door het vol te laten loopen.

بنو **banoe,** Arab. gewoonlijk *bani'* zonen, meerv. van *ibn; banoe ḥimjar*, de zonen van Himjar, de Himjarieten.

بنو **bĕnoe,** I. een door de natuur gevormde vijver of meer.

II. *bĕnoe*. Hind. een baar, groote golf in den mond eener rivier bij opkomend getij, C. en S. Zie *bĕna*.

بنوا **bĕnoewa,** land, groot vastland, ook gebruikt voor werelddeel; *bĕnoewa Eropa*, Europa; *orang bĕnoewa*, landzaat, de oorspronkelijke bewoners v. e. land, de wilde volksstammen in de binnenlanden van Malaka.

بنوڠ **bĕnoewang,** e. s. v. boom met zeer licht hout, alleen gebruikt voor het vervaardigen van dobbers, v. d. W. zie ook *binoewang*.

بنوڠ **binoewang,** e.s.v. hert, M. (een buffel, L. e.s.v. rood wild, C. Mĕn. naam van een heiligen buffel, o. a. in de legende v. Tjindoer Mata voorkomende), volg. C. en S., *roesa binoewang*, e.s.v. hert.

بنه **bĕnah,** plaag, epidemie, zoowel bij planten en dieren als menschen; *bĕnah pasak*, een worm, die de halmen van de rijst doorvreet; *bĕnah lajar*, e. s. v. sprinkhaan, die de bladeren van de rijst wegvreet, C. en S. schrijven *bĕna*. Zie *bĕla*.

بنه **bĕnih,** zaad, zaailing, nageslacht, nakomelingschap; oorsprong, kopij, legger, slaper, exemplaar om voor een latere uitgaaf te dienen; Mĕn. zaadplantjes van de padie; *sama bĕnih dĕngan dia*, met hem van dezelfde afkomst; *mĕnaboer bĕnih*, zaad zaaien; *djika bĕnih jang baïk djatoh kalaoet mĕndjadi poelau*, belandt goed zaad in zee, het wordt een eiland. Sprw.

بني **bani,** Arab. ook *banoe*, zonen, volken; *bani isrâïl*, de zonen Israëls; *bani Adam*, menschenkinderen.

بنياڬ **baniaga,** Skr. meestal, doch verkeerd, *bĕrniaga*, handel-drijven; *orang baniaga*, handelaar, handelsman; *mĕmpĕrniagakan*, met iets handel drijven, iets verhandelen, b. v. *maka dipĕrniagakannja hartanja*, hij dreef handel met zijne goederen, H. Groel.; *pĕrniagaän*, koophandel, handelswaar.

بنيان **boenján,** Arab. gebouw, muur.

بنيتن **bĕnitan,** e.s.v. boom, die voor masten gebruikt wordt.

بنيك **boneka,** Port. pop, speelpop, popje.

بنيلو **bĕneloe** = *bĕnaloe*, zie ald.

بنين **banian,** I. koffer tot berging van voorwerpen van waarde; een lederen zak voor provisie, mantelzak.

II. een Hindoesch koopman, baniaan; *badjoe banian* = *badjoe panas*, flanellen hemd. Mĕn. e. s. v. onderbaadje van wit en blauw katoen; een onderhemd. Sw.

بنڽي **bĕnnjai,** tot kruim, los, verkookt, van spijzen; flauw, zonder energie, van een handeling; half, van een maatregel. Mĕn. slap, week, zacht, lusteloos, krachteloos. Zie *njĕnnjai*.

بواب **bawâb,** Arab. portier.

بوار **boewara,** e.s.v. plant, waarvan de bladeren op die van de kurkuma gelijken, v.d.W.

بواسير **bawâsîr,** Arab. aambeien.

بواكي **boewagai,** alligator, v. d. W., zie *boewaja.*

بوان **boewana,** Skr. wereld; *sĕri tĕri boewana,* de glans der drie werelden; naam van den stichter van het oude Singapoera, wiens graf daar, volgens v.d.W., nog te zien is.

بواي **boewaja,** krokodil; ook de naam van een tinnen munt in Selangoer, in den vorm van een krokodil en ter waarde van 20 duiten, thans in onbruik. Soorten van krokodillen zijn: *boewaja laboe, b. katak* en *b. tĕmbaga; ditjèkau boewaja,* door een krokodil gegrepen; *boeroeng boewaja,* de ijsvogel; *lidah boewaja,* zie bij *lidah; boewaja-boewaja,* kielbalk, waarin de mast staat, slemphout; *tĕlor boewaja,* krokodil-ei, zie bij *botjong; kalau ajar tĕnang djangan disangka tiada boewaja,* als het water stil is, moet men niet meenen, dat er geen krokodillen zijn, Sprw.; *lang mĕnĕrap boewaja,* een sperwer stelt zich als een krokodil aan, fig. uitdrukking in het Palemb. voor een jongeling, die een meisje een bloem van het hoofd rukt; *boewaja ngĕlangsar,* fig. uitdr. aldaar voor het bespieden van eene vrouw, die onder het huis rijst stampt, id.; *adakah boewaja mĕnoelak bangkai,* is er wel een krokodil, die een kreng versmaadt? Sprw.

بوب٢ **bob-bob,** de boschkraai, ook *bot-bot,* C. en S.

بوبت **boeboet,** I. mar. stag; *lajar boeboetan,* stagzeil; *tali boeboetan,* geitouw.

II. e. s. v. vogel, Centropus philippensis (Grimpeurs) d. l. Cr., e. s. v. koekoek, C. en S.

III. *mĕmboeboet,* uittrekken van de rijstplantjes ter overplanting, uittrekken v. e. splinter, Pad. bovenl.; hoog uithalen bij het zingen.

بوبر **boebar,** Jav. verspreid, zich verspreiden, uiteengaan, van levende wezens.

بوبر **boeboer,** pap, brij, zoowel in de heelkunde als tot spijs; *b. nasi,* rijstepap; *b. kandji,* dunne rijstepap, die als stijfsel of plakmiddel wordt gebezigd; *b. pĕkatoel,* e.s.v. brij van kleefrijst of *poeloet,* inz. de zwarte; *apa bolih boewat, nasi soedah mĕndjadi boeboer,* wat zal men doen, de rijst is al tot pap geworden. Sprw.

بوبس **bobos,** door drukking een opening hebben gekregen, stuk gegaan zijn, b.v. van den vloer, het dek van een vaartuig, een gevulde zak, een zeil door den wind enz. ook gewond door een steek of schot; uitvallen van het haar ten gevolge van ziekte, C. en S.

بوبس **boeboes,** in zwermen vliegen, zooals de mieren in den paartijd.

بوبغ **bobang,** uitgaan als men gelast is het huis te houden, C. en S.

بوبغ **boeboeng,** I. Mĕn. vol tot aan den rand, gesteldheid eener vrouw die onmiddellijk na de beval-

ling weer zwanger wordt; *mĕmboeboengkan*, iets gieten in een voorwerp tot het vol is, vol maken; *kaboeboengan*, in dien toestand gebracht.

II. ook *boemboeng*, top van iets, nok van een huis; vlokje haar, dat men den kinderen op de kruin van het hoofd laat staan, zie *djamboel; boeboengan*, nokbalk; horizontale stok, waarop een tent rust, ook *boemboengan; bĕrboemboeng*, op den top van iets komen, op den top van iets zijn, b.v. *maka hajam itoepon... bĕrboemboeng di-atas*, die (vecht)-haan kwam bovenop (zijn tegenpartij) (?), C. en S.

III. en *boemboeng*, koker van een bamboegeleding tot berging van iets.

بوبق **boeboek̞**, de klander, kleine zwarte torretjes in de rijst; *dimakan boeboek̞*, door de klander uitgevreten, verteerd, vermolmd, ook van hout.

بوبل **boebal**? *boebal moeloet*, klem in den mond. R. v. Eijs. Zie *kĕdjang* en *kantjing*.

بوبل **boeboel**, I. *mĕmboeboel*, boeten of verstellen van netten.

II. e. s. v. verzwering aan handen en voeten of aan de pooten van dieren, het klauwzeer bij vee; *boeboel gantoeng*, de mok, mokpooten bij paarden.

بوبو **boeboe**, e.s.v. fuik van rotan of bamboe, aan een touw in diep water neergelaten; van de verschillende soorten is deze de grootste, zie *lokah* en *toewar*. Soorten zijn: *boeboe laboeh* en *b. karang; b. gamat*, fuik, die over den grond getrokken wordt om *gamat* te vangen.

بوبه **boeboeh**; *mĕmboeboeh*, op of in iets doen, leggen, zetten, van iets voorzien, b.v. *mĕmboeboeh garam*, er zout in of op doen, zouten; *m. tjap*, er een zegel op zetten, zegelen; *m. harga*, den prijs bepalen, er een prijs op zetten; *m. pĕlana*, zadelen; *m. tanda tangan* en *m. tapak̞ tangan*, zijne handteekening er op plaatsen, onderteekenen; *mĕmboeboeh tanah kakapalanja*, stof op zijn hoofd doen ten teeken van rouw, Sailoe's Sal.; *diboeboehnja satoe mariam*, had men het voorzien van een stuk geschut, H. Abd. 63, r. 4 v.o.; *mĕmboeboeh didalam pĕndjara*, in de gevangenis zetten, M.

بوت **boeta**, I. blind; *boeta-toeli*, blind en doof; blindelings, onbesuisd; *mĕmboeta-toeli*, onbesuisd tewerk gaan; *b. larang* of *b. larangan*, blind zonder dat het oog beleedigd is; *b. pĕtjah*, blind door het verlies van het oog; *b. tjemek̞*, blind zonder dat de oogbal beschadigd is; *boeta mata sabĕlah*, aan één oog blind; *b. hajam*, blindheid der kippen, kippig; ook de tijd van zonsondergang tot 's avonds 8 uur; *pĕrigi boeta*, droge put; *malam boeta*, stikdonkere nacht, Hik. Dewa Indra Mĕng. in het holst v. d. nacht, Hik. Bocht.; *tjina boeta*, zie *mohallil; oewang boeta*, non-activiteits-tractement, zie bij *oewang; mĕmboeta*, slapen; *bĕlom pĕtjah mata bilalang, soedah hĕndak̞ mĕmboeta*, de oogen der sprinkhanen zijn nog niet in hunne holten teruggetrokken of hij wil al slapen, v. d. W.; *mĕmboetakan*, blind

maken, verblinden; *diboetakan Allah taala akan pĕnglihat mareka-itoe daripada mĕlihat djalan jang bĕtoel*, de allerhoogste God make hun gezicht blind voor het zien van den rechten weg, Sail. Sal.

II. Skr. reus, booze geest = *rak-sasa*, zie ald.

III. *boeta-boeta*, e. s. v. boom, die op zandige kusten groeit, veel gelijkt op de *gaboes*, en welks gom, als ze in de oogen komt, blindheid veroorzaakt.

بوت **boewat**; *mĕmboewat*, doen, maken, bouwen, zich houden als, iets gebruiken voor, iets doen aan, overlast aandoen, het toeleggen op, b.v. *bĕrboewat baïk*, goeddoen; *bĕrboewat lakoe*, zie bij *lakoe; bĕrboewat kĕrdja*, wat uitvoeren, het een of ander doen, b.v. *daripada akoe bĕrdiam dirikoe baïklah akoe bĕrboewat kĕrdja*, H. Sj. Merd.; *boewat apa*, waarvoor, tot welk einde; *mĕmboewat badjoe*, een baadje maken; *m. nĕgari*, een stad bouwen; *m. boetà*, zich houden of men iets niet ziet; *mĕmboewat gawé*, in het Palemb. ontucht of overspel bedrijven; *lagi diboewat*, nog in aanbouw, nog in de maak; *akar diboewat tali*, wortels voor touw gebruiken; *sĕlendang diboewatnja kaïn*, hij gebruikt e. sjaal voor rok, Pel. Abd.; *sĕbab pĕrompak itoe mĕmboewat orang Pahang djoega*, want de zeeroovers doen ook den Pahangers overlast aan. Volg. C. en S. is *mĕmboewat orang*, vermoorden, ombrengen; *ada orang kita diboewatnja, tĕtapi tiada dapat*, er zijn ook van onze lieden, op wie zij het toeleggen, maar zij hebben ze niet gekregen; *mĕmpĕrboewat*, vervaardigen, maken; *mĕmpĕrboewatkan*, maken, vervaardigen voor iemand of iets; *boewatan*, maaksel; ook om er van te maken; *pĕrboewatan*, daad, handeling; *ĕntah bagaimanakah pĕrboewatannja itoe*, hoe zou dat toch wel in zijn werk gaan? H. Abd.; *batoe boewatan*, vervaardigde steenen, in tegenoverstelling van natuursteen; *boekan boewatan*, ongewoon, buitengewoon, zooals ook wij zeggen: 't was geen doen; *mĕmboewat mati dirinja*, zich als dood houden; *mĕmboewat bodoh*, zich van den domme houden; *mĕmboewat kasih*, liefde voorwenden, zich houden alsof men iemand liefheeft; *mĕmboewat sakit dirinja*, zich ziek houden; *kaïn boewatan sĕloewar*, stof om er broeken van te maken; *saboewat*, van hetzelfde werk zijn, dezelfde plichten te vervullen hebben als een ander.

بوتلا **boetala**, Skr. de aarde.

بوتر **boetir**, grein, korrel, ook als hulp-Telw. voor kleine, ronde voorwerpen, b.v. *moetiara doewa boetir*, twee stuks parelen; *boetir kambing*, geitekeutels, schapekeutels, zie bij *tahi; boetir ratap* = *bidji ratap*, weeklacht, rouwklacht.

بوتر **botor**; *katjang botor*, e.s.v. scherp geribde en behaarde boontjes, die jong als groente, rauw als oelam gegeten worden, ook *katjang samboet* genoemd. Men maakt er ook zuur van. Van de oude worden de witte boonen gekookt.

بوتغ **boetang,** Port. knoop aan e. kleedingstuk; *roemah boetang*, knoopsgat; *boenga boetang*, e. s. v. paarsche bloemen, die den vorm van ronde knoopen hebben.

بوتق **boetaḳ,** I. Jav. kaal van hoofd, kaalheid, zie *soelah* en *goendoel; mata boetaḳ*, ledige oogkassen. Zie *boeta*.

II. *boetĕḳ*, Jav. troebel, drabbig, van vloeistoffen, zie *kĕroeh*.

بوتق٢ **botoḳ-botoḳ,** e.s.v. spijs, bestaande uit jonge mais of boontjes, met of zonder gehakt vleesch of visch, en geraspte kokosnoot in een stuk banaanblad gewikkeld en zoo gekookt. Op Java *bĕbotoḳ*, id. Een bijzondere soort schijnt te zijn *bĕbotoḳ timboel*, K. B.

بوتل **boetil,** = *boetir*, zie ald.

بوتل **botol,** Ned. bottel, flesch, inz. europeesche wijn- of bierflesch; *mĕmbotolkan*, in flesschen doen, aftappen, bottelen. Zie *pĕles*.

بوتم **boetoem,** Arab. de terpentijnboom.

بوتن **boetoen,** e. s. v. plant met eetbare bladeren, die rauw als toespijs bij de rijst gebruikt worden; *boewah boetoen*, de vrucht dier plant, ook de naam van een versiersel bij snijwerk in de gedaante van die vrucht.

بوتن **botan,** Chin. de peonie-roos, ook *radja boenga* genoemd.

بوته **boetoeh,** het mannelijk geslachtsdeel.

بوته **botoh,** tot niets te gebruiken, onbeduidend, een prul, van personen, v. d. W. zie het vorige woord, Mĕn. *boetoeh*, id.

بوجت **bodjot,** erg verward, zoodat het niet weer terecht gebracht kan worden, van garen, fijn touw en derg. C. en S. geven op: *bodjoet*, slippen, afglijden, losraken v. een touw of knoop; b.v. *tali tĕrbodjoet djadi gasing tidaḳ mĕmoesing*, door dat het koord verward raakte, kon de tol niet draaien; *ikat tĕgoh-tĕgoh djangan tĕrbodjoet*, bindt het goed vast, opdat het niet in de war gerake; = *pĕrloet*. In Peraḳ schudden, beven van hoogen ouderdom; zeer oude lieden (?) C. en S.

بوجر **boedjoer,** I. recht, in de lengte, overlangs, recht op iets gericht, zonder omwegen, niet krom, langwerpig, geographische of astronomische lengte, met de lengte-as van Oost naar West staan van een huis, N.-Sum. zie ook *lintang; boedjoer tĕlor*, eirond, ovaal, ellips; *tĕlor boedjoer*, een langwerpig ei; *b. sirih*, van onderen smal als een sirihblad, van het aangezicht; *bĕrboedjoer*, in de lengte uitgestrekt of zich uitstrekken; *mĕnjĕmbah bĕrboedjoer djari*, e. sĕmbah maken met de vingers recht uitgestrekt, Sj. Sĕl. Dal.; *mĕmboedjoer*, zich in de lengte uitstrekken, z. langwerpig voordoen; *lintang boedjoer*, overdwars en overlangs; *mĕmboedjoerkan dirinja*, zich in zijn volle lengte uitstrekken, b.v. v. e. slang; *mĕmboedjoerkan pĕrahoe*, e. vaartuig recht houden, opdat het niet dwars kome te liggen.

II. = *moedjoer*, meevallen, meeloopen, juist treffen, gelukkiger wijs, ter goeder uur, voorspoedig, van de eene of andere onderneming. Zal wel met I in verband staan.

بوجغ **boedjang,** man of vrouw in den ongehuwden staat, jongman, meisje, weduwnaar, weduwe, een jong dier, dat den tijd der rijpheid nabij of pas ingetreden is, b.v. *adalah sĕhaja tinggal boedjang sĕhadja*, ik ben maar zonder vrouw, ongehuwd, gebleven; *boedjang bĕroetang*, pandeling voor schuld, i.h. Palemb; *sĕgala pĕrĕmpoewan jang boedjang-boedjang*, alle ongetrouwde vrouwen; *koeda boedjang*, een jonge hengst; *mĕmboedjang*, als ongehuwde leven; *pĕboedjangan*, ook *pĕmoedjangan*, het verblijf der ongehuwden, hetzij van het mannelijk, hetzij van het vrouwelijk geslacht, ook ongehuwde staat, *boedjang*schap, en de gezamenlijke ongehuwde vrouwen en meisjes, zie Sadj. Mal. p. 55, r. 11, de volle vorm is *pĕrboedjangan* voor dat verblijf, Hik. Koris. Mes. Kag.; *kaïn pĕboedjangan*, kleed, dat men droeg toen men nog *boedjang* was; *Djaja Langkara tĕmpatnja pada pĕmoedjangan radja, maka toewan poetĕri tinggal bĕradoe didalam máligai*, Dj. L. had zijne plaats in het verblijf der ongehuwden en de prinses bleef slapen in het vrouwenverblijf, Djaj. Langk.; *maka toewan poetĕri itoe didoedoekkan di-atas gĕta pĕboedjangan*, men liet de prinses zitten op de plaats der ongehuwde vrouwen; *gĕta pĕboedjangan*, ook *balai pĕboedjangan*, eigenlijk *pĕmadjangan*, zie aldaar en *padjang*, Jav. Zie ook bij *arta*.

بوجغ **boedjing,** e. s. v. taai hout, gebruikt voor pieken, P.

بوجق **boedjoek,** I. ook *poedjoek*, verleiding, verlokking, sussing, liefkoozing; *mĕmboedjoek*, vleien, verleiden, sussen, bepraten, liefkoozen; *pĕmboedjoek*, vleier, verlokker, bepratér, susser; *pĕmboedjoekan*, vleierij, liefkoozing, verleiding, verlokking.

II. *ikan boedjoek*, e. s. v. eetbaren zoet- en zoutwatervisch, de aroewanvisch als hij groot is.

بوجل **boedjal,** uitpuilend, uitstekend, zooals b.v. de navel. Zie *bondjol*.

بوجم **boedjam;** *boedjam sirih* = *tĕmpat sirih*, Max., volg. C. en S. een zakje vervaardigd van *mĕngkoewang*-palmbladeren, in vorm veel overeenkomende met een *tangkin*, zie ald.

بوچر **botjor,** lek, van een dak, schip, vat, mond enz.; *mĕmboenoeh botjor*, een lek stoppen; *moeloet botjor*, iemand die alles uitflapt, langtong, los in den mond; *mĕmbotjorkan*, lek maken.

بوچغ **botjong,** kegelvormige flesch of kruik zonder schouder; *botjong tĕlor boewaja*, kegelvormflesch, sodawaterflesch; ook alleen *tĕlor boewaja* genoemd.

بوچق **boetjoek,** knoest aan oude boomen, knots, knop op een deksel, knobbel.

بوچق **botjak,** versleten, vermolmd, beschadigd, P. Volgens L. *botjok*.

بوچق **botjoḳ,** e.s.v. tentgordijn, boven een schommelwieg of boven de ligplaats van pas besnedenen, gemaakt van een *sĕlendang.*

بوچو **boetjoe,** geometrische hoek; uitstekende punt.

بوچه **botjah,** Jav. knaap, = *boedaḳ,* zie ald.

بودڠ **bodong,** windvlaag, bui, C. en S.

بودق **boedaḳ,** kind van een paar jaren oud en daarboven, knaap, meisje, jongen, knecht, meid, bediende, slaaf; *kaboedaḳ-boedakan,* Prab. Djaj., kinderachtig, jongensachtig, ook alleen *boedaḳ-boedaḳ; b. pĕgang-pĕgangan,* bedienden, die men er op nahoudt.

بودق **boedoeḳ,** het Jav. *boedoeg,* melaatschheid in een hoogen graad; volg. C. en S. de hoogste graad van syphilis.

بودو **boedoe,** I. kleine visch in pekel. Zie *pĕda.*

II. bevreesd, vreesachtig, M.

بوده **bodoh,** Skr. *abodha,* id. dom, onwetend, onkundig; domheid, onwetendheid, onkunde; *mĕndjadi bodoh,* verlegen zijn, niet weten wat van iets te denken; *mĕmbodohkan orang,* iem. in verlegenheid brengen, zoodat hij niet weet wat te doen of wat ervan te denken; *masakan bodoh,* hoe zou (ik, gij, hij of zij) niet weten! als uitroep; *mĕmboewat bodoh* en *bĕrbodoh-bodohan,* zich van den domme houden; *kadobohan,* domheid, onwetendheid. Zie ook *bĕbal* en *doengoe.*

بودي **boedi,** I. Skr. wijsheid, verstand, verstandelijk vermogen; weldaad, arglist, streek, verschalking; *mĕnanggoeng boedi orang,* aan iem. verplichting hebben; *oetang boedi,* schuld v. e. genoten weldaad, verplichting; *bĕrboedi,* verstandig zijn, wijsheid bezitten; *baïk boedi* en *eloḳ boedi,* wel bij zijn verstand; edel, edelmoedig, de Holl. 6e dr. p. ٩٩, grootmoedig; *kadapatan boedinja,* zijne streken werden ontdekt; *boedimán,* wijs, verstandig. Dikwijls wordt *boedi* zeer pleonastisch verbonden met het Arab. *ăḳal* tot *ăḳal-boedi,* verstand en wijsheid; verder met de woorden *bitjara, bĕhasa, pĕkĕrti* en *bidjaḳsana,* als datgene waarin de *boedi* zich openbaart.

II. Skr. *kajoe boedi,* de heilige vijgeboom = *bĕringin,* Tug. = *antjaḳ,* v.d.W.; *daoen boedi,* de bladeren daarvan; ook de naam v.e. ornament in teeken- en snijwerk, daarop gelijkende.

بور **boera;** *mĕmboera,* bestoken, b.v. den vijand met kogels, een bijennest met vuur en rook, v.d.W. Mĕn. spuiten met den mond, uitspuiten door de tanden heen = *sĕmboer,* zie ald.

بور **boewar,** niet zuinig op iets, verkwistend, goedgeefsch zonder nuttig doel, v.d.W. Zie *boer* en *barboer.*

بور **boewir,** e. s. v. vogel, C. en S. maar welke?

بورت **boerat,** = *boreh,* Jav. e. s. v. geel smeersel voor het lichaam.

بورت **boeroet,** breuk, hernia, gebroken, een breuk hebben.

بورت **boerit,** het achterste van menschen en dieren; stuit; *boeritan,* achtersteven, achterschip; *ada orang bĕrdjaga di sabĕlah boeritan dĕkat*

kĕmoedi, er waren lieden die de wacht hielden op het achterschip dicht bij het roer; *sĕmboerit*, paederastie; *mĕmboerit* en *mĕnjĕmboerit*, paederastie bedrijven.

بورس **boeroes,** melaatsch, melaatschheid, van het Arab. برص, zie ald. en ابرص.

بورس **boros,** I. e. s. v. strandboom met eetbare vrucht. Zie *bakau.*

II. verkwistend, verspillend; *mĕmboroskan*, verkwisten, doorbrengen, verspillen; *pĕmboros*, verkwister, doorbrenger.

III. losgegaan, van een touw dat ergens om gewonden is, b.v. om een tol; *mĕmboros*, losgaan.

بورڠ **borang,** Jav. voetangel, zie *randjau; b. tjitjak*, een andere soort.

بورڠ **boeroeng,** vogel; *boeroeng sakawan*, een vlucht vogels; *b. onta*, struisvogel; *b. sopan* en *b. dewata*, de paradijsvogel; *b. gredja*, musch; *b. lajang-lajang*, zwaluw; *b. hantoe*, uil; *b. djindjang*, e. s. v. kraanvogel; *b. rawa*, e. s. v. wilde duif, waarvan twee soorten de witte en de grijze; *b. sioel*, e. s. v. klein vogeltje, zwart met roode kuif; *b. gadjah-gadjah*, e. s. v. strandlooper; *b. djolok*, id.; *b. barat*, e. s. v. snip in den westmousson; *b. tahoen*, de jaarvogel enz. Voor de bijzondere soorten zie men ook het woord, dat als bepaling achter *boeroeng* komt; *boeroeng-boeroengan*, gevogelte, nagemaakte vogels. Zie ook *onggas.*

بورڠ **borong,** tot een geheel saamgevat, alles in eens, in het gros, bij den hoop; *mĕmborong*, in één koop opkoopen, het geheel van een werk aannemen; *pĕmborong*, opkooper, aannemer; *opah borong*, het werkloon voor het geheel in eens, niet bij dagloon of gedeelten; *kĕrdja borong*, aangenomen werk; *mĕmbĕli borong*, alles ineens koopen.

بورق **boerak,** I. los, niet samengedrukt, b.v. van tabak, een handvol hooi en derg.; *boerak*, van *bĕr-oerak*, zie *oerak*. Mĕn. = *gĕmpar*, zie ald.

II. voelspriet, b.v. *boerak ampai-ampai*, de voelsprieten of armen van een zeekwal, Medusa, C. en S. en volg. hen ook de anus v. e. zeekwal? Zie *lawi-lawi.*

بورق **borak,** van het Arab. *alborák*, het dier, waarop Mohammed zijne reis naar den hemel maakte. Mĕn. een groote, heilige vogel, die de zielen der afgestorvenen naar den hemel brengt.

بورق **boerik,** gespikkeld; ook pokdalig; *boeloe boerik*, gespikkelde vederen. Op Java *loerik*, id.

بورق **boeroek,** bouwvallig, versleten, oud, verrot, vergaan, vervallen, gebrekkig, haveloos; *boeroek boenji*, slechte geruchten; *nama jang boeroek*, een bedorven reputatie, een slechte naam; *orang boeroek-boeroek*, havelooze personen; *badan jang boeroek ini*, ik gebrekkig mensch; *kaki boeroek*, open beenen; *boeroek-baïknja*, de slechte en de goede zijde van iets, het goede en het kwade ervan.

بورم **boeram,** I. ontwerp, klad; het origineel, de minuut; zie *rang.*

II. verdonkerd, zuur van het gelaat, b.v. *moeka jang djĕrĕnih mĕndjadi boeram*, zijn helder gelaat werd verdonkerd; *maka naïklah boeram moekanja*, donkerheid verspreidde zich over zijn gelaat, S. Dz. Zie ook *soeram* en *moeram*.

بورن **boeroen**, hoog, zwaar bosch; *kambing boeroen*, wilde geit, komt voor op de bergen van Malaka, zie ook *goeron*.

بورن **boren**, e.s.v. lilachtig eetbaar zeedier, v. d. W.

بورندا **boeranda**, zie *bĕranda*.

بورو **boeroe**; *mĕmboeroe*, jagen, najagen, vervolgen, jachten, er achterheen zitten; *mĕmboeroe sa' ekoer roesa*, een hert vervolgen; *diboeroenja djoega dĕngan tjĕmĕtinja*, hij zette (zijn paard) steeds aan met de karwats, H. Abd. 86; *bĕrboeroe roesa*, op de hertenjacht zijn, aan het hertenjagen zijn; *mĕmpĕrboeroe*, jacht op iets of iem. maken, b.v. *djikalau tidaḳ bolih bĕrboeroe karbau, kitalah dipĕrboeroenja*, Sadj, Mal. p. ٣٥٩ als hij geen buffels kan jagen, dan maakt hij jacht op ons; *mĕmboeroe pĕkĕrdjaän*, achter het werk heen zitten; *pĕmboeroe*, jager; *hantoe pĕmboeroe*, e.s.v. spook in de gedaante van een hond met het gelaat gedurig naar den hemel gekeerd; *pĕrkakas pĕmboeroe*, jachtgereedschap; *andjing pĕmboeroe* en *a. pĕrboeroewan*, jachthond; *pĕrboeroewan*, de jacht, ook het wild; *pĕrboeroewan banjaḳ dihoetan ini*, er is veel wild in dit bosch; *boeroe-boeroe*, haastelijk, haastig, gejacht, met jacht, in haast.

بوره **boeroeh**, Jav. daglooner, sjouwer = *koeli; boeroehan*, loon, werkloon, dagloon; zie *opah*.

بوره **boreh**, Jav. e.s.v. geel smeersel, waarmede het lichaam bij sommige feestelijke gelegenheden wordt gekleurd. Zie *boerat*.

بوري **boerai**, uitstorten, uitloopen, van losse lichamen, zooals graan uit een beschadigden zak, de ingewanden uit het lichaam enz. doch niet van vloeistoffen. Zie ook *bĕrai* en *oerai*.

بوري **boeri**, I. trompet.

II. Jav. ook *woeri*, achter, achterste; *toetboeri*, achtervolgen; zie ook *boerit*.

بوزه **bozah**, Perz. e.s.v. gerstedrank.

بوس **boewas**, wild, woest, van menschen en dieren; *boewas hati*, wreed of woest van hart; *daoen boewas-boewas*, e.s.v. groote, geneeskrachtige bladen, die ter afkoeling op het hoofd worden gelegd. Mĕn. gulzig, vraatzuchtig, verslindend, verscheurend.

بوس **boesa**, schuim, = *boewih; boesa laoet*, zeeschuim; *bĕrboesa*, schuimen, met schuim bedekt zijn; *maka laoet itoepon mĕndjadi poetihlah sĕbab boesanja*, en de zee nu werd wit door haar schuim, Tĕk. T.; *mĕmboesa-boesa*, opstuiven, als schuim opkomen, van katoen, die schoongemaakt wordt.

بوس **bosa**, kettingstopper, mar.;

mĕmbosa, een ankerketting stoppen, v. d. W. Volg. Tug. Port. *bossa*.

بوست **boesoet**, aardhoop, heuveltje; *boesoet anai-anai*, aardhoop, waarin de witte mieren hun nest hebben; *boesoet djantan*, kleine aardhoop van zulk een mierennest, zoo ook C. en S. *boesoet bĕtina*, e. groote aardhoop van een mierennest. Zie *pongsoe*.

بوسر **boesar**, ook *boesoer*, boog, halve cirkel, schietboog, boog om katoen te zuiveren v. de pitten enz., dit laatste ook *pĕmoesar; mĕmboesar*, met den boog schieten, ook katoen zuiveren; *poetih sapĕrti kapas diboesar*, zoo wit als sneeuw.

بوسر **bosor**, I. gretig, happig in het eten. Mogelijk ook hevig van steken met e. wapen, b.v. *laloe dibosornja toen Toewah, dipĕrtoeroet-toeroetnja tikam*, vervolgens viel hij hevig aan op Toen Toewah en stak hem achtereenvolgens herhaalde malen, H. T.

II. doorboord, doorgebroken, b.v. van een vaartuig, dijk, den buik enz.; *mĕmbosorkan*, doorbreken, doorboren. Zie ook *bolos*.

بوسر **boesoer**, = *boesar*, zie ald.

بوسڠ **boesoeng**, I. zuchtige zwelling van het lichaam, inz. van den buik; *b. ajar*, waterzucht; *b. angin*, windzucht, trommelzucht; *b. api*, hetzelfde gepaard met ontsteking; *b. darah*, verstopping der stonden, ook e.s.v. bloedwen, gezwel, waarin geronnen of verhard bloed is; *b. kĕntjing*, pisopstopping; *siboesoeng*, dikbuik, dikzak, scheldwoord.

II. groote zandbank of zandplaat in zee, grooter dan *bĕting*, ook op het land vlak bij de zee, H. Abd. p. 298. Zie ook *gosong*, dat meer algemeen in gebruik is.

بوسق **boesoeḳ**, I. stinkend, rot, vuil, bedorven, van alles wat tot bederf kan overgaan; *baoe boesoeḳ*, stank; *pĕrkara jang boesoeḳ-boesoeḳ*, allerlei rottende of stinkende zaken; *mĕmboesoeḳkan*, stinkend maken, doen rotten, bederven.

II. naam van een goudgewicht = $1^1/_4$ *djampal*, v.d.W.

بوسن **bosĕn**, Jav. een tegenzin of afkeer hebben, = *djĕmoe*.

بوسو **boesoe**, = *bongsoe*, zie ald.

بوسي **boesi**, zemelen, Sw.

بوڠ **boewang**, wegwerpen; *mĕmboewang*, iets wegwerpen, verspillen, aftrekken, bannen, ombrengen, afschaffen, verstooten, verwijderen, pareeren; *mĕmboewang ajar*, zijn gevoeg doen, onderscheiden in *m. a. bĕsar* en *m. a. kĕtjil; m. anaḳ*, een kind te vondeling leggen, ook een vrucht afdrijven = *m. ḥamil; m. antjaḳ*, zie ald.; *m. arang dimoeka*, de schande uitwisschen; *m. asmara*, zie ald.; *m. bara*, de ballast uitwerpen, ook = *m. ajar; m. bĕla*, van een plaag verlossen; *m. bĕlakang*, den rug toekeeren, op de vlucht gaan, zijn hielen laten zien in den krijg; *m. bĕlandja*, onnutte uitgaven doen, geld verspillen voor de kosten, H. Abd. 388; *m. bininja*, zijne vrouw verstooten; *m. dadoe*, het

lot werpen met dobbelsteenen, dobbelen; *m. darah*, aderlaten; *m. ajar darah*, bloed afgaan, den rooden loop hebben; *m. diri*, zonder bepaald doel de wijde wereld ingaan, zich verslingeren, zich met slecht volk afgeven; *m. endel*, zie ald.; *m. ḥamil*, de vrucht afdrijven; *m. idar*, zie ald.; *m. ingoes*, den nuis snuiten; *m. kaloewar nĕgari*, uit het land bannen; *m. maloe*, besnijden; *m. kĕbas*, de verdoofdheid der leden verwijderen, na lang zitten wat beweging nemen; *m. koekoe*, de nagels snijden of knippen; *bĕrboewang koekoe*, zich de nagels snijden, Sadj. Mal. 206; *m. mata*, een oog op iets houden, een oog in het zeil houden; *mĕmboewangkan nama*, zijn naam schande aandoen, zijn naam onteeren, Sj. Madli.; *m. njawa*, zijn leven wagen of voor iets opofferen; *m. obat*, schoten met los kruit doen; *m. oendi*, het lot werpen, z. *ondeh; m. pĕnat*, vergeefsche moeite doen; *mĕmboewang-boewang pal* en *m. b. pĕrai*, laveeren v. e. vaartuig; *m. roemah tangganja*, zijn huishouden opdoeken, aankant doen, er zich van ontdoen, Fasc. p. 43; *m. pĕrtapaännja*, zijne boetedoeningen doelloos aanwenden, Prab. Dj.; *m. sikap*, zie ald.; *m. sijal*, tegenspoed verwijderen b.v. door gebeden of tooverij, van een vaartuig enz.; *m. toedjoeh*, er zeven aftrekken; *m toedjoeh-toedjoeh*, er telkens zeven aftrekken, d.i. door zeven deelen; *mĕmboewang-boewang*, deelen in de rekenkunde; *boewangan*, wegwerpsel, verworpeling, verstooteling, banneling; *pĕmboewang*, verbanner, verstooter, afschaffer; *tĕrboewang*, verworpen, gebannen; *kaboewangan*, verwerpelijk; *pĕmboewangan*, verwerping; verbanning.

بوڠ **boewing,** zie *roewing.*

بوڠ **boenga,** bloem, bloesem, figuren, ornamenten; interest, rente, b.v. *boenga poekoel ĕmpat*, de jalappebloem, lett. de 4 uursbloem; *b. djĕroeḳ*, oranjebloesem; *b. ĕmas*, gouden bloem, die Trangganoe om de drie jaren als teeken van afhankelijkheid aan Sijam levert; *b. langsat*, naam van e. s. v. armband; *b. lajang-lajang*, de figuren op een vlieger; *b. tĕmpat tidoer itoe*, de ornamenten aan dat ledikant; *b. modal itoe*, de rente van dat kapitaal; *oewang itoe dalam saratoes sapoeloeh boenganja*, dat geld geeft 10 pct. rente; *b. tahoen*, jaarlijksche schatting, een gift van de eerstelingen van de rijstoogst aan de hoofden op Biliton; ook jaarlijksche rente; *makan boenga*, interest trekken of genieten; *mĕndjalankan boenga*, interest op interest genieten; *b. api*, vuurvonken, ook kunstvuurwerk; *b. angin*, zuchtje, koeltje (fig. opkomende toorn, v.d.Tn.); *b. pasang*, het opkomen van de vloed; *b. koekoe*, het maantje in de nagels; *ĕmas boenga koekoe*, geschenk v. e. bruidegom aan zijne schoonmoeder in het Palemb. Ik gis dat dit laatste moet zijn: *boewang koekoe; boenga tahi*, wrevelige, spijtige woorden, C. en S.; *boenga pamoer*, de figuren v.h. damasceersel; *b. rampai*, gemengde bloemen, ook bloemlezing uit geschriften; *b. sang-*

goel, een versiersel achter in het haar; *ditĕmpat boenga jang kĕmbang, disana kombang jang banjaḳ*, Sprw. waar een mooi meisje is, zijn ook veel vrijers; *b. merah*, Poinciana pulcherrima (Caesalpinées) d.l.Cr.; *b. ḳoeboer* = *kĕmbodja*, zie ald.; *b. asa*, e. enkele bloem; *b. soesoen*, e. dubbele bloem; *b. djĕpoen*, stokroos; *b. karang*, spons; *karang boenga*, bloemkoraal; *b. sakaki*, ééne bloem, als plant; *b. satangkai*, e. twijg m. bloemen, één enkele bloem, *b. sakarang*, een ruiker; *b. sakoentoem*, e. bloemknop; *b. sambau*, zekere steek bij het naaien, gelijkende op de bloem van het sambaugras; *b. tanah*, grondrenten; *bĕrboenga*, bloemen hebben, bloeien, van bloemen of figuren voorzien zijn, rente geven of opbrengen; *bĕrboenga taboer*, met gestrooide bloemen versierd, zooals b.v. sommig lijnwaad; *boenga-boengaän*, gebloemte, ook nagemaakte bloemen; *sĕbab kasih akan boenga satangkai mĕmboewang boenga satjeper*, uit liefde voor één enkele bloem een geheel bord met bloemen wegwerpen, Sprw. Dit wordt ook omgekeerd gebruikt, b.v. *sĕbab kasih akan boenga satjeper mĕmboewang boenga satangkai*, uit liefde voor een bord vol bloemen e. enkele bloem wegwerpen, H. Groel.; *boenganja disoentingkan, pangkalnja diberaḳkan*, de bloem steekt men in het haar, de plant ervan bekakt men, Sprw.; *limpar boenga, dibalas limpar tahi*, met bloemen werpen en met drek terug geworpen worden, Spr.; NB. voor de verschillende soorten van bloemen zie de woorden die als bepaling op *boenga* volgen.

بوڠر **boengar,** wat nog in den eersten toestand zich bevindt, eersteling, maagd, jongman; *boewah-boewah boengaran*, de eerste vruchten van het seizoen of van een jongen boom, eerstelingen.

بوڠر **boengoer,** e.s.v. boom met fraaie, paarsche bloemen, die goed hout voor scheepsbouw levert.

بوڠق **bongoḳ,** onevenredig dik; onevenredige dikte. Mĕn. dom, schaapachtig, onnoozel.

بوڠن **boengin,** modderig; *pasir boengin*, modderig zand, zand vermengd met modder, C. en S.

بوڤال **boepala,** Skr. Vorst.

بوڤاتي **boepati,** Jav. titel van e. landvoogd. Ook van den Vorst zelf met *sĕri* er voor. Mes. Kag.

بوڤڠ **bopeng,** erg door de pokken geschonden, pokdalig; zie *boeriḳ* en *tjĕrĕtjaḳ*.

بوق **boewaḳ;** *mĕmboewaḳ*, opborrelen van water uit den grond, van kokend water enz. in dikke wolken opstijgen, b. v. van rook uit een schoorsteen; zie *boewal*.

بوک **boeka,** ook *boekaḳ* en *boeka'*, open, geopend, wijd uit elkander of van elkander, breed, breedte, middellijn; *mĕmboeka*, openen, ontvouwen, uit elkander nemen, openbaren, ontdekken, aanvangen, ontginnen, ondernemen, op 't getouw zetten, b.v. *mĕmboeka topi*, den hoed afnemen; *m. toedoeng*, hoofddeksel of sluier afdoen; *m. kantjing*, losknoopen; *m.*

lajar, het zeil bijzetten; *m. tjap* en *m. mĕtĕrai*, ontzegelen; *m. kĕris*, de kris aflegg.; *m. pakaian*, ontkleeden, ontzadelen; *m. djalan*, een weg aanleggen; *m. tanah*, land ontginnen; *m. bitjara*, rechtsingang verleenen, een rechtsgeding beginnen; *m. poewasa*, de vasten eindigen; *m. rahasia*, een geheim openbaren, verklappen; *m. kĕdai*, een winkel opzetten; *m. nĕgari*, e. stad stichten; *mĕmboeka daripada mĕtĕrainja*, het zegel van een brief openbreken, H. Abd. p. 496 r. 1 v. o. mogelijk beter den brief ontdoen van zijn lak; *tĕrboeka*, geopend, ontdekt enz.; *mata tĕrboeka*, geopende oogen; *dĕngan tĕrboeka kapalanja*, bloots-hoofds; *măna jang tĕrboeka*, e. duidelijke beteekenis; *mĕmboekakan*, openmaken, opendoen; *mĕmboekakan toeboeh*, het lichaam ontblooten, Hik. Abd. 301; *mĕmboekaï*, voor iemand of iets opendoen; *pĕmboeka* en *pĕmboekaḳ*, ontginner, ondernemer; ook zetijzer voor een zaag; de volle uitdr. hiervoor is: *bĕsi pĕmboekaḳ gĕrĕgadji*, M.; *boekaḳnja ĕnam dĕpa*, de wijdte ervan (nam. van het vaartuig) was zes vadem; *djalan bĕsar boekanja ĕmpat dĕpa*, de groote weg is 4 vadem breed; *tiada bolih mĕmboeka mata*, men kon de oogen niet opendoen, voor ons: men kon de oogen niet openhouden, overdrachtelijk om de hevigheid van wind of regen aan te duiden; *tiada bolih mĕmboeka hidoeng*, men kon den neus niet openhouden (van den stank) H. Abd. 302, d.i. men moest den neus dichtknijpen; *tĕrboeka kĕtejaḳ*, met uitgetrokken baadje, ontbloot van het bovenlijf; volg. Pijn. niet met geheel opgeheven arm; *tĕrboeka hati*, goed gezind zijn; *mĕmboekakan agama*, e. godsdienst invoeren.

بوكت **boekat**, troebel, van water; *boekat likat*, zeer troebel; ook vol van, overdekt met, b.v.; *boekat orang dipadang*, de vlakte was overdekt met menschen; *boekat orang kapĕkan*, zwart van menschen, die naar de markt gaan. Mĕn. en Mal.; zie *boetaḳ*.

بوكت **boekit**, heuvel, berg; *boekit anaḳ*, heuveltje; *boekit lari-larian*, vluchtheuvel; *mĕmboekit*, zich als e. heuvel voordoen, de gedaante van een heuvel vertoonen, een heuvel vormen; *mĕmboekit anaḳ*, z. als heuveltjes, dus heuvelachtig, voordoen van een landschap.

بوكت **bokot**; *mĕmbokot*, met iets hards en buigzaams, zooals een geteerd zeildoek, overdekken, b.v. de goederen op het dek, om ze voor natworden te bewaren.

بوكر **bokor**, ook *tĕmbokor*, metalen kom zonder voet en met een breeden, platten rand. Zie *tĕmbokor*.

بوكر ? e. s. v. specerij? b.v. *sirih dan* بوكر *dan lada tjina dibĕlah tiga*, Atoer. Sat., 't kan ook *boegor* zijn en *pinang* of arekanoot beteekenen, zie ald. en voorb. H. Riau I p. 27 reg. 4 v. o.; en voorb. bij *tĕmbereng*. Geen enkel Wdb. heeft het. Mogelijk sirihkalk, verkort. van *kapoer boekoer*, e. s. v. zeeschelp, Jav.

بوكر **boekoer**, korrel, zie *boekoel* en bij *tĕmbereng*.

بوكر **bokor;** *waloeh bokor*, Jav. e.s.v. pompoen of kalebas, de groote, ronde, roode kalebas; *djĕroek bokor*, e.s.v. limoen met losse schil.

بوكغ **bokong,** het voorste naar achteren gekeerd, omgekeerd, b.v. van een baadje met de spleet van achteren, zooals een hansop of een kindernachtjapon; ook van e. proces, waarbij de beschuldigde als aanklager optreedt. Mĕn. bultig, bobbelig, gezwollen van de oogen. Zie *bokop*.

بوكغ **baukeng,** Scilla maritima, de zee-ajuin, d. l. Cr.

بوكف **bokop,** sterk gezwollen of opgezet van het gelaat, zoodat de oogen nauwelijks zichtbaar zijn. Mĕn. mollig.

بوكق **boekak,** zie *boeka*.

بوكل **boekoel,** korrel, = *boekoer*, b.v. *sapĕrti intan saboekoel*, als één juweelen steen, Mes. Kag.

بوكم **boekam,** zie *boengkam*.

بوكن **boekan,** het niet zijn, iets niet zijn, datgene niet zijn wat het woord, waarop het slaat, uitdrukt; geenszins; *boekan tĕmpatnja*, het is de plaats ervoor niet; *boekan orangnja*, het is geen persoon, d. i. het is een nul, een nonsens-kerel, in denzelfden zin ook H. T.; *boekan akoe jang*, ik ben het niet die; *boekan-boekan*, waar niets van aan is, niet bestaande, zonderling, onbestaanbaar; *pĕrkara jang boekan-boekan*, nonsens, zaken waar niets van aan is, zonderlinge zaken, ook zonder voorbeeld, b.v. *bodohnja boekan-boekan*, zijn domheid was zonder voorbeeld; *boekan boewatan*, buitengewoon, uitermate, letterlijk het is geen maaksel, of voorgewend; *boekan olah-olah*, id.; *boekan kĕpalang*, niet gering, d. i. uitermate, buitengewoon hevig enz.; *boekannja mati, lagi mati bĕnar-bĕnar*, niet slechts dood, maar wezenlijk dood. Dikwerf wordt het tweede gedeelte der uitdrukking als vanzelf sprekend weggelaten, b.v. *boekannja mati, lagi...*, v. d. W.; ook wordt *boekan* gebruikt in de beteekenis van: is het niet of is het niet zoo? b.v. *ĕngkau soeka makan madat, boekan*, je houdt van opiumrooken, is het niet zoo? *boekan adalah kalakoewannja sapĕrti orang mĕngantoek disorongkan bantal*, is hun gedrag dan niet als van een slaperig persoon, dien men een kussen onderschuift? Hik. Abd. p. 2.

بوكو **boekoe,** I. knoest, knobbel, gewricht, knokkel, geleding, klont, het fijne, de bedoeling, de meening, van een gezegde of brief; *b. tangan*, polsgewricht; *b. kaki*, voetgewricht; *b. lali*, de enkel, lett. de gevoellooze knobbel; *b. djari*, de knokkels; *boekoe tĕboe*, geleding van het suikerriet; *boekoe asam*, bovenkakebeen, mijn Schr.; *bĕnang boekoe*, garen in kluwen, niet op klossen; *boekoe bĕmban*, gesplitste, dikke, ronde knoop aan het einde van een touw, zooals aan een valreep; turksche knoop, ook *kapala lalat* of vliegekop genoemd; *boekoe mata*, de bult of knobbel boven het oog van e. olifant; *apa boekoenja soerat itoe*, wat is de bedoeling van

den brief? *bĕgitoelah boekoe boenji tjakapnja*, dat was de meening v. hetgeen hij sprak, C. en S.; *tĕpoeng bĕrboekoe*, klonterig meel; *bantal jang bĕrboekoe*, e. kussen met klonten, id. *inilah soeatoe boekoe dalam pĕroet sĕhaja*, dit is het wat mij dwars in de maag zat, Hik. Abd. 197; *boekoe*, ook bol van tin, suiker of opium, C. en S. en daarvoor ook als hulp-Telw. gebezigd; *garam saboekoe*, een korrel zout; *boewah pinang tiga boekoe*, drie stuks pinangnoten, v.d.W.

II. op Java Ned. boek, ook journaal, koopmansboek.

بوك **boga,** I. Skr. vermaak, verlustiging. 't Komt alleen voor in *djĕmpana pĕrgam boga*, draagstoel in den vorm eener pĕrgam-duif ter verlustiging, v.d.W.

II. Skr. e. s. v. demon. Maxw.

بوك **bauga,** de pelikaan, R. v. Eys en L. zie *boga.*

بوكت **bogot,** afschuwelijk, leelijk, Mĕn. id.

بوكر **bogor,** tronk van een dicht bij den grond afgehouwen aren-palm, volg. Jav. Wrb. gestorven aren-palm, die zijn kruin verloren heeft, de naam van het tegenwoordige Buitenzorg, omdat daar ter plaatse bij de ontginning in 1677 een menigte van die stammen werden gevonden.

بوكس **boegis,** Boegineesch; *orang boegis*, Boeginees, een volkstam, die het Zuiden van Celebes bewoont; *kaïn boegis dan kaïn mandar*, gestreepte stoffen die van Z.-Celebes komen en veel door de Maleiers worden gedragen.

بوكل **boegil,** naakt, zonder vederen, haar of kleeren; *tĕlandjang boegil*, ook *t. boelat*, moedernaakt, spiernaakt; *mĕmboegil*, veder- of haarloos worden, van dieren; *bĕrboegil*, zonder de gewone kleeren, sieraden of wapens zijn.

بوكم **bogam,** twee van zilver- of goudblik geknipte plaatjes aan de punt van een *tadjoeḳ*, e. s. v. kapsel.

بوكي **boegi,** het Eng. buggy; *karĕta boegi*, e. s. v. rijtuig met één paard, H. Abd. 263.

بول **bola,** I. = *bolaḳ*, mis, verkeerd, bezijden de waarheid, leugenachtig; *bola-baliḳ*, heen en terug; *pĕrbola*, bedriegerij, draaierij; *orang pĕrbola*, bedrieger; b.v. Moh. Han. Noer. Moh. *dĕngan pĕrbola adinda toewan poetri*, door de draaierij van uwe jongere zuster, mevrouw de prinses, Dj. Langk.; *saḳsi bola*, een leugenachtig getuige, valsche getuige; zie *bolaḳ.*

II. Port. bal, bol, kogel, inz. biljartbal; *maïn bola*, biljartspelen; *kamar bola*, koffiehuis, societeit met biljart.

بول **boewal,** I. opborrelen, bobbelen van het water, hetzij door koking of gassen of de beweging v. e. visch of de schroef eener boot, snoeven, opsnijden, bluffen, kouten, keuvelen, babbelen, b.v. *boewalnja tĕrlaloe bĕsar, tiada padan dĕngan roepanja*, C. en S.; *mĕmboewal basoeng*, zwetsen; ook overmoedig zijn; om den tuin leiden, v. d. W. ik gis dat dit eene

verwarring is met *bola* I, zie aldaar verder *boeweh* en *boewak*.

II. een bos of bundel b.v. van palmbladen, bamboe, die met rotan saamgebonden is; *boewal rakit*, de bundels bamboe v. e. vlot, C. en S.

بولت **boelat,** rond, bol, zonder hoeken of kanten, geheel, glad af, zonder meer, cirkel, wijd open van de oogen enz. b.v. *b. pandjang* of *b. boedjoer*, ellips; *b. torak*, cilinder; *b. pepeh*, plat en rond; *b. tjĕmboel*, rond als de knop van een deksel, stok of deur; *poesat boelat*, middelpunt van een cirkel; *kajoe boelat*, rond hout, zooals het van den boom komt; *bĕsi boelat*, ijzer in ronde staven; *tĕlandjang boelat*, moedernaakt, zie *boegil*; *moeka boelat*, een rond aangezicht; *dĕngan boelat hatinja*, van ganscher harte; *dimasak boelat-boelat*, in zijn geheel gekookt, d.i. zonder het eerst in stukken te snijden; *bĕrboelatkan hati*, zijn geheele hart op iets zetten, R. Chaib.; *boelat-boelat roepa nasarani*, geheel en al het voorkomen van Portugeezen; *bĕrsĕloewar boelat*, alleen maar een broek aanhebben; *mĕmboelat*, groote oogen opzetten, met groote oogen aanzien; *boelat boemi*, wereldrond, aardbol, ook de rondheid der aarde, H. Abd. enz.; *ēlmoe boelat boemi*, de wiskundige aardrijkskunde, id. p. 296; *satahoen boelat*, een geheel jaar, een rond jaar; *ikan boelat*, e.s.v. eetbaren zoutwatervisch.

بولت **bolot,** al wat dient om er iets haastig in te wikkelen, ook luier of luur; *mĕmbolot*, haastig inwikkelen, een kind in een luier wikkelen, haastig in elkander rollen van zeilen en derg.; zich in een net verwarren of wikkelen. Anderen spreken *boeloet* uit, zie *baloet*.

بولر **boelar,** witachtig verbleekt aan de iris, van een oog, hetzij het blind is of niet, v.d.W. licht van kleur, blauwgrijs van de oogen, P.; Mĕn. het branden v. d. oogen, b.v. als men niet geslapen heeft, pijnlijk aangedaan als men plotseling uit het donker in het licht komt.

بولر **boelir,** aar, tros, halm met aar; *mĕmboelir*, tot een punt draaien, van touw, een doek en derg.

بولر **boeloer,** I. geeuwhonger, hondshonger; Mĕn. gulzig, verzwelgend, veel vergend; *kaboeloeran*, uitgehongerd, verhongerd, door geeuwhonger overvallen, hongersnood, b.v. *hampirlah mĕndjadi kaboeloeran tahoen ini*, bijna was er dit jaar hongersnood geweest, C. en S.

II. = *aloer; boeloeran* = *aloeran*, waterleiding, geul, Mĕn. H. Bangka.

بولس **boeloes,** I. kaal, beroofd van takken, bladerloos, kinderloos; *boeloes dan baloe*, beroofd van kinderen en echtgenoot; *mĕmboeloeskan*, van kinderen berooven.

II. *boeloes-boeloes*, e.s.v. eetbaren zoutwatervisch.

III. Jav. e.s.v. zoetwater schildpad, die zeer groot kan worden en door de chinezen gegeten wordt.

بولس **bolos,** doorgebroken van een slaglinie; geraakt, bij het scher-

men. Mĕn. *boeloes*, mis, het doel niet geraakt hebbend, b.v. *tikam si-anoe dèn boeloeskan*, den steek van N.N. deed ik missen; = *mĕnjalahkan*, zie *salah*.

بولڠ **boelang,** I. samengedraaide doek, samengedraaid haar, haarwrong; *boelang hoeloe*, zulk een doek om het hoofd, ook gebruikt als liefkoozingswoord en voor hoofddoek van een Vorst, Hik. Indra Mĕng.; *b. bidang*, een zwarte hoofddoek, N. Sum.; *tali boelang*, een touw, dat men in plaats van een hoofddoek om het hoofd slingert; *boelang-boelang*, krans om het hoofd; *boewah boelang*, e. s. v. vrucht met pitten, Pĕl. Djin.; *daoen boelangan*, e. s. v. kleine bladeren vol doornen; e. s. v. doornstruik, C. en S.; *kajoe boelangan*, e.s.v. boom die een verfhout, *kajoe laka*, levert; *mĕmboelang*, omwinden, van iets om het hoofd of om de hand; samendraaien, samenfrommelen; *diboelangnja ramboetnja*, hij slingerde zijn haar als een touw om zijn hoofd; *mĕmboelang tangan*, de hand omwikkelen, voor een gevecht; *boelang-baling* v.d.W. beter *bolang-baling*, vertikaal in de rondte draaien, zooals de wieken van een molen. Zie bij *peloeroe*.

II. Mĕn. *boelang*, bindsel, *mĕmboelang*, aanbinden van de kunstsporen aan de pooten van een vechthaan; *boelang dagang*, bij den eenen haan aan den rechter-, bij den anderen aan den linkerpoot; *b. djangkil*, aan het zwakste van den poot; *b. tjipai*, aan den sterksten teen; *b. toendjoeh tiga*, tusschen de twee uiterste teenen; *b. lĕpas*, aan den top van den sterksten teen, Pad. bovenl. en ook in den Riouw-arch. zal wel aanbinden zijn door omwikkeling.

بولڠ **bolang,** zie *baling*.

بولڠ **bolong,** I. zwart, donkerblauw, al wat zwart is, onder anderen ook koolteer.

II. Jav. hol, uitgehold, doorboord; *mĕmbolongi*, doorboren, uithollen.

III. een stuk bamboe, gebruikt om water te dragen, gewoonlijk over de 5 voet lang.

بولق **bolaḳ,** verkeerd, onjuist, onwaar, van een gezegde, het mis hebben; *bolaḳkah kata patik*, had ik het mis, toen ik zeide? H.T. Hiervoor wordt ook *salah* gebezigd, H.T.; *bolaḳ-baliḳ*, zijne woorden verdraaien; *pĕmbolaḳ-baliḳ*, woordverdraaier; Jav. *bolaḳ-baliḳ*, heen en terug, heen en weer; *mĕmbolaḳ-baliḳkan*, iets om en om keeren. Zie bij *olaḳ*.

بولن **boelan,** de maan, maand; *sahari boelan*, de eerste dag van de maan en de eerste van de maand, ook de naam van een versiersel en een amulet in maanvorm; *ĕmpat bĕlas hari boelan*, de veertiende der maand; *boelan ĕmpat-bĕlas hari*, volle maan, lett. maan van 14 dagen; *boelan mati*, donkere maan; *toedjoeh hari boelan timboel*, eerste kwartier, H. Asm. Pat.; *b. timboel*, wassende maan; *anaḳ boelan*, afnemende maan, van 20—29, = Mĕn. *b. soesoet* en *tiroes boelan*, N. Sum.; *b. sahari*, de naam van een maanvormig gouden versiersel; *dapat*

boelan en *mělihat boelan*, de maandzuivering krijgen, ook *měmbawa boelan; b. poetoes*, voor goed ophouden daarvan door ouderdom; *boelan djatoh diribaän*, de maan valt op den schoot; als men dit droomt, wordt het als een voorteeken van geluk beschouwd; ook *kadjatohan boelan*, de maan op zich gekregen hebben; *b. pěrbani*, kwartiermaan, ook *lěngkongan boelan*, d. l. Cr.; *b. lěngkong*, een gehoornde maan, M. *b. poernama*, volle maan; *b. běharoe*, nieuwe maan; *b. badjoe*, de hals van een baadje of het daarvoor uitgeknipte stuk; *měmboelan*, bij maneschijn vischvangen; *boelanan*, op Java: maandelijksch, bij de maand, op Malaka *bilang boelan; běrboelan*, een maand overblijven, ook van een maan voorzien zijn, zooals de aarde; *pěnjakit boelanan* of *kaboelanan*, maanziekte, ook *anak boelan*, C. en S. Voor de twaalf maanden des jaars gebruikt de Maleijer de arabische namen als: *moeharram*, *safar*, *rabiōē 'láwal*, *rabiōē 'láchir*, *djoemadi 'láwal*, *djoemadi 'láchir*, *radjab*, *sjābán*, *ramadlán*, *sawál*, *dzoélkaïdah* en *dzoélhidjah*.

بولن **boeloen**, effen, glad, zonder vlekken, een vlekkelooze huid. C. en S.

بولو **bauloe**, e. s. v. kolombijnachtig gebak. Soorten zijn: *b. kodja*, *b. pěrangki* en *b. rěndang*.

بولو **boeloe**, haar op het lichaam, wol, vacht, vederen, dons, borstels, stekels; *boeloe babi*, varkenshaar, *b. boeroeng*, vogelvederen, *b. domba*, wol van schapen; *b. kapas*, dons; *b. roma*, de fijne huidhaartjes; *b. landak*, de pennen van een stekelvarken; *b. ajam*, kippeveeren, ook de naam van een eetbaar zeevischje; *boeloe ajar laoet*, e. s. v. spinachtig zeedier, welks lichaamsdeelen voor het meerendeel uit koraal bestaan; *boeloe pahat*, de eerste stoppelveeren aan de vlerken en staart van vogels, poddeveeren; ook het eerste dons in het aangezicht of op andere plaatsen v. h. lichaam, poddehaar, vlasbaard; *boeloe mata*, de oogharen; *b. těngkok*, nekharen, de manen van een paard; *b. rantai*, in de Lampongs een gordel met goud bezet, waarin de kris gedragen wordt; *hoelat boeloe*, een harige rups; *katjang boeloe*, e. s. v. harige boontjes; *daoen boeloe-boeloe*, e. s. v. heester, volg. C. en S e. s. v. klimplant, Tragia sp.; *kaïn boeloe*, stof van wol of haar, baai, flanel; *doewa boeloe*, haar van tweeërlei kleur, b. v. van een kat; *běrboeloe*, behaard, gevederd.

بوله **bolih**, van *běrolih*, kunnen, mogen, genegen zijn; *tiada bolih*, het kan niet of mag niet; *sabolih-bolih* en *sabolih-bolihnja*, zooveel mogelijk, zie bij *olih; maka bolih kompani běri blandja*, dan is de Compagnie wel genegen om subsidie te geven. Abd. *bolih* wordt soms voor *běrolih* gebruikt en omgekeerd, b. v. Ind. Poet. Sadj. Mal. p. ٣٥٩.

بوله **boeloeh**, het bamboeriet; soorten zijn: *b. akar*, *b. andoeng*, *b. bětoeng*, de groene, dikste soort, *b. doeri*, die vol dorens is en daarom voor omheining gebruikt wordt, *b. gading*,

dun en geel; *b. hitam*, zwarte bamboe, *b. kasap*, zeer ruw op het gevoel en gebruikt om er mee te schuren, *b. majang*, *b. oelar*, *b. padi*, *b. pĕliting*, *b. pĕrindoe*, bamboe met gaten, waaruit de wind tonen haalt evenals bij de eölusharp. Voorts *b. tali*, *b. tĕlor* of *b. tĕlang*, dun van hout en daarom gebruikt om er rijst in te koken; *boeloeh-boeloeh*, *b. rongkongan*, en *b. leher*, de luchtpijp, slokdarm; *boeloeh-boeloeh* ook buis, pijpje, b.v. aan een geweer om er den laadstok in te steken, *b.-b. darah*, hartslagader, slagader; *rantai boeloeh-boeloeh*, ketting, welks schakels op bamboegeledingen gelijken.

بولي **boelai,** I. albino, kakkerlak, geheel wit mensch of dier. Zie *saboen*.

II. = *boengĕlai*, e.s.v. boom, welks vruchten in lange, zwarte schachten groeien, evenals boonen. In Kelantan en Pĕtani *beka* en in Perak *boenglai* geheeten. Zie dit laatste.

بولي٢ **boeli-boeli,** kruik, flesch, met dikken buik en nauwen hals; *boeli-boeli minjak*, oliekruik, ook de kleine vetklier aan de Pope's nose of staartklier van vogels, zie *tjonit; boeli-boeli pĕngĕntjingan*, de pisblaas, v. d .W.; *boeli-boeli njawa*, liefkoozingswoord, leven van mijn ziel.

بوم **boem,** I. Arab. uil.

II. Ned. boom, scheepsboom.

بومر **boemoer,** ook *boemoe*, iemand in het bezit van geheime middelen tot genezing of het doen ontstaan van ziekten, geneesheer, toovenaar, dierentemmer, vanger van wilde beesten, olifantenjager of dooder. Zie ook *pawang* en *doekoen*. NB. Volg. C. en S. wordt *boemoer* gebruikt evenals ons doctor, b.v. *boemoer Maḥmoed*, Dr. Maḥmoed, altijd voor inl. geneeskundigen.

بومو **boemoe,** zie *boemoer*.

بومي **boemi,** Skr. de aarde, aardbol, aardbodem, de grond; *langit dan boemi*, hemel en aarde; *orang boemi*, de oorspronkelijke bewoners van een land; *boemi poetĕra*, inboorling, Pad. bovenl.; *boemi astana*, land en paleis, voor plaats waar een Vorst thuis behoort, zijn vaderland, o. a. Hik. Indra Mĕng. en and.; *mangkoe-boemi* = *bĕndahara*, rijksbestierder.

بون **boen,** groote doos van tin of koper, ter bewaring van betelbladeren en tabak, Abd. sch. Wrdb.

بونا **boena,** e.s.v. zoutwatervisch, ongezond om te eten en voor kraamvrouwen zelfs gevaarlijk, v. d. W.

بونت **boenoet,** e.s.v. boom, welks bast voor kleeding dient en die zeer fijnen bloesem draagt, vandaar *hoedjan boenoet*, fijne motregen.

بونه **boenoeh;** *mĕmboenoeh*, dooden, ombrengen, vermoorden, uitdoen van vuur, licht of schrift, stoppen v. e. gat, snoeren van den mond; *mĕmboenoeh dĕngan sadjahat-djahat boenoeh*, met den meest wreeden dood ombrengen, Saif Dzoel.; *m. botjor*, een lek stoppen; *m. pĕrkataän orang*, iemand den mond snoeren; *pĕmboenoeh*, moordenaar, doodslager, dooder, ombrenger, ook het middel om te dooden of om te brengen. Verder: afsluiting, eindstuk, b.v. *pĕmboenoeh*

bĕlat, de staketsels, die in V-vorm vóór aan een fuik worden geplaatst om de visch in de richting van die fuik te leiden, C. en S.; *boenoehan*, doodswaardige, ellendeling, iemand die op den dood zit; *boenoehan loewar*, *b. pari* en *b. mati*, heeten de drie afdeelingen van een groote fuik; *bĕrboenoeh-boenoehan*, onder elkander moorden, elkander onderling dooden; *boenoeh-mĕmboenoeh*, elkander dooden van twee partijen, over en weer elk. dooden; *pĕboenoehan*, de plaats van den moord of van de terechtstelling.

بوني **boeni,** I. *tĕrboeni* en *sĕmboeñi*, verborgen, verscholen, namelijk verborgen in de beteekenis van weggestopt; in de bet. van bedekt, beschut is het *lindoeng*, ook verzaken bij het kaartspel; *bĕrsĕmboeni*, zich verschuilen, zich verborgen houden; *tĕrsĕmboeni*, verscholen of verborgen zijn; *mĕmboenikan* en *mĕnjĕmboenikan*, iets verbergen, wegstoppen, helen, verhelen, verduisteren, verdonkeremanen; *hantoe boenian*, e. s. v. spook, dat alleen aan verdwaalden verschijnt, volg. v. d. Tn. kan men het wel hooren, maar niet zien; *pĕmboeni*, wie verbergt, heler; *djangan toewan boenikan kapada bonda*, verberg het voor moeder niet. Prab. Dj.

II. e. s. v. boom met kleine, ronde, zure, doch eetbare vruchten aan trossen, die eenigszins onze aalbessen vervangen. Op Java *oeni* genoemd, volg. v.d.Tk. *woeni*, Jav. *hoeni*, Soend.

بونين **boenen?** b.v. *djika orang laki-laki ataw boenen, maka dihantarkannja sirih pinang sĕlang-sĕlang toedjoeh hari tiada bolih pĕrĕmpoewan itoe bĕrlaki laïn*, Oend.

بوه **boewah,** vrucht, bol, knop; ook gebruikt als hulp-Telw. bij het opnoemen van het aantal der voorwerpen, die onder geen bepaalden vorm te brengen zijn, zooals b.v. huizen, meubels, vaartuigen, landen, steden, steenen, bergen, meren, vijvers, wolken, volkstammen en geslachten. Verder komt het in verschillende fig. beteekenissen voor, b.v. *boewah bĕtis*, de kuit van het been; *b. tangan*, geschenk bij aankomst op een plaats, zoowel aan meerderen als aan kennissen, ook voor kinderen, Moh. Han.; *b. pĕler*, de zaadballen; *b. pinggang*, de nieren, Mĕn. *b. poenggoeng*, id. volg. C. en S. zijn dit de nieren van een dier; *b. lĕngan*, de biceps, de tweehoofdige spier, C. en S.; *b. hoeloe*, e. s. v. luchtig gebak, zie *bauloe; b. badjoe*, de knoopen van een baadje; *b. sakati mona*, e. s. v. aromatisch vruchtje, ter grootte van een peperkorrel, dat soms bij den bétel gekauwd wordt; *b. tjatoer*, de stukken van een schaakspel; *b. pareh*, dobbelsteenen; *b. kata*, datgene waarover men spreekt; *b. kĕras*, e. olie-bevattende noot, op Java *kĕmiri* geheeten; *b. sĕrah*, de kinderpokken; *b. moeloet*, waarover veel gesproken wordt, het onderwerp van de praatjes; *b. rĕngas*, de vrucht van de rĕngas, ook e. s. v. versnapering, die daarop gelijkt; *b. malaka*, de vrucht van den malaka-

boom, die kogelrond is; ook e. s. v. versnapering, die daarop gelijkt; *bagai dimakan boewah malaka*, fig. als door een kogel getroffen; *b. molong*, e.s.v. versnapering; *b.sĕnapang*, geweerkogel; *b. mariam*, kanonskogel; *b. hati*, uitdrukking van liefkoozing; *b. timbangan*, gewicht om te wegen; *b. pantat*, de billen; zie voorts het woord, dat als bepaling achter *boewah* komt, ook voor de verschillende soorten v. vruchten; *bĕrboewah*, vruchtdragen, nakomelingen hebben, b.v. *bĕranaḳ-bĕrboewah*, kinderen en nakomelingen hebben; *bĕrboewahkan*, tot vrucht hebben, als vrucht voortbrengen; *bĕrboewahkan ĕmas*, gouden vruchten dragen; *boewah-boewah*, verschillende vruchten; *b.-b. hidoep*, versche vruchten; *b.-b.kĕring*, gedroogde vruchten; *boewah-boewahan*, fruit, ooft, ook wel eens vruchtboomen. Zie ook *saoedara*.

بوه **boewih**, schuim; *b. boewal*, waterbel; *sorong boewih* = *djolong-djolong pasang*, getij twee of drie dagen na doodtij; *bĕrboewih*, schuimen; *bĕrboewih moeloet*, schuimbekken.

بوهر **boehoer**, Mĕn. knoop, kronkel in touw of darm, bult op het lichaam enz. *bĕrboehoer*, met e. knoop, in de knoop; *mĕmboehoer*, een knoop leggen of maken; *boehoer sentaḳ*, knoop, die met e. ruk is los te maken.

بوهغ **bohong**, leugen, grover dan *doesta; mĕmbohongkan*, iets heeten liegen, iemand voor een leugenaar uitmaken; *pĕmbohong*, leugenaar; *bĕrboewat bohong*, leugens dichten, Prab. Dj., ook iem. wat wijsmaken, Mes. Kag.; *mĕmbohongi*, beliegen, iemand voorliegen, wat wijsmaken, H. Boedj.; *mĕmbohongkan*, voor leugen verklaren, logenstraffen; zie ook *lawaḳ*.

بوي **boewai**, I. schommelen, wiegen, slingeren; *boewaian*, schommel, hangende wieg, hangmat; ook slinger, waarmede men steenen werpt. M.; *boewaian djam*, slinger v. e. uurwerk.

II. *bĕrboewai*, snappen, babbelen, keuvelen, Max. Zie *boewal*.

بوءي **boeï**, Ned. de boeien, gevangenis.

بوي **boja**, I. uit elkander, van dingen, die eerst aan een koek of pak bij elkander waren, zooals tabak, papier en derg. niet meer een lichaam, stapel of hoop vormen.

II. een oud tinnen stuk van $^1/_{10}$ dollar, Max. vroeger in Peraḳ in gebruik.

بويت **boejoet**, I. beven, bibberen van ouderdom; oud-overgrootvader of moeder; volg. C. en S. achter-achterkleinkind (?) = *pijoet; paḳ boejoet*, bibberend oudje; *kaboejoetan*, beving, bibbering van ouderdom.

II. eig. *boejoed*, Jav. verboden, datgene waarvan men zich volgens de *ădat* te onthouden heeft; zie *pĕmali* en *pantang*.

III. een groote maag, C. en S.

بوير **boejar**, Batav. vloeien van papier; *kartas boejar*, vloeipapier.

بوير **boejir**, e. s. v. vogel, M.

بويس **bojas**, = *bĕrdoes*, zie ald.

بويغ **boejoeng**, I. waterkruik met

dikken buik, nauwen hals en wijden mond; urn, vaas, S. R.

II. *siboejoeng*, die knaap, die jongeling, tot of van een jongman, wiens naam men niet kent of noemen wil, Pad. bovenl. Van een meisje zegt men in dat geval: *si-jang* of *si-opiķ*, C. en S.

بويغ **boewing,** zie *roewing.*

بويق **bojaķ,** droog; geur- en smakeloos, zooals b.v. verlegen tabak; ook fig. van personen: droog, saai.

بويل **boewil,** e.s.v. boom, welks hout gebruikt wordt voor binnenhuisbouw.

بوين **boejan,** Bawean, e. eiland ten N. van Java; *orang boejan*, Baweanner. In de Str. Settl. worden de Baweanners meest voor koetsier gebruikt.

بوني **boenji,** I. geluid, klank, inhoud van een geschrift, klinker, vokaal; *boenjinja*, het geluid ervan, ook luidende, meldende; *bĕrboenji*, geluid geven, inhouden; *bĕrboenji batoe*, *bĕrboenjilah dia*, hij gaf zoo min geluid als een steen; *boenji soewara*, het geluid van de stem; *boenji soerat*, de inhoud van een brief; *boenji tjina karam*, het geluid v. chinezen die schipbreuk lijden, d.i. een groot lawaai; *satĕngah bagai boenji koewau*, *satĕngah bagai boenji ĕnggang*, sommigen zeggen zus, anderen weêr zoo, v.d.Tn.; *boenji-boenjian*, muziek, ook de muziekinstrumenten; *tali boenji-boenjian*, muzieksnaar; *saboenji*, eensluidend, van hetzelfde geluid, van denzelfden inhoud; *mĕmboenjikan*, uitspreken, b.v. van letters enz.

II. Zie *boeni* I.

بوڇر **bonjor,** pappig, v. vruchten, dierlijke lichamen en alles wat in normalen toestand vast of hard is; zie *kopjor.*

به **bah,** van *sĕbah*, sterke toevoer van water uit de bovenlanden en daardoor ontstane overstrooming, = *bandjir* op Java; *ajar bah*, overstrooming door water van de bovenlanden; *moesim bah* = *moesim bandjir.* Het wordt ook overdrachtelijk gebr. b.v. *chabar itoe soedah bah sarata pĕkan*, dat bericht heeft de geheele markt overstroomd; *bah sangat sampah ini*, C. en S. Zie ook *sĕbaķ*, *ampoeh* en *kodjoh.*

به **bihi,** Arab. zie *bi.*

بهادري **bahadoeri,** Perz. zeer dapper, ridderlijk, wat een held toekomt; *bintang bahadoeri*, ridderorde.

بهادي **bahadi,** = *badi* I, zie ald.; *bahdi orang*, *bahdi roesa*, *bahdi harimau*, de doode wezens die de *bahdi* veroorzaken. Een onverwachte rilling, die men krijgt, wordt toegeschreven aan die oorzaak; *boewang bahdi*, een gedeelte van de ingewanden van het wild aan de honden geven, opdat de jager niet door de *bahdi* getroffen worde. C. en S.

بهار **bahár,** Perz. de lente.

بهار **bahara,** Skr. I. zeker gewicht van zeer verschillende zwaarte, al naar gelang van de waar en het land, waar het gebruikt wordt, varieerende tusschen drie en twaalf ind. cente-

naars of *pikoel*, b.v. van *agar-agar* 12 pikoel; van welriekend hout 6 pikoel; van *tripang* 3 pikoel enz. Als goudgewicht = 10 kati, of $7^1/_4$ kil. goud. Op het schiereil. Mal. is de *bahara* = 3 *pikoel* of 400 Eng. ℔.

II. de romp of buik van een vaartuig, b.v. *baïk bĕnar baharanja*, de romp van dat vaartuig is bijzonder goed, Mal. Sam.; *ini bĕharoe satĕngah bahara naïk papan*, pas ter helft van de romp zijn de planken opgetrokken, id.; *toelak bahara*, scheepsballast, nam. dat wat de romp in het water terugduwt, zoodat het vaartuig vast ligt.

بهارو **bĕharoe,** ook *baroe*, nieuw, versch, nieuwelings, pas, eerst, nauwelijks; *orang bĕharoe*, nieuweling, nieuw aangekomene, nieuwgast, baar; *roti bĕharoe*, versch brood; *b. sakarang*, nu pas, nu eerst; *bĕharoe tadi*, zooeven pas; *bĕharoe-bĕharoe*, nieuwelings, als men pas met iets begint, H. Abd. 165; *bĕharoe-bĕharoewan*, nu pas voor het eerst, dit is de eerste maal dat, b.v. *bĕharoe-bĕharoewan kakang adji bĕradoe tĕngah hari*, het is voor 't eerst, dat onze vorstelijke ouderbroeder op den middag slaapt, Prab. Dj.; *mĕmbĕharoeï*, vernieuwen; *kabĕharoean*, nieuwheid; *pĕmbĕharoean*, vernieuwing.

بهاري **bahari,** I. Perz. tot de lente behoorend, liefelijk, schoon, ook equinoxiaal, b.v. *ṭofán jang bĕhari*, een equinoxiale storm, C. en S., lente- of herfststorm, M. In gedichten ook = *bĕharoe* om het rijm.

II. oud, eerwaardig; *radja jang bĕhari*, de oude of eerwaardige Vorst, in gedichten.

بهاس **bĕhasa,** I. Skr. taal, spraak; welgemanierdheid, beleefdheid; wijze, manier, trant, b.v. *bĕhasa Mĕlajoe*, de Maleische taal; *tahoe bĕhasa*, welgemanierd zijn, weten hoe zich te gedragen jegens anderen; *koerang bĕhasa*, ongemanierd, onbeleefd; *bĕhasa sahari-hari*, de dagelijksche omgangstaal; *mĕlanggar b.* en *mĕlangkah b.*, in strijd met de beleefdheidsvormen; *mĕmbĕri istina bĕhasa*, iemand behandelen zooals het hem naar zijn rang toekomt; *boedi bĕhasa*, beleefdheid, goedheid v. e. meerdere tegen minderen; *bĕhasa dalam*, de hoftaal; *b. balik*, e. s. v. dieventaal, daarin bestaande, dat men de woorden omkeert; *b. sin*, e. dito taaltje, dat ontstaat door de س tusschen en achter elken klinker in te voegen; *bĕhasa katjaukan*, de gemengde, onzuivere taal, basterdtaal, ook *b. tjampoer baoer* en *b. tjampoer gaoel*, het zoogenaamde laag Maleisch; *b. djawi*, de landtaal; *b. haloes*, de gekuischte taal; *b. pasar*, markttaal, straattaal; *bĕralih bĕhasa*, van toon veranderen; *bĕrbĕhasa*, zich bij het spreken bedienen van b.v. *bĕrbĕhasa toewankoe*, zich bij zijn spreken bedienen v. h. woord: Uwe Majesteit; *bĕrbĕhasa dĕngan bĕhasa mĕlajoe*, zich bij het spreken bedienen van de maleische taal, Sadj. Mal. p. ۱; *mĕmbĕhasakan*, in de taal gebruiken, door een woord of gezegde uitdrukken, met een woord of gezegde bejegenen; *pĕrbĕhasa*, spreekwijze, spreekwoord;

pĕrbĕhasaän, uitdrukkingen, waarvan men zich onder zekere omstandigheden moet bedienen, ook gewoonte, gebruik, étiquette, b.v. *itoelah pĕrbĕhasaännja orang Arab*, Am. Hamz.; *bĕhasa-bĕhasaän*, dagelijksche spreekwijzen, H. Abd. 391, de beleefdheidsuitdrukkingen, Pĕl. Abd. In het oorspronkelijke staat er *basahan*, zie bij *basah; bĕrbĕhasa*, ook salueeren bij het schermen enz.; *makan bĕhasa orang goenoeng*, op de manier der bergbewoners eten, Prab. Dj.

II. licht, zacht, een weinig, b.v. *gila bĕhasa*, een weinigje gek, zich wat te dartel aanstellen, R. Chaib.; *sĕpoe-sĕpoe bĕhasa*, zacht en liefelijk v. den wind; *pĕloehnja rembes-rembes bĕhasa*, zijn zweet brak zacht uit; *ramboetnja koesoet-koesoet bĕhasa*, heur haar was een weinig in wanorde; *matanja baloet-baloet bĕhasa*, hare oogen waren een weinig gezwollen; *merah-merah bĕhasa*, een weinig rood gekleurd, R. Chaib.; *tjondong bĕhasa*, eenigszins hellen. Meestal wordt het Bijv. nw. daarbij verdubbeld of herhaald; *maloe-maloe bĕhasa*, e. weinig beschaamd of verlegen.

بهاكي **bĕhagi,** deel, deelen, aandeel; *mĕmbĕhagi*, deelen, geven bij het kaartspel, ook geven, toestaan, toelaten in het algem. doch dan meestal باكي geschreven, zie ald.; *mĕmbĕhagi-bĕhagi*, in velen deelen, meedeelen, weggeven, b.v. *djika bĕrolih nasi, djangan kita bĕhagi-bĕhagi orang*, als we rijst krijgen, moeten we niets daarvan aan anderen geven, Asm. Pati; *mĕmbĕhagikan*, verdeelen, toedeelen; *doewa bĕhagi*, twee deelen, dubbel, eens zoo groot of veel, b.v. *mĕndjadi doewa bĕhagi kamaloewankoe*, zoodat ik nog eens zoo erg beschaamd werd; *dibĕhagi tiga*, in drieën gedeeld worden, door drie gedeeld worden; *tĕrbĕhagi atas tiga bĕhagi*, in drie hoofdstukken verdeeld; *sabĕhagi lagi* of *s. poela*, en nog iets, daar komt nog bij; *bĕrbĕhagi*, verdeeld zijn; *bĕhagian*, deel, aandeel, part, gedeelte, lotsbedeeling; *dalam sapoeloeh bĕhagian satoe*, een tiendedeel; *ĕmpat bĕhagi jang tiada tahoe dan sabĕhagi jang tahoe*, vier vijfden konden niet, één vijfde kon wel; *minta bĕhagi*, verzoeken om iets over te doen tegen betaling, aan iemand, die er geen koopman in is, zooals wij tegen een kennis zeggen: doe me wat van je sigaren over; op Malaka gebruikt men *bĕhagi* = *bĕri; ada poela dikasih bĕhagianmoe*, dan zal jij je portie wel krijgen, nam. je straf, I. J. 168; *pĕrbĕhagian*, deel, aandeel, I. P., verdeeling, kaartgeving, v.d.W.; *bĕhagian pĕmĕrentahan* bestuursafdeeling, departement, ministerie; *bĕhagian tanah*, gedeelte van een land, afdeeling; *pĕmbĕhagi*, deeler, verdeeler.

بهان **bĕhana,** geluid, klank, weergalm; *mĕnghamboerkan bĕhana*, geluiden strooien, dichterl. uitdrukking voor spreken, ook *bĕrbĕhana* en *bĕrbana*, Sj. Madli.

بهاي **bĕhaja,** Skr. gevaar, nood; *b. pĕngarangan*, nakend of dreigend gevaar. M. Ik gis: denkbeeldig ge-

vaar. Zie Mĕn. wdb.; *mara-bĕhaja*, leed en gevaar, allerlei gevaren; *pada koetika bĕhaja*, op het oogenblik van gevaar; *mĕloepoetkan daripada bĕhaja*, aan het gevaar doen ontkomen, uit gevaar verlossen; *mĕmbĕri bĕhaja*, gevaar doen ontstaan; *bĕrbĕhaja*, gevaarlijk, in gevaar zijn; *tĕmpat bĕrbĕhaja*, gevaarlijke plaats.

بهترا **bahtĕra,** Skr. vaartuig, schip; *b. nabi Noeḥ*, de arke Noachs; *b. nabi Moesa*, het biezen kistje, waarin Mozes als kind werd gelegd.

بهر **bahar,** Arab. uitmuntend in schoonheid; zie *bahari.*

بهر **bĕhor,** vergaan, verrotten, C. en S.

بهرام **bahrám,** de naam van een perzisch Vorst en afstammeling der Sassaniden, de uitvinder der dichtkunst en van het rijm.

بهڠ **bĕhang,** deel, portie, aandeel, b.v. *pĕkĕrdjaän ini baïk kita bĕrbĕhang; bĕhang tĕman*, mijn deel; *kamana kamoe lari, bĕhang akoe djoega*, waarheen gij ook vlucht, gij zijt toch mijn deel, ik krijg je toch, C. en S.

بهق **bahaḳ,** Arab. huiduitslag, ringworm, e. s. v. melaatschheid.

بهكن **behkan,** ja, wat meer is; ja, zoo is het; *behkan ataw boekan*, is het zoo, of is het zoo niet; *daripada behkan itoe*, op grond van die bevestiging (des profeets). M.

بهكي **bĕhagia,** Skr. geluk, heil, gelukzaligheid; hiervan *baginda*, zie ald.; *bĕrbĕhagialah*, welgelukzalig! *bĕhagia ĕngkau datang* = *salamat datang*, wees welkom! *anaḳ jang bĕrbĕhagia*, een gelukskind; *jang bĕhagia dan jang tjilaka*, de gelukkigen en de ongelukkigen; *apa garangan bĕhagia hamba*, hoe groot is toch mijn geluk!

بهمي **bahmi,** = *bami*, zie ald.

بهوا **bahwa,** Skr. ook *bahoewa*, het wezen van iets; *dĕngan sabahwa*, wezenlijk, inderdaad, waarlijk, werkelijk, naar den aard, b.v. *kalakoewannja manis dĕngan sabahwa*, hare gedragingen waren wezenlijk lief, Ibr. b. Chas.; *roepanja eloḳ manis sabahwa*, haar voorkomen was inderdaad schoon en lief; *bahwa-sasoenggoehnja*, voorwaar! soms verkort tot *bahwa-sanja; bahwa sasoenggoehsoenggoehnja*, voorwaar, voorwaar! NB. brieven en officieele stukken vangen met het woord *bahwa* aan, waar het met voorwaar kan vertaald worden of door een hoofdletter teruggegeven. Voor bijzinnen is het ons Voegw. dat.

بهواسن **bahwasanja,** zie *bahwa.*

بهي **bahi,** Arab. schoon, glanzig, helder, sierlijk.

بهين **bĕhena,** ook *bena*, Perz. bijzonder, iets bijzonders, uitnemend, erg, zeer; meestal met de ontkenning *tiada*, b.v. *tiada bĕhena*, niet bijzonder; *tiada bĕrapa bĕhena*, niet al te zeer; *bĕrhati bena*, het al te zeer zich aantrekken; *mĕmbĕhenakan*, = *mĕngendahkan*, notitie nemen van, van belang achten, Pĕl. Djin.; *apa bĕhena kapadanja*, wat voor bijzonders is dat voor hem.

بي **beja,** I. tol, belasting, inko-

mende rechten, cijns, accijns; *tjoekai dan beja*, belasting en inkomende rechten, allerlei belastingen; *tiada kĕna tjoekai dan beja*, vrij van rechten of belastingen; *mĕmbejakan*, cijnsbaar maken, veraccijnsen; *mĕlarikan beja*, smokkelen; *mĕmoengoet beja*, belasting innen; *pĕbejaän*, meestal verkort tot *pĕbejan*, tolkantoor, kantoor van in- en uitgaande rechten; *pĕmoengoet beja*, ontvanger.

II. *bija*, e. s. v. schelpdier, welks schelp of horentje ook voor pasmunt gebruikt wordt; *bija sabĕlah*, de naam van e. s. v. kinkhoorn. M.

III. *bia-bia*, e. s. v. boontjes. Mĕn. e.s.v. plant, waarvan de bladeren als bloedstelpend middel gebr. worden.

بيادب **biádab,** Perz. onbeleefd, ongemanierd, onfatsoenlijk, van *bi*, niet, en *ádab*, welgemanierd; = *koerang adjar*, Mal.

بياس **biasa,** Skr. gewoon, gewend, ervaren; in gebruik, gewoonte; *mĕnghilangkan biasa*, een gewoonte afwennen; *biasa dĕngan*, gewoon zijn aan, omgaan met; *biasa pada sĕndiri dibawa pada orang*, zooals hij zelf gewoon is te doen, denkt hij van anderen, d. i. zoo de waard is vertrouwt hij zijne gasten, B.R. bĕs. 260; *mĕmbiasakan*, gewennen, aanwennen, tot gewoonte maken; *kabiasaän*, gewoonte, geoefendheid.

بياڤري **biapĕri,** Skr. handelaar, koopman. Mĕn. rechtsgeleerden.

بيان **baján,** Arab. duidelijk, klaar; opheldering; *mèmbajánkan*, verduidelijken, verklaren, uiteenzetten, ophelderen, mededeelen, = *mĕnjatakan*.

بياوس **biawas,** alleen in *djamboe biawas*, de witte *djamboe bidji;* zie bij *djamboe*.

بياوق **biawak,** leguaan, e. s. v. zeer groote hagedis, die gegeten wordt; soorten zijn: *b. poeroe*, *b. gabok*, *b. sĕroeni*, *b. tĕmbaga* en *b. poenggoer;* deze laatste heeft een korten staart; *mĕmbiawak*, z. als e. leguaan voordoen, d. i. op den buik voortkruipen, zooals b.v. een dief; *poeroe biawak*, zie bij *poeroe; bagai lidah biawak*, als de tong van een leguaan, d. i. dubbeltongig, omdat die gespleten is.

بياون **biawan,** e. s. v. eetbaren zoetwatervisch, welks kuit gezouten in den handel wordt gebracht.

بياي **biaja,** Skr. uitgaven, kosten, vertering, onderhoud, rantsoen, levensmiddelen voor e. bepaalden tijd, kost; *mĕmbiajakan*, uitgeven voor, de kosten doen, verteren van zijn geld, tot onderhoud geven van; *mĕlĕbihkan biaja*, het rantsoen grooter maken; *biaja tiap-tiap hari*, het rantsoen van elken dag; *lĕbih daripada biaja makanan*, meer dan het gewone rantsoen levensmiddelen. M. Zie ook *bĕlandja*.

بيبت **bebet,** I. *mĕmbebet*, met de vingertoppen of vingers iets, dat hangt, vasthouden, dragen, b.v. *dibebetnja laloe dibawanja lari*, hij hield het tusschen de vingers en ging er mee op den loop.

II. e.s.v. kleinen, geelachtigen vogel, C. en S. Mogelijk fout voor *pipit*.

III. *bibit*, Jav. zaad, plantjes ter overplanting, = *bĕnih*, zie ald.

بيبر **bebar,** Mĕn. uitvliegen, door elk. vliegen, verspreid, verstrooid van de menigte. Zie *bĕbar* en *boebar*.

بيبر **bibir,** lip v. den mond, rand, zoom, de lippen van iets; *bibir mata*, de ooggranden; *b. tjawan*, rand v. e. beker; *b. djoewih*, hanglip; *b. pĕrahoe*, boord van een vaartuig; *b. kanan*, stuurboord; *b. kiri*, bakboord; *minjak bibir*, lippenzalf; *mĕngatoepkan bibir*, de lippen sluiten; *bibiran*, babbelaar, L.

بيبس **bebas,** vrij, frank, ongehinderd, onbelast, vrij van belasting, vrij entrée, vrijheid; *minta bebas*, de vrijheid verzoeken om iets te doen, vrijheid van handelen vragen; *mĕmbĕri bebas atas kasoekaän mĕndjoewal dan mĕmbĕli*, vrijheid verleenen om naar goedvinden handel te drijven; *nĕgari itoe dibebaskan kapada bangsa inggris*, en den engelsehen vrijen toegang verleenen tot die steden. H. Abd. p. ٥٣٨; *kabebasan*, vrijheid; *tĕmpat kabebasan*, e. publieke plaats, voor ieder toegankelijk. Zie ook *mardaheka*.

بيبق **bebek,** Jav. eend, = *itik*, zie ald.; *bebek diwoeroek ngĕlangi*, e. eend zwemmen leeren. Jav. sprw. *daoen tjakar bebek*, e. s. v. plant met geneeskrachtige eigenschappen.

بيبي **bibi,** jongere zuster van vader of moeder, tante, ook als aanspraakswoord voor eene vrouw van middelbare jaren.

بيت **bait,** I. Arab. huis, woning; *baitoellah*, het huis Gods; *baitoe 'lharám*, het heilige huis, d. i. de tempel te Mekka; *baitoe'lmál*, schathuis, de openbare schat, de schatkist; *baitoe-'lmoekaddas*, het geheiligde huis, d. i. Jeruzalem.

II. vers, dichtregel, b.v. *bĕrbait*, in verzen spreken, I. J. 19; *bajan bĕrbait, noeri tjĕrita*, de parkieten zeiden verzen op en de papegaaien vertelden, B. S.

بيت **beta,** ik, mij, b.v. door Vorsten tot hunne gelijken gebruikt of tot minderen om die te eeren, b.v. den rijksbestierder en in den Molukschen Archipel steeds als pers. Vrnw. 1e pers.; *mĕmbeta*, met gebruik van *beta* iemand aanspreken; volgens v. d. W. ook met elkander kouten, keuvelen, zie *bait* II.

بيت **bioet,** I. verergering eener ziekte door nalatigheid, v.d.W. zie II.

II. onwillig, weerspannig, zoowel van menschen als dieren, C. en S.

بيتت **betet,** Jav. parkiet, = *sĕrindit; b. ngamok*, cacatou en colère.

بيتڠ **biting,** Jav. spijltje of scherpe pen van bamboe, speetje; *bamboe haloes jang dibikin tadjam hoedjoengnja*. Batav.

بيتق٢ **betek-betek,** naam van een vogel, e. s. v. groote groene parkiet, d. l. Cr. en C. en S., ook e. s. v. vlieger in den vorm van dien vogel. Zie *betet*.

بيتل **bital,** een matras, C. en S.

بيتة **biteh,** e.s.v. boschboom, van welks vrucht men een eetbare olie vervaardigt, C. en S.

بيتي **biti,** I. hofjuffer van voorname afkomst en nog niet huwbaar; *biti-biti*, jonge vrouwelijke hofbeambten; *biti pĕrwara*, kinderjuffers, gouvernantes aan h. hof. Zie ook *bint.*

II. Skr in de samenstelling *tanda biti*, overtuigend bewijs, corpus delicti in rechten, overtuigingsstuk.

بيجق **bidjaḳ,** verkorting v. *bidjaḳsana*, wijs, verstandig, bekwaam, voorzichtig, beleidvol; *kabidjakan*, bekwaamheid, beleid, voorzichtigheid, wijsheid.

بيجن **bidjan,** e. s. v. oliegevend zaad, dat ook bij de spijsbereiding gebruikt wordt, sesamum indicum, = *widjen*, Jav. Zie *lĕnga* en *bidji.*

بيجه **bidjeh,** tinerts, ook zilvererts; volg. and. *bidjai.* Volg. C. en S. *bidjih*, erts in het algemeen, b.v. *laloe ditjoetji bidjih sĕrta mĕmboewang amangnja*, zie bij *amang* II.

بيجي **bidji,** zaad, korrel, pit, graän; *bidji mata*, oogappel, woord van liefkoozing; ook de noodige moed voor iets, b.v. *tiada bidji matanja hĕndaḳ mĕlawan*, hij heeft den moed niet, om hem tegenweer te bieden, C. en S.; *tjih ĕngkau, mana bidji matanja jang hĕndaḳ mĕmboenoeh akoe*, id. foei jij, waar is de moed om mij te dooden? *bidji boenga-boengaän*, bloemenzaad; *b. timah*, korrel tinerts; *b. nangka*, de pit van de nangkavrucht, ook de naam van e. handboortje; *ikan bidji nangka*, e. s. v. kleinen, eetbaren zoutwatervisch; *bidji ratap* en *boetir ratap*, rouwklacht, zie bij *ratap* en *sabaḳ; bidji pĕngadoewan*, de zaak der aanklacht, C. en S.; *bĕrbidji limau*, limoenpitten hebbend, wordt gezegd van rijst die niet goed gaar is; *bidji-bidjian*, zaaizaad, allerlei zaad; *bidji* ook gebruikt als hulp-Telw. voor kleine, ronde voorwerpen, b.v. *dĕlima doewa bidji*, twee stuks granaatappels. Jav. *widji*, id.

بيجي **bidjai,** zie *bidjeh.*

بيچق **betjaḳ,** drassig, nat, modderig, week van den grond; zie ook *letjaḳ.*

بيچق **betjeḳ,** op Java = *betjaḳ.*

بيچو **bitjoe,** dommekracht.

بيد **bida,** I. verkorting van den eigennaam Bidasari, schijnt ook als Bijv. nw. gebruikt te worden, b.v. Sj. Madli en als liefkoozingswoordje, Sj. Ind. Kĕs. en van *bidadari.* Dat het ook eene verkorting is van *bidadari* blijkt Sj. Ind. Kĕs.

II. poets, kwade streek. (Mĕn. last, onaangenaamheid, die men van een ander ondervindt, v. d. Tn.) ook omkomen, sneuvelen, b.v. *banjaḳkah tantara kita bĕrbida?* Sj. Ind. Kĕsn.

بيد **beda,** ook *beḍa*, Skr. verschil, onderscheid; *bĕrbeda*, verschillen met elk., b.v. *roepanja mĕnoeroet kakanda baginda, bedanja laki-laki dĕngan pĕrampoewan djoega*, hij geleek op zijne oudere zuster, het eenige onderscheid bestond daarin, dat de een e. jongen en de ander een meisje was, Hik. Asm. Pati; *djaoeh bedanja*, groot is het verschil; *mĕmbedakan*, onderscheiden, verschil maken, verschillend behandelen; *pĕrbedaän*, het verschil dat iets heeft van *bĕrbeda*, ver-

schillen; *beḍa tĕrlaloe*, grootelijks verschillen.

بيدر **bidar,** e.s.v. klein vaartuig met mast, ook als staatsie-pĕrahoe gebruikt door den Vorst. Volg. C. en S., e. pleizierboot, e. boot, die door den Vorst of de hoofden gebr. wordt en door middel van pagaaien wordt voortbewogen. Tegen de boven opgegeven beteekenis komen zij op.

بيدر **bidoer,** blok of schuitje tin, waarvan er 40 gaan op een *bahara;* ook een gewicht van 2 kati; oudtijds een bedrag in geld ter waarde van $^1/_4$ dollar. — 1000 bidoer of 250 dollars was de huwelijksgift van den man voor een dochter van den Vorst in Perak, C. en S.

بيدڠ **bidang,** I. uitgespreid, uitgespannen, breed van de borst; ook als hulp-Telw. in gebruik voor sommige platte, dunne voorwerpen, zooals lijnwaad, zeil, mat, papier, bladmetaal, ook van tuinen, b.v. *kĕbon doewa bidang*, twee tuinen; *dĕstar sabidang*, één hoofddoek; *dadanja bidang*, zijn borst is breed; *mĕmbidangkan*, uitspannen, opspannen; *pĕmbidangan*, ook verkort tot *pĕmidangan*, raam om iets op te spannen, borduurraam; *pĕmidangan bĕloelang*, raam, waarop men een huid uitspant om die te drogen, bij verkorting ook *pĕmidang*.

II. de palmiet, die als groente kan gegeten worden.

بيدق **bidaḳ,** Arab. pion in het schaakspel; *bidaḳ dilantiḳ*, pion, die in een vak op de laatste rij gekomen, door een ander stuk vervangen wordt.

بيدق **bidoeḳ,** I. e.s.v. klein visschersvaartuig, bootje; *koetoe-bidoeḳ*, e. s. v. kruipend diertje, dat zich in het ruim van vaartuigen ophoudt, pis-in-bed; *bintang bidoeḳ*, het sterrenbeeld de groote Beer.

II. een zwelling van de huid in den nek of onder de ooren van dieren, C. en S.

بيدق **bidiḳ;** *mĕmbidiḳ*, mikken, viseeren op iets, ook in de beteekenis van slag, soort? b.v. *sĕrta dajang toedjoeh sabidiḳ*, Sj. Sult. Jahja, Mĕn. ook: nauwkeurig onderzoeken, uitvisschen, uitvragen; *bĕrbidiḳ*, schijfschieten; *pĕbidikan*, terrein daarvoor; *kabidikan*, het wit geraakt, door uitvragen bekend of geweten.

بيدل **bidal,** I. vingerhoed, ook *lidal*, Port. *dedal*.

II. = *bidai*, zie ald.

بيدن **bidan,** vroedvrouw, van het Skr. *widwan*, kundig; *mĕmbidan*, een vrouw als vroedvrouw helpen; *bidan tĕmpah*, e. aangenomen vroedvrouw; *bidan tarik*, een die zoo maar geroepen is; *balas bidan*, een feest, 40 dagen na de bevalling, waarbij de vroedvrouw haar afscheid krijgt.

بيدو **bidoe,** verk. van *bidoewan*, zie ald.; de zangers bij bezweringen van geesten, *bĕrhantoe* en *bĕrbalian* genoemd, C. en S.

بيدوري **baidoeri,** (Skr. *vidoera*, een berg, die lapis lazuli oplevert), katoog, half edelgesteente; soorten zijn *baidoeri boelan* en *b. pandan*, de groene opaal. Ook de naam van een

boom met purpere bloemen, C. en S. Zie بدوري.

بيدي **bidai,** I. e. s. v. zeer vergiftige zeeslang; *poeroe bidai*, e.s.v. invretende ziekte, overeenkomende met melaatschheid.

II. voorhangsel van dicht aaneengeregen rotan of bamboe = het Jav. *kĕré;* spalk voor e. gebroken lichaamsdeel, ook horde voor het drogen van gekookte rijst, koffieboonen enz.; dichte striemen door geeselslagen ontstaan; (Mĕn. *bidang-bidang*) *mĕmbidai*, spalken v.e. gebroken lichaamsdeel, maken van striemen door slagen; *pintoe bidai*, zulk een voorhangsel voor deur gebruikt. Zie ook *bidal* II.

III. honk, bij sommige kinderspelen.

IV. = *badai*, orkaan.

بيذ **bedza,** zie *beda*.

بير **bir,** Ned. bier; ook e. s. v. gekruid suikerwater, dat koud gedronken wordt; *bir ajam*, haantjes bier; *bir inggris*, ale.

بير **bira,** zie *birah* I.

بيــر **biar,** laat het geschieden, blijven of zijn; ook opdat = *soepaja; biarlah beta pĕrgi*, laat mij gaan; *biarlah bagitoe*, laat het zoo zijn; *biarlah atas akoe mĕntjĕhari dia*, laat het aan mij over haar te zoeken, Boeng. Ramp. bĕs. p. 307; *biarlah dĕhoeloe*, laat dat voorloopig rusten; *biar toewan tahoe*, opdat mijnheer het wete; *mĕmbiarkan*, toelaten, overlaten, laten begaan, aan zijn lot overlaten, laten staan, daarlaten; *biar-biar*, ingewands-wormen; *b.-b. naïk kamata*, een uitdrukking uit wrevel gebr. door iem. die op zijn verzoek met *biarlah dĕhoeloe* afgescheept wordt; *b.-b.*, is hier dubbelzinnig, C. en S.

بيرت **birat,** litteeken om den mond, b.v. door eene verzwering, waardoor de mond eenigszins geschonden is.

بيرت **beret,** alleen in *tjeret-beret*, zie bij *tjeret*.

بيرس **biras,** zwager, zwagerin, van iemands vrouw of iemands man; zie ook bij *ipar; b. laki-laki*, vrouws broeder, schoonbroeder van den man; *b. pĕrĕmpoewan*, mans zuster, schoonzuster van de vrouw.

بيرغ **berang,** woede, toorn, verontwaardiging; kwaadaardig, opvliegend, vinnig; *mĕmberangi*, woedend tegen iemand uitvaren; *pĕmberang*, driftkop? b.v. *ampon toewankoe radja pĕmberang*, Sj. Madli; *datanglah b. didalam hati*, woedende toorn kwam op in zijn binnenste, Ibr. b. Chas; *berang-berang*, e. s. v. kleine, roode, zeer giftige zeeslang, een span lang. Zie *bĕrang-bĕrang*.

بيــرغ **berong,** scheef van het aangezicht door een zweer of gezwel, scheef gericht van een stuk geschut.

بيرغ **biring,** I. huidsmarting.

II. geelachtig roode kleur, ook v. e. vechthaan; *b. koening*, hetzelfde meer naar het gele zweemende; *b. tjĕpaka*, meer naar het lichtgele zweemende; *b. djingga-djinggaän*, meer naar het oranje zweemende.

بيرف **beroep,** een wachtstation

of merkpaal, een baken of boei in zee, W.-kust v Malaka. C. en S.

بيرق **beraḳ,** kakken, schijten, grof voor *boewang ajar* of *kasoengai bĕsar; sapĕrti orang beraḳ ditĕngah djalan*, als iem. die midden op straat zijn gevoeg heeft gedaan, sprw. om iem. aan te duiden die erg beschaamd is; *mĕmberaḳkan*, uitkakken, iets kakken; *mĕmberaki*, beschijten, bekakken; *tĕrberaḳ*, onwillekeurig of bij ongeluk kakken, aan de schijt raken.

بيرق٢ **bereḳ-bereḳ,** en *bĕbereḳ*, de nachtzwaluw, geitenmelker. De Mal. gelooven, dat dit de honden zijn van het jager-spook, *hantoe-pĕmboeroe*, en dat zij vliegen met de pooten omhoog en den rug naar beneden, C. en S.

بيرم **beram,** schitterend rood, R. v. Eys; *pĕrmata beram*, de roode diamant, v.d. W.; *siti beram?* ستي بيرم, iemand, die bij verkoop van goud en zilver de waarde moet schatten, Oend.

بيرم **biram,** olifant, alleen in de Hss., C. en S. houden dit voor den oorspr. Maleischen naam v. d. olifant, die door dien v. *gadjah*, Skr. verdrongen is. In de Langlang Boewana wordt steeds van *biram* gebruik gemaakt, wat wel voor den ouderdom pleit.

بيرماني **biramani,** e. snoer van gouden koralen met andere koralen er tusschen. Mogelijk ontstaan uit *bĕrmaniḳ*, zie *maniḳ*.

بيرو **biroe,** I. blauw, blauwe kleur; *biroe laoet*, hemelsblauw; *boeroeng biroe laoet*, e.s.v. snip; *biroe lĕbam*, bont en blauw b.v. door kneuzing; *boenga biroe*. e. s. v. blauwe bloem; *mĕmbiroe*, blauw worden; *mĕmbiroekan*, blauwen, blauw maken; *kabiroebiroean*, blauwachtig, naar h. blauwe zweemende.

II. *biroe-biroe*, kunstmatige plooien; *mĕmbiroe-biroe*, zulke plooien leggen, plooien, Sadj. Mal.

III. in de samenstelling *haroe-biroe*, zie *haroe*.

بيره **birah,** I. ook *bira*, e.s.v. plant, bekend om hare jeuking verwekkende eigenschappen. De wortels daarvan worden gegeten en ook in de geneeskunde gebruikt. Soorten zijn: *b. ajar*, *b. kĕladi*, *b. kĕtjil*, *b. nĕgari* en *b. hoetan; kabirahan*, jeuking, geilheid, dartelheid. Volgens de meeste schrijvers *bira*, doch M. en Mĕn. *birah*.

II. bevreesd; *pĕmbirah*, een lafaard, vreesachtige, C. en S.

بيره **birih,** Sing. ook *birai*, (en volg. v.d.W. beter) rand, kant, boord, lijst.

بيري **birai,** I. rand, kant, boord, lijst. Zie Sadj. Mal. p. ٣٠٠.

II. vloer, dek van een vaartuig, H. T., zie *bidai*.

بيري٢ **biri-biri,** Hind. *kambing biri-biri*, schaap; zie *domba; boeroeng biri-biri*, e.s.v. vogel, die zijne eieren in het zand verbergt, M. Staat niet in verband met *kĕbiri*.

بيزوري **bizoerei,** Port. vice-rei, onderkoning.

بيس **bias,** I. van de richting afwijken, b.v. van een kogel, door wind en stroom afdrijven of op het strand gedreven worden van een vaartuig,

binnendringen van de zonnestralen door een venster of door het gebladerte, afwijking in het op- en ondergaan der zon door luchtspiegeling; instuiven van den regen; *hoedjan bias-bias*, stofregen, instuivende regen, zie *tĕmpias*.

II. schuw, wild, vreesachtig, b.v. *kalau pĕrahoe kita bĕrbaoe ajar toba, tidakkah mĕndjadi bias sĕgala ikan*, als ons vaartuig naar toba-water riekt, zouden dan de visschen niet schuw worden? C. en S.

بيس **bijoes**, zie *behausj*.

بيس **bisa**, I. vergif, venijn, meestal dierlijk vergif; ook hevige pijn; *bisa pĕroet*, hevige buikpijn; *bisa oelar*, slangenvergif; *oelar bisa*, vergiftige slang; *bisa hati*, koliekpijnen in de maag; *hilang bisa diboewat biasa*, het vergif verliest zijn kracht als men er zich aan gewent. Sprw. uitdr., C. en S.; *boewang bisa*, e. tegengif aanwenden; *kabisaän*, vergiftigd; *bĕrbisa*, vergiftig zijn; *bisa kawi*, vergif van bovennatuurlijken oorsprong; zie *kawi* III.

II. Jav. kunnen, instaat zijn, kundig, verstandig; *alah bisa olih biasa*, praktijk gaat boven theorie; *bisa-bisaän*, zoowat van alles kunnen, van alle markten thuis zijn.

بيسر **beser**, onwillekeurige vloeiing, b.v. *b. kĕntjing*, onwillekeurige pisloozing; *beser boewang ajar*, onwillekeurige ontlasting, v.d. W. lijst geneesk. wrdn.; *b. mani*, zaadvloed; *b. poetih-poetihan*, witte vloed.

بيسڠ **bising**, verdoofd, verdooving, suizen van de ooren, soezen, in een soes zijn door veel leven, gebabbel, getier enz.; *mĕmboewat bising*, door zijn levenmaken iem. het hoofd doen omloopen, doen soezen.

بيسق **besoek**, samentrekking van *bĕresoek*, morgen in ruime beteekenis, later, in de toekomst; *besoek pagi*, morgen ochtend; *besoek-loesa*, morgen of overmorgen, later wel eens; *mĕmbesoekkan*, tot morgen of e. onbepaalden tijd uitstellen. Zie *esoek*.

بيسق **bisik**, meestal verdubbeld, b.v. *bĕrbisik-bisik*, fluisteren; *mĕmbisikkan*, iets toefluisteren, influisteren; *bisik-bisik*, fluisterend, heimelijk, stilletjes, dat een ander het niet hoort. Mĕn. *mĕmbisiki orang pĕkak*, e. doove wat toefluisteren, aan eens dooveman's deur kloppen.

بيسل **besel**, pakje, bundeltje? *sirih satoe besel*, e. pakje sirihbladen, in het Palemb.

بيسل **bisoel**, bloedzweer, steenpuist; *b. lada*, vurige, kleine puisten, zoo groot als peperkorrels; *b. sĕlinap*, steenpuist aan het scheenbeen, waarvan de etter z. tusschen de vleeschmuskels ontlast; *b. soesoe koeboeng*, steenpuist in de oksels; *b. mĕngangkoet nanah*, steenpuist, die zich tot rijpen zet en dan geducht steekt. Mĕn. *mĕnjinggoeng mata bisoel orang*, iem. tegen de punt van zijn steenpuist stooten, d. i. iemand op zijn toonen trappen. Zie ook *poeroe*.

بيسن **besan**, benaming der wederzijdsche ouders onderling, wier kinderen met elkander gehuwd zijn;

zoons of dochters schoonvader of schoonmoeder; *b.laki-laki*, de schoonvader van den zoon; *b. pĕrĕmpoewan*, de schoonmoeder van den zoon, of de vrouw van des zoons schoonvader; *besan sabantal*, benaming van twee echtgenooten onderling, wanneer beider voorkinderen met elkander gehuwd zijn; *bĕrbesan-besan*, met elkander schoonouders zijn van dezelfde paren, N. Moeh.; *bĕrbesan-besanan*, hetzelfde van velen onderling, voor ons zich verzwageren; *bĕlom bĕranaḳ soedah bĕrbesan dĕhoeloe*, nog geen kinderen hebben, en al met elk. schoonouders willen zijn, d.i. den tijd ver vooruitloopen, H. Asm. Pati. NB. *bĕrbesan* moet ook gebruikt worden voor ons verzwageren en niet *bĕripar*, daar de huwelijksaanzoeken en besprekingen van de wederzijdsche ouders uitgaan.

بيسن **bisan**, als twee toppen spinnen en die beiden staan tegelijk stil, noemt men dit *bisan*, zoo ook als een persoon of beest wordt omgebracht door slechts één schot of slechts één houw met een wapen, C. en S. Mogelijk het Jav. *pisan?*

بيسو **bisoe**, Jav. stom, = *kĕloe; mĕmbisoekan dirinja*, zich stom houden, zich stil houden; *toeli dan bisoe*, doofstom.

بيسي **bisai**, in d. hoogsten graad mooi, fraai, bevallig, schoon of net, facs. 12 soms ook zeer aangenaam v. smaak, b.v. *bisai sangat rasanja panganan tadi*, die koekjes van zooeven waren zeer lekker; *bisailah ija bĕrlenggang*, zeer bevallig slingerde zij met de armen, C. en S.

بيسي٢ **bisai-bisai**, e. s. v. visch, C. en S. en later *bisi-bisi*.

بيسي **bisi**, onkuisch, niet ingetogen in kleeding, manieren, spreken, zonder bepaald kwaad te doen; loszinnig, C. en S.

بيض **baidl**, Ar. witheid; *ajámoe 'lbaidl*, de witte dagen, dat zijn de 13e, 14e en 15e van de maan.

بيع **baī**, Arab. koop en verkoop.

بيعة **biāt**, Arab. tempel van christenen of joden.

بيڠ **biang**, I. moeder, moederdier, wijfje, dat reeds gejongd of eieren gelegd heeft; *ajam biang*, klokhen, legkip; *biang djari*, de duim; *b. djari kaki*, de groote toon.

II. wulpsch, geil, inzonderheid v. vrouwen, v. d. W.; krolsch van een kat; *djĕrit-djĕrit bagai koetjing biang*, schreeuwen als een krolsche kat.

III. *biang-lala*, Batav. de regenboog.

IV. *bĕrbiang-biang*, rusteloos, voortdurend, b.v. *mandoeng bĕrkoekoeḳ bĕrbiang-biang*, Sj. Sĕl. Dal. Jav. *biang* II.

بيڠت **bengoet** en *benjoet*, scheef, niet recht of vierkant; *mĕmbengoet*, scheef worden; z. ook *eroet* en *mengoet*.

بيڠت **bingit**, I. Mĕn. afgunstig, kwijnen, ten gevolge van een verlies of verlangen naar iets; *mĕmbingitkan*, iets misgunnen, afgunstig maken.

II. oorverdooving door een hard geluid, C. en S.

بيڠر **bengor**, Jav. gezwollen, uit-

gebeten van de lippen door te veel kalk op de sirih, H. Asm. Pati.

بيڠس **bingas,** grimmig, nijdig, zooals een kat, die men haar prooi wil ontnemen; *mĕmbingas*, grimmig worden of zich toonen. Zie *bĕngis.*

بيڠڠ **bingoeng,** verbijsterd, in de war; *mĕmbingoengkan*, verbijsteren, in de war brengen. Zie *lĕngoeng* en *bĕngal.*

بيڠل **bingal,** wederspannig, weerbarstig. Niet te verwarren met *bĕngal*, C. en S.

بيق **biak,** I. zich vermenigvuldigen, vermenigvuldigd, vruchtbaar, nam. rijk aan kroost, vruchtbaarheid; *mĕmamah biak*, herkauwen. Zie *pĕridi.*

II. e. s. v. boom, welks bladen gebruikt worden om er een aftreksel van te drinken na het rooken van opium, door hen die daaraan nog niet gewend zijn, C. en S.

بيک **beka,** onkiesch, onbetamelijk, al te gemeenzaam, zeer vertrouwelijk, van handelingen en uitdrukkingen; *bĕrbeka-beka*, vertrouwelijk keuvelen; *mĕmbeka*, gemeenheid uitvoeren, ook door gemeene praatjes verleiden, b.v. *kawan sĕhaja lari, dibeka olih si anoe itoe*, mijn bediende is weggeloopen, verleid door de gemeene praatjes van N.N.; *adapon kakak itoe bangkai, mĕmbeka djoega jang dipĕrkĕnankannja*, hij is een kreng, hij voert maar gemeenheid uit met ieder, in wie hij lust heeft, Pr. Dj.; *djawábnja beka*, zijn antwoord was zeer vertrouwelijk, Ibr. b. Chas.

بيک **bika,** e.s.v. gebak, zie *bingka.*

بيکار **bikár,** I. Perz. vagebond; zie *baikár.*

II. e. dikke rand of kant, b.v. aan een wond, C. en S.

بيکار **baikár,** Perz. oorlog, vagebond, marodeur; *mĕmbaikár*, zich als vagebond gedragen.

بيکت **bikat,** speld, pen, stokertje, L.

بيکڠ **bikang,** I. e.s.v. poffertjes; *bikang pĕlembang*, e. bijzondere soort daarvan, niet te verwarren m. *bingka; pĕbikangan*, poffertjespan, koekepan. Zie ook *soedoek.*

II. hard, v. iets dat zacht geweest is, b.v. van een gezwel, de spieren enz., C. en S.

بيکڠ **bikong,** zie *bingkong.*

بيکن **bekin,** in de spreektaal, inz. op Java, doen, maken, = *boewat.* Men wil het afleiden van *baïki*, dat in het Batav. *baïkin* zou luiden. Deze afleiding is maar een gissing, meer niet.

بيکو **bikoe,** I. Siam. bedelmonnik, priester, kluizenaar; Skr. *bhikshoe*, e. bedelmonnik; *mĕmbĕri dĕrma kapada sĕgala bikoe*, liefdegaven geven aan al de bedelmonniken. Mes. Kag.

II. e.s.v. mandje of korfje, Sj. Jah.

III. ingekeept, geschulpt, getand, versiering met in- en uitspringende hoeken of bochten. Zie *bĕlikoe* en *sikoe.*

بيک **bega,** I. *mĕmbega*, richten v. een stuk geschut, een vechthaan enz.

II. ook *biga; bĕrbiga-biga*, in de

rondte draaien bij een zwaardedans, kringen beschrijven bij het vliegen; *měmbiga-biga*, iets in de rondte laten draaien, b. v. de tong of een pruim in den mond. Hiervoor mogelijk beter *bigar* zooals op Sumatra.

بيكر **bigar,** of *begar*, Měn. = aan *biga* II, zie ald. Měn. in de rondte draaien, springen of wenden; *pěbegaran*, plaats waar men paarden in 't rond laat loopen, manége.

بيكف **begap,** gezet en krachtig, robust, van personen, stevig, dik, grof, sterk, solide v. vervaardigde dingen, b.v. de pooten van meubels en derg.

بيكق **begaḳ,** een fat of dandy, C. en S., ook *sigaḳ*.

بيكل **begal,** Jav. straatroover = *pěnjamoen*, Prab. Dj.; *měmbegal*, straatroof plegen.

بيل **bila,** Skr. *vela*, id. tijd, tijdstip, ook = *apabila*, wanneer, toen; *bila toewan akan datang*, wanneer komt U?; *barang bila pon baïk*, wanneer ook, op welk tijdstip ook, hiervoor ook *bila-bila; bila apa* en *bila mana*, op welken tijd, wanneer; *bilakah*, och of, of toch, wanneer toch; *bila hari*, wanneer, = *apabila; bila hari ěngkau pěrgi*, wanneer gaat ge heen?; *bila hari bila rimba*, (zal wel *rambah*, Kw. zijn, maal, keer, Tug. zie Jav. wbk.) wannéér, met zeer versterkte beteekenis, b.v. *malam tadi ěngkau běrdjoedi*, vannacht hebt gij gedobbeld; *bila hari bila rimba akoe běrdjoedi*, wannéér heb ik dan gedobbeld? v. d. W.

بيل **bela,** iemand, die e. ander in den dood vergezelt, zoenoffer, bloedwraak; *měmbela*, in den dood vergezellen, als zoenoffer sterven; *měmbela kamutian*, in den dood vergezellen, B. R. běs. p. 160; *měmbelaï*, iem. in den dood vergezellen; *měnoentoet bela*, bloedwraak zoeken; *minta bela*, bloedwraak eischen; *mati bela*, met iemand sterven, iemand in den dood vergezellen, als een offer van bloedwraak vallen; *mati tiada běrbela*, zonder genoegdoening sterven, ongewroken sterven; *měntjěhari bela*, v. e. amokklooper: menschen trachten te vermoorden, opdat zij met hem sterven; *bela soedoeḳ*, met een kris doorstoken samen sterven; *bela katěrdjoenan*, door in het vuur van de lijkverbranding te springen, samen sterven; *měmbajar bela*, een zoenoffer brengen; *djangan anaḳkoe pěrgi bela*, ga u niet ten offer brengen, mijn kind; *měmbelakan*, zich ten offer brengen voor een doode; wraak nemen voor e. vermoorde, ook *měmbelaï*, Prab. Dj.

بيلت **beloet,** ombuigen van een steekwapen of omliggen v. het scherp van een snijdend voorwerp, dat van te week ijzer is gemaakt en vandaar fig. verraad v. e. persoon. In 't Měn. is het: scheef, krom; *měmbeloet*, tot den vijand overloopen, verraad plegen; *pěmbeloet*, verrader, overlooper, zie *bělijoet*.

بيلر **biloer,** striem, ontstaan door een slag met een dun voorwerp, geeselstriem; *biloer rotan*, striemen door rotanslagen ontstaan. Měn. *bilir*. Zie ook *bilai*.

بيلر **beler,** uitermate, overtollig, onophoudelijk, C. en S.

بيلس **bilas,** I. *mĕmbilas*, afspoelen, omspoelen, uitspoelen, ook afspoelen van het lichaam na een bad. Zie *koembah.*

II. ontstoken en loopend van de oogen, leep, leepheid, zie *bilis.*

II. gederangeerd, onordelijk, niet in den gewonen toestand, C. en S. Naar M. b.v. *bilaskan ramboet jang ikal*, gekruld haar in wanorde brengen.

بيلس **bilis,** ook *beles*, rood, ontstoken van de oogen met uitvloeien van vocht, leepoogen; *ikan bilis*, de bekende roode vischjes of *ikan merah*, die te Makassar gepekeld in den handel worden gebracht; *tjorak̞ bilis*, e.s.v. fijn geruit goed met donkeren grond en roode of witte streepen.

بيلڠ **bilang,** tellen, volg. C. en S., ook: ieder, elk; op Java ook: zeggen; *bilang hari*, somtijds, tusschenbeiden, bij tijden, C. en S., iederen dag; *masoek̞ bilangan*, meegeteld worden, tot het getal behooren, medegerekend worden; *bilang kali*, iederen keer; *bilang boelan*, iedere maand, C. en S., bij de maand; *bilang tahoen*, bij het jaar, jaarlijksch; *djaroem bilang*, zie bij *djaroem; mĕmbilang*, iets of iemand tellen, personen of zaken tellen; *bilangan*, aantal, getal, ook wat geteld of gerekend wordt te behooren tot, onderafdeeling; *doewa dibilang satoe*, twee voor één tellen; *tĕrbilang* en *kabilangan*, in tel zijn, geteld; *tiada tĕrbilang*, niet te tellen zijn, ontelbaar; *bilang kapala*, men heeft ze maar voor het tellen, Hik. Abd. 243; *bilangan*, ook iemands bepaald aantal toebedeelde levensjaren, b.v. *bĕlom sampai bilangannja tiada ija mati*, als het toebedeelde aantal niet vervuld is, sterft hij niet. Ook is *sĕmbilang*, de naam van e. s. v. visch, mogelijk hiervan afgeleid.

بيلق **bilak̞,** e.s.v. plant, die katoen levert, volg. v. d. Tk. *bila*, Skr. *wilwa* = *madja?* Zie ald.

بيلق **beloek̞;** *mĕmbeloek̞*, loeven, e. vaartuig of rijtuig een andere richting geven, ook fig. terugkrabbelen, aarzelen, scherp bij den wind houden. Mĕn. in kromme richting afwijken, krommen, b.v. *djalan mĕmbeloek̞*, de weg kromt.

بيلق **belek̞,** geopend, van de oogen; *mĕmbelek̞*, met geopende oogen iets goed bekijken. Zie *bĕliak̞.*

بيلق **bilik̞,** I. ook بيلك, kamer, vertrek; omhulsel, kleiner dan de *opih; bilik̞ bĕrsakat*, afgeschoten binnenkamer; *bilik̞ tidoer*, slaapkamer; *b. pĕradoewan*, vorstelijk slaapvertrek; *bilik̞ andjoeng*, e. opkamer, zie bij *andjoeng; b. mĕnoelis*, studeervertrek.

II. *mĕmbilik̞-bilik̞*, iets dat men in de hand houdt, heen en weer draaien, Sing. Zie *belek̞.*

بيلن **belon,** bij het spel *galah pandjang* de toestand van den speler, die door den vijand heen en teruggedrongen wordt, zonder gevangen genomen te worden; fig. doorgeworsteld hebben, v. d. W.

بيلو **bilau,** zie bij *katjau.*

بيله **bilah,** spaander, dun splijtsel van bamboe, ook gebruikt als hulp-Telw. voor platte en scherpe voorwerpen, zooals zwaarden, messen, dolken, pijlen, lanspunten, planken, naalden, enz. Naalden worden daarmede geteld, omdat men vroeger, en ook nu nog wel eens, met een bamboespijltje naaide.

بيله **beloh,** onverstandig, onbezonnen, onbedachtzaam, v.d.W. Mĕn. krom spreken, de letters verkeerd uitspreken of verwisselen.

بيلي **bilai,** = *beloer*, zie ald. Mĕn. *mĕmbilai*, aanhechten.

بيم **bima,** Skr. schrik, afgrijzen, de naam van Siwa; *bima-sakti*, Skr. de melkweg, ook alleen *bima.*

بين **bena,** zie *bahena.*

بين **baina,** Arab. = *antara*, zie aldaar.

بين **bean,** een verkorting van *pĕbejan*, zie bij *beja.*

بين **bain,** Arab. duidelijk, blijkbaar, klaarblijkelijk; *mĕmbainkan*, duidelijk maken, te kennen geven, = *mĕnjatakan*, zie بيان, dat mogelijk beter is.

بينڠ **binang** en *binoeng*, e. s. v. plant, Bucida, C. en S.

بينه **benoh,** een draai of kromming in een weg; *mĕmbenoh*, zich krommen, zulk eene kromming vormen, C. en S.

بيني **bini,** echtgenoote, vrouw, waarmede iem. gehuwd is; van aanzienlijken is het *istĕri*, zie ald.; *bĕrbinikan*, tot vrouw hebben; *mĕmpĕrbinikan*, tot vrouw nemen, iem. een vrouw geven, doen huwen; *bini gahara*, de wettige vrouw, zie *gahara; bini adji*, bijwijf.

بيو **bejo,** Batav. de vogel bejo, gracula religiosa, die bekend is wegens zijn geschiktheid om te leeren praten, = *tioeng*, zie ald.

بيور **bioer?** *kambing bioer gadis?* Hik. Am. Hamz.

بيواف **béwafa,** Perz. ontrouw, verraderlijk, b.v. *pĕrampoewan jang makar béwafa ini*, Sailoe's Salatin; *béwafakan soewaminja*, haren man ontrouw zijn.

بيوق **biwak,** bivouak.

بيوق **bewak,** = *biawak*, zie ald.

بيوكو **bioekoe,** e.s.v. landschildpad, die zeer flauw uit hare oogen kijkt; vandaar *mata bioekoe*, kwijnende, verliefde oogen, en *ikan bioekoe*, e. s. v. eetbaren zoetwatervisch met zeer flauwe oogen.

بيول **biola,** Port. viool, het muziekinstrument; *bĕrmaïn biola*, vioolspelen; *pĕnggesek b.*, strijkstok.

بيهوش **behausj,** Perz. in zwijm, bezwijming; *obat behausj*, zwijmeldrank, slaapmiddel, bedwelmingsmiddel wanneer het bij inademing geschiedt; *poekau* als het ingenomen wordt, C. en S. Dit houdt geen steek. Zie *poekau.*

بيڤت **benjoet,** zie *bengoet; eroet benjoet*, zie *eroet.*

بيڤق **benjek,** kleverig, zooals rijst die overgaar is, kleverigheid, papperig; *minjak benjek*, olie, gemaakt van rotte kokosnoten, v. d.W.

Mogelijk omdat zulke olie pappig is.

بيق **bĕnjiḳ,** e. s. v. boom met eetbare, kastanje-achtige vrucht, onderscheiden van *gajam* en *toloḳ*.

بپي **bĕnjai,** aan kruim, verkookt, los, zooals b.v. aardappelen in de soep; v. e. handeling: flauw, zonder energie; van een maatregel: halfbakken, v. d. W. Mĕn. slap, week, zacht, lusteloos, krachteloos.

ت *Ta*

تاء **ta',** ook *tĕ* en *ti*, niet, on-, b.v. *ta' oesah*, soms ook alleen *oesah*, niet noodig, onnoodig; *ta' dapat tiada*, het kan niet missen, het moet volstrekt; dikwerf verk. tot *dapat tiada; ta'kan*, samentr. van *ta'* en *akan*, b.v. *ta'kan djangan*, het mag niet dat niet, d.w.z. het moet volstrekt dat....; *maoe ta'maoe*, willen of niet willen, goed- of kwaadschiks; *baïk ta'baïk*, hetzij goed of kwaad; *sakali ta'sakali*, eenmaal toch; *sakali ta'*, *sakali ija*, dan weêr niet en dan weêr wel; *soewang ta' soewang*, hetzij gemakkelijk of niet, eenmaal toch. Op Java is het *tra*, een samentr. van *ta* en *ora?*

تابر **taboer,** gezaaid, gestrooid, verspreid, verstrooid; *mĕnaboer*, zaaien, strooien; *mĕnaboerkan rahasia*, e. geheim verbreiden, Am. Hamz; *m. boenga rampai sapandjang djalan*, welriekende bloemen den geheelen weg langs strooien; *mĕnaboeri*, bezaaien, bestrooien; *taboerilah mait kakanda dĕngan boenga*, bestrooi mijn lijk met bloemen; *taboeran*, het gezaaide; *bĕrtaboeran* en *bĕrtĕlaboeran*, verspreid, verstrooid van een groote menigte; *pĕnaboer*, zaaier, strooier; ook schroot, hagel, d. l. Cr. id., b.v. *habis pĕnaboer Palembang ta'alah*, het schroot is op en Palembang niet vermeesterd, Sprw.; *mĕntaboer-tebar*, naar verschillende richtingen uit elkander gooien; *lajar taboer*, zie bij *lajar*.

تابر **tabir,** voorhangsel, gordijn; *tabir moeka*, voorhangsel voor een slaapplaats; *tabir mabir*, allerlei voorhangsels; *kaki tabir*, onderste rand van een voorhangsel of gordijn.

تابع **tábī,** Arab. volgeling inz. van Mohammed.

تابڠ **taboeng,** een bamboegeleding om het een of ander in te bewaren, b.v. water, geld, kunsthanesporen enz., gemeene opiumpijp, bamboeklos, waarop men de zijde windt voor het weven; spaarpot, openbare kas, b.v. *taboeng nĕgari*, gemeentekas; *t. mĕsdjid*, moskeekas, Pad. bovenl. Mĕn. *taboeng kopi*, bamboekoker, waaruit koffie geschonken wordt, *t. pitis*, spaarpot van e. bamboegeleding met een keep er in; *taboeng bĕroeḳ*, kannekeskruid, de nepenthes, = *daoen kĕndi; mĕnaboengkan*, als spaarpenning wegleggen, potten.

تابق **tabaḳ,** zie *ṭabaḳ*, Arab.

تابق **taboḳ,** Jav. slaan, kloppen, hand- of vuistslag; *ikan taboeḳ*, e.s.v. zoetwatervisch. Zie *tĕpoḳ*.

تابق **tabiḳ,** groet, begroeting; wees gegroet! verlof, verschooning, compliment; *minta tabiḳ*, vergiffenis,

verschooning vragen; met uw verlof, b.v. *djikalau ada kiranja chilaf bĕbal sĕhaja, mĕlainkan sĕhaja minta tabik banjak-banjak*, verondersteld dat ik fouten of dwaasheden heb begaan, dan vooral vraag ik zeer veel verschooning, Mal. br.; *pasang tabik* = *minta tabik*, b.v. Hik. Tjek. Wan. Pat.; *mĕmbĕri tabik*, een compliment maken, féliciteeren, groeten; *tabik dipĕrbanjak-banjak*, vermenigvuldigde groetenissen.

تابل **tabal,** e. s. v. damspel met 16 roode en 16 witte schijven.

تابن **taban,** I. e.s.v. grooten boom, die een goede guttapercha oplevert.

II. Mĕn. uitspr. van *tĕrban*, zie ald.

تابون **taboen;** *mĕnaboen*, zich kolomvormig verheffen, van rook.

تابوء **taboe'** = *tĕboek*, zie ald.

تابوت **tábóét,** Arab. houten kist, koffer; de arke des verbonds der Israëlieten.

تابه **tabah,** I. breedte der hand over de vijf vingers, als maat; *tabah ĕmpat djari*, hetzelfde over de vier vingers; *mĕnabah*, met de breedte der hand meten. Zie ook *tĕmpap*.

II. standvastig, ferm; standvastigheid, omzetting van *bĕtah* III?

تابوه **taboeh,** korte stok met dikken, peervormigen knop, die soms met leder bekleed is en gebruikt wordt om er mee op slaginstrumenten te slaan; ook een trom, bestaande uit een stuk uitgeholden boomstam met geitevel bespannen, waarop men alarm slaat of waarmede men het volk bijeenroept; *mĕnaboeh*, met zulk een stok slaan, slaginstrumenten bespelen; *taboeh-taboehan*, allerlei slaginstrumenten; *taboeh larangan*, trom, waarop alleen bij bijzondere gelegenheden mag geslagen worden; *taboehan*, e.s.v. wesp die zoo heet, om den vorm van haar achterlijf en het op en neer gaan daarvan of omdat zij in haar hol een gonzend geluid laat hooren gelijkende op dat van een gamĕlan in de verte, v. d. W. zie ook bij *pinang; kin taboehan*, eigennaam der heldin van het bekende Maleische gedicht; ook en beter *tamboehan*, Jav. een onbekende, welks afkomst men niet weet, daar dit met haar het geval was.

تاءبيد **táābid,** Ar. *ala'ttáabíd*, voor altijd; zie *abad*.

تات **tata,** Jav. orde, regel; *nata*, ordenen, regelen.

تاتغ **tatang;** *mĕnatang*, op de palm van een of van beide handen dragen, iets in de holte der hand houden of opvangen; *mĕnatang satahoen hoedjan dilangit, ajar-laoet masakan tawar*, al vangt de zee ook een jaar lang den regen van den hemel op, toch zal het zeewater niet zoet worden. Sprw. Langl. Boew.; *ditatang sapĕrti minjak jang pĕnoeh*, op de hand gedragen als iets, dat vol olie is, Sprw. d. i. met de grootste zorg en voorzichtigheid iemand behandelen.

تاتغ **tating** = *tatang; mĕnating*, in de hand houden met de palm van de hand naar boven gekeerd, in de hand wikken, op de vlakke hand dragen, opbrengen enz.; oplichten, op-

nemen, optrekken, b.v. *toeloeng mĕnating medja ini kasana*, help mij die tafel oplichten en daarheen dragen; *tatinglah makanan itoe kamedja*, draag het eten op tafel. G.v.W.; *bagai mĕnating minjaḳ jang pĕnoeh*, Sprw. zeer voorzichtig behandelen. Zie *tatang*.

تاتف **tatap,** I. *mĕnatap*, nauwkeurig opnemen, in oogenschouw nemen, met aandacht bekijken, b. v. *banjaḳlah kitáb olih Ibrahim dibaliḳ ditatap*, veel boeken werden door I. omgekeerd en nauwkeurig beschouwd, Ibr. b. Chas. Zoo ook Ism. Jat. 8 en 101; *poetĕri ditatap lĕngan dan djari*, nauwkeurig beschouwen. Sj. Abd. Moel., zie *tĕtap*.

II. *makan tatap*, vlijmen, zeer scherp zijn van een mes.

III. = *tĕtap* II, zie ald. *tatapan* = *tĕtampan*, zie ald. Het komt voor in de H. Naja Koes.

تاتل **tatal,** spaander; *tatal kĕtam*, ook alleen *tatal*, schaafkrul, houtkrul.

تاتو **tatoe,** Jav. gewond; *mĕnatoe*, wonden, zie *loeka*.

تاته **tatah,** I. inzetsel, inlegsel; *t. koendai*, e. gouden versiersel in het haar; *mĕnatah*, inzetten, inleggen, van edelgesteenten, goud, zilver enz. *ditatah dĕngan pĕrmata*, met edelgesteenten bezet; *bĕrtatahkan ratna moetoe mánikam*, bezet met paarlen, juweelen en robijnen.

II. Jav. beitel; *mĕnatah* beitelen; *ĕmas ditatah*, gedreven goud; zie *pahat*. Zal wel met I in verband staan.

تاته **tatih,** wankelend, zwak, onzeker, van den gang, stap voor stap; *bĕrtatih*, wankelen, waggelen; *bĕrtatih dalam loempoer*, in den modder voortsukkelen, Sadj. Mal. 3; *bĕrdjalan dĕngan bĕrtatih-tatih*, wankelend gaan; *mĕnatih*, kleine kinderen aan de hand of aan een leiband leeren loopen; iemand het eerste onderwijs geven, iem. de eerste beginselen onderwijzen.

تأثير **tátsír,** I. Arab. het drukken van een spoor op iets, het doordringen.

II. meerderheid, voorrang; invloed.

تاجر **tadjoer,** lang en smal koraalrif, dat zich ver in zee uitstrekt; staart van een fuik; *mĕnadjoer*, zich lang en smal in zee uitstrekken; een fuik van een staart voorzien, ook een lijn, die van den oever loopt naar een vischlijn, *aran* genaamd, welke in den stroom ligt, C. en S.; zie *andjoer*.

تاجر **tádjir,** Arab. koopman, handelaar, Hik. Groel.

تاجڠ **tadjang,** zie bij *tĕradjang*.

تاجڠ **tadjoeng,** e. s. v. zijden weefsel bij de Boegineezen.

تاجق **tadjaḳ,** scherp gepunt werktuig om den grond om te woelen, ploegijzer, wiedijzer, schoffel; *mĕnadjaḳ*, den grond daarmede bewerken.

تاجق **tadjoeḳ,** I. van het Arab. *tadjoe*, kroon, krans, e.s.v. kapsel met bloemen in het haar; *tadjoeḳ gĕdabah*, een bijzonder versiersel in het haar van bruiden; *mĕnadjoeḳkan*, als insteeksel in het haar gebruiken.

II. uitsteeksel boven boord, van de

spanten, oplanger; *tadjoeḳ gantoeng*, de inhouten v. de losse verschansing; *t. lĕlai*, windvieren, bovenste gedeelte van de achterste inhouten; *t. sangga galah*, naar buiten gebogen oplanger; *toetoep tadjoeḳ*, potdeksel, nam. zoo heet de plank of lat, die de uitstekende punten van de *tadjoeḳ* bedekt.

تاجم **tadjam,** scherp, v. wapens, gereedschappen, het gezicht en het verstand; *t. ạḳal*, geslepen, slim; *t. bĕrtimbal*, tweesnijdend, aan weerskanten scherp; *t. moeloet*, scherpe uitdrukkingen gebruiken; *mĕmpĕrtadjamkan sĕgala sĕndjata*, al de wapens scherpen, R. Chaib.; *tadjamnja sapĕrti gĕlas makan diramboet tĕrbang*, scherp als glas dat een zwevend hoofdhaar doorsnijdt, om de hoogste mate van scherpte aan te duiden; *pĕnadjam*, wat scherp maakt, wetsteen enz.

تاجو **tadjau,** e. s. v. groote, aarden pot uit den ouden tijd, zooals die nog wel op sommige plaatsen, b.v. te Riau-lama, uit den grond wordt gegraven, kleiner dan de *padĕna*, zie ald. Ism. Jat. 100, Si Misk. Ook een groote aarden pot, waarin gekookt wordt, Mĕn.

تاجو **tadjoe,** I. vooruitstekend, iets dat vooruitsteekt; ook lange nagel van zilver of goud als versiersel aan de vingers gedragen; *mĕnadjoe*, vooruitsteken.

II. Arab. kroon, diadeem; *tadjoe ĕssalaṭin*, de kroon der koningen of sulthans, = *makota sĕgla radja*, titel van een Maleisch geschrift.

تاجه **tadjah,** grasmes met langen steel. Zie *tadjaḳ*.

تاجي **tadji,** kunstspoor voor vechthanen; lancet, vlijm; *t. goloḳ*, rechte kunstspoor; *t. bengkoḳ*, kromme id. Zie ook *itik*.

تاجو **tatjoe,** Bat. = *pĕgorengan*, braadpan; zie *tadjau*.

تأخر **táchoer,** Arab. terugblijven, achteraankomen.

تأخر **táchir,** Arab. vertragen, uitstellen, verdagen.

تاده **tadah;** *mĕnadah*, iets opvangen door er iets onder te houden, hetzij de handen of een of ander vat; *m. ajar hoedjan*, regenwater opvangen; *mĕnadahkan tangan*, de handen opheffen met de palmen naar boven gekeerd, de houding bij het gebed; *mĕnadahkan amín*, met opgeheven handen amen zeggen; *m. moeloet*, den mond ophouden om er iets in te ontvangen, H. T.; *m. loetoet*, de knieën bij elkander houden om iets op te vangen; *tadah ĕmboen*, noemt men de bovenste kam v. e. tros bananen; *tadah pĕloeh*, de rugvoering in een kleed; *djikalau kasoekaran mĕnadah ramboet, baïk mĕnjoekoer dia*, als het te lastig is het haar op te houden, dan is het 't beste dit af te scheren, M. *mĕnadah orang atjih dalam nĕgari Padang*, de Atjihers in Padang ophouden, id.; *pĕnadah ajar hoedjan*, dakgoot; *mĕnadah lajar* en *bĕrtadah*, overstag gaan, vóór den wind omgaan, over den anderen boeg gaan liggen; *tadahan*, dat wat opgevangen wordt; *ajar tadahan*, opgevangen water.

تادي **tadi,** ook *tĕhadi*, pas, zooeven, daarstraks, onlangs; *malam tadi*, gepasseerde nacht; *bĕharoe tadi*, zooeven pas.

تاديب **tádíb,** Arab. onderricht in goede manieren, zeden enz. opvoeding; *mĕntádíbkan*, onderwijzen, opleiden, opvoeden.

تار **tara,** I. effen, gelijk, vlak, niet hellend, even hoog, evenbeeld, gelijke, weerga; *tiada taranja*, er was zijns of haars gelijke niet; *doedoek satara*, gelijk in rang zitten; *satara dĕngan*, gelijke zijn met; *satara toewan soekar ditjĕhari*, uw gelijke is moeilijk te vinden. Mĕn. werktuig om lijnen in het hout te krassen, regel, liniaal met een spijker aan het uiteinde; *mĕnara*, op die wijze lijnen maken; *pĕnara*, de vlakke rand rondom het kuiltje in een rijstblok of *lĕsoeng*, C. en S. zie *tarah; tiada kataraän*, zijns gelijke niet hebben, niet gelijk gesteld kunnen worden. Zie ook *tĕra.*

II. Jav. *kĕtara*, blijken, gebleken zijn, duidelijk aan het licht gekomen, = *njata.* Zie ook *toemara.*

تارس **taras,** zie *tĕras.*

تارس **taris,** verzameling v. banden, waardoor iets zoodanig omgeven wordt, dat het gemakkelijk kan vervoerd worden; *mĕnaris*, met banden omwoelen, omwinden, v. d. W.

تارڠ **tarang,** nest voor vogels, zie *sarang; pĕtarangan*, Jav. gereedgemaakte korf voor eene kip, waarin zij hare eieren legt.

تارڠ **taring,** hoektand, oogtand, slagtand, hondstand; scherpe punt van een werktuig; *sĕrampang jang bĕrtaring tiga*, een harpoen met drie punten, een drietand.

تارڤ **tarap,** Jav. orde, regelmaat, rei, b.v. *djikakan soelṭan mĕnolih kakanan* برتارڤ كانن *sĕmbah dari kanan, djika baginda mĕnolih kakiri* برتارڤ كيري *sĕmbah dari kiri*, als de sulthan naar rechts blikte, maakte men ordelijk aan de rechterzijde de sĕmbah en keek hij naar links dan deed men dit aan de linkerzijde, Hik. Korisj.

تارڤ **taroep,** of *taroeb*, Jav. tent, hut, loods.

تارق **tarak;** *bĕrtarak*, zich onthouden van eenig genot, ingetogen leven; *pĕrtarakan*, onthouding, ingetogen levenswijze. Mĕn. lang op dezelfde plaats vertoeven, zich afzonderen ter bekoming van eenige wetenschap.

تارق **taroek,** uitspruitsels van boomen, planten en gras; *bĕrtaroek moeda*, jonge uitspruitsels krijgen, botten.

تارق **tarok,** e. s. v. boom, welks bast voor kleeding dient, Midden Sum.; *orang bĕrkaïn tarok*, een arm en behoeftig mensch. Volg. v. d. Tk. = *tĕrap*, zie ald.

تارق **tarik,** I. trekken, getrokken; ook ont-, uit-, of van iets nemen, Mĕn. *goela tarik*, kokinje; *tarik oesoel*, de regelmatige inbeslagneming; *t. tjaboeh*, inbeslagneming op eigen gezag; *t. sangkoetan*, inbeslagneming door middel van list, Oend. Djambi; *mĕnarik*, iets trekken; *m. oeri*, hard naar zich toetrekken v. het

tolkoord bij het opzetten; *m. kambi*, uitrekken; *m. hoetang*, schuldvorderen; *m. kĕlat*, aanbrassen, scheepst.; *m. napas*, zuchten, diep ademhalen; *m. njawa* en *m. djiwa*, zieltogen; *m. njanji*, een gezang ophalen; *m. panton*, een liedje inzetten; *m. kaṣidat*, een gedicht zingend aanheffen; *m. lajar*, de zeilen hijschen, Hik. Dewa Ag. Mĕl.; *m. panton sĕloka*, spreukdichten aanheffen, lbr. b. Chas.; *pĕnarik*, middel om iets voort te trekken; *mĕmpĕrtarikkan*, iem. of iets wegslepen, voortsleuren, H. Gr.; *tarikan*, trekijzer voor metaaldraad, Mĕn. Zie ook *tĕrik*.

II. de buitenplanken van e. vaartuig boven de knieën. M.

تارم **taram**, betrokken van de lucht bij maanlicht, ook van het gelaat; niet helder schijnen, van de maan en sterren; *taram-tĕmaram*, overal betrokken; *pĕnaram*, pasteitjes van garnalen, vleesch of visch.

تارم **taroem**, de indigo-plant, waarvan twee soorten: *t. daoen haloes*, met fijne bladen en *t. daoen lebar* of *t. akar*, de kruipende, met groote bladen.

تارو **taroe**, Kw. boom, geboomte; *naga taroe*, de boomdraak? H. T.

تاره **tarah**, gelijk af, glad af, b.v. van hout op de kanten, e. steilen afgrond, van de gevijlde tanden enz.; *mĕnarah*, hout of steen de eerste ruwe bewerking doen ondergaan met bijl of dissel of beitel, bekappen om het voor de schaaf gereed te maken, b.v. *batoe itoe ditarah litjin*, Pĕl. Abd., die steenen worden glad bewerkt; *pĕnarah* en *patil pĕnarah*, dissel, die voor dat bekappen gebruikt wordt; *tarahan*, bekapping, wat bekapt is, ook de naam van den *toekang*-vogel, die 's nachts een geluid laat hooren alsof hij aan het kappen is, volg. Tug. juist overdag; *tarah kasau*, gelijk afgesneden, van de tanden, Mid. Sum. Zie ook *tara* I.

تاره **taroh**; *mĕnaroh*, leggen, zetten, plaatsen; opzetten, inzetten bij spel of weddingschap, toevertrouwen, deponeeren; er op nahouden, hebben; koesteren, ook bewaren, b.v. *ada kakang taroh akan toewan*, die heb ik voor u bewaard, B. R. bĕs. p. 217, r. 6; *mĕnaroh diri*, zich behoorlijk gedragen; *bĕrtarohkan diri*, zich geheel toevertrouwen, Sj. Mādli; *mĕmpĕrtarohkan pĕkĕrdjaän*, werkzaamheden iem. opdragen, H. Sj. Djil. edd. p. 54, ook iets aanbetrouwen; *mĕnaroh oewang*, geld hebben; *m. kambing*, er geiten op nahouden; *mĕnaroh dibawah pahanja*, onder zijn dij leggen, b.v. een brief, ten bewijze van verachting, Am. Hamz.; *bĕrtaroh*, met elkander of met iem. wedden; *djika bĕrtaroh pon akoe lawan*, daar durf ik wel wat onder te verwedden, Prab. Dj. letterl.: ook als er om gewed wordt, neem ik de weddingschap aan; *bĕrtarohkan*, over iets wedden, Pĕl. Djin., ook opzetten van geld bij een spel, b.v. *bĕrmaïn djoedi tiadalah ija bĕrtarohkan oewang lagi, mĕlainkan bĕrtarohkan doekoeh, rantai, gĕlang* enz., Hik. Indra Mĕng. bij het dob-

belen zette hij geen geld meer op, maar halssieraad, gouden kettingen en armbanden; *pĕtarohan*, en bij verkort. ook *pĕtaroh*, pand, onderpand, inzet, inleg, ook *pĕnarohan*, toevertrouwd pand, Asm. Pati, bewaarplaats, depot; *tarohan*, wat als iets bijzonders er op wordt nagehouden; *pakaijan tarohan*, feestkleederen; *anaḳ tarohan*, het meest geliefde kind; *tjintjin tarohan*, ring alleen voor bijzondere gelegenheden. Mĕn.; *bĕpĕtarohkan diri kapada*, zichzelven tot onderpand geven aan iemand; *bĕpĕtarohkan anaḳnja*, zijn kind als pand aan iem. toevertrouwen, I. P. en Langl. Boew.; *adapon pĕtarohkoelah anaḳ kita Hoesain kapada bĕndahara dan sĕgala orang bĕsar-bĕsar*, onzen zoon H. vertrouwen wij als pand toe aan den rijksbestierder en al de rijksgrooten. Sadj. Mal. p. ٣٤٣. Zoo ook Hik. Poespa Wiradja; *mĕnaroh kasih*, toegenegenheid koesteren; *m. kasehan*, medelijden koesteren; *m. dĕndam*, wrok koesteren; *m. gawé*, de eerste stappen doen tot het plegen van ontucht, in het Palemb. Zie ook *tjagar*.

تاري **tari,** dans; *mĕnari*, dansen; ook huppelen van dieren; *tĕpoeḳ tari*, dansen en daarbij in de handen klappen; *tĕrtari-tari*, aan het dansen of huppelen raken; *mĕnari diladang orang*, op een andermans grond dansen, d. i. goede sier maken ten koste van een ander; *mĕnari-nari*, ook steigeren van een paard, Am. Hamz.; *bĕrtari djoega*, al maar door dansen, Sj. Madli; *pĕnarian*, een danspartij.

تاريخ **tárích,** Arab. jaartelling, tijdrekening; jaarboeken, geschiedboeken; datum, dateering; *t. maseḥi*, de christelijke tijdrekening; *t. hedjrat*, de mohammedaansche tijdrekening; *t. pĕnghabisan kitáb ini*, de datum, waarop dit boek geeindigd is. H. Abd.; *mĕnárichkan*, dateeren, ook den datum van iets opteekenen, Saif Dz.

تاسع **tási,** Arab. negende.

تاسق **tasaḳ,** bloedstelpend middel; *mĕnasaḳ*, zulk een middel aanwenden, b.v. het uitgeperste sap van de *tjapa*-plant en *pĕnawar djambi*, zie *tawar* I.

تاسيق **tasiḳ,** meer, binnenzee, soms ook voor zee gebruikt.

تاغس **tangas,** stoof, dampbad, warm bad; *bĕrtangas*, zich stoven, z. koesteren, Kin. Tab. 65; *mĕnangas*, aan eene dragelijke warmte blootstellen, stoven, in een warm bad, in warme damp, broeien onder een deken enz.; *pĕnangas*, het middel daartoe gebruikt; *pĕnangasan*, stoving.

تاغيس **tangis,** geween; *mĕnangis*, weenen, schreien, huilen; *m. pidjar*, bitter weenen, zie ald. ook *m. tĕrsĕdih-sĕdih; bĕrtangis-tangisan*, met elk. weenen; *tangis-mĕnangis*, over en weer weenen; *mĕnangisi*, beweenen; *bĕrtangiskan*, weenen over; *tangisan*, geween, geschrei.

تاغن **tangan,** hand, hand en arm, mouw, voorpoot van dieren en niet alleen v. apen; *kaki-tangan*, handen en voeten, van dieren: voor- en ach-

terpooten; *tangan kĕmoedi*, roerpen, helmstok van een roer; *t. badjoe*, de mouwen v. e. baadje. In Peraḳ ook de twee schuine armen die den ingang tot eene vischstaketsel vormen, C. en S.; *tangan naïk*, de veine hebben, bij hazardspelen; *tangan toeroen*, de veine kwijtraken; *tangan rahat*, de kruk van een spinnewiel; *tangan pandjang*, diefachtig; *tangan singkat*, gierig, vasthoudend; *tangan mĕnĕtaḳ*, *bahoe mĕmikoel*, de hand hakt en de schouder draagt, Sprw. voor ijverig in de weer zijn, C. en S.; *iboe tangan*, de duim; *tapaḳ tangan*, de palm v. de hand; handteekening, voor dit laatste ook *tanda tangan; hati tangan*, de muis van de hand; *boewah tangan*, geschenk, dat men bij zijn thuiskomst medebrengt, kleinigheid, meegebracht voor de kinderen, Noer Moh.; *mĕmasoḳ tangan*, de hand ergens insteken of hebben, aan iets meedoen; *mĕmimpin tangan*, iem. bij de hand geleiden; *mĕnjamboet tangan*, met het geven van de hand ontvangen, H. Abd. p. 247; *kaïn sapoe tangan*, zakdoek; wordt ook verkort tot *sĕtangan; sĕtangan kapala*, hoofddoek; *mĕnangani*, de handen aan iets of iem. slaan, met de handen zitten aan. C. en S. hebben ook nog *pĕnangan*, het werk der handen, de verrichtingen?

تافته **tafatah,** Perz. e.s.v. zijden stof, taf.

تاف **tapa,** I. Skr. hitte, (ook aan de zonnehitte blootgesteld, in de zon gedroogd; *daging tapa* = *dendeng*, C. en S.); boetedoening, oorspronkelijk door zich aan de hitte van de zon of van vuur bloot te stellen; godsdienstige afzondering, ascese; *bĕrtapa*, de tapa hebben, boete doen, in heilige afzondering leven, meestal om bovennatuurlijke krachten deelachtig te worden; *mĕmpĕrtapakan*, boete voor iets doen, door boetedoening trachten te verkrijgen; *mĕngikat tapa*, de boetedoening aanvangen; *mĕmbongkar tapa*, de boetedoening afbreken en een geheel andere daarvoor in de plaats beginnen; *mĕroesaḳkan tapa*, de boetedoening storen, nutteloos maken; *pĕrtapa*, boetedoener, kluizenaar, asceet; *pĕrtapaän*, de plaats waar de boete gedaan wordt; ook boetedoening en kluizenaarschap; *tapa-tapa*, stukken visch, gezouten en in de zon gedroogd.

II. *ikan tapa*, e. s. v. wonderbaar grooten visch, vermeld in de Pĕl. Abd. ka Kal.

تافر **tapar,** e.s.v. eetbare vrucht.

تافس **tapoes,** e. s. v. vrucht, die gelijkt op de kastanje, M. Zie *tĕpoes*. Elaterio spermum tapos (Euphorbiacées) d. l. Cr.

تافيس **tapis,** I. *mĕnapis*, doorzijgen, kleinzen, zeven, filtreeren; *tapisan*, filtreertoestel, het doorgezijgde; *boewah tapis*, e.s.v. vrucht, die eenige gelijkenis heeft met de kastanje.

II. = *tĕpis*, zie ald.

III. *tapiskan tangan*, in de handen klappen; *t. sajap*, klapwieken. M. en L.

تافغ **tapoeng,** I. Boeg. *badjoe tapoeng*, e. s. v. lang, nauwsluitend baadje.

II. Jav. in de stoom gaar gekookt v. rijst enz. ook die rijst of wat aldus gaar gestoomd is.

تاڤق **tapaḳ**, palm van de hand, zool van den voet, ook als maat; *tapaḳ ani*, zie bij *ani; t. itiḳ*, Mĕn. opgelegd of ingezet stuk aan de pijpen van een Mal. broek, dienende tot versiering; *t. koeda*, rond bijgesneden van het haar, ook naam v. e. plant, v. d. Tn.; *tapaḳ-tapaḳ*, houten schoeisel, ook schoeisel in 't alg.; *satapaḳ djangan laloe*, *satapaḳ djangan soeroet*, geen voet voor- of achteruit, vast op zijn stuk blijven staan, v. d. Tn.; *tapaḳ tangan*, handpalm, handteekening; *t. tjatoer*, vak v. een schaakbord; *bĕrtapaḳ tjatoer*, met groote ruiten, van lijnwaad; *tapaḳ toekoel*, ruw, onafgewerkt, ook ruwe bejegening, Hik. Abd. 416; *djanganlah dibohongkan sĕgala pĕrkataännja, karĕna tapaḳ toekoel ladang bĕloekarnja adalah sakarang ini*, H. T., beter *tĕpoḳ?; t. tjanai*, netjes afgewerkt, fijn werk; *doelapan tapaḳ bajang-bajang*, als de schaduw acht voetpalmen is, ongeveer $8^1/_4$ uur 's morgens; *tĕngah tapaḳ bajang-bajang*, het uur, waarop de schaduw e. halve palm lengte heeft, ook *wĕḳtoe garoeda alah olih oelar* geheeten; *tapaḳ solaiman* en *t. koeda*, twee kruipende planten; *mĕnapaḳ*, met palmen afmeten, de voetzolen op den grond zetten, de eerste wankele schreden doen, van kleine kinderen, ook *bĕrtapaḳ*, den voet zetten, b.v. *djikalau bĕlom akoe binasakan nĕgarinja, tidaḳ akoe kĕmbali bĕrtapaḳ kabĕnoewa Mĕkah*, indien ik zijn land nog niet heb verwoest, zet ik geen voet meer in het landschap Mekka, Am. Hamz. Ook gebruikt als beleefde uitdrukking voor ergens komen, b.v. *bijarlah doeli Sjah Alam bĕrtapaḳ djoewa kamari*, laat Z. H. slechts hierheen komen, id. en and.; *tapakan* en *katapakan*, breede optred onder aan een trap, ook trap over de geheele lengte van een gebouw; *tapaḳ-tapaḳ*, houten voetklossen of sandalen; de zeester; *tĕlapaḳ* en *tĕlapakan* = *tapaḳ*, voetzool, handpalm.

تاڤوق **tapoeḳ**, kroontje, zooals op sommige vruchten; dekseltje, zooals op sommige horenschelpen.

تاڤن **tapan**, Callicarpa japonica, (Verbénacées) d. l. Cr.; *tapan laoet*, e. s. v. méliacée, id.

تاڤو **tapoe**, vol; *ĕrtinja pĕnoeh apa-apa jang di-isi*, Abd. sch. Wrdb.; *angin pon tĕdoeh, lajar pon tapoe*, alle zeilen bijgezet, Sj. Sĕl. Dal. pag. 72 reg. 1. Zie *tĕpoe*.

تاڤه **tapah**, e. s. v. eetbaren zoetwatervisch; *tapah kĕra*, e. bijz. soort daarvan. Zie *tapa* II.

تاڤيه **tapih**, vrouwen onderrok; *sĕloewar tapih*, onderbroek.

تاڤي **tapai**, I. e. s. v. versnapering v. gekookte rijst, die men heeft laten gisten; het daaruit verkregen vocht is bedwelmend; op Java *tapé*, id.

II. konijn, = *kaweloe*.

تاڤي **tapi**, = *tĕtapi*, maar, doch.

تاكت **takoet**, vrees, vreezen, ook

ontzag, en het kon zijn dat.... *takoet manoesia*, een der namen van het kruidje-roer-me-niet; *takoet akan*, vreezen voor, dikwijls samengetrokken tot *takoetkan*, b.v. *takoetkan hantoe, tĕrpĕloekkan bangkai*, uit vrees voor een spook een lijk komen te omhelzen, Sprw.; *takoetkan toema, diboewangkan kaïn dari badan*, uit vrees voor luizen de rok van het lijf gooien. Sprw. *takoet diri sakalian tiada pĕrtjaja akan kami*, 't zou kunnen zijn dat ge allen ons niet vertrouwdet. Kal. Dam.; *mĕnakoet*, iets vreezen, Facs. 47, vrees aan den dag leggen; *pĕnakoet*, vreesachtige, lafaard, bangert; *mĕnakoetkan*, bangmaken; *mĕnakoeti*, vrees aanjagen, b.v. *bolih ditakoeti orang olih sĕbab disiksakan*, H. Abd. 131; *katakoetan*, bevreesd, bevreesdheid, ook iets vreeselijks, H. Abd. 421 en and. pl.; *mĕngatakoeti*, bevreesd zijn voor, b. v. *katakoetilah olih kamoe*, vreest gijlieden voor, M. R. 109; *pada tĕmpat jang dikatakoetinja*, op eene plaats, waarvoor hij bevreesd is.

تاكر **takar,** drinkvat, drinkkroes, aarden vat om water te halen; inhoudsmaat voor droge en natte waren, inz. voor rijst en olie; *mĕnakar*, met die maat meten; *takaran*, het meten en gemetene, ook bij de maat; zie *soekat*.

تاكڠ **takang,** versterking van *takik*, zie ald.

تاكوڠ **takoeng,** bezinken, bezonken, bezinksel; *minjak takoeng*, olie van de kokosmelk door bezinking verkregen; *mĕnakoeng*, laten bezinken.

تاكق **takak;** *mĕnakak*, twee stukken lijnwaad met de lange zijde aan elkander naaien, zooals b.v. voor beddelakens wel geschiedt.

تاكوق **takoek,** keep, zooals men b.v. in den stam van kokospalmen hakt, om ze gemakkelijker te kunnen beklimmen. Mĕn. insnijding, keep, kerf, inz. als teeken ter vaststelling of van overeenkomst; *t. kajoe*, ceremonie bestaande in het maken van gewoonlijk drie kerven in een stuk hout ten teeken van overeenkomst; *mĕnakoek*, bepalen, vaststellen; zulke inkepingen maken.

تاكيق **takik,** kerf, inkeping; *takik-takang*, allerlei kerven of inkepingen; *mĕnakik*, een kerf in iets maken, iets kerven, b.v. om het te merken of te teekenen. Mĕn. inz. om de sap, gom of hars uit eenig voorw. te krijgen. Zie het vor. wrd.

تاكل **takal,** I. Ned. takel, katrol, blok; *takal oelang*, los takel. Zie *kerek*.

II. *toekoe-takal*, naam v. e. boom, welks bladeren als afweermiddel van booze geesten worden gebruikt, v. d. W. Zie *tangkal*.

تاءكن **ta'kan,** eene samentrekking van *ta'* en *akan*, zal niet, zullen niet; *ta'kan djangan*, het zal niet niet zijn, d. i. het moet bepaald geschieden; *ta'kan hamba lari*, ik zal niet wegloopen; zie bij *ta'*.

تاكه **takah,** I. verhevenheid door inkeping verkregen voor en achter

aan de kiel; *sampan bĕrtakah*, een bootje met zulke inkepingen.

II. = *tingkah*, streek, kuur; *takoeh-takah*, allerlei kuren en streken.

تاكي **takí**; *mĕnaki*, redetwisten, disputeeren, een meening of stelling bestrijden, betwisten; *pĕnaki*, redetwister, bestrijder, betwister, v.d.W. Zie ook *tĕka'*.

تاكر **tagar,** zwaar krakend van den donder. Mĕn. dof, rommelend geluid van verren donder, onderaardsch geluid bij aardbeving; *sapĕrti tagar mĕmbĕlah boenjinja*, het geluid ervan was als van een krakenden donderslag die den grond doet splijten. Zie ook *tĕgar*.

تاكر **tagoer,** stoeien, inz. in het water; *bĕrtagoer*, bij het baden elkander met water begooien.

تاكق **tagaḳ**; *mĕnagaḳ*, tegen eenig gevaar of hindernis inloopen, daaraan het hoofd bieden, trotseeren, braveeren.

تاكل **tagal,** steenen, die bij zwaren storm door de golven op het strand zijn geworpen.

تاكل **tagil,** hanespoor. Zie *tĕgil*.

تاكن **tagan,** bijdrage, inschrijving, contributie, inzet, wat bij een spel opgezet wordt om er naar te werpen.

تاكه **tagih,** I. sterke trek, lust in of verlangen naar iets, waaraan men gewoon is, b v. een kop koffie, borrel, opium enz.; *katagehan*, met zulk een trek of lust bevangen zijn, trek krijgen.

II. *mĕnagih*, manen, schuld vorderen, opeischen; *tagih-mĕnagih*, hier en daar of bij deze en gene manen; *jang mĕnagih oepĕti*, die de cijns opeischen, M. Zal wel met I. in verband staan.

تال **tala,** I. Skr. *mĕnala*, stemmen van muziek-instrumenten; *pĕnala*, stemmer, stemhamer, stemvork; *satala*, van dezelfde stemming, gelijk gestemd; zie ook *tĕla* II.

II. Skr. diepte, kuil, hol; *rasatala*, de onderwereld; *patala*, de onderwereld, de hel; zie *patala* en *pratala*.

تالر **talar,** openlijk, onbewimpeld, ronduit, op den man af; *mĕnĕmpĕlaḳkan orang bĕrtalaran*, iem. openlijk bestraffen; *dikatakannja dĕngan bĕrtalaran*, hij zeide het onbewimpeld.

تالس **talĕs,** Jav. de naam van e. s. v. aardvrucht, waarvan sommigen gegeten, anderen niet gegeten kunnen worden. Mĕn. id. = *kĕladi*.

تالغ **talang,** I. e. s. v. eenigszins vergiftigen zoutwatervisch, die, genuttigd, een jeukte veroorzaakt als van de netelroos.

II. bosch, afgelegen dorp of gehucht.

III. makelaar, koppelaar, bemiddelaar in koopmanschap; *talangan*, makelaardij, courtage. M. ook Sing. Zie IV.

IV. Jav. goot, dakgoot; *boeloeh talang*, zie *boeloeh; talang tjatoer*, door middel van een derde met iem. spreken; zie ook *tĕlang*.

V. Mĕn. e.s.v. dunne bamboe, die veel waterdeelen bevat; *t. pĕrindoe* = *boeloeh pĕrindoe*, zie ald.

تالق **talak̤**, I. *mĕnalak̤*, iemand naar hartelust zijn zin laten doen.

II. verbast. van *t̤alák̤*, Arab. zie aldaar.

تالق **talik̤**; *mĕnalik̤*, met oplettendheid nalezen, collationneeren.

تالم **talam**, groote metalen schotel of houten bak, gebruikt als presenteerblad; *t. toelak̤ bahoe*, e. grooter soort, die op den schouder gedragen wordt; *panganan talam*, e.s.v. koekjes, bestaande uit drie verschillende lagen op elkander.

تالون **taloen**; *bĕrtaloen*, weergalmen, weerklinken, eig. *taloeän* van *taloe*, zie ald.

تالن **talen**, Jav. afgel. van *tali; tiga talen*, drie kwartjes. Zie bij *tali*.

تالو **taloe**, begin; *bĕrtaloe-taloe*, bij herhaling; *kapal datang bĕrtaloe-taloe*, bij herhaling kwamen er schepen; ook *taloe-bĕrtaloe*, telkens weer opnieuw, achtereenvolgens.

تالي **tali**, touw, band, koord, lijn; *tali" ajar*, bed v. e. beekje, waterlijn, lijn ter versiering, b.v. op den rug v. boeken, op vazen en derg. ook de bilnaad; *tali agas*, volg. C. en S., te Perak̤ en Sĕlangor: het touw dat van het dak afhangt boven het bed eener kraamvrouw en waarmede zij zich opricht gedurende de 40 dagen harer afzondering na de bevalling; te Rambau heet het *tali kala*, te Singap. *t. sĕnam*, op Malakka O.-kust, *t. kalĕlah*, op Sumatra, *t. singkil* en op Java, *t. kĕndolan; tali andjing*, e. s. v. plant; *t. api*, lont voor het aansteken van sigaren. Mĕn. *t. aroeng*, halster; *t. bilalang*, e.s.v. kleinen boom, die boonen voortbrengt in roode schachten. De boonen en bladen worden als een middel tegen de pokken gebruikt, C. en S.; *t. aroes*, stroomdraad; *t. bĕnang*, buikband, v. d. W.; *t. bĕsi*, kabel of koord van ijzerdraad; *t. sipatan* of *bĕnang arang*, zwart gemaakt koord om lijnen op hout te maken; *t. dahi lajar*, geitouw, los eindje onder aan de ra van een inl. vaartuig; *t. datjing* en *t. doega*, dieplood; *t. kĕlisip pisang*, touw van de stamvezels van banaanstruiken; *t. leher*, halssnoer, collier; *t. leher toedjoeh pangkat*, collier van zeven snoeren, H. Boedj., *bĕrtali leher tiga bĕlit*, Prab. Dj.; *t. idjoek̤*, touw van de harige vezels van den arenpalm; *t. koeloe*. Zie ald. *t. koelit*, riem van leder; *t. kang* en *t. tom*, teugels; *t. oelang*, looper, touw dat tusschen twee of meer katrollen loopt; *t. lenggang*, slingerpardoen; *t. pĕndarat*, boegseertouw; *t. pĕnding*, e.s.v. ceintuur van garen of metalen schakels; *t. pĕroet*, buikband, de darmen; *t. poesat*, de navelstreng; *t. pĕnganggok̤*, voorstag; *t. pĕngandak̤*, rifseizing; *t. pĕnoendoek̤*, touw om den nok van e. vierkant zeil naar beneden te halen; *t. pĕndondang*, rakketali; *t. ramih*, henniptouw; *t. sara*, Mĕn. e.s.v. springteugel; *t. satoe lingkar*, e. tros touw, een rol touw; *t. toedoeng*, keelbanden van e. zonnehoed, ringbaard; *t. anak̤*, bijtouw, neventouw, b.v. *kawan disoeroeh mĕndjaga saoeh; bĕrtali-anak̤ kapohon paoeh*, Ibr. b. Chas.; *t. tahan toeroet*, achterstag; *tali-tali*, e. s. v.

wilde plant; *tĕmali*, touw, dat tusschen de strengen van geslagen touw ingestrengeld wordt; *tali-tĕmali*, allerlei touwwerk, het gezamenlijke touwwerk van een vaartuig; *boenga tali-tali*, e.s.v. winde met roode bloemen, op Java *sånggå-langit* genoemd; *mĕmbĕri tali*, opwinden van een uurwerk enz.; *bĕrtali-tali*, op één lijn achter elkander, van eilanden, spoorwagens enz.; *satali*, 1/4 gulden, naar het koord met 75 *pitis*, dat vroeger daarvoor gebruikt werd; *tali tiga lĕmbar ta soewang-soewang poetoes*, een driedraadsch touw breekt niet ligt af. Sprw.

تالي **talai**; *mĕnalai*, dralen, talmen met een begonnen werk, v.d.W., zie *lalai*.

تأليف **tálíf**, Arab. samenstellen, ordenen; *mĕntálífkan soerat*, een geschrift of brief samenstellen.

تأم **ta'ma**, Arab. splitsing; *mĕna'ma*, splitsen v. touw en dergelijke.

تامڠ **tameng**, Jav. e.s.v. schild, waarmede men de slagen met de *toja* afweert; ook slikbord, B.; *tameng boeka lawang*, een geschenk in geld van den bruidegom aan zijne schoonouders, in het Palemb. Zie *pĕrisai*.

تامق **tamok**, e. s. v. eetbaren zoutwatervisch, kleiner dan, doch gelijkende op de *djoempoel*.

تأمل **támmoel**, Arab. aandachtig beschouwen.

تامن **taman**, lusthof, bloementuin, meestal voorzien van e. vijver en eene *balai; taman lĕlangon*, Jav. hof om in te wandelen, wandelpark. In het Jav. ook *lĕlangĕn* van *langĕn* iets tot vermaak, zich vermaken; *taman larangan*, een hof, waarvan de toegang aan het mannelijk geslacht is ontzegd en die dus alleen toegankelijk is voor vrouwen.

تامو **tamoe**, Jav. gast; *mĕnamoe*, onthalen, tracteeren, zie *djamoe*.

تامورة **támóérah**, Arab. hartvlies; cel van een monnik, leger van een leeuw.

تامه **tamah**, zie *ramah*.

تانڠ **tanang**; *mĕnanang*, dragen op een of op de beide handen, v.d.W. Zie *tatang*.

تانق **tanak**; *mĕnanak*, rijst koken in een pot met water; *pĕrtanak*, *pĕtanak* en *pĕnanak*, koking v. rijst; ook gebruikt als tijdsbepaling, b.v. *sapĕrtanak nasi lamanja*, zoolang als noodig is voor één rijstkoking; *bĕrpĕnanak-pĕnanak*, rijstkokingen lang; *minjak pĕrtanak*, kokosolie door koking verkregen; *kajoe pĕtanak*, brandhout voor de keuken; *toekang tanak* en *djoeroe tanak* ook *pĕnanak*, kok, soms bijkok ter onderscheiding van den *djoeroe masak; bagai bĕrtanak di koewali*, fig. tegenover iem. al te vrijgevig zijn, hem al te veel zijn eigen zin laten doen, hem in hoogen graad bederven, enz. Mĕn.

تانم **tanam**; *mĕnanam*, planten, begraven, in den grond zetten, leggen, plaatsen; *m. katoemboehan*, de pokken inenten; *tĕrtanam*, geplant, begraven, ingezakt, ingezonken; *tĕrtanam sahingga pinggangnja*, tot zijn middel er in gezonken; *dagoenja tĕr-*

tanam, zijn kin was ingezonken, d. i. hij had nagenoeg geen kin. Mĕn. *mĕnanam pĕnghoeloe*, een hoofd aanstellen; *m. batoe*, steenen plaatsen ter grensbepaling; *tanam* ook fig. gebr. b. v. *moerka ditanam didalam tjita*, de toorn wordt begraven in het gemoed, Sj. Madli en R. Chaib.; *tanaman*, aanplant, het geplantte, plantsoen; *pĕtanaman*, plaats waar aanplantingen zijn, plantage; *mĕnanamkan*, iets planten, uitplanten; *mĕnanami*, beplanten; *tanam-mĕnanam*, allerlei aanplant verrichten.

تانه **tanah,** I. aarde, grond, land, grondkleur; *tanah-ajar*, vaderland, landstreek, landsdouwe, b.v. Pĕl. Abd. ka Dj. p. 90; *tanah bata*, Mĕn. graszode, mogelijk ook plagge; *t. lijat*, klei; *t. mati*, niet meer bebouwde grond, verlaten grond; *t. mala* en *t. poetih*, pijpaarde; *t. mĕngandjoer*, schier-eiland, landtong, in zee uitstekend land; *t. nĕgara*, bebouwde grond, S. M. ook landstreek, landsdouw, bebouwde of tot bebouwing geschikt gedeelte van berg of heuvel; *t. baïk*, vruchtbare grond; *t. laboe*, zeer vruchtbare grond; *t. kasang*, de Mĕn. uitspr. van *kĕrsang*, zie ald. hellende grond met weinig humus, niet zeer vruchtbaar; *tanah raja*, zie *raja; t. hidoep*, bebouwde grond; *tanah radja*, Mĕn. domein, onzijdig grondgebied op de grenzen der negorijen, vroeger gebr. tot beslechting v. geschillen; *tanah sirih*, roode zandgrond; *tanah noeroeng* en *t. njoeroeng*, in het Palemb. aangeslibde grond? ook: vroeger bewerkte doch verlaten grond, waarop de bezitters hunne aanspraak behouden; *andjing tanah*, zie *andjing; ikan tanah*, e. s. v. eetbaren zoetwatervisch; *katjang tanah*, zie *katjang; oelar tanah*, e. s. v. kleine, zeer giftige slang, die zich in den grond ophoudt; *bĕrtanah*, wortel geschoten hebben; *ada ditanah*, over den vloer zijn, op zijn, aanwezig zijn; *didĕngarnja soenji didalam roemah; sa'orang pon tidaḳ ada ditanah*, hij hoorde, dat het in huis stil was en dat er niemand over den vloer was, B. Ramp. bĕs. 363.

II. een lengtemaat = een vadem of *dĕpa*, Hik. Abd. 441.

تاني **tani,** I. scheepswant met touwladder.

II. *pintoe tani*, buitenpoort eener vorstelijke woning, P.

III. Jav. planten; *orang tani*, landbouwer, = het mal. *tanam*.

تاو **tawa;** *tĕrtawa*, lachen; *tĕrtawa bĕsar* en *t. gĕlaḳ-gĕlaḳ*, hard, luidkeels lachen; *djanganlah tĕrlaloe tĕrtawa-tawa djoewa*, lach maar niet al te veel, Ind. Poet.; *tĕrtawa kamati-matian*, zich doodlachen, voor ons: zich ziek lachen, R. Chaib.; *tĕrtawa mĕmbatoeroeboeh*, algemeen luidruchtig gelach; *mĕnawakan*, Saif Dzoel. en and. en *mĕnawaï*, om iets lachen, uitlachen; *ditĕrtawakan* en *ditĕrtawaï*, uitgelachen worden. Zie ook *tawaḳ*.

تاؤچو **taötjo,** Chin. e. s. v. toespijs, bestaande uit *kĕdĕlai* in zout, e. s. v. soja.

تاؤچي **taötji,** Chin. e.s.v. bruine zilte pap, bereid uit visch. R.

تاور **tawar,** I. flauw, smakeloos, krachteloos, zoet van water, beroofd van kracht van vergif, bezweringen, schadelijke invloeden enz.; *tawar hati*, ontmoedigd, moedeloos; *tĕpoeng tawar*, meel, waarmede men personen of zaken bewerpt tot afwering van onheil; *ikan tawar*, e. s. v. eetbaren zoetwatervisch; *sĕtawar*, e s.v. heester met geneeskrachtige bladeren en wortels, welke laatste tot bereiding van het *tĕpoeng tawar* worden gebruikt; *mĕnawar*, krachteloos maken v. vergif, kwade invloeden, tooverij enz., met tegengif behandelen; *mĕnawari*, betooveren, verleiden van eene vrouw of een meisje; *ditawarinja mata anak-nja*, hij betooverde de oogen van zijn kind, Prab. Dj.; *mĕnawarkan hati*, ontmoedigen, ook *mĕmbĕri tawar hati; pĕnawar*, geneesmiddel, tegengif, antidotum; ook fig. gebruikt voor iets, dat eene weldadige uitwerking heeft op het gemoed, b.v.; *kalakoean jang baïk itoe pĕnawar hati sĕgala manoesia*, een goed gedrag heeft een weldadige uitwerking op het gemoed van alle menschen, H. Abd. 480; *pĕnawar djambi*, de haarachtige vezels van e. s. v. varenplant, die als bloedstelpend middel worden gebruikt en voornamelijk van Djambi worden uitgevoerd; *tawar-mawar* en *tawar-ambar*, flauw met verscheidenheid.

II. *mĕnawar*, dingen, bieden, een bod op iets doen; bij voorbaat tot iets aannemen, engageeren, afdingen; *mĕnawari*, te koop bieden aan iemand; *tawaran* en *pĕnawaran*, bod, aanbod, aanbieding; *bidan tawar*, vroedvrouw die besproken is; *bĕrtawaran dĕngan*, over den prijs onderhandelen met, b. v. *maka ija bĕrtawaran dĕngan orang mĕndjoewal itoe*. M.

تاوس **tawas,** aluin; *tawas koeboe*, e. s. v. plant.

تاوڠ **tawang,** = *tawak-tawak*, zie aldaar.

تاؤڠ **taöeng,** e.s.v. hoos, die zich als een gordijn neerlaat en de oppervlakte van het water doet bruisen en koken.

تاوق٢ **tawak-tawak,** e.s.v. koperen bekken of gong, waarop met e. elastieken knuppel geslagen wordt om het volk op te roepen enz. Zie *tawang*.

تاؤل **taöel;** *mĕnaöel*, lange riemen opvangen met een strop, die aan het boord bevestigd is, om ze niet in het water te laten slepen. Zal wel het Eng. *thowl* zijn.

تاون **tawan,** gevangen in den krijg of bij roof, krijgsgevangen, buit; *mĕnawan*, gevangen nemen, krijgsgevangen maken, innemen van eene stad; *orang tawanan*, krijgsgevangene; *harta tawanan*, oorlogsbuit, buitgemaakte goederen, de Holl. 5e dr. 105; *tawanan karang*, strandvondst, zoowel personen als goederen en vaartuigen.

تاون **tawon,** Jav. honigbij, bij in het algemeen, zie *lĕbah*.

تأويل **táwíl,** Arab. uitlegging; *mĕntáwíl*, uitleggen, verklaren.

تاهر **tahar,** *bèrtahar*, het hoofd bieden aan e. gevaar, leed of moeielijkheden; iets derven, dat men gewoon is te ontvangen; *měnaharkan*, doen derven, onthouden van hetgeen iemand gewoon is te ontvangen; zie *tahan.*

تاهڠ **tahang,** I. ravijn, bergkloof, nauwe doorgang.

II. Chin. kuip, bali, tobbe; *tahang pěnjiraman*, gieter.

تاهيل **tahil,** = *boengkal*, zeker goudgewicht, in zwaarte overeenkomende met twee dollars en waarvan 16 gelijk zijn aan een *kati; tahil* = 8 koepang; *měnahil*, met dat gewicht wegen; *satahil sapaha*, een en een vierde tahil. De *tahil* wordt bij bepalingen van boete veel gebruikt en vandaar de Měn. uitdr. *tahil gěnap* voor fiat executie; *di-oedji sama merah, di-tahil sama běrat*, Měn. fig. voor elkanders gelijken zijn; *t. perak* = 16 Mex. dollars. C. en S.

تاهن **tahan,** uithouden, tegenhouden, verdragen, standhouden, duurzaam zijn; *tahan lama*, duurzaam, het lang uithouden; *tahan oedji*, den toets kunnen doorstaan; *měnahan oedji dan bakar*, alle toetsen kunnen doorstaan; *m. soela děngan rědjam*, allerlei wederwaardigheden ondervonden hebben, tegen velerlei onaangenaamheden bestand zijn, v.d.Tn.; *běrtahan*, standhouden; *darah běrtahan*, ophouden met bloeden; *běrtahan bělandja*, zijne uitgaven beperken; *běrtahan bitjara*, het oordeel opschorten; *hamba tiada bolih tahan lagi*, ik kan het niet langer uithouden; *tiada těrtahan lagi mělihat ḥál anaḳnja*, konden den toestand van hun kind niet langer aanzien; *tiada těrtahan olih karbau*, de buffel kon het niet uithouden; *měnahan*, iets tegenhouden, zich van iets onthouden; uitzetten, opvangen, b.v. *m. hawa napsoenja*, zijne driften beteugelen; *m. daripada jang ditěgah*, zich van het verbodene onthouden; *m. randjau*, voetangels uitzetten; *m. lokah*, fuiken uitzetten, Sadj. Mal. 75; *m. bělat*, id.; *m. binatang*, dieren opvangen; *měnahankan tělinga*, de ooren opzetten; *měnahankan hati*, zijn leed verkroppen, Sj. Mans. Sj. Goemp.; *měnahani*, iets uithouden, tegenhouden, aan iemand onthouden; *ditahani hatinja hěndaḳ lari*, zij onderdrukten de begeerte om te vluchten, B.R. běs.; *karbau hamba ditahani olih orang itoe*, mijn buffel is door dien man aangehouden; ook iemand ophouden, b.v. *djangan toewanhamba měnahani hamba, karěna hamba ini disoeroehkan olih Amir Hamza*, mijnheer moet mij niet ophouden, want ik ben door A.H. gezonden; *tahan binasa*, e.s.v. boompje met geneeskrachtige eigenschappen; *pěnahan*, middel om tegen te houden, geschenk tot wegneming v. bezwaren bij e. huwelijk. N. Sum. *p. těmberang*, mar. langszaling; *p. kasoengai*, middel om diarrhee te stoppen.

تاهون **tahoen,** jaar en mogelijk ook jaargetijde, terwijl *moesim* ook soms voor jaar wordt gebruikt, o. a. in dateering van brieven; *tahoen ma-*

sehi, het christelijke jaar; *tahoen hedjrat*, het mohammedaansche jaar; *bĕrtahoen-tahoen*, vele jaren zijn er over verloopen; *tahoen moesim*, een jaar van 12 maanden; *mĕnahoen*, een jaar of jaargetijde op eene plaats overblijven; *mĕnahoen moesim dingin*, overwinteren; *bĕrtahoen-tahoen*, ook bij jaren, jaren lang; *satahoen sakali*, eens in het jaar; *tahoen bĕharoe*, nieuwjaar; *hari tahoen*, verjaardag; *boenga satahoen*, e. s. v. paarsche bloem = *boenga ratna; boeroeng tahoen*, de rhinoceros-vogel = *ĕnggang; tahoenan*, jaarlijksch, bij het jaar; *mĕnahoen*, ook onderhouden of arbeiden bij het jaar, M. (?)

تاهو **tahoe**, I. weten, kennen, gewoon zijn, verstand van iets hebben, het kunnen, bewustzijn van iets hebben, ook iets begrijpen, b.v. *maka toen Kastoeri pon tahoelah akan Laksamana bĕrchalwat itoe*, en heer K. begreep, dat Laksamana zich had afgezonderd, Niem. bloem. 4e dr. I, pag. 98. Ook kundig, b.v. *orang jang tahoe*, een kundig man, Pĕl. Abd. 71, r. 7; *orang toewa tahoe*, het hoofd, dat van alles kennis draagt; *tahoe makan, tahoe simpan*, weten te eten en weten weg te bergen of te bewaren, Sprw.; *tiada tahoe*, niet weten, iets niet gewoon zijn, b.v. *tiada tahoe makan daging*, niet gewoon zijn vleesch te eten; *akoe ta tahoe*, ik weet het niet, wordt beleefdheidshalve vervangen door *sĕhaja koerang pĕriksa; bĕlom tahoe*, nog nooit iets gedaan hebben; *tahoe pada ēlmoe gadjah*, zich op de olifantenkunst verstaan, d.i. olifanten weten te vangen en te temmen; *lagi banjak tahoenja*, hij heeft veel ervaring, namelijk in het vechten, Niem. bloembl. 4e dr. p. 61; *tahoe ĕrti*, tot oordeel des onderscheids gekomen zijn, b. v. *angkau lagi kĕtjil, bĕlom tahoe ĕrti*, de Holl. 5e dr. pag. 88; *jang maha tahoe*, de Alwetende; *mĕmbĕri tahoe*, kennisgeven, soms zonder Voorz. *kapada* gebruikt; *tahoe kĕris dan toembak*, met spies en dolk weten om te gaan; *akoe tahoe angkau sĕhadja*, ik stel er jou alleen voor aansprakelijk; *radja poenja tahoe*, dat gaat den Vorst aan, dat moet de Vorst weten; *akoe tahoe ada sĕhadja*, ik wil van niets anders weten dan dat het er is; *toewan jang tĕrlĕbih tahoe*, mijnheer weet er alles van; *tahoe-tahoe*, iets weten zonder te weten hoe, b.v. *tahoe-tahoe ditanah djawa sĕhadja*, wij bevonden ons op Java zonder te weten hoe; *bĕrtahoe-tahoe*, meenen van alles verstand te hebben en daardoor veel op eigen houtje doen; *tahoeän*, door kennis of ondervinding slim, voorzichtig geworden, inz. van vogels enz. v. d. Tn.; *tahoe-tahoean*, al vrij wat weten van zaken, die eerst ouderen of gehuwden begrijpen, b.v. *siapa garangan mĕngadjari anakanda ini, maka ija tahoe-tahoean, maka bĕrlaki sĕndirinja tiada dĕngan pĕrentah orang toewa*, wie toch heeft onze dochter onderricht, dat zij de dingen al zoo goed weet en zelf een man neemt zonder de bestellingen harer ouders, H. Boed.; *satahoe*, me-

deweten, het geheele weten, b. v. *mana satahoe raden enoe dan sĕgala kadaijan djoega*, hij liet alles aan den prins en zijne volgelingen over; *dĕngan satahoe bapanja*, met medeweten van zijn vader; *satahoekoe*, wat ik er van weet, naar mijn beste weten; *tiada dĕngan satahoekoe*, het is buiten mijn weten; *satahoe* op Java ook als samentr. van *siapa tahoe*, wie weet, ik weet het niet; *mĕngĕtahoeï*, met iets bekend zijn, iets weten, van het ongebruikelijke *kĕtahoe*, bekend, gekend; *kĕtahoeïlah olih toewan*, mijnheer wete, moge weten, u zij bekend; *katahoean*, geweten worden, het bekend zijn; *tiada katahoean* en *tiada bĕrkatahoean*, het kan niet geweten worden, er is geen wetenschap van, d.i. onkenbaar, H. Abd. 387 = in het Jav. *ora karoewan*, ook niet te bepalen, niet te zeggen, onbeschrijfelijk, onzeker, onbestemd, ongeregeld, onzedelijk van gedrag, wanordelijk, in de war van een huishouden, eene woning enz., het laatste met *bĕr* slaat meer op den persoon, die de wetenschap van iets heeft, dus met verzwegen subj. *orang; pĕngĕtahoean*, wetenschap, kundigheden; *bĕrpĕngĕtahoean*, wetenschappelijk, kundig; *tiada bĕrpĕngĕtahoean*, onwetenschappelijk, onkundig; *masing-masing mĕngaloewarkan pĕngĕtahoeannja*, een iegel. bracht te berde wat hij wist, zette zijn beste beentje vooruit. Facs. p.96.

II. Chin. de naam eener spijs, vervaardigd van *katjang* of v. garnalen.

تاهي **tahi**, drek, stront, vuil, roest; *t. mata*, het vuil der oogen; *t. tĕlinga*, oorsmeer; *t. angin*, windveeren, losse wolken die van een bui overblijven; *toetoer t. angin*, ijdel geklap, nonsens; *roempoet t. angin*, e.s.v. geneeskrachtig mos; *t. bĕsi*, ijzerroest ook hamerslag en ijzerslakken; *t. boeroeng*, e. s. v. plant; *t. gagak*, meconium, de eerste zwarte afgang bij pas geboren kinderen, v.d.W. ook *t. djoewar*, en de laatste ontlasting v. e. stervende; *boenga t. hajam*, de afrikaanbloem; *t. kambing*, geitekeutels, klonters in meelspijzen enz.; *t. kahwah*, koffiedik, drab van de koffie; *t. oeli*, geknede drek, als scheldwoord; *t. oelar*, onbruikbare draden in ruwe zijde; *t. oedang-oedang*, slijm- en bloedafgang; *oelar t. karbau*, e. s. v. slang; *roempoet t. babi*, e. s. v. geneeskrachtige plant; *t. pĕnjakit*, uitslag na een ziekte; *t. panas*, uitslag door hitte of scherpte van het bloed; *t. andjing*, aardmos; als tijdsbepaling: vijf dagen na morgen, zie *oelat; t. lalat*, vliegendrek, zomersproeten, zwarte vlekjes in linnengoed door vocht, het zoogenoemde weer in het goed; *t. bintang*, e. s. v. kleine rupsen; *t. gĕrĕgadji*, zaagsel; *t. anam*, e. s. v. plant; *t. minjak*, bezinksel van olie, drab; *t. haroes*, het vuile schuim van de branding; *kajoe tahi*, e.s.v. hout, sterculia foetida; *dilempar boenga, dibalas lempar tahi*, er wordt met bloemen geworpen en er wordt met drek terug geworpen, Sprw. = stank voor dank; *sabaïknja oedang, ada tahi dikapala*, de beste garnaal heeft drek in ha-

ren kop, Sprw. Zie ook bij *makan*.

تائس **taïs**, I. vuil, niet gereinigd, van het lichaam als men zich in lang niet gebaad heeft, v.d.W. volg. Abd. sch. wrdb. naar het zweet rieken van het lichaam, het Arab. تيس, zie ald. en تيسية.

II. e. s. v. mangga-vrucht.

تاڽ **tanja**, het vragen, b.v. *bagai tanja malak almaut*, als het vragen van den doodsengel, (niet te verwarren met de beide grafengelen, *monkar wa nakir*), d. i. op strenge, dringende wijze vragen, eischen, vergen, v. d. Tn.; *bĕrtanja*, vragen naar iets, navraag doen, doch niet verzoeken of vragen om iets; *bĕrtanjakan*, iemand ondervragen, naar iets of iem. vragen, navraag doen omtrent, b. v. *bĕrtanjakan salámatnja*, naar zijn welstand of gezondheid vragen; *bĕrtanjakan saoedara beta lĕnnjap*, navraag doen omtrent mijn verdwenen broeder, Pr. Dj.; *ditanjaï*, ondervraagd worden; *pĕrtanjaän*, vraag, vraagstuk. NB. de act. vorm *mĕnanja* en *mĕnanjaï* door mij alleen in geschriften van Europeanen of in vertalingen aangetroffen. Wel komt *mĕnanjakan* in de H. Toew. voor, doch kan dit ook van den afschrijver op Java zijn?

تبارك **tabáraka**, Arab. hij zij gezegend; *tabáraka Allah wa taala*, gezegend zij God en verheven.

تبت **tĕbat**, versperring, afdamming, bedijking; *mĕnĕbat*, versperren, afdammen, bedijken, van een weg, rivier enz.

تبر **tabar**, Perz. bijl.

تبر **tĕbar**, sterk dreunend, doch niet weergalmend, zooals in een niet te groot, ledig vertrek.

تبرع **tabarrōē**, Ar. handeling uit vrije beweging, vrijwillige schenking.

تبرو **tĕbĕrau**, e. s. v. grof en lang rietgras, eenigszins gelijkende op suikerriet, = *gĕlagah* op Java, saccharum spontaneum.

تبرية **tabariät**, Arab. bevrijding, kwijtschelding, kwittantie.

تبريك **tabrik**, Arab. het toewenschen van heil, zegening.

تبس **tĕbas**; *mĕnĕbas*, wegkappen van ruigte, struikgewas en kreupelhout, onderscheiden van *mĕnĕbang*, het vellen van groote boomen; *mĕnĕbas-mĕnĕbang*, v. e. bosch alles wegkappen en vellen; *mĕnĕbas djalan*, een weg uitkappen in de wildernis.

تبس **tĕboes**; *mĕnĕboes*, loskoopen, vrijkoopen, lossen, ook al behoudt men den slaaf zelf, verlossen uit slavernij door loskooping, opkoopen, H. Abd. 472; *mĕnĕboes talak*, den scheidbrief koopen, door de vrouw, die tegen haar mans wil van hem wenscht te scheiden tegen betaling van het dubbel der bruidschat; *tĕboesan njawa*, losprijs voor iemands leven; *orang t.* of *hamba tĕboesan*, gekochte slaaf; *pĕnĕboes*, losser, vrijkooper, verlosser, ook het losgeld, de losprijs, koopprijs; *pĕnĕboesan*, lossing, vrijkooping, loskooping.

تبع **tabā**, Arab. volgeling.

تبغ **tĕbang**; *mĕnĕbang*, vellen v. groote boomen en andere zware voor-

werpen, ook van huizen, Marsd. omkappen; *djika měněbang, měnoedjoe pangkal; djika mělěnting měnoedjoe tangkai*, Sprw. wil men omkappen, dan richt men zich naar den voet van den boom; wil men doen buigen, dan richt men zich naar de takken. Oend. Djambi p. 138; *pěněbang*, veller, omkapper; *pěněbangan*, plaats waar geveld wordt of is. Zie ook *těbas*.

تبغ **těbing,** I. hooge kant of rand van een rivier, vijver, kuil en derg. talud van een *sawah* of nat rijstveld; *t. ajoe*, e. s. v. kruipende plant; zie ook *běting*.

II. *měněbing*, met kracht doorzetten, v. d. W.

تبق **těboeḳ,** doorgeslagen, met een gat er doorheen, doorboord, uitgebeiteld, uitgeknipt; ook een mijn, Max.; *měněboeḳ*, doorslaan, b. v. een muur, doorsteken of graven van een dijk, uitbeitelen, stukken uitknippen of uitsnijden enz., open borduurwerk maken; *těboeḳ-měněboeḳ*, allerlei open borduurwerk maken, Mes. Kag.

تبكيت **tabkít,** Arab. hard aanspreken en daardoor den mond snoeren; *měntabkítkan*, iemand den mond snoeren; *diběri dirinja ditabkítkan*, hij liet zich nog al wat zeggen.

تبل **těbal,** dik, van platte voorwerpen, zooals papier, doek, kleeren, huid, plaatijzer en derg.; dicht bijeen of dik geplant, van haar, gras en derg.; *těbal tělinga*, onverschillig voor berisping, beleediging of vermaning, enz.; *t. djangat*, dik van huid, ongevoelig; *t. lidah*, e. moeielijke uitspraak hebben; *těbal kitábnja*, hij weet veel, hij heeft veel geleerd; *satěbal lantai*, zoo dik als e. vloer, overdrachtelijk van het vuil op het lichaam, v. d. Tn.; *moeka těbal*, een onbeschaamde tronie; *těbal hati*, hardvochtigheid; *daoen sětěbal*, e. s. v. boom, met dikke, harige, roode bladeren, die als geneesmiddel gebruikt worden; *karěna Siti saoedaranja těbal*, want de Juffrouw zat dik in hare familie, Sj. Ḥaris.

تبليغ **tablígr,** Arab. *měntablígrkan*, doen toekomen.

تبو **těboe,** suikerriet; *t. bětoeng*, een zeer dikke soort; *t. gading*, een soort die fraai geel is; *t. landjoeng*, e. s. v. wild suikerriet, dat lang en dun is; *poentoeng těboe*, naam v. e. slang met een geringeld vel, v. d. W.; *ajar těboe*, suikerrietsap; *kěbon těboe*, suikerrietveld; *pěnggilingan těboe*, rietsuikerfabriek; *těboe-těboe*, geledingen zooals van suikerriet, namelijk van paardestaarten, die op gelijke afstanden gebonden zijn; de ringen of kringen bij gekorven dieren, aan lansschachten en krisscheeden, e. s. v. naaisel of bindsel, waardoor twee dingen slechts v. afstand tot afstand aan elk. bevestigd worden; *ekoernja běrtěboe-těboe děngan ěmas*, hunne staarten waren met geledingen van goud, d. i. versierd met gouden ringen, op gelijke afstanden aangebracht; *měněboe-něboe*, aldus iets naaien of binden; *běrtěboe-těboe*, met geledingen of ringen; *běrtoengkat těboe*, fig. met zijne vrouw op weg zijn.

تبوهن **taboehan,** e. s. v. wesp; soorten zijn: *taboehan tanah* en *t. gantoeng; sjair kin taboehan*, de titel van een bekend maleisch gedicht; zie *taboeh* en *naning.*

تبه **tĕbah;** *mĕnĕbah*, met een stok of stang op iets slaan, beuken, dorschen, uitslaan van zaad; *mĕnĕbah dada*, zich met de vuisten op de borst slaan; *pĕnĕbahan*, dorsching, dorschvloer.

تت **tat,** Chin. e.s.v. steekwapen.

تت **toet,** zie توت.

تتاف **tĕtapi,** Skr. maar, doch, evenwel, echter; *akan tĕtapi* en *akan tĕtapinja* = *tĕtapi*, doch verstrekt b.v. zooals ons máár.

تتامو **tĕtamoe,** Jav. zie *tamoe.*

تتبس **tĕtabas?** komt voor als het versiersel eener bruid, b.v. *bĕrtĕtabas poetih radja* en *bĕrtĕtabas moetiara poetih*, Pr. Dj. In het Jav. wrdb. komt het ook niet voor.

تتبوي **tĕtaboewi,** e. s. v. vogel, Newb.; *boenji tĕtaboewi*, de tijd tegen zes uur 's avonds, P.

تترتاڤن **tĕtĕratapan,** zie *tĕrapang* en *tĕrap.*

تتس **tĕtas,** doorgebroken, b.v. van de schaal van een ei, een wand, beschot, naad, dijk enz; open gebeiteld, à jour van snijwerk; *tĕtas djahitan*, tornen van het naaisel; *tĕtas koelit*, schram in de huid; *mĕnĕtas*, doorbreken, doorgraven, openhakken, lostornen, openbarsten v. e. uitgebroed ei; à jour bewerken; *tĕtasan*, breuk, bres, torn, schram; *mĕnĕtas soenting dan mĕnggobah boenga*, Prab. Dj. Mogel. het Jav. *toetoes*, samenbinden? Jav. *tĕtĕs* id. Zie *saoeh tĕrbang.*

تتڠ **tĕtang,** = *tĕntang; tĕtangan* Prab. Dj. = *tĕntangan*, zie *tĕntang.*

تتف **tĕtap,** I. vast, standvastig, bestendig, rustig, vast besloten; *tĕtap hati*, kalm, gerust, bedaard van gemoed; *bintang tĕtap* vaste ster; *doedoek tĕtap*, vast verblijf houden, stil aan zijn plaats blijven; *pikiran jang tĕtap*, een vast bepaalde gedachte; *tĕtaplah akoe dĕngan pĕkĕrdjaän toelis-mĕnoelis*, ik was bestendig met allerlei schrijfwerk bezig; *mĕnĕtapkan*, bevestigen, bestendigen, vaststellen; *mĕnĕtapkan hati*, geruststellen, moed inspreken, een hart onder den riem steken; *m. mata*, het oog vestigen; *mĕmpĕrtĕtapkan*, geruststellen; *pĕrtĕtapkanlah hatimoe*, stel uw hart gerust; *mĕnĕtapi*, strak zien op, fixeeren, aandachtig beschouwen, ook versterken, b.v. *mĕnĕtapi moeka*, strak in het gelaat zien, Noer Moh.; *mĕnĕtapi orangnja*, hunne manschappen versterken, nam. in den krijg, Noer Moh.; *siti mĕnĕtapi tĕmpat tidoer*, de juffer beschouwde aandachtig de slaapplaats, B.S. zie *tatap; katĕtapan*, vastheid, volharding; *katĕtapan pada pĕkĕrdjaän*, volharding, bestendigheid bij het werk; *tĕmpat katĕtapan*, de grond, waarop iets staat, de begane grond, b.v. *goenoeng itoe tingginja sariboe dĕpa daripada tĕmpat katĕtapan*, die berg is duizend vadem hoog boven den beganen grond.

II. *mĕnĕtap*, drukkende opdrogen

met iets opslorpends, b.v. tranen met een doek, het geschrevene met vloeipapier en derg.; *pĕnĕtap*, het daartoe gebezigde middel, b.v. *kaïn pĕnĕtap*, een zakdoek, handdoek, droogdoek; *kartas pĕnĕtap*, vloeipapier; in deze beteekenis wordt het ook wel *tatap* geschreven. Zie ald.

تتق **tĕtak**, houw, hak; *mĕnĕtak*, houwen, hakken; *mĕnĕtakkan*, met iets houwen, hakken, b.v. *maka pĕdangnja ditĕtakkannja kakiri kakanan*, hij hieuw met zijn zwaard naar links en naar rechts; *bĕrtĕtakkan pĕdang*, bezig zijn met een zwaard te houwen; *tĕtakmĕnĕtak*, elkander houwen, over en weer elkander houwen en hakken; *tĕtaklah rĕmoek-rĕmoek akar-toba itoe*, hak dien tobawortel goed fijn, Pĕl. Djin. I: 51.

تتكال **tatkala**, Skr. ten tijde, toen, tijdens. NB. daar het is samengesteld uit *tat*, die, dat, en *kala*, tijd, is het soms minder juist als het door *itoe* gevolgd wordt. *Tatkala itoe*, te dier tijd.

تتكوق **tĕtĕgoek**, = *ponggok*, Max. zie ald.

تتل **tĕtal**, dicht ineen, tot een compacte massa, van klei, gekookte rijst en derg.; dicht van weefsels; *mĕnĕtal*, dicht ineenwerken, ineendrukken. Zie *kĕpal* en *kĕpoel*.

تتمبو **tĕtoemboe**, Jav. = *kĕndaga*, zie aldaar en *toemboe*.

تتمفن **tĕtampan**, een geel zijden doek, die, over den linker schouder geslagen, alleen door hofbedienden in tegenwoordigheid van den Vorst mag gedragen worden; *t. wali*, een kleiner en fijner soort. NB. de *tĕtampan* wordt ook gespreid over zaken, die men den Vorst aanbiedt of die men voor hem uit draagt. Het woord schijnt van Jav. oorsprong te zijn, hoewel het Jav. Wrdb. het niet heeft, of het moet afgeleid zijn van het Mal. *tatap* III. Zie ald.

تتيروق **tĕtirok**, watersnip, S. en d. l. Cr. Zie *tĕroek* II. ook = *boeroeng bĕrkek*, Sw. zie ald.

تثليث **tatslits**, Arab. de drieeenheid.

تجارة **tidjárat**, Ar. koophandel.

تجربة **tadjribat**, Ar. ervaring, ondervinding.

تجريب **tadjríb**, Ar. ondervinding.

تجلوق **tadjalloek**, Arab. wijd opendoen v. den mond bij het lachen.

تجلي **tadjalli**, Ar. ontsluierd, geopenbaard zijn, met glans verschijnen; verklaard, opgehelderd door goddelijke ingeving.

تجوهن **tadjoehan**, e. s. v. klein koperen schild.

تجويد **tadjwid**, Arab. het iets goed doen of zeggen, goede uitspraak bij het lezen.

تجه **tadjaha**, Arab. het gelaat keeren. Facs. p. 83.

تحبوس **tahabboes**, Arab. gevangenzetting, kerkering, zelfbeheersching; *mĕntahabboeskan*, gevangen zetten, kerkeren, zich bedwingen.

تحبيس **tahbis**, Arab. afgezonderd tot vroom gebruik; *mĕntahbiskan*, wijden tot godsd. gebruik.

تحت **tahta**, Arab. benedén, onderkant.

تحريف tahrif, Arab. anagram; *mĕntahrífkan*, tot e. anagram maken.

تحسس tahassoes, Arab. onderzoeking, navorsching, uithooren.

تحصيل tahṣíl, Ar. verkrijging, erlanging van emolumenten.

تحفة toehfat, Arab. geschenk, iets voortreffelijks, uitmuntends; *toehfatoe'ladjnas*, een keurig geschenk, e. kostbaar kleinood, ook *toehfatoe'lnifás*, een kostbaar geschenk; *pĕrsĕmbahan jang toehfat*, kostbare geschenken, H. Atj. Alleen in brieven.

تحفظ tahaffoel, Arab. het van buiten leeren, het van buiten kennen.

تحقيق tahkik, Arab. bewaarheden, waarmaken, staven met bewijzen.

تحليل tahlíl, Ar. het voldoen aan een eed of het nakomen van een gegeven woord; wettigen, vervulling van eene verplichting of voorschrift der wet, en dus ook het ten huwelijk nemen van eene vrouw, die driemalen van denzelfden man gescheiden is, om een nieuw huwelijk met hem geoorloofd te maken; *mĕntahlilkan*, wettigen. Zie *mohallil*. Dit woord niet te verwarren met تهليل. Zie ald.

تحمل tahammoel, Ar. op zich nemen van bevelen, dragen van een last; geduld, lankmoedigheid.

تحميد tahmíd, Ar. loven, prijzen, inz. van God, door het uitspreken der woorden *alhamdoe lillahi*, geloofd zij God.

تحويل tahwíl, Ar. verandering, omkeer, overdracht, overgang uit een toestand in een ander.

تحية tahijat, Arab. het laten leven; zeggen: *hajaka Allah*, God doe u leven, of late u leven, als gelukwensch.

تخت tachta, Perz. troon, rustbank; *bĕrtachta*, troonen; *tachta tedja?* b.v. *bĕrtachta tedjakan singa*, e. s. v. spiegelgevecht of spel, Hik. Boedj.; *tachta kabĕsaran*, trap of graad van grootheid, H. T.; *t. karadjaän*, de koninklijke troon; *mĕntachtakan*, op den troon plaatsen.

تخليق tachlík, Ar. het scheppen, vormen; *mĕntachlíkkan*, scheppen.

تخمة toechmat, Arab. onverteerbaarheid.

تخيل tachajoel, Arab. zich verbeelden, oordeelen of voorspellen uit eenig teeken.

تدبير tadbír, Ar. regeling, leiding, bestuur; *mĕntadbírkan pĕrentah*, het bestuur regelen, bevel voeren.

تدرج tadroedj, Perz. Ar. fazant.

تدس tĕdas, schuin afloopend vlak langs den kant van platte voorwerpen, zooals e. zwaard, kris, pagaai en derg.

تدغ tĕdoeng; *oelar tĕdoeng*, e. s. v. zeer giftige slang. Soorten zijn: *t. aboe*, *t. liar*, *t. matahari*, *t. sĕla*, *t. sĕndok*, e.s.v. brilslang en *t. tĕrbang*, e. soort die wonderver springen kan; *hajam tĕdoeng*, een zwarte vechthaan met zwarte oogen. Mĕn. met zwarte pooten, zwarte oogen en roodachtige vederen. NB. men beweert dat de *tĕdoeng*-slangen e. geluid voortbrengen als het gekakel van een kip.

تده tĕdoeh, luwte, bedaard, van

wind, regen, de golven enz., ook schaduw, buiten de zonneschijn, H. Abd. 518; *bĕrtĕdoeh*, zich beschutten tegen wind of regen of zonnehitte; *hoedjan tĕmpat bĕrtĕdoeh*, *panas tĕmpat bĕrlindoeng*, fig. voor iemand die in alle omstandigheden tot steun is, v. d. Tn.; *mĕnĕdoehi*, iets beschutten; *pĕtĕdohan*, wijkplaats, beschaduwde rustplaats onderweg, plaats voor beschutting.

تذكرة **tadzkirat,** Arab. herinnering, geheugen; ook iets wat het geheugen tehulp komt, b.v. biljet, certificaat, paspoort enz.

تر **tĕr,** Voorvoegsel, zie de gramm.

ترا **tĕra,** stempel, zegel, ijk; *tjoepak tĕra*, geijkte *tjoepak* of inhoudsmaat; *mĕnĕra*, stempelen, zegelen, drukken, ijken; *tĕrtĕra*, gestempeld, gezegeld, gedrukt, geijkt; *pĕnĕraän*, stempeling, zegeling; *pĕrtĕraän*, drukkerij; *orang bĕsar-bĕsar jang tiada mĕmĕgang tĕra*, aanzienlijken, die er geen eigen zegel op nahouden, Oend. Zie ook *tjap*, *kĕmpa* en *tjitak*.

ترا **tra,** op Java = *ta'*, niet. Het is mogelijk eene samentr. van dit laatste met het Jav. *ora*.

تراب **toráb,** Arab. aarde, stof.

ترابڠ **tĕraboeng;** *mĕnĕraboeng*, opstuiven van vederen, v.d.W. Mogelijk beter *tĕrĕboeng*, eene wijziging v. *tĕrĕbang*?

تراتق **tĕratak,** loods aan e. steiger, schamele hut, ook nederig spreekt men zoo van zijn eigen woning tegen den Vorst; *tĕratak doesoen*, verzameling v. hutten bij verafgelegen rijstvelden, verzameling van buffelkralen in het gebergte, een bijdorp of gehucht onder een *orang-toewa*, Pad. bovenl. Jav. *tĕratag*.

تراتو **tĕratoe,** Port. pijniging; *tĕmpat tĕratoe*, pijnbank.

تراتي **tĕratai,** waterlelie; *tĕratai kĕtjil*, Nymphoea stellata, *t. goenbeng*, Gunnera macrophylla, d. l. Cr.; zie *toendjoeng* en *sĕrodja*.

تراجڠ **tĕradjang,** frequ. van *tadjang*, schoppen, trappen, ook van dieren gebruikt; *mĕnĕradjang*, iets of iem. schoppen, trappen; *mĕnĕradjang pintoe*, de deur intrappen, Sj. Haris.

تراجم **tĕradjam,** e. s. v. boom, welks wortels in de geneeskunde gebruikt worden.

تراجو **tĕradjoe,** I. Perz. *tarazoe*, schaalbalans, touwen, kettingen en derg. waaraan weegschalen of de ring van een hanglamp hangt, schakel van een vlieger of om iets in evenwicht te houden, driehoekige mazen van netwerk; *tĕradjoe jang tidak palingan*, een balans, die niet naar één zijde overslaat, fig. voor rechtvaardige rechtspraak. Zie *naratja*.

II. kuil in den bodem van e. graf; het binnenste van e. vertrek, dat aan weerskanten van verhoogde zitplaatsen voorzien is; *bĕrtĕradjoe*, van een kuil voorzien zijn; *balai bĕrtĕradjoe*, e. balai met verhoogde zitplaatsen aan weerskanten voor de aanzienlijken, v.d.W.; *balairoeng tĕradjoe ĕmas*, H.T.

ترادا **tĕrada,** op Java, = *tiada*,

niet, neen, er niet zijn. Volgens v. d. Tk. uit het Balineesch.

تراداق **tĕradak?** b.v. *badan disini djandji tĕradak?* Ibr. b. Ch.

ترازو **tĕrázoe,** Perz. zie *tĕradjoe.*

تراسل **tĕrasoel,** Arab. onderlinge briefwisseling; *kitáb tĕrasoel* en *soerat tĕrasoel,* handleiding voor het schrijven van brieven, waarin voornamelijk de verschillende *poedji-poedjian* of inleidingen en opschriften worden opgegeven.

تراسي **tĕrasi,** Jav. e. s. v. vischgelei, = *bĕlatjan,* zie ald.

تراڤڠ **tĕrapang,** metalen omkleedsel van de scheede eener kris tot aan de *sambir; t. gaboes,* zoodanig omkleedsel over de geheele scheede, de *sambir* er onder begrepen; *bĕrtĕrapangkan ĕmas,* zulk een omkleedsel van goud hebben. Zie ook *tĕrap* I.

تراڤي **tĕrapai,** e.s.v. struik, van welks wortels men badwater maakt, v. d. W.

ترالڠ **tĕraling,** naam van een vogel, e. s. v. parkiet; ook e. s. v. boom, welks hout geschikt is voor huisbouw.

ترانس **tĕranas,** harde zeegrond.

تراوڠ **tĕrawang,** Jav. à jour gewerkt; *mĕnĕrawang,* à jour werken. Zie ook *tĕtas.*

تراويح **taráwíḥ,** Arab. *sĕmbahjang taráwíḥ,* bijkomende, onverplichte gebeden in de nachten van de maand Ramadlan.

تربوت **tĕrboet,** bout, ter aanhechting van zware lichamen, ook houten nagel, pen.

تربيت **tĕrbit,** voortspruiten, opkomen, opwellen, oprijzen, ontstaan uit, ontspringen, te voorschijn komen, uitbreken, b.v. van zweet; *tĕrbit fadjar,* de dageraad, het aanbreken van den dag; *tĕrbit matahari,* het opkomen van de zon; *matahari tĕrbit,* als verkorting v. *sabĕlah matahari tĕrbit,* het Oosten; *tĕrbit pĕloeh,* uitbreken v. het zweet; *tĕrbit pikiran,* op de gedachte komen; *t. ajar mata,* tranen in de oogen krijgen; *tĕrbit dalam hatinja,* kwam in zijn gemoed op; *mĕnĕrbitkan,* doen te voorschijn komen, er uit doen komen, ook in hooger beroep komen van een uitspraak des rechters.

تربوس **tĕrboes,** verb. van het Arab. *ṭarbóésj,* e. s. v. vuurroode muts, de fez. Hiervan ook *karpoes,* zie ald.

تربيس **tĕrbis** of *tarbis,* dam, steilte door aardstorting; *mĕnarbis,* een dam leggen.

تربڠ **tĕrbang,** vliegen, opstuiven v. stof en derg., wegvliegen, waaien v. e. vlag. Mal. Sam. I. p. 26; *naga tĕrbang,* e. vliegende draak; *tĕrbang pikiran,* zijne gedachten verloren hebben; *t. soemangat,* zijne tegenwoordigheid van geest verloren hebben; *tĕrbang roḥ,* id. geheel versuft staan, H. Abd. 324; *t. mĕlata-lata,* laag bij den grond vliegen of fladderen van een aangeschoten vogel, Kin. Tab. 15; *mĕnĕrbangkan,* doen vliegen of opstuiven, met iets wegvliegen, iets vliegende meevoeren; *dibawanja tĕrbang ka-oedara,* voerde hem vliegende de lucht in; *ditĕrbangkan olih angin,* meegevoerd door den wind; *bĕtĕr-*

bang, vliegende zijn; *bĕtĕrbangan*, met zijn velen vliegen; *tĕrbang lalat*, de tijd even voor zonsopgang, wanneer de vliegen beginnen te vliegen; *saoeh tĕrbang*, werpanker, enteranker.

تربل **tĕrboel,** e. s. v. eetbaren zoetwatervisch.

تربل **tarbil,** e. s. v. schild, H. T. e. s. v. kruisboog, waarmede aarden balletjes worden geschoten, C.

تربن **tĕrban,** ook *taban*, nederstorten, invallen, instorten van gebouwen en derg., afbrokkelen van aarde, inzakken, Mĕn. Zie *taban*.

تربن **tĕrbin,** e. s. v. klein, vierkant vlechtwerk met neervallende deur, om visch te vangen, C. en S.

تربنطين **tarbanṭín,** Arab. terpentijn.

ترتاو **tĕrtawa,** van het ongebruikelijke *tawa*, lachen; *tĕrtawa bĕsar*, hardop lachen; *mĕnĕrtawakan*, uitlachen, lachen om iets; *mĕnĕrtawaï*, uitlachen, toelachen, belachen.

ترتيب **tartib,** Arab. orde, rangschikking, regelmaat; *mĕntartib*, op een ordelijke wijze tewerkgaan; *mĕnjĕmbah dĕngan tartib dan sopan*, ordenlijk en bescheiden groeten.

ترجغ **tĕrĕdjang;** *mĕnĕrĕdjang*, snel loopen, rennen, snel naar iets toeloopen, v. d. W. Zie *tĕradjang*.

ترجغ **tĕrĕdjing,** e. s. v. lang en krom mes, P.

ترجل **tĕrĕdjal,** zeer steil, nagenoeg loodrecht, v. e. helling; steilte, afgrond.

ترجمان **tardjamán,** Arab. dragoman, tolk.

ترجمه **tardjamah,** Arab. vertaling, vertolking; *mĕntardjamahkan*, vertalen, vertolken.

ترجن **tĕrdjoen,** afspringen, naar beneden springen, zich van iets af of in iets storten; lager zijn dan iets, waarmede het even hoog behoort te wezen; bijspringend, inspringend, van iemand, die voor het werk niet aangenomen is, b.v. *tĕrdjoen dari atas koedanja*, van zijn paard afspringen; *t. kadalam ajar*, in het water springen; *t. amat sĕrambi ini*, deze voorgalerij is zeer laag, vergeleken bij den vloer van het huis; *tĕrdjoen alas*, noemt men in het Palemb. het weglopen v. e. inlander uit het gevolg v. e. Gouv. ambtenaar op reis te land; *tĕrdjoen poelangan*, het wegloopen van zoo iemand bij een reis te water; *doekoen tĕrdjoen*, een geneeskundige, dien men laat komen op het oogenblik als hij noodig is, in tegenoverstelling van een aangenomene, *doekoen tĕmpah; mĕnĕrdjoenkan*, afstorten, afsmijten, vernederen; *ĕngkau akan ditĕrdjoenkan*, gij zult vernederd worden; *bĕtĕrdjoen-tĕrdjoenan*, afspringen, zich nederstorten van velen; *tĕrdjoen kadalam pĕrigi*, in een put springen; *katĕrdjoenan*, overvallen worden, b. v. *sapĕrti boedaḳ katĕrdjoenan sawan*, als een kind dat de stuipen krijgt. Sj. Madli.

ترحال **tĕrḥál,** zie bij *ḥál*.

ترحال **tirḥál,** weg, reis, vertrek, v. d. W.

ترس **tĕras,** het hart, de kern van boomen, de geheel zuivere korrel van

graan; *mĕnĕras*, alleen het hart of de kern nemen van boomen, door stampen geheel wit maken van de rijst.

ترس **tĕroes,** er doorheen, regelrecht door, zonder omwegen, b.v. iets zeggen; *tĕroes-tĕrang*, ronduit, rond voor de vuist; *tĕrang-tĕroes*, doorzichtig, transparant; *mĕnĕroes*, doordringen, ook van een geur of stank, Prab. Dj.; *tĕroes-mĕnĕroes*, door en door, in doorsnede, b.v. v. e. bol, ook *tĕroes-tĕmboes; tĕroes mata*, helderziend, een goed inzicht hebben, ook clair-voyant, in het verborgen kunnen zien, Pĕl. Djin., Prab. Dj.; *tĕroes pandang*, id. ook in het verborgene kunnen zien, Prab. Dj.; *bĕrdjalan tĕroes*, regelrecht doorgaan; *mĕnĕroesi*, iets doordringen; *mĕnĕroeskan*, dóórsteken, dóórgraven, doorboren, voortzetten; *tĕroesan*, recht toe recht aan, kanaal ter bekorting van de vaart tusschen twee plaatsen, vaart binnendoor; *akoe bĕri ĕngkau tĕroes-mata bolih mĕlihat jang bĕlom kalihatan*, ik geef u helderziendheid, dat gij dingen kunt zien, die nog niet zichtbaar zijn, Mĕs. Kag. Sj. Madli.

ترسو **tĕrsoe,** e.s.v. eetbaren zoutwatervisch, v. d. W.

ترسول **trisoela,** Skr. drietand, speer met drie punten, als krijgswapen, Hik. Koris.

ترسي **tarsai,** e. s. v. acacia, met welks gom men de tanden zwart kleurt. NB. R. v. E. heeft *tarisi.*

ترسي **toersi,** zie *troesi.*

ترسير **tĕrsiar,** Batav. verstrooid, verspreid, zie *siar.*

ترڠ **tĕrang,** licht, helder, duidelijk; *tĕrang hati*, helderheid v. geest, Hik. Abd. 382; *tĕrang hoeroefnja*, de letters zijn duidelijk. Sadj. Mal. p. 1; *tĕrang tanah*, het morgen-schemerlicht, als het zoo licht is, dat men den grond onderscheiden kan; *t. tĕrbang lalat*, zie bij *tĕrbang; t. tjoewatja*, helder weder, heldere lucht, mooi weder; *t. bĕndĕrang*, zie ald.; *t. tĕmarang*, zie ald.; *mĕnĕrang*, licht verspreiden, licht vertoonen; *mĕnĕrangkan*, licht doen zijn, verduidelijken, verklaren; *mĕnĕrangi*, verlichten; *m. hoetan*, een bosch uitkappen; *m. kĕbon*, een tuin schoonmaken; *katĕrangan*, toelichting, verklaring, opheldering.

ترڠ **tĕroeng,** op Java *terong*, de eierplant, e.s.v. klimplant met vruchten, die alleen gekookt als groente, of gebraden kunnen gegeten worden, solanum melongena. Soorten zijn: *t. poetih*, *t. oengoe*, *t. pĕrat*, *t. asam*, *t. pipit* en *t. kĕmau*, van welke laatste de bladeren als geneesmiddel worden gebruikt.

ترڠكو **tĕrongko,** Port. tronco, gevangenis.

ترڠكير **tĕrangkera,** Port. tranqueira, palissadeering, staketsel.

ترڠڬانو **tĕrangganoe,** een maleisch rijkje op de N. O.-kust van het schiereiland Malaka.

ترڠڬيليڠ **tĕrĕnggiling,** Jav. de miereneter, het schubdier = *tĕnggiling*, zie ald.

ترفة **torfat,** Ar. comfort, lekker eten, smullen.

ترفيع **tarfî'**, Ar. verheffing, wegvoering, opnemen.

ترڤ **tĕrap**, I. afdruksel van een hollen vorm, zooals b.v. van een puddingvorm; *mĕnĕrap*, met zulk e. hollen vorm afdrukken maken; beleggen van een muur met steenen en kalk, metselen; bezetten met edelgesteenten; *tĕtĕrapan*, omkleedsel v. metaal, Sadj. Mal. 115; *bĕrtĕtĕrapan*, bezet of belegd zijn met; zie ook *tĕrapang*.

II. *kajoe tĕrap*, e. s. v. boom, van welks bast buikgordels, hoofddoeken, zakken, touw enz. worden gemaakt; *t. gajal*, een soort welks wortel als geneesmiddel tegen bloedzweren wordt gebruikt.

III. Jav. wijze, manier, trant, geregelde schikking; zie I.

ترڤا **tĕrpa**; *mĕnĕrpa*, snel tot iets gaan, op iets afgaan, zich op iets werpen, iets bespringen, zooals b.v. de kat een muis of een troep vijanden op iem. Sj. Madli; zie ook *tĕrkam*.

ترڤول **tĕrpoel**, bok van e. rijtuig, zitplaats van den koetsier.

ترق **tĕrak**, I. sintels, slakken; *mĕnĕrak*, sintels maken.

II. overmatig vol, b.v. v. e. bord met rijst, doch niet van vloeistoffen.

III. nest, waarin de kippen hunne eieren leggen, bestaande uit een bamboezen vlechtwerk in den vorm van een omgekeerden kegel en geplaatst boven op een in den grond gestoken stok, = *pĕtarangan*, Jav.

ترق **tĕroek**, I. het geluid van linnen, dat scheurt, of van touwwerk, dat afbreekt.

II. terdege erg iets ondergaan hebben, zooals in het Ned. wordt uitgedrukt met voorgevoegd af bij het lijd. Deelw., b. v. afgetobd, afgemat, afgesjouwd, afgeranseld, afgewerkt enz.; *sakitnja soedah tĕroek*, hij is gevaarlijk, of zwaar, ziek. Sw.; *mĕnĕroekkan*, aftobben, afmatten, afranselen enz.

ترق **tĕrik**, stijf, vast aangehaald, klemmend, nijpend, gespannen; *panas tĕrik*, smoorheet, nijpend warm; *harga tĕrik*, hoog in prijs, prijshoudend; *sĕloewar jang tĕrik*, spanbroek; *sagĕnggam tĕrik*, een stevige vuist vol, Facs. 65; *mĕngikat tĕrik-tĕrik*, zeer stevig vastbinden; *pipi jang tĕrik*, strakke wangen, b. v. van oude lieden, niet meer bol en mollig; *mĕnĕrikkan*, spannen, stijf aanhalen, stevig binden. Zie ook *tarik*.

ترقية **tarkijat**, Arab. opklimming, bevordering in rang of salaris.

ترك **tĕrka**, Skr. *mĕnĕrka*, raden, gissen, vermoeden, verdenken; *kĕna tĕrkanja*, zijn gissen is raak, hij heeft het geraden; *tĕrka-tĕrki*, ook *tĕka-tĕki*, allerlei raadsels opgeven en oplossen; *pĕnĕrka*, raadsel, ook wie gist, raadt of vermoedt; *pĕnĕrkaän*, gissing, vermoeding; zie ook *tĕka*.

ترکستان Perz. Turkistan, Turkomanië.

ترکش **tarkasj**, Perz. pijlkoker.

ترکف **tĕrkoep**; *mĕnĕrkoep*, met het voorste gedeelte tegen het voorste gedeelte van iets aanbonzen, zich met de borst aan iemands borst werpen. Volgens P. *tĕrkap*.

ترکل **tĕrkoel,** buks, karabijn, kort geweer.

ترکم **tĕrkam;** *mĕnĕrkam,* bespringen, zich met een vaart op iets of iemand werpen, iemand of iets overvallen, op het lijf vallen; *darimana oeṣoel jang sjahda, maka mĕnĕrkam kapada ajahanda,* vanwaar komt ge o vorstelijke telg, dat ge mij zoo overvalt, of op het lijf valt, Ibr. b. Chas. Zie ook *tĕrpa.*

ترکي **toerki,** Turksch; *orang toerki,* Turk.

ترل **tĕral;** *mĕnĕral,* aanzetten, aandrijven, aanporren, aansporen, aanvuren, tot een werk.

ترلنتر **tĕrlantar,** en *tèlantar* = *tĕrhantar,* zie *hantar.*

ترلنتغ **tĕrlĕntang,** = *tĕlĕntang,* zie *tĕntang.*

ترماس **tĕrmasa,** zie *tamásjá.*

ترمبو **tĕroemboe,** klip in zee, zoowel blinde als zichtbare.

ترمڤت **tĕrompet,** Ned. trompet, ook wel *sĕlompret.*

ترمڤه **tĕroempah,** houten klossen onder de voeten met een knop, die door de voorste teenen wordt vastgehouden; *ikan tĕroempah,* e. s. v. zeevisch, overeenkomende met onze bot.

ترن **tĕran;** *mĕnĕran,* persen, drukken bij ontlasting of het baren, ook om zich op te blazen zooals een kikker; zich inspannen, een poging doen; *bĕrtĕran-tĕran,* bij herhaling persen, drukken, zich inspannen. Pel. Dj.

ترناتي **tĕrnatai,** het rijk Ternate.

ترنتغ **tĕrĕntang,** e. s. v. boschboom, waarvan eenige variëteiten, als: *t. batoe, t. boeroeng, t. baja* en *t. tangan.*

ترنتم **tĕroentoem,** e. s. v. boom, die aan het strand groeit, met rood hard hout, kleine roode bloem en roode vruchtjes; het hout alleen geschikt voor brandhout en paalwerk; Jav. id.

ترنتي **tĕrantai,** e. s. v. boom met fraai gevlamd hout, gebruikt voor meubels en geweerladen.

ترندق **tĕrendaḳ,** e. s. v. hoofddeksel van gevlochten bamboe in den vorm van een stompen kegel of halven bol; *t. mĕlajoe,* is vervaardigd van *bĕngkoewang*-bladeren; *t. tjina,* van bamboe-vlechtwerk met rotan, gevoerd met bamboe-bladeren en heeft bovenop e. s. v. pluim of knop van papier.

ترنغ **tĕrĕnaṇg,** e.s.v. aarden waterkan, welks mond gedekt is met een nap van kokosdop, bij aanzienlijken soms van zilver; ook terrine; *tĕrĕnang tĕpĕridaḳ,* zulk e. waterkan met bloemwerk buitenop; *sapoetangan tĕrĕnang,* doek, die bij het gereedmaken van de tafel op de *tĕrĕnang* gelegd wordt, servet.

ترنق **tĕrĕnaḳ,** voortdurend of langdurig op eene plaats of in de nabijheid v. e. persoon gebleven zijn, b.v. *tĕrĕnaḳ kapada radja,* voortdurend in de nabijheid van den Vorst; *tĕrĕnaḳ didalam nĕgari,* voortdurend in de stad blijven, steevast zijn; *orang tĕrĕnaḳ,* de oorspronkelijke bewoners, de aborigines.

ترنه **tĕrĕnah,** nog niets in de wereld gezien of bezeten hebbend en zich

uitermate verwonderd of gelukkig gevoelend bij het zien of verkrijgen van iets buitengewoons, v.d.W. dus: niet veel gewend zijn; *sitĕrĕnah*, die bloed, onnoozele hals; *akoe ini boekan sitĕrĕnah, mĕmĕriksa orang bĕlom pĕrnah*, ik ben geen onnoozele hals, die niet gewend is personen te onderzoeken, Ibr. b. Ch.

ترو **tĕrau;** *mĕnĕrau*, het garen van de spoel, *gĕlendong*, weder op het bamboezen kokertje, de *pĕlĕting*, brengen bij het weven, v.d.W.

تروبوق **tĕroeboek,** e. s. v. zeer fijnen zeevisch, de indische elft, welks kuit, *tĕlor tĕroeboek*, gezouten een belangrijk handelsartikel uitmaakt en de indische kaviaar zou kunnen genoemd worden; *tĕroeboek kirip*, de mannelijke of kuitlooze, die in den handel van de andere onderscheiden wordt; *sajoer tĕroeboek* e. s. v. plant.

تروچوكن **troetjoekan,** Jav. e. s. v. vogel, = *mĕrbah*, Mal. Zie ald.

تروسي **tĕroesi,** Tam. kopervitriool, sulph. cupri, een voortreffelijk uitwendig middel tegen frambozen-uitslag.

تروڤڠ **tĕropong,** buis, pijp, blaaspijp, verrekijker; *tĕropong abah*, kijker op drievoet en voorzien van een richtingstoestel, Sj. Abd. Moel. 26 en 27; *tĕropong bintang*, teleskoop; *t. toema*, mikroskoop; *mĕnĕropong*, met een verrekijker enz. naar iets kijken.

تروتا **tĕroena,** nog geen gemeenschap met eene vrouw gehad hebben, tot manbaarheid gekomen jongeling, ook jong mannelijk dier; *anak tĕroena dan anak dara*, jongelingen en maagden.

تروولو **tĕrweloe,** = *kaweloe*, verb. Port. konijn.

تره **tĕreh,** krachtsinspanning, v. d.W. Zie *tĕrik*.

تري **tĕrai,** e. s. v. boom, welks kleine, zwarte, zure vruchten in 't zout worden ingelegd.

تري **tĕri,** I. Skr. drie, komt alleen voor in den eigennaam *Sĕri Tĕri Boewana*, in *tĕri oedjoeng*, driepunt en in *tĕri soela*, drietand.

II. Jav. e. s. v. kleinen zeevisch; *tĕri pari*, de kleinste soort daarvan; *tĕri glagah*, een grooter soort, gelijk spiering; *tĕri gaga*, de grootste soort.

تريب **tariba;** *akar tariba*, e.s.v. geneeskrachtigen wortel, rhinacanthus communis.

تريتڤ **tĕritip,** e.s.v. zeer kleine zeeschaaldieren, die zich aan den bodem van vaartuigen en aan paalwerk hechten. Een groote soort daarvan is eetbaar; *ditoemboehkan tĕritip*, aangegroeid of begroeid met die schelpdieren, Hik. Koris.

تريتق **tĕritik,** e.s. v. boom met taai hout, waarvan men riemen maakt.

تريتي **tĕriti,** frequ. van *titi; mĕnĕriti*, in een rij op iets duns in de hoogte zitten, zooals een rij vogels op een tak, een rij matrozen op een ra.

تريڤڠ **tĕripang,** zee-egel, e.s.v. zeeworm of slak, holothuria edulis; zie *gamat* en *labi-labi*. Soorten zijn: *t. boetoeh kĕling*, een kleine en *t. kolong*, een groote soort in diep water, vandaar de naam.

تريق **tĕrejaḳ,** schreeuw, geschreeuw; *bĕrtĕrejaḳ*, schreeuwen; *b. mĕnjoeroeh*, kommandeeren, zooals e. officier, H. Abd. 116 ook signalen geven met een trompet.

تريكة **tarekat,** Arab. nalatenschap, die aan niemand toebehoort, vrouw, die geen man kan krijgen.

تريكو **tĕrigo,** Port. tarwe; *tĕpoeng tĕrigo*, tarwemeel. Zie *gandoem.*

تريم **tĕrima,** ontvangen, inz. v. zaken, voor personen zie *samboet*, aannemen; goedvinden, toestaan v. e. verzoek, dankbaarheid; *mĕnĕrima*, iets ontvangen, aannemen enz.; ook *mĕnĕrima ambil; tĕrima-kasih*, dank; *koerang tĕrima*, ondank, ondankbaarheid; *mĕnĕrima-kasih*, dank betuigen, bedanken; aan een Vorst: *mĕnĕrima karoenia*, H. T. en *mĕnĕrima anoegĕraha; mĕnĕrima kabĕnaran*, de waarheid aannemen, gelooven. Mogelijk afgel. van *tĕr* met *ima*, ik, dus beïkt; *mĕnĕrima*, beïkken, ik op iets zeggen.

تريمون **trimoean,** in het Palemb. een toestel van zwaar hout, om visch te vangen.

تزويج **tazwídj,** Arab. iemand of iets vereenigen met, iemand doen huwen met.

تس **tas,** I. e. s. v. boom met eetbare vruchten.

II. klanknabootsend woord voor een knappend geluid; zie ook *dĕtas.*

تس **toes,** I. klanknabootsend woord voor een scherp ploffend geluid, zooals van een revolverschot; zie ook *lĕtos.*

II. ook *ĕtoes*, gelekt, gedruppeld, uitgelekt, b.v. *dibawa katĕmpat darah jang ĕtoes*, werd gebracht naar de plaats van het gelekte bloed; *mĕngĕtoes*, laten uitlekken, uitdruppelen; *bĕrdjalan dĕkat pĕngĕtoes darah*, kwam dicht bij de plaats, waar het bloed gelekt was, Ibr. b. Ch.

III. verk. van *toeroes*, b.v. *toes ing koesoema*, Jav. prins of prinses, uit e. echte vrouw geboren. Zie *toeroes* II.

تس **tis,** Jav. koud, koel; *panas-tis*, heet en koud, bij koorts; *sĕdjoeḳ tis*, zeer koud, heel frisch; *dingin tis*, idem.

تساباه **tĕsabah?** *mĕnĕsabah pada ăḳal = masoeḳ ăḳal*, C. en S. Dit is niet te vertrouwen. Zie *sabah.*

تسبيح **tasbíḥ,** Ar. rozenkrans, bidsnoer, bestaande uit 100 kralen; *boewah tasbíḥ*, kraal of de kralen van een rozenkrans; *mĕmbilang tasbíḥ*, de rozenkrans bidden, R. Chaib.; *daoen tasbíḥ*, canna indica, L.; *mĕntasbíḥkan*, God loven, verheerlijken door het uitspreken der woorden: *soebḥana Allah!*

تسريح **tasríḥ,** Ar. wegzending, verstooting van een vrouw; *mĕntasriḥkan*, wegzenden, verstooten.

تسلسل **tasalsoel,** Arab. aaneenschakeling.

تسليم **taslím,** Arab. terhandstelling, levering, het groeten met de vredegroet; *mĕntaslímkan*, terhandstellen, groeten.

تسمق **tĕsmaḳ,** Perz. *tjasmaḳ*, bril.

تشجيد **tasjdjíd,** Arab. het ver-

dubbelingsteeken in de grammatica.

تشريح **tasjríh̤**, Ar. het in stukken snijden, het ontleden; *ēlmoe tasjríh̤*, ontleedkunde, anatomie; *mĕntasjríh̤kan*, iets ontleden.

تشريق **tasjrík̤**, Arab. in de zon drogen, van lappen vleesch; zich naar het Oosten wenden.

تشويش **tasjwísj**, Arab. verward, verwarring, vermenging.

تشهد **tasjahhoed**, Arab. het afleggen der mohammedaansche geloofsbelijdenis.

تصدير **taṣdír**, Arab. het geven van titel en voorrede aan een boek; het aanvangen of de inleiding van een brief.

تصديق **taṣdik̤**, Ar. voor waar houden, bewaarheden, bevestigen.

تصريف **taṣrif**, Arab. grammatische verandering, verbuiging, vervoeging; *mĕntaṣrifkan*, verbuigen, vervoegen.

تصوف **taṣawóéf**, Ar. mysterie, zich op de wijze der sophi uitdrukken; *ēlmoe taṣawóéf*, het sofisme, mystieke wetenschap.

تصوير **taṣwír**, Arab. afbeelding, teekening, schilderij.

تعالى **tāála**, Ar. hij is verheven; *Allah tāála*, de verheven God, de Allerhoogste.

تعبير **tābir**, Ar. uitlegging, verklaring, b. v. van een droom; *mĕntābírkan*, uitleggen, verklaren.

تعجب **tādjoeb**, Arab. zich verwonderen, verbaasd of verwonderd zijn, ook verwondering volg. 't Ar. Wbk.

تعجل **tādjoel**, Arab. zich haasten, spoed, haast, overijling. Sad. Mal. p. 258, r. 8.

تعجيب **tādjíb**, Arab. met verwondering vervullen, verwonderd doen staan.

تعجيل **tādjíl**, Ar. aandrijving, bespoediging; vlug om iets te doen.

تعديل **tādíl**, Arab. rechtvaardig behandelen, gelijkstellen, gelijkstelling.

تعريف **tāríf**, Arab. bekendmaking; *barang tāríflah kiranja ṣah̤abat kita*, onzen vriend zij bekend; *mĕnārifkan*, bekendmaken, te kennen geven.

تعزية **tāzíjat**, Arab. vertroosting, rouw, rouwklacht.

تعزير **tāzír**, Arab. het bestraffen, tuchtigen met eene niet bij de wet bepaalde straf. Volgens de Oend. behoort hiertoe ook het ter bespotting rondvoeren van een overtreder op een albino-buffel gezeten.

تعظيم **tāẓím**, Arab. hoogachten, betoon van hoogachting; *mĕntāẓímkan*, hoogachting bewijzen, huldigen van een vorst, Sj. Madli ook *mĕmbĕri tāẓím akan.*

تعلق **tālok̤**, Arab. afhankelijk, onderhoorig; ook onderhoorig landschap; *tālok̤ pada hati ataw pada lidah*, onderworpen van harte of met de tong; *nĕgari Tĕrangganoe dĕngan sĕgala daïrah tālok̤nja*, het rijk Terangganoe met al deszelfs onderhoorigheden; *tālok̤ sĕganda?* Sj. Mans. Sjah Goemp.; *mĕnālok̤kan*, onderwerpen.

تعليم **tālím,** Arab. het onderwijzen, leeren, onderwijs.

تعيين **tājín,** Arab. verduidelijking, omschrijving, zichtbaar maken.

تڠ **tang,** klanknabootsend woord voor een klinkend geluid, zooals van een stuk geld, dat op e. steen valt; zie *lĕtang*, *kĕlĕtang*, *lĕntang* en *kĕlĕntang*.

تڠ **toeng,** klanknabootsend woord voor een galmend geluid, zooals van e. kleine klok of holle bamboe, waarop geslagen wordt; zie *kĕtoeng*, *kĕntoeng*, *lĕtoeng*, *lĕntoeng*, *kĕlĕtoeng* en *kĕlĕntoeng*.

تڠ **tong,** verb. Ned. ton, tobbe, emmer, vat.

تڠ **ting,** klanknabootsend woord = *tang*, doch meer helder en fijn.

تڠ **teng,** Chin. zie تيڠ.

تڠاده **tĕngadah,** opwaarts zien, naar boven kijken, opkijken; *toendoeḳ-tĕngadah*, op- en neerziende, b.v. bij een werk, Ibr. b. Chas. in eene nederige houding opzien; *tĕngadah langit, toendoeḳ pasir*, opwaarts ziende is het hemel, nederwaarts ziende zand, van de woestijn; *mĕnĕngadah*, id.; *mĕnĕngadah matahari*, fig. zich tegen de overheid of een gebod van hoogerhand verzetten, v.d.Tn. Het is afgel. van *tadah*, zie ald.; *tĕrtĕngadah*, met opgeslagen oogen aangekeken worden.

تڠتڠ **tongtong,** alarmblok, seinblok in de wachthuizen, waarop met e. knuppel geslagen wordt. Zie *toeng*.

تڠر **tĕngar,** e. s. v. boom, welks bast als buikzuiverend middel en als roode verfstof en ook als looistof gebruikt wordt, terwijl het hout voor paalwerk in zee dient, daar het niet door den paalworm wordt aangetast.

تڠس **tĕngas,** een merk op het vee, M. Ook e.s.v. eetbare riviervisch.

تڠس **tangsa,** alarm slaan. M.

تڠسيت **tongsit,** Chin. stijf ineengewrongen haartooisel.

تڠسي **tangsai,** dun, b.v.v. haar. M.

تڠسي **tangsi,** I. kazerne, barak. II. ook *tansi*, Chin. e. s. v. touw, snaar, vischsnoer.

تڠيق **tĕngiḳ,** ranzig, sterk van reuk of smaak, van vetten.

تڠکا **tĕngka,** de openingen tusschen de latten v. e. vischstaketsel, C. en S.

تڠکاد **tĕngkada,** e.s.v. rups, die zich aan zijn draad van de takken nederlaat. Volg. M. e. s. v. kever.

تڠکارڠ **tĕngkarang,** Pad. bov.l. = *tĕmbekar*, zie ald.

تڠکارڤ **tĕngkarap,** vernield, verwoest, geruïneerd, afgezet van e. Vorst; *mĕnĕngkarapkan*, vernielen, verwoesten, afzetten.

تڠکلڠ **tĕngkalang,** kleine rijstschuur op palen; zie *bĕloeboer*.

تڠکلق **tĕngkalaḳ,** e.s.v. pyramidale fuik, kleiner, doch naar evenredigheid langer dan de *lokah*.

تڠکلق **tĕngkaloḳ,** de jonge, nog eetbare pit van steenvruchten, zooals van de *mĕmpĕlam* en derg.

تڠکاوڠ **tĕngkawang,** e.s.v. boom, die eén kostbaar, wit, hard vet of boter, *minjaḳ tĕngkawang*, levert, de boterboom; ook *kawang* en *sĕngkawang* genoemd.

تڠكت **toengkat,** van het Ar. *toekát*, stok, staf, stut; assistent en tevens opvolger in een ambt, Mĕn. *toengkat kĕtejak*, kruk onder de armen, voor iem. met gebrekkige beenen; *t. lambai*, stokje, garde, staf, tooverroede, Sw.; *bĕrtoengkat tĕboe*, fig. uitdrukking voor: met zijne vrouw op weg zijn; *mĕnoengkat*, stutten; *toengkat-mĕnoengkat*, elkander ondersteunen, helpen; *mĕnoengkatkan kaboemi*, iets als een stok op den grond zetten, R. Chaib; *mĕmpĕrtoengkatkan*, als staf gebruiken, b.v. *pĕdang dipĕrtoengkatkannja*, hij gebruikte zijn degen voor staf, Hik. Koris; *toengkat setan*, e. s. v. plant, ook *bĕmban* genaamd. Zie ald.

تڠكت **tingkat,** verdieping, optred, ook trede v. e. trap, b.v. *roemah bĕrtingkat*, een huis met meer dan een verdieping; *bĕrhĕnti atas tiap-tiap anak tingkatnja*, op iedere trede van de trap stil blijven staan; *adalah tiga poeloeh tingkat tangganja*, Pĕl. Abd. Voorts: terras, dek van een vaartuig; *kapal tiga tingkat*, een driedekker; Mĕn. *tingkat-tingkat*, stijgbeugels; *tingkatan pĕntas*, zie bij *gĕta*.

تڠكر **tangkar,** Batav. de ribben, de ribbebeenderen, ribvleesch. Jav. borstbeen van slachtvee; R. zweesrik.

تڠكر **tĕngkar,** krakeel, harrewarrerij; *mĕnĕngkarkan*, twisten over iets; *mĕnĕngkari*, betwisten; *tĕngkaran*, twist; *bĕrtĕngkar-tĕngkaran*, met elkander harrewarren, krakeelen.

تڠكس **tangkas,** vlug, snel, van gang of beweging, ook van den wind, b.v. *riboet jang amat tangkas*, e. zeer hevige storm, e. sterk voortgedreven storm; *kilat jang amat tangkas*, een zeer snelle bliksemstraal; *koeda jang tangkas*, e. harddravend paard; *tangkas kaki*, vlug ter been.

تڠكس **tangkis;** *mĕnangkis*, afweren, afwenden, pareeren; *bĕrtangkis-tangkisan*, elkanders slagen of steken afweren; *tangkis kali*, dijkje aan eene rivier.

تڠكس **toengkas,** *sapĕrti angin jang kĕntjang*, Abd. Zie *tangkas*.

تڠكس **toengkoes,** I. suikerbroodvormig hoopje van gekookte rijst.

II. Pad. bovenl. = *boengkoes*, pakje; *mĕnoengkoes*, inwikkelen als e. pakje.

تڠكس **tingkis,** e. s. v. eetbaren zoutwatervisch.

تڠكس **tengkes,** dun, te dun, van een been, pilaar en derg. in vergelijking met een ander; spillebeen, Mes. Kag. doch Mĕn. *tingkis*, kort van arm of been, vergeleken bij e. ander; zie *rentjeh*.

تڠكڠ **tĕngking;** *mĕnĕngking*, snauwend berispen, afsnauwen, afgrauwen.

تڠكڠ **tongkang,** Chin. e.s.v. aak, een langwerpig vaartuig met twee masten zonder ra's, gebruikt om de lading van en naar de schepen op de reede te brengen; *ĕmas tongkang*, verguld zilver, R. slecht goud, vermengd met koper; zie *pĕntjalang*.

تڠكڠ **tongkong,** blok hout, dat bij het timmeren afvalt.

تڠكڠ **tongking,** de naam van een

Rijk in Achter-Indië; *boenga tongking*, e.s.v. klimop met welriekende bloemen, ook *boenga Siam* genoemd.

تڠكڠ **tongkeng,** de stuit, het stuitje.

تڠكڤ **tangkap**; *mĕnangkap*, grijpen, pakken, vatten, vangen, gevangen nemen, ook snappen, betrappen, Facs. p. 49, opvatten, de aangeboden som aannemen bij weddenschappen enz.; *tĕrtangkap*, gegrepen, gevangen, betrapt, gesnapt; *bĕrtangkap dĕngan*, handgemeen met; *mĕnangkap ikan*, vischvangen, visschen in het algemeen, zie H. Abd. pag. 257; *m. kata orang*, iemand bij zijn woorden vatten; *tĕrtangkap tangan*, gesnapt, op heeterdaad betrapt; *mĕnangkap mimpi*, een vergeten droom te kennen geven, Hik. Am. Hamz.; *mĕnangkap rimau*, in het Palemb. e. meisje om haar middel grijpen om ontucht met haar te plegen; *pĕnangkap*, wie grijpt, de grijper of vanger, ook afstand, waarop iets met de hand kan gevat worden; *sapĕnangkap*, de lengte van den elleboog tot aan de knokkels van de gesloten vuist, ter onderscheiding ook *pĕnangkap hasta* genoemd, zie *hasta; pĕnjakit tangkap*, beroerte, flauwte of dood door schrik, ook *pĕnjakit katangkapan; tangkap-mĕnangkap*, elk. aanpakken, vatten, aangrijpen; *pĕnangkapan*, vatting, grijping, gevangenneming.

تڠكوڤ **tangkoep,** tegen of op elkander gesloten van dingen, die op elkander passen, hetzij platte, hetzij holle, zooals mosselschelpen en derg., sluiten van de lippen, happen, plat op den buik liggen van dieren; *mĕnangkoep*, op die wijze sluiten; *bĕrtangkoep*, op elkander sluiten, b.v. *langit dan boemi ini hĕndaḳ bĕrtangkoep koenoen*, hemel en aarde zullen bepaald op elkander sluiten of komen te liggen, Pĕl. Dj.; *tangkoep pipi*, kluisplank, mar. Ook *tĕlangkoep*.

تڠكڤ **toengkap,** ook *toekap*, uitkijktorentje, uitkijken boven op iets.

تڠكڤ **tingkap,** kijkgat, venstergat, meestal voorzien van roedjes en een luik; *tingkap katja*, glazen venster; *tingkap kipas*, tralievenster; *tingkap pandjang*, horizontaal lang en smal venster; *tingkap salah* = *pintoe salah*, Sj. Madli, zie bij *pintoe; tingkapan*, venstertje, aan boord patrijspoort, Niem. bl. p. 221; *toedoeng tingkap*, vensterluik; *mĕningkap*, uit een venster kijken.

تڠكق **tĕngkoḳ,** nek, ook het steeltje, waarmede de rijstkorrel aan den stengel zit; boven-achterhoek van een vlag, blok van een andere kleur in den boven-achterhoek, ook achterkant van een boom, die geveld wordt; *mĕnĕngkoḳ*, aan den achterkant toebrengen v. e. slag of houw, b.v. *doewa tjatoeḳ mĕndada, satjatoeḳ mĕnĕngkoḳ, maka kajoe mĕrbau itoe pon mĕrĕngkoeh*, twee slagen aan den voor-, en één slag aan den achterkant, toen kraakte die *mĕrbau*-boom, C. en S.; *toelang tĕngkoḳ*, nekbeen; *boeloe tĕngkoḳ*, de nekharen, ook de manen v. e. paard; *tĕmbakau tĕngkoḳ*, nektabak, d. i. tabak van de tweede

soort, in tegenoverstelling van *tĕmbakau kapala*, eerste soort tabak; *tĕngkoķ lipas*, kakkerlakkennek, d. i. een nek, waarin het hoofdhaar spits toeloopt; *badjoe bĕrtĕngkoķ lipas*, e. baadje met puntige opslagen; *tĕngkoķ biawak*, e.s.v. kruipplant, welks bast op de huid van een leguaanhals gelijkt.

تڠكق **toengkaķ**, Jav. de hiel, = *toemit*, zie ald.

تڠكل **tangkal**; I. afweer, voorbehoeding; *t. sahari boelan*, voorbehoedmiddel, dat zich bevindt in een halvemaanvormig gouden borstversiersel voor kleine kinderen; *mĕnangkal*, afweren van onheil; *pĕnangkal*, middel om onheil af te weren, amulet enz.

II. in Peraķ aar van graan, tros van vruchten of graan. Zie *boelir*.

تڠكل **tangkoel**, e. s. v. kruisnet of groote totebel, die met e. hefboom, *toewas*, wordt opgehaald. De man, die daarmede vischt, zit in een hutje, *panggar*, op palen gebouwd in zee; *mĕnangkoel*, met zulk een kruisnet visschen; ook scheppen van den boeg, die recht tegen de golven ingaat.

تڠكل **tangkil**, Jav. *mĕnangkil*, zijne verschijning of opwachting bij iemand maken; *pĕnangkil*, iemand die bij een ander zijne opwachting maakt; *pĕnangkil pajah*, iemand die daartoe moeielijk te bewegen is, die weinig bezoeken maakt.

تڠكل **toengkoel**, Jav. onderworpen; *mĕnoengkoel*, zich onderwerpen aan den overwinnaar; *pĕnoengkoel*, geschenk als bewijs van onderwerping, Prab. Dj.; *mĕnjĕmbah toemoengkoel*, als onderworpene hulde bewijzen, id.; *mĕnoengkoelkan*, iemand of een volk tot onderwerping brengen, onderwerpen, doen bukken.

تڠكل **tongkol**, blok, vormeloos stuk, klont. Mĕn. *toengkoel*, kolf, klont of stuk in den vorm v. e. halven cilinder; *t. djagoeng*, maïskolf; *satongkol sakar*, een stuk suiker in dien vorm; *sampan tongkol*, e.s.v. korte, dikke, chineesche sloep; *hati akoe bĕrtongkol*, mijn hart is als e. klomp, d. i. ik ben in groote verlegenheid; *ikan tongkol*, Jav. e.s.v. zeevisch = makreel.

تڠكل **tingkal**, Skr. borax, soldeersel, zie *patĕri*.

تڠكل **tengkel**, keutel, keutelachtig voorwerp, balletje, pil; *mĕnengkel*, als keutels op elkander kleven, keutels vormen.

تڠكم **tĕngkam**, e. s. v. goudgewicht = aan 6 *koepang*, thans niet meer in gebruik.

تڠكم **tingkam**, smalle strook v. een hellend dak op inlandsche vaartuigen aan weerskanten langs de verschansing.

تڠكن **tangkin**, e. zakje, gevlochten van palmbladeren, gelijkende op de *boedjam*, zie ald.

تڠكو **toengkoe**, treeft, drievoet, inz. drie steenen, waarop een pot te koken wordt gezet, veldhaard.

تڠكو **tĕngkoe**, titel voor de zonen en dochters van den regeerenden Vorst, een wijziging van *toewankoe;*

tĕngkoe bĕsar, titel van den troonopvolger of oudsten zoon van den Vorst.

تڠكورق **tĕngkorak**, bekkeneel, doodskop, schedel.

تڠكولق **tĕngkolok**, e.s.v. hoofdbedekking, bestaande uit e. doek tot een wrong gedraaid en als hoofddoek gebruikt. Mĕn. *tikoeloek*, id. *t. poetjoek*, een krans van bladeren en bloemen om het hoofd; *mĕmpĕrtĕngkolok*, iets als *tĕngkolok*, gebruiken, Am. Hamz.

تڠكولن **tĕngkoeloen**, e.s.v. boom met eetbare vruchten.

تڠكويڠ **tĕngkoejoeng**, e. s. v. schelpdier met groote, fraai gevlamde, katschelp, de cauri-schelp, gebruikt om kleedjes te glanzen, zie ook *gĕroes*.

تڠكه **tongkah**; *mĕnongkah*, zich op e. s. v. gekromde plank over eene moddervlakte voortbewegen.

تڠكه **tingkah**, ingevoegde, geraasmakende tonen bij de muziek, woorden waarmede men iemand in de rede valt, dwaze inval, kuur; *tingkah-lakoe*, iemands gedragingen, zijn gansche gedrag; *bĕrtingkah*, kuren hebben; *mĕningkah*, accompagneeren door van tijd tot tijd in te vallen met eenige levendige tonen; twistend in de rede vallen; *ditingkah rĕbana*, geaccompagneerd met de tamboerijn, Boeng. Ramp. bĕs. 354.

تڠكه **tengkoh**, Chin. bereide opium om te rooken of te slikken; *tahi tengkoh*, kleverig aanzetsel in de opiumpijp, dat weer gerookt kan worden; *mĕnengkoh*, opium rooken of slikken; *pĕnengkoh*, opiumrooker of eter.

تڠكي **tangkai**, steel van bloemen, bladen, vruchten, potten en pannen, enz.; *tangkai hati*, hartader, ook als liefkoozingswoord gebruikt; *bĕtoellah kĕna tangkai hatinja*, het trof juist zijn hartader; *tĕlangkai*, zie ald.; *tangkaijan*, rijstschuur; *boenga doewa tangkai*, twee bloemen.

تڠكيروڠ **tĕngkeroeng**, e. s. v. visch, = *keroeng-keroeng*.

تڠݢ **tangga**, trap, ladder; *orang satangga*, naaste buren, die dezelfde trap hebben om in huis te komen, op Java *tĕtangga*; huizen worden soms bij *tangga* geteld; *roemah-tangga*, huishouden; *bĕroemah-tangga*, een huishouden hebben; *anak-tangga*, sport, trede; *tangga pĕngaït*, enterladder; *bĕrtangga-tangga*, bij opklimming, van den een tot den ander; *tangga sĕnigai*, gewone losse leer of ladder, zie *sigai; t. soeloer batang*, wenteltrap; *tangga-tangga*, lieden, die na het afloopen van den maaltijd eten, b.v. de tafelbedienden en de volgelingen van een gast.

تڠݢار **toenggara**, het Zuid-oosten, de Z.O. wind; *t. tĕpat*, vlak Z.O.; *t. mandi*, het hartje van de Z.O. moesson, volg. v. d. W. omdat het strand dan baadt in de brekende golven; *riboet t. mandi*, Z.O. storm met wit schuimende golven; *mĕnoenggara*, Z.O. worden, van den wind; *timoer mĕnoenggara*, O. Z. O.; *sĕlatan mĕnoenggara*, Z.Z.O. Zie ook *timoer*.

تڠݢال **tanggala**, Skr. ploeg; *mĕ-*

nanggala, ploegen, ook het onderste-boven halen van een huis; *pĕnanggala*, ploeger, bouwman.

تڠݢالوڠ **tĕnggaloeng,** e.s.v. civetkat, ook *moesang* genoemd; *pagar tĕnggaloeng*, boogvormig hekwerk met spijltjes, zooals op den achtersteven van sommige vaartuigen.

تڠݢايون **tĕnggajoen,** e.s.v. boom met stekelige, groene, zure, eetbare vruchten en die hout levert, geschikt voor binnenhuisbouw. Volgens and. *tĕnggajoeng.*

تڠݢت **tĕnggat;** *mĕnĕnggat*, verhinderen, afbreken, stuiten van den voortgang eens werks, b.v. door een ander werk, dat er tusschen komt.

تڠݢيت **toenggit,** en *tonggik*, de billen achteruit steken. Mĕn. met het hoofd naar beneden en het achterste naar boven gebukt, zie *toengging.*

تڠݢر **tanggar;** *mĕnanggar*, op zich nemen, b.v. van een werk, zie *tanggoeng* en *sanggoep.*

تڠݢر **tengger;** *bĕrtengger*, gehurkt zitten op iets smals of duns, zooals b.v. vogels op een tak; ook gebruikt van apen en menschen, b.v. Hang. T.; *pĕrtenggeran*, stokje in e. kooi voor de vogels om op te zitten. Mĕn. *tinggir*, id.

تڠݢرلاسن **tanggarlasan,** de mol, L. Mĕn. *tangkalasa*, e.s.v. hagedis.

تڠݢڠ **tanggang;** *mĕnanggang*, geveld houden van geweer of lans, vellen, = *sagang*, zie ald.

تڠݢوڠ **tanggoeng;** *mĕnanggoeng*, op de schouders dragen, torschen, ondergaan, dulden, lijden, op z. nemen, borgstaan, verantwoordelijk zijn, verdragen, verduren, er voor instaan; *mĕnanggoeng boedi orang*, aan iemand verplichting hebben voor bewezen weldaden; *banjak mĕnanggoeng kasih orang*, veel verplichting aan anderen hebben. Hik. Koris; *m. rahasia*, een geheim bewaren; *m. nama*, een naam of titel dragen; *m. hoetang*, voor schulden instaan, borg zijn; *m. sangsara*, verdrukking lijden, ondergaan; *dapat mĕnanggoeng mariam*, geschut kunnen dragen of voeren, v. e. vaartuig, H. T.; *mĕnanggoengkan*, opdragen, toevertrouwen, op d. schouders laden, opleggen, verantwoordelijk stellen; *tanggoengan*, last, verantwoordelijkheid, verplichting; *tanggoeng-tanggoengan*, allerlei lasten, zorgen, verplichtingen, die op iem. rusten; *tanggoeng-mĕnanggoeng*, solidaire aansprakelijkheid; *pĕnanggoeng*, borg; *katanggoengan*, Jav. toestand van onvoltooid zijn, van *tanggoeng*, ontoereikend, tekortkomen, ten halve.

تڠݢڠ **toenggang,** I. het bovenste naar onderen, omgekeerd; *toenggang balik*, bij afwisseling buitelend, hals over kop, ook *toenggang langgang*, tuimelend, buitelend, hals over kop, ook van iemand, die in den afgodsdienst getuimeld is, N. Moeh. en eindelijk nog *toenggang-mĕnoenggang*, in dezelfde beteekenis; *t. hati*, sterke overhelling des harten; *t. tenggeng*, holderdebolder; *t. tarah*, loodrecht, zeer steil naar beneden; *t. ajar*, ver-

val van h. water, v.d.Tn.; *bĕrsĕmbah toenggang*, hulde bewijzen met het hoofd geheel ter aarde gebogen, een zeer nederige *sĕmbah* maken; *matahari soedah toenggang goenoeng*, de zon is al gedaald tot op de bergen. Mes. Kag.

II. Jav. *mĕnoenggang*, berijden; *koeda toenggangan*, rijpaard; *koeda jang bĕlom tĕrtoenggang*, een paard, dat nog niet bereden is, Saif Dzoel.

تغكغ **tonggeng,** gebukt met den kop naar beneden; *mĕnonggengkan*, iemand zoo doen bukken, Mĕn. id. H. Abd. 31.

تغكغ **toengging,** I. het achterkwartier opgewipt, naar boven gestoken = *djĕngking*, Jav.; *toengging-toenggit*, hetzelfde met herhaling of verscheidenheid, Sadj. Mal. pag. 113; *mĕnoengging*, het achterste opwippen, naar boven heffen; *mĕnoengging-noengging dalam ajar*, bij herhaling duiken in het water, omdat daarbij het achterste omhoog wordt gestoken of opgewipt; *mĕnoenggingkan*, doen voorover bukken met het hoofd naar beneden, H. Abd. *tĕrtoengging kasoengai*, het achterste opgelicht om zijn gevoeg te doen, H. T. dit zal wel *tenggong* moeten zijn; zie ald.

II. drie dagen na morgen, over vier dagen, Mal.

تغكغ **tonggong,** = *tonggoķ*, zie aldaar. Mĕn. *bĕrtonggong-tonggong*, hobbelig, bulterig; *tĕrtonggong*, uitpuilend, uitstekend, b.v. van volgepropte zakken.

تغكغ **tenggang,** tijd, dien men zich neemt, of die iemand gegeven wordt, om daarin iets te doen. Mĕn. middel, list, raad; *tenggang daja*, tijd om raad te schaffen, een middel te vinden.

تغكغ **tinggang,** e s.v. vaartuig, L.

تغكغ **tenggong,** ook *tinggoeng*, gehurkt; *mĕnenggong*, hurken, op de hurken zitten, ook *bĕrtenggong*.

تغكغ **tingging,** e.s.v. visch, Cr.

تغكق **tanggaķ**; *mĕnanggàķ*, stuiten, uitstellen van een werk.

تغكق **tanggoķ,** e. s. v. rotanmandje, als schepnet gebruikt, om er kleine visch en garnalen mee te vangen; ook bezigt men het in de keuken als vergiet; *mĕnanggoķ*, met zulk een schepmand visschen.

تغكق **tonggaķ,** I. *mĕnonggaķ*, uit de holle hand of uit een zakje iets in den mond schudden, b.v. poeders, suiker enz.

II. korte, puntige uitspruitsels op de horizontale wortels van sommige boomen; korte paal onder een huis, paal onder water, hetzij de kop boven het water uitsteekt of niet. Mĕn. paal, stijl, balk, poot van een meubel; *t. toewa*, de hoofdstijl van een Mal. woning; *t. goentoeng*, balken onder den vloer tegen de stijlen aangebracht, ook korte paal, tronk = *toenggoel*, Pĕl. Djin., zie *bangsoeng;* Jav. staan gebleven tronk van een omgehouwen boom, vrouw die van haren man gescheiden is.

تغكق **tonggoķ,** I. stapel van

voorwerpen, die behoorlijk op elkander gestapeld zijn, b.v. koffers, kisten, geld enz. in tegenoverstelling van *timboen*, ordeloos opgehoopt.

II. = *bangsong*, e.s.v. draagmand.

تڠكق **tonggek**, sterk achteruitstekend van het achterkwartier, zooals b.v. de *orang laoet* wanneer zij loopen, daar zij aanboord steeds gehurkt zitten, H. Abd. Sj. Madli.

تڠكق **tenggek**; *bĕrtenggek*, op iets hoogs en smals gehurkt zitten, zooals b.v. vogels en apen op een tak, ook gebruikt van menschen, b.v. *orang moeda-moeda bĕrtenggek ditĕpi kolam*, de jongelingen zaten gehurkt op den rand van dien vijver, Ibr. b. Chas.; *pakai kopijah tenggek*, het kalotje op één oor, opzij, op zijn Jantjes dragen; zie ook *tengger*.

تڠكل **tanggal**, I. afgelegd, losgelaten, afgevallen van iets dat ergens aan of in vast zat; *soedah tanggal giginja*, wier tanden waren uitgevallen. Sadj. Mal. ٣٥ reg. 7 v. b. en 5 v. o.; *mĕnanggalkan*, afleggen, uitdoen van kleeren, wapens, versiersolen enz. ook losmaken, uittrekken van een steekwapen, dat ergens in vast is geraakt. Sadj. Mal. p. 199 reg. 7 en 198 reg. 2 v. o.; *m. gigi*, een tand uittrekken, o. a. ook als straf voor schelden, Oend. en Boenga Ramp.; *pĕnanggalan*, e.s.v. vrouwelijk spook, dat het lichaam heeft afgelegd en alleen met kop en ingewanden rondwaart, om, evenals een vampier, bloed te zuigen van kraamvrouwen.

II. Jav. datum; *mĕnanggalkan*, dateeren, ook den datum bepalen in uitnoodigingsbrieven.

تڠكل **tanggol**; *tanggol-anggol*, beurtelings opwippen en weer zakken, knikkebollen, voor anker rijden van een vaartuig, zie ook *anggol*.

تڠكل **toenggal**, eenig, eenigst, enkel; *anak toenggal*, eenigst kind; *peloeroe toenggal*, een enkele kogel, zooals uit grof geschut, in tegenoverstelling met schroot; *gadjah toenggal* = *gadjah mĕta*, e. alleenloopende olifant, die van de kudde is afgezworven en zeer kwaadaardig is, vooral in den bronsttijd; *pa' toenggal*, vaders of moeders eenige broeder; *ma' toenggal*, vaders of moeders eenige zuster; *toenggal pojang soembang gawé*, noemt men in het Palemb. het huwen met eene vrouw uit zijn eigen dorp; *bĕrtiang toenggal*, met één mast; *mĕnoenggal*, zich als eenig voordoen; *katoenggalan*, als eenig overgebleven, geïsoleerd, b.v. van eene mogendheid. Zie *oenggal* I.

تڠكل **toenggoel**, I. tronk, stronk, stam zonder kroon of takken, vlaggestok op een mast die geen steng heeft, stut of paal waarop een gebouw of dam rust, ook *kajoe pĕnoenggoel* genoemd; overgeschoten eind van afgebrande wierookstokjes; *balai bĕrtoenggoelkan zamroed*, e. gehoorzaal op palen van smaragd, Hik. Boedj.; *toenggoel djĕrami*, stoppels van de rijst op het land; *t. pĕlangi*, stukje van een regenboog, gedeeltelijke regenboog.

II. vlag, banier, standaard, vaandel; *toenggoel merah ūlámat bĕrpĕrang*, de bloedvlag tot teeken van den aanval, Pr. Dj.; *t. ūlámat kabadjikan*, de vredevlag, I. J.; *toenggoel woeloeng*, een blauwzwart vaandel, Mĕs. Kag.; *toenggoel-toenggoel angin*, windvaantje; *toenggoel pandji-pandji*, allerlei vaandels en vlaggen.

تڠݢل **tinggal**, overblijven, achterblijven, blijven, vertoeven, verblijfhouden, wonen, wegblijven, liggen blijven, voortduren; *t. anaḳ*, de naam van e.s.v. vogel, welks geroep aldus klinkt; *t. baïk-baïk* en *tinggallah*, vaarwel, gebr. tot achterblijvenden; *tĕmpat tinggal*, woonplaats, verblijfplaats; *mĕninggal*, heengaan, sterven, overlijden; *mĕninggalkan*, verlaten, achterlaten, doen overblijven, nalaten, niet voortzetten, in den steek laten; *mĕninggali*, ten behoeve van iem. iets achterlaten. Sadj. Mal. p. 207 r. 2; *mĕninggalkan pĕkĕrdjaännja*, het werk staken, H. Abd. p. 168; *pĕninggal*, vertrek; *sapĕninggal*, na het vertrek, na den dood, dikwerf ook *pĕninggalan*, b.v. H. T. en and.; *pĕninggalan*, wat men achterlaat, kinderen, goederen enz.; *harta pĕninggalan*, nalatenschap; *tĕrtinggal*, achtergebleven; in sommige brieven, waarin men den hollandschen stijl nabootst, komt *tĕrtinggal* ook voor in de beteekenis van verblijve b.v. met achting enz.; *katinggalan*, achtergelaten en dus: overgebleven, verlaten.

تڠݢيل **tinggil**, verb. Jav. ontstaan uit *siti hinggil*, galerij, gang, zaal; *pĕninggilan*, e. bijzonder voorname plaats in de *astana*. Komt herhaalde malen voor in de Pr. Dj.

تڠݢلم **tĕnggĕlam**, zinken, verzonken; *tĕnggĕlam dalam tanah*, in den grond verzonken; *tĕnggĕlam dalam laoetan ūsjiḳ*, verzonken in een oceaan van liefde, d. i. smoorlijk verliefd zijn, Ibr. b. Chas.; *timboel tĕnggĕlam dalam pĕkĕrdjaän*, overkropt zijn v. bezigheden; *mĕnĕnggĕlamkan*, doen zinken, d. i. iets of iem. verdrinken; *tĕnggĕlam* is waarschijnlijk ontstaan uit *tĕrkĕlam*.

تڠݢم **tanggam**, e. s. v. houtverbinding, zwaluwstaart geheeten; ook betings, mar. de houten waaraan men de kabels vastlegt na het uitwerpen van het anker; *bĕrtanggam*, door middel van zwaluwstaarten verbonden zijn, op die wijze gelascht, in elk. gezet, opgezet, opgeslagen van het geraamte van een huis, b.v. *soedah bĕrtanggam bĕndoelnja*, Mal. Sam. II:99; *mĕnanggam*, door middel van zwaluwstaarten verbinden, opzetten, opslaan, ook fig. van eene huwelijksverbintenis; *koekoeh boewatan bagaï ditanggam*, stevig werk, alsof het met zwaluwstaarten verbonden was, Ibr. b. Chas.

تڠݢن **tĕnggan**, afscheiding, zooals b.v. aan den stam van sommige boomen, in een riem papier tusschen de katernen of boeken, v. d. W. Mogelijk ontstaan uit *tĕr* en *ĕnggan*. Zie aldaar.

تڠݢو **toenggoe**, waken, wachten;

mĕnoenggoe, over iets waken, bewaken, wachten, toeven, verbeiden; *toenggoewan*, wat bewaakt wordt, wacht, wachtpost; *pĕnoenggoe*, bewaker, wachter; *pĕnoenggoe pintoe*, deurwachter, poortwachter, portier; *orang jang mĕnoenggoe pĕrigi itoe bolihkah ija mati dĕhaga?*, kan hij, die den put bewaakt, wel sterven van dorst? Sprw.

تڠكولڠ **tĕnggoeloeng,** = *sĕnggoeloeng*, zie ald. en bij *gonggoḳ*.

تڠكولي **tĕnggoeli,** I. e.s.v. boom, cassia fistula, die in W.-Indië trommelstokkenboom geheeten wordt naar den vorm zijner peulvruchten.

II. Batav. lekstroop uit de suiker.

تڠكه **tanggah,** I. Perz. e. s. v. kleine, tinnen munt.

II. *pĕnanggah* en *pĕnanggahan*, keuken bij de woning van een Vorst, mogel. van *tagah* = *tĕgah*, verboden.

تڠكه **tanggoeh,** uitstel; *bĕrtanggoeh*, uitstellen; *minta tanggoeh*, uitstel verzoeken, voor een tijd verlof vragen; *bĕri tanggoeh*, uitstel verleenen; *tĕrtanggoeh*, uitgesteld; *bĕri tanggoeh akan harganja*, uitstel van betaling verleenen voor iets, dat gekocht is, Chodj. Maim.; *mĕmpĕrtanggoehkan*, iets uitstellen, op de lange baan schuiven; *hingga malam inilah pĕrtanggoehankoe*, slechts dezen nacht heb ik nog uitstel. Kal. w. Dam.

تڠكي **tanggi,** groote, vierkante, ijzeren waterketel of waterkist, zooals men op schepen heeft, Sing. verb. van *tank*, eng.

تڠڬي **tinggi,** hoog, hoogte, ook voornaam, uit de hoogte v. iemands gedrag, H Abd. 106; *Jang maha tinggi*, de Allerhoogste; *pĕtinggi*, titel van dorpshoofden op Java; *mĕninggikan*, verhoogen, verheffen; *katinggian*, hoogheid, verhevenheid; *hari soedah tinggi*, voor *matahari s. t.*, het is al hoog dag, ver op den dag; *tinggi mĕngawan*, hemelhoog, Sj. Madli; *djoeroe tinggi*, zie *djoeroe*; *poelau t.*, e. eiland tegenover de Oostkust van het schiereil. Malaka, dat dikwerf in pantons genoemd wordt.

تڠكي **tinggai;** *tinggai boeroeng*, e. s. v. boom, welks hout geschikt is voor huis- en waterbouw.

تڠكيري **tĕnggiri,** ook *tĕngiri*, e. s.v. zeer smakelijken zoutwatervisch, zoo groot als een kabeljauw en met zeer fijne schubben. Soorten zijn: *t. batang*, *t. tohoḳ*, *t. toenda* enz.

تڠكيليڠ **tĕnggiling,** ook *sĕnggiling*, de miereneter, het Javaansche schubdier, ook e.s.v. plant; *atap batoe sisiḳ tĕnggiling*, een pannendak, gelijkende op de schubben van den miereneter, zie *sĕnggoeloeng* en bij *goeling*.

تڠلڠ **tanglong,** Chin. papieren lantaarn, waarin een kaars gebrand wordt, zie ook *teng*.

تڠه **tĕngah,** midden, het midden, te midden van, half; *satĕngah*, een half, de helft, de eene helft, een gedeelte, eenige, sommige; *jang tĕngahnja*, de middelste. Van vier kinderen uit één gezin wordt het aldus opgegeven: *jang toewanja*, *jang tĕngahnja*, *jang moedanja dan jang*

bongsoenja, Hik. Korisj.; *tĕngah hari*, middag, het midden van den dag, gerekend van 11 tot en met 2 uur des namiddags; *tĕngah hari tĕpat*, juist twaalf uur op den middag; *sama tĕngah*, het juiste midden; *ditĕngah-tĕngah tĕrang*, in het openbaar, H. Abd. p. 254 reg. 5 v. o.; *tĕngah naïk*, ter halver hoogte gestegen van de zon, 9 uur des voormiddags; *tĕngah toeroen*, halverwege gedaald, van de zon, des namiddags 3 uur; *tĕngah naïk tinggi*, over 9 uur 's morgens; *tĕngah toeroen pandjang*, ruim 3 uur 's namiddags; *tĕngah rĕndah*, 's avonds 5 uur; *tĕngah doewa*, anderhalf; *tĕngah tiga*, derdehalf; *tĕngah tiga-bĕlas*, dertiendehalf; *tĕngah tiga poeloeh*, vijf en twintig; *tĕngah tiga ratoes*, derdehalfhonderd enz.; *satĕngah gila*, ook alleen *satĕngah*, half gek, b.v. *orang satĕngah*, een halve gek; *tĕngah makan*, juist aan het eten; *mĕnĕngah*, het midden houden of vormen, tusschenbeide komen, ook *mĕnĕngahan* van *tĕngahan*, b.v. *maka datanglah Abdoellah Masäoed mĕnĕngahan Amir Hoesain dĕngan Jazed*, Moh. Han.; *pĕnĕngah*, wat of wie het midden uitmaakt, de middelste, ook van drie aalmoezen of geldstukken, die men achtereenvolgens geeft, N. Moeh. ook *pĕnĕngahan*, Moh. Han.; *pĕrtĕngahan*, halver-, midden, middelmatig, tusschen beiden; *pĕrtĕngahan djalan*, halfweg, halverwege, b.v. *satĕlah sampai pada pĕrtĕngahan djalan*, toen hij halverwege was gekomen, Ind. P.; *p. ŏemoer*, middelbare leeftijd; *bĕrtĕngah*, op het midden van iets zijn, b.v. v. e. weg; *antara doewa tĕngah tiga*, tusschen twee en derdehalf, d.i. driekwart dood, van een zieke.

تڠه **tĕngoh**, klanknab. woord; *mĕnĕngoh*, loeien, bulken, M.

تڠيري **tĕngiri**, = *tĕnggiri*, zie aldaar.

تفاح **toeffáḥ**, Arab. appelen.

تفاوت **tafawóét**, Arab. afstand, verschil; *djaoeh tafawóétnja*, dat verschil is groot.

تفحص **tafaḥḥoeṣ**, Arab. nauwkeurig onderzoek, uitvorsching, ook in gebruik voor fouilleeren, iemand de zakken onderzoeken, zooals bij de politie, b.v. *maka disoeroeh Moehammad tafaḥḥoeṣ, maka ditafaḥḥoeṣ olih orang didalam kandoengnja*, en M. gelastte hem te fouilleeren en men fouilleerde zijne zakken. N. Moeh. Verder ook gebruikt voor eene huiszoeking doen, b.v. *maka roemahnja si Tjĕrĕdik pon disoeroeh tafaḥḥoeṣ olih Alkas Mantĕri*, en A. M. gelastte het huis van dien Tj. te onderzoeken, B. R., Zed. Verh.

تفسير **tafsír**, Arab. uitlegging, verklaring, interlineaire verklaring van den Koran.

تفكر **tafakkoer**, Arab. overweging, overlegging, overpeinzing, herdenking, in gedachten verzonken zijn.

تفهم **tafahhoem**, Arab. het allengs begrijpen, begrip.

تف **top**, I. klanknabootsend woord voor een ploffend geluid, zooals van een boek, dat op een ander geworpen wordt.

II. chineesch dobbelspel; *bĕrmaïn top*, dobbelen; *orang pĕtopan*, dobbelaar.

III. zie توف.

تفارم **tĕparam,** I. een band voor het voorhoofd tot sieraad; *mĕngĕnakan tĕparam ĕmas di-atas dahinja*, deed een gouden voorhoofd-versiersel op haar voorhoofd. M.

II. = *orang doedoek diam-diam*, Abd. sch. wrdb. zie *pĕram*.

تفاين **tĕpajan,** zie *tĕmpajan*.

تفت **tĕpat,** juist, vlak in den streek, van den wind; *barat tĕpat*, vlak West; *djalan tĕpat*, weg die regelrecht op iets uitloopt; *tĕngah hari tĕpat*, juist twaalf uur op den middag; *kĕna tĕpat*, juist in het midden geraakt; *tikam tĕpat*, loodrecht naar beneden steken, v. d. W.; *mĕnĕpat*, recht op iets afgaan, b.v. een kogel op het wit.

تفرلغ **tĕpĕrling,** glinsteren, flikkeren, schitteren, zie *pĕrling*.

تفس **tĕpas,** I. *mĕnĕpas*, sluitend bedekken, zooals b.v. een dekkleed over hetgeen in een koffer gepakt is, of over de lading in het laadruim; *pĕnoeh bĕrtĕpas*, zoo vol, dat de inhoud op die wijze bij elkaar moet gehouden worden, b.v. een koffer vol tot aan het deksel.

II. ook *tĕrpas*, kant, oord, streek, hoek, plaats, b.v. *pada tĕpas timoer*, in de oostelijke streek; *doedoek dĕngan tĕpasnja*, zaten op hunne plaats, M.; *ĕmpat tĕpas doenia*, de vier hoeken der aarde.

تفس **tĕpoes,** e. s. v. plant, gelijkende op de *lĕngkoewas*, doch grooter en welks wortel in de geneeskunde gebruikt wordt. Mĕn. *tapoes*, e. s. v. boom met gele vruchten, die aan trossen groeien en welker pitten oliehoudende bestanddeelen bevatten. Zie ook *tapoes*.

تفس **tĕpis,** I. *mĕnĕpis*, met de hand afslaan of wegslaan, b.v. een liefkoozende hand aldus afweren, Lang. Boew. Mĕn. zachtjes met de vlakke hand slaan, streelenderwijze klapjes geven; de hand op iets leggen om vast te houden, b.v. op een leuning.

II. e.s.v. boom, die geschikt hout voor huis- en waterbouw levert.

تفسل **topsil,** het Ned. topzeil van een schip.

تفغ **tĕpang,** aanvatten, b.v. een spies om die te werpen. Zie *pĕgang*.

تفوغ **tĕpoeng,** meel; *tĕpoeng basah*, deeg, ook *roti mĕntah*, inz. brooddeeg; *t. gandoem* en *t. trigo*, tarwemeel; *t. loemat*, meelbloem; *t. bĕras*, rijstemeel; *t. boemi*, boetmeel, voor een moord, gevoegd bij de *bangoen* of den bloedprijs, M.; *tĕpoeng tawar*, geel gekleurd meel, dat als voorbehoedmiddel op personen of zaken gestrooid wordt en ook na het baden als zoodanig wordt gebruikt, Prab. Dj.; *tĕpoeng lĕmbek*, een gipspap om een afdruk van iets te nemen, H. Abd. 267; *mĕnĕpoeng*, meel maken, meel stampen van rijst; *mĕnĕpoeng tiada bĕrbĕras*, meelstampen en geen rijst hebben, Sprw.; *daoen tĕpoeng tawar*, e.s.v. wijwaterkwast, zijnde een bosje

van zeven verschillende bladeren, waarmede men het bruidspaar of pas besnedenen of zieken besprenkelt; *tĕpoeng boengkoes*, *t. bawang*, *t. badak*, *t. boenga*, *t. manis*, Pĕl. Abd. p. 26, *t. torak*, *t. koesoeï* en *t. gomak*, verschillende soorten van versnaperingen; *tĕpoengnja pon ija maoe, koewihnja pon ija maoe*, hij wil het meel en ook de koek wil hij. Sprw.

تقق **tĕpak**; *mĕnĕpak*, met de hand afweren, b.v. een slag; *mĕnĕpak sĕndjata jang tadjam*, e.s.v. godsgericht, Oend. Djambi p. 139; zie *tĕpis*.

تقق **tĕpok**, I. *mĕnĕpok*, kloppen, klappen, met de vlakke hand slaan; *bĕrtĕpok tangan*, in de handen klappen; *tĕpok tari*, dansend in de handen klappen; *tĕpok pintoe*, ook *kĕtok p.*, op de deur kloppen; *mĕnĕpok dada*, zich op de borst slaan van droefheid; *bĕrtĕpok paha*, zie *paha*; *bĕrtĕpok-tĕpok*, tegen elkander slaan, van de golven; *andjing ditĕpok kapala mĕndjĕngkit ekoer*, als een hond op den kop geklopt wordt, steekt hij den staart in de hoogte, Sprw.; *pĕnĕpok kapas*, katoenklopper, om de katoen te zuiveren. Zie ook *kĕtok*.

II. *mĕnĕpoek*, besmeren, bekalken, b. v. een vaartuig, zie ook *tĕlĕpoek*.

تقلق **tapĕlak**, verb. Ned. tafellaken.

تقم **tĕpam**, I. *mĕnĕpam*, de vlakke hand op iets leggen om het te bevoelen.

II. voorover op den buik liggen, zie *tangkoep* en *tiarap*.

تقو **tĕpoe**, boordevol van een vat, tot aan den rand van een vocht, alle zeilen bij, van een schip, zie *pĕnoeh* en *tapoe*.

تقي **tĕpi**, kant, rand, boord, zoom, strand, oever, grens; *tĕpi laoet*, zeestrand, kust; *t. soengai*, rivieroever; *bĕrdjalan mĕnoeroet tĕpi soengai*, langs den oever der rivier wandelen; *t. langit*, horizon, H. Boedj.; *bĕrtĕpikan ĕmas*, van gouden randen voorzien zijn; *mĕnĕpi*, naar den kant gaan of aanhouden, uit den weg gaan; *mĕnĕpikan*, naar den kant of rand enz. brengen, op zijde leggen; *tĕpian*, het kantachtige, ondiep gedeelte van een water nabij den oever, Mĕn. badplaats; *tĕpian-oeli*, de naam eener ruime en veilige baai in het N. W. gedeelte van Sumatra, welker oevers meest door Batta's bewoond worden, verbasterd tot *Tapanoeli*. M.

تقيكغ **topèkong**, Chin. een heilige, afgod van de Chineezen, door de Maleiers tot *datoek pèkong* verbasterd; *roemah topèkong*, chineesche afgodstempel. Zie *kĕlĕnteng*.

تق **tak**, klanknabootsend woord voor een kloppend geluid; *tak-toek*, hetzelfde met verscheidenheid, zie *kĕtak*, *gĕlĕtak* enz.

تق **toek**, en *tok* = *tak*, doch doffer, zie ald.

تق **tik**, = *tak*, doch fijner en scheller.

تقبير **takbír**, Arab. het begraven.

تقدير **takdír**, Arab. besluit, raadslag, voorbeschikking; *dĕngan takdír Allah*, naar Gods raadsbesluit; *mĕntakdírkan*, vooruit bepalen, voorbe-

schikken; *mana jang ditaḳdirkan Allah, itoelah jang djadi*, wat God beschikt heeft, dat geschiedt; *taḳdir Allah bĕrlakoe atas hambanja*, Gods raadsbesluit wordt over zijn dienaar volbracht.

تقديس **taḳdís,** Arab. heiliging, zuivering; *mĕntaḳdískan*, heiligen.

تقرير **taḳrír,** Arab. bevestiging, bestendiging.

تقصير **taḳṣír,** I. Arab. nalatig zijn, tekort komen in iets, nalatigheid, onvoorzichtigheid.

II. verb. Ned. taxeeren.

تقفي **tiḳpi,** Chin. e.s.v. piek met drie punten, die van weerhaken voorzien zijn.

تقليد **taḳlíd,** Arab. navolging, op gezag aannemen, naäping, nabootsing.

تقوى **taḳwa,** Arab. godsvrucht, vroomheid, onthouding v. het kwade, zie *tĕkoewa*.

تقويم **taḳwim,** Arab. vaststelling, dagwijzer, almanak.

تقي **taḳi,** Arab. godvruchtig, onthoudend.

تكا **tĕka,** I. v. *tĕrka*, raden, gissen; *tĕka-tĕka* en *tĕka-tĕki*, allerlei raadsels die opgegeven worden; *tĕka-tĕki tĕrbang*, vliegende raadsels, nam. woorden, waarvan alleen de medeklinkers, of al de medeklinkers met een verlengingsletter, worden opgegeven, opdat men die raden zou; *soerat tĕka-tĕki tĕrbang*, spelboek, eerste leesboekje; *tĕkaän*, hazardspel; *jang ĕmpoenja tĕkaän*, de bankier van een hazardspel; *bĕrtjakap tĕka-tĕki*, in raadsels spreken, door de woorden slechts met letters aan te geven.

II. *tĕkå*, Jav. komen, er toe komen: *tĕkå bagitoe*, hoe komt ge er toe?

تكبر **takabboer,** Arab. verwaandheid, inbeelding, verhoovaardiging.

تكبير **takbír,** Arab. het grootmaken, het zeggen: *Allah akbar*, God is groot! R. Chaib.

تكت **tĕkat,** borduursel, stiksel, stikwerk; *tĕkat bĕrgambar*, borduursel in figuren, b.v. op e. vlag, Sj. Madli; *mĕnĕkat*, stikken, borduren; *badjoe tĕkat bĕrawan*, een met wolkfiguren bestikt baadje; *tĕkat-mĕnĕkat*, allerlei stikwerk maken, Mes. Kag. zie ook *soedji* en *ragam*.

تكريم **takrím,** Arab. vereeren, eerbetoon, plichtpleging, eerbied, hulde, vereering.

تكس **tĕkis,** dicht aan den rand, zooals b.v. van naaisel, een weg enz., ook = *njaris* en *tjĕmas*, zie ald.

تكڠ **tĕkang;** *mĕnĕkang*, bekleeden, of stutten van de zijwanden in mijngangen, opdat zij niet instorten. Staat mogelijk in verband met *tĕgang*, dan zou het stevigen zijn.

تكوڠ **tĕkoeng** = *roewas*, zie ald.

تكف **tĕkap,** ook *tĕkoep*, bolvormige bedekking over iets of op iets; *t. sampan*, hout waarmede een stuk van den voor- of achtersteven v. e. bootje bedekt wordt; *t. linggi*, hetzelfde bij grooter vaartuigen; *mĕnĕkap*, door middel v. zulk e. deksel of van de holle hand iets dichthouden, b.v. den mond van een schreeuwend

kind of e. mousseerende flesch; *bĕrtĕkap moeloet*, zich de hand voor den mond houden; Jav. *toekoep* en *tĕkĕm*, zie *tangkoep*.

تكفڤ **tĕkoep,** = *tĕkap*, zie ald.

تكق **tĕkaḳ,** I. het zachte verhemelte, keelachtervlakte, orgaan van den smaak; ook de smaak; *t. pajau*, vuile smaak in den mond; *anaḳ tĕkaḳ*, de huig, = *anaḳ lidah; apa rasa tĕkaḳ toewan*, hoe is uwe smaak? *mĕnĕkaḳ*, voortduren van een smaak, nasmaak; *manis-manis mĕnĕkaḳ*, een zoetachtigen smaak of nasmaak achterlaten.

II. koppigheid, weerzin, verstoktheid, halsstarrigheid.

تكق **tĕkoḳ,** I. e. s. v. eetbaren zoutwatervisch.

II. uitwas op het lichaam van een mensch, C. en S.; *tĕkoḳ-tĕkeḳ*, allerlei uitwassen van dien aard, id.

تكق **tĕkeḳ,** I. ook *tokeḳ*, zie ald.

II. Jav. *mĕnĕkeḳ leher*, de keel toeknijpen, worgen.

تكليف **taklif,** Arab. het opleggen van een last of moeielijke taak.

تكم **tĕkam,** e.s.v. boom, die zeer goed timmerhout oplevert.

تكن **tĕkan,** datgene, waarop men met de hand drukt, leunt of steunt, dus ook: stok, staf; (Jav. *tĕkĕn*, id.) *mĕnĕkan*, met hand of poot iets drukken, neerdrukken, aandrukken, drukken van aarde tegen eene plant om haar vast te zetten; *mĕnĕkan tjap*, e. zegel op iets drukken; *ditĕkan kapalanja dĕngan tangan kiri*, drukte zijn hoofd met de linkerhand; *mĕnĕkankan tangannja kaboemi*, zijn handen op den grond leggen, van iem. die ter aarde buigt, Moh. Han.; *djalan tĕkan*, e. betreden pad, M.; *tĕkan koendai*, e. s. v. gouden versiersel in het haar der vrouwen, dat om den haarwrong geslingerd wordt; *mĕnĕkankan kadoewa tapaḳ tangannja katĕmpat itoe*, met de beide handpalmen op die plaats drukken.

تكون **tĕkoen,** volharding, inspanning; *bĕrtĕkoen*, volhardend, ingespannen, stevig door, bij het werk; *mĕnĕngar dĕngan tĕkoen*, met inspanning luisteren. Zie *tĕgoen* II.

تكوا **tĕkoewa;** *badjoe tĕkoewa*, e. nauwsluitend baadje met overslaande borstlappen, zooals het baadje der dorpsjavanen. Dit behoort tot de oorspronkelijke kleeding der Maleiers, zie H. Abd. pag. 48. In het Jav. *takwå*.

تكوكور **tĕkoekoer,** houtduif, boschduif; *tĕkoekoer tjiau*, de meest gepre-zen tortelduif op het schiereil. Mal. C. en S.; *padang tĕkoekoer*, zie *padang*.

تكوين **takwin,** Arab. scheppen, doen zijn, = *mĕngadakan*.

تكه **tĕkah,** e.s.v. langstaartigen aap, S.

تكي **tĕki,** I. *roempoet tĕki*, e.s.v. gras, welks wortel in de geneeskunde gebruikt wordt.

II. in *tĕka-tĕki*, zie *tĕka* I.

تكا **tĕga,** ook *tĕgaḳ*, rechtop, overeind; *tĕga bĕrdiri*, rechtop staand; *mĕnĕga* en *mĕnĕgakan*, oprichten, overeind zetten, ook fig. van den godsdienst; *mĕnĕgakan kapalanja*, zijn

kop rechtop houden, van een paard, Hik. Am. Hamz. *mĕnĕga roemah*, een huis opzetten, bouwen, M. *mĕnĕgakan roemah*, Mĕn. id. Verder wordt *tĕga* gebruikt als lengtemaat, b.v. *satĕga*, eenmaal de lengte van iemand die rechtop staat; *lima tĕga*, vijf zulke lengten; dus = *sapĕndiri*, *lima pĕndiri* enz. Mĕn. *tĕgaḳ; tĕga damar*, e.s.v. kandelaar voor de damar-kaarsen; *tĕga-tĕgoen*, pal, onbewegelijk rechtop staan; *mĕnĕgakan soempit ta bĕrisi*, een ledige zak overeind zetten, en *mĕnĕgakan bĕnang basah*, e. natte draad overeind zetten, d.i. het onmogelijke willen.

تكارون **tĕgaroen,** e.s.v. zijden *kaïn-lĕpas* waarvan niet alleen de beide einden, maar ook het midden met gouddraad doorweven is, v.d.W.

تكاري **tĕgari,** Jav. e.s.v. welriekend hout, aloëhout, = *kĕlĕmbaḳ* II.

تكر **tĕgar,** hard, onbuigzaam, stijf; fig. onhandelbaar; *tĕgar tĕngkoḳ*, hardnekkig; *tĕgar hati*, onbuigzaam van gemoed; *tĕgar di-adjari*, moeielijk terecht te wijzen; *tanah tĕgar*, harde grond, harde klei, stugge grond; *daki mata jang tĕgar*, hard geworden oogvuil; *pĕrhambaän jang tĕgar*, harde slavernij, M. *katĕgaran*, verhardheid, onhandelbaarheid, onbuigzaamheid, hardnekkigheid; *mĕnĕgarkan tĕngkoḳnja*, den nek verharden; *tĕgar kĕmoedi*, stut je roer! mar.; *tĕgar ekoer*, e.s.v. eetbaren zoetwatervisch met stijven staart, zie ook *tagar*.

تكر **tĕgor,** vriendelijke toespraak, aanspraak, zachte bestraffing; *mĕnĕgor*, zacht bestraffend, of onder het maken van minzame aan- of opmerkingen, toespreken, aanmerkingen maken, berispen, vermanen; *tĕgor adjar*, berisping; *tĕgor sapa*, vriendelijke toespraak; *katĕgoran*, e.s.v. spook of geestverschijning, H. Abd. Zie ook *sapa* en *siapa*.

تكرڠ **tĕgĕrang,** = *kĕdĕrang*, zie ald.

تكرق **tagĕraḳ,** Perz. hagel, hagelstorm.

تكس **tĕgĕs,** Jav. beteekenis, verklaring, = *ĕrti*.

تكڠ **tĕgang,** gespannen, strak, glad, van zeilen, netten, de huid enz. stijf van den nek. (Mĕn. ook nog taai van vleesch, koppig, onhandelbaar); *angin tĕgang kĕlat*, een stijve koelte; *mĕnĕgangkan*, stijf spannen of aanhalen. Zie ook *rĕgang* en *tĕgar*.

تكڤ **tĕgap,** stevig, sterk, van het lichaam, het gemoed, een wapen enz. gespierd; ook = *tĕgaḳ* en *tĕga*, rechtop, overeind. Mĕn. *tĕgap hati*, vast van vertrouwen; *t. pĕrĕrtian*, vast, onwankelbaar in zijne opinie; *t. djandji*, onveranderlijk in eene belofte of overeenkomst; *t. difahamnja*, hij weet wat hij doet, hij heeft een flinke opvatting; *djawi jang tĕgap*, sterk, zwaar vee, M.

تكق **tĕgaḳ,** steil van een berg of heuvel, C. en S. = *tĕga*, zie ald.; *sama tĕgaḳnja*, van één slag, van gelijken rang, wat bij elkander behoort.

تكق **tĕgoḳ,** I. slok, teug; *ajar satĕgoḳ*, een teug waters; *mĕnĕgoḳ*,

slokken, bij teugen drinken, inslokken, inzwelgen, zie *gogok*.

II. onvolgzaam, onwillig, v.d.W. Zie *tĕgar*.

تڬل **tĕgal,** I. om reden, uithoofde, aangezien, daar, dewijl.

II. Jav. een door den regen alleen bevochtigd rijstveld = *hoema*, zie ald.

تڬل **tĕgil,** Batav. de natuurlijke spoor van een haan. Zie *tagil*.

تڬليت **tĕgĕliat,** zie *gĕliat*.

تڬليچوق **tĕgĕletjoek,** = *tĕrpĕletjoek*, zie *pĕletjoek*.

تڬون **tĕgoen,** I. e.s.v. boom, van welks hout sloepriemen worden gemaakt.

II. onbewegelijk in postuur of positie, stokstijf, zooals b.v. een soldaat in 't gelid, of onbewegelijk van een aangelegd geweer, v.d.W. Zie *tĕkoen*. Mĕn. id. onbewegelijk, pal.

تڬوون **tagoewan,** de vliegende eekhoorn, d. l. Cr.

تڬه **tĕgah,** onthouding, weerhouding, verhindering. Mĕn. verboden zijn, verbod; *mĕnĕgah* en *mĕnĕgahkan*, weerhouden, tegenhouden, beletten, verbieden, inhouden van woorden of zijne drift; *mĕnĕgah-nĕgahkan kanak-kanak*, kinderen in toom houden, in bedwang houden; *pĕrentah tĕgah*, gebod tot onthouding, order om tegen te gaan, te verhinderen. Mĕn. *pĕrentah pĕnĕgah*, tegenbevel.

تڬوه **tĕgoeh,** stevig, vast, hecht, sterk, duurzaam; *bĕrtĕgoeh*, zich versterken; *bĕrtĕgoeh-tĕgoeh dirinja*, zich versterken, van een leger, R. Chaib; *mĕnĕgoehkan*, stevigen, hecht maken, versterken, bevestigen, gestand doen; *m. satia*, zijne trouw bevestigen; *m. pĕrdjandjian*, zijne belofte nakomen; *mĕnĕgoehkan djandjinja*, z. aan zijne afspraak of belofte houden, B. R. bes. pag. 8, I. P.; *tiada tĕgoeh satianja*, zijne trouw is niet standvastig; *di-ikatnja tĕgoeh-tĕgoeh*, hij bond het goed stevig vast; *bĕrtĕgoeh-tĕgoehan djandji*, samen een vast verbond sluiten; *tĕgoeh dĕngan kata*, vasthoudend aan zijn woord; *pĕnĕgoeh*, de eerste inzet bij het weven, die sterker is dan het eigenlijke weefsel.

تلا **tĕla,** I. achterhuis aan een vorstelijke woning, dienende tot verblijfplaats voor zijne vrouwen en kinderen.

II. beter *tala*, zie ald.

تلابت **tĕlabat,** zigzagsche schreden, waarmede hooge staatsdienaren bij feestelijke gelegenheden den Vorst naderen om hunne hulde te bewijzen; *bĕrtĕlabat*, zulke schreden doen, v.d.W.

تلاتس **tĕlatas,** hondsgras, hondstand, d.l.Cr., vingerkruid, M.

تلاتڤ **tĕlatap,** een klein vlot v. bamboe, C. en S. Ook = *tĕratak* b.v. *hilir soengai bĕrtĕlatap*, de rivier afzakken met zulk een vlot.

تلاتن **tĕlaten,** Jav. geduld, zorg voor iets, nauwgezetheid.

تلاته **tĕlatah,** kenmerk, kenteeken in iemands voorkomen, waaruit zijne bedoeling, schuld of onschuld blijkt.

تلادس **tĕladas,** = *tjĕgar* II. Zie aldaar.

تلادن **toeladan,** voorbeeld, voor-

schrift, model, copie voor den zetter; *atas toeladan*, naar het voorbeeld of model; *mĕnoeladan*, een voorbeeld volgen, naar een voorbeeld of model werken; ook boetseeren, M.

تلاسڠ **tĕlasang,** een buikgordel, W. Sum. C. e. borstrok, R. v. Eys.

تلاڤق **tĕlapaḳ,** van *tapaḳ*, ook *tĕlapakan*, voetzool, palm van de hand; *soedjoed dibawah tĕlapakan*, voor de voeten van den Vorst ter aarde buigen; *lĕboe tĕlapakan*, het stof der voetzolen. Facs. p. 4.

تلاك **tĕlaga,** Skr. meer, vijver, put, vergaarbak, gegraven kuil om beesten te vangen; *t. batoe*, steengroeve; *t. kĕmoedi*, roerhol; *t. soelang*, walmkapje op een lamp; *t. tahi*, beerput, drekput; *tĕlaga náraka*, de afgrond der hel, M. *adakah dari pada tĕlaga jang djĕrĕnih itoe mĕngalir ajar jang kĕroh?* Sprw. vloeit er uit een helder meer wel troebel water?

تلاوة **tilawat,** het zingend lezen, hardop lezen van den Koran; overdenken, overdenking. Bloeml. Zed. Verh. R. v. E. id. en ook nog balans van schuld.

تلاين **tĕlajan,** wijz. van *nalajan*, zie ald.

تلب **tĕlab,** zie *tĕlap*.

تلوت **tĕloet,** I. omzetting van *loetoet; bĕrtĕloet*, knielen.

II. verkorting van *tĕrloet*, zie *loet*.

III. *mĕnĕloet*, een tak afzetten, afleggen, v. d. W., zie *anggoer* en *tjangkoḳ*. Kan *loet* hier ook het Ned. loot zijn?

تلر **tĕlor,** ei, van vogels en insecten, kuit van visch; *tĕlor asin*, gezouten eendeneieren; *t. tĕroeboeḳ*, gezouten kuit van de ind. elft, e. s. v. kaviaar; *t. boewaja*, krokodil-ei, zie *botjong; t. bĕlangkas*, de eetbare eierstok van de *bĕlangkas*, ook e.s.v. versnapering van eiwit en suiker; *boenga tĕlor bĕlangkas*, e.s.v. struik met bloemen, gelijkende op de eierstok van de *bèlangkas*, v.d.W.; *tĕlor boengkoes*, zie ald.; *tĕlor koetoe*, neet, ei van luis of vloo; *t. koepoe-koepoe*, vlinder-ei; *poesat tĕlor*, tred aan een ei; *bĕrtĕlor*, eieren leggen, eieren hebben, van een vogel enz.; *pĕnjoe itoe bĕrtĕlor bĕriboe-riboe, sa'orang pon tiada tahoe, tĕtapi ajam bĕrtĕlor sabidji, pĕtjah saboewah nĕgari*, de schildpad legt eieren bij duizenden, zonder dat iem. er iets van weet; een kip legt er slechts één en 't gerucht verbreidt zich door het gansche land. Sprw.

تلوس **tĕloes,** var. op *tĕroes*, er doorheen, uitkomend aan den anderen kant; *mĕnĕloes*, doordringen, aan den anderen kant er uitkomen.

تلڠ **tĕlang,** e.s.v. klimplant met langwerpige, blauwe bloemen; *biroe tĕlang*, blauw als van de *tĕlang*-bloem; *poentja tĕlang*, schuine slip van voren aan een *kaïn-saroeng; tĕlang pandjang kaïnnja*, Hik. Ind. Mah. Roep. H. Boedj.; *boeloeh tĕlang*, e.s.v. dikke bamboe, gebruikt voor watervaten, R. Pas 104, mogelijk beter *talang*, zie aldaar.

تلڠكف **tĕlangkoep,** van *tangkoep*, zie ald. en ook *tĕloekoep*.

تلڠكه **tĕlengkah,** oneensgezind zijn, zie *tingkah.*

تلڠكي **tĕlangkai,** van *tangkai.* Zie *tĕlanggi*, hoewel dit beter is. Mĕn. *tĕlangkai*, bemiddelaar, afgezant om iets te vragen of overeen te komen; afspraak, belofte; *dalam tĕlangkai*, besproken; *mĕnĕlangkai*, afspreken, bespreken, toezeggen.

تلڠڬي **tĕlanggi,** bemiddelaar, onderhandelaar, iem. die een meisje voor iem. ten huwelijk vraagt, koppelaar, v.d.W., moet *tĕlangkai* zijn.

تلڤ **tĕlap,** ingedrongen, v. het voorwerp, waarin iets gedrongen is, gewond, gekwetst; *mĕnĕlap*, indringen van iets puntigs, ook van onderwijs. Mĕn. id. Zie *rimau.*

تلڤا **tĕlĕpa,** een plat potje van glas of porselein ter berging v. reukwerk of kleinigheden, zie *sĕlĕpa.*

تلڤوق **tĕlĕpoek,** met figuren van goud, zilver of e. kleurstof bedrukt, v. geweven stoffen of papier; *badjoe tĕlĕpoek*, een neteldoeksch baadje met figuren van goud bedrukt, zie *tĕpoek.*

تلق **tĕlak,** leunen, met de handen, armen enz. ergens op steunen, L. Zie *tĕlĕkan.*

تلوق **tĕlok,** baai, inham; *tĕlok-rantau*, baaien en inhammen. Z. *ĕloek.*

تليق **tĕlik,** Jav. *mĕnĕlik*, bespieden van nabij of op de plaats zelf; *pĕnĕlik*, spion.

تلقين **talkín,** Arab. het onderrichten; *mĕmbatja talkín*, een overledene datgene vóórzeggen, wat hij in het graf antwoorden moet als hij door de grafengelen *monkar* en *nakir* ondervraagd wordt; *mĕnalkínkan*, H. T., voor iem. de talkin opzeggen; *sĕdĕkah talkin*, aalmoezen, die men bij eene begravenis geeft aan hen, die de talkin hebben opgezegd.

تلكوڠ **tĕlĕkoeng,** bidsluier der mohammedaansche vrouwen. Mĕn. bidkleed voor id.

تلكن **tĕlĕkan,** van *tĕkan; bĕrtĕlĕkan*, met de hand op iets steunen, Mĕn. met de handen of ellebogen op iets steunen; *bĕrtĕlĕkan loetoet*, met de handen op de knieën steunen; *bĕrtĕlĕkan pinggang*, de handen in de zijde zetten; *ija bĕrtĕlĕkan diribaännja*, Prab. Dj.; *bĕrt. dibĕndoel*, id.

تلكو **tĕlĕkoe;** *bĕrtĕlĕkoe*, met de ellebogen op iets leunend; *doedoek bĕrtĕlĕkoe*, met de ellebogen op iets leunend zitten, Ibr. b. Chas.; *bĕrtĕlĕkoe bĕrtoengkat dagoe*, met de ellebogen leunend en de hand onder de kin; van *lĕkoe*, zie ald.

تللي **tĕlĕlai,** naakt, bloot, blootgesteld, geopenbaard, bekendgemaakt, R. v. Eys.

تلمڤڤ **tĕlĕmpap,** ook *pĕlĕmpap*, de breedte der hand als maat; *bĕrtĕlĕmpap*, bij handbreedten meten, zie *tabah* en *tĕmpap.*

تلمڤوڠ **tĕlampoeng,** het ronde, gele vruchtbeginsel in de kokosnoot, zie ook *tombong.*

تلن **tĕlan;** *mĕnĕlan*, slikken, inslikken, doorslikken, opslikken; *m. toeboehnja sĕrta dĕngan tahinja*, met huid en haar inslikken, Boeng. Ramp. p. 44; *mĕnĕlan oental*, pillen slikken,

ook ongekauwd doorslikken; *tĕlan batoe*, zure broodjes eten; *tĕrtĕlan*, toevallig ingeslikt, ook ingeslikt kunnen worden. Soms *pĕrlan.*

تلون **tĕloen** (?) *bĕrtĕloen; mĕngamok tiga-hari tiga malam bĕrtĕloen*, C. en S.; mogelijk *tĕkoen*. Volgens C. en S. geraas, getier.

تلنتر **tĕlantar,** zie *hantar.*

تلنتڠ **tĕlĕntang,** plat achterover op den rug liggende, met de voorzijde naar boven gekeerd, van *tĕntang; mĕnĕlĕntangkan*, zoo nêerleggen of doen liggen.

تلنجر **tĕlandjoer,** te ver, te zeer, uitermate; zich verpraten enz., zie *andjoer.*

تلنجڠ **tĕlandjang,** ook *tĕrlandjang*, b.v. tweemaal in de H. Mes. Prab. Dj. II. p. 68 van *landjang*, naakt, bloot; *t. boegil* en *t. boelat-boelat*, moedernaakt, spiernaakt; *kaki tĕlandjang*, barrevoets; *kĕris bĕrtĕlandjang*, ontblootе kris; *katĕlandjangan*, naaktheid; *mĕnĕlandjangkan* en *mĕnĕlandjangi*, iets ontblooten, naakt uitkleeden.

تلنجوق **tĕloendjoeḳ,** frequ. v. *toendjoeḳ*, wijzen; *djari tĕloendjoeḳ*, de wijsvinger.

تلنن **tĕlĕnnan,** Jav. hakbord, kerfplank, slachtblok, fig. zondebok.

تلو **tĕlau,** lichtere plek op een donkeren grond, of in e. bosch; *bĕrtĕlau-tĕlau*, vlakkerig, met lichtere plekken; *biroe tĕlau*, vlakkerig blauw, hier donker en daar licht; *pĕrentah, bĕrtĕlau-tĕlau sapĕrti panas dibĕloekar*, bevelen zoo ongelijkmatig als de zonneschijn in het kreupelbosch; Mĕn. *talo*, id.

تلو **tĕloe,** Jav. drie; *boewah kĕras tĕloe*, e. *kĕmiri*-noot met drie pitten; *boewah salaḳ tĕloe*, een *salaḳ*-vrucht met drie pitten.

تلوکڤ **tĕloekoep,** z. *tĕlangkoep.*

تلوکي **tĕloeki,** Jav. e.s.v. zijden stof, satijn; *boenga tĕloeki*, anjelier. B. Ook bij R. v. Eys.

تله **tĕlah,** I. bereids, reeds; een woordje gebruikt tot vorming v. den volkomen verleden tijd evenals *soedah*, zie ald.; *tĕlah itoe*, daarna; *tahoen jang tĕlah laloe*, gepasseerde jaar; *tĕlah ada*, het was er reeds, het is er geweest; *satĕlah* en *sĕmĕntĕlah*, nadat; *satĕlah itoe*, daarna; *satĕlah soedah itoe*, toen dat afgeloopen was, daarna, gebruikt tot vorming van den meer dan volmaakt verleden tijd.

II. *mĕnĕlah*, voorzeggen; *pĕnĕlah*, voorzegger; *pĕnĕlahan*, voorzegging, v. d. W.

تليدر **tĕledoer,** I. van *tidoer*, slaperig, slaaplustig; *orang tĕledoer*, ook alleen *tĕledoer*, slaapkop.

II. Batav. van het Port. traidor, schelm, schoelje, vagebond.

تليدق **taledeḳ,** Jav. publieke dansmeid, = *ringgit* II. Zie ald.

تليرڠ **tĕlerang,** rif, rots, bank; *tĕlerang ĕmas*, goudhoudend rif of rots, C. en S.

تليسق **tĕlisiḳ,** uitvorschen, = *sĕlisik.* Zie ald.

تليڠا **tĕlinga,** oor, ook van vaatwerk en derg. kruk van een spinne-

wiel of koffiemolen; *daoen tĕlinga*, de oorschelp, de oorlap bij dieren; *tjoeping tĕlinga*, oorlel; *pĕrlipatan tĕlinga*, de rand van het oor; *tahi tĕlinga*, oorsmeer; *tĕlinga rahat*, kruk van e. spinnewiel; *t. gadjah*, olifantsoor, e. s. v. breeden, platten, eetbaren zoutwatervisch; Mĕn. *tĕlinga poera*, schuifringetjes aan e. beurs of zak; *t. sarwal*, schuif aan e. broek; *t. bĕdil*, pan van een geweer; *t. lemau*, strop om er de voorschoot van een matten zeil in te leggen; volg. C. en S. *t. leman*, die ook een andere definitie hiervan geven, zie bij *leman; mĕmbĕri tĕlinga*, het oor leenen, luisteren. Zie ook *eling*.

تليفس **tĕlipis** = *pĕlipis*, zie ald.

تليفق **tĕlepoek**, e. s. v. waterplant met groote bladeren, e. s. v. lotus; *tĕlinganja sapĕrti tĕlepoek lajoe*, hare ooren geleken op verwelkte lotusbladen, d. i. zij waren zoo slap, dat ze trilden bij de beweging der oorversierselen.

تم **tam**, I. ook *tamma*, Arab. einde, voltooid, ten einde gebracht. Zie ook *tammat*.

II. Perz. katarakt, zekere oogziekte.

III. klanknabootsend woord voor een dreunend geluid, zie *dĕntam*.

تم **toem**, I. = *tam* III, maar zwaarder, zie *lĕtoem*.

II. e.s.v. spijs van vleesch of visch in pisangblad gekookt.

تم **tom**, I. verb. Ned. toom, teugel; *tom doeri*, toom met ijzeren punten.

II. Jav. de indigo-plant = *taroem*.

تم **tim**, gekookt in e. hermetisch gesloten pot of bus, zooals b.v. in onze gortbus; *nasi tim*, rijst met kip, aldus gekookt, voorn. als kinder- en ziekenkostje; *mĕngĕtim*, aldus koken. Het schijnt Chin. te zijn.

تمابر **tĕmaboer**, zie *taboer*.

تمار **toemara**, Sj. Mans. Sj. Goemp. zie *tara* II.

تمارم **tĕmaram**, zie *taram*.

تمارغ **tĕmarang**, helder (van *tĕrang*) b.v. *maka boelan itoepon sĕdang tĕrang-tĕmarang*, en de maan nu was helder licht, S. Misk. = *bĕndĕrang*, zie ald.

تماشا **tamásjá**, Perz. schouwspel; *t. nĕgari*, de merkwaardigheden eener plaats; *bĕrmaïn tamásjá*, zich vermaken met allerlei stukjes uit te halen; *hari tamasja*, feestdag, uitgaansdag, een dag van pret. Ook *tĕrmasa*.

تمالي **toemali**, zie *tali*.

تمام **tamám**, Arab. volmaakt, volkomen, voltooid; *ăla attamám*, op volmaakte wijze.

تمب **timba**, schepemmer, putemmer, aker, meestal van *oepih* vervaardigd; *timba roewang*, middenvak van het ruim in een vaartuig, waar het water uitgehoosd wordt; *mĕnimba*, putten, water scheppen met een putemmer of aker, hoozen; *m. roewang*, het ruim van een vaartuig uithoozen; *angin m. roewang*, wind die van terzijde inkomt en dus gelegenheid geeft tot het uithoozen van het vaartuig; Mĕn. *bĕrtimba kĕrang*, schelpen opscheppen, fig. opzien baren, veel lawaai maken, daar dit veel geraas veroorzaakt; *bĕr-*

timba oewang, bij groote hoeveelheden geld gebruiken; *mĕnimbakan ajar kalaoet*, water in zee hoozen, fig. geven aan hen, die 't niet noodig hebben; *daoen timba tasik*, e.s.v. plant, Abd. sch. wrdb.

تمباتر **tĕmbatar**, e.s.v. paalworm.

تمباتو **tĕmbatoe**, de vrucht van den *nipah*palm; *sapĕrti tĕmbatoe dihĕmpas*, als een neergesmeten *tĕmbatoe*, waarbij al de deelen uit elkander springen. Mĕn. e. s. v. *pisang*.

تمبارو **tĕmbarau**, e. s. v. boom, welks bast dient voor wandbedekking. Mĕn. e. s. v. riet.

تمباكڠ **tĕmbakang**, e. s. v. eetbaren zoutwatervisch, welks kuit ingezouten wordt. Mĕn. id.

تمباكل **tĕmbakoel**, e. s. v. eetbaren zoutwatervisch met dikken, stompen kop, dien men om zijn vorm met een *bakoel* of korf vergelijkt.

تمباكو **tĕmbakau**, tabak; *tĕmbakau kapala*, eerste soort tabak; *t. tĕngkok*, tweede soort tabak; *t. hidoeng*, snuif, = *sĕnggroek*, zie ald.

تمباكي **tĕmbaki**, ook *sĕlajar*, e. s v. vliegende hagedis.

تمباڬ **tĕmbaga**, Skr. koper; *t. koening* = *koeningan*, geel koper; *t. merah*, rood koper; *t. pĕroenggoe*, klokkenmetaal; *t. poetih*, pleet, Berlijnsch zilver; *t. lantak*, koper in staven; *tahi tĕmbaga*, kopergroen; *kitĕmbaga*, bijnaam van de *doerian*vrucht; *boenga tĕmbaga*, e. s. v. bloem.

تمبت **tambat**; *mĕnambat*, aan iets vastbinden, vastleggen b.v. van een dier aan een paal; *mĕnambat tangan*, de handen vouwen; *pĕrtambatan*, verband; *bĕrtambatan rangka*, in gesloten gelederen; *djikalau kasih sama bĕrtambat*, als hunne liefde zich gelijkelijk hecht, Ibr. b. Ch.; *tambatan hati*, band die het harte bindt.

تمبر **tambar**, I. zwart, slecht, beneden het middelmatige in witheid, van gepelde rijst; *bĕras tambar bĕrĕsih*, rijst niet bijzonder wit, maar gaaf en schoon.

II. = *tawar*, genezen, b.v. *adakah toewan mĕndĕngar chabar, mata jang boeta bolih tambar*, hebt gij ooit gehoord, dat blinde oogen genezen kunnen? Sj. Madli; *mĕnantikan datang obat dan tambar*, wachten op de komst van geneesmiddelen en genezing, id.

تمبر **tamboer**, I. Ned. trom, trommelslager. Voor dit laatste ook *toekang tamboer; soewara patik ini sapĕrti tamboer kĕndor, jang soedah tiada bolih dikĕntjangi lagi*, mijn stem is als e. slap trommelvel, dat niet meer gespannen kan worden, Hik. Tj. W. Pat.

II.? b.v. *dahinja sapĕrti sahari boelan pĕnoeh* تمبر *bĕrtimbalan*, B.S.

تمبر **timbar**, krachtig opwekkend middel, om iem. te doen bijkomen uit e. bezwijming of om vervallen krachten weêr op te wekken, mijn Schr.

تمبرا **tambĕra**, Batav. e. s. v. karper. R. v. Eys. *tambarah*, id.

تمبروڠ **timbaroewang**, zie bij *timba*.

تمبره **tĕmbĕrih**, e. s. v. grooten, eetbaren zoutwatervisch, die tot een *pikoel* en meer zwaar wordt; ook de

naam van een boom. Zie ook bij *malang.*

تمبس **tamboes,** I. *orang tamboes,* de naam van een wilden, zwervenden volksstam, evenals de *orang sĕkanaḳ,* in de Mal. Sam. herhaalde malen genoemd.

II. = *timboes,* zie aldaar; *mĕnamboes,* met iets bedekken, b.v. met aarde, asch en derg.

تمبس **tĕmboes,** een gat er doorheen, door iets heen gedrongen of gestoken, doorboord; *tĕroes tĕmboes,* door en door, recht er doorheen; *tĕmboesan,* wat ergens doorheen gaat, waterleiding, tunnel, loopgraaf; *bĕrtĕmboesan,* op verschillende plaatsen doorboord; *mĕnĕmboes,* doorboren, doorsteken.

تمبس **toembas,** tot op het laatste beetje op, sterker dan *habis; mĕnoembaskan,* tot op het laatste beetje opmaken, b.v. van eten.

تمبس **timboes;** *mĕnimboes,* bedelven, bedekken, dichtstoppen, overstelpen, dichtmaken van een gat, b.v. met puin; *m. rat-rat,* dichtstoppen en aanstampen; *m. gĕmboer,* losjes dichtmaken, b.v. met aarde; *ditimboes ombaḳ,* door de golven bedolven; *sĕgala pintoe kota ditimboesnja dĕngan batoe,* al de stadspoorten stopte hij dicht met puin, R. Chaib.

تمبسو **tĕmbĕsoe,** naam van een boom, die goed hout levert voor scheeps-, water- en huisbouw, en aan zijn voet eetbare vruchten draagt; *t. samaḳ,* een soort daarvan met geelachtig hout, fagraea fragrans.

تمبغ **tambang,** I. *mĕnambang,* overvaren, tegen vracht vervoeren; *mĕnambangkan,* overzetten, overhalen, van den wal naar boord, of omgekeerd, brengen; *pĕnambang,* overhaler, overzetter, veerman; *pĕrahoe-* of *sampan pĕnambang,* ook *tambangan,* overhaalschuit, overzetboot; *oewang tambangan,* veergeld, overvaargeld, vracht; *anaḳ tambangan,* schuitevoerder.

II. mijn, groeve, Pad. bovenl. C. en S. schrijven *tambong,* mogelijk de uitspr. op Malaka? *tambang laboeng,* mijn, waarin het goud door graven en *t. hanjoetan,* mijn, waarin het door wassching wordt verkregen; *toewa-* of *kapala-tambang,* mijnopzichter; *anaḳ tambang,* de mijnwerkers; zie ook *lombong.*

III. *mĕnambangkan,* plaatsen, zetten, stellen, ook leggen, b.v. *maka koris mĕngindra pon mĕnambangkan tjĕmboel komala ḥikmat itoe kaboemi,* en K. M. nu plaatste het doosje met den tooverjuweel op den grond, Hik. Kor.; *m. lajar,* zeil bijzetten; *tĕrtambang,* bijgezet van de zeilen. Sj. Sĕl. Dal.; *mĕnambangkan ajar,* water ergens neerzetten ter verkrijging van geneeskrachtige eigenschappen; *m. saoeh tĕrbang,* een enteranker uitwerpen; *m. djĕrat,* een strik uitwerpen, R. Chaib. Moeh. Han.

IV.? b.v. *maka sĕgala parit pon habis* تمبغ *dari sĕbab mareka-itoe hĕndaḳ mĕlihat,* I. P. Mogelijk *toembang.* Zie ald.

V. Mĕn. pen, staak, paaltje, waar-

aan men dieren vastlegt; *ajam satoe běrtambang doewa*, in het Palemb. fig. uitdrukking voor het onderhandelen v. e. vader met twee of meer liefhebbers tegelijk over het geven van de hand zijner dochter.

تمبغ **tamboeng,** onbeschoft, baldadig, stout, vermetel; *měnamboengi*, iemand aldus behandelen.

تمبغ **těmbang,** Jav. zangwijze, gezang, lied, poëzie; *těmbang-těmbangan*, allerlei zangwijzen.

تمبغ **těmboeng,** I. *běrtěmboeng*, elkander op weg tegenkomen, tegen elkander aanloopen.

II. baton, vechtstok; *maïn těmboeng* en *běrtěmboeng*, batonneeren.

تمبغ **toembang,** omvervallen v. groote, zware voorwerpen; omvergevallen; *měnoembangkan*, doen omvervallen, omvergooien.

تمبغ **toemboeng** of *tombong*, I. uitgezakt, uitzakking, ook in de heelkunde, b.v. uitzakking v. den uterus en den endeldarm; *t. njioer*, kiem van een kokosnoot; *t. damar*, sintels van een harstoorts; *ikan t. damar*, e.s.v. eetbaren zoutwatervisch.

II. naam van planten, behoorende tot het geslacht canthium.

تمبغ **tombong,** kort kanon, mortier, houwitser. Volg. v. d. W. = *tomong*, zie ald.

تمبغ **timbang,** tegen iets opwegen; (Měn. *timbang těrima*, wederkeerig van elk. in ontvangst nemen; met wederzijdsch goedvinden; contant koopen; elk. kunnen aannemen als zijnde van gelijke geboorte of stand); *měnimbang*, wegen, overwegen, wikken, betalen met iets als tegenwicht, het tegenwicht houden aan iets; *m. sama běrat*, bij het wegen gelijk gewicht geven, ook fig. voor een onpartijdige rechtspraak; *m. hati*, rekening houden met iemands gevoelens, verschoonen, ontzien, ook *m. rasa orang*, Dewa Indra Měng. Sadj. Mal. p. ٣٣٧; *běrtimbang tanda*, de verlovingspanden wisselen; *měngapa kamoe hěndaḳ běrtimbang nama děngan Amir Hamzah*, waarom wilt gij met A. H. van naam verwisselen? H. Am. H.; *satimbang děngan njawa*, ook *timbangan njawa*, zoo lief als zijn eigen leven; *měmběli timbang toenai*, met gereed geld koopen, geld bij den visch geven; *ditimbang děngan rejal*, tegen realen opgewogen, d. i. met realen betaald; *timbangan*, dat wat gewogen wordt of tot wegen wordt gebruikt, ook overweging, overdenking; *daoen timbangan*, weegschalen; *batoe timbangan*, weegsteenen, de gewichten, ook *boewah timbangan* en *anaḳ timbangan*, Měn.; *timbangan bělah běhagi*, vermindering eener straf, b.v. wegens verzachtende omstandigheden; *dan kilat pon běrtimbanganlah antara laoet dan darat*, de bliksemen werden beurtelings aangetrokken door het land en de zee, Hik. Tjekel W. Pat.; *timbangan pěrahoe*, bakspier, doovejut, beter = *katir*, Tug.; *běrtimbang dan běrsoekat*, wegen en meten met de inhoudsmaat; *sama timbang děngan*, van

gelijk gewicht met; *timbang-mĕnimbang*, over en weer overwegen, bij herhaling overwegen, wikken en wegen.

تمبق **tambak**, dijk, dam, bedijking, schoeiing, afgedamd, ingedijkte vischvijver, dok, aangevulde pedestal, muur om e. graf, die opgevuld wordt; *mĕnambak*, bedijken, bedammen, met puin enz. aanvullen, aanaarden, dempen, b.v. van een put of gracht. Mĕn. aanhoogen, aanplakken, leggen van zachte of weeke zelfstandigheden op eenig voorwerp, b.v. compressen, pappen, pleisters enz. veel versierselen aanbrengen b.v. op een kleedingstuk.

تمبق **tĕmboek**, met een gat of gaten er in, van geweven stoffen, matwerk, papier en derg. ook doorboord of hol van de tanden, zie *tĕboek*.

تمبق **toembak**, groote lans, hellebaard; *bĕrtoembak*, v. e. lans voorzien zijn; elk. met de bovenpunt stooten v. vliegers die opgelaten zijn, Mĕn.; *mĕnoembak*, iets met een lans steken; *mĕnoembakkan*, met iets als met een lans steken; *toembak kĕring*, dorre lans, fig. voor een vrek; *t. pĕngawinan*, e. staatsielans, H. Boedj., zie bij *kawin* II. Ook wordt *toembak* als lengtemaat gebruikt = 2 *dĕpa* of vadem. *Toembak sagang*, schoor, kraan voor het lichten van lasten; *toembak bĕrsoelamkan ēmas*, H.Boedj. lans, waarvan het omwindsel uit gouddraad bestaat; *daoen toembak*, e.s.v. plant die als groente gegeten wordt; *t. lading*, e.s.v. krom, snij- en steekwapen, d. B. e. s. v. houwer een voet lang.

تمبق **toemboek**, I. *mĕnoemboek*, stampen, stompen, boksen, karnen; *toemboek goebal*, de eerste stamping v. d. rijst; *t. tjĕroh*, de tweede of witstamping; dit laatste ook *t. bangsai; m. lada*, peper stampen; *m. pintoe*, met de vuist of een knuppel op de deur stompen, bonzen; *m. ajar-soesoe*, karnen; *toemboek lada*, e. s. v. kleine, korte, scherpe dolk, d. l. Cr. id. volg. de Bruin Kops e. s. v. houwer ter lengte van 1 voet afkomstig van Mĕnangk., zie bij *toembak; toemboek tanak*, de tijd, waarop de rijst voor 't avondeten wordt gestampt, ongeveer 5 uur 's namiddags. Mĕn. *djangan mĕnoemboek dipĕrioek, bĕrtanak dilĕsoeng*, Sprw. stamp de rijst niet in een pot en kook ze niet in een stampblok, Oend. Djambi; *toemboek-mĕnoemboek*, elk stompen.

II. verb. van *toempoek; katoemboekan*, beter *katoempoekan*, bende krijgsvolk, hoop volks, afdeeling v. een leger, troep van werklieden; ook taak om af te werken voor een of meer personen.

III. *ikan toemboek*, e.s.v. eetbaren zoutwatervisch; *t. banir*, e. variëteit daarvan.

تمبق **tembak**; *mĕnembak*, schieten met een vuurwapen, vuren, afvuren; aansturen op een bepaald punt met e. vaartuig, koersen op; *m. boeroeng*, vogels schieten; *mĕnembakkan peloeroe*, een kogel schieten; *mĕnembak ĕmpat poetjoek*, vier schoten doen. (Mĕn. *tembak-tembak*, e.s.v. proppenschieter); *toekang tembak*, fig. één-

oogige, ook scherpschutter; *lantai ditembak, hidoeng kĕna*, fig. voor een veest; *mĕnembak sasaran*, schijfschieten, Sj. Sult. Jahja; *mariam pĕnembak anggor*, mitrailleuse, M.

تمبق **tembok**, I. muur, steenen wand, beer, hoofd, wal; *kaki tembok*, grondslag, fondament, ook fig. gebruikt; *mĕnembok*, bemuren, bedijken, omwallen enz.

II. *mĕnembok*, heete vloeistoffen door uitscheppen en weer ingieten afkoelen.

تمبق **tembek**, rakelings aan het doel, het dichtst bij het doel, van geworpen of geschoten voorwerpen.

تمبل **tambal**, Jav. opgezette lap, Mĕn. id., zie *tampal; bapak tambal*, iem. die een vrouw huwt, welke reeds bij een ander zwanger is.

تمبل **tamboel**, I. toespijs, inz. bij dranken, zooals b.v. bij de thee, den wijn enz. nagerecht.

II. *mĕnamboel*, kunsten maken, tooverij, hekserij plegen; *pĕnamboel*, tooverij, kunsten-vertooning.

III. de vrucht van de Artocarpus incisa, d. l. Cr. volgens mijn Suppl. *tĕmboel* = *koeloer*, zie ald.

تمبل **tĕmboel**, e.s.v. broodvrucht met groote, eetbare pitten = Jav. *kĕloewih*.

تمبل **toembal**; *mĕnoembal*, haastig opslokken.

تمبل **tombol**, knobbel, zooals op den snavel van een gans, ziekelijke knobbel op het lichaam, knop op een deur of *gong*, kruk van een deur enz. zie *tondjol; mata t.*, uitpuilende oogen v. d. W. lijst geneesk. wrdn.

تمبل **timbal**, tegen iets opwegend, balanceerend; *timbal mati*, medegenoot in den dood, samen sterven, in den dood vergezellen = *bela*, S. Madli; *doedoek bĕrtimbalan dĕngan*, gelijk in rang of hoogte zitten met; *mĕnimbal*, opwegen tegen iets, het tegenwicht houden aan iets; *bĕrtimbal*, e. tegenhanger hebben; *sĕligi tadjam bĕrtimbal*, houten werpschicht, aan beide einden gepunt; ook fig. gebruikt v. iem., die zich schijnbaar op de zijde van beide partijen houdt, om er zijn eigen voordeel mee te doen; *timbalan*, tegenhanger, weerga, evenknie, wat tegen iets of iem. opweegt, symmetrie; *timbal-balik*, van weerskanten, aan beide zijden, b. v. *banjaklah mati timbal-balik*, aan beide zijden sneuvelden er velen; *laloe mĕnangis bĕrtimbal-balik*, vervolgens weenden zij van weerskanten, Pad. bovenl.; *sĕtimbal*, e. s. v. boom met geneeskrachtige eigenschappen.

تمبل **timboel**, aan de oppervlakte komen, bovenkomen, opkomen van planten, de hemellichamen enz.; *timboel-tĕnggĕlam*, bovenkomen en weer zinken; *timboel-tĕnggĕlam dalam pĕkĕrdjaän*, overkropt zijn van bezigheden; *bĕras timboel*, rijst, die door insecten is uitgevreten en daardoor bij het wasschen komt bovendrijven; *batoe timboel*, puimsteen; *hoeroef timboel*, letters en relief; *soeratan timboel tĕnggĕlam*, inscriptie en basrelief, ook die door den tijd en den

invloed van het weder weggezonken zijn, dus verdwenen, b.v. *olih tĕrsangat lama tĕnggĕlam-tĕnggĕlam timboel hoeroefnja*, door den ergen langen duur waren de letters en relief hier en daar weggezonken, H. Abd. 267; *timboel boelan*, het wassen der maan, met wassende maan, Pr. Dj.; *dalam sapoeloeh bĕhagian hoetangnja tiadalah timboel sabĕhagian djoega*, er kwam van zijn schuld geen tien procent terecht, letterl. boven water; *mĕnimboelkan*, doen opkomen of boven aan de oppervlakte doen komen of doen bovendrijven; *m. nama*, een naam weer in gedachtenis brengen; *ēlmoe pĕnimboel*, e. s. v. geheime wetenschap, waardoor men z. vrijwaart voor de uitwerking van slagen of steken; *pĕnimboel*, vermogen om zich onkwetsbaar te maken, Mes. Kag. *timboelan*, een aankomend jongeling, M.

تمبل **tembel**, puistje aan den rand der oogleden, strontje aan het oog.

تمبلغ **tĕmbĕlang**, vuil geworden van een bebroed ei, waarin het kuiken zich reeds ontwikkeld had.

تمبلن **tambĕlan**, de naam van het grootste der Natoena-eilanden in de chineesche zee.

تمبم **tĕmbam**, eenigszins gerezen, eenigszins gezwollen, dik, vleezig, mollig.

تمبن **tamban**, e. s. v. eetbaren zoutwatervisch, e. s. v. elft. Soorten zijn: *t. djĕboh* en *t. sĕtoe*.

تمبن **tamboen**, ook *tĕmboen*, vet, goed in het vleesch, zoowel van menschen als dieren; vetgemest; *anak lĕmboe jang tamboen*, een vetgemest kalf; *mĕnamboenkan*, vetmesten; *katamboenan*, molligheid, vetheid; *mĕnamboenkan dirinja*, zich vetmesten.

تمبن **timboen**, opgehoopt, ruwe hoop of stapel van iets; *bĕrtimboen-timboen*, bij hoopen, zich opstapelen; *mĕnimboenkan*, opstapelen, ophoopen; *timboenan*, hoop, stapel. *tĕrtimboen*, opgestapeld, Sadj. Mal. p. 10; *timboen tahi*, e.s.v. boom, welks hout sterk riekt naar menschendrek en welks vruchten, die aan het ondereinde van den stam groeien, worden gegeten, terwijl deszelfs bladeren en wortels in de geneeskunde worden gebruikt. Dat de opgave van v.d.W. fout is blijkt o.a. uit Pel. Abd. 1e dr. pag. 20 de transscr. en Sj. Madli. Zie ook *soesoen* en *tonggok*.

تمبو٢ **tĕmboe-tĕmboe**, = *tĕboe-tĕboe*, zie *tĕboe*.

تمبو **toemboe**, I. bultje, puistje, pok? Zie *katoemboehan* bij *toemboeh; mĕnoemboe*, onder iets omhoog steken, bultje vormen, zooals b.v. een knikker onder een tafelkleed, v. d. W.

II. = *tĕtoemboe*, Jav. = *kĕndaga*.

تمبو **timbau**; *mĕnimbau*, verhoogen of verlengen door aanvoeging van planken of door aanzetting van een stuk, b.v. een vaartuig, kist, tafel enz. *badjoe bĕrantai bĕrtimbau-timbaukan dĕngan ĕmas*, een malieënkolder verlengd met een gouden aanzetsel, I. P.

تمبوس **tĕmbosa**, verb. Perz. kleine, driehoekige pastij; *tjintjin tĕmbosa*, vingerring met een kastje om er iets in te doen, evenals in een pastij.

تمبوسو **tĕmboesoe**, zie *tĕmbĕsoe.*

تمبوكر **tĕmbokor**, zie *bokor.*

تمبوكن **tĕmbokan**, zie *kĕmboḳ.*

تمبوكو **tĕmboekoe**, kussens aan een mast, die met de steng en die kussens uit één stuk gekapt zijn, v.d.W.

تمبولق **tĕmboloḳ**, krop van een vogel, maag of pens van een dier; grof gesproken ook de maag van den mensch, b.v. *aṣal bĕrisi tĕmboloḳ, sĕnang hati*, als men de krop maar gevuld heeft, dan is men tevreden, Mal. Sam. II : 227.

تمبوني **tĕmboeni**, de nageboorte, moëderkoek, placenta.

تمبوهن **tamboehan**, zie *taboeh.*

تمبه **tambah**, bijvoegsel, toevoegsel; *bĕrtambah*, vermeerderen, toenemen; *bĕrtambah-tambah*, steeds vermeerderen; daarenboven, wat meer is, hoeveel te meer, zooveel te meer; *mĕnambahkan*, iets bij iets voegen om het te vermeerderen; *mĕnambahi*, iets vermeerderen met iets; *tambahan poela*, daar komt nog bij, wat meer is; *tambahan*, wat bijgevoegd is of moet worden, toevoegsel; *ḥoeroef tambahan* en *ḥoeroef datang*, affixen, voor-, achter- en invoegsels; *tambah ta'dapat*, dat moest er nog bijkomen, dat ik het niet kreeg; *tambah-mĕnambah*, vermenigvuldigen, multipliceeren. Mĕn. *tambah ajar*, *tambah sagoe*, fig. worden de eischen grooter, dan moet het benoodigde ook meer worden; *pĕnambah*, dat wat doet vermeerderen, wat tot vermeerdering strekt; *pĕnambah modal*, wat het kapitaal doet vermeerderen.

تمبه **tamboh**, zie *taboh.*

تمبه **toemboeh**, groeien, wassen, opkomen, uitkomen, uitspruiten, ontstaan, gegroeid, opgekomen; *toemboeh pikiran*, op de gedachte komen; *hoetang toemboeh*, schuld die steeds aangroeit; *toemboeh gadoeh-gadoeh dalam nĕgari*, er ontstaan onlusten in het rijk; *kapala jang tiada toemboeh ramboet*, een hoofd, waarop geen haar groeit, M. *toemboeh bĕla*, ontstaan rampen; *toemboehan daging*, de korreling (granulatie) eener wọnde, M.; *toemboeh-toemboehan*, planten in het algemeen, al wat groeit of wast of opkomt; *katoemboehan*, de kinderpokken, hoewel dit woord in het zuiver Mal. zoowel als in het Mĕn. met *h* voorkomt, houd ik het er toch voor, dat *toemboe* I het grondw. is, zie ald.; *katoemboehan boengkoes*, pokken, die niet willen uitkomen; *k. djintan*, een kleine soort daarvan zoo groot als komijnzaad; *k. kĕtoembar*, een grooter soort, zoo groot als korianderzaad; en *k. djagoeng*, zoo groot als maïskorrels; *k. mĕndjagoeng*, pokken die zwellen, letterl. maïskorrels vormen; *k. lakoem*, de zwarte pokken, die levensgevaarlijk zijn; *k. ḳĕrṭas djatoh kaajar*, pokken die het geheele lichaam bedekken; *mĕnanam katoemboehan*, inenten, zie ook *tjatjar.*

تمبه **timboeh**, beer, hoofd, wal. Zie *temboḳ.*

تمبي **tambi**, Tam. jongere broeder, titel waarmede men Klinganeezen aanspreekt, die niet bijzonder oud zijn.

تمبي **tĕmbé,** Jav. de toekomst.

تمبيرڠ **tĕmberang,** het staande want op een vaartuig; *t. bĕlakang* of *t. boeritan*, achterwant; *t. haloewan*, voorwant; *mĕnĕmberang boeritan*, in de, door het achterwant en den mast aangewezen, richting inkomen van den wind; *m. haloewan*, in de, door het voorwant en den mast aangewezen, richting, dus kraanbalksgewijze, inkomen van id.

تمبيرڠ **tĕmbereng,** stukje, segment van iets, beetje, brok; *t. tadjam*, sector, geom.; *t. pandjang*, gordel, zone, zie *djoreng; bĕras saringgit, tiada pĕnoeh sapoetangan, sirih dan bokor dan lada tjina dibĕlah tiga, satĕmbereng sapoeloeh kĕping pitis*, H. R.; voor een dollar heeft men nog geen zakdoek gevuld met rijst; bétel, limoen en spaansche peper, in drieën gedeeld, kosten tien pitis een segmentje.

تمبيرق **tĕmberaķ,** e. s. v. boom, die gom levert evenals de *gĕtah-pĕrtja*.

تمبيرق **tĕmbereķ,** = *tĕmbekar*, porselein, verglaasd aardewerk, scherf daarvan of van glas; *t. bĕtoel*, echt porselein; *mĕnĕmbereķ*, porselein worden, cristalliseeren, v. d. W.

تمبيڠ **tĕmbiang,** e. s. v. piek, v. d. W.

تمبيكر **tĕmbekar,** verglaasd aardewerk, porselein, potscherf; *mĕnĕmbekar*, zich als e. potscherf voordoen; *mĕngkaķ mĕnĕmbekar*, e. gezwel, dat de hoedanigheid van een scherf vertoont, zie *tĕmbereķ*.

تمبيكي **tĕmbikai,** watermeloen, ook *tĕmikai*, *mĕndikai*, *kĕmĕndikai* en *mĕndĕlikai*.

تمبيلڠ **tĕmbilang,** een schop of spade, M. en R. v. Eys.; *sapĕrti pĕnggali pĕrĕdjang*, Abd. schr. wrdb. Mĕn. id.

تمبيلوق **tĕmbeloeķ,** e.s.v. eetbaren paalworm, grooter dan de *kapang*. Mĕn. een torretje, dat veel in de manggavruchten voorkomt.

تمبيلو **tĕmbeloe,** verb. van het Boeg. *taoe belo*, Beloneesche zeeroovers, zeeroovers in het algemeen, ook vagebond, v. d. Tk.

تمت **tammat,** Arab. geëindigd, uit, einde, slot, van e. geschrift, zijne studie volbracht hebben, inz. van den Koran; *doewa kali tammat*, tweemaal den Koran of een and. boek door geweest zijn; *tammat alkalám*, einde van het woord, wordt geplaatst aan het slot van geschriften; *mĕntammatkan*, er een einde of slot aan maken.

تموت٢ **tĕmot-tĕmot,** talmend, dralend, v. d. W.

تمتو **tĕmĕtoe,** e. s. v. boom, die duurzaam timmerhout levert; *t. pasir*, een variëteit daarvan.

تمثيل **tamtsíl,** Arab. gelijkenis; *mĕntamtsílkan*, vergelijken. Soms gebruikt = *sapĕrti*, zooals o. a. Niem. bl. 1e st. pag. 266.

تمجيد **tamdjíd,** Arab. verheerlijking.

تمر **tamar,** Arab. rijpe, gedroogde dadel; *tamar hindi*, indische dadel, tamarinde. Zie *roeṭab* en *asam*.

تمس٢ **tĕmas-tĕmas,** e.s.v. orakel door middel van twee stukken kurkuma; *mĕnĕmas-nĕmas,* aan de uitspraak van dit orakel onderwerpen. Zie de beschr. bij v. d. W.

تمڠّوڠ **toemĕnggoeng,** titel van den tweeden der drie voornaamste staatsdienaren in een Mal. staat, inz. belast met de politie en justitie, afgeleid van *tanggoeng,* gelijk blijkt uit het Mĕn. *toemanggoeng.*

تمڤ **tampa,** opvatting, beschouwing, verdenking; *mĕnaroh tampa,* een opvatting van iem. hebben, een meening koesteren; *salah tampa,* verkeerde opvatting, verdenking; *tampa hati,* gevoelen, meening, b.v. *tampa hatinja makin bĕrtambah,* hij werd hoe langer zoo meer in zijn gevoelen versterkt, Sj. Sult. Jahja; *tampa rasa,* gevoel van ontzag of eerbied voor iemand, b.v. *dan tiada tampa rasanja lagi akan toewanhamba,* hij heeft voor u geen ontzag meer, H. Gr.; *tiada tampa rasa ĕngkau akan dakoe,* je hebt voor mij geen ontzag meer, H. Groel. 21, zie ook *tampan* en *masoek.*

تمڤ **tĕmpa,** gesmeed, smeedsel; *parang jang bĕharoe ditĕmpa,* e. pas gesmeed hakmes; *t. malaka,* v. Malakka's smeedsel; *mĕnĕmpa,* smeden, hameren, beeldhouwen; *jang mĕnĕrima tĕmpa,* wat zich laat hameren of smeden, wat smeedbaar is; *tĕmpawan,* beter *tĕmpaän,* gesmeed, geslagen werk; *pĕnĕmpa,* smid, beeldhouwer.

تمڤ **timpa;** *mĕnimpa,* neervallen op iets; *ditimpa,* getroffen worden, op zich krijgen iets dat valt; *ditimpa olih goenoeng,* onder e. berg bedolven worden; *ditimpa daulat marhoem,* door den vloek der voorouders getroffen worden, waarin *daulat* verkeerd voor *taulat* gebr. is, zie ald.; *ditimpa mara,* door onheil getroffen; *mĕnimpakan,* iets op iem. of iets doen neerstorten, R. Chaib.; *timpa matahari,* zonnesteek; *timpa-mĕnimpa,* op elkander gevallen, elk. drukken; *kalau langit hĕndak mĕnimpa boemi, bolihkah ditahankan dĕngan tĕloendjoek,* als de hemel op de aarde wil vallen, kan hij dan met de wijsvinger tegengehouden worden? Sprw.

تمڤال **tĕmpala,** huppelen, springen, zooals b.v. bokken; *ikan tĕmpala,* kleine vischjes, die men in een glas met water doet, om ze daarin te zien springen en huppelen.

تمڤاؤس **tĕmpaöes,** I. e.s.v. muskusdier, ook de daarvan verkregen muskus.

II. = *paöes,* zie ald.

تمڤاون **tĕmpawan,** gesmeed, smeedsel; *ĕmas tĕmpawan,* gesmeed goud; *tĕmpawan Malaka,* van Malakka's smeedsel, zie *tĕmpa.*

تمڤايق **tĕmpajak,** de larve van bij, wesp of mier.

تمڤاين **tĕmpajan,** e. s. v. groot, aarden watervat met dikken buik en nauwen hals; ook gebruikt tot bewaring v. droge zaken, zooals suiker, rijst en dergelijke; *t. tapak gadjah,* een soort daarvan die overal even wijd is; *t. tĕlor boewaja,* een andere

soort; *boewah tĕmpajan*, e.s.v. vrucht, welks pit een bedwelmende kracht heeft.

تمفايغ **tĕmpajang,** = *tĕmpajan;* zie ald.; *boewah tĕmpajang*, die vrucht, b.v. *sapĕrti boewah tĕmpajang, dimakan, mabok, diboewang, sajang,* als de tĕmpajang-vrucht, gegeten, bedwelmt zij en haar weg te werpen vindt men jammer. Sprw.

تمفت **tĕmpat,** plaats; de persoon bij wien of tot wien; gelegenheid voor iets, waar, waarin; *tĕmpat kadiaman* en *t. kadoedoekan*, verblijfplaats, woonplaats, H. Abd. p. 16; *t. bitjara*, rechterstoel, presidentszetel, H. Abd. 281; *mĕmbĕri tĕmpat*, verblijf geven; *mĕmboewat tĕmpat*, zich ergens met der woon neerzetten, er een verblijfplaats van maken; *t. toempah darah*, geboorteplaats, de plaats, waar men het eerste levenslicht aanschouwde, H. Abd. p. 12, r. 7; *t. nasi goelai*, de persoon bij wien men den kost vindt; *tĕmpat mĕnaroh soeka dan sjoegroel*, de persoon, aan wien men zijne vreugde en zorgen toevertrouwt; *orang tjina tĕmpat koebĕli bĕras ini*, de chinees, bij wien ik deze rijst heb gekocht; *t. bĕrtanja*, vraagbaak, de persoon, bij wien men navraag doet; *tĕmpatan*, plaatselijk, tegenover algemeen.

تمفت **toempat,** verstopt van iets, dat hol is, opgepropt vol van een besloten ruimte. NB. die ruimte behoeft niet altijd een besloten te zijn, b.v. *toempatlah roepa laoet itoe olih kabanjakan pĕrahoe*, het voorkomen der zee was als propvol door de menigte vaartuigen, Sadj. Mal. 55; *sĕgala loeroeng pon toempatlah*, en alle straten waren propvol, I. P.; *mĕnoempatkan*, verstoppen, volproppen, dichtstoppen; *mĕnoempat saloeran ajar*, een water-afvoerkanaal stoppen; *m. djalan*, e. weg afsluiten; *toempatlah pĕrigi itoe*, die put was verstopt; *moeloetnja tĕrtoempat*, den mond gestopt; *roemah tĕrtoempat dĕngan manoesia*, een huis opgepropt vol met menschen; *boeloeh toempat*, een bamboe die niet hol is, lett. die verstopt is, = *boeloeh pĕdjal.*

تمفر **tampar,** slag met de vlakke hand, klap; *tampar tangan*, handslag; *bĕrtampar tangan*, in de handen klappen, bij handslag; *tampar hantoe*, e. s.v. geneesmiddel uit het plantenrijk, ook e s. v. ziekte op de oogen; *mĕnampar*, met de vlakke hand slaan; *m. bĕri pĕtjah*, iets stuk slaan. Boeng. Ramp. p. 51; *m. pipi*, een kinnebakslag geven; *m. rĕbana*, de handtrom tokkelen; *mĕnampar-nampar dada*, zich op de borst slaan, b.v. van droefheid of ontsteltenis, Ind. Poet.; *tamparan*, het slaan met de vlakke hand, ook de plaats of datgene, wat met de vlakke hand geslagen wordt, b.v. *loeroetan, boekannja tamparan*, het was afstroopen, geenszins afslaan (van de muggen); *tamparan njamok*, de plaats waar men de muggen doodslaat, d. i. het schouderblad; *kalau kĕna tampar, biar dĕngan tangan jang pakai tjintjin; kalau kĕna tĕndang, biar dĕngan kaki jang pakai*

kasoet, krijgt men een klap, laat het zijn met een hand, waaraan een ring is; krijgt men een schop, laat het wezen van een voet met een schoen, Sprw. Een dergel. sprw. zie bij *saběrang;* zie ook *těmpiling.*

تمفرس **těmpěras,** I. op verschillendeplaatsen uitgestort en verspreid, b.v. rijst uit een lekken zak, water uit een lek vat of uit een gieter enz. ook van menschen gebruikt, b.v. *maka samoewanja pon běrtěmpěrasanlah*, en allen nu werden verstrooid, nam. van een verslagen leger.

II. e.s.v. zoetwatervisch, zie *tjěretjek.*

تمفرو **těmpěrau;** *běrtěmpěrau*, antwoorden met verwijt op verwijt.

تمفس **tampas,** glad afgekapt; *měnampas*, glad afkappen, b.v. een heg door al de uitstekende punten weg te kappen, een kokosnoot om er een gat in te maken, behakken van een balk met een bijl.

تمفس **toempas,** verdelgd, uitgeroeid; *měnoempas*, verdelgen, uitroeien.

تمفس **timpas,** afgeloopen, effen van het water; *soeroet timpas*, volkomen eb, geheel laag water, ook drooggeloopen van een rivier of kreek.

تمفس **timpoes,** naar onder spits toeloopend of dunner wordend, zooals b.v. een drinkglas, kastpoot, scheepsromp enz.

تمفغ **tampang,** I. plat vlak, zooals bij doorsnijding verkregen wordt, platte, vierkante koek, b.v. van *gětah pěrtja*; ook e.s.v. tinnen munt = 1/10 dollar; een koek tin van 1/2 tot 2 *kati* gewicht; een koek was; *tampang timah*, ook de ronde houten kussens aan den top van den mast van een *pěndjadjap*, waarop het want rust, in de plaats van de *toepai-toepai*, welke alleen door den Vorst en de vier voornaamste hoofden mogen gevoerd worden; *měnampang*, doorsnijden, b.v. een brood, blok tin en derg.; *pěnampang*, doorsnede, vlakke zijde van iets, b.v. van een huis, dobbelsteen, vesting enz.

II. e.s.v. boom, die goed hout levert.

تمفغ **tampoeng,** I. Měn. *tampoen*, aangezet stuk of lap; *měnampoeng*, aan elkaar zetten, lappen, b.v. *soedah banjak kojak kaïn itoe, tampoenglah*, dat kleed is erg gescheurd, lap het; *tampoeng hari*, naam eener zeer vergiftige slang, behoorende tot de *tědoeng*-soorten, zwart, met rooden staart en kam.

II. opvangen van het palmsap in een bamboezen koker bij het aftappen van den boom; *bagai měnampoeng ajar dalam limas pěsoek*, als water opvangen in een lek bakje. Sprw. 't eene oor in, 't andere uit, v.d.T. Ook water, dat geschonken wordt, in den mond opvangen. M. en R. v. Eys.

تمفغ **toempang;** *měnoempang*, mededoen, medegaan in een voer- of vaartuig, bijwonen, medeplichtig zijn, meteen of tevens iets doen, meevaren, logeeren, er toe behooren of bijgevoegd zijn, van een deel van iets, dat uit meer deelen bestaat; *měnoempang*-

kan, doen meevaren, bijwonen, op iets zetten, leggen of laden, tijdelijk plaatsen of ter bewaring geven, aan iemand meegeven; *m. soerat*, een brief meegeven of insluiten bij; *m. tangan*, de hand of handen opleggen, b.v. op den kop van een slachtoffer, of op het hoofd om te zegenen; *toempangan*, tijdelijk verblijf, logies, passage; *oewang toempangan*, vracht, passagegeld; *roemah itoe ditoempangnja*, hij ging in dat huis logeeren; *jang mĕnoempang pĕkĕrdjaän*, medeplichtige. NB. *mĕnoempang*, regeert meestal het Voorz. *dalam*, b.v. *mĕnoempang dalam kapal*, meevaren met een schip.

تمفغ **toempoeng,** e. s. v. lagen boom met sterk hout.

تمفغ **timpang,** mank, kreupel, als blijvend gebrek, terwijl *pintjang* slechts tijdelijk is, b.v. *boekannja timpang, pintjang sadja; mĕnimpang*, hinken, mankgaan; *timpang kaki*, ongelijk van de beenen en daardoor mankgaan; ook fig. b. v. *bĕrtimpanganlah roepanja laki-laki dĕngan pĕrĕmpoewan itoe*, die man en vrouw gaan samen mank, d.i. passen niet bij elkaar, naar het schijnt, Abd. sch. wrdb. Ook gebruikt van oude meubels en van de tong in eene balans, doorslaan, overhellen. Zie ook *pintjang*.

تمفغ **tempoeng,** I. *mĕnempoeng*, horizontaal naar iets werpen, zooals bij een opgezet spel, werpen naar een doel en vandaar ook: zich van alles meester maken, alles opkoopen.

II. *mĕnempoeng*, dwars afzetten, b.v. een sloep, hetzij met eén boom of sloephaak, hetzij met den voet.

تمفف **tĕmpap,** de breedte van de hand; *jang satĕmpap*, de naaste familiebetrekking; ook het vrouwelijke schaamdeel, v.d.Tn.; *mĕnĕmpap*, de vlakke hand op iets leggen; *mĕnĕmpapi*, met de breedte der hand afmeten, v.d.Tn., zie ook *tĕlĕmpap*.

تمفق **tampaḳ,** te zien zijn, zichtbaar zijn, gezien kunnen worden, er uitzien als; *antara tampaḳ dĕngan tidaḳ*, tusschen zichtbaar en niet zichtbaar, half zichtbaar; *hilang-hilang tampaḳ*, telkens verdwijnen en wêer zichtbaar worden; *tampaḳ-tampaḳ apoeng*, heel in de verte eventjes zichtbaar worden; *nampaḳ*, zien kunnen, van de oogen; *mĕnampaḳkan*, laten blijken, vertoonen, laten zien, b.v. *gĕntar didalam hatinja tiada ditampaḳkannja*, zijne gemoedsbeweging liet hij niet blijken, R. Chaib.; *mĕnampaḳkandirinja kapada*, zich vertoonen aan, van een persoon, S. Dz.; *mĕnampaḳkan moeka*, zijn gelaat vertoonen, zich eens bij iem. laten zien, hem een bezoek brengen, Mal. Sam. I: 187; *matakoe tiada nampaḳ*, mijne oogen kunnen niet zien; *pajoeng poetih itoe tampaḳ dari djaoeh*, de witte zonneschermen zijn van verre zichtbaar, S. M.

تمفق **tampoḳ,** deksel, bedekking, b.v. *tampoḳ gĕrai dan pĕtarana*, de bedekking aan de zijden van die zetels; *t. bantal sĕraga dan tilam*, versierde bedekselen aan de zijden

v. staatsiekussens en matrassen. Ook het dekseltje, waarmede de schelp van sommige horenschelpdieren gesloten is, de stoel of schulp, waarop de vrucht aan den steel zit, korte steel, die aan sommige aarden potten en pannen gebakken is, ook het bolletje, waarin de franje v. e. kwast of de vederen van een pluim zijn vastgehecht; *t. didong*, zangerige toespraak tot inleiding v. de *didong*, zie ald.; *tampoḳ laboe*, lesbische liefde; *bĕrtampoḳ laboe*, die bedrijven, v. d. W.; *boeroeng tampoḳ laboe*, e. s. v. kleinen vogel, gelijkende op de *pipit*, C. en S.; *tampoḳ soesoe*, de kring om de borsttepels.

تمفق **tampiḳ,** Jav. *mĕnampiḳ*, wraken, van de hand wijzen, niet willen aannemen, versmaden.

تمفيك **tĕmpik,** hevig geschreeuw, gejuich; *bĕrtĕmpiḳ*, juichen, schreeuwen; *tĕmpik soeraḳ*, algemeen gejuich, krijgsgeschrei.

تمفق **toempoeḳ,** hoopje, groepje, plukje, troep, ook plek van een andere kleur; *bĕrtoempoeḳ-toempoeḳ*, aan groepjes, troepjes, plukjes, en bontgevlekt, C. en S., ook aan kavelingen, H. Abd. 118; *mĕnoempoeḳkan*, ophoopen, opstapelen; *katoempoekan*, meestal *katoemboekan*, zie bij *toemboeḳ*.

تمفق **tompiḳ,** e.s.v. dikke koek van sago, die zonder olie of vet in een pan gebakken wordt.

تمفل **tampal,** opgezette lap, pleister; *mĕnampal*, lappen, pleisteren, verstellen; (Mĕn. *mĕnampalkan karsiḳ kaboeloeh*, grof zand op bamboe lappen, Sprw. voor: 't is boter aan de galg gesmeerd); *kaïn satampal*, een lap goed om ergens op te zetten; *daoen tampal bĕsi*, e.s.v. geneeskrachtige bladeren; *tampal minjaḳ pĕkaṭ*, kleefpleister.

تمفل **tampoel,** een kleur v. honden, geheel geel of bruin, C. en S.

تمفل **tampil,** naar voren treden, zooals b. v. een getuige, redenaar, priester enz. meestal *tampil kahadapan*. Ook = *tampaḳ*, b. v. *maka marahnja tampil kapada moekanja*, en zijn toorn werd zichtbaar op zijn gelaat, S. Dz.; *mĕnampilkan*, voorbrengen van e. rijbeest, b.v. *maka gadjah kanaïkan pon ditampilkan oranglah, maka baginda pon naïk gadjah*, en de olifant, het rijbeest, bracht men voor en de Vorst besteeg den olifant, Mes. Kag.; *akan bapa'nja tampil mĕndjadi walinja*, haar vader trad naar voren als haar voogd, B. R.; *maka tampillah istĕri raden Arija mĕntjoetjoer ajarmawar kapada poetĕra kadoewa itoe*, de echtgenoote v. raden A. trad naar voren om rozewater te storten op de beide Vorstentelgen, Mes. Kag.

تمفل **toempoel,** bot, stomp, van snijdende werktuigen; *mĕnoempoelkan*, afstompen.

تمفل **tempel,** opgeplakt, aangekleefd, aanhangen van een geur of stank; *mĕnempel*, aanklevend; *daging mĕnempel*, moesjes, kleine uitwas op de huid, wrat, verre bloedverwanten; *toelang mĕnempel*, stuk been dat los in het vleesch zit, zooals men, naar beweerd wordt, dikwerf in tijgers

aantreft; *bĕrtempel* = *bĕrdamping*, belendend; *mĕnempelkan*, opplakken, aanplakken, doen kleven, Bloeml. Zed. verh.; *maka tempellah boesoeķnja maka Zoebir pon moentahlah*, die stank kleefde hem aan, zoodat Z. begon te braken, R. Ch.

تمفلق **tĕmpĕlaķ**, bestraffing op den man af, zóó dat geen ontkennen meer mogelijk is, overtuiging van verkeerdheid; *mĕnĕmpĕlaķ*, aldus bestraffen, overtuigen v. verkeerdheid; *kĕna tĕmpĕlaķ*, overtuigd, bestraft zijn of worden. Wellicht van *tampaķ*, duidelijk zichtbaar.

تمفلق **templeķ**, Jav. = *tempel*, zie ald.

تمفن **tampan**, zich goed voordoen, geschikt, passend, fraai van gestalte, flinke houding, ferm voorkomen, b.v. van militairen, welgemaakt, welgemaaktheid, flinkheid; *tampan bĕnar roemah itoe*, dat huis ziet er zeer goed of flink uit; *dĕngan tampannja*, geschikt, passend, Hik. Abd. 117; *tampannja boekan barang-barang*, haar voorkomen was niet alledaagsch, was bijzonder flink, H. Abd. p. 60. Wellicht ontstaan uit *tampa-an*, zie *tampa* en *tampaķ; kadoedoekannja poelau itoe tĕrlaloe tampan*, de ligging van dat eiland was zeer geschikt. Zie *tĕtampan.*

تمفن **tĕmpan**, slagboom, barrière, Sw.

تمفين **tampin**, peperhuis, van sagobladeren gedraaid, om er sago in te doen; *sagoe tampin*, parel-sago, lett. zakjes-sago; *sirih satampin*, een samengevouwen bételpruim, geheel gereed om in den mond gestoken te worden, Batav.; *mĕnampin*, zulk een pruim klaarmaken, d. B. In de Oend. Djambi is *bĕrtampin*, deponeeren, b.v. van gerechtskosten of een onderpand.

تمفو **tampoe**, de breedte van de hand als lengtemaat, Pad. bovenl.

تمفو **toempoe**, steun aan het einde van iets, waarop of waartegen het steunt; *bĕrtoempoe*, met den voet op of tegen iets steunen, den voet op iets zetten; bij weddingschappen: evenveel gezet hebben. Ook *mĕnoempoe*, b.v. *bodoh Mĕnangkabau, jang tiada pĕrnah mĕnoempoe laoet*, onwetend is die Mĕnangkabauwer, die nooit e. voet op zee gezet heeft, Mal. Sam. I: 213; ook op iets drukken, Sadj. Mal. pag. 85; *bĕrtoempoe-toempoean*, drukken tegen iets van weerskanten, *bĕrtoempoe-toempoean kaki*, van twee of meer personen met de voeten tegen elkander steunen; *toempoewan*, steunpunt voor den voet of voor het een of ander uiteinde, voeteneinde van e. bed; *toempoewan gĕlombang*, golfbreker, zeehoofd; *toempoewan haroes*, iets waar de branding tegenaan slaat, ook fig. van iemand, die er van allen langs krijgt; *toempoewan orang*, plaats waarheen z. veel volks begeeft, van algemeene bijeenkomst; *mati ditoempoewan*, aan het voeteneinde van het bed, d. i. bij de geboorte, gestorven zijn; *pĕnoempoe*, voorwerp waartegen men steunt; *pĕnoempoe kaki*, voetenbankje; *sĕtoempoe*, iets, waarop men tot steun den voet zet, steunpunt

voor het doen van een sprong; *toempoe-toempoewan*, grens, Max.

تمڤو **tempo,** Port. tijd, vervaltijd, termijn, ten tijde.

تمڤوا **tĕmpoewa,** de wevervogel, e. s. v. kleinen vogel, die een zeer kunstig nest bouwt; *ikan tĕmpoewa*, e. s. v. visch, Abd. sch. wrdb.

تمڤورس **tĕmpoeras,** z. *tĕmpĕras*.

تمڤوروڠ **tĕmpoeroeng,** van *porong*, ook *tĕmporong* en *tĕmporok*, de helft van een kokosdop; *t. djantan*, de bovenste, *t. bĕtina*, de onderste helft, die met den steel aan den boom verbonden is en waarin de aanstaande kiemgaten voorkomen. Deze kan niet voor nap gebruikt worden; *t. kapala*, = *batok kapala*, hoofdschedel; *t. loetoet*, de knieschijf; *djĕrat tĕmpoeroeng*, de halve dop v. e. kokosnoot, rondom voorzien van strikken, die allen naar binnen slaan, gebruikt om kippen te vangen; *boewah tĕmpoeroeng*, de advocaat-vrucht.

تمڤوروق **tĕmporok,** segment van een kokosdop, zie *porok*.

تمڤولور **tĕmpoeloer**=*hĕmpoeloer*, zie ald.

تمڤولوڠ **tĕmpolong,** spuwbakje, = *kĕtor*, zie aldaar en *tĕmpoeroeng*.

تمڤوليڠ **tĕmpoeling,** e. s. v. harpoen met ijzeren punt en weerhaak, houten speer met ijzeren punt, enterhaak, zie *sĕrampang*.

تمڤونق **tĕmponek,** e.s.v. boom, welks vrucht in gedaante en smaak gelijkt op de *nangka*, doch kleiner is dan deze.

تمڤوي **tĕmpoewi,** e. s. v. boom met zure, roode, eetbare vruchten; soorten zijn: *t. boenga* en *t. batang*.

تمڤويوڠ **tĕmpoejoeng,** e. s. v. plant, veel gelijkende op onze paardebloem, die als geneesmiddel gebruikt wordt.

تمڤويق **tĕmpojak,** e. s. v. verzuurde brij van gezouten en gegiste *doerian*-vrucht.

تمڤه **tampah,** Jav. een ronde, platte wan van gevlochten bamboe.

تمڤه **tĕmpah,** vast aangenomen, geëngageerd, b.v. van eene accoucheuse, of van iem. ten dans; voorschot, handgeld; *mĕnĕmpah*, aannemen, engageeren voor iets, handgeld geven, bij voorbaat koopen, voorschot geven op iets. Jav. *pandjĕr*, id.

تمڤوه **tĕmpoeh,** I. *mĕnĕmpoeh*, op iets aanvallen, aanstormen, zooals een leger op een vijandelijk leger, of op eene vesting of versterking; beuken van wind of golven op iets.

II. *mĕnĕmpoeh*, bedorven goed teruggeven met eisch tot schadevergoeding; *katĕmpoehan*, het goed dat men bedorven heeft teruggekregen met den eisch tot schadevergoeding; bedorven goed, waarvoor schadevergoeding geëischt wordt.

تمڤه **toempah,** storten, uitstorten, van het vocht, enz.; *tĕrtoempah*, gestort, uitgestort, vergoten; *toempah roewah*, in menigte overal uitgestort; *tĕmpat toempah darah*, zie *tĕmpat*; *mĕnoempahkan*, storten, uitstorten, van den persoon, plengen, vergieten; *mĕnoempahi*, bestorten, op

iets storten; *katoempahan*, bestort, overstort.

تمفوه **timpoeh,** met de beide beenen naar rechts onder het lichaam zitten, terwijl men op de linkerhand rust, de fatsoenlijke wijze van zitten voor vrouwen, b.v. *maka dajang-dajang ka-ĕmpat sigĕralah datang bĕrtimpoeh rapat*, en de vier hofjuffers kwamen spoedig en zetten zich aldus dicht bij elkander, B. S. *timpoeh kataḳ*, gehurkt zitten als een kikvorsch.

تمفي **tampai,** Hik. R. Pasai 104 = *tapai* II, zie ald.

تمفي **timpé,** Jav. koekjes van gegiste boontjes, die men in een pan met vet bakt.

تمفي **tampi;** *mĕnampi*, rijst wannen door haar telkens op te gooien en weer op te vangen op de wan; snel op- en neergaan van de borst.

تمفيدق **tĕmpedaḳ,** Jav. vertrapte schurk, gemeene schoft, van het Jav. *idak; ngidaḳ*, vertrappen met voet of poot, b.v. *tĕmpedaḳ poetjat tjandal ini pĕrgi mĕmaling poela*, deze bleeke, gebrekkige schurk gaat nu ook al stelen, Pr. Dj.

تمفيار **tĕmpiar;** *bĕrtĕmpiar*, uit elkander stuiven, zooals b.v. een troep kuikens.

تمفيريس **tĕmpiris,** oorworm. L.

تمفياس **tĕmpias,** instuiven van den regen, het schuim der golven enz. *tĕmpias hoedjan masoeḳ*, het regent in; *bĕrtĕmpias*, als stof opstuiven, van eenig vocht; *hari tĕmpias*, weder van stuivenden regen, van regen en wind, onstuimig, buiïg.

تمفيليڠ **tĕmpiling,** ook *tĕmpeleng*, oorveeg, klap om de ooren; *mĕnĕmpiling*, een oorveeg geven.

تمفينيس **tĕmpinis,** I. e.s.v. boom met goed, hard, roodgekleurd timmerhout.

II. e.s.v. eetbaren zoutwatervisch.

تمن **tĕman,** op Java *tĕmĕn*, makker, kameraad, gezel, bediende; ook gebruikt als pers. Vrnw. 1e pers. als de Rijksbestierder nederbuigend spreekt tot jongeren in jaren; *tĕman didjalan*, reismakker; *mĕnĕmani*, als kameraad helpen, Pr. Dj., als makker vergezellen, H.B.; *pĕtĕmanan*, de gezamenlijke kameraden, kameraadschap, L. B. zie Facs. 28.

تمن **tĕmin,** ringvormig beslag om iets, ter versiering of om het splijten te beletten, b.v. boven om het heft van een mes, boven aan een wandelstok enz.; *tĕmin boentoet*, zulk een ring van onderen.

تمندڠ **toemandang,** zie bij *tandang*.

تمنوڠ **tĕmĕnoeng,** e.s.v. eetbaren zoutwatervisch.

تمو **tĕmoe,** I. *bĕrtĕmoe*, ontmoeten, aantreffen, samenkomen, ondervinden, raken tot, van zaken, aan elk. passen, overeenkomen van kleuren of figuren van verschillende stukken, die aan elk. gezet worden; *bĕrtĕmoe dĕngan*, wordt zoowel van zaken als personen gebruikt, b.v. *ija bĕrtĕmoe dĕngan anaḳnja*, zij ont-

moette haar kind; *sĕgala nĕgari jang bĕrtĕmoe dĕngan radja Soran*, alle steden, die Vorst Soran tegenkwam (lett. die hem ontmoetten), Sadj. Mal. p. 30; *sĕgala harta itoe tĕlah bĕrtĕmoe balik*, al die goederen werden weder aangetroffen. H. T.; *pĕrtĕmoewan*, ontmoeting, samenkoming; ook de plaats van samenvoeging of aansluiting; *dimana pĕrtĕmoewan papan*, waar zijn de planken saam gevoegd, waar ontmoeten zij elkander? *tĕlah soedah akoe bĕrtĕmoe*, ik heb het bij ondervinding; *mĕnĕmoe-nĕmoekan*, met elkandor doen overeenkomen van kleuren of figuren; *mĕndjahit dia dĕngan mĕnĕmoekan tjorak-tjorak itoe*, hetzelve zóó naaien, dat de figuren of kleuren overeenkomen; *dipĕrtĕmoekan*, tot elkander gebracht worden, met elkander in aanraking gebracht worden.

II. e.s.v. plant met specerijachtigen wortel, iets gelijkende op de kurkuma. Soorten zijn: *t. erang*, *t. koentji*, mogelijk moet dit *t. koenjit* zijn, evenals in het Mĕn., *t. lawak*, *t. paoeh*, *t. koening*, *t. poetih*, *t. giring*, curcuma viridi flora Rox., enz.

تمور **toemoer**, Arab. meerv. van *tamr*, zie ald.

تمورت **tĕmoerat**? eene hoedanigheid van rood, b.v. *bibirnja merah* تمورت Pr. Dj. op twee pll. Ik gis dat het *tĕmoeratĕ* is van *toeratĕ*, Jav. de rozeroode lotus.

تمورن **tĕmoeroen**, zie bij *toeroen*.

تموكس **tĕmoekoes**, ook *kĕmoekoes*, de staartpeper of cubeben; ook *lada bĕrekoer* genoemd.

تمولق **tĕmolok**, = *tĕmbolok*, zie aldaar.

تميرغ **tĕmerang**, = *tĕmberang*, zie aldaar.

تميغ **tĕmiang**, e. s. v. bamboe met dun hout en daardoor geschikt om er rijst in te koken, ook gebruikt voor blaasroeren; verder e.s.v. oneetbaar zoutwaterschelpdier met zeer dunne schaal, en de naam eener plaats op O. Sumatra; *tĕmiang bĕlah*, splijtsel van zulk een bamboe, dat zeer scherp aan de kanten is; *mĕrĕboet tĕmiang bĕlah*, om zulk een bamboesplijtsel vechten, fig. voor vechten om iets gevaarlijks.

تميكر **tĕmekar**, = *tĕmbekar*, zie aldaar.

تميكي **tĕmikai**, de watermeloen, = *tĕmbikai*.

تمييل **tamjíl**, Arab. weifelen, overhellen, besluiteloos zijn.

تن **toen**, heer, titel van den Rijksbestierder, den *toemĕnggoeng* en hunne afstammelingen; *pĕrtoenan* en *pĕtoenan*, de heerenstand, de gezamenlijke heeren, ook iemand die den titel van *toen* heeft, b.v. *djika pĕtoenan, orang sĕdang mĕndjĕmpoet dia*, is het iemand, die den titel van *toen* heeft, dan ontvangen hem personen uit de middenklasse, S. Mal. p. 118. Bij feestelijke gelegenheden dragen 16 van hen de Rijkssieraden en heeft ieder een *sangga-sangga* achter zich, die een stuk geel doek, *wali* genaamd,

op den rechter schouder draagt.

تنبية **tanbiat**, Arab. het wakker maken, opwekken, gaande maken van iemands aandacht, aankondiging, advertentie, édict, mandaat, prophetie.

تنبيت **tanbit**, Arab. groote en kleine boomen in groei, plantsoen.

تنت **tĕnat**, doodmoede, sterker dan *pĕnat*, uitgeput, zeer verzwakt door lang lijden.

تنت **tinta**, Bat. inkt, verf, kleursel, zie دواة.

تنتت **toentoet**; *mĕnoentoet*, najagen, achtervolgen, afgaan op, koers stellen naar, trachten te verkrijgen of meester te worden, vorderen, eischen; *mĕnoentoet ēlmoe*, kundigheden najagen; *m. hoetang*, schuldvorderen; *m. pĕrbalasan*, voldoening eischen; *m. djandji*, de vervulling eener belofte vorderen; *mĕnoentoet kamatian*, den dood wreken van, b.v. *hai Moehammad Hanafijah, sigĕralah ĕngkau toentoet kamatian saoedaramoe Hasan dan Hoesain itoe*, o M. H. wreek spoedig den dood uwer broeders Hasan en Hoesain, Moh. Han.; *m. bela*, bloedwraak oefenen; *pĕnoentoet bela*, bloedwreker, *toentoetan*, het nagejaagde, beoogde doelwit.

تنترا **tantĕra**, Skr. leger; *balatantĕra*, legerscharen; *pĕrtantĕraän*, legerplaats, kamp.

تنتغ **tĕntang**, vlak tegenover, juist, van eene plaats; betreffende, aangaande; *tĕntang pĕrkara itoe*, betreffende die zaak; *bĕrtĕntang ka-*, vlak in de richting van of naar; *bĕrtĕntangan dĕngan*, vlak tegenover iets, dat ver verwijderd is; anders beter *bĕrhadapan dĕngan*, b.v. *doedoek bĕrtĕntangan dĕngan boekit itoe*, vlak tegenover dien heuvel zitten of wonen; ook vlak onder iets b.v. *ija mĕnaroh limbahan dan djamban dibawah roemahnja, bĕrtĕntangan dĕngan tĕmpatnja diam*, zij houden er kolken en rioolen op na onder hunne woningen, vlak onder de plaats, waar zij verblijf houden, Pĕl. Abd.; *kĕnalah tĕntang kapalanja*, het trof juist zijn kop; *djangan hilang tĕmpat tĕntang mana ĕngkau batja*, laat de plaats niet verloren gaan, waar ge juist aan het lezen waart; *tĕntangan*, in tegenoverstelling van, ook: wat recht aangekeken wordt, b.v. een huis aan den overkant; *mĕnĕntang*, recht aankijken, ook rechtuit kijken, de Holl. 6e dr. pag. 50, r. 14; *djaoeh mata mĕnĕntang*, gezichtsafstand, zoo ver het oog reikt; *tiada dapat ditĕntang njata* voor ons: oogverblindend; *m. mata*, vlak in de oogen zien, daarmede tarten, uitdagen, ook *tĕntang mata dĕngan mata*, van aangezicht tot aangezicht, onder vier oogen, Pĕl. Djin. Van *tĕntang* komt ook *tĕlĕntang*, fréqu. plat achterover liggen. Zie *lĕntang*.

تنتغ **toentoeng**, I. uiterste scherpe punt van iets, b.v. van een kris, naald, mes, potlood en derg.

II. e. s. v. zeeschildpad; volg. v. d. W. een groote landschildpad, die langwerpige eieren legt; volg. Sw. een rivierschildpad, volg. d. l. Cr. id. = *labi-labi*.

III. *měnoentoeng*, iets onderste boven houden en er tegen kloppen, om het restje, dat er nog in is, uit te krijgen. Zie *toeng*.

تونتوڠ **tontong,** zie *tongtong*.

تينتيڠ **tinting;** *měninting*, iets kloppend schudden op een wan, b.v. meel, stofgoud, rijst en derg. opdat het grove zich van het fijne afscheide; op iets kloppen om het te keuren, b.v. een stuk geld enz.; (Měn. *tintingan*, zeef, toestel, gebruikt om de fijne en grove goudkorrels te scheiden); *běrdjalan běrtinting*, al schuddend gaan; *tintingan*, wan; *měngambil tintingan*, fig. uitdrukking voor iem. naakt uitschudden. Zie *ting*.

تونتون **toentoen;** *měnoentoen*, leiden door middel van iets, b.v. een paard bij den toom, een blinde bij den stok.

تونتون **tonton,** Jav. *měnonton*, naar een schouwspel kijken; *tontonan*, schouwspel, tentoonstelling; *měngidar tontonan*, ter beschouwing rondleiden. Zie bij *idar*.

تنتو **těntoe,** bepaald, stellig, zeker, vast, uitgemaakt, bewezen; *měněntoekan*, bevestigen, bepalen, vaststellen, verzekeren, uitmaken, sluiten van eene rekening, bewijzen van een beschuldiging; *tiada těrtěntoekan*, niet bewezen kunnen worden, b.v. *soeatoepon tiada těrtěntoekan olih sěgala Mělajoe*, Atoer Satia; *katěntoean*, zekerheid, bepaling, vaststelling; *bělom běrkatěntoean*, nog niet tot zekerheid gekomen zijn, nog geen vaste instellingen hebben, Hik. Abd. 254.

تنتي **tanti,** I. zie *nanti*.

II. Pad. bovenl. *tanti badjoe*, klink of geer van doek met gouddraad doorweven aan weerszijde in een vrouwenbaadje.

تنجوڠ **tandjoeng,** kaap, uitstekende landpunt in zee of rivier; *pohon tandjoeng*, e. s. v. fraaien boom met welriekende bloemen en eetbare vruchtjes, zoo genoemd, omdat hij bij voorkeur op de aan de zeelucht blootgestelde uithoeken groeit; *měnandjoeng*, een landpunt omvaren; *tandjoeng-měnandjoeng*, verschillende landpunten omvaren. NB. Sommigen houden *tandjoeng* voor eene samentrekking van *tanah-hoedjoeng*.

تونجڠ **toendjang,** wortel die uit stam of takken naar beneden schiet, in den grond dringt en, sterk geworden, den boom tot steun dient; scherpe, uitstekende punten, hetzij in den grond, hetzij in het water; e.s.v. stut rondom het matten dak van inlandsche vaartuigen; *daoen toendjang*, bladeren, die aan de luchtwortels groeien en als medicijn worden gebruikt.

تنجغ? b.v. *mělakoekan didalam* تنجوغ *dan noedjoem*, Hik. Am. Hamz. I pag. 4, mogel. fout voor *těnoeng?*

تونجوڠ **toendjoeng,** waterlelie, de lotus met roode, witte, blauwe en rozeroode bloemen; *t. tělepoek*, e. bijzondere soort daarvan. Zie ald.

تنجق **tandjaḳ**, ook *tĕndjaḳ*, zich steil naar de hoogte verheffend zooals b.v. een toren, vlieger, vogel enz.; slip van een hoofddoek, die van achteren schuin omhoog steekt; *lajar tandjaḳ*, e.s.v. schuin zeil op inlandsche vaartuigen.

تنجق **toendjoeḳ**, Mĕn. wijsvinger, ook volgens Pijn. en Am. Hamz.; *mĕnggigit toendjoeḳnja*, op zijn wijsvinger bijten; *t. langit*, rechtstaande stukken in het dak van een huis, M.; *mĕnoendjoeḳ*, iets toonen, aanwijzen, laten zien, aanduiden; *m. djalan*, den weg wijzen; *m. kabĕraniannja*, bewijzen van moed geven; *m. laki-lakinja*, zich manhaftig toonen, iemand tot den strijd uitdagen; *m. yagah-bĕraninja kapada sa'orang*, iem. provoceeren, tot den krijg dwingen. Pĕl. Abd. p. 44; *m. moekanja*, z. vertoonen, zijn gezicht laten zien, een bezoek brengen; *pĕrtoendjoeḳ*, aanwijzing, vingerwijzing, wenk, b.v. *pĕrtoendjoeḳ daripada Allah*, H. Abd. 147; *mĕlainkan ija mĕndapat pĕrtoendjoeḳ daripada Allah*, tenzij hij eene vingerwijzing van God verkrijge; *mĕmpĕrtoendjoeḳkan*, iets vertoonen, b.v. *dipĕrtoendjoeḳkannja kapada orang sakalian*, zij vertoonden dat aan al het volk; *tiada tĕrtoendjoeḳkan*, niet aangewezen kunnen worden, Atoer Satia; *djari tĕloendjoeḳ*, bij verkorting ook alleen *tĕloendjoeḳ*, de wijsvinger; *sapĕrti harimau mĕnoendjoeḳkan bĕlangnja; sapĕrti doerian mĕnoendjoeḳkan pangsanja*, Sprw. gebruikt van iemand, die onbewust, duidelijk zijn natuur of neigingen laat blijken; *mĕnoendjoeḳkan*, ook verwijzen, b.v. *jang hidoep itoe mĕnoendjoeḳkan kapada jang mati, dan jang mati mĕnoendjoeḳkan kapada jang hidoep*, de levenden verwijzen naar de dooden en de dooden verwijzen naar de levenden. Sail's Sal.; *toendjoekan*, wegwijzer, M.

تنجق **tindjaḳ**, zie *tidjaḳ* en *pidjaḳ*.

تنجل **tandjol**, werpstrik; *mĕnandjoeli batang leher*, een strik om den hals werpen, H. Groel.; *tandjol hoedang*, een *lidi* met een haakje aan het eind, dat men in het oog van groote garnalen slaat en ze aldus vangt.

تنجل **toendjal**; *mĕnoendjal*, aanwijzen, door den vinger op het aangewezen voorwerp zelf te zetten; doet men dit op iemands aangezicht, dan is dat bij de Maleiers een zware beleediging; *pĕnoendjal* = *tjalaḳ* II, zie aldaar.

تنجل **tondjol**, knobbel, inz. aan het voorhoofd; *mĕnondjol*, als knobbel te voorschijn komen. Zie *tombol*.

تنجن **tandjan**, e.s.v. boom, die een eetbare, rinsche vrucht draagt, in smaak overeenkomende met de *kĕrandji*.

تنجو **tandjoe**, muurlamp, kandelaar; eigenl. een ring met een pen om in den muur te steken en waarin men eene lamp plaatst; (C. geeft op *tandjoe tĕmpasang*, e. s. v. lamp); *satĕlah hari malam maka bantara pon mĕnjoeroeh mĕmasang tandjoe sagĕnap tiang balairoeng itoe, maka tang-*

loeng, *dian*, *pĕlita dan kandil pon soedah tĕrpasang*,H.Indr.Maha roepa; *tandjoe dilawang pon soedah tĕrpasang; kĕna sinar dian pĕlita dan kandil tandjoe dilawang pon tjĕmĕrlang apinja*, id.

تندجو **tindjau**; *mĕnindjau*, van boven uitkijken, met uitgerekten hals naar iets in de verte zien, ook op de teenen staan om ergens naar te kijken; *tindjau karang*, uitkijk op den voorsteven van een inlandsch vaartuig; *t. bĕloekar*, e. s. v. boom, die boven het kreupelhout uitsteekt; *bĕrtindjau-tindjauwan*, overal bovenuit kijken v. de rijstaren; *pĕnindjau*, uitkijk, bespieder, voorwacht, voorpost, vedette; *pĕnindjauwan*, plaats vanwaar men uitkijkt.

تندجو **tindjoe**; *mĕnindjoe*, met de vuist of knokkels stooten, inz. in het gelaat of op het hoofd; *bĕrtindjoe*, boksen.

تندجوه **toendjoeh**, zie bij *boelang*.

تند **tanda**, teeken, merk, kenteeken, voorteeken, bewijs, ook ring of ander teeken van verloving; *tanda ʿalámat*, voorteeken, kenteeken; *tanda bitti*, corpus délicti, overtuigingsstuk, zie *bitti; tanda mata*, geschenk tot aandenken, ook *tanda hidoep* en *tanda ḥaját*, letterl. teeken des levens; *tanda sĕrah*, in het Palemb. de gerechtskosten; ook teeken van overgave = *pĕnoengkoel*, zie *toengkoel; tanda ṣaleh adalah pada moekanja*, zijn gelaat droeg de kenteekenen v. vroomheid. Sult. Ibr.; *t. tangan*, handteekening, ook *tapaḳ tangan; soerat tanda tangan*, geteekend bewijs, onderteekend stuk; *mĕnandaï*, een teeken aan iets geven, teekenen, merken, op de teekens of kenmerken letten, achtslaan op de kenteekens, Tam. ed Dari; *mĕnandakan ichláṣ*, oprechtheid aan den dag leggen; *bĕrtanda*, van een teeken voorzien zijn, geteekend; *orang toenangan itoe soedah bĕrtanda-tanda*, die verloofden hebben de teekenen gewisseld; *pĕrtanda*, geteekende, beul, scherprechter; *pĕrtandaän*, e. teeken of bewijs van iets zijn; *pĕrtandaän bilangan*, getalmerk, cijfer; *pĕrtandaän ʿalámat*, de verschillende voorteekens, Niem. bloeml. 4e druk dl. I p. 92; *mĕmoelangkan tanda*, de verlovingsring teruggeven.

تند **toenda**, I. wat gesleept wordt, sleep, nasleep; *sampan toenda*, sloep op sleeptouw; *mata toenda* en *kaïl toenda*, vischangel, die achter een vaartuig sleept; *pahar bĕrtoenda*, e. presenteerblad, dat nog door e. ander gevolgd wordt; *mĕnoenda*, sleepen, boegseeren; *pĕnoenda*, sleepmiddel, b.v. *tali pĕnoenda*, sleeptouw; *kapal asap pĕnoenda*, sleepstoomboot; *satoenda*, van denzelfden sleep, b. v. *bantal sĕraga lima satoenda*, vijf pronkkussens achter elkander, een stel of sleep uitmakende.

II. Pad. bovenl. *mĕnoenda*, gelijkstrijken van een aangesmeerde massa klei of pleister met een plankje of bamboe; ook van den grond, de oneffenheden en gaten op het land met een plank, die men voorttrekt, gelijkmaken.

تند **tenda,** Port. zonnetent op vaartuigen, tent van een ledekant, wagen enz.

تنداون **tindawan,** Mĕn. = *tjĕndawan*, zie ald.

تندر **tandoer,** Jav. planten, met iets bezet zijn, alleen in: *ikat pinggang tandoer batoeng-batoeng*, een gordel bezet, lett. beplant, met katschelpjes.

تندس **tandas,** I. sekreet, drekput, zie *djamban.*

II. schoon, gladaf van iets, waarop b.v. spijzen hebben gelegen, v.d.W. Zie *tandoes.* Mĕn. *tandas* id.

تندس **tandoes,** Mĕn. *tandas*, id. braak, onbebouwd, zonder iets er op, van land en ook van andere zaken, b.v. *nĕgari itoepon tĕranglah sapĕrti padang tandoes*, in dat land stond niets, evenals op een braakliggend veld; *sakali toendoeḳ litjin tandoes, bagai didjilat andjing koeroes*, met eenmaal te bukken was alles glad en effen, alsof een magere hond het afgelikt had, zie ook *tandas* II.

تندس **tĕndas,** Kw. hoofd; *mĕnĕndas*, het hoofd, dat op een blok gelegd is, afkappen, onthoofden, het bovenste gedeelte van iets afkappen; *pĕnĕndas*, de persoon of het werktuig dat aldus iets afkapt; *kapaḳ pĕnĕndas*, bijl om te onthoofden, guillotine, Jav. *ĕndas*, hoofd.

تندس **tindĕs,** Jav. = *tindih*, drukken, platdrukken, ook met den nagel en vandaar ook: dooddrukken, knippen van ongedierte, verdrukken; *mĕnindĕs*, iets drukken in dien zin, ook iets zwaars op iets leggen om het te drukken, b.v. op papier dat het niet wegwaaie; *katindĕsan*, de nachtmerrie krijgen. Zie *tindih.*

تندغ **tandang,** bezoek, ontmoeting zonder bepaald doel; *bĕrtandang*, bezoeken, op bezoek gaan, bezoeken gaan maken zonder bepaald doel, ook z. naar het tooneel van den strijd of naar een hanengevecht begeven, reizen, trekken; *sĕhaja bĕrtandang-tandang kamari*, ik kom hier telkens maar eens heen; *pĕnganten itoe bĕrtandang karoemah mĕntoewanja*, die bruid gaat hare schoonouders eens bezoeken; *dibawa bĕrtandang*, mee op bezoek genomen worden; *bĕrtandang tidoer*, bij iemand gaan slapen; *bĕrtandang mĕndjahit*, bij iem. gaan naaien; *mĕmbĕli tandang*, koopen, waarbij kooper, verkooper en de koopwaar tegenwoordig zijn; *tikam tandang*, bij de eerste ontmoeting overhoop steken; *kota tandang*, versterkte plaats, waar veel menschen komen, zie *kota; tandang masjhoer*, e.s.v. geneeskrachtig plantje; *mĕnandang*, iets bezoeken, b. v. *sibĕlang mĕnandang desa*, de gevlekte (bok) bezoekt het platte land, loopt het platte land af; *pĕnandang desa*, landlooper, Mes. Kag.; *orang pĕrtandang*, reiziger, in het Palemb.; *mĕnandangkan*, overal op bezoek meenemen, b.v. zijn mooie kleeren of iets anders, om het te laten zien of hooren; *pĕrtandangan kasana-sini*, iem. die overal op bezoek gaat, Bloeml. Zed. Verh.; *pakaian tĕmandang mantĕri*, ambts-

kleed van een mantĕri, b.v. *mĕmbĕri pĕrsalin salangkap pakaian tĕmandang mantĕri*, gaf hem aan wisselkleederen een kompleet stel ambtskleederen voor een minister, Pr. Dj. en H. Boedj., ook H. Asm. Pati.

تندغ **tanding,** wat ter vergelijking naast of tegenover elkander gesteld is, ook partij van koopwaren of kaveling, perceel van bouwland enz.; *bĕrtanding*, iets ter vergelijking naast of tegenover zich hebben; *tiada bĕrtanding*, heeft niets waarbij het vergeleken kan worden, onvergelijkelijk; *mĕnanding*, met elkander vergelijken door ze naast of tegenover elkander te stellen, in partijen, kavelingen of perceelen verdeelen, b.v. om te verkoopen enz.; *bĕrpĕrang tandingan*, een tweegevecht houden, Pr. Dj. Boeng. ramp. p. 392.

تندغ **tĕndang,** schop, trap; *mĕnĕndang*, een schop of trap geven; *orang tĕrtĕndangan*, verschoppeling, B. R.; *boenga tĕndang moesoeh*, e.s.v. bloem, Pr. Dj. Zie ook *sepaḳ*.

تندغ **toendoeng**; *mĕnoendoeng*, met de handen afweren, niet binnenlaten, wegjagen, voortjagen, b.v. van een gestolen buffel. N. Sum., uitzetten, bannen; *bĕrtoendoeng-toendoeng*, elkander afweren om den voorrang te geven; *toendoengan*, banneling.

تندق **tandaḳ,** Jav. dansen, nam. op de wijze der javaansche dansmeiden, zie *tari*.

تندق **tandoeḳ,** hoorn; *bĕrtandoeḳ*, gehoornd, horens dragend; *koetjing bĕrtandoeḳ, bĕlanda bĕrsoenat, bĕharoe dibajarnja oewang itoe*, als de katten horens dragen en de Hollanders besneden worden, dan eerst zal hij dat geld betalen, d. w. z. met St.-Juttemis als de kalveren op het ijs dansen; *tandoeḳ lajar* of *tandoeḳ-tandoeḳ*, kromme houten onder aan den mast, waarin de opgerolde zeilen enz. gelegd worden; *mĕnandoeḳ*, met de horens stooten, ook de zeilen in de *tandoeḳ-tandoeḳ* leggen, Sj. Soelth. Jah.; *tandoeḳ-mĕnandoeḳ*, elkander met de horens stooten.

تندق **toendoeḳ,** neergebogen, neerbuigen, van het hoofd of het lichaam, zich onderwerpen, bukken, buigen, met gebogen hoofd naar beneden zien; *mĕnoendoeḳkan tĕngkoḳ*, den nek buigen; *m. diri*, z. nederbuigend jegens anderen gedragen, H. Abd. 480; *ălâmat toendoeḳ*, teeken v. onderwerping; *moelaï toendoeḳ*, het tijdperk waarin de rijst begint te rijpen; *pĕnoendoeḳ*, e.s.v. toovermiddel om anderen tot onderwerping te brengen, H. Abd.; *tĕngadah langit, toendoeḳ pasir*, opziende, hemel, neerziende, zand, van de woestijn.

تندق **tindiḳ**; *mĕnindiḳ*, doorprikken, doorsteken, doorboren van iets duns, b.v. de oorlellen om er ringen in te doen; *tindiḳ* = *adiḳ* en *adinda* b.v. *tindiḳ wai dĕngar madahnja abang*, Sj. Ind. Kĕs.; *tindiḳ wai djangan bĕrḳalboe bimbang*, id. het is een vuile woordspeling.

تندل **tandil,** Tam. e.s.v. onderofficier aan boord, in rang lager dan de *sĕrang;* ook e.s.v. mindere hoof-

den. Měn. *tandil madjahil*, vrouwelijke hovelingen, die den spiegel van den Vorst dragen.

تندم **tandam**, opstapelen, op elkander leggen, L.; *měnjělampaikan tandamnja?* Ism. Jat. 30 mogelijk moet dit *tětampan* zijn.

تندن **tandan**, tros v. vruchten, die in menigte bij elkander aan één steel zitten, b.v. van bananen, druiven en derg. of tot een bos bij elkander gebonden zijn, zooals van kokosnoten. Měn. de stengel van zulk een tros; *tandan ekoer*, het onbehaarde gedeelte van een staart, b.v. van een paard. Zie ook *sisir.*

تندن **tandoen;** *zamán tandoen*, onheugelijke tijd, v. d. W.

تندن **toendan**, Jav. rustplaats, wisselplaats; van post tot post brengen, vóórloopen, Batav.

تندن **toendoen**, venusheuvel, v. d. W. lijst geneesk. wrd.

تندن **tindan;** *měnindan*, zonder orde ophoopen van lange voorwerpen, b.v. balken, potlooden en derg. door het einde van het eene voorwerp te leggen op het andere; *běrtindan paha*, de dijen tegen elkander drukken; *tindan-měnindan* = *tindih-měnindih*, mijn Schr. zie ald.

تندو **tandoe**, en *tandoean*, draagstoel, waarvan de last zich beneden de steunpunten bevindt, palankijn; *tandoe běrajoen*, draagtoestel, bestaande uit een hangmat aan een draagboom, z. ook *oesoeng* en *běmbar.*

تنده **tandah**, zie *tanda.*

تنده **tindih**, drukken op iets, gedrongen, gedrukt, opeengedrongen; *tindih-kasih*, zie bij *djahit; měnindih*, iets of iemand drukken, verdrukken, in het nauw brengen; *doedoek běrtindih*, gedrongen zitten; *běrdjalan běrtindih*, in gesloten gelederen voorttrekken; *ditindih jang běrat, dililit jang pandjang*, door het zware gedrukt en door het lange omslingerd, Sprw. machteloos zijn tegenover de overmacht van anderen; *těrtindih*, gedrukt, verdrukt, onder iets liggen; *pěnindih*, drukker, verdrukker; *pětindih*, in het Palemb. zendeling; *pěnindih kartás* of *p. soerat*, pressepapier; *tindih-měnindih*, elk. drukken of verdrukken.

تنديكت **tandikat**, de naam v. e. boom in het Palemb.

تنر **těnar**, wereldkundig, algemeen bekend, openbaar, ruchtbaar, v. d. W. Ook luidruchtig.

تنزيل **tanzíl**, Arab. het zenden van boven, hemelsche openbaring, de Koran; *měntanzílkan*, van boven, d.i. van den hemel, zenden.

تنسي **tansi**, zie *tangsi* II.

تنغ **těnang**, stil, kalm, bedaard, van water; (Měn. ook van voorwerpen, die snel draaien, zoodat zij schijnen stil te staan; *těnang di-atas koeda*, onbewegelijk te paard zitten, v. d.Tn.); *djikalau ajar těnang, djangan disangka tiada boewaja*, als het water stil is, moet men niet denken, dat er geen krokodillen zijn, Sprw.

تنغ **těnoeng;** *měněnoeng*, stijf en strak aanzien, fixeeren, zitten tu-

ren; waarzeggen, voorspellen; *pĕtĕnoeng*, ziener, waarzegger; *tĕnoengan*, waarzeggerij, tooverij; zie *rĕnoeng* en *mĕnoeng*.

تنفيس **tanfîs**, Arab. troost, verlichting, verstrooiing.

تنق **tĕnoeḳ**, de tapir.

تنن **tĕnoen**; *bĕrtĕnoen*, weven; *bĕrtĕnoen soetĕra*, zijde weven; *tĕnoenan*, weefsel; *pĕrkakas tĕnoen*, weefgetouw; *tĕnoenan darat*, binnenlandsch weefsel; Mĕn. *tĕnoen-tĕnoen*, de waterjuffer.

تنور **tannoer**, Arab. oven, fornuis; *boedaḳ-boedaḳ tanoeran kĕling*, bakkersjongens van de kust van Coromandel. M.

تنوين **tanwin**, Arab. teeken ter aanduiding, dat de klinker, waarop een woord uitgaat, met eene *n* moet gesloten worden; *mĕntanwinkan*, van het teeken tanwin voorzien.

تنيرڠ **tĕniring**, naam van een boom, welks bast als looistof gebruikt wordt.

تو **toe**, verkort. van *itoe*, b.v. *sĕhaja toewantoe*, die slaaf v. mijnheer, voor *s. toewan itoe; sabĕntartoe*, voor *sabĕntar itoe*, op dat oogenblik.

توء **toe'**, verkorting van *datoeḳ*, zie ald.

توا **toewa**, ook *toeha*, oud, van vruchten: rijp, voldragen; van voorwerpen: oud, gebruikt, versleten, genoeg gekookt, gebakken of gebraden; van metalen: zuiver, fijn; van kleuren: donker, van een bril: sterk vergrootend; verder: oudheid, ouderdom, rijpheid, zuiverheid, fijnheid, gaarheid; *orang toewa*, oudste, opperhoofd, een der ouders, de ouders; *orang toewa dĕhoeloe*, het voorgeslacht; *boeboer soedah sampai toewanja*, die pap is gaar genoeg; *minjaḳ bĕlom sampai toewanja*, die olie heeft nog niet genoeg gekookt; *ĕmas toewa*, fijn goud; *merah toewa*, donkerrood, bruin; *toewa-toewa*, ouderling, ook donkere vlekjes op de huid; *sĕgala toewa-toewa*, de oudsten of ouderlingen; *toewa tahoe*, hoofd, dat van alles kennis draagt; voor hoofd ook *kĕtoewa*, b.v. *kĕtoewa pĕndjara*, cipier, stokbewaarder, Sw. *toewa renta*, oud en af, tot geen werk meer geschikt; *toewa-moeda*, oud en jong, ook betrekkelijk gehalte van goud; *toewa roemah*, het hoofd des gezins; *mĕntoewakan*, oud maken; zuiveren, louteren van metalen; *mĕntoewa-toewakan*, tot oudste of hoofd aanstellen, Noer Moh.; *mĕntoewa*, ook *mĕrtoewa*, schoonouders; *pĕntoewa* en *pĕngĕtoewa*, oudste, hoofd; *jang dipĕrtoewa*, die als oudste erkend of bezeten wordt; *paratoewa*, de gezamenlijke oudsten, ouderlingen of hoofden; *sapĕrti ĕmas, dapat di-oedji, dimatoekan pada batoe toewa-moedanja*, als goud, dat getoetst kan worden en op den steen deszelfs betrekkelijk gehalte in karaten bepaald, B. R.

توارد **tawâroed**, Arab. het wederkeerig iets brengen, briefwisseling.

توارڠ **toearang**, een langdurige droogte, C. en S.

تواريخ **tawârich**, Arab. meerv. van *târich*, zie ald.

توافي **tawáfi,** Arab. sneuvelen in den heiligen oorlog tegen de ongeloovigen.

تواضع **tawadloe',** Arab. zich vernederen, nederigheid, ootmoed, b.v. *ijalah jang sangat tawadloenja akan Allah*, hij was zeer ootmoedig voor God. H. Atj.

تواكڠ **toewakang,** Chin. windbuidel, kwast.

تواكل **tawakoel,** Arab. het elk. vertrouwen, wederkeerig vertrouwen.

توال **toewala,** Port. servet, handdoek. Kan ook van *towel* Eng. zijn.

توب **tob,** zie *top* توڤ.

توب **toeba,** e.s.v. plant met giftigen wortel, *akar toeba*, ook *akar tjilaka* genoemd in de Pĕl. Djin., dien men gebruikt om visch te bedwelmen, *mĕnoeba ikan*. Soorten zijn: *t. akar*, *t. tikoes* en *t. dandang; toeba bidji*, de cocculus of kokkelkorrels, d.l.Cr.

توب **toba,** Pad. bovenl. het gemeenschappelijk bearbeiden der rijstvelden.

توب? *bĕrbadjoe* توب *wĕrna kĕlaboe*, Sj. Madli.

توبة **tobat,** Arab. berouw, bekeering; *bĕrtobat*, berouw hebben, zich bekeeren; *tobat akoe*, als uitroep: God beware me! ik zal het nooit weer doen! *tobatkan*, een samentr. van *tobat* en *akan*, berouw hebben over iets; *kĕlak kakanda tobatkan*, weldra zult ge er berouw over hebben; *mĕnobatkan*, bekeeren.

توبير **toebir,** rand der bedding van zee, rivier of geul, ook afgrond in het algem. Mak. radj. pag. 105, grondeloos, onpeilbaar, M.; *tĕpi toebir*, kade langs het water; *toebir laoet*, de diepte der zee; *pĕrigi jang toebir*, een grondelooze put; *mĕnoebir*, een diepte of geul vormen, naar de diepte loopen of zich uitstrekken, b.v. *goenoeng mĕnoebir kalaoet*, een berg die naar zee afdaalt.

توبرق **toebroek,** Jav. tegen iets aanloopen of optornen; *adapon larinja itoe matanja kĕdjam, maka pohon kajoe dan roemah ditoebroeknja*, wat zijn vluchten betreft, zijne oogen kneep hij dicht, zoodat hij tegen boomen en huizen aan liep. H. Sam.

توبق **toeboek,** e.s.v. houten lans, gebruikt op *Poelau-toedjoe* om tripang te steken.

توبق **tobak;** *mĕnobak*, de nagels kort en effen, niet rond, afsnijden.

توبن٢ **toeban-toeban,** geboortevlies; *ajar toeban-toeban*, het vruchtwater.

توبين **toebin,** de vierde dag na heden, over vier dagen.

توبه **tobah;** *mĕnobah*, planten met wortel en al uitrukken.

توبه **toeboeh,** lichaam, lijf, romp; in eigen persoon; centrum van een leger; *saloeroeh toeboeh*, het geheele lichaam; *bĕkas toeboeh*, wat aan het lichaam geweest is, wat iemand zelf gedragen heeft, aflegger; *toeboeh bahtĕra*, het lichaam of de romp van een vaartuig, Ind. Poet. p. 250; *nama toeboeh*, eigennaam; *toeboeh kasar*, stoffelijk, menschelijk lichaam, te-

genover *toeboeh haloes*, onstoffelijk lichaam van een geest, G.v.W.; *jang ĕmpoenja toeboeh*, de persoon, wien het aangaat; *satoeboeh*, fig. voor den bijslaap; *bĕrsatoeboeh*, den bijslaap uitoefenen; *pĕnoeboeh*, lichamelijk voorkomen, gestalte, v.d.W.; *toeboeh dan njawa* = *badan djiwa*, lichaam en ziel; *oepama toeboeh ajahanda diboekit Sĕgontang dan kakanda di Malaka*, gelijk als uw vorstelijke vader van den heuvel Segontang en uw oudere broeder van Malaka in eigen persoon . . . H.T.

توبي **toebi**; *mĕnoebi*, met volharding, onvermoeid, onophoudelijk iets verrichten, op iets blijven aandringen; *toebi-toebi*, volhardend, onvermoeid; *mĕmpĕrtoebi-toebikan tikamnja*, aanhoudend steken, zijne steken vermenigvuldigen. Niet alleen voor het steken met een kris, maar ook met een lans en ook voor het schieten van pijlen en het stompen met de vuist, b.v. *dipĕrtoebi-toebinja gotjoh*, H.T.

توت **toet**, I. Arab. moerbezie.

II. Jav. volgen, grondw. van het Mal. *toentoet*, zie ald. *toetboeri*, Jav. volgen, achterna loopen.

توتر **toetoer**, gezegde; *bĕrtoetoer*, spreken, praten, keuvelen; *toetoer-kata*, gezegden; *toetoeran* en *pĕtoetoeran*, praatje, gezegde; *bĕrtoetoer-toetoeran*, met elkander praten, keuvelen.

توتس **toetas** of *toetoes? boeroeng t.*, e.s.v. vogel, maar welke? Bloeml. zed. verh. Mogelijk de wevervogel, daar deze in den fabel van den aap, die vuur wil maken, zoo voorkomt.

توتف **toetoep**, wat ter bedekking of toedekking dient, deksel, achterhoede van een leger; *toetoep moeka*, helmmasker, helmklep, vizier, Hik. Koris; *mĕnoetoep*, bedekken, toedekken, dichtmaken, opsluiten, bewimpelen; *toetoep djĕnang*, balk die de bovenste einden van de *djĕnang* dekt; *t. boemi*, e.s.v. plant, welker breede bladeren plat op den grond liggen, ook *tapak Solaiman* genaamd; *t. sanggoel*, versiersel in de openingen van den haarwrong bij vrouwen; *t. tiang* of *larian tikoes*, in de bouwk. muurplaat; *toetoepan* en *pĕnoetoep*, deksel; *satahoen toetoep*, een vol jaar; *bĕrtoetoepkan katja*, glas tot deksel hebben, d.i. met glazen gesloten; *tĕrtoetoep*, dicht, van een deur, kist enz.; *toetoep-mĕnoetoep*, van weerskanten sluiten, op verschillende wijze sluiten, opsluiten van verschillende personen. Mal. Sam.; *katoetoepan*, bedekt, overdekt.

توتق **toetoeḳ**; *mĕnoetoeḳ*, zachtjes kloppen of hameren, zie *kĕtoḳ*, *toekoel* en *titiḳ*.

توتق **totoḳ**, I. Jav. e.s.v. schelpdier, b.v. *pĕrahoe ladjoe moewat karang totoḳ*, een snelvarend vaartuig, geladen met schelp-klipsteen.

II. Jav. echt, volbloed; *bĕlanda totoḳ*, een geboren Hollander.

توتل **toetoel**, Jav. vlek, spikkel, gevlekt; *matjan toetoel*, gevlekte tijger.

توته **toetoeh**; *mĕnoetoeh*, knot-

ten, toppen, topsnoeien, de toppen van planten afnemen, snoeien, het verband van iets verbreken, sloopen, b.v. een vaartuig.

توجغ **todjang**; *mĕnodjang*, de beenen schuin vooruitsteken en de voeten tegen iets aanzetten om te steunen of een duw te geven; *boewajan todjang*, schommel zonder leuning, waarmede men zichzelven opwerkt; *pĕnodjang kaki*, voetenbankje.

توجو **toedjoe**, strekking, richting, koers, bedoeling van woorden, toovermiddelen enz.; *masing-masing dĕngan toedjoenja*, een iegelijk in zijn eigen richting, zijn eigen koers uit, Hik. Indra Mĕng.; *toedjoe-toedjoewan*, allerlei toovermiddelen, Tjek. Wan. Pat.; *mĕnoedjoe*, koersen op, de richting nemen naar, richten van een schietgeweer, doelen met woorden, het toeleggen op iemand met een toovermiddel; *satoedjoe*, dezelfde richting, strekking, bedoeling, het eens zijn, overeenkomstig; *satoedjoe dĕngan kahĕndaknja*, overeenkomstig zijn wensch; *bĕrsatoedjoe*, dezelfde richting enz. hebben; *mĕnoedjoekan*, op iets aansturen, iem. of iets in de richting brengen; *bĕrtoedjoe dĕngan*, zich meten met, in een gevecht, H.T. *satoedjoe*, ook bevallen, het er mee eens zijn, b.v. *sĕhaja soedah satoedjoe tinggal disini*, het bevalt mij reeds hier verblijf te houden. Hiervoor soms ook *katoedjoe*, passend, geschikt, passen, voegen; *katoedjoean*, geschiktheid, M. *katoedjoe alah*, noemt men in het Palemb. stelen of vernielen van Gouvern. eigendom; *pĕnoedjoe bĕlat* = *pĕmboenoeh bĕlat*, schuin toeloopend staketsel, dat naar den ingang van een fuik loopt, zie bij *boenoeh*.

توجه **toedjah**; *mĕnoedjah*, steken met een lang en dun voorwerp, zooals b.v. met een piek, stang enz.

توجه **toedjoeh**, zeven; *toedjoehbĕlas* en *sapoeloeh toedjoeh*, zeventien; *toedjoeh poeloeh*, zeventig; *tĕngah toedjoeh*, zevendehalf; *katoedjoeh*, de zeven, ten zevende; *jang katoedjoeh*, de zevende; *toedjoeh-toedjoeh*, alle zeven; *mĕnoedjoeh-hari*, een doodmaal houden op den zevenden dag na het overlijden.

توچغ **tautjang**, Chin. haarvlecht, staart v. e. Chinees, d. l. Cr. en Sw.

توحيد **tauḥíd**, Arab. als één erkennen, de eenheid Gods erkennen; *ĕlmoe tauḥíd*, de kunst om door het erkennen van Gods eenheid onkwetsbaar te zijn in den strijd, zie وحيد.

تودغ **toedoeng**, alles wat tot bedekking en tevens tot beschutting dient, deksel, dekkleed, sluier, vliegengaas enz. b.v. *toedoeng moeka*, sluier voor het gelaat; *t. panas*, zonnehoed; *t. sadji*, deksel over een schotel met spijs; *t. hidang*, kleedje over dat deksel; *t. pintoe*, de eigenlijke deur, die den ingang sluit en beschut; *tali toedoeng*, kinband aan een hoofddeksel; fig. bakkebaarden, ringbaard; *toedoeng tĕmpajan*, e.s.v. niet eetbaren zeevisch; *bĕrtoedoeng*, een sluier of bedekking gebruiken; *bĕr-*

toedoeng lingkoep, zoo gesluierd, dat slechts de oogen zichtbaar zijn; *tĕrtoedoeng*, gesloten van een deur, b.v. *sĕgala pintoe soedah tĕrtoedoeng*, alle deuren waren gesloten of dicht. Sj. Har.; *mĕnoedoengi*, bedekken, beschutten; *pĕnoedoengan*, beschutting.

تودڠ **toeding**, I. schuin naar beneden of afloopend onder e. stompen hoek; *tikam toeding*, schuin naar beneden steken, ook: schieten met knikkers in e. kuiltje; *soedah toeding tali saoeh*, het ankertouw staat reeds vrij recht, onder een stompen hoek; *mĕngasah toeding*, stomp toeloopend slijpen, zooals b.v. een kouwbeitel; *mĕngĕtam toeding*, schaven met den schaafbeitel staande onder e. stompen hoek.

II. Jav. met den vinger aanwijzen, b.v. den schuldige.

تودق **todaḳ**, de zwaardvisch.

تودق **toedoeḳ** = *toendoeḳ*, Pad. bov.l. *katoedoekannja*, hun onderwerping. H. Sj. Djil. p. 34.

توده **toedoeh**; *mĕnoedoeh*, beschuldigen; *salah mĕnoedoeh*, valsch beschuldigen, I. J. 101; *pĕnoedoeh*, beschuldiger; *toedoehan*, beschuldiging; *toedoeh-mĕnoedoeh*, elkander over en weer beschuldigen; zie ook *toekas*.

تور **toewar**, e.s.v. fuik, gevlochten van de *oenaḳ* of doornen, C. en S.

توراة **taurât**, Arab. de wet van Mozes; *kitâb taurât*, het boek der wet, voor het oude Testament; *ahloe't taurât*, het volk der wet, de Joden.

تورت **toeroet**, volgen, navolgen, volgens, meedoen, mede...; *mĕnoeroet*, iets of iemand volgen, navolgen, gehoorzamen; *toeroet tĕrtawa*, meelachen; *t. mĕnari*, meedansen; *toeroet mĕnangis*, mede weenen, Ind. Poet.; *mĕnoeroet oentoeng orang*, iem. lot deelen, Prab. Dj.; *mĕnoeroet nama*, naar den naam (noemen); *mĕnoeroet kahĕndaḳ*, den wensch opvolgen, volgens den wensch; *m. pĕrentah*, de bevelen opvolgen; *m. ḥoekoem*, de wet gehoorzamen; *m. toeladan*, een voorbeeld navolgen; *bĕrtoeroet-toeroet*, achtereenvolgens, aanhoudend, achter elkander; *satoeroet*, opvolging, navolging, volgens, overeenkomstig; *mĕnoeroetkan*, doen volgen, doen gehoorzamen; *mĕnoeroetkan kapal*, een schip van den wind doen afhouden, het tegenovergestelde van *beloeḳ*, bij den wind houden, v. d. W. Jr. in de Hik. H. T. komt het voor in de beteekenis van uit den koers gaan en naar iets afhouden, b.v. *katanja: hai djoeroe-moedí, toeroetkanlah Mĕndam Birahi ini mĕnoedjoe tanah nĕgari Maṣir itoe, karĕna hamba hĕndaḳ singgah*, zeggende: O, stuurman, houd de Mĕndam Birahi af naar het land van Maṣir, want ik wil dat aandoen; *toeroetan;* voorbeeld ter navolging, in navolging van, gelijk aan, ook meê van den wind, b.v. *angin toeroetan*, meegaande wind, gunstige wind; *toeroet-toeroetan*, leiddraad, Abd.; *sapĕtoeroetan*, geheel en al volgen, geheel meedoen.

تورس **toeras**; *mĕnoeras*, filtreeren, inz. verfstoffen in vloeibaren

staat; *pĕnoeras*, filter; *toerasan*, wat gefiltreerd is, v. d. W. Zie *tapis*.

تورس **toeroes,** I. rechtop staande stijl of staak om iets, b.v. een boom, aan vast te binden, hoofdstijl van een omheining; ook de steunpaal van e. dam en van een vischstaketsel, C. en S., steunpilaar, cilindervormige stapel van 8 à 10 koekjes palmsuiker in palmbladeren gewikkeld; *toeroes nĕgari*, steunpilaar van het Rijk; *mĕnoeroeskan*, aan e. staak binden, b.v. *soeroeh toeroeskan katanah, soeroeh paloe dĕngan tali bĕloelang*, beveel hem aan een staak op den grond vast te binden en met riemen te geeselen; *laloe ditoeroeskan dibawah astana*, Hik. Soelt. Mahm. en Hik. Tjik. Wan. Pat. en Oend. *toeroeskan dipanas*, aan een staak vastbinden in de zonnehitte, Bloeml. Zed. Verh.

II. Jav. voortgekomen, voortgesproten; *toeroes ing kĕsoema*, ook *toes ing kĕsoema*, prins of prinses uit een echte vrouw en niet uit een bijzit geboren.

تورس **toris,** = *torih*, zie ald.

تورق **torap,** bekleeding, beschoeiing, belegsel, rand, pleister, metselwerk tot schoeiing of bekleeding; *dajoeng bĕrtorap dĕngan ajar-mas*, roeiriemen met verguld belegd, I. P.; *mĕnorap*, beleggen, bedekken, bekleeden, schoeien, bemuren, ook garneeren met galon. Zie ook *tĕrap*.

تورق **toraḳ,** I. bamboezen koker, waarin de inslag der wevers heen en weer schiet; *anaḳ toraḳ*, de schietspoel.

II. e.s.v. harpoen met drie punten en losse schacht, iets grooter dan de *sĕrampang;* ook *torah*.

تورق **toreḳ,** etterend en hardhoorend van de ooren als een gevolg van ziekte, v. d. W.

تورك **tawarroek,** Arab. het zitten op een der billen enz. eene houding, die bij het gebed verboden is.

تورن **toeroen,** dalen, afdalen, naar beneden gaan of komen, afstijgen, neerkomen, opsteken van den wind, afslaan of dalen van den prijs, afstammen, verkleuren; *toeroen dari atas koedanja*, van zijn paard stijgen; *toeroenlah angin oetara*, toen stak e. noordewind op; *t. kadarat*, van boord naar den wal gaan; *toeroen kakapal*, van den wal naar boord gaan; *t. daripada radja Iskandar*, afstammen van Vorst Alexander; *t. daripada tachta karadjaän*, afstand doen van de regeering; *toeroen-mĕnoeroen*, van de eene oplaag tot de andere, van e. boek, Sadj. Mal. 3; *toeroen-tĕmoeroen*, van geslacht tot geslacht, in afdalende reeks; *mĕnoeroenkan*, doen afdalen, afstijgen, naar beneden laten zakken, strijken, afleiden; *mĕnoeroenkan kapada orang laïn*, overdragen op een ander, H. Abd. 428; *mĕnoeroeni*, tot iem. afkomen, afdalen van zijn zetel, Sadj. Mal. p. 70 reg. 5; *pĕnoeroenan*, afvoer; *ḥaḳ pĕnoeroenan*, afvoerrecht; *katoeroenan* en *toeroenan*, eig. afstamming, komaf, b.v. *dosa toeroenan*, erfzonde; *katoeroenan*, erfelijke waardigheid of titel, bezeten zijn; *katoeroenan sjaiṭân*,

door den duivel bezeten; *radja itoe katoeroenannja daripada bangsa djin*, de Holl. 5e dr. p. 203 r. 6 v. o. slaat op een voorgaande en niet na-afdalende reeks. Het onderscheid tusschen *katoeroenan*, afstammeling en *anak-tjoetjoe*, nakomelingen komt goed uit in Pĕl. Abd. p. 15 b. v. *maka adalah Said itoe katoeroenan daripada rasoel Allah, maka sĕgala anak-tjoetjoenja itoe samoewanja bĕrnama Said adanja.* Het eerste is dus afstammeling en het tweede nakomeling. Ook Marsd. geeft op afstamming, geslachtslijst; *katoeroenan boegis* v. Boeg. afkomst, H. Abd. 15, afstamming, afkomst; *katoeroenan*, op of over zich krijgen, door iets aangedaan worden; *katoeroenan gila*, e. gekke bui krijgen, door uitzinnigheid overvallen worden.

تورو **toerau,** omheining, die ook van boven dicht is, tot bescherming van planten.

تورو **toeroe,** Jav. slapen; *pĕtoeron*, slaapstede.

تورو **toro,** Batav. *badjoe toro*, lang baadje, ten voeten uit, voor mannelijke bedienden.

توره **torah,** ook *torak*, e.s.v. harpoen, bestaande uit e. weerhaak met schacht, waaraan een touw verbonden is, gebruikt om visch en herten te vangen.

توره **torih,** insnijding, kras, kerf, Mĕn. ook snit van een kleed; *mĕnorih*, bekrassen, kerven, insnijdingen maken, ook dunne voorwerpen, zooals papier, bladeren en derg. kerven, doorsnijden.

توري **toeri,** I. e.s.v. boom met geneeskrachtige eigenschappen, en welks bladen ook als groente worden gebruikt.

II. verkorting v. *kastoeri*, zie ald.

توريت **toret,** = *taurát*, zie ald.

توس **toes,** I. klanknabootsend woord voor e. scherp ploffend geluid, zooals v. e. revolverschot, zie *lĕtos*.

II ook *ĕtoes*, gelekt, gedruppeld, uitgelekt, b.v. *dibawa katĕmpat darah jang ĕtoes*, werd gebracht naar de plaats van het bloed dat gelekt was; *mĕngĕtoes*, laten uitlekken, uitdruppelen.

III. zie *toeroes* II.

توس **toewas,** I. hefboom met de last aan het einde; *mĕnoewas*, met zulk e. hefboom oplichten; *toewasan*, stellage in diep water voor e.s.v. schepnet, dat met zulk een hefboom wordt opgehaald, zie *tangkoel.*

II. pijnbank; *mĕnoewas*, op de pijnbank te leggen, de pijnbank op iem. toepassen.

III. Kw. voordeel, loon, datgene wat men verkrijgt voor hetgeen men doet; *pĕtoewas*, belooning voor gedane moeite, vergelding.

توس **toewis;** *mĕnoewis*, twee zware lichamen met een hefboom van elkaar verwijderen.

توسغ **toesing,** zie *toeroes* II.

توسق **toesoek,** steken met iets duns in iets, b.v. met een draad in een naald, met een naald, doorn, haarpen en derg. in iets; *toesoek mĕrdjan*, bloedkoralen rijgen; *toesoek kondai*, pen die men in den haarwrong steekt;

mĕnoesoek-noesoek of *toesoek-toesoek*, opstoken, aanstoken van twist, aanporren tot iets; zie ook *tjoetjoek*.

تومسم **toesam**; *kajoe toesam*, Pinus Sumatrensis (Conifères) d. l. Cr.

تومضع **tawadlōē**, Arab. nederigheid, ootmoed, van *wádlaa*.

توڠ **tong**, verb. Ned. ton, vat, emmer.

تواڠ **toewang**, I. *mĕnoewang*, gieten, schenken in iets, b.v. in een glas, kopje, vat, gietvorm enz.; *toewangan*, dat wat gegoten of ingeschonken is of wordt, gietsel, het ingeschonken vocht; *bĕsi toewangan*, gegoten ijzer, gietijzer; *mĕnoewangkan*, iets ingieten, iets voor iemand inschenken; *mĕnoewangi*, iemand iets inschenken. II. *toewang-toewang*, dikke, holle bamboe, waarin geblazen wordt om signalen te geven, ongeveer = *tawak-tawak*. Mogelijk beter *tawang-tawang*. Zie ald.

توڠو **toengau**, luis, plantenluis; e.s.v. insect, dat zich in de huid van dieren vastzet, v.d.W.; dan zou het e.s.v. schapenluis of teek zijn, wat te betwijfelen valt; *toengau disabĕrang laoetan nampak, gadjah dipĕloepoek mata tidak nampak*, een luis aan de andere zijde van den oceaan kan hij zien, doch een olifant, gezeten op zijn ooglid, ziet hij niet, Sprw. Zie ook bij *koeman*.

توفه **taufah**, Arab. het traag of vadzig zijn in het werk; traagheid, vadzigheid, nalatigheid, onachtzaamheid, b.v. *dĕmikianlah tjĕritĕranja radja jang taufah*, zoo luidt het verhaal van den tragen koning. Sj. Jah.

توفيق **taufík**, Arab. hulp van God, medewerking, bijstand.

توڤ **top**, e. s. v. aak, e. s. v. indisch handelsvaartuig, oorspronkelijk van Sijam, op europeesche wijze getuigd.

توڤس **toepis**, steil van een helling, minder dan *tĕrdjal*.

توڤڠ **toepang**, stut met vorksgewijze inkeping, gaffel, mik, de houten stutten, waarop in een *sampan* de kadjangmat rust; e.s.v. vork om boosdoeners te vatten; *tiang toepang*, de fokkemast, omdat die bij de voorste stut staat; *mĕnoepang*, stutten, met een vorkvormige stut; *bĕri bĕrtoepang anak djawi itoe*, zet dat kalf een mik op den neus; *lajar toepang*, fokzeil; *toepang agoeng*, de groote fok; *toepang kĕmoedi*, stut voor den stok van een roer, *kĕmoedi sepak* genoemd.

توڤڠ **topong**, e.s.v. kleine, kegelvormige mand zonder deksel, gebruikt om daarin *bĕlatjan*, kalk, sago en derg. te koop aan te bieden; *bĕrsapoetangan topong bĕlatjan*, zijn hoofddoek dragen in den vorm van zulk een mandje. Zie ook *kĕtopong*.

توڤڠ **topeng**, Jav. mom, masker, tooneelspel m. gemaskerde personen.

توڤق **topek**; *mĕnopek*, vleesch in dunne schijven snijden, b.v. om het te drogen.

توڤن **topan**, zie *ṭofán* en تڤ II.

توڤي **toepai**, eekhoren, klamp, beugel van een sabelgevest; *toepai djindjing*, e.s.v. eekhoren, M. *toepai*

tjĕrlih, e.s.v. zeer kleine eekhoren, bruinachtig rood van kleur, C. en S.; *toepai mĕlompat*, e. s. v. kruipende plant, die als bindsel gebruikt wordt; *toepai-toepai*, klampen aan een mast of boom of aan den valreep buitenboord, om er tegenop te kunnen klimmen, Oend. Mal.; ook de klampen voor den sluitboom aan een deur.

توڤي **topi,** hoed, pet, chako enz. v. e. Europeaan, van het Ned. topje, welk top nog voorkomt in tophelm, tophuif. Zie *tjapijau.*

توق **toewaḳ,** palmsap in de wijngisting, palmwijn.

توك٢ **toka-toka,** I. e. s. v. rogvisch.

II. *toka*, Port. tocca, tulband, gordel. Mal. brief.

توكر **toekar,** I. *mĕnoekar*, ruilen, wisselen, verruilen, verwisselen, verdraaien van woorden, veranderen van vorm, van den wind enz. aflossen van een wacht; *bĕrtoekar tjintjin*, ringen wisselen, ondertrouwen; *bĕrtoekar obat peloeroe*, kruit en lood met elkander wisselen, op elk. schieten; *bĕrtoekar doeka dĕngan soeka*, leed doen plaats maken voor vreugde; *b. daripada aṣalnja*, van den oorspronkelijken vorm afgeweken; *b. ădat*, van gewoonte of gebruik veranderen; *b. djaga*, de wacht aflossen; *toekar ganti*, wat in de plaats treedt of gegeven wordt, vergoeding, vervanger, visitekaartje; *bĕrtoekar maut*, in de plaats van iemand sterven; *orang jang mĕnoekar-noekari*, iem. die ontrouw is, die met draaierij omgaat, H. Groel.; *toekar-mĕnoekar dagangan*, ruilhandel drijven.

II. Jav. twisten, krakeelen; *toekaran*, twist, krakeel.

توكس **toekas,** I. *mĕnoekas*, valsch beschuldigen of betichten, b.v. *hamba toekasi istĕrinja dĕngan zina'*, ik beschuldigde zijne vrouw valsch van overspel. Zie *toedoeh.*

II. de naam van een rotanpalm die e.s.v. tonder levert en in het Palemb. schijnt gebezigd te worden tot het vangen van wilde dieren.

توكس **toekoes;** *angin toekoes*, de eerste noordelijke winden na den westmoesson, die nog niet aanhouden.

توكڠ **toekang,** baas, werkman, werkmeester, bedreven in eenig handwerk, ambachtsman, ook bedreven zijn, bedrevenheid, knapheid in eenig handwerk; *toekang ajar*, waterdrager; *t. api*, stoker; *t. agoeng*, e. s. v. onderofficier aanboord, die aan het hoofd staat der matrozen; *t. bĕsi*, smid; *t. batoe*, metselaar; *t. bohong*, aartsleugenaar; *t. mĕngira-ngira*, rekenmeester, accountant; *t. mas*, goud- en zilversmid; *t. petaḳ*, supercargo; *t. kanan* en *t. kiri*, twee onderofficieren aanboord, die onder den *t. agoeng* staan, de een aan stuur-, de ander aan bakboord; *t. pasar*, iemand, dien men er op nahoudt om inkoopen op de markt te doen; *t. roempoet*, grassnijder voor het vee; *t. soesoe*, melkboer; *t. roti*, broodbakker; *t. sadap*, palmsap-aftapper; *t. tangkap ikan*, visscher; *t. tjĕloep*, blauwverver; *t. tjoeri*, stelersbaas enz. enz.; *orang*

itoe sangat toekang, die persoon is zeer bedreven; *mĕnoekang*, als werkmeester optreden, zich als zoodanig aanstellen; *mĕnoekangi*, als werkmeester iets bearbeiden, Sjad. Mal.; *toekang-mĕnoekang*, allerlei handwerken of ambachten uitoefenen; *katoekangan*, meesterschap, bedrevenheid, Mes. Kag.; *pĕrtoekangan*, vereeniging van werkmeesters, al wat daartoe behoort, gilde; *boeroeng toekang*, e. s. v. vogel, die e. geluid laat hooren alsof hij met een hamer zeer snel aan het kloppen is, ook *boeroeng tarahan* genoemd, zie *tarah; sĕgala pĕkĕrdjaän pĕrtoekangan*, alle ambachten.

توكغ **tokong**, greep, groep, plukje, bosje; *tokong poelau*, eilandengroep, archipel; *hajam tokong*, kip met een bolstaart; *mĕnokong*, het haar zoo afsnijden, dat er slechts een bosje of plukje blijft staan, e. onteerende straf inz. voor vrouwen; *boeroeng tokong*, e. s. v. vogelnest-zwaluw. De opgave van v. d. W. houd ik voor niet juist. Zie daarvoor *toegel* en *pokeng*.

توكف **toekap**, = *toengkap*, zie aldaar.

توكف **toekoep**, Jav. en Mĕn. = *tĕkap*, zie ald.

توكق **tokak**, I. e. s. v. zweer aan de beenen, die om zich heen vreet.

II. e. s. v. eetbaren zoutwatervisch.

III. *tokak lang*, kaalgeschoren plek op het hoofd, inz. v. kinderen.

IV. *tokak-takik*, allerlei kerven, verscheidene kerven, zie *takik*.

توكق **tokok**, I. toegift, overwicht; *tokok oekoer*, toegift op de lengtemaat, overmaat, Prab. Dj.; *mĕnokok*, er op toegeven, overwicht of iets toe op de maat geven, er iets bijdoen, bijvoegen. Ook fig. gebruikt om op iemand te smalen, b. v. *orang jang sapĕrti tokok oekoer*, iemand als toegift op de maat, zoo onbeduidend, Pr. Dj.

II. *mĕnokok*, Mĕn. kloppen, hameren; fig. inzetten tegen den inzet van een ander; *pĕnokok*, een kleine hamer; *tokok-mĕnokok*, elkander geweldige slagen geven. M. Zie *toekoel*.

توكق **tokek**, I. e. s. v. groote hagedis, die onder daken en op boomen verblijfhoudt en naar haar geroep aldus wordt genoemd. De europeanen noemen haar *gekko*.

II. aan het hoofd gewond of een litteeken hebben, van personen, aan het bovengedeelte beschadigd van zaken; *tokak-tokek*, hetzelfde met verscheidenheid.

توكق **toekik**, I. Pad. bovenl. schuin van boven naar beneden, (volgens v. d. Tn. inkeping, kerf, doch zijne voorb. kloppen daarmede niet;) *mĕnoekik*, mikken op iets dat lager is; naar beneden schieten zooals een vogel; *ditoekikkannja toembaknja kababi itoe*, hij stak met zijn lans naar het zwijn; *boeroeng hĕlang mĕnoekik mĕnjambar anak hajam*, de sperwer schoot naar beneden en greep het kuiken, G. v. W.

II. *mĕnoekik*, vuurslaan uit een steen, b.v. *maka poetĕri itoe mĕngambil batoe api, laloe ditoekiknja, dipasangnja dian*, de prinses nam

een vuursteen, sloeg er vervolgens vuur uit en stak de kaars aan, Am. H.

تَوكل **tawakkoel,** Arab. vertrouwen inz. op God.

تَوكل **toekal,** pak garen, bestaande uit een bepaald aantal strengen; *satoekal bĕnang*, ook fig. gebruikt ter aanduiding v. e. groote diepte, Mĕn.

تَوكل **toekoel,** kleine hamer; *tapaḳ toekoel*, zie bij *tapaḳ; bĕnda toekoel*, geslagen goed; *jang mĕnĕrima toekoel*, wat z. laat hameren, smeedbaar metaal; *mĕnoekoel*, hameren. Zie *tokoḳ*.

تَوكم **toekam,** I. stok, knots, knuppel, L. en R. v. Eys.

II. *kaïn jang diboeboeh boengaboengaän daripada soetĕra*, kleedje waarop bloemen van zijde zijn aangebracht, Abd. sch. wrdb.

تَوكه **tokoh,** I. gedaante, vorm, bouw, gebouw, voorkomen; *tokoh airopah*, een europeesch voorkomen; *t. kapal api*, de gedaante van een stoomboot; *satĕlah sampai katokoh batoe, wazir masoḳ kadalam pintoe*, bij het steenen gebouw gekomen, ging de minister de deur in; *tokohnja bĕsar bĕratoes pintoe*, het gebouw was groot en had honderden deuren.

II. *tokoh kĕmoedi* of *kĕtaban*, dikke dwarsbalk bij den achtersteven, beneden de *bam-kĕmoedi;* in eene inkeping daarvan draait een zoogenoemde *kĕmoedi sepaḳ*. Zie *kĕtaban*.

III. = *toko*, zie ald.

تَوكو **toekoe,** Jav. koopen, zie ook *takal* II.

تَوكو **toko,** groote winkel, negotiehuis, magazijn.

تَوكي **tauki,** Chin. hoofd van een handelshuis, baas, chef.

تَوكيد **tawkíd,** Arab. bevestigen, bevestiging.

تَوكيل **tawkíl,** Arab. het aanstellen van iemand als *wakíl* of gemachtigde.

تَوكر **toegar,** I. pootstok; *mĕnoegar*, met den pootstok uitpoten, b. v. de rijstplantjes, aardappelen, maïskorrels enz.; *mĕnoegari*, bepoten; ook *toegal*, zie ald.

II. *galah pĕnikam lajar kapada pĕrimpinnja*, boom die in het lijk v. e. zeil gestoken wordt, Abd. sch. wrdb.

تَوكس **toegas,** gestadig en stevig v. den wind, regen, de golven, arbeid, v. d. W. ook taak, bepaald gedeelte van werk; *mĕnoegas*, met kracht, inspanning en volharding verrichten, v. d. W.; *bĕrtoegas*, op taak werken; *mĕmbĕri toegas*, een taak opgeven.

تَوكڠ **toegang,** een fazant. M.

تَوكق **togoḳ,** lichaam zonder armen of slechts met de stompjes, boom waarvan al de takken zijn afgehouwen; alleen en overeind staande van eenigszins hooge voorwerpen. (Mĕn. een stuk hout, door de goudsmeden gebezigd om daarop hun werk v. snijwerk te voorzien; *togoḳ damar*, een voetstuk voor de damarkaars,) *bĕrlajar togoḳ*, zeilen met een enkel zeil aan den grooten mast; *bĕrtikam togoḳ*, van slechts twee personen een krisgevecht houden, duelleeren; *bĕrtogoḳ*, lang ergens blijven plakken,

b.v. *bĕrtjakap bĕrtogok sampai siang*, al pratende plakken tot het dag werd; *mĕnogokkan*, iets neerplakken, ergens neerzetten, b.v. *siapa mĕnogokkan balang ini disini? sĕrta dilihat soedah tĕrtogok*, wie heeft die flesch hier neergeplakt? zoodra zij gezien werd, was zij er al neergezet.

توكل **toegal,** ook *toegar*, pootstok, waarmede men op droge gronden de gaten maakt, waarin de rijstkorrels gelegd worden; *mĕnoegal*, met zulk een pootstok rijst planten; *djika ĕngkau toegal, adalah bĕnih*, Sprw. in de beteek. van: Heb jij een gat dan heb ik een spijker.

توكل **togel,** stomp van achteren, zooals een kip zonder staart, gekortstaart van een paard; *mĕnogelkan*, kortstaarten.

توكن **togan,** I. *mĕnogan*, naar iets werpen, inz. bij kinderspelen.

II. *toeroen mĕnogan*, vóór den afloop der reis het schip verlaten door een geëngageerden schepeling.

توكي **taugé,** Chin. ontkiemde groëne boontjes of *katjang hidjau*, die als groente gegeten worden. Zie *kĕtjambah*.

تول **toel,** e.s.v. beweegbaren beugel in het boord v. e. sloep, waarin de riemen liggen bij het roeien. Ned.dol.

تول **toewal,** I. één kort gesneden stuk boomtak, blok; *mĕnoewal*, aan blokken zagen, hakken, kappen enz.

II. Pad. bovenl. paal, staak, waaraan een vlag geheschen wordt.

تول **toewil,** e.s.v. hefboom, spaak, dommekracht; *mĕnoewil*, met e. spaak oplichten; *bĕrtoewil*, met e. spaak of dommekracht werken, ook fig. voor: zwaren arbeid te verrichten hebben.

تولة **tawlat,** Arab. leed, onheil, moeite, zie *toelah*.

تولت **toelat,** de dag na overmorgen, over drie dagen, den tweeden dag na morgen.

تولر **toelar,** Jav. besmetten, zich overplanten op iets anders; *katoelaran*, besmet zijn.

تولس **toeloes,** trouw, duurzaam, oprecht, ongeveinsd; *toeloes dan ichlâṣ*, trouw en oprecht, bijzonder oprecht; *mĕnoeloeskan hatinja*, zijn hart trouw doen zijn; *pĕrtoeloes*, gids, leidsman, Max.

تولس **toelis;** *mĕnoelis*, schrijven, teekenen, schilderen; *m. soerat kiriman*, een brief schrijven; *m. pĕta*, een teekening maken; *djoeroe-toelis*, schrijver, secretaris; *pĕnoelis*, teekenaar, schilder; *toelis-mĕnoelis*, allerlei schrijfwerk verrichten; *toelisan*, geschrift, teekening; *mĕnoelisi*, beschrijven, beschilderen, op iets teekenen; *batoe-toelis*, lei; *papan-toelis*, schrijftafeltje, plankje om op te schrijven; *mĕnoeliskan*, voorschrijven, voorteekenen.

تولغ **toelang,** been, knook, bot, ook naad in een kleed, Max.; *toelang-ajar* = *tali-ajar*, streepen, lijnen, die tot versiering dienen, zooals b.v. op den rug v. boekbanden; *t. bĕloelang*, geraamte, Mĕn. *t. bĕloet*, e.s.v. buikband van zilver of ander metaal; *t. boemboeng*, nokbalk; *t. daoen*, hoofdnerf v. e. blad, doch niet van palm-

bladen; *t. dajoeng*, de steel van een roeiriem; *t. djĕrĕdjak*, de borstribben; *t. ikan*, de grove graten van e. visch ter onderscheiding van de fijne, die *doeri ikan* genoemd worden; *t. kĕring*, het scheenbeen, lett. dor been; *t. kipas* = *bĕlikat*, schouderblad, C. en S.; *t. manis* = *t. paha*, het dijbeen; *t. moeda*, kraakbeen; *t. oelar*, zie ald.; *t. pĕngĕdjoet*, het scheenbeen, Mĕn.; *t. pĕrahoe*, geraamte v. e. vaartuig; *t. ĕmpat kĕrat*, armen en beenen; Mĕn. *t. salapan kĕrat*, id. naar de dubbele beenen, die daarin voorkomen; *t. roesoek*, de ribben; *t. bĕloet*, zie ald.; *t. mĕnempel* of *toelang mĕndatang*, zie *tempel; t. lajar?* en *t. karoeng?* de beteekenis is niet opgegeven, mogelijk de naad in een zeil en in e. zak; *toelang-toelang*, allerlei beenen, ook e.s.v. eetbare plant; *toelang-toelangan*, gebeente, geraamte; *bĕrtoelang*, beenderen hebben; *papan bĕrtoelang*, spoorstaaf, spoorscheen; *lidahnja tiada bĕrtoelang*, hunne tong was los; *sĕtoelang*, e. s. v. bladerloozen heester, die voor omheiningen wordt gebruikt; *kĕtoelangan*, een beentje of graat in de keel gekregen hebben; *kĕras toelang*, sterk; *lĕta toelang*, zwak, uitgeput; *pĕdih sampai katoelang*, in groote mate kwetsend; *bĕrpoetih toelang*, tot men er dood bij blijft, van vechten, Mal. en Mĕn. van daar het Sprw. *baïk poetih toelang djangan poetih mata*, beter dood, dan zich zoo te ergeren.

تولغ **toeloeng,** hulp; *toeloeng dĕngan ĕmas*, hulp in goud, Niem. bl. 2e dr. II, p. 85; *mĕnoeloeng*, helpen, bijstaan; *mĕnoeloeng api*, brandblusschen, bij den brand helpen; *pĕnoeloeng*, helper en hulp, het helpen, subj. gedacht; *p. bitjara*, advokaat, pleitbezorger; *pĕrtoeloengan*, hulp die verleend wordt; *toeloeng-mĕnoeloeng*, elkander over en weer helpen, op allerlei wijze helpen.

تولق **toelak;** *mĕnoelak*, terugstooten, wegduwen, afduwen, afstooten, afwijzen, bannen, afzetten, b.v. van een post, aftrekken bij het rekenen; *toelak bĕhara*, scheepsballast; *t. bahoe*, zie *talam; t. sĕndjata*, schatting om de vijandelijkheden af te koopen, ook de persoon die het wapengeweld afwendt, brandschatting, Prab. Dj.; *mĕnoelakkan bĕla*, een gevaar afwenden. Sadj. Mal. p. ۳۴ r. 2 v. o.; *mĕnoelakkan bara*, de gloeiende kolen of sintels uit elkander doen om alleen de heete asch over te houden; *mĕnoelak lĕbih dĕhoeloe*, een gevaar voorkomen; *pĕnoelak* = *pĕnangkal*, onheilafweermiddel, Ibr. b. Chas.; *bĕrtoelak*, van wal steken; *bĕrtoelak-toelakan*, elk. wegduwen, H. Boedj.

تولق **tolok,** I. wederga, iets om er mede te vergelijken; *bĕrtimbang sama satolok*, zich met zijn evenbeeld vergelijken, Ibr. b. Ch.; *tiada bĕrtolok*, zonder weerga; *mĕnolok*, maten en gewichten onderzoeken, door ze met een standaard te vergelijken; *pĕnolok*, de vergelijker of onderzoeker, ijkmeester; ook de standaardmaat of het gewicht, dat daarvoor gebruikt wordt; *maka ditoloknja*

gantang dan tjoepak dan datjing, hij vergeleek (d. i. onderzocht) de verschillende inhoudsmaten en unsters.

II. Ned. tolk, taalmeester.

III. e.s.v. boom met eetbare vruchten, die op kastanjes gelijken, ook *gajam* genoemd.

تولن **taulan**, Tam. vriend, makker, kameraad; *handai taulan*, makkers en kameraden; *taulanan*, maatschap, bondgenootschap.

تولن **toelen**, Jav. echt, louter, onvermengd, onvervalscht; inz. van metalen, b.v. *ĕmas toelen*, echt goud; doch ook van personen, b.v. *wolanda toelen*, een echte Hollander; *orang pahálawan toelen*, een echte held; ook van zuivere afkomst.

تولھ **toelah**, van het Arab. *toewalat*, onheil, waardoor men getroffen wordt ten gevolge van een vloek van verheven personen, inz. die overleden zijn; *toelah papa*, getroffen door den vloek, zoodat men tot armoede vervalt; *toelah batoe toelah batang*, de vloek treffe een steen, de vloek treffe e. boomstam (maar niet mij), uitroep, waarmede men den vloek der voorouders van zich wil afwenden, wanneer men dien door oneerbiedigheid heeft verdiend; *mĕnoelahi*, iem. met zulk een vloek treffen, b.v. *tiada patoet kjahi Tjekel itoe ija mĕnoelahi*, het past vader Tjekel niet, dat hij u vervloekt, Tj. Wan. Pat.; *katoelahan*, door zulk een vloek getroffen zijn.

تولھ **tolih**; *mĕnolih*, omkijken; zie ook *ĕlih; tolih-mĕnolih*, naar alle kanten of herhaaldelijk omkijken, b.v. *sakaliannja itoe sĕndjata ditjĕhari, tolih-mĕnolih kanan dan kiri*, zij allen zochten hunne wapens en keken herhaaldelijk naar rechts en naar links, Sj. M. Sj. Goemp.

تولي **toeli**, I. doof; *boeta-toeli*, blind en doof.

II. *toeli-toeli*, e.s.v. plaat met lus, waarmede kris en buikgordel worden bevestigd en het afzakken van de kris wordt belet.

توم **toewam**, warme droge pap of stoofmiddel, hetzij een warme steen, of heet zand, of heete asch, die men op het lijdende deel legt; *mĕnoewam*, daarmede behandelen.

توم **toema**, luis, ongedierte; *orang makan toema*, luizeneter, scheldnaam voor de Javanen; *dada toema*, in vorm naar het midden een weinig op-, en naar de kanten een weinig afloopend, zooals de borst van een luis, b.v. van het blad eener pagaai en het lemmer van sommige krissen; *toelang dada toema*, de lijn, waar die verhevenheid het dikste is.

تومت **toemit**, hiel van den voet en ook wel van andere zaken, b.v. het knopje op een sabelknop, het ondereinde van een geweerkolf, de stuiting aan de zijstukken van een bril; teerling (stereom.), sleepplaat aan een sabelscheede.

توموس **toemoes**, met het aangezicht tegen den grond; *mĕnoemoeskan*, iemand met het aangezicht tegen den grond stooten of duwen; zie ook *djĕroemoes*.

تومس **toemis**, met vet gestoofd,

inz. van groenten; *mĕnoemis*, in vet stoven; *toemisan*, datgene wat aldus gestoofd is.

تومڠ **toemang**, I. in den steek gelaten, alleen overgelaten; treeft van drie in den grond geslagen pennen om daarop te koken en die men bij zijn vertrek gewoonlijk achterlaat; *mĕnoemangkan*, iemand alleen achterlaten, in den steek laten; *toemang-mĕnoemang*, elkander in den steek laten.

II. *mĕnoemang*, verdenken, verdacht houden, v.d.W.

III. Mĕn. *mĕnoemang*, bang zijn om iets te doen, tegen iets opzien, niet aandurven.

تومڠ **tomong**, e.s.v. korte draaibas; volgens v.d.W. houwitser, mortier. Zie ook *tombong* en *lela*.

تومن **toman**, e. s. v. eetbaren roof-zoetwatervisch.

تومو **toemoe**, e.s.v. strandboom, welks hout voor waterwerken wordt gebezigd. Zie ook *tĕmoe*.

تون **toena**, I. Skr. gewond, gedeerd, N. Moeh.

II. Jav. verlies, schade, beschadigd, wond; zie I.

تون **toewan**, heer, meester, eigenaar, mijnheer, mevrouw; ook gebruikt als pers. Vrnw. 2e pers. in beleefde taal; *toewan bĕsar*, de groote heer, wordt gezegd van den Gouverneur-Generaal, de gouverneurs van gewesten en de residenten; *toewankoe*, mijnheer, mag alleen gebezigd worden, wanneer men tot den regeerenden Vorst spreekt en vervangt dan ons Uwe Majesteit of Sire; *toewan poetĕri*, mevrouw de prinses; *jang-dipĕrtoewan*, titel van den regeerenden Vorst als men van hem spreekt. In den Riouw-Lingga archipel heeft de Sulthan den titel van *jang-dipĕrtoewan bĕsar* en de Onderkoning dien van *jang-dipĕrtoewan moeda* of *jamtoewan; toewantoe*, eene samentrekking van *toewan itoe; pĕrtoewanan*, heerenstand, Ind. Poet., heerschappij, heerlijkheid, rechtsgebied, gezag. Zie ook *toehan* en *toen.*

تونت **toewantoe**, zie onder *toewan.*

تونس **toenas**, uitspruitsel, knop of bot van planten; *bĕrtoenas*, uitspruiten, botten, knoppen.

تونڠ **toenang**, verloving; ook gelofte van vijandschap; *bĕrtoenang*, zich met iemand verloven; iemand vijandschap zweren; *toenangan*, verloofde; ook gezworen vijand; *bĕrtoenangan*, ondertrouwd zijn, Langl. Boew.; verloofd zijn; gezworen vijanden zijn; *orang jang ada didalam bĕrtoenangan*, lieden die verloofd zijn; *mĕnoenangkan anaḳnja*, zijn kind verloven; *siaḳ dĕngan riau toenangan memang*, Siak en Riouw zijn van oudsher gezworen vijanden; *peloeroe toenang* en *p. pĕtoenang*, betooverde kogel, die zijn doel niet mist, v.d.W. altijd raakt, v. d. Tn.

تونق **toenaḳ**, vast, gestadig, aanhoudend, van werken, denken, zitten, verblijfhouden; *orang toenaḳ*, een werkezel; *tjoba pikirkoe bĕlomkan toenaḳ*, wanneer mijne gedach-

ten eens niet vast stonden, Ibr. b. Chas.; *saḳĕdar poetĕri sĕmajam ta'toenaḳ*, aangezien de prinses geen vast verblijf heeft, id.

تونک **toewankoe**, zie bij *toewan*.

تونم **toenam**, lont, vervaardigd van kokosnootvezels.

تونو **toenoe**, branden; *mĕnoenoekan*, in brand steken, verbranden; *hĕndaḳ mĕnoenoe orang banjaḳ*, wilde de menigte verbranden, I. P.; *mĕnoenoekan hati*, ergeren, grieven; *pĕnoenoe*, brandstichter; *pĕnoenoewan*, brandstichting.

توني **toenai**, I. kontant, gereed; *oewäng toenai*, kontanten, gereed geld; *mĕmbajar toenai*, kontant betalen, *mĕmbĕli timbang toenai*, tegen kontante betaling koopen, met gereed geld of geld bij de visch; *mĕnoenaikan*, kontant voor iets betalen, in kontanten voldoen; *bĕrtimbang toenai*, fig. voor: onmiddelijk een gepast antwoord geven.

II. Pad bovenl. *mĕnoenai* polsen, in het geheim vragen of onderzoeken, b.v. *saḳsi ditoenai kalau bĕnar ataw tidaḳ*, de getuigen werden ondervraagd, of het waar was of niet, G. v. W.

توه **toeha**, zie *toewa*.

توه **toewah**, geluk, gelukkig en voorspoedig, fortuinlijk in zijne ondernemingen; *sitoewah*, die geluksvogel; *Hang Toewah*, eigennaam van een zeker held der Maleiers; *bĕrtoewah* en *bĕtoewah*, geluk hebben, door geen onheil getroffen kunnen worden, onkwetsbaar zijn; *toewah bĕrbaliḳ mĕndjadi tjilaka*, geluk verkeert in ongeluk, H. Groel.; *tĕrlaloe sakali bĕsar toewahnja raden poetĕri goenoeng gendoeng itoe dapat bĕrsoeamiken raden kĕlana itoe*, Mevrouw de prinses G. G. is uitermate zeer gelukkig, dat zij den prins K. tot man krijgt; *pĕrahoe bĕtoewah*, een gelukkig vaartuig; *ajam bĕtoewah*, e. gelukkige vechthaan; *kĕris bĕtoewah*, een gelukskris enz.; *pĕtoewah*, ook een foutieve schrijfwijze voor فتوى *fatwa*, zie ald.

توهر **tohor**, ondiep, ondiepte, waar weinig water staat, oppervlakkig van het verstand; *tohor rongkongan*, een droge keel, b.v. van het spreken, Mĕn. *katohoran*, totaal gebrek hebben b.v. aan geld, gedachten, verstand, Mĕn.; *kapoer tohor*, ongebluschte kalk, volg. v.d.W. kalk van koraalsteen en volg. M. Japansche kamfer; *mĕnohorkan pĕrahoe*, e. vaartuig op een ondiepe plaats brengen.

توهق **tohoḳ**, I. *mĕnohoḳ*, van boven naar beneden steken met een piek, stang en derg.; *bintang tohoḳ* = *bintang pari*, het zuiderkruis; *pari tohoḳ*, e. s. v. rog.

II. e.s.v. werpspies aan een touw; *mĕnohoḳkan*, met een werpspies iets treffen, H. Asm. Pati.

توهل **tohol**, een ijzeren hamer.

توهن **toehan**, de Heer; *toehan allah*, de Heere God; *toehan jang asa*, de eenige Heer; *Toehan sĕrwa sakalian ālam*, de Heer aller werelden, de Heer der heirscharen; *katoehanan*, goddelijkheid.

توهو **toehoe,** e. s. v. visch, R. v. Eys.

توي **toewai;** *měnoewai,* de rijstaren met e. s. v. mesje, *pěnoewai* genaamd, snijden, oogsten; *pěnoewaian,* rijstoogst op die wijze.

توي **toewi,** I. Chin. spel tusschen twee medespelers buiten het hoofdspel; zie *pepeķ* en *taroh loewar.*

II. e. s. v. schelpdier.

توي **toja,** ook *tojaķ,* Chin. Batav. e. lange stok, waarmede men bâtonneert, lang stuk hout, knuppel, zooals dat van de padvinders, stok van een nachtwacht.

تويل **toejoel,** deugniet, v. d. W. in het Jav. onervaren dansmeid, ontuchtige vrouw, straathoer.

توڽه **tonjoh;** *měnonjoh,* eventjes met iets aanraken of aanstooten, b.v. den arm van iemand met een liniaal.

ته **tah,** achtervoegsel bij vraagwoorden in de beteekenis van ons toch, b.v. *apatah,* wat toch; *manatah,* welke toch; *kamanatah,* waarheen toch, enz. verkort. van *ěntah,* zie de gramm.

تهادي **těhadi,** dikwerf voor *tadi,* dat beter is, zooeven, daar straks, zoo pas.

تهارف **tiharap,** zie *tiarap.*

تهان **tahana,** Skr. *tana,* uitgestrektheid, grootheid, heerlijkheid; *doedoeķ běrtahana,* in grootheid gezeten zijn, van de zoogenaamde *anaķ radja-radja* en aanzienlijke burgerlui, v. d. W. breed zitten met uitgestrekte armen en beenen, op zijn gemak zitten, mijn Schr. ook *běrtahana* alleen voor gezeten zijn, b.v. *dikoeda poetih baginda běrtahana,* op een wit paard was de Vorst gezeten, Sj. Mans. Sj. Goemp.

تهجد **tahadjoed,** Ar. het ontwaken, wakker worden; *sěmbahjang tahadjoed,* het niet verplichte gebed bij het ontwaken in den nacht vóór de *waķtoe-ṣoeboeḥ,* het morgengebedsuur.

تهكو **tehko,** Chin. theepot, trekpot, ook *tehkowan.*

تهكون **tehkoewan,** Chin. = *tehko,* zie ald.

تهليل **tahlíl,** Arab. het loven v. God door herhaaldelijk uit te roepen: *la ilah illa Allah,* er is geen god dan Allah!

تياد **tiada,** ook *ta'ada,* een samentr. v. *ti* of *ta',* niet, met *ada,* zijn, er niet zijn, niet aanwezig zijn, niet bestaan, onbestaanbaar; *ta'dapat tiada,* het kan niet niet zijn, d. i. het moet bepaald, volstrekt, soms verkort tot *dapat tiada; daripada tiada kapada ada,* van het niet zijn tot het zijn; *děngan tiada,* zonder; *děngan tiada satahoe,* zonder medeweten; *tiada měngapa,* het maakt niets uit, het komt er niet op aan; *satoe djoewapon tiada,* een zelfs niet, d.i. hoegenaamd niets; *satiada-tiada,* allerminst; *měniadakan,* niet doen zijn, tot niet maken, vernietigen, te niet doen, afschaffen, ontkennen, ontkennend beantwoorden; *měmpěrtiadakan,* voor niet bestaand of aanwezig uitmaken, iets loochenen; *měmpěrtiadakan laki-lakinja,* iemands mannelijkheid ont-

kennen, loochenen; *katiadaän*, het niet meer zijn, ontstentenis, gemis, gebrek, afwezigheid.

تيارف **tiarap,** ook تيهارف *tiharap*, H. Abd. p. 67, plat op den buik voorover liggend, waarschijnlijk eene samenstelling van *ti* + *harĕp*, Jav. = *hadap*, niet de voorkant vertoonend; *mĕniarap*, voorover gaan liggen; *mĕniarapkan*, doen voorover liggen; *ḥarám mĕniarapkan mait*, het is verboden een lijk voorover te leggen.

تيارم **tiaram,** mogelijk eene samenstelling van *ti* + *aram* = *adĕm* Jav. koud, dus niet koud, d. i. warm; *pĕniaram* = *obat hangat*, een verwarmingsmiddel na een koud bad, b.v. *hai kamoe orang sĕri, pĕrboewatkan akoe obat hangat, karĕna anakkoe si Brahim Bapa bĕkas ija mĕnjĕlam, kalau-kalau ija dingin, maka orang sĕri pon bĕrboewat pĕniaram*, H. R. Pas. pag. 79 en 80.

تيب **tiba,** I. voor den dag komen, belanden, aankomen, raken b.v. van een slag met e. wapen, b.v. *tiba pada moeloetnja rabaḳ sampai katĕlinganja*, de slag kwam aan bij zijn mond, die openscheurde tot aan zijne ooren. H. Abd. 276; binnenvallen van een vaartuig; *kapal soedah tiba*, het schip is aangekomen; *salámat tiba*, welkom binnen, tot een schepeling; *tiba-tiba*, onverwachts, van iets of iemand, die verschijnt, doch niet van verdwijnende personen of zaken. Mĕn. *katibaän*, overvallen worden, krijgen, b.v. *katibaän pĕnjakit*, onverwachts een kwaal krijgen.

II. *tiba lajar*, schildachtig afdakje onder het einde van den nok over een zoldertje, *para boewang* genoemd.

III. *pĕtiban sampir*, Jav. poëtische benaming van het geschenk, dat bij verloving gegeven wordt, Prab. Dj. Bij woordverdraaiing ook *pĕtiban sampah*, b.v. *maka kita bawalah pĕtiban sampah radja pĕnomah*, Pr. Dj.; *mĕmpĕrtiban sampir*, voor e. meisje die verlovingsgeschenken geven, b.v. *anaḳ Galoeh soedah dipĕrtiban sampir olih kakang adji di Koeripan*, de kroonprinses is reeds met verlovingsgeschenken begiftigd door mijn vorstelijken ouderen broeder te Koeripan, Pr. Dj. Zie ook *tiban*.

تيبر **tebar,** ook *teboer*, verspreid uit elkander liggend; *mĕnebar*, met e. zwaai werpende uitspreiden, zooals b.v. een werpnet; den boel uit elkander gooien, b.v. zijne kleederen; *taboer-tebar*, zie *taboer*.

تيبڠ **tebeng,** vertikaal uitgespreid tot scherm, b.v. een mat, zeil enz.; *mĕnebengkan*, iets aldus uitspreiden.

تيبق **tebaḳ,** uitgekapt of uitgesneden ongevormd stuk van iets; *mĕnebaḳ*, kappen zoodat er zulke stukken uitvliegen, e. ongevormde zode uitsteken.

تيبق **teboḳ;** *mĕneboḳ*, hevig slaan met hand of vuist, zoodat het klapt en zeer doet.

تيبن **tiban,** wat tegen den inzet betaald wordt; *tiban doewa*, betaling van tweemaal den inzet; *mĕniban*, te kosten leggen voor iets, verdoen.

II. het geld door den bruidegom aan de ouders der bruid betaald, C. beter *pĕtiban* , zie *tiba* III.

تيبو **tibau** (?) *tapĕtibau*, bijnaam van den geitenmelker, C. en S.

تيتر **titar,** e. snelle, opzettelijke beweging; *mĕnitar-nitar*, met een wapen e. herhaalde snelle beweging maken; *mĕnitar-nitarkan dirinja*, z. herhaaldelijk snel naar iets bewegen; zie ook *titir* en *kitar*.

تيتر **titir;** *mĕnitir*, hevig en bij herhaling op iets slaan om leven te maken, b.v. op een blok of trom alarmslaan; *titiran*, e.s.v. klapmolentje om vogels te verjagen; *katitiran*, e.s.v. duifje, de *pĕrkoetoet* op Java.

تيتيس **titis,** I. druppel die ergens uitlekt; *mĕnitis*, afdruppelen; afstammen; *titisan*, afdruipsel, afstammeling; zie *titiķ* en *tetes*.

II. Jav. *titisan*, vorm waarin iem. zich geincarneerd heeft; *titisan wajang*, wajangpop, zulk een geincarneerde voorstellende, b.v. *bahoenja bagai titisan wajang*, zij had schouders als van zulk een wajangpop. Hik. Korisj.

تيتيس **tetes,** Jav. druppel; melasse, lekstroop, = *titis* I.

تيتيف **titip,** Jav. tijdelijk bij een ander plaatsen, toevertrouwen; zie *taroh*.

تيتيق **titiķ,** I. druppel, punt op een letter, stip; *titiķ ĕmboen*, dauwdruppel; *titiķ salera*, het water dat uit den mond loopt bij 't zien van iets, dat men graag lust, watertanden, Mĕn.; *titiķ*, ook droppelen, druppelen, Boeng. R.; *laloe titiķlah ajarmatanja*, M.; *bĕrtitiķ-titiķ*, druppelen; met stippen of punten, van schrift; *titiķ lidah*, droppel v. d. tong, fig. voor een gunstig woord van een aanzienlijk persoon.

II. *mĕnitiķ*, beuken, kloppen, platslaan, stukslaan, ook smeden van goud, b.v. *ĕmas bĕharoe dititiķ*, pas gesmeed goud, Langl. Boew., Mĕn. id.

تيتيق **teteķ,** borst eener zogende vrouw en van een moederdier; *mĕneteķ*, aan de borst zijn; *mĕmbĕri teteķ*, de borst geven, ook *mĕneteķkan*.

تيته **titah,** vorstelijk bevel, woord; *bĕrtitah*, spreken, bevelen, van den Vorst; *mĕnitahkan*, bevelen, iem. zenden, = *mĕnjoeroehkan*, Sadj. Mal. p. 6; *dĕngan titah*, op hoog bevel.

تيتي **titi,** iets smals; *mĕniti*, over iets smals loopen of gaan, H. Abd. 466; *titian*, smal bruggetje, vonder enz.; *titian bĕralih*, draaibruggetje, verplaatsbaar bruggetje; frequ. *tĕriti*, zie ald.

تيج **tedja,** Skr. avondrood, roode regenwolk, cumuluswolk, ook gebruikt als eigennaam van vrouwen; *boelan dikandoeng tedja*, de maan door zulke wolken omringd; *tedja mĕmbangoen*, zulk een wolk oprijzende aan de kim; *pohon tedja*, e.s.v. kaneelboom.

تيجي **tidji,** = *tezi*, zie ald.

تيجق **tidjaķ;** *mĕnidjaķ*, treden op iets; zie *pidjaķ* en *tindjaķ*.

تيدر **tidoer,** slapen, slaap. Mĕn. liggen (in deze bet. meer dan in die van slapen), *tidoer hajam*, hazen-

slaap, lett. kippenslaap; *ta' tidoer*, bijnaam v.d. geitenmelker; *mĕnidoerkan*, te slapen leggen; *bĕrbaring tidoer*, te slapen liggen; *mĕnidoeri*, beslapen, op iets slapen; *katidoeran*, beslapen; slaapstede, bed; *sakatidoeran*, slaapkameraad, R. Chaib.; *tĕrtidoer*, in slaap vallen; *pĕnidoer*, slaapkop, slaapmiddel; *pĕtidoeran*, slaapplaats; *katidoer-tidoeran*, slaapzucht.

تيدق **tidak**, neen, niet; verkorting van *tiada; mĕmpĕrtidak*, het bezit of voorzien zijn van iets ontkennen, loochenen, b.v. Sadj. Mal. pag. 76 r. 8; *mĕmpĕrtidakkan laki-lakinja*, iemands mannelijkheid ontkennen; zie *tiada*.

تيدوري **Tidoré**, het eil. behoorende tot Ternate en door ons Tidore genoemd.

تير **tir**, kasteel in het schaakspel.

تيرت **teret**, v.d.W. zal wel *deret* moeten zijn, zie ald.

تيرس **tiras**, rafel, pluksel van lijnwaad.

تيرس **tiroes**, dun en smal afloopend, maar niet in een punt, van de beenen, de kin, een sigaar, de vingers en derg.; *tiroes boelan*, afnemende maan, N. Sum. Mĕn. *djiroes*, id.

تيرس **tiris**, uitlekken, doorsijpelen, Mĕn. *pĕrioek tiris*, lekke pot, fig. flapuit; *damar tiris*, lekhars, e.s.v. snijwerk of patroon; *mĕniriskan darah*, bloed doen vloeien, bloedstorten, Oend. laoet.

تيروڠ **teroeng**, Jav. = *tĕroeng*, zie ald.

تيرق **teroek**, I. *mĕneroek*, in of naar iets steken, opdat er aan het voorwerp, waarmee men steekt, iets blijve hangen, b.v. in een zak met rijst om den inhoud te keuren, naar visch, ook in den grond om naar ertslagen te zoeken, enz.

II. e. s. v. snip, T. volg. Sw. *tĕtirok*, zie ald.

تيرم **tiram**, Jav. *tirĕm*, oester. Soorten zijn: *t. batoe*, *t. bakau* en *t. kĕra; pĕtiraman*, plaats waar oesters gevonden worden, oesterbank.

تيرو **tiroe**; *mĕniroe*, nabootsen, namaken, nadoen, naäpen; *tiroewan*, nabootsing, wat nagebootst is, namaaksel, wat nagebootst moet worden, voorbeeld, model ter nabootsing; *pĕniroe*, nabootser, namaker; *pĕniroewan*, nabootsing, namaak.

تيري **tiri**, stief in de samenstellingen: *bapa tiri*, stiefvader; *ĕmak tiri*, stiefmoeder; *anak tiri*, stiefkind.

تيري **tirai**, Tam. gordijn, voorhang; *mĕlaboehkan tirai*, de gordijnen laten vallen. Zij worden bij *laboeh* geteld.

تيزي **tezi**, Perz. vlug; *koeda tezi*, een vlug paard.

تيس **tais**, Arab. geitebok.

تيسي **taisi**, Chin. blauw porseleinen lepeltje.

تيسيّة **taisijat**, Ar. onaangename reuk door onreinheid, iem. die een bokkelucht heeft.

تيسق **tisik**, Jav. *mĕnisik*, stoppen met de naald, b.v. de gaten in kousen, Mĕn. id. Mal. *djĕroemat*.

تيڠ **tiang**, uit het Chin. mast, paal, stijl, pilaar, zuil; *tiang kara-*

djaän, de zuilen van het Rijk, Oend.; *t. agoeng*, de groote mast; *t. pĕngapoeh*, topmast, steng; *t. hadap*, of *t. toepang*, voormast, fokkemast; *t. bĕlakang*, of *t. pĕnjorong*, bezaansmast; *kapal tiga tiang*, driemaster, fregat; *k. tĕngah tiga tiang*, bark; *k. doewa tiang*, brik; *k. tĕngah doewa tiang*, schoener; *t. gandja eras*, mast en steng uit één stuk; *t. bandera*, vlaggestok; *t. batoe*, steenen pilaar, zuil; *sabatang tiang*, één paal of pilaar, ook: in rechte linie van afstamming, Hik. Bispoe Radja, uitgave Fraissinet p. 53. Facs. p. 71, *t. sĕri*, de vier achterste en dikste pijlers in een vorstelijke woning, die de *sĕri astana* vormen; *radja tiang* en *poetĕri tiang*, de twee voornaamste stijlen of pijlers in een inl. huis. N. Sum.; *t. bĕralas*, pijlers op steenen voetstukken; *t. pĕndarat*, meerpaal voor vaartuigen; *t. pĕrḥoekoeman*, galg. Am. Hamz.; *bĕrtiang toenggal*, met één mast; *t. bĕrtoepai*, mast met klampen; Mĕn. *tiang sambilan*, een huis met drie stijlen in de breedte en drie in de diepte; *tiang doewa-bĕlas*, id. met vier in de breedte en drie in de diepte; *tiang tanam*, een huis, waarvan de stijlen niet op steenen, maar in den grond geplaatst zijn; *satiang bĕlah*, schuld wegens nog niet betaalde huwelijksgift; *bĕrtiangkan bĕsi*, van ijzeren masten voorzien zijn; *djikalau sabatang tiang pon aṣal kiṭa anaḳ radja djoega*, neemt men de afstamming in de rechte linie, dan zijn ook wij vorstenkinderen v. afkomst, Fac. 71.

تيڠ **tioeng,** e.s.v. zwarten vogel met gele lellen, e.s.v. spreeuw, de gracula religiosa, die zeer goed spreken leert, op Java *bejo* genoemd. Soorten zijn: *t. batoe*, *t. bĕlatjan* en *t. ĕmas; lompat tioeng*, touwtje springen.

تيڠ **teng,** Chin. e.s.v. groote lantaarn, waarin men olie brandt; *teng tĕrbang*, luchtballon; zie ook *tanglong*.

تيڠوق **tengoḳ;** *mĕnengoḳ*, naar iets kijken, iets bekijken; *mĕnengoḳ wajang*, naar eene tooneelvoorstelling kijken; *m. oentoeng*, waarzeggen, iemands lot voorspellen uit kaarten enz.; *pĕtengokan*, uitzicht.

تيڠاو **tingau,** Mĕn. knoopnaald of pen van bamboe of hoorn.

تيڤ **tiap,** meestal *tiap-tiap*, elk, ieder, telkens, ook *satiap; tiap-tiap samoewa*, allen gezamenlijk en ieder in het bijzonder; Mĕn. *paratiapan*, id. *tiap-tiap hari*, iederen dag.

تيوڤ **tioep;** *mĕnioep*, blazen, ook op een instrument; *bĕrtioep*, waaien van den wind; *mĕnioep api*, het vuur aanblazen; *m. soeling*, op de fluit spelen; *tioĕp-tioep*, e. s. v. boom met zwaar hout.

تيڤت **tepet;** *mĕnepet*, opleggen, opplakken, b.v. een pleister en derg., Saif Dzoel.

تيڤر **tipar,** Bat. droge rijstvelden.

تيڤس **tipis,** dun, van platte, souple voorwerpen, b. v. papier, huid, schil, lijnwaad, de lippen enz., ook *nipis; tipis moliḳ*, van een teedere gestalte; *djĕroeḳ nipis*, limmetje, limoen, zoo genoemd om de dunne

schil, die het heeft; *nipis tĕlinga*, licht geraakt, gevoelig voor een onaangenaam gezegde.

تيڤق **tepak**, e. s. v. langwerpig vierkant doosje met deksel, soms van hout, maar meest gevlochten van *pandan*-bladeren, gebruikt om er de benoodigdheden voor het bételpruimen in te doen; *pĕmbawa tepak*, sirihdoosdrager, een der volgelingen van den Vorst; *ikan tepak-tepak*, e. s. v. zeevisch. Afgel. van *tabā*. Arab. Zie aldaar.

تيڤق **tepek**, klets, plak, v. kalk, modder, klei en derg., platte vierkante koek van gekorven tabak. Ook gebruikt als hulp Telw. voor platte dingen, die men tegen den wand hangt; *mĕnepek*, tegen iets kletsen, plakken; ophangen van een schilderij enz.

تيڤق **tepoek**, verlamd van de beenen of voeten; *t. lasa*, verlamming, geraaktheid.

تيڤو **tipoe**, list, bedrog; *tipoe daja*, listen en streken; *habislah tipoe dĕngan dajanja*, al hunne listen en kunstgrepen waren uitgeput; *t. hikmat pĕrang*, krijgslist, oorlogstaktiek, krijgskunde. (Mĕn. *tipoe-tepok*, zwendelarij, oplichting); *mĕnipoe*, bedriegen, foppen; *katipoewan* en *kĕna tipoe*, bedrogen worden of zijn; *pĕnipoe*, bedrieger.

تيڤه **te'poh**, Chin. e s.v. hazardspel.

تيڤه **tepeh**, e. s. v. eetbaar zoutwaterschelpdier; *t. gorap*, een andere soort daarvan.

تيق **tijak**; *pĕtijak*, opmerken, waarnemen, Max. mogel. *bĕtijak*.

تيك **tika**; *tika-tika*, kluwen; *mĕnika-nika*, tot een kluwen winden; *bĕnang satika-tika*, e. kluwen garen.

تيكر **tikar**, mat, inz. fijn gevlochten mat; *t. bantal*, mat en kopkussen, het beddegoed van een inlander; *t. bidai*, mat van aaneen geregen bamboe- of rotan splijtsels, = *kĕré*, Jav. *t. bidai doewa goeloeng*, twee rol van zulke matten; *t. haloes* en *t. sĕmbahjang*, bidmatje; *t. patjar*, e s.v. mat, vervaardigd v. *pandan*-bladeren en met figuren, waarvan de kleur gelijkt op die, welke men met patjarbladeren op de nagels maakt; *t. bĕrlapis*, legmatjes. Zie ook *ganti*.

تيكس **tikas**, I. afscheiding zooals tusschen zout en zoet water, achtergelaten merk van weggezakt water, nagelaten indruk van e. bindsel enz. Jav. *tigas*.

II. *mĕnikas*, brullen, v. e. leeuw, L.

تيكوس **tikoes**, rat, muis; *t. boesoek* en *t. toeri*, stinkrat, muskusrat; *t. padi*, veldmuis; *t. tanah*, landrat, H. Abd. 230; *t. ambang boelan*, spitsrat; *t. moendoek*, e. s. v. groote huisrat; *kikir ekoer tikoes*, e. lange ronde vijl. Zie ook bij *akar*.

تيكڠ **tèkong**, zie *topèkong*.

تيكل **tikal**, I. e.s.v. gebak, vervaardigd van kleefrijst.

II. Siameesche zilveren munt, ter waarde van *f* 1.60

تيكم **tikam**, steek met e. scherp voorwerp, wapen, naald, doorn enz.; *tikam mèmboenoeh*, doodsteek, H. T.;

měnikam, steken, prikken met een wapen of scherp werktuig; doodsteken, overhoop steken; schieten met knikkers of geld in e. kuiltje of naar iets; *měnikam-měmboenoeh*, verwonding en doodslag, Oend. Djambi; *m. kabawah*, over den kop gaan van een vlieger, schootgaan; *m. lěpas*, met een harpoen of iets puntigs naar iets werpen; *m. těpat*, loodrecht naar beneden steken; *m. toeding*, schuin naar beneden steken; *m. lansar*, horizontaal langs den grond werpen, b.v. met e. looden schijf; *ditikam sěngat*, door e. angel gestoken, Ibr. b. Chas.; *tikam djědjak*, stikken, e. s. v. naaiwerk, M.; *měnikamkan děngan gadingnja*, met zijn slachttanden doorsteken, v. een olifant, B. Ramp. bĕs. p. 30; *běrtikam*, e. tweegevecht op de kris houden, aan het steken zijn; *pěrtikaman*, hellebardiers, lansknechten.

تيكو **tikoe,** e. s. v. vogel, Abd. sch. wrdb. maar welke? mogel. *tioeng*. Zie ald.

تيكو **teko,** zie *tehko*.

تيكه **tekoh,** pakhuismeester; supercarga.

تيكي **tike,** Jav. balletje bereide opiüm, één pijpvulling; ook e. s. v. aardaker.

تيك **tiga,** drie; *tiga bělas*, dertien; *těngah tiga bělas*, dertiendehalf; *tiga poeloeh*, dertig; *měniga*, de derde zijn, b.v. *sang měniga*, bijnaam van *sěri těri Boewana*, omdat hij de derde zoon was van Sang Sěpoerba; *měniga-hari*, een doodenmaal houden drie dagen na iem. overlijden; *katiga*, de drie, ten derde; *tiga-tiga*, alle drie; *jang katiga*, de derde; *katiganja*, met hun drieën; *sapěrtiga*, een derde; *sapěrtigaän*, een derdedeel; *sapěrtigaän malam jang achir*, het laatste derdedeel van den nacht, S. Dz.

تيكي **tigi,** zie *měntigi*.

تيل **tela,** I. pandeksel van een geweer; vat, bak, pot = *běkas*.

II. Jav. duidelijk, klaar.

تيلر **tilar,** Jav. verlaten; *tilaran*, nalatenschap, erfenis.

تيلر **teloer,** gebrekkig, krom v. de spraak, nam. enkele klanken verkeerd uitspreken; zie *pelat*.

تيلڠ **teling,** schuin v. het hoofd, scheef van den nek, hellend, ook van een huis, op één oor; van een hoed of ander hoofddeksel, b.v. *teling tjapjau, toetoep pajoeng*, de hoed op één oor en de zonnescherm neer, C. en S.

تيلق **tiliḳ;** *měniliḳ*, aandachtig gadeslaan, waarnemen, ook verborgen dingen zien, waarzeggen, b.v. *ija koenoen pandai měniliḳ*, hij is bepaald knap in het zien van verborgen dingen, Pěl. Abd. 9. Voorts ontzien, eerbiedigen, in gunst neerzien op; *měniliḳ děngan karidlaännja kapada sěgala machloḳnja*, in gunst op al zijne schepselen nederzien. Ook met belangstelling inzien of onderzoeken, b.v. een boek. Pěl. Abd. 71; *minta ditimbang baïk-baïk děngan tiliḳ*, verzoekt in gunstige overweging te nemen, M.; *djahat tiliḳnja*, zijn blik is boos, d. i. il a le mauvais oeil.

تيليك **tilik** = *tiliḳ*.

تيلم **tilam,** slaapmatras, bultzak.

تيلن **telan,** I. e.s.v. kleine aardwormen; *ikan telan*, e.s.v. wormachtigen visch.

II. e.s.v. maagpijn bij zeer kleine kinderen = *bisa hati* bij oudere personen.

تيمر **timoer,** het Oosten; *timoer laoet*, N.O.; *timoer mènĕnggara*, O.Z.O.; *timoer samata oetara*, O.N.O. Zie ook *toenggara.*

تيمڠ **timang;** *mĕnimang*, opgooien en weer vangen, eigenl. zonder los te laten; wiegend op de handen op en neer bewegen van een kind, een lans enz. drillen, troetelen, stoeiend spelen; *djikalau batoe jang bĕsar-bĕsar ataw goenoeng, maka dapatlah di timang-timang djoega*, zelfs met groote rotsen of bergen kon hij op die wijze spelen; *timangan*, dat wat men troetelt, waarmede men solt, speelpop, kind bestemd voor troonopvolger; *nama timangan*, ook alleen *timangan*, troetelnaam voor een kind; *ditimangkannja kami koedjoer*, zij dreigden ons drillend met de speer, M. S.; *bĕlom bĕranak tĕlah ditimang*, Sprw. de huid verkoopen vóór men den beer geschoten heeft.

تيمن **timoen,** augurk, komkommer; zie *mĕntimoen* en *hantimoen.*

تيمو٢ **timoe-timoe,** van rechtswege; *mĕnang timoe-timoe*, van rechtswege winnen; *alah timoe-timoe*, van rechtswege verliezen, vergelijk ook Matthes over de ādats der Makassaren, p. 35.

تيمه **timah,** tin, lood, zink, onderscheiden in: *t. poetih*, tin; *t. hitam*, lood en *t. sari*, zink; *timah nipis*, theelood; *timah* is ook een tinnen muntje van $^1/_{10}$ duit waarde; *ikan timah-timah*, e.s.v. eetbaren zoutwatervisch met fijne witte schubben.

تين **tian,** buik, inz. v. een zwangere vrouw; *mandi tian*, buikbaden, eene plechtigheid op de helft der zwangerschap.

تينڠ **tenong,** e. s. v. platronde doos met deksel van vlechtwerk, gebruikt tot overbrenging van spijzen enz. en tot berging van een en ander.

تيوس **tiwas,** het onderspit delven, onderdoen, het tegen iemand afleggen; *tiwas pĕrangnja*, overwonnen in den strijd; *tiwas olih*, onderdoen door; *tiwas olih kasaktiannja*, het opgeven tegen (door) zijne bovennatuurlijke krachten; *tiwas daripadanja*, voor hem onderdoen, het afleggen; *mĕmbĕri tiwas*, maken dat iemand het opgeven moet.

تيومن **tioeman,** naam van een eilandje in de straat van Singapoera, waarop veel *ambalau*-boomen voorkomen, vandaar dat deze ook wel *pohon tioeman* worden genoemd.

تيه **teh,** Chin. thee; *ajar teh*, gezette thee; *daoen teh*, de thee als handelsartikel.

تيه **tiah,** Arab. woestijn; *attiah*, de woestijn van de omzwerving der Israëlieten, ook *padang tiah* genoemd.

ث Tha

ثابت **tsábit,** Arab. vast, onbeweeglijk; *mĕntsábitkan*, vaststellen;

mĕntsábitkan dāwanja, hun rechtsvordering klem bijzetten, bewijzen, geldig maken; *tiadalah tsábit dihati beta*, voor mijn gemoed is het niet bepaald uitgemaakt.

ثابته **tsábitah,** Arab, een vaste ster.

ثاني **tsáni,** Arab. tweede, dubbel.

ثامسطيس **tsámisṭioes,** Psamméticus.

ثبت **tsabat,** Arab. vast, bestendig.

ثعلب **tsālab,** Arab. vos.

ثقة **tsiḳat,** Arab. trouw, vertrouwen; vertrouwd vriend.

ثقل **tsiḳal,** Arab. last, gewicht, zwaarte.

ثلاثا **tsalátsá,** Arab. de derde dag der week; hiervan *hari sĕlasa*, Dinsdag.

ثلج **tsaldjoe,** Arab. sneeuw.

ثم **tsoemma,** Arab. daarna, voorts, wijders; *amin tsoemma amin*, amen, ja amen!

ثناء **tsana',** Arab. lof, b. v. *bĕriboe-riboe tsana' dan sjoekóér*, duizendmaal lof en dank. H. Atj.

ثواب **tsawáb,** Arab. belooning, vergelding, inzonderheid in de andere wereld voor goede werken.

ج Jim

جاب **djaba,** Jav. buiten; behalve.

جابت **djabat,** ook *djawat*, met de hand vatten; *mĕndjabat*, iets met de hand vatten, behandelen, uitoefenen, voeren; *bĕrdjabat tangan*, elkaar de hand geven, zoowel op europeesche als inlandsche wijze, ook de hand vatten; *bĕrdjabat salám*, elkander groeten, N. Moeh.; *mĕndjabat dajoeng*, de riemen grijpen, aanvatten; *m. karadjaän*, het rijksbewind voeren; *m. nĕgari*, het Rijk besturen; *m. kaïn badjoenja*, voor zijne kleeding zorgen, daaraan de hand houden, Noer Moh.; *djabatan* en *djawatan*, bediening, ambt, ook ambtelijk, wat bij het ambt behoort, b.v. *pĕkĕrdjaän djabatan*, ambtsbezigheden; *pajoeng djabatan*, ambtszonnescherm, die aan den rang past; ook = *oepatjara*, staatsie, b.v. *toembaḳ djabatan*, statielans, Ind. Poet.; *mĕmbawa djabatan* = *mĕmbawa oepatjara; pĕndjabatan*, tastzin, gevoel, M. Van *djabat* komt ook *djambatan*, Zie ald.

جابغ **djabang,** tapstoel voor een vuurwapen, v. d. W. Zie *tjagaḳ*.

جابغ **djaboeng,** e. s. v. lijm, vervaardigd uit den afval van gambir en gebruikt om het lemmer van messen, krissen enz. in het handvatsel of gevest vast te zetten. Zie ook *djĕboeng*.

جباغن **djabangan,** Jav. e. s. v. puitaal.

جابق **djabaḳ,** zie *djĕbaḳ*.

جابل **djabil** = *boewah pĕlir*, zie ald., C. en S.

جات **djata,** zie *djati* II.

جاته **djatoh,** vallen, neerkomen, belanden, terechtkomen, bankroet gaan, geraken, strekking, bedoeling; *djatoh sakit*, ziek worden, tomber malade, ziek komen te liggen; *djatoh kamari*, hier belanden, Prab. Dj., Sadj. Mal. p. 45; *matahari djatoh*, de ondergaande zon, Facs. 58; *djatoh harga*,

dalen van den prijs; *kĕdai soedah djatoh*, een winkel die bankroet is; *djatoh hati àkan*, verslingerd of gecharmeerd raken op, ook deernis hebben met; *djatoh ka-atas*, gelukkig worden, v. d. Tn.; *djatoh kasih akan*, verliefd raken op; *djatoh mata*, het oog toevallig vestigen, laten vallen op; *djatoh mati kadalam hati*, ingang vinden en beklijven in het hart; *kalau bagitoe djatohnja*, als het die wending neemt, als het daarop neerkomt; *djatoh kapada pĕkĕrdjaän doesta*, het komt op leugens neer; *djatoh kabawah angin*, beneden den wind vallen van een vaartuig; *daoennja djatoh mĕlajang, boewahnja djatoh kapangkal*, het onnutte stuift weg, wat nut doet blijft over, Sprw.; *djalan itoe bĕtoel djatoh ditĕngah kampoeng*, die weg liep juist op het midden van de buurt uit; *barang dimana pon akoe djatoh*, waar ik ook belande; *apakah djatohnja kapada kita*, in welke betrekking staat dat tot ons; *kamana djatohnja kata itoe*, wat is de bedoeling van dat gezegde, v.d.Tn.; *djatoh sabidji satoe sen*, dan komt het stuk te staan op een cent; *djatoh bangoen*, met vallen en opstaan; *mĕndjatohkan*, laten of doen vallen, b.v. *mait itoe didjatohkan kadalam laoet*, dat lijk liet men in zee vallen, zette men overboord; *mĕndjatohkan dirinja kadalam api*, zich in het vuur werpen; *mĕndjatohkan ḥoekoem*, een vonnis vellen, Ind. Poet.; *mĕndjatohkan nĕgari*, den val veroorzaken van een stad of land; *mĕndjatohkan djĕrat*, een strik werpen, Hik. Dewa Indra Mĕng., Sj. Mans. Sj. Goemp.; *kadjatohan*, iets dat valt op z. krijgen, daardoor getroffen worden; *kadjatohan hati*, terneergeslagen, verslagenheid des gemoeds, F. Zie ook bij *boelan*.

جاتي **djati,** I. *pohon djati*, de naam̃ van een welbekenden boom, tectonia grandis of teakboom, welks hout overeenkomt met ons eikenhout.

II. Skr. echt, wezenlijk, waar, onvervalscht, zuiver, oorspronkelijk; *orang mĕlajoe djati*, een echte Maleier; *nĕgari jang djati*, de eigenlijke stad, b.v. *disoela ditĕngah nĕgari jang djati*, werd gespiest midden in de eigenlijke stad, Ibr. b. Ch.; *sadjati*, de juiste of eigenlijke, van een persoon, b.v. *djikalau radja hĕndaḳkan sadjatinja itoe, mĕlainkan ajah inilah jang sadjatinja mĕmĕrentahkan tanah djohor*, als de Vorst de rechte man wil hebben, dan is vader hier de rechte man om het rijk Djohor te besturen. *sadjatinja pasaḳ manah*, de oorspronkelijk eenig rechthebbende. H. Riau I p. 7.

جاج **djadja;** *bĕrdjadja*, koopwaren rondventen; *mĕndjadjakan*, iets rondventen; *djadja-djadjaän*, allerlei koopwaren, die rondgevent worden; zie ook *djadjah*. Deze beide woorden komen met dezelfde opgaven ook in het Jav. voor.

جاجت **djadjat,** nagemaakt, onecht.

جاجر **djadjar,** rij achter elkander, ook vore, groef, Mĕn., *mĕndjadjar*, voren maken; *bĕrdjadjaran*, in rijen;

mĕndjadjar-djadjar, in rechte lijnen heen en weder met den ploeg werken op de rijstvelden, Pad. bovenl.; *pĕndjadjar toewas*, twee rijen stokken, fuikvormig aan weerskanten v. een vischstaketsel geplaatst. Zie ook *bandjar*, *djedjer* en *deret*.

جاجه **djadjah**; *mĕndjadjah*, rondreizen, bereizen, afreizen, inz. om handel te drijven; *djadjahan*, omstreek, environs, gewest, streek die afgereisd kan worden; *mĕndjadjahi hoetan rimba*, bosch en woud afreizen, Mes. Kag.; *pĕndjadjah*, marskramer, rondtrekkend koopman.

جاد **djadi**, zie جادي.

جادم **djadam**, I. e. zwart extract van aloë, dat in de geneeskunde gebruikt wordt; e. zwart metaalmengsel, waarvan men platen maakt voor buikgordels. Mĕn. e. gordel, in vroeger tijd door de hoofden gedragen; de buikplaat ervan; volg. Tug. Siam.

II. de Japansche sakki.

III. Arab. gesneden, afgezet, een van de redenen voor echtscheiding volgens de Oend. Zie جدم.

جادي **djadi**, worden, iets zijn, geboren worden, geboorte, ontstaan, tot stand komen, groeien, gelukken, gedijen, doorgaan, geschieden, voldoende zijn; zoodat, zoo gebeurde het dat; *djadi toewa*, oud worden; *ija djadi pĕnghoeloe*, hij is het opperhoofd. (Mĕn. *malam mĕndjadi radja, siang mĕndjadi boedak*. Raadsel: antwoord kaars- of lamplicht); *apa djadi hâl kita*, wat zal er van ons worden? *ija djadi di Malaka*, hij is te Malaka geboren; *hari djadinja*, zijn geboortedag; *maka djadi soeatoe pĕrsĕlisihan*, zoo ontstond er een geschil; *djadilah*, het geschiede, het zij zoo, het is voldoende, dat kan wel gebruikt worden; *bagitoe tiada akan djadi*, zoo zal het niet gaan of gelukken. (Mĕn. *bĕrdjadi-djadi bĕkĕrdja*, druk in de weer zijn); *mĕndjadi*, meestal = *djadi*, ook tieren, gedijen van planten en visschen; *mĕndjadikan*, doen worden, doen ontstaan, scheppen; *Toehan jang mĕndjadikan dia*, de Heere die hen schiep; *mĕndjadikan dirinja garoeda*, zich in e. griffoen veranderen; *mĕndjadikan kĕrdja*, werk maken, b.v. als er geen werk is; *mĕndjadikan bĕsar*, vergrooten, b.v. *kalau orang laïn mĕmboewat sĕdikit djahat sadja,didjadikan bĕsar*, als een ander maar een weinig kwaad doet, dan wordt dat vergroot; *kadjadian*, wat geworden is, schepsel, wezen, het ontstaan, wording: *djadi-djadian*, e. s. v. spook, iemand die de gedaante van een dier, inz. van een tijger, kan aannemen; ook gewaand, schijnbaar, b.v. *lanang djadi-djadian*, iemand die de gedaante van e. man slechts heeft aangenomen of gekregen, gewaande man, schijnbaar een man, Pr. Dj.; *tiada djadi apa-apa*, dat maakt niets uit; *pĕrkara itoe tiada djadi*, die zaak gaat niet door. Mĕn. *tiada bĕrkadjadian*, niet doorgaan van een koop tusschen partijen.

جار **djara**, Skr. *ârâ*, houtdrilboor, ook een zaagje om iets uit te hollen, v. d. W.; klein boorijzer, Br.K.,

els, Max. groote boor; *mĕndjara*, uitboren, b.v. eene krisscheede; *djara-atap*, groote ijzeren naald om bij de dakbedekking de *idjoeḳ* of *ilalang* door te steken, v. d. Tn.

جارس **djaras**, gemaakte tros, bundel; *mĕndjaras*, een tros van iets maken, tot een tros vereenigen, ook overdrachtelijk van personen, b.v. *siti jang baïk paras, dihadap hambanja bagai didjaras*, een juffrouw met goed gelaat; zij was omringd door hare bedienden, alsof er e. tros v. gemaakt was, Sj. Har. en Sult. Jah.

جارڠ **djarang**, zelden, zeldzaam, schaarsch, ijl, wijd uit elkander, dun gezaaid of geplant, spaarzaam, weinig; *kaïn djarang*, los geweven stof; *ajaḳ djarang*, grove zeef; *ramboet djarang*, dun geplant hoofdhaar; *mĕnaboer djarang*, dun zaaien; *djarang gigi*, e.s.v. eetbaren zoutwatervisch, zoo genoemd omdat zijne tanden wijd van elkander staan; *djarang dapat*, zelden te verkrijgen, zeldzaam; *mĕndjarangkan*, verwijden, iets wijder uiteenzetten, uitdunnen; *mĕndjarangkan pagar jang rapat*, een dichte omheining meer opening geven, *mĕndjarangkan gigi*, de tanden opzij uitvijlen.

جارڠ **djaring**, e. s. v. groot net, zoowel voor het vangen van visch als van groote landdieren; *dj. bataḳ*, zulk een net met schelpen tot zinkstukken; *djaring hanjoet* of *dj. pĕngirik*, treknet, v. d. Tn.; *dj. dawai*, traliewerk of gaas van metaaldraad; *ikan djaring*, e. s. v. zoetwatervisch, dien men in vijvers teelt; *djaring-djaring*, wat op een net gelijkt, enternet, rechtopstaande palissaden, gaas of traliewerk van metaaldraad; *mĕndjaring*, met zulk een net visschen; *mĕndjaring bĕlanaḳ dan rapang*, met een groot net op bĕlanaḳ en rapang visschen. Zie ook *djĕring*.

جارق **djaraḳ**, I. onderlinge afstand, tusschenruimte, straal van een cirkel; *mĕndjaraḳ*, uit elkaar en van elkaar doen; *bĕrdjaraḳ*, van elkaar zijn, tusschenruimte hebben, gescheiden zijn, z. verwijderen, afzonderen; zie *saraḳ* en *djaoeh*.

II. e.s.v. boom, ricinus communis; *dj. pagar*, een soort, die voor heggen wordt gebruikt en welks vruchten zeer giftig zijn, gegeten, veroorzaken zij eene ziekte, die in alle deelen op cholera gelijkt; *dj. tjina* of *dj. bĕnggala*, de palmae christi of de soort die de kasterolie levert; *minjaḳ djaraḳ*, olie uit de vruchten van de *djaraḳ-pagar*, alleen voor branden geschikt; *minjaḳ djaraḳ bĕnggala*, de kasterolie. Volg. d. l. Cr. *dj. tjina*, Jatropha multifida; *dj. goerita*, Ricinus speciosus; *dj. pagar*, Curcas purgans.

جارم **djaram**, verkoelend vocht om het hoofd nat te maken of te betten; *mĕndjaram*, met koud water of iets anders het hoofd nat maken, betten; *djaram-djaram*, de Pavetta indica, d. l. Cr. Zie ook *djĕram* en *djĕloem*.

جارم **djaroem**, naald, wijzer van een uurwerk, puntige figuur op een kompasroos, die de streken aanwijst, en wel *dj. pandjang*, een heele streek

of $^1/_{32}$ van den omtrek en *dj. pandak*, een halve streek of $^1/_{64}$ van den omtrek; *dj. tjoetjoek*, borduurpriem; *dj. pĕnjĕmat* en *dj. pĕngĕlat*, speld = *pĕniti*, Max.; *dj. bilang*, naald met een uitgescheurd oog onder eene hoeveelheid nieuwe naalden, waarmede tooverij gepleegd wordt; *dj. soelam*, borduurnaald; *dj. tisik*, stopnaald; *dj. karoeng*, paknaald, zeilnaald; *lobang djaroem*, het oog van een naald; *liang djaroem*, de gaatjes, door een naald geprikt; *djaroem-djaroem*, e.s.v. heester met kleine, roode prikkelend smakende bladeren, die in de geneeskunde worden gebruikt; *roempoet djaroem*, e.s.v. plant met fijne bladeren, pavetta indica; *mĕndjaroem*, enkele grijze haren krijgen; *djaroeman* en *pĕndjaroeman*, koppelaar, koppelaarster, in het Jav. bemiddelaar, bemiddelaarster.

جاره **djarah,** I. *mĕndjarah*, doorzoeken om buit te vinden, uitspeuren of zoeken wat van zijn gading is; buitmaken, rooven; *mĕndjarah-rajah*, rooven en plunderen in den oorlog; *djarahan*, buit; *bĕrolih djarahan*, buit verkrijgen; *mata ta'bolih hĕndak mĕndjarah*, het oog kon niet uitzoeken wat van zijn gading was, Ibr. b. Ch.

II. half volwasen, half rijp, L.

جاري **djari,** vinger; *iboe djari*, duim; *djari tangan* en *anak djari* de vingers; *dj. kaki*, teenen; *dj. tĕloendjoek*, de wijsvinger; *dj. mati* of *dj. hantoe* of *dj. malang*, de middelste vinger; *dj. manis*, de ringvinger; *dj. kĕlingking*, de pink; *dj. ampai*, zie ald.; *sadjari*, een vingerbreedte; *dj. lipan*, kransachtig versiersel van kokosbladeren rondom pilaren enz. bij feesten; *dj. boewaja*, e.s.v. plant, waarvan de knollen in de geneeskunde worden gebruikt.

جاريه **djarijah,** I. Arab. overvloedig, van goede werken.

II. Arab. meisje, dienstmaagd.

جاس **djasa,** dienst aan een meerdere, nuttig werk, verdienste, verdienstelijk; *djasa tangan*, handdiensten; *mĕmbalas djasa tangannja*, zijne handdiensten beloonen, M. *bĕrboewat djasa*, dienst doen; *hĕndak bĕrdjasa*, zich verdienstelijk willen maken; *oewang djasa*, pensioen; *bĕrolih djasa*, verdiensten verwerven; *djasa*, ook dienst, gebruik v. e. gereedschap of werktuig, b.v. *hilang djasa bĕlioeng, timboel djasa rimbas*, gaat de dienst van den dissel verloren, dan komt de dienst van den hak naar voren, Sprw. C. en S.; zie ook *pahala*.

جاڠت **djangat,** opperhuid, dunne oppervlakte van iets, bast, vel; *dj. tali tamboer*, de riempjes om de trom te spannen; *dj. salerang*, opperhuid; *makan djangat*, doodarm; *tahan djangat*, e. s. v. tooverformulier om onkwetsbaar te maken; *tinggal djangat pĕmĕloek toelang*, broodmager, uitgeteerd, v. d. Tn.; *tĕbal djangatnja*, zijn huid is dik, hij is ongevoelig; *kĕras djangatnja*, zijn huid is hard, d. i. hij is onkwetsbaar; *kĕrismoe tiada mĕrĕtas djangat*, uw kris schramt de opperhuid niet; *mĕndjangat*, van de opperhuid ontdoen, b.v. rotan, door die

tusschen twee mesjes door te trekken; ook metaaldraad trekken door een trekijzer; *pĕndjangat*, die twee mesjes; *papan djangat* of *bĕsi djangat*, dat trekijzer, nam. een plaatje met gaatjes van verschillende wijdte.

جاڠق **djangak**, losbandig, ongebonden, liederlijk, straatroofplegend; Mĕn. ontuchtig v. vrouwen; *mĕndjangak*, losbandig handelen, zich liederlijk aanstellen.

جاڠن **djangan**, I. wordt gebezigd tot vorming van de verbiedende wijze van spreken: mag niet, laat niet, dat niet, wordt dikwijls gevolgd door het Ww. zonder *mĕ; soepaja djangan*, opdat niet; *djangan tidak*, het mag niet niet zijn, d.i. het moet volstrekt; *ta'kan djangan*, het moet volstrekt; *djangan dikata lagi*, spreek daarvan niet meer, laat ons daarvan maar zwijgen; *masoekkah akoe ataw djangankah*, zal ik binnenkomen of niet; *djangankan*, laat staan, gezwegen van; *djangankan mati*, *loekapon tidak*, laat staan gesneuveld, hij is zelfs niet gewond.

II. *djangan*, Jav. groente, moes, groentesoep; *djanganan*, een mengsel van verschillende soorten van gekookte groenten en gekruid met sambal, dat men ook wel rondvent. Batav.

جاڤت **djapoet**, zie *djĕmpoet*.

جاڤق **djapak**, e.s.v. plant, welks bladeren gebruikt worden als bloedstelpend middel bij de besnijdenis, Pad. bovenl.

جاک **djaka**, I. Wijziging van *djangka*, juist tijdstip, ook *pĕdjaka*, b.v. *pĕdjaka haroes*, de juiste tijd van den stroom, het hart van den stroom.

II. Jav. jongeling, = *boedjang*; *bĕrdjaka*, als jongen dienstbaar zijn.

III. de vrucht van de Artocarpus integrifolia (Morées), d. l. Cr.

جاکس **djakas**, e. s. v. plant die veel van de *mĕngkoewang* heeft en van welks lange bladeren men e.s.v. grove matten en zeilen maakt.

جاکن **djakoen**, de naam van e. wilden volksstam in de binnenlanden van het schiereiland Malaka; Mĕn. strottenhoofd, adamsappel.

جاݢ **djaga**, wakker, wakend, ontwaken, ontwaakt; *djaga daripada tidoer*, uit den slaap ontwaken; *orang djaga*, iemand die wakker is, dus waker, wacht; *roemah djaga*, wachthuis; *djaga bela*, Jav. de openbare scherprechter, lett. waker voor de bloedwraak; *antara tidoer dan djaga*, tusschen slapen en waken; *mĕndjaga*, waken, de wacht houden, bewaken; *pĕndjaga*, waker, wachter, bewaker, ook middel om wakker te blijven; *pĕndjaga kĕbon*, bewaker v. e. tuin, lbr. b. Chas.; *djaga-djaga*, wacht; *bĕrdjaga-djaga*, voortdurend waken, 's nachts opblijven, de toebereidselen voor een groot feest maken, wat men 't liefst bij nacht doet en, aangezien dit voor het volk het voornaamste van het geheele feest is, zoo beteekent het bij het volk ook feestvieren; *tĕrdjaga*, toevallig wakker worden, b.v. *maka poetĕri pon tĕrdjagalah*, de prinses nu werd toevallig wakker; *kadjaga-djagaän*, slapeloosheid; *pĕr-*

djagaän, de toebereidselen voor een feest, het feestvieren; *maka pĕrdjagaän itoepon gĕnaplah sapoeloeh hari sapoeloeh malam*, en nu waren de tien dagen en de tien nachten v. het feest voleindigd. M.

جاکت **djagat,** Skr. de wereld, het heelal; *sadjagat*, de geheele wereld.

جاکر **djagoer,** lichamelijk buitengewoon ontwikkeld voor den leeftijd; *pĕndjagoer*, de naam van het heilige groote kanon te Batavia; zie *bagoer*.

جاڠڠ **djagoeng,** turksche tarwe, maïs; *dj. linting*, e.s.v. koekjes, oliebollen ter grootte van een kaatsbal; *mĕndjagoeng*, z. als maïskorrels voordoen, van pokken, of tanden die op het doorkomen zijn.

جاکل **djagal,** I. in 't klein verkoopen uit een winkel. Mĕn. *djagal kĕtjik*, handel in snuisterijen, handel in het klein zooals de marskramers; *djagal moeda*, handel in vruchten en in andere zaken, die spoedig aan bederf onderhevig zijn; *dj. kĕras*, handel in waren, die lang bewaard kunnen worden, ook die koopwaren zelf; *dj. masak*, handel in eet- en drinkwaren, die waren zelf; *djagalan*, kleine koopwaren; *bĕrdjagal pĕtai hĕmpa*, fig. praatjes vertellen, praatjes voor de vaak houden.

II. Jav. slager, slachter; *pĕdjagalan*, slagerswinkel, slachterij, abattoir.

جاکو **djago,** Jav. haan.

جال **djala,** I. Skr. werpnet; *dj. balang-balang*, de grootste soort van werpnet; *dj. rambang*, werpnet dat daarop in grootte volgt; ook e.s.v. ijzeren draaibassen, waarmede men blikken doozen schiet, waaruit de kogels zich als een werpnet in het rond verspreiden; *dj. oedang*, werpnet om op garnalen te visschen; *dj. oerai*, ook *djĕloerai*, e.s.v. koekjes in den vorm van een net; *dj. koetai*, e.s.v. pasteitjes of koekjes, gevuld met gehakt; *djala-djala*, al wat op een net gelijkt, net voor vruchtboomen, netfranje aan bedgordijnen, het netvlies, hartvlies, pericordium; *pĕrboewatan djala-djala*, netwerk, enz.; *mĕndjala*, met een werpnet visschen; *pĕndjala*, visscher met een werpnet.

II. zie *djĕla* II en *djitah*.

جالر **djalar;** *mĕndjalar*, kruipen van dieren en planten, zoowel over den grond als omhoog langs een stok enz.; *binatang jang mĕndjalar*, kruipende dieren; *pĕndjalaran*, stok, waarbij een plant opklimt, boonestaak, tuinstok, erwtenrijs; *bĕrdjalaran*, rondkruipen, rondscharrelen van velen, b.v. een troep varkens, Pel. Abd.; *pokok mĕndjalar*, klimplant.

جالر **djalĕr,** Jav. mannelijk = *laki-laki*.

جالر **djaloer,** I. schuitje of kano, nog kleiner dan de *kolik*, vervaardigd van een uitgeholden boomstam; ook een platte kiel van een grooter vaartuig uit zulk e. boomstam vervaardigd.

II. streep van eenige breedte, zooals b.v. op de Amerikaansche vlag, reep, vore; *bĕrdjaloer*, gestreept, b.v. *bandera amerikan bĕrdjaloer*, de Ame-

rikaansche vlag is gestreept; *boenga bĕrdjaloer*, gestreepte figuren, Sj. Madli. Zie ook *ladjoer* en *aloer*.

جالر **djalir,** vloeien door iets heen; *pĕndjaliran*, goot waardoor het gesmolten metaal loopt; zie *alir*.

جالس **djális,** Arab. zittend, gezeten.

جالڠ **djalang,** verwilderd, afgezworven v. d. troep, rondzwervend; *djadi djalang*, verwilderen; *karbau djalang*, wild geworden buffel; *pĕrĕmpoewan djalang*, zwervende vrouw, straathoer. Het zal wel met *djalan* in verband staan en looperig beteekenen. Zie ook *djĕlang*.

جاليڠ **djaling,** I. = *djaring*, zie aldaar.

II. Zie bij *djoelang*.

جالق **djalak,** e. s. v. vechthaan, zwart met groenen gloed; ook strijdlustig. Mĕn. id. met gelen snavel en gele pooten; *hamba djalak bĕnar dinĕgari ini*, ik sta in deze streek bekend als de bonte hond, v. d. Tn.

جالوق **djaloek,** I. Zie *mangkok*.

II. Jav. vragen, verzoeken. Zie *djĕloek*.

جاليک **djalik;** *tikar djalik*, e.s.v. rotanmat.

جالن **djalan,** weg, pad, gang, gaan, handelwijs, middel, gelegenheid voor iets, aard; *dj. raja* en *dj. bĕsar*, de groote of heerweg; *dj. tĕkan*, een betreden pad; *djalan bĕhasa*, de aard der taal, ook het taaleigen, de stijl; *dj. matahari*, de loopbaan der zon; *dj. boewah manggis*, de aard van de manggisvrucht; *dj. pĕrgi-datang*, de weg waarlangs men passeert; *dj. sĕlaloe*, regelmatig, geregeld; *dj. hoetang*, datgene, wat als wederdienst gedaan moet worden of wat men, volgens de ādat, als vergelding verplicht is te doen, v. d. Tn.; *dj. simpangan*, zijweg, pad dat van den grooten weg afleidt; *dj. pĕrĕmpatan*, kruisweg, viersprong, quatre-bras; *ditĕngah djalan*, onderweg, halverwege; *pĕrtĕmoean djalan*, samenkomst van twee of meer wegen; *sapandjang djalan*, den geheelen weg langs of over; *pada djalan Allah*, tot godsdienstige doeleinden, in den dienst Gods; *mĕntjĕhari djalan*, de gelegenheid zoeken, H. Abd. p. 100; *bĕrdjalan*, loopen, gaan, op weg zijn, op weg gaan, vertrekken; *bĕrdjalan kapada djalanmoe*, ga gij uws weegs, H. Gr.; *orang berdjalan ditanah*, voetvolk, infanterie, N. Moeh.; *bĕrdjalan darat*, over land gaan; *b. kasana kamari*, heen en weder gaan, af en aan gaan, ginds en her gaan, her- en derwaarts gaan; *pantas bĕrdjalan*, vlug loopen, snel gaan; *b. sĕmoet bĕriring*, achter elkander gaan zooals de mieren, d. i. een voor een; *b. bĕrangkap*, paarsgewijze, d. i. twee aan twee gaan; *bĕrdjalan timpang*, mank gaan, kreupel zijn; *bĕrdjalan bĕrtindih*, in gesloten gelederen voorttrekken, M. *bĕrdjalan kaki*, te voet gaan; *b. kareta*, per as gaan; *b. dĕhoeloe*, vooruit gaan; ook fig. 't eerst sterven, Prab. Dj.; *b. mana sapĕrgi-pĕrgi kakinja*, gaan waar zijne voeten hem ook heen voeren, Prab. Dj.; *bĕrdjalan-djalan*, wandelen; *dĕ-*

ngan djalan, bij wijze; *sadjalan*, van denzelfden weg; *saoedara sadjalan djadi*, broeder of zuster van dezelfde moeder; *mĕmpĕrboewat djalan*, als een middel gebruiken, b.v. *maka dipĕrboewatnja djalan daripada raden Galoeh*, hij gebruikte de princes als middel daarvoor. Boeng. ramp. bĕs. p. 118, *mĕndjalankan*, doen marcheeren, in gang brengen, ten uitvoer brengen; *mĕndjalankan oewang*, geld uitzetten; *mĕndjalankan djalan kabadjikan*, het pad der deugd doen bewandelen; *mĕndjalani*, begaan, bereizen, beoefenen, loopen op, een wandeling maken door, o. a. door tentoongestelde voorwerpen, b.v. *mari kita mĕndjalani kabĕsaran indĕra poetĕra didalam lantjang ini*, komaan, laat ons eene wandeling doen door de luisterrijke zaken van I. P. in dit vaartuig; *orang sapĕndjalan*, meeloopers bij een optocht of begravenis, Facs. 62; *pĕrdjalanan*, gang, voortbeweging, reis; *pĕrdjalanan dan kalakoewan*, H. Abd. 540, handel en wandel; *tiga hari pĕrdjalanan djaoehnja*, drie dagreizen ver; *pĕrdjalanan tiga djam*, drie uren gaans.

جالن **djalin,** tegen elkander gebonden of geregen van lange smalle voorwerpen, zoodat op die wijze een vlak gevormd wordt; *tikar djalin*, een aldus vervaardigde mat; *mĕndjalin*, aldus rijgen of binden; *ramboet didjalin hantoe* of *r. didjalin sang kĕlĕmbai*, hoofdhaar dat sterk verward in elkander gegroeid is, e.s.v. poolsche vlecht; *bĕrdjalin-djalin dĕngan*, verwikkeld, verward in, b.v. *maka rantai sĕloekoengnja itoepon bĕrdjalin-djalin dĕngan tjoḳmarnja*, zijn knots was verward of verwikkeld in de ketting van zijn schild, Am. Hamz.; *pĕndjalin*, bindmiddel om op die wijze voorwerpen aan elkander te hechten en vandaar dat op Java de rotan aldus heet.

جالو **djaloe,** Jav. hanespoor.

جالي **djalai,** I. e. s. v. eetbaren zoutwatervisch.

II. = *gralai*, galei, groot vaartuig, dat geroeid wordt.

جلي **djali,** I. Arab. klaar, duidelijk, schitterend; *tĕrdjali*, voor het Ar. تجلى, verklaard door goddelijke ingeving, zoo ook Ibr. b. Chas.; uitstekend; *sĕlaloe tĕrdjali dĕngan Toehannja*, steeds in intiemen omgang met den Heer, R. Ch.

II. in *djali boet*, barkas; het Eng. jolly boat, een jol, v. d. Tk.

جالينوس **djalinoes,** Arab. Galenus, Mak. R. pag. 12.

جام **djám,** Perz. zie جم.

جامور **djamoer,** Jav. schimmel, champignons, paddestoel; *djamoerrĕn*, beschimmeld; zie ook *djĕmoer*.

جامع **djámī,** Arab. algemeen, alomvattend, wat een verzameling vormt, een groote moskee, waarin de Vrijdagsdienst gehouden wordt, kathedraal.

جامغ **djamang,** voorhoofdplaat, ter versiering gedragen.

جامغ **djamoeng,** toorts, Sw.

جامق **djamaḳ,** van het Ar. جمع, gewoonte, andere natuur.

جامل **djamal;** *kadjamalan*, een

mal figuur maken, er bekaaid afkomen, ook door iets dat beneden iem. waardigheid is, zijne handen aan iemand vuil maken, door met hem te vechten, b.v. *katanja: tiada akoe maoe bĕrlawan dĕngan ĕngkau; kadjamalan akoe*, zeggende: met jou wil ik niet vechten; ik zou een mal figuur maken, Pr. Dj.

جامن **djaman**, verb. van het Ar. زمان, zie ald.; *mĕmboewat djaman*, époque maken, v. d. W. namel. door het geven van groote feesten.

جامن **djamin**, verb. van *zamin*, Hind., zekerheid, borg, borgtocht in rechten, Max., Sw. en d. l. Cr.

جامو **djamoe**, I. onthaal, gast; *bĕrdjamoe*, gasten hebben, een gastmaal geven, feestvieren; *bĕrdjamoe makan*, feestvieren met maaltijden; *kadatangan djamoe*, onverwachts gasten krijgen, door bezoek overvallen worden; *soeka mĕndjamoe*, gastvrij zijn; *bĕrdjamoe-djamoean*, veel gastmalen geven, b.v. *bĕrhoetang sĕbab bĕrdjamoe-djamoean*, schuld hebben wegens het geven van vele gastmalen, M.; *mĕndjamoe makan*, een gast een maaltijd voorzetten, op spijs onthalen; *mĕndjamoeï orang*, iemand als gast onthalen; *mĕndjamoekan*, iets aan iemand als onthaal voorzetten; *pĕndjamoe*, gastheer, iemand die veel gasten heeft; *pĕrdjamoewan*, gastmaal, gastvrijheid; *dalam djamoewan radja*, de gast zijn van den Vorst, Saif Dzoel.

II. Jav. geneesmiddel; *djĕdjamoe*, meervoud.

جامه **djamah**; I. *mĕndjamah*, betasten, aanraken; ook overdrachtelijk voor huwelijksgemeenschap hebben b.v. *soedah tĕrdjamah olih*, is in vleeschelijke gemeenschap geweest met, B. R. bĕs. 227; *djamah-djamahan*, iets of iemand, die men vrij betasten kan, b.v. *maka dipĕrboewat goendiḳ djamah-djamahan*, Mes. Kag. Hiervan ook *djĕramah*, zie ald.

II. verbastering van جمع Arab. vereenigen, bijzetten v. e. lijk, b.v. *sĕhaja mati dĕhoeloe, sĕhaja minta djamah kapada radja moeda; djikalau radja moeda mati dĕhoeloe sĕhaja hĕndaḳ mĕndjamah radja moeda*. H. Riau I. p. 17, of zich in den dood vereenigen met = *bela?*

جان **djana**, I. *djana*, *djanoe*, Skr. schepsel, demon; *djana-bidjana*, geboorteplaats.

II. = *tahan* of *dĕrita?* b.v. *maka anaḳ radja kadoewa pon tiada* ترجان *kadalam api padang itoe, laloe habis dimakan api*, die beide prinsen nu konden het niet uithouden (?) in het vuur op die vlakte, vervolgens werden zij door het vuur verteerd, H. Ind. Mĕng.

جانب **djánib**, Arab. zijde, kant.

جانق **djaniḳ**, zeeëgel, zeeappel. Zie ook *ringgit*.

جاو **djawa**, javaansch; *tanah djawa* Java; *orang djawa*, javaan; *asam djawa*, tamarinde; *randa djawa*, gierst; *boenga djawa*, e. s. v. bloemdragenden heester.

جاو **djaw**, Perz. gerst.

جاوت **djawat** = *djabat; mĕndjawat*, aanvatten, aangrijpen; *pĕndjawat*,

beamte; *pĕndjawat astana*, hofbeambte; *pĕndjawat santapan*, hofmeester; *p. poewan*, drager van de vorstelijke bételkom; *djawatan*, ambt, bediening, ook de teekens van iemands rang of ambt aan het hof; *radja-radja bĕrdjawatan*, de Vorsten met de teekens hunner waardigheid, H. Boedj.; ook *pĕndjawatan*, M.R. pag. 223; *mĕndjawati oetoesan*, gezanten in plechtig gehoor ontvangen. Mĕn. *sandja bĕrdjawat dĕngan malam*, de schemering werd door den nacht vervangen, v.d. Tn. Zie ook *djabat*.

جاوق **djawaḳ** = *biawaḳ*, zie ald.

جاوه **djaoeh**, ver, verte, afstand; *dari djaoeh*, van verre, in de verte; *djaoeh malam*, diep in den nacht; *dj. pĕmandangan*, een verre blik, diep inzicht; *djaoehlah*, dat zij verre; *harga iang tĕrlaloe djaoeh*, een prijs die er in het geheel niet bij komt, dus veel te laag of te hoog is; *djaoeh pada antara kadoewanja*, stonden beiden ver van elkander, R. Chaib.; *djaoeh beḍanja*, groot is het onderscheid; *djaoeh mata mĕnĕntang*, *sapĕmandangan mata djaoehnja* en *sajodjana mata mĕmandang*, zoo ver het oog reikt, gezichtsafstand; *sapoeloeh bagai djaoehnja*, tienmaal verder, Ind. Poet.; *mĕndjaoehkan*, iets verwijderen; *mĕndjaoehkan dirinja daripada*, zich verwijderen van, z. afzonderen van; *didjaoehkan Allah*, dat verwijdere, dat verhoede God; *bĕrdjaoeh*, zich op een afstand houden; *tiada bĕrdjaoeh lagi*, zich niet meer op eèn afstand houden. H. T.; *bĕrdjaoeh-djaoehan*, om het verst, b.v. *bĕrmaïnmaïnkan panah bĕrdjaoeh-djaoehan*, schoten voor hun genoegen met den boog om het verst, I. P.; *sadjaoeh-djaoehnja*, op zijn verst; *djaoeh baoe boenga, dĕkat baoe tahi*, van verre bloemengeur, nabij drekstank, Sprw.

جاوي **djawi**, I. arab. Bijv. nw. van *djawa*, javaansch, maleisch, polynesisch; *bĕhasa djawi*, de Maleische taal; *mĕndjawikan*, in het Maleisch vertalen; *loebán djawi*, de benzoë; *anaḳ djawi pĕkan*, kinderen van Klinganeezen of Bengaleezen bij Maleische vrouwen.

II. rundvee, koe, os; *pohon djawi-djawi* = *bĕringin*, de *waringin*-boom, de heilige vijgeboom, Pad. bovenl.; ook Hik. Abd. p. 271 dus geen Mĕn. alleen.

جاه **djáh**, Perz. waardigheid, grootheid.

جاهب **djahib**, op Malaka = *djahit*, zie ald.

جاهت **djahat**, slecht, kwaad, boos, leelijk, erg; *orang djahat*, een slecht iemand, booswicht, slecht volk; *roepa djahat*, e. leelijk uiterlijk; *hati djahat*, een slecht gemoed, een boos hart; *koeda djahat*, e. paard met gebreken; *dĕngan djahat*, kwaadschiks; *dŏa djahat* en *d. kadjahatan*, vervloeking, verwensching; *mĕndjahatkan*, in een kwaad blaadje brengen, voor slecht uitmaken; *mĕndjahati*, slecht behandelen, zie de aant. bij *mĕmbaïki; kadjahatan*, kwaad, onheil, slechtheid, ongerechtigheid; *laoet*

kadjahatan, een poel (lett. zee) van ongerechtigheid.

جاهت **djahit**, naaien, het naaien; *mĕndjahit*, iets naaien, hetzij met de naald, of met pennen; *djahit-mĕndjahit*, allerlei naaiwerk, Mes. Kag.; *djahit tjara laki-laki*, op de wijze der mannen naaien, d.i. de naald recht vooruitstekende en den draad recht naar voren doorhalend; *dj. sembat*, op de wijze der kleermakers en der vrouwen, d.i. de naald naar de linkerzijde doorstekend en den draad naar rechts doorhalend, zie *sembat; dj. tindih-kasih*, twee naden of zoomen plat op elk. naaien; *dj. lilit oebi*, twee naden boven aan elkander rondnaaien; *dj. sabĕrang soengai*, overshands naaien; *dj. bĕrkia*, rijgen met een stiksteek; *dj. djĕloedjoer*, rijgen met den rijgsteek; *dj. olok*, e.s.v. open zoom; *toekang djahit* en *pĕndjahit*, naaister, kleermaker; *djahitan* en *pĕndjahitan*, het naaisel, dat, wat genaaid is of moet worden.

جاهل **djáhil**, Ar. dom, onwetend.

جاهلية **djáhilijat**, Arab. onwetendheid; *zamán djáhilijat*, de tijden der onwetendheid, nam. de tijd vóór Mohammed. Zie *ʿaalimijat*.

جاهن **djahan**, e.s.v. eetbaren zoutwatervisch, de naam van den *loengkang*-visch als hij groot geworden is, ook *adjahan*.

جاهي **djahi**, Jav. gember = *halija*.

جاي **djaja**, Skr. overwinning, zegepraal, alleen gebruikt in eigennamen, b.v. *Djaja Indĕra*, *Djaja Tjandĕra*, enz.; *djaja pĕrana*, krachtige overwinnaars, titel van krijgslieden, Pr. Dj. Zie *rana* II; ook gebr. als zegwoord, voor voorspoedig zijn in den krijg, b.v. *tahoelah ija tiada djaja pĕrangnja*, hij wist, dat hij in den krijg niet voorspoedig zou zijn, H. Asm. Pat.

جاير **djair**, Ar. onrechtvaardig, tyranniek, gewelddadig, onbillijk.

جائز **djaïz**, Arab. geoorloofd, aan iemands keuze overgelaten.

جايغ **djajeng**, Jav. samentr. van *djaja* en *ing*, de overwinnaar van; *djajeng sĕkar*, e.s.v. Javaansche cavallerie, die thans is afgeschaft; *djajeng sĕtĕroe*, overwinnaar op den vijand, mede als titel; *djajeng sari*, e.s.v. welriekend smeersel, Mes. Kag.

جايغساري **djajangsari**, zie *djajeng*.

جب **djab**, tot een geheel vereenigd, b.v. de rijsjes van een bezem, ook fig. van één gevoelen, het eens zijn.

جبار **djabár**, Arab. machtig, vermogend, almachtig; *bintang djabár*, de Orion, het gesternte; *addjabár*, de Almachtige; *ʿabdoeʾddjabár*, dienaar van den Almachtige, eigennaam.

جباڤن **djabapan**, e.s.v. visch met een zonderlingen bek, b.v. *ramboetnja pon merah dan moeloetnja sapĕrti ikan djabapan*, ook zijn haar is rood en zijn mond is als die van den *djabapan*-visch. Mogelijk Jav. de *djabangan*, e.s.v. puitaal, Prab. Dj.

جبت **djébat**, van het Arab. *zabád*, muskus, civet; *djĕbat-djĕbatan*,

allerlei reukwerk; *djĕbat masak̤?* H. Boedj.

جبر **djabar,** Arab. herleiding der deelen tot een geheel; *aldjabar,* algebra.

جبرائيل **djabráïl,** Arab. de aartsengel Gabriël. Ook *djibraïl.*

جبڠ **djĕbang,** e. s. v. buffellederen schild.

جبوڠ **djĕboeng,** I. e. s. v. eetbaren zoutwatervisch; volg. R. v. Eys e. s. v. schelpvisch.

II. schipbrug, d. l. Cr.

جبق **djĕbak̤,** vogelknip met hokjes voor de lokvogels; *mĕndjĕbak̤,* met zulk een knip vogelen. Mĕn. *djabak̤,* een van biezen gevlochten kistje.

جبل **djabal,** *djibal,* Arab. berg, gebergte.

جبلة **djibillat,** Ar. natuurlijke gesteldheid, inborst, aanleg.

جبه **djĕbah,** van onderen breed en vol v. het aangezicht, Ibr. b. Chas.

جبه **djoebah,** Arab. tabbaard, lang opperkleed voor mannen.

جبه **djĕboh,** e.s.v. *tamban*-visch.

جبي **djĕbai,** of *djabai?* b.v. *maka sĕgala radja-radja sakaliannja doedoek̤ bĕrdjĕbai dipadang,* en al de Vorsten zaten overal verspreid? op de vlakte, H. Boedj. Mogelijk het grondw. van *djĕrabai,* zie ald.

جت **djoet,** I. e.s.v. vischfuik van gevlochten rotan, ook *baloet-baloet,* geheeten, C. en S.

II. reep, trekreep v. e. paard. Sw.

جتك **djataka,** Skr. wedergeboorte; *pongsoe djataka,* de heuvel der wedergeboorte. Pel. Dj.

جلجس **djĕdjas,** letsel, bezeerd, beschadigd; *tiada djoega djĕdjas koelitnja,* zijn huid was zelfs niet beschadigd, Mes. Kag. en Hik. Dewa Indra Mĕng.

جلجق **djĕdjak̤,** tred, stap, trap, indruk van den voet, spoor; *mĕnoeroet djĕdjak̤,* de voetstappen volgen; *mĕnghilangkan djĕdjak̤,* het spoor uitwisschen; *djĕdjak̤ bara,* op gloeiende kolen treden; *gantoeng djĕdjak̤ bara,* zoo hangen, dat de teenen eventjes den grond raken; *hari bĕrdjĕdjak̤ tanah,* de dag waarop het kind voor het eerst de voetjes op den grond zet; *sapĕrti tiada bĕrdjĕdjak̤ diboemi,* alsof de voeten den grond niet raken; *mĕndjĕdjak̤,* betreden, den voet op iets zetten, ook met het ondereinde raken tot, b.v. *ramboetnja mĕndjĕdjak̤ bahoe,* zijn hoofdhaar raakte tot aan de schouders; den grond raken v. e. dieplood of van e. scheepsduwboom, b.v. *ajar dalam djoega, ta'djĕdjak̤ pĕroem.* Sw. het water was bepaald diep, het dieplood kreeg geen grond; *mĕndjĕdjak̤kan kaki,* de voeten neerzetten; *kadjĕdjakan,* plaats waar iemand staat of de voeten zet; *kadjĕdjakan bĕsi,* ijzeren stijgbeugels; *mĕntjĕhari djĕdjak̤ dalam ajar,* Mĕn. het onmogelijke willen, *mĕnghilangkan djĕdjak̤ bagai harimau,* fig. voor: de sporen van een bedreven misdaad uitwisschen; *djĕdjak̤nja kĕroeh,* geen zuiver verleden achter zich hebben. Hiervan ook *djĕrĕdjak̤,* zie ald.

جچل **djĕdjal**; *mĕndjĕdjal*, instoppen, inproppen, dichtstoppen met behulp van e. mes enz. b.v. een reet of naad, onderscheiden van *pakal*, breeuwen; *mĕndjĕdjal botjornja*, het lek dichtstoppen. Op Java *djĕdjĕl*, e. klein kind voeren, het propjes rijst in den mond stoppen.

جچنڠ **djĕdjĕnang**, Jav. = *djĕnang*, zie ald.

جچولوق **djĕdjoeloek**, Jav. K. i. van *parab; pĕparab*, bijgenaamd, Facs. p. 95.

جحد **djaḥad**, Ar. ontkenning, verloochening.

جحيم **djaḥím**, Arab. geweldig, brandend vuur, de hel.

جدا **djĕda**, pauze, verpoozing; *tiada bĕrdjĕda lagi*, zonder poozen, zonder ophouden.

جده **djoeddah**, Arab. de kust van Mekka en de daar gelegen stad, door ons Djedda genoemd.

جدم **djadam**, Arab. gesneden, afgezet, een van de redenen voor echtscheiding bij mannen, Oend.

جدول **djadwal**, Arab. fijne ader, lijn, streep, rubriek, kolom in e. boek; *mĕndjadwal*, lijnen trekken; *mĕndjadwalkan*, in kolommen brengen.

جدي **djadi**, Arab. geitje, bokje, de Steenbok, het teeken van den dierenriem. Zie ook جادي.

جديد **djadíd**, Arab. nieuw, versch, pas gebeurd, ongebruikt.

جر **djar**, zie *oedjar*.

جر **djir**, zie *djih*.

جرا **djĕra**, afgeschrikt, b.v. door ondervonden tegenspoed; *mĕndjĕrakan*, afschrikken.

جرابي **djĕrabai**; *bĕrdjĕrabai*, aan flarden neerhangen.

جرادق **djĕradik**, koek, tulband, M. en L.

جراغو **djĕrangau**, e.s.v. lieswortel, kalmus, Jav. *dringo*, id.

جراكه **djĕrakah**, zie *djĕrĕkah*.

جراكن **djoeragan**, Jav. gezagvoerder, schipper; op Java ook nog administrateur eener fabriek, zie *náchodá*.

جراكه **djĕrageh**, ook *sĕlasih padang*, een plant, overeenkomende met *kangkoeng*, die als verkoelend geneesmiddel gebruikt wordt.

جرامه **djĕramah**; *mĕndjĕramah*, frequ. van *djamah*, flink aanpakken, beethouden, vasthouden, aanpakken van velen, b.v. in een gevecht.

جرامي **djĕrami**, de platte draden om de pitten van de *nangka* en derg. vruchten, ook ruigte, struiken in de rivier of aan hare oevers, b.v. *djĕrami ija-itoe sĕmak-sĕmak jang didalam soengai ataw ditĕpi soengai*, Abd. sch. wrdb.; *sapĕrti djĕrami hanjoet didalam soengai*, R. Chaib. Op Java kaf, stoppels van rijst, Mĕn. de droge rijststengels zonder de korrels, rijststroo.

جراوت **djĕrawat**, uitslag, vurigheid in het aangezicht; *dj. batoe*, klein steenpuistje; *dj. nasik*, medeeters, e.s.v. huidziekte, v. d. W. lijst van geneesk. wrd.; zie *sĕriawan*. Het schijnt ook nog eene andere be-

teekenis te hebben, b. v. *bolih mĕnghintai tapaḳ djĕrawat?* Ibr. b. Ch.

جراوس **djĕraoes,** vlug in het opstaan, groeten enz. vlug van bewegingen, lenig van lichaam.

جراهب **djĕrahab,** plat op den grond vallen, ook van e. huis, waarvan de palen, waarop het staat, breken, plat voorover vallen met uitgestrekte armen, vallen of over den kop gaan van een koopman en eene onderneming.

جراهق **djĕrahaḳ;** *mĕndjĕrahaḳ,* verwaarloozen, niet onderhouden.

جرائت **djĕraït,** frequ. v. *djahit; mĕndjĕraït,* zich aan iets vasthechten, zooals de klimop aan een muur; *bĕrdjĕraït,* aan iets vastzitten, zooals het eene huis aan het andere, twee vingers of teenen, die aan elkander gegroeid zijn. Mĕn. *bĕrdjĕraït,* ineengestrengeld, op allerlei wijze door elk. loopen van lijnen, verward door elkander; *kĕlam bĕrdjĕraït,* stikdonker; zie ook *djĕrembet.*

جرب **djarab,** Arab. schurft, ook roest aan een zwaard.

جرب **djĕrba;** *mĕndjĕrba,* e. vaartuig aan lij doen overhellen.

جربق **djĕrĕbaḳ;** *mĕndjĕrĕbaḳ,* fladderend van boven naar beneden komen, b.v. v. e. vallende vlag, een kleedingstuk enz. zie ook *djĕrabai.*

جرت **djĕrat,** strik, strop; *mĕmasang djĕrat* en *mĕnahan djĕrat,* strikken spannen of uitzetten; *sadjĕrat ikan,* een bosje visschen, aan elk. gebonden met een strikje door de koppen; *dj. tĕmpoeroeng,* kokosdop met strik om kippen te vangen; *mĕndjĕrat,* iets strikken, met strikken vangen, ook zich als een strik slingeren om, b.v. *tali boesoernja poetoes sĕrta mĕndjĕrat lehernja sĕndiri,* zijn boogpees brak en slingerde zich als een strik om zijn eigen hals, I. P.; *tĕrdjĕrat,* verstrikt, er in geloopen zijn, de dupe geworden, een koopje gesnapt hebben, ook *kĕna djĕrat.*

جرت **djĕrit;** *mĕndjĕrit,* gillend schreeuwen v. menschen en sommige dieren, zooals paarden, varkens enz. maar niet van ezels(?); *pĕndjĕrit,* schreeuwleelijk.

جرجر **djardjar,** Arab boon; *djirdjir,* boonen.

جرجق **djĕrĕdjaḳ,** dunne latten of stijlen van een wand, een wand v. dunne stijlen of latten, loodrechte en evenwijdige streepen als versiersel, Mĕn. *toelang djĕrĕdjaḳ,* de borstribben. Zie *djĕdjaḳ.*

جرجي **djĕrĕdji,** e. s. v. welriekende bloem, die in het haar gedragen wordt. Pad. bov.l.

جرجيس **djoerdjís,** Gregorius, een krijgsoverste; St.-George van Engeland, dien de Mohammedanen onder de profeten rangschikken en met Elias verwarren.

جرز **djaraz,** Arab. de trapgans.

جرس **djaras,** Arab. klok, klokje, dat men vee om den hals hangt.

جرڠ **djĕrang,** *mĕndjĕrang,* op het vuur zetten om te koken; met obj. *mĕndjĕrangkan,* b.v. *bini raḳsasa itoe bĕharoelah mĕndjĕrangkan kawah a-*

kan mĕmasaḳ makanannja, pas zette de vrouw van den reus de groote pan op het vuur, om haar eten te koken, H. Boedj.

جرڠ **djĕroeng,** I. e.s.v. grooten haai.

II. bukken, met het hoofd voorover gaan, L.

جرڠ **djĕring,** e. s. v. boom met stinkende vruchten, die als toespijs bij de rijst worden gegeten; volg. v.d. Tk. stinken zij niet, maar genuttigd geven zij aan de urine een ondragelijken stank en pijn bij de loozing; volg. Pĕl. Abd. stinken ook de vruchten.

جرڠکس **djĕrongkis,** aan het einde opgelicht, zooals b.v. een balk; *mĕndjĕrongkiskan*, iets zoo oplichten, b.v. om er een touw onder te brengen.

جرڠکڠ **djĕrangkang;** Mĕn. *djĕrongkang; mĕndjĕrangkang*, op den rug liggen met armen en beenen of de pooten omhoog; *bĕrdjĕrangkangan*, uitsteken van de beenderen in het lichaam, zoodat ze door de huid heen zichtbaar zijn, Pĕl. Abd. Dit laatste mogelijk beter *djĕrongkang*, zie *djongkang*.

جرڠکڠ **djĕrongkang,** zie het voorg. wrd. en *djongkang*.

جرڠکڠ **djĕrongkong,** met het bovenlijf voorover gebogen op de beide handen steunen; voorover gevallen en zoo terecht gekomen; *mĕndjĕrongkong*, die houding aannemen.

جرڤق **djĕrĕpaḳ,** en *djĕrĕmpaḳ; mĕndjĕrĕpaḳ*, onvoorziens op het lijf vallen, overvallen, zich onverwachts voor elkaar bevinden, b.v. bij het omslaan van een hoek. Zie *rĕmpaḳ*.

جرق **djĕraḳ,** zie *djĕra*.

جروق **djĕroeḳ,** I. algemeene naam voor vruchten, die tot de citroen- en oranjeappelsoorten behooren; *dj. manis*, de sina'sappel; *dj. matjan*, de pompelmoes; *dj. nipis*, het limmetje; *dj. bĕtoen* of *boetoen* en *dj. bali*, citroen; *dj. wangi*, welriekende oranjeappel; *dj. tjina*, kleine chineesche oranjeappel; *dj. poeroet*, zie ald. *dj. lemo*, een klein soort van djĕroeḳ; *dj. kastoeri* of *dj. sambal*, een klein soort van oranjeappel, die in sommige toespijzen gemengd wordt; *dj. gadjah*, een zeer groote soort enz. Zie *limau*.

II. zure aard- of boomvruchten in pekel; *mĕndjĕroeḳ*, inpekelen, inzouten van vruchten.

جرکت **djĕrĕkat,** onrijpe pinang of areka-noot.

جرکت **djĕrĕkit,** klein, dwergachtig, C.

جرکه **djĕrĕkah,** snauw, grauw; kort nijdig gebrul van een tijger, L. en C., ruw, onheusch bejegenend, bekijven, M. die *djĕrakah* heeft.

جرم **djĕram,** I. ook *djĕroem*, Saif Dzoel., snelle afloop, stroomversnelling in eene rivier, waterval; *mĕndjĕrami*, met een dikken waterstraal begieten, overstorten, ook met werpspiesen overstelpen, Sadj. Mal. p. 254 r. 1; *djĕram-djĕram*, e.s.v. oliekoekjes, platrond en vol gaatjes als een roostertje.

II. e. s. v. boom met licht hout,

volg. d. l. Gr. *djaram-djaram*, de Pavetta indica.

جرم **djĕroem,** = *djĕram*, zie ald.

جرمب **djĕrĕmba,** van *djĕmba; mĕndjĕrĕmba*, zich voor iemand vertoonen, in het oog loopen.

جرمبب **djĕrĕmbab;** *mĕndjĕrĕmbab*, voorover vallen, op zijn neus vallen.

جرمبت **djĕrembat,** met den voet aan iets blijven haken, op den kant van iets trappen, opzij uitglijden.

جرمبت **djĕrembet,** aan elkander gegroeid, b.v. van de vingers of een paar pisangs; zie *djĕrepet* en *djĕraït.*

جرمبغ **djĕrambang,** dwaallicht, vredevuur.

جرمبغ **djĕroemboeng,** zich hoog boven het dek verheffend, van een lading aan boord; zie *djĕroeboeng.*

جرمبغ **djĕrimbing,** e.s.v. plant, L.; volg. M. *djĕrimbang* en tot de syngenesia behoorende.

جرمبن **djĕramboen,** zich als een hoop voordoen, zooals schepen met volle zeilen of bergen in de verte. Volgens v. d. W. *djĕrĕboen*, doch Ibr. b. Chas. heeft *djĕramboen.*

جرمبه **djĕrambah,** plaats in een Mal. huis, waar de vaten worden gewasschen en men zich baadt, het galjoen aan boord, ook kleine steiger met een vloer; *mĕndjĕrambah sa'orang pĕrĕmpoewan*, eene vrouw als hoer behandelen. Zie *djamah*, I.

جرمبي **djĕrambai** en *djĕroembai*, in menigte neerhangen van draadachtige voorwerpen, luchtwortels, franje enz., zie *djĕrabai.*

جرمڤق **djĕrĕmpak,** zich onverwachts voor elkaar bevinden, b.v. bij het omslaan van een hoek; zie *djĕrĕpak.*

جرمل **djĕrmal,** een vierkante ruimte in het water, afgezet met staketsels, voorzien van een fuikvormigen ingang voor den visch en van een groot vierkant kruisnet of totebel.

جرمن **djĕrman,** Eng. german, duitsch; *orang djĕrman*, duitscher; *nĕgari djĕrman*, Duitschland.

جرنجغ **djĕroendjoeng,** zie bij *kĕrbau.*

جرنغ **djĕrĕnang,** drakenbloed, e. s. v. hars, ook *kĕmĕnnjan merah* genoemd. Mĕn. *djĕnang*, id.

جرنه **djĕrĕnih,** (frequ. v. *djĕnih* = *djinih*, Mĕn. schoon. helder enz.), helder, doorschijnend van water, glas enz. zuiver, oprecht van hart; *ajar djĕrĕnih dan ajar kĕroh*, helder water en troebel water; *mĕndjĕrĕnihkan hati*, het gemoed reinigen, zuiveren; *djĕrĕnih moeka*, opgehelderd van gelaat.

جرو **djĕrau,** van een hoogroode kleur, schitterend; *mĕndjĕrau*, schitteren.

جروبغ **djĕroeboeng,** boven boord uitstekende roef van matten voor de lading, die niet in het ruim kan geborgen worden; zie *djĕroemboeng.*

جروجر **djĕroedjoer,** I. = *djĕloedjoer*, zie ald.

II. hulst of steekpalm. L.

جروجل **djĕrodjol;** *mĕndjĕrodjol*, doorbreken van het kind bij de geboorte.

جروجو **djĕroedjoe,** e. s. v. distel met scherpe dorens, die bij de woning van een kraamvrouw wordt opgehangen als afweermiddel van de booze geesten *sĕridai* en *pĕnanggalan*, zie ald. Volgens M. acanthus ilicifolius.

جرومت **djĕroemat;** *mĕndjĕroemat*, met de naald iets stoppen, b.v. kousen. Zie *tisik*.

جروموس **djĕroemoes;** *mĕndjĕroemoes*, plat voorover vallen en e. eind voortschuiven; *mĕndjĕroemoeskan*, plat voorover op den grond doen vallen, de Holl. 5e dr. p. 89; *tĕrdjĕroemoes*, zoo gevallen zijn; zie *toemoes*.

جرومن **djaroeman,** en *pĕndjaroeman*, koppelaarster, zie *djaroem*.

جرومن **djĕroemoen,** het leger van een wild zwijn.

جره **djĕrah,** in overvloed voorkomend, juist in den tijd, van dingen die op zekere tijden komen, zooals vruchten enz., ook overvloedig of in menigte van figuren op een kleed, Sj. Madli; *pĕrahoe tĕngah djĕrah datang*, juist in den tijd, dat de vaartuigen in overvloed aankomen; *pĕnjakit jang djĕrah*, algemeen heerschende ziekte op een zekeren tijd; *tĕngah djĕrah goegoer*, juist in overvloed afvallen, v. vruchten; zie ook *andjĕrah*.

جره **djĕrih,** moeielijkheid, in eene moeielijke positie; huiverig tegen e. werk opziend, moedeloos wegens de ondervinding. Mĕn. vermoeid, afgemat, vermoeidheid, afgematheid; *sakit djĕrih*, doodziek; *pĕnjakit djĕrih*, aamborstigheid, asthma; *mĕndjĕrihkan*, vermoeid maken, zorg, moeite, inspanning geven. Zie *lĕlah*.

جاري **djari,** Arab. jong, jeugdig, jongeling.

جري **djĕri,** e. s. v. boom.

جارية **djariat,** Arab. vrouwelijke bediende, ook een eigennaam.

جريت **djĕriat,** een toestel van in het water neerhangende vezels opzij van een bootje, om garnalen te verschrikken, waardoor ze in het bootje springen; *mĕndjĕriat*, met zulk een toestel garnalen vangen.

جريچي **djĕridji,** Jav. vinger, toon = *djari*, zie ald.

جريڠين **djĕringin,** Mal. geranium.

جريڠو **djĕringau,** de welriekende kalmus, lieswortel. Mĕn. *djari-angau*.

جريڤت **djĕrepet,** aan elkander gegroeid of vastzittend, b.v. van vingers, oogleden, de teenen van zwemvogels enz.; *mĕndjĕrepet*, aan elkander groeien.

جريكت **djĕreket,** vastgekleefd op iets, b.v. van papier dat ergens op is geplakt, v. d. W. of de oogleden op elk. van slaperigheid; *matanja lagi djĕreket*, C. en S. Zij hebben echter *djĕrikat?*

جريو **djĕriau,** dwarslatten van gespleten *niboeng* of bamboe, om de vloerlatten te verbinden, latten tusschen de daksparren, waarop de *atap* gebonden wordt.

جز **djoez,** Arab. afdeeling van een boek, inz. van den Koran, die er

30 heeft; *djoez kalimah*, lettergreep.

جزاء **djaza'**, Ar. vergoeding, vergelding, belooning, b.v. voor het bezorgen van een brief, R. Chaib, *djaza' pĕrboewatannja*, de vergelding hunner daden. H. Atj.

جزم **djazam**, Arab. afsnijden, eindigen, besluiten, ook de naam v. het teeken boven een medeklinker om dien tot sluitmedeklinker te maken.

جزيرة **djazírat**, Arab. eiland, schiereiland; *djazaïroe'lchalidat*, Ar. de eeuwige eilanden, dat zijn de Kanarische eilanden.

جس **djas**, e.s.v. zeer smakelijke wilde aardvrucht of *oebi*.

جست **djoesta**, op Java, leugen, = *doesta*, zie ald.

جسد **djasad**, Arab. lichaam, v. redelijke wezens.

جسدي **djasadi**, Ar. lichamelijk.

جسم **djisim**, Ar. lichaam in de geometrie.

جسماني **djismani**, Arab. stoffelijk, b.v. *didjaoehkan Allah taäla daripada toeboeh djismani dan kasihan atas roḥani*, God verwijdere van mij het stoffelijke lichaam en ontferme zich over het geestelijke, R. Chaib.

جڠ **djoeng**, I. jonk, groot chineesch vaartuig. Ook de scheepjes als kinderspeelgoed worden zoo genoemd; *djoeng pĕtjah, hijoe djoega jang kĕnnjang*, als een jonk vergaat, krijgen de haaien den buik vol. Sprw. C. en S.

II. Jav. een landmaat van 2000 □ roeden.

جڠ **djing**, e. s. v. spel, waarbij een rij van *sintoeḳ*-vruchten wordt opgezet, welke met een bal, *kĕdoel* genoemd, moeten worden omgeworpen.

جڠق **djĕngoḳ**; *mĕndjĕngoḳ*, met vooruitgestoken hoofd ergens naar kijken, met het hoofd uit een venster gestoken kijken, bukkend ergens inkijken. Mĕn. id. en ook zijne belangstelling komen toonen, komen bijwonen en zien.

جڠك **djangka**, I. afgepaste ruimte, ruimte tusschen de beenen van een passer; passer, bepaling van een maximum of minimum; gewone, voor iets gestelde tijd, maat of prijs; *koerang daripada djangkanja*, onder de bepaalde maat; *koedjan lĕbih daripada djangkanja*, uitermate veel regen; *mĕndjangka*, afpassen, afmeten, iemand beoordeelen; *djangka-mĕndjangka*, passen en meten, maatknippen van naaisters, Mes. Kag.

II. = *sangka*, zie ald.

جڠكت **djangkat**, ondiepte, droogte, doorwaadbare plaats, Sw.

جڠكيت **djangkit**; *mĕndjangkit*, overgaan, overspringen van het een op het ander, aanstekelijk, overerven van een ziekte, overslaan van de vlam op iets anders, overgaan van inkt op het papier; *bĕrdjangkitan*, zich overal verspreiden van eene ziekte of de pest, ook van vuur en van een geur, M. *mĕndjangkit pĕnjakit itoe*, die ziekte is besmettelijk.

جڠكيت **djĕngkit**; *mĕndjĕngkit*, iets gekromd omhoog steken, b.v. zooals de hond zijn staart; opspringen

van het hoofdhaar, dat anders sluik is, b.v. *anak ramboetnja mĕndjĕngkit*, haar kleine voorhoofdhaartjes staan gekromd omhoog, verbloemde uitdrukking voor een gevallen meisje; *andjing ditĕpoek kapala mĕndjĕngkit ekoer*, wordt een hond op den kop getikt, dan steekt hij den staart in de hoogte, Sprw., zie *djĕngking*.

جڠکت **djongkat**; *mĕndjongkat*, opwippen, schuin omhoog steken, wippen van een ophaalbrug; *djongkat-djangkit*, beurtelings wippen, zooals e. wipplank; *bibir tĕrdjongkat*, naar boven vooruitstekende of omgekrulde lip; *tĕrdjongkat hati*, uit zijn humeur zijn; *pĕrĕmpoewan djongkat*, e. manzieke vrouw, wulpsche vrouw; *djambatan djongkatan*, ophaalbrug, wipbrug; *kajoe djongkatan*, wipgalg; *mĕntjĕhari lantai tĕrdjongkat*, spijkers op laag water zoeken, b.v. *awaknja ta'pandaimĕnari, dikatakan lantai jang tĕrdjongkat.* M. leidt *djongkat* af van *hoedjoeng-angkat.*

جڠکت **djongkit**; *mĕndjongkit*, van lange voorwerpen, opwippen aan den eenen kant door drukking op den anderen; *djongkang-djongkit*, v. vele voorwerpen, bij afwisseling opwippen en naar beneden gaan.

جڠکت **djengkot**; *mĕndjengkot*, met één voet mank gaan, waarvan men slechts een gedeelte op den grond zet.

جڠکت **djengket**; *mĕndjengket*, staan of gaan op de toppen der teenen, ook als gebrek aan den voet, vandaar *djengket-djengketan*, al hinkende op die wijze; ook *bĕrsadjengket.*

جڠکر **djangkar**, I. verb. Ned. anker, zie *saoeh.*

II. de wortels der rhizophoren of de *bakau.*

جڠکر **djangkir**, zie *djoengoer.*

جڠکر **djongkar**; *mĕndjongkar*, uitsteken op eene in het oog loopende wijze, b.v. een kris buiten den gordel, een uitgestoken been, een boomtak in den weg enz.; *djongkar-djangkir*, hetzelfde met verscheidenheid van velen.

جڠکر **djongkor**, verb. Ned. jonker, adelborst bij de marine.

جڠکرڠ **djĕngkĕring**, het roodvonk.

جڠکرق **djangkĕrik**, de krekel; *mĕngadoe djangkĕrik*, krekels laten vechten.

جڠکڠ **djangkang**, I. e. s. v. eetbare zoutwaterkrabbe, waarvan sommigen zeggen dat zij *harâm* is.

II. wijdbeens, wijd geopend van de beenen, de armen, van een haak, een passer en derg.; *ajam djangkang*, haan die wijdbeens loopt; *mĕndjangkang*, wijdbeens loopen; *mĕndjangkangkan*, de beenen van iets wijd openen.

III. e. s. v. boom, groeiende op moerassigen grond en waarvan het min duurzame hout voor huisbouw gebruikt wordt.

جڠکڠ **djangking**, zie bij *djongkang.*

جڠکڠ **djĕngkang**; *mĕndjĕngkang*, op den rug liggen met naar-

boven gekromde armen en beenen, van een gezwollen lijk of kreng.

جڠكڠ **djéngking,** het achterste in de hoogte wippen; hiervan *kala-djĕngking*, de schorpioen, daar deze dit doet om te steken.

جڠكڠ **djongkang;** I. *mĕndjong-kang*, met de punt schuin omhoog steken, steiler dan *djongkah*, b.v. een piek, die men op den schouder heeft; *bĕrdjongkang kaki*, met de beenen in de lucht of in de hoogte; *djongkang-djangking*, hetzelfde met verscheidenheid. Ook *djongkang-djongkeng* en *djongkang-mangking.*

II. liggen rusten v. groote dieren.

جڠكڠ **djongkong,** bootje, kano van een uitgeholden boomstam met recht opstaande boorden, maar niet plat zooals de *djaloer;* = Jav. *djoe-koeng;* ook ijzeren ballastschuitje en een schuitje tin, b.v. *timah sadjong-kong.* Op Malaka ook een schuitje van tin. Mĕn. ook = *djongkok*, Jav. zie ben.

جڠكڠ **djengkang;** *mĕndjeng-kang*, hinken, één been oplichten; *djengkang-djengkoet*, op verschillende wijze één been oplichten, hinken op verschillende wijze.

جڠكڠ **djengkeng,** I. *mĕndjeng-keng*, zachtjes op de teenen loopen.

II. *bĕrdjengkengan*, naar alle richtingen schuin omhoog steken van lange, puntige voorwerpen, zooals de schuin gezette ra's van schepen.

جڠكيق **djĕngkiḳ,** huppelen, springen, op de teenen staan, Sw.

جڠكوق **djongkoḳ,** Jav. mogelijk ook Mal. op de hurken zitten, nederhurken.

جڠكل **djĕngkal,** span met den duim en den middelsten vinger; *pĕ-roet pandjang sadjĕngkal*, de buik, die slechts één spanne lang is. Sadj. Mal. p. ٢٧١; *dj. tĕloendjoeḳ*, span met duim en wijsvinger; *dj. kĕtoḳ*, tot het einde van het eerste lid van den wijsvinger = 1/3 *hasta; dj. kĕlengkeng*, span tusschen duim en pink; *hoelat djĕngkal*, e.s.v. stinkend, vliegend insect; *mĕn-djĕngkal*, met spannen afmeten; zie ook *tjĕngkal.*

جڠكيل **djangkil,** zie bij *boelang.*

جڠكول **djengkol,** Jav. = *djĕring*, Mal., zie ald., e. s. v. boom, die een onaangename reuk verspreidt.

جڠكو **djĕngkau;** *mĕndjĕngkau*, met horizontaal uitgestrekten arm van boven naar beneden vatten of grijpen, reiken naar iets, waar men niet bij kan.

جڠكوچي **djangkoetji,** e. s. v. zangvogel.

جڠكوليت **djingkolet;** *mĕndjing-kolet*, kopje-onder vallen.

جڠكه **djangkah;** *méndjangkah*, half springend over iets heen schrijden; zie ook *langkah.*

جڠكه **djangkeh,** z. bij *djongkah.*

جڠكه **djongkah,** en *djongkah-djangkeh*, zie *djongkar.*

جڠكي **djangki,** I. e. s. v. mand, die met een band over het voorhoofd op den rug gedragen wordt.

II. zie *djanggi.*

جڠک **djangga,** het verhemelte in den mond = *langitan moeloet.*

جڠک **djingga,** oranjekleurig; *djingga mĕsri,* e. s. v. versnapering, bestaande uit e. stijve brij, in stoom gekookt en die met stroop gegeten wordt.

جڠکميت **djĕnggamit,** e.s.v. kever, die de gewoonte heeft zachtjes met de voorpooten te krabben; ook *sĕnggamit,* zie *gamit.*

جڠکوت **djanggoet,** kinbaard, sik, de volle baard; *dj. baoeḳ,* baard onder de kin; *dj. bĕrtali toedoeng,* ringbaard; *dj. monjet,* e.s.v. fijne *agar-agar; dj. doejoeng,* e.s.v. eetbaar zeewier; *roempoet dj. Adam,* e. s. v. plant met geneeskrachtige eigenschappen; *mĕndjanggoet,* met de kin ergens op leunen; met het voorschip op het strand zitten of vastzitten.

جڠکوت **djenggoet,** = *djanggoet,* zie ald.

جڠکيت **djengget;** *mĕndjengget,* op één voet springen of hinken, als spel; *maïn sidjengget,* hinkebaan spelen.

جڠکر **djengger,** Jav. hanekam, kuif.

جڠکر **djĕnggar;** *djĕnggar-djĕnggoer,* erg opgeschoten, al te groot, v. kinderen, in vergelijking met hunne geestelijke ontwikkeling.

جڠکڠ **djinggang,** dun van middel, L. en R. zie *ramping.*

جڠکوق **djĕnggoḳ,** v. d. W. = *djĕngoḳ,* zie ald.

جڠکل **djanggal,** wanstaltig, stootend, gebrekkig, scheef, oor of oog mishagend, wanluidend, er niet goed uitziend, niet goed zittend, niet bij elkaar passend; *mĕndjanggalkan agama,* den godsdienst verbasteren.

جڠکه **djonggah,** zie *djongkar.*

جڠکي **djanggi,** van *zanggi,* Ar. Zanguebar, Ethiopië; Ethiopiër, een zwarte; ook e.s.v. fabelachtige reuzen, en e.s.v. fabelachtig, menschenetend paard met leeuwenmanen en vleugels; *paoeh djanggi,* e.s.v. groote noot, nux maladiva, die de zee soms aanspoelt. Op Riouw is dit *njioer laoet.* Volg. anderen de groote, wilde *mangga* of paardemangga, zie *paoeh.*

جڠول **djĕngol;** *mĕndjĕngol,* met het voorste gedeelte uit eene opening te voorschijn komen, b.v. het hoofd van iemand uit een venster, een kanon uit de geschutpoort of een schietgat; het voorste gedeelte uit eene opening steken.

جڠلا **djĕngĕla,** Skr. woest, eenzaam; *mĕndjĕngĕla,* zwerven, overal rondloopen, Ibr. b, Chas.; *orang djĕngĕla,* zwerver. Hiervan het Eng. junggle, woeste streek, kreupelbosch.

جڠوه **djĕngoh,** = *djĕngoḳ,* zie ald.

جڤ **djap,** tot e. geheel verbonden, zooals de rijsjes van een stalbezem, vast aaneen gesloten v. vlechtwerk; tot een besluit gekomen, van één gevoelen, eenparig, van beraadslagende personen.

جڤ **djip,** zie *djib.*

جڤت **djĕpoet,** = *djĕmpoet,* zie aldaar.

جڤت **djĕpit,** Jav. = *sĕpit;* zie ald.

mĕndjĕpit, knellen, knijpen, toeknijpen, klemmen.

جڤون **djĕpoen**, Japan, ook *djipang; boenga djĕpoen*, de oleander; *limau djĕpoen*, de japansche mandarijnappeltjes.

جقجق **djoḳdjoḳ**, Jav. draf, draven van een paard.

جقس **djaḳsa**, Jav. titel voor e. inl. rechter.

جک **djika**, indien, als, zoo, soms verbonden met het Arab. *lau* tot *djikalau*, geheel in dezelfde beteekenis; *djika bĕlom*, indien nog niet, voor dat; *djika sigĕra*, zoodra; *djika ... sakalipon*, al ... zelfs, al ware het ook dat, zoo al; *mĕndjika*, met *djika*, indien, voor den dag komen.

جکرت **djakarta**, verkorting v. *djajakarta*, de naam van een oud javaansch rijk in de streek, waar nu Batavia ligt. 't Is verbasterd tot *Jakatra*.

جکرنات **djakarnát**, Arab. naam v. e. afgod der heidensche arabieren.

جکلو **djikalau**, indien, dat het *djika* en *djikalau* is blijkt o. a. uit Tjek. Wan. Pat.; *djikalau garangan*, och, of ... Zie *djika*.

جکن **djikan**, = *djika*, zie ald.

جڬڠ **djĕgong**, bergplaats op e. vaartuig voor zeilen en touwwerk, zeilkooi, kabelgat.

جڬل **djĕgal**, zie *djagal*.

جل **djil**, Eng. jail, gevangenis.

جلا **djĕla**, I. = *djĕlang*, b.v. *tatkala zamán pádoeka ajahanda pĕrgi mĕndjĕla doeli baginda*, B.S. zie *djĕlang*.

II. = *djitah*, e.s.v. liaan, die elastieke gom levert en welks smakelijke vruchten op oranjeappels gelijken.

جل **djalla**, Arab. groot, luisterrijk, uitstekend.

جلات **djĕlata**, = *lata*, zie ald.

جلاتڠ **djĕlatang**, ook *daoen gatal*, brandnetel; (Mĕn. ook fig. gebr. voor stokebrand) *djĕlatang gadjah*, de grootste soort daarvan. Jav. *latĕng*, id.

جلاتق **djĕlatiḳ**, = *bĕlatiḳ*, het rijstdiefje; Jav. *gĕlatiḳ*, id.

جلادري **djĕladri**, Skr. zee, oceaan.

جلادن **djĕladan**, e. s. v. vogel, v. d. W. maar welke?

جلاڤڠ **djĕlapang**, tas, hoop van rijst, d.l.Cr. Zoo ook v.d.W. rijstschuur v. boombast of planken. M. id.

جلاکس **djĕlakis**, e. s. v. boom, groeiende op moerassigen grond, welks hout slechts geschikt is voor werk van tijdelijken aard.

جلاڬ **djĕlaga**, fijn roet, b.v. van eene kaars; zwartsel. Zie *tĕlaga* en *soelang*.

جلال **djalál**, Arab. grootheid, heerlijkheid, majesteit.

جلانق **djĕlanaḳ**; *mĕndjĕlanaḳ*, duikende voortzwemmen, zich kruipende voortbewegen.

جلجة **djaladjat**, Arab. hersenpan, hoofd; in het Mal. ook teeken aan het hoofd, waaruit men voorspellingen doet.

جلد **djilid**, Arab. vel, huid, leder, band v. een boek, boekdeel; *mĕndji-*

lidkan en *mĕmbĕri djilid*, inbinden; *pĕndjilid*, boekbinder, inbinder.

جلر **djĕlar**; *mĕndjĕlar*, uitgestrekt liggen, zooals b. v. een slang, zie *djalar* en *djoeloer*.

جلر **djĕlir**; *mĕndjĕlir*, gedeeltelijk uit iets komen, zooals b.v. een slak uit haar huisje, de tong uit den mond; *mĕndjĕlirkan lidah*, de tong uitsteken, b.v. voor den dokter, v.d.W. lijst geneesk. wrd.; *djĕloer-djĕlir*, telkens in en uit loopen, heen en weer loopen, bij herhaling uit iets te voorschijn komen en weer naar binnen gaan.

جلس **djĕlas**, afgedaan, vereffend, voltooid, uitgemaakt, afbetaald; *mĕndjĕlas*, afdoen, vereffenen enz.; *mĕndjĕlas kira-kira*, een rekening vereffenen; *mĕndjĕlaskan sĕlisih*, een geschil vereffenen.

جلس **djĕloes**=*loeloes*, b.v. *soeatoe loeroeng pagar batoe kiri kanan, loewasnja* جلس *sa'orang djoega*, e. weg met steenen muur links en rechts en zoo breed, dat één persoon er juist doorgaan kon, H. T.

جلس **djoels**, Arab. zitten, gaan zitten; in het Mal. *djoeloes*.

جلغ **djĕlang**; *mĕndjĕlang*, zijne opwachting maken bij, verschijnen voor; *boelan mĕndjĕlang akan habis*, de maand is bijna ten einde geloopen; *mĕndjĕlang sahari boelan*, de dag vóór den eersten der maand; *mĕndjĕlang siang hari*, even voor het klaarlichte dag was. Mĕn. *m. tĕngah hari*, van 10—12 uur voormiddags; *m. tĕngah malam*, van 10—12 uur 's avonds; *m. siang*, van 3—6 uur 's morgens; *dari pagi mĕndjĕlang pĕtang*, van 's morgens tot aan den avond; *mĕndjĕlang toewan poetĕri*, zijne opwachting maken bij mevrouw de prinses; *soerat ini mĕndjĕlang toewankoe*, deze brief verschijne voor Uwe Hoogheid; *mĕndjĕlangkan*, voorwaarts brengen, vervorderen. Zie ook *hadap*.

جلغ **djĕling**; *mĕndjĕling*, zijdelings zien, over den schouder aanzien; zie ook *kĕrling; kadjĕlingan*, schuin aangekeken? *kalau kadjĕlingan kĕlaķ djika tahoe brahmana saķti itoe*, ik mocht eens schuin aangekeken worden, wanneer die veel vermogende brahmien het weet.

جلغر **djĕlĕngar**, frequ. van *djĕngar; mĕndjĕlĕngar*, verbaasd staan te kijken, vreemd of verwonderd opkijken; *mĕndjĕlĕngar roepa mata mĕmandang*, Ibr. b. Ch. Jav. *djĕngĕr*, stom van verbazing.

جلغكف **djĕloengkap**; *mĕndjĕloengkap*, losspringen, loslaten van iets, dat ergens aan vast zit, b.v. opgelegd mahoniehout, de nagels en derg.; zie ook *sĕloengkap*.

جلفق **djĕlĕpaķ**, I. *mĕndjĕlĕpaķ*, op de platte zijde liggen, zooals b.v. een boek, plat neervallen, opzij of voorover, neerploffen. Mĕn. geopend liggen v. e. boek, met armen en beenen uitgestrekt liggen v. e. mensch; *mĕndjĕlĕpaķkan*, uitstallen, ten toon spreiden.

II. *poetih mĕndjĕlĕpaķ*, sneeuwwit, spierwit; *mana jang poetih roepa tĕrdjĕlĕpaķ?* Ibr. b. Ch.

جلق **djĕlaķ**, geen trek meer in

iets hebben, er van verzadigd zijn, er genoeg van hebben, van spijs en andere zaken; *djĕlak akoe*, het hangt mij de keel uit.

جلق **djĕlok**, diep, van een kom, tobbe en derg.; *mangkok djĕlok*, diepe kom, handenwaschkom; *tong djĕlok*, een lage en wijde ton, een ronde bak of waterkuip.

جلق **djĕlek**, Batav. leelijk.

جلم **djĕloem**; *mĕndjĕloem*, het lichaam of een zijner deelen, maar niet het hoofd, bevochtigen, natmaken, betten; *djĕloem-mĕndjĕloem*, hetzelfde bij herhaling of wederkeerig; zie ook *djaram*.

جلما **djĕlĕma**, Skr. incarnatie; *mĕndjĕlĕma*, incarneeren; in gedichten ook: bezoeken, tot iemand komen, b.v. *diam dihoetan bĕbĕrapa lama, sa'orang manoesia tiada mĕndjĕlĕma*, zij hield eenigen tijd verblijf in het bosch en geen enkel mensch kwam haar bezoeken, Sj. Madli; *kadjĕlĕmaän* en *pĕndjĕlĕmaän*, gedaantewisseling, zielsverhuizing.

جلمڤت **djĕlimpat**; *mĕndjĕlimpat*, zijwaarts van den voorgenomen weg afgaan; zie *sĕlimpat*.

جلمڤه **djĕlĕmpah**; *mĕndjĕlĕmpah*, met velen op den grond liggen, zooals lijken op het slagveld, afgevallen vruchten, de zieken bij een pest enz.

جلنتڠ **djĕloentoeng**, I. de waterpokken, = *tjatjar ajar*, op Java.

II. *mĕndjĕloentoeng*, blindelings te werk gaan, onaangemeld ergens binnenloopen; zie *djĕloetoeng*.

جلنتق **djĕlantik**, = *bĕlatik*, zie aldaar.

جلنته **djilantah**, niet gaar van binnen, van gekookt graan.

جلندرا **djoelandĕra**, e.s.v. spel, maar welk? b.v. *ada jang bĕrmaïn* جلندرا, Hik. Boedj. op twee plaatsen in vereeniging met *bĕrmaïn pĕdang*, *lĕmbing*, *pĕrisai* enz. zoo ook Hik. Ind. Mah. Roep.

جلو **djĕlau**; *mĕndjĕlau*, terloops naar iets kijken of iemand bezoeken; overslaan van eene vlam op iets.

جلوتڠ **djĕloetoeng**, e.s.v. boom, die wit timmerhout voor den huisbouw en gom levert; *dj. karbau*, een andere soort, welks bladeren als netels branden.

جلوجر **djĕloedjoer**; *mĕndjĕloedjoer*, met losse steken rijgen. Mĕn. id.

جلوجه **djĕlodjoh**, gulzig, vraatzuchtig. Mĕn. rommelen v. d. buik, b.v. als men honger heeft. Ook *gĕlodjoh*, zie ald.

جلورت **djĕloerat**, zie *djoerat*.

جلورو **djĕloeroe**, de veeren uitplukken, plukken van vogels, M. en L.

جلوري **djĕloerai**, zie bij *djala*.

جلوڠ **djĕloewang**, papier en doek uit boombast, papier van sterk weefsel, pakpapier, geklopte boombast voor kleedingstukken, ook *dĕloewang*, Jav.

جلوق **djĕloewak**; *mĕndjĕloewak*, koren, kokhalzen, het geluid maken, dat aan het braken voorafgaat.

جلونت **djĕloenat**, e. s. v. boom, welks hout alleen voor brandhout gebruikt wordt.

جله **djĕlah,** I. helder, rein, van het aangezicht, een vertrek en derg. hoog van kleuren, zooals in hoogrood. II. e. s. v. slingerplant, gomhoudend, soms gebruikt als bindtouw, S. Zie *djĕla*.

جله **djĕloh,** e.s.v. boom, welks hars als middel tegen e.s.v. uitslag, *poeroe*, gebruikt wordt.

جله **djĕleh**; *mĕndjĕleh*, uitsteken van de tong, b.v. voor den dokter en van een hond, die verhit is.

جلي **djĕlai,** ook *hĕndjĕlai*, e.s.v. gerst; *dj. batoe*, een soort, die de zoogenaamde Jobstranen levert en welks wortel als middel tegen stuipen wordt gebruikt; *ikan djĕlai*, e. s. v. eetbaren zoetwatervisch; *djĕlai djĕlita*, e. s. v. dun en hoog boompje, dat geneeskrachtige eigenschappen bezit.

جلي **djalai,** zie غلي. Volg H. T. wordt er wel degelijk onderscheid gemaakt en blijkt جلي meer een sloep te zijn. Ik gis dat het *djoli* is voor ons jol.

جلي **djali,** Arab, klaar, duidelijk, schitterend, glansrijk.

جليت **djĕlita,** bekoorlijk, lief, snoeperig.

جليفق **djĕlepoķ**; *mĕndjĕlepoķ*, op zijn achterste vallen. Mĕn. ook: wijze v. zitten, vooral van vrouwen, nam. met de beenen onder het lichaam naar denzelfden kant uit; fig. z. deemoedig voordoen.

جليل **djalíl,** Arab. groot, verheven, heerlijk.

جم **djam,** Perz. uurglas, klok, uur tijds; *djam pasir*, zandlooper; *bĕrdjam-djam*, uren aan uren duren; *maka datanglah kapada djam poekoel doewa malam*, het geschiedde klokslag twee uren des nachts; *sadjam lamanja*, een uur lang.

جماج **djĕmadja,** een v. de Anambas-eil. in de Chin. zee.

جماجوج **djoemadjoedja,** verb. van het Arab. *djoedj wa madjoedj*, de Gog en de Magog des Bijbels.

جماد **djamád,** Arab. droog, uitdrogend van den grond en het jaargetijde.

جمادي **djoemádi,** Arab. *djoemádi 'láwal*, de vijfde maand v. het mohammedaansche jaar; *djoemadi 'láchir*, de naam van de zesde maand.

جمارن **djĕmaran,** eene schoonheid van de tanden en de lippen, maar welke? b.v. *giginja djĕmaran manis sapĕrti mĕngoeloem madoe*, Pr. Dj. *bibirnja djĕmaran*, id. en *djĕmas*.

جماعة **djamáât,** Arab. bijeenkomst, gezelschap; *hari djamáât*, Vrijdag, de dag der bijeenkomst in de moskee; *sadjamáât*, ééne week. Men spreekt het ook uit *djoemáât*; *masing-masing dĕngan djamáâtnja*, ieder met zijn eigen gezelschap. Facs. p. 90, zie *idjmaâ*.

جمال **djamala,** voorste gedeelte van den schedel, hoofd, van Vorsten sprekende; *batoe djamala*, hersenpan, bekkeneel, schedel; *dj. gĕnta*, gekroond met bellen.

جمال **djamál,** Arab. schoonheid, fraaiheid, sierlijkheid.

جماو **djĕmawa**; *mĕndjĕmawa*, zich

ongeroepen met iets bemoeien = *fadloeli*, v. d. W. Zie het volg. wrd.

جماو **djoemawa**, verwaand, trotsch, onbeschaamd, verregaande onbeschaamdheid, verwaandheid, M.

جمب **djĕmba**, I. *mĕndjĕmba*, naderen, zie *djĕrĕmba*. Mĕn. met uitgestrekte armen naar zich toehalen of reiken naar iets.

II. een maat van twee vadem.

III. beschutting, bescherming, overdekking van jonge planten voor de zonnehitte, Sw.

جمبالغ **djĕmbalang**, e.s.v. spook, aardgeest in de gedaante van een buffel of rund, = *hantoe tanah*, zie ook *tjomblang*.

جمبت **djambat**, wijz. van *djabat*, met de hand vatten, vasthouden, *djambatan*, brug, steiger, hoofd met leuning, waaraan men zich kan vasthouden; *djambatan angkat-angkat*, ophaalbrug; *djambatan rama?* Oend.; zie ook *titi* en *djabat*.

جمبر **djamboer**, I. loods, keet, houten woning = *tĕratak*, Max. b.v. *dan doedoek ia didjamboer pandjang, sarat sadjamboer pandjang*, zij zaten in een lange loods en die geheele loods was propvol, R. Pas.; *djamboer*, primitieve hut; *pĕdjamboeran*, plaats, waar zulke hutten zich bevinden. N. Sum. Zie ook *tjamboer*. C. en S. schrijven *djamboer*.

جمبر **djambar** = *hidangan*, gerecht, opgedischte spijs; *sadjambar*, lieden die samen eten, Pad. bovenl. ook bij M. en H. Sj. Djil. p. 18.

جمبغ **djambang** en *djambangan*, vaas, pot, bloempot, bloemvaas en ook wat daarop gelijkt, bak, kuip.

جمبق **djambak**, bos, handvol, kuif, van haar, vederen, bloemen enz.; *boenga sadjambak*, e. ruiker bloemen; *djambak boeloe*, vederbos, panache; *dj. bawang*, het samengebonden loof v. uien; *roesak bawang ditimpa djambak*, de uien bederven doordat hun samengebonden loof daarop gedrukt heeft, Sprw. d. i. ongelukkig worden door zijn eigen familie of aanhangers. v. d. W. De verklaring naar Niem. bloeml. 4e dr. I, p. 89 moet aldus zijn: de ui bederft en het loof valt er op neer.

جمبق **djĕmbak**; *mĕndjĕmbak*, fladderen door den wind, zooals de veeren van een pluim, de manen van een paard; zich openen en sluiten, zooals e. zeekwal; *djĕmbak-djĕmbak*, vederbos, ruiker, zie *djambak*.

جمبل **djamboel**, kuif, pluim, haarlok op de kruin, vederbos, stoffertje van vederen, plumeau.

جمبل **djoembil**, kossem, halskwab; zie *gĕlambir*.

جمبلن **djambĕlan**, e. s. v. eetbare vrucht, op Java *djoewĕt* geheeten, zie aldaar.

جمبن **djamban**, bestekamer, sekreet, privaat en voorts elke plaats, waar men gewoonlijk zijn gevoeg doet; *djamban koersi*, stilletje, kamergemak; *papan djamban*, de bril.

جمبو **djamboe**, Skr. e. s. v. smakelijke vrucht, waarvan een menigte soorten, o.a. *dj. ajar*, *dj. kĕling* = *dj. merah*, de roode djamboe; *dj. erang*,

groot en rood, *dj. ajar-mawar*, de rozeappel, *dj. bĕrtih*, klein en fraai rood, *dj. sĕmpal* of *dj. monjet*, de cachou-appel, waarvan de pit buitenop zit en op een apenkop gelijkt; *dj. bidji*, een soort die in het wild aan een lage struik groeit en ook gestoofd gegeten wordt; *djamboe-djamboe*, opstaande vederbos, kwast, kuif, de bloemdraden v. de maïs. Dit laatste wordt in de Ind. Poet. constant *tjamboe* geschreven; *djamboe-djamboe ajar sĕmbahjang*, wijwaterkwast? M.; *pandji-pandji jang bĕrdjamboe-djamboekan moetiara*, vaandels met kwasten van paarlen, R. v. Eys.

جمبوا **djamboewa;** *limau dj.*, de pompelmoes.

جمبي **djambi,** Jav. de Areca catëchu of *pinang*, zie ald. Ook de naam eener rivier en v. e. maleisch rijk op O. Sumatra.

جمبي **djoembai,** Mĕn. franje, kwast, =*roembai*, zie ald.; *mĕndjoembai*, in menigte op verschillende punten van iets los neerhangen, beieren, van draad- of vezelachtige voorwerpen, zooals b.v. luchtwortels v. boomen, franje aan den bovenrand van een gordijn enz. Zie *rambai* en *djĕrambai*.

جمبيق **djambiaḳ,** tweesnijdend, samentr. van *tadjam* en *biaḳ?* zie het volg. wrd.

جمبيه **djambijah,** Perz. *djanbijah*, kromme, breede dolk.

جمجم **djamdjam,** water, vloeistof, zweet, tranen, b.v. *djamdjamnja djĕrĕnih, dipandang tĕnang, tĕmpat mĕnjĕlam, mandi, bĕrĕnang*, deszelfs water was helder, scheen kalm en geschikt om er in te duiken, te baden en te zwemmen, Sj. Mans. Sj. Goemp.; *djamdjam doerdja*, in de hoftaal: zweet van het gelaat, Sj. Madli.

جمجمه **djoemdjoemah,** Arab. schedel, bekkeneel.

جمد **djamad,** Arab. gestold, ook droog, dorstig van den grond; *ajar djamad*, ijs, sneeuw.

جمر **djĕmoer,** aan de zonnehitte blootgesteld, gedroogd, gekoesterd, ook e. s. v. chineesche straf, nam. iem. geboeid alle dagen in de brandende zon laten staan; *kĕna djĕmoer*, die straf ondergaan. (Mĕn. *tĕrampai djĕmoer* en *toeroen djĕmoer*, ongeveer 9 uur 's morgens); *bĕrdjĕmoer*, zich in de zon koesteren; *mĕndjĕmoer*, iets in de zon te drogen hangen; *mĕndjĕmoerkan*, op iemand de straf van *djĕmoer* toepassen, b.v. *adalah ĕmpat poeloeh orang kĕna djĕmoer dĕngan pasongnja*, S. Dj.; *apakah dosanja orang ini, maka didjĕmoerkan pada tĕmpat ini*, id.

جمرد **djĕmĕroed,** verb. van *zamroed*, zie ald.

جمرة **djamrat,** Arab. het denkbeeldig steenigen van den duivel, e. ceremonie die eens in het jaar in het dal Mina volbracht wordt.

جمس **djĕmas?** eene eigenschap v. de tanden, Prab. Dj., zie *djĕmaran* en *sĕrasah* III.

جمع **djamā,** Arab. verzameling, vereeniging, gemeenschap oefenen

met eene vrouw, Sail. Sal., zie ook *djamah* II.

جمعة **djoemaāt,** Arab. vereeniging, bijeenkomst, vergadering; *hari djoemaāt*, Vrijdag, de dag der bijeenkomst in de moskee; *sadjoemaāt*, eene week; *tiap-tiap djoemaāt sakali*, eens in de week. Zie *idjmáā* en *djamā.*

جمڤ **djoempa;** *běrdjoempa*, ontmoeten, aantreffen; *měndjoempa*, iets ontmoeten, ondervinden; *tidak běrdjoempa nasi*, geen middageten te zien krijgen; *běrdjoempa matanja*, hunne blikken ontmoeten elkander.

جمڤارڠ **djěmparing,** Jav. boog, pijl = *panah.*

جمڤان **djěmpana,** ook *sěmpana*, staatsie-draagstoel; *dj. pěrgam boga*, zie *boga.*

جمڤت **djěmpat,** luchtsprong, opwipping; *běrdjěmpatan*, luchtsprongen maken van dieren, Pel. Dj. Jav. *djěpat*, losspringen, uitspringen.

جمڤت **djěmpoet,** greep met duim en vingers, vingergreep; *sadjěmpoet*, zooveel als men met de toppen van duim en vingers vatten kan; *měndjěmpoet*, met de toppen der vingers iets vatten of nemen, gaan halen b.v. *bagai koetjing měndjěmpoet api*, als een kat die vuur gaat halen, z. slecht v. zijn boodschap kwijten, v. geen terugkomen weten, v. d. Tn. Voorts iem. uitnoodigen, afhalen, inhalen, opnemen of ontleenen uit geschriften; ook gebruikt als de vrouw den man ten huwelijk vraagt; *djěmpoetlah*, gebruikt als beleefde uitnoodiging evenals *silakanlah*, wees zoo goed; *djěmpoetkan akoe soerat itoe*, haal mij dien brief; *datanglah doewa orang měndjěmpoet dia di koewala*, er kwamen aan de monding twee personen om hem af te halen; *djoeroe djěmpoet*, Hik. Ind. Mah. Roep. en *djoeroe djěmpoetan*, id., spottenderwijs gezegd van iem., die steeds gebruikt wordt om anderen uit te noodigen, noodiger van beroep, H. Boedj.; *djěmpoetan*, uitnoodiging, invitatie; *orang djěmpoetan*, genoodigde, gast; *těrdjěmpoet*, ontleend aan een of ander boek; *djěmpoet-djěmpoet*, oliekoek.

جمڤق **djompok,** e. s. v. groote uil. M. en R. v. Eys.

جمڤل **djampal,** e. goudgewicht van 1/4 *bongkal* of *tahil*; een halve reaal; een oude gulden zilver v. 120 duiten; *ikan djampal*, e. s. v. visch zonder schubben en met voelsprieten.

جمڤل **djěmpol,** Jav. de duim.

جمڤل **djoempoel,** e. s. v. eetbaren zoutwatervisch, gelijkende op den *tamoek*, doch grooter.

جمڤلڠ **djomplang,** Jav. omwippen; *djomplangan*, schommel, wipplank. R.

جمڤو٢ **djěmpoe-djěmpoe,** zie *andjoeng.*

جمڤي **djampi,** Skr. tooverformulier, geneesmiddel, inz. een drank, waarover heilige spreuken gelezen zijn; een kranke in het gezicht blazen op de wijze der maleische geneeskundigen. Sw. zie *sěrapah.*

جمكي **djěměki,** lovertje, klein, blinkend plaatje, Sw.

جمكين **djĕmakian**, e. s. v. heester, welks vrucht sterk laxeert, soms doodelijk is. Het vruchtwater uit jonge kokosnoten is het tegenmiddel. Mogelijk de *djarak-pagar?* Zie ald.

جمله **djoemlah**, Arab. som van eene optelling, het geheele bedrag; *mĕndjoemlahkan*, optellen, besommen; *tĕrdjoemlah*, opgemaakt, vastgesteld, bepaald, b.v. *maskipon bĕrapa mĕntjĕhari ḥelah, pada azáli djandji tĕrdjoemlah*, al zoekt men ook nog zooveel listen, iemands lot is toch van eeuwigheid bepaald, Ibr. b. Ch.

جمنتار **djoemantara**, Jav. de hemel, het firmament, ook de lucht, het luchtruim.

جمنتن **djoemantĕn**, Jav. diamant, ook = *djĕmĕroed*.

جمو **djĕmoe**, afkeer, afkeerig, tegenzin, tegenzin hebbend of gevoelend; *tiada djĕmoe*, niet verzadigd kunnen worden van; *mĕndjĕmoekan*, afkeer verwekken.

جموجو **djĕmoedjoe**, karwijzaad.

جموس **djĕmoewas**, vol besmeerd, bestreken van het gelaat of de handen; *mĕndjĕmoewaskan*, besmeren, bestrijken; zie ook *gĕloemang*.

جمونه **djĕmonah?** b v. *dĕngan soeatoe djĕmonah pĕmasaḳ kahwa*, B.R. het schijnt een koffiepot te zijn.

جمه **djĕmah**,· later, hierna, eenmaal, ooit in de toekomst; *tiada djĕmah*, nooit, nimmer, in de toekomst; *pada hari kiámat djĕmah*, later, op den oordeelsdag; *besoeḳ djĕmah*, later eens; *pagi djĕmah*, de jongste dag; *djikalau djĕmah kĕlaḳ mĕndapat kasoekaän*, als men later weer eens vreugde verkrijgt, Pr. Dj. *dj. hidoep*, zoo lang ik leef of geleefd heb, in de toekomst.

جمهور **djoemhóér**, Arab. best en voornaamst gedeelte van iets. Volg. de Maleiers ook van de menschen en daarom: de godgeleerden, rechtsgeleerden en priesters.

جميل **djamíl**, Arab. fraai, schoon, sierlijk.

جميلڠ **djĕmilang**, mogelijk *djamilan* van *djamil*, Arab. zie ald. b.v. *tĕrpandanglah kapada wazir djĕmilang*, Sj. Madli.

جون **djoen**, Jav. groote, ronde, aarden pot met nauwen hals, waarin men water haalt; *pĕndjoenan*, pottenbakker.

جن **djin**, I. Arab. daemon, genius, geest, zoowel goede als booze, e.s.v. wezens tusschen engel en mensch, onderscheiden in geloovigen, *djin islam*, en ongeloovigen, *djin kafir*.

II. Eng. gin, jenever.

III. zadel, = *pĕlana*, b.v. *bĕlakangnja soedah loeka, tábolih pakai djin*, zijn rug is gewond, hij kan niet gezadeld worden.

جناب **djanáb**, Arab. een eeretitel, Excellentie, Hoogheid.

جنابة **djanábat**, Arab. door zaadstorting bevlekt zijn; *mandi djanábat*, bad tot reiniging daarvan; ook ongehoorzaamheid; b.v. *dĕngan nijat djanábat*, uit opzettelijke ongehoorzaamheid, zie *djoenoeb*.

جنازة **djinázat**, Arab. vorstelijk lijk, lijkbaar, lijkstaatsie.

جناغو **djĕnangau** = *tjinangau*, zie ald.

جناك **djinaka,** guitig, kluchtig, grappig, boertig; *akan djinaka* en *bĕrboewat djinaka*, uit gekheid, jokkernij, uit kortswijl; *bĕrdjinaka*, gekheid maken, grappen uithalen, Prab. Dj.; *mĕndjinaka*, zich kluchtig aanstellen.

جنان **djinán,** Arab. paradijs.

جناوي **djĕnawi,** e.s.v. vier voet langen degen, Mĕn. e. tooverzwaard.

جناية **djinájat,** Arab. misdaad, misdrijf, onrecht, zonde; *hoekoem djinájat*, de crimineele wet.

جنب **djanab,** Arab. helft, zijde, flank, gewest. Zie ook *djanáb*.

جنب **djoenoeb,** Arab. onrein zijn door zaaduitstorting; *mandi djoenoeb*, na die onreinheid baden, Sail. Sal.

جنبية **djanbijah,** Perz. breede, kromme dolk.

جنتاك **djantaka,** Kw. leed. onheil, = *tjilaka* en *sangsara*, ook = *djataka*, Skr. wedergeboorte; *pongsoe djantaka*, de heuvel der wedergeboorte, aldus heet de verblijfplaats van de *pĕlandoek djinaka*.

جنتايو **djantajoe,** e. s. v. mytischen vogel, die gezegd wordt om regen en dauw te roepen, de regenvogel; Skr. *djatajoe*, e. s. v. mytischen gier, die door Rama gedood werd, toen hij Sita Dewi aan Ráwana wilde ontrukken, S.R. p. 97—104. Jav. *gĕntajoe; sapĕrti djantajoe mĕnanti ĕmboen*, als de dj. die op den dauw wacht, Ibr. b. Ch.

جنتت **djĕntit,** knip met den vinger; *mĕndjĕntit*, knippen met den wijsvinger over den duim; zie *djĕntik*.

جنتت **djintat,** uitsteken v. de tong, zooals slangen en kikkers. Dit is suspect, want kikkers doen dit niet en van slangen heb ik steeds *mĕndjoeloerkan lidah* gelezen. Zal wel *djĕntit* moeten zijn. Ook volg. Tug.

جنتور **djantoer,** Jav. goochelkunsten, goochelen.

جنترا **djantĕra,** Skr. *yantra*, machine, spinnewiel, rad, wiel, raderwerk; *dj. gĕrigi*, tandrad, kamrad; *pĕsawat bĕrdjantĕra*, machine met raderwerk; *tanglong bĕrdjantĕra*, e. chin. papieren draailantaarn met kleuren. Ook, doch fout, voor *tjĕtĕra*, zie ald.; *dj. moelia*, e. s. v. fraaien boom, welks bladeren, door den wind bewogen, snorren als een spinnewiel en in de geneeskunde worden gebruikt.

جنتري **djantĕri,** = *djantĕra*, b.v. *boekit pon datang bagai djantĕri*, Sj. Kĕsn.

جنتڠ **djantang,** steiger, metselaars of timmermans steiger, C. en S.

جنتوڠ **djantoeng,** het hart van menschen en dieren; *dj. pisang*, of ook alleen *djantoeng*, hartvormige punt van den *pisang*-bloemtros; *goela djantoeng*, suikerbrood, broodsuiker; *dj. bĕtis*, de kuit van het been; *dj. tangan*, de muis v. d. hand; *sapĕrti djantoeng dibakar*, als een geroosterd pisanghart, d.i. donkerpaars van kleur.

جنتيڠ **djanting;** *bĕrdjantingan*, springen, zooals sprinkhanen en visschen, die op het droge liggen. W. Sum.

جنتق **djĕntiḳ,** greep tusschen duim en een der vingers, knip met de vingers, een fijne kneep met vinger en duim; *mĕndjĕntiḳ*, aldus knippen, vatten of knijpen, ook een sprong doen van een vloo of sprinkhaan; *djĕntiḳ-djĕntiḳ*, e.s.v. boom met eetbare vruchten, die open springen als men er tegen knipt, vlg. Tug. door zich met een knip samen te trekken even als de zaaddoosjes van de balsamine; *djĕntiḳ-djĕntiḳ*, ook made van de muskiet, zoo genoemd, omdat zij zwemt door met den staart telkens te knippen.

جنتن **djantan,** mannelijk, van menschen en dieren, het mannetje; *mĕndjantani*, dekken, bespringen, treden; *boesoet djantan*, e.s.v. heuveltje, gevormd door een mierennest, zie bij *boesoet*.

جنتن **djintan,** komijn, waarvan twee soorten: *dj. poetih* en *dj. hitam; dj. manis* = *adas manis*, anijszaad, Sw.

جنتن **djintoen,** zie *djitoen.*

جنتو **djantoe;** *sidjantoe*, e.s.v. krekel, Pad. bov. l. = *pĕndĕring.*

جنته **djontoh,** mededeeling, overlevering? b.v. *djika tiada salah kapada djontoh orang toewa patiḳ, inilah djadjahan nĕgari Podaḳ Soewana koenoen namanja*, als ik mij niet vergis dan is dit, naar de mededeeling mijner ouders bepaald de landstreek, die Podaḳ Soewana heet. Mes. Kag.

جنتي **djanti,** e.s.v. eetbare vrucht, ook e.s.v. indigo, R.

جنتي **djoentai;** *bĕrdjoentai*, los, slingerend neerhangen, b.v. van de beenen als iemand zit, wat voor zeer oneerbiedig gehouden wordt, voorts van een kleed, zijgeweer, vleugels, bloemen enz.; *mĕndjoentaikan*, zoo laten hangen; *didjoentaikannja sajapnja*, zij lieten hunne vleugels hangen.

جنچال **djĕndjala,** Skr. *tjantjala*, los van tong, veel praats hebbend, hier zus en daar zoo praten.

جنچت **djondjot,** vlok, pluk, van katoen, hooi enz.; *mĕndjondjot*, aan vlokken of uit elkander plukken van dergelijke zaken als ze ineen zitten.

جنچت **djendjet;** *mĕndjendjet*, uitrekken, b.v. van een stuk leder, aan het oor trekken.

جنجغ **djandjang,** trap, Pad. bovenl. = *tangga; bĕrdjandjang naïk, bĕrtangga toeroen*, volgens rang en stand.

جنجغ **djoendjang,** een vlaktemaat voor akkers = *djoeng*. Volg. anderen is het een lengtemaat van $1^1/_4$ à $1^1/_2$ vadem en een *hoema* of akker, = 40 *djoendjang.*

جنجغ **djoendjoeng,** I. *mĕndjoendjoeng*, op zijn hoofd nemen, leggen, dragen; *m. kaki*, de voeten (van een Vorst) op zijn hoofd zetten ten teeken van onderdanigheid; *m. doeli*, hetzelfde, letterl. het stof (der voeten) op zijn hoofd nemen; *m. titah*, het Vorstelijk bevel gehoorzamen, eerbiedig aannemen; *djoendjoengan*, heer, gebieder, wiens bevel of stof men op zijn hoofd neemt, inz. als titel v. Mohammed; *mĕndjoendjoeng pĕngadjaran*, iemands lessen opvolgen;

pĕrahoe jang tĕrdjoendjoeng apilan, e. vaartuig, dat op zijn dek een borstwering heeft.

II. *djoendjoengan*, staak, waartegen iets op moet groeien, b.v. sirih of peper, doorgaans 5 *hasta's*, hoog en vandaar ook: hoogte van 5 *hasta; dj. katjang*, boonestaak. Ook *djoendjoeng*, gebruikt in die beteekenis, b.v. *kĕbon lada jang pĕnoeh djoendjoeng*, een pepertuin vol staken, M.

جنجغ **djindjang**, I. slank van den hals; *boeroeng djindjang*, e.s.v. kraanvogel; *bĕrdjalan mĕndjindjang*, met uitgerechten hals op de teenen loopen.

II. bestuurder, opperste hoofd; *mĕndjindjang*, besturen, hoofd zijn v. iets, er een geest op nahouden, dien verplegen; *abdinja sakĕdar ada tĕrdjindjang*, zijne dienaren werden naar vermogen bestuurd, Sj. Madli; ook geestenbezweerder. In de H. T. is *djindjangan* e. s. v. geestenbezweerders die den Vorst op zijne tochten vergezellen, zij worden onderscheiden in *dj. toewa* en *dj. moeda*, b.v. *maka sĕmbah patih Gadjah Mada: Daulat toewankoe, siapa akan djadi djindjangan? Maka titah sĕri batara: Jang djadi djindjangan toewa itoe rangga, dan djindjangan moeda itoe Tĕmandra*, H. T.

جنجغ **djendjeng**, ook *djindjing; mĕndjengdjeng*, iets kleins in de hand dragen, meedragen, meenemen, zooals b.v. een mandje of horloge enz. ook iets met één hand boven het hoofd opheffen. Volgens v.d. W. met één hand oplichten, doch niet hooger dan de uitgestrekte arm; *lajar mĕndjendjeng* het zeil steekt zijn schooten omhoog.

جنجي **djandji**, belofte, overeenkomst, voorwaarde, beding, afspraak, termijn, uitstel; *mĕnjampaikan djandji*, zijne belofte vervullen of nakomen; *mĕngobahkan djandji*, een belofte of overeenkomst breken; *minta djandji*, uitstel verzoeken; *dj. doewa tahoen*, een afspraak voor twee jaren; *dĕngan djandji mana*, op welke voorwaarde? Ook beteekent *djandji*, toebedeeld levenslot of levensduur, wat over iem. beschikt is, b.v. *djikalau ada djandji kita hĕndak bĕrtĕmoe dibĕlakang*, indien het over ons beschikt is, om elkander later weer te ontmoeten; *tĕlah sampai djandjinja*, zijn levenseinde was reeds daar; *dalam djandji*, verloofd; *pandjang djandji*, lang uitstel; *bagai bĕrdjandji dĕngen wolanda*, zooals een afspraak met een hollander, d.i. precies doen zooals afgesproken is, v.d. Tn.; *pĕrdjandjian*, overeenkomst, verbond, afspraak, H. Abd. 384; *soerat pĕrdjandjian*, schriftelijke overeenkomst, contract; *sapĕrdjandjian*, deelgenootschap; *sapĕrdjandji*, deelgenoot in eene overeenkomst; *bĕrdjandji*, beloven, overeenkomen, afspreken; *bĕrdjandji bĕrtampar tangan*, met handslag beloven, een verbond met handslag sluiten; *bĕrdjandji-djandjian*, met elkander een verbond sluiten.

جند **djanda**, man of vrouw, die zijn of haar echtgenoot door den dood verloren heeft of van hem of haar ge-

scheiden is, bestorven of onbestorven weduwnaar of weduwe. Dat het ook van mannen gebruikt wordt blijkt o.a. uit: *maka dilihat olih istĕri sjahbandar akan djandanja itoe mĕndjoendjoeng kasoet itoe*, toen zag de vrouw van den havenmeester, dat haar vorige man den schoen op zijn hoofd droeg, B. R., *pĕrĕmpoewan itoe disoeroeh bĕrdjalan dihadapan djandanja*, die vrouw werd gelast om te loopen voor haren gescheiden man, id.

جندر **djĕndĕra,** vast, diep v. d. slaap, Sj. Madli; zie *tjĕndĕra.*

جندرل **djendĕral,** Ned. generaal.

جندول **djĕndol,** bultig, dik van het voorhoofd, Hik. Boedj., hobbelig van een vlakte, niet zuiver vlak van een edelsteen.

جنديل **djĕndela,** venster aan een Europ. woning, zie *djĕnela.*

جنس **djinis,** Arab. genus, geslacht, soort; *sadjinis*, van dezelfde soort; *bĕrdjinis-djinis*, bij soorten, allerlei soort; *djinis kita*, lieden van ons slag; *sĕrba djinis*, allerlei soort, van alle soorten.

جنغ **djĕnang,** I. post van deur of raam, staander op een legger, titel van het hoofd, dat op een *batin* volgt, hem vervangt en in rang boven den *djoeroe-kĕrah* staat; Mĕn. scheidsrechter bij hanengevechten, feestcommissaris; in het Palemb. vervanger des Sulthans in de afdeeling; *djĕdjĕnang*, adjudanten, onderscheiden in *dj. kanan*, rechtsche, en *dj. kiri*, linksche; *toetoep djĕnang*, vierkante, platte balk tegen het ondereinde der dakspareren; *mĕndjĕnang*, over iets het toezicht houden; *pĕndjĕnang*, opzichter.

II. Mĕn. uitspraak van *djĕrĕnang*, zie ald.

جنق **djĕnaḳ,** een wijle, poos, langer dan *djoeroes; dj. pandjang*, e. lange poos; *dj. pandaḳ*, e. korte poos.

جنمجم **djĕnamdjoem,** een zekere kleur v. zijden stof, maar welke? R. Chaib.

جنو **djĕnoe,** Jav. e.s.v. *toeba*, de naam van een boom, welks wortel en bast bedwelmend zijn en zeer geschikt om visschen te bedwelmen. R.

جنوب **djanóéb,** Ar. Zuidewind, Zuid.

جنوبي **djanoebi,** Arab. zuidelijk v. den wind, ook zeer heet, brandend heet van den wind of den dag.

جنوور **djĕnoewar** en *noewar*, e.s.v. buffelkar met massieve wielen, C. en S.

جنون **djoenóén,** Arab. bezeten, krankzinnig, uitzinnig, in geestvervoering; *mĕndjoenóén*, z. als bezeten aanstellen, b.v. *danlagi lila mĕndjoenóén lima pasang*, eigenn. v. e. soort kanonnen, dus: en ook vijf paar razende donderbussen, H. T.

جنه **djĕnoh,** verzadigd, genoeg van iets hebben; *akoe mĕmĕriḳsa sangatlah djĕnoh*, ik heb genoeg van al dat onderzoeken, Ibr. b. Ch., ook overvloedig of verzadigd van feestvieren, Max.

جنه **djĕnih,** grondw. v. *djĕrĕnih*, zie ald. Mĕn. *djinih.*

جنة **djannat,** Arab. boomgaard, paradijs, hof.

جنة **djoennat,** Arab. bedekking, groot schild, wapen ter afwering; *djoennàtan*, allerhande wapenen.

جنى **djinni,** Arab. tot de daemonen behoorend, daemonisch.

جنية **djinnijat,** Arab. fee.

جنيل **djĕnela,** Port. venster.

جو **djo,** Pad. bovenl. = *dĕngan.*

جو **djaw,** Perz. winde (de plant); ook gierst, zie *djoewawoet.*

جوا **djoewa,** slechts, zelfs; *sĕdikit djoea pon tidaķ*, het minste of geringste zelfs niet; *sa'orang djoea pon tidaķ*, e. persoon zelfs niet, d. i. hoegenaamd niemand; *djangan ditjĕritĕrakan kapada sa'orang djoeapon*, vertel het zelfs aan geen enkel persoon. Dikwerf verward met *djoega*, zie ald. en *djoewar* I.

جواب **djawáb,** Arab. antwoord; *mĕndjawáb* en *mĕmbĕri djawáb*, antwoorden, te woord staan, beantwoorden; *mĕngambil djawáb pĕrahoe pĕrgi datang*, de voorbijvarende prauwen praaien of aanroepen, Am. Hamz.; *soewal-djawáb*, vraag en antwoord; *kitáb* of *soerat soewal-djawáb*, vragenboek; *tiada tĕrdjawáb*, niet te beantwoorden, geen antwoord kunnen geven op; zie *sahoet.*

جوادة **djoewadah,** Perz. provisie, levensmiddelen, mondbehoeften, ook e.s.v. dikke pap, die als versnapering gegeten wordt. Mĕn. gebak, snoeperij, lekkernij; ook volg. M.

جوار **djoewar,** I. *djoewaran*, hengelroede, strikboog; *mĕndjoewar*, met den hengel visschen; zie *djoeran.*

II. *kajoe djoewar*, e.s.v. ebbenhout, ook *kajoe arang* genoemd, M.

جوارا **djoewara,** I. scheidsman en bestuurder bij hanengevechten, ook *boedjang djoewara*, ceremoniemeester bij feesten en maaltijden.

II. *ikan djoewara*, e.s.v. eetbaren zoetwatervisch, v. d. W.

جواران **djoearan,** zie *djoeran.*

جواني **djoewani,** en *boedjang djoewani*, naam v. den gelukaanbrengenden god der dobbelspelen, inz. der hanengevechten; zie *djoewara* en *djoewandang.*

جواوت **djoewawoet,** Jav. gierst, = *sĕkoewi.* Zie ook *djaw.*

جواهر **djawáhir,** Arab. meerv. van *djawhar*, zie ald.

جوبر **djoeboer,** van het Arab. *doebr*, achterkwartier, achterste, = *pantat*, zie ald.

جوبڠ **djoeboeng,** bedekking, scherm, gewelfd dek op een vaartuig, meestal van bamboe.

جوبڠ **djobing** = *djambang*, C. en S. Zie ald.

جوبن **djoebin,** Jav. gebakken vloertegel, zie *oebin* en *roebin.*

جوبة **djoebah,** van het Ar. جبة, zie ald.

جوت **djoeta,** (Skr. 10,000), millioen; *bĕrdjoeta*, bij millioenen.

جوت **djoewĕt,** Jav. e.s.v. boom met blauwe, wrange vruchten, ook *djambĕlan* geheeten.

جوج **djoedja,** zie *adjoedjah.*

جوجت **djoedjoet;** *mĕndjoedjoet*, met een ruk aan iets trekken, zooals

b.v. een visch aan de lijn, iemand aan een schelkoord. Mĕn. ook: pluizen, uitpluizen, b.v. *idjoek* om er touw van te maken, uitwringen van natte kleeren door de handen drukkend naar beneden te bewegen; *mĕndjoedjoet-djoedjoet*, iem. met zachte woorden of met een zoet lijntje trachten over te halen.

جوجر **djoedjoer**, I. bruidsprijs, bruidschat, die aan de ouders der bruid wordt betaald, koopprijs v. de bruid.

II. *djoedjoer*, dunnere palen, die tusschen de dikkere van een dam worden geplaatst, C. en S.

جوجغ **djoedjoeng**, = *djoendjoeng*, zie ald.

جوجل **djĕdjal**, wat ergens voor stuit, staan blijft, er niet doorkan. L. Zie *djoedjoel*.

جوجل **djoedjoel**, wat boven de oppervlakte van iets uitsteekt, paalwerk uitstekende boven het water; *mĕndjoedjoel*, zich boven de oppervlakte verheffen, ook zich verheffen, van den buik eener zwangere vrouw door de beweging van de vrucht; rivieren versperren door zaken, die zich boven de oppervlakte daarvan verheffen.

جوجه **djoedjah**, zie *djoedja*.

جوجه **djoedjoeh**; *mĕndjoedjoeh*, onafgebroken neerkomen van den regen; *bĕbĕrapa hari hoedjan nan djoedjoeh*, een aanhoudende regen gedurende eenige dagen, Sj. Abd. Moel., voortdurend binnenkomen van veel schepen.

جوجي **djoedjai**; *mĕndjoedjai*, op een afstand bestoken met pijlen, kogels werpspiesen enz.

جوجي **djoedji**, e.s.v. groene duif met twee halve maantjes op de borst.

جودس **djoedas**, op Java, Judas, valschaard, valsch.

جودو **djodo**, paar, koppel, wederga, wederhelft, wie voor elkander bestemd zijn; *sajap sadjodo*, een paar vleugels, M. *tiada djodonja*, heeft zijn wederga niet; *bĕrdjodo*, een wederhelft hebben, gepaard zijn; *mĕndjodokan*, van een wederhelft voorzien, tot een paar maken, tot een paar bij elkander voegen, paren; *pĕrdjodoan*, wederga, het voorzien zijn van een wederhelft, staat van verloofdheid.

جوده **djoedah**, I. Djedda, de bekende havenstad in Arabië.

II. los in den mond, b.v. *adapon hamba orang itoepon djikalau dĕngan djoedah moeloetnja sapĕrti mĕmaki ija, maka soeatoepon tiada lagi salahnja*, wat dien slaaf betreft, als hij los in den mond is en bijvoorbeeld scheldt, dan heeft hij hoegenaamd geen schuld meer, Oend.; *bĕrdjoedahan*, losgaan van ketenen en kluisters, b.v. *rantai bĕloenggoenja daripada lehernja dan dari kakinja maka bĕrdjoedahan*, de ketenen en kluisters van hun hals en beenen nu gingen los, S. Dz.

جودي **djoedi**, I. hazardspel, dobbelspel met chineesche kaarten; *mĕndjoedi* en *maïn djoedi*, dobbelen, hazardspelen met kaarten en dobbelsteenen; *mĕndjoedikan*, verdobbelen; *pĕndjoedi*, dobbelaar; *pĕrdjoedian*, dobbelplaats.

II. Arab. naam van de bergen ten Noorden van Mesopotamië, op welke, volgens het geloof der Mohammedanen de ark van Noach bleef rusten.

جور **djoewar,** zie جوار en جورن.

جورت **djoerat,** grondw. van *pĕndjĕloerat?* b.v. *patoetlah dipĕndjĕloerat akan kadoewanja ini didalampĕndjara bĕsi,* Pr. Dj.

جوريت **djoerit,** Jav. oorlog; *pĕndjoerit,* krijgsman, soldaat, plunderaar, openlijke dief.

جورس **djoeroes;** I. *mĕndjoeroes,* met geweld voortsleuren, een arrestant enz. b.v. *hamba djĕrat batang lehernja, hamba djoeroes ija kamari,* ik wierp hem een strik om den nek en sleurde hem herwaarts, R. Ch. *mĕndjoeroes tangan,* bij de handen voortsleuren, b.v. *ĕngkau djoeroes tangannja bawa kapadakoe,* sleur hem voort bij de handen en breng hem tot mij. Moh. Han.

II. poos, wijl; *sadjoeroes,* een poos; *bĕrdjoeroes-djoeroes,* bij poozen; *dj. pandjang,* lange poos; *dj. pandak,* korte poos.

III. *mĕndjoeroeskan,* water uitgieten op een badende. Zie *djiroes.*

IV. = *loeroes,* recht, rechtuit, rechte lijn.

جورڠ **djoerang,** ravijn, bergkloof, nauwe doorgang, holle weg, kreek, geul, steeg in e. stad. Ook *tjorang,* de Holl. 4e dr. 233, Prab. Dj. en M.

جوروڠ **djorong,** I. plat-ovaal, langwerpig rond, v. schotels enz.; *pinggan djorong,* een ovale schotel, ook een ovale beteldoos van metaal. Schijnt meer door Vorsten en de *poewan* meer door Vorstinnen te worden gebruikt, b.v. Sj. Mĕrd. *sirih ădat pada djorong perak di-atoer oranglah,* de gebruikelijke bétel werd op een gouden schotel gereed gezet.

II. al wat uitsteekt aan gebouwen, stoep, pui en dus ook bastion; *bĕrdjorong,* van bastions voorzien, Pad. bovenl.

جورڠ **djoreng,** klein stuk van den rand of hoek van iets; *mĕndjoreng,* zulk een klein stuk afsnijden, b.v. van papier enz.

جورڠ **djoering,** Jav. partje, vakje, segment van vruchten, zooals van china'sappelen, doerian, uien enz.

جورق **djorok;** *mĕndjorok,* naar voren uitsteken, Pad. bovenl. *tandjoeng mĕndjorok kalaoet,* in zee uitstekende kaap; voorts langwerpig ovaal, N. Sum. zie *andjoer.*

جورن **djoeran,** roede, veerkrachtige staf, aan welks einde iets bevestigd is om in beweging gebracht te worden, hengelroede, stok van een vischnet, zwengel, lange stok met een mesje bovenaan om bloemen of vruchten te plukken; *djoeran kaïl,* hengelroede; zie *djoewar.*

جورو **djoeroe,** I. iemand, die in het een of ander bijzonder bedreven is, daarin voorgaat, daarin uitsteekt of uitmunt, b.v. *dj. toelis,* schrijver, secretaris; *dj. bĕhasa,* tolk, taalman. In de Oend. komt *dj. bĕhasa laki-laki* en *dj. bĕhasa pĕrĕmpoewan* voor in betrekking tot de Chineesche wángkangs, maar waarvoor is niet duide-

lijk. Vrouwen toch werden uit China niet aangevoerd; *dj. bandoengan*, sluiswachter, dijkwachter; *dj. moedi* (van *kĕmoedi*, roer), stuurman; *dj. batoe*, de man aan boord, die met het looden en ankeren belast is; *dj. tinggi*, bootsman; *dj. kĕrah*, de oproeper van het volk voor heerediensten, een minder hoofd, staande onder den *batin*; *dj. masak*, kok; *dj. mitar*, constabel; *dj. koentji*, sleutelbewaarder, rentmeester; *dj. petak*, de bewaarder of beheerder v. d. laadruimen, ladingmeester, *dj. kĕlat*, schieman.

II. staat stellig in verband met I. vooropgaan, uitsteken, vandaar *pĕndjoeroe*, hoek, ook geometrische hoek; *ĕmpat pĕndjoeroe alam*, de vier hoeken der wereld; *pĕndjoeroe mata*, binnenhoek van het oog.

III. *pĕndjoeroe*, e. zilveren muntje, vroeger in Perak in gebruik tot het wegen van goud ter zwaarte van een halve *majam*.

جوره **djoeroh**, Jav. stroop. In het Palembangsche ook een gedeelte van het geld, dat bij een huwelijk aan de hoofden moet gegeven worden.

جوري **djoerai**, bundel van loshangende draden, reepen, krullen enz. b.v. van franje, een kwast, tros druiven en dergel.; *mĕndjoerai*, uit een punt in menigte los naar beneden hangen zooals de franje van een kwast; ook gebruikt als hulp-Telw. voor derg. zaken. Mĕn. deel, stuk, flarde.

جوري **djori**, span, van paarden; *koeda djori*, paarden die een span uitmaken. Sw. zie het voorg. wrd.

جوريو **djoeriau**, een klein vlot van bamboe, C. en S.

جوزا **djawzá**, Arab. de tweelingen, teeken van den dierenriem; de Orion, het sterrenbeeld.

جوڠ **djoewang**; *bĕrdjoewang*, vechten van groote dieren, die tegen elkander inloopen, zooals olifanten, draken, Ind. Poet. en derg.; tegen elkander inloopen en botsen van vaartuigen. Mĕn. wedijveren, tegen elk. op willen; *djoewang-djoewang*, e. s. v. galjoen op inl. vaartuigen, waarplaats is voor een paar man om te slapen; *daoen djoewang-djoewang*, ook *lĕndjoewang*, e. s. v. bladeren, die men als onheil-afweermiddel bezigt en waarvan men ook waaiers maakt; *gadjah sama gadjah bĕrdjoewang*, *pĕlandoek mati di tĕngah-tĕngah*, olifant vecht met olifant, het dwerghertje tusschen hen in komt om het leven. Sprw.

جوڠيت **djongit**, omgekruld naar boven, zooals b.v. de bovenlip.

جوڠور **djoengoer**, vooruitstekende snoet, zooals b.v. de snuit van een varken en v. sommige visschen, ook de sneb of lange, spitse voorsteven v. een vaartuig, boegspriet, kluifhout, of friesche ruiter? b.v. *samoewanja diboëboehnja soeda, randjau dan djoengoer bĕrkoeliling kotanja*, Am. Hamz., overal had hij groote en kleine voetangels en friesche ruiters rondom zijne versterking aangebracht.

جوڠوس **djongos**, Ned. jongens, bediende van een europeaan.

جوڠغ **djongang**, naar voren

staand, van bovenlip en boventanden, voor de onderste uitsteken; *mĕndjongang*, boven iets anders uitsteken.

جوفت **djoepoet,** Jav.=*djĕmpoet*, zie ald.

جوق **djoewak,** I. *mĕndjoewak*, met loodrecht uitgestrekte armen omhoog houden, zeilen hijschen, bijzetten, Sj. Abd. Moel. Mĕn. id.

II. jongeling uit den fatsoenlijken stand, behoorende tot het gevolg v. den Vorst, edelknaap, lijftrawant, page; *bĕrdjoewak*, een page enz. hebben; *djoewak pĕrahoe*, scheepsvolk.

جوکت **djoekoet,** e.s.v. geneesmiddel bij koortsen.

جوکڠ **djoekoeng,** Jav. bootje, kano, vervaardigd van een uitgeholden boomstam, = *djongkong*, Mal.

جوک **djoega,** zelfs, wel, ook, steeds, aldoor, steeds voort; niet te verwarren met *djoewa*, hoewel dit dikwerf geschiedt; *tiada djoega*, toch niet; *bĕrlajar djoega*, maar doorzeilen; *ija djoega jang*, hij is dezelfde die; *sama djoega*, geheel dezelfde of hetzelfde; *bagitoe djoega*, desgelijks, even zoo; *barangkali bĕnar djoega*, het kon wel waar zijn; *kaja djoega*, wel rijk, maar het heeft niet over; *djoega lagi*, nog maar, zie bij *lagi* en *djoewa*.

جوکت **djoget,** Jav. dansen, dansmeid, publieke danseres.

جوکر **djogar,** zeker spel op het verkeerbord, Prab. Dj.; *dj. tjahaja*, e. bijzondere soort daarvan, H. Boedj. Hik. Dewa Indra Mĕng.

جوکن **djogan,** zie *tjogan*.

جوکي **djoegi,** e. s. v. smeersel, gebruikt ter kitteling; *mĕndjoegi*, kittelen; *pĕndjoegi*, de persoon of het middel dat kittelt, v. d. W.

جوکي **djogi,** Skr. e.s.v. hindoesche bedelmonnik.

جول **djoewal,** verkoopen; *bĕrdjoewal*, handelen in, te koop hebben, zie voorb. de Holl. 5e dr. pag. 18, zich bezighouden met verkoopen; *djoewal-bĕli*, koop en verkoop, koopen en verkoopen, handeldrijven; *djoewal hoetang*, borgen, op tijd verkoopen, crediet geven; *mĕndjoewal bĕli hamba*, slavenhandel drijven, H. Abd. 303; *mĕndjoewal titah*, op ongeoorloofde wijze van 's Vorsten naam of zegel gebruikmaken; *m. nama*, op eens anders naam, zonder zijn voorkennis of toestemming, iets doen, bevelen of vertellen, met slechte bedoeling van iem. naam gebruikmaken; *bagaimana koebĕli mahal, dĕmikianlah hĕndak koedjoewal pon mahal*, zooals ik het duur heb ingekocht, wil ik het ook duur verkoopen. H. Abd. *djoewalan*, koopwaar, die verkocht wordt of te koop is.

جولت **djoelat,** een groote, onbepaalde tijd of ruimte, e. poos, e. eind; *doewa djoelat kapal*, twee scheepslengten; *bĕbĕrapa zamán dan djoelat-djoelat*, eenige eeuwen en onbepaalde tijden, I.P.; *sadjoelat koeda*, de lengte van een paard; *sĕrta pĕrahoe patik oendoer sadjoelat kabĕlakang*, toen mijn vaartuig een scheepslengte was achterwaarts gegaan, M. S.

جولر **djoeloer,** recht vooruitstekend of te voorschijn komend; *mĕn-*

djoeloer, rechtuit steken, v. den voet, e. staart, snuit, de tong uit den mond, een slang uit haar hol, met het hoofd vooruit voortschuiven, zooals kleine kinderen, op den buik liggende, voortkruipen; *měndjoeloerkan lidah*, den tong uitsteken; *djoeloer-djalar*, overal in- en uitloopen, rondslenteren; *těrdjoeloer kakinja*, zijne beenen waren rechtuit gestoken; *běrdjoeloer*, W. Sum. ook kruipen van planten over den grond = *djalar*, zie ald.

جولر **djoelir,** e. s. v. harpoen, C. en S.

جولغ **djoelang,** I. ook *djaling; měndjoelang*, omhoog boven iets uitsteken, schrijlings op den nek of schouder zitten van een ander, e. kind of volwassene zoo dragen; *didjoelang ombak*, door de golven gedragen; ook zich verheffen, b.v. van de vlammen boven iets anders, met opgeheven arm iets dragen, Max.; *djoelangan*, e.s.v. parasietplant, die in de geneeskunde gebruikt wordt.

II. of *djolang*, Jav. e. s. v. groote draagstoel = *djoli*, zie ald.

جولغ **djoeling,** scheel, loensch, Měn. ongelijk, scheef, wankelend; schuin, scheef, d. l. Cr.; *dj. ajar* en *dj. běhasa*, loensch, e. weinig scheel, nu en dan iets scheel; *měndjoeling*, scheel zien; *měndjoelingi*, iem. scheel aankijken.

جولغ٢ **djoeloeng-djoeloeng,** eerste, eersteling, voor het eerst, aanvankelijk, begin, b.v. v. periodieke winden, den vloed, zie *boewih*, v. vruchten enz.; spits toeloopende sneb van een vaartuig, ook e. s. v. visch met spitsen bek; *tatkala něgari Padang djoeloeng běrhoeni*, toen Padang voor 't eerst, of pas, bewoond werd; *pinta hamba djoeloeng-djoeloeng*, mijn eerste verzoek is. R. v. Eys. Měn. *djolong*, id.

جولق **djoelik;** *měndjoelik*, in een blad wikkelen, b.v. bloemen, opdat ze door de warmte van de hand niet beschadigd worden.

جولق **djolok;** *měndjolok*, met iets langs naar iets anders steken, om het te bemachtigen, b.v. met e. stok naar vruchten op den boom, of naar iets dat op den grond ligt, met den vinger in de keel om braking te verwekken, een geheim uitvorschen, uit iemand halen, een abortus trachten te verwekken; *měndjolok-djolok lobang hidoengnja*, in zijn neus peuteren, H. T.; *djolok hantoe*, e.s.v. gras; *djolok-djolok hantoe*, Měn. e.s.v. roode vrucht, die aan een slingerplant groeit, van binnen zwart is en als geneesmiddel wordt gebruikt; *boeroeng djolok*, e.s.v. houtsnip = *kaki dian*, zoo genoemd om zijn langen snavel, waarmede hij wormen uit den grond peutert; *měndjolok malam*, een enkelen nacht bij iemand doorbrengen, v. d. W.; *boeroeng djolok malam*, e. s. v. kleinen vogel, die 's nachts voortdurend tjoutjou roept; *obat akan měndjolok*, middel om de ongeboren vrucht af te drijven; *měndjolok katanja*, hem de woorden uit de keel halen, aan het praten maken. Měn. *jang didjolok*

tidak dapat, jang pĕndjolok tinggal di-atas, Sprw. = goed geld naar kwaad geld gooien; letterl. waar men naar peutert, dat krijgt men niet, en het peutermiddel blijft boven zitten.

جوله **djoloh,** e. s. v. ibisvogel, S.

جولي **djoli,** I. of *djoeli*, e. s. v. draagstoel bij optochten, K. T.

II. verb. Ned. jol, sloep.

جولي **djoelai,** uiteinde van tak of twijg. Mĕn. rank v. kruip- of slingerplanten; *mĕndjoelai*, z. hechten aan iets anders; van de uiteinden van takken: zich slingeren om, overkruipen naar.

جوندڠ **djoewandang;** *boedjang djoewandang*, naam van den ongelukaanbrengenden god bij dobbelspelen, inz. bij hanengevechten.

جوم **djoewoem,** stil, kalm v. het weder, L.

جوه **djoewih,** naar beneden omgebogen van een rand, tuitvormig; *bibir djoewih*, hanglip.

جوهر **djauhar,** Arab. juweel.

جوهر **djohar,** e.s.v. lagen boom met fraaie, gele bloemen, v. d. W.

جوهر **djohor,** de naam van een Mal. rijk op de zuidpunt v. het schiereiland Malaka.

جوهري **djauhari,** Ar. juwelier. In het Mal. ook nog: knap, bedreven, ervaren, kundig, verstandig, wijs, b.v. *mĕrak ĕmas itoe mĕngigal-igal dan tĕrlaloe djauharinja*, die gouden pauw pronkte steeds en was buitengewoon verstandig, Ind. P. Mĕn. id.

جوهن **djohan,** zie جهان.

جويت **djoewita,** Skr. liefkoozingswoord: bekoorlijk, liefelijk, b.v. *ĕmas djoewita*, bekoorlijk goud; *ratna djoewita*, bekoorlijk edelgesteente; *tali djoewita*, liefelijk snoer, zijden snoer aan de borstplaat en om de middel.

جوينه **djojinah,** Perz. de zwaan.

جاه **djah,** Perz. waardigheid, grootheid, heerlijkheid. Zie *gah*.

جه **djih,** ook *djir*, mikstokje, waarnaar men met platte steentjes of geldstukken gooit.

جهاد **djihád,** Arab. heilige oorlog tegen de ongeloovigen.

جهارو **djaharoe,** deugniet.

جهالة **djahálat,** Ar. onwetendheid, onkunde.

جهان **djihán,** Perz. wereld; *djihán pahálawan*, een perzische titel, die overeenkomt met maarschalk, generalissimus. In het Mal. meest *djohan* uitgesproken en met de beteekenis van held.

جهة **djihat,** Arab. zijde, kant, toegekeerde zijde.

جهتر **djahtĕra,** Skr. *sadjahtĕra*, veiligheid, rust, vrede.

جهر **djahr,** Arab. openbaar, door ieder gezien en gekend; *mĕndjaharkan*, verkondigen, alom bekendmaken.

جهل **djahil,** Ar. onwetendheid, onkunde, dom.

جهنم **djehennam,** Arab. diepe put, hel; in het Mal. ook helsch en wat voor de hel bestemd is; *nanti djehennam kita*, dan zijn wij vermorzeld, of voor de haaijen. Sw.

جهودي **djahoedi**, joodsch, = *jahoedi.*

جهيز **djahíz**, Arab. snel, vlug.

جيب **djib**, Eng. jib, kluiverzeil.

جيبه **djibah**; *bĕrdjibah*, op veel plaatsen of algemeen voorhanden zijn, van koopwaren.

جيتون **djitoen**, boom of plant, Sj. Mans. Sj. Goemp. In de Sj. Ind. Kĕsn. is het *djintoen*, b.v. *noeri itoe hinggap didjintoen sĕganda moeli.* Het schijnt = *pohon* te zijn, b.v. *hinggap didjitoen nagasari*, id. en Kin. Tab. Ook komt het voor als vrucht, mogelijk olijf, b.v. *baginda pon bĕrmaïn sagĕnap doesoen, mĕngambil boewah chorma dan djitoen*, de Vorst vermaakte zich in het gansche gehucht en plukte dadels en olijven, Mans. Sj. Goemp. Zie *zaiton.*

جيته **djitah**, e. s. v. liaan, die elastieke gom levert, = *djĕla*, zie ald.

جيدجر **djedjer**, rij, reeks, achter, naast of onder elkander: *bĕrdjedjer*, op een rij; *bĕrdjedjer-djedjer*, aan rijen of reeksen; *mĕndjedjer*, in rijen zetten, b.v. van cijfers onder elkander; *bĕrdjedjer doewa lapis*, in dubbele rijen; *bĕrdjalan bĕrdjedjer*, een aan een achter elkander gaan of marcheeren; zie ook *djadjar.*

جيدجي **djidji**, uitroep van iem. die van iets vies is, bah, foei; *mĕndjidji*, dit woord zeggen, zich vies toonen; *mĕndjidjikan*, iets vies vinden, vies van iets zijn, verfoeien, zie ook *tjih.*

جيدجهون **djajḥóén**, Perz. de rivier Gihon.

جيدر **djidar**, Jav. lijn, regel, linieersel, liniaal; *mĕndjidari*, iets linieeren, belijnen, H. Abd.

جيران **djirán**, Arab. geburen.

جيرت **djirat**, chineesch graf. Het Arab. زيرة ? Mĕn. huisje bij de graven van aanzienlijken.

جيرت **djirĕt**, Jav. strik, = *djĕrat*, zie ald.

جيروس **djiroes**, = *diroes; mĕndjiroes*, besproeien, begieten. Mĕn. = *tiroes.* Zie ook *djoeroes* III.

جيرق **djiraḳ**, e.s.v. plant, welks bladen gebruikt worden tegen uitslag, Mĕn. *djiraḳ*, id.

جيرم **djiram**, waterval, zie *djĕram.*

جيري **djirai**, een ziertje, ondeelbaar klein iets, een weinig, L.

جيڤڠ **djipang**, I. ook *djĕpoen*, Japan.

II. e. s. v. wapen, strijdbijl, b.v. *sĕndjatanja daripada panah dan djipang*, Hik. Koris. Zie *tjipan.* Pĕl. Djin. heeft *djipan.*

جيل **djil**, Eng. jail, gevangenis.

جيلا **djila**; *bĕrdjila*, slingerend afhangen; *bĕrdjila-djila*, slingerend zweven b.v. van een vlieger.

جيلت **djilat**; *mĕndjilat*, likken, aflikken, oplikken, ook gebruikt van de vlammen; *roemah didjilat api*, het huis werd door de vlammen verteerd; *mĕndjilatkan lidah*, likkebaarden, b.v. *kĕra itoepon .... mĕndjilatkan lidah sambil mĕnari*, die aap nu likkebaarde al dansende, Sj. Madli.

جيلت **djelet**; *mĕndjelet*, drukkende over iets strijken.

جيلت **djilit,** van het Arab. جلد, band van een boek.

جيلولو **Djilolo,** naam van een der Ternataansche eilanden.

جيمت **djimat,** I. het Arab. *ăzimat*, amulet.

II. het Arab. *himmat*, zuinigheid, overleg; *mĕndjimatkan*, met zuinigheid of overleg behandelen.

جينا **djina,** verbastering van het Arab. زنا, overspel, zie ald.

جين **djin,** e. s. v. denkbeeldige wezens tusschen engel en mensch, zie جن I.

جينق **djinaḳ,** tam, mak, gewend, gemeenzaam of familiaar geworden, getemd, gedwee; brutaal b.v. van jonge kippen, zeeroovers, H. Abd. 238 enz.; *bĕrdjinaḳ-djinakan*, met elkander op een vertrouwelijken voet gekomen, van hen, die vroeger schuw voor elkander waren; ook zich vertrouwd maken, b.v. met geschriften, H. Abd. 154; *bĕrdjinaḳ-djinakan dĕngan bĕhasa dirinja*, z. vertrouwd maken met zijn eigen taal. Sadj. Mal. p. 1; *mĕndjinaḳkan binatang*, dieren temmen.

جينل **djinal,** verb. van *zainoe'l-ăbidin*, zie bij *zain*.

جيوا **djiwa,** Skr. ziel, leven; *mĕmboewang djiwanja*, zijn leven wagen, prijsgeven; *oetama djiwa*, liefkoozingswoord: uitverkorene.

جيوق **djewaḳ** = *biawaḳ*, zie ald.

چ Cha

چابت **tjaboet;** *mĕntjaboet*, uittrekken van iets, dat ergens in of om bevestigd is, b.v. een plant uit den grond, haar uit het hoofd, een kris uit de scheede, een ring van den vinger enz.; *mĕntjaboet boeloe boeroeng*, een vogel plukken; *tjaboet kapala*, deserteeren v. e. soldaat in tijd van oorlog, C. en S.; *mĕntjaboet ădari limbahan*, fig. uitdrukking voor uit het slijk opheffen, Sj. Madli; *m. lidi*, e.s.v. godsgericht, Oend. Djambi; *maïn tjaboet*, vingt-et-un spelen, omdat daarbij de spelers zelf de kaarten uit den stok trekken; *bĕrtjaboet*, uitgetrokken, ontbloot van een wapen enz. Volg. d.l.Cr. is *tjaboet*, ook inkomende rechten = *tjoekai; mĕntjaboet sapoeloeh satoe*, een recht heffen van $10^0/_0$.

چابت **tjabit,** zie *tjabiḳ*.

چابر **tjabar,** I. flauw, laf, bang. Mĕn. zorgeloos, achteloos, niet zuinig; *tjabar hati*, flauwhartig, lafhartig; *mĕntjabarkan hati*, ontmoedigen, Mak. R. 63.

II. e. s. v. krom mes om gras te snijden.

چابر **tjabir,** gescheurd; *tjobar-tjabir*, overal gescheurd, aan flarden; *maka sĕgala toeboehnja pon habis bĕrtjabiran*, zijn geheele lichaam nu was overal gescheurd, P. Dj. Zie *tjabiḳ*.

چابغ **tjabang,** gevorkte tak en al wat dien vorm heeft, b.v. een gaffel, tapstoel voor een vuurwapen = *tjagaḳ*, zie ald. knijper op den neus van vee, zijtak eener rivier enz. ook fig. gebruikt; *tjabang tjoban*, het verdeelde ondereind v.e. pen om netten te knoopen; *tjabang kĕmoedi*, het gekloofd stuk hout, waarin het roer

draait, M. *tjabang panah*, keep v. e. pijl; *ingatan bĕrtjabang*, verdeelde gedachten; *lidah bĕrtjabang*, dubbeltongig; *hati bĕrtjabang*, dubbelhartig; *mĕntjabang*, takken of twijgen schieten, zich in takken verdeelen van eene rivier; *mĕntjabangkan*, enten.

چابق **tjabaḳ**, e. s. v. vogel, een nachtvogel, de geitenmelker, L.

چابق **tjaboeḳ**, I. de ergste graad van melaatschheid, = *pĕkoeng*.

II. Perz. zweep, = *samboḳ*, Jav.; *mĕntjaboeḳ*, zweepen.

III. gordel voor mannen, I. P. = *saboḳ*, Jav.

چابق **tjabiḳ**, verscheurd, aan stukken gescheurd; *mĕntjabiḳ*, verscheuren; *tjobaḳ-tjabiḳ*, aan flarden gescheurd; zie ook *tjariḳ* en *tjabir*.

چابل **tjaboel**, I. onzedelijk, ongebonden, losbandig, vermetel, brutaal, onbeschoft; *ombaḳ tjaboel*, de onstuimige golven; *laoet bĕrtjaboel*, de zee wordt onstuimig; *mĕntjaboeli*, onbeschoft behandelen, onteeren, verontreinigen van eene vrouw; *mĕntjaboel-tjaboeli madjĕlis orang*, de vergadering onbeschoft toespreken, M. *pĕrtjaboelan*, onzedelijkheid.

II. = *tjebol*, dwerg, b.v. *sapĕrti sitjaboel hĕndaḳ mĕntjapai boelan*, als de dwerg, die de maan wil grijpen, Sprw. zich willen verheffen tot iets, dat men nooit bereiken zal, Jav. *tjebol*.

چابي **tjabé**, Jav. lange spaansche peper, = *lada tjina*, ook wel staartpeper, doch hiervoor beter *tĕmoekoes* en *kĕmoekoes; tjabé tali*, e.s.v. staartpeper, die er als gedraaid touw uitziet en als geneesmiddel gebruikt wordt; *tjabé soelasih*, staartpeper, d. B.; *tj. atjang* of *tj. sabĕrang*, *tj. bĕsar*, *tj. tjanggeḳ* of *tj. djawa*, *tj. rawit*, *tj. soelasih* en *tj. boeroeng*, zijn soorten opgegeven door C. en S.; *boeroeng tj.*, e. s. v. vogel, maar welke? komt ook bij M. voor.

چاتر **tjatoer**, I. Skr. schaakspel; *bĕrmaïn tjatoer*, schaakspelen; *papan tjatoer*, schaakbord; *boewah tjatoer*, de schaakstukken; *soelam bĕrtjatoer*, met ruiten borduren.

II. Jav. spreken, zeggen; gesprek, gezegde.

چاتس **tjatoes**, *mĕntjatoes*, slaan met iets hards op iets hards, zooals b.v. met een vuurslag op een steen, Pad. bovenl. Mĕn. ook tegen elk. slaan, b.v. van de tanden, bijterig van paarden.

چاتڠ **tjatang**, e. bakje van geel koper of rotan, waarin men e. trekpot zet, ook *tjetang*, C. en S.

چاتڠ **tjatoeng**, *daripada gajoeng?* Abd. sch. wrdb. Zie *tjentong*.

چاتڠ **tjating**, *daripada timbangan?* Abd. sch. wrdb., mogelijk het tongetje van een balans. Mĕn. *mĕntjating*, laten wegspringen door met de vingertoppen op het eene einde v. het voorwerp te drukken.

چاتق **tjatoeḳ**, I. pik, hak, houw; *tj. api*, vuurslag; *mĕntjatoeḳ*, kloppen, tikken, pikken van vogels, met kracht neerslaan, zooals de haan van een geweer, de hamer van een klok enz. *pĕntjatoeḳ*, stok om te slaan, zooals

bij het kolven gebruikt wordt, mijnwerkers-pikhouweel. Mĕn. kap, houw; *mĕntjatoek*, kappen, houwen, hakken, afhakken, toepikken v. vechtende vogels. Op Malaka ook hakken, houwen met e. grooten bijl of pikhouweel om boomen te vellen; houw, slag met zulk een voorwerp. Zie *patoek*.

II. schep met de holle hand of iets daarmee overeenkomende; *pĕntjatoek*, kleine kokosdop, waarmede men rauwe rijst schept; *tjatoek nasi*, napje, waarmede men gekookte rijst opschept.

III. ook *tjotok*, het bovenlijf vrij opgericht hebben, zonder tegen iets geleund te zijn, zie *tjĕratoek*.

چاتو **tjatoe**, I. *mĕntjatoe*, bij kleine gedeelten toemeten of toedeelen, op rantsoen stellen, schulden bij kleine gedeelten afbetalen; aan zijne vrouw afgepast huishoudgeld geven, nauwkeurig de kosten v. levensonderhoud berekenen en alleen die vooruitbetalen, C. en S. Zie *tjatoek* II.

II. *mĕntjatoe* = *mĕmohon*, smeeken, Hik. Bandjar enz. Mogelijk het grondw. v. *tjĕlatoe*, Jav.

چاته **tjatoh**; *mĕntjatohkan*, opheffen, optrekken uit iets, b.v. *ditjatohkan beta dari dalam lobang, sampailah beta dihantarkan poelang*, ik, werd uit den kuil opgetrokken, zelfs naar huis gebracht, Sj. Madli.

چاچ **tjatja**, e.s.v. versnapering, die op knoedelen gelijkt; *tj. halia*, ronde knoedelen; *tj. anak ikan*, langwerpig vierkante knoedelen; zie ook *tjatjah* II. In de Asm. Pat. ook *tjatji* geschreven.

چاچت **tjatjat**, Jav. ook Mĕn. en Mal., C. en S., gebrek, fout, vlek, smet, = *tjĕla; bĕrtjatjat*, geschonden, met gebreken enz. fig. van lage afkomst; *mĕntjatjatkan*, iets gebrekkig, fout vinden, smaden, smalen op iets; *pĕntjatjat*, geschenk in geld bij de huwelijksgift als de bruidegom een zichtbaar lichaamsgebrek heeft. N. Sum. *opah tjatjat*, zie *pampas*.

چاچر **tjatjar**, I. Jav. de kinderpokken. Mĕn. pokken ontstaan door inenting; *tj. ajar*, de waterpokken; zie bij *toemboeh*.

II. *mĕntjatjar*, gedurig van plaats veranderen, ongestadig, van een tol, paard enz.

چاچڠ **tjatjing**, worm, aardworm, ingewandsworm, ook de fijne wortels, waarmede klimplanten zich vasthechten; *kanĕgari tjatjing*, naar het land der wormen, fig. voor sterven; *tj. kambing*, leverworm, d. l. Cr.; *tjatjing mĕndjadi oelar naga*, de worm wordt een draak. Sprw. niet komt tot iet; *tj. kĕroewit* of *kĕrawit*, aarsmaaien; *tj. soesoe* en *tj. pipih*, lintworm; *tj. minjak*, kaasmaden; *tj. gĕlang-gĕlang*, worm met ringen, de gewone dauwpier; *pĕnjakit tjatjing*, wormziekte; *obat tjatjing*, middel tot verdrijving der ingewandswormen, zeverzaad, semen santonicum. Spottenderwijze noemt men den staart v. e. chinees ook wel *tjatjing*.

چاچق **tjatjak**, I. rechtop ergens ingestoken, zooals een mast, palissadepaal en derg. ook: steek, prik, d.l. Cr. zie *tjatjah; tĕrtjatjak*, rechtop

ingestoken; *tĕrtjatjaḳ bagai lĕmbing tĕrgadai*, ingestoken als e. verpande speer, fig. uitdrukking voor iem. die als een kaars blijft staan en niet wil gaan zitten, C. en S.; *boeroeng tjatjaḳ*, e.s.v. kleinen vogel, gelijkende op de *pipit*, C. en S.; *mĕntjatjaḳ*, zulke voorwerpen in iets steken, b.v. in d. grond; *m. bĕlat*, e. vischstaketsel bouwen, ook *tahan bĕlat*.

II. pokput, Abd. sch. wrdb. hiervan *tjĕratjaḳ*, zie ald.

چاچل **tjatjil**, klein in zijn soort, te klein voor het doel, b.v. van een paard om met e. ander e. span uit te maken, een te kleine man voor eene groote vrouw.

چاچو **tjatjau**, zich in zijn doen vergissen, z. verspreken. Mĕn. ongedurig, bewegelijk, niet bij zijn werk blijvend, uitlooperig. Zie *katjau*.

چاچه **tjatjah**, I. steek, prik; *mĕntjatjahkan bĕnih katoemboehan*, vaccineeren, v.d.W.; *mĕntjatjah*, prikken, beprikken, tatuëeren, ook lardeeren; *samoewanja bĕrtjatjah badannja*, allen waren getatueerd, Pel. Abd. 19.

II. Jav. aantal, bedrag; aantal akkers, b.v. *tjatjah sawah*, aantal rijstvelden.

III. = *tjatja*, zie ald.

IV. Jav. stukje; *mĕntjatjah*, fijnsnijden, fijnhakken; zie *tjĕtah*.

چاچي **tjatjí**; *mĕntjatji*, de voorschoot van een zeil aandraaien en in de *tĕlinga lemau* beleggen; *kajoe tjatji* of *pĕntjatji*, korte stok, knevel, draaier, daarvoor gebruikt.

چادر **tjadír**, Perz. sluier, sprei, tent = *sĕlendang*. Ook *tjadai*, C. en S.

چادڠ **tjadang**, wat voor een bepaald doel voor later bespaard of bepaald wordt, reserve, appeltje voor den dorst, spaarpenning; *mĕntjadang*, voor een bepaald doel bestemmen en afzonderen; *mĕntjadang toewa*, voor den ouden dag afzonderen, wegleggen, sparen; zie ook *tjagar*.

چادڠ **tjading**, opzamelen, aren lezen; *padi tjading*, aldus verkregen rijst, C. en S.

چادق **tjadoeḳ**, oplichten, b.v. e. slang haar kop of e. olifant zijn slurf.

چادق **tjadiḳ**, de vlerken of uitleggers van een inlandsch vaartuig.

چادو **tjadoe**, voor gek spelen, C. en S.

چادي **tjadai**, I. jok, gekheid, C. en S.

II. verbluft, ontdaan, id.

III. Perz. *tjadir*, e. s. v. doek, die over den schouder gedragen wordt en als bidmat wordt gebr. id.

چار **tjara**, wijze, manier, trant; *tjara wolanda*, op zijn hollandsch; *tjara pĕrĕmpoewan*, op de wijze der vrouwen, vrouwelijk; *oewang tjara*, geld door de bruid aan d. bruidegom gegeven, na het huwelijk en bij het scheiden door haar terug te ontvangen, Mĕn. dit is mogelijk eene verkorting van *oepatjara?*; *tjara bĕhasa*, manier van welvoegelijkheid, fatsoenlijk.

چارت **tjaroet**, I. vuile, gemeene praat; *mĕntjaroet*, vuile taal uitslaan; *pĕntjaroet* vuilbek; zie *tjalaḳ*.

II. grassnijmes; *mĕntjaroet*, grassnijden, L. Zie *tjaroeḳ*.

چارت **tjarit;** *mĕntjarit*, hinniken, M. en de B. *pĕntjaritan*, gehinnik. Zie *djĕrit*.

چارڠ **tjarang,** rank, loot, twijg, schot of scheut, inz. v. rankgewassen, zooals de sirih en derg.; *bĕrtjarang*, v. ranken voorzien zijn; *mĕntjarang*, de loten afplukken; *sirih-tjarang*, betelbladen v. de loten, die beter zijn dan die met lange stelen aan de rank zitten en *sirih kĕrakap* genoemd.

چارڤ **tjarap,** I. veranderd, vervormd, ook *tjarip*, C. en S.

II. *tjarap-tjarap*, wenken, een teeken geven door zachtjes aan te stooten of te knikken met het hoofd.

چاروڤ **tjaroep**; *mĕntjaroep*, slurpen, slorpen, d. B. Mĕn. *mĕntjaraḳ*, drinken uit een voorwerp zonder dit aan den mond te zetten, in den mond laten leegloopen, b.v. een ei, uitslurpen; zie *tjaraḳ* I.

چارق **tjaraḳ,** I. *mĕntjaraḳ*, drinken uit een voorwerp zonder dit aan den mond te zetten, in den mond laten loopen, b.v. uit de tuit van een *kĕndi*, in de keel gorgelen, Pahang = *tjĕlaroe*; te Kelantan en Petani, C. en S., uitslurpen, zooals b.v. van een rauw ei.

II. de kaarten opnemen en er in beginnen te kijken, id.

III. *mĕntjaraḳ*, juist zichtbaar worden van de opkomende zon, id.

چارق **tjariḳ,** I. gescheurd, afgescheurd stuk; *satjariḳ kartás*, een stukje papier, een briefje; *mĕntjariḳ*, iets scheuren, verscheuren; *mĕntjariḳ-tjariḳ*, bij herhaling scheuren, ook verscheuren van wilde dieren, H. Boedj. = *sojaḳ; ditjariḳ-tjariḳnja akan pakaian jang pada toeboehnja*, hij verscheurde de kleeren, die hij aan het lijf had, Hik. Groel.; *tjoraḳ-tjariḳ*, op verschillende wijze en overal gescheurd; *sĕtjariḳ kapan*, e.s.v. nachtvogel, welks geluid overeenkomt met dat van het doorscheuren van een lijkkleed en die als voorbode van den dood wordt beschouwd.

II. Jav. schrijver, klerk.

چاروق **tjaroeḳ,** I. *mĕntjaroeḳ*, de bast van een boom afhalen, e. boom schillen, ook Abd. sch. wrdb. Volgens v.d.W. inkepingen in boomen maken, om er de hars of gom te doen uitvloeien, zoo ook C. en S. Mĕn. holte, inham, nis, diepe keep in een boom = *tjĕroeḳ*, zie ald.

II. *mĕntjaroeḳ*, opslokken, slurpen, inzwelgen; *pĕntjaroeḳ*, gulzigaard, slokop; zie *tjaroep*.

III. een doorloop, goot, smalle stroom, C. en S.

چارم **tjaram** en *atjaram*, trouwring, L. en ook K. Oend.

چاروم **tjaroem,** onordelijk, zonder methode, ongeregeld, C. en S.

چارو **tjaroe,** zie *tjaroeḳ* II.

چاروي **tjaroeï,** e.s.v. boom, van welks hout men planken maakt.

چاروه **tjaroeh,** = *tjĕroeh*, zie ald.

چاري **tjari,** zie *tjĕhari*.

چاڠت **tjanget,** zie *tjongaḳ* II.

چاڠڠ **tjangang,** = *tjĕngang*, zie ald.

چاڠف **tjangap,** inkeping aan het einde van een balk, gaffel aan

het einde van een stok en derg., zie *tjangyah*.

چاف **tjapa,** e. s. v. medicinale plant, wilde salie = *sĕmboeng*, Jav. zie aldaar.

II. e. s.v. spel met drie hol en bol geslagen muntstukken; *bĕrmaïn tjapa koeris*, e.s.v. kruis-en-munt spelen met zulke muntstukken, C. en S.

چاڤر **tjapar,** *sapĕrti tĕmpat barang-barang?* Abd. sch. wrdb.

چاڤڠ **tjapang,** ruimte tusschen de neusgaten of tusschen de horens, C. en S. vorksgewijs, zie *tjabang*.

چاڤيڠ **tjaping,** I. metalen plaatje ter bedekking der schaamdeelen, door nog naaktloopende meisjes gedragen; overslag over de kram, waarin een hangslot hangt. Mĕn. stukje, klein gedeelte van iets; *mĕntjaping*, een stukje afscheuren; *tj. bĕlakang*, spiegel van een vaartuig.

II. het koord of de stok in een val, die, als er op getrapt wordt, veroorzaakt, dat de deur dicht valt, C. en S.

چاڤوڠ **tjapoeng,** Batav. glazenmaker, juffertje, het bekende insect.

چاڤق **tjapaķ,** I. voorouders in den 6en graad, overgrootvader van iemands overgrootvader.

II. *mĕntjapaķ*, geringachten, niets geven om iets, Sj. Mans. Sj. Sult. Jaḥja; Mĕn. smakken als teeken dat iemand ons verveelt.

چاڤوق **tjapoeķ,** I. plekken, teekens, litteekens van pokken en derg., *moekanja bĕrtjapoeķ*, zijn gelaat is met pokputten. Mĕn. id.

II. schrijlings, half knielend, op den rug van een dier of op een tak zitten.

چاڤيق **tjapiķ,** krom en lam van arm of been; misvormd van hand of voet, Sw. en d. l. Cr. Ook = *tjapé*, zie ald.

چاڤل **tjapal,** sandalen, voetzolen. H. Abd. 259.

چاڤه **tjapah,** ronde, houten bak, om iets in te wasschen. Mĕn. Bijvnw. naar boven breed en wijd uitloopend.

چاڤي **tjapai;** *mĕntjapai*, naar iets grijpen of reiken; *mĕntjapai akan pĕdang*, naar het zwaard grijpen, Saif. Dzoel.; *hĕndaķ mĕntjapai boelan*, de maan willen grijpen, d. i. het onbereikbare willen; *sapĕntjapai*, zoover men reiken kan, armslengte; *mĕntjapai tangan*, bij de hand vatten.

چاڤي **tjapé,** op Java, vermoeid, ook iets moede zijn, zie *pĕnat*.

چاكت **tjakat** en *tjakatan*, handig, knaphandig, behendig, H. Abd. 106, r. l. Mĕn. en Jav. *tjikatan*, id.

چاكر **tjakar,** klauw, poot met nagels, v. vogels en viervoetige dieren, ook krab of krabbel met zulk e. klauw; *tjakar bĕsi*, een ijzeren krabber; *mĕntjakar*, met handen of klauwen krabben, omkrabben, b. v. de aarde, Pĕl. Djin.; *ditjakar dan ditĕndang olih istĕrinja*, hij werd door zijne vrouw gekrabd en geschopt; *soerat satjakar*, een krabbel schrifts, Sj. Abd. Moel. voor ons: een regel schrifts, b.v. *soeratnja tiada barang satjakar, tiba-tiba datang mĕrampas mĕmbakar*, geen enkele krabbel schrifts zond hij en komt onverwachts

rooven en branden; *tjakar hajam*, hanekrabbels of hoenderkrabbels, slecht schrift, voor ons: hanepooten, ook e.s.v. spritsgebak; *tjakar balar*, krabben en schrammen, H. Abd. 387; *tjakar itik*, e. s. v. plant, cotyledon laciniata, L. *tjakar-mĕntjakar*, elkander krabben.

چاکڠ **tjakang,** strak gespannen, C.

چاکوڠ **tjakong,** hooge rug, maar geen bochel, C. en S.

چاکف **tjakap,** kunnen, instaat zijn tot iets, zeggen dat men tot iets instaat is, bluffen, opsnijden, ook gewoon praten, spreken; *tjakap angin*, onnutte praat, wind, bluf; *doedoek bĕrtjakap-tjakap*, zitten te praten, te keuvelen; *tjakap-tjakap rampai*, gemengde samenspraken; *mĕmpĕrtjakapkan*, opwekken, aanvuren v. den moed, lett. doen instaat zijn, doen durven, de Holl. 5e dr. 199; *pĕrtjakapan*, gesprek.

چاکوف **tjakoep;** *mĕntjakoep*, happen naar iets, ook e. ijzeren rotteval met tanden en een klem voor olifanten, C. en S.

چاکو **tjakau;** *mĕntjakau*, schielijk iets of iemand aangrijpen, met de handen of klauwen zooals een tijger; *bĕrtjakau-tjakauwan*, elkander aangrijpen, van vechtenden. Zie *tjĕkau*.

چاکه **tjakah,** I. met groote passen of schreden, van iemands gang.

II. afzetten met e. boom, afsteken v. e. vaartuig, C. en S.

چاکي **tjakai,** e. ander de schuld geven van hetgeen men zelf heeft gedaan, z. ten koste v. e. ander verontschuldigen. Volg. and. *tjaki*.

چاک **tjaga,** e.s.v. boom, C. en S. maar welke?

چاکوت **tjagoet** = *pagoet* en *patoek*, zie ald.

چاکر **tjagar** = *tjadang* en *tjandang*, zie ald.; *tjagaran*, ook middel om in zijne behoefte te voorzien, L. en Max. borg, waarborg, Sw., securiteit, reservefonds.

چاکق **tjagak,** I. voet, bok, affuit, onderstuk, vork, waarop instrumenten, draaibassen enz. komen te staan of waarop de neergelaten mast komt te liggen.

II. vlug van bewegingen en van spreken, = *tjĕrĕgas* en *gantjang*, zie ook Abd. Moel. pag. 24.

چاکو **tjagoe,** de fijt, e.s.v. verzwering aan de vingers.

چال **tjala;** *tjola-tjala*, hier en daar snappen, inz. met onwaarheid, v.d.W. zie *tjalak* en *tjaling*.

چالت **tjalat;** *mĕntjalat*, de huid van de penis terug schuiven, C. en S.

چاليت **tjalit,** veeg, smeer met den vinger; *mĕntjalit*, den vuilen vinger ergens aan afstrijken, zie ook *palit* en *tjolek*.

چالر **tjalar,** schram, geschramd van de huid, zonder bloeding.

چالڠ **tjalang,** Jav. iem. die op uitkijk geplaatst wordt; *pĕntjalang*, e.s.v. vaartuig, dat mogelijk op kondschap werd uitgezonden, e.s.v. kruiser?

چالوڠ **tjaloeng,** scheppertje, van

een bamboegeleding gemaakt, aan een touw, om uit een ton aanboord water te scheppen. Mĕn. koker v. bamboe met e. handvat om er drinkwater in te halen of te bewaren; *pisau tjaloeng* = *tjandoeng*, zie ald.

چالڠ **tjaling,** I. gewoon zijn te liegen, leugenachtig; *tjolang-tjaling*, hier en daar leugenachtige praatjes houden. Zie *tjala*.

II. e. omheining met doornen om de oogst op het veld te beschermen; *tjaling babi*, zulk e. omheining tegen de wilde varkens, C. en S.

چالق **tjalak,** I. veel praats hebben, uitflappen, overal den mond insteken, plapperen, vaardig in het antwoorden.

II. e. stokje waarmede men de fijngestampte sirih uit de *gobek* neemt, ook *pĕnoendjal* geheeten, C. en S.

چالون **tjaloen,** I; *bĕrtjaloen*, beraadslagen, met elk. overleggen, C. en S.

II. de naam v. e. boom welks bladen in de *tĕpoeng tawar*, worden gebezigd, C. en S.

چامر **tjamar,** I. zeemeeuw. Mĕn. gulzig; volgens d. l. Cr. een groote zeemeeuw, ook *tjakmar; mĕntjamar*, grijpen en wegvoeren, rooven, v. d. W. mogelijk naar den aard der zeemeeuwen.

II. het lichaam met geneeskrachtige smeersels wrijven, C. en S.

چامڠ **tjamang,** e. toorts, C. en S.

چامن **tjamin,** I. *tjamin tjamin*, mond of bek voortdurend open- en dichtdoen, zooals b.v. de visschen; *ikan tjamin-tjamin*, e.s.v. vergiftigen zeevisch, die zich opblaast als hij gevangen wordt en de gewoonte heeft aan de oppervlakte van het water met zijn bek zoo te doen.

II. *tjamin-tjamin*, e. s. v. kleine, zure vrucht, Mĕn. en Mal. id. ook d.l. Cr. Op Java *tjĕrĕmé* geheeten.

چامو **tjamau,** I. e.s.v. boom, welks bladeren tegen smertingen roodehond worden gebruikt.

II. *bĕrtjamau*, v. e. olifant, aarde met zijn poot losmaken en met zijn slurf over zijne rug gooien, C. en S.

چان **tjana**; *boenga tjana*, e. s. v. bloem; Caesalpina pulcherrima, d. l. Cr., zie het volg. wrd.

چانر **tjanar,** e. s. v. boom met goed hout; *tj. babi* en *tj. bokor* zijn soorten daarvan; ook e. s. v. salsaparille, R.

چانڠ **tjanang,** I. diep koperen bekken met knop in het midden en dat met een elastieken knuppel geslagen wordt, ook gebruikt als omroepersbekken; *mĕntjanangkan*, iets bij bekkenslag bekend maken, uitklinken; *pĕntjanang*, omroeper, uitklinker.

II. balansje of houtje op een weeftoestel, dat de stokken, waarover de draden gaan, doet spelen; *tali tjanang*, de koorden, waaraan het hangt.

چانو **tjanoe,** blikken koker, volg. C. en S. e. tinnen ketel, waterketel.

چاني **tjanai,** Tam. gladstrijken, slijpen; *batoe tjanai*, slijpsteen, die gedraaid wordt, ook *pĕntjanai; mĕntjanai*, op zulk een steen slijpen; deeg

op een plank uitrollen, metalen pletten, v.d.W., ook gladstrijken, b.v. *pasirnja rata bagai ditjanai*, het zand aan den oever was effen alsof het gladgestreken was, M. Mĕn. ook nog zich optooien b. v. *lĕkas mĕmakai; djangan ditjanai djoea lagi*, kleed u spoedig en tooi u maar niet zoo op.

چاؤ **tjaöe,** I. Soend. = *pisang*, zie ald.

II. Chin. e.s.v. pap van roode rijst, die als toespijs gebruikt wordt.

چاوت **tjawat,** schaambedekking voor mannen, bestaande uit een lap, die van voren en van achteren door een band om de middel opgehouden wordt en tusschen de beenen doorgaat; *sĕloewar tjawat*, suspensoir; *bĕrtjawat ekoer*, met den staart tusschen de pooten, van honden; *kĕmoedi tjawat*, een roer zooals aan de chineesche jonken, waar een touw onderdoor loopt, ook gebruikt van e. europeesch roer; *bĕrtjawat*, zulk een bedekking dragen, als schaambedekking aanhebben; *mĕmpĕrtjawat kaïn*, een doek als *tjawat* gebruiken of aandoen.

چاوس **tjawas,** e. lange riem, die op riviervlotten gebr. wordt, op een standaard rust en heen en weêr loopende in beweging wordt gebracht, C. en S.

چاؤس **tjaöes,** scherp door vermagering, van neus en aangezicht, v.d.W. gebogen, gebukt van houding, zie *aoes*.

چاوس **tjawis,** Jav. gereed, in gereedheid = *sadia*.

چاؤڠ **tjaöeng,** ingevallen, b.v. van de wangen.

چاوڠ **tjawang** = *tjabang*, zie ald.

چاوق **tjawak,** I. e.s.v. wikke of spelt, L.

II. kuiltje in een lichaamsdeel; *tjawak pipi*, kuiltje in de wangen. Mĕn. *tjaoek*, litteeken.

III. = *kongkong*, zie ald.

چاؤل **tjaöel,** e. s. v. smalle, fijne linnen doek, die om het lijf geslagen wordt, v.d.W. mogel. verb. van *sjâl*, Perz. ons s j a a l. Zie Mal. Sam. II pag. 26 en 28 en mijn Mal. brieven n⁰. 8.

چاون **tjawan,** Chin. kommetje, kopje. Mĕn. id. ook wel gebruikt voor ons beker, b.v. *satĕlah satjawan sa'orang minoem itoe*, toen ieder één beker geledigd had, daar men wijn en sterke drank uit kommetjes drinkt.

چاوي٢ **tjawi-tjawi,** e. s. v. donkerblauwen vogel met twee lange staartvederen, zie *tjĕntjawi*.

چاه **tjáh,** Chin. thee.

چاهر **tjahar,** dunne ontlasting; *mĕntjahar*, purgeeren; *pĕntjahar*, purgeermiddel, purgatie.

چاهڠ **tjahang,** zie *tjampah*.

چاي **tjaja,** glans, zie *tjĕhaja*.

چاير **tjaïr,** dun, niet gebonden, van soep, pap en derg. slap van een aftreksel, zooals thee, koffie, vlier en derg., ruchtbaar, wereldkundig, van een naam, handeling enz.; *sakalian bĕnda jang tjaïr laïn daripada ajar*, alle vloeistoffen behalve water; *minjak sapi jang tjaïr*, gesmolten boter; *ajar madoe tjaïr*, vloeibare honig,

lĕmak tjaïr, gesmolten vet; *mĕntjaïrkan*, dun, slap, ruchtbaar maken; *soekat koetjaïrkan namanja, bĕharoelah poewas hatikoe*, eerst als ik zijn naam heb ruchtbaar gemaakt, zal ik pas tevreden zijn.

چاٴيڠ **tjaïng**, I. aan stukken of flarden gescheurd, stuk; *mĕntjaïngtjaïng*, aan stukken of flarden scheuren, in zeer kleine stukjes snijden; *tjoeäng-tjaïng*, overal aan flarden.

II. Batav. eene hoeveelheid padi van 200 bossen, wegende elk 20 pond.

چايو **tjajoe**, vierkante matras om op te zitten, v. d. W.

چبدق **tjoebĕdak**, Mĕn. = *tjĕmpĕdak*, zie ald.

چبر **tjĕbar**, zie bij *tjĕboer* en *tjabar*.

چبر **tjĕboer**, plomp! het geluid van iets zwaars, dat in het water valt; *mĕntjĕboer*, in het water plompen, in het water springen, ook met handen en voeten in het water spartelen of plompen, van badenden; *mĕntjĕboerkan dirinja kadalam ajar laoet*, zich in het zeewater storten; *mĕntjĕboerkan sajap*, met de vleugels in het water slaan, van badende vogels; *tjĕbar-tjĕboer*, hetzelfde met verscheidenheid of van velen; *tĕrtjĕboer kadalam ajar*, in het water gestort.

چبر **tjĕbir**, *daripada kaïn kojak*, Abd. sch. wrdb. Zie *tjĕbis* en *tjabir*.

چبس **tjĕbis**, afgescheurd stukje; *mĕntjĕbiskan*, kleine stukjes van iets afscheuren, bij kleine reepjes afnemen; ook *tjĕbir*.

چبق **tjĕbak**; *mĕntjĕbak*, graven, delven, uitgraven, ook van een loopgraaf of mijn; *mĕntjĕbak ĕmas*, goudgraven; *pĕntjĕbak*, e.s.v. spade voor mijnwerkers; *tjĕbakan*, het uitgedolvene, het erts; *pĕrtjĕbakan*, de plaats waar erts gedolven wordt.

چبق **tjĕbek**; *mĕntjĕbek*, de lippen tegen iemand in eene verachtelijke plooi trekken.

چبلس **tjĕblos**, Jav. door iets heen trappen, ontploffen, open springen met een slag of plof.

چبن **tjĕban**, ook *sĕntada*, e.s.v. boom met eetbare vruchten en taai hout, geschikt voor kleine vaartuigen. Volg. Tug. = *ĕroe* en *tjĕmara*. Zoo ook C. en S.

چت **tjat**, I. of *tjet*, ook *tjeto*, Chin. verf, olieverf, inz. het chineesche meubelvernis; *mĕngĕtjet*, verven, vernissen; *toekang tjet*, verver, vernisser.

II. e. kraal of omheining om wilde buffels of olifanten te vangen, = *koeboe*, C. en S.

چت **tjit**, klanknabootsend woord voor het piepen van muizen en jonge vogels; *mĕntjit*, piepen; zie *dĕtjit*.

چت **tjita**, Skr. gevoel, gewaarwording, wensch, verlangen, begeerte, lust, voornemen; *soeka-tjita*, vreugde, blijdschap, genoegen; *doeka-tjita*, smart, droefheid; *sĕgala tjita hati*, de gevoelens van het hart; *dĕngan tjitanja jang amat bĕnar*, met de meest oprechte gevoelens, Ism. Jat. 37; *tjita rasa*, de smaak in den mond, de smaak van iets, gewaarwording of gevoel van een wensch, begeerte of lust; *jang lĕdzat tjita-rasanja*, die

zeer aangenaam van smaak waren; *bĕsar tjita* of *kalĕbihan tjita*, geestverrukking, geestvervoering, enthusiasmus; *tjita dan angan-angan*, gevoelens en neigingen, H. Abd. 316; *mĕntjita*, zich iets zóó sterk voorstellen, dat het werkelijk daargesteld wordt of verschijnt, oproepen, te voorschijn roepen; *bagai ditjita*, zooals gewenscht wordt.

چتاء **tjita'**; *kaïn tjita'*, sits, gebloemd katoen, gedrukt katoen; zie *tjitak* en *tjita* I.

چترا **tjĕtĕra**, Skr. vorstelijke zonnescherm, soms verkeerdelijk *djantĕra* geschreven; zie ook *tjĕritĕra* en *tjĕria*.

چترارس **tjitarasa**, zie bij *tjita*.

چتري **tjĕtĕri**, tent op een vaartuig, zeil of presenning over een gedeelte van het schip gespannen; zie *tjĕtĕra*.

چتري **tjĕtĕria**, I. Skr. *ksatria*, iemand uit de krijgsmanskaste, edelman, prins van den bloede.

II. verb. van *tjĕria*, zie ald.

چتو **tjĕto**, zie *tjat*.

چتي **tjĕtai**, I. stuk van iets, dat aan stukken gescheurd is; *mĕntjĕtai*, aan stukken scheuren.

II. e. s. v. dissel, kleiner dan de *bĕlioeng*, en met verzetbaar ijzer, zoodat men dit in de lengte en in de breedte kan gebruiken.

چتي **tjĕti**, niet mohammedaansche bewoner van Malabar of Koromandel, ook als scheldwoord gebruikt voor een schraper. Het zijn inz. geldschieters, woekeraars. De Mal. spreken hen aan met *Ajah tjĕti*, vader geldleener, C. en S.

چچرغ **tjĕtjĕrong**, een houwitser, C. en S.

چچڤ **tjĕtjap**, proeven, aan iets likken om te proeven, ook zooveel als aan de punt van een vinger blijft hangen; *mĕntjĕtjap*, met de punt van de tong proeven, met de punt van de vinger iets opnemen; *boeroeng tjĕtjap*, e. s. v. vogel, behoorende tot de honigvogels; zie ook *kĕtjap*.

چچق **tjĕtjak**, de huishagedis; *tj. koebin*, de vliegende hagedis, = *tj. tĕrbang*, ook *tj. koeboeng;* zie ook *kĕridik*.

چچنتغ **tjĕtjĕntong**, een lok v. haar; *sĕgala tjĕtjĕntongnja bĕrikal*, al zijne haarlokken krulden; ook *tjĕntong* en *tokong*.

چچند **tjoetjoenda**, Vorstelijk kleinkind, van *tjoetjoe*.

چچند **tjitjenda**, van *tjitji*, achterkleinkind, in de hoftaal.

چچه **tjĕtjah**, I. oogenblik, onbepaald korte tijd; *mĕngapa satjĕtjah sĕhadja datang*, waarom komt ge slechts voor een oogenblik. Mĕn. id. en even van iets proeven, er e. likje van nemen, b.v. *sajang akan garam satjĕtjah diboesoekkan karbau jang sa'ekoer*, om een likje zout te sparen laat men e. geheelen buffel bederven.

II. *mĕntjĕtjah*, zachtjes aanraken met de punt van iets, b.v. met den top van den wijsvinger. Mĕn. *tjĕtjah-tjĕtjah bara*, rakelings, op het kantje af. Voorts: zachtjes tikken of prikken, eventjes doopen in eenig vocht om

iets daarmede nat te maken, dus zooals doopen bij besprenging. Mĕn. id. Zie *tjĕtjap.*

چچيبر **tjĕtjebar,** de geitenmelker, e. s. v. vogel, C. en S.

چچيچق **tjĕtjitjak,** de lies, C. en S.

چدرا **tjidĕra,** Skr. geschil, oneenigheid, gebrek, verkeerdheid, schade, nadeel, letsel, ongemak; *tjidĕra toeboeh*, schade, nadeel aan het lichaam; *tjidĕra sĕdikit tangkisnja*, zijn pareeren was e. weinig verkeerd; *mĕmbĕri tjidĕra*, schade, nadeel berokkenen; *bĕrtjidĕra*, een geschil hebben; *mĕmpĕrtjidĕrakan orang*, geschillen, oneenigheden zaaien tusschen personen; *katjidĕraän*, oneenigheid, valschheid, trouweloosheid.

چدغ **tjĕding,** achterlijk in den groei, van rijst en suikerriet, kinderen enz.; klein, onaanzienlijk, van vruchten.

چدق **tjĕdak,** e.s.v.kap, gemaakt van kadjang en gebruikt om hoofd en schouder tegen den regen te beschermen, te Kelanten. Op andere pll. v. Malaka *sĕloengkoel.*

چدق **tjĕdok,** I. diep, ingevallen, hol, van de oogen en het aangezicht, ook boven d. neus evenals bij de apen.

II. *tjĕdok* = *koekoesan*, C. en S. Zie *koekoes.*

چر **tjar,** te Patani = *limbahan*, zie bij *limbah*, C. en S.

چر **tjoer,** klanknabootsend woord voor het geluid van een vallenden waterstraal.

چرابه **tjĕrabah,** of *tjĕrĕbah*, nietnetjes, niet proper, onzindelijk, het tegenovergestelde v. *tjantik*, b.v. *pĕrĕmpoewan jang tjĕrabah*, een slordige, onzindelijke vrouw, B.R. In het Jav. *tjrobo*, id.

چراتق **tjĕratoek;** *mĕntjĕratoek*, met vrij opgericht bovenlijf zitten van velen bij elkander; 't is de frequ. van *tjatoek*, zie ald. III.

چراچڤ **tjĕratjap,** I. e. s. v. muziekinstrument, bestaande uit twee naast elkander hangende stukken hout of bekkens, die tegen elkaar geslagen worden.

II. een dubbele weerhaak, C. en S.

چراچق **tjĕratjak,** zie *tjĕrĕtjak.*

چراک **tjĕraka,** e.s.v. plant, waarvan de bladeren verhittend zijn.

چراکن **tjĕraken,** open bak met hokjes, waarin verschillende medicijnen zich bevinden, van het Perz. *teriaki*, medicijnkistje; zie *pĕdadah.*

چرامه **tjĕramah,** praatziek, babbelzucht, veel van praten houden.

چران **tjĕrana,** Skr. schotel of bak op voet voor de sirih-benoodigdheden, drankzetje of azijnstelletje op voet; *tj. bidoek*, betelschaal in den vorm van een schuit.

چراوت **tjĕrawat,** Skr. ook *tjĕroewat*, vuurpijl; zie *soempit.*

چربن **tjirĕbon,** Sund. garnalenwater, naam van de residentie op Java, door ons tot Chéribon verbasterd.

چربه **tjĕrĕboeh,** zie *tjĕroboh.*

چربي **tjĕrĕbi,** e.s.v. boom, die licht timmerhout levert.

چرت **tjĕrat,** kraan, tuit; *mĕntjĕ-*

rat, aftappen; *tjĕratan*, tuitje, b.v. aan een trekpot en derg., zie *tjoerat*.

چرت **tjĕroet,** I. vast aangehaald van iets, dat gebonden is, toegehaald van een schuif; *mĕntjĕroet*, vast aanhalen, toehalen, terugspringen in den vorigen toestand, van elastieke voorwerpen; *pĕntjĕroet*, geitouw, gording, v. d. W.

II. verb. van *sĕroetoe*, zie ald.

III. *mĕntjĕroet*, met e. sikkel snijden, b.v. gras, C. en S.

IV. *bĕrtjĕroet-tjĕroet*, e. krakend geluid maken, C. en S.

چريترا **tjĕritĕra,** Skr. ook *tjĕrita*, verhaal, vertelsel, lotgevallen, gebeurtenissen; *mĕntjĕritĕrakan*, iets verhalen, vertellen; *jang ĕmpoenja tjĕritĕra*, de verhaler, de auteur; *bĕrtjĕrita-tjĕritaän*, met zijn velen allerlei verhalen doen, Sj. Madli, *tjĕritĕraï akoe*, vertel mij, laat mij weten.

چرچ **tjĕrĕtja,** Skr. *mĕntjĕrĕtja*, uitschelden, smaden, smalen, beleedigen, verguizen, Ibr. b. Chas., laken, aanmerking op iets maken; *bĕtjĕrĕtja-tjĕrĕtjaän*, elk. smaden, Am. Hamz., *sang harimau itoe mĕntjĕrĕtjaï akandia*, die heer tijger smaalde op hem, Pĕl. Djin.; zie *kĕdji* en *tjoetja*, I.

چرچر **tjirtjir,** bel, schel.

چرچڤ **tjĕrĕtjap;** *mĕntjĕrĕtjap*, in menigte uit het water springen, van visschen of garnalen, in zekere hoeveelheid uit iets voortspruiten, zooals de spruiten uit een aardappel, v. d. W.

چرچق **tjĕrĕtjak,** pokdalig, = *paroet katoemboehan*, zie *rĕtjak*.

چرخ **tjarcha,** ook *tjarchah*, Perz. rad, al wat draait, hemelsche sfeer, sterrenhemel; zie *tjakrawala*.

چرداون **tjĕridawan,** verward, oorverdoovend geraas, zooals kinderen maken, waarvan het eene schreeuwt, het andere huilt, een derde lacht enz. v.d.W. Het woord komt mij bedenkelijk voor. Kan het ook zijn *tjĕrai daoen* (*tĕlinga*) de oorschelp scheiden van het hoofd? de schrijfwijze zou dan zijn چريداوْن.

چردس **tjĕrĕdas,** naar lichaam en geest ontwikkeld, v.d.W. een weinig slim, tusschen *tjĕrĕdik*, en *bodoh* in. Zie *tjĕrĕgas*.

چردق **tjĕrĕdik,** snugger, schrander, verstandig, slim; *mata tjĕrĕdik*, een verstandig oog, een schander uitzicht; *kata tjĕrĕdik*, een snedig gezegde; *tjĕrĕdik mĕmandang lakoe orang*, slim zijn in het waarnemen van iem. doen en laten, Prab. Dj. *sitjĕrĕdik*, bijnaam van den jakhals of wilden hond.

چرغ۲ **tjĕring-tjĕring,** koortsig, onwel, C. en S. Zie *gĕring*.

چرغ **tjĕrang** = *ladang*, C. en S. Elders geven zij op dat *tjĕrang*, e.s.v. kreupelhout is, en op een andere plaats zeggen zij: een uitkapping in een bosch of wildernis. Zie bij *tĕrang*.

چرغكق **tjĕrongkak;** *tjĕrongkak-tjĕronggeh*, verward door elk. liggen, zooals lijken op een slagveld of gevelde boomen, C. en S. Zie *djĕrongkang*.

چرغكن **tjĕrĕngkan,** volhardend, vlijtig, ijverig bij een werk, v.d.W.

چرغكه **tjĕranggah,** getakt van horens; *mĕntjĕranggah*, naar boven

uitsteken van vele lange, puntige voorwerpen, zooals geweren, masten en derg.; *bĕrtjĕranggahan*, hetzelfde van vele voorwerpen.

چرغڠكه **tjĕronggah;** *mĕntjĕronggah*, zijwaarts uitsteken van een aantal puntige voorwerpen, zooals pieken en derg.

چرغڠكه **tjĕrenggeh,** tros, bundel b.v. van paddestoelen en derg.

چرڤ **tjĕrap,** de aandacht vestigen op, waarnemen, opmerken, notitie nemen van, C. en S. = *tjam* en *pĕrhati.*

چرڤ **tjĕroep,** I. klanknabootsend woord voor het geluid van kleine voorwerpen, die ergens in geworpen worden.

II. opzuigen, inzuigen, opslurpen, inademen, C. en S.

چرڤلي **tjĕrĕpĕlai,** Tam. (Skr. *sarpari* van *sarpa*, e. slang, hiervan: serpent, fr.) de slangendooder, e.s.v. wezel, ichneumon.

چرڤو **tjarpoe,** Tam. sandalen, R. Chaib., ook voetklossen, die met een klos tusschen de voorste teenen vastgehouden worden = *tĕroempah*, volg. v. d. W.

چرڤه **tjĕrĕpoh,** naam van e. eetbaren zoutwatervisch, v. d. W.

چرق **tjĕrak?** *tjĕrak-tjĕroek?* b.v. *dan tĕlinga rasa akan tjĕrak-tjĕroek*, Am. Ham., Zie *tjĕroep* I.

چرق **tjĕroek,** naar binnen inloopend gat of kuil, zijwaartsche ruimte of holte onder iets, b.v. onder e. ledekant, binnenhoek in e. kamer, inspringende hoek of zijsteeg in een straat, inham, nis, holte; *tj. goenoeng*, berggrot met zijgangen; *tj. haloewan*, hol bij den voorsteven; *mĕntjĕroek*, zich in e. zijholte begeven, die vormen, onder den grond gangen makende zich voortbewegen; *mĕnggali mĕntjĕroek kadalam*, in een kuil of put een zijwaartsche holte of gang graven, b.v. in een graf, om daarin het lijk te zetten; *ada jang mĕnangis ditjĕroek dapoer*, er waren er die schreiden in e. hoek van de keuken; *tjĕroek-mĕroek*, allerlei zijholen of gangen, Mes. Kag. Nod. Sjah.

چرق **tjĕrok,** een korte pijp of koker van bamboe bij het melken gebruikt, C. en S., zie *tjorong.*

چركس **tjĕrĕkas,** zie *tjĕrĕgas.*

چركو **tjĕrĕkau,** frequ. v. *tjĕkau; mĕntjĕrĕkau*, met de nagels krabben.

چرݢس **tjĕrĕgas,** vlug, voortvarend, met kracht, bij alle soorten van handelingen, ook weêr vlug zijn van herstellenden, grondw. *tjĕgas*, C. en S.

چرل **tjĕroel,** fijngemaakt v. aarde, C. en S., mogel. van ons r u l.

چرلڠ **tjĕrĕlang;** *mĕntjĕrĕlang*, glinsteren, schitteren, flikkeren, = *tjĕmĕrlang; tjĕrĕlang kamr*, het schitteren van de maan.

چرلڠ **tjĕrĕling,** I. en *tjĕmĕrling*, van terzijde aanzien. Zie *kĕrling.*

II. een snip (de vogel), C. en S.

چرله **tjĕrlih,** zie *toepai.*

چرم **tjĕram,** een stofje of ander vreemd voorw. dat in het oog komt, C. en S.

چرمت **tjĕrĕmat,** zorgvuldig, nauwgezet, stipt, op zijn goed pas-

send, huishoudelijk, zuinig, met overleg, netjes; *tiada tjĕrĕmat*, slordig, haveloos van de kleeding.

چرمق **tjĕrĕmak**; *mĕntjĕrĕmak*, iemand betooveren, bekoren, beheksen, van booze geesten.

چرمين **tjĕrĕmin**, spiegel; *tj. bantal*, spiegeltje in den rand van staatsiekussens; *tj. mata*, bril, ook pupil van het oog; *tj. batoe*, schilfertalk; *tj. tjina daripada katja jang merah*, H. Boedj., chineesche spiegels v. rood glas; *tjĕrĕmin tĕroes*, Mĕn. waarzeggersspiegel; *roemah tjĕrĕmin*, spiegellijst, brilledoosje, id.; *boeroek moeka, tjĕrĕmin dibĕlah*, Sprw. hen, die ons attent maken op onze gebreken, kwalijk bejegenen, id.; *tjĕrĕmin bĕsi*, een stalen spiegel, ook = *tjĕrĕmin badja*, een spiegel v. gepolijst staal; *tjĕrĕmin tĕroepam*, e. gepolijste spiegel; *bĕtjĕrĕmin*, zich spiegelen, in den spiegel kijken; *bĕtjĕrĕmin dalam tĕlaga*, zich in het meer spiegelen, Ind. Poet.; *bĕtjĕrĕmin ajar*, sterk achterover hellen van den achtermast, lett. zich in het water spiegelen; *ikan tjĕrĕmin*, e. s. v. eetbaren zoutwatervisch.

چرمي **tjĕrĕmi**, ook *kĕrĕmi*, made, aarsmade.

چرمي **tjĕrmé**, Jav. e. s. v. boom, siccă nodiflora, welks zure vruchtjes gekonfijt worden; zie *tjamin-tjamin*.

چرن **tjĕroen**, aan één kant verzakt, van den grond of een vloer in huis, C. en S.

چرنا **tjĕrĕna**, Skr. geassimileerd, opgelost, verteerd, van spijzen enz.; *mĕntjĕrĕna*, verteren, assimileeren, invreten, b.v. van kanker, melaatschheid enz., ook van vreemde bestanddeelen in eene taal, H. Abd.; *katjĕrĕnaän*, spijsvertering, v. d. W. lijst geneesk. wrd.

چرنچڠ **tjĕrantjang**, de fréqu. van *tjantjang*, zie ald.; *bĕrtjĕrantjangan*, puntig in de hoogte steken van vele voorwerpen, b.v. van geweren, stukken glas op een muur, ook van menschen als staken iemand in den weg staan, C. en S.

چرو **tjĕrau**, klanknabootsend woord voor het geluid van water, dat op iets neerstort, ook luidruchtig van gejuich, C. en S.; *mĕntjĕrau*, luidruchtig zijn, b.v. van gejuich; z. *riau*.

چروبه **tjĕroboh**, onkiesch, onfatsoenlijk, in woorden of handelingen; *mĕntjĕroboh*, iemand onkiesch bejegenen; *pĕrboewatan sangat tjĕroboh*, erg onfatsoenlijke handelingen.

چروتو **tjĕroetoe**, sigaar, = *sĕroetoe* op Java; *pontong tjĕroetoe*, sigaareindje.

چروچڤ **tjĕroetjoep**; *mĕntjĕroetjoep*, puntig omhoog steken, zooals b.v. een aantal bajonetten of de naalden op een speldekussen.

چروچق **tjĕroetjoek**, staketsel, paalwerk, ook kade, werf, landingshoofd, C. en S., zie *tjoetjoek*. Mĕn. id.

چروڤڠ **tjĕropong**, de mond van een kanon, C. en S.

چرولغ **tjĕroeling**, e. s. v. vogel, pluvier, M. d. l. Cr. en C. en S.

چروي **tjĕroewi,** dun gezaaid, zelden, schaarsch, L. = *ikatan tĕrboeka,* Abd. sch. wrdb.

چره **tjĕrah,** helder, doorschijnend, klaar, van glas, water, de oogen enz.; *mata tjĕrah,* helderziende oogen; *hari tjĕrah,* helder weder; *boelan tjĕrah,* heldere maneschijn, *tropong itoe koerang tjĕrah,* deze kijker is niet helder genoeg; zie ook *sĕrah* II.

چره **tjĕroeh,** wit gemaakt, van de rijst, door ze in het rijstblok te stampen. (Mĕn. af, klaar, in orde, gereed, schoongemaakt; *bĕras tjĕroeh,* rijst, die geheel schoongemaakt is); *mĕntjĕroeh,* rijst wit stampen.

چره **tjĕreh,** uitschot, dat wat van mindere hoedanigheid is.

چري **tjĕrai,** gescheiden, uit of van elkaar; *bĕrtjĕrai,* scheiden, ook echtscheiden; *bĕrtjĕrai bĕrlaïn nĕgari,* scheiden om naar een ander land te gaan, Sj. Ardan; *mĕntjĕraikan,* iets of iem. scheiden, ook vreemde woorden uit eene taal. Sadj. Mal. p. 1; *tjĕrai-bĕrai,* overal verspreid, uit elk., b.v. van een verslagen leger; *mĕntjĕrai-bĕraikan,* overal verspreiden, uit elkaar jagen of slaan van e. leger enz.; *pĕrtjĕraijan,* scheiding, Prab. Dj., ook plaats der scheiding en tweedracht; *pĕrtjĕraijan,* deeling, afscheiding; *pĕntjĕraijan,* scheiding, b.v. *hari inilah pĕntjĕraijan kita,* heden is het de dag van onze scheiding. K. Tab. *tjĕrai toelak bĕlakang,* afscheid van elkander nemen, Pad. bovenl.

چري **tjĕria,** I. zuiver, rein, gereinigd van het lichaam, huis, spijs enz.; *tjĕria daripada dosa,* onschuldig, vrij van zonde; *mĕntjĕriakan dirinja,* zich reinigen, zich rein houden, Ism. Jat. 160; *m. koekoenja,* zijne nagels reinigen.

II. Skr. *tjarja,* de verplichte gebruiken jegens den regeerenden Vorst; *mĕmbatjakan tjĕrija,* die gebruiken voorlezen.

چري **tjĕri,** e. s. v. vrucht. Komt ook in de Pel. Dj. voor.

چرياون **tjĕriawan,** = *sĕriawan,* zie ald.

چريت **tjĕrita,** I. *kĕris tjĕrita,* een kris met vlammend lemmer, waarin meer dan negen bochten zijn.

II. Jav. = *tjĕritĕra,* zie ald.

چريچت **tjĕritjat,** ook *tjĕritjap,* e.s.v. musch of vink, ook *kĕlitjap.*

چريچق **tjĕretjek,** e. s. v. zoetwatervisch met blinkend zilveren schubben en roode vinnen, gelijkende op de *tĕmpĕras* en de *darok-darok,* doch veel kleiner, C. en S.

چريک **tjoerika,** volg. Maxw. Skr. dolk, e.s.v. snijdend wapen, = kris.

چرين **tjĕrian,** de dobber a. een vischsnoer, C. en S.

چريوت **tjĕrewet,** Jav. praats, geharrewar; *mĕntjĕrewet,* veel praats hebben, opspelen, harrewarren; *pĕntjĕrewet,* lastig mensch, die veel praats heeft, kibbelaar.

چس **tjas,** inbreuk maken, schenden, inbreuk makende bevelen, C. en S.

چس **tjoes,** Tusschw. roef!

چس **tjis,** Jav. foei, = *tjih,* zie ald.

چشمه **tjasjmah,** Perz. bril, verb. tot *tĕsmak*, zie ald.

چڠ **tjang,** I. discanttoon, discant, diepe toon, zie *bam*.

II. een zaknet met twee zijstukken er aan; *mĕntjang*, met dit net visschen, C. en S. Ik houd het voor Chin.

چيڠ **tjing,** klanknabootsend woord voor het geluid van klein geld, dat op een steen valt, zie *dĕntjing*.

چڠت٢ **tjĕnget-tjĕnget,** schril, krijschend, gillend v. spreken, C. en S., mogelijk *tjenget*.

چڠيس **tjĕngis,** walgelijk van reuk, b.v. van uienschillen in het vuur, bedorven spijzen en derg., ook van een persoon, Sj. Madli.

چڠاڠ **tjĕngang;** I. *tĕrtjĕngang-tjĕngang*, verbaasd, verbluft, versuft van verbazing. Mĕn. *sitjĕngang*, die suffer; *mĕntjĕngang*, suffen, wezenloos staren; *tĕrtjĕngang dan tĕrnganga moeloetnja*, verbaasd en met open mond; *tjĕngangan*, wonderdaad, kwaad voorteeken. M.

II. e.s.v. kleine boschplant, met merkwaardige gele bloemen, die bestaan uit e. harden ronden knop in het midden, omringd door drie zeer dikke bloembladen, die hem geheel verbergen, C. en S.

چڠوڠ **tjĕngoeng,** = *rĕnoeng*, zie aldaar.

چڠيك **tjĕngik?** *sapĕrti mata sakit, tiada maoe tidoer, ataw binatang tjĕngik*, Abd. sch. wrdb.

چڠك **tjingka,** e.s.v. grijzen aap, C. en S. Volgens L. *tjingkoe*, e. s. v. dier, dat veel op een aap gelijkt.

چڠكي **tjĕngki,** vulg. voorzeker, zonder twijfel, zonder mankeeren, v. d. W.

چڠكادوق **tjĕngkadoek,** de cicade, C. en S., e. s. v. krekel.

چڠكاروس **tjĕngkaroes,** e. s. v. kruipplant, die in de nabijheid v. vloeiend water groeit en waarvan de bladen gelijken op *kĕlerek*.

چڠكاروق **tjĕngkaroek,** e. s. v. versnapering, bereid uit gekookte rijst, die eerst in de zon gedroogd, dan in een pan geroosterd en vervolgens met geraspte kokosnoot en suiker genuttigd wordt.

چڠكت **tjangkat,** I. ondiep, doorwaadbaar. Max. en C. en S.

II. heuvel, Max. en d. l. Cr. hooge grond id. C. en S.

چڠكت **tjingkat,** e. jonge kokosnoot, die, ofschoon er zich al vruchtwater in bevindt, toch nog niet zoet is. Ook *moembang*, C. en S.

چڠكير **tjangkir,** I. kopje of beker met een oor en voet.

II. achterste teen of duim bij vogels. Ook op Malaka.

III. zie bij *tjongkar*.

چڠكر **tjongkar;** *tjongkar-tjangkir*, zie *djongkar*.

چڠكرا **tjĕngkĕra,** eenigszins ingevallen, van de oogen, zie *tjĕngkĕroeng*.

چڠكرڠ **tjĕngkĕroeng,** I. kuiltje, holte, hol staan van de oogen of een vermagerd aangezicht; *tj. leher*, het kuiltje achter in den nek, ook *tjĕngkoeng; mĕntjĕngkĕroeng*, uitdiepen,

uithollen, een holte in iets maken.

II. e. s. v. wilde latuw, die op de rijstvelden voorkomt en zoowel rauw als gekookt gegeten wordt, C. en S.

چڠكرڠ **tjĕngkĕring,** I. e. s. v. snelgroeienden schaduwboom = *dĕdap; tj. abang*, e.s. daarvan met roode bloezems, *tj. pahit*, een bittere soort, welke de olifanten vermijden.

II. e.s.v. gevaarlijke pokken, ook Abd. sch. wrdb.

چڠكرم **tjĕngkĕram,** handgift, voorschot op te leveren werk of koopwaar, godspenning, eerstelingen die men aanbiedt, verlovingsgeschenk v. den bruidogom aan de bruid, onderpand, trouwring; zie *tjĕngkam.*

چڠكرما **tjĕngkĕrĕma,** Skr. wandelen, kuieren, voor zijn genoegen uitgaan, onderweg pretmaken, Prab, Dj. ook e. pic-nic houden.

چڠكڠ **tjangkang,** beleedigend, brutaal antwoorden als men bestraft wordt; *tj. moeloet*, iemand met e. brutalen bek, C. en S.

چڠكڠ **tjangkoeng;** *mĕntjangkoeng*, hurken met het achterste den grond rakend en niet rustend op de hielen; *bĕrtjangkoeng bĕrpĕloek loetoet*, aldus hurken met de armen om de knieën geslagen; *bĕrtjangkoeng mĕnioep api*, Pĕl. Djin., hurkend het vuur aanblazen.

چڠكڠ **tjangking,** I. *bĕrtjangking*, zich de beide handen in de zijde zetten, zóó, dat de duimen naar achteren en de vingers naar voren komen; *tjawan bĕrtjangking*, een kop met een oortje; *mĕntjangking*, iemand aldus aanvatten, b.v. een kind, of een worstelaar, ook dragen aan de armen met de handen in de zijden; zie *tjĕngkang.*

II. toppenant, de naam van een touw aan de ra.

III. los, niet vastgehecht, gebr. van de oorlel van een mensch of olifant, C. en S.

چڠكڠ **tjĕngkang;** *bĕrtjĕngkang*, zich de middel met beide handen omvatten, zoodat de vingers naar achteren en de duimen naar voren komen; *mĕntjĕngkang*, iemand zoo omvatten; zie *tjangking.*

چڠكڠ **tjĕngkoeng,** I. holte, kuil, diep in de kassen liggend v. de oogen, kuiltje in de wangen, vervallen van het gelaat, ook benepen, verlegen van het gelaat; *mata tjĕngkoeng*, ingevallen oogen, holle diepliggende oogen; *tj. mata*, oogholte; *tj. leher*, kuiltje in den nek, volg. M. de holte tusschen de sleutelbeenen; *tjĕngkoeng-mĕngkoeng*, diep in de oogholten liggend, van de oogen.

II. *tjĕngkoeng-tjĕngkeng* of *tj.mĕngkeng*, gillen, blaffen en huilen, zooals vechtende honden, ook van personen gebruikt, b.v. van kijvende vrouwen.

چڠكڠ **tjongkang,** zie *djongkang.*

چڠكڠ **tjongkong,** zie *tongkong.*

چڠكڠ **tjengkong,** verwrongen, verdraaid, b. v. van een arm; ook *tjengkol.*

چڠكڠ **tjĕngkeng;** *mĕntjĕngkeng*, gillen, janken. Mĕn. *engkeng*, id. Zie *tjĕngkoeng* II.

چڠکڤ **tjangkoep**; *mĕntjangkoep*, z. iets uit de holte van de hand in den mond gooien. Zie *tjakoep*.

چڠکق **tjangkoḳ**, I. kort en krom van de armen.

II. ijzeren haak of roede om olifanten te hoeden.

III. aflegger v. boom of plant, een tak of loot bestemd tot overplanting; *mĕntjangkoḳ tjatjar*, de koepokken inenten.

IV. e.s.v. gedroogden wortel, C. en S. of bloem, komende van Eng.-Indië, die als medicijn gebruikt wordt.

چڠکق **tjongkaḳ**, I. hoogmoed, trotschheid, inbeelding, verwaand.

II. e. s. v. spel, bestaande uit een langwerpig blok met twee rijen kuiltjes, waarin twee personen, inz. vrouwen, spelen met katschelpjes, boontjes of pitjes. Hetzelfde spel heeft men ook in Arabië en Perzië, zie actes du 8e Congr. des Orient. p. 441.

چڠکق **tjengkeḳ**, dun in het midden, dikker naar de uiteinden, zooals sommige pooten van meubels, dunne taille van iemand of van een kleed, v. d. W.

چڠکل **tjĕngkal**, Jav. = *toembaḳ*, een roede of lengtemaat van 12 rijnl. voeten, ook de lengte van de stok v. e. staatsiezonnescherm als lengtemaat gebruikt. De gouv. *tjĕngkal* in de Straits is 12 eng. voet; *njĕngkal*, Jav. met zulk een roede meten, opmeten; *toekang tjĕngkal*, landmeter; *tjĕngkalan*, het opgemetene.

چڠکل **tjangkoel**, hak, waarmede men den grond omwerkt en graaft, = *patjoel* op Java; *mĕntjangkoel*, graven, met den hak bewerken, ook *mĕnjangkoel*, H. Abd. 265.

چڠکل **tjongkil**, peuter, stoker, tandestoker, sonde; *pĕntjongkil gigi*, tandestoker; *p. tĕlinga*, oorlepeltje; *mĕntjongkil*, peuteren, sondeeren, vaccineeren, fig. uitvisschen, uithooren; *mĕntjongkil koeman dĕngan aloe*, fig. vergeefsche moeite doen, iets ongerijmds verrichten, op Mal. is *mĕntjongkil* ook vaccineeren; *mĕntjongkilkan mata*, de oogen uitsteken; zie *soebiḳ*.

چڠکل **tjengkol**, zie *tjengkong*.

چڠکلڠ **tjĕngkĕling**, geschakeld, in elkander gekromd, gearmd.

چڠکلڠ **tjongklang**, Jav. galoppeeren van een paard.

چڠکلڠ **tjĕngklong**, Jav. zie *tjĕngkolong*.

چڠکم **tjĕngkam**; *mĕntjĕngkam*, grijpen en vasthouden, pakken, vastknellen, de einden aan elkander binden, omknellen zooals een elastieke ring den arm; *tjĕngkam kĕra*, apengreep, zekere wijze van twee voorwerpen kruiselings aan elkaar te binden; *pĕntjĕngkam*, het middel daarvoor; *p. tilam*, koord met dikke pluizen, gebruikt om matrassen door te steken.

چڠکنق **tjĕngkĕneḳ**, e.s.v. zeer kleine boschteek of schapeluis, = *sĕngkĕnit*.

چڠکو **tjĕngkau**, I. e. makelaar; *tjĕngkauwan*, makelaardij, C. en S. en M.

II. ook *tjĕkau; mĕntjĕngkau*, met klauwen of handen aangrijpen. Mĕn. *tjakau*, id.

چڠكوري **tjẹngkoerai,** e.s.v. zijden stof, b.v. *dibĕrinja mĕmakai kaïn soetĕra tjĕngkoerai*, R. P. of de eigennaam eener plaats, maar welke?

چڠكولڠ **tjĕngkolong,** iets aftrekken, afhouden, b. v. van loon, ook aftrekken in de rekenkunde. Op Java *tjĕngklong*.

چڠكه **tjangkeh,** zie *djongkar*.

چڠكه **tjĕngkeh,** I. Chin. *boewah tjĕngkeh*, kruidnagel = *boenga lawang*, Mal. *iboe tjĕngkeh*, moernagel.

II. de gever, bij een kaartspel, die de kaarten ronddeelt, C. en S.

چڠكه **tjongkah,** met de punt schuin omhoog steken; *tjongkah-tjangkih* en *tj. mangkih*, naar alle richtingen schuin omhoogsteken van veel voorwerpen, ook onregelmatig van schrift. Sadj. Mal. 3.

چڠكي **tjĕngki,** voorzeker, zonder twijfel, zonder mankeeren, v. d. W. vulg.

چڠكيلڠ **tjĕngkeleng,** Eng. shilling, schelling, $^1/_{20}$ van een pond sterling; ook een halve gulden.

چڠك **tjangga,** aangeboren lichaamsgebrek, mismaakt en in zooverre ook geteekend, b.v. *djangan pĕrtjaja jang ditjangga Allah*, wacht u voor den door God geteekende, M. Zie *tjĕnangga*.

چڠكت **tjanggoet,** I. e.s.v. wilde *langsat*, met bittere, doch eetbare vrucht, C. en S.

II. aan iets knabbelen, v. e. hert of buffel; *tĕrtjanggoet-tjanggoet*, afgebroken, v. spreken, door agitatie.

چڠكڠ **tjanggoeng,** I. stijf, gedwongen, onhandig, linksch, al wat het gezicht, gehoor of gevoel onaangenaam aandoet, onbeholpen, H. Abd. 293; *tiadalah tjanggoeng ija dalam barang pĕkĕrdjaän doenia ini*, dan is hij niet onbeholpen in eenig werk dezer wereld.

II. een boomstronk, die schuin onder water staat, of die half in en half uit het water steekt, C. en S. e. voorb. zie bij *kĕna*. *Sapĕrti kĕra dapat tjanggoeng*, als e. (zinkende) aap, die een stronk te grijpen krijgt. Sprw. iemand in doodsnood, die een redmiddel aangrijpt.

چڠكق **tjonggoḳ,** zie *tjongoḳ*.

چڠكق **tjenggeḳ,** zie *tenggeḳ*.

چڠكه **tjanggah,** e.s.v. zeer groote vork met haakvormige doornen, waarmede dieven en amokmakers gevat worden, ook dikke tak van een boom, stuk hout aan het einde gespleten, zoodat het voor knijper kan dienen, ook een scheepsboom met v. onderen e. houten of ijzeren haak er aan, bootshaak, C. en S.; *bĕrtjanggah*, gevorkt, getakt, ook met zulk een haak een vaartuig voortduwen, id.

چڠكه **tjanggeh,** geaffecteerd, gemaakt, gekunsteld in manieren.

چڠكه **tjonggah,** zijwaarts uitsteken; zie *tjongkah*.

چڠكي **tjanggai,** langgegroeide nagel aan vinger of pink, dien men als sieraad groeien laat; ook in de

plaats daarvan gouden of zilveren kunstnagel; klauw van een vogel; *tj. poetĕri*, e. s. v. kruidje roer-me-niet, v.d.W. beter: *sĕtjanggai poetĕri*, e.s.v. klimplant met zeer fijne blaadjes en vuurroode kelkbloempjes, op Java *sånggå-langit*, genoemd; *tj. poetĕri ma'jong*, e. gouden of zilveren kunstnagel, gedragen door een actrice in vol kostuum; *tj. mĕraḳ*, een gouden kunstnagel met e. gouden pauwtje er op, door bruidegom of bruid gedragen bij de huwelijksplechtigheid.

چڠݢي **tjinggé**, Chin. maskerade met kinderen.

چڠل **tjĕngal**, e. s. v. boschboom, die de bekende hars *damar mata koetjing* en hout voor scheepsbouw levert. Soorten zijn: *tj. batoe*, *tj. boenga* en *tj. tandoeḳ*.

چڠو **tjĕngoe**, zie *tjĕngoeng*.

چڠي **tjĕngi**, Batav. baldadig, wreed, C., M. en d. B. zie *bĕngis*.

چف **tjap**, I. zegel, stempel, cachet, druk; *ḥoeroef tjap*, drukletter; *tj. soerat*, zegel op een brief; *soerat tjap*, pas, vrijgeleidebrief; *tjap kĕmpa*, zie *kĕmpa; tjap matjan*, in het Palemb. het Nederl. rijkszegel om de leeuwen, die er op staan; *mĕntjapkan kĕmpa kapada ḳarṭas*, een zegel drukken op papier, Sadj. Mal. p. 53; *mĕngĕtjapkan*, zegelen, drukken; ook *mĕmboeboeh tjap; tĕrtjap dinĕgari Singapoera*, gedrukt te Singapoera; *pĕngĕtjapan*, drukkerij, bezegeling, bestempeling.

II. omspanning met duim en een der vingers; *doewa tjap*, dubbele omspanning, dat is met de duimen en een der vingers van beide handen; *tj. tĕloendjoeḳ*, omspanning met duim en wijsvinger.

III. *tjap-tjap*, e. s. v. vogel, een grasleeuwerik, C. en S.

IV. *tjap poewas*, klanknabootsend woord voor het geluid der voeten als zij op den grond komen na een sprong, C. en S.

چوف **tjoep**, I. klanknabootsend woord voor het geluid van het steken in iets weeks, b.v. in een pisangstam of in natten, weeken grond.

II. uitroep bij spelen: halt! stop! hersteld! *mĕntjoepkan*, stoppen, herstellen; *tjoep naïk*, wijze om een spel, dat aan den gang is, door een der spelers, die zich vergist heeft, te staken en opnieuw beginnen.

چفاك **tjĕpaka**, = *tjĕmpaka*, z.ald.

چفال **tjapala**, Oud. Jav. kijven, toornig zijn, zie *tjampala*.

چفت **tjĕpat**, vlug, gezwind; *tjĕpat tangan*, handjegauw, diefachtig; *tĕrlaloe tjĕpat djadi lambat*, hoe meer haast, hoe minder spoed; *bĕrdjalan tjĕpat*, vlug loopen; *mĕntjĕpatkan*, bespoedigen, versnellen.

چفيت **tjĕpit**, knijpen, = *sĕpit; koewih tjĕpit*, knijpkoekjes, oublietjes; *pĕntjĕpit*, knijper, tang.

چفدق **tjĕpĕdaḳ**, zie *tjĕmpĕdaḳ*.

چفرديق **tjĕpĕrdiḳ**, ook *tjĕmpĕrdiḳ*, e.s.v. struik, welks wortels in de geneeskunde gebruikt worden.

چفروف **tjĕpĕroep**, inzakken van de voeten, b.v. in het mulle zand.

چقرلغ **tjĕpĕrling**, Chodj. Maim. = *pĕrling*, II, zie ald.

چقق **tjĕpoeḳ;** *mĕntjĕpoeḳ*, met de handen in het water slaan of plassen, b.v. zooals een kind, dat staat te morsen in een emmer water.

چقلق **tjĕploḳ,** Jav. opgeplakt van figuren op iets.

چقو **tjĕpoe,** I. platte, ronde doos van hout, tot berging van allerhande dingen, ook tot het overbrengen van spijzen.

II. *tjĕpoe-tjĕpoe*, e. s. v. kleinen, witten vogel; *poeting tjĕpoe-tjĕpoe*, puntig uiteinde van een mast. Mogel. beter *tjoepoe-tjoepoe*, zie *tjoepoe* I.

چقوا **tjĕpoewa,** geheim, wat niet aan het licht mag komen, b.v. geheime zonden, gebreken, zwakheden.

چقوري **tjĕpoeri,** een koninklijke beteldoos; *doerian tj.*, e.s.v. doerian, die inwendig een holte heeft, C. en S. Moet zijn *katjapoeri*, zie ald.

چقه **tjĕpah,** open- en toegaan, zooals een afgehouwen kop van een levend dier, v.d. W.

چقه **tjĕpoh;** *mĕntjĕpoh*, in iets nats of kleverigs steken, ook voor een oogenblik doopen in water of vuur, C. en S.

چقيو **tjapijan,** Port. hoed, schako; *orang bĕrtjapijau*, de hoed dragende volken, de Europeanen, de Christenen.

چق **tjaḳ,** I. klanknabootsend woord voor een geluid als van het steken met iets in een zacht been; ook uitroep om bij kinderen ontsteltenis te verwekken.

II. één omspanning met de vingers van beide handen, C. en S. moet wel *tjap*, zijn. Zie ald.

III. = *sawar*, zie ald.

چق **tjoḳ,** I. klanknabootsend woord voor een geluid, veroorzaakt door het zakken van het been in taaie klei.

II. e.s.v. spade om kuilen te graven = *pĕntjĕbak*, C. en S.

چق **tjiḳ,** verkorting van *ĕntjiḳ* en *kĕtjiḳ* = *kĕtjil*, zie ald.

چقلت **tjoḳlat,** Ned. chocolade.

چقمر **tjaḳmar,** zie *tjamar*.

چقمر **tjoḳmar,** knots, strijdkolf, strijdhamer.

چكالغ **tjĕkalang,** e. s. v. kleinen aap met langen, omgekrulden staart.

چكت **tjĕkoet,** ook *tjĕkoep*, greep met de toppen der vingers; *mĕntjĕkoet*, met de bij elkander gebrachte toppen der vingers pakken, opnemen; zie ook *djĕpoet* en *tjĕkoep*.

چكت **tjĕkit,** I. *mĕntjĕkit*, knijpend uitdrukken met de toppen van duim en vinger, b.v. de ingewanden van een klein dier, de ingewanden en kieuwen snijden uit een visch, kaken, kleine beetjes van iets nemen, zuinig op iets zijn, op rantsoen stellen.

II. twist, krakeel; *mĕntjĕkit-tjĕkit*, twisten, krakeelen.

چكرا **tjakra,** Skr. wiel, werpschijf, cirkel, spheer, cyclus; *mĕntjakra*, omgeven, omwandelen, b.v. de wereld.

چكر **tjĕkoer,** e. s. v. kurkumaplant, welks wortel in spijzen en als medicijn gebruikt wordt; *tj. bebeḳ*, e.s.v. die plant. Op andere pll. wordt zij *sĕtawar* genoemd, zie bij *tawar*. Zij groeit zoo laag bij den grond, dat,

om de hevigheid van een storm aan te duiden, men zegt: zelfs de *tjĕkoer* werd uitgerukt. Ibr. b. Chas.

چكرڠ **tjĕkĕrang**, een vuurtest of komfoor van aardewerk, C. en S. Zie *kĕran.*

چكروال **tjakrawala**, hemelgewelf, spheer; *salagi ada pĕridaran tjakrawala*, *matahari*, *boelan dan sĕgala bintang*, zoolang er eene rondwenteling bestaat der spheren van zon, maan en sterren.

چكڠ **tjĕkang**, stijf, als e. lijk, gespannen, nauw, eng, Max. Zie *tĕgang.*

چكڠ **tjĕkoeng**, I. zie *tjĕngkoeng.* II. hooge rug, gebukt voorover.

چكڤ **tjĕkap**, I. *mĕntjĕkap*, met de hand omvatten; *satjĕkap*, eene omvatting met de hand, zoo dik als men met de hand omvatten kan.

II. e. s. v. mand of vlechtwerk, waaronder men jonge kuikens met de kloek plaats, C. en S. Zie *sĕrĕkap.*

چكڤ **tjĕkoep**, = *tjĕkoet*, zie ald.

چكق **tjĕkaḳ**, I. zooveel als men tusschen duim en vinger kan vatten, ook e. span met duim en vinger, b.v. *sirih satjĕkaḳ*, e. greepje betel; *mĕntjĕkaḳ*, met duim en vingers pakken; *m. leher*, in den nek pakken; *bĕrtjĕkaḳ pinggang*, de handen in de zijde zetten, elkander om de middel beetpakken, van worstelenden.

II. Jav. nabij, dichtbij, = *dĕkat.*

III. een krijgsdans uitvoeren, C. en S.

چكق **tjĕkoḳ**; *mĕntjĕkoḳkan*, met geweld iemand iets in de keel gieten; zie *tjĕgoeḳ.*

چكق **tjĕkeḳ**; *mĕntjĕkeḳ*, de keel dichtknijpen, worgen, zie *koedjoet*; doorbrengen, verslinden, opvreten; *tj. kĕdadaḳ*, e. s. v. verwensching, v. d. W.

چكل **tjĕkal**, kunnen verduren, torschen, sterk zijn van hart tegen onheil of gevaar; *mĕntjĕkalkan hati*, zijn hart versterken, ongeveer als *mĕnĕtapkan hati*, Sj. Madli.

چكل **tjĕkĕl**, Jav. pakken, vatten, vasthouden, = *pĕgang*, zie ald.

چكم **tjĕkam**, een ziekte der nagels, C. en S., maar welke?

چكو **tjĕkau**, I. *mĕntjĕkau*, grijpen, aanpakken, vatten, wegnemen, met klauwen, handen of bek, inz. van een roofdier, maar ook van vechtenden; *ditjĕkau boewaja*, door e. krokodil gegrepen; *bĕrtjĕkau-tjĕkauwan*, elkander aangrijpen, met elk. vechten, plukharen; *tjĕkau hari*, van onheugelijke tijden.

II. = *tjĕkoh*, zie ald.

چكو **tjĕkoe**; *mĕntjĕkoe*, iets scherps met kracht in iets drukken, b.v. de nagel van den duim in iets; walging verwekken, van zeer zoete dingen.

چكه **tjĕkah**, opengebroken van sommige vruchten, zooals *doerian*, *manggistan* en derg., ook van brood enz.; *mĕntjĕkahkan*, openbreken, overhalen van den haan van een geweer.

چكه **tjĕkoh**, I. e.s.v. lage heester met geneeskrachtige bladeren en waarvan de bloemen op de graven worden gestrooid; *tj. manis*, e. s. v. heester, waarvan de bladeren als groente worden gegeten; *mĕmandjat*

pokoḳ tjĕkoh bolih mati djatoh, Pant. *angkau mĕmoedji akoe, tĕrlaloe soeka; rasa mĕmandjat pokoḳ tjĕkoh,* prijst ge mij, dat vind ik zeer aangenaam, dat is voor mijn gevoel alsof ik een tjĕkohheester beklim, fijn, ironisch gezegd! And. *tjĕkoe.*

II. met de hand aanraken, C. en S. Zie *tjĕkau* I.

چكه **tjĕkeh,** openstaand, v. voorwerpen, die zich openen en weer sluiten, zooals mosselen en derg.; *mĕntjĕkeh,* open staan van zulke voorwerpen.

چكي **tjĕki,** e.s.v. chineesch dobbelspel met 120 kaarten.

چكت **tjĕgat;** *tĕrtjĕgat,* stil en eenzaam zitten of staan, zonder iets uit te voeren, C. en S.

چكر **tjĕgar,** I. onvermoeid; weer op krachten van een herstellende.

II. een smalle stroomversnelling, die over e. rots of kleiachtigen bodem vloeit; *tjĕgar toedjoeh boetir bĕlah hoeloe,* zeven smalle stroomversnellingen in den bovenloop, ook *tĕladas,* C. en S. Zie ook *djĕram* en *tjigar.*

III. discussieeren, C. en S.

چكس **tjĕgas,** vol beweging, levendig, vlug, = *tjĕrĕgas,* zie ald.

چكق **tjĕgaḳ,** forsch, gespierd.

چكق **tjĕgoeḳ,** slok, teug; *diminoemnja satjĕgoeḳ sĕhadja,* hij dronk er slechts een teug van. Zie *tĕgoḳ* I.

چكه **tjĕgah,** = *tĕgah,* zie ald.

چلا **tjĕla,** iets berispelijks, smet, gebrek, fout, onvolmaaktheid; *poedji dan tjĕla,* lof en blaam; *tiada bĕrtjĕla,* onberispelijk; *tjĕla-mĕntjĕla,* elkander berispen; *mĕntjĕlakan,* versmaden, afkeuren, blameeren; *katjĕlaän,* berispelijkheid, onvolmaaktheid, smaadheid; *satoe pon tiada katjĕlaännja kapada ajahnja,* geheel onberispelijk jegens zijn vader. Boeng. R. bĕs. p. 4; *tjĕlah petah,* dingen zeggen, waarvoor men niet aansprakelijk gesteld kan worden wegens krankzinnigheid of delirium; raaskallen, krankzinnigentaal.

چلابر **tjĕlabir,** frequ. v. *tjabir,* strooken, franje; *bĕrtjĕlabir,* aan strooken of franje afhangen; *pajoeng tj.,* e. zonnescherm met afhangende franje. Zie *gĕdabir.*

چلاتو **tjĕlatoe,** Jav. spreken, zeggen.

چلارو **tjĕlaroe,** zie *tjaraḳ* I.

چلاري **tjĕlari,** e.s.v. *saroeng* of *kaïn lĕpas,* waarvan de randen met gouddraad doorweven zijn; *tj. tĕgaroen,* een soort, waarvan ook het midden met gouddraad doorweven is; *laloe naïk radja bĕstari di-atas tilam, oelas tjĕlari,* B. S. p. 97. Mĕn. *tjelar.*

چلاڤق **tjĕlapaḳ,** schrijdelings, zie *tjĕlĕpaḳ.*

چلاک **tjilaka,** Skr. onheil, ramp, ongeluk; *sitjilaka* en *anaḳ tjilaka,* ongelukskind, als scheldwoord; *katjilakaän,* ongelukkigheid, rampspoedigheid, Sj. Madli; *pohon tjilaka,* ook *pohon sial mĕnahoe* genoemd, e. s. v. boom met licht hout. Hij draagt dien naam, omdat door het brandhout daarvan eens een huis is afgebrand, v. d. W.

چلاڬ **tjĕlaga,** I. roet; *bĕrtjĕlaga,* roet geven bij het verbranden, v. d. W., zie bij *tĕlaga* en *soelang.*

II. *tjĕlaga kĕmoedi,* helmstok van e. roer, roerpen, ook *tangan kĕmoedi.*

چلان **tjĕlana,** broek, het beenkleed, ook Jav. *tjĕlana pandji-pandji,* broek met korte pijpen, gebruikt in den krijg, zie *sĕloewar.*

چلور **tjĕloer;** *mĕntjĕloer,* in een heete vloeistof dompelen, schroeien in dien zin; *mĕntjĕloer tangan,* de hand in e. heete vloeistof steken, als godsoordeel; *bĕrtjĕloer minjak,* hetzelfde in kokende olie; *mĕntjĕloeri,* iemand zulk een oordeel opleggen.

چلس **tjĕlas,** ? *mĕntjĕlas,* duiken of dompelen? b.v. *maka sĕgala mambang jang tahoe mĕntjĕlas itoe sakalijannja pĕrgi kalaoet mĕngambil kĕrang-kĕrangan pantja-wĕrna,* en alle mambangs, die gewoon waren te duiken (?), gingen naar de zee om veelkleurige schelpdieren te halen, H. Boedj. Jav. *tjĕlĕs,* het gevoel v. koude als men in het water gaat. Zie ook *tjĕloes.*

چلس **tjĕloes,** I. *mĕntjĕloes,* zakken in een gat, dat vol modder is; *bĕrtjĕlas-tjĕloes,* hetzelfde met verscheidenheid.

II. passen in iets, er in kunnen, b. v. *tjĕloeskah ini,* gaat het er in? past het? *ta'tjĕloes, bĕsar sangat,* het past niet, het is veel te dik, Max.

چلڠ **tjĕlang,** ? b.v. *orang-orang bĕsar jang tiada mĕmĕgang tĕra dan tjĕlang?* Oend. Mal. mogelijk *djĕlang.*

چلڠ **tjĕloeng,** I. de aangehechte punt aan een pijltje uit e. blaasroer.

II. Batav. ingevallen van de wangen, de oogen enz.

III. e.s.v. houten raam, dat men olifanten of buffels, die wild zijn, om den nek doet, C. en S.

چلڠكق **tjĕlengkok,** niet recht, krom, gebogen; bocht, kromte, b.v. van een weg, de punt v. e. haak, enz.

چلوڤ **tjĕloep,** ingedompeld, gesopt, geblauwverfd; *mĕntjĕloep,* indompelen, soppen, blauwverven; *toekang tjĕloep,* blauwverver; *pĕrtjĕloepan,* verfgereedschap, ververij; *pĕntjĕloepan,* verving.

چلڤ **tjĕlĕpa,** = *sĕlĕpa,* zie ald.

چلڤق **tjĕlĕpak;** *bĕrtjĕlĕpak,* schrijdelings zitten of gezeten zijn; *bĕrtjĕlĕpak bĕrsĕngkĕling kaki,* schrijdelings gezeten zijn met gekruiste beenen, zooals een matroos op de ra.

چلڤق **tjĕlĕpik,** I. klanknabootsend woord voor een geluid als van bordpapier, dat men op e. tafel gooit.

II. slip van een *kaïn,* die er van boven uitkomt en neerhangt.

چلق **tjĕlak,** e. zeer fijn, blauwzwart poeder van e. s. v. steen, antimonium, die uit Sĕrawak op Borneo en uit Arabië wordt aangevoerd. Dit poeder wordt droog of met rozewater bevochtigd op de oogleden gesmeerd als sieraad en tot verheldering van het gezicht; *batoe tjĕlak* of *batoe sĕrawak,* antimonium; *bĕrtjĕlak,* dat poeder gebruiken of daarmede bestreken zijn; *bĕrtjĕlak sĕni,* een fijn randje van dat poeder aan de oogleden hebben; *mĕntjĕlak,* de oogle-

den met dat poeder bestrijken; ook een scherpen kant aan snijdende wapens slijpen zonder het bruineersel te beschadigen. Mĕn. *pĕntjĕlak aloes*, iem. die op een fijne manier e. ander de waarheid kan zeggen of de les lezen.

چلق **tjĕlok**; *mĕntjĕlok*, tasten of steken in een holte, gat of opening; ook zakkenrollen, C. en S.; *m. tĕkak*, iets in de keel steken, b.v. om braking te verwekken; zie *sĕloek* en *djĕlok*.

چلق **tjĕlek**, open, geopend, van de oogen en andere zaken, die open en dicht kunnen gaan, b.v. een reet, spleet of scheur; ziende, niet blind zijn; onbedekt, onbewolkt v. de zon; schoon, zindelijk, helder van de kleeding; aanzienlijk, voornaam, notabel van personen; *mĕntjĕlek*, opengaan; te voorschijn komen v. de zon; *mĕntjĕlekkan mata orang*, iemands oogen openen, hem ziende maken.

چلکوتي **tjĕlakoeti**, e.s.v. pasteitjës, L.

چلکوري **tjĕlĕgoeri**, e.s.v.struik, onderscheiden in *tj. djantan*, de mannelijke, en *tj. bĕtina*, de vrouwelijke, welks bladeren en wortels in de geneeskunde gebruikt worden. Ook *sĕlĕgoeri* en *tjinagoeri*. Op Java *sidagoeri*.

چلم **tjĕlam**; *tjĕlam-tjĕloem*, ongegeneerd in- en uitgaan, heen en weer drentelen in een huis of kamer; *tĕmpat tjĕlam-tjĕloem*, plaats, waar iedereen ongegeneerd in- en uitgaat, b.v. een markt, bordeel enz.

چلمڤڠ **tjĕlĕmpoeng**, I. *mĕntjĕlĕmpoeng*, in het water plompen, v. d. W. Mogelijk een verkeerd gehoord *tjĕmploeng*, zie ald. en *tjĕmpoeng*.

II. Jav. e.s.v. snaar-instrument, harp, gitaar; Batav. fluit, klarinet, B.

چلو **tjĕlau**, iets absurds,in strijd met de eeuwige wetten der dingen; b.v. *orang boewat tjĕlau, karĕna itoe ija tĕrkĕlĕboer*, men zondigt tegen de eeuwige ordonnantiën en daarom keert men tot het stof terug, C. en S.

چلواݢي **tjĕlawagi**, z. چيلواݢي.

چلوته **tjĕloteh**; *bĕrtjĕloteh*, snappen, babbelen, kletsen.

چلوروت **tjĕloeroet**, Batav. de stinkrat, = *tjoeroet*, zie ald.

چلوڤر **tjĕloepar**, frequ. van *tjoepar*, zie ald. Mĕn. ook vuil, smeer, morsigheid aan den mond na het eten.

چلوڤق **tjĕloepak**, Jav. e. lampje, bestaande uit een aarden schoteltje met olie, waarin e. pitje, = *pĕlita*, Mal.

چلولت **tjĕloeloet**, e. s. v. snip, die zich aan het zeestrand ophoudt.

چلومس **tjĕloemis**, zwakkelijk, ziekelijk, kwijnend.

چله **tjĕlah**, reet, spleet, kloof, bres, nauwe opening tusschen twee of meer zaken, b.v. tusschen de vingers, latten v. hekwerk, de tanden en derg. *tjĕlah batoe*, kloven in rotsen; *tj. kisikisi*, reten tusschen latwerk; *tj. djari*, ruimte tusschen de vingers; *ditjĕlah*, in de tusschenruimte, d. i. tusschen; *antara tjĕlah kĕning*, op de hoogte tusschen de wenkbrauwen, R. Chaib.; *mĕlihat dari tjĕlah lobang pintoe*, door

een kier van de deur kijken, M.; *mĕntjĕlah gigi*, de tanden uitvijlen, zoodat er spatie tusschen is; *batoe pĕntjĕlah*, steen, gebruikt om de tanden af te slijpen, M.; *ditjĕlah goenoeng*, tusschen de bergen.

چله **tjĕleh,** lui, traag, vadzig. Volg. C. en S. slim in het vermijden of ontgaan van e. valstrik of gevaar.

چليچ **tjĕlitji,** schraapzuchtig, inhalig, C.

چليدڠ **tjĕledang,** zie *tjĕledoek̤*.

چليدوق **tjĕledoek̤**; *mĕntjĕledoek̤*, kruipend voor iem. gaan zitten; zich vernederen, kruipen; *tjĕledang-tjĕledoek̤*, hetzelfde met verscheidenheid.

چليک **tjoelika,** I. Jav. oneerlijk, valsch, bedriegelijk; gauwdief, schelm.

II. e.s.v. welriekende bloem, die aan den waterkant groeit, L.

III. een bételblad als een pijpje ineengedraaid.

چليکه **tjĕlekoh,** een bastion, C. en S.

چليکي **tjĕliki,** lui, afkeer van werken hebbend; *tj. toelang*, luie botten, een dagdief, C. en S.

چم **tjam,** I. ook *ĕtjam*, aandacht, oplettendheid; *akoepon tidak̤ bĕrapa tjam*, ik lette er niet bijzonder op; *moela dipandang tidak̤ tjam*, toen ik hem voor 't eerst aanschouwde, lette ik er niet op, C. en S.; *mĕngĕtjamkan*, het oog op iets gevestigd houden, vast in het oog houden, bijzonder op iets letten; vitten, aanmerkingen op iets maken, b.v. *dan tjamkan baïk-baïk barang pĕrkara jang tĕlah kau-lihat ini*, en houd de dingen, die gij hier gezien hebt, goed in het oog; *pandai tjamkan bila riboet dan ṭofán hĕndak̤ datang*, bedreven in het letten op de tijden als stormen en orkanen zullen komen; *pĕngĕtjam*, iem. die op de vingers kijkt, vitter, criticus; *pĕngĕtjaman*, vitterij, critiek.

II. Batav. kerfstok, waarmede afrekening gehouden wordt tusschen rentmeester en werkvolk.

چم **tjim,** e. s. v. boom met eetbare zoete vruchten en hout, geschikt voor huisbouw.

چما **tjĕma,** e. s. v. zeer fijne rotan, C. en S.

چماتي **tjĕmati,** e. s. v. huiduitslag, M.

چمار **tjĕmara,** Skr. staart van een rund, gebruikt als waaier, of om de vliegen weg te jagen; valsch haar in de *kondé* der vrouwen, ook haarbos aan masten of pieken bijwijze van vaandel; *mĕlambai dĕngan tjĕmara poetih*, met de vredevlag wuiven; Ism. Jat. 144, lett. met den witten koestaart; *makapĕrahoe doewa boewah itoepon mĕmbawa tjĕmara poetih*, H.T. en die beide vaartuigen nu voerden de witte vlag; *hajam tjĕmara*, e. s. v. kippen met zeer fijne vederen, die op haar gelijken, Japansche kippen; *pohon tjĕmara*, op Java de casuarine = *ĕroe*, Mal.; *daoen tjĕmara*, e.s.v. plant.

چمبغ **tjambang,** bakkebaard; *tj. baoek̤*, zie ald.

چمبغ **tjĕmbang,** z. uitspreiden, verbreiden, C. en S. Zie *kĕmbang.*

چمبوغ **tjamboeng,** Mĕn. een groote kop of kom.

چمبوغ **tjĕmboeng,** halfkogelvormig, koepelvormig, vol van het aangezicht met eenigszins uitstekende jukbeenderen, bol zooals een brandglas en derg. Zie *sĕmboep* en *bakoep.*

چمبوق **tjambok,** en *sambok,* Jav. zweep, zie *tjĕmĕti.*

چمبول **tjoemboel,** e.s.v. doosje tot berging van kleinigheden, juweelen, tabak, pinang en derg. Soms stopt men er zelfs zijn bovennatuurlijk vermogen in, b.v. *tjoemboel saktinja,* Mes. Kag. Zie ook *soemboel.*

چمبل **tjombol,** knop van een deur.

چمبلغ **tjomblang,** Batav. koppelen, koppelaar, koppelaarster, in de Hik. Asm. Pati, steeds *djombalang,* zie ald.

چمبو **tjamboe,** opstaande vederbos, kwast; zie bij *djamboe.*

چمبو **tjoemboe,** grap, gekkernij, liefkoozing; *adakah tjoemboe akan bĕrlakoe,* zal de grap doorgaan? I. P.; *bĕrtjoemboe-tjoemboewan,* met elkander gekheid maken; *tjoemboewan,* lieve woordjes, vleiende woorden, complimentje; *mĕntjoemboe,* vleien, liefkoozen, flikflooien, fleemen; Mĕn. opstoken, opruien, ook te Malaka, C. en S.

چمبورو **tjĕmboeroe,** Kw. achterdochtig, ijverzuchtig, jaloersch, wantrouwend; *tjĕmboeroewan,* achterdocht ijverzucht, jaloerschheid, wantrouwen; *tjĕmboeroekan,* jaloersch zijn op, wantrouwen koesteren jegens; *tjĕmboeroe pingit,* erg jaloersch, in de hoogste mate. Zie *pingit.*

چمبه **tjambah,** scheuten of spruiten maken van een plant, ook scheut, spruit, C. en S. Zie *kĕtjambah.*

چمبي **tjambai,** Mĕn. e.s.v. wilde *sirih;* zie *tjabai.*

چمت **tjĕmat,** I. *mĕntjĕmat,* verhalen van een vaartuig door het uitbrengen van ankers en trossen, voorttrekken van een vaartuig, jagen in dien zin; *kapalnja hĕndak dipakal, maka ditjĕmatnja kadarat,* zijn schip moest gekalefaterd worden, daarom verhaalde hij het naar den wal, *pĕntjĕmat,* mensch of dier, dat aan een jaaglijn loopt; *tali pĕntjĕmat,* werptros, jaaglijn; *saoeh pĕntjĕmat,* werpanker.

II. e.s.v. zwarten, verglaasd aarden pot, die ongeveer zeven gantangs inhoudt.

چمتي **tjĕmĕti,** Tam. zweep, karwats; *tjĕmĕti bĕrtali,* zweep; *mĕntjĕmĕti,* met een roede of karwarts slaan; *mĕntjĕmĕtikan koedanja,* zijn paard zweepen, I. P. 221.

چمچو **tjamtjoe,** Chin. kleine lepel, van aardewerk, theelepel, volg. C. en S. *tjamtjá.*

چمر **tjĕmar,** vuil, onrein, smerig, ook fig. van het hart en overdrachtelijk van de zee, onveilig door zeeroovers; *kaïn tjĕmar* en *tjĕmar kaïn,* de maandelijksche zuivering der vrou-

wen, ook *mĕmbawa tjĕmar*, Mĕn.; *bĕrtjĕmar kaki*, zijn voeten vuilmaken, fig. voor zich verwaardigen ergens heen te gaan of te komen, b.v. *sakali toewan sakalian soedi bĕrtjĕmar-tjĕmar kaki toeroen ka-astana bonda*, in versch. Hss.; *mĕntjĕmar*, vermorsen, b.v. van spijs; *jang lĕbihnja ditjĕmarnja*, het overschot vermorste hij, B.R.; *mĕntjĕmarkan*, vuilmaken; *mĕntjĕmari*, bevuilen; *katjĕmaran*, vuiligheid, bevuild zijn.

چمرلغ **tjĕmĕrlang**, glinsteren, flikkeren; zie *tjĕrĕlang*.

چمرلغ **tjĕmĕrling**, flikkeren van vuur, Am. Hamz.; zie *tjĕrĕling*.

چمس **tjĕmas**, op een haartje na, bij het kantje af, ontkomen aan een dreigend gevaar, daardoor nog geheel van streek, ontdaan; *bĕrtjĕmas*, zich in dien toestand bevinden. (Mĕn. *tjamas*, bezorgd, vreesachtig; *pĕntjamas*, iem. die zich spoedig bezorgd maakt, Mal. id.) zie Pĕl. Abd. ka Kal. de panton; *mĕntjĕmaskan*, bezorgd maken; *katjĕmasan*, nauwelijks het gevaar ontsnapt; zie *njaris* en *tĕkis*.

چمس **tjĕmoes**, zich iets tegen gegeten of gedronken hebben, zoodat men er een afkeer v. gekregen heeft, C. en S.; zie *djĕmoe*.

چمغكين **tjĕmĕngkian**, e. s. v. giftige plant, waarvan men in de geneeskunde gebruikmaakt tegen puisten en uitslag. Ook *tjĕmĕkian*.

چمف **tjĕmpa**, naam eener plaats in Kambodja, bekend wegens de gebloemd zijden stoffen, van daar afkomstig.

چمفاك **tjĕmpaka**, ook *tjĕpaka*, Skr. e. s. v. boom met zeer welriekende, gele bloemen; *ratna tjĕmpaka*, topaas; *tanah tjĕmpaka*, zwavel. Van die bloemen heeft men de volgende soorten: *tj. poetih*, *tj. koening* en *tj. merah*, welke laatste ook *boenga mĕnoer*, heet, *tj. moelia* = *boenga kĕmbodja* en *boenga ḳoebóér*, zie *kĕmbodja; tj. setan* en *tj. gondoḳ*.

چمفال **tjĕmpala**; *tjĕmpala tangan*, in het Palemb. handtastelijkheid; *tjĕmpala moeloet*, uitschelden, id.; zie *tjapala*.

چمفان **tjampana**? *maka dimandikan oranglah didalam tjampana ratna moetoe mánikam*, I. P. Mogelijk fout voor *djĕmpana*?

چمفت **tjĕmpat**? b.v. *bĕrtjĕmpat-tjĕmpatan mĕnikamkan sĕndjatanja*, H. Boedj. mogelijk = *tjĕpat*.

چمفدق **tjĕmpĕdaḳ**, e. s. v. nangka- of broodboom met bijzonder groote vruchten; *tj. ajar*, e. s. v. boom, aan welks takken de bijen gaarne hun nest bouwen; *tiada makan tjĕmpĕdaḳ*, *maka kĕna gĕtahnja*, Sprw. geen *tjĕmpĕdaḳ*, gegeten hebben en toch met de gom daarvan besmet zijn; ook *tjĕpĕdaḳ*.

چمفر **tjampoer**, vermengd, dooreen, ondereen gemengd; *tj. adoeḳ*, er onder gemengd of geroerd; *tj. bawoer* en *tj. gaoel*, geheel dooreen, verward dooreen; zie bij *bawoer*. Hiervoor ook in gebruik *tj. kawoer*, Langl. Boew. vergelijk het Jav. *wor; bĕrtjampoer*, in iets gemengd of betrokken zijn, met iets vermengd zijn, zich

in iets mengen; *pasir bĕrtjampoer kapoer*, zand vermengd met kalk; *akoe tiada bĕrtjampoer*, ik ben er niet in betrokken; *bĕrtjampoer dĕngan orang djahat*, zich met slecht volk afgeven; *mĕntjampoer*, mengen, vermengen; *mĕntjampoerkan*, iets onder iets mengen; *mĕntjampoerkan dirinja*, zich mengen; *tjampoeran*, mengsel, vermenging.

چمقرا **tjĕmpĕra,** wijfelen, besluiteloos zijn, verstrooid, C. en S.

چمقردق **tjĕmpĕrdiḳ,** zie *tjĕpĕrdiḳ.*

چمقرلغ **tjĕmpĕrling,** ook *pĕrling*, e. s. v. zwart vogeltje, e. s. v. spreeuw.

چمقري **tjĕmpĕrai,** e. s. v. boom, frutex cerasi, welks bladeren gegeten worden, Ibr. b. Chas.

چمقس **tjompis,** aan den kant beschadigd, b.v. de rand v. e. tafel als er een stuk uit is, ook van oorlel of neusvleugel.

چمقغ **tjampang;** *mĕntjampang*, wijd naar voren uithalen bij het scheppen met een pagaai.

چمقغ **tjampoeng,** v. het hoofd of boveneinde beroofd, geknot, getopt.

چمقغ **tjompang,** gescheurd, zoodat de lap erbij hangt; *tjompang-tjamping*, overal gescheurd met de lappen erbij hangend, aan vlarden.

چمقغ **tjomping,** aan den rand geschonden, van geweven stoffen of papier, doordat er een stuk uit is; *tjompang-tjomping*, op verschillende plaatsen aan den rand geschonden.

چمقغ **tjĕmping,** grooter of kleiner stuk, lap van lijnwaad of papier; *mĕntjĕmping*, zich met een enkele lap behelpen om zijne naaktheid te bedekken.

چمقغ **tjĕmpoeng,** plomp! het geluid van iets, dat in het water valt, zie *tjĕmploeng* I. Ook indompelen, weeken, C. en S. (?).

چمقق **tjampaḳ,** I. *mĕntjampaḳ*, neersmijten, neersmakken, wegsmijten; *m. djala*, e. werpnet uitwerpen. Niem. bl. 1e st., p. 36; *tjampaḳ boewang*, werpschicht, zie *tjandaḳ; tj. batoe*, fig. uitdrukking voor het voor goed verlaten van eene plaats en het stof van zijne voeten schudden. De Maleiers werpen dan een steen in de rivier, daarbij zeggende: *timboel batoe akoe baliḳ*, als de steen wêer boven komt, keer ik terug; *tj. kaïl*, enterhaak; *mĕntjampaḳ lenggang*, zie *lenggang; tj. tebar*, onverschillig, zonder orde nedersmijten; *tj. baliḳ*, e.s.v. kruis-of-muntspel met drie stukken geld, die aan de eene zijde hol, aan de andere bol zijn; *sapĕrti orang tjampaḳ boenga dibalas tjampaḳ tahi*, als iemand, die bloemen werpt, terug geworpen wordt met drek. Sprw.; *mĕntjampaḳkan dirinja*, z. ter aarde werpen, Mĕn. zich verwijderen, zich verslingeren.

II. ook *tjĕmpaḳ*, de mazelen, volgens and. de roode hond, e.s.v. lastigen uitslag, door veel zweeten veroorzaakt; *tj. kĕladi*, mazelen met jeuk.

چمقلغ **tjĕmploeng,** I. Jav. in

het water vallen; *kĕtjĕmploeng*, in het water gevallen.

II. e. s. v. vaartuig.

چمقلق **tjĕmpĕlek̦**, e.s.v. kruis- of-muntspel met twee muntstukken. Jav. *kĕplek̦*, id. Zie ook *tjampak̦* I.

چمقونت **tjĕmponit** en *tĕmponek̦*, e. s. v. boschvrucht, iets gelijkende op een onrijpe doerian; *kĕledang* en *pĕrian* heeten grooter soorten van die vrucht, C. en S.

چمقه **tjampah**. flauw, onsmakelijk, hooiachtig v. spijzen, tabak enz. onaangenaam voor een van de zintuigen; *tj. hambar*, uitermate flauw of smakeloos; *tj. tjahang*, hetzelfde met verscheidenheid; zie *soembang*.

چمقه **tjompoh**, algemeene kok op marsch of op zee.

چمق **tjĕmak̦**, zweep; *mĕntjĕmak̦*, zweepen, v. d. W. Zie *tjĕmĕti*.

چموق **tjĕmoek̦**, geeselroede; *mĕntjĕmoek̦*, geeselen, ook beuken met een knuppel, b.v. *sama bĕrpaloekan pĕdangnja dan bĕrtjĕmoek̦kan tjok̦marnja*, Am. Hamz. Mĕn. *mĕntjamoek̦*, stompen, slaan, steken, ook kwetsen met woorden, zie *tjĕmak̦*.

چمق **tjĕmok̦** de dop of schacht, waarin de boonen zitten; *bĕrtjĕmok̦*, vrucht zetten, lett. schachten vormen of dragen v. e. booneplant, C. en S.

چمكين **tjĕmĕkian**, zie *tjĕmĕngkian*, ook *djĕmakian*.

چمين٢ **tjĕmin-tjĕmin**, e. s. v. zeevisch, M. Zie *tjĕrĕmin* en *tjamin* I.

چمنداري **tjĕmĕndari**, e. s. v. boom met geneeskrachtige eigenschappen.

چموچق **tjĕmotjok̦**, e.s.v. kruid of plant, L. Komt herhaalde malen voor in de Mes. Kag.

چموس **tjĕmoewas**, vuiligheid van eten op het aangezicht; ook *djĕmoewas*.

چمومت **tjĕmomot**, morsigheid op het aangezicht van kleverige of vette spijzen. Zie *djĕmoewas* en *tjomot*.

چمي **tjĕmai**, Mal. = *tjemer* I. Zie ald.

چن **tjan**, Chin. pik.

چن **tjoen**, Chin. duim, $^1/_{10}$ deel van een chin. voet.

چن **tjinna**, Skr. merk, merkteeken, sein; *tj. boek̦ti*, corpus delicti.

چناغو **tjinangau**, e. s. v. groen, vliegend insect, dat e. scherpe stank heeft en het jonge rijstgewas afvreet, C. en S. Het is de *walang-sangit* van Java.

چنت **tjinta**, I.Skr.kommer,zorg, droefheid, wordt dikwijls verward met *tjita*, zie ald.; *mĕnaroh tjinta*, kommer of zorg koesteren; *doedoek̦ bĕrtjinta*, in kommer nederzitten; *bĕrtjinta akan* en *bĕrtjintakan*, kommer hebben of bekommerd zijn over, van iets zwanger gaan, b.v. *bĕrtjintakan ḥalnja*, bekommerd zijn over zijn lot, Noer. Moh. *Allah djoega bĕrtjinta akan dakoe*, Allah toch trekt zich mijner aan; *bĕrtjintakan djahat*, van kwaad zwanger gaan, kwaad brouwen, Ind. Poet. p. 232; *mĕmpĕrtjintakan*, bekommerd maken, verontrusten; *bĕrtjintalah Alk̦as Mantri hĕndak̦ mĕmboenoeh chodjah B. Dj.*, Alkas Mantri peinsde er over om B. Dj. te dooden,

ging zwanger van het plan om hem te dooden, Hik. Am. Hamz.; *tjinta-birahi* liefdesmart, liefdeskommer; *pĕrtjintaän*, kommer die men heeft, bekommering; *mĕnaroh doewa pĕrtjintaän*, in tweestrijd zijn, de Holl. 5e dr. 92; *bĕpĕrtjintaän*, in kommer verkeeren, bekommerd zijn, Ind. Poet.; *tjinta mani*, naam eener fabelachtige slang, die, naar men beweert, goud kakt.

II. op Java, liefde, liefhebben, beminnen, = *kasih*, zie ald.

چنتادو **tjĕntadoe,** zie *sĕntadoe.*

چنتس **tjĕntas,** = *gĕntas*, snoeien, C. en S., zie ook *rĕntas.*

چنتڠ **tjanting,** waterscheppertje van bamboe op Mal. vaartuigen in gebruik; klein potje voor het gesmolten was, bij het maken van *batiķ* in gebruik. Ook zitten op e. tak, v. een vogel, C. en S.

چنتوڠ **tjantoeng,** I. kleine houten rijstlepel.

II. met een draad los aan elkaar geregen, L., ook C. en S.

چنتڠ **tjoenting,** onregelmatige streep, krabbel, met krijt, houtskool enz.; *bĕrtjoenting-tjoenting*, van zulke krabbels voorzien zijn; *mĕntjoenting-tjoenting*, die maken; *mĕmpĕrtjoentingkan*, iem. gelaat met houtskool of roet en kalk bestreepen, een openbare straf om hem ten toon te stellen.

چنتوڠ **tjĕntoeng,** kuifje op het achterhoofd van sommige vogels, lok van haar aan de beide slapen; ook *tjĕtjĕntong.*

چنتوڠ **tjentong,** schepper met een steel of beugel als handvat. Mĕn. ook een lepel om rijst op te scheppen, bestaande uit een stuk kokosdop, waaraan een houten steel.

چنتڠ **tjenteng,** Chin. een opzichter inz. van den opiumpachter, ook het opperhoofd der dansmeiden, R.

چنتيق **tjantiķ,** net, proper, bevallig, sierlijk; ook v. e. boom, Sj. Madli; *bĕrtjantiķ*, zich uitdossen, Pel. Abd. Mĕn. ook wulpsch.

چنتوم **tjantoem,** tegen elkander, elkander rakend, wederzijdsche aanraking; *mĕntjantoem*, tegen elkander brengen, b.v. de stukken v. e. kaart of van een geduldspel; ook aan elkander naaien; *bĕrtjantoem*, voorzien zijn van iets dat elkander raakt, b.v. van bakkebaarden, die onder de kin samenkomen; *tjariķ-tjariķ boeloe hajam, lama-lama ija bĕrtjantoem poela.*, scheur de vederen van e. kip uiteen, ten laatste komen ze toch weêr dicht tot elk. Sprw. gebruikt van e. twist onder familie-leden.

چنتاماني **tjintamani,** Skr. karbonkel, tooverjuweel; e.s.v. goudgeel slangetje, een span lang, dat, wanneer men het vindt, als een voorteeken van geluk beschouwd wordt.

چنتون **tjantoen,** prikken, steken met e. naald, doorstikken, b.v. de kraag v. e. jas, C. en S.

چنتو **tjonto,** Chin. staal, model, monster, voorbeeld, patroon; *mĕngambil tjontonja*, e. staal of monster ervan nemen.

چنتيکي **tjantigai,** e. s. v. plant

onderscheiden in *tj. bĕsar* en *tj. wangi*, C. en S.

چنچارو **tjĕntjaroe,** e. s. v. zeevisch met rood vleesch, langwerpig, geschubd en gevind; e.s.v. salm?

چنچالوق **tjĕntjaloeḳ,** e. s. v. kleine garnalen, *pĕpai* genaamd, in zout ingelegd.

چنچامر **tjĕntjamar,** = *tjamar*, zie ald.

چنچاوي **tjĕntjawi,** e.s.v. vogel met een langen staart van bijzonderen vorm; *kaïn tjĕntjawi*, e. s. v. stof, gestreept als de staart van dien vogel, zie *tjawi-tjawi.*

چنچڠ **tjantjang,** I. met e. punt omhoog, overeind staan, zooals b.v. de staart van een hond, die wil vechten, of een paal; *mĕntjantjang*, met een punt omhoog steken; *mĕmpĕrtjantjangkan*, met de punt omhoog doen steken, een zwaard of degen in de hoogte steken, Moh. Han.; *lada tjantjang*, e.s.v. spaansche peper, zie ook *tjĕrantjang.*

II. = *tjatjaḳ* (?) C. en S.

چنچڠ **tjĕntjang;** *mĕntjĕntjang*, hakken, houwen, verminken, fijnhakken; *tjĕntjang rĕboeng*, e. s. v. zeer klein, eetbaar zoutwatervischje; *tjĕntjangan*, wat fijngehakt is, gehakt frikkadel. Op Java *tjintjang*, en ook bij M. b.v. *haloewannja mĕntjintjang ombaḳ*, de voorsteven kliefde de golven.

چنچڠ **tjentjeng;** *mĕntjentjeng*, zich uit de voeten maken zooals een weggejaagde hond.

چنچڠ **tjintjang,** Jav. = *tjĕntjang*, zie ald.

چنچين **tjintjin,** ring, schalm; *tj. karadjaän*, Rijks-zegelring; *tj. kasaḳtian*, tooverring; *tj. tanda* verlovingsring; *tj. bindoe*, ring om de uiteinden van hout, dat gedraaid moet worden, om het splijten te voorkomen, ook platte vingerring; *tj. pĕninggalan* of *tj. pĕntjĕraijan*, 12 zilveren ringen, die de bruidegom als *saraḳ bĕrkoendang* aan zijne schoonouders geeft, bij het medenemen van zijne bruid, in het Palemb.; *tj. bĕrapit*, vingerring met een groot edelgesteente tusschen twee kleinere; *tj. mata tiga*, ring met drie, nagenoeg even groote, steenen; *tj. patjat kĕnnjang*, vingerring, in het midden dik en welks dunne einden niet aan elkander zijn gesoldeerd; *tj. tapaḳ gadjah*, e. gouden ring met e. breed achtkantig vlak, waarop e. inscriptie; *tj. wapaḳ*, e. gouden ring met d. horoscoop v. d. drager er op gegraveerd; *tj. pintal* en *tj. pĕler itiḳ*, schroefvormig ineengedraaide ring; *tj. patah biram*, zeshoekige ring, die op den buitenkant een platte face heeft enz.; *sabĕntoeḳ tjintjin*, één ring; *panganan tjintjin*, e.s.v. ringvormige versnapering; *sapĕrti tjintjin dĕngan pĕrmata*, als de ring en het edelgesteente, Sprw. voor: zoo goed passen zij bij elkander.

چنچو **tjintjoe,** Chin. gezagvoerder van een vaartuig, supercargo.

چنچو **tjintjau,** Chin. e.s.v. flauw zoeten, verkoelenden drank.

چنچودق **tjĕntjodak̤**, Mĕn. de glazenmaker, het juffertje.

چنچوروت **tjĕntjoeroet**, de stinkmuis, ook *tikoes toeri* genoemd.

چنچي **tjintjai?** b.v. *dan ramboetnja sapĕrti* چنچي, I. P., mogel. fout voor *tjintjin.*

چندا **tjanda**, I. achterslemphout, mar.; *tjanda kĕmoedi*, roersteven, hoek, gevormd door achtersteven en kiel.

II. eigenzinnigheid, kuur, gril, Prab. Dj.

III. Skr. geheim, alleen in *tjanda pĕti*, geheim koffertje ter bewaring van kostbaarheden, Ism. Jat. 16. Zie *tjandakija.*

IV.? b.v. *bĕrbagai-bagai* چند كهب *dipaloe oranglah*, I. P., mogelijk: *bĕrbagai-bagai tjanda gambang?* Mĕn. *bagai tjanda*, zooals, gelijk; ook bij M. gelijkende, R. v. Eys.

V. werpschicht, korte lans, Hik. R. Pas. pag. 62, Jav. *tjandak̤*, id.

چوندا **tjoenda**, vorstelijk kleinkind, zie *tjoetjoe.*

چيندا **tjinda**, vorstelijk achterkleinkind, zie *tjitji.*

چندال **tjandala**, Skr. e. outcast, iemand van de verworpen kaste, laag, gemeen, slecht, onzedelijk, Pr. Dj. en Sj. Indr. Kĕsna; ook *tjandal*, z. ald.

چندان **tjĕndana**, Skr. de sandelboom; *kajoe tjĕndana*, sandelhout; *tj. koening*, het gewone sandelhout; *tj. danggi*, het roode; *ajar tjĕndana*, water met fijngewreven sandelhout gemengd, dat na eene begrafenis op het graf wordt gegoten; *tj. kĕring*, droog, d. i. reukeloos sandelhout, scheldwoord voor iem., die tot niets deugt, een deugniet.

چنداون **tjĕndawan**, paddestoel, zwammige uitwas, duivelsbrood, grove schimmel. Soorten zijn: *tj. bakau* en *tj. bĕrteh*, geneeskrachtig; *tj. boesoet*, een zeer gezochte groente; *tj. ĕmboen* en *tj. boelan*, zijn eetbaar; *tj. biring*, geneeskrachtig; *tj. tĕrkoekoer*, eetbaar; *tj. tĕroentoem*, middel tegen schurft: *tj. tioeng*, eetbaar; *tj. sĕsak̤*, geneeskrachtig; *tj. pajoeng* en *tj. kawan*, eetbaar; *tj. kĕlĕmemer* en *tj. njioer*, niet eetbaar. Zie ook *mabok̤.*

چنديت **tjandit**, punt of lepel van een inlandsch anker, trekker van een geweer, optrede van een rijtuig.

چندر **tjĕndoer**, wat het oog bekoort; zie *tjĕndĕra.*

چندرا **tjandra**, Skr. de maan; e. godheid v. minderen rang, halfgod; *dewata tjandra loka*, goden van de maangewesten; *tjandra dewi*, maangodin.

چندرا **tjĕndĕra**, wat genoegen verschaft; ook *tjĕndoer*, vast, diep van den slaap. Dit is in de Sj. Madli constant *djĕndĕra* en in de Sj. Sĕl. Dal. *tjindĕra; tjĕndĕra mata*, geschenk, dat iem. genoegen verschaft, Am. Hamz., ook *tj. doerdja*, wat het aangezicht verblijdt, geschenk: *tiada tjĕndoer mata barang sasoeatoe sapĕrti patoet hanja doewa ekoer boeroeng papoewa*, er is niet eenig gepast geschenk (bij den brief) behal-

von deze twee paradijsvogels. Měn. *tjěndoer mata*, id. ook troetelnaam, lieveling. Ook wordt het in één Mal. brief gebruikt voor het Perz. *tjadir*, sluier, b.v. *tjěnděra bodoh*, sluier voor de domheden; *boewah tjěnděra moeli*, e.s.v. aangenaam smakende vrucht, waarop zwangere vrouwen veelal belust zijn, R. v. Eys. NB. in dit art. schijnen verschillende woorden met elk. verward te zijn. Zie ook *niděra*.

چندراس **tjandarasa**, Skr. een mytisch zwaard, het zwaard van Ráwana.

چندرغ **tjěnděrong**, overhellen, overhellend, neigen of geneigd zijn tot iets, zie *tjondong*.

چندرمولي **tjěndramoeli**, e.s.v. eetbare vrucht, maar welke? I. Jat. pag. 106 en 110.

چندرواسه **tjěndrawasih**, ook *tjěndrawasa* en *tjěndrawangsa*, de paradijsvogel. Volg. C. en S., de ind. koekoek. De Mal. zeggen ook dat hij zijne eieren legt in het nest van een kleiner vogel.

چندري **tjěnděrai**, zie *tjěnrai*.

چندغ **tjandang**, I. vermetel, onversaagd, b. v. *běrani tjandang*, moedig en onversaagd, Ibr. b. Chas.; *roepanja tjandang*, hij had een vermetel voorkomen, Ibr. b. Ch. 106.

II. stralend, schijnend, schitterend, C. en S.

چندغ **tjandoeng**, e.s.v. kapmes, waarvan lemmet en gevest uit één stuk ijzer zijn.

چندغ **tjoendang**; *kětjoendang*, overwonnen, tenonder gebracht.

چندغ **tjondong**, hellen, overhellen, dalen van de zon, genegen zijn tot iets. (Měn. *hati tjondong*, argwaan koesteren); hiervan de frequ. *tjěnděrong* in dezelfde beteekenis; *tjěnděrong kapada agama islâm*, overhellen tot den mohammedaanschen godsdienst, H. Chaib.; *tjěnděrong jang rata*, hellend vlak; *tjěnděrong hati*, overhelling of neiging des harten; *tjěnděronglah mareka-itoe měngikoet dia*, zij helden er toe over, (waren genegen) om hem te volgen; *měntjěnděrongkan kapalanja*, zijn hoofd nederbuigen, M.

چندق **tjandaḳ**, I. werpschicht, korte lans, Jav. id.

II. *měntjandaḳ*, eventjes ophalen, b.v. een dobber of vischangel om er beweging in te brengen; koppen zetten om bloed af te tappen.

چندق **tjandeḳ**, I. e. bijzit minder dan de *goendiḳ*; beneden de *tjandeḳ* staat de *djamah-djamahan*, C. en S.

II. e. s. v. rond vischnet, id.

III. gebruikt als een toevoegsel tot *tjabang*, maar gewoonlijk in een figuurlijke beteekenis voor moeielijkheden, id. Zij geven geen voorb.

IV. touw of ketting, bevestigd aan het einde van een Mal. anker, waarmede het uit den grond kan gehaald worden. Zie *tjandit*.

چندق **tjèndoḳ** = *sěndoḳ*, z. ald.

چندكي **tjandakia**, slim, scherpzinnig, vernuftig, volg. v. d. W. dubbelhartig. Měn. buitengewoon slim, scherpzinnig; veel in verbinding met *tjěrědiḳ* gebr. Zie *tjanda* en *kija* II.

چندل **tjandal,** I. langtongig, den boventoon voeren, teveel praats hebben; *poetjat tjandal,* e. scheldwoord, gebrekkige bleekmuil, zie *tjandala.*

II. moeielijk, = *soekar;* zie ook *tjandala.*

III. klein gebrek, onvolmaaktheid, onbehoorlijk, verkeerd, b.v. *tjĕrĕmin tjandal sĕdikit tiada bĕrasah,* die spiegel heeft een klein gebrek, nam. dat hij niet geslepen is, Sj. Haris; *pakaijan jang tjandal,* onbehoorlijke kleeding; *pĕrkataän jang tjandal,* ongepaste woorden. Mĕn. Z. *tjandala.*

چندل **tjendol,** e. s. v. drank of dunne brij, bestaande uit gekookte sago door een zeef gedrukt en vermengd met kokosmelk, suiker en een weinig zout.

چندو **tjandoe,** I. geprepareerde opium, kleverig aanzetsel daarvan in e. pijp; suikerachtig uitzweetsel van gedroogde vruchten. Zie *tengkoh* en *tjĕndoewai.*

II. Zie bij *tjanda.*

چندو **tjĕndoe,** e. vertelling, geschiedenis, voordracht, C. en S.

چندوري **tjandoeri,** sandaal, voetzool.

چندوي **tjĕndoewai,** z. vermaken met de andere kunne, al is het ook slechts door teekens v. verstandhouding, v. d. W. ik gis een *tjandoeï,* van *tjandoe,* en dan in de beteekenis van bedwelmen. De kunst om zich van de toegenegenheid van iem. der andere kunne te verzekeren, kunst om liefde te verwekken, C. en S.

چندي **tjandi,** Kw. grafnaald, mausoleum, reliquienkast, graftombe, tempeltje, pagode, praalgraf.

چنداي **tjindai,** sjerp, gordel; schijnt gevlekt, gevlamd te beteekenen, b.v. *oelar tjindai,* e.s.v. gevlekte slang, volg. v. d. W. de pythonslang; *kaïn tjindai,* gebloemd zijden stof, afkomstig v. Surate en meestal voor sjerpen gebezigd, zoo genoemd naar de vlekken van die slang; *kaïn tj. djantan,* gebloemde zijde met groote slangenfiguren, b. v. *ikat pinggang tjindai djantan,* C. en S.; *tj. bĕtina,* hetzelfde met kleine id. Mĕn. *tjandai,* id.

چنري **tjĕnrai,** ook *tjĕndĕrai,* e. s.v. geneeskrachtige bladeren, die ook als tegengif gebruikt worden.

چنڠ **tjĕnoeng,** = *mĕnoeng,* in afgetrokkenheid staren op iets, in gedachten verzonken, mijmeren, peinzen; *doedoek tĕrtjĕnoeng,* in afgetrokkenheid zitten te staren; zie *mĕnoeng* en *rĕnoeng.*

چنڠکس **tjĕnangkas,** e.s.v. houwer met naar beneden gekromd gevest; *hajam tjĕnangkas,* witte vechthaan met gele pooten.

چنڠک **tjinangga,** Skr. aangeboren mismaaktheid, ook *tjangga,* z. ald.

چنق **tjĕnak,** *toelang tjĕnak,* sleutelbeen = *toelang sĕlangka,* C. en S.

چنکه **tjĕnĕkah,** e. s. v. aap, die op de *loetoeng* gelijkt, doch iets lichter is van kleur, C. en S.

چنوکق **tjĕnokek,** gierig, vasthoudend, C. en S., ook *sĕnokek,* id.

چنونت **tjĕnonot,** het uiteinde van het ruggebeen, stuitbeen, C. en S.

چنونق **tjĕnonok,** het borstbeen

v. e. beest. Ook *harong* en *sena* gen., C. en S.

چنيل **tjĕnela,** Port. pantoffel, slof, muil.

چو **tjoe,** de Chineesche naam voor arak.

چواچ **tjoewatja,** Skr. helder van het weder en den hemel, duidelijk zichtbaar v. e. voorwerp in de verte, helder van een spiegel, ook van een kleur, Sj. Sult. Jahja; *siang tjoewatja*, helder daglicht; *malam tjoewatja*, heldere nacht; *tĕrang tjoewatja*, klaarlichte dag; *maka kapal itoe tjoewatja bĕnar*, dat schip is zeer duidelijk zichtbaar; *tj. baïk*, mooi weder.

چوالي **tjoewali,** Kw. = *koewalik*, Jav. omgekeerd. Hiervan *kĕtjoewali*, uitgenomen, uitgezonderd, behoudens, inzonderheid, zie ald.

چوب **tjoba;** *mĕntjoba*, iets beproeven, de proef nemen, trachten; *mĕntjoba koewat dĕngan*, zijne kracht meten met iem. Sadj. Mal. p. 81 r. 10; *mĕntjobaï*, iemand beproeven, op de proef stellen, verzoeken. Ook heeft *tjoba* de beteekenis van ons eens in een verzoek of bevel, b.v. *tjoba ambilkan akoe api sĕdikit*, haal mij eens wat vuur; *tjoba lihat*, zie eens; *pĕrtjobaän*, beproeving, verzoeking.

چوبت **tjoebit,** knijpen, fijntjes knijpen met vinger en duim; *mĕntjoebit*, iets of iemand knijpen. Ook = *djĕntik*, v. d. W.

چوبر **tjobar,** I. in het midden gescheurd, v. geweven stoffen, papier enz.; *tjobar-tjabir*, zie *tjabir*.

II. buitensporig, verkwistend, C. en S.

چوبق **tjobaḳ;** *tjobaḳ-tjabiḳ*, zie *tjabiḳ*.

چوبق **tjobiḳ,** gescheurd.

چوبلغ **tjoblong,** Bat. = *bolong*, hol, uitgehold.

چوبن **tjoban,** zwaai of haspel, waarmede men los uit de hand garen windt of waarmee het gesponnen garen van het spinnewiel wordt afgewonden, ook pen, waarmede men netten breidt; *lidah tjoban*, zie *lidah; tjabang tjoban*, zie *tjabang; mĕntjoban*, den draad op die pen brengen.

چوبيق **tjobiaḳ,** e. s. v. moerasvogel, C. en S. Mĕn. *tjobië'*, id.

چوت **tjoewat,** vooruitstekend, zooals de wijsvinger, e. boegspriet enz.

چوت **tjoewit,** I. *mĕntjoewit*, eventjes met de punt v. e. vinger aantikken om de aandacht te trekken, v. d. W. Ik houd het voor = *tjoebit*, zie ald.

II. *tĕrtjoewit-tjoewit*, alleen uit wandelen gaan? C. en S.

چوتت **tjotet,** uiterste scherpe punt van iets, b.v. van padi.

چوتق **tjotoḳ,** I. bek v. e. vogel; *mĕntjotoḳ*, pikken van vogels. Mĕn. *tjoto'*, snavel; *mĕntjotoḳ-tjotoḳ*, steken of kloppen van zweren. Zie ook *tjatoeḳ* I en *patoeḳ*.

II. = *tjatoeḳ* III. Zie ald.

چوتي **tjoeti,** verlof, vrijstelling van werk, Sw. Zie het volg. wrd.

چوتي **tjoetai,** ontbloot, uitgetrokken van e. wapen, Pad. bovenl. Zie ook *tjĕtai*.

چوچ **tjoetja,** I. *mĕntjoetja*, smaden, smalen, verguizen, uitjouwen, *djangan tĕrtjoetja nama kami*, dat onze namen niet veracht worden; *bĕrtjoetjalah akan dia dalam hatinja*, verachtte hem in zijn hart; *mĕntjoetjakan*, met verachting behandelen, smaadheid aandoen; *mĕmboewang dĕngan tjoetja*, smadelijk verwerpen, M. Zie *tjĕrĕtja*.

II. tooverformulier om iemand of iets onschadelijk te maken; *mĕntjoetja*, door zulk e. tooverformulier onschadelijk maken; *tjoetja karakoeta*, e. tooverspreuk opzeggen, waardoor e. ziekte, b.v. de melaatschheid, verdreven wordt; *tj. tawar*, zulk eene bezwering, waarbij men in de gesloten vuist blaast.

چوچت **tjoetjoet,** Jav. de haai, ook op Malaka; *tjoetjoet pĕdang*, e.s.v. grooten zwaardvisch, C. en S.

چوچر **tjoetjoer,** I. met e. straal vlieten of nederstorten; *mĕntjoetjoerkan ajar*, op die wijze water gieten; *bĕrtjoetjoeran*, uitstroomen, gudsen van veel voorwerpen, b.v. *bĕrtjoetjoeran ajar-mata*, stroomen van de tranen, tranen storten, H. T. *bĕrtjoetjoeran pĕloeh*, gudsen v. het zweet; *panganan tjoetjoer*, e. s. v. koekjes, oliekoeken; *tjoetjoeran atap*, uiteinde of rand van een dak, waar het water afstroomt; *boeroeng tjoetjoer*, e. s. v. musch; *mĕntjoetjoer ajar sĕni*, zijn water loozen, urineeren; *tjoetjoer*, ook e.s.v. kleine wesp, C. en S.

II. boegspriet; *lajar tjoetjoer*, kluiverzeil.

چوچڠ **tjoetjoeng,** kleinkind, de voc. van *tjoetjoe*, evenals *anang* van *anak*, *bapang* van *bapak* enz.

چوچڤ **tjoetjoep**; *mĕntjoetjoep*, slorpen. Mĕn. ook zuigen, uitzuigen, b.v. het bloed uit e. wond; *mĕntjoetjoep bĕnak orang*, iemand uitzuigen door woeker; ook hard kussen, of zoenen dat het klapt. Zie *koetjoep*.

چوچق **tjoetjoek,** I. pen of puntig voorwerp om in iets te steken, iets vast te steken of aan te rijgen, ook snoer; *tj. sanggoel*, haarnaald, speld voor de haarwrong; *mĕntjoetjoek*, steken in iets, rijgen, aanrijgen van koralen en derg., steken van e. draad door het oog eener naald, steken van de pijn; *bĕrdjalan bĕrtjoetjoek-tjoetjoek ikan*, loopen als aangeregen visschen, d. i. achter elkander; *sapĕrti moetiara tĕrhamboer daripada tjoetjoeknja*, als parelen, die van hun snoer verspreid raakten, Bloeml. Zed. Verh.; *moetiara satjoetjoek*, een snoer parelen; *orang bĕrtjoetjoek tanam*, landbouwer; *tjoetjoek sĕloewang*, e.s.v. bijgeloovigheid, zie *sĕloewang; tĕrtjoetjoek*, doorstoken; *dan koelit pon mĕntjoetjoek-tjoetjoek sapĕrti dikĕnakan orang bara api*, de huid stak alsof men er gloeiende kolen op gelegd had; *tjoetjoek atap*, bamboezen pennetjes, waarmede men de atap vaststeekt; ook de naam v. een bloem, die als geneesmiddel gebruikt wordt; *tĕloendjoek djoega mĕntjoetjoek mata*, zelfs de wijsvinger steekt in het oog, Sprw., zie ook *tjoetjoeh*.

II. Jav. spits, voorhoede van een

leger, ook *tjoetjoeḳ-sĕndjata* genoemd.

چوچق **tjotjoḳ,** Jav. overeenkomen, passen, kloppen, sluiten, met iets.

چوچو **tjoetjoe,** kleinkind; *tjoetjoenda en tjoenda,* vorstelijk kleinkind; *anaḳ-tjoetjoe*, nakomelingen, nageslacht; *anaḳ-tjoetjoe Adam,* de nakomelingen van Adam; *anaḳ dan tjoetjoe,* kinderen en kindskinderen; *tjoetjoe-tjitji,* kleinkinderen en achterkleinkinderen, nakroost. Zie ook *tjoetjoeng.*

چوچه **tjoetjoeh,** I. *mĕntjoetjoeh,* in brand steken, aansteken, afvuren van een lont-vuurwapen, mijn en derg.

II. e. s. v. palm, welks bladen gebruikt worden voor dakbedekking, C. en S.

چوچي **tjoetji,** wasschen, schoonmaken, ook = *soetji; lada tjoetji,* gezuiverde peper; *mĕntjoetji piring-mangkoḳ,* kopjes en schoteltjes reinigen; *mĕntjoetjikan dirinja daripada barang katjĕlaän*, zich van eenige blaam zuiveren; *tjoetji maki,* de huid vol schelden, Batav. *tjoetji,* ook fig. voor besneden; zie *soetji.*

چودق **tjodeḳ,** e. s. v. zeer stinkend mengsel, gebr. om de oogst tegen de wilde dieren te beschermen, C. en S.

چور **tjora,** naam van een zwaard, Skr. *kshoera,* e. scheermes, Maxw.

چورا **tjoera,** met elkander boerten, gekheid maken, een poets spelen; (Mĕn. driftig uitvallen, in drift allerlei ongepaste uitdrukkingen doen; *tjoera-boera*, gemeene, onkiesche praatjes houden). Ook grappig, geestig, b.v. *sa'orang boedaḳ jang tjoera,* Sj. Madli.

چور **tjoewar,** I. lang uitstekend, van de beenen, Ibr. b. Chas., pieken, een mast en derg.

II. met e. bijl insnijdingen maken op e. stam in de lijn, waar men dien wil splijten. Daarop slaat men er wiggen in, C. en S.

چورت **tjoerat,** tuit van trekpot of ketel, zie *tjĕrat; mĕntjoerat,* opspuiten, omhoog spuiten, opspringen van water uit een springbron; *tj. bintang* = *tjeret bintang,* zie ald.

چورت **tjorot,** I. *mĕntjorot*, het laatst komen, b.v. in eene vergadering, zonder juist te laat te komen; *pĕntjorot,* laatkomer, iemand die altijd laat komt.

II. mond of spruit van een gieter, ook trechter, Mal.

چورغ **tjorang,** zie *djoerang.*

چورغ **tjorong,** I. trechter, buis, pijp; *tjorong asap,* schoorsteenpijp; zie ook *djorong.*

II. lange, bamboezen, scherp, gepunte voetangels, ook *soeda* genaamd. De kleinere heeten *randjau,* C. en S.

چورغ **tjoering,** streep, schram, krabbel; *bĕrtjoering,* getatueerd; *tjoering-moering,* volstrepen, schrammen of krabbels; *sipoet tjoering,* ook *sĕtjoering,* e.s.v. eetbare zoutwaterslak met onregelmatige strepen. Jav. *tjerong,* id.

چورق **tjoraḳ,** I. bont gekleurd, inz. van geruit lijnwaad, (Mĕn. figuur, teekening op de een of andere stof),

tj. bĕrtjĕntjang, kleine ruitjes; *tj. tjatoer*, groote ruiten; *bĕrtjorak*, bont gestreept of geruit zijn; *pĕlangi bĕrtjorak toedjoeh*, de regenboog heeft zeven verschillende kleuren of strepen; *kaïn tanah merah bĕrtjorak hitam*, een kleedje met zwarte strepen op rooden grond.

II. overlangs gescheurd; *tjorak-tjarik*, overlangs en overdwars gescheurd; *mĕntjorak-tjarikkan*, iets verscheuren.

چورق **tjorek**, I. onregelmatige streep, kras, schram.

II. e.s.v. mes om rotan te snijden met e. kort lemmet en e. lang handvat, C. en S. Volg. v.d.W. *tjoerik*, een mes, zooals de Atjineezen meestal bij zich dragen en waarvan er gewoonlijk twee in eene scheede zitten.

چورم **tjoeram**, hellend van een vlak, tafelblad, berg enz.; *tjoeram jang rata*, hellend vlak. Ook wordt *tjoeram*, gebruikt in de beteekenis van steil, b.v. *karĕna boekit itoe tjoeran sangat*, want die heuvel is erg steil. Sw. en R. v. Eys.

چورو **tjoeroe**, steile glooiïng, C. en d. B., volg. M. schuin, scheef, hellend; zijdelings, dwars, R. v. Eys.

چوره **tjoerah**; *mĕntjoerah*, uitgieten, uitstorten op of over iets, hetzij van vloeistoffen, hetzij van droge zaken; *tĕrtjoerah*, uitgegoten, uitgestort; *harapkan goentoer dilangit, ajar ditĕmpajan ditjoerahkan*, hopende op donder aan den hemel, het water uit het watervat storten, Spr. *mĕntjoerahkan pikiran*, zijne gedachten geheel uiten; *m. ĕlmoe*, wetenschap meedeelen; *hâl kita samoewanja tĕrtjoerah?* Ibr. b. Chas. onze toestand is alsof allen zijn uitgestort? *pĕntjoerah*, uitgieter, uitstorter; *pĕntjoerahan*, uitgieting, uitstorting.

چوري **tjoeri**; *mĕntjoeri*, stelen; *tjoeri-tjoeri*, heimelijk, stilletjes, achterbaks, steelsgewijze; *pĕntjoeri*, dief, schelm, schurk; *akal pĕntjoeri*, een dievenstreek; *katjoerian*, bestolen; *barang tjoerian*, gestolen goed; *pĕntjoerian*, diefstal; *tjoeri padan*, ongeoorloofd voordeel trachten te verkrijgen, op oneerlijke wijze bij iets te werk gaan, C. en S.

چوراي **tjoerai**, los, niet in bossen, b.v. van brandhout en derg. Mĕn. *mĕntjoerai*, duidelijk maken, verklaren, uitleggen; *tjoeraijan*, nauwkeurige verklaring; zie *oerai*.

چوريک **tjoeriga**, Skr. dolk, kris; zie چريک.

چوڠق **tjoengak**, I. kort ademhalen, naar lucht snakken.

II. *mĕntjoengak*, het gelaat of den bek naar boven keeren. Mĕn. id. *tjongak-tjanget*, hoofd of bek op en neder bewegen, alsof het hoofd los op den nek zat.

چوڠق **tjongok**; *mĕntjongok*, met opgericht bovenlijf zitten, opgericht staan; ook *tjonggok*, v. d. W.

چوڤر **tjoepar**, los van tong, vuil, morsig; *mĕntjoepar*, uitflappen; zie ook *tjĕloepar*. Mĕn. *tjĕloepar*, vuil, morsigheid in 't aangezicht, vooral om den mond na het eten of drinken.

چوڤغ **tjoeping**, lel, oorlel. (Mĕn.

tjopeng, e. stukje v. iets afgescheurd; *tjopeng-tjopeng*, overal gescheurd, uitgescheurd, ook op Malaka); *tj. obat*, pan van een silexgeweer; *tj. hidoeng*, neusvleugel. Zie *soedoe-soedoe*.

چوفق **tjoepak,** I. e.s.v. inhoudsmaat voor droge en natte waren = ¼ *gantang* of 2 *kal.* (Mĕn. = 12 *taïl*); *tj. aṣali*, de oorspronkelijke of standaardmaat voor droge waren; *tjoepak-gantang*, de inhoudsmaten; *mĕmĕriksa sĕgala tjoepak-gantang*, de inhoudsmaten onderzoeken; zie ook *soekat*.

II. e.s.v. vrucht, die op de *lansat* gelijkt.

III. Jav. kop van een opiumpijp.

چوفل **tjoepoel,** I. te kort aan het einde, b.v. van een touw om er een knoop in te leggen of van iets om het aan te vatten; of van het ondereind van e. mast, zoodat het niet diep genoeg in het gat gaat, of van naaisel, zoodat het niet houdt; *haloewan pĕrahoe itoe tjoepoel*, de voorsteven van dat vaartuig is tekort (of stomp). M.

II. voorvallen, gebeuren, overkomen, inz. van rampen, uitvallen, te pas komen, M.

چوفلق **tjoplok,** Jav. uitvallen, b.v. van tanden en kiezen enz.

چوفو **tjoepoe,** I. doosje, holte, kuil, waarin e. mast of paal komt te staan, kuiltje in e. rijstblok; *tjoepoe-tjoepoe*, doosjes in den vorm van verschillende vruchten, keurig verlakt, afkomstig van Pĕlembang, zie *tjĕpoe*, ook e.s.v. chineesche potjes, in vorm daarmede overeenkomende, Pĕl. Abd.

II. de bovendorpel van een deur, het kapiteel van een pilaar, M.

چووق **tjoewak,** lok-olifant, C. en S.

چووق **tjowek,** Jav. aarden schoteltje voor het aanmaken v. de gewone sambal, bestaande uit spaansche peper, zout, *bĕlatjan* of *trasi* en limoensap of tamarinde. Mal. Sam. II : 39.

چويق **tjoewik,** roeien met den boom v. e. vaartuig als het water te diep is om te boomen.

چوک **tjoeka,** Skr. *tjoekra*, azijn.

چوکت **tjokot,** Jav. *mĕntjokot*, bijten, steken. Mĕn. vatten, vastgrijpen.

چوکت **tjokit,** I. *mĕntjokit*, een weinigje afnemen van iets, dat men meent te veel te zijn, zie *tjĕkit*.

II. een vork.

چوکر **tjoekoer;** *mĕntjoekoer*, scheren; *pĕntjoekoer*, barbier; *pisau tjoekoer*, scheermes; *bĕrtjoekoer*, zich scheren en geschoren.

چوکڠ **tjoekang;** *tj. bakoel*, een bijzondere wijze v. bamboe te splijten, C. en S. Ook *bĕlah loseng tjĕkak ĕmpat* genoemd.

چوکڠ **tjoking,** ergens uitsteken, te voorschijn komen, b.v. een sigaar uit den mond, e. staart uit het rokje, C. en S.

چوکف **tjoekoep,** voldoende, toereikend, genoeg; *mĕntjoekoepkan*, genoeg doen zijn; *mĕntjoekoepi*, zich vergenoegen met iets; *tidak bolih mĕntjoekoepi*, niet voldoende of toereikende zijn voor, met dir. obj. Sadj. Mal. p. 6; *satjoekoep-tjoekoepnja*, geheel voldoende. Zie ook *páda* I.

چوكق **tjokoḳ**, I. uitroep van iemand die *latah* is, wanneer zij iets verkeerds gedaan heeft of geschrikt is. Volg. C. en S. iemand die *latah* is aanstooten om haar te verschrikken.

II. zie bij *parang*.

چوكل **tjoekil**, uitpeuteren, = *tjoengkil*, zie aldaar.

چوكلت **tjokĕlat**, Ned. chocolade.

چوكن **tjoekin**, Chin. kort badkleedje van grof doek voor mannen en nog niet reikende tot de knieën.

چوكو **tjoekoe**, Tam. gedroogde gemberwortel.

چوكي **tjoeki**, I. damspel; volg. v. d. W. e. s. v. verkeerspel met twee dobbelsteenen en 52 steentjes v. verschillende kleuren aan weerskanten, meest v. Chineesch porselein; *papan tjoeki*, dambord. Jav. e. s. v. damspel met zwarte en witte boonen. Zie Ism. Jat. p. 71.

II. = *poeki*, zie ald.

چوكي **tjoekai**, belasting, tol, accijns, pacht; *mĕmoengoet tjoekai*, belasting invorderen; *mĕlarikan tjoekai*, smokkelen; *mĕntjoekai*, aan belasting, tol of accijns onderwerpen; *tjoekai potong babi*, pacht op het slachten van varkens; *pĕtjoekaian* en *tĕmpat mĕngambil tjoekai*, tolkantoor, Pĕl. Abd.; *pĕmoengoet tjoekai*, ontvanger der belastingen, tollenaar.

چوكن **tjogan**, Perz. *djogan*, Mal. de Rijks- of staatsielans, e. der voornaamste Rijkssieraden, welks blad v. goud is en welks schacht met goud is bewerkt; *tjogan ālam*, piek, die aan het hoofd van een vorstelijken stoet wordt gedragen en onder welks punt een hart- of bladvormig versiersel van goud, *ālámat tjogan*, is aangebracht, waarop de naam van den Vorst is gegrift. Volg. M. een stok, van boven omgebogen, waaraan een ijzeren bal hangt en welke voor den Vorst uit wordt gedragen. Zie *djogan*.

چوكو **tjogo**, I. Jav. domkop, botterik.

II. Bat. gewaarborgde som voor proceskosten. M. waarborg, som waarvoor in rechten borg gesproken is, R. v. Eys.

چول **tjoewal**, I. *mĕntjoewal*, met verschillende kleuren verven v. garen voor den inslag, opdat er bij het weven bloemen ontstaan, inz. v. zijde.

II. *kĕtjoewali*, uitgezonderd, inzonderheid, behalve, uitgenomen.

چول **tjoela**, Skr. hoorn midden op het hoofd of voorhoofd; *tjoela badaḳ*, rhinoceros-hoorn; *tj. oelar* en *tj. naga*, een fabelachtige slangenhoorn.

چول **tjola**; *tjola-tjola*, zie *tjala* en *tjoera*.

چولت **tjolit**; *mĕntjolit*, even met de vingers aanraken, tikken; *mĕntjolit-gamit*, hetzelfde met verscheidenheid; zie ook *tjoleḳ*.

چولس **tjoelas**, valsch, valschheid; lui, traag, leegloopend; *tjoelas hati*, valschheid des harten; *bĕrboewat tjoelas*, valschheid plegen; *dilihat olih radja Boerandi kalakoewan radja Dewa Kĕraboe bĕrboewat tjoelas itoe*, de Vorst B. zag het gedrag van Vorst

D. K., dat hij valschheid pleegde, H. Boedj.

چوليس **tjoelis**, voorwenden iets te kunnen doen? C. en S.

چولغ **tjolang**, in *tjolang-tjaling*, zie *tjaling*.

چولغ **tjolong**, Jav. stelen = *tjoeri*.

چولق **tjoelik**, e. s.v. onheilspellend geroep van een nachtvogel, die waarschuwt voor dieven of kwaad volk. Zie *tjoelika* I.

چولق **tjolok**, Jav. pitje, zwavelstok, vlammetje om even bij te lichten, = *soeloeh*, zie ald. Měn. fakkel van in elk. gedraaide lappen of een stok daarmee omwikkeld en in olie gedompeld; *měntjolok*, daarmede bijlichten.

چولق **tjolek**, likje of veeg met den vinger of iets puntigs v. de eene of andere weeke zelfstandigheid, b.v. kalk, boter, verf en derg.; *měntjolek*, zulk een veeg of likje nemen; *pěntjolek*, datgene waarmede men e. zachten veeg aan iets geeft; *pěntjolek api*, strijkzwavelstokje, lucifer. Zie *tjolit*.

چولم **tjoelim**, Hind. hoeveelheid opium voor één pijp; ook opiumpijp, zie *tjiloem*.

چولن **tjoelan**, Chin. e.s.v. bloemdragende plant of heester, die veel tot omheiningen van erven gebruikt wordt = *patjar tjina*. Zie ald.

چولي **tjoeli**, Hind. nauwsluitend lijfje, korset, keurslijf.

چوليا **tjoelia**, bewoner van de kust van Koromandel, = *kěling*.

چوليک **tjoelika**, e. hanekam; fat, slenteraar, C. en S. Zie چليک I.

چوم **tjoema**, ijdel, te vergeefs, vruchteloos, slechts, kosteloos, voor niet met al, gratis, voor de leus, b.v. iets vragen, H. Abd. p. 300; meestal *tjoema-tjoema* en in de spreektaal op Java ook *pěrtjoema*.

چومت **tjoemoet**, ook *tjomot*, bemorst, groezelig, zwartachtig, Ibr. b. Ch.; ook beklodderd, b.v. *tjoemoet-tjoemoet děngan tanah*, met aarde beklodderd, Pěl. Djin.

چومق **tjoemik**, de haren onder de onderlip.

چومل **tjoemil**, aardig, bevallig, lief, inz. van het gelaat van kleine kinderen en dieren; mooie praatjes makend, flikflooiend, waanwijs, v.d. W. ook C. en S. Zie *tjomel*.

چومل **tjomel**, Jav. knorren, pruttelen, veel praats hebbend, snaterend, kakelend; *pěrěmpoewan tjomel moeloetnja*, een vrouw die veel snatert, Abd. sch. wrdb.; *dan djangan tjomel běrkata-kata; djikalau apa barang kata-kata děngan pikir djoewa*, als zij spreekt moet zij niet snateren, maar al wat zij ook spreekt moet met nadenken zijn, B. R.

چومه **tjoemah**, zie *tjoema*,

چومي٢ **tjoemi-tjoemi**, sépia, de inktvisch, d.l. Cr.

چونت **tjoenoet**; *pěntjoenoet*, de vetklier aan het achterste van een vogel, waaraan de staart zit.

چونت **tjonit**; *měntjonit*, als een onnatuurlijke uitwas bij iets uitsteken,

b.v. een vingertje aan een vinger. C. en S. schrijven *tjoenoet*. Zie ald.

چونم **tjoenam,** e.s.v. kleine tang met scherpe lippen, nijpertje, pincet.

چونيا **tjoenia,** Chin. e.s.v. platbodemd laadvaartuig, voorn. te Batavia in gebruik.

چوي **tjoewai,** I. gering geschat, onbeteekenend; *mĕntjoewai*, te gering achten, te licht achten; *soepaja hamba mĕndjalankannja dĕngan sasoenggoehnja, boekannja tjoewai*, opdat ik het ernstiglijk ten uitvoer brenge en geenszins het te licht achte, 1br. b. Ch. Mĕn. zwak, vervallen, krachteloos, onbeteekenend; *mĕntjoewaikan*, geringachten.

II. *tĕkoekoer tjoewai*, e.s.v. tortelduif met zeer donker gekleurde vederen, ook genoemd *tĕkoekoer tahi kĕrbau*, C. en S.

چه **tjah,** I. Tusschw. van verwondering, hé, hei.

II. Chin. thee.

چه **tjoh,** Tusschw. om honden aan te hitsen.

چه **tjih,** Tusschw. van afkeer, foei, bah; *tjih, ta'maloe*, foei, schaamt ge u niet; *tjih, tobat*, foei, hoe is het mogelijk; op Java *tjis*, id.

چهاري **tjĕhari,** ook *tjari*, zoeken, moet soms met vinden vertaald worden; *mĕntjĕhari*, iets zoeken, naar iets zoeken; *mĕntjĕhari rĕzĕḳi*, ook alleen *mĕntjĕhari* zijn levensonderhoud zoeken, den kost winnen; *hĕndaḳ m. pon tiada bolih*, wij kunnen zelfs ons levensonderhoud niet zoeken; *m. djalan bĕrṣaḥabat dĕngan inggris*, de gelegenheid zoeken om met de engelschen bevriend te worden, H. Abd., *mĕntjĕhari-tjĕhari*, vitten, spijkers op laagwater zoeken, onaangenaamheden uitlokken; *m. ‘aḳal*, een middel, redmiddel, of list bedenken; *m. makan*, den kost zoeken; *soekarlah mĕntjĕhari hoeloebalang sapĕrti Hang Toewah itoe*, 't is moeielijk een held te vinden (lett. te zoeken) gelijk H. T.; *kĕras mĕntjĕhari*, alle mogelijke moeite doen om stoffelijk voordeel te behalen, b.v. *salama bĕranaḳkan Bidasari makin bĕrtambah kĕras mĕntjĕhari*, sedert B. zijn kind was deed hij hoe langer zoo meer alle moeite om stoffelijk voordeel te behalen; (Mĕn. *mĕntjĕhari koetoe dalam idjoeḳ*, luizen in de idjoek zoeken, d.i. zoeken wat niet te vinden is, het onmogelijke willen; *bĕrtjĕhari-tjĕharian*, verstoppertje spelen, elk. zoeken); *pĕntjĕharian*, broodwinning, beroep, ambacht; *orang pĕntjĕharian*, lieden die een bedrijf of beroep uitoefenen; *orang mĕntjĕhari sĕndiri*, iemand die zelf in zijn onderhoud voorziet, M. S.

چهاي **tjĕhaja,** Skr. glans, schijnsel; *tiadalah dapat ditĕntang njata daripada sangat mĕnjala tjĕhajanja*, het was niet mogelijk daarop te blijven staren wegens het schitteren van deszelfs glans; *bĕrtjĕhaja*, glans verspreiden, schitteren, stralen; *tjĕhaja bajang*, lichtbeeld, H. Abd. 518; *tj. bagai diramas*, licht alsof het gekneed ware, d.i. stralend licht, v.d.W.; *mĕntjĕhajakan*, doen schijnen of schitteren.

چي tji', I. verkorting van *ĕntjik*, heer, mevrouw en van *kĕtjik* = *kĕtjil*.

II. zeker chineesch gewicht = $^1/_{10}$ *hoen* of 4.06 grm. voor opium, d.l. Cr.

چيا **tjia,** I. e. s. v. kleine vledermuis, C. en S.

II. toegenegenheid, achting, M.

چيامو **tjiamau,** e. s. v. boom, welks spint met water fijn gewreven als een verkoelend smeersel gebruikt wordt. Soorten zijn: *tj. kĕrĕmangka* en *tj. moedjoer*.

چيبر **tjibar** en *tjĕtjibar*, e. s. v. scherp stekende vlieg, waarvan 3 soorten, de witte, roode en zwarte, C. en S.

چيبڠ **tjibang** en *tjĕtjibang*, e.s.v. zwarten duizendpoot, C. en S.

چيبڠ **tjebong,** Batav. de eerste vorming van den kikvorsch.

چيبق **tjebok,** stuk van een kokosdop zonder steel, om water te scheppen; *mĕntjebok*, met zulk een stuk dop scheppen; ook daarmee de billen afspoelen na een groote boodschap. Mĕn. *tjiboek*, bamboe's gevuld met water, vóór eene mal. woning geplaatst, tot reiniging van de voeten. Zie ook *tjidoek*.

چيبق **tjebek,** *mĕntjebek*, aan de hand dragen, zooals een reistasch, pakje enz., C. en S.

چيبل **tjebol,** Jav. dwerg; *sapĕrti sitjebol hĕndak mĕntjapai boelan*, als de dwerg, die de maan wil grijpen, Sprw., ook Mal. d.l. Cr. Zie ook *tjaboel*.

چيت **tjita,** I. gedrukt, bont van lijnwaad; *kaïn tjita*, gedrukt katoen. Zie *tjitak*.

II. zie چت; *mĕntjita*, wenschen, verlangen; *bagai ditjita*, zooals gewenscht wordt; oproepen, te voorschijn roepen door een toovermiddel.

چيتڠ **tjetang,** zie *tjatang*.

چيتق **tjitak**; *mĕntjitak*, afdrukken, bedrukken, boekdrukken; *pĕntjitak*, drukker, *pĕrtjitakan*, drukkerij; *tjitakan koewé*, vorm, waarin koekjes gebakken worden.

چيتق **tjĕtek,** Jav. ondiep, ondiepte van water; *tjetek ĕlmoe*, oppervlakkige kennis, H. Abd. 422.

چيتي **tjiti,** zie *tjĕti*.

چيچيت **tjitjit,** I. *mĕntjitjit*, piepen v. muizen, jonge vogels en derg.; met een sissend geluid spuwen of branden, piepend sissen.

II. achterkleinkind; in de hoftaal *tjitjenda*. Volg. M. *tjitji*. Zie ben.

III. e. s. v. boschvogel, iets grooter dan een duif, C. en S.

IV. *mĕntjitjit*, halsoverkop wegloopen, zooals een kind, dat bang geworden is, C. en S.

چيچر **tjetjer,** ook *tjitjir*, bij kleine hoeveelheden storten of uitgestort zijn; *anak tjetjer didjalan*, e. kind, waarvan de moeder onderweg bevallen is, *mĕntjetjerkan bĕnih*, het rijstzaad strooien in de met den pootstok gemaakte gaten op de *ladang*, het eerste doet de vrouw, het laatste de man; *bĕrtjetjeran*, bij beetjes vermorst, verstrooid, uitgestort, ook v. een taal, Sadj. Mal. p. 1; *jang dikĕdjar tiada dapat, dan jang dikandoeng*

bĕrtjetjeran, het nagejaagde niet krijgen en wat men bij zich draagt stort bij kleine beetjes uit, Sprw.; *pĕdang bĕrtjetjeran pada sagĕnap djalan*, de zwaarden lagen overal op den weg verspreid, Sj. Madli; *tjetjeran*, dingen die men overal laat slingeren. M.

چيچق **tjitjiḳ**; *mĕntjitjiḳ*, verfoeien, een afkeer hebben van iets; zie *tjih*.

چيچو **tjitjau**, e.s.v. vogel, pluvier. Max.

چيچه **tjitjah**; *mĕntjitjah*, indoopen, soppen van spijs in eene saus of jus, Max. en C. en S. Zie *tjĕtjah*.

چيچي **tjitji**, achterkleinkind; *tjitjenda*, hetzelfde van een Vorst.

چيدق **tjidoeḳ**, houten potlepel, schuimspaan, hoosvat, ook hiermede scheppen; *mĕntjidoeḳ*, kleine beetjes uit iets opscheppen met e. lepel, nap, de holle hand, een schepnetje enz. ook opscheppen van visch met een schepnet. Hik. Abd. p. 258.

چير **tjiar**, I. luidkeels weenen, janken, drensen, zooals dwingende kinderen, v.d.W. Mĕn. id. *bĕrtjiaran*, hetzelfde van velen.

II. vluchtige olie, zooals die in de schil van een oranjeappel.

چير **tjioer**, een kopkussen, C. en S., zij verklaren het ook met mat! het eerste schijnt juist te zijn, b.v. *tikar tjioer* = *tikar bantal*. Zie *tjioe*. Op een and. pl. maken zij er een karpet van!

چيرت **tjeret**, I. ook *tjirit*, dunne afgang, spuitachtige ontlasting; plotseling uitschieten of uitstralen; *tj. djawi* of *tj. lĕmboe*, dunne koemest; *tj. darah*, de roode loop; *tjeret kambing*, klonters in de pap; (Mĕn. drek; *tjeret tĕlinga*, oorsmeer; *tj. koekoe*, vuil onder de nagels; *tj. kopi*, koffiedik;) *tj. moerai*, e.s.v. gomelastiek; *tj. bintang*, vallende ster; *tj. matahari*, zonnestraal, die door een reet dringt; *mĕntjeret*, aan den dunne zijn, diarrhee hebben; *mĕntjeret-tjeretkan*, bekakken, beschijten, I. P.; *tjeretberet*, kakkerig tewerkgaan, beetje voor beetje doen, wat in één keer kon gedaan worden, met allerhande kak voor den dag komen; *tj. tiada kĕring koekoe*, een zeer hevige of aanhoudende diarrhee, waarbij de nagels niet droog worden door het onophoudelijk afspoelen met water; *pĕntjeret*, iem. die altijd aan den dunne is, een loslijvig persoon; ook zundgat van een vuurwapen.

II. Jav. trekpot, ketel, gieter enz. met een tuit, ook kraan van een vat; zie *tjereḳ*.

چيرق **tjereḳ**, keteltje met tuit en hengsel, zie *tjeret* II, Mĕn. id.

چيري **tjiri**, I. Skr. beleediging, fout, gebrek, verkeerde handeling jegens iemand.

II. haarspeld, Sadj. Mal.

چيڠ **tjiang** = *tjian*, zie ald.

چيڠڠ **tjengeng**; *mĕntjengeng*, gedurig janken, zooals kleine kinderen; *bĕrtjengeng*, aan het janken zijn.

چيڠم **tjingam**, e.s.v. strandboom met fijn hout, dat gebruikt wordt tot vervaardiging van handvatsels, pagaaien en gebakvormen.

چيڠي **tjingi**, beuzelachtig, los, speelziek, dartel, C. en S.

چيڤ **tjiap**, klanknabootsend woord voor het piepen van jonge vogels; *mĕntjiap*, piepen; *tjiap-miap*, hetzelfde met verscheidenheid, allerlei gepiep.

چيڤ **tjioep**, e.s.v. kleine roeispaan, C.

چيڤت **tjipoet**, = *sipoet*, zie ald.

چيڤر **tjeper**, I. bord, kleine, vlakke, metalen schotel, klein presenteerblad, mondstuk van blaas-instrumenten, dat tegen de lippen wordt gezet; *tj. alas*, onderschotel. Op de *tjeper* worden de vorstelijke brieven gedragen; zie ook *talam*.

II. Jav. plat, ondiep, b.v. van een tafelbord. Ook een tafelbord.

چيڤق **tjipoeḳ**, e.s.v. fijn oostindisch batist. Zie *asáhan*.

چيڤن **tjipan**, strijdbijl, C. in Hik. Koris is het *djipang* en Pĕl. Djin. is het *djipan*.

چيڤي **tjipai**, e.s.v. aap ook *sipai*, C. en S. Zie bij *boelang*.

چيق **tjiaḳ**, I. e. s. v. vink.

II. gejank, zooals van kleine kinderen; *tjiaḳ-miaḳ*, allerlei gejank; *mĕntjiaḳ*, janken.

چيک **tjika**, I. koliek met braking en afgang; *tj. kasiangan*, koliek die 's nachts aankomt en doodelijk is, wanneer zij niet tegen den dag betert; *tj. kĕdadaḳ*, koliek met looze brakingen.

II. iets dat in schelpdieren gevonden wordt en volg. de Mal. giftig is, C. en S.

چيکت **tjikat** en *tjikatan*, Mĕn. en Jav., zie *tjakat*.

چيکر **tjikar**, cirkel, C. stuurrad, Sw. e. s. v kar, Jav. Zie *tjakra*.

چيکڤ **tjikap**, de stokjes waarmede de Chineezen eten.

چيکل **tjikil**, I. gierig, vrekkig, zuinig bij het gebruik van iets, = *kikir*, doch minder sterk.

II. e. s. v. kleine piek, ter lengte van een wandelstok.

چيکل **tjekel**, klein, = *kĕtjil*.

چيکو **tjikoe**, e. s. v. vrucht, die iets gelijkt op een ovalen aardappel, C. en S. = *sawoe*, zie ald.

چيکي **tjikai**, zie bij *daoen*.

چيک **tjiga**; *mĕntjiga*, zuinig zijn bij het gebruiken. Mal. zie *tjikil* I.

چيکر **tjigar**, snelle afloop, stroomversnelling in een rivier, = *djĕram* en *riam*. Zie ook *tĕladas*.

چيکق **tjigaḳ**, vol beweging, levendig, vlug, vroolijk. Mĕn. de gewone aap.

چيلڠ **tjeleng**, Mĕn. wild zwijn, Jav. id.; *tjelengan*, Jav. spaarpot van aardewerk in den vorm van een varkentje.

چيلم **tjiloem**, zie *tjoelim*.

چيلو **tjilo'**, Mĕn. *mĕntjilo'*, rooven, stelen = *tjoeri*.

چيلواکي **tjilawagi**, voorouders in den 5en graad.

چيلي **tjele**, e. s. v. geruit lijnwaad, = *ginggang*. Mĕn. *tjelar*, id.

چيلي **tjili**, spaansche-peper.

چيم **tjema**, I. Mĕn. *mĕntjema*, aanklagen, b.v. van een diefstal; beschuldigen, M.

II. de naam, dien men geeft aan een vechthaan, die met zijn eigen schaduw vecht, C. en S.

چيم **tjioem,** kus, zoen, Mĕn. *mèntjioem*, ruiken, ook in de plaats van ons kussen, zoenen; *pĕntjioem*, de reuk als zintuig; zie ook *koetjoep*.

چيمر **tjemer,** I. sterk geschonden van het oog, doch noch niet blind.

II. langzaam, lui, onverschillig, dom, C. en S.

چيمق **tjemeḳ,** en *tjĕmai*, blind, zonder dat de oogbal beschadigd is, C. en S. = *tjemer* I.

چين **tjian,** met melk zijn, melk in de uiers hebben; ook *tjiang*, C. en S.

چين **tjina,** I. chineesch; *nĕgari tjina*, China; *orang tjina*, chinees; *boenga tjina*, e. s. v. bloemdragenden heester met een overheerlijke bloem, ook *tĕrang doenia* genoemd. M.; *tjina boeta*, = *mohallil*, zie ald.; *tjina karam*, fig. uitdrukking voor een groot lawaai; *kajoe tjina* = *sĕntada*.

II. *kajoe tjina*, e.s.v. casuarineboom met taai hout, dat voor het maken van bootjes gebruikt wordt; *tjina goeri*, zie *tjèlagoeri; akar tjina*, e.s.v. kruipplant, zeer geschikt voor bindsel.

چين **tjina,** beter چين *tjinna; tjinna boeḳti*, corpus delicti.

چين **tjena,** weer voor het vechten geschikt, aguerri, van een vechthaan die gewond is; Mĕn. merk, kenteeken aan een vechthaan, dat hij gewond is geweest, doch weêr genezen, kenteeken dat hij onverwinlijk is.

چينڠ **tjenang,** Pad. bovenl. = *tjanang*, zie ald.

چينق **tjenoḳ,** e.s.v. vogel, die e. doordringenden roep heeft en waarschuwt als er e. tijger in de nabijheid is, C. en S.

چيو **tjiau,** Chin. *mĕntjiau*, met lange riemen staande roeien, met het gezicht naar den voorsteven gekeerd, in gebruik bij de Chineezen; *pĕntjiau*, de roeier op die wijze. Zie ook *tĕkoekoer*.

چيو **tjijoe,** kleine, vierkante eerematras met boordsel inz. voor bruid en bruidegom, v.d.W. Sj. Sult. Jahja. Zie *tjioer* en *tjoe*.

چيور **tjewer,** Jav. dun v. iets dat vloeibaar is, zooals aftreksels van koffie, thee enz. pap en dergel., = *entjer*, zie ald.

چيوه **tjeweh,** e. woord dat door de Mal. zeelieden aan boord gebruikt wordt in vereeniging met e. klanknab. woord, om een of ander dier aan te duiden, daar het noemen van het dier bij zijn eigenl. naam een storm zou doen ontstaan, b.v. *tjeweh ĕmbeḳ* voor geit; *tj. mĕnjalaḳ*, e. hond; *tj. mĕngoewaḳ*, e. buffel enz., C. en S.

ح Ha

حاج **ḥádji,** Arab. bedevaartganger naar Mekka; *ḥ. bĕtoel*, de echte bedevaartganger, die op den bepaalden tijd bij den berg Arafat is geweest om den duivel te steenigen; *ḥ.*

badal, bedevaartganger in de plaats van een ander, b.v. van een overledene; *naïk ḥadji*, ter bedevaart naar Mekka gaan; *mĕngḥadjikan*, de bedevaart doen ten behoeve van iemand, b.v. een overledene; voor de bedevaart besteden, te kosten leggen.

حاجب **ḥádjib**, Arab. deurwachter, inz. van 's Vorsten bijzonder vertrek, kamerdienaar.

حاجة **ḥádjat**, Ar. behoefte, benoodigdheid; *satĕngah akan ḥádjat dan satĕngah akan pĕrhiasan*, deels voor noodzakelijk gebruik en deels voor sieraad; *bĕrḥádjat*, behoeven, noodig hebben, het noodige gereedmaken; *karĕna ḥádjat*, uit nooddruft, uit noodzakelijkheid, ook *dĕngan ḥádjat* b.v. *mĕminta dĕngan ḥádjatnja*, uit behoefte vragen; *ḥ. bĕsar* en *ḥ. kĕtjil*, groote en kleine behoefte, een groote en kleine boodschap naar n⁰. 100; *ḥádjat sĕni* = *ḥádjat kĕtjil; ḳadlá ḥádjat*, zijn gevoeg doen.

حاجر **ḥádjar**, Arab. Hagar.

حاجم **ḥádjim**, Arab. barbier, koppenzetter, wondheeler.

حاجي **ḥadji**, zie حج.

حادث **ḥádits**, Arab. nieuw, juist verschijnend.

حار **ḥár**, Arab. warm; van een werk: moeilijk, zwaar.

حارث **ḥárits**, Arab. landbouwer.

حارس **ḥáras**, Arab. term van waarschuwing bij het schaakspel, wanneer men een stuk, dat den Koning dekt, wil verzetten; eigenl. de bewaker!

حارس **ḥáris**, Arab. wachter, stalknecht, oppasser.

حاسب **ḥásib**, Arab. rekenaar, rekenkundige, rekenmeester.

حاسد **ḥásid**, Arab. benijdend, benijder, vijand.

حاشا **ḥásjá**, Arab. het zij verre, met uitzondering; *ḥásjá Allah*, dat verhoede God, in het Mal. meest *didjaoehkan Allah*!

حاشم **ḥasjim**, naam der stichters van den stam der Hasjimieten.

حاشية **ḥásjíjat**, Arab. rand, zoom, boord, kant, witte rand in boeken of geschriften, kantteekening, glosse.

حاصل **ḥáṣil**, Arab. opbrengst, product, voordeel, slagen, susses, H. Boedj., resultaat; *ḥáṣil nĕgari*, de voortbrengselen van het land; *bĕrḥáṣil*, voordeelig zijn, productief; *mĕngḥáṣilkan*, vrucht doen dragen, productief maken, voortbrengen.

حاضر **ḥádlir**, Arab. tegenwoordig, voorhanden, aanwezig, gereed, bij de hand; *mĕngḥádlirkan*, vóór iemand stellen, plaatsen voor, aanwezig doen zijn, voortbrengen; zie ook *ḥadlrat*.

حافظ **ḥáfiẓ**, Arab. van buiten kennen, inz. den koran en de zes voornaamste overleveringen aangaande Mohammad; iemand, die den Koran en de overlevering in het geheugen bewaart. Zie *maḥfoeẓ*.

حافي **ḥáfi**, Arab. een barrevoeter.

حاكم **ḥákim**, Arab. rechter, magistraat, overheidspersoon; *bĕrḥákim kapada*, iem. als rechter nemen, hem uitspraak laten doen.

حال **ḥál,** Arab. staat, toestand, omstandigheid, gesteldheid, zaak, ding, geval; *ḥál-aḥoewál*, de omstandigheden; *dĕngan sĕgala ḥál-aḥoewálnja*, omstandiglijk; *pada ḥál*, conj. terwijl toch; *mĕngḥálkan*, belemmeren, Pĕl. Djin.; *bĕrtapa mĕngḥálkan dirinja*, Asm. Pat., zich bedwingen, een ingetogen leven leiden; *fiḥál*, terstond, op heeterdaad; *tĕrḥál*, belemmerd door eenig tusschenkomend geval, er kwam iets tusschen, er kwam een kink in den kabel; *djika ada soeatoe ḥálkoe*, als mij iets overkomt; *didapatnja pada ḥálnja ija tidoer*, hij trof hem aan in slapenden toestand, S. Dz.; *tiada bĕrapa ḥálnja*, 't is niet veel zaaks, het heeft niet veel te beduiden, het heeft niet veel om 't lijf, Pĕl. Djin.; *mĕngadoekan ḥálnja*, zijne zaak aangeven, voor den rechter brengen, over zijne omstandigheden bij iemand klagen.

حامد **ḥámid,** Arab. lovend, prijzend, inz. God.

حامل **ḥámil,** Arab. zwanger; *ḥ. dĕngan*, zwanger bij; *ḥámilkan* en *ḥámil akan*, zwanger zijn van; *mĕngḥámilkan*, bezwangeren. Zie *boenting*.

حايض **ḥáidl,** Ar. de regels hebbend, een vrouw die de regels heeft.

حبة **ḥoebbat,** Arab. liefde, beminde.

حبس **ḥabis,** Arab. tot een godsdienstig gebruik bestemd en daarom onvervreemdbaar.

حبشة **ḥabsjat,** Arab. Abyssinië.

حبشي **ḥabsji,** Ar. Abyssinisch, Ethiopisch; *orang ḥ*, Abyssiniër.

حبيب **ḥabíb,** Arab. vriend.

حتى **ḥatta,** Arab. tot, tot iets, zelfs. Skr. *atha*, toen, en toen. In het mal. doorgaans gebruikt in vereeniging met *maka*, waarvan de beste vertaling is ons: en zoo, b.v. *ḥatta maka tĕrdĕngarlah chabar itoe*, en zoo werd dat bericht gehoord; doch ook wel zonder *maka*, b.v. *ḥatta satĕlah soedah*, nadat dit nu was afgeloopen.

حج **ḥadj,** Ar. de bedevaart naar Mekka; *pĕrgi ḥadj*, ter bedevaart gaan; *bad ḥadj*, na de bedevaart.

حجاب **ḥidjáb,** Ar. bedekking, toedekking, verberging, gordijn.

حجاب **ḥoedjáb,** Arab. meerv. van حاجب.

حجام **ḥadjám,** Arab. koppenzetter, wondheeler, barbier.

حجة **ḥoedjat,** Arab. proef, bewijs; *patah ḥoedjat*, met zijne bewijzen ten einde zijn, vastgezet; *mĕndirikan ḥoedjat*, bewijzen bijbrengen; *ḥoedjatoe'lbáligrah*, een afdoend bewijs.

حجة **ḥidjat,** Arab. e. pelgrimsreis naar Mekka; *dzoe 'ḥidjat*, de 12e der Arab. maanden, zoogenoemd, omdat op den 10en dier maand het groote pelgrimfeest te Mekka gevierd wordt, waarbij men tegenwoordig moet zijn om *hadji* te worden.

حجر **ḥadjar,** I. Arab. steen; *ḥadjaroe'laswad*, de zwarte steen in den tempel te Mekka, die door de geloovigen gekust wordt.

II. Arab. Hagar.

حجم **ḥadjam,** Arab. koppenzetten, aderlaten, scheren.

حد **ḥad,** Ar. grens, grensscheiding, definitie, ook als Voorz. gebr. voor: tot, tot aan = *sampai*, Sadj. Mĕl. p. 178 en = *dihadapan*, id. p. 117; *ḥad boedi*, de grenzen van het verstand; *djikalau datang kapada ḥad njawa sakalipon*, schoon het op het leven zelfs zou aankomen, al kwam het zelfs op het leven aan; *kĕna ḥad*, de door de wet bepaalde straf krijgen, gestraft worden.

حد **ḥoed,** Arab. gescheiden, verboden, b.v. *ajar jang tiada ḥoed pada banjaḳnja*, water, dat ten aanzien van de hoeveelheid, niet verboden is.

حديث **ḥadits,** Arab. nieuws, nieuwtje, overlevering, inz. met betrekking tot de gezegden en handelingen van den profeet; *adalah tĕrsĕboet dalam ḥadits*, daarvan wordt in de overlevering gewag gemaakt.

حذر **ḥadzar,** Arab. behoedzaamheid, bedachtzaamheid, voorzorg.

حرارة **ḥarárat,** Arab. warmte, hitte, geslachtsdrift.

حراك **ḥarák,** Arab. beweging.

حرام **ḥarám,** Ar. bij de wet verboden, ongeoorloofd, heilig, gewijd, vervloekt; *ḥarámlah akoe*, Pĕl. Djin. I, p. 18, H. Abd. p. 214, r. 9, ik mag vervloekt zijn; *ḥarám makan daging babi*, het is verboden om varkensvleesch te eten; *ḥarám zadeh*, Perz. onecht kind, bastaard, ook *anaḳ ḥarám; almasdjidoe 'lḥarám*, de heilige moskee te Mekka; *mĕngḥarámkan*, verboden doen zijn of maken, verbieden, heiligen, vervloeken, verbannen, verdelgen.

حربة **ḥarbat,** Arab. korte spies, jachtspeer; roof, plundering.

حرف **ḥaraf,** Arab. letter van het alphabet, partikel; meerv. *ḥoeróéf; ḥoeróéf aṣal*, oorspronkelijke letters; *ḥoeróéfoe'libtida'*, aanvangspartikel, waarmede nml. een nieuwe zin begint; *ḥ. mĕndatang*, bijkomende letters of partikels; *ḥ. jang ada bagainja mana*, partikels die een beteekenis hebben; *mĕngarang ḥoeróéf*, letterzetten; *pĕngarang ḥoeróéf*, letterzetter.

حركة **ḥarkat,** Arab. beweging, klinker, klinkletter.

حرمة **ḥormat,** Ar. eerbied, eer; *mĕmbĕri ḥormat*, eer geven, eer bewijzen; *mĕngḥormati*, eeren; *bĕrḥormat-ḥormatan*, elkander eeren, Ism. Jat.; *kaḥormatan*, geëerd zijn; *jang tĕrḥormat*, de geëerde, in brieven.

حروف **ḥoeróéf,** mrv. van *ḥaraf*, zie ald. In het Mal. wordt het ook als enkv. gebruikt; *ḥoeroef aṣal*, zie bij *ḥaraf*.

حساب **hisáb,** Arab. telling, rekening, berekening; *mĕngḥisábkan*, berekenen; *tiada tĕrḥisábkan*, niet te berekenen, niet te tellen zijn, = *tiada tĕpĕrmĕnaï; ahli ḥisáb*, rekenmeester.

حسب **ḥasab,** Arab. hoeveelheid, maat, waarde, getal; *ḥasab apa kapadanja*, wat waarde heeft dat voor hem; *ala ḥasab*, met betrekking tot.

حسد **ḥasad,** Arab. nijd, wangunst, afgunst.

حسرة **ḥasrat,** Arab. zucht, verlangen, begeerte; *ḥasratkoe hĕndaḳ bĕranaḳ*, mijn verlangen is een kind

te krijgen; *měměnoehi ḥasrat toewannja*, de wenschen van zijn heer vervullen, Ism. Jat.

حسن **ḥasan,** Arab. schoon, sierlijk; *ḥasanoeddin*, sieraad van den godsdienst, als eigennaam.

حسنة **ḥisnat,** Arab. loon, belooning.

حسود **ḥasóéd,** Arab. nijdig, nijdigaard, benijder.

حسين **ḥoesain,** Arab. verkleinwoord van *ḥasan*, eigenn.

حسيب **ḥasíb,** Ar. geteld, geacht.

حشر **ḥasjar,** Arab. bijeenkomst; *jaumoe'lḥasjar*, de dag der opstanding.

حشرات **ḥasjarát,** Ar. kruipend gedierte.

حشم **ḥasjam,** Ar. gevolg, trein, personen die tot iemands gevolg behooren.

حشمة **ḥasjmat,** = *ḥasjam*.

حشمة **ḥisjmat,** Arab. eerbied, ontzag.

حصار **ḥiṣár,** Arab. belegering; sterkte, kasteel.

حصر **ḥaṣar,** Arab. insluiting, belegering, optelling.

حصيدة **ḥaṣídah,** Arab. e. s. v. stijve pap, die met gebraden uien gegeten wordt.

حضرة **ḥadlrat,** Arab. tegenwoordigheid; majesteit, b. v. *diḥadlrat radja*, in tegenwoordigheid van den Vorst; *ḥadlrat radja*, 's Konings majesteit; *diḥadlrat Allah*, voor het aangezicht Gods. Het wordt ook gebezigd in de plaats van het Voorz. *pada* vóór *Allah* evenals *bawah doeli* vóór *baginda*, b.v. *maka ijapon měnadahkan tangannja kaḥadlěrat Allah*, en hij nu hief zijne handen op tot God, in pl. van *kapada Allah*.

حضور **ḥoedlóér,** Arab. tegenwoordig zijn, verschijnen voor.

حضيرة **ḥadlírah,** Arab. vereeniging van vier tot tien personen, klein detachement.

حطمة **ḥoeṭamat,** Arab. hevig vuur, helsch vuur, een der zeven hellen, voor de christenen bestemd.

حفاظ **ḥoefáḷ,** meerv. van *ḥáfiḷ*.

حفظ **ḥafaḷ,** Arab. geheugen, van buiten kennen; *měngḥafaḷkan*, van buiten leeren, opzeggen.

حفظ **ḥifiḷ,** Arab. oplettendheid, zorg, geheugen.

حق **ḥaḳ,** Arab. recht, wat iemand rechtens toekomt; *bi'lḥaḳ*, in waarheid, zekerlijk, recht; *tidaḳ děngan ḥaḳnja*, op eene onrechtmatige (of onwettige) wijze; *ḥaḳ poesaka*, erfrecht; *ḥaḳ kasoeloengan*, eerstgeboorterecht; *ḥaḳ-běrḥaḳ*, wederkeerig recht; *mělanggar ḥaḳ orang*, inbreuk maken op iemands recht; ook *měngambil ḥaḳ*, Sadj. Mal. 103; *měnggagahi ḥaḳ orang*, iemands recht verkrachten; *makan ḥaḳ*, zich toeëigenen van datgene, waarop een ander recht heeft, b.v. *dan djangan ṭamaʿ akan harta orang, karěna makan ḥaḳ sama islám itoe těrlaloe běsar dosanja*, en begeer niet het goed van anderen, want u toe te eigenen datgene, waarop uw mede-islamiet recht heeft, is een uitermate groote zonde, S. M.

244. Ook wordt *ḥaḳ* gebruikt als benaming van God = *Allah*.

حقاني **ḥaḳḳáni**, Arab. waar, waarachtig zuiver.

حقنة **ḥoeḳnat**, Arab. lavement; *ḥoeḳnatkan*, e. lavement zetten, v.d.W.

حقه **ḥoḳah**, Perz. tabakspijp met waterbak en élastiek roer, de turksche pijp.

حقيقة **ḥaḳíḳat**, Arab. waarheid, juistheid, ook het origineel van een portret, b.v. *hĕndaḳ mĕntjĕhari ḥaḳiḳat gambar; djika ta'soenggoeh dĕngan ḥaḳiḳatnja*, willende het origineel van het portret zoeken; indien het niet werkelijk met het origineel is. Ibr. b. Ch. *pada ḥaḳiḳatnja*, inderdaad, in waarheid, ook *dĕngan ḥaḳiḳat*.

حقيقي **ḥaḳiḳi**, Arab. oprecht, waar, waarachtig, wezenlijk, eigenlijk.

حكام **ḥoekám**, Arab. meerv. van *ḥákim*.

حكاية **ḥikájat**, Arab. verhaal, geschiedenis; *bĕrḥikájat*, een verhaal doen, verhalen; *mĕngḥikájatkan*, iets verhalen, e. verhaal v. iets maken; *dĕmikianlah diḥikájatkan*, aldus wordt verhaald.

حكم **ḥoekoem**, Arab. wet, rechterlijke uitspraak, vonnis, straf; bestuur, regel, gewoonte; *ḥ. Allah*, de goddelijke wet, ook de dood en Gods oordeel, de vuurproef; *ḥoekoeman*, straf, ook rechtspraak, H. Abd. 326; 234; *pĕrkakas ḥoekoeman*, strafwerktuig; *mĕngḥoekoemkan*, straffen, uitspraak doen, ook rechtspreken, b.v. d. Holl. 5e dr. p. 84 regeeren, macht uitoefenen over; *mĕmoetoeskan ḥoekoem*, een vonnis vellen, ook *mĕndjatohkan ḥoekoem; pĕrkataän ḥoekoem*, rechtspraak, de Holl. 6e dr. p. 6; *tĕrḥoekoem atas* en *t. olih*, de wet gesteld, bestuurd door; *pĕḥoekoeman*, vonnis, straf, volg. H. T. ook rechtszaken; *pĕrḥoekoeman*, gerechtsplaats, Am. Hamz.; *ḥoekoem-ḥákim*, rechtsbedeeling, rechterlijke macht; *kapoetoesan ḥoekoem*, rechterlijke uitspraak, vonnis; *ḥoekoem islám*, mohammedaansch recht; *ḥ. ūadat*, gewoonterecht, in tegenoverstelling v. *ḥ. sjarū*, het godsdienstig recht, vervat in d. koran; *ḥ. siásat*, geeselstraf; *ḥ. ḳanoen*, wettelijke bepalingen; *ḥ ḳiṣáṣ*, doodstraf als wedervergelding; *ḥ. nikaḥ*, huwelijksrecht; *kĕna ḥoekoem*, gestraft worden, *kasapoeloeh ḥoekoem*, de tien geboden; *maka bĕnoewa Damsiḳ itoe tĕrḥoekoemlah atas Zainoe'labidin*, het landschap Damascus nu stond onder het beheer van Zainoe'labidin, N. Moeh., ook *tĕrḥoekoem olih*, id.; *karĕna doewa pĕrkara ini ḥoekoemlah pada antara sĕgala jang ada dalam ūlam ini*, want deze beide zaken doen uitspraak (beslissen) in alle zaken, die er in deze wereld zijn, M. R.

حكما **ḥoekamá**, Arab. meerv. v. *ḥakím*, zie ald.

حكمة **ḥikmat**, Arab. wijsheid, wetenschap, kennis, kunst, bovennatuurlijk vermogen, wondermacht, kunstmatig; *ḥikmat Allah*, de wijsheid Gods; *ḥikmat pĕrang*, krijgskunst; *ĕlmoe hikmat pĕrang*, krijgs-

wetenschap; *boenga ḥikmat*, kunstbloemen; *ahloe'lḥikmat*, de wijsgeeren; *pakailah ḥikmat ini*, draag dit toovermiddel.

حكومة **ḥoekóémat,** Arab. gebied, rechtsgebied, heerschappij.

حكيم **ḥakím,** Arab. wijze, geleerde, wijsgeer, geneesheer. N. B. niet te verwarren met *ḥákim*.

حلال **ḥalál,** Arab. wettig, geoorloofd, het tegenovergestelde van *ḥarám*; ontslag; *makanan jang ḥalál*, geoorloofde spijzen; *minta ḥalál*, zijn ontslag vragen, b.v. van een leerling aan zijn onderwijzer, H. Abd. 35; *mĕngḥalálkan* veroorloven, rechtgeven op of over, in het rechtmatig bezit stellen, kwijtschelden; *mĕngḥalálkan ĕmas-kawin*, de huwelijksgift kwijtschelden.

حلبة **ḥalbat,** Arab. naam van e.s.v. kruid, grieksch hooi, fenegriek of bokshoorn kruid, trigonella foenum graecum, Lin. zie *kĕlabat*.

حلق **ḥalaḳ,** Arab. keel, strot.

حلقة **ḥalḳat,** Arab. ring, poortring als klopper gebruikt, in het Mal. *gĕlang-gĕlang pintoe*, Niem. bloeml. 4e dr. I. p. 113, malie, schalm, schakel van een ketting, H. Boedj. en van een malieënkolder, b.v. *badjoe rantai, jang sĕni-sĕni ḥalḳatnja*, een malieënkolder, waarvan de malieën zeer fijn waren, M., bracelet.

حلقوم **ḥolḳóém,** Ar. keel, strot.

حلم **ḥoeloem,** Arab. droom, inz. wellustige.

حلوان **ḥalwán,** Arab. honorarium, geschenk.

حلوى **ḥalwa,** Arab. al wat met suiker of honig toebereid is, gebak, koekjes, konfijt; *ḥalwa mĕskat*, e.s.v. arab. droge koekjes, vervaardigd van boonenmeel, eiwit en boter of *minjaḳ sapi*. Er zijn twee soorten van *ḥ. maskat toewa* en *ḥ. m. moeda*, = *dodol*, zie ald.

حليم **ḥalim,** Arab. zachtmoedig, b.v. *sangat ḥalim pĕrangainja*, hij was zeer zachtmoedig v. aard, H. Atj.

حمار **ḥimár,** Arab. ezel.

حمام **ḥammám,** Arab. warm bad, badplaats, Sj. Mădli; *Ibrahim ditjampaḳ diḥammám boeroeḳ* Ibr. b. Chas. Abraham werd geworpen in een vervallen bad.

حمد **ḥamad,** Arab. lof; *alḥamdoe 'lillahi*, lof zij God!

حمر **ḥoemr,** Arab. een roode, barbaar (niet Arabier), in tegenstelling met *aswad*, een Arabier.

حمزة **ḥamzah,** Arab. leeuw; ook eigennaam v.e. Moh. held, de neef v. Mohammad, meer bekend onder den titel v. *Amir Hamzah; alḥamzah*, de leeuw.

حميد **ḥamíd,** Ar. geloofd, geprezen; *alḥamíd*, de geloofde, d.i. God.

حناء **ḥenna',** Arab. zie *inai*.

حنبل **ḥanbal,** Arab. iemand van korte lichaamsgestalte, dikbuik, naam van den stichter van de secte der Hanbalieten.

حنظل **ḥanẓal,** Arab. kolokwint.

حنفي **ḥanafi,** Arab. hanafietisch, van de secte der hanafieten.

حنق **hanaḳ,** Arab. een kleine heuvel vol witte en zachte steenen.

حوا **ḥawa,** Arab. Eva.

حوادث **ḥawádits,** meerv. van *ḥadits*, zie ald.

حواري **ḥawári,** Arab. oprecht vriend, helper, ook voor de twaalf apostelen van Christus.

حوالهم **hoeálaham,** Ar. cautie, dien men gesteld heeft, ter beschikking gestelde middelen. Facs. p. 91.

حوالة **ḥawálat,** Arab. lastgeving ter invordering van schulden, procuratie, cautie, geopend crediet.

حور **ḥawar,** Arab. de populier.

حوري **ḥoeri,** ontstaan volg. Cas. uit حور العين, jongelingen of maagden, die zeer schoon zijn en groote donkere oogen hebben.

حوصلة **ḥawṣalat,** Arab. de krop of maag van een vogel; magazijnen.

حوض **ḥawdl,** Arab. waterbak, regenbak.

حول **ḥaul,** Ar. scherpzinnigheid, doorzicht.

حي **ḥajja,** Arab. Tussw. welaan! kom herwaarts! *ḥajja ala alfaláḥi*, komt tot het heil! een gedeelte der woorden, waarmede de geloovigen tot het gebed worden opgeroepen.

حي **ḥaj,** Arab. levend.

حياء **ḥaja',** Arab. schaamte, eergevoel.

حيات **ḥaját,** Arab. leven; *ada haját, kita bĕrtĕmoe*, als wij leven, zullen wij elkander wêerzien; *jang ḥaját sakarang di nĕgari koewala singkel*, die thans verblijf houdt aan den mond v. den Singkel; *alámatoe 'lḥaját*, teeken des levens; zoo noemt men een stoffelijk blijk van vriendschap, dus ook een geschenk bij een brief en vertaalt het soms met *tanda hidoep; borhánoe 'lḥaját*, bewijs van leven, hetzelfde; *banjaḳlah orang jang tĕlah mĕndapat ḥajátnja*, veel personen hebben hem gekend. H. Abd. p. 371.

حيالي **ḥájali,** Ar. dronken.

حيث **ḥaitsoe,** Arab. waar, waar ook.

حيران **ḥairán,** Ar. verwonderd, verwondering,wonder,ook als uitroep gebruikt in de beteekenis van: verwonderlijk! wat wonder! 't is wonderlijk! Zie o. a. Hik. Abd. 24; *ḥ. akan dirinja*, verwonderd zijn of staan; *barang jang ḥairán*,wonderlijke dingen; *itoelah ḥairánnja*, dat is het verwonderlijke ervan; *mĕngḥairánkan*, iem. doen verwonderd staan, ook zich verwonderen over iets, b.v. *itoepon tiada diḥairánkan olih Laksamana*, en toch verwonderde L. zich niet daarover; *kaḥairánan*, verwonderd,wonder, iets wonderlijks.

حيرة **ḥairat,** Arab. verbazing, verwondering.

حيرة **ḥirat,** Ar.verbaasd,verwonderd zijn; de naam van de stad Herat.

حيض **ḥaidl,** Ar. de regels hebben, van eene vrouw.

حيف **ḥaif,** Arab. onrechtvaardigheid.

حيلة **ḥelat,** Ar. list, kunstgreep, streek; *pĕnghabis ḥelat*, uiterste list, Ibr. b. Chas.; *orang pĕngḥelat*, intrigant; *ḥelat pĕrang*, krijgslist.

حيوان **ḥaiwán,** Arab. dier,beest;

ḥaiwánan, de gezamenlijke dieren, dierenrijk, v. d. W.

حيواني **ḥaiwáni,** Arab. dierlijk.

حيوانية **ḥaiwánijat,** Arab. dierlijke natuur.

حيوة **ḥaiwat,** = *ḥaját*, zie ald.

خ Kha

خابث **chábits,** Arab. gemeen, laag; Mal. gemeene, slimme bedrieger; vlugdief, iem. die in het voorbijgaan wat wegkaapt. Mogelijk hetzelfde als *kadet* op Java; zie *kabit.*

خاتم **chátam,** Arab. zegelring, einde, laatste; *moeḥammad chátam sĕgala nabi,* Mohammad is de laatste der profeten; *chatam Solaiman*, de ring van Salomo, die, naar men veronderstelt, alles kan aan het licht brengen; *mĕngchátamkan*, bezegelen, eindigen.

خاتمة **chátimat,** Ar. einde, besluit, lijkrede, slot, narede, laatste gebed bij een doode.

خادم **chádim,** Arab. dienaar, bediende.

خارا **chárá,** Perz. harde steen; ook e. s. v. gewaterde zijde; *batoe chárá*, marmer.

خارجة **cháridjat,** Arab. weerspannige, muiter, rebel.

خارجي **cháradji,** Arab. rebel, ketter.

خازن **cházin,** Ar. bewaker, inz. van het paradijs en van de hel; schatbewaarder.

خاص **cháṣ,** Ar. eigen, bijzonder eigendom, inz. v. den Vorst; *pakaian jang cháṣ*, zijn eigen kleeren; *moerid jang cháṣ*, zijn eigen discipel; *istĕri jang cháṣ*, eigen vrouw; *cháṣ dan ăsan*, lieden van rang en gewone lieden. Zie ook *cháṣah.*

خاصة **cháṣah,** Arab. gaas, zoo genoemd naar de stad Gaza in Syrië, e.s.v. zeer fijn, doorzichtig lijnwaad, cossas. In het Mal. dikwijls كاس *kasa; chaṣah wolanda*, neteldoek, Sj. Sult. Jahja. Zie ook *halimoen*. Het gebruik van *chaṣah* is den minderen man ontzegd.

خاصية **cháṣijat,** Ar. natuurlijke eigenschap, eigenaardigheid; innerlijke kracht; geneeskrachtige eigenschap.

خاطب **cháṭib,** Arab. de tweede beambte aan eene moskee, die in rang op den *imám* of hoofdpriester volgt, het formulier opzegt en preekt. Soms verkeerd voor كاتب *kátib*, zie ald.

خاطر **cháṭir,** Arab. gedachte, voorstelling, inval, ingeving; *mĕngcháṭirkan*, zich iets voorstellen, e. inval of ingeving hebben omtrent iets; *tĕrcháṭir didalam hati*, in het gemoed voorgesteld. Zie ook *chawáṭir.*

خاقان **cháḳán,** Arab. Mongolië.

خالص **cháliṣ,** Arab. zuiver, rein, oprecht.

خالق **cháliḳ,** Arab. schepper; *alcháliḳ*, de schepper bij uitnemendheid, God; *cháliḳ alăalam*, de schepper der wereld.

خالي **cháli,** Ar. eenzaam, alleen, ledig, = *soenji; tiada cháli*, niet zonder, geen gebrek aan, b.v. *sĕrta*

mĕnangis tiadalah cháli, en aan weenen was geen gebrek, Sj. Mādli.

خامس **chámis,** Arab. de vijfde; *hari chámis*, de vijfde dag der week, Donderdag.

خانه **chánah,** Perz. huis, verblijf, herberg; *kitáb chánah*, bibliotheek.

خباز **chabáz,** Arab. bakker.

خبر **chabar,** Arab. bericht, tijding, gerucht, nieuwstijding, kennis van iets, voorstel, aanbod, propositie; *apa chabar*, wat nieuws? hoe is 't? *chabar baïk*, goed nieuws? het is wel; *soerat chabar*, nieuwsblad, krant; *tiada chabar akan dirinja*, buiten kennis, bewusteloos zijn; *bĕrchabar*, berichten meedeelen, ook bij kennis of bewustheid zijn; *tĕrchabar*, werd toevallig bericht; *tĕrchabarkan*, te berichten zijn; *minta chabar*, bescheid of antwoord vragen op e. boodschap of briefje; *pĕkĕrdjaän itoe apa chabar*, hoe staat het met dat werk? *laloe sĕhaja tĕrimalah itoe chabar*, toen nam ik dien voorslag aan, P. A.; *chabaran*, nieuwtje, berichtje, Hik. Pĕl. Djin.; *mĕnchabarkan*, iets berichten, mededeelen, verhalen; *bĕrchabarkan*, bezig zijn met iets te berichten, Sadj. Mal. p. 80 r. 3; *chabar angin*, los gerucht; *pĕrchabaran kawat*, telegram.

خبرة **choebrat,** Arab. rantsoen, levensmiddelen voor een tocht, leeftocht.

خبولي **chaboeli,** zie *kaboeli.*

ختانة **chitánat,** Ar. besnijdenis.

ختم **chatam,** Arab. zegelring, einde; *mĕngchatamkan*, zegelen, beeindigen; *mĕngchatamkan ķoran*, het lezen v. den koran ten einde brengen.

ختن **chatan,** Ar. het besnijden; besneden; *mĕngchatankan*, besnijden.

خدمة **chidmat,** Arab. dienstbetoon; *dĕngan chidmatnja*, dienstvaardig, Ind. Poet.; *bĕrboewat chidmat kapada sa'orang*, iemand dienen.

خديج **chadidj,** Arab. tevroeg geboren.

خديجه **chadidjah,** Ar. tevroeg geborene, de naam der eerste vrouw van Mohammed.

خراب **charáb,** Ar. verwoesting, vernieling.

خراج **charádj,** Arab. schatting, belasting, opbrengst, inkomen.

خراجة **charádjat,** Arab. krijgstocht, expeditie.

خراسان **chorásán,** Ar. Khorasan, de naam van een landschap in het N.O. van Perzië.

خراساني **chorasáni,** Arab. Khorasaansch, alleen in *bĕsi chorasáni*, staal van Khorasan. Mal. *karsani.*

خرب **charab,** Arab. verwoest, verlaten; doorboord van het oor.

خربق **charbaķ,** Arab. nieswortel, nieskruid, helleborus.

خرجي **charadji,** Ar. aan schatting onderworpen landen.

خرطل **charṭal,** Arab. haver.

خركوش **chargosj,** Perz. de haas; lett. ezelsoor.

خرما **chormá,** Perz. dadel.

خروج **choeróédj,** Arab. uitkomen, voor den dag komen.

خريف **charíf,** Arab. geplukte vruchten, tweede oogst.

خزانة **chizánat**, Arab. chatkamer, magazijn; *chizánatoe'lkitáb*, bibliotheek.

خشخاش **chasjchásj**, Perz. papaver, slaapbol, maankop.

خشمة **chasjmat**, Arab. = *sakit hati*, Atoer. Satia.

خصام **chişám**, Ar. twisten, twist.

خصم **chasm**, Ar. tegenstander, tegenpartij, vijand, ook tegenpartij in een proces.

خصوص **choeşóéş**, Arab. bijzonder, speciaal; *měngchoeşóéşkan*, in 't bijzonder toepassen.

خصومة **choeşóémat**, Ar. twist, geschil, proces.

خضب **chadlab**, Arab. het rood verven der nagels, de haren of den baard met *hinai*, zie ald.

خضر **chadlir**, Arab. groenend, waar veel groen is.

خضر **chidlir**, Arab. eigennaam van e. profeet, die tijdgenoot was v. Alexander de Groote en, naar men zegt, nog in leven is. Volg. Kasimirski: e. geheimzinnig persoon, die onsterfelijk is en welks ziel, volgens de Mohammedanen, van het lichaam van den eenen profeet in dat van e. anderen overgaat. Men gelooft dat hij dezelfde is als Pinehas of Elia of St. George! Wordt vermeld in d. Koran hfdst. 18.

خط **chaţ**, Ar. lijn, streep; schrijven, iemands hand v. schrijven; *chaţţoe 'listiwa*, de evennachtslijn; *baïk chaţnja*, hij heeft een goede hand van schrijven.

خطاب **chiţáb**, Arab. aanspraak, toespraak, rede; *těrchitáb*, voorgelezen.

خطبة **choţbat**, Ar. de Vrijdagspredikatie in de moskee, ook een zedepreek; *choţbat nikaḥ*, huwelijksinzegening, R. Chaib.; *měmbatja choţbat nikáḥ*, de huwelijksinzegening houden, Boeng. R. běs. p. 3. Zie *chátib*.

خطيفة **chaţifah**, tapijt, karpet, vloerkleed.

خفي **chafi**, Ar. verborgen, verborgenheid.

خفير **chafír**, Arab. beschermer, verdediger, voogd.

خلاشي **chalásji**, Perz. zeeman, schepeling, matroos.

خلاص **chaláş**, Arab. bevrijding, verlossing; heil, vrijheid.

خلاف **chiláf**, Arab. fout, misslag, vergissing, dwaling, tegenspraak, in gevoelen verschillen; *chiláf dan sěsat*, fouten en dwalingen.

خلافة **chiláfat**, Arab. kalifaat.

خلاق **challáķ**, Ar. de Schepper.

خلايق **chaláiķ**, Ar. schepselen, ook het volk, het publiek, mrv. van *chalíkat*.

خلد **choeloed**, Arab. eeuwigheid, paradijs.

خلع **chalā**, Arab. echtscheiding op verzoek der vrouw; het ontslag geven aan eene vrouw op haar verzoek.

خلعة **chilāt**, Arab. eerekleed, staatsiekleed, eeretabbaard, toga, M.

خلف **chalaf**, Ar. opvolger, nakomeling.

خلق **chalaķ**, Arab. schepping, geschapen zijn.

خلق **choeloeḳ,** Ar. ingeschapen aard, natuur, inborst.

خلقة **cholḳat,** Arab. effenheid der oppervlakte; kleine gladde steen; *ch. biroe*, lazuursteen.

خلوف **choelóéf,** Arab. goor, bedorven, b.v. van melk, eieren en dergel., stinkend van den adem.

خلوة **chalwat,** Ar. afzondering, eenzaamheid; *bĕrchalwat*, zich op een afgezonderde plaats bevinden.

خلي **chali,** Arab. vrij, bevrijd.

خليفة **chalifah,** Arab. kalief, stedehouder, afgevaardigde, door Abd. in zijn Hik. ook gebr. in de beteek. v. e. kweekeling op school.

خليقة **chalíḳat,** Arab. aangeboren eigenschap, natuur, karakter, inborst, geschapen wezen, schepsel.

خليل **chalíl,** Arab. vertrouwde vriend, boezemvriend; *chalíl Allah*, de vriend Gods, bijnaam v. den aartsvader Abraham.

خمب **choemba** en *koemba*, Skr. pot, waterpot, versierd met kokosbladeren, die bij bruiloftsoptochten het badwater voor bruid en bruidegom inhoudt en plechtstatig rondgedragen wordt. Ook de twee bulten of verhevenheden op het voorhoofd v. een olifant enz.

خمر **chamr,** Arab. bedwelmende drank, wijn.

خمير **chamír,** Arab. gist, zuurdeeg, het gegiste; *roti bĕrchamir*, gezuurd brood; *mĕngchamirkan*, doen gisten, zuren.

خمّير **chimmír,** Ar. dronkaard.

خميس **chamís,** Arab. de vijfde; *hari chamís*, Donderdag.

خنثي **choentsa,** Arab. hermaphrodiet, tweeslachtig wezen, manwijf.

خنجر **chandjar,** Perz. dolk, groot, krom mes.

خند **chanda,** Kw. *kanda*, dolk, pook, elk blank wapen, dat men in den gordel en niet aan een koppel draagt, Sj. Ind. Kĕsna. Zie *kanda*.

خندوري **chandoeri,** zie *kandoeri*.

خوار **chawár,** Perz. verachtelijk, bastaard, ook *chawár zadeh*.

خواطر **chawáṭir,** Arab. beducht. bevreesd, bezorgd zijn voor een naderend leed of ongeval, van *cháṭir*.

خوان **chawán,** Arab. bedrieger, verrader.

خوجه **chodjah,** Perz. titel van Klinganeesche kooplieden, (volg. v. d. Tk. van Bengaleesche mohammedanen); op Java *kodjah; pĕkodjan*, op Java de buurt, waarin die kodjah's wonen.

خيار **chijár,** Arab. keus, kiezen, naar eigen goedvinden iets doen.

خيال **chajál,** Arab. verschijning, visioen.

خيالي **chajáli,** Arab. bedwelmd door wijn of roem.

خيانة **chijánat,** Arab. verraad, ontrouw; *bĕrboewat chijánat*, verraad of ontrouw plegen.

خير **chair,** Arab. goed, goedheid, goede daad; *bi'lchair*, het ga u wel! *istirahatoe'lchair*, weldoende rust.

خيرة **chairat,** Arab. iets goeds,

gewijde instelling, liefdadige gestichten.

خيک **chik,** Perz. lederen zak voor wijn, olie en derg. Zie *ḳirbat.*

خيل **chail,** Arab. paard; *chail alberid,* postpaard, koerierpaard.

خيمه **chaimah,** Arab. tent, hut, tabernakel; *mĕmbĕntangkan chaimah,* de tenten oprichten, lett. uitspannen; *tĕmpat chaimah,* de legerplaats.

د Dal

د **di,** I. Voorvoegsel tot vorming van het passief der Werkw., b.v. *dipoekoel,* geslagen worden, *ditikam,* gestoken worden. Zie de grammatica.

II. Voorz. in, te, op, aan enz. Samenstellingen zijn: *di-atas,* op,bovenop; *dibawah,* onder, beneden; *didalam,* in, binnen; *diloewar,* buiten; *dihadapan* en *dimoeka,* vóór, aan den voorkant; *dibĕlakang,* achter; *dibaliḳ,* aan den achterkant; *disini,* hier, alhier; *disitoe,* daar, aldaar; *disana,* daar, aldaar, doch verder dan *disitoe; hingga di* en *sampai di,* tot aan.

III. verkorting van *adi,* inz. in eigennamen; zie *adi.*

داب **daba;** *hawa-daba,* lucht, waardoor zich het bestaan van iets te kennen geeft; *waḳtoe itoe hawa-dabanja pon bĕlom ada;* op dat oogenblik was er zelfs niet de minste idee van hem, v. d. W.

دابة **dabat,** Arab. dier, lastdier, trekdier; *dabatoe'láridli,* het dier der aarde, d.i. een dier, waarvan men beweert, dat het bij de komst v. d. antichrist zal verschijnen en Mozes' staf en Salomo's zegel zal dragen.

دابوس **daboes,** Ar. ijzeren priem v. ongeveer een voet lang, waarmede goochelaars en geestdrijvers zich steken zonder zich te kwetsen, om hunne onkwetsbaarheid te toonen; *bĕrmaïn daboes,* dat spel vertoonen. Mĕn. een tooverij, waarbij men gloeiende voorwerpen met het lichaam in aanraking brengt zonder zich te branden.

دابوڠ **daboeng;** *mĕndaboeng,* vijlen van de tanden; *bĕrdaboeng,* gevijld v. de tanden; *gadis jang bĕlom bĕrdaboeng,* een meisje, wier tanden nog niet gevijld zijn.

دابه **dabah** en *dabih,* zie *dzábaḥ.*

داتر **datar,** effen, gelijk, vlak, waterpas; *tanah datar,* vlak land; *mĕndatar,* zich vlak voordoen, vlak zijn, b.v. *djalan mĕndatar,* de weg is vlak; *mĕndatar,* ook alles afloopen, een land, stad, bosch enz. door een vlakte trekken; *mĕndatarkan,* effenen, vlak of gelijkmaken, platschieten, plunderen, verkwisten. Verder wordt *datar* gezegd van voorwerpen, wier grondvlak het grootst is. Zie *darat.*

داتڠ **datang,** komen; tot, tot aan; gebeuren, geschieden; wees welkom! *jang lagi datang,* die of wat komende is; *jang akan datang,* die of wat komen zal; *boelan datang,* de aanstaande maand; *datangnja dari* of *d. dari sĕbab,* dat komt doordat, dat komt daarvandaan, is daardoor veroorzaakt; *datang poela,* weerom komen, terugkomen; *datanglah sapĕrti kata*

ahloe 'lnoedjoem, het geschiedde zooals de sterrewichelaars hadden gezegd; *apabila dilihatnja ḥál itoe datangnja dĕngan kakĕrasan*, toen hij zag, dat die zaak met geweld doorgezet werd; *daripada hari itsnain datang kapada hari saptoe*, v. Maandag tot Zaterdag; *datanglah kapada doewa-bĕlas hari*, het geschiedde op den twaalfden dag; *maka datang pada soeatoe malam*, en het geschiedde in zekeren nacht; *datang kapada pĕridaran doenia*, het geschiedde bij de rondwenteling v. dit aardsche dat...; *datang dĕmikian*, tot zoover komen; *datang hati*, over zich kunnen verkrijgen, in het gemoed opkomen, lust krijgen; *datang pikiran*, op de gedachte kómen, opkomen van de gedachte; *datang ákal*, er begrip van krijgen, inzien; *ḥoeróéf datang*, bijkomende partikelen, affixen; *orang datang*, vreemdeling; *bĕrdatang sĕmbah*, nederig komen zeggen; *bĕrdatang mĕlata*, kruipend aankomen; *mĕndatang-datang*, aankomen van e. ziekte-aanval, b.v. *karĕna pĕnjakit pitam patik ini mĕndatang-datang poela rasanja*, want, naar het gevoel, komt mij de kwaal der vallende ziekte weder aan, H. Boedj.; *datangkan*, eene samentrekking van *datang* en *akan*, tot zelfs of zelfs tot, b.v. *datangkan boenganja dan daoennja habis dimakannja*, zelfs tot de bloesem en de bladeren at hij geheel op; *mĕndatangkan*, doen komen, teweegbrengen, bezorgen, aanbrengen, met iets voor den dag komen, met iets aankomen; b.v. *mĕndatangkan ṣeḥḥat*, H. Abd. 371 de gezondheid aanbrengen; *mĕndatangkan tangan kapada*, de handen slaan aan iemand; *mĕndatangi*, overvallen, inz. van e. vijand; *kadatangan*, overvallen worden, ook door ziekte en gasten; *kadatangan gila*, gek worden, e. gekke bui krijgen; *kadatangan maut*, door den dood overvallen worden. Boeng. R. bĕs. p. 7; *kadatangan*, ook komst, aankomst; *salamat kadatangan*, welkomstgroet; *mĕlawat kadatangan*, een verwelkomingsbezoek brengen, iemand, die pas gekomen is, een belangstellend bezoek brengen.

داتوڠ **datoeng**, de voc. v. *datoeḳ*, zie ald.

داتڤ **datap**, overvloedig vloeien v. tranen? b.v. *didalam sĕloeboengnja Haris mĕratap; ajar-matanja bĕrdatap-datap*, Sj. Har. in zijn omhulsel weeklaagde Haris en zijne tranen vloeiden overvloedig? Mogelijk om het rijm is *bĕrdatang-datang* aldus veranderd. Dan zou het zijn: bij herhaling te voorschijn komen.

داتوق **datoeḳ**, grootvader, grootmoeder, familiehoofd, leenheer, ook gebruikt als titel, op welken alleen de vier voornaamste hoofden in den Staat na den Vorst recht hebben, doch tegenwoordig laten zich zelfs gewone politiedienaren met *datoeḳ* betitelen; *datoeḳ-neneḳ*, voorouders; *kita sĕrahkan bitjara itoe kapada datoeḳ kita soelṭán Trĕngganoé*, wij droegen deze zaak op aan onzen leenheer, den sulthan v. Trĕngganoe.

In de Oendang komen nog voor *datoek wang* en *datoek goena* als beambten, die geschenken hebben te ontvangen v. chin. scheepsgezagvoerders. Verder nog *datoek* اي en *datoek* كمفل id. allen te Patani. Ook wordt *datoek* uit onwetendheid wel eens gebruikt als verkorting van *to-peh-kong*, de afgod der chineezen, b.v. Boeng. R. p. 130.

داتوء **datoe'**, zie *datoek*.

داتي **datia,** I. Skr. reus, titan.

II. *dati,* Eng. duty, accijns, belasting.

داچڠ **datjing,** Chin. unster, weegstok; *djoeroe datjing*, waagmeester, Oend.

داچين **datjin,** op Java = *datjing*, zie ald.

دادا **dada,** de borst; centrum van e. slagorde, ook voorkant b.v. van e. boom die geveld wordt, C. en S., zie voorb. bij *těngkok; měndada*, de borst toonen; ook aan den voorkant toebrengen van een slag of houw aan e. boom, id. de borst bieden aan iets, Měn. ook iets aandurven, op zich nemen; *těrdada*, het naaste zijn, het meest aan het hart gaan; *běrpěrang měndada*, man tegen man strijden, ook *běrdada-dadaän; dada hajam*, kippeborst; borstharnas; *d. lipan*, e.s.v. geneeskrachtig gras; *d. toema*, geringe verhevenheid in het midden, naar den kant dunner wordend, van platte zaken, zooals pagaaien, krissen en derg.; *isi dada*, wat in het binnenste van iemand omgaat.

دادر **dadar,** e. s. v. eierstruif, omelet; ook worden onze pannekoeken zoo genoemd; *měndadar*, eierstruif maken, ook ronddeelen, gewone liefdegiften geven, v. d. W., doch volgens P. = *dada*, (dånå Jav.?) geschenk; *měmběri dadar*, geschenken geven, H. Pas.

دادوڠ **dadoeng,** e.s.v. vroolijk gezang der *rajat; měndadoeng*, vroolijk zingen, v. d. W. zie *dondang* en *děndang.*

دادڤ **dadap,** I. = *dědap*, zie ald.

II. e.s.v. schild, v. koper of leder; *měměgang dadap dan toembaknja*, houdende zijn schild en lans in de hand, Pr. Dj., Asm. Pat enz.

دادق **dadak**; *měndadak*, hevig braken, ook zonder dat er iets uitkomt; *kědadak*, door hevige braking overvallen zijn. Zie ook *tjěkek.*

دادوق **dadoek**; *měndadoek*, bedelen zonder noodzaak; *pěndadoek*, bedelaar niet uit noodzaak.

دادو **dadoe,** I. Port. dobbelsteen; *běrmaïn dadoe*, dobbelen. Zie ook *pari.*

II. lichtrood, rozerood, zoo ook Sj. Sult. Jahja en Prab. Dj.; *měndadoe*, zich zoo voordoen, of zoo worden, Sj. Mans. Sj. Goemp.; *pajoeng kartas dadoe*, een zonnescherm v. rozerood papier. Mes. Kag.

داده **dadah,** toebereid geneesmiddel, allerlei toilet-artikelen; *pědadah*, bak, schotel of kistje voor geneesmiddelen of toilet-artikelen. Zie *tjěraken; měndadah*, zie *dada.*

دادي **dadi,** I. Skr. gestremde melk, verdikte melk, het dikke van

de melk, wrongel, hangop enz.; *ajar dadi*, de wei; *dadi kĕring*, kaas; *kapala dadi*, room; *kaki dadi*, wrongel; *pĕrĕkat dadi*, lijm, gemaakt van verdikte melk.

II. Jav. worden, zoodat, = *djadi*.

دار **dár**, Arab. woning, verblijf, gewest; *dároe'ssalám*, land des vredes; *dár oe'lmămoer*, het welvarende of volkrijke land; *dár oe'lamán*, land des vertrouwens; *fi addarain*, in de twee werelden, d. i. in deze en in de andere wereld.

دار **dara**, maagdom; *anak dara*, maagd; *anak dara-dara*, maagden; *hilang daranja*, zij is haar maagdom kwijt; *dara kĕtjil*, aankomend meisje; *dara dang*, hofjuffer van goede familie; *dara-djang*, dienstmeisje, kamenier; *dara-dang bĕroek sambilan ekoer*, negen apinnen of apenjuffers, M.; *pĕrdaraän*, maagdelijke staat, de gezamenlijke maagden, inz. aan het hof; *boeroeng dara*, op Java de gewone huisduif = *mĕrpati*, zie ald.

دارا **dárá**, Arab. Darius.

داراب **dáráb**, Perz. Darius.

دارت **darat**, land, in tegenoverstelling v. water, vaste wal, vastland, ook hooge, droge grond in tegenoverstelling van natten grond of moerasgrond; ook de begane grond in tegenstelling met den huisvloer. N. Sum. zie *datar;* ook binnenland en binnenlandsch, inlandsch, b. v. *kaïn tĕnoen darat*, doek v. inlandsch weefsel, M.; *darat-daran*, in pl. v. *darat-daratan*, allerlei vast land, C. en S.; *bĕrdjalan darat*, overland gaan; *bĕrdjalan lĕbih kadarat*, meer naar het binnenland gaan; *mĕndarat*, landwaarts aanhouden, van een vaartuig; *daratan*, wal, vaste grond; *pĕndarat*, meertouw, b.v. *maka pada malam itoe djoega radja hadji pon mĕnĕtas pĕndarat laloe bĕrlajar*, Atoer. Satia. Volg. v.d.W. *pĕndarat*, touw of iets dergel. waarmede iets, dat in het water ligt, aan den wal vastgemaakt is; *tiang pĕndarat*, meerpaal, dukdalf.

دارق٢ **darok-darok**, e.s.v. zoetwatervisch, C. en S.

دارو٢ **daroe-daroe** en *dewadaroe*, Skr. e.s.v. pijnboom, die welriekend en goed timmerhout levert voor binnenhuisbouw en chineesche doodkisten, welk hout ook onder de wierook gemengd wordt. Volg. d. l. Cr. *dĕroe-dĕroe*. Zie *dewadaroe*.

دارة **darah**, bloed; Jav. *rah* en *ĕrah*, id.; *darah poetih*, edele geboorte; *orang jang bĕrdarah poetih*, iemand van edele geboorte; *makan darah*, zijn bloed vreten van kwaadheid, kwaadaardig zijn; ook woekeren, bloedzuigen; *darah nifás*, kraamzuivering; *darah pĕngiring boedak*, nabloeding v. e. kraamvrouw; *daging-darah*, bloedverwant; *mĕndjadi daging darah*, vleesch en been worden met iemand; *sadaging-darah*, v. één vleesch en been; *toempah darah*, bloedstorting; *mĕnoempahkan darah*, bloedvergieten; *tĕmpat toempah darah*, geboorteplaats; *bĕrdarah*, bloed hebben, ook bloeden, bebloed zijn; *pĕrkara jang bĕrdarah*, dierlijk voedsel, H. Abd. 115; *mĕndarah*, bloedrijk

zijn, ook zich zeer voor iets inspannen; *bĕrdarah bidji mata ta'dapat sapoeloeh oewang*, al schreit men ook bloed, men krijgt er geen tien dubbeltjes voor, M. S.; *pĕndarah*, e.s.v. zeer bloedrijken zeevisch, ook e.s.v. boom met roode gom, van welks hout men krisscheeden maakt; *mabok darah*, flauw door bloedverlies, ook bedwelmd door het zien van bloed; *mĕnghisap darah*, bloedzuigen, woekeren.

داري **dari,** zie در; *dari-dari*, e.s.v. zoetwater schildpad, C. en S.

داري **darai,** hermaphrodite, d. l. Cr.

دارين **dárain,** Arab. tweevoud van *dár*, zie ald.

داس **dasa,** Skr. Jav. tiental; *sadasa*, tien. Mĕn. = *djasa*, zie ald.

داسر **dasar,** I. grond, grondkleur, b.v. van geverfd lijnwaad enz., natuurlijke aard van iemand.

II. Jav. vloer, begane grond; omdat, dat komt ervan, dat is omdat...; *mĕndasar*, op den grond uitleggen of uitpakken, b.v. van koopwaren; *dasar tĕmpat tidoer*, de onderlagen van een bed; *mĕndasarkan*, bevloeren.

داسرات **dasarata,** eigennaam, de vader van Sĕri Rama.

داسل **dasal,** e. s. v. boom met harsachtig hout.

داسن **dasoen,** e.s.v. witte uien; *dasoen toenggal*, St.-Jans-ui. Skr. *lasoena*, zoo ook in het Bat. Makas. en Boeg.

داسي **dasi,** Ned. halsdas.

داڠق **dangok;** *mĕndangok*, met de kin op iets, b.v. op den voorarm, leunen en voor zich staren, v.d.W.

داڠو **dangoe,** Jav. stengel van de arenbloem, Pr. Dj.

داڠو **dangau,** Pad. bovenl. en Mal. hut in een bosch of in veraf gelegen rijstvelden, ook karbouwenhoederswachthut. Mĕn. huis buiten de kampong, in het veld, aan de helling van een berg enz.; *dangau-dangau*, kraampjes op de markt; *pĕdangauwan*, verzameling van zulke hutten, gehucht.

داڠي **dangai,** e.s.v. versnapering van meel en suiker, in kleine vormen gebrand, v. d. W.

داڤ **dapa,** slaaf als gift van den bruidegom aan de bruid, v.d.W. Zoo ook Abd. sch. wrdb. *ĕrtinja: orang dihantar kapada jang hĕndak diboewat bini.*

داڤت **dapat,** vinden, kunnen, instaat zijn, bevinden, verkrijgen, in zijn macht krijgen, in de macht komen, in bezit genomen, ingenomen, gevangen genomen, gevonden, verkregen worden. (Het schijnt e. pass. bet. te hebben, b.v. *djikalau tĕrbang sakalipon, dapat* (en niet *di* of *tĕrdapat*) *djoega olihkoe*, Pĕl. Djin.; *boeroeng sĕrindit sĕrta dapat laloe dibĕrikannja*, Mes. Kag.; *boewah madja, sĕrta dapat disoewapnja*, id. zoo ook de Holl. 5e dr. p. 36 r. 5 v. o.) *mĕndapat barang jang ditjĕhari*, het gezochte vinden; *dapat ditjaboet*, kan uitgetrokken worden; *dapat pada akalnja sĕndiri*, kon zij door eigen vinding, Mes. Kag.; *dapat bĕladjar*, instaat zijn te leeren; *da-*

patkah toewan měngobati poetěri, zijt gij instaat om de prinses te genezen? *dapatlah něgari itoe*, die stad werd genomen; *dapatlah kěris itoe katangannja*, die kris viel hem in handen; *dapatlah sědikit daripada tiada sakali*, een weinigje is beter dan in het geheel niets, Pěl. Djin.; *barang sadapatnja* en *děngan sadapatnja*, zooveel hij kon of waartoe hij instaat was; *ta'dapat tiada*, ook verkort tot *dapat tiada*, het kan niet missen, het moet volstrekt, het kan niet anders of...; *ada jang dapat*, somtijds; *sa'-dapat-dapatnja*, zooveel mogelijk; *běrdapat děngan*, aantreffen, ontmoeten; *měndapat hati*, aanmatigend, hoogmoedig worden; *měndapat hati orang*, iem. inpalmen, iem. gunstig voor zich weten te stemmen; *běrdapat-dapat*, bijna gekregen, bijna ingehaald, Měn. Volgens de Sadj. Mal. pag. 128 schijnt het bij voortduring verkrijgen, te zijn. Ook het pass. is in gebruik, b.v. *sa'orang ṭabib běharoe didapat*, Sj. Mādli; *maka tiadalah didapat olih Franki itoe*, H. T., maar de H. T. heeft, evenals de pandjiverhalen, een Jav. kleur. Daarentegen in hetzelfde HS. *ditanjaïnja Franki jang dapat itoe!; běrolih istěri didapat didalam hoetan*, Prab. Djaj.; *měndapat ḥaját orang*, iem. bij zijn leven gekend hebben, in zijn tijd geleefd hebben; *měndapat oentoeng*, winnen, een gelukje hebben; *pěrgi měndapatkan*, gaan tot een persoon al is hij ook tegenwoordig b.v. gr. bloeml. van mij p. 146 r. 10 en 9 v. o. gaan opzoeken; *měndapati*, bevinden, snappen, betrappen, bemachtigen; *měndapat rahasia*, achter een geheim komen, een geheim ontdekken, uitvinden; *pěndapat*, bevinding, gevoelen, begrip, vinding, vinder, uitvinder; *pada pěndapat kita*, naar ons gevoelen, naar ons inzien, naar onze bevinding; *pěndapatan*, voordeel, inkomsten, iemands inkomen; ook vervallen aan, in het bezit komen van, het eigendom worden van, b.v. *orang jang měmboenoeh nachodanja měndjadi pěndapatan něgari*, zij, die hun gezagvoerder dooden, vervallen in eigendom aan het land; *kadapatan*, betrapt, gesnapt, gevangen; *kadapatan boedinja*, zijne streken kwamen aan het licht; *kadapatan děngan*, iemand toevallig aantreffen, b.v. *kalau kita pěrgi ini kadapatan děngan kakanda itoe soedah doedoeḳ děngan ratoe ěnom*, als wij nu gaan en treffen onze zuster aan reeds gehuwd met Ratoe-ěnom, Pr. Dj.

داڤر **dapoer**, stookplaats, keuken, oven; *orang sadapoer*, lieden uit één gezin, die van één stookplaats gebruik maken; *dapoer soesoe*, de streek vlak onder de borsten, ook *dapoer dada* en *poesoe-poesoe* genoemd; *dapoer-dapoer*, komfoor, ook pan van e. vuursteengeweer; *toekang dapoer*, kok. R.

داڤن **dapan**, zie *hadap*.

داک **daka**, de plank, waarmede het zijdelingsche gat in een graf, waarin men het lijk schuift, gesloten wordt; *měngaraḳ daka*, die plank

conddragen, fig. uitdrukking voor willen sterven, van oude lieden, die niet willen deugen, gebruikt als e. s. v. vloek.

داكر **dakar,** zijne krachten overschattend, vermetel, roekeloos, krakeelig; zie *dzakar* en *dĕgar.*

داكس **dakoes;** *mĕndakoes*, klapperen van de tanden, Pad. bovenl. Zie *dĕkoes.*

داكڨ **dakap,** zie *dĕkap.*

داكو **dakoe,** mij, wijziging van *akoe* na den caus. uitgang *kan* en na de Voorzetsels *akan* en *dĕngan.*

داكي **daki,** I. huidvuil, huidsmeer, ook het vuil onder de nagels; *daki mata*, oogvuil; *daki koeda*, paardestof.

II. Mĕn. *mĕndaki* is fout; zie *mindaki*, beklimmen, b.v. van een berg.

داڬ **daga;** *mĕndaga*, bestrijden, de spits bieden aan. Mĕn. overtreden, z. verzetten tegen de gestelde macht of verordeningen; *daga-dagi*, verzet en oproer tegen de overheid, wederspannigheid en verzet, Oend. Djambi. Zie *dahagi.*

داڬڠ **dagang,** vreemd, uitheemsch; *orang dagang* en *anak dagang*, vreemdeling en, aangezien vreemden meest kooplieden zijn, is *bĕrdagang*, handeldrijven en *orang bĕrdagang* ook koopman; *pĕrkataän dagang*, vreemde woorden, die tot de taal niet behooren, Sadj. Mal. 1; *nasi dagang*, zie bij *nasi; bĕrdagang diri*, z. naar den vreemde begeven; *bĕrdagang loewar*, op eigen houtje handel drijven; *mĕmakai bĕrdagang loewar*, zich naar welgevallen kleeden, inz. voor den Vorst verschijnende een sjerp dragen over het baadje, hetgeen alleen aan den Bĕndahara en den Toemĕnggoeng veroorloofd is; *dagangan*, koopwaar; *samboetan dagangan*, koopgoederen in consignatie; *mĕndagangkan*, tot e. voorwerp van handel maken.

داڬيڠ **daging,** vleesch, ook van visch en vruchten en soms ook het hout van boomen; *daging kantjing*, spier; *d. bĕras bĕkal*, muskel tusschen duim en voorsten vinger; *d. mĕnempel*, moesje, wrat op de huid; *mati daging*, koudvuur, v. d. W.; *d. darah*, vleesch en been, bloedverwantschap, zie bij *darah; nama daging*, geboortenaam, ter onderscheiding van bijnaam of titel; *sadaging*, ook uit één stuk, b.v. van een ton: niet uit duigen; *soedah mĕndjadi daging-darah kapadanja*, het is bij hem vleesch en been geworden, fig. voor: hij heeft dat geheel in zich opgenomen of z. er mee vereenzelvigd; *bĕrdaging*, v. vleesch zijn. Mĕn. *tĕrdaging*, tot in het vleesch, fig. diep gegriefd of zeer getroffen zijn; *bagai doeri dalam daging*, onaangename herinnering van iets hebben, pijnlijk aangedaan worden, geërgerd worden.

داڬو **dagoe,** de kin; *dagoe lĕntiķ*, bebbekin; *dibawah dagoe*, ondĕrgeschikte; *maïn dagoe* of *mĕngajoen dagoe*, den doodsnik geven, Mĕn.

داڬي **dagi,** zie *daga*, *dĕhaga* en *dĕhägi.*

دالڠ **dalang,** Jav. vertooner van de wajang, ook iem. die naar welgevallen regeert, evenals zulk een wajangvertooner over de poppen; *mĕndalang*, naar welgevallen regeeren. Mĕn. *dalang*, idioot, goedige dwaas.

داليق **dalik**, zie *dolak*.

دالم **dalam,** I. diep, diepte; *pĕrigi jang dalam*, e. diepe put; *pĕrkataän dalam-dalam*, diepzinnige gezegden; *tiada bĕrhingga dalamnja*, oneindig diep; *tiada tĕrdoega dalamnja*, onpeilbaar diep; *mĕndalam parit*, een gracht uitdiepen, Hik. Korisj.; *bĕrdalam-dalam*, ernstig, van belang, van een geschil; *mĕndalam*, dieper worden, v. wonden enz.; *mĕndalamkan*, uitdiepen, dieper maken.

II. Voorz. in, binnen; *dalam roemah*, in huis; *didalam*, in, binnen in; *didalam maloem*, onderworpen aan de leiding van; *kadalam*, naar binnen; *dari dalam*, van binnen; *dalam pĕkan* en *dalam pasar*, op de markt; *badjoe dalam*, binnenbaadje, onderbaadje; *bĕradoe dalam tirai kĕlamboe*, achter de gordijnen slapen; *dalam pĕkĕrdjaän orang*, in iemands dienst zijn; *dalam pĕrentah orang*, onder iemands bevelen staan; *dalam sapoeloeh asa*, van de tien een, d. i. een tiende; *dalam saratoes tiada satoe*, van de honderd niet één; *dalam satoe elo harganja*, per el is de prijs...; *dalam doewa-tĕngah tiga*, dubbelzinnig v. woorden; *dalam tĕrang hĕndak bĕrsoeloeh*, vragen naar den bekenden weg; *dalam roemah mĕmboewat roemah*, in dienst v. e. ander zijn eigen voordeel zoeken; *kadalam boenjinja*, binnensmonds, H. Abd. 164.

III. Bijw. terwijl, onderwijl; *dalam ija doedoek makan*, terwijl hij zat te eten; *dalam pada itoe*, intusschen, onderwijl, ook *dalam antara*.

IV. Jav. beter *dalĕm*, vorstelijk verblijf; *orang dalĕm*, iem. van het hof, hoveling; *bĕhasa dalĕm*, hoftaal; *pĕdalĕman*, de plaats van den *dalĕm*.

دالو **daloe,** I. Jav. nacht.

II. *daloe-daloe* = *bĕnaloe*, zie ald.

داله **dalih,** uitvlucht, voorwendsel, betichten; *bĕrdalih*, voorwendsels gebruiken; *tiada bĕrdalih lagi*, geen uitvlucht of voorwendsel meer hebben; *mĕndalihkan*, tot voorwendsel maken of nemen; *bĕrdalih-dalihan*, met elkander kibbelen, de schuld op elk. werpend, elkander betichtend.

دامر **damar,** hars, toorts, fakkel; *d. batoe*, de gewone hars, die men onder de boomen aan brokken vindt; *d. kĕroejoen*, een zachtere soort, M.; *d. lilih*, druiphars, ook e. s. v. zwaard met kort lemmet. N. Sum.; *d. mata koetjing*, e. s. v. fijne, doorschijnende hars uit de *tjĕngal*- en *mĕrawan*-boomen; *damar tiris*, figuren van bladgoud of verguld snijwerk, ook een zeker randversiersel aan e. gebatikt kleedje; *mĕndamar*, hars inzamelen; *pĕdamaran*, fakkel, toorts, ook plaats waar veel hars gevonden wordt.

داماق **damak,** blaaspijltje, pijltje van een blaasroer. Mĕn. *anak damak*, id. Hieruit zou kunnen volgen, dat *damak* blaasroer beteekent en *soempitan* daarvoor slechts e. bijnaam is.

دامل **damal,** slecht roeiend of zeilend van een vaartuig, luie zeiler.

دامن **daman,** I. schoot van een zeil, = *kĕlat.*

II. e. s. v. vogel.

دامي **damai,** vrede, als einde v. twist of oorlog; *mĕnjorong damai,* vredesvoorslagen doen; *mĕndamai,* vrede maken; *mĕndamaikan* en *mĕmpĕrdamaikan,* bevredigen, tot vrede brengen, verzoenen; *bĕpĕrdamaikan,* daarmede bezig zijn, aan het bevredigen zijn. H. Sj. Djil. p. 16; *bĕrdamai dĕngan,* in vrede zijn met, ook met elkander verzoend van pas gehuwden; *pĕndamai,* vredemaker, vredestichter; *pĕrdamaian,* de vrede, die gesloten wordt of is, bevrediging, verzoening.

دان **dan,** Voegw. en; zie over het gebruik de grammatica.

دان **dana,** Skr. gift, gave; in poëzie ook: milddadig.

دانر **danoer,** lijkvocht.

دانم **danam,** ossejuk. Komt ook in de Oend. voor.

دانو **danau,** meer, poel, stilstaand water van eenige uitgebreidheid.

دانيال **dánijál,** Daniël de profeet.

داوت **dawat,** = دواة zie ald.

داؤد **Dáöed,** David.

داوف **daoep,** e. s. v. gewas, bauhinia, M.

داوق **daoeḳ,** Jav. ijzerschimmel, schimmelgrijs, van paarden.

داؤل٢ **daöel-daöel,** Jav. verward van het hoofdhaar enz.

داوڠن **dawĕggan,** Jav. = *dĕgan,* zie ald.

داؤن **daoen,** blad, loof; plantje inz. met breede bladeren, kruid, groente; *daoenan,* nagemaakt blad; *daoen-daoenan,* gebladerte; *daoen-daoen kajoe,* boombladeren; *makan sadaoen,* samen van één bord of uit ééne schaal eten, naar het pisangblad, waarvan men vroeger at en ook nu nog wel eet; *daoen naratja* en *d. timbangan,* weegschaal; *d. boedi,* e. s. v. versiersel in den vorm der bladeren van den heiligen vijgeboom; *daoen koetjingan,* Jav. e.s.v. kruidje roer-me-niet; *ikan daoen baroe,* e.s.v. eetbaren zoutwatervisch, mogelijk omdat zijn vorm overeenkomt met een baroeblad; *d. renda,* loovertjes aan kant; *d. tĕlinga,* het blad van het oor, oorschelp; *d. pĕlita,* het schoteltje voor e. inl. lampje; *d. hidoep,* kruidje-roer-me-niet; *d. medjah,* tafelblad; *d. pintoe,* de eigenlijke deur, die den ingang sluit, terwijl de ingang *pintoe* genoemd wordt; *d. tjĕki,* chineesche speelkaarten; *d. bĕrgĕtah,* Symplocos (Styracées), d. l. Cr.; *mĕndaoen kajoe,* in menigte zich voordoen als boombladeren; *daoen koenjit,* kurkumabladen, die tot niets dienen; *mĕndaoen koenjit,* onnutte dingen doen, ijdele klap uitslaan, doelende op die bladen.

داوي **dawai,** metaaldraad, = *kawat,* zie ald.; *mĕnghoenoes dawai,* draadtrekken.

داهر **dahar,** Jav. eten, van aanzienlijken, = *santap.*

داهق **dahaḳ,** fluim, slijm, rochel,

kwalster; *bĕrdahak*, kwalsteren. Volg. R. v. Eys. ook *gahak*, en bet. ook waterachtige stoffen in het lichaam.

داهم **daham,** beter *dĕham*, h'm; *mĕndaham*, h'm roepen, kuchen, Mĕn. id.

داهن **dahan,** I. dikke boomtak, zware tak; *mĕndahan*, dikke takken krijgen, die takken vormen; *harimau dahan*, e. s. v. tijgerkat.

II. *pĕndahan*, e. s. v. werpspies.

داهي **dahi,** voorhoofd; *dahi rĕndah*, een laag voorhoofd, R. Chaib.; *dahi lajar*, bovenvoornok van een vierkant zeil; *mĕmboeboeh tangan pada dahinja*, de hand op zijn voorhoofd leggen.

داهية **dahijat,** Ar. ongeluk, ongelukkig toeval, tegenspoed, onheil.

داي **daja,** I. list, kunstgreep, bedrog, hulpmiddel; *tiada bĕrdaja lagi*, er niets meer op weten, ten einde raad zijn; ook *habislah sĕgala daja; daja-oepaja*, hulpmiddelen, ook de middelen, die men aanwendt, om z. aan iets te onttrekken, H. Abd. p. 245; *mĕntjĕhari daja-oepaja*, allerlei hulpmiddelen bedenken, ontwerpen smeden; *tipoe-daja*, allerlei listen, bedriegerij; *sadaja*, v. dezelfde listen, aan één lijntje trekkend; *mĕmpĕrdajakan*, bedriegen, verschalken, foppen, oplichten; *tiada tĕrdajakan*, er niets op gevonden kunnen worden, Atoer. Satia; *tĕpĕrdaja*, gefopt, verschalkt, b. v. *tĕpĕrdajalah ija dĕngan sĕbab bĕraninja*, zijne driestheid heeft hem gefopt, speelde hem parten, H. Gr.; *bahwa sasoenggoehnja tĕpĕrdajalah kami sakalian ini*, voorwaar wij allen zijn gefopt (of er in geloopen), B. Ramp. kĕtj. p. 23; *tiada tĕpĕrdajakan*, niet gefopt kunnen worden; *pĕrdajaän*, bedriegerij, fopperij.

II. *barat daja*, Zuidwest; *barat-barat daja*, West-Zuidwest; *sĕlatan daja*, Zuid-Zuidwest. De beteekenis van dit *daja* is nog niet bepaald. Mogel. beteekent het: uit de richting, afgeweken = daèᵹ Mĕn.

دائرة **daïrah,** Arab. omtrek, cirkel, grondgebied, environs; *d. talok*, onderhoorige landstreken.

دايس **dajoes,** hoon, spot; *mĕndajoeskan*, honen, bespotten, beleedigen, Sw. Zie *dajoets*, ديوث.

داءيغ **daïng,** I. gedroogde visch; *d. sĕpat*, gedroogde *sĕpat*-visch; *kĕtam bĕrdaïng*, gedroogde krabben, R. Pas. 69. NB. van dit woord leidt v. d. Tk. het Jav. *dendeng* af! Mĕn. *mĕndaïng*, in groote stukken snijden.

II. titel van boegineesche grooten.

دايغ **dajang,** jong meisje, jonge dochter; dienstdoende meisjes aan het hof, hofjuffers; ook gebruikt om een onbekend meisje aan te spreken; *pĕndajang*, hofjuffer, b.v. *pĕndajangnja mandi dikolam ĕmpat*, hare hofjuffers baadden in de vier vijvers, Ibr. b. Ch.; *pĕndajangan*, de gezamenlijke hofjuffers, de vrouwelijke bedienden aan het hof.

دايوغ **dajoeng,** roeiriem, borstvin van visschen; *bĕrdajoeng*, roeien, van borstvinnen voorzien zijn, *mĕndajoengkan pĕrahoe*, e. vaartuig voort-

roeien; *mĕndajoeng bĕrdjalan*, Mĕn. langzaam voortgaan, b.v. v. vermoeide personen? zie *doejoen; pĕndajoeng*, de riemen, ook de roeiers; *pĕrahoe dajoeng-dajoengan*, roeiboot, galei; *dajoeng kĕbas*, lange, zwiepende riem; *d. golek*, rollende riem, d. i. een riem, die zich in een dol vrij beweegt; *d. toedoeng bĕlanga*, riem met cirkelvormig blad, vergeleken bij een potdeksel; *d. gebeng*, riem, waarvan het blad op den steel is vastgespijkerd; *batang dajoeng* en *toelang dajoeng*, steel voor een roeiriem; *d. pĕming-gang*, zie *pinggang*.

دايق **dajak**, naam der bewoners van Borneo's binnenlanden; *orang dajak*, Dajakker.

دائيک **daïk**, naam van de hoofdplaats van het eiland Lingga, de residentie van den Sulthan.

دايم **dajim**, Arab. altijddurend, voortdurend, eeuwig.

دايو **dajoe**; *mĕndajoe*, kreunen, klagen, Ibr. b. Chas.; rommelen van den donder in de verte, b.v. *goeroeh bĕrboenji mĕndajoe-dajoe antara ada dĕngan tiada*, de donder rommelde nauwelijks hoorbaar in de verte, Mes. Kag. Mĕn. weeklagen.

دايه **dajah**, Perz. min, zoogster, voedstervrouw.

دايه **dajoh**, Jav. gast, bezoeker.

دباج **dibádj**, Perz. Ar. gebloemd zijden stof, brocade, goud- of zilverlaken; voorrede van een boek.

دب **doeb**, Ar. beer, het gestarnte van dien naam; *aldoeboe'lakbar*, de Groote Beer; *aldoeboe'lasgrar*, de Kleine Beer.

دبا **doebba**, Arab. kauwoerde, pompoen.

دبالغ **doebalang**, = *hoeloebalang*, legerhoofd, ook agent van politie en voorvechter.

دبت **dĕboet**, klanknabootsend woord voor het geluid als van een veest; *mĕndĕboet*, dat geluid voortbrengen.

دبر **dĕbar**, klopping van het hart; *dĕbar nadi*, aderslag; *bĕrdĕbar*, kloppen, poperen van het hart; *pĕndĕbar*, hart, dat licht klopt; *pĕrdĕbaran*, popering, kloppen van het hart, zie *dĕboer*.

دبر **dĕboer**, klanknabootsend woord voor het geluid v. iets zwaars, dat in het water valt, plomp! Mĕn. als het bonzen op e. deur, ook van de golven, vallende kokosnooten en andere zware voorwerpen, en voor het bonzen van het hart, zie *dĕbar*.

دبر **doeboer**, Arab. achterste gedeelte v. iets, = *bĕlakang*. Zie دوبر.

دبرنوس **dabarnóés**, Arab. volgens de legende de naam van een der zeven slapers.

دبس **dĕboes**; *bĕrdĕboes*, = *bĕrdĕbar*; ook dreunen, met hevige vlagen aankomen, van wind of vuur.

دبس **dĕbs**, Arab. dadelhonig.

دبغ **dĕboeng**, klanknabootsend woord voor een bulderend geluid, zooals van zwaar geschut, e. groote trom en derg.; *mĕndĕboeng*, dat geluid voortbrengen.

دبق **dĕbap,** klanknabootsend woord voor een geluid als van een boek, dat plat op den grond valt; *mĕndĕbap,* dat geluid voortbrengen, ploffen.

دبق **dĕbak,** klanknabootsend woord voor een geluid als van een slag met de vlakke hand op iemands schouder; *mĕndĕbak,* dat geluid voortbrengen; *dĕbak-dĕboek,* dat geluid met verscheidenheid, helderder en doffer.

دبوق **dĕboek,** klanknabootsend woord voor een ploffend geluid, zooals v. e. kokosnoot die van den boom op den grond valt; *mĕndĕboek,* ploffen, zie *dĕbak.*

دبق **dĕbek,** = *ĕmbek,* het geblaat v. schapen of geiten, C. en S.

دبق **dĕbik,** klanknabootsend woord voor e. geluid, fijner en scherper dan *dĕbak* en *dĕboek,* b.v. van e. bundel papieren, die op den grond valt.

دبو **dĕboe,** = *lĕboe,* stof; *bĕrdĕboe,* stuiven; *d. tĕpoeng,* meelbloem. M.

دبه **dĕbah,** van het Ar. *dzabah; mĕndĕbah,* slachten; *pĕndĕbah,* slachter.

دبه **dĕboeh,** Bat. gelijk in kracht, tegen elkander opwegen, van vechtenden, H.

دبير **dabir,** Perz. schrijver, secretaris, notaris, M. en v. d. W. Volg. P. *doebir.*

دتس **dĕtas,** klanknabootsend woord voor e. geluid als van papier en bladeren, die doorgeknipt worden.

دتس **dĕtoes,** knal, knap; klanknabootsend woord voor e. geluid als van een salvo uit klein geweer.

دتق **dĕtak,** Mĕn. het geluid van krakende meubels, = *dĕbar,* Pad. bovenl.

دتيا **datia,** reus, zie داتي.

دجال **dadjál,** Arab. valschaard, bedrieger; *almasih addadjál,* de valsche messias, de antichrist.

دجلة **didjlat,** Arab. de rivier Tiger.

دچت **dĕtjit;** *bĕrdĕtjit,* piepen, zooals jonge vogels, muizen en derg.; *sĕrta laloe koetjing, tikoes pon tidak bĕrdĕtjit lagi,* zoodra de kat voorbijgaat, piepen de muizen niet meer, Sprw.

دچر **dĕtjoer;** *mĕndĕtjoer,* e. geluid voortbrengen als van een vallenden waterstraal; zie *tjoer.*

دچڠ **dĕtjing,** klanknabootsend woord voor het geluid van klein geld, dat valt; *bĕrdĕtjing,* dat geluid geven.

دخيل **dachíl,** Arab. binnenste, inwendig, ingewijd, een ingewijde in een geheim enz.

ددالو **dĕdaloe** (?) *dĕdaloe api,* e. s. v. kruip- of klimplant met roode bloemen. C. en S. Zie *bĕnaloe.*

ددر **dĕdar,** eenigszins ziekelijk warm van het lichaam, gloeierig, bij lichte koorts.

ددس **dĕdas;** *mĕndĕdas,* een knetterend geluid maken, zooals klein geweervuur; aanhoudend manen; *pĕndĕdas,* aanhoudende maner; *pĕndĕdasan,* aanhoudende maning. Zie *das.*

ددڠ **dĕdoeng,** zie *dadoeng.*

ددق **dĕdap,** I. e.s.v. snelgroeien-

den boom, die voor schaduwboom in de koffietuinen wordt geplant. Op Java *dadap*. Soorten zijn: *d. wangi*, *d. minjak* en *d. tjoetjoek; koelit dĕdap*, de bast van dien boom, welke als geneesmiddel gebruikt wordt.

II. e. s. v. schild, zie *dadap*.

ددق **dĕdak**, zemelen; *dĕdak loenak*, e.s.v. fijne zemelen; *makan dĕdak*, arm, behoeftig zijn; *bagai api makan dalam dĕdak*, fig. inwendig door toorn verteerd worden, v.d. Tn., Jav. *dĕdĕk*.

ددكن **dĕdégan**, Batav. moer, droesem. Zie *dĕgan*.

ددو **dĕdau**; *mĕndĕdau*, huilende schreeuwen.

ددورو **dĕdoro**, e. s. v. boom met eetbare vruchten.

ددورينن **dĕdoerenan**, Jav. e. s. v. plant met vruchtjes, die op de *doerian* gelijken. Zie ald.

دده **dĕdah**, open, openstaan van een deur; onbedekt van een gerecht.

ددي **dĕdai**, onregelmatige troep v. menschen of dieren; *bĕrdĕdai*, zich in onregelmatige troepen bevinden, v.d.W.; *bĕrdĕdai-dĕdai*, golven, stroomen v. e. groote menigte menschen. Het is een variant op *dĕrai* en komt in beteekenis overeen met *doejoen*.

دري **dari**, Voorz. van, van af, van den kant; gemaakt van, afkomstig van, uit, door, bij, als Bijw. v. tijd, des, ten, b.v. *dari pagi-pagi*, des morgens vroeg; *daripada zamán holanda*, ten tijde der hollanders, H. Abd. p. 130; *dari roemah*, van huis of van het huis; *dari dalam*, van binnen; *dari loewar*, van buiten; *dari mana*, van waar? *dari sana*, van daar; *daripada* = *dari* en ook: van af, bestaande uit, bestaande in; *daripada... dan*, zoowel... als; *dari* en *daripada*, ook dan bij den comper. der Bijv. nw.; *daripada intan*, van diamant; *baïk daripada*, beter dan; *daripada mas, perak dan pĕrmata*, bestaande uit goud, zilver en edelgesteenten; *daripada bĕsar dan kĕtjil*, zoowel groot als klein; *daripada laki-laki dan pĕrĕmpoewan*, zoowel mannen als vrouwen, Ind. Poet.; *roemah daripada batoe*, een huis gebouwd van steen; *bĕras dari Benggala*, rijst afkomstig van Bengalen; *dari takoet*, uit vrees; *dari sĕbab*, ter oorzake van, tengevolge; *dari kasihan*, uit medelijden; *dari atas djambatan*, over de brug gaan; *bĕrgĕrak dari angin*, bewegen door den wind; *masoek daripada pintoe*, door de deur naar binnen gaan; *daripada djalan laïn*, langs e. anderen weg; *mĕnilik orang bĕsar daripada orang kĕtjil*, de grooten meer ontzien dan de geringen; *daripada sĕdikit ini baïklah djangan sakali*, in plaats van zoo weinig ware het beter in het geheel niets; *tĕrlindoeng daripada mata*, verborgen zijn voor het oog; *mĕnangkap dari ekoernja*, bij den staart grijpen, H. Abd. 258; *laloe daripada roemah*, gaan voorbij het huis; *dari ḥál*, over de zaak van; *laïn daripada*, behalve.

درا **dèra**; *mĕndĕra*, tuchtigen, kastijden, geeselen; *dĕra*, ook slag, b.v. *kami mĕmaloe dikau dĕngan sa-*

ratoes dĕra, wij zullen u geeselen met honderd slagen, Sailoe's Salatin. Mĕn. met kracht, met vaart en de vuist vooruit op elkander toeloopen; *mĕndĕra mĕmbĕli*, duchtig koopen; *mĕndĕra makan*, duchtig eten.

دراج **doerrádj**, Ar. hazelhoen.

دراج **diradja**; *maha radja diradja*, opperkoning, zie *radja* en *adiradja*.

دراجة **doerrádjah**, Perz. lang opperkleed, met lange, wijde mouwen, zie *doerráāt* ben.

درجة **darádjat**, Ar. sport, trap, rang, graad, 1/360 v. den omtrek eens cirkels, astronomische graad; ook e. snoer van een halssieraad, b.v. *bĕrkaloeng leher bĕbĕrapa darádjat*, Ibr. b. Ch.

دراعة **doerráāt**, Ar. lang wollen opperkleed, van voren open en met éene rij knoopen.

دراق **dorák**, Ar. aarden waterkruik met een oor, langen en dunnen hals en puntigen bodem, die men op een cirkel met pooten plaatst, waardoor het water koel blijft.

دراكم **dĕragĕm**, Jav. donkerbruin, kastanjebruin van een paard.

درانا **dĕrana**, Skr. geduldig.

دراو **dĕrawa**, Jav. en Skr. stroop.

درب **darab**, Arab. bergkloof, nauwe straat, engte. Zie ook *dĕrap*.

دروت **dĕroet**; *bĕrdĕroet*, een dof schrapend geluid maken; ineenkrimpen van het hart door onvriendelijke bejegening, v.d.W. Hiermede rijmt niet: *behausj pon soedah boenji bĕrdĕroet*, Ibr. b. Ch. Hier schijnt het gonzen of suisen te beteekenen. Mĕn. rommelen, rammelen.

درج **doerdja**, Skr. gelaat, aangezicht, alleen in poëzie; *mĕnĕntang doerdja jang poetih*, een blank gelaat aanschouwen; volg. v. d. W. *dĕrdja*.

درجان **doerdjana**, Skr. slecht, boos, eig. slecht mensch, van *doer*, slecht en *djana*, mensch; *sidoerdjana*, die booswicht.

درجي **dardji**, verb. v. het Perz. درزي, kleerenmaker.

دردار **dardár**, Ar. de olmboom.

درس **dars**, Arab. *daras*, Mal. het lezen, doorlezen, bestudeeren, inz. van den Koran; *mĕndaras*, den Koran hardop lezen voor iemand, die den tekst naziet.

درس **dĕras**, I. snel, ras, gezwind, sterk, van alle beweging, zooals van gang, opvolging, stroom, regen, wind, ook zwaar v. den dauw, verder snel v. woorden, lezen, leeren enz.; *mĕndĕras*, snel enz. handelen; *pĕndĕras*, wie of wat snel doet zijn, pisdrijvend middel, toovermiddel, waardoor de slagen of stooten, die men doet, snel en sterk worden, of waardoor men gezwind kan loopen of e. kind voorspoedig en snel kan doen groeien; *pĕndĕrasan*, stroomversnelling in eene rivier.

II. klanknabootsend woord voor een ritselend geluid, zie *ras*.

دروس **dĕroes**, klanknabootsend woord voor een geluid, doffer en zwaarder dan *dĕras*.

درڠ **dĕrang**, klanknabootsend woord voor een geluid als van metalen bekkens of van een groot stuk geld, dat op e. steen valt; *mĕndĕrang*, dat geluid voortbrengen, klinken, rinkinken. Mĕn. *dĕrang-dĕrang*, lijnen met klinkende en rinkinkende voorwerpen, die men over de rijstvelden spant, om de vogels te verjagen.

درڠ **dĕrong**, e.s.v. mand, die op den rug wordt gedragen, zie *ambong*.

درڠ **dĕring**, = *dĕrang*, doch fijner en helderder; *mĕndĕring*, rinkinken van geldstukken, borden, een bel en elk ander scherp geluid voortbrengen, b.v. het krassen van e. parkiet, en ook het trompetten v. e. olifant, C. en S. Bij den actieven vorm *mĕ* verliest dit woord wel eens de *d* evenals *dĕngar*, b.v. *pĕrkataän mĕnjoekakan hati dan mĕnĕringkan tĕlinga*, woorden, die het hart verheugen en de ooren doen weerklinken, Boeng. R. bĕs. p. 41, ook gesjirk; *pĕndĕring*, e.s.v. krekel.

درڤ **dĕrap**, klanknabootsend woord voor e. knappend of krakend geluid, zooals van e. roeiriem in den dol, de vingerleden, die men uitrekt, tabak, die gekorven wordt enz.; *bĕrdĕrap*, knetteren van geweerschoten, C. en S.; *mĕndĕrap*, dat geluid voortbrengen; *dĕrap-dĕroep*, dat geluid met verscheidenheid.

درڤ **dĕrĕp**, I. Jav. dichtbij, tezamen, ook = *kĕrĕp*.

II. Jav. padi snijden.

درق **dĕrak**, klanknabootsend woord voor een krakend geluid, zooals v. hout en bamboe, dat gespleten wordt; *mĕndĕrak*, dat geluid voortbrengen.

درق **dĕroek**, = *dĕrak*, maar doffer.

درق **dĕrik**, = *dĕrak*, maar helderder.

درک **doerga**, eigennaam van de gemalin van Siwa; in de Mal. HSS. dikwerf *doerga nata*, de naam van een godheid.

درگاه **dargáh**, Perz. paleis, hof.

درگهايو **dirgahajoe**, Skr. een lang leven, voorspoed, geluk, als zegenwensch voor den Vorst, = *daulat*, Arab.

درل **dĕrel**, peletonsvuur, e. salvo uit klein geweer; *mĕndĕrel*, ook fusilleeren. Verb. van het Ned. drillen.

درم **dĕram**, I. klanknabootsend woord voor een brommend, dreunend of gonzend geluid, b.v. van veel tamboerijen, Sj. Madli; geschut, Sj. Abd. Moel. 24; *mĕndĕram*, brommen, grommen, zooals een hond of tijger, ook wel eens *mĕnĕram*, o. a. Pĕl. Djin.

II. *dĕram-dĕram*, e. s. v. koekjes.

درم **dĕroem**, I. klanknabootsend woord; *mĕndĕroem*, bulderen, dor kraken, zooals geschut, vallende boomen enz., ook donderend van stemmen, b.v. *boenji soewaranja mĕndĕroem-dĕroem sapĕrti goenoeng roentoeh*. M. hunne stemmen donderden als instortende bergen.

II. *mĕndĕroem*, knielend liggen van groote dieren, zooals e. olifant, kameel, leeuw enz. S. M. bij M. enz.; *mĕndĕroemkan*, knielend doen lig-

gen, S. M. pag. 114. Jav. *djĕroem*, id.

درم **dĕrma,** I. Skr. aalmoes, liefdegave, gunstbewijs; *dĕrma karoenia* = *bĕlas-kasihan*, medelijden en ontferming, van Vorsten, Sadj. Mal. 60; *balai dĕrma*, liefdadigheidsgesticht; *mĕndĕrmakan*, tot aalmoezen maken, uitgeven, besteden; *dĕrmawán*, milddadig.

II. Skr. *darma*, in eigennamen, b.v. *darma bajoe*, Pr. Dj.; *sang darma dewi*, de naam v. e. hemelsche nimf of *bidadari*. Zie v.d.Tk. verslag HSS. Asiatic Society pag. 15.

درماک **dĕrmaga,** Batav. kaaimuur, zeehoofd.

درمڠ **dĕrĕmoeng,** e. s. v. boom, die slecht hout levert en kleine, groene, zoetachtig wrange vruchten draagt.

درمن **dĕrman,** Kw. gelukkig, voorspoedig; *bĕdĕrman*, gelukkig, voorspoedig zijn; *ta'pĕdĕrman*, niet gelukkig of voorspoedig zijn, Boeng. Ramp. bĕs. p. 120.

درمن **dĕrmen,** geleding van een rijststengel, door insnijdingen tot e. mondtrompetje gemaakt.

درني **dĕrni;** *d. pintoe*, dorpel, drempel van e. deur, ook dwarshout boven een deurpost, R. v. Eys.

درو **dĕroe,** I. *mĕndĕroe*, loeien, gonzen, v. vuur, golven, een menigte menschen, den storm enz., ruischen van een zwaren regen. Mĕn. id., ook het rommelen van den donder, snorrend geluid van een wiel.

II. *mĕndĕroe*, verdragen, verduren, van een onaangename reuk, v. d. W. Zie *dĕrita*.

III. *dĕroe-dĕroe*, zie *daroe-daroe*.

درو **dĕrau,** klanknabootsend woord voor e. ruischend geluid, zooals van naderenden regen, een uitgeworpen net in het water enz.; *mĕndĕrau*, ruischen. v. d. W. Zie *dĕroe* I.

دروم **dĕroema,** een strenge straf voor vrouwen, Maxw. maar welke?

درويش **darwisj,** Perz. bedelmonnik.

دَرْءَة **dĕrah,** Arab. wering van het kwaad, verhindering; aanval, overvalling, zie *pĕndĕrah*.

درهاک **doerhaka,** Skr. ongehoorzaamheid, verzet tegen gestelde machten, b.v. tegen God, den Vorst, de overheid, ouders, onderwijzers enz.; *mĕndoerhaka kapada*, opstaan tegen; *orang doerhaka* en *pĕndoerhaka*, oproerling.

درهم **dirham,** Arab. e.s.v. klein, zilveren muntstuk, drachme; ook voor geld in het algemeen.

دري **dĕrai,** I. kletterend geluid, zooals van den regen tegen de glazen, erwten vallende op e. planken vloer, het snorrend geluid der vleugels van een vliegenden vogel, rommelen enz.; *mĕndĕrai*, dat geluid voortbrengen, kletteren, v. d. W.

II. groote menigte, stroom, van vallende of z. voortbewegende voorwerpen; *toenggoel pandji-pandji dan pajoeng dan ălam bĕrdĕraijan*, vaandels, vlaggen, zonneschermen en standaards bewogen z. als e. stroom voorwaarts, R. Chaib. Mĕn. *bĕrdĕrai*,

uit elkander, in stukken, rul, korrelen; *bĕrdĕrai-dĕrai*, bij stroomen vallen, van den regen, bladeren, tranen enz. bij stroomen zich voortbewegen of elkander opvolgen, van menschen, vaandels, zonneschermen enz. Zie ook *dĕdai.*

دريا **darja,** Perz. zee, oceaan, rivier.

دريت **dĕrita,** Skr. *mĕndĕrita*, uitstaan, uithouden, verdragen, verduren; *mĕndĕrita kasoekaran*, moeilijkheden verduren; *tiada tĕrdĕrita*, niet uit te staan of te houden, onverdragelijk; in de Pad. bovenl. schijnt het ook = *tahan*, tegenhouden te beteekenen, b. v. *tidaḳ kami mĕndalih mĕndĕrita lagi*, H. Sj. Djil. p. 17.

دريس **doerias,** e.s.v. gebloemd, fijn neteldoek.

دريڠو **dĕringoe,** Jav. kalmuswortel, zie *djĕringau.*

درين **doerian,** Mal. en *doeren*, Jav., zie bij *doeri.*

دس **das,** knal, schot, b.v. *kami pasang bĕdil tiga das*, wij deden drie schoten met het geweer, M.S.; *ḥormat lima bĕlas das*, een eerbewijs van vijftien schoten. Zie *dĕdas.*

دسانق **dosanaḳ,** naastbestaande, bloedverwant; *dosanaḳ kandoeng*, hetzelfde van moederszijde; *d. iboe* en *d. bapa*, van moeders- en vaderszijde; *d. neneḳ iboe* en *d. neneḳ bapa*, van grootmoeders- en grootvaderszijde.

دست **doesta,** Skr. leugen, leugenachtig, onwaar, valsch; *alangkah doestanja badaḳ ini*, wat kan deze rinoceros geducht liegen! Pĕl. Djin.; *bĕrdoesta* en *mĕndoesta*, liegen; *bĕrboewat doesta*, leugens op den mouw spelden, id.; *mĕndoestakan*, heeten liegen, logenstraffen; *mĕndoestaï*, beliegen; *pĕndoesta*, leugenaar.

دستار **dĕstár,** Perz. hoofddoek, die in een of meer wrongen om het hoofd geslingerd wordt; *d. pandjang*, e. lange hoofddoek, die bij feestelijke gelegenheden wordt gedragen; *d. bĕrenda doewa*, dubbel geplooide hoofddoek; *d. bĕranting-anting* en *d. bĕrapi-api*, hoofddoek met gouden lovertjes; *d. pĕlangi*, rood, zwart en blauw gestreepte hoofddoek, Pad. bovenl.

دستور **dastoer;** *lajar dastoer*, lijzeil, een zeil dat bij weinig wind nog naast de razeilen wordt gehangen.

دسر **dĕsar;** *bĕrdĕsar*, kraken, van deuren, vensters, luiken en derg. ook e. sissend geluid maken, zooals water op heet ijzer of een mat, die voortgetrokken wordt.

دسور **dĕsoer,** een sissend geluid, doffer dan *dĕsar*, zooals b.v. van regen op de boomen of van een ankertouw, dat door de kluis schiet.

دسير **dĕsir,** een sissend geluid, fijner dan *dĕsar*, b.v. van een uitgaand nachtpitje enz. of v. bakken, braden, schroeien; ook ritselen van bladen.

دسرات **dasarata,** Skr. eigennaam van den vader van *Sĕri Rama.*

دسڠ **dĕsing;** *bĕrdĕsing*, tuiten, suizen v. de ooren, fluiten v. d. wind.

دسق **dĕsaḳ,** I. *bĕrdĕsaḳ*, dringen, verdringen; *bĕrdĕsaḳ bĕrtindih*, ver-

dringen en verdrukken, v. e. menigte toeschouwers, H. Boedj. zie *asaḳ* en *sĕsaḳ*.

II. een krakend geluid, zooals van fijn papier, dat in elkander gefrommeld wordt.

دسوق **dĕsoeḳ**, = *dĕsaḳ* II, maar doffer.

دسو **dĕsau**, een vlijmend geluid, zooals v. e. mes, dat ergens in snijdt; *bĕrdĕsau*, vlijmen van e. mes; *didapatnja sabilah pisau, djika dihiriskan makan bĕrdĕsau*, hij vond e. mes, dat vlijmde als hij er mede sneed, Ibr. b. Ch. Volg. v. d. W. e. ruischend geluid zooals van water op gloeiend ijzer enz. Zie ook *sau*.

دسه **dĕsah**, e. geluid, zooals van een mat, die voortgetrokken wordt of van den regen in de boomen; *mĕndĕsah*, dat geluid voortbrengen.

دعا **dōa**, Arab. gebed; het vrije gebed, in tegenoverstelling van *sĕmbahjang*, het verplichte of ritueele gebed; ook bezweringsformule; *dōa djahat*, verwensching; *mĕminta dōa*, een gebed doen, bidden; *mĕndōakan*, bidden voor.

دعوا **dāwá** en دعوى, Ar. rechtsvordering; er op staan, beslist verlangen, eischen; *mĕndāwá*, e. rechtsvordering instellen, volhouden, beweren, zijn recht handhaven; *mĕndāwáï* en *mĕndāwákan*, aanspraak maken op; *mĕmpĕrdāwákan*, opeischen in rechten; *dāwá-mĕndāwá*, tegen elkander een rechtsvordering instellen; *jang kĕna dáwā*, ook *j. tĕrdāwá*, de gedaagde; *jang ĕmpoenja dāwá*, ook *j. mĕndāwá*, de eischer; *karĕna dāwánja hĕndaḳ bĕrdjalan mĕlihat kakajaān Allah*, hij stond er op, om op reis te gaan en de wonderen Gods te zien, B. R.

دعوة **dāwat**, Ar. oproeping, dagvaarding.

دعوى **dāwa**, zie دعوا.

دڠ **dang**, titel van aanzienlijke vrouwen, inz. v. hofjuffers, ook *daradang* genoemd. Het is hoogst waarschijnlijk eene verkorting v. *dajang*, evenals *toen* van *toewan*. Ook wordt het van gehuwde vrouwen gebr. b.v. H. Toew. Niem. bl. 1e st. p. 1; *dang lela*, een hofjuffer, die eenige voorrechten heeft. In fabels, waarin visschen persoonlijk optreden, komt *dang* vóór den naam van den visch, b.v. *dang kakap*, mevrouw of mejuffrouw kakap, terwijl daarin voor andere diernamen *sang* komt, b.v. *sang tikoes, sang koetjing*.

دڠانن **dĕnganan**, Batav. gevest van kris of degen.

دڠدڠ **dangdang**, I. ook *dandang*, e. s. v. grooten, koperen ketel, zonder hengsel, tuit of oor, met een trechtervormigen hals, waarop in e. kegelvormig mandje de rijst wordt gaar gestoomd.

II. *bĕrdangdang masaḳ*, hier en daar rijp, van de rijstaren op het veld, Pad. bovenl.

III. Zie *dĕndang*.

دڠر **dĕngar**, hooren; *mĕndĕngar* en *mĕnĕngar*, iets hooren; *dĕngarkan* en *mĕndĕngarkan*, hooren naar, luis-

teren; *dĕngarkan tjĕritĕra boeroeng, anaḳ dipangkoe di lĕpaskan*, luisterende naar het verhaal des vogels, het kind, dat men op schoot heeft, loslaten. Sprw.; *mĕmpĕrdĕngarkan*, iets laten hooren aan; *tĕrdĕngar*, toevallig hooren, ter ooren komen; *kadĕngaran*, gehoord worden, hoorbaar zijn, vernomen worden; *dĕngar-dĕngaran*, luisterachtig, ook telkens het oor leenen, zie voorb. Holl. Mal. Wrdbk. 2e dr. op *oor*, telkens hooren naar, ook gehoorzaam, gewillig, en zich verbeelden iets te hooren; *pĕndĕngar*, gehoor, het zintuig, *pĕndĕngaran*, wat men hoort, het gehoorde.

دڠس **dangsa**, verb. Ned. dansen; *pesta dangsa*, danspartij, bal.

دڠوس **dĕngoes**, gekreun, gekerm, gesnik, geblaas door den neus, Sj. Ind. Kesna b. v. *ramai mĕndĕngoes dajang sakalian mĕndĕngar titah*, al de hofjuffers snikten luid bij het hooren dier woorden; *mĕndĕngoes*, snuiven, de lucht schielijk door den neus uitstooten; ook knorren van varkens.

دڠوڠ **dĕngoeng**; *bĕrdĕngoeng*, dreunen, loeien, weergalmen, e. weerklank geven of echo, gonzen, snorren, brommen, b.v. van den storm, e. vlieg, tor, kogel, de scheepstouwen bij storm, v. e. grot of gewelf, Langl. Boew.; ook door den neus brommen en vandaar *dĕngoeng*, neusklank, Bost. 'lkat.

دڠق **dĕngaḳ**, scheef, v. zitten; *mĕndĕngaḳ*, bij het zitten e. scheeve houding aannemen; *djangan ĕngkau doedoeḳ mĕndĕngaḳ*, je moet niet scheef zitten.

دڠوق **dĕngoḳ**, klanknabootsend woord voor het geluid zooals van een stomp of trap tegen het lijf; *dĕngoḳ-dĕngiḳ*, hetzelfde met verscheidenheid.

دڠيق **dĕngiḳ**, = *dĕngoḳ*, maar helderder.

دڠكر **dangkar**, I. ondiep, verzand, = *dangkal*.

II. *mĕndangkar*, oprollen v. matten, tapijten en derg.

دڠكور **dĕngkoer**; *bĕrdĕngkoer* en *mĕndĕngkoer*, snorken, ronken; *dĕngkoer koetjing*, spinnen v.e. kat, v.d.W.

دڠكرق **dongkĕraḳ**, verb. Ned. dommekracht.

دڠكيس **dingkis**, e.s.v. eetbaren zeevisch met groote kuit en giftige stekels, iets gelijkende op haring.

دڠكڠ **dangkang**; *mĕndangkang*, geluid geven van een krabbe! Pad. bov.l. Mĕn. het geluid v. harde voorwerpen tegen elk. b.v. een hamer op ijzer.

دڠكوڠ **dangkoeng**, e. s. v. melaatschheid, waarbij de gewrichten verkrommen.

دڠكوڠ **dĕngkong**, dof geluid, zooals het grof geblaf van een grooten hond, het dof gekwaak v. een grooten kikker; *mĕndĕngkong*, dat geluid voortbrengen.

دڠكڠ **dĕngkeng**, zie *tjĕngkeng*.

دڠكڠ **dongkang**, Batav. e. s. v. padde.

دڠكڠ **dengkang**, zie *dengkol*.

دڠكڤ **dangkap**; *bĕrdangkap*, omvatten, beetpakken, v. vechtenden; zie *tangkap* en *dĕkap*.

دڠكق **dangkak**, Mĕn. *orang dangkak pandak*, in het Palemb. een dwerg.

دڠكل **dangkal**, I. van binnen hard of versteend, van vruchten, en daardoor oneetbaar; ook wreed, hard van gemoed, nijdig, boosaardig van hart; *sial-dangkalan*, heel ongelukkig; zie *dingkil*.

II. = *dangkar*, ondiep, verzand, van een rivier; *ajar d.*, wadde, wed, ondiepe, doorwaadbare plaats.

دڠكل **dĕngkoel**, I. Jav. knie.

II. kot, hok, zooals b.v. een duivenhok.

دڠكل **dongkol**, ook *doengkoel*, kort en krom gebogen, v. e. krisgevest, horens enz. kort en gebocheld.

دڠكل **dengkol**, krom van spreken, = *teloer*, krom naar beneden gebogen v. horens, ziekelijk verkromd van ledematen, v. d. W.; *dengkang-dengkol*, een arm en been of armen en beenen gekromd hebben, v. d. W.

دڠكل **dĕngkol**, misvormd, kort en krom, gebocheld; zie *dongkol*.

دڠكل **dengkel**, dun of mager v. vleesch en v. vruchten, ook schraal, mager van kinderen, v. d. W.

دڠكل **dingkil**, bedriegelijk van e. vrucht, die van buiten rijp schijnt, maar het niet is; zie ook *dangkal* en *dengkel*.

دڠكلق **dingklik**, Jav. voetenbankje, zeer laag zitbankje.

دڠكلي **dĕngkĕli**, balk of zware plank langs den binnenrand van het hellend dek op vaartuigen; hoofd v. een kuil of luik.

دڠكو **dangkoe**, e. s. v. boom met eetbare vruchten.

دڠكي **dĕngki**, nijdig, wangunstig; nijd, haat, wrok. Heeft ook de bet. v. valsch of geniepig handelen bij een wedstrijd. Pĕl. Djin.; *kadĕngkian*, nijd, afgunst, wrok; *pĕndĕngki*, nijdigaard. Mĕn. *dangkis*, id.

دڠن **dĕngan**, I. Voorz. met, doch moet soms met e. geheel ander Voorz. vertaald worden, b. v. *dĕngan tiada*, zonder; *dĕngan pĕrentah*, op last; *dĕngan sĕndirinja*, bij zichzelven; *dĕngan sa'orang dirinja*, in zijn eentje, alleen; *dĕngan sangkanja*, naar zijne meening; *dĕngan sasoenggoehnja*, in waarheid, in ernst; *dĕngan tahoenja*, met zijn medeweten of voorkennis; *dĕngan gagahnja*, met geweld; *dĕngan doekanja*, in droefheid; *dĕngan toewanja*, in zijn ouderdom, zoo oud als hij was; *dĕngan sapĕrtinja*, naar behooren, behoorlijk, zooals het behoort; *dĕngan mĕmbawa soerat*, een brief medebrengende; *dĕngan sahari djoewa*, in één dag; *bĕrtjĕrai dĕngan*, scheiden van; *bĕrtĕmoe dĕngan sa'orang*, iemand ontmoeten; *bĕrchabar dĕngan*, nieuws mededeelen aan; *mati dĕngan pĕnjakit*, sterven aan e. kwaal; *dĕngan bĕhasa Mĕlajoe*, in het Maleisch; *bĕrdiri dĕngan kakinja*, op zijne beenen staan; *dĕngan harga jang patoet*, voor een behoorlijken prijs; *pĕrgi dĕngan pĕkĕrdjaän*, gaan

in dionst, d.i. op last van; *pĕrang ini dĕngan ḳoewat orang doewa itoe*, deze strijd hangt af van de kracht dezer beide personen; *dĕngan karĕna Allah*, ter wille van God, om Gods-wil, om niet; *dĕngan salangkap*, geheel kompleet; *sĕrta dĕngan* en *bĕsĕrta dĕngan*, met en benevens, tezamen met, in gezelschap van; *bĕrsama-sama dĕngan*, tezamen met, gezamenlijk met; *baginda dĕngan sĕgala pĕngiringnja*, de Vorst en zijne volgelingen; *bĕsar dĕngan tingginja*, dik en groot of hoog; *dĕngan taḳdir Allah*, naar het raadsbesluit Gods, *dĕngan ḳĕdarnja*, naar zijn (of hun) vermogen; *dĕngan ḳodrat Allah*, door Gods alvermogen; *dĕngan alpanja*, door onachtzaamheid. Vooral ook voor bepalingen van wijze wordt dit woord gebruikt, b.v. *dĕngan pĕrlahan*, langzaam; *dĕngan dĕmikian*, op die wijze; *bagitoe dĕngan bagitoe*, zus en zoo doende; *dĕngan ḥál jang dĕmikian*, onder dusdanige omstandigheden; *dĕngan tiada tĕrkira-kira*, onberekenbaar, zonder het te gissen of te vermoeden; *dĕngan laparnja*, hongerig; *dĕngan hidoepnja*, levend; *dĕngan lĕlahnja*, vermoeid, enz. enz. Zie verder de grammatica.

II. metgezel, dienaar, Mĕn. slaaf; *pĕkan dĕngan*, slavenmarkt; ook: ik, wij; *pĕnghoeloe dĕngan*, het hoofd der dienaren; *mĕndĕngankan*, tot iemand spreken met *dĕngan* van zichzelven, M. S.; *dĕnganan*, greep v. een kris, sabel enz. ook verzeld van, R. P.

دڠو **dĕngoe**, I. onaangenaam v. lucht, b.v. van een massa menschen, van sommige insecten enz.

II. *mĕndĕngoe*, den adem lang inhouden, zie *rawoe*.

III. onnoozel, dwaas, stompzinnig; zie *doengoe*, Mĕn. *doengoe*, id.

دفتر **daftar**, Perz. lijst, register, boek, katalogus, journaal; *daftar bĕhasa*, woordenlijst; *daftar harta*, lijst van de goederen; *daftar isi kitáb*, inhoudsopgave van een boek; *mĕndaftarkan*, katalogiseeren, een lijst van iets opmaken, op de lijst zetten, inschrijven.

دفتي **dafti**, Arab. rozenkrans, paternoster.

دفنه **dafnah**, Perz. de laurierboom.

دڤ **dap**, zie *ĕdap*.

دڤا **dĕpa**, vadem, gewoonlijk zes voet, d.i. de afstand der vingertoppen bij uitgestrekte armen, = 4 *hasta* of elleboogsellen; *mĕndĕpa*, bij vadems meten, vademen. Mĕn. *bĕrolih sahasta, hĕndaḳ sadĕpa*, een el krijgen, en een vadem willen hebben, Sprw. = geeft men hem den vinger dan wil hij de heele hand; *pĕndĕpa*, dat wat gebruikt wordt om vadems af te meten.

دڤاتي **dipati**, zie *adipati*.

دڤڠ **dĕpang**; *mĕndĕpang*, iem. op iets bevestigen met uitgestrekte armen, kruisigen, ook een toegang met uitgestrekte armen afsluiten; *pĕndĕpang*, kruis om er misdadigers aan te bevestigen, v. d. W.

دڤن **dĕpan**, verkorting van *hadapan*, zie *hadap*.

دڤون **děpoen;** *pěnděpoen*, boordsel aan de binnenzijde v. een kleed; *běrděpoen*, van zulk e. boordsel voorzien zijn.

ديڤيسي **děpisi,** Ned. divisie.

دوق **doek,** Jav. de harige vezels van den arènpalm, = *idjoek*, zie ald.; *tali doek*, touw daarvan gemaakt.

دق **dik,** I. verk. van *adik*, zie aldaar.

II. Arab. fijn, dun, teeder; de tering, teringkoorts.

دقتر **doktěr,** Ned. dokter, meestal *toewan doktěr* voor een europeesch geneesheer; *doktěr djawa*, de inlandsche vaccinateurs en geneeskundigen, door het Gouvernement opgeleid en aangesteld.

دقسنا **daksina,** Skr. het Zuiden, = *sělatan.*

دقيق **dakik,** Arab. fijn, ondeelbaar.

دک **doeka,** smart. Zie دوک.

دکار **dikara,** zie *adikara.*

دکان **doekana,** wulpsch, wellustig, zedeloos, ontuchtig.

دکت **děkat,** dichtbij, nabij; *děkat dan djaoeh*, van dichtbij en veraf, heinde en ver, hier en ginds; *běrděkat*, zich dicht bij elk. houden; *běrděkat-děkat děngan*, zich al dichthoudende bij H. Abd. 301; *měnděkatkan*, nabij brengen, in de nabijheid brengen; *měnděkati*, naderen tot, dichtbij iets of iemand gaan; *měnděkatkan djalan*, den weg bekorten. Zie *hampir.*

دکت **děkoet;** *měnděkoet*, koeren, kirren, kikken; ook vogels, zooals hennen, duiven, kuikens, door middel van zulk e. geluid lokken; *boemboen děkoet*, e. hut voor de jacht op vogels; *běrděkoet*, kikken, e. kik geven, b.v. *samoewanja diam, tiada běrděkoet*, allen zwegen en kikten niet, Ibr. b. Ch.; *laksana ajam tidak měnděkoet*, als een kip, die geen kik gaf, id.; *poenai děkoet*, de kir- of koerduif, e. s. v. wilde duif; *děkoet boeroeng poenai*, een instrument v. bamboe, waarmede men het geluid van een duif nabootst om haar in den strik te lokken, d. l. Cr. Zie ook *těkoekoer* en *pěrkoetoet.*

دکچيت **doekatjita,** z. دوکچيت.

دکري **doekri,** e.s.v. hoofdbedekking van mannen, maar welke? b.v. *dan měnghěmpaskan* دکريين *darī kapalanja*, Hik. Sěr. Bajoe en wierpen met geweld hunne hoofdbedekkingen neder.

دکس **děkoes;** *měnděkoes*, blazen van een kat of tijger. Zie ook *dakoes.*

دکڠ **děkoeng,** klanknabootsend woord voor een geluid als van een gong enz.; *měnděkoeng*, dat geluid voortbrengen.

دکڤ **děkap,** ook *dakap; měnděkap*, de armen om iets heen slaan, omarmen, ook de pooten om iets heenslaan, zooals e. beer; *běrděkap tangan*, met de armen over elkaar geslagen; *sapěnděkap*, zooveel als men met de beide armen omvatten kan; *siděkap běrsikoe toenggal*, met één over de borst geslagen en één, vanaf den elleboog, opgeheven arm, eene houding bij het gebed der boetedoe-

ners of *orang bĕrtapa*, b. v. *maka pandji Wira Soekma pon mĕmoedja sidĕkap bĕrsikoe toenggal mĕnghadap matahari hidoep; Bangbang Djaja-mĕrta dan Djaran Adi Pâtĕra mĕmasang doepa*, Pr. Dj.; *dĕkapan*, omarming, in het Jav. *sidakĕp; bĕrsidakĕp* = *bĕrpĕloeḳ*. Zie bij *sikoe* en *pĕloeḳ*.

دكق **dĕkoḳ**; *bĕrdĕkoḳ*, grommen, knorren van een varken.

دكم **dĕkam**, nederhurken van e. roofdier, voor het zijn sprong doet, C., kruipend, sluipend, b.v. *ija bĕrdjalan bĕrdĕkam-dĕkam sapĕrti harimau hĕndaḳ mĕnĕrkam*, sluipend ging hij daarheen als een tijger, die zijn prooi wil bespringen. K. Tab. p. 54.

دكن **dĕkan**, e.s.v. rat, de bamboerat, C. en S.

دكه **dĕkah**; *mĕndĕkah*, schateren, bij het lachen een galmend geluid laten hooren.

دكر **dĕgar**, klanknabootsend woord voor e. daverend geluid, zooals van een donderslag, kanonschot, e, deur, die met geweld wordt dichtgeslagen enz.; *mĕndĕgar*, daveren.

دكڤ **dĕgap**, I. *mĕndĕgap*, schielijk op- en neergaan, zooals b.v. de borst en de aderen in de strotgroeve.

II. klanknabootsend woord voor een klappend geluid, zooals b.v. van planken, die op elkander geslagen worden; *mĕndĕgap*, dat geluid voortbrengen; *dĕgap-dĕgoep*, hetzelfde met verscheidenheid.

دكڤ **dĕgoep**, = *dĕgap*, maar doffer, zie ald.

دكل **dĕgil**, hardnekkig, koppig, weerspannig; op e. roep of uitnoodiging moedwillig zwijgen. Mĕn. *dagi*, oproerigheid; *dagi-dagi*, verzet en oproer tegen de gestelde machten. Zie *daga*.

دكم **dĕgam**, klanknabootsend woord voor een donderend geluid; *mĕndĕgam*, dat geluid voortbrengen; *dĕgoem-dĕgam*, hetzelfde met verscheidenheid; *dĕgam-dĕgap*, zie *dĕgap* II.

دكم **dĕgoem**, = *dĕgam*, doch doffer, zie ald.

دكن **dĕgan**, Jav. halfrijpe kokosnoot, waarvan het vleesch nog zacht is en het vruchtwater wordt gedronken.

دل **dil**, I. zeker spel, waarbij men een bal met e.s.v. kolf slaat, M. Dit moet mogelijk *bĕrmaïn dil* zijn en het woord zelf b a l beteekenen, waarvan dan *bĕdil* kan afgeleid zijn, nam. *bĕrdil*, iets waarin een kogel of bal zit. Hiervoor pleit ook: *ada jang bĕrsepaḳ mandala, ada jang mĕlamboeng dil*, er waren er die ronde schijven met hun voet in de hoogte sloegen, ook waren er die ballen in de hoogte wierpen met de handen, H. Boedj. Ind. Mah. Roep.; *boewah dil*, de kolfbal; *pĕmoekoel boewah dil*, de houten kolf. M.

II. Jav. het geluid van ontploffend kruit.

دل **doeli**, Skr. zie دولي.

دلاڤن **doelapan**, acht, samentr. van *doewa* en *alapan*, twee afnemingen, nam. v. de tien; *doelapan-bĕlas*,

achttien; *d. likoer*, acht-en-twintig; *d. poeloeh*, tachtig; *kadoelapan*, de acht, ten achtste; *jang kadoelapan*, de achtste; *doelapan ratoes koerang satoe*, zevenhonderd negen en negentig.

دلال **dalál,** Arab. middelaar bij koop en verkoop, makelaar.

دلالة **dalálat,** Ar. bewijsvoering, betoog, argument. Zie *dalil.*

دلامق **dĕlamaḳ,** een gestikt kleedje over e. *toedoeng sadji*. Mĕn. id.

دلدل **doeldoel,** de naam van e. wit muildier v. Mohammed; de naam van het paard v. Ali, in de gedaante van e. vogel, b.v. *maka doeldoel pon mĕngĕmbangkan sajapnja laloe ija tĕrbang*, doeldoel nu ontplooide zijn vleugels en vloog vervolgens heen. R. Chaib.

دلڠكم **dĕlinggam** en *sĕdĕlinggam*, menie, vermiljoen.

دلفين **dalfin,** Arab. de dolfijn, ook de naam van een gesternte.

دلڤ **dĕlap,** I. vuur en rook, uit een afgeschoten vuurmond.

II. onbeschaamd, schaamteloos; *mĕndĕlap*, zich zoo aanstellen, zoo handelen.

دلندڠ **dĕloendoeng,** Linsang gracilis (viverrides) d. l. Cr.

دلو **daloe,** Arab. emmer; naam van het sterrenbeeld de Waterman.

دلوڠ **dĕloewang,** Jav. papier, bereid uit boombast, ook boombast bereid voor kleedingstukken, Pr. Dj. = *djĕloewang*.

دله **dĕlah,** naam van e. eetbaren zoutwatervisch.

دلي **delli,** de naam van e. plaats in het N. O. van Sumatra, ook van een stad in engelsch Indië, de voormalige residentie van den Groot-Mogol.

دلي **doeli,** zie دولي.

دليل **dalíl,** Arab. bewijs, betoog, argument, inz. door aanhaling uit den Koran; wegwijzer, leidsman; *asap itoe dalíl api*, rook is het bewijs voor het aanwezig zijn van vuur; *dalil jang ṣaḥ*, een geldig of echt bewijs; *mĕndalílkan*, met bewijzen staven, tot bewijs bijbrengen. Zie *dalálat.*

دليم **dalima,** Skr. de granaatappel. Soorten zijn: *d. katiḳ*, *d. merah* en *d. poetih; dalima wanta*, H. Boedj. volg. v.d.W. de naam dien de geneeskundigen aan de *njireh* geven; volg. Jav. Wrdb. *d. wantah*, e.s.v. granaatboom, die wel schoone bloemen draagt, maar geen vruchten, e. middel tegen den lintworm; *boenga dalima*, granaatappel-bloem, ook e.s.v. versiersel, daarop gelijkende; *b. dalima toenggang baliḳ*, dat versiersel met de bloemen bij afwisseling recht op en nêer en het onderste boven; *bĕrsikoe kĕloewang b. dalima toenggang baliḳ*, datzelfde versiersel zigzagsche wijze; *sapĕrti dalima mĕrĕkah*, als een opengebarsten granaatappel, hierbij wordt een fraaie mond met tanden vergeleken; *dalima*, ook e.s.v. aarden pot, C. en S.; *d. sĕrikaja*, annona squamosa, e. vrucht met zoet, vlade-achtig vleesch; *d. soesoen*, de dubbele granaatappel; *d. katai*, de dwerggranaatappel; *d. koening*, de

gele; *d. gangga*, e. s. waarvan de bladen en wortels in de geneesk. gebr. worden; *batoe dalima*, robijn=*jakoet*, d. l. Cr.; *d. danta*, *d. poetih* of *d. gading*, e.s.v. kleinen, witten granaatappel, waarvan alles in de geneeskunde gebruikt wordt, inzonderheid de wortels, die voor inwendig gebruik zijn.

دم **dam**, I. een rommelend geluid als van een trom.

II. Ned. dam; *bĕrmaïn dam*, damspelen.

III. schijnt visch te beteekenen, b.v. *orang tasik mĕngambil dam-dam ini*, H. Boedj.; *mĕngambil dam-dam djoega; djikalau tidak pĕrgi mĕngambil dam-dam, tiadalah bolih sĕgar, karĕna itoe pĕntjariannja*, id. Dezelfde zin komt ook voor in de Hik. Ind. Mah. Roep., doch daar staat *idam; sapĕrti lenggang orang mĕnarik dam-dam roepanja*, id.

دم **dim**, Ned. duim als lengtemaat; *tiga dim*, drie duim, ook drieduimsch enz.

دم **dĕmi**, Voorz. bij, in eeden, b.v. *dĕmi Allah*, bij God, enz.; ook als God bij zijne eigenschappen zweert, b. v. *dĕmi kamoeliaänkoe dan dĕmi kabĕsarankoe bahwasanja Akoe mĕnoeloeng ĕngkau*, bij mijn luister en bij mijne grootheid, vóorwaar help ik u, Sail. Sal.; *dĕmi titah jang dipĕrtoewan*, op bevel van den Vorst, d. i. in naam des Konings, I. P.; *sa'orang dĕmi sa'orang*, de een na den ander; *dĕmi sa'orang pada sa'orang*, man voor man, T. ed. D.; *dĕmi saboewah kapada saboewah*, stuk voor stuk, id.; ook in gebruik als Bijw. van tijd: met, bij, zoodra, b.v. *dĕmi dilihatnja itoe*, met dat hij dit zag. Zie ook *sĕdang*.

دم **dom**, Jav. naald; *pĕdoman*, kompas, naar de naald zoo geheeten; *doman monjet*, e. s. v. plant.

دم **doem**, Jav. deel. Zie *doeman* I.

دمب **damba**, begeerig naar iets, verlangende, gaarne willen hebben; *mĕndambakan*, iets begeeren, verlangen, v. d. W. Mĕn. *dambo*, stil v. aard, bedeesd, achterhoudend.

دمب **domba**, Perz. schaap.

دمت **dĕmit**, ik, in de taal der toovenaars, v. d. W. In het Jav. is *dĕdĕmit*, een onzichtbare geest, die ergens huist.

دمدم **dĕmdam**, beter *dĕndam*, zie aldaar.

دمشق **damsjik**, Damascus.

دمغ **dĕmang**, titel v. e. districtshoofd op Java; *kadĕmangan*, district.

دمڠݢو **dominggo**, Port. Heer, bij verkorting ook *minggo; hari dominggo* en *hari minggo*, de dag des Heeren, Zondag; *satoe dominggo*, eene week.

دمڤ **dĕmap**, gulzig, gulzigheid; *mĕndĕmap*, schrokken, gulzig zijn; *pĕndĕmap*, gulzigaard, schrokker, M.

دمڤيت **dampit**, onverschillig voor vermaning.

دمڤت **dompat**; *bĕrdompat*, dicht bij elkander staan, aanpalen, aangrenzen, b.v. van huizen, L. tegenover: aan gene zijde, M. Zie *dompak*.

دمڤت **dempet**, dicht op elkander

gedrongen, b.v. van zitten; ook *dimpit;* zie *himpit.*

دمفر **dampar,** I. vlak, effen van den grond. Mĕn. *mĕndampar*, z. breed, uitgestrekt voordoen.

II. aan den grond, van drijvende voorwerpen, gestrand, aangespoeld; *tĕrdampar*, aan den grond geraakt, gestrand, vastzitten van vaartuigen enz.; *mĕndamparkan*, op het strand zetten, doen stranden, op een bank of klip zetten; *bĕrdamparan*, vast blijven zitten van vele voorwerpen, die door den stroom worden meegevoerd, I. J. 201.

دمفر **dampir;** *tĕrdampir* = *tĕrdampar*, Langl. Boew. Zie *dampar* II.

دمفر **dĕmpir,** schelklinkend, geraasmakend, zooals b.v. koperen bekkens.

دمفڠ **damping,** I. dichtbij; *bĕrdiri damping*, vlakbij staan; *koetikanja damping*, het oogenblik is nabij; *koelawarga jang damping*, naaste verwanten; *bĕrdamping dĕngan*, iets of iem. aanhangen, steeds nabij hem zijn. Mĕn. *amping*, id.

II. *bĕrdamping*, zingen bij beurten, zooals bij een optocht. Mĕn. een wijze van zingen op de maat, waarbij tegelijkertijd gedanst en in de handen geklapt wordt.

دمفڠ **dĕmpang,** holklinkend, zooals b.v. een ledige zaal.

دمفق **dampaḳ;** *mĕndampaḳ*, elkander tegen het lijf loopen, tegen elkander aanbonzen.

دمفق **dĕmpaḳ,** laag,kort,stomp, b.v. van een dak, hoed, vaartuig.

دمفق **dempoḳ,** vlak naast elk., tegen elk. aan, elk. rakend, v. levende en levenlooze voorwerpen, b.v. vaartuigen, ook van de aangezichten, Ibr. b. Ch.; *mĕndempoḳkan*, aanklampen, enteren van e. vaartuig; *bĕrdempoḳ*, dicht naast elkander liggen, zitten of staan. Zie *dampaḳ* en *dampil.*

دمفق **dĕmpoeḳ,** e.s.v. vrucht, veel gelijkende op de manggistan, doch geel van schil en met kleine, zoete pitten.

دمفق **dompaḳ,** = *dempoḳ* en *dompat*, zie ald.; *mĕndompaḳ*, Mĕn. springen, steigeren van een paard; *bĕrdompaḳ*, tegen elk. stooten, bonzen, redetwisten, wedijveren, elk. den loef afsteken; *apabila bĕrdompaḳlah pĕpĕrangan*, toen de strijd aangevangen was; *bĕrdompaḳ sifat soeatoe dĕngan sifat laïn*, de eene hoedanigheid is strijdig met de andere; *sapĕrti oepama bĕrdompaḳ batoe dĕngan bĕsi, maka tĕrbit daripadanja api*, gelijk steen en ijzer tegen elkander stooten, dan komt er vuur uit. Zie ook *dompat.*

دمفل **dampil,** tegen iets aan, zijde tegen zijde, zie *kĕpil.*

دمفل **dĕmpoel,** stopverf, werk om naden van vaartuigen dicht te maken. Zie *gala-gala.* Jav. *doempoel*, id.

دمفل **dimpil** en *dempel.* Jav. vlak tegen elkander aan, vast aan elkander, b.v. van twee vingers of twee duimen aan ééne hand, b.v. *baba dimpil*, vadertje dubbelduim, bijnaam van een chinees met twee

duimen aan éêne hand. Zie *dampil.*

دمق **dĕmĕḳ,** Bat. vochtig, klam, niet goed droog, b.v. van linnengoed, papier en derg.

دمق **dĕmoeḳ,** stomp, vuistslag; *mĕndĕmoeḳ-dĕmoeḳ*, stompen, vuistslagen geven, b.v. Am. Hamz. Mĕn. id.

دمكين **dĕmikian,** samengesteld uit *dĕmi* en *kian*, zoodanig, dusdanig, zoo, alzoo; *dĕmikian pĕri*, op deze wijze; *dĕmikian itoe*, op die wijze, dat nu zoo zijnde; *dalam ḥál jang dĕmikian*, onder dusdanige omstandigheden; *dĕmikian djoega*, op dezelfde wijze, aldus voortgaande; *sadĕmikian*, geheel aldus; *soepaja djangan sadĕmikian itoe lagi pĕrboewatannja*, opdat zij niet weder zoo iets doen, Oend.; *dĕmikianlah adanja*, zoo is het er mee gelegen, zoo staat het er mee; *djikalau dĕmikian*, in dat geval nu, als het zóó is.

دمم **dĕmam,** koorts; *d. kapialoe*, heete koorts, typheuse koorts; *d. oerat*, binnenkoorts; *d. koera*, intermitteerende koorts; *d. gigil*, koude koorts; *kĕna dĕmam*, de koorts krijgen; *bĕrdĕmam*, de koorts hebben.

دمن **dĕmoen;** *dĕmoen eseḳ*, e.s.v. tering, waarbij de huid droog en schubbig wordt, v. d. W.

دمن **dĕmĕn,** Jav. lusten, van houden, beminnen.

دموكت **dĕmoekoet,** gebroken rijstkorrels, C. Zie *lĕmoekoet.*

دموي **damawi,** Ar. uit het bloed voortkomend, van eene ziekte.

دمه **dĕmah;** *mĕndĕmah*, drukken met warme geneesmiddelen, v. zieke lichaamsdeelen.

دمي **dĕmi,** zie دم.

دمينه **daminah,** de naam van één der beide jakhalzen uit de Pantja Tandrán, van *dimnah*, Perz. jakhals, vos.

دناو **danawa,** Skr. démon, reus.

دنت **danta,** I. Skr. olifantstand, ivoor.

II. naam v. e. fabelachtigen berg.

دنتم **dĕntam,** een zwaar ploffend geluid, zooals van een boom, die op den grond valt.

دنتم **dĕntoem;** *bĕrdĕntoem*, bulderen van geschut, C. en S.

دنچيغ **dĕntjing,** een klinkend geluid, zooals van klein geld, dat op een steen valt.

دند **dĕnda,** I. Skr. boete als straf, geldboete; *dĕnda mati*, doodstraf; *dĕnda sapĕnoehnja*, de volle boete, Oend.; *dĕnda ganda*, dubbele boete; *sapĕnoeh-pĕnoeh dĕnda*, de hoogste boete, B. Ramp, 220; *mĕndĕnda*, beboeten, in de boete slaan; *kĕna dĕnda*, beboet worden.

II. *danda*, strijdknots, Pĕl. Djin.

دندغ **dandang,** I. e.s.v. grooten, koperen ketel, zonder hengsel of tuit en met trechtervormigen hals, waarop in e. kegelvormig mandje de rijst wordt gaar gestoomd.

II. *bĕrdandang masaḳ*, hier en daar rijp, van de rijstaren op het veld, Pad. bovenl.

دندغ **dĕndang,** I. e. s. v. vogel, maar welke, daarover zijn de geleerden het nog niet eens, b.v. e. s. v.

roofvogel, wouw of gier, M. b.v. *maka pajoeng baginda pon disambar olih dĕndang tiga kali pĕrgi datang*, Hik. Asm. Pati, eigenl. staat er دڠدڠ; *dĕngdang;* e.s.v. wilde eend of duiker, v.d.W.; een raaf, d. H. zoo ook in het Jav.; vischvalk en zeearend, volg. and. e.s.v. wilde eend en ook e.s.v. vaartuig, ongeveer als e. *pĕndjadjap* om de gelijkenis met die eend.

II. spaansche vlieg, ook *dĕndangan*.

III. *mĕntimoen dĕndang* en *pĕdĕndang*, e.s.v. roode, oneetbare komkommer; *pĕdĕndang*, taf. C. en S.

دندڠ **dendeng,** lappen in de zon gedroogd vleesch, zie *daïng* en *baloer* II.

دنديڠ **dinding,** wand, beschot, schut, borstwering, boord van een schip, opstaande zijstukken van een kar of wagen, Prab. Dj., rand van e. bosch; *mĕndinding*, door een schut afscheiden, wanden maken aan een woning, als schut ergens voor zetten, een schut vormen, ook e. breede oppervlakte vertoonen, b.v. van de maan als zij dicht bij de horizon staat; tusschenbeiden komen als een schot of wand; *tĕrdinding*, dwars voor iets liggen of staan, ook belet door iets, dat tusschenbeiden komt, in de volvoering v. zijn voornemen, Chodj. Maim. p. 54; *mĕndindingi daripada paloe*, beschutten voor de slagen, door er zelf voor te gaan staan, T. ed D.; *pĕndindingan*, afschutting; *pĕndinding*, beschutter, beschutsel, M. S.

دنداڠ **dendang,** Mĕn. *bĕrdendang*, zingen; *sambil bĕrdendang bidoeḳ hilir*, fig. terwijl de visch kookt, smelt de boter; twee dingen tegelijk doen; *mĕmbĕli dĕngan dendang*, op eene gemakkelijke wijze verkrijgen, zijn brood met zingen verdienen, d. i. op e. gemakkelijke wijze, zooals zangers, comedianten enz., zie *dondang*.

دونداڠ **dondang,** wieg en schommel, b. v. *brapalah madah panton sjairnja, sĕrta mĕnariḳ tali dondangnja*, tevens trekkende aan haar wiegetouw, Sj. Sĕl. Dal. *didalam dondangan dinaïkkan, laki istĕri mĕmboewaikan*, zij werd in de wieg gelegd; beide echtgenooten wiegden haar, Sj. Sĕl. Dal.; *mĕndondangkan lajar*, het zeil speling geven door de touwen te vieren; *mĕndondang*, iets in schommelende beweging brengen door aan een touw te trekken.

دوندوڠ **dondong,** e.s.v. reiskoffer met los deksel, R. met de handen wegdragen, wegbrengen, id.

دندم **dandam,** e. s. v. dier, wellicht de mol, b.v. *sapĕrti dandam tiada bĕrmata*, M. en R., volg. d. l. Cr. de mol = *mondoḳ*, zie ald.

دندم **dĕndam,** inwendig verlangen in goeden en ook in kwaden zin, zijne zinnen op iemand gezet hebben, hetzij ten goede, hetzij ten kwade, wrok; *dĕndam birahi*, in liefde naar iemand verlangen; *rindoe-dĕndam*, zeer sterk verlangen; *mĕndĕndam*, wrok koesteren, ook *mĕnaroh dĕndam*.

دندن **dandan,** ordening, regeling, dos, tooi, opschik; ook de uitstekende balken aan den voor- en

achtersteven van e. inlandsch vaartuig; *mĕndandan*, iets in orde brengen, de laatste hand aan iets leggen, iets opsieren, tooien; *mĕndandan pĕrahoe*, een vaartuig opsieren, reisvaardig maken; *mĕndandan diri*, z. netjes kleeden, Sj. Mans. Sj. Goemp.; *bĕrdandan*, zich tooien, opschikken, Sj. Haris; *mĕmakai sadandan*, op dezelfde wijze gekleed zijn, op dezelfde wijze uitgedost zijn; *salakoe sadandan ini*, van zulk een gedrag en ordening; *boekan sadandan pĕrentah abang*, *doenia nen boekan bagai oedara*, 't is niet door mijn bestel en ordening dat deze wereld niet is even als het luchtruim, H. Boedj.; *ramboetnja jang didandan olih bondanja*, heur haar, dat door hare moeder in orde gebracht, opgemaakt was, N. Moh.; *mĕngatoerkan ramboet dĕngan dandan*, het haar netjes opmaken.

دندن **dondon**, kleur van kleedingstukken, v. d. W. is zeer te betwijfelen. Hij schijnt zich vergist te hebben in den klank. Zie het vorige woord; *sadondon*, dezelfde kleur; *mĕmakai sadondon*, kleeren aanhebben van dezelfde kleur?

دندو **dĕndoe**, twijfelen, onzeker zijn, ook *dĕngdoe*, L.

دندي **dandi**, I. e. s. v. luit, behoorende bij de *nobat*: *mĕmĕtik dandi*, op de luit spelen, de luit tokkelen.

II. gevlekt, gespikkeld; *harimau dandi*, de gevlekte tijger; *roesa dandi*, het gevlekte hert.

دنق **dĕnaḳ**, kort op de pooten bij e. gewoon lichaam, dwergachtig, inz. van dieren; *ajam dĕnaḳ*, zie ald.

دنهاري **dinihari**, het krieken van den dag, the peep of day, de tijd even voor den dageraad, 's morgens half vijf. Mĕn. id. de tijd van middernacht tot het aanbreken v. den dag. Ook bij Keasb. en d. l. Cr. *dinihari*. Zoo ook Sj. Madli en Sj. Sĕl. Dal. Hik. Koris. M. geeft voor *dini* dauw op; *dinihari gadjah*, dageraad der olifanten, vier uur 's morgens. De verklaring *dina hari* is onhoudbaar. Ook R. v. Eys geeft voor de bet. van *dini* op dageraad.

دني **dĕnai**, weg, dien groote wilde dieren gewoon zijn te nemen, v.d.W.

دنيا **doenia**, Arab. de wereld, het tegenwoordige leven, wereldsche goederen; *doenia achérat*, hier en hiernamaals, voor tijd en eeuwigheid, in deze en in de toekomende wereld.

دنياوي **doeniawi**, Ar. wereldsch, wereldlijk, aardsch.

دنيسوار **daniswara**, Skr. heer des rijkdoms, bijnaam van Koewera, den god des rijkdoms.

دنيڤت **dĕnnjoet**, kloppende beweging, zooals van e. polsader, spier enz.; *bĕrdĕnnjoet*, kloppen in dien zin; *oerat bĕrdĕnnjoet*, slagader.

دو **doewa**, zie دوا.

دوا **doewa**, twee; *tiada doewanja*, er is geen tweede van, d. i. het heeft zijn weerga niet; *didalam doewa tĕngah tiga*, tusschen twee en derdehalf, d. i. tusschen leven en dood, tusschen hangen en worgen; *doewa tiga*, twee of drie, d. i. een paar, en-

kele. Mĕn. *tidaḳ doewa*, niet weinig, zeer, b.v. *tidaḳ doewa pandainja*, hij is eenig knap; *dalam doewa*, zwanger zijn; *mĕndoewa*, de tweede zijn, b.v. van kinderen, ook bij den tweeden overgooi raken bij e. spel. Mĕn. ook galoppeeren; *mĕndoewa hati*, huichelen, onoprecht zijn; *mĕndoewakan*, tot twee maken, een tweede in een wezen stellen, b. v. van God; *doewabĕlas* en *sapoeloeh doewa*, twaalf; *doewa poeloeh doewa* en *doewa likoer*, twee en twintig; *pĕndoewa*, makker, secondant, bij- of tweede wapen, b.v. *kĕris pĕndoewa*, de bijkris; *mĕndoewa kali*, voor den tweeden keer doen; *mĕndoewakan angan-angan*, op twee gedachten hinken, met verdeelde genegenheid; *pĕrdoewa*, tweede deel, Mĕn.id. *kadoewa*, de twee, ten tweede, *jang kadoewa*, de tweede; *doewadoewa*, alle beide; *bĕrdoewa*, met zijn beiden; *bĕrdoewa-doewa*, twee aan twee; *bĕrdoewaän*, bij paren v. twee; *mĕmpĕrdoewa*, van een tweede voorzien, er een tweede aan toevoegen, b.v. *adinda kò tidaḳ kakanda pĕrdoewa*, ik zal toch geen tweede aan u toevoegen, B. S.; *mĕmpĕrdoewakan lakinja*, het nog met e. anderen man houden, boeleeren.

دوات **dewata**, zie ديوات.

دواة **dawát**, Ar. inktkoker; *ajar, dawát*, inkt; *tĕmpat dawát*, inktkoker; *dawát sailan*, de Malaka-boon, M.

دوار **dawár**, Arab. rond, maalstroom, duizeling, benaming van den tempel te Mekka; ook windas, M.

دواس **dewasa**, zie ديواس.

دواڠ **doäng**, Batav. enkel, niets anders.

دوام **dawám**, Arab. eeuwigheid; *ăla 'ddawám*, in eeuwigheid.

دوبر **doeboer**, achterkwartier, = *bĕlakang* en *pantat*, zie دبر Arab. *lobang doeboer*, aarsopening; *kĕdoet doeboer*, aarsplooien, v. d. W.

دوبي **dobi**, Hind. waschman, bleeker; *kaïn-kaïn dobi*, waschgoed; *kampoeng dobi*, de buurt der waschlieden.

دوت **doeta**, Skr. afgezant, bode; *radja doeta*, hoofd v. e. gezantschap; *pĕdoeta* en *pĕndoeta*, de tweede persoon v. e. gezantschap. Zie *oepadoeta*.

دويت **doewit**, verb. Ned. duit, geld in het algemeen.

دودت **dodot**, Jav. e.s.v. *kĕmban* of borstkleed, dat nauw om den boezem sluit, gedragen door danseressen.

دودت **doedoet**, Mĕn. rooken b.v. tabak, = het Jav. *oedoed*.

دودس **dodos**; *mĕndodos*, e. holte of gat door uitsnijding of uitbeiteling wijder maken.

دودڠ **dodong**, op Selangor = *bĕladau*, zie ald. Mĕn. een zijwapen, vooral door jonge lieden gedragen.

دودق٢ **dodoḳ-dodoḳ**, e.s.v. versnapering. Zie *dokoḳ-dokoḳ*.

دودق **doedoeḳ**, zitten, gaan zitten, gezeten zijn, wonen, verblijf houden, gelegen zijn, zich zetten tot, bezinken, bezonken, b.v. *doedoeḳ dilantai*, op den vloer zitten; *d. bĕrsila*, met de beenen gekruist onder het lichaam zitten; *d. bĕrdjoentai*, met

neerhangende beenen zitten, wat zeer oneerbiedig is; *d. ipoeh*, met de beide beenen naar één kant zitten, op de heup zitten; *doedoeḳ bĕrtimbalan*, op één hoogte, op één rang zitten; *doedoeḳ di-atas daripadakoe*, hooger zitten dan ik, B. R. bĕs. p. 9 r. 1 v. o. *doedoeḳ disisi*, naast iemand zitten, B. R. bĕs. p. 2 r. 6; *doedoeḳ tĕrantoeḳ*, in haast gaan zitten, ergens op nedervallen; *doedoeḳ tjoema-tjoema*, leegzitten, H. Abd. p. 106; *d. mĕrangkong*, gehurkt zitten; *d. lipat loetoet*, op de hielen zitten; *angin doedoeḳ ditimoer*, de wind zit vast in het Oosten, d. i. waait bestendig uit het Oosten; *doedoeḳ ditanah Djawa*, op Java wonen; *silakanlah toewan doedoeḳ*, wees zoo goed, mijnheer, en ga zitten; *doedoeḳnja nĕgari itoe*, de ligging van die stad; *d. oembi*, reeds wortels gemaakt hebben, van palmen; *d. pĕroet*, z. tot zwangerschap hebben gezet; *d. baïk-baïk*, leef wel, als afscheidsgroet; *ajar kahwa itoe soedah doedoeḳ*, die koffie is reeds bezonken; *doedoeḳ dĕngan*, gehuwd zijn met; *masing-masing doedoeḳ dĕngan tĕmpatnja*, ieder zat op zijn eigen plaats, Hik. Ind. Mah. Roep.; *doedoeḳ masing-masing pada laïḳnja*, ieder zat op de plaats, die aan zijn rang paste, H. Boedj.; *bĕlom doedoeḳ*, Prab. Dj. nog niet gezeten, nog niet gehuwd; *mĕndoedoeḳkan*, laten of doen zitten, voor of om iets zitten, b. v. *mĕmdoedoeḳkan sakit kapala*, om hoofdpijn stil zitten; *mĕndoedoeḳkan dĕngan*, doen huwen met; *d. saroemah*, samen wonen, samen één huis bewonen; *mĕndoedoeki*, zitten op; *mĕngadoedoeki*, bewonen (van *kadoedoeḳ*, gezeten); *tĕmpat doedoeḳkoe*, mijn woonplaats; *pĕdoedoeḳ*, bewoner, opgezetene; *kadoedoekan*, zetel, zitplaats, inwoning, residentie, ligging van een land; vaste of bestendige positie waarin men zich bevindt, b.v. *masing-masing kadoedoekannja itoe sapĕrti abdi djoega adanja*, de bestendige positie van een iegelijk is slechts als die van een slaaf, Pĕl. Abd. *tĕmpat kadoedoekankoe*, plaats mijner inwoning, ook onderstel, onderlaag, waarop iets geplaatst wordt, b. v. *soeatoe batoe ĕmas akan kadoedoekan tĕmpajan itoe*, een gouden steen tot onderlaag van die aarden kruiken. Niem. bl. 4e dr. 1e st. p. 107; *mĕndoedoeḳkan*, ook vastzetten van een plant door er aarde tegenaan te drukken; *sakadoedoekan*, samenwonen, H. Abd. 101; *doedoeḳ bĕrtindih*, gedrongen zitten; *doedoeḳ bĕrsoesoen*, zitten met de handen gevouwen en het hoofd gebogen, onderdanig, eerbiedig; *doedoeḳ bĕrsikoe toenggal*, zie *dĕkap; doedoeḳ dibĕndoel*, bij iemand inwonen, logeeren; *tĕrdoedoeḳ*, toevallig komen te zitten, op zijn achterste neerkomen; *bĕrtidoer doedoeḳ*, zittende slapen, B. Ramp. p. 82, vergel. *bĕrdatang sĕmbah* onder *datang*.

دودل **dodol**, e.s.v. koek, bestaande uit stijfgekookt meel, waarin palmsuiker, geraspte kokosnoot en soms ook vruchten zijn gemengd.

دودو **doedoe**; *mĕndoedoe*, tegen

wil en dank volgen, b.v. iemand die voortgetrokken, e. vaartuig dat gesleept wordt, of iemand die opgeroepen is.

دور **daur,** Arab. kring, cirkel, kreits, tijdkring, periode; *mĕndaur*, doorloopen van e. kring, volbrengen van e. omloop; *daur kĕtjil*, de cyclus van 8 jaren, bij de Maleiers het meest in gebruik; *daur bĕsar*, de cyclus van 120 jaren; *tiga kali daur*, driemaal in de rondte, driemaal van het begin tot het einde.

دور **doera,** I. ongerust van hart. II. *doera*, ver, verwijderd, in poëzie; *bĕrboeroe didalam hoetan jang doera*, Sj. Madli, jagen in e. ver verwijderd bosch; van het Perz. *doewoer*.

دورغ **dorang,** Jav. e. s. v. zeevisch, makreel, = *bawal*.

دورغ **dorong;** *mĕndorong*, vooruitschieten. Mĕn. schielijk, in haast erg. heengaan, binnenloopen enz.; *tĕrdorong*, te ver gegaan, b.v. in het spreken; ook = *tĕrlaloe* in ongunstigen zin, te erg, bovenmate, uiterst.

دورق **doraḳ,** zie دارق Arab.

دورن **doran,** strik of netje aan een stok om visschen te vangen, d. l. Cr., zie *djoeran*. Volg. C. en S. ook *doran; batoe doran*, e. gewicht in dat netje om het te doen zinken, id.

دورن **doeren,** Jav. = *doerian*, Mal. Zie bij *doeri*.

دوري **doeri,** doorn, stekel, puntige graat; *ikan doeri*, e. s. v. visch, de graatvisch; *doeri ikan*, vischgraat; ook de naam van een wapen, e. s. v. strijdknots, Am. Hamz. b. v. *laloe dibangkitnja doeri-ikan kita, hĕndaḳ dipaloenja kapada Rastam*, vervolgens hief hij onzen strijdknots op, willende daarmede naar Rastam slaan; *d. pandan*, doorn van den pandanus, ook weerhaak; *adalah sapĕrti soeatoe doeri tĕrtjoetjoeḳ pada matanja*, het was hem als een doorn in het oog, S. Dz.; *doeri landaḳ*, de pennen van het stekelvarken; *mĕndoeri landaḳ*, er als stekelvarkenspennen uitzien, spits uitloopend, eene schoonheid van de vingers, H. Gr.; *hati mĕndoeri*, wrevelig worden, b.v. *mĕndoeri hati awaḳ mĕndĕngar katanja*, ik word wrevelig als ik zijn woorden hoor; *ajar diminoem rasa doeri, nasi dimakan rasa sĕkam*, fig. voor in grooten kommer of zorg verkeeren; *bĕrdoeri*, gedoornd, met doornen, van een plant enz.; *doerian*, een welbekende vrucht met doornachtige schil; soorten zijn: *d. hantoe*, *d. daoen* of *d. hoetan*, *d. tĕnggajoen*, *d. tĕmbaga*, met geel vleesch, enz.; *kĕna doeri*, door een doorn gestoken, gewond.

دوريس **doerias,** e.s.v. gebloemd, fijn neteldoek.

دورين **doerian,** zie bij *doeri*.

دوس **dosa,** Skr. zonde, misdaad; *dosa toeroenan* en *d. baka'*, erfzonde; *dosa jang patoet hoekoem mati diboenoeh*, doodzonde, zonde die de doodstraf verdient; *bĕrdosa*, zondig; *orang bĕrdosa*, zondaar; *bĕrboewat dosa*, zondigen; *soetji daripada dosa*, onzondig, onschuldig.

دوسن **dosin,** verb. Ned. dozijn, meest *losin*.

دوسن **doesin,** = *doesi*, zie ald.

دوسن **doesoen,** dorp, gehucht, buitenverblijf, landhoeve, het land in tegenoverstelling met de stad. Voor dit laatste ook *pĕrdoesoenan* en *pĕdoesoenan.*

دوسي **doesi;** *mĕndoesi*, nog half slapend of slaapdronken zijn na het ontwaken; gedurig sukkelen v. kleine kinderen, zonder dat men weet wat hun mankeert; klagend schreien, janken, v. d. W.

دوڠس **doengas;** *mĕndoengas*, ademhalen, v. d. W. Zie *pangoes.*

دوڠڠ **dongeng,** I. Jav. verhaal, vertelsel, zingende vertellen.

II. *mĕndongeng*, aanhouden met een verzoek; dwingen, drenzen van kinderen. Ook *donging.*

دوڠق **dongaḳ,** van voren opgelicht, zooals het hoofd om naar boven te kijken, ook v. e. stuk geschut enz.

دوڠق **dongoḳ,** onevenredig dik in vergelijking met de lengte, ineengedrongen.

دوڠن **doengoen,** e. s. v. boom met taai hout, dat gebr. wordt voor borstweringen, *apilan*, op inlandsche vaartuigen.

دوڠو **doengoe,** stompzinnig, bot; beter *dĕngoe*, zie ald. III.

دوڤ **dóp,** verb. Ned. saus, *pakai dóp*, in saus of boter toebereid; *ikan bandĕng didóp*, bandangvisch in een botersaus klaargemaakt.

دوڤ **doepa,** Skr. wierook, uit verschillende bestanddeelen samengesteld; *d. bakar*, wierook om te branden; *d. pakai*, om zoo te gebruiken; *pĕdoepaän*, wierookvat, wierookschaal.

دوك **doeka,** Skr. smart; *doekatjita*, gevoel van smart, droefheid; *mĕndoekakan* en *mĕndoeka-tjitakan*, bedroeven, smart aandoen; *kadoekaän*, bedroefd, bedroefdheid.

دوكت **doekat,** Ned. dukaat.

دوكت **doekoet,** Jav. gras, = *roempoet.*

دوكچيت **doekatjita,** zie *doeka.*

دوكڠ **doekoeng;** *mĕndoekoeng*, dragen, inz. van iets levends; *mĕndoekoeng bĕlakang*, op den rug; *m. ampoe*, op den arm; *m. keleḳ*, op de heup; *m. ambin*, in een doek op den rug, zie *ambin; bĕrdoekoeng kapada sa'orang*, bij iem. op den rug zitten, b.v. om over eene rivier gedragen te worden; *kaïn doekoeng*, zie bij *kaïn.* Mĕn. *mĕndoekoeng*, op d. rug dragen; *m. maloe*, schaamte, vernedering te verduren hebben; *kaïn pĕndoekoeng*, e. s. v. *sĕlendang*, dikwijls met gouddraad doorstikt; *doekoengan*, wat op den rug gedragen wordt.

دوكق٢ **dokoḳ-dokoḳ,** e.s.v. versnapering; een gebak van rijstmeel enz. Zie *dodoḳ.*

دوكن **doekoen,** Jav. inlandsch geneeskundige, hetzij man of vrouw, vroedvrouw; *doekoen darah*, heelkundige, M. Zie *boemoer.*

دوكو **doekoe,** e. s. v. zeer aangenaam smakende vrucht, lansium domesticum; zie *lansat.*

دوكه **doekoeh,** I. gouden halvemaantje, dat op de borst gedragen wordt aan e. snoer om den hals. Mĕn.

halsketting van gouden of zilveren plaatjes in den vorm van een halve maan. Bijzondere soorten zijn: *doekoeh lawi-lawi mĕlĕkap* en *d. sahari boelan*. Een gouden keten met vijf zulke doekoeh's onder elkander, die van boven naar beneden breeder worden, wordt gedragen door bruid en bruidegom, terwijl de Vorst er bij zijne inhuldiging zestien aanheeft.

II. Jav. klein dorp, gehucht, buurt, afgelegen erf, b.v. *anaḳ orang doekoeh, kidal alasan*, kinderen van lieden uit de gehuchten, terzijde van het woud gelegen; ook kluizenaarsverblijf, Prab. Dj.

دوڬ **doega,** peilen; *batoe doega*, peillood; *tali doega*, loodlijn; *mĕndoega*, iets peilen, b.v. het water, een wond, het gemoed; *pĕndoega*, de peiler, die met het looden belast is; peillood, dieplood; *tiada tĕrdoega*, onpeilbaar; Jav. *doega-doega*, gissen, meenen.

دوڬڠ **doegang;** *mĕndoegang*, met e. touw iets houden om het omvallen in tegenovergestelde richting te beletten, b.v. een bijna gevelden boom. Mĕn. beletten, tegengaan, zich verzetten; *m. pĕrentah*, zich tegen de bevelen verzetten; *tali doegang*, boog bij de voorschoot, ter bevestiging v. de *pĕntjatji* en *rotan*, waarmede de zeilboom aan den mast is verbonden, C. en S.

دوڬل **doegal,** misselijk, walging gevoelend.

دوڬل **dogol,** plathoofdig van een persoon; van een dier: zonder horens of gewei, zonder kam van vogels. Zie *toegil*.

دول **dola,** Skr. draaghangmat, schommel, draagkoets, draagbaar; in het Arab. *doelat*, draagstoel.

دول٢ **doel-doel,** zie دلدل.

دولاڤن **doelapan,** zie دلاڤن.

دولڠ **doelang,** ondiepe, ronde houten bak, platboomd met opstaanden rand, e. houten presenteerblad; Mĕn. een koperen schaal met voetstuk, dienende om er gerechten op te zetten; *d. kajoe*, e. houten schotel op voetstuk, dienende om de sirihbenoodigdheden te presenteeren; *doelang-doelang*, dwarshouten van de mars op groote schepen, de zaling, mar.

دولق **dolaḳ;** *dolaḳ-daliḳ*, verdraaid, verkeerd, onstandvastig zijn in zijne woorden; *mĕndolaḳ-daliḳkan*, verdraaien, verkeeren.

دولو **dolo,** e. s. v. moerasvogel, d. l. Cr.

دولو **doeloe,** zie *dĕhoeloe*.

دوله **doelah,** verk. van *ăbdoellah*, een eigennaam.

دولة **daulat,** I. Arab. heil, geluk, voorspoed; *daulat toewankoe*, heil zij Uwe Majesteit, ook als Bijw. van bevestiging gebruikt als men spreekt tot den Vorst; *daulat radja*, leve de Koning! M. S.; *bĕrdaulat*, gelukkig, voorspoedig.

II. verkeerd voor *taulah* of *toelah*, zie ald. en bij *timpa*.

دولي **doeli,** Skr. stof, nederigheidsuitdrukking bij het toespreken van

den Vorst, b.v. *doeli toewankoe*, het stof van U. M.; *doeli pádoeka*, het stof der schoenen; *doeli tĕlapakan*, het stof der voetzolen; *doeli baginda*, het stof van Z. M.; *doeli jang maha moelia*, Zijne hoogluisterlijke Majesteit; allen uitdrukkingen om de hoogheid van den Vorst en eigen geringheid in het licht te stellen. Het best worden ze vertaald met: Uwe of Zijne hoogluisterlijke Majesteit; *kabawah doeli*, wordt gebruikt voor het Voorzetsel *kapada* als men spreekt tot den Vorst; zoo ook *dari bawah doeli*, voor *dari pada* en *dibawah doeli* voor *dibawah; mĕndjoendjoeng doeli*, hulde bewijzen aan den Vorst; *bĕrdoeli*, loopen, gaan, te voet gaan, te voet reizen van den Vorst, Sj. Ind. Kĕsn. In poëzie ook gebr. voor de voeten = *kaki*, b.v. *mata doeli* = *mata kaki*, Sj. Sult. Jahja; *bĕrtjĕmar doeli* = *bĕrtjĕmar kaki*, de voeten vuil maken, fig. voor zich verwaardigen om te komen naar iets of iem., id. Zoo ook doorgaande in de Hik. Korisj. voor de voeten v. Vorsten; *mĕnghadap doeli*, verschijnen voor Zijne Majesteit.

دومن **doeman,** I. plukloon van rijpe kokosnoten, waarvan de plukker een bepaald aantal krijgt. In het Jav. aandeel, van het grondw. *doem.*

II. *doman; pĕdomah*, kompas, van het Jav. *dom*, naald, zie ald.

دونم **donam;** *donam monjet*, e.s. v. plant. Mogel. *doman?*

دونن **doenoen,** Sj. Madli = *doejoen.*

دونه **doenah,** Perz. *boeroeng doenah*, lokvogel, P.

دوي **doewai,** zwager, meestal verbonden met *ipar* tot *ipar doewai.*

دوي **doewé,** Jav. *poenja*, bezitten.

دويڠ **doejoeng,** I. de zeekoe; *ajar-mata doejoeng*, zeekoetranen, een vocht dat, naar men beweert, uit de oogen van de zeekoe komt, als hare jongen voor hare oogen gedood worden; het wordt gebruikt als toovermiddel, v.d.W, om liefde op te wekken, Mĕn.

II. = *doejoen*, zie ald. Mĕn. *dojong; mĕndojong*, voortstroomen, golven; *bĕrdojong-dojong*, bij stroomen of een groote menigte zich voortbewegen, ook *doejoen.*

دويق **dojak,** e. s. v. eetbaren zoutwaterpolyp, v. d. W.

دوين **dojan,** Jav. lusten, van houden, belust zijn.

دوين **doejoen;** *bĕrdoejoen-doejoen*, voortstuwen, z. golvend voortbewegen, stroomen van een menigte menschen, schepen, mieren enz. ook in menigte achter elkander aankomen van schepen in de haven.

ده **doeh,** Tusschenw. waarmede men honden roept.

دهاک **dĕhaga,** dorst; *bĕrdĕhaga*, dorsten, dorst hebben; *mĕndĕhaga angin*, schraal, tegen, van den wind. Zal wel *mĕndaga* moeten zijn. Zie *daga* en *dahagi.*

دهاكي **dahagi;** *mĕndahagi*, de bevelen van hoogeren tegenstreven, tegenwerken, v. d. W. Zie *dĕhaga* en

vooral *daga; daga-dagi*, verzet en oproer tegen de gestelde machten, Mĕn.

دهان **dahana** = *dana*. Skr. Zie aldaar.

دهشة **dahsjat,** Arab. verbaasdheid, vervaardheid, ontzetting, schrik; *mĕmbĕri dahsjat*, verbaasd doen staan, ontzettend; *kĕna d.*, ontstellen.

دهم **dèham,** h'm; *mĕndĕham*, h'mmen, iemand met h'm een wenk geven of roepen.

دهولو **dĕhoeloe,** (niet te verwarren met *dihoeloe*, zie *hoeloe*) eerst, eerder, vroeger, eertijds, voorop, vooraf, voor, vooruit, de vorige; *dĕhoeloe kala*, in vroeger tijd; *djangan dĕhoeloe*, nog niet, vooreerst niet, zoo gauw niet; *makan dĕhoeloe*, eerst eten; *mĕndĕhoeloeï*, iemand vóórkomen; *mĕndĕhoeloekan*, doen voorafgaan; *bĕrdĕhoeloe-dĕhoeloean*, onder elkander de eerste trachten te zijn, met elkander wedijveren wie de eerste zal wezen, elkander trachten vooruit te komen; *pĕndĕhoeloean*, voorrede, voorbericht; *kadĕhoeloean*, voor geraakt, door al te groote voortvarendheid.

دي **dia,** Pers. Vrnw. 3e pers. in den 4n nmv., ook bezittelijk gebruikt, zie *ija; bĕrdia*, van iemand met *dia* spreken, wat onbeleefd is; *mĕndiakan*, iemand met het woord *dia* aanduiden. Volg. M. ook voor zichzelven nemen, van den derden pers. gesproken, b.v. *istĕri hambamoe didiakannja*, hij nam voor zichzelven de vrouw van uwen dienaar; *dianja*, hij zelf, = het Jav. *déwékké*.

ديانة **diánat,** Arab. belijdenis van een geloof, godsdienstbetrachting, van *din*, godsdienst.

ديباج **dibádj,** Arab. Perz. gebloemd zijden stof, brocade, goud- of zilverlaken; *dibádjat*, voorrede van een boek.

ديوت **dioet,** strik om visschen te vangen, d. l. Cr.

دية **diat,** Arab. bloedprijs, bloedgeld, boete voor manslag; *mĕndiatkan*, een beganen moord met geld of iets anders verzoenen.

ديديس **dedes** of *didis*, I. *mĕndedes*, vleesch in dunne schijven snijden; dunne stukjes van de knoken afschillen, v.d.W., met een zachten druk snijden, b.v. koekjes, vruchten enz. Pad. bovenl. Mĕn. *mĕndidis*, in dunne schijven snijden.

II. civet; *bĕrdedes*, civet gebruiken, van civet voorzien zijn.

ديدڠ **didong,** N. Sum. muziek met zang en dans. Zie *dendang*.

ديديق **didik,** kweekeling, nam. dat wat opgekweekt wordt, hetzij dier of mensch; *mĕndidik*, opkweeken, opvoeden, groot brengen.

ديدل **didal,** Port. vingerhoed, zie *bidal*.

ديده **didih;** *bĕrdidih*, kokend, ziedend, van vloeistoffen; *ajar bĕrdidih*, kokend water; *mĕndidihkan*, aan de kook brengen, doen of laten koken. Mĕn. *didih* of *ajar didih*, schuim, kleverige zelfstandigheid door koken aan de oppervlakte der vloeistoffen gekomen; *mĕndidih*, schuimen, zich als schuim voordoen; *m. lijoer*, watertanden.

ديرت **deret,** rij, gelid; *bĕrderet-deret,* in rijen; zie *djadjar.*

ديريس **diris,** ook *diroes; mĕndiris,* besprengen, begieten, natmaken, besproeien, b.v. planten; *tĕrdiris dĕngan ajar ĕmboen,* met dauw besprengd; Mĕn. *diroes,* id. *hoedjan mĕndiroes,* zware regen; *bĕrdiroes orang datang,* men kwam in groote menigte.

ديروس **diroes,** zie het voorgaande woord.

ديرق **dereḳ** = *deret,* zie ald.

ديري **diri,** I. zelf, eigen; gij, je, gemeenzaam; *dirikoe,* ik zelf, mijzelven, ook mijn eigen, b.v. *kahidoepan dirikoe,* mijn eigen leven, Hik. Abd.; *dirimoe,* gij zelf, uzelven; *dirinja,* hij zelf, hemzelven enz.; beleefdheidshalve ook met andere woorden zooals *toewan, patik, sĕhaja* enz. verbonden; *jang ĕmpoenja diri,* de persoon zelf; *sa'orang dirikoe,* ik alleen; *sa'orang dirimoe,* gij alleen; *sa'orang dirinja,* hij alleen enz.; *minta diri* en *mohon diri,* afscheid nemen, lett. om zichzelven vragen, smeeken; *diri boewat apa,* wat voer jij uit? *tiada tahoe akan dirinja* en *tiada chabar akan dirinja,* bewusteloos zijn; *sĕndiri,* zelf, zonder hulp van een ander, op Java ook *kĕndiri; sĕndirinja,* vanzelf, uit zichzelven, b.v. *bĕrgĕraḳ sĕndirinja,* vanzelf bewegen; ook op eigen houtje, b.v. *bĕrlaki sĕndirinja, tiada dĕngan pĕrentah orang toewa,* op eigen houtje trouwen zonder bemoeienis der ouders, H. Boedj.; *sama sĕndirinja,* onder elkander.

II. *bĕrdiri,* staan, overeind staan, opgericht zijn, ook gaan staan, een staande houding aannemen, b.v. *dan dewa-dewa pon bĕrdiri mĕmbĕri oepatjara,* Asm. Pat. de goden nu stonden op en gaven hem de verschuldigde eerbewijzen. Voorts: berusten op, bestaan uit; *bĕrdiri loetoet,* zie bij *loetoet; bĕrdiri sikoe toenggal,* zie bij *dĕkap; bĕrdiri atas tiga pĕrkara,* berust op drie punten; *bĕrdiri dĕngan pĕrtoeloengan,* staan met de hulp, zich staande houden met de hulp; *tĕrdiri,* staande, toevallig komen te staan, op zijne voeten terechtkomen, ook stijf staan van de oogen, b.v. *moeloet tĕrnganga, mata tĕrdiri,* Sj. Mans. Sj. Goemp. en ten voeten uit, b.v. *ada tĕrdiri sabĕsar boedaḳ,* ten voeten uit zoo groot als een knaap, H. Abd. 64; *tĕrdiri-diri,* met zijne ziel onder den arm staan, B. Ramp. p. 194 en 196; *sapĕndiri,* een mans lengte, de hoogte van iemand die rechtop staat; *mĕndirikan,* oprichten, opzetten, doen overeind staan.

ديس **desa,** Skr. streek, het land in tegenoverstelling van de stad, het platte land, landstreek, grondgebied; in het Jav. dorp, vlek; *mĕnandang desa,* het platte land afloopen; *pĕnandang desa,* landlooper; *mĕndesa,* landen bereizen, b.v. *mĕnoempang kapal mĕndesa nĕgari,* hij voer meê met een schip en ging landen bereizen, B. S.

ديڠ **diang;** *bĕrdiang,* zich bij het vuur warmen; *mĕndiang,* iets bij het vuur warmen, drogen; *tĕmpat bĕrdiang,* stoof.

ديڠن **dingin,** koud, koude; *dingin tangan*, gelukkige hand, v. iem. van wien alles wat hij zaait, opkomt; *sĕdingin*, of *tjakar-bebek*, e.s.v. plant, die als verkoelend geneesmiddel gebruikt wordt, Kalancha lacinata, d.l. Cr.; *mĕndinginkan*, doen afkoelen of bekoelen, koud laten worden; *mĕndinginkan tanah*, den grond koud laten worden, b.v. na de verbranding der houthoopen; *pĕndingin*, koukleum, iem. die bang voor koud water is, niet gaarne daarin baadt; *kadinginan*, door koude bevangen, koud geworden, verkouden, koude gevat hebben, verkleumd. Zie ook *sĕdjoek*.

ديك **dik,** Arab. haan.

ديك **dika,** de naam eener fabelachtige plaats onder de aarde, waar de koning Ṣorán belandde, toen hij zich in de zee had laten zinken.

ديكيت **dikit,** beetje, siertje; *sĕdikit*, een weinig; *bĕrapa dikit*, hoeveel beetjes; *tiga dikit*, drie beetjes. Zie *sĕdikit*.

ديكر **dikir,** verb. van het Arab. ذكر, zie ald. In 't Mal. *mĕndikir*, zingend verhalen, loven, prijzen; *pĕndikir*, publieke zanger of zangeres.

ديكر **dekar;** *mĕndekar*, schermen; *pĕndekar*, voorvechter, schermmeester, meester op de wapens.

ديكو **dikau,** Pers. Vnw. 2e pers. in den 4n nmv. b.v. achter den causatieven vorm *kan* en de Voorz. *akan* en *dĕngan*. Zie *ĕngkau*.

ديلم **dilam,** munt, e.s.v. welriekend plantje, Jav. *dilĕm*, id.

ديم **diam,** zwijgen, stil zijn, wonen, verblijfhouden; *diam-diam*, stilletjes; *bĕrdiam diri*, zich stil houden, zwijgen, ook ledig zitten, stil zitten, b.v. *daripada akoe bĕrdiam dirikoe, baïklah akoe bĕrboewat kĕrdja*, 't is beter dat ik eenig werk doe dan zoo stil te zitten, Hik. Sj. Merd.; *pĕndiam*, zwijger, ook e.s.v. groen edelgesteente; *sĕndiam*, e.s.v. visch, zoo genoemd wegens zijn stilliggen; *mĕndiamkan*, doen zwijgen of stil zijn, in stilte iets verdragen, laten begaan; *mĕmpĕrdiamkan*, tot zwijgen brengen, het stilzwijgen opleggen, b.v. *soeara orang bĕrkalahi, hambamoe pĕrdiamkan*, dat is de stem van twistenden, door uw dienaar is hun het zwijgen opgelegd, Ch. Maim. *mĕndiami*, iem. bezwijgen, niet tegen hem willen spreken; *mĕngadiami*, van *kadiam*, bewonen, verblijfhouden op; *kadiaman*, verblijfplaats; *tĕmpat kadiaman orang*, een bewoonde plaats; *tiada lama kadiamannja*, hunne rust of hun verblijf was niet van langen duur; *pĕndiaman*, rusttijd na den oogst tot het opnieuw zaaien van de rijst.

دين **din,** Arab. godsdienst, eeredienst. Meest in eigennamen, anders *agama*, zie ald.; *amir eddin*, opperhoofd of aanvoerder der geloovigen.

دين **dian,** kaars, ook vuurpijl; *dian tjĕrĕmin*, twee waskaarsen aan een spiegeltje bevestigd, waarmede e. ceremonie verricht wordt bij bruidegom en bruid, v.d.W.; *kaki dian*, kandelaar, ook bijnaam v. den *djolok*-vogel; *ada jang mĕlontarkan dian*,

er waren er die met vuurpijlen wierpen. Zie ook *roekoe*.

دين **dina,** I. Skr. arm, ellendig, gering; *orang hina-dina*, het geringe volk, het plebs; *ajam dina*, klein gevogelte, M.

II. Jav. dag = *hari*.

دينار **dinár,** Arab. een gouden muntstuk ter waarde van ongeveer zes Gulden. Ook voor geld in 't algemeen.

دينه **dinah,** I. e.s.v. boozen geest of duivel, Abd. sch. wrdb. Mogelijk verzoeker, beproever en staat dan met II in verband.

II. proef, ontwerp, schets, plan; *měndinah*, beproeven, op de proef stellen, een proef nemen; *boeroeng dinah*, lokvogel. L. Zie bij *doenah*.

ديني **dini,** zie دنهاري.

ديو **dewa,** Skr. een hindoe-godheid. Komt ook voor in eigennamen van Vorsten; *dewa jang grana'*, de rijke of heerlijke god; *dewa kěmbar*, tweelinggod, Kastor en Pollux? b.v. *doewa orang koenoen děngan dalang Tjita-patěra saperti dewa kěmbar roepanja*, die beiden, hij en dalang Tj. P. zien er bepaald als een tweelinggod uit. Pr. Dj.; *dewa-dewa awan*, de goden in de wolken, de luchtgeesten; *dewa-dewa*, rechters, rechterlijke ambtenaren, b.v. *sěgala radja-radja dan dewa-dewa dan para mantěri*, al de vorsten, de rechters en ministers, M.; ook in het Oud-Test. worden de rechters goden, elohim, genoemd; *dewa pělangi*, e.s.v. bloem, b.v. *di-atas tembok dewa pělangi, baoenja haroem těrlaloe wangi*, Sj. Madli, op den muur stonden *dewa pělangi*-bloemen, waarvan de geur uitermate liefelijk was.

ديوات **dewata,** I. Skr. goden, mrv. van *dewa;* ook het weêrlichten op het land in de verte (houdende men dit voor de goden); *dewata moelia raja*, de groote en heerlijke goden; *boeroeng-dewata*, godenvogel, de paradijsvogel = *boeroeng sopan*.

II. *dewata*, schijnt ook voor berg gebruikt te worden, mog. figuurlijk, b.v. *laloe běrkata djoeroe-tinggi: dewata mana garangan bagini? disahoet olih mualim běstari: boekannja goenoeng roepanja ini*, Sj. Sěl. Dal. p. 56; *dewata apa garangan namanja?.... inilah toewankoe goenoeng rantjana*, id. p. 75.

ديوار **diwár,** Perz. *dewala*, z. ald.

ديواس **dewasa,** Skr. tijdstip, tijd, ook wel bepaalde datum. Soms *riwasa*.

ديوال **dewala,** Perz. muur, wal van een stad, vesting of kampong.

ديوان **diwán,** Perz. vorstelijk hof, raadsvergadering, tribunaal; *diwán sěgala wakil orang banjak*, de Staten-Generaal; *d. karadjaän*, de Raad van State; *d. tanah hindia nederlanda*, de raad van Neerl. Indië; *d. hisáb*, de rekenkamer, v. d. W.

ديواني **diwáni,** tot den *diwán* behoorend, lid van een *diwán*.

ديوث **dajóéts,** Arab. schande in de hoogste mate voor een gehuwd man, nam. zich door zijne vrouw horens laten opzetten.

ديودارو **dewadaroe,** Skr. goden-

boom, e. s. v. denneboom; zie *daroe.*

ديوڠک **dewangga,** Skr. prachtig geweven stof, naam v. den uitvinder der weefkunst.

ديوي **dewi,** Skr. godin, godes. Komt alleen voor in eigennamen. *Pádoeka maha dewi*, titel van een der vorstelijke echtgenooten, de tweede vrouw, H. T. titel gegeven aan de voedster van de gemalin des Vorsten. In de Pandji-verhalen is het de titel van de tweede gemalin des Vorsten. Zoo o. a. in de H. Pr. Dj.

ذ Tha' (Dzal)

ذابح **dzábaḥ,** Arab. slachten, slachter. Hiervan *dĕbah* en *madzbaḥ*, zie aldaar.

ذات **dzát,** Arab. het wezen van iets; *dzát Allah*, het wezen Gods.

ذاكر **dzákir,** Arab. gedenkend, gedachtig, dankbaar.

ذره **dzarrah,** Arab. een atoompje, ziertje.

ذرية **dzoerriat,** Arab. nakomelingen, afstammelingen.

ذكر **dzakar,** Ar. mannelijk, dapper, de mannelijkheid, membrum virile; *lĕmah dzakar*, impotent, zie *kambang.*

ذكر **dzikir,** Ar. geheugen; *bĕrdzikir*, Gode lofzingen met vermelding zijner eigenschappen.

ذليل **dzalíl,** Arab. gemeen, laag, verworpen, verachtelijk.

ذمي **dzimmi,** Arab. beschermeling, kliënt, schatplichtige. In mohammedaansche Rijken noemt men zoo een christen, jood of Sabéër.

ذنب **dzanab,** Ar. misdaad, zonde; lang haar, staart.

ذو **dzoe,** Arab. bezitter, eigenaar, die voorzien is van; *dzoe 'lḳarnain*, de bezitter der twee hoornen, bijnaam van Alexander de Groote, *dzoe 'lḥidjah*, naam der laatste maand van het Moh. jaar; *dzoe 'lfaḳár*, eigennaam van het zwaard van Ali, R. Chaib, zie *faḳár; dzoe 'l ḳaïdah*, naam der voorlaatste maand van het Moh. jaar; *dzoe'lnoen*, de man van den visch, d.i. de profeet Jonas.

ذوق **dzauḳ,** Arab. smaak, genot, wellust.

ذهن **dzahan,** Arab. geest, verstand, talent, énergie.

ذهني **dzahani,** Arab. den geest betreffend.

ذيب **dzaib,** Ar. ondeugd, gebrek.

ذيب **dzib,** Ar. wolf, wilde hond.

ذيل **dzail,** Arab. onderste of laatste van iets, aanhangsel, bijvoegsel, sleep, staart.

ر Ra

راب **raba;** *mĕraba*, tasten, tastend bevoelen of aanraken; *mĕraba djalan*, naar den weg tasten; *m. kasana kamari*, overal rondtasten; *tĕraba-raba*, op het gevoel af, op den tast; *mĕraba nadi*, de pols voelen; *bĕraba-raba sapĕrti orang boeta*, rondtastende als een blindeman.

رابت **raboet,** losgeraakt van netten, strikken, vischhaken enz. ook

daaruit losgeraakt; *mĕraboet*, zich losrukken of trachten los te rukken, b.v. *djangan sangat mĕnggaroeḳ dan mĕraboet*, gij moet niet zoo erg krabben en u trachten los te rukken, Pr. Dj., Pĕl. Djin.

رابت **rabit,** uitgescheurd, verder ingescheurd van een gat in iets, b.v. in een oorlel, oog van een naald enz.

رابس **rabas,** W. Sum. wat in menigte van boven naar beneden valt, b.v. van kokosnoten, tranen, sneuvelenden, ook van een zeil door den hevigen wind.

رابطة **rábiṭat,** Arab. band, bindsel; militaire post.

رابغ **raboeng,** met rotan aan elkander gehechte *atap*, gebezigd om over den bovensten rand van een atappen dak te leggen, ten einde de reet van boven te sluiten, waarvoor wij bij onze daken de vorsten gebruiken; *pĕlĕkat raboeng*, een tweede, kleinere nok op den hoofdnok, ter bevestiging van de *raboeng; gantang raboeng*, een inhoudsmaat zóó vol, dat de inhoud er als een *raboeng* bovenop gestapeld ligt; *pĕraboeng* en *pĕraboengan*, nok van een inl. dak. Zie ook *rĕboeng*.

رابق **rabaḳ,** openscheuren, opengescheurd, zie *rabit* en *robeḳ*. Mĕn. *rabiḳ*.

رابق **raboeḳ,** tonder, zwam, inz. van den *aren-* of *ĕnau*palm; *sapĕrti raboeḳ dĕngan api*, als tonder bij vuur, Sprw. voor ons; als vuur bij stroo. mest (Jav.)

رابق **rabik,** zie *robaḳ*.

رابن **raban;** *mĕraban*, wartaal spreken, ijlen, H. Boedj. Volg. M. snofneuzen, door den neus spreken; *orang bĕraban*, een suffer.

رابن **raboen,** rook van een genees-, behoed- of toovermiddel, berooking; niet goed kunnen zien van de oogen, zooals door zulk een rook. Mĕn. slecht van gezicht, bijziende, duister, nevelig v.d. oogen; *r. sandja*, in de avondschemering niet kunnen zien; *bĕraboen-raboen* en *bĕrkoetjing raboen*, blindemannetje spelen; *mĕraboen*, berooken, uitrooken, door middel van rook verdrijven; *pĕraboen*, het middel daarvoor gebr. ook e. toovermiddel om iem. blind te maken.

رابو **raboe,** de longen, Pad. bov.l. Ook bij M.

رابه **rabah,** I. *nama boeroeng*, Abd. sch. wrb. = *mĕrbah*, zie ald.

II. geveld v. lansen, b.v. *laloe mĕrabahkan toembaḳnja mĕnĕmpoeh sama datang mĕnoembaḳ*, Hik. Asm. Pati, moet *rĕbah* zijn, zie ald.

رابه **rabeh,** alles bijeen; *mĕrabeh*, alles bijeenbrengen, bij elk. schrapen. Boeng. R. bĕs. p. 4. Zou dit ook van het Jav. *kabeh*, kunnen zijn, b.v. hiervan de frequ. *kĕrabeh*, daarv. *mĕngĕrabeh* en dit verk. tot *mĕrabeh?*

رات **rata,** I. gelijk, effen, vlak, overal; *tanah rata*, vlak land; *djatoh rata kaboemi*, plat op den grond vallen; *dibĕhagi-bĕhagi rata*, gelijkelijk verdeelen; *rata sĕgala roemah*, alle huizen zonder onderscheid; *sarata toeboeh*, het geheele lichaam, Mes. Kag.; *sama rata*, gelijkelijk, glad af, op gelijken voet, van gelijken stand;

mĕlihat rata, overal kijken, alles afkijken, alles opnemen of beschouwen; *mĕrata*, zich overal verspreiden, van water bij eene overstrooming, ook z. verspreiden v. e. jachtgezelschap en daardoor verdwalen, b.v. *di dalam hoetan djangan mĕrata*, Sj. Madli, in het bosch moet men zich niet verspreiden; *mĕratakan*, gelijk, effen, vlak maken, effenen; *mĕrataï sagĕnap nĕgari*, het gansche land door, Ibr. b. Chas.

II. Skr. wagen, strijdkar, ook wagen met bovennatuurlijk vermogen, godenwagen, koninklijke draagkoets.

III. *rata-rata*, e.s.v. kleine vliegen.

راتب **rátib**, Arab. voortdurend; *mĕrátib*, onophoudelijk de woorden *la ilaha illa Allah*, er is maar één God, uitspreken, ook wel *dzikir*, genoemd, zie ald.; *mĕrátibkan*, datzelfde doen ten behoeve van een ander, b.v. van een overledene.

راتبة **ratibat**, Arab. godvruchtige handelingen, zooals bidden, dankzeggen; godsdienstige plichten.

راتس **ratoes**, honderdtal; *saratoes*, honderd, een honderdtal; *saratoes koerang asa*, honderd min één; *mĕratoes*, bij den eersten worp raken, bij het *poroḳ*-spel en vandaar: bij de eerste poging slagen; *bĕratoes-ratoes*, bij honderden; *bĕrapa ratoes*, hoeveel honderdtallen; *tĕngah tiga ratoes*, derdehalf honderd of 250; *jang kasaratoes*, de honderdste; *mĕnjaratoes hari*, een doodmaal houden op den honderdsten dag na het overlijden. Zie ook *nali*.

راتڤ **ratap**, rouwklage, klaaglied, weeklagen; *sabidji* of *saboetir ratap*, een klaaglied; zie ook *sabaḳ*; *bĕrbidji ratap*, luide weeklagen; *mĕratap*, weeklagen, e. weeklacht aanheffen; *mĕratapkan*, weeklagen over; *mĕratapi*, beweeklagen; *hantoe pĕratap*, geest, die iemands dood aankondigt, lett. de weeklachtwekker. Zie *sabaḳ*.

راتق **ratiḳ**, I. een luid gebed door de priesters gezamenlijk aangeheven bij de *ṣĕdĕḳah* na de begrafenis, Pad. bovenl. Zie *ratap* en *rátib*.

II. waarnemen = *rati*, zie ald. d. B.

راتو **ratoe**, Jav. Vorst, Vorstin, ook als titel van andere vorstelijke personen.

راته **ratah**, eenvoudig, zonder meer; *mĕratah*, bij uitsluiting tot voorwerp eener handeling maken, iets alleen doen; *gila-gila dĕngan mĕratah ikan djoega*, hij was verzot op het eten van enkel visch, B. R. bĕs. p. 314; *mĕratah daging*, niets dan vleesch eten, v.d.W., ook uitsluitend, geheel en al, b.v. *mĕnoendjoeḳkan aṣal orang mĕratah*, duidt uitsluitend iemand van afkomst aan, Sj. Madli. Zie *rata* I.

راتي **rati**, = *hati*; *mĕratikan* = *mĕmpĕrhatikan*, M. S., II: 129 ook = *ĕrti*. Voorts schijnt het nog een and. beteek. te hebben, b.v. *tĕrlaloe amat marah lakoenja sapĕrti batara Siwa sĕdang mĕrati?* Hik. Asm. Pati; *tinggallah toewan, koesoema rati*, Sj. Madli waar het op *hati* rijmt, dus iets anders

moet zijn; in het Jav. is *rěti*, gereed, van al het noodige voorzien.

راج **radja,** I. Vorst, koning, ook gebruikt als titel van mindere hoofden; *radja moeda*, onderkoning; *r. pěrěmpoewan*, vorstin, koningin; *radja běrgělar*, vorstelijk persoon, die een staatsambt bekleedt, vorstelijk rijksgroote; *hamba radja*, lijfeigene van den Vorst; *radja-radja*, de hoofden, de vorstelijke personen; *běradja-radja*, Vorsten dienen, Hik. Bocht, b. v. *baïklah anakkoe, djika tahoe ija běradja-radja; radja kabanjakan*, de gewone hoofden; *radja bintang*, de planeten; *r. boenga*, zie *botan; radja diradja*, zie *pantja; r. djěnang* of *r. djědjěnang*, Měn. de ceremoniemeester, die bij hanengevechten den inzet bewaart; *r. hoedang*, zie ald.; *měradja*, zich als Vorst aanstellen; *měradja-lela*, allerlei ongeoorloofde en aanmatigende handelingen verrichten; *měradja kaja*, als een rijk Vorst zich voordoen; ook uit één stuk, niet gelascht, van houten voorwerpen, b.v. e. tafel, mast, bank enz. ook verkort tot *madjakaja* en *mandjakaja; sisik měradjakaja*, uit een aantal bladen aaneengegroeide schildpadschaal; *radja boesana*, praalgewaad, krijgsdos, Prab. Dj. zie Jav. wrdb.; *r.pěnomah*, huwelijksgeschenk aan zijne aanstaande schoonouders, middel om een huwelijk tot stand te brengen, heilikmaker! Prab. Dj.; *r. wali*, e. s. v. havik, ook voor arend; *r. badar*, e. s. v. indisch wit katoen; *r. rimba*, opperhoutvester; *r. sahari*, koning voor één dag, d. i. de bruidegom; *r. běrdjalan*, lijkstaatsie, begrafenisstoet; *karadjaän*, koningrijk, koninklijk, vorstelijk, ook als Vorst regeeren, met de vorstelijke waardigheid bekleed zijn; *radja karadjaän*, de regeerende Vorst; *alat karadjaän*, de Rijks-insigniën; *karadjaän*, als koning heerschen; *měradjakan*, tot Vorst aanstellen, koning maken; *měradjaï*, iem. behandelen alsof men zelf koning was, d. i. den baas over hem spelen; *kajoe radja* = *kajoe doelang*, cassia fistula, M.

II. Skr. eigenl. *radjah*, menstruaal bloed; *radja singa*, e.s.v. venerische ziekte; *r. poetih*, de witte vloed. Hiervan *rěmadja*, zie ald. Měn. *pěnjakit r.*, druiper.

راجت **radjoet,** netvormig zakje, beursje, ook een kunstig gevormd vogelnestje, zooals van den wevervogel; *měradjoet*, zoo iets maken, breien, knoopen, haken; *měradjoetkan*, in zulk een zakje of beursje doen. Měn. *radjoet*, knoopwerk, breiwerk, net of mand van touw of bladeren gemaakt, waarin gras verkocht wordt; ook een vogelnet; *měradjoet boeroeng*, vogels met een net vangen; *m. badan*, zichzelf in ongelegenheid brengen.

راجڤ **radjap,** een stuk, door één gezin schoongemaakte, boschgrond voor cultures.

راجق **radjoek;** *měradjoek*, pruilen, mopperen, zijne ontevredenheid luchtgeven, knorrig, gemelijk zijn; *měradjoeki*, tegen iem. pruilen enz.; *pěradjoek*, pruiler, mopperaar.

راجن **radjan,** of *ratjan*, twijfelachtig, onzeker, dubbelzinnig; een tweeledige bewijsreden, b.v. *radjan daripada bitjara jang sama bĕrat kadoewa pehaḳ*, in twijfel over den raad van beide kanten even gewichtig of belangrijk, M. = *sjaḳ*, d. B. Zie ook *rĕdjan.*

راجن **radjin,** ijver, vlijt; ijverig, vlijtig, naarstig; als Bijw. vaak, dikwijls; *radjin-radjin bĕrboewat djahat*, zeer ijverig in kwaaddoen; *koerang radjin*, traag in het benaarstigen; *mĕradjinkan dirinja*, zich bevlijtigen, beijveren; *karadjinan*, ijver, vlijt, naarstigheid.

راجوالي **radjawali,** Skr. *radjdjovâla*, e. s. v. vogel, e. s. v. havik, ook gebruikt om den arend aan te duiden.

راجه **radjah,** I. de lijnen in de handpalmen; geheimzinnige streepen op amuletten, geschreven amuletten, geheimzinnige teekens op e. lichaamsdeel aangebracht ter bestrijding v. e. of andere ziekte; *mĕradjah*, geneeskundig behandelen door middel van geheimzinnige teekens.

II. *mĕradjah*, naar iets steken, dat men niet ziet, b.v. naar visch in troebel water.

III. zie *radja* II.

راجي **radji,** e. s. v. zeer giftige slang, groen met witte spikkels, die op de boomen leeft.

راچق **ratjaḳ;** *mĕratjaḳ*, geweldig hard slaan op iets, b.v. op een trom. Zie *rantjaḳ.*

راچق **ratjiḳ,** I. afgesneden of afgebroken klein stuk; *pinang ratjiḳ*, e. geneeskrachtig aftreksel van fijngesneden ingredienten; *mĕratjiḳ-ratjiḳ*, fijnsnijden, in kleine stukken snijden van eenigszins harde voorwerpen, zooals suikerriet, wortels, uitspruitsels enz.; *pĕratjiḳ*, gereedschap om iets fijn te snijden; *ratjikan*, fijngesneden mengsel.

II. e.s.v. toestel om vogels te vangen, voorzien van paardeharen strikken; *mĕratjiḳ*, met zulk een toestel vogels vangen, d. l. Cr. id.; *pĕratjiḳ*, vogelaar, M.

راچن **ratjan,** zie *radjan.*

راچون **ratjoen,** vergif, inz. metaal- en derg. vergif; *ratjoen dan pĕnawarnja*, gif en deszelfs tegengif; *mĕratjoen*, vergeven, vergiftigen; meestal *mĕmbĕri makan ratjoen; pĕratjoen*, vergiftiger, giftmenger; *pĕratjoenan*, vergiftiging; *karatjoenan*, vergiftigd.

راچو **ratjau;** *mĕratjau*, ijlen, wartaal spreken, bazelen, Mal. Sam. II : 197; kibbelen, Hik. Korisj.

راد **rád,** Ned. raad; *rád pan India*, raad v. Indië; *rád sambang*, ommegaande rechtbank.

رادغ **radang,** zeer heet door koorts, hard werken of loopen, hevig van toorn, hevig vergramd; *mĕradang*, z. zeer verstoord of vergramd toonen; *mĕradangkan*, zeer vergramd of verstoord op iem. zijn; *āsjiḳ birahi bĕrtambah radang*, zijn liefdebrand nam zeer in hevigheid toe, Ibr. b. Ch.

رادوڤ **radoep;** *mĕradoep*, stoppen van een gat in een kleed, Maxw.

رادق **radaḳ;** *mĕradaḳ*, met een

lans of iets dergelijks steken. R. Pas. 105. *diradak pĕrangki dĕngan toembak pandjang*, door de Franken gestoken met de lange lans, B. Ramp. 122. Mĕn. verbrijzelen, vernielen, ranselen; met geweld een weg door een menigte banen, Ook Riouwsch, b.v. Atoer. Satia; *mĕradakkan toembak*, de piek vellen, M.; *mĕradakkan*, ook met een vaartuig regelrecht op iets aansturen; *bĕradak*, met woede vechten, zie *rodok* en *roentjang*.

رادم **radam;** *mĕradam*, even sluimeren, doezelen, indommelen, een uiltje knappen, C. en S.

رادن **raden,** Jav. titel voor personen v. vorstelijke afkomst, letterl. v. vorstelijken bloede, nam. afgeleid van *rah*, bloed en *adi*, vorstelijk; *raden enoe kartapati*, naam van den held uit de pandji-verhalen; *raden mas*, titel van de zonen des Vorsten in hun kinderjaren; *raden ajoe*, titel van de echte dochters van den Vorst.

راده **radah,** zie *rĕdah*.

راري **rarai,** afvallen der bladeren van geveld hout, Pad. bovenl. Mĕn. *mĕrarai*, scheiden, v. elkander doen, zie *larai*.

رازق **rázik,** Arab. onderhouden, verzorgend; onderhouder, verzorger; voedstervader; *arrázik*, de onderhouder bij uitnemendheid, God; *abdoe 'rrázik*, dienaar van den Onderhouder, eigennaam.

رأس **raäs,** Arab. hoofd, = *kapala*.

راس **rasa,** I, Skr. gevoel, smaak van iets, geur; gevoelen, meening; *rasanja* en *sarasa*, even alsof; *rasanja*, het er voor houden, H. Abd. p. 68 en 78, naar het schijnt, het scheen, Sadj. Mal. 107; *mĕnghantarkan rasa tĕrdĕhoeloe*, vooraf een voorgevoel verwekken, Ind. Poet.; *tiada kĕtahoean rasa*, niet op zijn gemak zijn, Hik. Abd. p. 138 r. 1; *rasa hati*, innerlijk gevoel; *bĕrasa*, gevoelen, gevoel hebben van iets; *mĕrasaï*, iets gevoelen, proeven, ondervinden, bespeuren, H. Abd. p. 80, 81; *mĕrasaï maut*, den dood smaken; *tĕlah bĕbĕrapa lamanja tiada mĕrasaï nasi*, in langen tijd geen rijst geproefd hebben, Si Misk. 4; *tĕrasa*, toevallig gevoelen, b.v. *patik pon tĕrasa adjaïb*, ik nu kreeg een wonderlijk gevoel; *mĕmpĕrasakan*, iemand iets doen gevoelen, ook gevoel hebben van iets, b.v. *tiada dipĕrasakannja sĕgala sĕndjata itoe*, hij voelde al die wapens niet, R. Chaib.; *pĕrasaän* en *pĕrasan*, het gevoel, gevoelen, meening; *p. lidah*, de smaak; *ganti rasa*, e.s.v. ananas-taart; *rasa kanan*, houd rechts aan! d. B.; zie ook bij *gawai*.

II. ook *raksa; ajar-rasa*, kwikzilver, Skr. id.

راسق **rasak,** e. s. v. boom, die hars oplevert. Pad. bov.l.

راسوق **rasoek,** I. dwarsbalken, die dienen om er een vloer op te leggen; dwarsstrooken tusschen twee stijlen, waarop de vloerbalken komen, ook de dwarshouten aan de palen van een dam in een bevloeid rijstveld, Pad. bovenl.

II. *mĕrasoek*, invaren van booze geesten; *dirasoek sjaitân*, inwendig

door den duivel gekweld worden; *karasoekan sjaitán*, van den duivel bezeten zijn; *mĕrasoek*, ook binnendringen van specerijen in spijzen, b.v. *sampai itoe boemboe mĕrasoek itoe daging*. Batav. zie *masoek*.

راسق **rasik**, zie *rĕsik*.

راسمال **rasamala**, e. s. v. boom met zeer welriekend, harsachtig hout, welks balsemachtige gomhars, storax, als reukwerk en in de geneeskunde gebruikt wordt.

راسو **rasau**, e.s.v. plant, pandanus, welks vrucht veel op de *tjĕmpĕdak* gelijkt.

راسي **rasé**, Jav. e. s. v. civetkat, = *moesang*, zie ald.

راسي **rasi**, Skr. sterrenbeeld, teeken van den dierenriem; ook iemands gesternte; *mĕrasi*, door een orakel onderzoeken of twee personen voor elkander geschikt zijn, bij elkaar passen; *sarasi*, voor elkander of voor iets geschikt zijn b.v. *iboe-bapanja tiada sarasi mĕmĕliharakan dia*, zijne ouders zijn niet geschikt om hem groot te brengen, H. Abd.; *sarasi bĕnar ija dĕngan bininja*, hij past juist bij zijne vrouw; *ta' sarasi obat ini*, dit geneesmiddel is niet passend; *pĕrasian*, lot, gesternte, Mal. br.

راضي **rádli**, Arab. genoegen nemend, zich latende welgevallen; vergenoegd, aangenaam. Zie *ridlá*.

راڠوڤ **rangoep**, licht brekend van glas, porselein enz., bros van beschuit.

راڠق **rangak**, e. s. v. eetbaar schelpdier in groote hoornschelp met lange punten.

راڠوق **rangoek**, e.s.v. boom met nagenoeg ronde bladeren.

راڠين **rangin**, Jav. e. s. v. schild, en een krijgsdans daarmede; ook *rangan*, v.d.W. Sadj. Mal.

راڠه **rangah**, trotsch, hoogmoedig, anderen minachtend zie *poengah*.

راڠي **rangai**, I. *mĕrangai*, doorzoeken, doorsnuffelen v.d.W. mogelijk *rangi?* zie *pĕrangai*.

II. e.s.v. boom, welks hout gebruikt wordt voor riemen en pagaaien.

رافضي **ráfidli**, tot de sekte الرافض behoorend, waarmede de Sjeïten worden bedoeld, die de drie eerste kaliefen niet erkennen.

رافت **rapat**, dicht bijeen, goed aansluitend, gesloten, b.v. van een wond, Saif Dzoel., weefsel, timmerwerk, van staan, zitten of geplant zijn; ook raadsvergadering, in rade. In het Palemb. rechtbank, bestaande uit eenige districtshoofden onder voorzitterschap v. den Europ. gezagvoerenden ambtenaar; *rapat pĕnghoeloe*, vergadering van hoofden; *pagar jang rapat*, een dichte omheining, haag of heg; *mĕrapatkan*, dicht tot elkander brengen, dicht bijeenvoegen, doen aansluiten; *mĕrapatkan sila*, netjes gaan zitten, met dicht onder het lijf gevouwen beenen, Sj. Haris; *m. baris*, de gelederen opsluiten; *mĕrapat*, de oogen sluiten, slapen, b.v. *sakoetika bĕrpikir laloe mĕrapat di-atas tilam; sakoetika mĕrapat dewa Laksana, mandoeng bĕrkoekoek*, ná een oogenblik nadenkens sloot hij de oogen op zijne legerstede, en na dat

Dewa laksana e. oogenblik de oogen gesloten had kraaide de haan. Sj. Ind. Kĕsn. Kin. Tab. *mĕrapat pĕti*, Ibr. b. Chas. een kist aaneensluiten; *karapatan*, vergadering, dichtheid; *pĕnghoeloe rapat*, voorzitter der vergadering; *pĕrapat*, pen, waarop of gat, waarin de roeiriemen eener boot gestoken worden; ook = *bĕrĕbat*, zie aldaar.

رافڠ **rapang,** e. s. v. zeevisch, groote *bĕlanak* en behoorende tot het geslacht der haringen.

رافق **rapak,** broos, licht brekend, breekbaar; *barang-barang rapak*, breekbare waar, C. en S. Zie *rapoeh* en *pĕtjah*.

رافيق **rapik;** *mĕrapik*, praatjes maken, inz. verdichte.

رافين **rapin,** e. s. v. struik met scheef groeiende bladeren; *sirih rapin*, uitschot van de sirihbladeren.

رافه **rapah;** *mĕrapah*, op iets trappen, treden, neer- of plattrappen, b.v. gras, uienloof enz. uittreden van graan en derg.

رافوه **rapoeh,** broos brokkelig, molmig, verteerd van hout, touw, doek, spijkers, het lichaam enz.; ook kruimel, kruimelend, b.v. *sarapoeh pon tidak*, niet één enkele kruimel, M.; *njawa rapoeh*, een broos leven, H. Abd. p. 88; *mĕrapoeh*, broos worden, de hoedanigheid van broos vertoonen; *mĕrapoeh hati*, weekhartig worden; *mĕrapoehkan*, broos maken; *karapoehan*, broosheid, weekheid, breekbaarheid; *karapoehan hati*, weekhartigheid, teergevoeligheid; *pĕrapoeh*, middel om zijne vijanden broze ledematen te bezorgen.

رافه **rapih,** I. kruim, kruimelig; *mĕrapih*, kruimelen.

II. *mĕrapih*, dichtbij halen, in zijne nabijheid toelaten, bijeenhouden, d.B. Mal. Sam. II. p. 51. Zie *rapat*.

راقي **ráki,** Arab. betooverend, toovenaar.

راك **raka,** op het punt van te breken, door beschadiging; *mĕrakakan*, beschadigen tot op het punt v. breken.

راكت **rakat,** I. beter *rĕkat*, eene wijziging van *lĕkat*, kleven, plakken; *pĕrĕkat*, kleefstof, lijm, cement; *pĕrĕkat soerat*, ouwel, zie *pĕrkat*.

II. verb. van ركعة, zie ald.

III. e. s. v. dans of komediespel, kluchtspel, oud Jav. *rakĕt*, komedie, blijspel, klucht door menschen gespeeld, 't komt voor in Hik. Ind. Mah. Roep. schijnt e. s. v. Chin. spel te zijn, b. v. Sj. Ind. Kĕsna, Ism. Jat. 190, H. Boedj., *djawa bĕrwajang, tjina mĕrakat*, Sadj. Mal. 177; *ada jang mĕrakat*, Facs. p. 96.

راكوت **rakoet;** *mĕrakoet*, slinks te werk gaan, bedotten.

راكيت **rakit,** I. verbinding v. e. aantal gelijke deelen tot een geheel, b. v. van bamboes, boomen, balken enz. en dus ook vlot; *rakit mĕnjabĕrang orang*, vlot om volk over te zetten; *rakit boeloeh*, bamboezen vlot; *bĕrakit-rakit kahoeloe, bĕrĕnang-rĕnang katĕpian; bĕrsakit-sakit dĕhoeloe, bĕrsĕnang-sĕnang kĕmoedian.* Mĕn. rijmpje, beteekent: in den beginne geen moeite ontzien om het later

gemakkelijk te hebben; *mĕrakit*, als zulk een vlot samenbinden, op een vlot vervoeren; *sarakit*, van één samenvoeging; *pĕlita ĕmpat sarakit*, een vierarmige lamp; *bĕrakit*, aan elkander vastzitten, zooals b.v. kikker-eieren.

II. Jav. paar span; *karbau sarakit*, een span buffels.

III. naam van een dans, C. Zie *rakat* III.

راكس **rakoes**, Jav. gulzig, vraatzuchtig.

راكغ **rakoeng**, Mĕn. strottenhoofd; *rakoengan* en *rangkoengan*, strot, slokdarm, keel. Zie *rongkong*.

راكق **rakak**, = *rangkak; mĕrakak*, kruipen, b.v. zooals van kleine kinderen, die nog niet loopen kunnen; *mĕrakak mĕngesoet*, kruipend en voortschuivend, ook fig. v. e. dichter: langzaam en gebrekkig dichten, b.v. *Inilah sjaïr bĕharoe dikarang; Sadjak pon djanggal, banjak jang koerang; Daripada sangat hati bĕrmaksoed, Diboewat djoega mĕrakak mĕngesoet*. Ibr. b. Ch.

راكق **rakik**, = *rakit*, zie ald.

راكم **rakam**, van رقم, Arab. geborduurde figuren; *mĕrakam*, opvullen met e. andere kleur bij het borduren. Zie ook *ragam*.

راكن **rakan**, deelgenoot, compagnon in handelszaken; *bĕrakan*, in deelgenootschap zijn, compagnon zijn met, b.v. Hik. Abd. p. 272 reg. 6. Zie *rĕkan*.

راك **raga**, I. grof gevlochten rotanmandje, zoodat de inhoud door de mazen gezien wordt, ook e. holle bal van rotan gevlochten, die zeer elastiek is en bij het Mal. voetbalspel wordt gebruikt; *tiram saraga*, een mandje oesters; *r. boewah-boewahan*, fruitmandje; *mĕraga*, zich als zulk e. mandje voordoen, van het hoofdhaar: als een raagbol; *baloeng saraga*, een volle, kroonachtige hanekam; *sepak raga*, het Mal. voetbalspel; *bĕraga* en *bĕrmaïn sepak raga*, dat spel spelen; *pĕraga*, liefhebber van het balspel; *pinggan bĕraga*, opengewerkt fruitmandje v. aardewerk; *raga-raga*, ringen, die men om het gewricht v. de hand draagt, M.

II. Jav. het menschelijk lichaam.

راكت **ragoet**; *mĕragoet*, met geweld iets af- of uitrukken, b.v. de kleeren van een stoel, de haren uit het hoofd, Tam. ad Dar. enz., ook het hart uit het lichaam; *hatikoe hantjoer bagai diragoet*, Sj. Sĕl. Dal.

راكس **ragas**, = *ranggas; mĕragas*, in gras, haar of bladeren grijpen en daaraan trekken; iemand de lange haren afsnijden, enz. als straf. Mĕn. afsnijden; *tjĕntjang tidak, ragas tidak*, noch in stukken houwen, noch het haar afsnijden (v. eene overspelige vrouw), M.

راكغ **ragang**; I. *pĕragang*, steiger, stellaadje, schaffot, Sw., zie *rĕgang*.

II. *mĕragang*, met geweld nemen, grijpen, afscheuren; *mĕragang gawé*, een vrouw dwingen om ontucht met haar te plegen, in het Palemb.

راكغ **ragoeng**; *tĕragoeng*, ergens tegenaanloopen, b.v. tegen een deur

of stoel, ook voor het aanvaren van vaartuigen gebezigd; zie *ragoe.*

راکم **ragam,** wijze, manier waarop iets geschiedt, H. Abd. 232, kleur v. veelkleurig geverfde stoffen; *banjaḳ ragamnja kaïn itoe*, dat doek heeft velerlei kleuren; wijs in de muziek; luim, kuur; *banjaḳ ragam ĕngkau*, je hebt veel noten op je zang; *saragam baoe*, e. mengeling v. geuren; *poespa ragam*, zie ald.; *mĕragam*, iets kleuren, van allerlei kleuren voorzien. b.v. *bĕrseret diragam*, Niem. bloeml. I, 4e dr. p. 78, van een veelkleurigen rand voorzien zijn. Zie *rĕkam.*

راکم **ragoem,** bankschroef, zooals de smeden gebruiken om op te vijlen.

راکو **ragoe,** verward; *dĕngan ragoe*, in verwarring. Mĕn. in de war, verbijsterd, onzeker; *ragoe-ragoe*, Kw. zich verwarren of mengen in; *ragoe hitoengannja*, zijn rekening is in de war; *mĕndjadi ragoe*, in de war geraken, verlegen worden, M.

راکي **ragi,** I. e. s. v. gist; *roti janğ tiada bĕragi*, brood zonder gist, ongezuurd brood; *mĕragi*, gist in iets doen. Mĕn. id.

II. de kleuren in e. weefsel; *bĕrbadjoe antalas boenga bĕragi*, Sj. Sult. Jahja, e. satijnen baadje aanhebben met gekleurde bloemen; zie *ragam.* Mĕn. teekening, patroon.

رالڠ **ralong,** landmaat van een halven morgen, zie *arlong.*

رالڤ **ralip,** zeer slaperig, zoodat men de oogen niet openhouden kan; *pĕralip*, iemand die er steeds slaperig uitziet. Zie ook *arip.*

رالم **ralau,** fornuis, Max. oven voor het smelten van erts.

رالي **ralai,** zie غالي.

رام **rama,** I. eigennaam van eene incarnatie v. Visjnoe, doorgaans *Sĕri Rama*, ook gebruikt als titel van den opziener der olifanten, een hooge staatsbetrekking; *rama-rama*, de reuzenvlinder, ook *koepoe-koepoe gadjah* genoemd; *rama-rama bĕrsila*, e. s. v. visch of schelpdier, Dul. p. 69.

II. Jav. vader; *rama adji*, vorstelijke vader, in de Pandji-verhalen meestal gebruikt in vereeniging met *iboe swari*, vorstelijke moeder, voor vorstelijke ouders.

III. *bĕrama-rama*, geschulpt, b.v. *bĕrdinding bĕrama-rama*, met geschulpte wanden, Pad. bovenl., *dan tĕrkĕmbanglah pajoeng kaïndĕraän sariboe rama-rama koening*, L. L. B.

رامس **ramas,** op Java *ramĕs; mĕramas*, kneden van deeg, de ledematen masseeren, enz. Mĕn. kneden, uitknijpen, uitpersen; *mĕramas limau*, een citroen uitpersen; *m. kaïn*, het water uit e. doek drukken; *doelapan orang akan mĕramas kaki jang dipĕrtoewan*, H. T. Zie *pĕrah.*

رامس **ramoes,** behaard v. h. aangezicht, baardig; zie ook *rambai* II.

رامس **ramis,** zie *rĕmis.*

رامق **ramaḳ,** met e. groote vlam branden v. vuur, v.d.W. z. ook *rĕmaḳ.*

رامل **ramal,** I. zie رمل.

II. *ramal*, b.v. *dikaroeniakan ramal sa'orang sahĕlai djadi pĕringatan*, Sj. Madli, verbastering v. رومال Perz. zakdoek. Ook in andere sjairs.

رامو **ramoe**; *mĕramoe*, het benoodigde materaal of de ingredienten bijeenbrengen, ook houtkappen voor het bouwen van iets, op marode gaan. H. Abd. p. 473; eigenl. schijnt het doorzoeken te beteekenen, b.v. *habislah soedah hoetan diramoe, Sjarif Ismaïl titak bĕrtĕmoe*, Sj. Mans. Sj. Goemp. Sj. Ind. Kĕsna, na het geheele bosch doorzocht te hebben, had men Sj. I. niet gevonden; *ramoewan*, die ingredienten, dat materiaal, het gekapte hout; *ramoewan obat pĕngasih*, het bijeengebrachte voor een liefdedrank. R. Chaib.

رامه **ramah**, gemeenzaam, minzaam in den omgang; *ramah-tamah*, bijzonder gemeenzaam, vertrouwelijk en gemeenzaam; *bĕramah-ramahan*, gemeenzaam of vertrouwelijk met elk. omgaan, ook z. vertrouwd maken met den inhoud v. boeken. Sadj. Mal. p. 1; *mĕramahi*, iemand gemeenzaam, vertrouwelijk behandelen; *mĕramahi dĕngan pĕrkataän jang lĕmah-lĕmboet*, iem. met zachte woorden gemeenzaam toespreken, H. Groel. 182; *pĕramah*, iemand die gemeenzaam, vertrouwelijk is; *mĕramah-ramahi akan hati*, het hart door vertrouwelijkheid innemen.

رامي **rami**, het bekende indische vlas, waarvan *tali rami*, e.s.v. touw, gemaakt wordt; *kaïn rami*, linnen; *bidji rami bĕlanda*, lijnzaad.

رامي **ramai**, druk, vroolijk, levendig, met zijn velen, sterk bevolkt; *tĕrlaloe ramai sĕgala moeloet*, aller mond was druk in de weer met praten, H. Boedj.; *di-angkat ramai-ramai*, met zijn velen opgetild worden, b.v. van een zwaar voorwerp; *bĕramai-ramaian*, met zijn velen vroolijk of druk zijn; *mĕramai-ramai*, met zijn velen iets doen, b.v. aanvallen op iets; *mĕramaikan*, verlevendigen, levendig doen zijn; *karamajan*, vroolijkheid, drukte, levendigheid.

ران **rana**, I. langdurig van ziek zijn, lang sukkelen, kwijnen, ook van gemoedskwalen; *mĕrana*, langdurig ziek zijn.

II. Skr. kampstrijd; strijdlustig, slagveld.

III. beter *ra'na* = *ratna*, zie ald.

رانڠ **ranang**, = *njaring*, Max. Zie ald.

رانڤ **ranap**; *mĕranap*, zich even boven de oppervlakte van iets verheffen, b.v. land in de verte boven het oppervlak der zee of het hoofd van een zwemmende boven de oppervlakte van het water.

رانم **ranoem**, zacht van rijpheid, volkomen rijp, murw, doch niet overrijp of beursig. Mĕn. ook rijp van e. zweer.

رانو **ranoe**, I. kraal om olifanten te vangen.

II. Jav. meer, plas, = *danau*.

رانه **ranah**, Mĕn. laagvlakte, vallei, lage landstreek; zie *ranap*.

راني **ranai**, Mĕn. *mĕranai*, in droppels vallen, rollen van tranen; *hoedjan ranai*, motregen, = *rĕnnjai*, zie ald.

رانه **ranih**, e. s. v. plant.

راني **rani** = *rana* II, b.v. *kita*

lĕpaskan gadjah jang rani, wij laten een strijdlustigen olifant los, Sj. Sĕl. Dal. Zie *bĕrani*.

راو **rawa,** Jav. moeras, = *paja*, Mĕn. id.; *boeroeng rawa*, e.s.v. groote wilde duif, Mĕn. en d.l.Cr. id.; *pohon rawa*, e.s.v. boom met zure, eetbare vruchten; *kaïn rawa*, e.s.v. dunne chineesche stof voor bedgordijnen; *rawa-rawa*, moerassige grond, zie *rawang*.

راو **rawoe;** *mĕrawoe*, den adem inhouden; zie ook *dĕngoe*.

راءو **ra'oe,** zie *rahoe*.

راوت **rawat,** I. Jav. *mĕrawati*, zorg dragen voor, b.v. *mĕrawati sĕgala tĕmpat pĕradoean radja*, zorg dragen voor al de slaapplaatsen v. den Vorst, H. Gr. 17; *rawatan*, verzorging, behandeling, verpleging, onderhoud.

II. Jav. wegvagen, wegdoen, b.v. *rawat mala-poestaka patik*, mijn dierlijke gedaante (als gevolg van den vloek der goden) wegdoen, Pr. Dj.

راءوت **raoet;** *mĕraoet*, met een klein mes, *pisau raoet*, knutselmes, iets bewerken, de ruwe kanten afsnijden, iets besnijden; hiervan is afgeleid *rotan*, eigenl. *raoetan*, dat, wat op die wijze besneden wordt of is; *mĕraoet raïh*, de rotan besnijden door ze naar zich toe te halen tusschen twee scherpe messen door, zoodat de binnenste vezels verwijderd worden. Volg. v. d. W. ook iets op europeesche wijze besnijden, d. i. naar zich toe en niet zooals de inlanders v. zich af; *toengkat itoe diraoet, boekannja dilarik*, die stok is met het mes bewerkt en geenszins gedraaid.

راويت **rawit,** Jav. *rawitan* en *karawitan*, voorspel, inleiding tot een wajang, praeludium van een muziekstuk, Pr. Dj.; *mĕnghabiskan rawitan*, door de wajang niet te melden, waarbij de vertooner verstomt, Pr. Dj.

راوڠ **rawang,** Pad. bov.l. = *rawa*, moeras, zie ald.; bosch waarin de boomen uit elkander staan, v.d.W.

راءوڠ **raoeng;** *mĕraoeng*, huilen; *mĕratap dan mĕraoeng*, weeklagen en huilen; *mĕraoeng mĕndjĕrit*, huilen en schreeuwen.

راءوڤ **raoep,** zooveel als men in de twee aaneengesloten holle handen kan nemen; *bĕraoep-raoep*, bij handen vol; *mĕraoep*, met de beide handen aldus meten of opscheppen, naar zich toestrijken of halen, zooals geld of iemands aangezicht.

راوق **rawaḳ;** *mĕrawaḳ*, blindelings naar iets schieten of werpen. Mĕn. op de gis iets verrichten; *rawaḳ-rawaḳ*, op goed geluk, twijfelachtig, onzeker, ook *mĕrawaḳ rambang*, hetzelfde maar met verscheidenheid, zie *rambang*.

راون **rawan,** I. angstig, bezorgd, ongerust, aangedaan v. gemoed, b.v. door muziek of e. gedicht; *mĕrawankan hati*, het gemoed aandoen, meewarig stemmen; *mĕrawan-rawan*, bezorgdheid aan den dag leggende, Sj. Mādli; ook lamenteeren, klagen, weeklagen.

II. een zevental, e. stel van zeven, v. ringen, armbanden, knoopjes enz. b.v. *kantjing sarawan*, een stel van

zeven knoopjes; *toelang rawan*, de ribben; *djala sarawan*, e. stel netten. Volgens v.d.W. is *toelang rawan* het borstbeen en Mĕn. is het kraakbeen.

راون **rawon** en *rĕrawon*, Batav. de naam van e. s. v. vleeschsoep.

راوند **rawanda**, Arab. rhabarber, Mal. *riwanda*, id.

راوه **rawah**, vennootschap.

راوي **rawai**, vischlijn, reep, nam. een lange lijn, op verschillende afstanden voorzien van korte, dunnere lijntjes, waaraan de hoeken zijn bevestigd en die men in diep water laat uitloopen. Jav. *pantjing rawé*, id.

راوي **rawi**, Arab. verhaler, verteller.

راهب **rahib**, Arab. monnik, inz. christelijke. Zie *záhid*.

راهت **rahat**, I. spinnewiel, wiel dat iets in beweging brengt; *tiang rahat*, spinrokken.

II. te Mal. en Sing. = rahap II; zie ald.

راهغ **rahang**, keel- en mondholte; *r. hidoeng*, uitmonding van den neus in de keelholte; *toelang rahang*, kakebeen; *mĕmbĕsarkan rahang*, een groote keel opzetten.

راهف **rahap**, I. dekkleed waarmede pas gestorvenen worden bedekt; *mĕrahap*, met zulk een kleed dekken; Mĕn. eenig voorwerp als deksel of overdekking op iets leggen; *pĕrahap*, dekkleed; *bagai dirahap kaïn basah*, fig. als koud water op 't lijf krijgen, v.d.Tn.; met gespreide vleugels neerstrijken, v. e. vogel, voorover vallen met uitgestrekte armen.

II. totaal bedorven, onherstelbaar, zie *rahat* II.

راهو **rahoe**, Skr. eigennaam van den draak of het monster, dat bij eclipsen zon of maan heet in te slikken; *boelan dimakan rahoe*, maaneclips = *grahana*, zie *grahana*. Naar alle waarschijnlijkheid is het woord *pĕrahoe*, hiervan afgeleid. Voorts *boewah rahoe*, pomum draconis. M.

راهي **rahi**, I. verlokking, bekoring? *mĕrahi*, verlokken, bekoren? zie *birahi*, dat werkelijk het grondw. is. In het Jav. is het ook *birahi*.

II. Jav. aangezicht, gelaat.

راي **raja**, groot, hoofd-, voornaamste, b.v. *djalan raja*, de groote weg, heerweg, *rimba raja*, het groote woud; *boenga raja*, de groote bloem, hibiscus rosa sinensis, op Java *kĕmbang sĕpatoe* genoemd, omdat men er de schoenen meê poetst; *boeroeng raja*, de argusfazant, d.l.Cr. = *koewang* en *koewau*, zie ald.; *tanah raja*, het hoofdland of hoofdeiland ten aanzien van de omliggende kleinere eilanden, Sadj.Mal.; *ikan raja*, de walvisch; *dewata moelia raja*, de luisterrijke en groote goden; *boelan poernama raja*, de geheel volwassen maan; *kandang raja*, groote kraal om olifanten te vangen; *hari raja*, feestdag; *bĕrhari-raja*, feestvieren, het er van nemen, goede sier maken.

رايت **rajit**; *akar mĕrajit*, leuconotis anceps.

رايس **raïs**; *mĕraïs*, bij elkander vegen, van vuil of afval.

رايغ **rajang**, ook *gĕrajang*, licht

in het hoofd, katterig, niet opgewekt, lusteloos.

رايف **rajap,** I. *mĕrajap*, kruipen van planten en insecten; *dirajapi sĕmoet*, door mieren bekropen, Bloeml. Zed. Verh., zie ook *rajau.*

II. Jav. de witte mier.

III. of *rajip?* e.s.v. waterdier, b.v. *maka* رايف *pon timbol sapĕrti pĕrmata dan bĕrbagai roepanja*, I. P.

رايو **rajoe,** I. weemoedig, zie *sajoe* en *iba; pĕnjakit mĕrajoe?* Ibr. b. Ch. hypochondrie?

II. *mĕrajoe*, vleien, bepraten, overhalen tot iets.

رايو **rajau;** *mĕrajau*, blindelings in 't rond tasten, zooals door duikers naar gezonken goederen; met de handen roeren, onrustig zijn met de handen, woelig, onrustig van personen, lichaamsdeelen enz.; *tangan mĕrajau*, onrustige, woelige handen; *mĕrajau-rajap*, hetzelfde met verscheidenheid, Ibr. b. Chas. Zie *rajap* I.

رايه **raïh;** *mĕraïh*, naar zich toehalen, b.v. iemand om hem te omhelzen, een roeiriem, trekker van een geweer enz.; met een sikkel snijden, omdat men het te snijdene daarbij naar zich toehaalt, ook in het groot opkoopen. Mĕn. id. b.v. *malang ta'bolih ditoelak, moedjoer ta'bolih diraïh*, het ongeluk kan niet weggeduwd en het geluk niet naar zich toe gehaald worden, d.i. er valt niets aan te doen; *bĕrdjalan maraïh lĕngan*, bij het loopen de armen naar zich toehalen; *mĕnoelak mĕraïh*, verkoopen en koopen, handelen; *pĕraïh*, opkooper; *pĕrahoe pĕraïh ikan*, het vaartuig van een visch-opkooper. Pĕl. Abd. p. 7 reg. 4 v.o. mijne uitgave.

رايه **rajah,** I. zwak van ouderdom.

II. Jav. rooven, plunderen; meestal *mĕndjarah-rajah*, rooven en plunderen.

رانجه **ranjah;** *mĕranjah*, eer dan een ander van iets gebruik maken; *soedah diranjah orang*, daar zijn de menschen al aan geweest. Mĕn. lastig, ongedurig, dwingerig.

رب **rabb,** I. Arab. Heer; *rabboe'lālamina*, de Heer aller werelden = *Toehan sĕrwa sakalian ālam; rabboe'lmál*, geldschieter; *arrabboe*, de Heer bij uitnemendheid, de Heere.

II. Zie *rap.*

ربا **rĕba,** een hoop dorre takken of geveld hout, inz. op een stuk boschgrond, dat ontgonnen wordt.

ربا **ribá,** Arab. woeker; *makan riba*, woekeren.

رباب **rabáb,** Arab. e. s. v. viool, die met een boog gestreken wordt; ook *arbab* en *harbab.*

رباط **ribáṭ,** Arab. band.

رباطة **ribaṭat,** Arab. versterking; *mĕribaṭatkan*, versterken, moed geven.

رباعى **roebáï,** Arab. een vierregelig gedicht, quatrain.

ربان **rĕbana,** tamboerijn, handtrom met één vel; *r. rĕdap*, e. s. v. tamboerijn; *bĕrĕbana* en *mĕnampar rĕbana*, op de tamboerijn spelen; zie *bĕrbana.*

ربانى **rabani,** Arab. heerlijk, Sj. Madli, den Heere betreffend, godde-

lijk; godgeleerde, rabbijn. Zie *rab* I.

روباه **roebáh,** Perz. vos.

ربب **rĕbab,** zie *rabáb.*

ربت **rĕbat,** (Mĕn. verhindering, hinderpaal); *mĕrĕbat,* afsluiten, versperren van een weg, rivier, doorgang enz. Ook v. e. vruchtboom door dorens aan den stam te binden.

ربت **rĕboet;** *mĕrĕboet,* om 't eerst trachten te bemachtigen, vóór een ander iets trachten te grijpen; *bĕrĕboet-rĕboetan,* met zijn velen dat doen; *rĕboetan,* grabbeling, buit, plundering, ook e. s. v. chineesch feest; *rĕboet-rampas,* rooverij, Oend. Mĕn. *mĕrĕboet-mĕrampas,* rooverij plegen, Oend. Djambi.; *mĕrĕboet tĕmpat,* zich van een plaats trachten meester te maken, zich een plaats bemachtigen, H. Boedj. ook *bĕrĕboet akan tĕmpat mĕnonton,* zich eene plaats om te kijken bemachtigen. Boeng. ramp. bĕsar p. 66 r. 11 en 12, *sapĕrti andjing mĕrĕboetkan toelang,* als honden die om een been vechten. Sprw.

ربح **ribih,** Ar. winst, voordeel, profijt. v. d. W.

ربس **rĕboes,** slechts in water gekookt, zooals aardappelen, sommige groenten enz. *mĕrĕboes,* aldus koken; *daging rĕboes,* aldus gekookt vleesch, bouilli; *rĕboesan,* zulk een kooksel. Mĕn. *aboes,* id.

ربڠ **rĕboeng,** jonge spruit uit den grond, v. bamboe, die als groente en, ingemaakt, als tafelzuur gegeten wordt; *poetjoek rĕboeng,* e.s.v. puntachtig versiersel aan lijstwerk en aan den rand van gebatikte saroengs; *mĕrĕboeng,* spruiten vormen, van de bamboe, z. als jonge bamboespruitjes voordoen in het klein van de uitgezaaide rijst, ook van een baard en van uit elkandergaande wolken, en uitkomen van vederen.

ربڠ **rĕbing,** e.s.v. vaartuig? Abd. sch. wrdb.

ربق **rĕbak,** groote ruit in e. stof.

ربن **rĕban,** afgesloten ruimte onder een huis op palen, gebruikt tot hok voor pluimgedierte en klein vee, Oend.

ربو **rĕbo;** *hari rĕbo,* Woensdag, *malam rĕbo,* Dinsdagavond; Arab. اربعا.

ربه **rĕbah,** neerstorten, omvallen; *rĕbah-rempah,* waggelend omvervallen, zie *rempah; rĕbah lajar,* neerstorten als een zeil, wordt gezegd v. dronken lieden, die in elkander zakken, H. Boedj., *mĕmbĕri rĕbah,* doen mislukken, doen in het water vallen, o. a. van een spel, b.v. *pĕrmaïnan djangan dibĕri rĕbah,* Ibr. b. Chas. laat het spel niet mislukken; *rĕbah bangoen,* vallen en opstaan; *mĕrĕbahkan dirinja,* z. laten vallen, b.v. van vermoeidheid; *mĕrĕbahkan toembak,* de lans vellen, b.v. *gong bĕrboenji doewa kali, sama mĕrĕbahkan toembaknja,* Hik. Naja Koes. de gong gaf tweemaal geluid, toen velden zij gelijkelijk hunne lansen. Zie ook *rabah* II.

ربي **rĕbai,** beneden het gewenschte punt, van de richting v. e. vaartuig.

ربي **rabbi,** Arab. mijn Heer, mijn God; ook den Heer toegewijd.

ربي **rabija**, Ar. dagelijksche uitgaven of behoeften, vertering. Zie *bijaja*.

ربي **roebija**, Arab. den Heer toegewijde, godsdienstige vrouw. Ook *roebijah*.

ربية **roebijat**, Arab. woeker.

ربيع **rabī**, Ar. de lente; *rabioe-'láwal*, de 3e en *rabioe-'láchir*, de 4e maand van het Moh. jaar. Mal. *rabiā*.

رت **rat**, I. ook *ĕrat* en *hĕrat*, vast ineen, b.v. van vast gestampten grond; vast, hard van vleesch, strak aangehaald van een band, dicht opeen gedrongen van een menschenmassa, rondom, algemeen, veelvuldig v. het afvallen van vruchten. H. Abd. p. 472; hard, stevig door, van werken; *soedah rat*, 't is reeds beklonken, besloten van eene zaak; *mĕngĕrat*, vast aanstampen v. den grond, strak aanhalen v. e. bindsel; *sagĕnggam rat*, een stevige vuist vol; *bĕrĕrat-ĕratan*, e. vaste afspraak met elkander hebben of maken.

II. de wereld, = *ālam; adining rat*, Jav. wereldvorst = *sjah-ālam*. Zie *hing*.

رت **roet**, in staat, bij machte; *mĕngĕroetkan*, in staat stellen, v.d.W. Dit laatste doet een *ĕroet* of *kĕroet* als grndw. vermoeden.

رتا **rĕta**, = *arta* en *harta*, zie ald.

رتاء **rĕta'**, zie *rĕtaḳ*.

رتس **rĕtas**, getornd v. e. naad; *mĕrĕtas*, tornen, opentornen v. eenig naaisel; licht openrijten, schrammen van de huid, eene voor snijden in snijwerk; *kĕrismoe tiada mĕrĕtas djangat*, uwe kris schramt de huid niet; *pisau pĕrĕtas*, tornmes.

رتڠ **ratoeng**, Mĕn. = *rĕstoeng*, zie ald. Ook de droes bij paarden; *diratoeng*, door de droes aangetast, b.v. *sakandang koeda hamba mati diratoeng*.

رتڠ **rĕtong**, wanorde, onlusten, opschudding, b. v. *tatkala rĕtoeng nĕgari Pĕlembang*, tijdens de onlusten te Palembang. R. v. Eys. Mal. br.

رتق **rĕtaḳ**, barst, gebarsten, b.v. van glas en aardewerk, bamboe en derg. harde voorwerpen; *r. tangan*, de lijnen in de hand; *rĕtaḳ-rĕtaḳ mĕntimoen*, kleine barstjes in groote hoeveelheid, b. v. in slecht aardewerk; *mĕrĕtaḳ*, barsten; zie ook *ratḳá* Arab.

رتق **rĕtoḳ**; *mĕrĕtoḳ*, iemand alle werk laten doen, voor alles gebruiken.

رتقا **ratḳá**, Arab. ondoordringbaar voor den beslaper, v. e. vrouw, die voor den coïtus ongeschikt is; een der geldige redenen voor echtscheiding, Oend.

رتل **rĕtal**, zie *hartal*.

رتن **ratna**, Skr. juweel; prinses; *ratna tjampaka*, topaas; *ratna moetoe mánikam*, paarlen, juweelen en robijnen.

رته **rĕteh**; *mĕrĕteh*, knetteren, zooals b.v. zout in het vuur; door de zonnehitte kleine waterpuistjes krijgen of vertoonen, v. de huid, v. d. W. mogelijk beter: bladderen. Dit zal wel het grndw. van *bĕrtih* zijn, zie ald.

رتي **rĕti,** zie *ĕrti.*

رجاس **rĕdjasa,** e.s.v. boom, elaeocarpus speciosus. met fraaie bloemen, L. Zie K. Tab. p. 41.

رجب **rĕdjab,** Arab. naam der 7e maand van het Moh. jaar.

رجع **roedjōē,** Arab. Zie *roedjoeḳ.*

رجغ **rĕdjang,** I. *mĕrĕdjang,* opbreken van steenen met een koevoet of breekijzer; *pĕrĕdjang,* koevoet, breekijzer = *alabangka,* zie ald.

II. onbepaalde afstand, b.v. *sarĕdjang koeda bĕrlari,* een afstand als een paard afdraven kan; *sarĕdjang, mata mĕmandang,* een afstand zoover het oog reikt.

III. in de astrologie: dier, dat een v. de dertig dagen der maand regeert en gunstig of ongunstig maakt voor het beginnen v. ondernemingen; de teekens v. de maandierenriem en de daarmede verbonden voorzeggingskunst.

IV. de naam van een landstreek op de Westkust van Sumatra.

رجق **rĕdjoeḳ;** *mĕrĕdjoeḳ,* voorwaarts in de hoogte springen, zooals e. kat op de tafel, ook het springen of hippen van vogels.

رجقي **rĕdjĕḳi,** zie *rĕzĕḳi.*

رجم **rĕdjam,** Arab. *mĕrĕdjam,* steenigen, ter dood brengen door steeniging, inz. v. overspelige vrouwen.

رجن **rĕdjan,** persing, persloop, dysenterie; *batoeḳ rĕdjan,* kinkhoest; *mĕrĕdjan,* pijnlijk persen, drukken; ook een schuldenaar persen tot betaling, herhaaldelijk dringend manen.

رجوڠن **radjoengan,** Jav. e.s.v. gespikkelde krab; zie *randjoeng.*

رجون **radjoena,** zie *ardjoena.*

رجه **rĕdjah;** *mĕrĕdjah;* lomp en onverschillig voortloopen of strompelen, zooals b.v. een eend, onbesuisd en lomp vooruitdringen; *mĕrĕdjahkan,* iets tegen iets doen aanbonzen, b.v. een kar, paard, olifant enz., Hik. Tjik. Wan. Pat.; *pĕrĕdjah,* e. lomperd.

رجيم **radjim,** Arab. gesteenigd, inz. v. den duivel, die door Abraham, toen hij hem in verzoeking wilde brengen, met steenen werd geworpen, b.v. *naōēdzoe billahi min assjaiṭáni arradjim,* wij nemen onze toevlucht van den gesteenigden duivel tot God.

رچ **rĕtja,** Skr. afgodsbeeld, zie *artja.*

رچان **rĕtjana,** ook *rantjana,* zie aldaar.

رچڤ **rĕtjoep;** *mĕrĕtjoep,* in menigte opspringen, van kleine visschen of garnalen, uitbotten van erwten, graan, gras en derg.

رچق **rĕtjaḳ,** I. schaarsche en ondiepe pokputten, ook *tjĕrĕtjaḳ,* v. d. W. Van dit laatste is kennelijk *tjĕtjaḳ* het grondwoord.

II. *mĕrĕtjaḳ-rĕtjaḳ,* elkander verholen lonken toewerpen.

رچق **rĕtjiḳ,** spat, sprenkel; *mĕrĕtjiḳ,* spatten, sprenkelen; *mĕrĕtjiḳkan,* iets sprenkelen; *mĕrĕtjiki,* besprenkelen, bespatten; *pĕrĕtjiḳ,* sprenkelaar, sprenkelkwast, ook = *rĕtjiḳ.*

رحل **rahal,** Ar. woning, verblijf, plaats waar men halt houdt; kleine

zadel voor een kameel, lessenaar voor het boek bij het lezen. Voor het laatste gebruiken de Mal. *riḳal*, zie *lihar* en *lekar* II.

رحم **raḥim,** Arab. de baarmoeder, uterus.

رحمان **raḥmán,** Arab. albarmhartig; *arraḥmán*, de albarmhartige, d.i. God; *bismillahi arraḥmani arraḥimi*, in den naam van den albarmhartigen en goedertieren God.

رحمة **raḥmat,** Arab. barmhartigheid; *poelang karaḥmat Allah*, tot Gods barmhartigheid terugkeeren, d.i. sterven.

رحيم **ráḥím,** Arab. barmhartig; *arraḥim*, de barmhartige bij uitnemendheid, God; *bĕrboewat raḥim*, barmhartigheid bewijzen; zie *raḥmán*.

رخ **roech,** Arab. een fabelachtig groote vogel; ook het kasteel in het schaakspel. Zie *garoeda.*

رد **rad,** Ned. raad, vereeniging van beraadslagende personen; *rad pan india*, raad van Indië; *rad sambang*, omgaande rechtbank.

ردا **rĕda,** bedaard, minder hevig van wind of golven; ook van den regen, ziekten, hartstochten; verademing, verpoozing; ook *tĕdoeh.*

ردس **rĕdas**; *mĕrĕdas*, recht op iets afgaan, b.v. op den vijand, iem. op het lijf rukken, b.v. een vijand, schuldenaar enz.

ردڠ **rĕdang,** lauw, tusschen koud en warm, alleen in eigenlijken, niet in fig. zin? Zie *radang.*

ردڤ **rĕdap,** e. s. v. kleine tamboerijn. Niem. bl. p. 79 r. 5, 4[e] dr. Ook bij M. en F.

ردوڤ **rĕdoep,** betrokken, donker van de lucht; bedekt door wolken van de zon, niet helder schijnend; flauw brandend van e. vuur, ook gedempt v.e. geluid, b.v. Niem. bloeml. I pag. 79 4[e] dr.

ردق **rĕdiḳ,** ook *hardiḳ; mĕrĕdiḳ*, op een strengen toon bestraffen, berispen, doorhalen.

ردم **rĕdam,** I. het geluid van een trom; ook e.s.v. handtrom.

II. flauw zichtbaar of flauw hoorbaar door den verren afstand, b.v. *soewara toewan poetĕri itoe tĕrlaloe rĕdam boenjinja.... karĕna tĕrlaloe sangat tingginja*, de stem van Mevrouw de prinses was uitermate flauw het geluid ervan.... want zij bevond zich buitengewoon zeer hoog, Dew. Ind. Mĕng. Sj. Abd. Moel.

III. *rĕmoeḳ-rĕdam*, vermorzeld en aan gruis, kort en klein, aan duizend stukken.

رده **rĕdah,** I. bedaard van wind, golven, driften enz. ook *rĕdoeh*, terwijl anderen *rĕda*, hebben, zie ald.

II. *mĕrĕdah*, aan gevaren het hoofd bieden, trotseeren.

III. Zie *pĕrĕdah.*

ردة **riddat,** Arab. afvalligheid van het geloof, apostasie. Zie *moertad.*

ررق **rĕraḳ,** = *lĕraḳ*, zie ald.; *mĕrĕraḳ*, uit zijn verband brengen, door scheuren, ook ontleden van een beest.

رزاق **razáḳ,** die het al van levens-

onderhoud voorziet; *abdoerrazák*, diernaar v. d. Albehoeder.

رزقي **rĕzĕki**, Arab. levensonderhoud, dagelijksch brood.

رس **ras**, I. Hind. teugel van een paard, Max. en Sw.

II. klanknabootsend woord voor een ritselend geluid; *roes*, id. doch doffer.

رسا **rĕsa**, I. aandrang, drang tot iets; *mĕrĕsa*, aandringen, aandrijven; *dirĕsa*, aangedrongen, aangedreven.

II. e. s. v. boom, die hout levert, dat geschikt voor bootjes is. Soorten zijn: *rĕsa boekit*, en *r. paja*. Zie *rĕsak*.

رسالة **risálat**, Arab. wat gezonden wordt, gezant, bode, brief, missive; *risálat almoehabbat*, een brief van toegenegenheid.

رست **rĕsat**, e. s. v. varenplant. Zie *rĕsam*.

رستڠ **rĕstoeng**, zweren aan den neus, plumbago rosea; *r. koetji*, stinkende en syphilitische neuszweren, volg. v.d.W. ook kanker in den neus; Jav. *lĕstroeng*, id. Mĕn. *ratoeng*, id. Zie *rĕtoeng*.

رستو **rĕstoe**, van het Jav. *estoe*, Skr. *wastoe*, zie ald.; *mĕrĕstoni*, zegenend toespreken, zegenspreken, van goden of heilige mannen, b.v. *maka Batara Kala pon mĕrĕstoni pĕndjara itoe, titahnja*, B.K. nu sprak die gevangenis zegenend toe, zeggende... Mes. Kag.; *maka sĕgala bikoe brahmana pon samoewanja bĕrdiri mĕrĕstoni raden Enoe itoe, mĕngatakan: Salamat sampoerna*, id.; *bĕrapa ditawar Goeling Rakna dĕngan rĕstonnja, tiada djoega hilang*, id. en op verschillende andere pll.; *satĕlah dirĕstoni bikoe brahmana, maka pandji Wira Soekma pon naïklah pĕrarakan*, Pr. Dj.; *laloe bĕrarak kapantja pĕrsada, dimandikan bini ratoe jang toewa-toewa dan dirĕstoni bikoe brahmana*, id. op meerdere pll. Zie ook *setoe*, *estoe* en *soewasti*.

رسڤ **rĕsap**; *mĕrĕsap*, een onbekende of onbegane plaats blindelings binnendringen, volg. Pijn. het Arab. رسب. Ibr. b. Chas.

رسق **rĕsak**, I. e. s. v. boom, die hout levert voor huis- en scheepsbouw. Zie *rĕsa*.

II. geschild van hout, d. B.

رسيق **rĕsik**, I. Jav. schoon, helder, = *rĕsih*, zie ald. en ook *risik*.

II. fel van hitte, schel van geluiden, knetterend zooals van hard papier, dat gefrommeld wordt; zie ook *mĕrsik*.

رسقس **rasaksa**, zie *raksasa*.

رسم **rasam**, Arab. gebruik, gewoonte, Ibr. b. Chas.; *hoekoem rasam*, wet door gewoonte of gebruik.

رسم **rĕsam**, e. s. v. varenplant, waarvan de Maleiers hunne schrijfpennen, *kalam rĕsam*, vlechtwerk en e.s.v. fuiken maken; *akar rĕsam*, e.s.v. vezelstof, waarvan men sigarenkokers en derg. maakt. Soorten van die varens zijn: de gewone *rĕsam*, *r. gadjah* en *r. pijai*.

رسمال **rasamala**, Skr. e.s.v. boom met zeer welriekend, harsachtig hout.

رسمي **rĕsĕmi**, van *rasam*, Arab. wijze, manier, gebruikelijk, in de

mode; *rĕsĕmi babi*, varkensmanier, door den neus knorren als e. varken.

رسن **rĕsan**; *mĕrĕsan*, zich een gezegde van een ander aantrekken, op zich toepassen; *mĕrĕsankan*, een gezegde op zich toepassen; *mĕlihat rĕsan bĕhasa sĕgala hamba Allah?* Hik. Am. Hamz.

رسول **rasóél,** Ar. gezant, apostel; *rasoel Allah,* de gezant Gods; zoo noemen de mohammedanen Mohammad; *dĕmi rasoel illahi,* bij den gezant Gods.

رسه **rĕsah,** door onaangename gewaarwordingen aangedaan, niet welgehumeurd. Mĕn. ongerust, bezorgd over iets; *mĕrĕsah,* zich ongerust of bezorgd maken.

رسي **rĕsi,** Skr. een heilige, heilig kluizenaar; *maha rĕsi,* grootheilige. Zie ook *rasi.*

رشيد **rasjíd,** I. Ar. leidend langs den rechten weg.

II. het Eng. receipt, reçu, kwittantie.

رضا **ridlá,** Arab. welbehagen, toestemming, tevredenheid; *ridla Allah anhoe,* Gods welbehagen zij over hem; *ridlalah akoe mati,* dan ben ik bereid te sterven; *karidláän,* hetzelfde als *ridlá; dĕngan ridla soeaminja,* met toestemming of het welnemen van haren echtgenoot; *mĕridlákan,* tevreden met iets zijn, iets toestemmen. Zie ook *radlia.*

رضوان **ridloewán,** Ar. de engel die de wacht houdt aan de poort van het paradijs, portier van den hemelpoort.

رضواني **ridloewáni,** Ar. tot het paradijs behoorend, het paradijs betreffend.

رضي **radlia,** Arab. hij is voldaan; *radlia Allah anhoe,* God zij voldaan over hem. Zie ook *ridlá.*

رضي **ridlá,** Arab. genoegen, toestemming, welbehagen.

رطب **roeṭab,** Arab. een versche, zachte dadel.

رعية **rājat,** Arab. onderdanen; leger, volk.

رغ **rang,** I. schel geluid, zooals van metalen bekkens; *ĕrang-rangan,* schelklinkend, luidklinkend, R. Pas. p. 100, ook *dĕrang.*

II. klad, concept, = *boeram; tanah rang,* onbebouwd land, Sw.

رغ **roeng,** overloop v. de vorstelijke woning, *astana,* naar de *balai* of gehoorzaal; hiervan *balairoeng,* gehoorzaal, audientie-zaal, daar die met zulk een overloop aan de voorgalerij van de *astana* verbonden is.

رغ **reng,** I. dun latje op een dak, panlat, waarop de pannen worden gelegd of waaraan de *atap* wordt gebonden; *mĕreng,* de gedaante v. zulk een latje vertoonen, erg mager zijn. Meestal gebruikt tot versterking van *koeroes;* zie ook *mĕreng* en *kasau.*

II. klanknabootsend woord, helderder dan *rang; reng-reng,* zie *rang.*

رغ **ring,** schel geluid, helderder dan *rang,* = *dĕring.* Zie ook *kasau.*

رغت **rĕngat;** I. *mĕrĕngat,* bij vlagen of scheuten aankomen, van pijnen, bij tusschenpoozen steken,

aankomen en weer overgaan, snijdingen, krampen hebben.

II. *rĕngat-rĕngat*, kleine bersten.

رغوت **rĕngoet**; *mĕrĕngoet-rĕngoet*, pruttelen, grommen; zie *soengoet.*

رغيت **rĕngit**, e. s. v. kleine, stekende vliegen, kleiner dan de *agas*, v. d. W. Volg. mijn Schr. Jav. = *agas-agas*, Mal. e. s. v. kleine muskiet.

رغدا **rangda** = *randa* I. Zie ald.

رغروم **roengroem**, Jav. v. *haroem; ngĕroengroem* en *mĕroemroem*, een vrouw zoete woordjes toespreken, liefkoozen.

رغسا **rengsa**, = *rensa*, traag, loom, lusteloos, vadzig; *mĕrengsa*, traag enz. worden.

رغس **rĕngas**, vernis; *pohon rĕngas*, de vernisboom met fraai rood meubelhout. Van dezen boom maken de Chineezen hun houtvernis of *tjat. Boewah rĕngas*, e.s.v. koekjes; *mĕrĕngas*, ook verglazen van aardewerk.

رغوس **rĕngoes**, norsch, stuursch, korzelig; *mĕrĕngoes*, norsch, stuursch zijn, zich zoo toonen.

رغسغ **rangsang**, I. ook *ransang*, sterk prikkelend v. e. reuk; *mĕrangsang*, prikkelen, aanvuren, den moed opwekken door drank of prikkelende spijzen, door geroep of muziek enz.; *pĕrangsang*, het middel daartoe gebezigd; *makan pĕrangsang*, een middel daarvoor innemen. Prab. Dj.

II. Jav. *mĕrangsang*, bestormen v. een vesting, Pr. Dj. b. v. *pada bitjara beta kita-rangsang djoega grogolnja malam ini*, naar mijn oordeel is het 't beste als wij dezen nacht zijne versterking maar bestormen. Volg. C. met een ladder beklimmen.

رغسغ **rongsing**, ook *ronsing*, ontevreden, gemelijk, het land hebben, brommen, grommen, zie ook *rosing*.

رغغ **rĕngang**, ook *rĕngoeng; mĕrĕngang*, overeind gaan staan, te berge rijzen, van het haar, de vederen enz. ook zich uitzetten v. de neusvleugels.

رغف **rĕngap**, *mĕrĕngap*, gewijzigde vorm van *bĕrngap* of *bĕrĕngap*, zich verademen, eens uitblazen; zie *ngap.*

رغق **rĕngaḳ**, e. s. v. zoutwaterschelpdier met groote, scherppuntige horenschelp.

رغک **rangka**, I. geraamte, zoowel van levende als levenlooze voorwerpen, skelet. Zie ook *bĕngkaraḳ*.

II. Jav. scheede, omhulsel, overtrek; *mĕrangkakan*, omhullen met iets; *kaïn dirangkakannja pada moekanja*, zij omhulde haar gelaat met dat kleed.

III. = *ringga*, d. l. Cr. Zie ald.

رغکوس **rangkoes**; *mĕrangkoes*, op zich nemen, ook van een werk.

رغکس **ringkas**, op Java *ringkĕs*, samengetrokken, verkort, beknopt, b. v. van een verhaal; *mĕringkaskan pĕrkataän*, het verhaal of de rede bekorten; *ringkasan soerat*, de beknopte inhoud van een brief.

رغکس **roengkas**, e. s. v. groote pareloester.

رغکس **ringkis**, zie *dingkis.*

رغکغ **rangkong**, I. *mĕrangkong*, nederhurken; z. *rangkaḳ* en *rongkoḳ*.

II. onderstel, d. B.

رڠكڠ **rangking**, groote mand of korf met deksel, sluitmand; *kĕrangkingan*, bergplaats voor rijst. Sadj. Mal. en B. Ramp. Kĕtj. p. 115. Zie ook *rangkiang*.

رڠكڠ **rongkong**, windpijp, blaaspijp; *rongkongan* en *kĕrongkongan*, de luchtpijp, strot, slokdarm; *rongkongan poenggoeng*, de heiligbeensholte. Mĕn. *rakoengan*, ook *rangkoengan*, strot, slokdarm, keel; *kĕring rakoengan*, droog in de keel; *lapang rakoengan*, gulzig; *boeloeh rakoengan*, bron van inkomsten, middel van bestaan; zie *rakoeng*.

رڠكڠ **ringking**; *mĕringking*, aanslaan, gillend blaffen van honden bij het zien van wild.

رڠكڤ **rangkap**, I. dubbel, paar, inz. v. lange, dunne voorwerpen, zooals pieken en derg., en ook wel bundel v. die voorw. b.v. *sarangkap toembaḳ jang doelapan batang banjaḳnja*, C. en S., e. bundel lansen v. acht stuks; *bĕrangkap*, dubbel zijn, b. v. *bĕnang bĕrangkap*, dubbele draad; *bĕrdjalan bĕrangkap*, twee aan twee of drie aan drie gaan; *mĕnari bĕrangkap-rangkapan*, bij paren dansen; zie ook bij *angkap*.

II. *mĕrangkap*, met de holle hand vangen, zooals b.v. een kapel; in een neerslaanden val vangen; *pĕrangkap*, zulk een val, rottenval; ook een val voor dwergherten. Boeng. ramp. p. 44, *pĕrangkap matjan*, in het Palemb. een tijgerval.

III. = *langkap*, b.v. *ĕmpat poeloeh rangkap*, een volle veertig; *pĕrangkap*, stel van iets, b.v. *mangkoḳ sapĕrangkap*, een kompleet stel kopjes.

IV. e. s. v. boom, die timmerhout levert, geschikt voor binnenhuisbouw.

رڠكڤ **rangkoep**, in elkander loopen tot één geheel, van wenkbrauwen, b.v. *matanja pon djoeling, kĕningnja rangkoep* رڠكڤ, zij had scheele oogen en hare wenkbrauwen liepen ineen? H. Boedj., mogelijk *roengkoep*, zie ald. II.

رڠكڤ **roengkap**; *mĕroengkap*, = *mĕnjĕrboe* Keasb. zie *sĕrboe*..

رڠكڤ **roengkoep**, I. schuin tegen elkander oploopend en met de boorden den grond rakend, zooals b.v. een gevouwen mat, *kadjang roengkoep*, die aldus opgezet voor schut dient, of als de zijvlakken van een dak, *atap roengkoep*, dat zeer laag afloopt, waardoor nagenoeg niets van de wanden van het huis te zien is; *mĕroengkoepkan*, tot op de boorden nederrijgen.

II. of *roengkoeb*, Jav. overheen hangen, overdekkend neerhangen, van takken, haar enz. overgroeid van een pad, van den mond door den knevelbaard.

رڠكق **rangkaḳ**, I. ook *rakaḳ*; *mĕrangkaḳ*, op vier pooten of op handen en voeten gaan, op handen en knieën kruipen; ook fig. van lezen: kruipend, langzaam; *sirangkaḳ*, de kruiper, e. s. v. landkrab.

II. e.s.v. eetbaren zoutwatervisch,

v. d. W. mogelijk is *sirangkak*, bedoeld, zie I.

رڠكق **rangkik**, e. s. v. zoutwaterschelpdier, waarvan drie soorten: *r. bĕtoel*, *r. mata-datjing* en *r. bĕlang sawah.*

رڠكق **rongkok**; *mĕrongkok*, met de handen op de knieën rustende voorovergebukt gaan om ergens onderdoor te komen.

رڠكق **ringkik**, I. *mĕringkik*, hinneken van een paard.

II. *mĕringkik*, ergens al schuddende met het lichaam onderdoor kruipen, b.v. door struiken en takken.

رڠكل **rangkoel**, Jav. omhelzen.

رڠكم **rangkoem**, zooveel als men ineens nemen kan; *mĕrangkoem*, met beide handen ineens nemen, b.v. eene hoeveelheid boeken; samenvatten.

رڠكم **rĕngkam**, e. s. v. zeegras.

رڠكن **roengkoen**; *karoengkoenan?* b.v. *tiada akoe bĕrikan anakkoe akandia, karĕna anakkoe lagi kĕtjil, ija soedah bĕsar pandjang, lagi bĕrbini dan bĕrgoendik, lagi karoengkoenan chabarnja*, Pr. Dj. Zie *roengkoeh.*

رڠكو **roengkau**; *mĕroengkau*, in het aangezicht hangen, van de hoofdharen.

رڠكه **rĕngkoh**; I. *mĕrĕngkoh*, met kracht naar zich toehalen, strak aanhalen. Mĕn. *rangkoeh*, id.; *sĕgala rajat mĕrĕngkoh dajoeng*, Sj. Sĕl. Dal.

II. *mĕrĕngkoeh*, kraken v. e. boom die geveld wordt (?), C. en S.

رڠكه **rengkoh**; *mĕrengkoh*, oppakken, zoodat men zich niet kan verroeren, v.d.W.

رڠكه **rengkeh**, mager en krom door ouderdom of ziekte.

رڠكه **roengkoeh**, ouwelijk, er ouder uitzien dan men is; *doedoek roengkoeh*, zitten als een oud mannetje; *karoengkoehan*, verouderd, te oud geworden, Pr. Dj.

رڠكي **rangkai**, wat tot één verbonden is, trosje; *rangkai hati*, band die 't harte bindt, liefkoozingswoord; *boewah sarangkai*, vruchten aan één trosje, zooals onze kersen; *asam rangkai*, tamarinde aan trossen; *mĕrangkai*, aaneenbinden, verbinden, aaneenhechten, samenknoopen; *rangkaian hoeroef*, letterverbindingen; *rangkaian pĕrkataän*, woordverbindingen; *pĕrangkaian*, verbinding, samenbinding. Mĕn. tros, steel, pees = *tangkai.*

رڠكي **rongkai**; *mĕrongkai* = *ikatan diboeka*, Abd. sch. wrdb. dus losmaken van iets dat gebonden is; *rongkai tali ini* = *loetjoetkan tali ini*, Max. Mĕn. *mĕrongkaikan*, ontwortelen, met den wortel uitrukken.

رڠكي **ringkai**, droog niet versch, ook droog van hout, planken, vaartuigen, land enz.; *kĕring ringkai*, in zijn hart droog van timmerhout, Mal. Sam. II: 241; *mĕringkai*, drogen van hout en derg.

رڠكيڠ **rĕngkiang**, kleine rijstschuur op palen, = *langkiang*, Mal. Mĕn. id. Zie *rangking.*

رڠك **rangga**, I. oververmoeid; *mĕranggakan dirinja*, zich overwerken.

II. *rangga* als grndw. komt voor Pĕl. Djin. gewei; *roesa bĕrangga*,

hert met getakte horens. Voorts het voorste gedeelte van de kruin van het hoofd, het haar op het voorhoofd, een hanekam, b.v. *djikalau pada rangganja goegoer ramboet kapalanja* en *ajam bĕrangga*. M. Hiervoor heeft R. v. Eys. *rangka*. Zie *angga*.

III. Jav. klein-adellijke titel, onder dien van *mas*.

IV. *roenggoe-rangga*, in wanorde met verscheidenheid, b.v. van het haar als een raagbol, van de kleeding enz.

رڠک **rĕngga,** ook *kĕrĕngga*, de groote, roode mier, die op vruchtboomen leeft.

رڠک **rongga,** I. holte, opening, gat, ook in een boom; *rongga toeboeh*, de openingen van het lichaam; *rongga pĕroet*, de buikholte; *bĕrongga*, hol van binnen, b.v. *patoeng itoe bĕrongga dalamnja*, dat beeld was van binnen hol, de Holl. 6e dr. pag. ١١٣; *mĕrongga*, een holte vormend; *mĕrongga kadalam*, naar binnen gewelfd zijn.

II. kreupelbosch zonder paden, dicht begroeid bosch, ontoegankelijk oord, b.v. *koeboe-koeboe dalam rongga*, verschansingen in een ontoegankelijk oord. M.

III. bekkeneel, hersenpan, C. zal wel onder I behooren en de holte in het hoofd voor de hersenen beteekenen.

رڠک **ringga,** het huisje bovenop een olifant, waarin men zit; de korven aan weerszijden van een kameel of lastdier, d.l.Cr. id. en ook *rangka*.

رڠکت **ranggoet,** kramp; *ranggoet pĕroet*, snijdingen in den buik, M.

رڠکت **rĕnggat,** kring, zooals b.v. aan de horens van vee en aan den stam van sommige boomen.

رڠکت **rĕnggoet;** *mĕrĕnggoet*, een afhangend voorwerp heen en weer trekken, rukken. Mĕn. met haast, drift of geweld aan iets trekken of iets afrukken; *mĕrĕnggoet-rĕnggoet ramboetnja*, zich de haren uitrukken, Am. Hamz.; zie ook *ragoet*.

رڠکت **ringgit,** I. inkervingen in den rand van iets, b.v. van een muntstuk, kartelrand, gekarteld; hiervan de naam *ringgit* voor dollar, spaansche mat; *ringgit kipas*, dollar met den pijlenbundel, Sj. Abd. Moel. en B. ramp.; *ringgit mariam*, de zoogenaamde pilaarmat; *r. bĕsar* of *r. kaïn bĕsar*, spaansche mat met de beeltenis van den koning van Spanje in romeinsch kostuum; *r. boeroeng*, of *r. garoeda* en *r. goerdan*, samentr. v. *garoedaän*, de Mexikaansche dollar, zoo genoemd om den arend, die er op afgebeeld is; *r. kapala*, ons Nederl. 2½ Guldenstuk, ook *r. tĕngkorak* genoemd; *r. boenga sambau*, dollar met een kartelrand, die op den bloesem van het *sambau*-gras gelijkt; *r. dada oelar*, dollar met een kartelrand, die op slangenschubben gelijkt; *r. djanik* = *r. boeroeng*.

II. Jav. tooneelpop, wajangpop; publieke danseres.

رڠکس **ranggas,** I. ontbladerd en dor, een dorre tak; *mĕranggas*, haar of bladeren grijpen en afrukken, ontbladeren, bladerloos worden, zich als dorre takken voordoen, ook ruien v.

vogels, b.v. *ajam mĕranggas*, een kip die ruit; zie *rayas* en *loeroeh*.

II. e.s.v. korf om de visch te overstolpen en zoo te vangen, overeenkomende in vorm met de *sĕrkap*, C. en S.

رڠكس **ronggas**; *mĕronggas*, met een ruk uittrekken, b.v. een tand, e. deur uit hare hengsels; openbreken van een kist; Mĕn. *mĕronggas*, met geweld uit zijn verband doen, uittrekken, afbreken, openbreken.

رڠكس **rengges**, schaarsch, dun bezet met vruchten, bladeren of tanden; *mĕrengges*, zich ontbladeren, schaarsch worden van vruchten, bladeren, tanden.

رڠكڠ **ranggoeng**, I. *mĕranggoeng*, op handen en voeten scharrelen zonder vooruit te komen, zooals kleine kinderen.

II. e.s.v. reiger, grooter dan de *bangau* en die zeer tam gemaakt kan worden; *r. babi*, een grooter soort.

III. stuk hoorn aan e. vischsnoer; *mĕmaïnkan ranggoeng*, fig. voor gevaarlijk spel spelen, daar de ranggoeng, als er een groote visch aan trekt, licht kan afbreken.

رڠكڠ **rĕnggang**, wijd uit elkander, niet dicht, open van een reet of naad, dus ook lek; voorts ook van schrift, Sadj. Mal. p. 3, het tegenovergestelde van *rapat;* ook verwijderd, verkoeld van personen jegens elkander; *mĕrĕnggang gawé*, in het Palemb. een vrouw onbehoorlijk in den arm grijpen om haar tot ontucht over te halen, zie ook *ragang; mĕrĕnggangkan*, losser, wijder uit elk. maken; *dirĕnggangkannja sĕdikit pintoe itoe*, zij openden de deur een weinigje, H. Abd. 365; *tatkala radja itoe mĕnghampirkan Aboe Tamám itoe kapadanja, maka rĕngganglah sĕgala mantĕri itoe daripada radja*, toen de Vorst A. T. tot zich deed naderen ontstond er eene verwijdering tusschen den Vorst en zijne ministers, H. Gr.

رڠكڠ **ronggéng**, Jav. publieke dansmeid.

رڠكق **ranggaḳ**, opzettelijk op het droge gezet, van e. vaartuig; *mĕranggaḳkan pĕrahoe*, e. vaartuig op het droge zetten, M. S.

رڠكق **ronggoḳ**, I. ineengedoken van ouderdom; in een hoop of troep, v. levende wezens; hoop, troep; zie *longgoḳ*.

II. Mĕn. pand, onderpand; *mĕronggoḳkan*, iets tot pand of onderpand geven. Zie *ranggau*.

رڠكق **ringgiḳ**; *mĕringgiḳ-ringgiḳ*, aanhoudend op iets aandringen, b.v. op het aangaan van e. huwelijk.

رڠكل **ranggoel**; *mĕranggoel*, van onder naar boven tegen iets stooten, zooals b.v. een sloep tegen e. grooter vaartuig.

رڠكم **rĕnggam**, e.s.v. werktuig? om de rijst te oogsten, d. l. Cr.

رڠكو **roenggoe**; *roenggoe-rangga*, op allerlei wijze in wanorde, b.v. van de haren als een raagbol, de kleeren enz.

رڠكو **ranggau**; *mĕranggau*, als pand voor de zekerheid eener schuld in het huis van den schuldeischer

wonen (sprekende van eene gehuwde vrouw), *doedoek mĕranggau hoetang*. M. Zie *ronggok* II.

رڠكه **ranggah**; *mĕranggah*, al de vruchten plukken, rijp en onrijp, v. d. W. inzamelen v. boomvruchten; *moesim mĕranggah*, tijd voor de inzameling der boomvruchten.

رڠكينن **rangginan,** Jav. e. s. v. versnapering v. kleefrijst met palmsuiker.

رفاعة **rafáāt,** Arab. verheffing van de stem.

رفع **rafā,** Arab. opheffing, verheffing, b.v. van de handen bij het bidden; *mĕrafākan*, in de hoogte heffen, met eerbied aanbieden, b.v. e. brief, = *mĕndjoendjoengkan*.

رفيع **raflā,** Arab. hoog, verheven, hoog in rang, uitstekend; *arrafīā*, de Hooge bij uitnemendheid, d. i. God.

رڤ **rap,** I. en *roep*, klanknabootsend woord voor een geluid als van pagaaien, die bij het scheppen op het boord neerkomen, of van het kraken der vingerleden, of het kerven van tabak; *mĕngĕrap*, tabakkerven, ook andere dingen, die droog zijn; *pĕngĕrap*, kerver en kerfmachine; *pĕngĕrapan*, kerving, knapperend eten; *rap-roep*, met verscheidenheid; zie ook *dĕrap* en *dĕroek*.

II. *tanah rap*, gecultiveerd, bebouwd land, Sw.

رڤاون **roepawan,** Skr. welgevormd, v. e. goed uiterlijk; zie *roepa*.

رڤت **rĕpat,** e. s. v. boom, die een eetbare, groene vrucht draagt, langwerpig rond, ter grootte v. e. juttepeer, zonder pit en zoet van smaak. Zie *kĕdondong*.

رڤوت **rĕpoet,** verrot, vergaan, verlegen, verteerd, inz. v. hout; gemakkelijk brekend of loslatend, gemakkelijk uit te trekken of te plukken van vederen.

رڤوت **rĕpot,** verb. Ned. rapport, melding.

رڤس **rĕpas,** broos, niet taai, licht brekend of barstend van ouderdom; zie *rĕpak* en *rapoeh*.

رڤس **rĕpis,** brokkelig, b.v. van een koek.

رڤڠ **rĕpang,** effen, niet met uitstekende punten; *mĕrĕpang*, effenen, gelijkmaken, dus afsnijden, afknippen, afvijlen, afslijpen, afzagen om iets gelijk te maken; *mĕrĕpang gigi*, de tanden gelijk afvijlen.

رڤق **rĕpak,** = *rĕpas*, zie ald.

رڤن **rĕpen,** Jav. zangstuk, liedje.

رڤوي **rĕpoewi,** los, rul, mul van den grond, zacht, kruimig, goed gerezen van brood; zie *rapoeh*.

رڤه **rĕpoh,** I. hangslot; *r. mĕmpĕdal ajam*, klein hangslotje, vergeleken bij een kippemaag.

II. Zie *rapoeh*.

III. jong bosch, jonger dan *bĕloekar*, C. en S.

رڤه **rĕpeh;** *mĕrĕpeh*, aan kleine stukjes breken, brokkelen, afbrokkelen, verbrokkelen; zie *rapoeh* en *rapih*.

رڤيه **roepiah,** de ropij, gulden; *r. perak*, een gulden zilver van 120 duiten; *r. tĕmbaga*, een gulden koper v. 100 duiten; *r. sikkah*, de Bengaal-

sche ropij; zie bij سكة Arab.; *soekoe roepiah*, 25-cent-stuk, kwartje; *satĕngah roepiah*, een halve gulden, ook *sasoekoe rejal*, zie ald.

رق **rak**, *rik*, *roek*, klanknabootsende woordjes voor een krakend geluid, al naarmate het scheller of doffer is. Zie *rap*, *dĕrap* en *dĕroek*.

رقس **raksa**, zie *rasa* II.

رقس **rĕksa**, Jav. bewaking, zorg voor iets.

رقساس **raksasa**, ook *raksjasa*, Skr. booze geest, reus, reuzin.

رقسي **raksi**, I. geparfumeerd; *minjak raksi*, geparfumeerde olie, nam. kokosolie met bloemen er in; *mĕraksi*, welriekend maken, b.v. olie door er iets in te doen; het lichaam, een huis enz. parfumeeren; *pĕraksi*, het middel waarmede men parfumeert, parfum.

II. zie *rasi*.

رقم **rakam**, Arab. geborduurde, geteekende, of ingeweven figuren; *mĕrakam*, opvullen met een andere kleur bij het borduren. Zie *ragam*.

رقنا **rakna**, zie *ratna*.

رکاء **rakka'**, Arab. weergalm, echo, terugkaatsing van het geluid, ook te Mal. in gebruik, d. l. Cr. Zie *dĕngoeng*.

رکت **rĕkat**, wijz.van *lĕkat*, kleven, plakken; ook = *saga*, een roode erwt met zwarten spikkel, ook *saga timbangan*, genoemd, die tot deeg gestampt dient als lijm voor de goudsmeden, M.; *pĕrĕkat*, kleefstof, lijm, cement; *pĕrĕkat soerat*, ouwel; zie ook *rakat* I en III.

رکعة **rakāt**, Arab. lichaamsbuiging bij het gebed, ook gebruikt als Hulptelw. voor het aantal gebeden, b.v. *sĕmbahjang doewa rakāt*, twee gebeden.

رکن **rĕkan**, ook *rakan*, markt, stapelplaats; *rakanan*, vast koopman, leverancier; deelgenoot, makker, medegenoot, ook ambtgenoot, compagnon, evenbeeld, weerga; zie *pĕkan*, *lĕngganan* en *rakan*.

رکن **rĕkoen**, evenbeeld, wat volmaakt op iets anders gelijkt.

رکن **roekoen**, Arab. steunpilaar; *r. islám*, de vijf pilaren of noodzakelijke plichten van den Moh. godsdienst; *saroekoen*, van dezelfde grondbeginselen.

رکويس **rĕkoewes**, Ned. request.

رکه **rĕkah**, gebarsten van de schil sommiger vruchten, de huid van handen of voeten enz.; *mĕrĕkah*, openbersten; *sapĕrti dalima mĕrĕkah*, als een openberstende granaatappel; *fadjar mĕrĕkah*, het aanbreken van den dageraad.

رکين **rakín**, Arab. *mĕrakín*, zich met ernst op iets toeleggen, Sj. Dzoeb.

رکا **rĕga**, = *arga* en *harga*, z. ald.

رکت **rĕgat**; *mĕrĕgat*, recht oversteken, van wegen en rivieren; rechttoe beklimmen van een berg.

رکد **rĕgĕd**, Jav. vuil, smerig = *kotor*.

رکغ **rĕgang**, strak gespannen van een doek, touw enz.; kruis, rad, pijnbank, M. Mĕn. *mĕrĕgang djiwa*, den laatsten adem uitblazen; *mĕrĕgangkan*, uitspannen, rekken; *m. diri*, zich

uitrekken om ergens bij te kunnen komen; zie *tègang*.

رڬو **rĕgoe,** ook *goe*, ploeg, vereeniging van personen bij een spel of werk; *mĕrĕgoekan*, in ploegen verdeelen. Zie *igoe*, *kok* en *goe*.

رلڠ **rĕloeng,** I. holte, nis in een bergwand; *mĕrĕloeng*, zulk een holte of nis vormen; *mangkok mĕrĕloeng*, kom met wijden buik, vingerglas.

II. zie *harloeng*.

رلو **rĕlau,** oven, d.l.Cr. Volg. Max. *ralau*, zie ald. Ook C. en S. *rĕlau*, oven om erts te smelten.

رلي **ralai,** verb. Ned. galei, groot roeivaartuig.

رلي **rĕlai,** I. e. s. v. parelmoerschelp, een voet lang, een hand breed en zeer dik, bijzonder gezocht voor de europeesche markt. Volg. d.l.Cr. ook pareloester.

II. e.s.v. boom die vernis en goed timmerhout levert.

رم **ram,** I. en *roem*, klanknabootsende woordjes voor een brommend of dreunend geluid; *mĕngĕram-ĕram*, dreunen, Prab. Dj.; zie *dĕram* en *dĕroem*.

II. *mĕngĕram*, broeden, op eieren zitten.

III. bladeren als aas gebezigd om garnalen te vangen.

رماج **rĕmadja,** bijna rijp, even rijp, van een jongeling of meisje bijna huwbaar; *rĕmadja poetĕra*, jongeling en *rĕmadja poetĕri*, meisje tusschen de 11 en 15 jaar oud. Zie *radja* II.

رمال **ramál,** Arab. wichelaar. Zie رمل.

رمان **roemán,** Arab. de granaatappel, H. Boedj.

رمب **romba,** seinvuur, vuurbaak.

رمب **rimba,** het woud; *pĕrgi karimba* en *p. bĕrgĕtah*, het woud ingaan om boschproducten in te zamelen; *oetan-rimba*, bosschen en wouden; *rimba-raja*, het groote woud, maagdelijk woud; *mĕrimba*, zich als een woud voordoen, overdrachtelijk b.v. v. e. ongekamden baard; *r. dalam*, e. zwaar, dicht woud, v. d. Tn.; *datoek sjaich dirimba*, boschopziener, woudheer; *radja rimba*, opperhoutvester, v. d. W. *mĕmboewang karimba*, uit de samenleving bannen, lett. het woud injagen.

رمباي **rambaja,** e. s. v. overdekt staatsievaartuig, door de Nederlanders orembaai genoemd, nam. in de Molukken.

رمباين **rambajan,** met haar begroeid, van het gelaat; ook noemt men zoo een ouden, zwaar behaarden bok; zie *rambai* II.

رمبت **rambat,** I. verbreid, verspreid over eene oppervlakte, zooals kruipende planten, b.v. *rotan hingga ĕnam-toedjoeh-poeloeh dĕpa rambatnja*, de rotan kruipt tot zestig of zeventig vademen ver; *mĕrambat*, zich verspreiden, uitbreiden van kruip- of klimplanten; *pĕrniagaännja mĕrambat kapada sagĕnap nĕgari*, zijn handel breidde zich over het gansche land uit, v.d.W.; *mĕrambatkan agama*, den godsdienst verbreiden.

II. gang onder de goot, die voor- en achterhuis van de vorstelijke woning verbindt; voorportaal, galerij, voorhuis.

رمبت **ramboet,** hoofdhaar, ook het haar van manen en staart van een paard; *ramboetnja samoewa bangoen sapĕrti djaroem*, al zijne haren rezen te berge als naalden; *r. sahĕlai* en *r. sa'oerat*, een enkel haar; *ramboet mĕndjĕdjaḳ bahoe*, hoofdhaar dat tot aan de schouders reikt; *anaḳ ramboet*, de fijne haartjes rondom het hoofd, die niet in den wrong kunnen worden opgebonden; *potong ramboet*, fig. uitdr. voor soldaat worden, dienstnemen; *ramboetan*, haarachtig; *boewah ramboetan* en ook *ramboetan* alleen, e.s.v. vrucht met haarachtige schil; *bĕrgantoeng diramboet sahĕlai*, aan een zijden draadje hangen; *daoen ramboet* en *r. poetĕri*, twee soorten van planten; *boenga ramboet?* رمبت, Hik. Ind. Mĕng. e. s. v. bloem.

رمبت **rĕmbat,** I. *mĕrĕmbat*, zich heen en weêr bewegen, van een paal die los in den grond zit, van bladeren enz.

II. horizontaal slaan met iets langs, v.d.W. Zie *rimbat* II.

III. Jav. K. = *pikoel*, zie ald.

رمبت **rimbat,** I. stang, dikke lat of rotan, die dicht langs het boord loopt en tot steunpunt dient van de roeiriemen.

II. e. s. v. dissel, M. werktuig, waarmede onkruid wordt weggehakt; *mĕrimbat sĕmaḳ-sĕmaḳ*, het onkruid weghakken, Mĕn. ook met iets langs zijwaarts slaan; de riemen met kracht van zich af slaan.

رمبت **rembat,** balk, dwarshout, in den scheepsbouw balken die van den voor- naar den achtersteven gespijkerd worden om de deksplanken te houden; *rembat koeroeng*, de verlenging van die balken buiten den achtersteven, waarop de *koeroeng* of spiegel gebouwd wordt. M.

رمبت **rimbit,** ook *rembet*, overladen, door de menigte der voorwerpen; overkropt van werk; bemoeielijkt in het gaan, doordat men kleine kinderen bij zich heeft of veel bagage; *mĕrimbitkan*, daardoor bemoeïelijken.

رمبس **rĕmbas,** totaal bedorven, sterker dan *roesaḳ*.

رمبس **rembes,** zijpelen, uitbreken van het zweet enz. b.v. *maka pĕloehnja pon mĕrembes-rembes bĕhasa*, zijn zweet brak voortdurend zachtkens uit, Mes. Kag. Jav. *rĕmbĕs*, id. zie *rimas*.

رمبس **rimbas,** e.s.v. dissel, waarvan het ijzer dwars tegen het heft staat, om hout gelijk te hakken, ook een hak om te wieden; *mĕrimbas*, met zulk een hak wieden, tevens den grond losmaken en aanaarden; zie *patil* en het Sprw. bij *djasa*.

رمبغ **rambang,** op goed geluk af, luk of raak, niet naar een bepaald doel strevend, niet op een bepaald punt gevestigd v. d. oogen. Mĕn. weifelen, weifelmoedig, onzeker, in de war, ook *r. hati; mĕrambang*, in 't wilde te werk gaan; *poekoel mĕrambang*, in 't honderd slaan, ook van

woorden, voor den mond maar wat wegpraten, b.v. *bĕrbagai djĕnis madah dirambang*, Sj. Sĕl. Dal.; *djala rambang*, e.s.v. werpnet met groote mazen; *lila rambang*, e. s. v. draaibas met wijden mond.

رمبغ **rĕmbang,** op haar hoogste punt, in het zenith zijn, van de zon; *rĕmbang matahari*, op het midden van den dag; *haripon soedah rĕmbang*, het is reeds hoog dag; *rĕmbang tĕngah hari*, volkomen middag; *bajang-bajang rĕmbang*, de schaduwen als de zon op zijn hoogst staat; *mistar rĕmbang matahari*, meridiaan; *rĕmbang mĕrĕkah*, zie *rĕkah; laoet rĕmbang*, volle zee, open zee.

رمبغ **rombong,** e. s. v. grooten korf met deksel om rijst, nam. *padi*, in te bewaren; zie *loemboeng.*

رمبغ **rimbang;** *mĕrimbang*, halmen plukken, Pad. bov.l. ook: slim, N.

رمبق **rambaḳ,** in de breedte uitgebreid, van planten, het ruim of breed hebben van personen; *mĕrambaḳ*, zich uitbreiden van planten, het breed laten hangen van personen, Mal. Sam. I: 135, breed uitslaan, z. *rampaḳ.*

رمبق **rombaḳ,** omvergehaald, gesloopt, afgebroken; *mĕrombaḳ*, omverhalen, sloopen, afbreken, afwinden van een kluwen, teniet doen van een overeenkomst, weêr vernietigen van zijn gemaakt toilet; *karombakan*, afbraak, puinhoop.

رمبك **rĕmboeg,** Jav. raad, raadgeving = *bitjara.*

رمبمبغ **rĕmboemboeng,** e. s. v. boom, zie *mĕrombong.*

رمبن **ramban,** Jav. bladen of kruiden plukken; *rambanan*, tot plukken geschikte bladen of kruiden b.v. voor groente, Asm. Pati.

رمبن **rambon,** hagel, bevroren regen, M.

رمبن **rimban,** of *remban*, de zijde van een vaartuig; *mĕrimban*, een vaartuig zijwaarts meevoeren, van wind of stroom, ook den stroom schuin doorklieven, zie *sĕrimban.*

رمبن **rimboen,** hoog van gras, vol, bladrijk van boomen, vol van zeilen op een vaartuig. Mĕn. id. en ook rijk aan takken, haren, familieleden enz.; *poetjaḳ rimboen*, volle kruin van een boom; *kapalanja rimboen sakali*, zijn hoofd heeft een rijken haardos; volgens anderen *rĕmboen*; zie *timboen.*

رمبو **ramboe,** I. baken, paal of staak tot aanduiding van de richting of het beloop van iets; *roemah soedah bĕramboe*, de palen voor het huis staan reeds; *ramboe pĕrahoe*, afzetting door staken van het beloop eens vaartuigs.

II. *ramboe-ramboe*, franje, ook de haartjes op de huid van het menschelijk lichaam en de schaamdeelen, de franje aan een indischen vlieger, de haren op de schil van sommige vruchten, de uitstekende vezels van touwwerk en derg.

رمبو **rambau,** een Mal. rijkje in de binnenlanden van Malaka, gesticht door volkplantingen van Menangkabau. Deszelfs Vorst voert den titel van *Jang dipĕrtoewan.*

رمبوتن **ramboetan,** e.s.v. kleine vrucht met roode, haarachtige schil, zie bij *ramboet.*

رمبوتي **ramboeti,** harig; *kaïn ramboeti,* e.s.v. haarachtige stof; zie *ramboet.*

رمبوني **ramboenia,** e.s.v. boom, die een eetbare, rinsche vrucht draagt, gelijkende op de *gĕndaria;* naar dezen boom heet de zuidelijkste kaap van het schiereil. Malaka, door ons verbasterd tot kaap Romania!

رمبوني **ramboenai,** juist van grootte, middelmatig v. grootte, van personen; *tikoes ramboenai,* e.s.v. rat, Sj. Sult. Jahja. Zie *rĕmoenai.*

رمبه **rambah,** I. overal met modder, b.v. *dilihat olih Laksamana bĕrambah-rambah pada halaman itoe,* L. zag dat het voorplein overal met modder was. H. T.

II. *mĕrambah,* houtkappen, gelijk kappen, Pad. bovenl. afkappen, afslaan, ook omkappen of opruimen van plantsoen, zie voorb. bij *salah.*

رمبه **rambeh;** *mĕrambeh,* een bedevaart met zijn velen doen, inz. van den Vorst.

رمبه **rĕmbah;** *rĕmbah-rĕmbeh,* over de wangen biggelen van tranen, in overvloed vloeien; zie *linang.*

رمبي **rambai,** I. *boewah rambai,* e.s.v. zachte, eetbare, rinsche vrucht.

II. *rambaian,* haarachtig, met haar begroeid, behaard van het gelaat van menschen en dieren; zie *djĕrambai* en *roembai.*

رمبي **roembai,** kwast, franje; H. T. heeft hiervoor *rambai;* de fijne halsvederen van een haan; *hajam roembai,* haan of kip met enkel fijne, haarachtige vederen, ook *h. tjĕmara* geheeten; *bĕroembai-roembaikan,* tot kwasten of franje hebben; zie *oembai* en *djĕroembai.*

رمبيا **roembia,** de sagopalm.

رمبيک **rĕmbega,** ook *lĕmbega,* een heester met paarsche bloemen, die e.s.v. wilde katoen oplevert en welks bladeren tegen maagpijn enz. worden gebruikt.

رمرم **roemroem,** het Jav. *roengroem,* eene vervorming van *haroem; ngĕroengroem,* Jav. ook *mĕroemroem,* eene vrouw liefkoozen, zoete woordjes geven, verteederen, Hik. Asm. Pati; *diboedjoeknja dan diroemroemnja dĕngan kata jang manis-manis.*

رمز **ramoez,** Arab. aanduiding van woorden door enkele letters, b.v. صلعم voor صلى الله عليه وسلم.

رمس **rĕmis,** e. s. v. mossel met bruinpaarsch gevlamde schelp, die ingemaakt gegeten wordt.

رمضان **ramadlân,** Arab. de 9e maand van het Mohammedaansche jaar, de vastenmaand.

رمغ **rĕmang,** I. te berge gerezen, van de haren (Mĕn. *boeloe ramang,* de fijne haren op het lichaam, dons); *mĕramang,* te berge rijzen, overeind gaan staan van de haren. Zie *sĕram.*

II. *mĕrĕmang-rĕmang,* een dof brommend of gonzend geluid maken.

III. *rĕmĕng,* Jav. half donker, schemerdonker; betrokken lucht, mist, M.

رمڠکي **rĕmoenggai,** = *kelor*, in de taal der geneeskundigen! v. d. W.

رمڤاکي **rĕmpagi,** zie *kĕrĕmpagi.*

رمڤت **rampat**; *mĕrampat*, met lange voorwerpen, b.v. e. touw, stok, sloepriemen en derg. in horizontale richting naar, langs of over iets slaan of bewegen, iets op die wijze afslaan, b.v. grashalmen of bloemen, met één slag, als ware het, wegmaaien; ook fig. met één slag allen treffen, allen over één kam scheren; *mĕrampat papan*, allen nemen voor de schuld van één of van eenigen; *ija mĕrampatkan tjĕmĕti koedanja kaboemi*, hij sloeg met zijn paardezweep naar den grond, Indra Mĕng.

رمڤت **rampoet,** = *rampoes*, zie aldaar.

رمڤت **roempoet,** gras, plantje, wild kruid, onkruid; *roempoet-roempoetan*, onkruid; *r. boeloeh-boeloeh*, e. s. v. gras met dikke geledingen; *r. rantai*, grassoort met lange wortels; *roempoet kamaloewan*, kruidje-roer-me-niet; *roempoet poeroen*, e.s.v. mattenbies; *r. sĕrai*, citroengras; *r. tjatok ajam*, e. s. v. gras, dat in de geneeskunde gebr. wordt; *r. koesa-koesa*, zie ald.; *r. tahi babi*, e. s. v. geneeskrachtige bladeren; *r. kĕring*, hooi; *toekang roempoet*, grassnijder, grasjongen; *mĕroempoet*, gras zoeken voor het vee, wieden. Hik. Nod. Sjah; *djikalau kasih akan padi, boewanglah akan roempoet*, houdt ge van de rijst, werp dan het onkruid weg. Sprw.

رمڤت **rempat**; *mĕrempat*, dwars naar iets toedrijven, zooals b.v. een vaartuig naar een klip.

رمڤس **rampas**; *mĕrampas*, met geweld ontnemen, afnemen, rooven, verbeurd verklaren, ook plunderen, b.v. Sdj. Mal. p. 292 en p. 34r. 10 en 11; *tĕrampas*, buitgemaakt, geroofd, in handen gevallen, R. Chaib.; *rampasan*, roof, buit.

رمڤس **rampoes,** grof, onbeschoft van taal; *moeloet rampoes*, iemand die grof en gemeen in zijn spreken is; *bĕrampoes*, een ruwe taal voeren, zich grof uitdrukken.

رمڤس **rompis,** e. weinig beschadigd aan den kant; zie *soembing.*

رمڤڠ **rampong,** verminkt; zie *rompong.*

رمڤڠ **ramping,** I. slank, tenger van leest, dun van middel.

II. *rompang-ramping*, zie *rompang.*

رمڤڠ **rompang,** aan flarden, van weefsels, papier en derg.; *rompang-ramping*, overal aan flarden, ook v. gebouwen door kogels. Zie *tjompang.*

رمڤڠ **rompong,** ook *rampong*, geschonden, doordat de punt er af is, b.v. een mes met afgebroken punt; *rompong gigi*, afgebroken tand; *rompong hidoeng*, e. gelaat met afgesneden neus; *rompong tjoetjoer*, afgebroken boegspriet; *pisau jang rompong*, e. mes, waarvan de punt is afgebroken; *mĕrompongkan*, schenden, b.v. door neus of ooren af te snijden, enz.

رمڤڠ **romping,** geschonden, doordat er een stuk uit den kant is, b.v.

van den neusvleugel, oorrand, of van de tanden.

رمفڠ **rempang**, de vingervormige wortel of knol van planten als gember, kurkuma enz.; *sangkaḳ rempang*, hoek, gevormd door stam en tak. Mĕn. tak of uitwas dwars of gaffelvormig aan e. andere of aan den hoofdstam verbonden.

رمفق **rampaḳ**, I. in de breedte uitgestrekt of groeiend; *bĕrampaḳ*, zich in de breedte uitstrekken of groeien; zich herstellen, z. verhalen. Mĕn. breed getakt, b.v. *pohon kajoe jang rampaḳ tjabangnja*, e. breedgetakte boom. M. Zie *rambaḳ*.

II. in zijn geheel omgevallen, b.v. van een schutting.

III. Jav. ook *rĕmpĕḳ*, gelijk op eene rij, gelijk van tred of in den stap, tegelijk in gesloten gelederen aanvallen. Zie *rĕmpaḳ*.

رمفق **rampoḳ**; *mĕrampoḳ*, tegen iets beuken, b.v. tegen eene deur. (Mĕn. geweldplegen, stukslaan, den boel vernielen), ook plunderen met zijn velen, Pĕl. Abd.

رمفق **rĕmpaḳ**, front van twee of meer personen in beweging; *bĕrĕmpaḳ*, in front marcheeren; *sarĕmpaḳ*, op eenmaal allen tegelijk; *datang sarĕmpaḳ sakali*, allen op eenmaal tegelijk aankomen; *ditembaḳ sarĕmpaḳ sakali*, allen op eenmaal, tegelijk afgevuurd worden. Zie *djĕrĕpaḳ* en *rampaḳ* III.

رمفق **rompaḳ**, roof, inz. op zee; *rompaḳ-samoen*, roof ter zee en te land; *mĕrompaḳ*, zeeroof bedrijven; *pĕrompaḳ*, zeeroover; *pĕrahoe rompaḳ*, zeerooversvaartuig.

رمفق **rompoḳ**, randbelegsel, boordsel van een kleed en derg.

رمفق **rempaḳ**, aan den kant beschadigd, zooals hout bij het bewerken, v. d. W.

رمفک **rampog**, Jav. met zijn velen met lansen aanvallen, om af te maken; *toembaḳ rampog*, e. s. v, lansen, die gebruikt worden voor het afmaken van tijgers.

رمفلس **rĕmpĕlas**. Jav. = *hĕmpĕlas*, de naam v. e. boom met harde ruwe bladen, die gebruikt worden om hout te polijsten evenals onze schuurbiezen, zie *hĕmpĕlas*.

رمفلو **rĕmpĕloe**, Jav. de gal; zie *hampĕdoe*.

رمفون **roempoen**, stoel, struik, van planten die uitstoelen, zooals gras, suikerriet, bamboe enz. b.v. *saroempoen boeloeh*, e. stoel bamboeriet; *saroempoen boenga*, een struik bloemen; *roempoen lada*, peperstruik; *bĕroempoen*, bij stoelen of struiken, ook uitstoelen v. planten. Zie *pĕrdoe*.

رمفنی **rĕmpĕnai**, e. s. v. boom, welks vruchten als rinkelbelletjes gebr. worden; *katoemboehan rĕmpĕnai*, boosaardige kinderpokken, die op *rĕmpĕnai*-vruchtjes gelijken.

رمفو **roempoe**; *mĕroempoe*, berooken, v. d. W.

رمفه **rĕmpah**, meestal *rĕmpah-rĕmpah*, specerijen, kruiden, drogerijen; *rĕmpah-rĕmpaḥ goelai*, de specerijen voor het bereiden v. kerrie; *rĕmpah ratoes*, e. medicijn, gemaakt

van een afkooksel van 99 verschillende drogerijen; *rĕmpah-pijah* en *r. pawah*, allerlei kruiderijen.

رمفه **rĕmpoeh,** zie *tĕmpoeh; mĕrĕmpoeh*, ook met geweld zich e. weg banen door een menigte menschen of door struikgewas en kreupelhout.

رمفه **rempah,** dreigen opzij te vallen, van dingen die rechtop staan, slingerend omvervallen zooals een beschonkene, spelende kinderen, een vaartuig enz.; *rĕbah-rempah*, hetzelfde met verscheidenheid; *pada koetika bĕrhimpon bĕrempah sĕgala manoesia*, op het oogenblik dat zij vergaderden stortten al die menschen neder.

رمفه **rempoh,** afgetobd, afgewerkt, op.

رمفي **rampai,** dooreengemengd, van bloemen, bladeren, groenten en olieën, doch niet van vruchten of granen; *boenga rampai*, allerlei dooreengemengde welriekende bloemen; fig. ook bloemlezing uit geschriften; *pĕrtjakapan rampai*, gemengde samenspraken; *panton rampai*, gemengde liedjes; *minjak rampai*, olie, uit verschillende welriekende zaken getrokken; *sajoer rampai*, allerlei groente ondereengemengd; *rampai-rampai*, allerlei kleine hoeveelheden v. verschillende drogerijen, versnaperingen of snuisterijen; *rampai-rampai nama soerat*, e. mengelmoes titels v. geschriften. H. Abd. p. 431.

رمفي **rimpi,** in de zon gedroogde pisang.

رمق **rĕmak,** liever, laat liever, liever nog... dan; *rĕmaklah kakanda mati sa'orang, rĕmaklah abang lĕnnjap sĕndiri*, laat mij alleen sterven; laat mij de wereld onverzeld verlaten; *rĕmaklah bĕrlakoe ataskoe apa-apa pon*, laat mij liever overkomen, wat het ook wezen moge. M. zie *angoer*.

رمق **rĕmoek,** vermorzeld, verbrijzeld, vergruisd, ook fig. van het hart; *rĕmoek-rĕdam*, geheel en al verbrijzeld; *mĕrĕmoekkan*, vermorzelen, verbrijzelen, vergruizen.

رمق **rĕmĕk,** Jav. = *rĕmoek*.

رمل **ramal,** I. Arab. horoskoop, eig. de kunst om uit teekens in het zand iemands lot te voorspellen, waar van de uitvinding aan den profeet Daniël wordt toegeschreven; *mĕmbilang ramal*, horoskoop-trekken; *mĕmboeka ramalnja*, zijn wichelboeken openen; zie *noedjoem* en *ramál*.

II. verb. van het Perz. رومال *roemál*, zakdoek, Sj. Sult. Jahja.

رمن **rĕmĕn,** Jav. behagen scheppen in iets, er mede tevreden zijn.

رموني **rĕmoenai;** *tikoes rĕmoenai*, e.s.v. rat, b.v. *saboewah ditĕboek tikoes rĕmoenai; jang saboewah dimakan anai-anai*, het eene was door de remoenai-ratten doorknaagd, het andere door de witte mieren uitgevreten, Sĕl. Dal.

رمونيا **ramoenia,** e. s. v. boom, zie رمبوني.

راميک **ramega** = *rĕmbega*, zie ald.

رنت **rĕnta;** *mĕrĕnta-rĕnta*, zijn kwaadheid door gebaren toonen, v. d. W. Zie *rĕntak*.

رنت **ronta;** *mĕronta*, zich trach-

ten los te rukken, Prab. Dj. tegenstribbelen.

رنت **renta**; *toewa renta*, oud en zwak en daardoor niet meer instaat om te werken, v. d. W. Sj. Madli.

رنتاج **rantadja**, e.s.v.boom, B.R.

رنتاك **rantaka**, e.s.v. lange, ijzeren draaibas, een ijzeren stuk geschut, dat op een spil draait.

رنتس **rĕntas**, =*pintas*; *mĕrĕntas*, een omweg afsnijden, een korteren weg nemen, iemand den weg afsnijden; *pĕrĕntasan*, kortere weg.

رنتس **rĕntis**, = *sawan andjing*, zie bij *sawan*.

رنتس **roentas**; *mĕroentas*, met geweld aan iets rukken, b.v. aan de twijg van een boom, ook afrukken van iets derg.

رنتس **rintas**, Ibr. b. Chas. = *lintas*, zie ald.

رنتڠ **rantang**, e. s. v. korfje of mandje van rotan of bamboe, tot berging van eetwaren en kookgereedschap; *mĕrantang*, in zulk een korfje doen, of zulk e. korfje vormen; *dihadap dajang bagai dirantang*, omgeven door hofjuffers alsof ze in een korfje zat? Sj. Madli.

رنتڠ **rĕntang**, uitgestrekt, gespannen; *mĕrĕntangkan*, uitspannen, b.v. een touw, net enz. *sapĕrĕntang*, de duur van het spannen der touwen bij een hanengevecht; zie *bĕntang*. Mĕn. *rantang* id. *mĕrantang tjĕrita*, breedvoerig vertellen; *rantang-rantang*, touwen, gespannen over de rijstvelden, met klinkende voorwerpen eraan, om de vogels te verschrikken; ook op een rij, b.v. van hutten.

رنتڠ **ranting**, twijgje, rijsje, dun takje zonder bladeren; *ranting hidoep*, levend takje; *mĕranting*, bladerlooze takjes vormen, d. i. de bladeren verliezen, ook oud worden van personen; *mĕranting aoer*, zich voordoen als een bladerlooze bamboe, d.i. zeer oud worden, b.v. *mĕranting aoer ta'dapat*, al wordt hij nog zoo oud, hij krijgt het toch niet; *mĕranting gawé*, d. onderarm v. e. meisje of weduwe aanvatten om haar tot ontucht te verleiden, in het Palemb.; *ranting-rantingan*, snoeisel, allerlei takjes of twijgjes.

رنتڠ **roentoeng**, uitgerukt; *mĕroentoengkan*, iets, dat ergens in geklemd is, uitrukken.

رنتڠ **rĕntoeng**, verbrand, aangebrand van spijzen. C.

رنتڠ **rintang**; *mĕrintang*, tegenwerken, dwarsboomen; *mĕrintangi* en *mĕrintangkan*, iets of iemand tegenwerken, dwarsboomen, beletsels in den weg leggen, verhinderen; *pĕrkara jang mĕrintangkan*, wederpartijdige dingen; Mĕn. storen, plagen; zie ook *lintang*.

رنتڠ **rantang**, = *rentaḳ*, zie ald.

رنتق **rantiḳ**, biezen, =*kĕrĕtjoet*. Sw. en M. het gewone dunne moeras- of waterriet, zoo ook d. l. Cr.

رنتق **rentak**; *mĕrentaḳ*, met een ruk omhoog trekken, b.v. een vischsnoer; *mĕrentaḳ gĕnta*, met een ruk aan een bel of klok trekken, Hik.

Am. Hamz.; *m. diri*, zich rekken om ergens een ruk aan te geven; zie *sentaķ*.

رنتق **rĕntaķ**; *mĕrĕntaķ*, op iets stooten, van een vaartuig; *bĕrĕntaķ kaki*, stampvoeten; *rĕntaķ roesoeh*, zijn kwade luim door gebaren en bewegingen toonen; *dĕngan rĕntaķnja dan marahnja*, stampvoetend en toornig, Saif Dzoel. Zie ook *ĕntaķ* en *rĕnta*.

رنتق **rontaķ**, Batav. steigeren, springen als een dartel paard. Zie *ronta*.

رنتق **rintiķ**, spat, spikkel; *bĕrintiķ-rintiķ*, gespikkeld; *hoedjan rintiķ-rintiķ*, e. regen van enkele droppels; *kambing jang bĕrintiķ*, een gespikkelde of gevlekte geit, M.

رنتق **renteķ**, e. s. v. eetbaren zoutwatervisch.

رنتم **rantam**; *mĕrantam*, met zijn velen iets doen of ondernemen. (Mĕn. *mĕrantam*, wat gezamenlijk eigendom is verdeelen, b.v. winst, e. buffel enz.); *maïn bĕrantam*, loterij-spelen, daar dit met zijn velen gedaan wordt; zoo ook bij een koop of aanneming van werk; *rantaman*, aanval van velen tegelijk op één persoon, Prab. Dj.

رنتن **rĕntan**, op het punt van te breken of los te barsten, tot een ziekte gepraedisponeerd, zeer vatbaar om weer in te storten, weer pijn beginnen te doen van genezen wonden enz.; *mĕmboewang rĕntan*, zijne verbolgenheid aan een ander koelen; *mĕrĕntan*, inwendig verbolgen zijn, het land hebben; weer pijn veroorzaken enz.

رنتو **rantau**, inham van een rivier, meer of zee; *tĕloķ-rantau*, de baaien en inhammen; *mĕrantau*, de bochten of inhammen invaren om boschproducten in te zamelen of te rooven.

رنته **roentoeh**, neerstorten van iets, dat ergens aan vast gezeten heeft, ineenstorten, instorten, van een huis, berg, grot enz. ook overdrachtelijk, b.v. *roentoeh daripada karadjaän*, van het koninkrijk vervallen; *hati roentoeh*, medelijden hebben, begaan zijn met. Mĕn. *mĕroentoehkan*, doen ineenstorten.

رنته **roentih**; *mĕroentih*, uitplukken, losplukken, uittrekken der bladeren van de bloemen voor de *boenga rampai*, Pad. bovenl. Mĕn. een voor een plukken, afscheuren, afrukken, afpellen.

رنته **rontah**? b.v. مرونتهكن كاكين, Pĕl. Djin. Zie *rontaķ* en *ĕntaķ*.

رنتي **rantai**, keten, ketting; *badjoe rantai*, maliekolder; *kaïn bĕrantai*, zijden kleedje welks bloemen een ketting vormen; *rantai badjaķ*, ploegketting? v. d. W. heeft het vergeten op te geven; *rantai boeloeh*, ketting welks schakels den vorm van bamboegeledingen hebben; *r. ĕmas*, gouden keten, ook e.s.v. plant, die tegen verlamming aangewend wordt; *rantai babi*, een ketting, die aan everzwijnen zou te vinden zijn en welks bezit onkwetsbaar maakt; *bĕrantai*, geketend, in ketens; *mĕrantaikan*, ketenen, in ketens sluiten; *rantai kangkang*, voetboeien, Sw.; *orang rantai*, kettinggànger; *pĕrantaijan*, kettingkwartier,

op Java. Kettingen worden bij *oetas*, geteld.

رنتي **ranti,** e. s. v. onkruid met witte bloempjes en zwarte bessen.

رنتي **rinti,** geraspte kokosnoot gekookt met palmsuiker. Wordt als vulsel voor koekjes gebruikt. Mogelijk ontstaan uit *bĕr-inti*, zie dit laatste.

رنتي **roentai**; *mĕroentai*, er slordig bijhangen, v.d.W. Zie *oentai.*

رنج **randji,** Perz. *randj*, grief, zorg.

رنجان **randjana,** Skr. aandoening van het gemoed, opwekking van drift, aanvechting, opwekkend.

رنجس **rĕndjis,** spat, sprenkel; *mĕrĕndjiskan*, iets sprenkelen; *mĕrĕndjis koentoem jang lisoet*, een verschrompelde knop besprenkelen, Ibr. b. Chas., ook *rĕntjis*, zie ald.

رنجغ **randjang,** vlechtwerk, mandewerk; hoog ledikant voor meer dan één persoon, waarop men met een trapje moet klimmen, v.d.W. rustbank voor meer dan één persoon, van zulk vlechtwerk vervaardigd. Dit zal ook wel het grondw. van *kĕrandjang* zijn, zie ald.

رنجغ **randjoeng,** e. s. v. eetbare zoetwaterkrab, die echter zwaar vergif is als zij met *oebi bĕnggala* wordt gegeten; Jav. *ratjoengan* id.

رنجغ **roendjang**; *mĕroendjang*, wild en ruw naar iets steken, inz. van boven naar beneden. Mĕn. steken met e. puntig voorwerp, iets wat verstopt is dóórsteken, fig. opstoken, opruien.

رنجغ **roendjoeng,** kegelvormig omhoogloopend, zooals b.v. een kogelstapel; *pĕroendjoeng*, de hoogte van de voeten tot den top der vingers van den loodrecht gestrekten arm.

رنجغ **rindjing**; *mĕrindjing*, opstroopen, Pad. bovenl., optillen, oplichten.

رنجق **rĕndjak**; *mĕrĕndjak*, stampvoetend gaan, v.d.W. Zie *ĕndjak*.

رنجن **roendjan,** in de hoogte groeiend, van boomen, v. d. W. Zie *roendjau.*

رنجو **randjau,** voetangel, doorgaans van *bamboe* of *niboeng* met geharde punten; *r. bĕsi*, voetangel van ijzer, hebbende vier scherpe punten, waarvan, als hij uitgeworpen wordt, er drie op den grond rusten en altijd een rechtop staat; Mĕn. *randjau doekoeh* of *randjau tjeleng*, twee aangepunte bamboes met een lus, om wilde varkens te vangen; *randjau harimau*, aangepunte bamboe in den grond gezet voor tijgers; *randjau lapoek*, hoopje menschendrek.

رنجو **roendjau,** rijzig van gestalte.

رنجون **randjoena,** = *ardjoena*, zie ald. *panah randjoena*, pijl van Ardjoena, B. S.

رنچان **rantjana,** Skr. schriftelijk opstel, verhaal, ontwerp schets, afschrift, exemplaar; samenschikking van bloemen tot een ruiker of krans; *mĕrantjanakan soerat*, een geschrift opstellen; *m. gĕlar*, titels bedenken, Pĕl. Djin.

رنچت **rontjet**; *mĕrontjet*; bij kleine gedeelten aankomen, bij beetjes

te werk gaan, bij beetjes vorderen, van een werk.

رنچت **rĕntjat,** zie *bĕntjat.*

رنچس **rĕntjis,** spat, sprenkel, zie *rĕndjis; pĕrĕntjis,* sprenkelkwast.

رنچغ **rantjang,** puntige stok of lange pen om in den grond te steken; *mĕrantjang,* met zulke stokken afzetten, b.v. een stuk grond; met iets puntigs of lepelvormigs in iets steken om er een kluitje uit te halen tot onderzoeking, b.v. in den grond om te zien of er erts in is, in graanzakken of in een botervat om den inhoud te keuren, enz.

رنچغ **rantjoeng,** schuin aangepunt; *r. toeding,* in een stompe, *r. lansar,* in een spitse punt uitloopend; *mĕrantjoeng ḳalam,* een pen vermaken; *pisau pĕrantjoeng ḳalam,* pennemes; *mĕrantjoeng,* ook snoeien, besnoeien, M.

رنچغ **rantjing,** rank, slank van postuur; ook rijsje, takje = *ranting.*

رنچغ **rĕntjang,** I. en *rĕntjeng,* luide zijn ongenoegen te kennen geven over onverdiende behandeling.

II. *mĕrĕntjang,* tegen elk. slaan van boomen, C. en S. (?).

رنچغ **rentjang,** Jav. bediende, volgeling.

رنچغ **rontjeng,** aan beide zijden spits, of zeer dun en spits toeloopen.

رنچغ **roentjing;** *mĕroentjing,* aanpunten met een mes, zooals een pen, potlood, griffel en derg. ook met punten gevijld van de tanden; spits van de vingers, wat voor eene schoonheid gehouden wordt; W. Sum. = *rontjeng.*

رنچغ **rentjoeng,** aan één kant schuin of puntig toeloopend, zooals planken, messen en derg.; e.s.v. Atjineesche dolk. Mĕn. e. s. v. tweesnijdend zwaard.

رنچغ **rentjeng,** tenger, zonder kuit van een been, spillebeen; *badan rentjeng,* een slank, tenger lichaam, C. en S. Sadj. Mal. 336.

رنچف **rantjap,** I. onanie; met korte tusschenpoozen, kort op elkander, b.v. van riemslagen; *mĕrantjap,* onaneeren; *pĕrantjap,* onanist, v.d.W.

II. zeer scherp van wapens en gereedschappen ; *toekang rantjap,* krisscherper, zwaardveger, H. T.

رنچق **rantjaḳ,** levendig, luidruchtig van muziek, spreken enz. Mĕn. mooi, fraai, sierlijk.

رنچق **rĕntjaḳ;** *mĕrĕntjaḳ,* zoo snel mogelijk roeien. Zie *rantjap* I.

رنچق **rĕntjiḳ,** zie *rĕtjiḳ.*

رنچم **rantjoem,** zie *rantjoeng.*

رنچم **rĕntjam,** onduidelijk voor het gezicht wegens de kleinte of menigte; *mĕrĕntjam,* niet duidelijk onderscheiden; allerlei werk doen, maar gebrekkig, onvolkomen.

رنچو **rantjau,** of *rantjoe?* = *ladjoe,* snelvarend van een vaartuig, b.v. *maka tĕrlaloelah rantjau lantjang itoe sapĕrti naga tĕrbang roepanja,* en dat vaartuig was uitermate snelvarend, het geleek wel e. vliegende draak, H. Boedj.

رنچه **rĕntjah,** I. *mĕrĕntjah,* een weinig openkappen van de struiken voor een weg.

II. ongestadig, wispelturig, afwisselend, hier nat en daar droog van den grond; *mĕrĕntjah*, allerlei werk beginnen, van den hak op den tak springen. Zie *rĕntjam.*

III. Mĕn. *rantjah*, betreden, beloopen, gaan over; het omwerken der natte rijstvelden door de pooten der buffels in plaats v. met den ploeg.

رنچه **rentjeh,** I. overschot, wat na het gebruik van iets overschiet; het meerdere dan tot iets benoodigd is.

II. vermagerd van e. arm of been, zie *tengkes.*

رندا **randa,** I. Skr. = *djanda*, zonder man of zonder vrouw zijn, hetzij door sterfgeval of door scheiding; weduwe, ook vrouw, die van haren man gescheiden is en een bruid, wier bruidegom stierf vóór de voltrekking van het huwelijk; *mĕranda,* weduwe of weduwnaar zijn; *mĕranda toewa*, een oude vrijster of vrijer zijn of worden.

II. *randa djawa*, e. s. v. gierst.

روندا **ronda,** Port. ronde, rondgaande wacht, zie *kawal* en *sambang.*

رندا **renda,** Port. kantwerk, neige, kant, speldewerk, boordsel van goud of zilver, galon; *daoen renda*, loovertjes aan kantwerk; *papan renda*, de kant zelf; *perak renda*, zilver cantillewerk.

رندڠ **rĕndang,** gebakken, baksel, gefruit in eenig vet; *mĕrĕndang*, bakken, fruiten; *rĕndang sĕtoeri*, e. s. v. gebak met vulsel; *r. pisang*, gebakken bananen; *sagoe rĕndang*, parelsago, P. volg. mij de grove, gewone, bruine sago, zie bij *sago; pĕrĕndang*, het vet, de olie enz. waarmede gebakken of gefruit wordt.

رندوڠ **randoeng,** ergens op of overheen stappen, b.v. *maka gadjahkoe ini koerandoengkan pada balairoeng radja Malaka*, en deze mijn olifant zal ik in de gehoorzaal van Malaka's vorst doen stappen, H. T.

روندوڠ **roendoeng;** *mĕroendoeng,* lastig vallen, kwellen, plagen; *diroendoeng malang*, door het ongeluk geplaagd, d. i. vervolgd worden, Mes. Kag.

رونديڠ **roending;** *mĕroending*, berekeningen of plannen maken, b. v. voor winstgevende ondernemingen; *roending-mĕroending*, allerlei plannen of berekeningen maken.

رندڠ **rendang,** met dicht loof, lommerrijk, bladrijk, dicht gebladerte; zie *rampak.*

ريندڠ **rindang,** de kielbalk v. e. vaartuig. M. Zie *loenas.*

رندوق **randoek,** I. met lange afhangende haren, zooals b.v. een oude bok, een Angora-kat enz.

II. *mĕrandoek*, waden, doorwaden, Sw. Zie *randau.*

روندوق **roendoek,** neergebogen, zooals e. volle rijstaar, beladen boomtak, de kop van e. bok die wil vechten; ook den boeg onderhouden van een vaartuig; *sapĕrti boewah padi, makin bĕrisi, makin roendoek*, als de rijstaar, hoe meer gevuld, hoe meer zij neerbuigt. Sprw. d. i. *ēlmoe padi*, zie bij *padi* en *hĕmpa.*

رندم **rĕndam,** in het water staan,

in de week staan; *mĕrĕndamkan*, te weeken zetten; *bĕrĕndam dĕngan ajar-mata*, in tranen baden; *kajoe jang dirĕndamkan pada ajar*, gewaterd hout. M.

رندو **randau,** I. *mĕrandau*, spijzen met iets vermengen om de hoeveelheid te vermeerderen, b. v. rijst met turksche tarwe, v. d. W. omroeren van beslag, groenten enz.; *mĕrandaukan*, bijmengen van spijzen, Sadj. Mal. p. 150; *pĕrandau*, dat wat men ter vermeerdering onder iets mengt; zie *rajau*.

II. waden, doorwaden, Max., zoo ook d. l. Cr. *mĕrandau*.

رندو **randoe,** Jav. e. s. v. boom, die de kapok levert en wegens zijne kaalheid levend voor telegraafpaal gebruikt wordt, daar gewone palen door de witte mieren worden verteerd; *randoe hoetan*, de wilde kapok.

رندو **rindoe,** sterk verlangen; ook *karindoeän*, het verlangen, waardoor iem. is aangedaan, onder welks invloed hij staat, Niem. bloeml. II, 2e dr. p. 60; *rindoe akan salámat*, heilbegeerig; *rindoe mĕndjĕngoḳ*, reikhalzend verlangen; *rindoe-dĕndam*, een sterk verlangen; *ikan rindoe akan ajar*, de visch snakt naar 't water; *jang tĕrindoe pada pĕnglihatan*, begeerlijk voor het gezicht. M.; *mĕrindoekan*, naar iets of iem. sterk verlangen, smachten; *panton rindoe*, minnelied, lett. liedje van verlangen; *boeloeh pĕrindoe*, e. bamboe-geleding, voorzien van gaatjes, waaruit, door het blazen v. den wind, klagende tonen voortkomen, zooals bij e. aeolusharp; *rindoe boelan*, verlangen naar de maan(-opkomst), een bijnaam van den *boeroeng ponggoḳ*, zie aldaar.

رنده **rĕndah,** laag, nederig, ook laag staan van de zon; *matahari pon makin rĕndah*, Prab. Dj. en laag van houtgewas, ook laag bij den grond van bloemen en vruchten, Sj. Haris; *masoḳ hoetan jang rĕndah-rĕndah*, Prab. Dj. het lage bosch ingaan; *mĕrĕndahkan dirinja*, z. vernederen, z. nederig aanstellen; *karĕndahan*, nederigheid; zie ook *rioeh* en *kĕmboenai*.

رنده **rondah**; *rondah-randeh*, overstelpt met allerlei dingen, zooals b.v. op reis met allerlei bagage.

رندي **randai**; *mĕrandai*, waden, rondwaden, zoowel in gras enz. als in het water, inz. om met de voeten voelend iets te zoeken, v. d. W. Zie *andai*.

رندي **randi,** e. s. v. chineesch geribd zijden stof voor buikgordels en waarvan de chineezen ook broeken dragen. Men gebruikt het ook voor gordijnen en voorhangsels voor deuren dus e. s. v. karsaai of damast, Ibr. b. Chas.

رنس **rensa,** ook *rengsa*, onwel, binnenkoortsig, zie ook *rengsa*.

رنسڠ **ransang,** zie *rangsang*.

رنسڠ **ronsing,** zie *rongsing*.

رنڠ **rĕnang,** zwemmen; *bĕrĕnang*, aan het zwemmen zijn; *bĕrĕnang bĕrpĕlampoeng*, zwemmen met e. zwem-

gordel aan; *tĕrĕnang*, aan het zwemmen raken, R. Chaib. Langl. Boew.; *mĕrĕnangkan*, met iets wegzwemmen; *soepaja bolih sĕnang koerĕnangkan*, opdat ik U gemakkelijk zwemmende kan vervoeren; *mĕrĕnangi*, tot of naar iets toe zwemmen, ook doorzwemmen, b. v. *laoet darah abang rĕnangi*, ik ben door een zee v. bloed gezwommen, M.

رنغ **rĕnoeng**; *mĕrĕnoeng*, strak aanzien, aanstaren.

رنق **rĕnik**, fijn, b. v. van den regen, van bloemen in lijnwaad, en derg. zie *hoedjan*. Mĕn. *padi rĕnik*, een fijne rijstsoort; *mĕrĕnik-tjĕrĕdik*, zeer slim, uitgeslapen, fijn slim of geslepen.

رنيه **rĕnnjah**; *mĕrĕnnjah*, zich lang met iets bezighouden b.v. met een werk om het netjes te doen, ook talmen met iets ten uitvoer te brengen, Sj. Ardan.

رنيي **rĕnnjai** = Mĕn. *ranai*; *hoedjan rĕnnjai*, motregen; *ajar-mata ranai*, de tranen rollen, zie *hoedjan* en *ranai*.

رو **rau**, klanknabootsend woordje voor het geluid als van e. naderenden regen of e. net, dat in het water wordt geworpen. Zie *dĕrau*.

رو **roe**, de casuarine-boom; zie *ĕroe*.

روا **roewa**, I. Port. straat, rue.
II. = *roewah*, zie ald.

رواده **roewádat**, Arab. gewone plichtplegingen, manieren, hoffelijkheid; *maka baginda pon mĕmbĕri roewádat akan sĕgala radja-radja*, de Vorst nu gaf de gewone eerbewijzen aan al de hoofden.

راون **rawána**, beter *ráwana*, ook *dasa moeka*, eigennaam v. e. reuzen- of *boeta*-Vorst, die een belangrijke rol speelt in de Hik. Sĕri Rama.

رواية **riwájat**, Arab. verhaal; *mĕnghabiskan riwajatnja*, boven alle beschrijving, Prab. Dj.; *orang jang ĕmpoenja riwajat*, de autheur van het verhaal; *mĕriwajatkan*, verhalen, vertellen.

روب **roeba**, I. gift, fooi, geschenk, steekpenning; *roeba-roeba*, ankeragegeld, havenrechten door vreemdelingen te betalen, M. en C., ook de aan den rechter te betalen recognitiën, Oend. Djambi.
II. *pantja roeba*, zie ald.

روبع **roebā**, Arab. zie *arbā*.

روبغ **roeboeng**, samengestroomd op iets, van een menigte; zie *kĕroeboeng*.

روبغ **roebing**, opboording, tijdelijke verhooging van het boord eens vaartuigs, losse verschansing, dolboord. Ibr. b. Chas.

روبق **robak**; alleen in *robak-rabik*, op verschillende wijze gescheurd, aan flarden.

روبق **robok**; *mĕrobok*, opborrelen, zooals de lucht uit een onder water gehouden ledige kruik.

روبق **robek**, Jav. scheuren, gescheurd.

روبن **roeban**; *mĕroeban*, de waterdeelen van de olie bij het koken afscheiden.

روبن **roebin,** groote, roode of blauwe vloertegel; zie *djoebin* en *oebin*.

روبه **roeboeh,** instorten, omvervallen, b.v. van gebouwen, rotsen enz.; *mĕroeboehkan*, doen instorten, doen invallen, ook afbreken v. e. huis, H. Abd. p. 191; *roeboehan*, instortsel, puin; *roeboehan roemah*, bouwval, ruïne, ook *karoeboehan* Facs.; *tĕrtawa mĕmbatoe-roeboeh*, een algemeen luidruchtig gelach, dat zich voordoet alsof de muren instorten. Zie ook *roentoeh* en *rĕbah*.

روبي **roebai,** naam eener soort van plant.

روت **roewat,** I. los staan, waggelend van een tand; besluiteloos, niet weten welke van twee zaken te kiezen.

II. Jav. onttooverd, zijne natuurlijke gedaante herkregen hebben; *mĕroewatkan*, onttooveren, iemand zijn betooverde gedaante weêr ontnemen, b.v. *djikalau boekannja Ni Galoeh itoe mĕroewatkan mala-pĕtakamoe*, als het N.G. niet is, die u uwe betooverde gedaante weêr ontneemt, Mes Kag.

روت **roewit,** weerhaak; *sĕroewit*, werpspies met weerhaken, harpoen.

روتق **rotoḳ;** *mĕrotoḳ*, achter den rug van een meerdere pruttelen, inz. over opgedragen werk, ook pruttelen in 't algemeen, Sj. Madli, zie *soengoet*.

روتن **rotan,** van *raoet-an*, zie *raoet*; rotting, rottingriet; soorten zijn: *r. kawat*, *r. sĕga*, *r. salaḳ*, waarvan de vrucht eetbaar is, *r. djĕrĕnang*, die een s. v. hars, het drakenbloed levert, *r. sĕmamboe* en *r. bini*, volgens de opgave, mij gedaan; volgens Sch. nog *r. boewah*, *r. hidjau*, *r. batoe*, *r. lajar*, *r. tjatjir*, *r. tikoes*, *r. oedang*, *r. toenggal* en *r. boewar;* Sw. voegt er nog bij: *r. sĕga bĕras* en *r. sĕga ajar*, en M. *rotan sĕmoet*, een kleine soort van rotting. — *Djikalau tiada rotan*, *akar pon bĕrgoena*, bij gebrek aan rotting kunnen kruipplanten ook dienen, Sprw. *mĕrotan*, rotting inzamelen, rotting snijden in het bosch.

روتي **roti,** brood, tarwebrood; *roti bauloe*, tulband, taart, Ibr. b. Chas. moskovisch gebak; zie *bauloe; roti mĕntah*, brooddeeg; *roti kisjmis*, krentenbrood; *mĕmbakar roti*, broodbakken; *toekang roti*, broodbakker.

روجق **roedjaḳ,** e. s. v. salade, gemaakt van fijngesneden, onrijpe vruchten, vermengd met azijn, spaansche peper, soja en suiker; *roedjaḳ manis*, geschraapte jonge kokosnoot met haar vruchtwater en suiker vermengd; *roedjaḳ pisang*, Mes. Kag. die versnapering gemaakt van onrijpe bananen; *mĕroedjaḳ*, die versnapering maken.

روجق **roedjoeḳ,** verb. van رجع, terugkeeren tot elkander van gescheiden echtgenooten, terugslaan van een woord op e. voorgaand, treffen, plaats vinden van een vriendelijk woord, b.v. *pĕrkataän jang manis*, *djikalau roedjoeḳ*, *hati anakanda soepaja sĕdjoeḳ*, e. vriendelijk woord, indien het plaats vindt, opdat het hart van mijn kind verteederd worde, Sj. Har. Voorts zich weêr vereenigen van verslagen troepen, b.v. *maka orang Bali pon mĕ-*

roedjoek, barang jang mati itoe matilah, jang laïn tampil djoega, de Balineezen vereenigden zich weder, de gesneuvelden waren nu eenmaal gesneuveld, de anderen rukten steeds voorwaarts, Pr. Dj.

روجل **rodjol**; *mĕrodjol*, uit eene opening naar voren schieten, b.v. het kind bij de geboorte, een slang of rat uit een hol enz.

روجه **roedjah**; *mĕroedjah*, met iets puntigs naar iets steken om het te krijgen of om te voelen of het er is. Mĕn. ook dóórsteken v. iets dat verstopt is of door een bamboezen vloer van een huis, M. zie *toedjah*.

روجي **roedji**, de dagelijksche hoofdspijs, bij de Mal. de rijst.

روچ **roetja**, Jav. gepeupel, het gemeen; iets laags of gemeens.

روح **roḥ**, Arab. geest, ziel; *roḥoe 'lkoedoes*, de Heilige Geest; meerv. *arwaḥ*, zie ald.

روحاني **roḥáni**, Arab. geestelijk; *sifat jang roḥáni*, geestelijke eigenschappen; *rauḥáni*, winderig.

رود **roda**, Port. rad, wiel; op Sing. de schijf, waarop de voorste wielen van een rijtuig met de as draaien, en voor rad: *lereng*, zie ald. Hik. Abd. pag. 184, ook de glazen schijf van een electriseermachine.

رودس **roedoes**, e.s.v. zwaard, dat door de Atjineezen zonder scheede gedragen wordt. Mĕn. id.

رودڠ **rodong**, intiem, vertrouwd, van een vriend; *ṣaḥábat rodong*, boezemvriend.

رودق **rodoḳ**; I. *mĕrodoḳ*, in iets steken of poken met iets langs en puntigs, door den wand steken met een lans. Mĕn. *mĕrodoḳ*, wild, onbesuisd ergens binnenloopen, ondoordacht te werk gaan.

II. hark, schoffel. M.

رودن **rodan**, gekrenkt, geërgerd door slechte behandeling en daarom gehoorzaamheid weigeren.

رودو **roedoe**, slap neerhangend van de bovenste oogleden. Mĕn. gebogen, voorover loopend, zooals oude lieden, ook onbesuisd, wild doorloopen, zie *rodoḳ*.

رودي **rodi**, eene omzetting van *ordi*, het Ned. order, bevel; *pĕnghoeloe rodi*, hoofd dat het toezicht houdt op de heerendiensten voor het Gouvernement op Sumatra.

رودي **roedi**, Mĕn. de halsspier; volg. M. = *mata-kaki*, de enkel.

روس **ros**, I. Jav. = *roewas*, zie ald.

II. Ned. roos; *boenga ros*, de roos, nam. de bloem. Zie *mawar*.

روس **roewas**, geleding of pijp tusschen twee gewrichten; *saroewas boeloeh*, een bamboegeleding; *roewas sikoe*, de onderarm van den elleboog tot het handgewricht; *roewas djari*, vingerlid; *bĕroewas-roewas*, met geledingen; *saroewas poenja tinggi*, een vingerlid hoog. Zie *ros* I.

روس **roesa**, hert, hertebeest; *roesa bĕrangga*, hert met getakte horens, zie *angga; babi-roesa*, het hertzwijn. Soorten van herten zijn: *r. oebi*, en *r. dandi*.

روسغ **rosing**; *mĕrosing*, mopperen,

in zichzelven grommen, brommen, pruttelen; lastig, kribbig van kleine kinderen; ook *mĕronsing.*

روسق **roesaḳ**, bedorven, geschonden, vernield; *roesaḳ binasa*, geheel verwoest; *roesaḳ hati*, bitter bedroefd, wanhopig, z. al te sterk aantrekken, b.v. *djangan toewankoe bĕroesaḳ hati*, uwe Hoogheid moet het zich niet al te sterk aantrekken; *mĕroesaḳkan*, bederven, schenden, vernielen; *karoesakan*, vernieling, bederf; *sĕbab nila sĕtitiḳ roesaḳ soesoe sabĕlanga*, door één droppel indigo bederft een geheele pot melk. Sprw.

روسق **roesoeḳ**, zijde, kant, flank, (Mĕn. *roesoeḳ*, ook zijde v. iets, b.v. van het lichaam, een huis, een weg); *toelang roesoeḳ*, de ribben; *sakit roesoeḳ*, zijdewee, pleuris; *mĕroesoeḳ*, steken, poken, Max.; *bĕrdjalan karoesoeḳ*, zijwaarts afdrijven? van e. vaartuig, v.d.W. naar den kant v. d. weg gaan, v. e. persoon.

روسم **roesam**, uitbouwsel van de *tĕngah astana*, gebruikt voor afzonderlijke vertrekjes; z. *pĕbalai* bij *balai.*

روسه **roesoeh**, Jav. opschudding, tumult, geraas, getier; *mĕroesoeh*, opschudding enz. maken, ook *mĕmboewat roesoeh;* Mĕn. bedroefd, bekommerd, ongerust; zie *gadoeh* en *gĕmpar.*

روڠ **roeng**, zie رڠ.

روڠ **roewang**, ruimte tusschen twee rijen palen, die in de diepte van een gebouw staan. (Mĕn. tusschen ieder viertal palen v. e. Mal. woning); de afdeelingen v. d. doerianvrucht; ook het ruim van een vaartuig; *ajar roewang*, het water dat in het ruim staat; *mĕnimba roewang*, het ruim uithoozen; *angin mĕnimba roewang*, wind die van terzij inkomt, en dus het uithoozen vergemakkelijkt; *mĕroewang*, een lijk reinigen door er zooveel mogelijk de vuile stoffen uit te persen; *obat pĕroewang*, lavement, klisteer; *roewang-roewangan*, niet geheel vol van vaatwerk. NB. de grootte van een vorstelijke woning wordt door de roewangs aangegeven, b.v. *mĕmbangoenkan astana toedjoeh-bĕlas roewang*, een paleis bouwen met zeventien zulke vakken; *pĕroewang*, e.s.v. wreede doodstraf, waarbij het slachtoffer aan een kruispaal wordt gebonden en kokend varkensvet over zijn hoofd wordt uitgegoten, totdat hij den geest geeft, mijn Schr.

روڠ **roewing**, eerste haspel, waarop het garen gebracht wordt bij het weven; horizontale garenwinder.

روڠت **roengoet**; *mĕroengoet*, mopperen, pruttelen, = *soengoet*, zie ald.

روڠق **rongaḳ**, beschadigd, door dat er een of meer uitgevallen, afgebroken of uitgetrokken zijn, van de tanden, eene palissadeering en derg.

روڤ **roepa**, Skr. uiterlijk voorkomen, gedaante; soort, wijze van doen, schijn; *endah chabar dari roepa*, het gerucht is fraaier dan de zaak zelf, d.i. veel geschreeuw, maar weinig wol; *roepa-roepa barang-barang*, allerlei soorten van goederen; *bagini roepa kalakoewannja*, dusdanig is zijne wijze van handelen; *roepanja*, naar het

schijnt, het lijkt er naar; *bĕroepa* een voorkomen of uiterlijk hebben; *ijapon adalah bĕroepa sĕdikit daripada dĕhoeloenja*, hij had een weinig beter voorkomen dan vroeger, Hik. Bocht.; *tiada tĕroepa*, niet onder het bereik der zinnen vallen, niet als mogelijk denkbaar zijn; *mĕroepakan*, een voorkomen of gedaante geven, vormen; *m. dirinja*, de gedaante aannemen; *saroepa*, van dezelfde gedaante, gelijk, gelijkend, waarschijnlijk, naar het schijnt, even als; *mĕnjaroepakan*, dezelfde gedaante geven, over één kam scheren, iets met iets anders gelijkstellen; *mĕnjaroepaï*, gelijken op iets, gelijkenis hebben met iets, b.v. *djikalau ditjampoer soeatoe bĕnda, jang mĕnjaroepaï ajar itoe*, indien gij dat mengt met iets, dat naar water gelijkt. M.; *roepawan*, welgevormd, van een goed uiterlijk.

روڤق **ropaḳ**, wanordelijk, onordelijk, b.v. van eene kamer, een vaartuig enz.

رووق **roewaḳ**, I. zich uitbreiden, toenemen, van vuur, iemands vermogen enz. Mĕn. v. elk. scheiden, wegduwen, uit elk. verwijderen v.d. samenstellende deelen, op die wijze een opening in iets maken, b.v. in een omheining.

II. e.s.v. grooten vogel, waarschijnlijk het Arab. *roech*, zie ald.; *boeroeng roewaḳ-roewaḳ*, e.s.v. reiger. Volg. M. *roeḳ-roeḳ*, e.s.v. roofvogel; *r. r. bangkai*, een gier; *r. r. poetih*, reiger. Mĕn. waterhoen.

رقية **roeḳijat**, Arab. toovermiddel, tooverij, betoovering, duivelskunstenarij, hekserij.

روكڠ **roekoeng**, Zie *rongkong*.

روكڤ **roekoep**, = *roengkoep*, zie aldaar.

روكوق **rokoḳ**, sigaretje, stroosigaartje; Men. id., ook e.s.v. schelpdier, zoo genoemd om zijn langen, dunnen vorm, Sch. *mĕrokoḳ*, een sigaret rooken.

روكم **roekĕm**, Jav. e.s.v. doornachtige plant, gelijkende op de meidoorn, die in het wild groeit en welks vruchten als geneesmiddel gebruikt worden.

روكن **roekoen**, I. Jav. vrede, eendracht, = *damai*, zie ald.

II. van het Arab. ركن, zie ald.

روكو **roekoe**, I. = *boeroeng kaki dian*, e.s.v. steltlooper, zie *roewaḳ* II.

II. *roekoe-roekoe*, e.s.v. munte, nagelkruid, koningskruid, basilicum.

روݢول **roegoel**; *mĕroegoel*, en *mĕmpĕroegoel*, schenden, onteeren van eene vrouw of een meisje.

روݢي **roegi**, verlies, schade; *ganti roegi*, schadevergoeding; *kĕna roegi*, schade of verlies lijden; *mĕngganti-kan roegi*, schade vergoeden; *mĕroegi*, verlies daarstellen; *mĕroegikan*, iem. verlies berokkenen; *karoegian*, verlies lijden, ook het geleden verlies.

روم **roem**, Arab. Byzantium, Griekenland, Turkije; *laoet roem*, de Middellandsche Zee. M.

روم **roema**, Skr. ook *roma*, de fijne haartjes op het menschelijk lichaan; *boeloe roema*, dons v. vogels

in tegenoverstelling v. de vederen; *lobang roema*, de porieën der huid, *sahĕlai roema*, één haartje; *bĕpĕroemaän*, haarfijn, van vragen, onderzoeken, mogelijk beter dan *bĕpĕroemahan* (v. *roemah*) zooals v. d. W. opgeeft.

روم **roewam**, uitslag,kleine puistjes ten gevolge van hitte of onreinheid, gierst-uitslag.

رومال **róémál**, Perz. zakdoek, soms verbasterd tot *rámal*, zie ald. H. Dewa Indr. Mĕng.

روميت **romit**, (Mĕn. moeilijk, lastig, bezwaarlijk); *mĕromit*, knutselen, fijn werk doen.

روموس **roemoes**, zie رمز.

روموق **romoḳ**; *mĕromoḳ*, stil ineengedoken zitten, zooals b.v. een zieke kip.

رومن **roman**, I. gedaante, uiterlijk voorkomen, houding; ook *pĕroman*, H. T.; *saroman andjing*, er uitzien als een hond.

II. afgesneden aar, waar de korrels uit zijn, v. d. W. de haren van rijstaren, gierst en derg., dus ook kaf.

رومه **roemah**, huis, ook figuurlijk en ook de door één pennestreek verbonden letters v. e. woord; *diroemah*, tehuis; *tiada diroemah*, niet tehuis; *isi roemah*, huisgezin; *pĕrkakas roemah*, huisraad, ook het materiaal voor het bouwen van een huis; *r. boetang*, knoopsgat; *r. lintang*, huis, dat met de smalle zijde naar den weg of de rivier gekeerd is, wat alleen den Vorsten is geoorloofd, v. d. W., zie *balai; r. monjet*, schilderhuis; *r. tangga*, huishouden; *roemah makan*, logement, hôtel, restauratie; *r. pandjang*, hoerhuis; *r. brahala*, afgodstempel; *r. pĕgadaijan*, lombard, pandjeshuis; *r. sakit*, hospitaal; *r. atap*, een huis met *atap* gedekt; *r. panggoeng*, e. huis op palen, paalwoning; *roemah-roemahan*, allerlei kleine huisjes, zooals b.v. in een Neurenburger speelgoeddoos; *r. bitjara*, gerechtshof; *bĕroemah* en *doedoeḳ saroemah*, getrouwd zijn; *saroemah*, ook huisgenoot; *roemah lipat pandan*, *r. bĕlah boeboeng*, *r. gadjah moharram* en *r. sĕrambi*, zijn de vier soorten v. Mal. huizen in de Pad. bovenl., het eerste heeft in de breedte drie palen, het tweede vier, het derde vijf en het vierde zes; *pĕroemahan*, de hoofdpunten bij een onderzoek; *bĕpĕroemahan bĕnar toewan bĕrtanja*, gij vraagt zeer kategorisch. Mogelijk beter *bĕpĕroemaän*, haarfijn, van *roema*, zie ald.

رومي **roemi**, Arab. grieksch, byzantijnsch, turksch.

رون **roewan**, zie *aroewan.*

رون **roena**, = *wĕrna*, zie ald.

رونت **roenoet**, omzetting v. *noeroet?* spoor, vore, = *oenoet.* Mĕn. spoor, indruk; *roenoet pĕdati*, wagenspoor, spoor van een buffelkar; *mĕroenoet*, het spoor volgen, b. v. van een dief, eene omzetting v. *mĕnoeroet? Songsong roenoet*, een bijzondere manier om de toekomst te voorspellen, door de beenen van eenige hoeken uit te tellen.

روه **roewah**, I. *mĕroewah*, in de verte of op een grooten afstand aan-

roepen, toeroepen; *saroewahan*, de afstand waarop men iemand beroepen kan; *ĕmpat karoewah djaoehnja*, vier maal die afstand. M. zie *kĕroeh* II.

II. veel ruimte beslaan in vergelijking met het gewicht, v. koopwaren zooals rotan, zie *toempah*. De eigenlijke beteekenis schijnt ongeveer gelijk aan die van *toempah* te zijn, b.v. *laloe diroewahkan goelai itoe kaätas kapala Tj.*, vervolgens werd die toespijs uitgegoten op het hoofd van Tj. (Mĕn. overvloeien, overloopen, in elkander loopen v. kleuren); *mĕroewahkan*, overschenken, meedeelen van kennis. Zie ook *tjoerah* en *toempah*.

III. verkeerde uitspraak van *arwaḥ*, zie ald.

روي **roewai**, I. te zwak voor het gebruik, niet stevig genoeg; *tidak roewai*, wel stevig genoeg, b.v. *ībárat pĕrkakas tidaklah roewai*, evenals gereedschap dat stevig genoeg is voor het gebruik, Ibr. b. Ch.; *pĕrahoe roewai*, een vaartuig, dat te zwak is; *tiang itoe roewai*, die mast is niet sterk genoeg, v. d. W.

II. e. s. v. vogel ter grootte van een kip. Volg. R. v. Eys, *roewai-roewai*, e. s. v. roofvogel.

رويت **roejoet**, zeer verkleefd, met teederheid gedenkend, zooals ouders en kinderen wederkeerig.

رويڠ **roejang**, lans met twee of meer weerhaken aan de punt, e. s. v. chineesche lans.

رويڠ **roejoèng**, I. het hout der palmen, in tegenoverstelling van het merg; *pagar roejoeng*, omheining daarvan gemaakt, naam van de verblijfplaats des Sulthans v. *Mĕnangkabau* en hoofdplaats van dat maleische Rijk. Mĕn. id. *mĕroejoeng*, sterk gespierd.

II. *mĕroejoeng?* b. v. *orang farsi mĕroejoeng poelang*, Sj. Madli, naar ik gis = *doejoen* of zich voordoen als *roejoeng*. Zie I.

رويڤ **roejoep**, sterk dalend van de zon; dichtvallen door slaperigheid, van de oogen.

رويق **rojak**; *mĕrojak*, zich uitbreiden, grooter worden, van wonden en zweren; erger gaan huilen van iemand die reeds aan het huilen is. Mĕn. gescheurd, uitgescheurd, grooter geworden v. scheuren of wonden, Zie *kojak*.

روين **rojan**, naweeën bij het kramen. Mĕn. id.; *r. tahi*, hardnekkige diarrhee na het kramen; *r. naïk kakapala*, zware hoofdpijn na het kramen; *r. haidl*, menstruatie die te lang aanhoudt; *mĕrojan*, sukkelen na het kramen.

رويو **roejoe**, I. = *roejoet*, zie ald.

II. *roejoe-roejoe*, e.s.v. zoetwatervisch.

روڽق **ronjok**, slap geworden van iets wat gesteven of stijf was, zooals e. overhemd, papier enz. ook van het gelaat van oude menschen.

روڽه **ronjeh**, fronsen, kreuken, frommelen, Sw.

ره **rah**, Jav. bloed, Mal. *darah*.

رهبان **roehbán**, Arab. monnik, inz. een christelijke.

رهبانة **roehbánat**, Arab. non, inz. een christelijke.

رهسي **rahasia**, ook *roesia*, Skr. geheim; *mĕmboekakan rahasia*, een geheim openbaren, verklappen; *mĕnjimpan rahasia*, e. geheim bewaren; *mĕndapat rahasia*, achter een geheim komen, een geheim ontdekken; *sarahasia*, die in het geheim is, een ingewijde; *pĕtaroh rahasia*, vertrouweling, iem. dien men zijne geheimen toevertrouwt.

رهين **rahina**, zie *rina*.

ري **rai**, klanknabootsend woordje voor e. kletterend geluid, zooals van regen, die tegen den wand slaat of van erwten, die op een planken vloer vallen.

ريا **ria**, I. luidruchtig, lustig. Mĕn. wereldschgezind; *ria-rioeh*, algemeen lawaai; *soeka-ria*, uitbundige vreugde; *kariaän*, uitbundigheid.

II. Arab. veinzing, huicheling, schijnheiligheid.

رياس **riasa**, dagelijksch deel van voedsel tot onderhoud, L.

رياسة **rijásat**, Arab. opperbevel, opperheerschappij, souvereiniteit.

ريب **riba**; schoot; *mĕriba*, op den schoot houden; *ribaän*, schoot. Op Java hetzelfde verschijnsel bij *pangkoe* en *pangkon*, beiden beteekenen schoot. Zie *pangkoe*.

ريب **riboe**, I. duizendtal; *sariboe*, een duizend; *pohon sĕriboe*, e. s. v. palmboom, de *gĕbang*-palm; *daoen sĕriboe*, e.s.v. kruipende plant welks fijne blaadjes gegeten worden; *tĕngah doewa riboe*, vijftien honderd; *bĕriboe-riboe*, bij duizenden; *bĕriboe-laksa*, bij duizenden en tienduizenden.

II. e.s.v. loovertjes van geslagen goud of zilver.

ريبت **riboet**, storm; *toeroenlah riboet*, de storm stak op; *mĕriboet*, stormen; *bĕriboet*, stormachtig; *riboet bĕsar*, een hevige of geweldige storm. Zie *ṭofán*.

ريبق **rebak**, lang ingescheurd, b.v. van een zeil; *mĕrebak*, verder inscheuren van wonden enz. Zie *robek*.

ريبن **reban**, zie *heban*.

ريبه **rebeh**, los afhangend, er slap en aan flarden bij hangend, zooals een gebroken vlerk, e. gescheurd zeil enz. Mĕn. ook afgezakt van kleeren. Van de oogen = *redjeh*, zie ald.

ريت٢ **reta-reta**, gemeenzaam kouten, over koetjes en kalfjes praten; *mĕreta-reta*, veel praats hebben, Sj. Ard., mogelijk eene verkorting van *tjĕrita-tjĕrita?*

ريتن **ritin**, verb. Ned. ruiten, in het kaartspel.

ريج **redja**, snippers, die men wegwerpt, van papier, lijnwaad en derg.; *redja-redja ajam*, de weggeworpen deelen van een geslachte kip, zooals de pooten, de punten der vlerken enz.

ريجه **redjeh**, leep van de oogen, met neerhangende onderste oogleden; ook *rebeh*.

ريچ **retja?** *pĕretja*, Batav. de lengte-stok van een vlieger, zie *arkoe*. H.

ريچو **ritjau**, snaterend geluid zooals van sommige snippen, zie ook *gĕritjau*.

ريدڠ **riding,** e. s. v. netten of stroppen om groote, viervoetige dieren te vangen.

ريدڠ **redang,** moeras = *paja,* Max., zoo ook bij d. l. Cr.

ريدن **redan,** naam van e.s.v. boom, die een eetbare vrucht draagt.

ريدي **ridai,** een Maleisch stoeltje? Volg. v. d. W. *ridi,* naar C. e. s. v. draagbaar of mat.

ريريت **ririt,** rij van naast elkander staande voorwerpen, Pad. bovenl.

ريريق **ririk,** rij van palen onder een huis, Pad. bovenl.

ريس **rias,** zie *ĕrias.*

ريس **risa,** waterachtig gezwel, wen, buil, knobbel.

ريسق **risik,** onderzoek, informatie, tijding, geheime mededeeling, gefluister. Mĕn. gefluister; *bĕrisik,* fluisteren; *mĕrisikkan,* iets toefluisteren, H. Abd. 212 reg. 12; *risik-risik,* ruischen, d. B.

ريسو **risau,** slecht, liederlijk, onordelijk, wrevelmoedig, losbandig, tot allerlei kwaad, zelfs tot moord, geneigd; *mĕrisau,* een losbandig leven leiden; *pĕrisau,* landlooper, vagebond, bandiet; *mĕrisaukan,* wrevelmoedig maken, b.v. *toewankoe mĕrisau akan dakoe dĕngan pĕrtjintaän dan kasoesahan jang tiada bĕrkasoedahan,* gij maakt mij wrevelmoedig door oneindigen kommer en verdriet, S. Dzoel.; *risau pĕrhatian,* wroeging. Zie *risoe.*

ريسو **risoe;** *mĕrisoe,* kreukelen, verfrommelen, gekreukeld, verfrommeld, M. Cr. en S. Dzoel.

ريڠ **riang,** strijken met de riemen, b.v. *riang kiri, paoet kanan,* strijken bakboord, ophalen stuurboord; *riang soemangat,* het weggaan van het bewustzijn, duizelig worden, b.v. van iemand die van een hoogte naar beneden kijkt, Hik. Dewa Indra Mĕng.; *tĕriang,* kwijnend v. boomen en planten; *riang-riang,* e.s.v. krekel, ook de naam van een boom en van een kruipende plant.

ريڠ٢ **reng-reng,** zie *rang.*

ريڠ **rioeng,** riet, Sw.

ريڠوت **rengoet**=*rĕngoet,* gonzen, brommen, b.v. *dan tagarpon bĕrboenjilah sajoep-sajoep sapĕrti orang mĕrengoet-rengoet,* de donder rommelde in de verte als iemand, die aanhoudend zit te brommen, R. Chaib.

ريڠيق **ringik;** *mĕringik,* drenzen, dwingen, aan de ooren rellen, onophoudelijk iets verzoeken of om iets dwingen. Ook *ringgik,* zie ald. Mĕn. id.

ريڠن **ringan,** licht, niet zwaar, van weinig gewicht; verlichting van ziekte of pijn; *ringan hoetang,* verlichting van schuld, Abd. *ringan kapala,* vlug van begrip; *ringan toelang, bĕrat pĕroet,* lichte beenderen, e. zware maag, Sprw. die hard werkt heeft goed te eten; *ringan sama mĕndjindjing, bĕrat sama mĕmikoel,* samen zoo wel het lichte als het zware dragen. Sprw. met iem. door dik en dun gaan; *mĕmboewat ringan,* iets licht achten; *mĕringankan,* verlichten, licht tellen, het licht met iets opnemen, ook *mĕmpĕringankan,* Sadj. Mal. p. 103 r. 3 v.o.; *mĕringan-ringankan,* hetzelfde voortdurend, Sail. Sal.

ريڠن **ringin**; *sapoe-sapoe ringin*, e.s.v. jongensspel, zie *sapoe*.

ريڤ **riap**, goed gedijen, goed opgroeien, van kinderen, jonge dieren en planten.

ريڤت **repoet**, = *rampoes*, zie ald.

ريڤت **repet**; *mĕrepet*, babbelen, snateren, Max. onsamenhangend, Sw.

ريڤس **repes**, niets beduidende dingen verrichten, beuzelen; zie *repek*.

ريڤس **repoes**, *mĕrepoes*, samenbinden, opbinden, C.

ريڤڠ **repang**, het latje, dat bij het knoopen v. netten wordt gebr. ook *balera*, geheeten, C. en S.

ريڤق **repek**, *mĕrepek*, leuteren, praatjes zonder slot of zin houden, b.v. van oude, suffende lieden. Mal. Sam. I: 133.

ريڤي **ripai**; *ripai hajam*, e. s. v. plant, welker bladeren jeukte veroorzaken.

ريڤي **ripi**, I. of *ripai?* de teenen van vogels, v.d.W.

II. *mĕripi*, iets aan iemand als voorwerp van handel opdringen, te koop bieden zonder dat hij het kan weigeren.

ريق **riak**, I. Jav. fluim, kwalster. II. kattepootjes; *mĕriak*, kabbelen, v. d. W. b. v. *ajarnja dĕras boekan sĕdikit, riaknja sampai kakaki boekit*, het water stroomde niet zoo weinig en kabbelde tot aan den voet van den berg. Sj. Dzoeb.

ريق **rioek**, verwrongen, verdraaid, verwrikt, verstuikt; *patah rioek*, verwrikt en gebroken, van armen of beenen, H. Abd.

ريک **reka**, Skr. maatregel, verzinsel, list; *mĕreka*, maatregelen beramen, verzinnen, ook kunstig samenstellen of bewerken.

ريکت **rekot**; *r. bĕlioeng*, het bindsel v. metaal of rotan, waarmede het ijzer van een dissel aan den steel is bevestigd, C. en S.

ريکن **rikan**, e. s. v. mat om er het ruwe sagomerg op uit te treden.

ريکل **regol**, Jav. overdekte poort in den buitenmuur.

ريل **rejal**, Port. de spaansche mat, ook rijksdaalder; thans e. denkbeeldige munt ter waarde van twee gulden zilver; *soekoe rejal*, e. halve gulden; *rejal batoe*, gestempelde stukken zilver zonder bepaalden vorm, ter waarde van e. rejaal en minder; *rejal tĕmbaga*, twee gulden koper; *rejal perak*, twee gulden zilver, een kroon. NB. *rejal* wordt soms ook gebezigd voor de algemeene benaming geld. Zie *ringgit*.

ريم **riam**, snelle afloop, stroomversnelling in een rivier; zie *djĕram* en *tjigar*.

ريمت **remat**; *r. bĕlioeng* = *rekot b.* Zie *rekot*.

ريمت **remet**; *mĕremet*, suffen, leuteren.

ريمس **rimas**, overvloedig uitbreken van het zweet door de warmte of dikke kleeding of dronkenschap, b.v. *kĕlana Nala Kĕrta mabok itoe pĕloehnja rimas-rimas basah mĕngapoeskan oerap-oerapan*, de zwerver N. K. is

dronken, zijn zweet breekt overvloedig uit en de natheid vaagt zijn smeersel weg, Pr. Dj.; *marilah kita mandi, karĕna toeboeh beta tĕrlaloe rimasnja*, komt, laat ons baden, want het zweet breekt mij al te zeer uit, Hik. Indra Mĕng. Sj. Soelt. Jaḥja. In het Jav. *rĕmbĕs*, id.

ريمو **rimau,** ook *harimau*, tijger. Voor de verschillende soorten zie bij *harimau.*

ريمه **remah,** kruimel, van brood en andere zaken; *mĕremah-remahkan*, verkruimelen. Mĕn. id.

رين **rina,** ook *rahina*, Jav. het aanbreken van den dag.

رين **rian,** e. s. v. boom, de krekelboom, ambulans.

رين **rejan,** streng garen van 40 slagen op den haspel; 40 *rejan* = 1 *toekal* en 200 *rejan* geven één *kaïn.*

رينق **renek,** tremuleerend, van de stem of een toon; zie *gĕrenek.*

رينه **reneh,** luchtblaasjes op vloeistoffen. Komt ook nog in eene andere beteek. voor b.v. *ija.... pĕrgi* رينه *kasana sini mĕmasoki goenoeng orang*, H. Boedj. mogelijk fout voor *rĕnnjah*, zie ald.; *mĕreneh*, blaasjes maken, b.v. van water dat begint te koken.

ريو **riau,** I. leven, rumoer, lawaai, luidruchtigheid, Max. en mijn Schr. Zie *kĕriau.*

II. *mĕriau ĕmas*, goud wasschen, in een kleine alluviaal-mijn, C. en S. Zie *landa.*

ريواس **rewasa,** = *dewasa*, z. ald.

ريوغ **rewang,** gieren v. e. vaartuig.

رية **riah,** ijdel, grootsprakig, z. *ria.*

ريه **rioeh,** luidruchtig, rumoerig; *rioeh-rĕndah*, dit *rĕndah* komt overeen met Jav. *rondah*, verward; *rioeh-rĕndah*, zou dan een verward rumoer of lawaai zijn. Zie *rija.*

ريڽو **rinjau,** e.s.v. zoutwatervisch.

ريڽه **renjeh;** *mĕrenjeh*, zonder slot of samenhang spreken. Mĕn. = *ringik*, zie ald.

رڽوق **rĕnjok;** *mĕrĕnjok*, verfrommelen, ineenfrommelen.

رڽو **rĕnjau,** Abd. Sch. wrbk. = *lĕnnjau*, zie ald.

رڽه **rĕnjah,** druk praten, snappen, babbelen, zie رنيه.

رڽي **rĕnjai,** zie bij *hoedjan* en *ranai.*

ز Za

زاد **zád,** Perz. geboorte, oorsprong.

زاده **zádeh,** Perz. geboren, ontstaan; zoon, geborene, kind; *aṣal zadeh*, edelgeborene; *halál zádeh*, wettig geborene, wettig kind; *ḥarám zádeh*, onwettig geborene, bastaard, onwettig kind; *sjah zádeh*, koningszoon.

زاني **záni,** Ar. hoereerder, echtbreker.

زانية **zánijat,** hoer, echtbreekster.

زاوية **záwiat,** Arab. kapel, kleine moskee, waarin de Vrijdagsdienst niet mag gehouden worden.

زاهد **záhid,** Ar. iemand die zich aan de wereldsche zaken onttrekt, monnik, eremiet.

زباد **zabád,** Arab. civet, civetkat, = *djĕbat*, zie aldaar.

زبانية **zabániah,** Arab. helsche wachters, die de verdoemden in de hel branden.

زبرجد **zabardjad,** Arab. chrysoliet, topaas.

زبور **zabóér,** Arab. de psalmen Davids; *kitáb zabóér*, het boek der psalmen. Voor een enkele psalm zie *mazmoer*.

زبيب **zabíb,** Arab. rozijnen; gedroogde vijgen.

زبيدة **zoebaidah,** naam eener plant, calendula officinalis, ook de naam van eene der vrouwen van Haroenoe'rrasjid.

زحل **zoḥal,** Arab. de planeet Saturnus.

زرادشتي **zarádoesjti,** Ar. aanhanger van Zoroaster.

زرافة **zoeráfat,** Arab. giraffe, kameelpardel.

زره **zirha,** of *zirah*, Perz. maliënkolder, pantser; *didalam kĕlamboe zirha*, achter een gordijn van schalmen of malieën, H. T.; *bĕrbadjoe zirha dada boeroeng*, e. pantser, van voren als een vogelborst, zooals sommige harnassen uit den spaanschen tijd, Hik. Koris; *z. dáoedi*, David's harnas, een bijz. soort v. harnas; *badjoe zirha* = *zirha*.

زريعة **zariāt,** Ar. zaaizaad, zaadbed, seminarium.

زعفران **zāfarán,** Arab. saffraan.

زڠݢي **zanggi,** zie *zangi*.

زقوم **zaḳoem,** Arab. I. e. s. v. gerecht, bereid uit room en dadels, gemengd.

II. naam v. e. boom in Arab. met vruchten als dadels, welker olie tegen ziekte gebruikt wordt.

III. de helboom, welks walgelijke vruchten door de verdoemden worden gegeten.

زكاة **zakát,** Arab. zuivering; aalmoezen, schatting, hoofdlast ten behoeve der armen, bepaald bij de wet, onderscheiden van *ṣĕdĕḳah*, zie ald.

زكريا **zakarja,** Arab. Zacharijas.

زكي **zaki,** Ar. zuiver, rein, vroom; *foeád azzakia*, een rein gemoed.

زكية **zakijat,** Arab. zuiverheid, reinheid.

زليخا **zalichá,** Arab. de naam van Potifar's huisvrouw.

زمان **zamán,** Ar. tijd, eeuw; *zamán-bĕrzamán*, van tijden of eeuwen her. Het komt nog in eene andere beteekenis voor, b.v. *di Komala Ambar bĕrboewat zamán?* Sj. Ind. Kĕsna; *hĕndaḳlah mĕnari sĕgala saudara, mĕninggalkan zamán kapada poetĕra?* Sj. Ind. Kĕsna; *mĕndjadi zamán bĕrpandjangan?* voor iemand uithalen, pretmaken? id.; *bĕraraḳ nen tĕrmasa tiada tĕrkira, hĕndaḳ bĕrzamán Sulthan mĕngindra*, ter eere van iem. feestvieren? Sj. Ind. Kĕsna, Sj. Sult. Jahja. Volgens v. d. W. époque maken, zie *djaman*. Dat zal dan wel door het geven v. groote feesten zijn.

زمرد **zamroed,** Arab. smaragd. In het Mal. en Jav. verb. tot *djĕmĕroed*.

زمزم **zamzam,** de beroemde Hagar's bron bij Mekka.

زمهرير **zamharír,** Arab. hevige koude, naam eener zeer koude plaats dicht bij de uiterste gewesten der heuvels.

زناء **ziná',** Ar. overspel; *běrziná'* en *běrboewat zina'*, overspel bedrijven.

زنكي **zangi,** Perz. Ethiopiër, Egyptenaar, Zigeuner; ook voor reus, monsterachtig wezen gebruikt.

زنج **zandj,** Arab. Zanquebar.

زوادة **zoewádah,** Arab. leeftocht op reis; zie *djoewadah.* Perz. magazijn, voorraad.

زهد **zoehoed,** Arab. onthouding, toewijding.

زهر **zahar,** Arab. schitteren van blankheid; schoon zijn; bloem.

زهرا **zahrá,** Ar. het vrouwel. van *azhar*, zie ald.

زهرة **zohrat,** Arab. de planeet Venus als morgenster.

زيادة **ziádat,** Ar. overvloed, vermeerdering.

زيارة **ziárat,** Ar. bedevaart naar een heilig graf; ook graf.

زيت **zait,** Arab. olijf; *pokok zait*, olijfboom; *boewah zait*, olijven; *minjak zait*, olijfolie.

زيتون **zaitoen,** Ar. olijfboomen, olijven; *boekit zaitoen*, de olijfberg bij Jeruzalem.

زيد **zaid,** Ar. eigennaam; *Zaid dan Omar* = ons Piet en Klaas.

زير **zir,** Perz. beneden; *zir bad*, beneden den wind.

زين **zain,** sieraad; *zainoe'ddin*, het sieraad van den godsdienst; *zainoe'lābidin*, het sieraad der dienaren Gods, beiden gebruikt als persoonsnamen.

س Sin

س **sa,** verk. van *asa*, een, wordt gebruikt als voorvoegsel met de beteekenissen van een, een geheel en van een en dezelfde, ook in de beteekenis van na, b.v. *satělah*, nadat; *sapěninggal*, na het vertrek; *sakětika maka baginda pon sědarlah*, na een oogenblik kwam de Vorst weer bij, Indr. Poet. en in de beteek. v. naar, b.v. *sakira-kira*, naar gissing, Boeng. R. *sakědar*, naar gelang; *satoeroet*, naar volgens; *sa-andainja*, naar het gesteld geval; *sa Malaka*, geheel Malaka; *saněgari*, van één stad of land, d. i. stad- of landgenoot; *sakampoeng*, van dezelfde buurt, buur; *saroemah*, van hetzelfde huis, huisgenoot enz. Zie de gramm.

ساب **saba,** Skr. *běrsaba*, bezoeken, omgaan met, ook bezoeken van levenlooze voorwerpen, b. v. *ada soeatoe kolam... tiada disaba orang*, er was een vijver... die door niem. bezocht werd, K. w. D. Jav. id.; *saba boeboe*, naam van een boom met geneeskrachtige bladeren.

سابت **sabět,** Jav. slag, slaan met een lang, dun voorwerp, striem, = *sěbat*, zie ald.

سابت **saboet,** vezelige bast, zooals v. de kokosnoot, ook de vezelige

stam v. de banaanstruik; *tali saboet*, touw van kokosbast vervaardigd. Zie ook *sĕraboet*. Mĕn. id. *mĕnjaboet*, kammen of borstelen van garen; *bongkoḳ saboet*, gebogen als een kokosbast, gebocheld. Zie *sĕraboet*.

سابت **sabit**, I. sikkel, krom grasmes; *mĕnjabit*, met e. sikkel snijden.

II. klaar aan den dag gekomen, v. daden, mogelijk het Ar. *tsabit*, z. ald.

سابر **sabar**, zie صبر.

سابر **saboer**, I. door elkander wemelend van strijdenden, den bliksem, vliegende vogels enz. gewemel. Mĕn. schemerachtig, niet duidelijk te onderscheiden; *mĕnjaboer*, zich onder e. troep menschen, inz. vechtenden, mengen; *saboer limboer*, tusschen licht en donker, schemerlicht; *saboer-mĕnjaboer*, van den bliksem = *saboeng-mĕnjaboeng*, zie ald.

II. = *sĕmboer*, b.v. *mandi bĕrsaboer*, Ibr. b. Chas. Zie *sĕmboer*.

III. *lajar saboer*, bramzeil, Pĕl. Abd. 90.

IV. verwoed, Sadj. Mal. 132, ook M., b.v. *orang bĕrpĕrang tĕrlaloe saboer; bĕrpagoet tĕrlaloe saboer*.

سابس **sabas**, van het Perz. *sjábásj*, goed zoo, bravo!

سابغ **sabang**, I. muilbanden, kortwieken, d. B.

II. e. s. v. zeil op kleine bootjes, dat geen ander touw dan een brasje, maar wel e. soort van stut of *sokong* heeft.

سابغ **saboeng**, tegenin vliegen; *saboeng-mĕnjaboeng*, tegen elkander in vliegen, van vechthanen, den bliksem, windvlagen, flikkeringen, legerscharen, geluiden enz.; *kilat sĕndjatanja saboeng-mĕnjaboeng*, het wapengeflikker ging tegen elkander in; *tjĕhajanja saboeng-mĕnjaboeng didalam asap bĕdil*, het vuurgeflikker was tegen elkander in de kruitdamp; *sapĕrti angin pon bĕrtioep saboeng-mĕnjaboeng*, als windvlagen tegen elkander inkomen; *boenjinja saboeng-mĕnjaboeng*, de geluiden klonken tegen elkander in. M. (Mĕn. *bĕrsaboeng*, met elk. vechten, tegen elk. indrijven van wolken, tegen elk. wedijveren); tegen elk. stooten van kroonen v. buigende Vorsten, H. T.; *hajam saboengan*, vechthaan; *mĕnjaboeng*, vechten v. hanen, hanen laten vechten, e. hanengevecht houden; *mĕnjaboeng* schijnt soms voor *bĕrmaïn* gebruikt te worden, b.v. *mĕnjaboeng boewah kĕras*, e.s.v. spel met kĕmirinoten, C. en S.; *mĕnjaboengkan*, twee voorwerpen tegen elkander in slaan, b.v. *mĕnjaboengkan kapala*, de koppen tegen elkander slaan, nam. van twee gegrepen vijanden, Pr. Dj.

سابق **sabaḳ**, I. jammeren, weeklagen, ook *bĕrbidji sabaḳ*=*mĕratap*.

II. keuken, waar het sap der palmen tot suiker wordt gekookt.

سابق **saboeḳ**, gordel, stuk doek, dat men om het lichaam slaat, hetzij om de lenden of om de borsten; op Java buikband inz. v. e. man; *saboeḳ pĕtola*, zie aldaar.

سابن **sabĕn**, Jav. telkens, = *tiap; sabĕn hari*, iederen dag, dagelijks.

سابن **sabon,** van het Ar. *ṣabon*, zeep; geheel wit, ook van honden en and. voorw.; wit van steengoed, b.v. *pinggan sabon*, e. witte schotel, *orang ṣabon*, albino, wit mensch.

سابو **saboe,** = *sĕboe*, opgevuld, b.v. *saboe-rajoe*, vervuld v. weemoed, Moh. Han.

سابه **sabah,** van *sjábah*, Ar. onduidelijk, niet te onderscheiden, twijfelachtig, b.v. *djangan tĕrsabah kita mĕndĕngarkan, soepaja tĕntoe jang disoeratkan*, laat het niet twijfelachtig zijn wat wij vernemen, opdat het zeker zij wat wij schrijven, Ibr. b. Ch.

سابي **sabi,** zie *sjabi*.

سابي **sabai,** Zie *sĕbai* II.

ساتو **satoe,** een, verk. van *soeatoe*, zie ald.; *mĕnjatoekan*, vereenigen door een huwelijk, Moh. Han.; *bĕrsatoe*, één uitmaken, vereenigd zijn, van meer dan een persoon of zaak; *satoe-satoe*, een voor een, een of ander; *tiada satoe-satoe*, niet maar een enkele, als het 't een niet was, dan was het 't ander; *satoe pon tidaḳ*, hoegenaamd niets.

ساترو **satroe,** Jav. = *sĕtĕroe*, zie aldaar.

ساتغ **satang,** Jav. lange stok, zie *hoedang*.

ساته **satoh,** e.s.v. zwaard, afkomstig van Kedah, d. B. K.

ساتو **sato,** Jav. Skr. dier, beest; *sato chaiwán* = *mĕrga satwa*, het wild gedierte.

ساتي **saté,** Jav. ook *sĕsaté*, vleesch of visch aan speetjes; *daging saté*, kleine stukjes vleesch aan een houtje geregen en op het vuur geroost.

ساج **sádj,** Arab. de plataan.

ساج **sadja,** van *sĕhadja*, zie ald.

ساجغ **sadjang,** Kw. = *araḳ*, sterke drank; *sadjang tapé*, het dronkenmakende sap van de tapé, Prab. Dj. Zie *tapé*.

ساجق **sadjaḳ,** I. zie سجع en *sĕdjaḳ*,

II. Jav. eigen manier of manieren of wijze, in kleeding, spreken, zitten, dansen, houding.

ساجي **sadji,** gerecht, een schotel gereed om voorgediend te worden, aangerechte spijs; *toedoeng sadji*, bolvormig deksel, dat over de schotels geplaatst wordt ter beschutting tegen stof en insecten; *mĕnjadjikan*, klaarzetten, aanrechten van spijzen; *sadjian*, de aangerechte of klaargezette spijs, disch; *mĕnantikan nasi disadjikan diloetoet*, wachten tot de gekookte rijst op de knieën wordt klaar gezet. Sprw.

ساحر **saḥir,** Arab. toovenaar, goochelaar.

سادر **sadar,** zie *sĕdar*.

سادر **sadoer,** laag metaal over iets; *s. mas*, verguldsel; *s. peraḳ*, verzilvering; *s. timah*, vertinsel; *bĕrsadoer peraḳ*, verzilverd zijn; *mĕnjadoer peraḳ*, zilver vergulden.

سادر **sadir,** van *noesjadir*, Perz. salammoniak.

سادس **sadis,** Arab. de zesde.

سادغ **sading,** alleen in *sakársading*, zie ald.

سادف **sadap;** *mĕnjadap*, palmen aftappen; *pisau sadap*, mes daarbij gebruikt; *pĕnjadap*, palmsap-aftapper.

سادق **sadaḳ,** I. schuin, hellend, achterover hellend van masten; *mĕnjadaḳ*, schuin naar boven steken met lansen of krissen.

II. *sadaḳ kapoer*, het fijne van de kalk, de kalk die bij de sirih gebruikt wordt. Mĕn. *sadah*, id.

سادو **sadoe,** Jav. en Skr. uitmuntend, b.v. *orang toewa sadoe pradana pada sĕgala radja-radja*, Kal. Dam.; *ĕmas jang sadoe*, Sj. Sult. Jahja.

سادو **sadau,** I. *mĕnjadau*, roeien met lange riemen, zonder bij het voor- of achteruitslaan een oogenblik op te houden.

II. *mĕnjadau*, een bijennest langs de vlakte, waaraan het hangt, afsnijden.

ساده **sadah,** de kalk die bij de sirih gebruikt wordt; zie *sadaḳ* II.

سادي **sadai,** I. uitgestrekt op een hellend vlak liggen, in schuinsche houding liggen met den rug tegen iets leunend, schuin op het droge liggen, van een bootje, een krokodil en derg.

II. aanhangen, aankleven van reukwerk.

سار **sara,** behoud, ontkoming aan een gevaar, redding; middel tot behoud, b.v. een pistool of ander wapen, leeftocht, onderhoud, rantsoen, gage; aandeel der matrozen in de lading; wat met inspanning van alle krachten gedaan is of gedaan kan worden; *sara-bara*, overal heen, naar alle kanten zijn behoud zoeken, met inspanning van alle krachten en op verschillende wijze; *sara gĕni*, Jav. vuurwapens, daarmede gewapend soldaat, artillerist. Zie ook bij *barat*.

سارت **sarat,** zwaar geladen, inz. van vaar- en voertuigen, in vol tenue, gepakt en gezadeld; *boenting sarat*, hoog zwanger; *sarat dĕngan hoetang*, met schulden beladen; *maka padang itoepon saratlah dĕngan bangkai*, die vlakte nu was bedekt met lijken.

سارغ **sarang,** nest, ook fig. *sarang boeroeng*, vogelnest; *sarang lĕbah*, bijennest; *s. madoe*, honigraat; *s. laba-laba*, spinneweb; *s. koewali*, grof vlechtwerk van rotan, waarop men in de keuken heete potten of pannen zet; *s. pĕrompaḳ*, zeeroovers-nest; *bĕrsarang*, een nest hebben, genesteld zijn, ook vol gaten zijn, zooals b.v. een spons of koraalsteen, de volle uitdrukking is *bĕrsarang sĕmoet*, als een mierennest; *mĕnjarangi*, e. nest maken aan of in, b.v. *akar itoe tĕlah disarangi olih lĕbah*, aan dien wortel hadden de bijen een nest gemaakt, Boeng. R. p. 159; *sapĕrti orang mĕmĕliharakan dirinja dalam sarang lĕbah*, als iem., die zich beschermd in een bijennest. Sprw.

سارغ **saroeng,** scheede, hulsel, hoesje, koker, huisje; *kaïn saroeng*, ook alleen *saroeng*, de inlandsche vrouwenrok, die van boven tot onder dichtgenaaid is. Hiervan bestaan vele soorten, die naar de plaats van afkomst of de bewerking worden genoemd; *s. kĕris*, krisscheede; *s. tangan*, handschoenen; *s. kaki*, kousen, sokken;

s. djari, vingerhoed; *s. sĕnapang*, lade van een geweer; *orang mĕnjaroeng*, iemand die scheeden of overtrekken maakt, krisscheedenmaker; *mĕnjaroengkan*, van een scheede voorzien, ook tot een scheede maken, in e. scheede steken, b.v. *mĕnjaroengkan kĕris*, de kris in de scheede steken.

سارغ **saring**, I. vast in elkander gedraaid, = *sĕring; mĕnjaring*, vast in elkander draaien van draden garen, zijde of touw. Mĕn. id.

II. dun, fijn, tenger, inz. van de middel, Pad. bovenl.

III. Jav. = *tapis*, zie ald. doorzijgen, kleinzen, filtreeren; *saringan*, filtreer; *batoe saringan*, filtreersteen, zooals op Java in gebruik is; *pĕnjaringan*, zeef.

ساراف **sarap**, I. droog, fijn vuil, zooals b.v. het aanveegsel uit een kamer; *sarap-sampah*, allerlei droog vuil, fijn en grof; *s. laoet*, een stof of vuilnislaag op de oppervlakte v. het zeewater, ook drijvend vischaas. Mĕn. *sarap orang*, uitvaagsel v. het menschdom, het grauw, het gemeen; *oelar sarap*, een slangensoort. Zie *sarpa*.

II. smerting, ontsteking v. de huid in de liezen enz. zooals dikwerf bij kleine kinderen en personen, die lang ziek liggen.

III. zenuw; *sarap pĕrasaän*, de gevoelszenuwen; *sarap pĕnggĕrak*, de beweegzenuwen, v. d. W.

IV. Batav. roodvonk? B.

سارق **sarak**, gescheiden van iets, van elkander af, zooals bij echtscheiding, spening, wegloopen enz. ook bij spijsbereiding de inhoud er uit nemen en met iets anders weer opvullen; *sarak bĕrkoendang*, scheiden om overal mee genomen te worden, heet het vertrek der pas gehuwde vrouw uit de ouderlijke woning, in het Palemb. *minta sarak*, echtscheiding vragen; *djiikalau kĕras laki hĕndak sarak*, als de man sterk op scheiding aandringt; *tĕrsarak daripada soesoe*, van de borst gespeend; *mĕnjarak anak*, een kind spenen. Zie *djarak*.

سارق **sarok**, strompelen, struikelen, Sw.

ساركني **sara-gĕni**, Jav. vuurwapens, daarmede gewapend soldaat, artillerist.

سارن **saron**, e. s. v. muziek-instrument, bestaande uit een houten bak, waarop metalen staven liggen, die geslagen worden, en behoorende tot de gamĕlan.

سارو **saroe**, troetelnaam voor den vogel *tioeng* in gevangen staat.

سارو **sarau**, e. s. v. groote, grof gevlochten mand, voornamelijk gebruikt bij het inzamelen v. *agar-agar*.

ساره **saroh**, e. s. v. waterplant, C. en S.

ساري **sari**, Kw. bloem; ook het fijne van iets, de voedende bestanddeelen, de quintessens, de stampers en meeldraden in eene bloem; volgens and. het stuifmeel; *soesoe sari*, room? Sadj. Mal. p. ٣٧١ 2 maal; *timah sari*, zink; *sang lir sari*, die gelijk is aan een bloem = *sang lir koesoema*, liefkoozingswoordje jegens eene min-

nares; *sari moedjari*, e.s.v. kleine struik met geurige bladen, die bij de sirih gebruikt worden, zie *moedjari*.

ساسى **sasa,** Skr. krachtig, stevig, forsch, vol levenskracht, aldus Sj. Mādli, Sj. Ind. Kĕsn., ook *sasan*, b.v. *di-ambilnja anak kĕrbau jang baïk lagi sasan roepanja*, R. P. Dul. 103.

ساسان **sásán,** Arab. de Sassaniden.

ساسر **sasar,** I. ook *sasaran*, doel, schietschijf.

II. van het Perz. *sarsar*, niet wel bij het hoofd enz.

III. Jav. = *sĕsat; kĕsasar*, verdwaald, verdwalen; *djanganlah saudarakoe mĕnjasar hati hamba*, H.T. mijn broeder moet mijn hart niet doen dwalen, van streek brengen.

ساسڤ **sasap,** zie *soesoep*.

ساسق **sasak,** I. grof vlechtwerk van bamboe of jong hout, dienende tot wandbekleeding enz. Mĕn. id.

II. Jav. vlot van bamboe; *pĕrahoe sasak*, veerpont. Zie *rakit*.

ساسن **sasan,** zie *sasa*.

ساسي **sasí,** Jav. maand.

ساعة **saāt,** Arab. oogenblik; *dĕngan sasaāt*, in één oogenblik, oogenblikkelijk; *pada sasaāt itoe djoega*, op dat zelfde oogenblik. Soms wordt het met *sakoetika* vereenigd, b.v. *dĕngan sasaāt sakoetika ijapon sampailah*, in een enkel oogenblik bereikte hij het, H. Boedj.

ساڠ **sanga,** schuim, vuil, droezem van metalen.

ساڠت **sangat,** zeer; *amat sangat*, uitermate zeer; *mĕminta sangat-sangat*, dringend verzoeken, H. Abd. *bĕrsangatan masjhoer*, zeer erg zich verspreiden, b.v. van laster, H. Sj. Djil. p. 46; *mĕmpĕrsangat*, het zeer op iemand of iets toeleggen, b.v. *gadjah tjilaka koepĕrsangat*, P. Dj.

ساڠيت **sangit,** Jav. sterke lucht, inz. van iets dat geschroeid is, branderig, zooals van gezengd haar, aangebrand eten enz. *walang-sangit*, een klein, grijs, stinkend torretje, dat veel kwaad doet aan het rijstgewas. Zie *hangit*.

ساڠو **sangoe,** I. e.s.v. fijne *agar-agar*.

II. Jav. leeftocht, mondvoorraad.

ساڠي **sangai,** e. s. v. deksel, behoorende tot de *koekoesan* of het toestel om rijst gaar te stoomen.

سافر **sáfir,** Arab. een reis doend, reiziger.

ساڤ **sapa,** verk. van *siapa*, wie; *mĕnjapa*, iemand vriendelijk toespreken, eig. vragen wie hij is, toeroepen, v. e. schildwacht. Mĕn. *tidak bĕrsapaän*, niet tegen elk. spreken, gebrouilleerd zijn; in 't Jav. *sâpâ* = *siapa*; zie *tĕgor*.

ساڤوت **sapoet,** I. bedekt; *mĕnjapoet*, bedekken, van wolken enz. *disapoet ĕmboen*, met dauw bedekt. Sadj. Mal. 41. Hiervan *sĕlapoet* en *sĕloepat*, zie ald.

II. het fluweel- of wolachtige op de hoorntakken van herten, Max.

ساڤير **sapir,** Batav. cipier en sappeur; *kantor sapir*, het bureau der Genie.

ساڤور **sapoer** = *djamboer*, C. en S.

سافغ **sapang**; I. *sapang djarang*, e.s.v. witten doek met roode randen en witte franje, door de Mal. vrouwen als sjaal gedragen, W.-Sum.

II. *kajoe sapang*, zie *sĕpang*.

سافيغ **saping**, e. s. v. muziekinstrument, Hik. Ind. Mah. Roep. een trom = *samping*, zie ald.

ساقو **sapau**, kleine hut of afdak, voor oogenblikkelijk gebruik.

سافو **sapoe**, vegen, veger, bezem, garde, kwast; *sapoe tangan*, verk. tot *sĕtangan*, zakdoek; *sapoe-tangan kapala*, ook *sĕtangan kapala* en alleen *sĕtangan*, hoofddoek; *sapoe halaman*, e.s.v. struik = *sĕlĕgoeri*, zie aldaar; *mĕnjapoe*, vegen, afvegen, strijken, streelen, aaien, smeren, borstelen, geeselen; *mĕnjapoekan*, iets ergens op of in wrijven of op strijken; *mĕnjapoe kăbatoe'llah dĕngan djanggoet*, den tempel Gods met zijn baard aanvegen; *pĕnjapoe*, veger, kwast, bezem; *pĕnjapoe ajar-mata*, doek om de tranen af te drogen; *sapoe lidi*, bezem gemaakt van de ribben der palmbladen, stalbezem; *sapoe sarang laba-laba*, raagbol; *sapoe idjoeḳ*, veger of stoffer van arenvezels; *sapoe mĕrang*, veger v. rijststroo; *sapoe-sapoe ringin*, e.s.v. jongensspel, waarbij men in een rij zit met de beenen recht uitgestrekt, terwijl een der spelers over die beenen strijkt. Zie Sadj. Mĕl. pag. 178.

سافه **sapih**, I. halve verlamming door een beroerte.

II. Jav. spenen, scheiden.

سافي **sapi**, koe; *minjaḳ sapi*, e.s.v. ransig, dierlijk vet, dat door de Klinganeezen en Maleiers bij de spijsbereiding wordt gebruikt, ook *gi* genaamd, zie *lĕmboe*.

ساك **saka**, I. verk. van *poesaka*, erfelijk, oude gewoonte; *saka-baka*, oude verplichtingen, van leverantiën of heerendiensten gebruikt.

II. Jav. paal, pilaar = *tiang*, zie aldaar.

ساكت **sakat**, I. *mĕnjakat*, kwellen, tergen, plagen, sterker dan *oesiḳ*; *pĕnjakat*, middel dat men bezigt om iets te verhinderen, veelal een toovermiddel, = *pĕlalau*, M. S. II: 213 ook dam, dijk, zie *ĕmpang*.

II. woekerplant in het algemeen, v.d.W. Mĕn. e.s.v. woekerplant met breede bladen. Volgens het bijgeloof een woonplaats van geesten.

III. *soekoe-sakat*, zie bij *soekoe*.

IV. schot, schut, dwarsbalk, boom ter afsluiting in eene rivier, om het smokkelen te beletten; *toewan sakat*, havenmeester, boomklerk, Pĕl. Abd.; *bilik bĕrsakat*, afgeschoten kamer; *mĕnjakat-njakat tanah*, een uitgestrektheid lands in kavelingen verdeelen, Hik, Abd. 268; *djalan itoe tĕrsakat*, die weg is afgesloten; *tjabang pohon kajoe jang mĕmbĕri kasakatan pada djalan*, de boomtakken, die den weg belemmeren; zie *sĕkat*.

ساكيت **sakit**, ziek, ziekte, pijn, moeite, kwelling; *s. ṭaoen*, pest, epidemische ziekte, ook *sakit sampar; s. hati*, ergernis, geërgerd, ook wrok koesteren, Hik. Abd. p. 175 reg. 5 = *mĕnaroh dĕndam; s. boelan* = *gráhana boelan*, maansverduistering; *sakit*

orang baïk, de kinderpokken; *sakit pinang*, minnepijn, liefdesmart, Hik. Abd. p. 315; *sakit bĕranak*, de barensweeën; *sakit pajah*, zwaar ziek, doodelijk ziek; *mĕmboewat sakit dirinja*, zich ziek houden, Boeng. Ramp. bĕs. p. 297; *dĕngan bĕrsakit*, met moeite, met kwelling, H. Abd. 69; *bĕrsakit*, zich vermoeien, afpijnen; *mĕmpĕrsakiti*, iemand pijnigen, smart aandoen; *mĕnjakiti hĕndak bĕranak*, de weeën krijgen, in barensnood komen; *pĕnjakit*, kwaal, ziekte; *p. boelanan* en *p. kaboelanan*, maanziekte; *p. toewa*, de gebreken des ouderdoms; *p. radja*, negenoog, pestkool, karbonkel; ook een puist in het aangezicht, Sw.; *bĕrpĕnjakit-pĕnjakit*, allerlei kwalen hebben, sukkelen; *kasakitan*, in de pijn zijn, in moeielijkheden verkeeren, kwelling die men ondergaat.

ساكر **sakar**, het Perz. *sjakar*, suiker; zie ook *sĕkar*.

ساكل **sakal**, I. schraal, tegen van den wind; *mĕnjakal*, schraal of tegen worden; *mĕnjakalkan*, schraal maken of doen worden, b. v. *poelau itoelah jang mĕnjakalkan angin*, dat eiland doet den wind schraal worden, v.d.W.

II. afrossen, met iets hards op iets hards kloppen, = *sakai* II.

ساكو **sakoe**, I. verb. Ned. zak in een kleedingstuk.

II. afgescheiden, afgezonderd, afzonderlijk; *mĕnjakoekan*, scheiden, afzonderen; *jang tiada dapat disakoekan*, onafscheidbaar; *djalan-djalan jang sakoe-sakoe*, afzonderlijke wegen.

III. *sakoe-sakoe*, geheim, niet openlijk, stilletjes.

ساكي **saki**, I. e.s.v. mand in den vorm v. e. wan, gebruikt om aarde, kalk, zand enz. daarin aan te dragen.

II. Skr. metgezel, deelgenoot; beslapen, bespringen, treden, v.d.W.

III. e. s. v. sterken drank, die uit Japan wordt aangevoerd.

ساكي **sakai**, I. onderhoorige, volgeling.

II. afrossen, Mal. = *sakal* II.

ساݢ **saga**, naam v. een paar gewassen en de vrucht daarvan; *saga kĕndĕri*, een plant welks half zwart, half vuurrood boontje gebruikt wordt tot het wegen van goud; *saga pohon*, e. grooter boontje, meer plat en geheel rood, afkomstig van e. grooten boom, *kĕndĕri batang* geheeten.

ساݢر **sagoer**, platte kiel v. groote vaartuigen; *pĕrahoe sagoer*, een kano v. een uitgeholden boomstam, Max. Sw. en d. l. Cr.

ساݢڠ **sagang**, schuin geveld van e. geweer of lans, ook schuin in den grond gestoken, zooals een stok aan den kant van het water, aan welks einde e. snoer in het water afhangt; *mĕnjagang*, schuin vellen van geweer of piek, ook op die wijze afweren, ook doer e. staak ergens voor te houden of tegen te zetten, iets aldus vrij zetten; *pĕnjagang*, het middel daarvoor gebezigd; z. ook *tanggang* en *toembak*.

ساݢن٢ **sagon-sagon**, z. bij *sago*.

ساݢو **sago**, plantenmerg, inz. dat van den *roembia* of sagopalm; *sago tampin*, pakjes-sago, d. i. parelsago;

sago-rĕndang, de meer grove, gewone sago; *s. pisang*, het zetmeel uit den pisangstam; *s. bĕlanda*, de arrowroot; *sagon-sagon*, e.s.v. versnapering, gelijkende op sago.

ساگو۲ **sagoe-sagoe**, e.s.v. werpspies, bij de zeeroovers in gebruik.

ساگي **sagi**, Jav. = *sĕgi*, zijde, kant, *ampat pĕsagi*, vierkant; z. *sĕgi.*

ساگاي **sagai**, e.s.v. zoutwatervisch.

سالبية **sálbijah**, Perz. salie.

سالت **salat**, verlaten, eenzaam, W.-Sum.; *poetĕri salat*, e. s. v. rijstgerecht, bestaande uit e. laag kleefrijst en daarop een laag eieren in den wasem gaar gestoomd.

سالت **saloet**, omhulsel, bekleedsel, beslag; *kĕris bĕrsaloet dĕngan perak*, kris met zilverbeslag; *soerat bĕrsaloet dĕngan soetĕra koening*, brief in geel zijden enveloppe; *tĕrsaloet dĕngan ĕmas*, met goud overtrokken; *tĕrsaloet dĕngan kajoe*, met hout bekleed; *saloet gigi*, het émail der tanden; *mĕnjaloet*, bekleeden, omkleeden, beleggen, overtrekken, émailleeren; *pĕnjaloetan*, overtreksel, bekleedsel, beschot v. houtwerk, wagenschot enz.

سالر **saloer**, goot van e. dak, waterleiding; *saloeran*, bamboezen goot, buis, waterleiding, kanaal, zie *aloer.*

سالڠ **salang**, I. *mĕnjalang*, iemand ter dood brengen, door met de *kĕris-pandjang* door de holte v. het rechter-sleutelbeen naar het hart te steken; *tĕmpat pĕnjalang*, die holte boven het rechter-sleutelbeen; *pĕrkakas salangan*, het voor die straf noodige gereedschap; zie *sĕlang* en *sĕlangka.*

II. hevig schokken of stooten van een vaartuig.

III. e.s.v. hangende horde om er voorwerpen of spijzen op weg te zetten, d. l. Cr.

IV. *salang ali-ali*, het midden v. een slinger. M.

سالڠ **saloeng**, bamboezen pijp om vuur aan te blazen, ook e. s. v. fluit, Pad. bov.l.

سالق **salaḳ**, I. geblaf; *mĕnjalaḳ*, blaffen, van een hond; *mĕnjalaḳ kapada*, iets of iem. aanblaffen.

II. e. s. v. rotanpalm met eetbare vrucht.

III. e. s. v. boom, die hout levert, geschikt voor binnenhuisbouw.

سالق **saloeḳ**; *bĕrsaloeḳ*, dooreengestrengeld, zooals de schakels van een ketting. Mĕn. van twee voorwerpen over elk. geslagen, gekruist in elk. grijpend, zooals b.v. twee haken, twee armen van lieden, die gearmd loopen; ook over en weêr verplichtingen hebben. Zie *sĕloeḳ.*

سالق **saloḳ**, = *salaḳ* I. doch overdrachtelijk van eene vrouw, die tegen haren man raast of tiert, b.v. *itoelah sĕhaja takoewasa, disaloḳnja tiada bĕrhĕnti*, dat kon ik niet uithouden; zij raasde (blafte) tegen mij zonder ophouden. Mal. Sam.

سالم **salam**, e. s. v. boom, welks bladeren op die van den laurier gelijken en ook daarvoor bij de spijsbereiding worden gebruikt; de bast bevat veel looistof; *salam batoe*, een soort, welks hout dient voor huis-en scheepsbouw.

سالن **salin**; *mĕnjalin*, verwisselen, het een door het andere vervangen, overschrijven, vertalen; *bĕrsalin*, fats. uitdr. voor bevallen of in de kraam komen, ook veranderen b.v, van naam, titel of kleeding; *pĕrsalinan* en bij verkorting ook *pĕrsalin*, wisselkleederen, inz. als geschenk v. den Vorst. Dat de volle uitdrukking *pĕrsalinan* is, blijkt o. a. Hik. Abd. p. 35 en 38; ook wel vorstelijk geschenk in het algemeen; *mĕmpĕrsalini*, met wisselkleederen of geschenken begiftigen.

سالة **salah**, fout, verkeerd, niet goed, mis, mislukt, misdrijf, ongelijk, verkeerdheid; *salah dĕngar*, verkeerd verstaan; *salah mĕlangkah*, misstappen; *salah sĕdikit*, het scheelt weinig, alleen was het jammer dat...; *angin salah*, tegenwind; *salah hati*, verstoord zijn; *s. kata*, zich verkeerd uitdrukken, onjuist spreken; *s. oerat*, verstuikt, verrekt; *s. rasa* en *s. pĕrasaän*, een somber voorgevoel hebben v. e. naderend onheil, Tam. ed Dari; *djika salah sabatang, ditjaboet; djika salah saroempoen, dibongkar; djika salah saparaḳ, dirambah*, is één plant niet goed, dan wordt zij uitgetrokken; is een geheele plantenstoel niet goed, dan wordt zij omvergehaald en is e. geheele tuin niet goed dan wordt hij opgeruimd. Mĕn. Sprw.; *s. soewatoe*, het een of ander; *s. sa'orang*, de een of ander; *apatah salahnja*, wat zou daartegen zijn? *sĕrba salah*, niet tot een besluit kunnen komen, doordat de een dit, de ander dat niet goedkeurt, z. *sĕrba; salah pĕmandangan*, gezichtsbedrog; *bĕrolih salah kapada*, ongelijk krijgen van, in het ongelijk gesteld worden door, Niem. bl. 4e dr. p. 33; *bapa saoedara salah mĕndjadi*, oom, vaders oudste broeder; *ĕmaḳ saoedara salah mĕndjadi*, tante, moeders oudste zuster; *bĕrsalah*, fout hebben, e. misslag begaan, ook met fouten zijn van een geschrift, Sadj. Mal. p. 2; *tĕrsalah*, onwillekeurig of toevallig een fout begaan, b. v. in geschriften, Sadj. Mal. p. 2, tegenover *mĕmboewat salah*, fouten maken, begaan, id. p. 2. Ook toevallig mis van een klap, b. v. *kapalanja ditoemboeḳ dĕngan tangannja kanan, tĕrsalah dari kapalanja kĕna leher Asoed*, hij sloeg naar zijn hoofd met zijn rechterhand, sloeg echter zijn hoofd mis en raakte den nek v. Asoed. de Holl. 6e dr. p. ٧٩; *mĕnjalahi*, z. verzetten tegen, tegenspreken; *samoewanja itoe dĕngan kahĕndaḳ Sang Jang Soeḳma, dimana dapat kita salahi*, H. Asm. Pati, tegen iets opkomen, opponeeren, zoo ook Niem. bloeml. I 4e dr. p. 81 en and. pll.; *mĕnjalahi pantang*, geen dieet houden; *pĕrsalahan*, weerstand; *mĕnjalahkan*, een slag of wapenstoot doen missen, ontwijken, iemand in het ongelijk stellen, gispen, beschuldigen, aanmerkingen op iets maken, Pĕl. Djin.; *kasalahan*, misdrijf, verkeerdheid, beschuldiging; *bĕrsalahan*, verschillend, onderscheiden zijn; *bĕrsalah-salahan*, onderling verschillend b.v. van kleuren, oneensgezind van

personen; *salah-salahan*, wordt ook gezegd van een brik, welks achterste mast zonder ra's is; *salah-sileh*, allerlei fouten of overtredingen; *salah faham*, misverstaan; *salah tampa*, iets verkeerd opnemen of opvatten; *salah kabawah doeli*, majesteitsschennis.

سالة **saleh,** of *salih*, zich ergens heen begeven, uitrukken v.e. leger of legeraanvoerder; *saleh bĕrlantjang*, op reis gaan met een *lantjang*, e.s.v. oorlogsvaartuig; *salih bĕrdoeli*, op reis gaan te voet, b.v. *laloe baginda salih bĕrdoeli*, Sj. Ind. Kĕsn.; *salih mĕngambang*, wegzweven, b. v. Sj. Ind. Kĕsna en and. Hss.

سالي **sali,** I. opgewassen zijn tegen iemand; *sama sali*, tegen elkander opgewassen zijn, voor elkander berekend zijn.

II. verhit, brandend van hart, b.v. Sj. Sult. Jahja, ook صالي geschreven, b.v. Sj. Sult. Jahja. Ook Boeng. ramp. bĕs. p. 370. Zie bij *ṣali*, Ar.

سالي **salai;** *mĕnjalai*, boven het vuur rooken, b.v. visch. (Mĕn. drogen, aan zonnewarmte blootstellen, roosteren boven vuur), ook roosten = *panggang; salaijan*, dat wat geroost wordt of moet worden, b.v. *maka sakaliannja itoepon mĕmboeboehlah salaijan*, een iegelijk nu deed er zijn roostsel op, Pĕl. Djin.; *mati tĕrsalai*, in den rook gestikt. (Mĕn. door buitengewone warmte doodgegaan); *ikan salai*, gerookte visch.

سام **sama,** Skr. gelijk, even, tegelijk, samen, eenerlei, een en hetzelfde; in de spreektaal ook nog: met; *sama banjak*, even veel; *sama bĕrani dĕngan dia*, gelijk in dapperheid aan hem; *sama manoesia*, evenmensch, naaste; *sama anak tjoetjoe Adam*, gelijke adamskinderen, gelijke menschenkinderen, Djaj. Langk.; *sama hamba Allah*, gelijke dienaren Gods, id.; *sama sĕri*, kamp op; *sama ta sènang*, eveneens niet op hun gemak; *radja samanja radja dan dewa samanja dewa*, vorsten met hun gelijken en goden met hun gelijken; ook vorsten bij vorsten en goden bij goden; *sama sĕndirinja*, onder elkander; *sama kadoewanja*, beiden gelijk of tegelijk; *sama djoega*, 't is geheel hetzelfde, 't komt overeen uit, 't is onverschillig welke of wat; *pada sama tĕngah*, in het juiste midden, midden in, juist in het midden; *sama sakali*, allen of alles ineens; *bĕrsama-sama*, gezamenlijk of gelijkelijk iets doen, te zamen zijn, het houden met, b. v. *sĕgala răjatnja jang ada bĕrsama-sama dan bĕkĕrdja kapada inggris*, al zijne onderdanen, die het houden met de engelschen en bij dezen in dienst zijn. H. Abd. p. ٥٣٩; *bĕrsamaän*, gelijk zijn, van velen, gelijk staan; *sama.... sama*, zoowel.... als; *sama.... ataw*, hetzij.... of; *samakah baïk dĕngan djahat itoe*, is goed en kwaad dan hetzelfde? Pr. Dj.; *mĕnjama-njama*, zich met anderen, inz. hoogeren, gelijkstellen, b. v. *patik takoet taulat kĕlak hĕndak mĕnjámanjama*, ik vrees weldra vervloekt te

worden, omdat ik mij wil gelijkstellen, Pr. Dj.; *sama tara*, evenbeeld; *pĕnjama*, het deel van beiden; *kasamaän*, gelijkheid; *pĕrahoe sama orangnja*, het vaartuig met zijne bemanning. NB. in de spreektaal, inz. op Java, worden de Voorz. *akan*, *pada* en *dĕngan* meest door *sama* vervangen. *Mĕnjamakan*, gelijkmaken, gelijkstellen, gelijkachten; *mĕnjamaï*, gelijk zijn aan iets; *pĕrsamaän*, gelijkheid, overeenstemming, eenparigheid.

سامر **samar**, verborgen, vermomd, niet duidelijk te onderscheiden, incognito; *mĕnjamar*, zich verbergen of vermommen; *m. dĕngan orang banjaḳ*, z. onder de menigte verbergen of schuilhouden; *waḳtoe samar moeka*, schemeravond, wanneer het gelaat niet duidelijk meer te onderscheiden is; *samar dĕngan awan*, geheel in wolken gehuld, b.v. van den top eens bergs, H. Boedj.; *samar djingga*, oranje, vleeschkleurig; *mĕnjamarkan dirinja*, z. vermommen, verstellen, verkleeden; *disamarnja soerat itoe dĕngan kaïn*, hij verborg dien brief in een doek, R. Chaib.; *disamarkan bĕrsoeka-soekaän*, verborgen (onder den schijn van) vroolijkheid; *pĕnjamar*, verspieder, iem. die zich vermomt; *ḳasamaran*, vermomming, M.

سامر **samoer**, Arab. sabeldier, marter.

سامر **samir**, aaneengeregen sagopalmbladeren; *kadjang samir*, dekmatten daarvan vervaardigd. Zij worden niet in tweeën gevouwen, zooals de gewone *kadjang* en bij *bilah*, niet bij *bidang*, geteld; *samir ajar*, zulke matten tot bedekking van de lading in een vaartuig gebruikt; *mĕnjamir*, met zulke matten bekleeden of beleggen.

سامري **samiri**, Arab. Samaritaansch; *orang samiri*, Samaritaan.

سامري **sámri**, Ar. de naam van den man, die het gouden kalf goot.

سامڠ **samang**, I. W.-Sum. gast, commensaal; *anaḳ samang*, pleegkind, kostganger, kostkinderen; *indoeḳ samang*, pleegmoeder, hospita, zie *indoeḳ*.

II. *orang samang*, de naam v. e. wilden volksstam in de binnenlanden v. het schiereil. Malaka; *samang boeroeḳ dĕngan soempit*, een Samang in lompen met een blaasroer, T. T.

سامق **samaḳ**, I. eene omzetting van *masaḳ*, looien, tannen, looi; *samaḳ katja*, looi of tan vermengd met glaspoeder, waarmede men de vliegertouwen insmeert om ze scherp te maken, teneinde bij vliegerwedstrijden daarmede het touw v. de tegenpartij te kunnen doorsnijden; *toekang samaḳ*, leerlooier; *mĕnjamaḳ*, iets tannen, looien.

II. e.s.v. boom, die goed timmerhout levert, vooral geschikt voor balken; *s. poeloet*, een variëteit daarvan.

سامن **saman**, verb. Eng. summons, dagvaarding, aanklacht tegen iemand, b.v. *maka bapanja boedaḳ itoe diboeboehnja saman olih orang itoe*, door dien persoon werd een aan-

klacht tegen den vader van dat kind ingesteld, Sing.

سامن **samoen**, struikgewas, struikroof. (Mĕn. roof gepaard met voorbedachten moord; is te betwijfelen); *samoen sakar*, roof gepaard met geweldpleging, Oend. Djambi *sĕmak samoen*, allerlei struikgewas, H. Abd. 389; *mĕnjamoen*, struikrooverij plegen, rooven op het land; *mĕnjamoen barang orang ditĕngah-tĕngah tĕrang*, op klaarlichten dag, of openbaar, andermans goed rooven. H. Abd. p. 254; *pĕnjamoen*, struikroover, roover op het land; *kasamoenan*, beroofd; *mĕnjamoen-mĕnjakar*, roof en manslag bedrijven, Pad. bovenl. Zie ook *rompak*.

سامي **sami**, I. een priester van Boeddha.

II. Arab. hoog, verheven, heerlijk, hooge enz.

سان **sana**, I. daar, ginds; *disana*, aldaar; alsdan; *sana-sini*, hier en daar; *kasana*, derwaarts; *kasana-kamari*, her- en derwaarts.

II. = *angsana*, zie ald.

سانق **sanak**, bloedverwant, nabestaande, samentr. van *sa* en *anak*, v. één uterus; *sanak-saoedara*, naaste bloedverwanten.

سانم **sanam**, indigo, Pad. bovenl. volg. d. l. Cr. Marsdenia tinctoria, (Papilionacées).

سانن **sanan**, W.-Sum. = *sana*, z.a.

ساو **saoe**, deksel van een pot of *bĕlanga; ikan saoe bĕlanga*, e. s. v. platvisch, lett. het potdeksel.

ساو **sawa**, Jav. en Mĕn. moeras, poel; hiervan *oelar-sawa*, de python of reuzenslang, lett. de moerasslang. Ook in het Jav. heet zij *oelâ sâwâ* en niet *o. sawah*.

ساو **sawoe**, e.s.v. boom met eetbare, bruine, zoete, melige vruchten, die wel iets op onze kwetsen of wilde pruimen gelijken en ook een deugdzaam hout oplevert; *sawoe manila*, de beste soort daarvan.

ساوت **sawat**, I. omgeslagen, M. erg. omheen geslagen, zooals b.v. een gordel, drijfriem enz.; *pĕsawat*, beweegmiddel, drijfmiddel, zooals b.v. een touw aan een valluik om het op en neer te laten, een drijfriem in eene fabriek, de veer in een horloge enz.; *pĕsawat asap*, stoommachine; *p. bĕrdjantĕra*, drijfrad, machine door e. waterrad gedreven; *sawat-sandang*, e.s.v. gordel of sjerp door den Vorst gedragen, zie *sandang*.

ساور **sawar**, beletsel, versperring van takken en derg. om wild of visch te dwingen een bepaalden weg op te gaan; *mĕnjawar*, op die wijze afsluiten of versperren; *pĕnjawar*, het middel daarvoor gebruikt, M. S. II. pag. 181.

ساوڠ **sawang**, I. het in kleur verschillende water bij de kust. Mĕn. de onafzienbare ruimte rondom ons; *sawang langit*, de ruimte tusschen het uitspansel en de aarde.

II. e.s.v. boom met eetbare vrucht, die als de *kĕladi* smaakt, Sing.

ساوق **saoek**; *mĕnjaoek*, een band om iets slaan om het vast te houden, met den gebogen arm iets naar zich toehalen, onder het gaan iets opra-

pen; *saoek-mĕnjaoek*, hetzelfde met verscheidenheid, ook van touwwerk dat in elkaar hangt; *saoek-saoek*, schepnetje voor het vangen v. visch of vlinders, ook zakje of netje aan e. stok om vruchten te plukken. Mĕn. *mĕnjaoek*, uitscheppen v. e. vloeistof, putten, ontleenen aan, uitvisschen.

ساون **sawan,** stuipen; *s. andjing*, een ziekte, waarbij het lichaam met kleine puisten bezet is. R.; *s. babi* en *s. gila babi*, vallende ziekte ook *s. kambing*, C. en S.; *s. bangkai*, beroerte; *iboe sawan*, zie *iboe; s. agoeng*, e.s.v. duizeling; *s. sĕsak*, stuipen met moeielijke ademhaling; *s. sarap*, e.s. v. vallendeziekte; *katĕrdjoenan sawan*, de stuipen krijgen, Sj. Madli.

ساوه **saoeh,** anker, dreg; *s. tĕrbang*, enterdreg, enterhaak; *mĕntjampaki saoeh tĕrbang*, een enterdreg naar een vaartuig werpen; *mĕmoetar s.t.*, de ketting of kabel van de *s.t.* opwinden, om het vijandelijk vaartuig te kunnen beklimmen; *mĕnĕtas s. t.* de ketting of kabel, waaraan de enterdreg is bevestigd, doorhakken; *s. tjĕmat*, werpanker; *bĕrsaoeh toenggal*, nog maar voor één anker liggen, d. i. zeilree zijn, op het punt van te vertrekken; *saoeh sĕronggong?* komt voor in de Oend. Mal.; *mĕmbĕri saoeh mĕngandoeng batoe*, een steen aan het anker bevestigen.

ساوه **sawah,** nat rijstveld, bouwland, dat onder water kan gezet worden; *s. bantjah*, met stroomend water; *s. bĕrbandar langit*, afhankelijk van den regen, Pad. bovenl. *s. rawang*, moerassige rijstvelden; *s. lihat*, de verlaten of onbebouwd liggende rijstvelden, id.; *sawahpadi*, sawahs waarop de rijst nog staat, Pĕl. Abd. p. 40 zooals *kampong orang*, bewoonde kampong beteekent; *padi sawah*, rijst van de natte velden; *mĕnjawah*, rijst op bewaterde akkers telen; *oelar sawah*, de python-slang, beter *oelar sawa*, de moeras- of poelslang, z. *sawa; oelar sawah rĕndam*, zulk een slang, zeer groot en zich ophoudende in stilstaand water.

ساوي **sawai,** e. s. v. blauwachtig zwarten vogel met twee bijzonder lange veeren in den staart.

ساوي **sawi,** I. passagier die aan boord eenige diensten verricht; ook *sĕnawi*.

II. e.s.v. mosterdplant; *bidji sawi*, mosterdzaad; de bladeren worden als groente gegeten. Op Java *sĕsawi*.

ساهوت **sahoet,** antwoord; *mĕnjahoet*, antwoorden; *mĕnjahoeti*, beantwoorden, b.v. een groet enz.; *di sahoetinja dĕngan ajar-matanja*, zij beantwoordden het slechts met tranen, H. Asm. Pat.; *bĕrsahoet-sahoetan*, elkander beantwoordende, b.v. van zingende of roepende vogels; *sahoetan*, antwoord, beantwoording; *sahoet-mĕnjahoet*, elkander beantwoorden van partijen in de muziek, I. P.

ساهيت **sahit,** van het Ar. *sjáhid*, getuige; *pĕsahitan*, getuigengeld, bij het sluiten v. e. huwelijk in het Palembangsche.

ساهور **sahoer,** e.s.v. vrucht.

ساهڠ **sahang,** Kw. peper, = *lada*.

ساهف **sahap**, den met rijst bezaaiden grond bedekken met kokosbladeren, Pad. bovenl. ook iets anders dekken, sluiten. Mĕn. sluiting, deksel; *s. pintoe*, vensterluik; *s. pĕrioek*, potdeksel.

ساهن **sahan**, verb. van *ṣaḥan*, Arab. e.s.v. grooten aarden schotel.

ساهي **sahi**? nalatig, v.d.W.

ساءي **saï**, e.s.v. rog, v.d.W.

ساي **saja**, I. verk. van *sĕhaja*, z.a. II. een gelegde plooi; een stijf geplooide sarong, Batav.

سايت **sajat**; *mĕnjajat*, behoedzaam afschillen en afstroopen van den bast eens booms, de huid van een beest enz.; in dunne schijven of reepen afsnijden, b.v. het vleesch van de ribben, v.d.W. Zie het volg. wrd.

سايت **sajit**, ook *saït*, schijf, plat stuk van iets; *mĕnjaït*, in schijven afsnijden, kerf, insnijding, b.v. *maka disajit-sajitnja dibĕlakang daging Alḳas Mantri saratoes doewa poeloeh ĕmpat sajit*, hij maakte insnijdingen op den rug in het vleesch van A. M. honderd vier en twintig kerven, Hik. Am. Hamz.; *poesatnja pon tĕlah tĕrsajit*, zijn navelstreng was reeds afgesneden, Moh. Han. Ook = *sajat*, zie ald. en *siat*.

سائر **saïr**, zie شعر.

ساير **sajoer**, groente moeskruid, waaronder ook aardvruchten, meloen- en komkommersoorten worden gerekend; *sajoer-majoer*, allerlei groenten; *mĕnjajoer*, groenten klaarmaken; *mĕnjajoerkan*, tot groente bereiden; *sajoer-sajoeran*, allerlei groenten.

سائس **saïs**, Arab. koetsier, stalknecht. Te Singapoer alg. in gebr.

سايڠ **sajang**, het jammer vinden, begaan zijn met iets, medelijden hebben, sympathie, deernis; *sajang sakali*, 't is erg jammer, zeer te betreuren; *kasih-sajang*, liefde en sympathie; *sajangnja*, 't is maar jammer dat....; *tiada sajang*, er niet om geven, het niet sparen, niet ontzien; *mĕnjajangkan*, iets sparen, het jammer van iets vinden, iets ontzien; *mĕnjajangi*, van iets houden, liefhebben; *kasajangan*, medelijdendheid; *bĕrkasajangan*, medelijden hebben, medelijdend zijn; *pĕnjajang*, ontfermer, zie voorb. bij *kasih*.

سائڠ **saïng**, samen reizen, ook over land, Sj. Madli, samen varen van schepen; *pĕrsaïng*, medezeilend vaartuig, tochtgenoot. (Mĕn. *sasaïng*, een gekoppeld geheel; onder één dak; op één rij; *tiga ĕmpat bidoeḳ sasaïng*, drie, vier schuitjes op één rij naast elkander); *tĕrlaloe ramainja bĕrsaïngkan pĕrahoe kalangkapan itoe*, uitermate levendig of vroolijk deed men de vloot te zamen zeilen, H. T.

سايڠ **sajoeng**, aan één zijde schuin toeloopend, zooals b.v. een kluiverzeil; *s. tiroes*, aan twee zijden schuin toeloopend.

سايف **sajap**, vleugel, vlerk, ook vleugel v. e. leger; *sajap kanan* en *s. kiri*, linker- en rechtervleugel v. e. leger, Pĕl. Djin.; *sajap*, ook de klauwieren, waarmede slingerplanten z. vasthechten; *badjoe bĕrsajap*, bovenkleed met lange, wijde mouwen zooals

de Arabieren dragen; *s. sandang*, zie *sandang*.

سايف **sajoep,** door de verte onduidelijk voor het gezicht of gehoor; het doel onvolkomen of in het geheel niet bereikend, van een kogel of degenstoot enz.; te laat komend, daar de persoon, dien men wil bezoeken, juist is uitgegaan; *sajoep mata měmandang*, zoover het oog reikt. Měn. *sajoep*, onvoldoende, ontoereikend, tekort, te weinig; *sajoep-sajoep sampai*, op een klein weinigje na voldoende.

سائل **saïl,** Ar. verzoekend, vragend enz. *saïloe's salaṭin*, de vraagbaak der Vorsten, titel van een handschr. Zie Facs. p. 42.

سايو **sajoe,** weemoedig, meewarig, aangedaan, geroerd; *měmběri sajoe dihati kami*, veroorzaakte aandoening in ons gemoed; *sajoe-rajoe*, treurig en weemoedig, Noer. Moḥ.; zie *iba*.

سايه **sajah,** zie *saja* II.

سباء **saba',** Arab. naam van een landschap in Jemen, het Rijk van de koningin Balkis, het Scheba van het O. Test.

سبارو **sěbarau,** e. s. v. eetbaren riviervisch, die met kunstaas kan gevangen worden. Sw.

سباسه **sěbasah,** e.s.v. boom, die op moerasgrond groeit en e.s.v. timmerhout levert, geschikt voor werk van slechts tijdelijken aard.

سبب **sěbab,** Arab. reden, om, omdat, ter wille van, ter oorzake van; *sěbab takoet*, uit vrees; *daripada sěbab* en *olih sěbab*, ter oorzake van, door toedoen; *karěna sěbab*, om reden; *sěbab itoelah maka*, daarom of daardoor is het dat....; *tiada běrsěbab*, geen oorzaak hebben; *děngan běrsěbab ataw tiada běrsěbab*, met reden of zonder reden of aanleiding, Saif Dzoel.; *tidak satoe-satoe sěbab*, zonder de een of andere reden. H. Abd. p. 255 reg. 10 v. o. *sěbabpon ... karěna*, de reden nu waarom... is dat, b.v. *sěbab pon kakanda měmanggil toewan ini, karěna kakanda měnděngar nobat*, H. Boedj. de reden nu waarom ik u hier ontbied is, dat ik de trom hoor; *měnjěbabkan*, veroorzaken, aanleiding geven tot, tot oorzaak maken van; *toehan sěrwa sakalian ʿalam jang měnghidoepkan toewan-hamba sakalian, tětapi akan sěbabnja daripada hamba djoega*, de Heer aller werelden heeft u allen weer levend gemaakt, maar de aanleiding daartoe was vanwege mij, d.i. ik heb daartoe aanleiding gegeven, I. P.

سبت **sabat,** Arab. rusten, slapen, vieren van den Sabbath; *jaumoe's sabat*, de sabbathdag. Zie het volg. wrd.

سبت **sabtoe,** Arab. rusten, sabbat; *hari sabtoe*, Zaterdag.

سبت **sěbat,** I. = *sěpat*, wrang, samentrekkend van smaak, sterker dan *kělat*. Jav. *sěpět*, id.

II. slag met een rotan of ander zwiepend voorwerp; *ěmpat poeloeh koerang asa sěbat*, veertig slagen min een. Jav. *sabět*, id.

سبت **sěboet,** melden, melding maken; *měnjěboet*, iets melden of vermelden, ook: uitspreken, gewagen; *těrsěboet*, gemeld, vermeld; *maka těr-*

sĕboetlah pĕrkataän, nu zijn vermeld de woorden, of is vermeld de geschiedenis; *sĕboetan*, vermelding, uitspraak, pronunciatie; *sĕboet-sĕboetan*, iemand of iets, waarover men bij voortduring spreekt, of waarvan men steeds melding maakt; *sapĕrti jang tĕlah laloe sĕboetannja*, zooals reeds gemeld is; *sapĕrti jang lagi akan datang sĕboetannja*, zooals hierna zal vermeld worden. Mĕn. id.

سبيت **sĕbit,** e.s.v. vleeschgerecht; zie *koepé.*

سبحان **soebḥána,** Ar. lof aan God; *soebḥána 'llah*, lof zij God! *soebḥánahoe*, lof zij Hem! alleen gebezigd achter den naam van God; *soebḥána almalik addjabár*, geloofd zij de almachtige Heer.

سبد **sabda,** Skr. woord, gezegde; *bĕrsabda*, zeggen, spreken, inz. van profeten en vorstelijke personen, doch van den regeerenden Vorst beter *bĕrtitah*. Van den *bĕndahara* en den *toemĕnggoeng* beteekent het bevelen. Volg. Jav. wdb. is het = *pĕngandikå* en = *pĕngestoe;* volg. Marsd. woord v. God of v. e. profeet of koning.

سبر **sĕbar,** I. *mĕnjĕbar*, een gevoel in een lichaamsdeel hebben, alsof er warm water in stroomt, zooals bij zich herstellenden bloedsomloop.

II. Jav. *njĕbar*, zaaien, = *mĕnaboer*, zie *taboer*.

سبر **sĕboer,** = *sĕmboer*, Hik. Boedj. Ibr. b. Chas. Soms ook fout voor *siboer*, Ind. Poet. Zie die woorden.

سبرغ **sabĕrang,** overzijde v. e. water, overkant, overwal, overwalsch, overzijde van een weg; *mĕnjabĕrang*, naar de overzijde gaan, oversteken; *kalau mĕnjabĕrang soengai, biar ditĕlan olih boewaja, tĕtapi djanganlah dipagoet olih ikan kĕtjil-kĕtjil*, steekt men eene rivier over, laat men door e. krokodil worden verslonden, maar men worde toch niet door allerlei kleine visschen gebeten! Sprw.; *mĕnjabĕrangkan*, iemand of iets overzetten; *sabĕrang-mĕnjabĕrang*, v. den eenen naar den anderen oever, aan weerskanten v. eene rivier; *bĕrsabĕrangan*, vlak tegenover, inz. als er e. water tusschenbeide ligt; *pĕrahoe pĕnjabĕrangan*, schuit of boot om over te zetten; *orang sabĕrang*, iem. van over zee; *koeda sabĕrang*, een overwalsch paard; *tĕrsĕbĕrang di ajar gadang*, Mĕn. fig. aan een groot gevaar ontkomen zijn, groote moeielijkheden doorworsteld hebben.

سبرهان **sabĕrhana,** Skr. stel, dracht, geheel; *sĕbĕrhana pakaijan*, een gehoel stel kleeren, een volledig kostuum; *sĕbĕrhana pĕrhiasan*, een kompleet stel sieraden; *sĕbĕrhana boemi*, de gansche aarde; *sĕbĕrhana hari*, de geheele dag; zie ook *langkap*.

سبس **sĕbas,** zie *sabas*.

سبعة **sabāt,** Ar. zeven, zevental.

سبغ **sĕboeng,** de eetbare uitspruitsels van de *boeloeh bĕtoeng*. Zie *rĕboeng*.

سبق **sĕbaḳ,** overvloeiend, boordevol; opzwellen, oploopen, ook stroomen van tranen; *ajar sĕbaḳ*, overstrooming. Hiervan is ook afgeleid *sĕmĕrĕbaḳ*, zie ald.

سبق **sĕboek**; *mĕnjĕboek*, tusschenin gaan, b.v. tusschen een aantal personen, die in gelid staan; zie *sampoe*.

سبكه **sĕbĕkah**, de naam v. een eetbaren zoutwatervisch, v. d. W. op Malaka *sĕboekah*.

سبل **sĕbal**, ontevreden, verdrietig, bedroefd, hartzeer hebben over het niet slagen van iets, waarmede men anderen meende genoegen te doen, teleurgesteld; *mĕnangis karĕna sĕbal hatinja*, weenen door innerlijke bedroefdheid; *apakah moelanja maka nĕgari ini tĕrlaloe sĕbal roepanja*, wat is toch de oorzaak dat dit land zoo uitermate treurig schijnt?

سبلس **sabĕlas**, elf, zie bij *bĕlas*.

سبله **sabĕlah**, zie *bĕlah*.

سبم **sĕbam**, donker, loodkleurig, zooals soms de regenwolken, blauwachtig grauw, bergblauw, volg. d. l. Cr. ook ondoorschijnend = *tiada djĕrĕnih*.

سبن **sĕboen**, niet tot rijpheid komend van een zweer, niet tot een eind komend van een werk.

سبو **sĕboe**, vol, opgevuld, b.v. van een kamer met huisraad; gedempt of volgegooid van e. put of sloot; *mĕnjĕboekan*, met iets dempen; *mĕnjĕboekan tanah pada lijang koeboer dĕngan tjangkoel*, met een hak aarde doen in den grafkuil tot opvulling. Zie ook *sĕrĕboe*.

سبورو **sĕboeroe**, de naam van e. boom, welks bast gebrand wordt ter afwering van booze geesten.

سبوكه **sĕboekah**, zie *sĕbĕkah*.

سبه **sĕbah** = *bah*, zie ald. Niet te verwarren met *sĕbak; sakit sĕbah*, de beri-beri, C. en S.

سبه **sĕbeh**, e. s. v. plant, canna pulchra. 't Is eene verkorting van *tasbih*. Ar. rozenkrans, bidsnoer, zoo genoemd, omdat de pitten dier plant als kralen daarvoor worden gebruikt.

سبي **sĕbai**, I. e.s.v. parasiet-plant met lange, smalle bladeren.

II. sjerp, gordel; *tĕrkibar-kibar poentja sĕbainja*, de slippen van zijn gordel fladderden.

سبي **sabi**, Perz. hemd, zie *sjabi*.

سبيل **sabíl**, Ar. open weg; *sabiloe 'llah*, de weg Gods; *pĕrang sabíloe 'llah*, de heilige krijg, oorlog tegen de ongeloovigen. *Sabíl* wordt ook gebruikt als uitroep, om tot dien strijd aan te moedigen.

ست **sat**, I. e. vierkante inhoudsmaat van 5 en 10 *gantang*, de eerste heet *sat kĕtjil*, de tweede *sat bĕsar; kapala datjing dan kapala sat*, de officiële meter en weger v. handelswaren en scheepsladingen, volgens de Oend. Mal.

II. verb. van *saăt*, Ar. oogenblik; *sat-sat*, ieder oogenblik; *sat-sat datang*, ieder oogenblik komen.

ست **soet**, klanknabootsend woordje voor e. suizend of fluitend geluid, zooals van e. rotan, waarmede men door de lucht zwiept, z. *lĕsoet* en *sioet*.

ست **sit**, klanknabootsend woordje voor e. schel fluitend of piepend geluid, zooals van een bootsmansfluitje of een rietje, waarop men blaast, zie *lĕsit*.

ستا **sitta,** Skr. wit, zilver, de planeet Venus. Komt voor in de eig. naam *Sitta Dewi.* Jav. *sinta.*

ستابلن **sĕtabĕlan,** artillerie, afgeleid van constabel.

ستارق **sĕtarak,** e. s. v. plantje, Pad. bov.l.

ستاغن **sĕtangan,** samentr. van *sapoe tangan*, zakdoek; *sĕtangan kapala*, ook alleen *sĕtangan*, hoofddoek. Zie bij *sapoe.*

ستاڤن **sĕtapan,** of *sĕtapoe*, e.s.v. fuik, gevlochten v. *oenak*, kleiner dan de *toewar*, C. en S.

ستاك **sĕtaka,** e. s. v. plant; zie ook *astaka.*

ستاڬي **sĕtagi,** e. s. v. versiersel, maar welk? b.v. *kĕrawang sĕtagi*, Sj. Ibr. b. Ch. en and. In H. T. is het *sĕtanggi*, b.v. *disĕlangnja dĕngan batoe merah bĕroekiran awan sĕtanggi.* In het Jav. is *sĕtagi*, breede strook geweven goed, die voor buikgordels gebruikt wordt.

ستان **sĕtana,** zie *istina.*

ستاور **sĕtawar;** *daoen sĕtawar*, e.s.v. geneeskrachtige bladeren. Zie *tawar.*

ستبل **sĕtĕbal,** e.s.v. geneeskrachtige bladeren.

سترا **soetĕra,** Skr. zijde; *kaïn soetĕra*, zijden stof; *s. kĕmbang*, vloszijde, borduurzijde; *s. djĕnaloe*, e.s.v. groffe zijden stof = *s. mastoeli*, mijn Schr.; *hoelat soetĕra*, zijdeworm; *bĕnang soetĕra*, zijden garen; *s. tahi oelar*, zie bij *tahi.*

ستره‌نه **sitĕrĕnah;** *bĕdoewi sitĕrĕnah*, Ibr. b. Ch.; *orang sitĕrĕnah*, b.v. *lakoenja bagai orang sitĕrĕnah, mĕlihat orang tiadalah pĕrnah*, Sj. Madli. Zie *tĕrĕnak* en *tĕrĕnah.*

سترو **sĕtĕroe,** Skr. persoonlijke vijand, antagonist, al wat eenig nadeel toebrengt; *bĕrsĕtĕroe*, vijanden hebben, in vijandschap leven; *mĕnjĕtĕroeï*, als vijand behandelen; *bĕrsĕtĕroewan*, in vijandschap met elkander zijn; *mĕmpĕrsĕtĕroekan*, met elkander in vijandschap brengen; *pĕrsĕtĕroewan*, vijandschap. Zie *moesoeh.*

ستري **sĕtĕria,** zie كشتري.

ستڠڬي **sĕtanggi,** zie *istanggi* en *sĕtagi.*

ستڠڬي **sĕtinggi,** geitouw, gording, = *pĕntjĕroet.*

ستوڤ **sĕtop,** Ned. gestoofd, van spijzen.

ستن **sĕtan,** titel der zonen van de Vorsten van *Mĕnangkabau;* in poëzie vorstenzoon. Mĕn. *soetan.*

ستو **sĕtoe,** I. zeewier, b.v. *orang mati kalaparan; sĕgala rajat pĕrgi mĕngambil oembi sĕtoe dan boewah sĕtoe dilaoet poelau Bajan*, men stierf van honger; het volk ging de wortels en vruchten van wier halen in de zee bij het eiland Bajan, H. Atoer Satia; *oelar sĕtoe*, e.s.v. niet vergiftige zeeslang, die zich in dat wier ophoudt, v. d. W.

II. van *èstoe* Jav.; *sĕtoni*, verzekeren, plechtig verzekeren, zegenend toespreken, b.v. *maka dibĕri Jang Darma Bajoe sabilah toembak dan diadjarnja bĕbĕrapa kasaktian, katanja: Koesĕtoni samoega sĕgala orangmoe*

ini kĕbal, tiada dimakan olih sĕndjata, J. D. B. gaf hem een lans en leerde hem het gebruik van eenige bovennatuurlijke krachten, zeggende: Ik zegen u, opdat al uwe lieden onkwetsbaar zijn en niet gedeerd worden door wapens. Pr. Dj. Soms ook *sĕtoewi* en *rĕstoni*, Pr. Dj. Zie vooral *rĕstoe* en *soewasti.*

ستوا **satwa,** Skr. dier dat in het wild leeft; *mĕrga satwa*, het gedierte des velds, de wilde dieren. Jav. *sato* id.

ستوري **sĕtori**, zie *istori* en *kastoeri.*

ستويل **sĕtoewil,** e.s.v. klimplant, welks verkoelende bladeren uitwendig tegen huiduitslag gebruikt worden.

ستولڨ **sĕtolop,** verb. Ned. stolp, gang-hanglamp.

ستي **sĕti,** atlas, satijn; *sĕti pasang*, een bijzonder soort daarvan voor broeken.

ستي **satia,** Skr. trouw, getrouw, getrouwheid; overdrachtelijk ook: verbond, woord, belofte, overeenkomst; *mĕngobahkan satianja*, zijne trouw breken, ontrouw worden; *pĕrdjandjian satia*, een verbond van trouw; *soempah satia*, een eed van trouw, trouwbelofte met eedzwering; *bĕrsoempah satia*, trouw zweren; *bĕrsatia-satiaän*, elkander getrouw behandelen; zie ook bij *lawan* en *satiawan.*

ستي **sitti,** Arab. mijne meesteres, mevrouw; in het Mal. ook hofjuffer.

ستيک? b.v. *maka pĕrarakan itoe-pon didĕkatkan oranglah ka* ستيک *balairoeng itoe, maka Ambang Bĕsar pon mĕlompat ka* ستيک *balairoeng itoe...mĕnjamboet tangan Korisj*, Hik. Korisj. Zie *astaki* bij *astaka* I.

ستيابو **sĕtiaboe,** e. s. v. slang; *pĕdang sĕtiaboe*, een driekante degen, ook alleen *sĕtiaboe*, b.v. Hik. Korisj.

ستياون **satiawan,** Skr. getrouw.

ستيول **sĕtiwĕl,** verb. Ned. stevel, laars.

سجادة **sadjádat,** Arab. bidmatje.

سجارا **sadjara,** zie شجرة.

سجان **soedjana,** Skr. deugdzaam, goed, achtenswaardig, voortreffelijk. Zie ook *jodjana.*

سجت **sĕdjat,** uitgelekt, doch nog nat, van waschgoed en derg.

سجع **sadjā,** Arab rijm, gebonden stijl.

سجق **sĕdjak,** I. sedert, sinds, ook *sĕndjak*, Hiervan *sĕmĕdjak* en *sĕmĕndjak* in dezelfde beteekenis. Mĕn. id.

II. manier, houding. b.v. *Bĕlanta Poeri pantas sĕdjaknja*, B. P. was vlug van houding, Sj. Sult. Jahja, Hik. Sĕr. Bajoe. Zie *sadjak* II.

سجوق **sĕdjoek,** koud, koel, frisch, kalm, tevreden; *kĕna sĕdjoek*, koude vatten; *sakit sĕdjoek*, ziek door gevatte koude; *sĕdjoek hati*, kalmte des gemoeds; *mĕmbĕri sĕdjoek hati*, het hart kalmeeren, H. Boedj.; *kasĕdjoekan*, verkleumd, koud geworden, het koud hebben, R. Chaib.; *sĕdjoek dingin*, ook kalm en tevreden, b.v. *maka tĕrlaloe amat sĕdjoek dingin radja Djaja Langkara dĕngan toewan poetĕri Rana Kasian*, Djaj. Langk. H. Abd. 541. *mĕnjĕdjoekkan badan*, het lichaam

verkoelen, verfrisschen. Zie *dingin*.

سجل **sidjil**, Arab. register, rol, openlijke akte, cedul.

سجم **sĕdjam**, duikelen, tuimelen, kantelen; *tĕrsĕdjam kabawah*, naar beneden getuimeld, = *soendjam*, zie aldaar.

سجود **soedjóéd**, Arab. nederigheid; ter aarde buiging met het hoofd, zich nederbuigen ten teeken van eerbied; *mĕnjĕmbah soedjóéd*, met het hoofd ter aarde gebogen aanbidden; *pĕsoedjóétan*, een geschenk in geld van den bruidegom aan de ouders zijner bruid, wanneer hij haar het huis uitvoert, Palemb.

سجوهان **sĕdjohana**, verb. van *sa-jodjana*, zie ald.

سجهترا **sadjahtra**, Skr. rust, veiligheid, voorspoed, welvaren, vrede; *sadjahtra atas barang-siapa jang mĕngikoet djalan jang bĕtoel*, vrede over hen, die het rechte pad bewandelen; *sadjahtra pĕrangainja*, hij had een vreedzamen aard.

سچاور **sĕtjawar**, e.s.v. plant, die op rotsachtige eilandjes tusschen de rotsen groeit en in de geneeskunde gebruikt wordt, v.d.W. mogelijk *sĕtjewer*.

سچيرق **sitjerek**, e.s.v. plantje, Pad. bov.l.

سچورغ **sĕtjorong**, e.s.v. draaibas. Volg. M. *sĕtjorang*.

سچين **sĕtjina**, e.s.v. grijze, wit en zwart gevlekte tor met lange voelhorens vol geledingen en op haren rug vier kleine doornen.

سحر **sihir**, Arab. tooverij, betovering, begoocheling; *orang sihir*, toovenaar.

سحرة **saharat**, Arab. tooverijen, hekserijen, meerv. van *sihir*.

سحل **sahal**, Arab. contant geld.

سحور **sahóér**, Arab. spijs of maaltijd, gebruikt vóór het aanbreken van de morgenschemering, voornamelijk in de vasten.

سخاوة **sacháwat**, Arab. milddadigheid.

سخر **sachar**, Arab. gekheid, boert; *makar sachar*, allerlei boert of gekkernij, R. Pas. 56.

سخلاة **sachalát**, zie سقلاة.

سخي **sachi**, Arab. milddadig, = *moerah*.

سخيبر **sachèbĕr**, verb. Ned. gezaghebber, zie *petor*.

سد **sad**, aas in het kaartspel.

سداب **sadáb**, Arab. wijnruit.

سداية **soedajah**, e. s. v. specerij die in de geneeskunde gebruikt wordt, zie *sĕdoeajah*.

سدت **sĕdat**, onbestemd van de gedachten.

سدوت **sĕdoet**, onaangenaam gestemd, verdrietig.

سدر **sĕdar**, zichzelven of van iets anders bewust, bewustheid hebben; *sĕdar akan dirinja*, zich bewust zijn, tot bewustheid komen, ook tot bezinning komen, Boeng. R. p. 44. *s. daripada behausj*, uit eene bedwelming weer bijkomen; *s. daripada tidoer*, uit den slaap ontwaken; *tiada lagi sĕrdarkan roemahnja*, zij gedachten niet meer hun huis; *tiada mĕnjĕdar barang katanja*, zich niet

bewust zijn van hetgeen men zegt, van een krankzinnige, Pr. Dj.; *mĕnjĕdarkan* en *mĕnjĕdari*, iemand tot bewustzijn brengen, doen bijkomen, Prab.Dj. *mĕnjĕdarkan daripada*, waarschuwen voor; *dĕngan tiada sĕdar*, onverwachts, voor men er bewustheid van heeft, eer men er aan denkt; *tĕrsĕdar akan*, toevallig denken aan, onverwachts voor den geest of in de gedachten komen.

سدرهان **sèdĕrhana,** het juiste midden houdend, middelmatig, tusschenbeiden, van *sa* en *dhárana*, Skr. vaste regel.

سدريه **sadariah,** zie صدرية

سدس **sadas,** Arab. zesde.

سدڠ **sĕdang,** juist, juist van pas, juist op zijn maat of op zijn tijd, middelmatig, tusschenbeiden, juist goed, of rijp, of bezig met iets, juist terwijl; dewijl, aangezien, daar; *orang sĕdang*, iem. v. middelmatige grootte of uit den middelstand; *djaroem jang sĕdang*, middelsoort naalden; *sĕdang hamba tidoer*, terwijl ik juist sliep; Jav. *sĕḍĕng*, id. *sĕdang binatang lagi sakian, istimewa kita manoesia*, daar zelfs dieren zoo handelen, hoeveel te meer wij menschen; *sĕdangkan*, een samentrekking van *sĕdang* en *akan*, H. Abd. 445. Verder wordt *sĕdang* nog gebruikt in de beteekenis van *dĕmi* bij aanroepingen, b.v. *hai maharadja B. K. sĕdang digoenoeng Indra Naga, sĕdang dipadang Neka Warna, bangoenlah ĕngkau!* Lang. Boew.; *sĕdang ditaman Poespa Birahi, sĕdang digoenoeng Martjoe Inḍra, bangoenlah ĕngkau!* id.

سدڤ **sĕdap,** lekker, aangenaam voor de zintuigen, aangenaam, verkwikt van het lichaam, smakelijk v. spijzen of dranken; *sĕdap hati*, inwendig verkwikt, de Holl. 6e dr. p. 13; *sĕdap dipandang orang*, aangenaam voor het gezicht; *pĕrkataän jang sĕdap*, aangename woorden; *sĕdap sĕdoe*, zeer aangenaam voor het oog, van manieren, b.v. *dan barang lakoenja sĕdap sĕdoe pradana*, Hang. T. Zie *sahdoe*, Arab.; *sĕdapan*, lekkernij; *sĕdap-sĕdapan*, lekkernijen; *badankoe tiada sĕdap*, ik gevoel mij niet wel, onwel; *mĕnjĕdapkan*, verkwikken; *kasĕdapan*, aangenaamheid, liefelijkheid, zoetheid, smakelijkheid. Jav. *sĕdĕp*, id., ook welriekend, b.v. *sĕdĕp malam*, e.s.v. welriekende witte lelie; zie bij *soendal*.

سدق **sĕdaḳ,** I. e.s.v. boom, die eetbare vruchten draagt.

II. *tĕrsĕdaḳ*, zich verslikt hebben. Mĕn. *kasĕdakan*, id. ook de huig hebben hangen.

سدکال **sĕdĕkala,** Skr. altijd, van altijd, steeds gewoon; *pada sĕdĕkala*, te allen tijde; *pada sĕdĕkala waḳtoe*, op iederen stond; *ădat sĕdĕkala*, steeds zoo de gewoonte, oude gewoonte; *sĕdĕkala malam*, den geheelen nacht door, den ganschen nacht.

سدل **sĕdal,** scherp zuur, acide, Fav.

سدلڠݢم **sĕdĕlinggam,** menie, vermiljoen in stukken.

سدن **sĕdan,** snik; *tĕrsĕdan-sĕdan*.

Ibr. b. Chas. al snikkend; zie *sĕdoe*. Mĕn. id.

سدو **sĕdoe,** I. snik, hik; *tĕrsĕdoe-sĕdoe*, al snikkend, al hikkend; zie ook *sĕdan* en *sĕdih*. Mĕn. id.

II. van *sahdoe* Ar. zie bij *sĕdap*.

III. *sĕdoe-sĕdoe*, triest, treurig, droevig, b. v. *roepa oedara angkasa sĕdoe-sĕdoe senget*, Hik. Koris, het luchtruim scheen droevig neer te hangen; ook van personen, b.v. *didapatinja raden Galoeh doedoek dibalai-tĕngah, sĕdoe lakoenja ..... olih apa toewan sĕdoe, kakang lihat?* B. R. bĕs. 224. Zie *sĕdoet*.

سدواية **sĕdoewajah,** e.s.v. plant, thuis behoorende in Hindostan, welks gedroogde bloesem wordt gebruikt als een middel tegen verval van krachten.

سدولور **sĕdoeloer,** Jav. broeder, zuster, = *saoedara*.

سده **sĕdoeh;** *mĕnjĕdoeh*, begieten met heet water; broeien in dien zin b. v. een pas geslacht varken om er het haar gemakkelijk af te kunnen schrappen; *m. kópi*, koffie zetten, Batav.

سده **sĕdih,** hartzeer, leedwezen, bitter, van bedroefd zijn, sterk aangedaan zijn, bitter bedroefd zijn; *mĕnangis dĕngan tĕrsĕdih-sĕdih*, bitter bedroefd weenen; zie ook *sĕdoe* en *sĕdan*.

سده **soedah,** geëindigd, voleindigd, gedaan, afgedaan, afgeloopen, klaar, ten einde, bereids, reeds, vol, ten volle, geheel, al, uit is het, laat blijven; ook wordt het gebruikt tot vorming van den volkomen verleden tijd, b. v. *soedah tiada*, er niet meer zijn; *soedah makan*, gegeten hebben; *soedahlah*, laat blijven, 't is wel, schei uit; *soedahlah bĕrmaïn*, het is uit met spelen, Prab. Dj., *soedahlah ĕngkau mĕmboenoeh mureka-itoe*, houd op met hen te dooden! B. Ramp. bĕs. p. 18; *apatah soedahnja*, wat zal daarvan het einde zijn, hoe zal dat afloopen, waarop zal dat uitloopen; *ta'soedah*, onophoudelijk, oneindig; *soedah ta'-soedah*, af of niet af, gereed of niet gereed; *soedah itoe*, toen dat afgeloopen was, daarna; *satĕlah soedah*, gebruikt tot vorming van den meer dan volmaakt verleden tijd: nadat... was, of nadat... had; *soedah malam*, het is reeds nacht; *soedah sadjam lamanja*, nadat het een uur geduurd had, nadat een uur verloopen was; *soedah toewa*, reeds oud; *ĕnam poeloeh tahoen soedah*, de zestig jaren reeds gepasseerd; *tiada soedah dĕngan sakali doewa*, dat is maar niet zoo een twee drie klaar, Hik. Koris; *tiada bolih soedah dĕngan sĕdikit*, z. niet met een kleintje van iets afmaken, H. Abd. 95; *soedah-soedah*, al vast, bij voorbaat; *ambillah soedah-soedah*, neem al vast; *jang soedah-soedah*, voorheen, zooals vroeger was; *soedah-soedahnja*, per slot v. rekening; *mĕnjoedahkan*, er een eind aan maken, beëindigen, ook *mĕmpĕrsoedahkan*, b. v. *mĕmpĕrsoedahkan pĕkĕrdjaän*, een einde aan de zaak maken, H. T.; *mĕnjoedahi*, verwezenlijken, vervullen van een verzoek of bede;

pĕnjoedah, wat van iets het besluit maakt, b.v. het dessert; wat dient om er een einde aan te maken; *lak̤sana kafan dipakai pĕnjoedah*, Ibr. b. Chas. Wat iemand voor het laatst doet, b.v. *sapĕrti mandi pĕnjoedah, dĕmikianlah rasanja*. Mĕs. Kag. voor zijn gevoel was het alsof dit zijn laatste bad was; *kasoedahan*, einde, vervulling, ten slotte, hoogste graad; *dĕngan tiada bĕrkasoedahan*, zonder einde, oneindig; *jang soedah-soedah, toewan, sĕhaja boewat sĕpatoe pakaijan satoe ringgit sapasang opahnja*, het alleruiterste, mijnheer, maak ik bestelschoenen het paar voor een dollar maakloon. Abd.

سدي **sadia,** Skr. klaar, gereed, bereid, vaardig; vroeger, vorig, oorspronkelijk, natuurlijk, eigenlijk, ook steeds, altijd in het verledene, b.v. *adalah sadia kami mĕmbĕri djawâb*, wij zijn bereid te antwoorden. Sadj. Mal. p. 1; *karĕna patik kĕtjil ini sadia hamba kabawah doeli jang dipĕrtoewan*, want deze kleine slaaf was steeds de dienaar van Uwe Majesteit. Niem. bl.; *ādat jang sadia*, oude gewoonte; *sadia kala*, eene verwarring met *sĕdĕkala*, vroegere tijden, oudtijds; *hamba sadia diam disini*, ik woonde steeds hier; *bĕrsadia*, zich klaar- of gereedmaken, houden enz.; *tĕrsadia*, klaar, gereed, bereid zijn; *mĕnjadiakan*, klaar of gereedmaken, bereiden.

سديكال **sadiakala,** zie bij *sadia.*

سديكيت **sĕdikit,** van *dikit*, weinig, e. weinig, beetje; *sĕdikit-banjak̤*, veel of weinig, ook vrij wat, tamelijk wat, b. v. *koebĕlandjakan sĕdikit banjak̤ oewangkoe*, ik gaf daarvoor vrij wat v. mijn geld uit, H. Abd. p. 178; *sĕdikit lĕbih koerang*, een weinig meer of minder; *sĕdikitnja*, er ontbreekt weinig aan, er is een weinig tegen, het eenigste dat er aan ontbreekt, b.v. *sĕdikitnja patik sakalian tiada bĕrtapa*, wat er maar aan ontbreekt is dit, dat wij geen boete hebben gedaan, Prab. Dj.; *mĕnsĕdikitkan pĕrkataän*, weinig woorden gebruiken; *mĕmpĕrsĕdikitkan*, weinig doen hebben, van weinig doen voorzien zijn. Jav. *kĕdik̤*, id.

سر **sar,** of *sĕr*, klanknabootsend woordje voor een sissend geluid, zooals van water, dat op vuur valt, een mat die voortgetrokken wordt en derg.; *soer*, hetzelfde maar doffer en *sir* helderder van geluid. Zie *dĕsar.*

سر **sir,** I. zie *sar.*

II. het Eng. sir, mijnheer.

III. mikstokje bij sommige spelen.

IV. lust, inz. zinnelijke b.v. *sĕhadja mĕmbangkitkan sir dan tjita*, wekte slechts zinnelijke lust en gevoelens op, Sj. Ind. Kĕsna.

V. Arab. geheim, ook geheim geneesmiddel, geheime gedachten, bijslaap, ontucht; vrouwelijk schaamdeel, zie IV; *siroe'lk̤oeloeb*, in het diepst van het gemoed.

سرا **sĕra,** onrust en haast, gepresseerdheid; *lakoenja goepoeh tĕrsĕra-sĕra*, Sj. Ardan, *datang tĕrsĕra-sĕra*, haastig komen, Sj. Madli. Zie ook *rĕsa* en *gĕsa.*

سراب **saráb,** Arab. woestijnspiegeling.

سرابت **sĕraboet,** frequ. van *saboet*, harig, vezelig, ruig; *bĕrsĕraboet*, ruig of harig zijn, van touwwerk, garen, geweven stoffen, ook van een slecht opgetuigd vaartuig; *bisoel sĕraboet*, een zweer, die uit verscheiden gaten ettert.

سرابي **soerabi,** e.s.v. gerezen koeken, gebakken van rijstemeel zonder gebruik van vet, die men met stroop eet, meestal voor ontbijt. Volgens v.d.W. *sĕrabai?* Mĕn. *soerabi*, id.

سراتي **sĕrati,** I. Skr, menner van een olifant of strijdkar.

II. Zie *soerati*, سوراتي.

سراتس **saratoes,** honderd, een honderd, zie *ratoes; saratoes hari*, honderd dagen, inz. na iemands overlijden; *mĕnjaratoes hari*, dien honderdsten dag houden met het geven van een maaltijd, waarbij gebeden worden opgezegd.

سراته **sĕratah,** e.s.v. *kĕladi*, zie aldaar.

سراجم **sĕradjam,** e.s.v. plant met geneeskrachtigen wortel.

سرادي **sĕradi,** zie *sĕrdi*.

سراس **sĕrasa,** weinig gebr. naam voor de *sirih*, zie ald., en ook *rasa*.

سراسه **sĕrasah,** I. mest, wegwerpsel, afval, ook *sĕrĕsah*.

II. e.s.v. gedrukt katoen met witte en gele sterretjes op blauwen grond, afkomstig van de kust van Koromandel.

III. émail, glazuur, Jav. b.v. *gigi sĕrasah djamoes*, de tanden waren van zuiver émail, d.i. gitzwart, Mes. Prab. Djaja.

سراسي **sĕrasi,** zie *rasi*.

سراط **sirát,** Arab. weg, inz. open weg; *sirátoe'lmoestakim*, de rechte weg.

سراغن **sarangan,** Jav. de kastanje; *pohon sarangan*, de kastanjeboom, zie *barangan* II.

سراڤ **sĕrapa,** bezweringsformule, bezwering, v. *sapa*, Kw., *sjapa*, Skr. vloek, vervloeking; *mĕnjĕrapa*, bezweren, betooveren en daardoor kracht of eene andere gedaante doen krijgen, vloeken b.v. *maka sang Doerga Nata pon disĕrapa olih Batara Kala mĕndjadi boeta*, en sang D. N. werd gevloekt door B. K. zoodat hij in een monster veranderde, Pr. Dj.; *sĕbab bĕrsalin roepa patik disĕrapa dewa Batara.... dewa lagi banjak disĕrapa samanja dewa*, de reden er van, dat mijn uiterlijk veranderd is, is dat ik door de godheid Batara vervloekt ben.... zelfs van de goden worden er velen vervloekt door hun medegoden, Pr. Dj.; ook een vervloeking afbidden over iem., b.v. Sail. Sal. Zie ook *sirap*.

سراڤه **sĕrapih,** een stuk eraf, b.v. een tak van een boom, een stuk van een tand; *mĕnjĕrapih*, een stukje, beetje of snipper afbreken of afscheuren.

سراک **sĕraga;** *bantal sĕraga*, plat, vierkant staatsiekussen, waarvan de kortste zijvlakken met borduurwerk en spiegeltjes versierd zijn; meestal zijn er van die kussens drie of vijf op elkander, die een stel uitmaken; ook

lendekussen en kussen in den rug van vorstelijke zetels en fraaie stoelen.

سرام **sĕrama,** van *sa* en *irama*, van één maat of gelijk in de maat, van muziek en zang; *sĕrama angin*, eene bijzondere wijze van de *gĕndang* te slaan, nam. afwisselend met elke hand twee slagen. Zie ook *sĕrmangin*.

سران **sĕrana,** het bekoorlijke of liefelijke van iets, fatsoen; *mĕngambil sĕrana sĕhadja*, fatsoenshalve iets doen.

سرانه **sĕranah,** vloek, vervloeking; *soempah sĕranah*, allerlei vervloekingen; zie *sĕrapa* en ook bij *pĕsoena*.

سراني **sĕrani,** verk. van *naṣarani*, Arab. Nazareensch, christen, meestal R. C. of van Spaansche en Portugeesche afkomst, ter onderscheiding van *masehi*, zie ald.; *masoeḳ sĕrani*, christen worden, tot den R. C. godsdienst overgaan; *ajar sĕrani*, doopwater; *mĕnsĕranikan*, christen doen worden; *padri sĕrani*, R. C. geestelijke, pastoor; *gredja sĕrani*, de R. C. kerk; *mangga sĕrani*, e. s. v. roode manggavrucht met dunne, groenachtige schil.

سراو **sĕrawa,** e.s.v. spritsen, vervaardigd door het deeg uit een ijlen doek in kokend water te persen.

سراوق **sĕrawaḳ,** naam eener plaats op N. W. Borneo; *batoe sĕrawaḳ* en *batoe tjĕlaḳ*, antimonium, e.s. v. steen, die van daar wordt uitgevoerd. Zie *tjĕlaḳ*.

سراول **sĕrawal,** zie *sĕloewar*.

سراهي **sĕrahi,** het Arab. *ṣoerahi*, flacon, flesch, drankzetje, likeurstelletje, veldflesch, ook een platte, ronde doos voor de *sirih*, Abd.

سراي **sĕrai,** Perz. paleis, serail.

سراي **sĕraja,** I. terwijl, tevens, al met het Teg. Deelw. b.v. *sĕraja bĕrtitah*, terwijl de Vorst sprak; *sĕraja tĕrsĕnnjoem*, tevens glimlachen, al glimlachende; *s. tĕrtawa*, al lachende; *sĕraja mĕmoengoet* al oprapende; *mĕnjĕraja*, samen iets verrichten, deelgenoot zijn, elk. helpen v.d.Tn.; *sĕraja-mĕnjĕraja*, elkander helpen, bijstaan, b.v. *baïklah mĕnjoeroeh sĕraja-mĕnjĕraja sĕgala radja-radja*, laat al den hoofden bevolen worden elkander hulp te verleenen, bij te staan.

II. een soort van boom, die roodachtig hout levert, geschikt voor huisbouw. Soorten zijn: *s. batoe* en *s. kapoer*.

سرب **sĕrba,** van het Skr. *sarwa*, alle, allerlei, geraad; *sĕrba salah*, besluiteloos zijn, doordat men alles verkeerd vindt; *sĕrba salah pikiran*, Mes. Kag. dit niet goed en dat niet goed vinden; *s. roemah*, huisraad; *sĕrba kapal*, scheepstuig; *s. bangsa*, allerlei volken; *sĕrba-sĕrbi*, allerlei zaken, benoodigdheden of geraad; *sĕrba sĕdikit*, van alles een weinig; *s. neka*, allerhande, veelsoortig; *s. djinis*, allerlei soorten; *mĕndjadilah ija sĕrba salah daripada hĕndaḳ masoeḳ dan hĕndaḳ kaloewar*, zoodat hij in tweestrijd geraakte, of hij er in, of uit zou gaan, S. Dz.; *maka sĕbab itoe mĕndjadi sĕrba salah mereka-itoe*, en daardoor waren zij besluite-

loos, Hik. Abd. 221; zie ook *sĕroe.*

سربت **sĕrbat**, zie شربة.

سربت **sĕrbet**, verb. Ned. servet. Op Java *sĕrbeta.*

سربوق **sĕrboeḳ**, poeder, pulver; *obat sĕrboeḳ*, medicijnpoeders; *s. ḳahwah*, gemalen koffie; *s. gĕrĕgadji*, zaagmeel, zaagsel; *gandja sĕrboeḳ*, gebraakte hennip; *mĕnjĕrboeḳ*, tot poeder maken, malen, stampen, pulveriseeren.

سربن **sĕrban**, I. Perz. tulband, hoofddoek, zie *dĕstár.*

II. verdoofd, gevoelloos van een der ledematen.

سربو **sĕrĕboe**, frequ. van *sĕboe*, storten, werpen; *mĕnjĕrĕboekan dirinja*, zich storten of werpen op iets, aanvallen, snel voorwaarts trekken tot den aanval; *laloe mĕnjĕrboekan dirinja kapada toetoep tantara*, vervolgens wierp hij zich op de achterhoede van het leger.

سربه **sĕrbah**; *sĕrbah-sĕrbih*, onordelijk, slordig om het lijf hangend, v. d. W. Zie *sĕrba-sĕrbi.*

سربي **sĕrbi**, zie bij *sĕrba.*

سرت **sĕrta**, Skr. met, mede, benevens, en; met dat..., zoodra; *sĕrta dĕngan*, met en benevens; *akoe ini sĕrta*, ik doe mede, ik ben er bij; *mĕmbawa sĕrta*, medebrengen, bij z. hebben, met zich voeren; *sĕrta bĕrtĕmoelah dĕngan kawan gagaḳ itoe*, met dat zij dien troep kraaien ontmoetten; *sĕrta-mĕrta*, onmiddellijk, zoo ineens, zie H. Abd. 154; *mĕnjĕrtakan*, doen vergezeld gaan; *mĕnjĕrtaï*, vergezellen, met iemand meedoen, met iem. zijn; *bĕsĕrta*, benevens, in overeenstemming zijn met, overeenkomen met, met iets zijn, Hik. Abd. 236; *mĕmpĕsĕrtakan* en *mĕmpĕsĕrtaï*, ook gebruikt voor doen vergezeld gaan, inz. in brieven.

سرت **sĕrat**, I. vast in iets beklemd zitten, zooals een kurk in den hals eener flesch, ook beklemming bij het baren enz.

II. = *djĕrat*, Max. *sĕratan*, netwerk, id. = *djala-djala.*

سروت **sĕroet**, klanknabootsend woord voor een geluid als van schaven, v. d. W. Batav. schaaf.

سريت **sĕrit**, Jav. fijne kam, luizenkam.

سرج **sĕrdja**, sarge, e. s. v. stof voor kleedingstukken, S. M.

سرداد و **sĕrdadoe**, soldaat, = *ṣoldadoe.*

سردار **sardár**, Perz. generaal, veldoverste, hoofdofficier.

سرداوه **sĕrdawah**, boer, oprisping; *sĕrdawah masam-masam*, oprispen v. het maagzuur. Volg. v.d.W. *sĕrdawa.* Mĕn. *sandaò*, id.

سردغ **sĕrdang**, e.s.v. palmboom met geel hout, dat voor het vervaardigen van bootjes gebruikt wordt en van welks bladeren men *atap* maakt.

سردق **sĕrĕdaḳ**, fijn stof, zooals dat, wat zich op meubels neerzet; zie *sĕlĕpoh* en *sĕrĕsah.*

سردم **sĕrdam**, e.s.v. fluit of pijp van bamboe met e. mondstuk als van een klarinet, evenals onze kinderfluitjes.

سرده **sĕrdeh**, met vooruitsteken-

de borst en buik, zooals b. v. iemand, die achterover in een stoel ligt.

سرديࣤ **sĕrdi**, I. = *sĕrodi*, zie ald.

II. gevatte koude, inz. in het hoofd; *sakit sĕrdi*, de droes bij paarden, Max. en Sw.

سرساري **sĕrĕsari**, zekere grondstof, v. d. W.; e. s. v. doek, b. v. *mĕmakai djoebah kaïn sĕrĕsari*, Sj. Mans. Sj. Goemp., ook *sĕlĕsari*.

سرسر **sarsar**, Perz. dwaas, zinneloos, getroubleerd.

سرسه **sĕrĕsah**, allerhande kruimels of stofjes van iets, stof of ander vuil, dat zich ergens op zet, v. d. W. Zie *sĕrasah* en *sĕrĕdak*.

سرطان **sarṭán**, Ar. kreeft; *bintang sarṭán*, het gesternte van dien naam.

سرڠ **sĕrang**, I. *mĕnjĕrang*, aanvallen, bestormen, aantasten, in een land vallen; *mĕnjĕrang-mĕnjĕrĕgap*, aanval en aanranding, gewapender hand, Oend. Djambi.

II. hoogste onderofficier aan boord van inl. vaartuigen.

III. licht van kleuren; *mĕnjĕrang*, in lichte kleuren schitteren.

IV. = *sĕdang*, terwijl, gedurende, M.

سرڠ **sĕring**, I. stevig in elkaar gedraaid, getweernd, gevlochten van garen en derg., sterk, deugdzaam, van papier; *mĕnjĕring*, aldus ineendraaien, tweernen, vlechten; *m. dĕngan lilin*, garen en derg., wassen, met was bestrijken; *badan sĕring*, een gespannen lichaam; *pĕnjĕring*, spinnewiel.

II. scherp, intensief van e. smaak, b. v. van zoet of zuur.

III. op Java, *sĕring-sĕring* en *sĕring kali*, dikwerf, menigmaal, v. het Jav. *asring*.

IV. honig zuigen v. bijen, zie *sĕri*.

سرڠيت **sĕrĕngit**, Mĕn. een leelijk, zuur gezicht zetten.

سرڠکق **sĕrangkaḳ**, frequ. van *sangkaḳ*, een doornenkrans of krans van latwerk rondom den stam v. e. vruchtboom, om het inklimmen van dieven te beletten; *s. pajoeng*, de krans van baleinen of stokjes, die een zon- of regenscherm ophouden of het dichtslaan beletten, het binnenwerk; *s. api*, e. s. v. komfoor in dien vorm op een staak, gebruikt als fakkel of flambouw.

سرڠک **sĕrangga**, I. Skr. bij, insect.

II. Kw. top van een berg, hoorn; *sĕrangga bajoe*, de hoorn des winds, naam van een Mal. Hs. Zie *bajoe*.

سرڠکڠ **sĕranggoeng**; *mĕnjĕranggoeng*, hurken, gehurkt zitten, op de hurken zitten, Max. fréqu. v. *sanggoeng*.

سرڠکڠ **sĕronggong**, dwarsgangen in mijnen; zie ook *saoeh*.

سرڠم **sĕrĕngam**, in menigte voorhanden, zooals b. v. haartjes in den neus of de oksels, mieren op de suiker enz.

سرڠن **sĕrĕngan**, hevige toorn; *kasĕrĕngan*, in hevige mate vertoornd, b. v. *maka baginda pon laloe mĕngamoḳ pĕrahoe orang Bali; kasĕrĕngan lakoenja baginda mĕngamoḳ itoe*, vervolgens liep de Vorst de vaartuigen

der Balineezen af, en was daarbij hevig vertoornd, Pr. Dj.; *disĕrĕngankan*, woedend gemaakt worden. Het is afgel. van *sĕrĕng*, Jav. misnoegd, verstoord.

سرڠه **sĕrĕngah**, naar buiten uitsteken van slagtanden, zichtbaar zijn van de tanden, b.v. *mĕnjĕrĕngahkan taring sapĕrti sjaiṭan*, zijn slagtanden doen uitsteken als een duivel, Sj. Ind. Kĕsna, mogelijk *sĕrĕngga*, Jav. hoorn; *mĕnjĕrĕnggakan*, als een hoorn in de hoogte steken. Zie *sĕrangga* II.

سرڤ **sarpa**, Skr. slang, serpent; *sarpa radja* = *naga*, draak.

سرڤ **sĕrap**, ingedrongen, ingetrokken van vocht, ingevaren van een boozen geest, intiem geworden van vriendschap; *sĕrap-mĕsĕra*, zeer intiem, b.v. *kalana kadoewa itoe sĕrap-mĕsĕra djangan dikatakan lagi*, die beide zwervers waren zóó intiem, dat het niet te zeggen is. Mes. Kag. *disĕrap hantoe*, door een boozen geest bezeten, Ibr. b. Ch.

سرڤ **sĕrip**, boordsel aan de buitenzijde van een kleed.

سرڤه **sĕrĕpih**, zie *sĕrapih*.

سرق **sĕraḳ**, I. *mĕnjĕraḳ*, iets dat verkeerd opgerold is een weinig losen vervolgens weer goed oprollen. v. d. W.

II. e. s. v. uil.

III. heesch, schor van de stem. Jav. id.

سرق **sĕroḳ**, I. e. s. v. inhoudsmaat voor *padi*, van boombast vervaardigd, houdende 10 *gantang; bagai sĕroḳ di-ĕntaḳ*, als een gestampte *sĕroḳ*, wordt spottend gezegd van korte en dikke personen.

II. een zakje gevlochten v. bladen, gelijkende op de *boedjam*, C. en S. Zie ald.

سرق **sĕriḳ**, I. afgeschrikt door ondervonden tegenspoed of moeielijkheden, een afschrik krijgen, Sadj. Mal. 373.

II. pijnlijk van de ledematen; het verdijen, pijn aan iets hebben, d. B.; *sĕraḳ-sĕriḳ*, knappen of kraken der gewrichten, inz. der vingerleden.

سرکڤ **sĕrĕkap**, kegelvormige korf, dien men over iets heen zet, b.v. over een broed kuikens; dergelijke korf om visch te vangen door die te overstolpen; *mĕnjĕrĕkap*, op die wijze visch vangen, ook iets vangen door de holle hand er over te leggen, b.v. een vlinder.

سرکڤ **sĕrĕkoep**, = *sĕrĕkap; mĕnjĕrĕkoep*, overstolpen met iets dat hooger is.

سرکه **sĕrĕkah**, ingescheurd, met een scheur in de kneep, b.v. van twee takken, die van onderen aan elkaar gegroeid zijn.

سرکي **sĕrĕkai**; *mĕnjĕrĕkai*, uitwringen, uitknijpen in een doek, van natte zaken, b.v. zooals wij bij het maken van hangop of wrongel; zeven, builen van droge zaken.

سرک **sorga**, Skr. *swarga*, (hierv. ons zwerk) hemel van Indra, verblijf der goden en vergode stervelingen, verblijf der zaligen; *sorga loka*, de hemelsche gewesten; *kadoelapan pintoe sorga*, de acht poorten des hemels.

سركف **sĕrĕgap;** *mĕnjĕrĕgap*, overvallen, onverwachts bij iemand komen, ook van schuldeischers, iem. op het lijf vallen.

سركم **sĕrĕgam,** uitsteken boven anderen van dezelfde soort, zich groot voordoen.

سركه **sĕrĕgah;** *mĕnjĕrĕgah*, iem. doen schrikken door een plotseling geluid of gebaar, door toesnauwen of door hem plotseling hard aan te spreken.

سرول **sĕroel** = *tjĕroel*, zie ald. mogelijk van ons r u l.

سرلڠ **sĕrlong,** moeras, modderpoel, C. en M.

سرلڠ **sĕrling,** valkuil, valput; *tĕsĕrling kadalam kĕloeboeran*, in een valkuil vallen; *tĕrsĕrling kadalam boemi*, in den grond verzinken (van een paleis), Sail. Sal.

سرله **sĕrlah,** frequ. van *sĕrah* II, zie ald. *tĕsĕrlah*, blinken, duidelijk zichtbaar zijn, door niets verduisterd van zon en maan, ook v. eene vesting, b.v. *boelan pon tĕrbit tĕsĕrlah sapĕrti moeka pĕrĕmpoewan jang baïk paras*, de maan kwam op, blinkende als het gelaat eener vrouw, die een schoon uiterlijk heeft, Pr. Dj.; *sapĕrti boelan tampak tĕsĕrlah*, duidelijk zichtbaar als de maan, Ibr. b. Chas.; *tĕsĕrlah sapĕrti matahari bĕharoe tĕrbit*, Mes. Kag. schitterend als de pas opkomende zon; *kota tampak tĕsĕrlah*, de vesting was duidelijk zichtbaar, Ibr. b. Ch.; *maka boelan pon tĕrbit dari tĕpi langit tĕsĕrlah tjĕhajanja itoe mĕmantjar-mantjar sapĕrti mĕnjoeloeh orang jang bĕrdjalan*, de maan kwam op aan den horizon en verspreidde haren schitterenden glans, alsof zij de reizigers bijlichtte. H. Boedj.

سرم **sĕram,** zich samentrekken van de huid door koude, te berge rijzen van de haren; *s. koelit*, kippevel; *s. koekoe*, nog een koud gevoel veroorzaken aan de nagels, v. water; *mĕnjĕramkan roema*, de haren van de huid opzetten, van een aap.

سرماڠن **sĕrmangin,** groote, lange trom, die aan den rechterkant met een stok tweemaal tegen eenmaal met de hand aan den linkerkant geslagen wordt; zie ook *sĕrama*.

سرمبڠ **sĕrombong,** pijpachtig verlengstuk of beslag, zooals aan een fluit, schoorsteen, koperen kokers met rollen onder aan de pooten van meubels, koker met houten been enz.; *pahat sĕrombong*, breekbeitel; *mĕnjĕrombong*, iets hols met een koker verlengen.

سرمبن **sĕremban,** e. s. v. spel, waarbij men geldstukken op den rug van de hand legt, in de hoogte werpt en met den binnenkant van de hand weer grijpt; *mĕnjĕremban*, dat spelletje doen.

سرمبي **sĕrambi,** open galerij van een huis, Mĕn. *soerambi; s. moeka*, voorgalerij; *s. bĕlakang*, achtergalerij; *s. chaimah*, voorste open gedeelte eener tent. Noer. Moh.; *s. balai*, een breede galerij, die de *sĕri balai* v. de *balairong* omgeeft en waar de hoofden enz. zitten, die niet v. vorstel. af-

komst zijn. Hunne plaats wordt door den *pěnghoeloe balai* aangewezen.

سرمڤڠ **sěrampang,** harpoen met drie punten, die van weerhaken voorzien zijn en waaraan e. lijn is bevestigd, ook e.s.v. lans met drie punten, e. hooi- of mestvork met drie tanden, ook aalgeer of elger; *měnjěrampang*, met een *sěrampang* steken of werpen, ook met punten en weerhaken tegenhouden of belemmeren, b.v. *doeri-doeri itoe měnjěrampang djalan*, die doornen belemmeren den weg; *lajang-lajang těrsěrampang dibatang kajoe*, de vlieger bleef haken aan dien stok. Měn. *těrsěrampang*, blijven hangen, b.v. van een weggesmeten voorwerp tusschen de takken der boomen.

سرمڤق **sěrěmpaḳ,** op eenmaal, ineens, allen tegelijk, zie *rěmpaḳ; těrsěrěmpaḳ*, onverhoeds overvallen worden; ook *kěna sěrěmpaḳ*.

سرمڤوق **sěrampoḳ,** zie *sampoḳ*.

سرمڤين **sěrampin,** het uitgeperste merg der sagopalmen.

سرمڤو **sěrampoe,** scheepsplank = *papan pěrahoe*, Abd. Sch. wrdb.; *loenas sěrampoe*, rechte kiel v. voren tot achteren, zonder klossen of *takah*, op de uiteinden.

سرمڤه **sěrampah,** zie *sampah*.

سرن **sirna,** Jav. Skr. *dsjirna*, verdwenen, verloren.

سرنت **sěranta;** *měnjěranta*, overal rondloopen, b.v. in eene stad, afloopen van de deuren, winkels en derg.; *měnjěrantakan*, alom verkondigen, alom bekend maken, van een bevel of persoon, rondzeggen.

سرنت **sěrěnta,** op Java = *sěrta*, met, benevens, toen, zoodra.

سرنتي **sěranti,** Jav. geduldig; *kala sěranti*, de geduldige reus. Facs. pag. 95.

سرنتڠ **sěrantang;** *měnjěrantang*, iemand een standje schoppen; zie *gěrantang*.

سرنجڠ **sěrandjang,** pal op dezelfde plaats, zooals b. v. een schildwacht, vrij, rechtopstaand, zonder tegen iets geleund te zijn; vrij in de hoogte steken, zooals b.v. een mast; overeind staan.

سروندجڠ **sěroendjang,** houten lans zonder ijzeren punt.

سرند **sěroenda,** Jav. b.v. *pěrahoe disěroenda*, Abd. sch. wrdb. = *toenda*, zie ald.

سرندت **sěrindit,** e. s. v. kleine parkiet met zwart bekje, blauwe vlek op den kop, rood van borst en staart, overigens fraai groen van vederen.

سرندڠ **sěrandang,** I. e.s.v. bok of stut, bestaande uit twee stokken of houten, die v. boven kruiselings zijn verbonden; *měnjěrandang*, met zulk een bok stutten; zie *sandang*.

II. e. s. v. boom, welks hout voor huisbouw, inz. voor binnenwerk geschikt is; *sěrandang hoetan*, een varieteit daarvan. Volg. and. *sěrendang*.

سرندڠ **sěrendang,** e. s. v. zoetwatervisch.

سرندڠ **sěrandoeng;** *těrsěrandoeng*, over iets struikelen; zie *sandoeng*.

سرندڠ **sěroending,** I. e.s.v. toe-

spijs, bestaande uit fijn geraspte kokosnoot, groene boontjes of *katjang hidjau*, gedroogde visch en specerijen onder elkaar gemengd en in e. ijzeren pan geroost, e. s. v. droge sambal.

II. e.s.v. boom, die bruikbaar timmerhout levert.

سرندڠ **sĕrinding,** zie *sĕriding.*

سروندڠ **sĕrondong;** *mĕnjĕrondong*, vooroverbukkende onderscheppen, zooals een koe met de horens, ook garnalen in zee onderscheppen met e. s. v. rotanmand, *tanggoeḳ* genaamd. Mĕn. z. ergens doorheendringen b.v. door een menigte, e. omheining enz.; zie *sondong* en *sondol.*

سرندڠ **sĕrendeng,** naar ééne zijde overhellen, b.v. van een vaartuig, gebouw, mand, persoon enz. zie *sendeng.*

سرندڤ **sĕrandip,** verb. v. *sinhala dwipa*, Skr. de naam van het eil. Ceilon, ook wel gebr. voor de Adamspiek op Ceilon.

سرنده **sĕrĕndah,** van *rĕndah*, e. s. v. banaan of pisang.

سرنداي **sĕrindai,** I. e. s. v. spook, dat de kraamvrouwen plaagt.

II. welluidend, liefelijk van tonen.

سرو **sarwa,** Skr. (dikwerf *sĕroe* uitgesproken en daarmede verward), al, geheel, voltallig; *toehan sarwa sakalian ʿalam*, de Heer aller werelden.

سرو **saroe,** Arab. de cypres.

سرو **sĕrau,** los, v. geweven stoffen.

سرو **sĕroe,** I. uitroep, aanroep; *bĕrsĕroe*, roepen, uitroepen, aanroepen; *orang toewa itoepon bĕrsĕroelah akan boenganja*, die oude vrouw nu riep hare bloemen uit (om ze te verkoopen), M.; *mĕnjĕroe*, iets of iem. roepen, toeroepen; *bĕrsĕroe-sĕroekan*, herhaaldelijk iets uitroepen of iem. toeroepen; *pĕnjĕroe*, roeper, ook de afstand, waarop men iem. beroepen kan; *sĕroelah kapada dewatamoe*, roep uwe goden aan; *pĕnjĕroean*, geroep, geschreeuw, M.

II. verkeerde uitspraak v. *sarwa*, zie ald. en *sĕrba.*

سروال **sarwâl,** Arab. broek, het beenkleed, zie *sĕloewar.*

سرويت **sĕroewit,** zie *roewit.*

سروتو **sĕroetoe,** sigaar; z. *rokoḳ.*

سروج **sĕrodja,** Skr. waterlelie, de lotus, ook een vorstelijke bételdoos; *badjoe sĕrodja*, e.s.v. vrouwenkleedje zonder mouwen; *kĕlopaḳ sĕrodja*, e.s. v. metalen onderzetsel met voet voor glazen, kommen enz.

سروده **sĕroeda,** zie *sĕrangkaḳ.*

سرودي **sĕrodi,** geslepen van juweelen enz.; *intan bĕrsĕrodi*, geslepen juweelen; *mĕnjĕrodi*, edelgesteenten slijpen; zie *sĕrdi.*

سروڤه **sĕroepih,** splinter, Max.

سروكن **serokan,** H. Boedj., zie *seroḳ* en *sĕlokan.*

سرولڠ **sĕroeling,** e.s.v. fluit, zie *soeling.*

سروونال **soeroenala,**? iets kostbaars, maar wat? b.v. *sapĕrti mĕndapat soeroenala*, Pr. Dj.

سرونق **sĕronoḳ,** genot verschaffend, Sw.

سروني **sĕroenai,** I. Perz. e. s. v. klarinet van ivoor. Bij de Maleiers

van hout met een eigenaardig mondstuk.

II. e.s.v. bloemdragenden heester, Chrysanthemum Roxburgii (Wallastonia). Hiervan twee soorten *s. darat* en *s. laoet*, v. d. W.

سروني **sĕroeni**, schermen; *pĕdang sĕroeni*, schermdegen, floret. C. en R. v. Eys.

سروي **sĕroï**, eenigszins geslonken, v. gezwellen, v. d. W. Zie *sĕroh.*

سره **sĕrah**, I. overgave; *mĕnjĕrahkan*, overgeven, toevertrouwen, overleveren, ook bij verraad, M.; *mĕnjĕrahkan diri*, zich overgeven, onderwerpen, toevertrouwen; *mĕnjĕrahkan dirinja kabawah pĕrentahnja*, z. aan zijn leiding overgeven, toevertrouwen, H. Abd. 525; *sĕrah bĕroek*, een kliergezwel aan het hoofd, C. en S.; *sĕrahan* en *kasĕrahan*, levering, leverantie, b.v. van peper en derg. aan de Compagnie; *sĕrahan*, ook deel van de lading, dat aan de hoofden in e. land gegeven wordt. Oend. Mal., zie *sara.*

II. grondw. van *sĕrĕlah*, komt telkens voor in de Sj. Ind. Kĕsna op vele plaatsen. Zie ook *tjĕrah.*

سره **sĕroh**, geheel geslonken van een gezwel.

سري **sĕrai**, I. e. s. v. welriekend gras, het citroengras; *sĕrai laoet*, e. variëteit daarvan; *sĕrai gadjah*, e. s. v. zeer hoog gras. Op Java *sĕré.*

II. Perz. serail, paleis.

سري **sĕri**, I. Skr. glans, schoonheid, luister, heerlijkheid; *s. boewana*, de glans der wereld; *sĕri kota Malaka*, de luister van de stad Malaka; *s. moeka*, de glans v. het gelaat, ook e.s.v. gebak; *s. goenoeng*, bergschoonheid, d. i. schoonheid van verre, in tegenoverstelling v. *s. pantai*, strandschoonheid, d.i. schoonheid van nabij; *orang sĕri goenoeng*, iemand die op een afstand mooi is; *orang sĕri pantai*, iemand die van nabij mooi is; *sĕri toewan-toewan*, de edele heeren, Oend.; *s. danta* = *s. gading*, e. s. v. heester met geurige bloemen, ook e.s.v. versiersel in het haar; *s. kaja*, e. s. v. vrucht, anona; ook e.s.v. vlade bestaande uit geklopte eieren, kokosmelk en suiker; *sĕrikaja bĕlanda*, de zuurzak, e. s. v. vrucht, uit W. Indië in onze Oost overgebracht; *s. dewa*, e. s. v. geneeskrachtige plant; *sĕri rama*, eigennaam, zie bij *rama.* Ook wordt *sĕri* gebezigd in vorstelijke titels en bij namen van voorwerpen, die den Vorst toebehooren. In de Pandji Hss. wordt het ook gebr. vóór *bapa* en *iboe*, als een prins van zijne ouders spreekt, b.v. *sĕri bapa sĕri iboe*, en voor *sĕri bapa* dikwerf *sĕri rama; sĕri maharadja*, de luisterrijke en groote Vorst; *s. astana*, het middengedeelte eener vorstelijke woning; *sĕri medán*, het midden van het slagveld, Sj. Ind. Kĕs.; *s. balai*, zie *balai; s. pantja prasada*, zie ald.; *s. pádoeka*, de glans der schoenen, voor ons: Zijne Hoogheid; *sĕriwa radja*, samentr. van *sĕri oewah radja*, titel van den Bĕndahara of Rijksbestierder; *orang sĕri*, e.s.v. beambten; *pĕrsĕrian*, iemand die den titel van *sĕri* heeft;

Sadj. Mal. 118; *gigi sĕri*, zie *gigi; dewi-sĕri*, ook *njai Sĕri*, de godin der rijstvelden, de godin van den oogst.

II. beter *sari*, het fijne van iets; *mĕnjĕri*, honig zuigen v. bijen en derg.

III. bepaling wie het eerst beginnen zal, of wie maats zullen zijn bij een spel, door te trekken of er om te loten; ook gelijk op, kamp op, b.v. Sj. Sult. Jahja, eigenl. *sama sĕri; bĕrsĕri*, aldus uitmaken of bepalen wie het wezen zal.

سريا **soerja,** Skr. de zon.

سري **sĕria,** zie *tjĕria.*

سرياني **soeriáni,** Perz. Syrisch.

سرياون **sĕriawan,** spruw, inz. bij volwassenen, maar ook bij kinderen, b.v. *obat sĕriawan anak-anak ataw orang toewa pada moeloetnja, kalau ada poetih ataw merah mĕlĕpoeh pada moeloetnja.*

سريبو **sariboe,** duizend, zie *riboe.*

سريديڠ **sĕriding,** I. naam van een zoutwatervisch.

II. ook *sĕrinding,* scherpe kant van iets, zie *siding.*

سريداي **sĕridai,** de naam van een boozen geest, die de kraamvrouwen kwelt. Zie *tanggal.*

سريرا **sarira,** Skr. ook *salira*, lichaam, lijf = *badan* en *toeboeh.*

سرير **sarir,** Arab. rustbed, troon, koninklijke zetel of waardigheid.

سريڠت **sĕrengat,** verb. van het Arab. شريعة, zie ald.

سريڠي **sĕringai,** gezichten trekken, zooals b.v. de apen. Mĕn. *sĕringit*, een leelijk en zuur gezicht zetten, mog. beter *sĕrĕngit* v. *sĕngit;* zie *kĕseh.*

سريكاي **sĕrikaja,** e.s.v. vrucht, anona squamosa, zie bij *sĕri* I.

سريكت **sarekat,** Mĕn. *bĕrsarekat*, voor gezamenlijke rekening handelen, in compagnieschap een werk verrichten, zie *sjarekat*, Arab.

سريڬال **sĕrigala,** jakhals, e.s.v. wilden hond, die in fabels een groote rol speelt.

سريمال **sĕrimala,** timmerman.

سرين **soerian,** zie *soeren.*

سريو **sĕriwa,** zie bij *sĕri* I.

سساوي **sĕsawi,** Jav. = *sawi*, z.a.

سست **sĕsat,** verdwalen, verdwaald; *sĕsat sampai*, toevallig aankomen of bereiken, Hik. Abd. 241; *sĕsat laloe*, een verkeerden weg gevolgd zijn; *sĕsat poesat*, in de war zijn; *sĕsat mĕnjoerat*, zich verschrijven; *s. ạkal*, niet wel bij het hoofd zijn; *s. barat*, zie *barat; njawa sĕsat*, schijndood, v.d.W.; *bĕrsĕsat*, dwalen, dolen, in dwaling verkeeren; *mati sĕsat*, zelfmoord begaan, Batav. *sĕsat di-oedjoeng djalan, soeroet kapangkal djalan*, verdwaald men aan het einde van den weg, dan keere men terug naar het begin van den weg. Sprw. voor ons: het is beter ter helfte gekeerd dan geheel en al verdwaald; *sĕsat dalam orang banjak*, onder de menigte verdwaald; *mĕnjĕsatkan*, doen dwalen, op den verkeerden weg brengen; *sĕsatan*, dwaling.

سسترا **sastĕra,** Skr. heilig boek, wichelboek.

سستراون **sastĕrawan,** Skr. iem.

die in geheime wetenschappen bedreven is, astroloog.

سسر **sĕsar,** I. verschoven; *mĕnjĕsarkan,* verschuiven, open- of dichtschuiven van gordijnen en derg. opschuiven v. e. leger. Zie *sasar.*

II. niet wel bij 't hoofd. Zie *sasar* en *sarsar.*

سسف **sĕsap,** I. e. s. v. boom.

II. onderkruipen, inkruipen, ook gaan liggen van den wind, Abd. sch. wrdb. zie *sasap.*

III. afgeoogste akker, *ladang,* die weer met struikgewas begroeid is, Pad. bovenl.

سسق **sĕsaḳ,** nauw, gedrongen, benauwd, beklemd; van een leger: in het nauw gebracht, ingesloten; *maka tĕrsĕsaḳlah kapada kaki kota radja B. T.,* gedrongen tegen den onderkant der vesting van Vorst B. T., Hik. I. Poet. *tĕrsĕsaḳ,* ook in geldverlegenheid geraakt; *sĕsaḳ dada,* benauwdheid op de borst; aamborstig; *toeboeh sĕsaḳ,* benauwd door zwaarlijvigheid; *pĕnoeh sĕsaḳ,* propvol, stampvol; *mĕnjĕsaḳkan,* benauwen, benauwd maken, verdrukken, kwellen; *kasĕsakan,* moeilijkheid, benauwdheid, beklemdheid. Mĕn. id. zie *asaḳ* en *dĕsaḳ.*

سسل **sĕsal,** spijt, berouw; *bĕrsĕsal,* spijt, berouw hebben; *mĕnjĕsal,* spijt, berouw aan den dag leggen; *mĕnjĕsalkan diri,* bij zichzelven berouw hebben; *sĕsal bĕrkaboet,* bitter berouw; *tiada bĕrsĕsalan* onberouwelijk; *sĕsal atas* en *sĕsal akan,* berouw hebben over; *maka orang samoewanja sĕsalkan mareka-itoe djoega,* en allen lieden berouwde het vanwege hen, d.i. allen waren met hen begaan, Hik. Abd. 73.

سسواتو **sasoewatoe,** het een of ander, zie *soewatoe.*

سسوكن **soesoekan,** Jav. kanaal, waterleiding, zie *sĕlokan.*

سسه **sĕsah**; *mĕnjĕsah,* slaan met iets duns en buigzaams, ook slaan met het waschgoed om het te reinigen, geeselen; *papan pĕnjĕsah kaïn,* waschplank.

سسوهونن **soesoehoenan,** soms verkort tot *soenan,* titel v. den keizer van Soerakarta op Java.

سطح **saṭaḥ,** Arab. terras, plat dak, dek van een vaartuig, in het meerv. سطوح *soeṭoeḥ,* dat in het Mal. voor het enkelv. gebruikt wordt. Zie *soetoh.*

سطر **saṭar,** Arab. schrift, lijn; *ăbdoe 'ssaṭar,* Arab. dienaar van de Schrift, eigenn. van een persoon. Zie *misṭar* en *sipat.*

سعادة **sāădat,** Arab. gelukzaligheid, ook als praedicaat van een Vorst, Sj. Madli. geluk, voorspoed.

سعتر **sătar,** Arab. thijm, e. s. v. toekruid.

سعير **săïr,** Arab. de naam van de 5e hel, v. d. Tk. Mijn Ar. wdbk. geeft alleen de bet. van vuur, vlam.

سڠ **sang,** I. titel van een godheid of doorluchtig persoon, in fabels ook spottend gebruikt vóór de namen van dieren, die daarin eene hoofdrol spelen, b.v. *sang tikoes, sang kĕra,* uitgenomen visschen, waarvoor men *dang*

gebruikt; *sangnata*, zie bij *nata; sang jang*, de godheid; *sang agoeng*, de groote, de voorname; *pĕrsangan*, de gezamenlijke *sang*, de hoofden van het eiland Bintan, ook in het enkelv. iem. die den titel v. *sang* heeft, Sadj. Mal. p. 118; *sang gĕlap* = *sipĕntjoeri*, die dief.

II. ook *ĕsang; mĕngĕsang*, den neus met de vingers snuiten; *sang sabĕlah*, het eene neusgat uitsnuiten, terwijl men het andere dichthoudt.

III. Perz. steen.

سڠ **sing,** frissche, levendige kleur van het gelaat.

سڠاج **sĕngadja,** met opzet, ook eenvoudig, zoo maar = *sĕhadja* I en = *sĕhadja* II, zie ald.; *boekannja dĕngan disĕngadja olih Laḳsamana*, Laḳsamana had het geenszins met opzet gedaan; *disĕngadja-sĕngadja*, zoo maar behandeld, gemaakt, voorgewend, b. v. *sĕdikit tidaḳ lĕkatnja mandja, kasihnja itoe disĕngadja-sĕngadja*, zij gevoelde zich hoegenaamd niet verknocht; haar liefde was gemaakt of voorgewend, Sj.M.Sj.Goemp.

سڠاجي **sangadji,** Jav. Vorst, regeerder. Zie *sang* I.

سڠارت **sĕngarat,** naam van een zoetwatervisch.

سڠارڠ **sĕngaring,** e. s. v. boom.

سڠت **sĕngat,** angel v. e. insect; *mĕnjĕngat*, met den angel steken; *pĕnjĕngat*, e. s. v. wesp; *poelau pĕnjĕngat*, de naam van een eilandje vlak tegenover Riouw, ook Mars geheeten, de residentie des voormaligen Onderkonings, bewoond door afstammelingen van Boegineezen en Maleiers.

سڠيت **sĕngit,** Jav. haat, = *bĕntji*, zie ald.

سڠسار **sangsara,** Skr. kwelling, lijden, leed, plaag, moeielijkheid; *mĕnjangsarakan*, kwellen, plagen, martelen, pijnigen.

سڠست **singsat.** opgeschort, opgebonden v. de kleeren tot boven toe.

سوڠسڠ **songsang,** het onderste naar boven, het bovenste naar beneden of het voorste naar achteren gekeerd; ook tegen den draad of het beloop in; *mĕnjongsang*, zich tegen iets, dat in beweging is, in bewegen, b.v. tegen den wind of stroom; *bĕrdjalan mĕnjongsang*, op de handen loopen met de beenen in de hoogte; *sapĕrti aoer ditariḳ songsang*, als een bamboe, die tegen het beloop der takken in wordt voortgetrokken, Sprw. Mĕn. *mĕnjongsangkan ramboet*, het haar tegen het beloop in kammen; *m. kata*, woorden verkeerd opvatten; *anaḳ songsang*, kind, dat met de beentjes vóór geboren wordt; *pĕnjongsang*, een kunstenmaker, lett. iem. die op zijne handen loopt.

سوڠسوڠ **songsong,** tegenin; *mĕnjongsong*, tegemoet gaan, zich tegen iets in bewegen, tegenin loopen, zich verzetten, appelleeren in rechten; *komandoer sĕrta isi Padang mĕnjongsong daulat jang dipĕrtoewan*, de kommandeur benevens de bevolking van Padang verzetten zich tegen het geluk van den regeerenden Vorst; *songsong haroes*, tegen de branding

in, e. s. v. eetbare zoutwaterslak, die zich tegen den stroom weet op te werken; *s. kalak*, naar alle richtingen op een hoop liggen, naar alle kanten dwars van vezel zijn v. timmerhout, zoodat het niet te schaven is; *s. roenoet*, e. bijzondere wijze van de toekomst te voorspellen door de beenen v. eenige hoeken uit te tellen; *měnjongsong angin*, tegen den wind in; z. ook *songsang* en *soesoeng*.

سڠسڠ **songseng**, versiersel met goud- of zilverschuim.

سڠسڠ **singsing**, opgestroopt v. een kleed, mouwen of broekspijpen, gereefd van zeilen, opgetrokken van een nevel, ook van een lip; *měnjingsing*, opstroopen, opschorten enz.; *m. kaïnnja*, zijn kleed opschorten, Hik. Koris; *fadjar měnjingsing*, de dageraad breekt aan; *pěnjingsingan*, boete, te betalen door den vader van het meisje aan den jongeling, wien hij haar beloofd had, als hij zijne belofte niet nakomt, in het Palemb.

سڠسوم **soengsoem**, Jav. merg in de beenderen, = *soemsoem*, zie ald.

سڠساي **sěngsai**, I. radeloos, buiten zichzelven, b. v. van schrik, C. Měn. kommervol, ellendig, uitgeteerd door ziekte of gebrek.

II. Chin. geletterde priester, arts.

سڠڠکڠ **sěngangkang**, e. s. v. zwaluw.

سڠڠڤ **sěngap**, stil, van kinderen, zie *sěnnjap*.

سڠوق **sěngok**, snikken; *sěngok-sěngak*, hetzelfde met verscheidenheid.

سڠک **sangka**, I. Skr. meening, vermoeden, argwaan, verdenking; *sangka jang tĕgoh*, vast vermoeden, bepaalde meening; *tiadalah sangka*, onbegrijpelijk, geen meening of voorstelling van iets kunnen vormen; *měnjangka*, een vermoeden of meening koesteren; *tiada disangka*, ongedacht, niet verwacht, ongemeen; *disangkanja orang laïn*, hij meende dat het iemand anders was; *tiada sangka boenji lagi*, men kon zich van het geluid geen voorstelling meer maken, het geluid was ongemeen hevig. Sadj. Mal. p. 16.

II. Skr. groote zeehoorn, tritonschelp; ook gebruikt om er op te blazen; *sangka-kala*, bazuin, Jav. *kàla-sangka*, id. de hoorn des tijds; *sangka-kala jang achir*, de laatste bazuin bij de opstanding.

III. *běrsangkakan tjahaja?* b.v. *těrlaloe ramainja sěgala radja běrsangkakan tjahaja dan sěgala dewa-dewa běrdjoewangkan beram*, Lang. B. op meerdere pll. Mogel. het Jav. *njěngkakhaké*, de kracht v. den een meten met die van een ander, van *sěngka?*

IV. *pěnjangka*, Sadj. Mal. p. 120, volg. Dr. Leyden p. 101 een eenvoudige armband van metaal voor den bovenarm.

سڠکار **sangkara**, Kw. wildzwijn, everzwijn.

سڠکاروت **sěngkaroet**, samengestrengeld, dooreengevlochten, van rankende gewassen, van *karoet*, zie aldaar.

سڠكارڠ **sĕngkarang**, zie *malindjo.*

سڠكاين **sangkajan**, e.s.v. hoos, in vorm verschillend van de *poeting-bĕlioeng*, de *tawoeng* en de *badai*, zie aldaar.

سڠكوت **sangkoet**, ergens aan blijven haken, hangen of vastzitten; gehecht zijn aan, aanhangen, aankleven; haperen, blijven steken van de stem, door iets tegengehouden van een zwaard, aan den grond blijven zitten van een vaartuig; om het toevallige meestal *tĕrsangkoet; bĕrsangkoet*, zich aan iem. stooten, iets tegen hem hebben, Sadj. Mal. p. 140; *sangkoet-paoet*, zie bij *paoet.* Mĕn. *bĕrsangkoet-paoet*, verplichtingen aan elk. hebben, zaken met elk. hebben; ook gehechtheid, H. Abd. 524; *sangkoetan*, hinderpaal, beletsel. Mĕn. alles wat dient om er iets aan op te hangen, b.v. een haak enz.; *disangkoetkannja anak-panahnja pada pinggangnja dan boesoernja disangkoetkannja kapada bahoenja*, de pijl bevestigde hij aan zijn gordel en de boog hing hij over zijn schouder; *pĕdang di-angkat soedahlah sangkoet*, het opgeheven zwaard werd tegengehouden, Ibr. b. Ch.; *soewaranja sangkoet-sangkoet olihnja sangat lĕlah*, zijne stem was afgebroken, hokte, door zijne zware vermoeidheid, Pr. Dj.; *apatah toewan sangkoetkan*, waaraan zijt ge toch gehecht, id.; *djahit sangkoet*, Mĕn. e. s. v. steek bij het naaien.

سڠكيت **soengkit**, I. met bloemen van gouddraad doorweven of geborduurd; *mĕnjoengkit*, met zulke bloemen doorweven of borduren. Mĕn. met goud, zilver, zijde enz. doorstikken; *kaïn bĕrsoengkit*, een kaïn met gouddraad doorstikt; *soengkit-mĕnjoengkit*, allerlei borduurwerk maken, Sj. Sult. Jahja.

II. *mĕnjoengkit*, openwringen, Max. Mĕn. op- of uitlichten door een werktuig onder het voorwerp te brengen; *tidak tĕrsoengkit*, onwrikbaar, niet over te halen. Zie *djongkit.*

سڠكت **singkat**, I. kort, te kort, van kleeren, een weg, een lichaamsdeel, het begrip of bevattingsvermogen, bekrompen, niet mild, gierig van hand; *singkat roewas*, kort van geledingen; *s. akal*, bekrompen van verstand; *s. pinta*, kort v. levensduur; *s. pĕmandangan*, op het punt van te sterven; *mĕmpĕrsingkat kalám*, zijne woorden bekorten, in het kort samenvatten; *m. bajang-bajang*, om het leven brengen; *djalan singkat*, een korte weg, die niet om is; *kaki jang singkat*, een been dat te kort is; *djika oesianja singkat, didjadikannja landjoet*, als zijn leven kort is, wordt het door hem verlengd, Kal.; *mĕnjingkatkan djalan*, den weg bekorten. Fav.

II. naam van een zoetwatervisch.

سڠكيت **sangkit**; *bĕrsangkit gigi*, klappertanden, b.v. Mes. Kag. Zie *sanggit.*

سڠكر **sangkar**, I. ook *sangkaran*, kooi, vogelkooi, kippenloop. Mĕn. *sangkar poejoeh*, kwartelkooi, e. s. v. huizenbouw-vorm.

II. ring om het splijten te beletten

van het heft van een mes, een blaasroer enz. zie *sampaḳ*.

III. middellijn, zie *sĕngkang*.

سڠكر **sangkoer**, bajonet, ook *mata sangkoer;* ook voorover hellen, geveld van een geweer, d. B. Zie *soengkoer*.

سڠكر **sĕngkar**, roeibank in een vaartuig, deksbalk; *boekoe sĕngkar*, klamp op de buikplanken van een vaartuig, waarop de *sĕngkar*, rust, v.d.W.; *s. bidang*, een breede plank, die op haar kant staat en aangebracht in een vaartuig van de eene zijde naar de andere om het inwendige in tweeën te verdeelen, C. en S. = *sĕngkal*, zie ald.

سڠكر **soengkoer**, voorovervallen, zoodat het hoofd den grond raakt, zich met het hoofd ter aarde buigen, zich krommen op die wijze; *mĕnjoengkoer*, zich voorover buigende voortbewegen, b.v. bij het garnalen visschen met een mand of net, dat men voortduwt, of van een wroetend varken, met den snuit in den grond wroeten, opwroeten, ook met de nagels in het hoofdhaar; *m. loetoet*, voorover gebogen iemands knieën omvatten; *soengkoer-sĕmam*, hetzelfde met verscheidenheid? b.v. *kasihan ija mĕlihat ḥál anaḳ-bininja itoe bĕrlari-lari dĕhoeloe-dĕhoeloewan soengkoer-sĕmam* (سمم) *rĕbah-rimpah*, Mes. Kag.

سڠكر **singkoer**, op zij uit; *mĕnjingkoer*, zijwaarts van zich afhouwen of steken.

سڠكر **singkir**; *mĕnjingkir*, opzij of uit den weg zetten, door eene zijdelingsche beweging zijn hof maken, zooals een haan aan eene hen, een galant heer aan eene dame, dicht voorbij zeilen van het eene vaartuig het andere.

سڠكڠ **sĕngkang**, dwarsstuk, waardoor twee voorwerpen van elkander worden gehouden, of dat het verband tusschen twee voorwerpen daarstelt en vandaar: afsluitboom, dwarsboom, dwarsbalk, dwarsstaaf, spaak van een wiel, kruis in een vlag, bit van een paard, dwarshout in een emmer, aker of inhoudsmaat, middellijn van een cirkel, blok tusschen twee pooten van dieren om het hard wegloopen te beletten, beugel van een hijschblok, waarin de schijven draaien enz.; *sĕngkang bĕrbadjang*, kruis zooals het Malthezer kruis; *s. sotong*, kruis van twee stokken, waarop de inktvisch wordt gedroogd, ook kruissluiting; *tĕrsĕngkang pada leher*, dwars in de keel zitten gebleven.

سڠكڠ **sengkang**, van twee beenen het eene uitgestrekt en het andere opgelicht, Mĕn. id.

سڠكڠ **songkong**, = *sokong*, zie aldaar.

سڠكڤ **soengkap**, losgelaten, losgesprongen, van dingen, die op iets anders vastgelijmd, vastgespijkerd of vastgegroeid zijn, dus ook van de nagels der vingers enz.

سڠكڤ **soengkoep**; *mĕnjoengkoep*, bedekken met iets hols, overstolpen; *m. dĕngan pinggan*, er een bord omgekeerd overheen leggen, met een bord overdekken; *soengkoepan*, e.s.v.

korf, dien men over een komfoor met wierook zet en waarop men kleeren legt om die te berooken, zie *oekoep; pĕnjoengkoep*, stolp, datgene wat men gebruikt als middel om iets te overstolpen.

سڠكڤ **singkap,** opgelicht v. een sluier of bedekking, weggeschoven v. een voorhang of gordijn, opgeslagen van een boek enz.; *mĕnjingkapkan*, oplichten, wegschuiven, opslaan enz. ook wegnemen of opnemen van datgene, waarmede een tuinbed gedekt is, b.v. matten, bladeren en derg. Zie *selaḳ.*

سڠكق **sangkaḳ,** I. belet, verhinderd; *mĕnjangkaḳ*, iemand of iets beletten, verhinderen.

II. kegelvormige mand met de opening naar boven, gebruikt als nest voor kippen om in te leggen, = *sangkar*, Pad. bovenl.; *sangkaḳ rimpang*, zie *rimpang.*

سڠكق **sĕngkaḳ;** *mĕnjĕngkaḳ*, drukkende naar boven wrijven, b.v. den buik om daaruit winden te verwijderen of iets dat gezakt is weer op zijne plaats te brengen.

سڠكق **songkoḳ,** los hoofddeksel, dat opgezet en niet om het hoofd gewonden wordt, pet, hoed, kalotje, schako enz. Mĕn. een korf ondersteboven geplaatst om kuikens in te bewaren.

سڠككال **sangkakala,** zie *sangka* II.

سڠكل **sangkal,** I. *mĕnjangkal*, ontkennen, loochenen; *mĕnjangkal dirinja*, zichzelven verloochenen, ook door zich iets te onthouden; *mĕnjangkalkan*, ook weren, tegenhouden, zie *sĕngkal.*

II. steel v. hamer of bijl, v. dissels, schoppen, hakken en derg. Mĕn. id.

سڠكل **sangkil,** het doel bereikt hebben van een vaartuig, kogel enz. raak, niet mis.

سڠكل **sĕngkal,** deksbalk van een vaartuig, ook roeibank, daar op inlandsche vaartuigen de deksbalken daarvoor dienen; *sĕngkalan*, plankje, waarop men specerijen fijnwrijft.

سڠكول **sengkoel,** opgezetheid, benauwdheid van de maag.

سڠكل **soengkal;** *mĕnjoengkal*, uitwroeten; *soengkal tadjaḳ*, ploegijzer.

سڠكل **sĕngkil,** stroef v. de tanden door aanraking met iets zuurs, C. en S. *singkil*, M. kleine holte als in een tand of noot.

سڠكل **singkil;** *mĕnjingkil*, vast omgorden van de middel met een betrekkelijk dunnen gordel, *tali singkil.* Zie ook bij *tali.*

سڠكل **sengkol,** zie *dengkol.*

سڠكلا **sangkĕla,** Skr. hand- of voetboei, blok aan de pooten van een dier; *mĕnjangkĕla*, in de boeien sluiten, een blok aan de pooten doen.

سڠكلت **sangkĕlat,** = سڠلات, zie ald.

سڠكلت **sĕngkĕlit,** lis of strop, met welks behulp men in boomen klimt.

سڠكلڠ **sĕngkĕlang,** I. omzetting van *sĕlĕngkang*, sluitboom; zie *sĕngkang.*

II. de armen kruiselings over de

borst en de handen op de schouders; *mĕnjĕngkĕlangkan djari*, de vingers kruisen bij het handenvouwen. Zie het volg. wrd.

سڠکلڠ **sĕngkĕling**, de handen op den rug over elkaar gelegd, gekruist van armen of beenen; *mĕnjĕngkĕling*, de armen over elkander op den rug binden.

سڠکن **sangkan**, een hermaphrodite, C. en S.

سڠکون **sangkoen**, stevig, ferm, stout, standvastig.

سڠکنيت **sĕngkĕnit**, teek, schapenluis, Sw. Ook *tjĕngkĕnik*, C. en S. Zie ald.

سڠکو **sangkoe**, e. s. v. metalen kom zonder voet of rand, ook een koperen pot, d. l. Cr.

سڠکوغ **sĕngkoewang**, I. e. s. v. witte knol, groeiende aan een kruipgewas, die rauw als toespijs wordt gegeten, flauw zoet van smaak en saprijk is. Zie bij *soesoe*.

II. de luchtpijp, longpijp, d. l. Cr. en M.

سڠکوف **sĕngkoewap**, dakverlenging, afdak; *sĕngkoewap tĕrgantoeng*, afdak op schoren.

سڠکي **soengkai**, naam van een boompje. Mĕn. id.

سڠکي **singkè**, Chin. pas aangekomen, echte, in China geboren Chinees.

سڠکيت **sangketa**, volg. Maxw. het Skr. *sangketa*, rechtsgeding, proces; *bĕrsangketa*, een proces hebben, procedeeren.

سڠکيلت **sĕngkelat**, z. nog niet gewasschen hebben na het doen van zijn gevoeg.

سڠکيلڠ **sĕngkilang**, schuinsliggend kruis, zooals b.v. sabels voor e. eerepoort.

سڠک **sangga**, stut, steun, rek; wat iets belet te vallen of in de beweging stuit; *sangga-mara*, sloephaak, dwarsstang aan het lemmet van een piek; *s. lajar*, vorkachtige stutten tot berging der zeilen, zie *tandoeḳ; s. galah*, id. tot berging van de scheepsboomen; *s. boenoeh*, toovermiddel om het vermoorden van iemand te beletten; *s. langit*, op Java e. s. v. klimplant met fraaie, roode bloemen, lett. hemelstut, omdat die plant zoo hoog klimt; *s. naḳaṣ*, e.s.v. wapen of middel tot afwering van onheil, R. Pas. Dul. 62, zie نقص Arab. *s. pĕdang*, pareerstang aan een sabel; *s. loetoeng*, e.s.v. *ramboetan*-vrucht, ook *poelasan* genoemd; *s. wĕdi*, Jav. stijgbeugels; *sangga-sangga*, tafelbedienden v. e. Vorst, volgeling van een drager der Rijks-insigniën; *mĕnjangga*, stutten, steunen, tegenhouden, ophouden; *pĕnjangga sĕnapang*, geweerrek; *p. tangan*, beugel aan het gevest van een sabel; *p. pajoeng*, schuif aan een regen- of zonnescherm.

سڠک **singga**, verk. van *sahingga*, tot aan, tot dat, zoodat; ook *singgan* en *singgat*, zie ald.

سڠکار **sĕnggara**; *mĕnjĕnggara*, zorg dragen voor iets, iets in orde houden; *toekang sĕnggara*, huisbediende; zie ook *sĕlĕnggara* en *kĕlĕnggara*.

سڠڬام **sĕnggama,** Skr. vereeniging, vermenging, verband, bij elkander passen.

سڠڬايوت **sĕnggajoet,** van *gajoet*, zie ald.; *bĕrsĕnggajoet*, los afhangen, slingerend hangen, ook met den staart aan een tak hangen zooals de apen en hangen zooals een olieglaasje in een gangstolp; *bĕrsĕnggajoetan*, hetzelfde van velen.

سڠكت **sanggat,** even den grond raken, stooten, op het droog zitten van een vaartuig; zie *kandas.*

سڠكيت **sanggit,** I. *mĕnjanggit*, door wrijving een knarsend geluid doen ontstaan; *m. gigi*, op de tanden knarsen; *bĕrsanggit gigi*, klappertanden, b.v. *dan bĕrsanggitlah gigi sapĕrti orang dĕmam koera*, Mĕs.Kag.; *sanggit dajoeng*, e. s. v. krekel, die met haar schel geluid de aanstaande komst v. e. op reis zijnden huisgenoot aankondigt; op Malaka ook krekel in 't algemeen.

II. Jav. hofjuffer, kamenier. In de Pandji-verhalen komt het voor als de eigennaam v. e. der voedsters van eene prinses.

سڠكيت **soenggit;** *mĕnjoenggit*, figuren in iets weven, dat op het weefgetouw staat. Zie *soengkit.*

سڠكوت **sĕnggoet;** *mĕnjĕnggoet*, knikkebollen, schuddebollen; z. *sĕnggoeḳ* en *anggoḳ*.

سڠكت **singgat,** = *singga*, z. ald.

سڠكوت **senggoet;** *mĕnjenĝgoet*, met elleboog of knie even zijdelings aanstooten; *senggoet gong*, invallen van de gong bij het gamĕlan-spel; *s. njanji*, e. s.v. voorslag of muzikale figuur bij het begin van een nieuwe maat of melodie; *s. tari*, theatrale bijvoeging of krul bij een dansfiguur.

سڠكيت **sengget,** het tegen elkander wrijven b. v. *goemĕrĕntjang boenji sengget parang*, het geluid weerklonk v. de houwers, die tegen elkander wreven, Sj. Ind. Kĕs.; *mĕnjengget*, tegen elkaar wrijven van twee lichamen, personen of partijen; *sengget njanji*, wedstrijd met puntdichten; zie *senggoet; bĕrsengget bahoe*, de schouders tegen elk. wrijven; zie *sanggit.*

سڠكور **sanggoer,** Perz. e. s. v. mandje, waarin men dranken ter markt brengt, v. d. W.

سڠكوردي **sanggoerdi,** verb. van *sanggawĕdi*, Jav. stijgbeugel.

سڠكروق **sĕnggroeḳ,** Jav. snuif, snuiftabak; lett. e. snuivend geluid.

سڠكره **sanggĕrah,** Port. *sangrar*, aderlaten, bloeden.

سڠكره **sanggrah,** Jav. ruwe omheining; *pasanggrahan*, pleisterplaats, die tijdelijk opgeslagen is, zie *pĕrsinggahan* bij *singgah.*

سڠكاسان **singgasana,** Skr. leeuwenzetel, verheven zitplaats of troon met een hemeltje op vier stijlen.

سڠكڠ **sanggang;** *mĕnjanggang*, iets met de beide handen v. onderen oplichten, b. v. e. kast, ledikant enz. Zie *sagang.*

سڠكوڠ **sanggoeng,** zie *sĕranggoeng.*

سڠكڠ **songgeng,** I. schilderij als versiering op iets, zooals b.v. bloemen

of wajang-figuren op doek of op een vaas; *mĕnjonggeng*, die figuren teekenen; *songgeng-mĕnjonggeng*, allerlei bloemen op iets maken, Chodj. Maim. Prab. Dj. Jav. *soengging*, id.

II. geschenken, die men den tooneelspelers geeft onder de voorstelling, evenals bij ons het geven van kransen of bouqetten, b.v. *sĕrta bĕrsoengging djangan dikatakan lagi, sapĕrti sirih dan boenga jang bĕrkarang dan djoeadah jang bĕrbagai-bagai roepa dan rasanja*, Mĕs. Kag.

سڠکڠ **singgang**, I. visch, alleen met wat zout gekookt.

II. nederhurken en weêr opstaan; ook e. s. v. straf op de Mal. scholen, waarbij de veroordeelde met de linkerhand het rechteroor en met de rechterhand het linkeroor moet vasthouden en zoo onophoudelijk gaan zitten en weer opstaan.

سڠکوڠ **singgoeng**; *mĕnjinggoeng*, zijwaarts stooten met de horens; iets met den gebogen arm ondersteunen of tegenhouden.

سڠکوف **sanggoep**, op z. nemen, er voor instaan, aannemen om iets ten uitvoer te brengen, ook *mĕnjanggoep*, b. v. *sĕrta mĕnjanggoep bolih mĕngambil tanah djawa*, H. Abd. p. 305, en stond er voor in, dat men Java zou bemachtigen; zie *tjakap*.

سڠکوق **sĕnggoeḳ**, ook *sĕnggoet*, knikkebollen; *tĕrsĕnggoeḳ-sĕnggoeḳ*, al knikkebollend, b. v. van slaap, H. Abd.

سڠکوق **senggoḳ**, geleund tegen iets; *mĕnjenggoḳkan pada*, iets tegen iets doen leunen, iets tegen iets aanzetten, B. R.

سڠکول **sanggoel**, opgebonden haarwrong; *tjoetjoeḳ sanggoel*, haarpen; *toetoep sanggoel*, e. s. v. gouden hoofdsiersel om de haarknoopen op het hoofd eener bruid te bedekken; *bĕrsanggoel lintang sangkoet*, eene bijzondere wijze van het haar op te maken, bij vrouwen; *roemah bĕrsanggoel*, vorm van huizenbouw, waarbij midden op het dak nog een hooger gedeelte is aangebracht. Mĕn. *mĕnjanggoel*, het haar in een wrong opbinden.

سڠکول **singgoel**; *mĕnjinggoel*, met den kop zijwaarts stooten; zie *singgoeng*.

سڠکول **senggol**, Jav. iem. tegen het lijf loopen of stooten.

سڠکم **sanggam**; *mĕnjanggam*, in bruikleen vragen of nemen.

سڠکمار **sanggamara**, zie bij *sangga*.

سڠکن **sanggan**, e. s. v. metalen kom met getanden rand, gebruikt tot overbrenging van geschenken. Mĕn. e. s. v. mand.

سڠکن **singgan**, zie *singga*.

سڠکو **sĕnggau**, overspringen, overslaan, opflikkeren van vuur.

سڠکودي **sanggawĕdi**, zie bij *sangga*.

سڠکوکوت **sĕnggoegoet**, e. s. v. ziekte bij vrouwen, na de bevalling *s. mĕrojan*, en na de maandelijksche zuivering *s. darah* genoemd.

سڠکوکو **sĕnggoegoe**, I. e. s. v.

kleine garnalen, waarvan men *bĕlatjan* maakt.

II. naam van een boom, Clerodendrum serratum (Verbénacées) d. l. Cr.

سڠکولڠ **sĕnggoeloeng**, e. s. v. duizendpootachtig dier, dat zich als een jonische krul oprolt, van *goeloeng*, oprollen. Mĕn. een doek, of iets derg. plat opgerold op het hoofd gelegd om den druk v. e. vracht te verminderen, zie *tĕnggoeloeng*.

سڠکه **sanggah**; *mĕnjanggah*, weren, verwijderen. Mĕn. tegenspreken, tegenstribbelen, onwillig zijn, z. verzetten; *pĕnjanggah*, e. onwillige, iem. die gewoon is zich te verzetten of tegen te spreken, b. v. *radja ădil, radja disĕmbah; radja ḷalim, radja disanggah*, een rechtvaardig Vorst wordt geëerd; een onrechtvaardige geweerd, Pad. bovenl.

سڠکه **soenggoeh**, wezenlijk, juist, werkelijk, in ernst, ter dege, waarachtig, inderdaad, in waarheid; *soenggoehpon*, ofschoon, hoewel, wel is waar; *bĕrsoenggoeh-soenggoeh*, zijn best doen; *sasoenggoehnja*, voorwaar, inderdaad; *sadja sasoenggoeh-soenggoehnja sapĕrti kata pĕlandoeḳ djinaka itoe*, 't is maar al te waar, zooals dat guitige dwerghert zegt, Pĕl. Djin. Facs. p. 9 reg. 4; *kasoedah-soedahan pĕrsoenggoehan*, zijn uiterste best doen H. Gr.; *mĕnjoenggoeh-njoenggoehi*, z. terdege voor iets inspannen, z. met allen ernst op iets toeleggen, R. Pas. Dul. 76; *disoenggoeh-soenggoeh hatinja*, hij deed zijn uiterste best; *mĕnjoenggoehkan*, bevestigen, verwezentlijken, voor werkelijkheid verklaren, Pĕl. Djin.; *m. katanja*, zijne woorden bevestigen.

سڠکه **singgah**, aanleggen, aangaan, aanwippen, aandoen, tijdelijk vertoeven; *singgah tĕrantoeḳ*, toevallig aanwippen of aandoen; *mĕnjinggahkan*, iem. doen aangaan of inkeeren, ook onderweg iets aanreiken of afgeven, b. v. een pakje of brief; *mĕnjinggahi*, bij of tot iets aangaan, Saif Dzoel.; *pĕrsinggahan*, pleisterplaats, plaats die men aandoet, dikwerf gebruikt voor het Jav. *pasanggrahan; singgah-mĕnjinggah*, overal aangaan, hier en daar aanleggen of aangieren.

سڠکه **sĕnggeh**, gapen, van een wond, v. d. W.

سڠکيت **sanggeta**, zie *sangketa*.

سڠکيکيت **sĕnggigit**, = *sĕngengeh*, grijnzen, zie *sĕngeh*.

سڠل **sĕngal** en *sĕngal toelang*, stramheid in de ledematen, pijn in het gebeente, podagra; *sĕngal kaki*, voeteuvel; *sĕngal tangan*, handeuvel, het pootje.

سڠلير **sanglir**, Jav. zie bij *sari* en *sang*.

سڠليڠ **sangling**, Jav. *mĕnjangling*, polijsten van metaal.

سڠلوڠ **sangloeng**, misdracht van een olifant, Max.

سڠم **sĕngam**; *mĕnjĕngam*, vreten, opeten.

سڠنات **sangnata**, gebieder, de Vorst, zie *nata*.

سڠو **sĕngau**, door den neus spreken, snofneuzen.

سڠوڠت **sĕngongot,** e. s. v. zoetwatervisch.

سڠولن **sangoeloen,** gebieder, = *toewankoe*, Mal. godheid, zie *pakoeloen*.

سڠه **sĕngeh,** gapend v. een wond, eventjes open van den mond bij het lachen, zoodat men de tanden zien kan; zie *sĕnggeh*. Mĕn. *sĕngengeh* of *mĕnjĕngengeh*, onder het lachen de tanden laten zien, ook = *sĕnggigit*, grijnzen.

سڠيڠ **sangjang,** zie *jang* II.

سڠيڠه **sĕngengeh,** zie *sĕngeh*.

سڠيلت **sĕngelat,** zie *elat*.

سفر **safar,** Arab. reis; *dzoe'ssafar*, reiziger, nomade.

سفره **soefrah,** Arab. stuk leder of kleed, dat op den grond gespreid wordt, om er het eten op klaar te zetten. Ibr. b. Chas.

سفرجل **safardjal,** Arab. kweeappel.

سڤ **sap,** ook *sab*, een lapje of iets dergelijks, in den inktkoker gedaan als zuigmiddel, zooals b. v. bij stempelinkt wordt gebruikt.

سڤ **sop,** verb. Ned. soep; *sop hajam*, kippesoep.

سڤات **soepata,** Jav. eed, vloek, gelofte.

سڤاتو **sĕpatoe,** Port. schoen; *kĕmbang sĕpatoe*, op Java e.s.v. bloem. = *boenga raja*, rosa chinensis.

سڤادن **sipadan;** *batoe sipadan*, grenssteen, Pad. bovenl. = *sĕmpadan*, zie ald.

سڤارو **saparo,** Jav. een half, de helft; ook eenigen, een gedeelte, gedeeltelijk, = *satĕngah*. Het komt af van het Jav. *ro*, twee.

سڤاسن **sipasan,** duizendpoot, zie *alipan* en *pĕsan*. Mĕn. id.

سڤال٢ **sapala-pala,** zie *pala* II.

سڤان **sipana,** Skr. trap; *bĕrsipana*, de trappen opgaan; *bĕrolit dalam sipana*, slaapplaats? Sj. Ind. Kĕs.; *sipana daripada pĕnjakit*? Abd. sch. wrb. mogelijk herstellen?

سڤاهي **sipahi,** Perz. meestal *soepai*, Bengaleesch soldaat.

سڤاي **soepaja,** samentr. van *sa* en *oepaja*, opdat, teneinde; *soepaja djangan*, opdat niet; zie *agar*.

سڤت **sapta,** *saptoe*, zeven; *boemi kasapta*, de zevende aarde of het zevende gewest, C. en S. Zie *saptoe*.

سڤت **sĕpat,** I. wrang, sterker dan *kĕlat*, zooals de smaak van gambir, oude betelnoot, onrijpe vruchten enz. Op Java *sĕpĕt*, id.

II. *ikan sĕpat*, e.s.v. plat zoetwatervischje, dat gedroogd bij groote hoeveelheden van Siam wordt aangevoerd.

III. ook *baoeh*, e. bamboe die reeds gespleten en vlak gemaakt is, nog eens splijten door het binnenste vezelachtige te scheiden van het buitenste harde en gladde deel, C. en S.

سڤت **sĕpoet,** dof van een kleur, metaal, verlakt enz.

سڤت **sĕpit,** nauw, benepen, bekneld; nijper, nijptang, schaar van krabben en kreeften; *tĕrsĕpit*, in het nauw of in de knel zitten of geraakt zijn; *padang doewa sĕpitnja*, e. vlakte, die aan twee zijden ingesloten is, H.

Boedj. *s. antoep*, tangetje, waarmede men de baardharen uittrekt; *s. tjina*, e.s.v. strafwerktuig, waarmede men iemands vingers knelt; *s. oedang*, oog aan een strop om er iets door te halen, lis, lus, v.d.W. Mĕn. *s. bara*, goudsmidstangetje; *s. bingoeng*, nijptang gebruikt bij het trekken v. gouddraad; *mĕnjĕpitkan lidah kalantai*, zijn begeerte bedwingen; *sĕpit-sĕpit*, e.s.v. klimplant; *s. api*, vuurtang; *mĕnjĕpit*, nijpen met een tang enz.; *pĕnjĕpit*, nijper, tang, nijptang.

سفتاغن **sapoetangan,** zie bij *sapoe.*

سفتو **saptoe,** zeven; *hari saptoe*, de zevende dag, Zaterdag; zie سبت.

سفچت **sĕpĕtjat,** e.s.v. oneetbaren zoetwatervisch.

سفدس **sĕpĕdas,** gemberwortel, = *halija*, zie ald.

سفرب **sĕpoerba,** zie *poerba.*

سفرت **sapĕrti,** als, evenals, gelijk, zooals, overeenkomstig, als ware het, om zoo te spreken, aangaande, betreffende, bij voorbeeld, behooren of betamen, zooals onder anderen, b.v. in brieven enz.; *dĕngan sapĕrtinja* naar behooren, zooals het betaamt, overeenkomstig iem. rang of stand; *sapĕrti gila lakoenja*, hij gedroeg zich als een gek; *sapĕrti dĕhoeloe*, als weleer; *tiada siapa sapĕrti anak radja itoe*, er was niemand gelijk die prins; *bĕnarlah sapĕrti bitjara toewankoe*, het is geheel juist zooals uwe majesteit zegt; *mĕngatakan sapĕrti soerat toewan soedah sampai*, om te zeggen onder anderen, dat uw brief is ontvangen; *sapĕrti mana* = *sĕbagaimana*, geheel zooals, Prab. Dj.; *mĕnjapĕrtikan*, naar behooren behandelen, maken, inrichten.

سفرنتو **sĕpĕrantoe,** zie *tampar.*

سفري **sĕpĕrai,** Ned. sprei, beddelaken, deken.

سفڠ **sĕpang,** e.s.v. boom, die het *kajoe sĕpang*, sapanhout, e.s.v. roode verfstof, levert.

سفق **sĕpak,** flap, klap met de vlakke hand, = *tĕmpiling.*

سفق **sĕpok;** *mĕnjĕpok*, er mee omsmijten, ruw en onverschillig behandelen, b.v. kleeren en derg.

سفق **sĕpik,** ook *sĕkip*, wagenas, rijtuigas.

سفكو **sĕpĕkoe,** e.s.v. parasietplant, welks vruchten tegen hoest gebruikt worden. Mogelijk beter *sĕbĕkoe?*

سفن **sapan;** *sapan sapa*, b.v. *maka bahtra radja Tjolan pon tĕnggĕlamlah sapan-sapa*, H.T. Zie *ṣafaṣaf*, Arab.

سفن **sĕpan,** e.s.v. sponsachtig gezwel tusschen vingers of teenen; *sĕpan boenga karang*, spons, v.d.W. Hieruit blijkt, dat het *sĕpon*, verb. Ned. is.

سفو **sĕpoe,** zie *sĕpoewi-sĕpoewi.*

سفوله **sapoeloeh,** tien, zie *poeloeh.*

سفوله **sĕpoeleh,** e.s.v. boom, ophioxylon serpentinum.

سفوي٢ **sĕpoewi-sĕpoewi,** ook *sĕpoe-sĕpoe*, o.a. Mes. Kag., zacht, liefelijk van den wind; zie *silir.*

سفه **sĕpah,** gekauwd betelpruimpje, (Mĕn. kauwsel in 't algemeen); *s. poetĕri* en *s. pinang moeda*, e.s.v.

fraai rood vogeltje, e.s.v. boomkruipertje; *s. radja*, een der namen van den paradijsvogel.

سڤوه **sĕpoeh,** Jav. oud, donker van kleur; *mĕnjĕpoeh*, goud donker van kleur maken door het in een bad te brengen; metaal harden, ook polijsten, verkeerdelijk voor *oepam*, Hik. Abd. 188 en ook hoorn of ivoor harden even als in het Jav. (zie o. a. Facs. p. 53) aardewerk verglazen, papier lijmen; *sĕpoeh tĕroes*, verguldiug, v.d. W.; *pĕnjĕpoeh*, bad waarin men iets dompelt om het te harden enz.; *sapĕrti ĕmas jang tĕrsĕpoeh*, als goud dat in e. bad of door bewerking met zwavel donker gekleurd is; *sĕpoehan*, koelbak van een goudsmid, M.

سڤي **sĕpi,** Jav. stil, eenzaam, = *soenji*, zie ald.

سڤي **sĕpai,** verstrooid v. de deelen van iets, dat gebroken is, b.v. de scherven v. e. bord, de planken v. e. verongelukt vaartuig enz. Zie *pĕsai*.

سڤڬوه **sĕpegoh,** e.s.v. zeeschelpdier, dat parelen van weinig waarde levert.

سوق **soḳ,** klanknabootsend woordje voor e. ritselend geluid, zooals van een rat in een hoop papier; *siḳ*, hetzelfde maar helderder; *soḳ-siḳ*, hetzelfde met verscheidenheid; ook gefluister.

سيق **siḳ,** klanknabootsend woord voor een ritselend geluid.

سقتي **saḳti,** Skr. bovennatuurlijk vermogen, wonderkracht; *kasaḳtian*, door zulk een vermogen of kracht aangedaan; *mĕnjaḳtikan*, van bovennatuurlijke kracht voorzien, door die kracht voortbrengen, b.v. *samoewanja itoe disaḳtikan bikoe, saḳti bĕlaka*, dat alles was door den heilige door bovennatuurlijke kracht voortgebracht en zonder uitzondering daarvan voorzien, Mes. Kag.

سقدر **saḳĕdar,** ongeveer, naar gelang, zie *ḳĕdar*.

سقر **sakar** Arab. de naam van de 4e hel, v. d. Tk. Het Ar. wbk. geeft op: het helsche vuur.

سقسا **siḳsa,** Skr. pijniging, straf, inz. aan den lijve, moeite, pijnigend, uiterst moeielijk of zwaar, ook moeielijk om iets te bekomen, Hik. Abd. 241, reg. 5, kwelling, H. Abd. 300; *siḳsa jang amat pĕdih*, e. zeer strenge straf, Sail. Sal.; *mĕnjiḳsakan*, pijnigen, mishandelen; *mĕnjiḳsakan dirinja*, zichzelven pijnigen, afpijnigen, groote smart berokkenen.

سقسام **saḳsama,** Skr. nauwkeurig, stipt; geduldig, volhardend; *dĕngan saḳsama*, nauwkeurig, inz. van onderzoeken.

سقسي **saḳsi,** Skr. getuige, getuigenis; *saḳsi ṣaḥ*, een geldig getuige; *s. baṭal*, een gewraakt getuige, Oend. Djambi, pag. 140; *s. doesta*, e. valsch getuige; *naïk saḳsi*, als getuige optreden; *bĕrsaḳsi*, getuigen hebben, ook getuigen, getuigenis geven, Moh. Han.; *bĕrkata saḳsi*, getuigenis spreken, Pĕl. Djin.; *mĕnjaḳsikan*, iets getuigen; *kasaḳsian*, getuigenis; *mĕmbĕri kasaḳsian*, getuigenis geven; *mĕmpĕrsaḳsikan*, van getuigen doen vergezeld gaan, b.v. *dipĕrsaḳsikannja*

kapada orang jang didalam djoeng, doet hij het van getuigen vergezeld gaan bij de schepelingen, d. i. uit de schepelingen neemt hij er getuigen bij, Oend. Mal.

سقلات **saḳĕlát,** Perz. laken, lakenstof; *saḳĕlát sakajoe*, een geheel stuk laken, naar het plankje, waarom het gewikkeld is; *saḳĕlát moeka doewa*, laken dat aan beide zijden e. andere kleur heeft, Sprw. voor iemand, die in het gezicht vleit, doch achter den rug kwaadspreekt.

سقم **soeḳma,** Skr. ziel, geest, wereldziel; *s. dewata*, de hoogste godheid.

سك **soeka,** zie سوك.

سكاتي **sĕkati,** Jav. de naam van e. bijzonder zware *gamĕlan* van den Soesoehoenan, die bij feestelijke gelegenheden bespeeld wordt; *sĕkatimona*, de naam van een draak in Mĕnangkabau, vermeld in de Sadj. Mal. en die door Sang Sapoerba's volgeling gedood werd; *boewah sĕkatimona*, zie bij *boewah* en ook *kati.*

سكار **soekara,** Kw. wildzwijn, everzwijn.

سكار **sĕkara,** in gedichten voor *sĕkar*, Jav. bloem, dikwerf om het rijm evenals *pasara* voor *pasar; ĕmas sĕkara?* Ibr. b. Chas.

سكار **sikara,** Kw. kwaad, slecht; *nikara* en *njikara*, Jav. kwaaddoen, tegenwerken.

سكارغ **sakarang,** nu, thans, tegenwoordig, meteen; *sakarang ini*, nu met nadruk, op dit oogenblik, tegenwoordig; *sakarang itoe*, op datzelfde oogenblik; *bĕharoe sakarang*, zoo even pas, nu voor 't eerst; *sakarang malam*, heden avond, ook deze nacht.

سكاري **sikari;** *toekang sikari*, e. jager, huntsman, Dr. Leyd. Sadj. Mal. p. 100.

سكاكر **sĕkakĕr,** Batav. gierig, schraperig, inhalig, verb. van het Ned. schacheren.

سكالي **sakali,** zie bij *kali.*

سكانق **sĕkanaḳ,** een maleische volksstam, die in booten leeft en zich ophoudt bij de eilanden Mĕpar en Lingga. Zie *sĕkaḳ.*

سكت **sĕkat,** ook *sakat*, afschutsel, beletsel, dwarsboom; *biliḳ bĕrsĕkat*, afgeschoten binnenkamer; *mĕnjĕkat*, afschutten, afscheiden, tegenhouden, beletten; *kasĕkatan*, belet, enz.; zie ook *sakat* IV.

سكت **sĕkot,** bedwelmende middelen, die dieven aanwenden, om ongehinderd te kunnen stelen.

سكت **sĕkoet,** gierig, vrekkig.

سكچيت **soekatjita,** blijdschap, vreugde, ook genegen, verlangend, begeerig, H. Abd. p. 8. Zie *tjita.*

سكدمب **sikoedomba,** e. s. v. grooten zeevisch; e. poëtische naam, aan groote visschen gegeven. Zie *kĕdombaḳ.*

سكدودق **sikadoedoeḳ,** e. s. v. plant, zie *sĕndoedoeḳ.*

سكديدي **sikoedidi,** e.s.v. snip, ook *koedidi.*

سكر **sĕkar,** Jav. bloem; *sĕkar soehoen*, e.s.v. gouden halssieraad, Prab.

Dj.; *sĕkar sading*, e.s.v. klimop met welriekende bloemen.

سكر **sakar,** Arab. dronken; ook e.s.v. groente, die rauw gegeten wordt; zie ook ساكر.

سكرة **sakrat,** Ar. dronkenschap; *sakratoe 'lmaut*, de doodstrijd.

سكروڤ **sĕkĕroep,** Ned. schroef.

سكروبي **sĕkroebi,** Batav. verb. Ned. scheer je weg, uit mijn oogen!

سكري **sĕkĕri,** verb.Ned.scharnier.

سكس **siksa,** zie سقس.

سكسي **saksi,** zie سقسي.

سكڠكول **sĕkongkol,** Ned. konkelen, helen van gestolen goed.

سكڤ **sĕkop,** Ned. schop, spade.

سكڤ **sĕkip,** zie *sĕpik*.

سكق **sĕkak**; *orang sĕkak*, naam van e. Mal. volksstam bij het eiland Bĕlitoeng, die in booten leeft evenals de *orang sĕkanak* bij Lingga.

سكل **sĕkoel,** kokosdop met een nauwe opening en zonder steel, dienende om daarin water te bewaren.

سكاليان **sakalian,** allen, gezamenlijk; zie bij *kali*.

سكم **sĕkam,** de bolsters van gepeld graan, het kaf; *tiada tĕrbawa sĕkam*, niet in staat e. kafje mêe te dragen, Sprw. gebruikt van iemand, die er onnoozel uitziet, doch vol slechte streken is; *nasi dimakan rasa sĕkam*, de genuttigde rijst smaakt als kaf, fig. voor: geen lust in iets hebben; *bagai api didalam sĕkam*, fig. voor: ongemerkt voortwoekeren, van liefde of wrok.

سكم **soekma,** zie سقم.

سكينة **sakinat,** Arab. woonstede, verblijfplaats, waar men rust geniet; rust, kalmte.

سكندر **sakandar,** zie *iskandar*.

سكندل **sĕkĕndal,** naam van een boom.

سكوتر **sĕkotor,** verb. Ned. kotter.

سكوتو **sĕkoetoe,** lid, deelgenoot, maat, metgezel, handlanger, Mĕn. id.; *barangsiapa mĕnoeloeng orang jang lalim, djikalau satĕngah patah kata sakalipon, adalah ija sĕkoetoe didalamnja*, al wie den onrechtvaardige helpt, al is het ook maar met een half woord, die is zijn deelgenoot in de zaak, Sail. Sal.; *s. dĕngan pĕntjoeri*, handlanger van een dief, Oend. In het Jav. in geheime verstandhouding staan, samenspannen, onder één deken schuilen; samenzwering; *pĕrsĕkoetoean*, deelgenootschap, lidmaatschap; *Toehan jang asa, jang tiada sĕkoetoe bagainja*, de éénige Heer, die geen medegenoot heeft, Saif Dzoel. en Sadj. Mal. p. 3; *mĕnjĕkoetoekan Allah taala*, den allerhoogsten God een medegenoot geven, Sail. es Sal. *mĕnjĕkoetoeï*, iemand als deelgenoot bijstaan, iets in deelgenootschap doen.

سكوته **sĕkotah,** algeheelheid; *sĕkotahnja tahoe*, de geheele wereld weet het, v.d.W. Zie *kotah*.

سكوتي **sĕkoeti,** e.s.v. vogel, M.

سكوچي **sĕkotji,** verb. Nederl. schüitje, gebruikt als benaming voor europeesch getuigde kleine vaartuigen, brik, jacht, kotter, sloep.

سكوڤغ **sĕkopong,** verbast. Ned. schoppen, in het kaartspel.

سكوله **sĕkolah**, verb.Ned.school, inz. europeesche.

سكوق **sĕkoewiḳ**; *naga sĕkoewiḳ*, e. goteekende draak, door de vrouwen als talisman gedragen, om de mannen te betooveren of onder den duim te krijgen.

سكوهن **sĕkoehan**, e.s.v. afhangend vlechtwerk van bloemen, dat in het haar gestoken wordt.

سكوي **sĕkowi**, gierst. Mĕn. id.

سكه **sikkah**, Arab. muntstempel; *roepiah sikkah*, de sikka-ropij, die in Eng. Indië gangbaar is.

سكيت **sakitoe**, samentrekking van *sabagitoe*, zoodanig, zooveel. Zie *bagai*.

سكين **sakian**, aldus, dusdanig, zooveel, zie *kian*.

سكين **sĕkin**, Arab. *sikkin*, mes, dolkmes, e.s.v. tweesnijdenden dolk; *sĕkin pĕrantjoeng*, pennemes, zakmesje, knutselmesje; *sĕkin pĕngidam*, e. mes, dat in sommige streken de Mal. vrouwen altijd bij zich dragen, om datgene te snijden, waarop zij belust raken.

سكينة **sakinat**, Arab. rust, gerustheid, zielsrust; dat wat iemand zielsrust geeft; woonstede, verblijfplaats, waar men rust of kalmte geniet; waardigheid, deftigheid.

سكا **sĕga**, glad, glanzig van oppervlakte, b.v. van papier, rotan enz.; *rotan sĕga*, rotan met een glanzig of gladde oppervlakte, de gewone rotan van den handel.

سكار **sĕgara**, Skr. de zee, oceaan; *s. hidjau*, groene zee, fig. uitdrukking voor grasland? b.v. *kotanja itoe soekat koedjadikan sĕgara hidjau, maka poewas hatikoe*, eerst als ik dien burcht tot grasland heb gemaakt, zal ik tevreden zijn, Pr. Dj.; *nĕgari Bali ini sĕmadja koedjadikan sĕgara hidjau*, dit landschap Bali wilde ik slechts tot grasland maken, id. Wordt in verschillende Hss. gebruikt voor algeheele verwoesting van een land door den oorlog. Zoo ook Tjek. Wan. Pat.; *sĕgara goenoeng*, weerschijn van de bergen in zee, ook e.s.v. versnapering, zie *sĕmanggi*.

سكار **sigara**, hooge, spitse muts.

سكر **sĕgar**, frisch, versch, verkwikt, gezond, krachtig, welig; *mĕnjĕgarkan*, verkwikken, verfrisschen. Op Java *sĕgĕr*, id. *sasĕgĕran*, iets frisch.

سكرا **sigĕra**, en *sigĕraha*, Skr. spoedig, snel, gezwind, haastig, onverwijld, onmiddelijk, dadelijk; *bĕrsigĕra*, zich spoeden, haast maken; *bĕrsigĕra-sigĕraän*, zich haasten van velen, B.R. bĕs. p. 196; *mĕnjigĕrakan*, bespoedigen; *pĕrsigĕraän*, bespoediging, voortvarendheid; *dĕngan sigĕra*, met spoed, spoediglijk, onmiddelijk; dadelijk; *mĕmpĕrsigĕrakan pĕkĕrdjaän*, het werk bespoedigen.

سكرب **sĕgarba**, I. Skr. v. dezelfde vader en moeder = *saoedara*.

II. naam, die in de HSS. nu eens aan een engel, dan aan een nimf en dan weer aan een godheid wordt gegeven, H. Groel. Kin Tab.

سكرها **sigĕraha**, zie *sigĕra*.

سكق **sĕgaḳ**, groot of sterk van

vuur, waarmede iets gekookt of gestookt wordt.

سکل **sĕgala,** de, in het mrv., alle, geheel, gansch; *sĕgala roemah*, de huizen of al de huizen; *sĕgala ălam*, de geheele wereld; *bĕrgontjanglah sĕgala kandang itoe*, de geheele kraal schudde, Hik. Abd. pag. 83; *sĕgala mantĕri sakalian*, de gezamenlijke ministers; *sĕgala ḥál-aḥoealnja*, alle omstandigheden. Zie *gala*. Volg. Pijn. Skr. *sakala*, geheel, alle deelen samen.

سکلڠم **sagalinggam,** = *sadalinggam*, zie ald.

سڬن **sĕgan,** tegenzin hebben in iets te doen, afkeerig zijn van; *mĕnjĕgan*, dien tegenzin aan den dag leggen; *pĕnjĕgan*, iemand die steeds een tegenzin in werken heeft.

سڬونتڠ **sĕgoentang;** *boekit sĕgoentang*, naam van den heiligen berg der Maleiers, de bakermat der Mal. Vorsten en gelegen in het binnenland van Palembang. Jav. *goentang*, weergalmend, doordringend v. een geluid.

سڬند **sĕganda,** e. s. v. plant, die op de kurkuma gelijkt; *s. soeli* en *s. djaja*, twee soorten van bloemen; *sĕganda moeli*, ook e.s.v. boom of plant, Sj. Ind. Kĕsn.; zie *ganda*.

سڬه **sĕgah,** vol, gespannen v. den buik, hetzij door veel eten, hetzij door verstopping; *sĕgah-bĕgah?* v. d. W.

سڬي **sĕgi,** ook *sagi*, zijde, kant, inz. van eene geometrische figuur; *bĕrsĕgi*, zijdig, b.v. *ĕmpat bĕrsĕgi*, vierzijdig, vierkant; *ĕmpat pĕrsĕgi mĕmandjang*, langwerpig vierkant, H. Abd. 397; *sĕginja ĕmpat*, de zijden ervan zijn vier, het heeft vier zijden; *sĕginja bĕrapa*, hoeveel zijden heeft het; *rata bĕrsĕgi lima*, een vijfzijdig vlak; *bĕrsĕgi doelapan*, achtkantig. Voor *bĕrsĕgi* heeft men dikwerf ook *pĕrsĕgi* en op Java zelfs *pĕsagi*. *Boelat bĕrsĕgi, bĕrsanding mĕloekaï*, rond met kanten; leunt men daar tegen, dan verwonden zij. Sprw. gebruikt van iemand, die z. wel rond voordoet, maar hoegenaamd niet te vertrouwen is.

سلا **sĕla,** tusschenruimte, tusschen; *tiada bĕrsĕla lagi*, er was geen tusschenruimte meer; *sĕla goenoeng*, tusschenruimte tusschen bergen; *ditarohnja pĕdangnja sĕlanja toeboeh toewan poetĕri dĕngan dia*, hij legde zijn zwaard tusschen het lichaam v. mevrouw de prinses en het zijne, B. R.; *sĕla-sĕla*, bij herhaling of afwisseling tusschen; *mĕnjĕla*, tusschen twee in; *sĕla-mĕnjĕla*, afwisselend om den anderen, ook onder het koopen den koopman iets ontfutselen; *mĕmpĕrsĕlakan*, tusschenvoegen, tusschenin zetten. Zie ook *sĕlang* en *sĕlat*.

سلابر **sĕlabar,** Soend. *bĕrsĕlabar*, kennis geven, ter kennis brengen, b.v. *hĕndaḳlah bĕrsĕlabar kapada orang toewa-toewanja*, dan moet het ter kennis v. zijne ouders gebracht worden, Oend. Djambi.

سلاتن **sĕlatan,** het Zuiden, *s. mĕnonggara*, Z. Z. Oost; *s. daja*, Z. Z West; zie *sĕlat*.

سلاح **siláh,** Ar. wapen, wapens.

سلاد **sĕlada,** I. e. s. v. *mĕdang*-boom.

II. Ned. salade.

سلادري **sĕladĕri,** verb. Ned. selderij.

سلادغ **sĕladang,** I. e. s. v. wild rund, Ibr. b. Chas. = *banteng*, Jav. *sĕladang moeda*, e. s. v. kinderspel, waarbij er één op handen en voeten loopt.

II. gelijkvloers, b.v. van twee kamers, plat van de kuiten.

سلار **sĕlara,** I. fijne stekels aan sommige gewassen, zooals suikerriet, bamboespruiten enz.

II. *anaḳ sĕlara*, de kleintjes van de *sĕmbilang*-visch, zie ald.

سلاره **sĕlaroh,** altijd in menigte voorhanden, van koopwaren, altijd op dezelfde wijze, inz. v. slecht handelen, naar gewoonte, gewoonlijk; *mĕnjĕlaroh*, uit gewoonte handelen, steeds in menigte voorhanden zijn of onophoudelijk aankomen, van koopwaren.

سلاس **sĕlasa,** v. het Arab. ثلاث, drie; *hari sĕlasa*, Dinsdag, de derde dag der week.

سلاسر **sĕlasar,** e. galerij, hetzij voor, achter of op zij, doch lager dan het middenhuis; zie *sĕrambi.*

سلاسي **soelasi,** Skr. *toelasi*, ook *soelāsih*, basilicum, e.s.v. heester met bloemen, welke e. zeer bedwelmende geur hebben en veel op de graven worden gestrooid, terwijl de zaden e. bestanddeel uitmaken van de *tjintjaoe*, zie ald. Soorten zijn: *s. poetih* met groene bladeren, *s. kĕmangi*, met paarse bladeren, *s. padang* = *djĕrageh*, zie ald. en *s. doelang. Maboḳ soelasi*, e. hooge mate van dronkenschap, vergeleken bij de bedwelming door die bloemen veroorzaakt, ook *maboḳ boenga soelasi* genoemd; volg. v. d. W. eenigszins bedwelmd; *ajam soelasih*, een kip met paarsachtige beenderen.

سلاطين **salāṭīn,** mrv. v. *soelṭān.*

سلاڠت **sĕlangat,** e.s.v. zoetwatervisch, v.d.W. mogelijk beter *sĕlangan.*

سلاڠر **sĕlangor,** naam v.e. plaats op de W.-kust van het Mal. schiereiland gelegen.

سلاڠن **sĕlangan,** zie *sĕlangat*, hoewel dit mogelijk beter is.

سلاڠي **sĕlangi,** e. s. v. visch, M. Sw. geeft op *sĕlangin*, e.s.v. eetbaren zeevisch.

سلاڤوت **sĕlapoet,** v. *sapoet*, vlies over iets, b.v. om de hersenen, over het oog enz. ook geheel bedekt, b.v. met stof, aarde, modder enz.; *sĕlapoet oetaḳ*, hersenvlies; *s. gĕli-gĕli*, het vlies der nieren; *s. djantoeng*, hartevlies; *s. loeka*, wondvlies.

سلاڤن **salapan,** Mĕn. = *doelapan;* in het Soend. = *sambilan.*

سلاك **sĕlaka,** I. vuurmand, waaronder men wierook brandt en waarop men kleeren legt ter berooking.

II. Jav. zilver, = *peraḳ.*

سلالو **sĕlaloe,** onophoudelijk, voortdurend; *mĕnjĕlaloe*, onophoudelijk met iets doorgaan, zooals b.v. e. tamboer bij het slaan van een roffel. Zie *laloe.*

سلالة **soelālat,** Ar. wat uit iets

anders afgeleid is, extract, afstamming; *soelalatoe 'ssaláṭin*, de afstamming der Sulthans, de naam van een Mal. Hs.

سلام **salám,** Ar. vrede, heil, vredegroet, heilbede over den profeet; *dároe 'ssalám*, land des vredes; *ʿalaihi assalám*, over hem zij de vrede; *měmběri salám*, groeten, de vredegroet geven; *měnjahoet salám*, een groet beantwoorden; ook *měmbalas salám; běrsalám-saláman*, elkander begroeten; *assalám ʿalaikoem*, vrede zij over u, de gewone groet, die beantwoord wordt met *wa ʿalaikoem assalám*, en over u zij vrede.

سلام **salama,** zie bij *lama*.

سلامة **salámat,** Arab. heil, voorspoed, welvaren, gezondheid, behoud, behouden, geluk, zaligheid, in het Mal. oōk nog: behouden, gelukkig, gered, ontkomen, voorspoedig, zalig; *poelang děngan salámat*, behouden thuiskomen; *tiada salámat*, er niet goed afkomen, niet voorspoedig zijn; *ija tiada salámat*, hij bracht het er niet goed af, Sadj. Mal. 105; *lěpas děngan salámat*, het gelukkig ontkomen; *měnjělámatkan*, behouden, zaligen; *disalámatkan kěmbali*, behouden teruggebracht worden; *salámat djalan*, goede reis! *salámat datang*, welkom! z. *datang; salámatan*, heilsoffer, offermaaltijd, offerfeest voor het welzijn v. iemand bij bijzondere gelegenheid.

سلاوة? b.v. *soeatoe* سلاوة *dileher těrgantong*, als e. s. v. versiersel, Sj. Mans. Sj. Goemp.

سلاوي **sělawé,** Jav. vijfentwintig.

سلاي **silaja,** I. e. s. v. karmozijnroode duif met witten kop en staart, ook *poenai andoe* geheeten.

II. *pěrboewatan tiada děngan sělidik*, Abd. sch. wrdb. mogelijk e. verkeerd begrepen Jav. *soelåjå*, strijd, oneenigheid, geschil.

سلاير **sělajar,** z. *těmbaki* en *lajar*.

سلاير **sělajoer,** e. s. v. zeer grooten zoutwatervisch, v. d. W.

سلايق **sělajak,** naam van e. vogel, v. d. W. Zie *silaja* I.

سلاين **sělajoen,** e. s. v. klapmolentje, gebruikt in tuinen om vogels te verschrikken.

سلبو **sělěboe,** onbegrensd, v. de zee; *laoetan sělěboe*, de groote oceaan, de zee bewesten Sumatra of ten zuiden van Java.

سلبي **sělbi,** zie صلبي.

سلت **sělat,** straat, zeeëngte, ook de Straat, waarmede men Singapoera bedoelt, b.v. *pěrgi kasělat*, naar Singapoera gaan; *měnjělat*, door een straat of straten varen, tusschen iets doorgaan, ook met de vingers van de eene hand tusschen die van de andere strijken; *sělatan*, het straatachtige, d. i. het Zuiden, daar het Zuiden van den Ind. Arch. vol straten is; *angin sělatan*, zuidenwind; *sělatan těpat*, vlak Zuiden; *s. daja*, Zuid-Zuidwest; *s. měnonggara*, Zuid-Zuidoost; *sělat batoe*, e. s. v. eetbaar zeeschelpdier, dat in de spleten der koraalriffen verblijfhoudt.

سلت **sěloet,** zachte, eenigszins

taaie modder; *djalannja banjak sĕloet*, die weg is erg modderig.

سلت **sĕlit,** I. meestal *tĕrsĕlit*, beklemd tusschen twee voorwerpen, b.v. een mes tusschen den gordel en het lichaam, vleesch tusschen de tanden; in moeielijke omstandigheden zijn; *banjak tĕrsĕlit pada giginja*, veel zat er tusschen zijne tanden, Bloeml. Zed. verh.; *bĕrsĕlitan*, van veel oogen, die ergens door gluren, Sj. Abd. Moel.; *sĕlit-sĕpit*, hier en daar in het verborgen steken, zich in hoeken en gaten bevindend; *tĕrsĕlit didalam roemah tangga orang*, in een andermans huis opgesloten geraakt, H. Groel.; *mĕnjĕlitkan*, iets opsluiten, beklemmen, dempen, b.v. het licht eener lamp door de wanden van een vertrek, H. Gr.; *moeloet djanda mĕnjĕlitkan boedjang*, het geschreeuw der weduwen beklemde (dempte?) het geluid der ongehuwde vrouwen, id. Vergel. *sĕpit*.

II. *bĕsĕlit*, verb. Ned. besluit.

سلداو **soldadoe,** Port. soldaat, militair. Ook صلداو geschreven.

سلر **sĕlar,** I. geschroeid; *mĕnjĕlar*, schroeien, b.v. met een gloeiend ijzer, brandmerken: Mĕn. bakken, braden.

II. *ikan sĕlar*, e.s.v. smakelijken zeevisch, grooter en fijner dan de *ikan kĕmboeng*, doch behoorende tot hetzelfde geslacht.

سلر **sĕlir,** Jav. bijzit, bijwijf.

سلر **sĕloer;** *sĕloer-bĕloer*, ergens overal rondloopen, b.v. een bezoeker, in pl. v. te gaan zitten, en dat wel om alles op te nemen, C. en S. Zie *soeloer*, II.

سلساري **sĕlĕsari,** zie *sĕrĕsari*.

سلسال **salasál,** Arab. diabetes, pisvloed.

سلسله **silsilah,** Arab. keten, volgreeks, serie, geslachtslijst.

سلسما **sĕlĕsĕma,** Skr. verkoudheid met aandoening der slijmvliezen van den neus, of der urinewerktuigen; ook *sĕma-sĕma* en Mĕn. *salema*.

سلساي **sĕlĕsai,** beslecht, uitgemaakt, vereffend, afgedaan, ontward, in orde gebracht, bijgelegd, afdoende, voldoende, Hik. Abd. 507; *sĕlĕsai rasa*, bedaard van gevoel, b.v. *satĕlah soedah sĕlĕsai rasa njawanja*, toen hij tot bedaren was gekomen, Hik. Ind. Mĕng.; *mĕnjĕlĕsaikan*, uitmaken, beslechten, afdoen, vereffenen, uit de war maken, ontwarren; *mĕnjĕlĕsaikan pĕrkiraän*, de rekening vereffenen.

سلطان **soelṭán,** Arab. sulthan, alleenheerscher.

سلطاني **soelṭani,** Arab. sulthansch, koninklijk; *badjoe soelṭani*, een bovenkleed met gladde mouwen tot aan de hand.

سلطنة **soelṭanat,** Arab. heerschappij, koninkrijk.

سلڠ **sĕlang,** I. tusschenruimte, tusschenverloop, tusschenpoos; daar, dewijl, aangezien, H. Boedj., terwijl = *sĕdang; sĕlangkan*, samentr. van *sĕlang* en *akan*, = *sĕdangkan*, aangezien, dewijl, terwijl; *bĕrsĕlang*, met een tusschenruimte of tusschenverloop; *bĕrsĕlang-sĕlang*, telkens met een tusschenruimte of tusschenverloop, b.v. *bĕrsĕlang-sĕlang hari*, om den anderen dag; *bĕrsĕlang-sĕling*,

ook *sĕlang-sĕli*, hetzelfde met verscheidenheid, b.v. van veelkleurige koralen, die om den andere aangeregen zijn; *tiada bĕrsĕlang*, zonder tusschenpoos, d. i. geregeld, zonder over te slaan; *mĕnjĕlang*, in een tusschenruimte voegen, om den andere iets schikken of verrichten, de eene bezigheid afwisselen met de andere, b.v. *makan itoe disĕlangnja dĕngan bĕrmaïn kĕtjapi*, het eten wisselde hij af met het spelen op de luit; *mĕngidoeng disĕlangnja dĕngan kĕkawin*, Prab. Dj.; *mĕnjĕlang-njĕlang djanggoet jang tĕbal*, de vingers geopend in den zwaren baard steken, zoodat er een om-den-andere ontstaat van haar en vingers; *mĕnjĕlangkan nĕgari*, in de regeering vervangen, Pr. Dj. Zie ook *salang*.

II. *sĕlang*, zijgalerij, Sadj. Mal. p. 116. Zie *sĕlasar*.

سلڠ **sĕling,** I. zie bij *sĕlang* I.

II. Jav. verglaasd aardewerk, porselein.

سلڠک **sĕlangka,** het sleutelbeen. Mĕn. *toelang salangka*, Mal. id. doch M. heeft *sĕlangan*, zie *salang*.

سلڠکر **sĕlĕngkar,** zie *sĕnggara* en *sĕlĕnggara*.

سلڠکر **sĕlongkar;** *mĕnjĕlongkar*, den boel door elkaar gooien, overhoop halen, bij zoeken of spelen; bij eene rechtszaak: alles ten nauwste, in de kleinste bijzonderheden onderzoeken, alles overhoop halen en aan het daglicht brengen; ook plunderen, d.l.Cr. Zie ook *bongkar*.

سلڠکڠ **sĕlangkang,** zie *sĕngkang*.

سلڠکڠ **sĕloengkang,** vervalscht, van metalen, valsch van munten, onecht, wat in zijn soort niet deugt.

سلڠکڤ **sĕloengkap,** = *djĕloengkap*, zie ald.

سلڠکل **sĕloengkoel,** = *tjĕdak*, zie ald.

سلڠݢار **sĕlĕnggara,** de fréqu. v. *sĕnggara*, zie ald. en *lĕnggara*.

سلڤ **sĕlap,** ongevoelig, bewusteloos, zooals in een diepen slaap, bezeten door een boozen geest, door het lichaam verspreid van vergif; *mĕnjĕlap*, in iemand varen, van een boozen geest, zich door het lichaam verspreiden, R. Pas. Dul. 80.

سلڤ **sĕlĕpa,** doosje of busje van goud, zilver of koper, dat aan een kettingje op de heup of van voren aan de ceintuur wordt gedragen, en dient tot berging van tabak of de benoodigdheden voor het bételkauwen Zie bij *angkin*.

سلڤاه **sĕlĕpaha,** Batav. de lies. Volg. B. de bilnaad. Mogel. *sĕla-paha*, zie *sĕla*.

سلڤت **sĕlĕpat,** bemorst, besmeerd, zooals b.v. een vuil bord, geroest ijzer enz. Zie ook *sĕmpĕlat*.

سلڤه **sĕlĕpoh,** stof of andere fijne lichaampjes, die zich ergens op zetten.

سلق **sĕlak,** I. onverzadelijk. v. d. W.

II. *sĕlak koentji*, sluitboom voor een deur, Mal. Mogelijk *sĕla koentji*.

سلوق **sĕloek,** I. *mĕnjĕloek*, zoekend in iets tasten, b.v. met de hand in een broekzak of in zijn baadje, Niem. bl. 1e St. p. 38; met de vingers in de

keel naar een graat enz.; *mĕnjĕloek lobang hidoeng*, in den neus peuteren, R. Chaib.

II. ook *saloek*, in elkander grijpen v. de schakels eener ketting, z. *saloek*.

سلقس **salaksa,** tienduizend, zie *laksa* I.

سلكوري **sĕlĕgoeri,** e.s.v. boom; ook *tjĕlĕgoeri*. Mĕn. *saligoeri*, e. s. v. gewas, dat in de geneeskunde wordt gebruikt.

سلم **sĕlam,** duiken; *mĕnjĕlam*, naar iets duiken; *soempah mĕnjĕlam*, de waterproef, e.s.v. godsgericht, Oend. Djambi; indringen van de bovenste noot in de onderste, bij het *sĕmĕtjah*-spel; *sĕlam-mĕnjĕlam*, duiken v. velen om beurten, Dewa Indra Mĕng.; *haloewan mĕnjĕlam*, duiken v. den boeg; *m. moetiara*, parelduiken; *sapĕrti kapak mĕnjĕlam bĕlijoeng*, als de bijl duikende naar den dissel. Sprw. *sambil mĕnjĕlam, sambil minoem ajar*, al duikende water drinken. Sprw.

سلمب **sĕlamba,** onbeschaamd, brutaal; *moeka sĕlamba*, een brutaal gezicht, Sj. Madli.

سلمباد **sĕlimbada,** o.a. Pĕl. Djin. Zie *sĕlimpada*.

سلمبان **sĕlĕmbana,** samentr. v. *sĕlam* en *bana*; *mĕnjĕlĕmbana*, bijliggen van een vaartuig, d. i. bij storm voor een uitgeworpen anker met den kop tegen den wind in liggen.

سلمبايغ **sĕlĕmbajoeng,** e. s. v. arm aan de twee stijlen in eene vorstelijke woning, waardoor de *pĕntas* begrensd wordt; een dergelijke arm aan den achtermast van e. vorstelijk vaartuig.

سلمبت **sĕlimboet,** = *sĕlimoet*, zie ald. *disĕlimboetnja dĕngan kaïn*, bedekte haar met een kleed.

سلمبر **sĕlimbar,** e.s.v. groot parasitisch gewas.

سلمبر **sĕloembar,** lange, naaldvormige splinter, zooals van het *niboeng*-hout en derg.

سلمبر **sĕlĕmboer?** e.s.v. tooverformule? b.v. *ija mĕmbatja sĕlĕmboernja, maka pada kĕtika itoe djoega toeroenlah riboet ṭofán*, R. Ch. Zie *sĕmboer*.

سلمبو **sĕlimboe,** nalezen van de aren op het veld, C. en S.; voor de tweede maal oogsten, id.

سلمبوري **sĕlamboeri,** Serampoersch, v. Serampoera in Eng. Indië.

سلمقاد **sĕlimpada;** *sĕmoet sĕlimpada*, e. s. v. mier, I. P. Volgens anderen *sĕlimbada*, zie *sĕmpada*.

سلمقت **sĕlampit,** platte, lange vlecht, hetzij van haar of touw, platting, matvlechting, van *lampit*, mat.

سلمقت **sĕlimpat,** omzetting v. *sĕlampit*, los, plat en breed v. vlechtwerk, krul onder e. naamteekening, arabesken, gebak in den vorm van vlechtwerk, krakeling; *mĕnjĕlimpat*, door elkander slingeren, vlechten, draaien, e. slipper maken, zich even verwijderen, van den voorgeschreven weg even afwijken. Zie ook *awar*.

سلمقرت **sĕlompret,** verb. Ned. trompet, op Java.

سلمقرغ **sĕlemprang,** Melipona meluta (Hyménoptères) d. l. Cr.

سلمفغ **sĕlempang,** Mĕn. kruiselings, dwars; iets dat kruiselings over de schouders gedragen wordt, bandelier, schouderriem; e.s.v. kleine tasch, waarin de boden de brieven en pakjes overbrengen. M. en R. v. Eys; zie *simpang* en *sĕlepang.*

سلمفغ **sĕlĕmpang,** Bat. bezorgd, bekommerd, ongerust.

سلمفغ **sĕlimpang,** zie *simpang.*

سلمفوري **sĕlampoeri,** verb. van Serampore; *kaïn sĕlampoeri,* e. s. v. katoen, afkomstig van die plaats.

سلمفوكو **sĕlampoekau,** naam v. e. vogel; volgens M. en Abd. *sĕlampikau,* zie *poekau* II.

سلمفي **sĕlampai,** I. *sĕlampaijan,* kleeden of doeken, die men ergens overheen hangt. Zie *sampai* II.

II. e.s.v. zoet- en zoutwatervisch.

سلمفيكو **sĕlampikoe,** e.s.v. vogel, M. en Abd. sch. wrdb. Zie *pikau* II.

سلندت **sĕloendat,** e. s. v. zoutwatervisch.

سلندت **sĕlindit,** = *sĕrindit,* zie aldaar.

سلندرو **sĕlendro,** Jav. e. s. v. *gamĕlan*-spel.

سلندغ **sĕlendang,** e. s. v. sjaal, die de inlandsche vrouwen om de borst of over het hoofd dragen, ongeveer $^3/_4$ meter breed. Zie *sendang.*

سلندغ **sĕlindoeng,** z. *lindoeng.*

سلواتغ **soeliwatang,** z. سولواتغ.

سلوبغ **sĕloeboeng,** omhuld, ingehuld, omhulsel, Prab. Dj.; *bĕrsĕloeboeng,* zich omhullen of inhullen; *mĕnjĕloeboeng,* iemand of iets omhullen; *bĕrsĕloeboengkan,* tot omhulsel hebben of gebruiken.

سلودي **sĕloedi;** *bĕrtjintjin sĕloedi,* Pr. Dj. Zie *sĕrodi.*

سلودغ **sĕloedang,** I. hulsel van den bloesem der palmgewassen en sommige bloemen, zooals b.v. de roos, fig. het oppervlakkige of algemeene van iets. Mĕn. Zie *soedang.*

II. e. s. v. vaartuigje. Mĕn.

سلودي **sĕlodi,** = *sĕrodi,* z. ald.

سلوار **sĕloewar,** verb. v. het Arab. *sarwal,* broek; *sĕloewar atjih,* e. broek met korte breede pijpen en laag kruis, v.d. Tn., een veelkleurige, gestreepte korte broek, inz. door de Maleiers gedragen als ze gekleed zijn. Ook *sĕloewar sampak* gen., C. en S.

سلورن **sĕloeran,** goot, waterleiding, kanaal, z. *aloer, saloer* en *soeloer.*

سلوره **sĕloeroeh,** I. kluchtig, grappig, jok, jokkernij; *bĕrsĕloeroeh,* boerten, gekheid maken; *mĕnjĕloeroehkan,* begekken; *pĕnjĕloeroehan,* begekking. R. v. Eys.

II. geheel, b. v. *sĕloeroeh toeboeh,* het geheele lichaam; *sĕloeroeh nĕgari,* het geheele land; *di-atas sĕloeroeh moeka-boemi,* over de gansche oppervlakte der aarde; z. *loeroeh* en *loerah.*

سلوري **sĕloerai,** e.s.v. vermicelli.

سلوسه **sĕloesoeh,** middel ter vergemakkelijking van het baren. Mĕn. *mĕnjĕlosoh,* v. e. helling naar beneden glijden, afglijden, door iets heen glijden. Hieruit volgt dat het eerste moet zijn *obat sĕloesoeh.*

سلوغ **sĕloewang,** e.s.v. zoetwatervischje, waarmede men tooverij pleegt. Zie bij *tjoetjoek̡*, *soewangi* en *soewang*.

سلوڤت **sĕloepat,** I. vliesje, velletje, schilletje, helm van pas geborenen, zie *sĕlapoet*.

II. e. s. v. pluim, gemaakt van smalle strooken van het binnenvlies der *aoer-doeri* of doornbamboe, welke door de Mal. vrouwen in het haar wordt gedragen, Pad. bov.l.

سلوك **sĕloka,** Skr. spreukdicht v. hindoeschen oorsprong; *bĕrsĕloka*, spreukdichten opzeggen; *bandoeng sĕloka*, dichterlijke bijnaam van den haan.

سلوكت **sĕloekat,** e.s.v. muziekinstrument, behoorende tot de *gamĕlan*, een kleine *saron; mĕnjĕloekat*, op dat instrument spelen, daarop tokkelen, Pr. Dj. en Mes. Kag.

سلوكغ **sĕloekoeng,** e. s. v. lang schild, dat het geheele lichaam bedekt.

سلوكن **sĕlokan,** Batav. kanaal, sloot, waterleiding, zie *saloeran* bij *saloer* en *serokan*.

سلولڤ **sĕloeloep,** Jav. duiken, zie *tjĕloep* en *sĕlam*.

سلومر **sĕloemar,** e.s.v. boom, die bruikbaar timmerhout oplevert.

سلومن **siloeman,** e.s.v. spoken, die allerlei gedaanten kunnen aannemen, van *siloem*, Jav. onzichtbaar.

سلومو **sĕloemoe,** afgeworpen slangenhuid.

سلون **saloewan,** verkorting van *sahaloewan*, zie *haloewan*.

سلوي **sĕloewi,** e. s. v. kwartel, Leyd. Ex. XVI : 13, Keasb. en mijn Ned. Mal. wbk., zie *kĕpoejoeh*.

سله **sĕlah,** beter *sĕla*, zie ald.

سلي **sĕli,** in *sĕlang-sĕli*, z. *sĕlang*.

سليچين **sĕlitjin,** e. s. v. zeevischje. Zie *litjin*.

سليدر **sĕleder,** Jav. slordig, slof, liederlijk. Ook een verb. van het Ned. slenteren.

سليدق **sĕlidik̡,** frequ. v. *sidik̡; mĕnjĕlidik̡*, iets nauwkeurig onderzoeken, doorzoeken, doorsnuffelen. Zie ook *sĕlisik*.

سلير **sĕlera,** smaak, trek in het eten. Mĕn. ook in andere zaken, b.v. *mĕnjĕlera tidoer*, trek in slapen; *ajar sĕlera*, water, dat in den mond komt door trek in iets, watertanden.

سلير **sĕlira,** Jav. lichaam, v. het Skr. *sarira*.

سليرت **sĕlirat,** niet duidelijk in zijne deelen te onderscheiden, zooals b.v. de takelage van een schip, door elkander gestrengeld, chaotisch.

سليرن **sĕliran,** zoom ter versiering.

سليري **sĕliri,** e.s.v. stoel, of sofa, b.v. *maka di-atoer sĕliri dari Hindostan, bĕrkaki ĕmas, bĕrtatah intan, tĕmpat sĕmajam binat soelṭán*, Ibr. b. Ch. *groelam pon sampai katĕmpat sĕndiri, doedoek̡ di-atas soeatoe sĕliri*, id. Het schijnt eene verbastering van *sarír*, Arab. Zie ald.

سليس **sĕlesa,** ruimte, vrij van benauwdheid. H. Abd. 284.

سليسق **sĕlisik̡;** *mĕnjĕlisik̡*, uit-

pluizen, navlooien, luizen, doorzoeken ook van een land, Ibr. b. Chas.; ook netten van de vederen, strijken over iets, streelen, aaien, b.v. *maka noeri itoepon mĕnjĕlisik dada toewan poetĕri itoe dĕngan sajapnja*, en die papegaai nu streek over de borst van de prinses met zijne vleugels, L. L. B. Zie ook *sĕlidik*.

سليسه **sĕlisih,** geschil, verschil; *bĕrsĕlisih*, verschillen b.v. in afmeting, een geschil hebben, met elkander in strijd zijn; elk. tegemoet loopen van twee wegen? b.v. *maka orang moeda itoepon bĕrdjalanlah, laloe bĕrsĕlisih djalan dĕngan radja itoe, maka kata orang moeda itoe: assalám ʿalaikoem*, die jongeling nu ging, en zijn weg liep dien van den Vorst tegemoet, toen zeide die jongeling: De vrede zij over u. H. T.; *pĕrsĕlisihan*, geschillen die men heeft; *pĕrsĕlisihan dipĕrdamaikan*, geschillen moeten in der minne worden geschikt.

سليوڠ **sĕlioeng,** ineens, plotseling, C.

سليڤ **sĕliap,** e. s. v. zoutwatervisch, de *talang*-visch als hij nog jong is.

سليڤڠ **sĕlepang,** schouderriem, bandelier, ordelint en écharpe; *tjintjin sĕlepang*, kardonbeugel aan een geweer; *bĕrsĕlepang*, een tasch over den schouder hebben, iets evenals e. tasch over den schouder dragen, b.v. de sarong, wat oneerbiedig is in tegenwoordigheid van aanzienlijken; *bĕrsĕlepang boengkoes*, de kris met de sarong bedekt hebben, wat in de tegenwoordigheid van Vorsten niet geoorloofd is. Zie *sĕlempang*.

سليكر **sĕlekor,** e.s.v. zoutwatervisch.

سليكو **saleko,** Jav. Zie het volg. wrd.

سليكو **sĕlikoe,** van *sikoe*, zie *sĕlekoh*.

سليكه **sĕlekoh,** bolwerk, Sj. Madli, bastion, zie *kataloem*, v.d.W. hoekpunt van een versterking, kruispunt van wegen of slooten, van *sikoe*? Jav. *saléko*, buitenpoort v. e. *nĕgara*.

سليكه **sĕlekeh,** klad, vlak, smeer van iets vets of kleverigs; *mĕnjĕlekeh*, bekladden, besmeren, pleksgewijze.

سليكت **sĕligoet,** zich in verschillende richtingen door elkander bewegen, zooals b.v. een troep vledermuizen.

سليكي **sĕligi,** frequ. van *sigi*, korte houten werpspies; *s. tadjam bĕrtimbal*, houten werpschicht aan beide uiteinden scherp gepunt, gebruikt om krokodillen te vangen; *mĕnjĕligi*, met zulk een speer werpen; *m. dĕngan haloewan*, met den voorsteven er op insturen, recht op iets aansturen.

سليم **sĕlema,** Mĕn. verkoudheid. Zie *sĕlsĕmá*.

سليمان **solaimán,** Arab. Salomo.

سليمت **sĕlimoet,** dekkleed, mantel, ook fig. gebruikt, b.v. *bĕrsĕlimoet*, bedekt, bedektelijk; *kaïn sĕlimoetnja*, fig. de bedekselen, b.v. *maka itoepon tiada djoega mareka-itoe maoe mĕmboekakan kaïn sĕlimoetnja*, ondanks

dat willen zij toch hunne bedekselen niet wegnemen, H. Abd. *bĕrsĕlimoetkan*, tot dekkleed gebruiken, b.v. *bĕrsĕlimoetkan awan*, de wolken als dekkleed gebruiken.

سلينف **sĕlinap**; *mĕnjĕlinap*, sluipen, schuivelen, zooals slangen onder dorre bladeren of in het gras; visch overlangs in dunne schijven snijden; *bisoel sĕlinap*, zie *bisoel*.

سليو **sĕlioe**, Jav. *kĕsĕlioe*, met den voet uitgegleden.

سليوغ **sĕlewing**, zich met alles bemoeien, bemoeial.

سما٢ **sĕma-sĕma**, verkoudheid, = سلسما, zie aldaar.

سمات **sĕmata**, alleen, geheel en al, eeniglijk en alleen, zuiver, onvermengd; *sĕmata-mata*, geheel en al, klinkklaar, louter; zie bij *mata*. In gedichten dikwerf gebruikt voor *samĕsta*, zie ald. o.a. Sj. Sult. Jahja.

سماج **sĕmadja**, = *sĕhadja*, slechts, maar, juist, b.v. *sĕmadja bagitoelah*. ware dat maar zoo; *jang boewah tjĕrai itoe sĕmadja makanan kita*, de tjĕraivrucht is juist ons voedsel; *lamoen raden galoeh itoe sĕmadja pĕrĕmpoewan, masakan laki-laki*, Prab. Dj.; *sĕmadja hĕndak*, juist voornemens zijn, Prab. Dj. Ook *sĕmĕndja*.

سماده **simadah**,? Sj. Madli, mogelijk het Arab. صماد *ṣimâd*, doek, dien men op het hoofd legt onder den tulband.

سمارم **sĕmaram**, naam van een boom.

سماغت **soemangat**, levensgeest, ziel, bewustheid; *hilang soemangat*, verdwijnen v. den levensgeest of het bewustzijn door vreugde of schrik; *tiada bĕrsoemangat*, bewusteloos zijn; *koer soemangat*, keer terug levensgeest, een uitroep bij plotselinge ontsteltenis; ook gebruikt als: welkom in het leven! tot een pasgeboren kind, Mes. Kag.; *lĕmah soemangat*, zwak v. levensgeest, d.i. licht ontstellen, spoedig van streek raken. Ook komt *soemangat* voor in de beteekenis van schutsgeest, beschermgeest eener plaats, b.v. *tĕrsĕboetlah pĕrkataän dewata, ĕrtinja soemangat nĕgari itoe, ija mĕroepakan dirinja sapĕrti manoesia*, nu wordt verhaald de geschiedenis van de godheid, dat wil zeggen: de beschermgeest van dat land, dat hij de gedaante aannam van een mensch, H. M.

سماغن **sĕmangoen**, verbastering van سمعون *samŭoen*, Simeon.

سماغو **sĕmangoe**, naam van een boom.

سماوغ **sĕmawang**, e.s.v. hoogen boom, welks specerijachtige vrucht bij de spijsbereiding gebruikt wordt, = *kloewĕk*, Jav.

سماوي **samâwi**, Arab. hemelsch, van سماء *sama'*, hemel.

سمايم **sĕmajam**, het zich ergens bevinden, van den Vorst, dus ook zitten, verblijfhouden; *bĕrsĕmajam*, zich bevinden, gezeten of gezeteld zijn.

سمباد **sĕmbada**, Kw. voegzaam, passend, = *patoet*.

سمبارغ **sĕmbarang**, v. *barang*, elk, onverschillig welk.

سمبارف **sĕmbarap**, z. *sĕmbĕrap*.

سمباغن **sĕmbangan,** e. s. v. vogel, gevlekt en zoo groot als e. raaf, W. Sum.

سمباو **sĕmbawa,** I. dief, alleen in *sampan sĕmbawa*, dieven-sampan, e. s. v. kleine bootjes. Afgeleid van *sipĕmbawa.*

II. de naam van een eiland ten Oosten van Lombok.

سمبب **sĕmbab,** beter *sĕmbap*, zie aldaar.

سمبوب **sĕmboeb,** zeer vol, onnatuurlijk vol v. het aangezicht, v. d. W. Zie *tjĕmboeng* en *bakoep.*

سمبت **sambat,** I. *mĕnjambat*, slaan met iets élastieks of buigzaams, zooals b.v. een rotan, v. d. W. zie *sĕmbat*, in het Jav. *sambĕt* en *sabĕt*, id.

II. verbonden, aaneen; *bĕrsambat dĕngan*, verbonden zijn met; *mĕmboeka pintoe jang tĕrsambat*, e. deur openen die vast gesloten is, M.; *mĕnjambat*, verbinden, aaneenlasschen; *m. tangan*, de handen samenvouwen; *mĕnjambatkan dirinja dĕngan kami*, zich met ons verbinden, M.; *pĕrsambatan*, samenbinding, aaneenvoeging.

III. Jav. smeeken, jammeren, om hulp vragen, ook *sĕsambat.*

سمبوت **samboet;** *mĕnjamboet*, beleefd aannemen, ontvangen inz. van personen en brieven, (van zaken, zie *tĕrima*) recipieeren, inhalen; *m. dĕngan mata*, met de oogen beleefd ontvangen, d. i. van degenen, die aan de ontvangst geen werkdadig aandeel kunnen nemen, den gast met vriendelijke, belangstellende blikken aanzien, Pr. Dj.; *mĕnjamboet tangan*, iem. met het geven van de hand ontvangen, H. Abd. p. 247; *m. tangan dĕngan hormat*, eerbiedig de toegestoken hand aannemen, Ind. Poet. *samboet-mĕnjamboet*, accompagneeren, van muziek, Ind. Poet. zie *sahoet; mĕnjamboet*, tegen winst leenen of op crediet ontvangen; *samboetan dagangan*, koopgoederen of handelswaren in consignatie, invoerhandel, F.; *bĕrsamboetan masak*, achtereenvolgens rijpen v. vruchten, die elk. opvolgen; *bĕrsamboetan dĕngan*, in overeenstemming zijn met, b. v. *moeloet bĕrkata-kata bĕrsamboetan dĕngan boedi-bĕhasanja*, als de mond sprak was dat in overeenstemming met hunne wellevendheid, Mes. Kag.; *tjanggainja pandjang bĕrkilat-kilat sapĕrti tjĕrĕmin habloer bĕrsamboetan tjĕhaja tjintjin didjari*, hare kunstnagels waren lang en blonken als een spiegel van kristal, in overeenstemming met den glans van de ringen aan hare vingers, id.

سومبت **soembat,** prop, stop, kurk; *pakoe soembat*, boutnagel, klinknagel; *mĕnjoembat*, een prop of kurk op iets doen, daarmede sluiten; *m. moeloet*, iemand e. prop in den mond stoppen, ook fig. iem. den mond snoeren, tot zwijgen brengen; *tĕrsoembat*, gekurkt, van een prop of stop voorzien zijn; *pĕnarik soembat* en *pĕntjaboet s.*, kurketrekker.

سمبت **sembat;** *mĕnjembat*, onder het voorbijgaan oppakken, grijpen, meenemen, citeeren of invoegen, met den arm grijpen, van buiten naar bin-

nen slaan, vatten bij het naaien van een zoom, iemands woorden opvatten om er wat op te zeggen.

سمبت **simbat**, e. s. v. werktuig om ratten te vangen, Abd. a backstroke, Cr.

سمبت **sĕmbat**; *mĕnjĕmbat*, slaan met iets buigzaams, zie *sĕbat* en *sambat* I.

سمبر **sambar**; *mĕnjambar*, iets in snelle vaart grijpen, zooals een roofvogel zijne prooi, ook treffen v. den bliksem of van e. kogel; wegrooven, zooals gauwdieven de goederen op de markt, snel aanvliegen om het te grijpen; *sambar-mĕnjambar*, elkander aanvliegen of in de vlucht grijpen; *bĕrsambar-sambaran*, bij herhaling of voortdurend met zijn velen grijpen, wegrooven, H. Boedj.; *disambar hĕlang*, door een sperwer geroofd; *disambar ombak*, door de golven meegevoerd; *disambar boewaja*, door een krokodil gegrepen.

سمبر **samboer**; *samboer-limboer*, het opkomen van het avondrood, 's avonds om 6 uur; zie *samboerna* en *limboer*.

سمبر **sambir**, zie *sampir*.

سمبر **sĕmboer**; *mĕnjĕmboer*, uitspuiten; *dimoeloet naga ajar mĕnjĕmboer*, uit den muil v. den draak spoot water, Ibr. b. Chas., uitproesten, uitbruisen; beproesten, bespuiten, ook gudsen, b.v. *sampailah kadalam koeroeng ajar bĕrsĕmboeran*, zelfs in de kajuit gudste het water, Pĕl. Abd.; *m. lajang*, bespuiten met genees- of toovermiddelen; *mĕnjĕmboeri orang sakit*, e. bezetene of zieke bespuiten of bespuwen met een toovermiddel, *pĕnjĕmboer*, bestaande uit peper, gesnipperde uien enz.; *orang tĕrsĕmboer*, iemand die bespoten, d.w.z. die voorspoedig in zijne ondernemingen is; *disĕmboer dĕngan ajar-mawar*, met rozewater bespoten of besproeid worden, R. Chaib.; *bĕrsĕmboer-sĕmboeran*, elk. met water besproeien bij het baden; *darah mĕnjĕmboer kamoekanja*, het bloed spoot hem in het gelaat; *kaloewar api bĕrsĕmboeran*, spoot er vuur uit, H. Abd. 184; *sapĕrti polong jang kĕna sĕmboer*, als een kabouter, die door eene bespuiting getroffen is, een bespoten kabouter, Sprw. van iemand, die in der haast zijne biezen pakt; *sĕmboeran*, jachthagel, = *pĕnaboer*, d. l. Cr. *mĕnjĕmboeri*, iemand of iets bespuiten, beproesten.

سمبر **sĕmbir**, I. rand v. een bord, schotel enz., marge van e. geschrift, ribbe van sommige vruchten, zooals b. v. de *bĕlimbing*, *katjang botor* en derg.

II. *mĕnjĕmbir*, miswijzen van het kompas.

سمبر **simbar**, e.s.v. parasietplant.

سمبر **simboer**, stijgen, opstijgen; *tĕrsimboer darah didada*, het bloed steeg op in de borst; ook = *sĕmboer*, zie aldaar en K. Tab. pag. 66. Mĕn. *mĕnjimboer*, met de holle hand naar de hoogte werpen van vloeistoffen, losse aarde enz. zoodat deze in fijne druppels of korrels uit elk. vallen; *bĕrsimboer oewang*, geld wegwerpen,

verspillen; *mĕnjimboeri boenga*, bloemen besproeien.

سمبر **soemboer;** *bĕrsoemboer*, uitkomen, voor den dag komen, nieuw blad krijgen van de rijstplant, Pad. bovenl.

سمبران **sĕmbĕrana,** Jav. achteloos, onoplettend, onverschillig, onachtzaam, K. T.

سمبراني **sĕmbĕrani,** van *bĕrani* met voorgevoegd *sĕm*, vurig, moedig, van paarden. NB. P. leidt het af van *soewarna*, Skr. van een fraaie kleur.

سمبرڤ **sĕmbĕrap,** kompleet stel, volle uitrusting, met al zijn toebehooren, lbr. b. Chas.

سمبرڤ **sĕmbĕrip,** e.s.v. koperen spijsbak met opstaanden rand en ronden, hollen voet, kleiner dan de *pahar*.

سمبرن **samboerna,** van het Skr. *soewarna*, goudkleurig; ook gelijkend, van één kleur.

سمبغ **sambang,** I. rondgaande nachtwacht, ronde, patrouille; *bĕrsambang*, de ronde doen, de wacht houden, Hik. Korisj. b.v. *baïklah toewan bĕrsambang di-oedara, karĕna sĕtĕroe itoe mĕlajang djoega*, het zou niet kwaad zijn als mijnheer de wacht hield in het luchtruim, want die vijanden zweven ook, H. Dew. Ind. Mĕng.

II. verlaten bijennest; *lilin sambang*, was van zulk een nest, meestal door het weder gebleekt, v.d.W. volgens de opgave, mij gedaan, nieuwe honigraat, waarvan de was nog zeer wit is en waarin pas de larven der jonge bijen zijn; *padi sambang*, mislukt rijstgewas, ledig van de aren, C. en S.

III. *sambangan*, e. s. v. vogel, M.

سمبغ **samboeng,** I. gelascht, aangezet, verlengd; *samboengan*, aangelascht stuk, verlengstuk; *samboengan tiang*, steng van een mast; *mĕnjamboeng*, lasschen, verlengen, een stuk aanzetten.

II. holle cylinder op e. pan, waarin gegiste rijst voor arak gekookt wordt.

سمبغ **sĕmboeng,** Jav. e.s.v. heester, pluchea balsamifera; pothos off., welks bladeren, *daoen sĕmboeng*, als zweetmiddel worden gebezigd, evenals onze vlier en kamillen, en in vereeniging met andere kruiden tegen de koude koorts; = *tjapa*.

سمبغ **soembang,** onvoegelijk voor het gezicht, gehoor of zedelijk gevoel, aanstootelijk, kwetsend, onzedelijk, ontstemd van een muziekinstrument; ook bloedschande; *soembang pati*, bloedschande, waarop de doodstraf staat, namelijk die tusschen broer en zuster; *soembang-salah*, bloedschande en ontucht, Oend. Djambi; *mĕnjoembang*, bloedschande bedrijven, b.v. *maoe ganggoe mĕnjoembang sama saoedaranja pĕrĕmpoewan*, H. B.

سمبغ **soembing,** schaardig, met stukjes er uit, van snijdende werktuigen, tanden, aardewerk enz.; *pĕdang tĕrsoembing*, een schaardig zwaard; *moeloet soembing*, hazemond; *bibir soembing*, hazelip.

سمبغ **sombong,** verwaand, opge-

blazen, aanmatigend, snoevend; *mĕnjombong diri*, pochen, snoeven; *pĕnjombong*, windbuil, blaaskaak, snoever.

سمبغ **simbang,** I. e.s.v. zeevogel. II. *simbang tĕpoes*, e.s.v. kurkumaplant met zure vruchtjes, Sch.

سمبڤ **sĕmbap,** ziekelijk gezwollen, zooals b.v. de wang bij kiespijn. Mĕn. ook gezwollen van de ledematen, inzonderheid ten gevolge van waterzucht of ziekelijke aandoening.

سَمبڤ **sĕmboep,** bol, onnatuurlijk vol van het gelaat; zie *sĕmboeb.*

سمبق **sambok,** Jav. zweep, karwats.

سمبق **soemboek,** van het Perz. *soenboek*, e.s.v. klein vaartuig. Het schijnt een lichter of laadpraauw te zijn, b.v. *toeroen kakapal mĕmbawa saboewah soemboek bĕsar . . . sĕgala dagangan laloe dimoewatkannja kapada soemboek*, ging naar het schip, medenemende een grooten lichter... al de koopwaren laadde hij vervolgens in dien lichter. H. N. Sj. Volg. C. en S. is het *sambok?*

سمبق **soembek,** *s. tĕlinga*, e.s.v. zeer groot gouden oorsieraad, Mid. Sum.

سمبق **simbak,** e. s. v. eetbaren zoutwatervisch.

سمبق **simbok;** *kasimbokan*, stinkkruid, e.s.v. medicinalen wortel, Jav.

سمبل **sambal,** zekere piquante toespijs bij de rijst, waarvan een groot aantal soorten bestaan.

سمبل **sambil,** tevens, terwijl, tegelijkertijd, mogel. e. samentr. van *sa-ambil*, meteen meegenomen. Ook C. en S. leiden het daarvan af; *sambil .... sambil*, al .... en ..., gevolgd door het tegenw. Deelw. b.v. *sambil, bĕrdjalan sambil mĕnangis*, al gaande en weenende; *sambil-sambil*, tegelijkertijd iets doen, erbij waarnemen, H. Abd. 206. Mĕn. *mĕnjambilkan*, id.

سمبل **sĕmboel,** gedeeltelijk uit eene opening te voorschijn komen, uitpuilend; zwellend van de borsten, v. d. W.

سمبل **soemboel,** Jav. e. s. v. mandje met deksel; *soemboel mĕndapat toetoepnja*, het mandje vindt zijn deksel, Sprw. gebruikt b.v. van eene verloving.

سمبل **sombol;** *mĕnjombol*, iem. het eten in den mond stoppen, tot eten dwingen, v.d.W.

سمبليت **sĕmbĕlit,** I. hardlijvigheid, v. d. W. lijst geneesk. wrdn.

II. beurs om het lijf; katje? v.d.W.

سمبلو **sĕmbĕloe,** e. s. v. sirihdoos? b.v. *santap sirih didalam sĕmbĕloe*, Sj. Sĕl. Dal.

سمبله **sĕmbĕleh;** *mĕnjĕmbĕleh*, slachten van menschen en dieren, door den strot door te snijden; van *bĕleh*, splijten, (d.l.Cr. schrijft *sĕmbĕlah*, v. *bĕlah!*) *sĕmbĕlehan*, slachting, slachtoffer; *mĕnjĕmbĕleh leher*, den hals afsnijden. Zie *bantai* en *dzabah*.

سمباليو **sambalewa,** niet met den noodigen ijver of zorg verricht; *mĕnjambalewa*, niet met lust werken, sammelen, talmen; *mĕnjambalewakan*, iets onverschillig, niet met lust, behandelen.

سمبم **sĕmbam**, in iets bedolven, b.v. in een kussen, in zand of modder van het gelaat; onttroond van een Vorst, ontslagen van een ambtenaar, gevallen, over den kop gegaan, van een koopman, een ministerie enz. Zie *bĕnam*.

سمبو **soemboe**, lampepit, lont, pit van een kaars. (Mĕn. ook as v.e. wiel); *soemboe badak*, rhinoceros-hoorn = *tjoela badak; bĕras soemboe*, zeer witte rijst, vergeleken bij de lampepitten, die bestaan uit het witte merg van het *koempai*-riet; *pĕsoemboe*, ruimnaald, paknaald; *pĕsoemboewan*, zundgat, schoorsteentje van een geweer.

سمبو **sambau**, e. s. v. gras; Mĕn. id. *boenga sambau*, zie bij *boenga* en *ringgit*.

سمبوبور **sĕmboeboer**, e. s. v. visch, M.

سمبوج **sĕmbodja**, = *kĕmbodja*, zie aldaar.

سمبوريت **sĕmboerit**, van *boerit*, paederastie; *orang sĕmboerit*, paederast; *mĕnjĕmboerit* en *bĕrsĕmboerit*, paederastie bedrijven. Zie *boerit*.

سمبوڠ **sĕmboewang**, e.s.v. dukdalf, bestaande uit aan den top samengebonden staken in het water, om er vaartuigen aan vast te leggen.

سمبولو **sĕmboeloe**, uitermate dom, simpel. Mĕn. harig, van haren voorzien.

سمبولي **soemboeli**, hoorn v. den rhinoceros, C.

سمبوني **sĕmboeni**, soms *sĕmboenji* geschreven, verborgen; *mĕnjĕmboenikan*, verbergen, verstoppen; *sĕmboenian*, het verborgene, verborgen plaats; *bĕrsĕmboeni*, zich verbergen, zich verborgen houden; *tĕrsĕmboeni*, verborgen zijn; *tiada tĕrsĕmboenikan*, niet te verbergen zijn; *roempoet sĕmboeni?* v. d. W. z. *boeni*.

سمبوين **sĕmbojan**, sein, waarschuwingsteeken, ook al is het een stilzwijgend teeken, b.v. Sj. Madli, waar het een roode krans en e. roode zakdoek is; signaal in den krijg, Prab. Dj., wachtwoord; *mĕnjĕmbojankan*, bij bekkenslag of klokgelui bekend maken; *gĕnta sĕmbojan*, alarmklok.

سمبوڽي **sĕmboenji**, z. *sĕmboeni*.

سمبه **sĕmbah**, teeken v. aanbidding, bestaande in het brengen van de beide plat tegen elkander gelegde handen tot het voorhoofd, terwijl de beide duimen den neus raken, bewijs van hulde en onderdanigheid, overdrachtelijk ook de woorden enz. v. e. onderdaan tot den Vorst; *bĕrsĕmbah*, van dat teeken vergezeld of voorzien zijn; spreken tot aanzienlijken; *bĕrdatang sĕmbah*, eerbiedig komen zeggen, tot den Vorst of aanzienlijken; *mĕnjĕmbah*, dat teeken maken, aanbidden, huldigen; *m. pandjang*, zich staande diep en langzaam buigen bij het maken van dat huldeteeken; *m. soedjoed*, dat teeken maken terwijl men het hoofd ter aarde buigt, aanbidden; *mĕnjĕmbah toengkoel*, zich onderwerpen aan een overwinnaar; *sĕmbah-mĕnjĕmbah*, elkander e. sĕmbah maken; *mĕnjĕmbahkan*, iets tot e. aanzienlijke zeggen; *mĕmpĕrsĕmbahkan*, van een *sĕmbah* doen verge-

zeld gaan, dus: mededeelen, berichten, overreiken, doen toekomen, geven, schenken, aanbieden, zeggen tot den Vorst of tot aanzienlijken; *bĕpĕrsĕmbahkan chabar*, bericht gevende, verslag doende; *pĕrsĕmbahan*, al wat onder het maken v. e. *sĕmbah* wordt gezegd of aangeboden, dus: offer, mededeeling, bericht, geschenk enz. aan God, den Vorst of aanzienlijken; bij verkorting ook *pĕrsĕmbah.*

سمبوه **sĕmboeh,** Bijv.nw. genezen, zoowel van de ziekte als van den persoon; *mĕnjĕmboehkan*, een persoon of ziekte genezen; *tiada tĕrsĕmboehkan*, ongeneeslijk; *pĕnjĕmboehan*, genezing.

سمبه **simbah;** *mĕnjimbah*, sprengen, sprenkelen, spatten, stuiven van de golven, verstrooid over iets; *mĕnjimbah lantai dĕngan ajar*, den vloer met water besprengen; *djangan akoe disimbah*, besprenkel mij niet; *simbah gĕlombang*, het stuiven of overslaan der golven; *bĕrsimbah pĕloeh dimoekanja*, het zweet brak hem uit op het gelaat; *disimbahnja ajar kamoeka baginda*, zij sprenkelden water op het gelaat van den Vorst; *sĕgala soeratnja bĕrsimbahan dimedja*, al zijne papieren liggen verstrooid over de tafel.

سمبهيڠ **sĕmbahjang,** (samenstelling van *sĕmbah* en *jang* de godheid) bidden, het verplichte, ritueele bidden; *sĕmbahjang lima wĕktoe*, de vijf verplichte gebedestonden voor de Mohammedanen; *mĕninggalkan sĕmbahjang*, dat bidden nalaten of verzuimen; *ajar sĕmbahjang*, reinigingswater vóór het gebed, wijwater; *mĕnjĕmbahjangkan* en *mĕnjĕmbahjangi*, bidden voor of over, b.v. *mĕnjĕmbahjangi mait*, de voorgeschreven gebeden bij een lijk doen; *mĕngiringkan sĕmbahjang dibĕlakang nabi Allah*, den profeet Gods nabidden, R.Ch. Zie ook *dōa.*

سمباي **simbai,** I. zich goed of fatsoenlijk voordoen al is men ook behoeftig en schamel gekleed.

II. *simbai-mĕnjimbai*, onafgebroken elkander opvolgen, van geluiden, Pad. bovenl.

سمبي **soembi,** I. *mĕnjoembi*, een stuk zetten in voorwerpen, waaruit e. stuk gebroken is, b.v. in eene tafel. Mĕn. *mĕnjoembi*, stoppen, dichtmaken door er een prop in te steken of een stuk in te zetten.

II. tempel of spanstok bij het weven.

سمبيت **sĕmbeta,** stut voor vaartuigen op het droge om het kantelen te beletten.

سمبيڠ **sĕmbiang,** e.s.v. harpoen met één punt, kleiner dan de *tĕmpoeling* en *sĕroewit*, die ook slechts één punt hebben.

سمبيلڠ **sĕmbilang;** *ikan sĕmbilang*, e.s.v. eetbaren zee-puitaal, die van e. giftigen angel voorzien is. De jongen heeten *anak sĕlara* en zijn nog giftiger dan de ouden.

سمبيلق **sĕmbilik,** z. bij *poeroe.*

سمبيلن **sambilan,** negen; 't is eene samentrekking van *sa*, een en *ambilan*, afneming, nam. een afgeno-

men van de tien; *sambilan bĕlas* en *sapoeloeh sambilan*, negentien; *doewapoeloeh sambilan* en *sambilan likoer*, negen en twintig; *sambilan poeloeh*, negentig; *mĕnjambilan*, de negende zijn, b.v. van kinderen.

سمبيلو **sĕmbiloe**, bamboe-spaander, ook voor mes gebruikt, inz. bij de besnijdenis; *sapĕrti di-iris dĕngan sĕmbiloe rasanja*, fig. uitdr. ter aanduiding van groot hartzeer.

سمبين **sambin?** Zie *kĕlakan.*

سمت **sĕmat**, pen, doorn, speld, spijltje, waarmede men iets vaststeekt, ook e. s. v. tooverkunst, waardoor iemand genoodzaakt wordt aan zijne plaats te blijven als of hij er vastgespeld was; *mĕnjĕmat*, vaststeken met een spijltje, vastspelden, met spijltjes hechten van de bladeren voor de *atap*, het materiaal voor dakbedekking; *tĕrsĕmat pada daging*, in het vleesch blijven steken v.e. wapen, doorn, naald enz.; *tĕrsĕmat pada pĕrdjandjian*, toegevoegd aan een kontrakt; *sĕmatan pĕrdjandjian*, appendix op een kontrakt, codicil; *djaroem pĕnjĕmat*, speld, = *fĕniti*, zie ook *sĕmbat.*

سمت **sĕmoet**, mier; *oepama sĕmoet mĕmpĕrsĕmbahkan paha bilalang kapada radja solaimân*, gelijk een mier een sprinkhaneboutje aan koning Salomo ten geschenk aanbiedt, Sprw. om de geringheid van den schenker en de betrekkelijke onbeduidende grootte v. het geschenk aan te duiden; *kasĕmoet-sĕmoetan*, e.s.v. kriebeling in de ledematen, die wij de slaap noemen.

سمجان **sĕmĕdjana**, middelmatigst, van een werk, zie *mĕdjana.*

سمجق **sĕmĕdjak**, = *sĕdjak*, z.a.

سمچه **sĕmĕtjah**, v. *pĕtjah*, e.s.v. kansspel met *kĕmiri*-noten of *boewah kĕras*, die op elkander worden gelegd en geslagen. Hij, wiens noot daarbij breekt, heeft het verloren.

سمدرا **sĕmĕdĕra**, e. s. v. groote mier; hiervan de naam Sumatra, S.M. Men maakt er *sĕmoet dĕra* van.

سمربق **sĕmĕrĕbak**, van *sĕbak*, zich verspreiden, eene plaats vervullen, van een geur; *mĕnjĕrĕbakkan*, verspreiden met object, b.v. *narwastoekoe sĕmĕrĕbakkan baoenja*, mijn lavendel verspreidt haar geur, M. ook *sĕmĕrĕboek*, B.S.

سمردنت **soemridanta**, Oud Jav. van *sĕridanta*, e.s.v. bloem = *boenga sĕrigading*, zie Sadj Mal. p. 166, zeer fraai en wit van de tanden, even als de *sĕridanta*-bloem. Prab. Dj.

سمردو **sĕmĕrdoe?** b. v. *bibirnja hitam sĕmĕrdoe soeli?* B. S. Zie het vorige woord.

سمرف **sĕmĕrip**, = *sĕmbĕrip*, z. a.

سمست **sĕmĕsta**, Skr. geheel, gansch, de hoeveelheid of ganschheid; *toehan sĕmĕsta âlam*, de Heer van het gansch heelal.

سمسير **samsir**, = *sjamsjir*, zie ald.

سمسم **samsam**, iemand van half Maleisch, half Siameesch bloed.

سمسم **soemsoem**, merg. Op Jav. *soengsoem*, id.

سمشو **samsjoe**, Chin. arak, d.l.Cr. Zie *tjoe.*

سمعون **sĕmâoen**, Simeon.

سمڠ **sĕmang**, I. naam van een wilden volksstam op het schiereil. Malaka. In Peraḳ heeten zij zoo, die aan den rechter-, en *sakai*, die aan den linkeroever der rivier verblijfhouden. Sw. *koerap sĕmang*, schurft die overgegaan is in melaatschheid.

II. een bijzondere verhouding van schuldenaar tot zijn schuldeischer; *indoeḳ sĕmang*, koppelaarster, hoerewaardin; op Sum. *indoeḳ samang*, iem. die er kostgangers op nahoudt; *anaḳ samang*, de kostgangers of kostgangsters; volg. M. een schuldenaar, man of vrouw, die ten huize van zijn schuldeischer in een staat van dienstbaarheid woont en de vruchten van zijn arbeid aan hem moet uitkeeren.

سمڠک **sĕmangka**, Jav. de watermeloen, = *kĕmĕndikai*.

سمڠݢه **sĕmĕnggah**, passen, betamelijk, behoorlijk.

سمڠݢي **sĕmanggi**, e. s. v. waterbladgroente; *s. goenoeng*, e.s.v. droge koekjes, vervaardigd van *katjang hidjau*.

سمڤ٢ **soempa-soempa**, zie bij *soempah*.

سمڤاد **sĕmpada**; *kĕtam sĕmpada*, e.s.v. krabbe.

سمڤادن **sĕmpadan**, staketsels, palissadeering, afpaling, grensscheiding, grens, ook natuurlijke, zooals een bergreeks of rivier = *sipadan*, zie aldaar.

سمڤان **sĕmpana**, Skr. gezegend, gelukaanbrengend; *kĕris sĕmpana*, gelukskris, deze heeft altijd negen bochten en een *gandja-eras*, zie ald.; *mĕnjĕmpanakan*, zegenen, zegen op iets geven; *disĕmpanalah olih bondanja dĕngan bĕbĕrapa sĕmpana jang baïk*, zij werden door hunne moeder gezegend met vele goede zegeningen, M. Zie ook *djĕmpana*, *sĕmpĕna* en *sampoerna*.

سمڤت **sĕmpat**, geschikte tijd of gelegenheid voor iets; *tiada sĕmpat akoe datang*, ik heb geen tijd om te komen, ook *tiada bĕrkasĕmpatan*, H. T.; *mĕnjĕmpat*, zich den tijd gunnen, de gelegenheid of den geschikten tijd afwachten; *mĕmpĕrsĕmpati*, de gelegenheid of den geschikten tijd voor iets maken of zoeken, Ibr. b. Ch.

سمڤيت **sĕmpit**, nauw, eng, bekrompen, ook *soempit*; *mĕnjĕmpitkan*, in de knel, in het nauw brengen, H. Abd. 203; *kasĕmpitan*, in het nauw, in de knel, bekrompen zijn, H. Abd. 260.

سمڤت **soempat**, e.s.v. zoutwatervisch.

سمڤيت **soempit**, I = *sĕmpit*, nauw, eng; ook de eetstokjes der Chineezen; *soempitan*, blaasroer, blaaspijp, lett. het nauwachtige, zie *damaḳ*; *soempitan api*, een vuurpijl = *tjĕrawat*; *mĕnjoempit*, iets met een blaasroer schieten, b.v. een vogel; *mĕnjoempitkan*, inspuiten, b.v. een geneesmiddel, v.d.W.

II. een fijn gevlochten zakje, ook wel van geitevel, welks hals met een koord gesloten wordt en gebruikt voor verschillende zaken, b. v. voor rijst, edelgesteenten, tabak enz. Soms kan de *soempit* van 1 tot $1^1/_2$ gantang inhouden, H. Abd. 441.

III. *soempit-soempit*, e. s. v. zoet- en zoutwatervisch. Volg. M. e. s. v. schelpvisch.

سمڤيت **simpit**, vlak bij, vlak naast, = *dĕkat* of *dempet*, b.v. *dimakamkannja djinazatnja simpit dĕngan bapa mĕntoewanja*, S. M. zij begroeven zijn lijk dicht bij dat van zijn schoonvader.

سڤچت **sĕpĕtjat**, e. s. v. oneetbaren zoetwatervisch.

سمڤر **sampar**, pest, epidemie onder menschen en vee, meestal *bĕla sampar;* ook gebruikt als scheldwoord, Am. Hamz.; *sampar kidap*, e. scheldwoord, langdurige pest, zie bij *idap*.

سمڤير **sampir**, I. schuitvormig bovenste gedeelte van een krisscheede; *mĕnjampir kĕris*, een kris daarvan voorzien, Mal. Sam. II: 221. Ook *sambir*, v.d.W. Zie *tĕrapang*.

II. Jav. = *sampai*, over iets heen hangen; *sampiran* = *sampaijan*, kapstok.

سمڤور **sampoer**, Mĕn. een stuk lijnwaad of doek als borstkleed bij vrouwen, b.v. Sj. Sult. Jahja, doch op een and. pl. is het *sampoera*, b.v. *tangan mĕmĕtik sampoera bĕrgĕnta*. Jav. een sjerp of lang en breed lint om het lijf over het staatsiekleed, waarvan de beide einden naar beneden hangen. Zie *sĕlampai* bij *sampai* II.

سمڤور **simpoer**, ook *simpoeh*, e.s. v. heester, colbertia obovata; *simpoer-ajar*, dillennia speciosa. De bladen dezer plant werden vroeger door de bevolking van Bangka als *ḥâṣil* opgebracht aan den sulthan van Bantam, H. B.

سمڤير **simpir**, laten hangen van de vleugels; *mĕrak simpir*, pauw die de vleugels hangen laat, naam, dien men geeft aan e.s.v. galerij buiten boord van indische vaartuigen en ook aan de raderkasten van een stoomboot.

سمڤر **sempĕr**, Jav. van *empĕr*, geheel gelijken, b.v. *sempĕr-mempĕr djoega roepanja*, zij gelijken elk. geheel en al, Sj. Soelt. Jahja.

سمڤروت **sĕmprot**, Jav. spuit, lavementspuit.

سمڤروڠ **sĕmprong**, Jav. open koker, lampeglas, schoorsteen; *koewih sĕmprong*, oblietjes, het bekende gebak.

سمڤورن **sampoerna**, Skr. volmaakt, volkomen, volledig, voltooid, zonder gebreken, volbracht; *mĕnjampoernakan*, volmaken, voltooien; *kasampoernaän*, volkomenheid, volmaaktheid, Mak. R. 121 en and. pll. *bĕrolih kasampoernaän*, de volmaaktheid bereiken.

سمڤڠ **sampang**, I. *mĕnjampang*, pagaaien v. iemand, die op den voorsteven zit; ook fig. voor voorthelpen, gelukkig maken, d. B.; *pĕnjampang*, de pagaaier op den voorsteven; *sapĕnjampang*, medepagaaier. NB. dit wordt ook wel eens verkeerd *sanjampang* geschreven, zie ald. en *njampang* I.

II. het Mal. verlak of vernis. Voor het Chin. en Eur. zijn andere namen. *Pohon sampang*, de vernisboom; *mĕnjampang*, verlakken, vernissen; *sampangan*, verlakt, lakwerk.

سمڤيڠ **samping**, e.s.v. trom bij de

Klinganeezen in gebruik, b.v. *bĕbĕrapa, boenji-boenjian daripada harbab, kĕtjapi, dandi, moeri, bangsi, samping, kopaḳ, tjĕratjap*, H. Boedj.

سمفغ **soemping**; *koewé soemping*, Batav. e. s. v. gebak.

سمفغ **simpang**, afwijkend van de rechte richting; *simpangan* en *djalan simpangan*, zijweg, zijstraat, zijrivier; *simpangan ajar*, waterafvoer-kanaal; *simpang-sioer*, naar weerskanten telkens afwijken, zooals een kompasnaald, die in beweging gebracht is; *simpang ĕmpat djalan*, viersprong v. e. weg; *pĕrsimpangan djalan*, tweesprong, de plaats waar de weg z. in tweeën scheidt, de Holl. 5e dr. 92; *mĕnjimpang*, zijwaarts afwijken, een zijweg inslaan, opzij gaan, in het Palemb. ook verbreking v. zijne trouwbelofte door den jongeling; *mĕnjimpangkan*, doen afwijken v. de rechte richting; *mĕnjimpang djaoeh-djaoeh*, ver v. den weg afwijken; *sĕlimpang*, van den rechten weg afwijken, zijsprongen maken.

سمفق **sampaḳ**, I. ingestoken of ingedreven tot het handvat, gevest, of den kop van e. werktuig, wapen, pagaai, spijker enz., voorgeheschen van e. zeil; *mĕnjampaḳ*, zoo insteken of indrijven; *sampaḳ sampai kapada gandjanja*, ingestoken tot aan het schuine zijstuk van een kris, d. i. tot aan het gevest, K. Tab. pag. 70; *sĕloewar sampaḳ*, zie *sĕloewar*.

II. metalen beslag of ring aan het einde van e. blaasroer of boven aan een lansstok, H. T., zie *sangkar*.

III. e. s. v. kruis-of-muntspel.

سمفق **sampoḳ**; *mĕnjampoḳ*, aan bonzen, tegen iets aanstooten, b.v. met den voet tegen een steen, twee voorwerpen tegen elkander, b.v. twee vliegers of wagens; kruisen v. wapens, waar iemand onderdoor moet gaan; zich ongevraagd in iets mengen; z. door elkander bewegen zooals een troep zwaluwen of vledermuizen of komende en gaande personen; *bĕrsampoḳ bahoe*, met de schouders tegen elkander stooten; *tĕrsampoḳ*, ergens toevallig tegenaan loopen of aanbonzen; hiervan ook de frequ. *tĕrsĕrampoḳ*, tegen alles aan loopen; *sĕrampoḳ toenggoel*, e. stoffel, lomperd, onhandige, die overal tegenaan loopt; *sampokan* en *kasampokan*, e. s. v. geestverschijning of spook, door dien geest getroffen zijn, zie *sompoḳ*.

سمفق **sompoḳ**, onverwachts tegengekomen, zie *sampoḳ*.

سمفق **sempaḳ**, beschadigd aan den rand, doch in mindere mate dan *sompiḳ*, schaardig, = *soembing*, ook een spaander, ontstaan bij het houtkloven, b.v. *sempaḳ bahan tĕrpĕlanting satoe dipadang itoe*, e. spaander v. het houtkloven vloog op die vlakte, C. en S.; *mĕnjempaḳ*, schaardig worden.

سمفق **sempoḳ**; *mĕnjempoḳ*, tegen iets stooten in het voorbijgaan; iem. aanranden in zijn eer of goeden naam, iemand valsch beschuldigen, b. v. *tĕrsempoḳ orang mĕmboenoeh boedaḳ*, door de menschen beticht worden van kindermoord, Ibr. b. Ch. Verder

een schul'dvordering overdragen, e. wissel endosseeren.

سمڤق **sompiḳ,** zwaar beschadigd aan den rand, zie *sempaḳ.*

سمڤل **sampoel,** overtrek, sloop, kap, enveloppe; *sampoel bantal,* kussensloop; *soerat bĕrsampoel,* een geenveloppeerde brief; *anaḳ bĕrsampoel,* een kind dat met den helm geboren is; *mĕnjampoel,* met iets overtrekken, enveloppeeren; zie *paloet* en *saloet.*

سمڤل **sampil,** bast aan het onderste gedeelte eener hoofdrib, v. d. W.

سمڤل **sĕmpal,** in iets vastzitten, zoodat het er nog half uitsteekt, b.v. een watje in het oor, e. pruim tabak vooraan tusschen de lippen, e. kogel, die te groot is, voor in den mond v. een vuurwapen, e. kikker in den bek eener slang enz. H. Boedj. Mĕn. *mĕnjampal,* e. voorwerp tusschen twee andere leggen of zetten, iets vastzetten door er iets onder of tusschen te brengen, tusschen te steken, ook iets omwinden, opdat het in een opening passe, b.v. een papiertje om e. kurk. Zie *sĕndal, gandjal* en *sĕntil* I.

سمڤل **soempĕl,** Jav. kurk, prop, stop; zie *soembat.*

سمڤل **simpoel,** I. knoop, die in iets gelegd wordt; *s. poelih* en *s. hidoep,* losse knoop, schuifknoop; *s. mati,* gewone knoop, vaste knoop; *s. ingatan,* knoop, b.v. in e. zakdoek om z. iets te herinneren; *simpoelan pĕrkataän,* beknopte woorden, b.v. *adapon sĕgala pĕrkara jang tĕrsĕboet di-atas ini adalah ija-itoe simpoelan pĕrkataän, maka sakarang adalah sĕhaja oeraikan akandia,* alle bovengenoemde zaken zijn slechts beknopt meegedeeld, doch thans wil ik er verder over uitweiden. Pĕl. Abd. 84 en 85; *tĕrsĕnnjoem simpoel,* geknoopt glimlachen, d. i. met gesloten lippen even glimlachen; om den mond spelen v. e. glimlach; *mĕnjimpoel,* knoopen, een knoop leggen in iets, vastknoopen, ook iets in iets knoopen, b.v. *disimpoelnja soerat itoe dĕngan kaïn,* hij knoopte dien brief in een doek; *mĕnjimpoel dihati,* in het hart bewaren, wegleggen; *disimpoel hantoe,* door een spook geknoopt, en *disimpoel sang Kĕlĕmbai,* door heer Kĕlĕmbai geknoopt, zegt men v. iets dat uitermate zeer verward is, b.v. van het hoofdhaar enz.; *simpoelan,* knoopsel; *simpoelan boekoe bĕmban,* e s.v. knoop met drie of meer touwen, gelijkende op vlechtwerk; zie bij *bĕmban; pĕrsimpoelan,* knooping, verzameling van knoopen, M.

II. e. s. v. plant.

سمڤل **simpal,** muilband; *mĕnjimpalkan,* muilbanden, Sw.; *s. bĕdoeḳ,* de riemen lussen, die de koorden v. een moskeetrom spannen, als men ze verschuift.

سمڤلت **sĕmpĕlat,** pleksgewijze bemorst, b.v. met bloed, kalk, inkt en derg. zie *sĕlĕpat.*

سمڤله **sampĕlah,** van *sampah,* oud vuil, iets onbruikbaars; deugniet, onbruikbaar persoon; *s. kĕlapa,* de uitgeperste vezels van de koḱosnoot, M. Mĕn. ook *sĕmpĕrah.*

سمفن **sampan**, Chin. e. s. v. scherp gebouwde, goed zeilende vaartuigen en vaartuigjes, waarvan vele soorten, b.v. *s. pandjang*, lange boot met mast en zeil; *s. p. kanaïkan*, zulk een boot voor vorstelijke personen; *s. p. tambang*, zulk een boot tot vervoer van personen en goederen op grooten afstand; *s. pĕnambang*, ook *tambangan*, overzetboot; *s. gèbèng*, boot die tot woning dient voor de *orang laoet; s. pĕndjaringan*, visschersboot om met e. s. v. net, *djaring* genaamd, te visschen en met een bemanning van drie koppen; *s. kajoeh-kajoehan*, roeiboot, sloep, die geroeid wordt, Hik. Koris, eig. pagaaiboot; *s. kolik*, kleinste bootje in dien vorm, kano; *s. poekat*, groote visschersboot om met e. s. v. net, *poekat*, genaamd, te visschen en om hare grootte ook als handelsvaartuig gebruikt; *s. kotak*, vierkante chineesche sloep; *s. toenda*, bootje op sleeptouw. NB. in het Chin. beteekent *sampan* drieplank.

سمفون **sampoen**, I. lang genoeg om het op te knoopen, van het hoofdhaar.

II. Jav. klaar, gereed, afgedaan; volmaakt gaaf, ongeschonden.

سمفن **simpan**; *mĕnjimpan*, bergen, opbergen, bewaren, opleggen tot voorraad, in bewaring hebben, in voorraad hebben, den zakelijken inhoud van een geschrift nemen, opruimen van den boel; *mĕnjimpan rahasia*, een geheim bewaren, Hik. Abd. p. 110; *bĕrsimpan roemah*, het huis opruimen. Niem. bloeml. 4e dr. p. 51; *mĕngambil simpannja sĕhadja*, slechts den voornaamsten inhoud er van nemen; *simpan maït*, begraven, Max.; *mĕnjimpani roemah*, het huis opredderen, opruimen; *tahoe makan*, *tahoe simpan*, weten te eten en weten te bewaren, Spr. voor met overleg te gebruiken; *tĕmpat pĕrsimpanan*, bergplaats.

سمفنا **sĕmpĕna**, gezegde, handeling of gebeurtenis, die iemand geluk of ongeluk aanbrengt, zegen, verwensching, voorteeken, voorbeduiding; *mĕnjĕmpĕna*, zegenen, verwenschen enz. v.d.W. *maka sĕrta sampai disĕmpĕnalah olih bondanja*, bij hunne aankomst werden zij door hunne moeder gezegend; zie *sĕmpana*.

سمفو **sampoe**, I. gedurig onwel zijn, slepende kwijning, sukkeling.

II. *mĕnjampoe*, spelen, die aan den gang zijn, stoppen, iets, wat niet meer dan driemaal achter elkander mag geschieden.

سمفور **sampoera**, zie *sampoer*.

سمفولغ **sĕmpolong**; *mĕnjĕmpolong*, onordelijk tot een wrong vormen, van het hoofdhaar, zie *polong*.

سمفه **sampah**, droog vuilnis aanveegsel; ook uit nederigheid overdrachtig gebruikt voor eigen huisraad, goederen of geschenken. Het is eene omzetting van *hampas. Sampah-sarap*, allerlei droog vuil, fijn en grof, *sĕrampah*, id. zie *sarap*.

سمفه **soempah**, eed, vloek, vervloeking; *s. satia*, een eed van trouw; *kĕna soempah*, door een vloek getroffen worden, vervloekt zijn of worden;

bĕrsoempah, vloeken, een eed zweren; *bĕrsoempah-soempahan*, met elkander zweren, elkander er een eed op doen, Sadj. Mal. 49; *bĕrsoempah kalám*, een eed afleggen met de aanroeping van Gods naam; *mĕnjoempah*, vervloeken, verwenschen; beter *mĕnjoempahi*, b.v. *soedah disoempahi olih marḥoem*, Atoer. Satia; ook wordt *mĕnjoempahi* gebruikt voor iem. beëedigen; *soempahan*, datgene, waarbij men zweert; *makan soempah*, vervloekt zijn wegens mishandeling of miskenning van ouders, ook een valschen eed doen, M.; *mĕmbĕri soempah*, een eed opleggen? Abd. *soempah oedji api*, godsgericht door vuur; *s. mĕnjĕlam*, godsgericht door onder te duiken in het water; *s. sĕmbĕleh hajam*, de chineesche eed, waarbij een kip geslacht wordt; *s. ḳorán*, een eed op den koran; *s. minoem ajar kĕris*, een eed, waarbij water wordt gedronken, waarin een kris gestoken is, ook *soempah minoem ajar tjĕloep* genoemd, Oend. Djambi; *s. di-atas simada Ali*, de zuiveringseed; *s. bohong* en *s. salah*, valsche eed, valsch zweren; *pĕrsoempahan*, eedzwering, H.R.; *soempah-soempah*, e.s.v. hagedis, ook d.l.Cr. schrijft aldus, zoo genoemd omdat zij uren lang stil kan zitten met één voorpoot opgeheven alsof zij een eed aflegt; zie *soempa*.

سمفه **sompoh**; *mĕnjompoh*, schrijdelings iem. op den schouder dragen, zoodat het eene been op de borst en het andere op den rug neêrhangt.

سمفه **simpoeh**, ook *simpoer*, e.s.v. eetbaar, aardappelachtig, knolgewas.

سمفي **sampai**, I. gekomen tot, aangekomen of aankomen, tot, tot aan, vervuld of bereikt worden, tot stand komen, er toe komen, toereikend zijn, voldoende, genoegzaam, zoodat, zoo zelfs dat...; *kapal itoe soedah sampai ka-Batawi*, dat schip is te Batavia aangekomen; *sampai sakarang*, tot nu toe, tot op heden; *soedah sampai itoe*, dat is reeds genoeg; *sampai hati*, het van zijn hart kunnen verkrijgen; *sampai-sampai*, zóó ver gekomen zijn, zóó diep gezonken zijn, b.v. *sampai-sampai ĕngkau binatang jang tiada bĕrboedi*, gij zijt zelfs gezonken tot het redelooze vee, Pĕl. Dj. 57 *sampai.... sampai*, zoo lang.... zoo lang ook, b.v. *sampai ija bĕrlajar*, *sampai mĕngoelang-oelang akan pĕrkataännja*, zoolang hij zeilende was, zoolang herhaalde hij ook telkens die woorden, eigenlijk is het hier gebr. in de beteekenis van *sambil*. Zie Hik. Abd. 247; *mĕnjampaikan*, doen toekomen, tot of bij iemand brengen, vervullen van eene belofte, gelofte, voorspelling enz.; *sampaikan*, samentr. van *sampai* en *akan*, tot zelfs; *bĕrsampaijan*, tot een goed einde komen, slagen.

II. over iets heen hangen, b.v. over een rek, kapstok, leuning, schouder, droogstok en derg.; *mĕnjampaikan*, doen hangen over iets, iets over iets heen hangen; *sampaijan*, kapstok, rek, droogstok; de frequ. *sĕlampai* heeft dezelfde beteekenis, ook een zijden, met goud gestikte band, dien de vrouwelijke bedienden aan het hof

over de schouders geslagen dragen, zoodat de beide einden over den rug hangen; *mĕnjĕlampai*, over de schouders geslagen dragen, over de schouders slaan. Zie *sampir* II.

سمفي **sampi,** Batav. = *sapi*, zie aldaar.

سمفي **simpai,** I. hoepel, band, beugel; *mĕnjimpai*, omhoepelen, een band om iets leggen.

II. e.s.v. aap, zie *tjipai.*

سمق **sĕmak,** ruigte, struikgewas, dicht begroeid met lage gewassen, zooals distels, doornen, brandnetels en derg.; *sĕmak dan bĕloekar*, struikgewas en kreupelhout; zie *samoen.*

سملاون **sĕmĕlawan,** e.s.v. boom.

سممبو **sĕmamboe,** e.s.v. dikke, fraai gevlamde rotan, die voor wandelstokken gebruikt wordt, bij de engelschen Malacca-cane geheeten. De kleur is licht en om ze bruin te maken hangt men ze in den rook; *hantoe sĕmamboe*, zie bij *bĕlom.*

سممفي **sĕmampai,** niet gelascht, van balken, planken enz. Zie *eras.*

سمن **sĕman,** I. verb. van عثمان, Othmán, zie ald.

II. Zie *saman.*

سمنا٢ **samĕna-mĕna,** zonder aanleiding, zonder reden, zie *mĕna.*

سمنتار **sĕmantàra,** onderwijl, intusschen, gedurende, tijdelijk, ongeveer op de hoogte van; ook = het Jav. *sawatara*, eenige, b.v. *mĕmbĕri pindjam sĕmantara hari sadja*, Mal. br. terleengeven slechts voor eenige dagen; zie *antara.*

سمنتڠ **sĕmĕntang,** zoo maar dadelijk, b.v. *katanja: sĕmĕntang pon hĕndak lari; nantilah soedah makan dĕhoeloe*, zeggende: ge wilt zoo maar dadelijk op den loop gaan; wacht tot we eerst gegeten hebben, Pr. Dj. op versch. pll.

سمنتوڠ **sĕmĕntoeng,** beperkt van verstand, bot, onnoozel; *orang sĕmĕntoeng*, een goedbloed, sukkel.

سمنتله **sĕmĕntĕlah,** zie *tĕlah.*

سمنج **sĕmandja,** zie *sĕmadja.*

سمنجان **sĕmĕndjana,** middelmatigst van een werk, zie *mĕdjana.*

سمنجق **sĕmĕndjak,** = *sĕdjak*, zie ald.

سمند **sĕmanda,** betrekking van e. manspersoon tot eene familie door huwelijk, inz. als zoo iemand uit een vreemde plaats is. Mĕn. *soemanda*, vermaagschapt, aangetrouwd, een huwelijk aangaan, vooral als het aanzoek van den man uitgaat, *soemanda-mĕnjoemanda*, maagschap, aangehuwden.

سمندالي **sĕmĕndali,** e.s.v. vogel, maar welke? *kaïn wĕrnanja hidjau boeroeng sĕmĕndali*, Sj. Madli, de kleur v. het kleedje was het groen van den *sĕmĕndali*-vogel.

سمندر **sĕmandar,** salamander.

سمندرا **sĕmĕndĕra,** e.s.v. groote mier. Hiervan leidt de S.M. den naam v. het eil. Sumatra af. Ook *sĕmĕdĕra.*

سمندارس **sĕmĕndaras,** (z. *mĕndaras*) Sadj. Mĕl. p. 166 e.s.v. bloem; de naam v. de *tjĕpaka*-bloem in oude Mal. en Jav. verhalen.

سموندغ **sĕmoending,** e.s.v. grooten aap.

سمندل **sĕmĕndal,** moscovisch glas.

سمو **sĕmoe,** schijn, bedrog, list, verraad; *sĕmoe-daja*, arglistigheid, verraad, verraderlijke samenspanningen; *mĕnjĕmoeï*, verschalken, verrassen, ook bij eene belegering, b.v. *hĕndak mĕnjĕmoeï toewan hamba, masoek kadalam kota toewan hamba*, zij willen u verschalken en in uwen burcht binnendringen, N. Moeh.; *mĕnjĕmoekan*, verraden, om den tuin leiden, bedriegen; *tiada tĕrsĕmoe*, niet te verschalken zijn; *sĕmoe-sĕmoe*, eenigermate, eenigszins, min of meer; *sĕmoe-sĕmoe lĕngkoeng*, eenigszins bol, zooals b. v. een horlogeglas; *pĕnjĕmoe*, verrader, bedrieger, verschalker.

سموا **samoewa,** Skr. *samoeha*, alle, geheel en al, alles; *kasamoewanja*, tot allen toe, allen te gader.

سموچڤ **sĕmoetjoep;** *roempoet sĕmoetjoep* = *soendal gamit*, e. s. v. gras, waarvan de zaden zich aan de kleeren hechten.

سمودرا **sĕmoedra,** Skr. de oceaan, ook de vroegere naam van het Rijk Pasai, door de Portugeezen tot Sumatra verbasterd en op het geheele eiland toegepast.

سمور **samoer,** Arab. sabeldier, pels, pelskleeding, sabelbont.

سموك **samoeka,** van hetzelfde voorkomen, eender van gelaat, onder vier oogen; *bĕrsamoeka*, z. onder vier oogen bevinden; *mĕnjamoekakan*, tegenover elkander stellen, confronteeren; zie ook *moeka*.

سمول **samoela,** van voren aan, op nieuw; *mĕnjamoelakan*, van voren aan weer doen beginnen; z. bij *moela*.

سموم **samóém,** Arab. de heete woestijnwind.

سمي **sĕmai,** het dicht bijeen gezaaide; *sĕmaijan*, zaailing; *kahwah sĕmaijan*, zaaikoffie; *pĕsĕmaijan* en *sĕmaijan bĕnih*, kweekbed voor zaailingen; *mĕnjĕmai*, dicht bijeen zaaien met het doel om zaailingen te krijgen. Mĕn. *samai*, bedekking, beschutting tegen warmte, schadelijke dieren enz.; *mĕnjamai*, overdekken, bedekken, b.v. met bladeren, takjes en derg.; *pĕsĕmaijan*, wat bedekt of beschut is, kweekbed; *kĕbon pĕsĕmaijan*, een kweektuin of kweekerij.

سميڠ **sĕmiang,** e s.v. lange harpoen met een ijzeren weerhaak en voorzien van een lijn; zie *sĕroewit*.

سميلڠ **sĕmilang,** = *sĕmbilang*, zie aldaar.

سميمه **sĕmemeh,** bemorst v. den mond en het gelaat daaromtrent, b.v. met stroop en derg.

سمينَي **sĕminai,** e. s. v. hoogen boom; *s. ajar*, een variëteit die voortreffelijk timmerhout levert.

سن **sen,** Ned. cent, honderdste deel van een gulden; in de Straits Settl. ook voor dollarcent, het honderdste deel van een dollar.

سنا **sĕna,** I. *daoen sĕna maki*, sennebladen, het bekende purgeermiddel. *Makki* is het Bijv. nw. Mek-

kaansch. Maxw. en die bladen komen uit Arabië.

II. veel gebruikte spelling v. *sana*, verkorting van *angsana*, zie ald.

سناجن **sĕnadjan,** Jav. hoewel, ofschoon.

سناغن **sĕnangin**; *koerau-sĕnangin*, e.s.v. zoutwatervisch. Z. *koerau*.

سناڤڠ **sĕnapang,** verb. Ned. snaphaan; *s. kĕmbar* en *s. pĕnganten*, dubbelloops geweer; *s. kopak*, achterlader.

سناوه **sinawah,** Arab. = *kabĕsaran*, zie *bĕsar*.

سناوي **sĕnawi,** passagier op een inlandsch vaartuig, die de vracht met arbeid aanboord vergoedt.

سنبل **sanbal,** graan? b.v. *sĕgala sanbal didalam nĕgari Adjem itoe habislah dibĕlinja... hĕndak mĕmbĕli dagangan sanbal.* Hik. Chodj. Maim.

سنبلة **soenboelat,** Arab. aar; lavendel, ook de naam van het teeken de Maagd in den dierenriem.

سنبوق **soenboek,** Perz. e. s. v. klein vaartuig, ook *soemboek*.

سنبوقة **sanboekat,** Ar. de vlierboom, Lat. sambucus.

سنت **sĕnat,** e. s. v. chineesch vaartuig.

سنة **sanat,** Arab. jaar; *sanat masehi*, het christelijke jaar, A. D. *sanat alhedjrat*, het mohammedaansche jaar, jaar der vlucht van Mohammed van Mekka naar Medina.

سنة **soenat,** Arab. gewone regel, traditie; besnijdenis, ook gelid, geslacht, b.v. *sampai kapada anak tjoetjoenja sakira toedjoeh soenat*, tot zijne nakomelingen ongeveer in het zevende geslacht, H. Nad. Sj. *ahli'l soennat*, de secte der Sunnieten, die zich aan de *soenat* houden als aanvulling van den korán; *mĕnjoenatkan*, besnijden. Dit beteekent naar den gewonen regel of de traditie er mede handelen. Het eigenlijke woord voor besnijden is *chatan*. Zie ald.

سنت **sĕnta,** de balken langscheeps, waarop de deksbalken komen te liggen.

سنت **senta,** weigering, v.d.W.

سنتاجي **sĕntadji,** halster van een paard, d.B. halster, strop strik, M.

سنتاد **sĕntada,** I. naam eener soort van mieren.

II. e.s.v. casuarineboom met eetbare vruchten en zeer fraai hout; ook *tjĕban* genoemd.

سنتادو **sĕntadoe,** I. e.s.v. groote, groene rups, ook *tjĕntadoe* genoemd.

II. = *kajoe tjina*.

سنتاك **sĕntaka,** naam van een boom, behoorende tot de *mĕdang*-soorten.

سنتاكي **sĕntagi,** I. e. s. v. plant, die in de geneeskunde gebruikt wordt.

II. rijgnestel, snoer, koord.

سنتان **santana,** Jav. familie, geslacht, meest *koela santana*.

سنتر **santĕr,** Jav. heftig, onstuimig, drift in het water, sterk v. stroom.

سنتري **santri,** leerling-priester bij de mohammedanen; *dagang santri*, vreemdelingen en *santri's*; als Bijv.nw. vroom, godsdienstig, b.v. *lagi ālim sangat santri, mĕngadji sĕmbahjang sahari-hari*, ook geleerd, zeer vroom,

lezende dagelijks den koran en zijne gebeden verrichtende, Sult. Jah.

سنتغ **sĕntoeng,** keg, wig, inz. die gebruikt wordt om een trommelvel te spannen; *mĕnjĕntoeng*, met zulk een keg spannen.

سنتغ **sĕnting,** e.s.v. plant met peulvruchten en kleine geneeskrachtige bladeren, die van boven wit en van onderen rood zijn.

سنتغ **soentoeng,** = *sotong*, z. a.

سنتغ **soenting,** dat wat men achter het oor of in het haar aldaar steekt, b.v. een bloem, pen, haarnaald, potlood enz. de kwasten aan weerzijde van een vlieger; ook e.s.v. kleine kanonnen of kattekoppen op voetstuk; *soenting malai*, zulk een pluimje van bloemen of juweelen, dat achter het oor gestoken wordt, ook gebruikt als liefkoozingswoord tot zijne vrouw, o. a. Sj. Ind. Kĕsna; *ekoer soenting*, het steeltje van zulk een *soenting*, H. Boedj.; *badjoe soenting*, e. s. v. mannenbaadje met aan weerszijden eene inkeping; *mĕnjoenting*, achter het oor steken; een streek van het kompas rechts of links brengen van de streek, die men sturen wil; *bĕrsoenting* een *soenting* dragen of gebruiken; *mĕmpĕrsoenting*, als *soenting* iets gebruiken.

سنتغ **sinting,** e. s. v. zeer platte parelmoerschelp.

سنتغ **senteng,** van onderen tekort, niet lang genoeg afhangend, van een kleed, gordijn en derg.; *kaïn jang senteng*, een kort kleedje.

سنتڤ **santap,** nuttigen, eten of drinken van Vorsten en aanzienlijken; *santapan*, spijs of drank, dat wat genuttigd wordt; *pĕrsantapan*, spijzen en dranken, eetwaren, gerechten; *tiada maoe santap soesoe*, niet aan de borst willen, van een vorstelijk kind, Moh. Han. Ook wordt *santap* gebr. voor aanschuiven, strijken in het schaak- of damspel. R. v. Eys. b. v. *maka kata prameswari Indra kapada poetĕri Nila Kandi: Toewankoe santaplah dĕhoeloe*, Uwe Hoogheid schuive eerst aan.

سنتق **santaḳ;** *mĕnjantaḳ*, stooten met de vuist of de knokkels, stompen.

سنتق **sentaḳ,** I. ruk aan iets. Mĕn. *sintaḳ*, id; *mĕnjentaḳ*, rukken, zooals b.v. een visch aan het hengelsnoer, zich openen van schelpdieren, zooals mosselen; trekken of rukken aan de ledematen om die te doen kraken; een mes, dolk, degen of zwaard met een ruk uit de scheede trekken; *mĕnjentaḳkan*, iets losrukken of met een ruk lostrekken, b.v. *mĕnjentaḳkan anaḳnja daripada tangan orang jahoedi*, zijn kind losrukken uit de handen van den jood, N. Moeh. Zie *rentaḳ* en *rĕntaḳ*.

II. e.s.v. zoutwatervisch.

سنتق **santoek,** = *antoeḳ*, zie ald.

سنتق **soentoeḳ,** beletsel waarop men stuit, en waardoor men niet verder, hooger of langer kan; geheel, gansch, volkomen; *tĕrsoentoeḳ*, aldus belet geworden of zijn, b.v. door de laagte van den zolder belet om rechtop te staan, door de menigte belet om verder te gaan, door het verstrijken

van den bepaalden tijd belet in de uitvoering van iets, b.v. *hari soedah soentoek, esoek sĕhadja*, de dag is al voorbij (eigenl. zijn voorbijzijn al een beletsel geworden), morgen maar; *sampai soentoek saboelan*, voor een geheele maand, een volkomen maand; *maka kadoewanja pon bĕrpĕranglah soentoek hari*, beiden streden een volkomen dag, totdat het einde van den dag hen belette voort te gaan; *soentoek pada ăkal*, ten einde raad, Mal. br. Zie ook *sĕntoeh.*

سنتق **sintok,** e. s. v. boom met kaneelachtigen bast, die tot medicijn en ook bij het baden tot reiniging van het hoofdhaar gebruikt wordt. Zie ook bij *bĕloeroe.*

سنتق **sintik,** e.s.v. kleine pareloester, zie *sinting.*

سنتل **sĕntal;** *mĕnjĕntal*, iets ruw of hard wrijven, b.v. een meubelstuk met een doek, iemands mond met de vlakke hand als straf voor schreeuwen of babbelen; *mĕnjĕntalkan bĕlakangnja*, den rug tegen iets schuren, R. Pas. Dul. 81 enz.; *ĕngkau disĕntal harimau kĕlak*, de tijger zal je aanstonds schuren.

سنتل **sĕntoel,** e. s. v. boom met bruikbaar hout en een eetbare, gele vrucht, doch deze is niet aangenaam van smaak en wordt meer gebruikt om er meê te spelen.

سنتل **sĕntil,** I. in eene opening vastzitten, zoodat het er gedeeltelijk uitkomt, zooals b.v. een pruimpje tabak op inlandsche wijze voor tusschen de lippen. Zie *sĕmpal.*

II. verteren, afnemen, vergaan v. ijzer, b. v. *diam bĕsi, lagi sĕntil*, C. en S.?

سنتل **sintal,** vast en goed in het vleesch, mollig, vol van vormen, van het lichaam of een lichaamsdeel, zie *gĕmpal.*

سنتل **sintoel,** kort en dik, van levende wezens.

سنتن **santan,** geraspte kokosnoot; *ajar santan*, kokosmelk, ontstaan door vermenging van de fijngeraspte noot met water, ook e.s.v. aas om visch te vangen, bestaande uit fijngehakte vischjes, die met *toebanat* besprenkeld zijn; *santan pĕmantjar*, waterige kokosmelk, verkregen door eene tweede opgieting van water. Op Java *santĕn*, id.

سنتن **santoen,** deftig, bedaard in manieren; *sopan santoen*, ingetogen of zedig en deftig.

سنتو **santoe**? van *sjanti*, Skr. zegen, geluk? *mĕnjantoni*, zegenen, b.v. *satĕlah soedah disantoni bikoe brahmana*, nadat hij gezegend was door de kluizenaars en brahmienen, Prab. Dj., Bloeml. Zed. verh. en and. pll. Zie *rĕstoe* en het Jav. Wrbk. op *santi.*

سنتوس **santosa,** Skr. rust, rustig; *kasantosaän*, veiligheid, gerustheid; *mĕnjantosakan*, rust gunnen, vrijstellen van werk, b.v. *dan ijalah jang mĕnjantosakan sĕgala kanak-kanak jang bĕlomlagi patoet mĕnanggoeng pĕkĕrdjaän*, H. Atj.

سنتولر **sĕntolar,** reep, koord of touw, dat meêgevlochten of in de vlecht opgenomen wordt om die dikker te maken.

سنتوه **sĕntoeh**, even aan iets stooten, raken. (Mĕn. *sintoeh*, id); *mĕnjĕntoeh*, iets of iem. aanraken, ook voor het aanraken van eene vrouw; *tĕrsĕntoeh kakinja kapada batoe*, hij stootte zijn voet aan een steen; *batoe sĕntoehan*, steen des aanstoots; *kasĕntoehan*, aanstoot.

سنتيه **soentih**; *mĕnjoentih*, stukhakken, stuksnijden, z. *tjĕntjang*. Mĕn. *soentih*, verscheurd, van elkander getrokken; *mĕnjoentih*, verscheuren, v. elkander trekken.

سنتي **soenti**, wratachtige uitwas aan gemberwortels en derg. v. d. W. Jav. e. s. v. gember; Skr. *sjoenti*, gember.

سنتياس **sĕntiasa**, gedurig, voortdurend, steeds, zie *nĕtiasa*.

سنتيوڠ **sentioeng**, chineesche graven.

سنج **sĕndja**, I. ook *sandja*, onderweg even ergens aangaan, ergens aanwippen; *djangan sandja dilawang*, niet even aan de buitenpoort aangaan, fig. voor bepaald lang in het huis vertoeven, H. Boedj.; *tĕrsandja*, op eenmaal verplaatst of te voorschijn komen, Mĕs. Kag., b.v. *maka dĕngan sakoetika itoe djoega kota itoepon tĕrsandjalah daripada padang komala Sakti dipadang nĕgari Rakam Istamboel*, Hik. Indra Mĕng.; *tĕrsĕndja*, ook toevallig even ergens komen of aangaan, b.v. *djikalau baginda tĕrsĕndja dimedán goemoeroehlah boenji*, enz. Hik. Korisj.

II. *sandja*, Skr. avondschemering; *sandjakala*, de tijd der avondschemering, schemertijd, het avondrood.

سنجات **sĕndjata**, (Skr. *sadjdjata*, gereedheid) wapen; *alat sĕndjata*, wapentuig; *gĕdoeng sĕndjata*, arsenaal, wapenmagazijn; ook is *sĕndjata* in de gramm. klankteeken, klinkerteeken.

سنجوڠ **sendjong**, metalen schaaltje met een voet, gebruikt om er een glas of iets derg. op te zetten.

سنجق **sĕndjak**, zie *sĕdjak*.

سنجكال **sandjakala**, zie *sandja* II.

سنجم **soendjam**, kop-onder, koponder vallen, duiken enz. loodrecht op zijn prooi neerschieten van een roofvogel; *tĕrsoendjam*, perpendiculair in iets gestoken, b.v. in den grond of in den modder.

سنجولوڠ **sĕndjoeloeng**, e. s. v. boom, ook e. s. v. zeevisch, meer bekend onder den naam van *ikan djoeloeng-djoeloeng*, zie bij *djoeloeng*.

سنجوله **sĕndjolih**, e. s. v. zoutwater-schelpdier, S.

سنجه **sindjoeh**; *mĕnjindjoeh*, e. ruk aan iets doen, b.v. aan iemands arm.

سند **sanda**, I. Pers. Vrnw. 1e persoon, samentr. van *sĕhajanda*, zie *sĕhaja*.

II. scherts, grap; *sanda-goerau*, allerlei gekkernij; *bĕrsanda-goerauwan*, gekheid maken van velen. B. R. bĕs.; *bĕrsanda-sanda dĕngan dia*, den gek steken met, b.v. met een vloek, Sail. Sal.; *bĕrsanda-sandakan*, voortdurend gekscheren met, b.v. *patoet-*

kah ĕngkau bĕrsanda-sandakan akoe, Mes. Kag. R. Chaib.

سند **senda**, pers. Vrnw. 2e pers. samentr. van *si* met *'nda*, b.v. *ija bĕrkata: ajo hai kakanda, kami nen hĕndak bĕrtanja senda* (سيندا), Sj. Sĕl. Dal. p. 118, Sj. Ind. Kĕsna en hij zeide: komaan mijn broeder, wij zijn het, die u willen vragen.

سند **sind**, Arab. Achter-Indië; *Hind dan Sind*, voor- en achter-Indië.

سنداري **soendari**, Skr. teeder, lieftallig, Sadj. Mal. p. 47.

سنداو **sĕndawa**, Skr. salpeter, buskruit. Ook = *sĕrdawah*, zie ald.

سندت **sĕndat**, benepen, beperkt, nauw in omtrek, beklemd in e. holte, pijp of ring, verstopt, ook beklemd van gemoed, b.v. *hati jang loewas mĕndjadi sĕndat*, het verruimde gemoed werd beklemd, Ibr. b. Ch.; *pĕrigi jang amat sĕndat*, een zeer nauwe put; *mĕnjĕndat*, bekneld in iets, vast zitten in iets, bekneld om iets, er niet af kunnen, van ringvormige voorwerpen, verstopt van pijpachtige, v. d. W.

سندت **sindat**, e. s. v. platten armring van stof met gouden banden, door vrouwen aan den bovenarm gedragen.

سندر **sandar**; *bĕrsandar*, leunen; *tĕrsandar*, geleund; *mĕnjandarkan*, iets doen leunen, ergens tegenaan zetten, b.v. een piek tegen den wand of tegen den schouder, Ind. Poet.; *sandar-mĕnjandar*, tegen elkander leunen; *sandaran* en *pĕsandaran*, dat, waartegen geleund wordt, steun of leunpunt; *pĕsandaran koersi*, rugleuning van e. stoel; *mĕnjandari*, iem. ondersteunen; Mes. Kag.; *mĕnjandarkan pĕrkataän*, samengestelde uitdrukkingen vormen door nevenschikking der woorden. Jav. *sender*, id.

سندر **sĕndar**, e. weinig snorken, v. d. W. Zie *tjĕndar*.

سندر **sindir**; *mĕnjindir*, zinspelen, zijdelings aanduiden, steken onder water geven; *sindiran*, zinspeling en in zooverre ook bespotting; *pĕnjindir*, zinspeler, spotter; *poekoel anak, sindir minantoe*, de dochter slaan, den schoonzoon bedoelen (lett. op hem zinspelend), Sprw.

سندر **sender**, Jav. leunen, = *sandar*, zie ald.

سندرا **sandĕra**, gijzelaar, R. v. E., aan het gerecht overgegeven, pand, gijzelaar, M. Zie *sendo*.

سندرغ **sĕndĕroeng**, e.s.v. weekdier, dat in de zee leeft en zich tot een bal kan ineentrekken, zoodat het daarvoor ook wel gebezigd wordt.

سندرغ **sĕndĕring**, e.s.v. boom.

سندرق **sĕndĕrik**, e.s.v. kris, afkomstig van Mandar op Celebes.

سندس **soendoes**, Perz. brocade; *kaïn soendoesi*, e. s.v. zijden stof met gouddraad doorweven.

سندغ **sandang**, I. schouderriem, koppel, draagband, bandelier, sjerp over den schouder, band eener hooge ridderorde; *sandang gawé*, in het Palemb. koopen en verkoopen van heerendienst; *sajap sandang*, zeker tooisel van den Vorst, bestaande uit twee over de borst gekruiste gouden

kettingen, waarvan de eene *gadjah gĕmoeloeng* en de andere *majang mĕngoerai* heet; *bĕrsandangkan pĕdang*, een zwaard aan een koppelriem dragen; *mĕnjandang*, iets aan e. schouderriem, koppel enz. dragen; *mĕmpĕrsandangkan di-atas bahoe*, iets aldus over den schouder hangen, R. Chaib.; *sĕrandang*, gaffelvormige bok om masten op te richten.

II. Jav. *sanḍangan*, kleeding, kleêren, bekleedsel, = *pakaijan*, z. *pakai*.

سندوغ **sandoeng,** I. trapper van een weeftoestel, ook kniebalk, kromhout, d. B. Zie *sendong*.

II. Jav. = *antoeḳ; tĕrsandoeng* = *tĕrantoeḳ*, ergens met den voet aan blijven haken of met den voet er tegen stooten, in iets hangen, zooals een gebroken arm in een doek, over of op iets hangen, b.v. een doek over eene leuning; ook *tĕrsĕrandoeng;* zuiver Jav. *kĕsandoeng; sandoengan*, de tressen of lussen van passement in een rijtuig, waardoor men de armen steekt om gemakkelijk te zitten; *batoe sandoengan*, steen des aanstoots; *tjampaḳ sandoeng* of *maïn sandoeng*, e. spel, waarbij de spelers twee aan twee op elkander paardjerijden en elkander een saamgewrongen doek toewerpen; zie *antoeḳ*.

سندغ **sĕndang,** e.s.v. gezang der *rājat* van Riouw en Lingga ter verheerlijking hunner voorvaderen.

سندغ **sanding,** I. wat voor de hand ligt, gemakkelijk te verkrijgen of weg te nemen is, vlak naast; *doedoeḳ bĕrsanding*, vlak naast elkander zitten; *mĕnjandingkan*, dicht naast elkander plaatsen, b.v. bruid en bruidegom na de rondleiding.

II. scherpe kant, zijde; *sanding pĕndjoeroe*, geometrische kant; *bĕrsanding*, kanten hebben, kantig; *bĕrsanding mĕloekaï*, verwondende kanten hebben, fig. van iemand die niet te vertrouwen is.

سوندغ **soendang,** e. s. v. kort en breed zwaard, afkomstig van Solok en Atjih, d.l.Cr. id.; een lange, zware kris, v. d. W.

سوندغ **sondong,** met voorover gebogen bovenlijf voortgaan; *mĕnjondong*, op die wijze garnalen vangen door e. s. v. zaknet voor zich uit te duwen; *oedang sondong*, e. s. v. zeer kleine garnalen.

سندغ **sendang,** over den schouder hangen, hier van *sĕlendang*, zie ald.

سندغ **sendong,** knieën, kromhouten, M.

سندغ **sendeng,** schuin op één oor staan van hoofddeksels. Mĕn. ook scheef v. d. oogen en v. d. schouders; *bĕrsendengan lajarnja*, schuin staan, overhellen van de zeilen, R. Chaib.; *sĕrendeng*, hetzelfde met verscheidenheid.

سندڤ٢ **sindap-sindap,** Jav. roos, witte schilfers op het hoofd. Prab. Dj.

سندق **sandiḳ,** Arab. *ṣanâdiḳ*, mrv. van *ṣoendoeḳ*, kas, kist, b.v. *dan ĕmpat boewah sandiḳ kahwah*, Noer Moh.

سندق **sĕndoḳ,** Mĕn. *sandoeḳ*, op Java *sèndoḳ*, lepel, potlepel, eetlepel,

ook e. s. v. schepnet, Oend.; *mĕnjĕndok*, met een lepel opscheppen, lepelen; zie ook *soedoek*.

سندق **soendoek**, = *soedoek*, zie ald.

سندل **sĕndal**, I. *mĕnjĕndal*, vastzetten door tusschenvoeging van iets.

II. Jav. *mĕnjĕndal*, opzettelijk uitlichten, uitwippen van iemands wapen zonder dat hij zulks vermoedt; *kasĕndalan*, zijn wapen op die wijze kwijtgeraakt zijn. H. T.

سندل **soendal**, onzedelijk, ontuchtig van eene vrouw, hoer, boeleerster; *s. bolong*, e. s. v. vrouwelijke booze geest met lange haren en een gat in den rug, e. plaaggeest der kraamvrouwen = *pontianak*. Zie ald.; *boenga soendal malam*, e.s.v. welriekende bloem, die 'snachts bloeit; *roempoet soendal gamit*, e.s.v. gras, welks zaad zich aan de kleeren hecht; *mĕnjoendal*, hoereeren, boeleeren, zich als een hoer gedragen; *pĕrsoendalan*, hoererij, hoerdom, ontucht.

سندل **sondol**, met neergebogen kop van hoornvee; *mĕnjondol*, met neergebogen kop tegen iets stooten.

سندل **sendel**; *bĕrsendel*, tegen iets leunen; *bĕrsendel bahoe*, schouder tegen schouder, = *sender* en *sandar*, zie ald.

سندم **sĕndam**, verbergen, wikkelen in; *tĕrsĕndam*, verborgen, gewikkeld, b.v. *tĕrsĕndam ka-awan biroe*, verborgen, gewikkeld in de blauwe wolken, C. en S.

سندو **sendo**? *sendo agoeng*, Mĕn. een rechtsterm, beteekenend het geval, waarin iemand aan zijn schuldeischer wordt overgegeven in dier voege, dat zijn leven de schuldvordering waarborgt en dat deze tenietgaat als de schuldenaar komt te sterven. M. Zie *sandĕra*, waarvan het eene samentrekking is.

سندو **sĕndoe**, bedroefd, naargeestig, zie *sĕdoe* en *sĕdoet*.

سندوچڠ **sĕndotjong**, naam van een zoetwatervisch.

سندودق **sĕndoedoek**, ook *sikĕdoedoek*, e.s.v. heester, welks bladeren als zeep gebruikt worden en welks kleine eetbare vruchten veel op de *karamoenting* gelijken.

سندورا **sandoera**? b.v. *balai bĕrsĕndikan sandoera?* H. Boedj.

سندوسن **soendoesin**, zie *soendoes*; ook komt het voor als eene kleur, b.v. *bĕrkaïn warna soendoesin pĕrboewatan bĕnoewa Mĕṣir*, R. Chaib.

سنده **sondeh**, naam van e. boom die gom levert. Volg. and *sondi*. Zie aldaar.

سندي **sĕndi**, Skr. gewricht van het lichaam; scharnier, beslag om iets, voetstuk van een pilaar; *salah sĕndi* en *tĕrgĕliat sĕndi*, ontwricht, Oend.; *kĕna sĕndi*, geraakt, verlamd zijn in de gewrichten, inz. door tooverij; *mĕnjĕndi-njĕndi*, ontwrichten, ontleden van e. geslacht beest; *mĕnjĕndikan*, met iets, b.v. met goud, beslaan; *pĕnjakit sĕndi*, jicht, v.d.W. Zie *sĕngal*.

سندي **sindi**, Sindh, de naam v. een provincie van Bengalen, hoofdplaats Hyderabad, waar Alexander de

Groote in 325 v. Chr. is geweest. Sadj. Mal. p. 28.

سندي **sondi,** e. s. v. boom, die *gĕtah* levert.

سنديري **sĕndiri,** zelf, eigen, alleen; *sĕndirinja,* ook vanzelf, b. v. *bĕrgĕrak sĕndirinja,* vanzelf bewegen; *sama sĕndirinja,* onder elkander, van personen, zie bij *diri.*

سننغ **sĕnang,** I. kalm, tevreden, gemakkelijk, het goed hebben, tot iets gestemd zijn, verlichting hebben van pijn of ziekte; *sĕnang mĕmbatjanja,* gemakkelijk om te lezen. Sadj. Mal. p. 1; *kasĕnangan,* kalmte, tevredenheid, comfort, gemak; *mĕmpĕrsĕnangkan,* kalmeeren, tevredenstellen enz. *dimana nĕgari jang tiada sĕnang, disoeroeh pĕrsĕnang,* overal waar het land in onrust was, werd gelast de rust te herstellen. M.

II. e.s.v. boom met hout, dat voor waterbouw geschikt is.

سنڠكڠ **sĕnonggang,** e.s.v. zoutwatervisch, die steeds onderste boven staat, van *tonggang,* zie ald.

سناڤتي **senapati,** Jav. opperbevelhebber; *senapati ingalaga,* opperbevelhebber in den krijg.

سنق **sĕnaḳ,** gezwollen van een rivier, doordat het water bij opkomend tij niet weg kan; benauwd in de maagstreek gepaard met opgezetheid, veroorzaakt door ophooping van stoffen, of door een stomp, bloedverlies enz.; *mĕnjĕnaḳ-njĕnaḳ,* al hooger en hooger stijgen van het rivierwater, b.v. *dan ajar hilir pon mĕnjĕnaḳ-njĕnaḳ bĕrhĕnti mĕnĕngar sĕgala orang mĕnangis,* en het afloopend water nu stond stil en steeg al hooger en hooger om te hooren naar de lieden die weenden, N. Moeh.; *kasĕnaḳ-sĕnakan,* door die benauwdheid overvallen; *tĕrsĕnaḳ kata,* niet uit zijne woorden kunnen komen; *tĕrsĕnaḳ hati,* overstelpt van gemoed.

سڠک **sang,** Perz. steen.

سنم **sĕnam,** I. *bĕrsĕnam,* zich uitrekken, b.v. van iemand, die geslapen heeft, gymnastieke oefeningen houden, de spieren oefenen; *tali sĕnam,* stuk lijnwaad, waaraan een barende vrouw zich uitrekt; te Singap. het touw, dat van het dak boven de slaapplaats eener kraamvrouw afhangt om zich op te richten, bij wijze van een beddekwast, C. en S.

II. indigo-blauw, ook als kleur, indigo aan stukken. Zie *sanam.*

سنماکي **sĕnamaki,** zie *sĕna.*

سنين **sĕnen,** = *itsnain,* Arab. de tweede; *hari sĕnen,* Maandag, letterl. de tweede dag; *sĕnenan,* Jav. tournooi, dat hier en daar op Maandag gehouden wordt, ook tournooi in het algemeen.

سنتياس **sĕnantiasa,** steeds, voortdurend, zie *nĕtiasa.*

سننداوڠ **sĕnandoeng,** in zijn eentje neuriën.

سنوبل **sĕnobal,** e.s.v. vogel, K.D.

سنودوه **sĕnoedoeh,** C. en S. e.s.v. plant, die in de bosschen voorkomt.

سنونه **sĕnoenoeh,** betamelijk, behoorlijk, meestal negatief gebruikt, b.v. *tiada sĕnoenoeh,* onbetamelijk, onbehoorlijk. Mogelijk van *nono.* Kw.

sanono = *sapĕrti; tiada sanono* = *tiada sapĕrtinja*, onbehoorlijk. Zie *nono* Jav. wbk. Volg. deze afleid. zou het dus beter zonder *h* zijn.

سنوهڠ **sĕnohong,** naam van een zoutwatervisch.

سنوكق **sĕnokek,** = *tjĕnokek*, zie aldaar.

سنوهون **sinoehoen,** Jav. de aangebedene, titel van den Vorst; grdw. *soehoen*.

سنوه **sĕnoh,** vol, opgezet, benauwd van den buik door winden of te veel eten, zie *sĕnak*.

سني **sani,** Arab. hoog verheven, kostbaar, prachtig, schoon.

سني **sĕni,** dun, fijn, zoowel van vaste lichamen als v. vloeistoffen en de stem, b.v. *boeroeng jang sĕni*, een fijn vogeltje, 1br. b. Chas.; *ajar sĕni*, urien; *oelar sĕni*, een fijn, onschadelijk slangetje; *soewara jang sĕni*, een zachte stem; Mĕn. *pĕloeh sani*, doodszweet, angstzweet.

سني **soenni,** Ar. volgens de wet of *soennah*, orthodox, sunniet.

سنية **sonnijat,** Arab. *assonnijat*, de sekte der Sunnieten.

سنيڬي **sĕnigai,** v. *sigai*, dwarshouten in een paal om het beklimmen daarvan gemakkelijk te maken; *tangga sĕnigai*, zulk een paal met dwarshouten gebruikt voor ladder.

سنڽر **sĕnnjar,** weeuwenaarspijn, het tintelend gevoel in den arm, veroorzaakt door het stooten van den elleboog.

سنڽور **sĕnnjor,** Port. seigneur.

سنڽڤ **sĕnnjap,** gewoonlijk verbonden met *soenji* tot *soenji-sĕnnjap*, doodstil, eenzaam en verlaten; *tidoer sĕnnjap*, stil of rustig slapen.

سنڽوم **sĕnnjoem,** glimlach; *tĕrsĕnnjoem*, glimlachen; *tĕrsĕnnjoem, simpoel*, eventjes glimlachen, lett. geknoopt glimlachen; *tĕrsĕnnjoem radja*, valsche glimlach, grijnslach; *mĕmbawa tĕrsĕnnjoem*, met e. glimlach tegemoet komen, R. Chaib. 152.

سنڽمڤڠ **sĕnnjampang,** juist van pas, het trof juist, juist nog, b.v. *sĕnnjampang hari lagi pagi*, Prab. Dj. terwijl het nog juist ochtend is; *dan pagi ini sĕnnjampang ada pakaijan orang laïn jang disewa*, en juist dezen morgen waren er kleeren van een ander, die gehuurd werden, Mes. Kag. *sĕnnjampang lagi dĕkat nĕgari*, terwijl wij juist nog dicht bij de stad zijn, Pr. Dj. NB. niet te verwarren met de verkorting van *sapĕnjampang*, zie *sampang*.

سنڽوه **sĕnnjoeh,** = *sĕntoeh*, z. ald.

سو **sau,** zie *dĕsau*.

سو **soe,** verk. van *bongsoe*, zie ald.

سوا **soewa;** *bĕrsoewa*, ontmoeten, eene ontmoeting hebben, = *bĕrtĕmoe*, ook Mĕn. Zie *soewah*.

سوات **soewatoe,** (verb. v. *sawatoe*), één, een zekere, 'n, ook verkort tot *satoe; sasoewatoe*, het een of ander; *sĕgala sasoewatoe*, alle dingen, doch elk afzonderlijk gedacht; *barang soewatoe*, eenig ding, onverschillig welk; *soewatoe pon tidak*, niets hoegenaamd; *sasoewatoe pĕrkara*, eenig geval, eenige zaak; *bĕrsoewatoe*, één zijn met iem.

of iets; *mĕmpĕrsoewatoekan*, tot één maken, tot één brengen; *sĕgala pĕrsoewatoe*, van alles wat, b.v. *dan goeroe kaĕmpat itoepon dikaroeniaï radja djoega akandia sĕgala pĕrsoewatoe*, en ook aan die vier leeraars schonk de Vorst van alles wat, M. H.; *satoe-satoe*, een voor een, ook: een enkel, b.v. Pĕl. Abd. p. 30 r. 1: *mĕlainkan ada ĕnam toedjoeh anak dalam satoe-satoe roemah* enz.; *lĕpas satoe, satoe*, het een na het ander; *tidak satoe-satoe*, niet maar eèn enkele, d.i. velerlei, ook in de beteek. van: als het 't een niet was, dan was het 't ander, dan dit dan dat.

سواجي **soewadji,** broek, d.i. een touw met een oog aan beide einden, dat om lasten wordt geslagen, die men ophijschen wil en in welke oogen men de haak van het hijschblok slaat.

سوار **soewara,** Skr. stem; ook klemtoon; *soewara bĕsar*, een harde stem; *s. kĕtjil*, een fijne of zwakke stem; *mĕnjoewara*, kommandeeren, bij de militairen; *s. katak*, kwaken van kikkers.

سواري **soewari,** I. zie *kasoewari*. II. zie *pĕrmaisoeri* en *iboe swari* van *iswari*. Skr. meesteres.

سواس **soewasa,** spinsbek, een mengsel van een of twee deelen goud met een deel koper, v.d.W. Winkler Prins geeft op als de ware naam Pinchbeak en voor het mengsel 128 dl. koper, 7 dl. messing en 7 dl. zink, of 2 dl. koper en 1 dl. messing. Het is zeer smeedbaar en gelijkt veel op goud; ook klokkenmetaal. Skr. *soevarćas*, zeer blinkend. Dat het werkelijk in het Mal. gebruikt wordt als de naam van e. metaalmengsel blijkt uit voorb. bij F. en vooral bij M.: *harám mĕmakai soewasa dan perak jang ditjampoerkan tĕmbaga*, 't is verboden spinsbek of zilver vermengd met koper te dragen; *ikan soewasa*, e. s.v. kleinen, welsmakenden zeevisch.

سواساني **soewasani,** Skr. welkom! lett. een goede zete! *dibĕri soewasani*, welkom geheeten worden, P. Zie ook *sila*.

سواغن **sowangan,** Jav. e. vlieger met een windharp.

سواغي **soewangi,** nachtspook, booze geest; *boeroeng soewangi*, nachtuil; *tĕmpat soewangi*, plaats, waar booze geesten zich bevinden.

سواف **soewap,** zie سوف.

سواك **sewaka,** Skr. toevluchtsoord, huisvesting, onderkomen; *bĕrsewaka*, zich dienstbaar stellen of dienstbaar zijn. Niem. bl. 4e dr. p. 17, ook een onderkomen hebben. Moh. Han. Asm. Pat.

سوال **soewál,** Ar. vraag, vraagstuk; *bĕrsoewál*, vragen doen; *soewál djawáb*, vraag en antwoord; *bĕrsoewál djawáb*, redetwisten; *kitáb soewál-djawáb*, vragenboek.

سوال **soewala,** Jav. tegenstand, verzet. Zie ook سيوال.

سوالف **soewalap,** e s.v. vaartuig.

سوالن **siwalan,** Jav. de vrucht van den lontarpalm.

سوامي **soewami,** Skr. echtgenoot, gemaal, man, in beleefden stijl; *bĕrsoewami*, huwen, gehuwd zijn, v. eene

vrouw; *bĕrsoewamikan*, tot man hebben; *mĕmpĕrsoewamikan*, een meisje doen huwen, een man doen hebben, ook tot man nemen.

سوبر **soeboer**, gezond, welig, tierig, frisch, van planten en ook van kinderen.

سوبڠ **soebang**, oorknop, e. s. v. gouden of koperen oorsieraad, dat van voren e. rond schijfje of plaatje vertoont, ook schijfje van suikerriet en derg. om de overeenkomst daarmede; *s. lontar*, een opgerold lontarblad voor oorknop gebruikt; *s. babi*, plank vóór in een bootje of *sampan; soebang-soebang*, e. s. v. franje van schijfjes mergpit aan gordijnen, Pad. bovenl.; *mĕnjoebang*, suikerriet of iets derg. in schijfjes snijden. Op Java *soebĕng* en *soewĕng*, id.

سوبق **sobok**; *mĕnjobok*, onverhoeds overvallen.

سوبيق **soebik**; *mĕnjoebik*, uitwerken met een stift bij het graveeren of houtsnijden; zie *tjongkil* en *oekir*.

سوبق **sobek**, gescheurd; *mĕnjobek*, een klein stukje van iets afscheuren, zie *kojak*.

سوبل **soebal**, grof, niet netjes, v. werk.

سوبن **soeban**, splinter.

سوبي **soebi**, van het Arab. *soelbi*, zie ald.

سوتر **sotor**, koepel, lusthuisje, zolder, bovenverdieping, het Mal. woord voor het Chin. *loteng*.

سوترا **soetĕra**, zijde, van de zijdeworm, zie ستر.

سوتڠ **sotong**, e. s. v. inktvisch, die gegeten wordt, ook *soentoeng;* zie *pompong*.

سوتن **soetan**, verb. van het Arab. *soeltán*, zie ald.

سوته **soetoeh**, plat dak, zooals de huizen in Arabië hebben, v. het Arab. *satah*, waarv. *soetoeh* het mrv. is.

سوج **sodja**, Batav. buigen bij het aanbidden van een afgod, zooals de Chineezen.

سوجان **saudjana**, zie *jodjana*.

سوجن **soedjen**, Jav. bamboezen of houten braadspit; afgeleid van *soedji* = *landĕp*, scherp gepunt.

سوجي **soedji**, I. borduurwerk, borduursel; *mĕnjoedji*, borduren, stikken, versieren met arabesken; *soedji bilang*, grof borduursel, waarvan men de steken tellen kan, borduurpatroon; *soedji-mĕnjoedji*, allerlei borduurwerk maken, Bloeml. Zed. verh. Mes. Kag.; *kaïn bĕrsoedji*, een geborduurd kleed.

II. binnenste van een graankorrel, = *hati*, v. d. W.

III. e.s.v. gist in kleine korrels, gelijkende op griesmeel, die men in beslag en brooddeeg mengt om het te doen rijzen; ook fokt men er soms zuigelingen mede op.

IV. Zie *soedjen*.

سوچي **soetji**, Skr. zuiver, rein, schoon, heilig, vlekkeloos; schoon afbetaald, zuivere rest na eene afbetaling; *hati jang soetji*, een zuiver, rein gemoed; *soetji daripada salah*, rein of zuiver van fouten, d. i. onschuldig; *ĕmas samata-mata soetji*, gelouterd

goud, het zuiverste goud; *bĕrsoetji*, zich reinigen; *mĕnjoetjikan*, heiligen, reinigen, zuiveren; *pĕnjoetji*, zuiveraar, reiniger, reinigingsmiddel; *anak pĕnjoetji pĕroet*, laatstgeborene of jongste kind, dat beschouwd wordt als den buik der moeder te hebben gereinigd; *pĕnjoetjian*, heiligmaking; *pĕrsoetjian*, zuivering, reiniging, heiliging; *kasoetjian*, heiligheid, reinheid, zuiverheid. Zie *tjoetji*.

سودا **soeda,** e. s. v. langen voetangel; *soeda-soeda*, scherpe, puntige uitspruitsels aan den voet van sommige gewassen, zooals b.v. de *ilalang*.

سودار **saoedara,** Skr. broeder of zuster, ook gebruikt als: vriend, tegen gelijken in rang en ook zuster, sprekende van iemands vrouw; *saoedara boewah-boewahan?* b.v. *baïklah masok poetrakoe toewan, bĕrtĕmoelah saoedaramoe jang pĕrĕmpoewan; kĕnallah dia soepaja kĕtahoewan, boekannja saoedara boewah-boewahan*, Sj. Madli; *saoedara sapoepoe*, neef of nicht, zie *poepoe; s. andjing*, broeder of zuster van dezelfde moeder, maar van andere vaders; *s. sadjalan djadi*, broeder of zuster van dezelfde moeder; *bĕrsaoedara*, broeder of zuster zijn met iem.; *sanak-saoedara*, naaste bloedverwanten; *bĕrsaoedarakan*, tot broeder of zuster hebben. De afleiding schijnt te zijn van *oedara*, Skr. uterus; *sa'oedara*, van één of dezelfde uterus.

سوداكر **saudagar,** Perz. koopman, handelaar in het groot.

سودت **soedoet,** ook *sodot*, hoek van een vlak of van vlakke voorwerpen, zooals van een schaakbord, zakdoek en derg., ook hoek tusschen twee vlakken, zooals van een kamer; *s. sabĕlah loewar*, buitenhoek; *sapoe-tangan poetih soedoet*, een zakdoek (of hoofddoek) met witte punten; *s. mata*, hoek van het oog, R. v. Eys.

سودت **soedit,** lepel, d. l. Cr. Zie *soedip*.

سودر **soedoer,** horizontaal vooruitstekend.

سودغ **soedang,** hulsel van den bloemkolf der palmen, ook *sĕloedang*.

سودڤ **soedip,** groote houten spatel, waarmede men de gekookte rijst roert; *s. bĕsi*, plat ijzer met steel, inz. voor keukengebruik bij het bakken of braden, koekemes; *anak soedip*, de jongen van de parang-parangvisch; *mĕnjoedip*, met zulk een spatel omroeren of omkeeren.

سودق **soedoek,** schoffel. Mĕn. e. s. v. slagspade, houten schop door de mijnwerkers in de goudmijnen gebruikt; *s. bikang*, e. s. v. kleine kris; *bela soedoek*, zelfmoord door middel van zulk een kris; *daoen soedoek-soedoek*, e.s.v. cactus, waarvan de bladeren tegen oorpijn worden gebruikt; *mĕnjoedoek*, schoffelen, wegschoffelen, opschoffelen of schoffelend uitgraven, zooals aardappelen; *pĕnjoedoek*, een schop; zie ook *soedoe*.

سودو **soedoe,** lepel, eetlepel, volg. d. l. Cr. kleine lepel van kokosdop; de snavel van een eend of gans enz.; *soedoe hati*, zwaardvormig uiteinde van het borstbeen; *soedoe-soedoe*, pan van een geweer; *soedoe ajar*, e. s. v.

plant met lepelvormig blad en geneeskrachtige eigenschappen; *mĕnjoedoe*, lepelen, opscheppen met een lepel of met den snavel, z. *soedoek* en *sendok*.

سوده soedah, zie سده.

سودي sodi; *daoen sodi*, e.s.v. bladen, die als specerij bij de bereiding van kerry gebruikt worden.

سودي soedi, I. genegen zijn, zich verwaardigen, zich verledigen tot; *soedi amat*, met weinig genoegen nemen of tevreden zijn; *bĕrsoedikan*, genegen zijn tot iets, ook gebruikt voor de beleefd uitnoodigende wijze van spreken evenals *bĕrsilakan*, b.v. *toewankoe pĕrsoedikanlah santap*, Uwe Hoogheid verwaardige z. om te eten. II. Skr. = *soetji*, doch zelden; *mĕnjoedi*, zuiveren, door vuur louteren, toetsen, beproeven, zie *oedji*.

سور soera, Skr. held, als titel; godheid.

سور soewar, lichtsein, seinlantaarn, seinvuur, ook wel licht om iem. bij te lichten, b.v. *tjobalah ada soeloeh dan soewar, bolih njata apa tĕrkoewar*, als er maar flambouwen en lichten waren, dan kon het blijken wat er getast werd, Ibr. b. Ch.; *mĕmbĕri soewar*, e. lichtsein geven; *mĕnjoewar*, voorlichten, ook door middel van flambouwen de bijen v. een nest verdrijven om daarvan was en honig in te zamelen.

سور soewoer. Jav. *kĕsoewoer*, alom bekend, beroemd, = *masjhoer*.

سور soewir, naam van e. s. v. geesten; *hĕlang soewir*, e.s.v. nachtuil.

سورت soerat, geschrift, brief, boek; ook geschreven, schriftelijk, b.v. *tĕlah sampai soerat itoe, maka sigĕra dibalasnja soerat*, toen die brief was aangekomen, beantwoordden zij dien dadelijk schriftelijk, Pĕl. Abd. 1; *soerat sabaris*, een enkele regel schrifts; *soerat Mĕlajoe*, Maleische geschriften; *s. kĕnalan*, aanbevelingsbrief, geschreven introductie; *s. poedji-poedjian*, aanbevelingsbrief; *s. kiriman*, zendbrief; *s. koetika*, e.s.v. wichelboek, waaruit men het onbekende tracht te ontcijferen, z. *koetika*. De naam is eigenlijk *koetika lima*, zie H. T.; *s. kĕtjil* en *s. sapoetjoek*, briefje. Hiervoor ook: *satjarik soerat, sapotong soerat, warakat jang sadzarat; s. koewasa*, schriftelijke volmacht; *s. pas*, verlofspas; *s. pĕrdjandjian*, contract, schriftelijke overeenkomst; *s. tanda*, getuigschrift; *s. tanda tangan*, schriftelijk bewijs, onderteekend stuk, kwittantie; *s. katĕrangan*, memorie, geteekende verklaring, toelichting; *s. kondé*, Batav. hoofdgeldbriefje voor Chineezen; *mĕngarang soerat*, een brief opstellen; *mĕnoelis soerat*, e. brief schrijven; *s. wakil*, volmacht; *s. wasiat*, testament; *s. ondé*, loterijbriefje, lot; *s. bajaran*, kwittantie; *s. toedoehan*, acte van beschuldiging, proces-verbaal; *s. talák*, scheidbrief, gegeven aan eene vrouw; *s. toekaran*, wissel; *s. tjap*, zegel, gezegeld stuk; *s. chabar* en *s. lelang*, krant, advertentieblad; *s. azimat*, geschreven talisman; *s. pĕrmintaän*, rekwest; *s. pĕringatan*, nota, gschreven memorie, aanteekeningen, aanteeken-

boekje; *s. kawat* en *s. panah*, telegram; *s. gadai*, lombardbriefje, pandbrief; *s. lĕpas*, schriftelijk ontslag; *s. hoetang*, schuldbekentenis; *soerat-soerat*, papieren, geschriften; *bĕrsoerat*, beschreven; *batoe bĕrsoerat*, beschreven steen, steen met inscriptie; *mĕnjoerat*, schrijven; *bagai mĕnjoerat di-atas ajar*, fig. voor 't is boter aan de galg gesmeerd, v.d.Tn.; *pĕnjoerat*, schrijver; *soeratan*, het geschrevene, schrift; *soeratan tangan*, handschrift. Mĕn. ook de lijnen in de hand, fig. lot, voorbeschikking; *soeratan bĕrpangkoe*, loopend schrift, lett. op den schoot houdend schrift, daar sommige lang doorgetrokken letters een woord of meer op den schoot houden; *soeratan pada awalnja*, wat van den beginne (of van eeuwigheid) bepaald is, in Gods raad is besloten, b.v. *adapon daripada ᾱḳal kita dan kapandaijan kita itoe sakali-kali tiada bolih mĕlawan soeratan pada awalnja*, naar ons verstand en onze wijsheid kan men zich in het geheel niet verzetten tegen hetgeen van eeuwigheid af bepaald is; ook komt *soerat* voor in de beteekenis van: rij, laag van steenen bij metselwerk; zie ook سورة.

سوروت **soeroet**, achterwaarts gaan, retireeren, afloopen of vallen van het water, ebben, verminderen, afnemen, verloopen van een leger; ook terugkeeren naar het punt van uitgang, zie voorb. bij *sĕsat*, en krimpen, b.v. van laken enz.; *ajar soeroet*, ebbe; *gĕraḳ soeroet*, aanvang van de ebbe; *soeroet timpas*, doodtij bij laag water.

سوراتي **soerati**, de zeepḷaats Suratte in Indië; *itiḳ soerati*, de berg-eend, Manilla-eend.

سورغ **sorong**; *mĕnjorong*, voortschuiven, voortduwen, toeschuiven, toeduwen, voorstellen doen; *mĕnjorong damai*, vredesvoorstellen doen; *mĕnjorongkan tangannja*, zijne handen toesteken (om gebonden te worden). Sadj. Mal. p. ٣٧٣; *sorong boewih*, zie *boewih; kareta sorong*, kruiwagen, duwwagen, handwagen; *kĕna sorong*, omgekocht worden; *kotaḳ sorong*, schuiflade in tafel of kast; *sorongan*, dat wat voortgeschoven wordt, ook geld of geschenk, gegeven aan iem. om wat van hem gedaan te krijgen, steekpenning, ook schuiflade; *pipi tĕrsorong-sorong*, wangen met vooruitstekende jukbeenderen; *tiang pĕnjorong*, de bezaansmast; *lajar pĕnjorong*, bezaan (zeil); *orang mĕngantoeḳ disorongkan bantal*, e. slaperig mensch een kussen toeschuiven, Sprw.

سوروف **soeroef**, Ar.? e. s. v. straf op de Mal. scholen in de Pad. bovenl., waarbij de schuldige zijne makkers op een kip onthaalt, Pist.

سوروق **soeraḳ**, juichkreet, gejuich, vreugdekreet, krijgsgeschreeuw, applaus; *bĕrsoeraḳ*, juichen, vreugdekreten aanheffen; *mĕnjoeraki*, toejuichen, applaudisseeren; *tĕmpik-soeraḳ*, luid geroep, krijgsgeschrei, z. *tĕmpik*.

سورق **soroḳ**; *mĕnjoroḳ*, onder iets stoppen of zetten, al bukkende en kruipende onder iets gaan; helen, verstoppen, d. B.; *sorokan*, dat, waaronder of waarin men kruipt, inham, kreek; *soroḳ-soroḳ*, e. s. v. vliegend

insect; *mĕnjorok*, ook onder iets tasten of voelen, b.v. *dibawah sampah ija mĕnjorok, ditangkapnja tangan*, hij voelde of tastte onder het vuil en greep de hand, Ibr. b. Ch. Mĕn. *soeroek; mĕnjoeroek*, zich verbergen; *mĕnjoeroekkan*, iets verbergen, opbergen; ook iets wegstoppen, b.v. *maka disorokkannja kadalam hoetan pĕdang itoe*, en in het bosch stopte hij dat zwaard weg, Moh. Han.

سورک **sorga,** Skr. *swarga*, hemel; zie سرک, hoewel deze spelling beter en de algemeen gebruikelijke is.

سورلاي **soeralaja,** Skr. godenverblijf op den heiligen berg Meroe; die berg zelf.

سورم **soeram,** verduisterd van glans, donker, duister, somber.

سورن **soeren,** Jav. e.s.v. boom, die vrij goed timmerhout levert en welks bittere bast als medicijn gebruikt wordt. Mĕn. *soerian.*

سورو **soeroe,** e.s.v. boom, in het Palemb. Euphorbia nereïfolia.

سورو **soerau,** kleine bidkapel, school en bedehuis tevens. Op Sumatra treft men volg. Pist. zeer groote aan, die overeenkomen met de *pĕsantren* op Java.

سوره **soeroeh,** bevel, last, boodschap; *soeroeh masok*, laat hem (of haar) binnenkomen; *soeroehlah kamari oetoesan itoe*, laat dien gezant hier komen; *mĕnjoeroeh*, bevelen, gelasten, laten doen, ook dikwerf gebruikt in de beteekenis van verzoeken het een of ander te doen, en van iem. zenden; *mĕnjoeroehkan*, hetzelfde en ook iem. zenden; *soeroehan*, zendeling, gezant, ook last, bevel; *dĕngan soeroehan*, op last, op bevel van; *soeroeh-mĕnjoeroeh*, over en weêr bevelen of zenden; *pĕsoeroeh* en *pĕnjoeroeh*, boodschapper, bode, zendeling, apostel, last; *dĕngan pĕnjoeroeh*, op last van, Pĕl. Djin. en *dĕngan soeroehnja*, id.; *koerang-koerang disoeroeh, lĕbih soeka sĕndiri*, minder omdat men gelast wordt, dan wel omdat men zelf gaarne wil, B. R.

سوره **soerah,** Arab. hoofdstuk van den koran, waarvan er 114 zijn, die elk haar eigen naam hebben, als de *soerah* van Jozef, van Noach enz.; *soeratoe'lfatihah*, de naam van de eerste *soerah.*

سورة **soerat,** zie سورت.

سوري **soerai,** hoofdhaar, alleen van Vorsten, de manen van een paard; *mĕnjoerai*, netten van de vederen, zooals de vogels doen met hun bek; scheiden, van of uit elkander doen, b.v. *mĕnjoerai api*, het vuur uit elkander doen om het te laten uitgaan; *bĕrsoerai*, ook zich verspreiden van volk, b.v. *hari pon sianglah, didapatnja orang itoepon soedah bĕrsoerai*, toen het dag was geworden bevond hij, dat het volk zich reeds verspreid had, P. Dj.; zie ook *oerai* en *oesai.*

سوري **soré,** Jav. achtermiddag, avond, = *pĕtang*, zie ald. *kĕmbang, soré*, Jav. de jalappeplant.

سوري **soeri,** = *soewari*, zie *pĕrmaisoeri* of *prameswari.*

سوريـن **soerian,** I. verb. Ned. sergeant.

II. Zie *soeren*.

سوريةٌ **soeriat**, = شام, zie ald.

سوسوت **soesoet**, afnemen, verminderen, slinken, ook van een leger, R. Chaib., en van groente onder het koken; vermageren, langzaam minder worden van een schuld door gedeeltelijke afbetaling.

سوستي **soewasti**, Skr. zegen, zegĕning, welzijn, geluk.

سوسر **soesoer**, I. rand, zoom van iets, doch niet van naaiwerk; *s. pantai*, de kust; *s. hoetan*, de rand van een bosch; *s. tĕmbakau*, tabakspruim tusschen de lippen, gebruikt om die daarmede af te vegen als ze door het bételkauwen bevuild zijn; *s*, *galoer*, geslachtsboom, stamboom, zie *galoer; mĕnjoesoer*, langs den rand of zoom van iets gaan; *bĕrlajar mĕnjoesoer pantai*, langs de kust zeilen; *mĕnjoesoer galoer*, iets van het einde tot den oorsprong volgen, b.v. eene gebeurtenis; *soesoeran*, leuning; *soesoeran tangga*, trapleuning; *tali soesoeran*, valreep. Ook schijnt *mĕnjoesoer*, opnemen van een kleed of slip te beteekenen, b. v. *ija mĕmbaïki dĕstarnja dan mĕnjingsing tangan badjoenja dan mĕnjoesoer poentja tĕlang kaïnnja*, H. Boedj. op twee pll.

II. in het Palemb. = *soesoet*, en *angsoer; pĕnjoesoer*, betaling in mindering v. e schuld. Zie ook *angsoer*.

سوسڠ **soesang**, I. bok of kromhout onder aan den mast, waarin men de opgerolde zeilen, boomen, haken enz. legt, = *tandoeḳ-tandoeḳ*, z. ook *sangga*.

II. = *songsang*, zie ald.

سوسوڠ **soesoeng**; *pĕnjoesoeng*, bode om iem. te roepen of af te halen; b.v. *karĕna* ڤڽوسوڠ *radja pĕri soedah sĕlaloe datang ini*, want de bode van de Vorstin der fériën is reeds voortdurend hier gekomen, Hik. Indra Mĕng.; *mĕnjoesoeng*, iemand afhalen b.v. *sa-tĕlah sampai kahalaman, langsoeng radja Dewa Sjah datang mĕnjoesoeng*, op het voorplein gekomen, ging de Vorst D. Sj. regelrecht tot haar, om haar af te halen. Sj. Sĕl. Dal. Zie ook *songsong*.

سوسوڤ **soesoep**, ergens ondergeschoven of gekropen, splinter in iets; *mĕnjoesoep*, ergens onder kruipen; *soesoep-sasap*, overal onder wegkruipen, zoools ratten, die overvallen worden; *mĕnjoesoepkan*, iets ergens onder steken of schuiven.

سوسوق **soesoeḳ**, pen, die ergens in gestoken wordt, steken in iets; *soesoeḳ sanggoel*, haarpen; *bĕrsoesoeḳ-soesoeḳ*, zich ergens tusschen dringen, b.v. *bĕrsoesoeḳ-soesoeḳ dan bĕrtindih-tindih*, elk. verdringen en verdrukken, Pel. Djin.; zie *toesoeḳ*.

سوسوق **sosoḳ**, I. lis, oog, knoopsgat, schuif of holle zoom, waardoor de stok komt om iets op te spannen, ook *sosoḳ pĕlipit*.

II. taillesnede, beloop van een vaartuig; *sosoḳ toeboeh*, lichaamsgestalte, statuur, b.v. *sosoḳ toeboehnja mĕngikoet bonda*, zijn gestalte geleek die zijner moeder, Mans. Sj. Goemp.; *mĕnjosoḳ*, het geraamte van een vaartuig, gebouw of vesting opzetten, een

vaartuig op stapel zetten, een versterking aanleggen.

III. *sosokan*, Soend. een van bamboe gevlochten mandje, dat in een ander sluit.

سوسل **soesoel**; *mĕnjoesoel*, achterna loopen, achtervolgen om iets of iemand in te halen.

سوسن **soesoen**, in geregelde volgorde op, in of naast elkander geplaatste voorwerpen, die bij elkander behooren, stapel, stel, b.v. van doozen, presenteerblaadjes, mandjes, potten, kommen, schalen van verschillende grootte enz.; de planken huid van een vaartuig, b.v. *Bĕndahara mĕlĕtakkan soesoen dan loenas*, de rijksbestierder legde de huidplanken en de kiel aan, H.T.; *rantang soesoen*, een stel mandjes boven elkander, waarin gereedgemaakte spijzen worden gedragen; *boenga soesoen*, dubbele bloem; *sirih soesoen*, twee bételbladen op elkander; *soesoen kĕlapa*, e.s.v. bloemdragende struik; *bĕrsoesoen*, gestapeld, aan een stel, bij stapels of stellen, samengesteld, ook opgelegd van plooien, zooals bij e. overhemd; *dzatnja tiada bĕrsoesoen*, zijn Wezen heeft geen tweede, die er een stel mee vormt, van de eenheid Gods gesproken; *mĕnjoesoen*, tot stapels of stellen op, in of naast elkander zetten, ook bij elkander nemen, b.v. *maka kaki koedanja kaĕmpatnja baginda soesoen, maka diloetarkannja doewa bĕlas dĕpa djaoehnja*, zijne Hoogheid nam zijn paard bij de vier pooten en wierp het twaalf vademen ver weg. Am. Hamz.; *simĕnjoesoen ālam*, de werelddrager; *m. papan*, de planken aan den wand van een huis of aan den romp van een vaartuig boven elkander aanspijkeren; *m. pĕlĕpah*, uitspruitsels krijgen aan weerszijde van den hoofdstengel, van het rijstgewas; *ijalah mĕnjoesoen djari nan sapoeloeh mĕndjoendjoeng tapak kaki toewankoe?* H. Sj. Djil. p. 17, met de aaneengesloten tien vingers (dus met beide handen) legde hij de voetzolen des Vorsten op zijn hoofd? *mĕnjoesoenkan pĕrkataän*, woorden op elkander stapelen.

سوسو **soesoe**, borst eener vrouw, mam, uier; *soesoe sari*, zie bij *sari*; *ajar-soesoe*, ook alleen *soesoe*, melk; voor zog ook alleen *ajar*, b.v. *maka soesoe bondanja pon tiada bĕrajar*, de borsten zijner moeder nu hadden geen zog, Dj. Lang.; *bĕlom lagi bĕkoe ajar soesoe iboenja*, voor ons: hij is nog niet eens droog achter zijne ooren, H. Am. Hamza; *mata soesoe*, de tepel; *dapoer soesoe*, zie bij *dapoer*; *soesoe koeboeng*, e.s.v. gezwel onder de okselen; *saoedara soesoewan*, zoogbroeder of zoogzuster; *anak soesoewan*, zoogkind; *ajar soesoewan*, melksap in planten en vruchten; *mĕnjoesoe*, zuigen, aan de borst zijn; *tidak ija maoe mĕnjoesoe pada iboenja*, hij wil bij zijne moeder niet aan de borst; *sama soesoean dĕngan*, dezelfde min of zoogster gehad hebben met; *mĕnjoesoeï*, zogen; *mĕnjoesoekan*, te zuigen geven; *pĕnjoesoe*, zoogster, min, ook e.s.v. witte, zoete aardvrucht, die rauw gegeten wordt = *sĕngkoewang*; *karbau poenja*

soesoe, sapi poenja nama, de melk is v. den buffel, de koe heeft den naam, Sprw.

سوسه **soesah,** moeite, last, zorg, moeielijk, lastig, moeilijke zaak; *hĕndak mĕmboenoeh oelar itoe soeatoe soesahkah*, om die slang te dooden is dat zoo'n moeilijke zaak? B. Ramp. 29; *mĕnjoesahkan*, het iem. lastig of moeielijk maken, bemoeielijken, Prab. Dj.; *mĕnjoesahi*, verdriet, moeite aandoen; *bĕrsoesah*, zich moeite geven, zich moeielijk maken; *djangan bĕrsoesah-soesah*, doe geen moeite, maak het u niet lastig; *kasoesahan*, in moeite of last zijn, moeielijkheid, waarin men z. bevindt; *kasoesahan hati*, droefheid, verdriet, zwaarmoedigheid, treurigheid. Het is het tegenovergestelde van *sĕnang*.

سوسه **soesoeh,** groote doorn zooals aan sommige boomen, natuurlijke spoor van e. haan, groote houten pen in de stijlen van een huis om er een balk op te leggen; volgens d.l.Cr. ook duim, duimijzer, herre; en M. iets dat gekromd of haakswijze gemaakt is; *soesoeh* en *pĕnjoesoeh pĕrahoe*, hooge voor- en achtersteven. Volgens H. T. is dit *pĕnjoesoek*.

سوڠ **soewang,** gemakkelijk, licht, zonder moeite; *soewang ta' soewang*, hetzij gemakkelijk of niet; *tali tiga lĕmbar ta' soewang-soewang poetoes*, e. driedraadsch touw breekt zoo licht niet, Sprw.; *soewang-soewang marah*, licht boos worden.

سوڠ **soewoeng,** Jav. ledig, eenzaam, onbewoond, verlaten, = *soenji*.

سوڠ٢ **soenga-soenga;** *daoen s.s.* Batav. e.s.v. bladen, die als specerij soms in de kerry gedaan worden.

سوڠت **soengoet,** I. knevel, voelhoorn; *harimau binatang jang bĕrsoengoet*, de tijger is een dier met e. knevelbaard. M.

II. *bĕrsoengoet-soengoet*, pruttelen, mopperen, grommen, murmureeren.

سوڠر **soengar,** kwasterig, geaffecteerd in kleeding en manieren.

سوڠل **soengil,** gedeeltelijk uitsteken, zooals een pruimpje tabak uit den mond, v. d. W.

سوڠو **soengoe,** I. drol, uitwerpselen, stoelgang van e. mensch, b.v. *ditatapinja tilam itoe, soengoe orang tĕrlaloe boesoek baoenja*, de matras nauwkeurig beschouwende was daar iemands drol, die erg stonk. B. Ramp. bĕs. 313. Zal wel met II in verband staan.

II. Jav. en Mĕn. hoorn; *soengoe badak*, hoorn van den rhinoceros, zie *tjoela*.

سوڠي **soengai,** rivier, ook eigen vaste goederen, gebied, land; *anak soengai*, riviertje, beek; *soengai simpang*, zijtak eener rivier, beek, R. Pasai 61; *kasoengai*, beleefde uitdrukking voor: zijn gevoeg doen, onderscheiden in *kasoengai bĕsar*, e. groote boodschap doen, en *kasoengai kĕtjil*, een kleine; *kasoengai oedang-oedang*, e.s.v. dyssenterie; *didalam soengainja sĕndiri*, in zijn eigen gebied, op zijn eigen landgoed. Facs. 14; Sadj. Mal. 43.

سوف **soewap,** hap, bete, mondvol, v. spijs; fooi, steekpenning, geschenk ter omkooping; *makan soewap*, zich laten omkoopen, zich met geld laten stoppen; *mĕnjoewap*, bij hapjes in den mond stoppen, op die wijze voeren, mesten, omkoopen, een gat stoppen door er een stuk in te zetten; *makan mĕnjoewap dĕngan tangan*, bij het eten de spijs met de hand in den mond stoppen; *mĕnjoewapi*, overdrachtelijk: wat mest leggen bij de uitgeplante rijstplantjes; *bĕrsoewap-soewapan*, elkander het eten in den mond stoppen, elkander voeren; *soewapan*, gekorven, geschaard, schaardig, = *soembing*, M. en R. v. Eys.

سوڤق **sopaḳ,** e. s. v. huidziekte, inz. aan handen en voeten, waarbij de huid doorboord en schubbig wordt, psoriasis. Mĕn. id. en ook: gebroken, gescheiden, afgebroken, b.v. van een handvat, oor, steel enz.

سوڤن **sopan,** ingetogen, bescheiden; *di-sopani*, ingetoomd, bedwongen worden; *koesopani*, ik ontzie ze, ik spaar ze; *kasopanan*, bescheidenheid, ingetogenheid, H. Groel.; *boeroeng sopan*, een der namen van den paradijsvogel, M.

سوڤو **sopo,** een der namen v. d. paradijsvogel. d. l. Cr. volg. M. *sopan*.

سوڤه **sopoh;** *mĕnjopoh*, schrijdelings dragen. Zie *sompoh*.

سوڤي **sopi,** verb. Ned. zoopje, borrel; *sopi pahit*, bittertje; *sopi manis*, liqueur.

سوڤاي **soepai,** Bengaleesch soldaat. Verb. van *sipahi*. Zie ald.

سوق **soewaḳ,** kleine bocht of inham; *s. kapala*, voorwandsbeenhoek; *mĕnjoewaḳ*, de kleine bochten of inhammen invaren.

سوق **soweḳ,** scheur, gescheurd, van lijnwaad; *mĕnjoweḳ*, scheuren; zie *kojaḳ*.

سوك **soeka,** I. Skr. genegen, genoegen, vreugde, verheugd, gaarne hebben of doen, houden van, welnemen, goedvinden, tevreden zijn met; *dĕngan soeka hati*, gewillig, vrijwillig, bereidvaardig, gaarne; *soeka toewan kami bĕri*, wat mijnheer maar begeert zullen wij geven, B. R. bĕs. pag. 8; *masing-masing dĕngan soekanja*, ieder naar zijn lust of genoegen; *mĕnjoekakan*, vreugde verschaffen, verblijden; *disoekakan sakali-kali*, er geheel in berusten, b.v. *soedahlah dĕngan oentoeng toewankoe, dinoegrahakan dewata moelia raja; baïklah disoekakan sakali-kali*, dat is zoo het lot, Uwe Majesteit, door de groote en heerlijke goden toebedeeld; het beste is er zich geheel aan te onderwerpen er geheel in te berusten, het geheel over te geven. B. Ramp. bĕs. 184, zie II; *m. hati*, genoegen geven, tevreden stellen; *mĕmpĕrsoekakan*, vreugde doen hebben of doen smaken; *pĕrsoekakanlah hatimoe*, wees welgemoed, R. Ch.; *kasoekaän*, vreugde, blijdschap, genoegen, genoegens, geneugten; *tanda kasoekaän*, bewijs of teeken van welgevallen; *bĕrsoekasoekaän*, zich samen verheugen; zie ook *soekatjita*, سكاچيت.

II. Jav. toestaan, geven, over-

geven; *mĕnjoekakan*, iets geven, = *mĕmbĕrikan.*

III. naam van een boom met welriekend hout.

سوک **soka,** = *angsoka*, zie ald.

سوکت **soekat,** I. inhoudsmaat voor droge en natte waren, inhoudende 4 gantang, zie ald.; *mĕnjoekat*, daarmede meten, ook met andere maten meten, b.v. *disoeroehnja soekat dĕngan gantang*, Sadj. Mal. p. ٣٥٨ hij beval het te meten met een *gantang* (vijfkopsmaat?); *soekatan dan timbangan*, maten en gewichten; *bĕrsoekat darah bĕrtimbang daging dĕngan*, bloed meten en vleesch wegen met, fig. uitdr. voor: op leven en dood het wagen met, z. meten met, e. duel op leven en dood aangaan, Mes. Kag.

II. onder voorwaarde, mits, ten ware, tenzij, slechts als, b.v. *soekat koetjajirkan namanja bĕharoelah poewas hatikoe*, slechts als ik zijn naam heb ruchtbaar gemaakt, zal mijn gemoed eerst voldaan zijn; *soekat dikaroeniakan radja, bĕharoelah bolih*, slechts als de Vorst het vergunt, dan eerst mag het, M. S.

سوکر **soekar,** moeielijk, lastig, zwaar; *kasoekaran*, moeielijkheid, in moeielijkheid zich bevinden; *ḥál kasoekaran*, moeielijke omstandigheden; *mĕnjoekarkan*, bemoeielijken; *soekar ditjĕhari*, moeielijk te zoeken, voor ons: moeielijk te vinden, ze moeten met een lantaarntje gezocht worden, H. Abd. p. 146.

سوکر **soekoer,** verb. van شکور, zie ald.

سوکڠ **sokong,** I. stut, schoor, schuine paal tot steun, stok of boom tot steun van een zeil enz. = *toembaḳ sagang*, zie ald.; *lajar sokong*, zeil met zulk een schoor; *tangga sokong*, een paal met inkepingen, dien men schuin tegen iets zet om het te beklimmen; *mĕnjokong*, stutten, schoren, ook iem. ondersteunen; *sokong-sokong*, steunbalken.

II. *mĕnjokong*, met een kleurstof bestrijken van iemands gelaat, inzonderheid met houtskool als onteerende straf, v. d. W.

سوکق **sokaḳ,** e. s. v. boom, overeenkomende met de *mĕnindjau* en van welks bast touw wordt vervaardigd; zie *soka.*

سوکم **soekoem,** e. kleur van honden, nam. geel met zwarte plekken of een zwarten snoet, C. en S.

سوکن **soekoen,** de broodboom, artocarpus incisa, ook de broodvrucht; soorten zijn: *s. kapas*, zonder en *s. bidji* of *koeloer*, met pitten.

سوکو **soekoe,** poot, been; vierde deel, afzonderlijk; *tiga soekoe*, drie vierde; *sasoekoe djam*, een kwartier uurs; *sasoekoe roepiah*, een kwart gulden, een kwartje; *sasoekoe rejal*, een halve gulden, lett. $^1/_4$ rejaal; *sasoekoe ĕmas*, een goudtientje, beschouwd als $^1/_4$ van een doublon; *bĕrsoekoe toenggal bĕrdiri di-atas batoe tĕrhampar*, met één been stond hij op een platliggenden steen, H. Asm. Dj.; *soekoe kalimah*, lettergreep; *s. nĕgari*, stadskwartier; *s. bangsa*, volks-

stam; *s. sakat*, volksstam met zijn plichten en voorrechten; *tiga boewah soekoe*, drie volksstammen; *sĕgalajang bĕrsamaän sĕgala soekoenja*, al wat uit gelijke deelen bestaat; *pĕsoekoewan*, de Mohammedaansche bewoners der eilanden van het Rijk Lingga, daar die nog al scherp in stammen onderscheiden zijn; *soekoe* ook: deel, onderdeel, afzonderlijk deel, gedeelte; *doedoek bĕrsoekoe-soekoe*, b.v. *ditoenggoe siti Maja Praboe, doedoeklah ija bĕrsoekoe-soekoe*, Sj. Sĕl. Dal. gezeten zijn in afzonderlijke troepjes(?); *tidoer dibilik soekoe*, slapen in een andere kamer, of liever in een afzonderlijke kamer.

سوكه **sokah,** flink, dapper, heldhaftig. Pad. bov.l.

سوك **soga,** e. s. v. roode verfstof uit het plantenrijk, gebruikt voor het verven van kleedjes; de naam van een boom, welks bast als medicijn gebruikt wordt, v. d. W. *kaïn soga*, gebatikte kleedjes, die daarmede rood geverfd zijn.

سوكر **soegar;** *mĕnjoegar*, het hoofdhaar met de vingers kammen of in orde schikken, b.v. *bĕrdjalan pĕrlahan-lahan sambil mĕnjoegar ramboetnja dĕngan tjanggainja*, Pr. Dj.

سوكڠ **sogang,** palissaden in eene sterk hellende richting, stormpalen; *mĕnjogang*, twee vaartuigen van elkander houden door middel van een stang, plank of iets dergelijks, waarvan een eind op elk der vaartuigen.

سوكق **sogok;** *mĕnjogok*, met een wenk uitnoodigen om iets te doen, b.v. om te gaan zitten of iets te gebruiken, Ibr. b. Chas.

سوكل **soegoel,** bedroefd, verb. v. het Arab. *sjoegról*, zie ald.

سوكن **soegoen;** *mĕnjoegoen*, met kracht en herhaaldelijk iemands hoofd naar beneden duwen zonder dat het den grond raakt, bij het worstelen; *soegoen hantoe*, verward, in elkander gevlochten als haar. Sw.

سوكه **soegoeh,** Jav. onthalen, tracteeren.

سوكه **sogeh,** iets willen doen, waartoe men niet geschikt is; knoeien.

سوكه **soegih,** Jav. rijk, gegoed, bemiddeld.

سوكي **soegi;** *mĕnjoegi*, peuteren, uitpeuteren, b.v. de tanden, de pit v. e. lamp enz.; *soegi landak*, de pennen v. e. stekelvarken; *sasoegi tĕmbakau*, een pruim tabak, waarmede men de tanden afwrijft; *pĕsoegi*, tandenstokertje, bestaande uit een takje aan het eene uiteinde tot vezels geklopt, waarmede men de tanden schoonpeutert, ook *kajoe pĕsoegi; mĕnjoegi lidah*, de tong schrapen, M.

سول **soela,** Skr. spietspaal, scherp gepunte staak, waarop misdadigers gespietst worden; *mĕnjoelakan*, spietsen; *m. pada mata-pĕdangnja*, op de punt van zijn zwaard steken, van een afgehouwen kop, R. Ch.; *tĕmpat kasoelaän*, spietsplaats, S. Dz.; *tri-soela*, Skr. drietand, driepunt; *djoeroe soela*, de beul, die met het spietsen belast is, Am. Hamz.

سولت **soeloet,** modder = *loempoer*, Max. moet *sĕloet* zijn, zie ald.

سولڠ **soelang**, I. *mĕnjoelang*, presenteeren of toereiken van dranken, inz. sterke, om iemand dronken te maken; *bĕrsoelang-soelangan* en *soelang-mĕnjoelang*, elkander telkens den beker toereiken.

II. aanslag van damp, walm, rook en derg.; *tĕlaga soelang*, schoorsteentje boven een lamp, walmkapje, stookpijp enz.; *mĕnjoelang*, zich aanzetten van rook en derg. aanslaan.

سولڠ **soeloeng**, eersteling, eerste; *anak-soeloeng*, eerstgeborene; *ajar soeloeng*, het eerste water uit een watervat, put of wel; *boewah soeloeng*, de eerste vruchten v. e. boom of van het jaargetijde, de eerstelingen; *ḥak kasoeloengan*, eerstgeboorterecht; *hoedjan soeloeng*, de eerste regens, de vroege regens; *s. bĕrboewah*, voor het eerst vrucht dragen; zie *loeng*. Men wil ons kroonprins met *poetĕra soeloeng* teruggeven, doch dit drukt het volstrekt niet uit. Zie *tĕngkoe*.

سولڠ **soeling**, I. fluit; *sĕroeling*, flageolet; *bĕrmaïn soeling*, op de fluit spelen.

II. *mĕnjoeling*, welriekende olieën of wateren uittrekken, overhalen.

سولڤ **soelap**, I. overgeslagen van een draad der schering door den inslag; zie *silap*.

II. goochelarij, tooveren door gezichtsbedrog; *toekang soelap*, goochelaar, ook *pĕnjoelap*.

III. op elkaar gelegd, = *soesoen*, b.v. *daoen sirih bĕrsoelap*, op elkaar gelegde bételbladen; *daoen soelap* = *daoen tampal bĕsi*, zie ald.

سولت **soelit**, I. verborgen, moeielijk te vinden, van een weg, plaats, geheim enz.; *tĕmpat soelit-soelit*, verborgen of ontoegankelijke plaatsen; *ratoe soelit*, gewaande Vorst, van wien het moeielijk is de vorstelijke afkomst na te gaan, b.v. *katanja: tamboeng lakoe ratoe soelit ini, ija poela hĕndaḳ mĕlĕbih daripadakoe*, zeggende: deze twijfelachtige Vorst gedraagt zich onbeschoft; hij zou nog meer willen zijn dan ik, Pr. Dj.

II, naam eener plant.

سولر **soeloer**, I. naar boven uitstekend, boven iets uitkomend of uitspruitend; verlengstuk, spruit, uitloopsel, rank, wortelspruit, b.v. *s. tiang*, steng van een mast; *s. gading*, verlengstuk van de spanten of inhouten, Mal. Sam. II : 247; *s. batang*, loten, die aan den stam uitkomen; ook spiraalvormige band om den kolom v.e. pilaar; *sirih bĕrsoeloer*, een op bijzondere wijze gevouwen bételpruimpje, door vrouwen den mannen aangeboden ter aanknooping van een minnehandel; *soeloer-soeloeran*, kruipplanten, slingerplanten; *mĕnjoeloer*, voortkruipen v. planten, insecten, krokodillen, Pĕl. Djin., kruipend klimmen zooals boonen en derg. wriemelen, wemelen in het water; *soeloeran* of *sĕloeran*, Batav. waterleiding, om het water van de rijstvelden af te leiden. Zie ook *djoeloer*.

II. spion o.a. in de Sadj. Mal., zie *soeloeh*.

III. *soeloer-boeloer*, ongerijmd en onbetamelijk spreken. v. d. W.

سولق **soeloeḳ,** I. godsdienstige afzondering van 40 dagen in de *soerau*, tot boetedoening voor begane fouten, zoowel door mannen als vrouwen, Pad. bovenl.

II. Jav. het gezang v. d. dalang bij het vertoonen v. d. wajang, b. v. *dan orang jang tahoe bĕrmaïn soeloeḳ pĕlĕbagai lakoenja*, en zij, die de *soeloeḳ* konden spelen, stelden zich op allerlei wijze aan, H. T.

سولق **soloḳ,** geschenk bij wijze van hulp, bijdrage tot de viering van een feest, zoowel rouw- als vreugdefeest.

سولق **soliḳ,** opschiklievend, pronkziek; *pĕsoliḳ*, fat, pronker, Sj. Haris, ook nufje en niet altijd in een kwade beteekenis, b.v. *anaḳ toemĕnggoeng sangat pĕsoliḳ mĕndandan diri*, de dochter van den toemĕnggoeng was een erg nufje in het opschikken van zichzelve, Sj. Mans. Sj. Goemp.

سولم **soelam,** borduursel, geborduurd op een raam; *mĕnjoelam*, borduren op e. raam; *bĕrsoelamkan ĕmas*, met goud geborduurd; *toembaḳ pĕngawinan bĕrsoelamkan ĕmas kĕrontjong*, een staatsielans met bladgoud omwonden, H. Boedj.; *pĕnjoelam*, borduurster; *soelaman*, het geborduurde, borduursel; *soelam-mĕnjoelam*, allerlei borduurwerk maken, Bloeml. Zed. verh.

سولو **soeloe;** *mĕnjoeloe*, bespieden, verspieden, verkennen; *pĕnjoeloe*, verspieder, bespieder, spion, v.d.W. Zie *soeloeh*.

سولواتڠ **soeliwatang,** Boeg. titel van hooge staatsambtenaren, eig. plaatsvervanger.

سوله **soelah,** kaal, kaalkop. Mĕn. id. en ook afgesleten v. kleeren, of v. d. schors van boomen; *lada soelah*, witte peper, daar deze van de schil ontdaan is.

سوله **soeloeh,** toorts, fakkel, pitje om bij te lichten, verspieder, spion (dit laatste is bij v.d.W. *soeloe*, het schijnt *soeloeh*, te zijn, want het komt 3 maal zoo voor H. T.; *soeloeh toenam*, Mĕn. fakkel door honiginzamelaars gebruikt; *mĕnjoeloeh*, bijlichten, met e. grooten fakkel visschen, op welks licht de visch afkomt; verspieden, komen stelen terwijl de bewoners slapen; *maïn soeloeh*, schermen, zwaardvechten; zie ook *soeloe* en *soeloer* II.

سوله **soeleh,** e. s. v. plant.

سولي **soeli,** = *ganda soeli*, z. ald.; *bibirnja hitam sĕmĕrdoe soeli?* B. S. *orang soeli sĕhadja bagitoe, orang ārif makanja dapat?* I. P. In de Hik. Indra Mĕng. komt *soeli* en صولي herhaalde malen voor als kleinzoon v.e. Vorst = *tjoetjoenda*. Zoo ook in de Hik. Korisj. Daarentegen staat op één plaats *soelit*, doch mogelijk is dit een schrijffout of een woordspeling, daar het hier een onecht kind geldt, z. *soelit*.

سوم **soewam,** lauw, van eenig vocht; *soewam koekoe*, zóó warm dat, als men er de vingers indoopt, men de warmte aan de nagels voelen kan, iets warmer dan bloedwarm.

سوم **soema,** e. s. v. zeevisch, die zeer traanachtig is.

سومڠ **someng**, opspraak verwekkend, aanstoot gevend, ergerlijk, b.v. *dimata orang bĕbĕrapa pĕrkara someng itoe: ada someng pandangan, ada someng kalakoewan, ada someng pĕrdjalanan*, in de oogen der menschen zijn er vele aanstootgevende zaken als: aanstootelijk voor het gezicht, aanstootelijk van het gedrag en aanstootelijk van den wandel, B. R.

سومر **soemoer**, Jav. put, waterput, = *pĕrigi*. Mĕn. id.

سومه **somah**, Jav. = *saroemah*, gehuwde, wederhelft, echtgenoot.

سونة **soenat**, de besnijdenis, van het Arab. سنة, zie ald.

سونت **sonet**, e.s.v. boom, die een goede guttapercha oplevert.

سونن **soenan**, Jav. verk. van *soesoehoenan*, titel, aan abdiqueerende Vorsten gegeven.

سوه **soeh**, I. beter *soehoe*, zie ald.

II. afvieren van een val, om het zeil of iets derg. naar beneden te doen komen.

سوه **soewah**, I. beter *soewa*, evenals in 't Mĕn. = *tĕmoe*, zie *soewa*.

II. ooit, immer = *pĕrnah;* meestal komt het voor bij eene vraag of ontkenning; *bĕlom soewah*, nog nooit; *adakah soewah*, is er ooit?

سوهر **soehoer**, Jav. *kasoehoer*, beroemd, vermaard, befaamd, berucht, van het Arab. *masjhóér*, zie ald.

سوهن **soehoen**, I. Jav. alleen in *sĕkar soehoen*, de bovenste bloem van het hoofdtooisel eener bruid.

II. Jav. bidden, smeeken. Hiervan *soesoehoenan*, titel van den Vorst van Soerakarta, tot wien men zijne smeekingen richt, en *sinoehoen*, de aangebedene.

سوهو **soehoe**, levenswarmte, eigen warmte van het lichaam.

سوي **soewai**, I. juist passen, even groot, van dingen, die op elkaar gelegd worden, ook b.v. van e. deksel op een doos, een spijker in een gat.

II. Eng. sway; *tali soewai*, hijschtouw.

سوي **soewé**, Jav. laat, langdurig, = *lambat*, zie ald.

سويت **sojat**, = *sojak*, zie ald.

سويت **soewita**, Skr. dienen, de bevelen van een Vorst opvolgen, in dienst zijn, ondergeschikt zijn.

سويجي **sawidji**, Jav. één; van *widji* = *bidji*, Mal.

سويچي **soewitjia**, Chin. pomp met kleppen, d. l. Cr. pompe chinoise à chapelet.

سوير **soewir**, zie bij *ĕlang*.

سويق **sojak**; *mĕnjojak*, verscheuren, zooals een wild dier doet, afscheuren, openscheuren, ruw afstroopen; zie *kojak*, *sajat* en *siat*.

سوڽي **soenji**, Skr. ledig, onbewoond, eenzaam, verlaten, doodstil, zonder iets zijn, vrij van iets zijn; *soenji sĕnnjap*, eenzaam en stil, eenzaam en verlaten, van eene plaats; *soenji daripada pĕkĕrdjaän*, vrij van werk, zonder werk, werkeloos; *pĕrĕmpoewan soenji daripada nikah dan īdah*, vrouw die noch gehuwd is, noch z. in bijzondere omstandigheden bevindt; *tiada soenji*, niet ledig zijn van, d. i. bepaald voorzien zijn van, of niet

nalaten te, b.v. *tiada soenji ija mĕmbĕri nasihat*, hij liet niet na te vermanen; *pĕrkataännja tiada soenji ija daripada tiga pĕrkara*, de woorden zijn bepaald voorzien van drie zaken, Facs. 22; *bĕrsoenji*, zich afzonderen, alleen zijn, in stille eenzaamheid leven; *bĕrsoenji-soenji dirinja*, zich in de eenzaamheid terugtrekken, H. Nod. Sjah.; *kasoenjian*, eenzaamheid.

سه **sih,** Jav. toegenegenheid. Hierv. *kasih*, zie ald.

سهاج **sĕhadja,** I. Skr. ook *sadja*, slechts, eenvoudig, alleen maar, dan maar; *bĕrsĕhadja*, eenvoudig, zoo maar; *dĕngan bĕrsĕhadja-sĕhadja*, zonder plichtplegingen, zonder ceremonieel, onverrichter zake, b.v. *masakan ija maoe kĕmbali bĕrsĕhadja-sĕhadja*, hoe zou hij onverrichter zake willen terugkeeren, Niem. bl. 4e dr. p. 79; *sĕhadja pon ditĕlannja akoe ini, sĕhadja koebĕrilah ija tĕlan*, als het hem slechts te doen is om mij op te slokken, dan zal ik hem dat maar toestaan, Pĕl. Dj.; *makin bĕrsĕhadja, makin manis-manis roepanja*, hoe eenvoudiger (gekleed), des te liever ziet zij er uit, Pr. Dj.; *mĕnjamboet soerat dĕngan sĕhadja-sĕhadja*, een brief zoo maar ontvangen, zonder ceremonieel; *toewan-toewan jang bĕrsĕhadja-sĕhadja*, gewone heeren, Sadj. Mal. p. 117.

II. opzet, in dezo beteekenis dikwerf *sĕngadja*, b.v. *dĕngan sĕhadja*, opzettelijk; *mĕnjĕhadjakan*, het op iets toeleggen, b.v. *mĕnjĕhadjakan matinja*, het op zijn leven toeleggen; *mĕnjĕhadjakan masak*, het op rijpheid toeleggen, d.i. beginnen te rijpen, van vruchten; *sĕhadjakan*, uitloopen op, b.v. *kahidoepan kita didoenia sĕhadjakan mati*, ons leven in deze wereld loopt op sterven uit.

سهاره **saharah,** e.s.v. groote kist, waarin men rijst bewaart, provisiekist met e. deksel, waarvan de eene helft vastgespijkerd is en de andere helft kan geopend en gesloten worden.

سهاي **sĕhaja,** Skr. ook *suja*, dienaar, slaaf; ook in gebruik als pers. Vrnw. 1e pers. ik, wij, uw dienaar, wanneer men beleefd spreekt en als Bijw. v. bevest. ja, jawel; *sĕhajanda*, en de verk. *sanda*, hetzelfde in de hoftaal; *bĕrsĕhaja*, bij zijn spreken v. zichzelven *sĕhaja* gebruiken; *dipĕrsĕhaja* = *dipĕrhamba*, die als dienaar of slaaf bezeten wordt, d. i. uw slaaf of dienaar. Sj. Madli. Zie ook bij *hamba*.

سهاين **sahajan,** de naam van e. fabelachtigen vogel in de HSS.

سهد **sahda,** en *sahdoe*, Arab. schoon, bevallig, sierlijk. Soms *sĕdoe-sĕdoe* geschreven, zie *sjahda*.

سهيڠك **sahingga,** zie *hingga*.

سهلا **sahlan,** Arab. wel bekome het; *sahlan beka*, wel bekome het u.

سهم **saham,** Ar. aandeel in den buit, portie, lot.

سهوة **sahwat,** Ar. driestal, drievoet, stoeltje met drie pooten, steenen bankje, R. Pas. Dul. 52.

سي **si,** voorvoegsel, dat men voor eigennamen en bijnamen plaatst die eene hoedanigheid te kennen geven,

in de geringschattende, doch niet bepaald verachtelijke, beteekenis v. ons die, b.v. *si ali*, die Alie; *si pandjang*, die lange; *si pĕntjoeri*, die dief, die schelm; *si anak mati diboenoeh*, dat kind des doods; *siapa*, zie ald.; *si-anoe*, een zekere, N.N.

سيا **sia,** I. *sia-sia*, ijdel, onnut, tevergeefs,onzin,zorgeloos,roekeloos, nonsens; *kasia-siaän*, ijdelheid; *disia-siakan*, verijdeld, verbeuzeld worden.

II. voeg tusschen steenen; *mĕnjia*, voegen, de voegen aanstrijken; volg. v. d. W. *siar*, zie ald.

III. *sia-sia*, naam van een zoutwatervisch. Volgens C. en S. e. s. v. zoetwatervisch.

سيارة **sajárat,** Arab. *bintang sajárat*, dwaalster.

سياسة **siásat,** Arab. straf, lijfsdwang; scherp onderzoek doen, inspanning bij werk, de Holl. 4e dr. 347, 5e dr. p. 293; *mĕnghabiskan siásat*, alle dwangmiddelen uitputten, aanwenden; *mĕnjiásatkan*, dwingen, kwellen, martelen.

سياڤ **siapa,** wie?, *barang-siapa*, al wie; *siapa pon*, wie ook; *tiada siapa*, niemand hoegenaamd; *siapa-siapa*, wie alzoo. In de spreektaal op Java ook verkort tot *sapa* en daarvan *tĕgor-sapa*, zie bij *tĕgor*. Bij het vragen naar den naam v. iem. wordt steeds van *siapa* en niet van *apa* gebruik gemaakt, b.v. *siapa dinamakan anakda ini?* hoe zal dat kind genoemd worden? Mes. Kag.; *siapa namanja*, hoe heet hij, hoe is zijn naam? *mĕnjapa*, iemand toespreken, vragen wie hij is, werda! roepen.

سياكڤ **siakap,** zie *kakap* II.

سيالڠ **sialang,** bijennest; *sialang jang tĕlah bĕrboewah*, een bevolkt bijennest; *s. boedjang*, een dat nog niet bevolkt is.

سيامڠ **siamang,** I. e.s.v. langarmigen aap, volg. and. de groote, zwarte gibbon.

II. ook *pasir lotong*, mangaan-ijzer in den vorm van fijn, zwart zand, dat als strooizand gebruikt wordt. Wapens van mangaan-ijzer gemaakt zijn giftig en dus zeer gevaarlijk, v.d.W.

سيانڠ **sianang,** naam van een zoetwatervisch.

سيب **seba,** Jav. zijn opwachting maken bij, verschijnen voor een meerdere, vóór hem zitten met de beenen gekruist onder het lijf = *mĕnghadap; paséban*, tweede of laagste estrade van een *balai* of gehoorzaal, die als een breede gang de *sĕri-balai* omgeeft en waar de mindere hoofden links en de geestelijken rechts zitten; vloer vóór eene estrade.

سيبر **sibar,** aangezet zijstuk, aangebouwdstuk, neerhangend boordsel, aangenaaide rand; in 't Mĕn. ook okselschrooi en kruis in e. broek; *moekanja bĕrsibar*, zijn gelaat is uitermate vol, lett. heeft nog een rand bovendien.

سيبر **siboer,** kokosdop met steel, gebruikt als waterschepper; *tangannja diboewat siboer*, zij gebruikte hare hand voor waterschepper; *siboer ĕmas*, zulk een schepper van goud; *siboer-*

siboer, glazenmaker, e.s.v. insect, dat over het water vliegende, telkens daaruit schijnt te scheppen.

سيبق **siboeḳ**, druk, drukte, groote levendigheid.

سيت **siat**; *mĕnjiat*, horizontaal lappen afsnijden, b.v. van vleesch of visch, opensnijden van een boek, van elkander nemen of scheuren van platte dingen, die op elkander liggen of geplakt zijn, zooals papier, lijnwaad enz.

سيت **sioet**, klanknabootsend woord voor een suizend of fluitend geluid, zooals van een rotan, waarmede men door de lucht slaat; *mĕnjioet*, slaan met iets, dat zulk een geluid maakt.

سيت **sita**, I. dagvaarden, dagvaarding, het fransche c i t e r.

II. afgekookt; *mĕnjita*, afkoken; *sitaän*, afkooksel.

III. Zie ستا.

سيت **sitoe**, samentr. van *sa* en *itoe*, daar; *disitoe*, aldaar; zie *itoe*.

سيتڠ **siting**, e. s. v. vogel, C. en S. maar welke?

سيتق **sitaḳ**, zak, bedelzak, valies.

سيتن **sitoen**, zwarte, verglaasd aarden pot met dikken buik en nauwen mond.

سيتن **setan**, satan, duivel, zie شيطان.

سيتو **setoe**, omzetting van *estoe*; Jav. in de HSS. meest *sĕtoe*, zie ald.

سيتي **siti**, Jav. land, grond, bodem = *tanah*.

سيد **said**, Arab. heer, Vorst, titel, die gegeven wordt aan Moehammed en aan zijne afstammelingen. Zie *saijidani*, *saijidoena* en *saijidi*.

سيد **sida**; *mĕnjida*, snijden, lubben; *sida-sida*, de gesnedenen, eunuchen, doch in de HSS. soms ook als titel van hofbeambten, die gehuwd zijn en kinderen hebben, S. M. Skr. *siddha*, priester, geleerde, Maxw.

سيدان **saijidani**, Arab. twee heeren; *assaijidani*, de twee heeren, nam. Hasan en Hoesain, de beide zonen van Ali en Fatimah.

سيدت **sidat**, ring van leder of stof met een talisman er in voor den bovenarm.

سيدڠ **sidang**, vergadering, gemeente; *sidang djoemâat*, vergadering van de gemeente der mohammedanen.

سيدڠ? b.v. برسيدڠن *roepa kilat sĕndjata*, Sj. Ind. Kĕs., zoo ook: برسيدڠن *pĕrisai sakalian rata*, id. mogelijk *sidang* = *serang*, voor de oogen flikkeren of schemeren, zie ald.

سيدڠ **siding**, I. e. s. v. net, gevlochten van rotan en gebruikt om er herten mee te vangen, v.d.W. Zie *riding*. Ook bij d.l.Cr. *siding*.

II. scherpe kant van iets, b.v. van een plank; zie *sanding*.

سيدق **sedaḳ**, losse hoepel om den rand van trommen, tamboerijnen en ketelinstrumenten om het daarover liggende vel te spannen. Mĕn. *sadaḳ*, id.

سيدق **sidiḳ**; *mĕnjidiḳ*, onderzoeken, doorsnuffelen, naspeuren; *sidiḳ-mĕnjidiḳ*, aan alle kanten onderzoeken; *sĕlidiḳ*, zeer nauwkeurig on-

derzoeken; *sidik*, Mĕn. = *tjĕrĕdik*, slim, geslepen.

سيدكڤ **sidakĕp,** Jav. de armen over de borst kruisen, een teeken v. grooten eerbied. Zie *dĕkap*.

سيدنا **saijidoena,** Arab. onze heer, komt dikwerf voor de namen v. Mohammed en de eerste kaliefen.

سيداي **sidai;** *mĕnjidai*, luchten van kleeren en derg., drogen zonder aan hitte bloot te stellen; zie *sadai* en *salai*.

سيدي **saijidi,** Arab. mijn heer.

سير **sair,** Arab. krijgstocht, strooptocht.

سير **sira,** I. *mĕnjira*, wentelen in iets kleverigs, b.v. gebak in stroop.

II. Jav. gij. Ook gebr. voor titels van aanzienlijke personen evenals in het Mal. *sĕri* b.v. *sira Pangeran*, B. Ramp. p. 77.

سير **siar,** I. voeg tusschen steenen; *mĕnjiar*, voegen, de voegen aanstrijken, soldeeren.

II. *mĕnjiar*, ijzer rood gloeiend maken. Mĕn. verbranden, in brand steken; *mĕnjiar-mĕmbakar*, brandstichting, Oend. Djambi. Ook *siar-bakar*, id.

III. *mĕnjiar*, op en neer wandelen, b.v. in een galerij, ook in e. hof, b.v. *bĕrsiar-siar koeliling taman*, Sj. Madl. Mogelijk is hierv. *pasiar*, wandelen, eene verbastering.

سيور **sioer,** I. links of rechts afwijken; meestal verbonden met *simpang*. Zie ald.

II. *sioer-sioer*, e.s.v. olieachtige, bedwelmende vrucht.

سيرت **sirat,** I. *mĕnjirat*, samenbinden, knoopen, breien, een web weven van spinnen; *siratan gigi*, de rand van het tandvleesch, waardoor, naar het schijnt, de tanden aan elkaar verbonden zijn.

II. *siratan koekoe*, kloof in e. hoef; *siratan lĕngan*, gekloofde, d.i. sterk gespierde, armen, R. Chaib.; *sĕrta ditikamnja koekoenja jang tadjam kapada siratan koekoenja radja gadjah itoe*, Pĕl. Dj.

III. Zie *serak*.

سيرت **seret,** I. Jav. *sered*, slepen; *mĕnjeret*, sleepen; *lajar seret*, sleepzeil; *tĕrseret*, slepend, gesleept; zie *hela*.

II. Jav. gekleurde of vergulde rand om iets, kring of streep om iets heen, b.v. om een zonnescherm.

سيرت? ڤرسيرڠن? e.s.v. wapen? b.v. *bĕrsilangan roepa* ڤرسيلڠن Hik. Korisj.

سيرڠ **serang,** wijd uit elkander van de mazen v. net- of vlechtwerk, opgespalkt v. de oogen. Mĕn. *serang pĕmandangan*, staroogen, b.v. door het kijken in fel zonlicht, niet zichtbaar door het felle licht, dat op het voorwerp valt; *kaserangan*, de toestand van iem. die iets niet goed kan zien, b.v. als men in schuine richting op een glimmend bord ziet, zie *sĕrau*.

سيروڠ **serong,** schuin, scheef, van de rechte lijn afwijkend, b.v. van een regel schrifts of een naad v. e. kleed; *bĕrdjalan serong*, uit de flank marcheeren, H. Abd. 116; *serong goenting*, schaar-scheef, d.i. van de ge-

wone richting O.W. of N.Z. afwijkend v. de lengte-as van een huis. N. Sum. Zie *boedjoer* en *lintang; seronghati*, onoprecht; *serong lipatnja*, scheef gevouwen; *langkah serong*, een zijwaartsche pas bij het schermen; *serong-mĕnjerong*, naar verschillende richtingen en bij afwisseling scheef; *kaïn serong*, een bijzondere wijze v. de *kaïn* om te slaan, zoodat de eene slip wat langer hangt dan de andere; *serong*, ook schuin van de oogen, b.v. *matanja serong mĕngarling manis*, Sj. Madli; *mĕmandang dĕngan mata serong*, van ter zijde aankijken, C. en S. Zie *boedjoer* en *lintang*.

سيرغ **siring**; *mĕnjiring*, behoedzaam het bovenste afscheppen van vochten, die men heeft laten bezinken; *mĕnjiring kapala soesoe*, de melk afroomen.

سيرف **sirap**, I. aan één kant opgelicht, zooals b.v. een dakpan door den wind, opengaan van het hart, dat door iets bekoord is.

II. Jav. houten dakbedekking e. s. v. kleine plankjes, waarmede men daken dekt, = *atap papan*.

III. Jav. *sirĕp*, middel door dieven en anderen aangewend om iemand in slaap te brengen, meestal een tooverformulier, dat opgezegd wordt, b. v. *maka dibatja dalang Tjita Patĕra sirap adji, laloe ditioepkan pada orang jang doedoek itoe, maka samoewanja pon habis tidoer bĕrkaparan*, en door den wajangspeler Tjita Patĕra werd het slaaptooverformulier opgezegd, vervolgens blies hij op de lieden, die daar zaten en allen zonder uitzondering lagen verspreid te slapen, Pr. Dj.

IV. stilstaan van het bloed, b.v. *tĕrsirap darah didada*, het bloed hield stil in de borst, gewone uitdrukking voor ontstellen, schrikken, Pad. Bov. l.

سيروف **siroep**? *maka dikĕnakan siroep* سيروف *nagá bĕroekir-oekiran*, H. T. mogelijk *si roepa?*

سيريف **sirip**, vin van een visch; *bĕrsirip*, gevind, van vinnen voorzien zijn.

سيرق **serak**, in wanorde verspreid, verstrooid, van zaken, die bij elkander behooren, ook verspreid van een gerucht; *mĕnjerak*, in wanorde uit elkaar gooien, verstrooien, verspreiden.

سيروق **serok**, I. kleine inham of baai, zijtakjes eener rivier, ravijn; *serokan*, kanaal, waterleiding; *anak serokan*, duiker, kanaalsluis; *maka baginda sampai pada serokan nĕgari Hindi*, S. M.; *maka Indra Poetra bĕbĕrapa mĕlaloeï serokan dan bĕbĕrapa mĕlaloeï soengai*. Ind. Poet.

II. ook *sero*, e.s.v. fuikachtig staketsel van bamboe om visch te vangen.

سيرق **serek**, ontzien, tegen iets opzien, b.v. tegen een werk.

سيرم **siram**; *mĕnjiram*, sproeien, gieten; *siram bĕrkasai*, stortbad met welriekend water; *bĕrsiram*, z. baden van Vorsten; *mĕnjirami*, besproeien, begieten; *pĕrsiraman*, badplaats voor Vorsten.

سيرن **seran**, I. naam van het eiland door ons Ceram genoemd.

II. streep in een kleedingstof, ge-

streept; *bĕrseran bĕnang ĕmas*, met streepen van gouddraad, H. T.

سيرو **sero,** zie *serok* II.

سيروکن **serokan,** kanaal, zie *sĕlokan* en *soesoekan.*

سيره **serah,** I. helder van kleur, b.v. van kleedjes. Mĕn. rood; *serah toewa*, donkerrood, donkerbruin enz. = *merah.*

II. *sirah*, Jav. hoofd; *pĕsirah*, districtshoofd of hoofd v. e. *marga*, in het Palemb.

سيره **sirih,** bétel, e.s.v. klimplant, welks bladeren bij het bételpruimen gebruikt worden; *s. hoetan* de wilde soort; *s. tjarang*, de bladen van de loten, die zacht en malsch zijn; *s. kĕrakap*, de bladen van den stam, die droog en hard zijn; *s. kaki mĕrpati*, sirihbladen met rooden steel; *s. masak*, klaargemaakte bételpruim, bestaande uit een sirihblad, besmeerd met wat natte kalk en daarin gevouwen een stukje arekanoot en een stukje gambir, daarnevens tusschen de lippen een pruimpje fijn gekorven tabak, ook *sirih satampin*, zie bij *tampin* en *gobek*, *s. lĕlat*, klaargemaakte bételpruimen, die het bruidspaar bij den plechtigen omgang worden nagedragen; *s. bakik* = *s. hoetan; s. bĕrsoeloer*, zie bij *soeloer; s. boewah*, e.s.v. plant, overeenkomende met de sirih, doch waarvan niet de bladen, maar de vruchten gekauwd worden; *s. kakap*, een soort met gele bladnerven en groote bladen; *sirih tanja*, Mĕn. e.s.v. toovermiddel, waarbij men iem. in zijn slaap vraagt naar hetgeen men weten wil; *sirih pĕrsĕmbah*, tot allerlei figuren gemaakte sirih, die bij een huwelijk wordt aangeboden, Sj. Sĕl. Dal. ook *sirih pĕnoeloeng* aldaar genoemd; *makan sirih*, bétel kauwen, sirih pruimen, den bétel gebruiken; *oewang sirih*, fooitje, zakgeld; *s. sakapoer*, één bételpruimpje; *sakapoer sirih lamanja*, zoolang een sirihpruim duurt, tijdsbepaling, ongeveer tien minuten; *s. ădat*, de officieel gebruikelijke sirih, Hik. Boedj. Hik. Indr. Mah. Roep.; *s. pinang*, boete voor verwonding; *s. bĕradjah*, b.v. *ada jang makan sirih bĕradjah*, er waren er die bételbladen, beschreven met een tooverspreuk, aten, Sj. Merd. Zulke bladen worden ter genezing ook op wonden gelegd. Zie ook *kĕnnja.*

سيرة **sirat,** Arab. verhaal; gang, koers, route.

سيري **sirai,** I. in orde, niet in de war, van het haar; zie *soerai.*

II. naam van een boom, behoorende tot de *mĕdang*-soorten.

سيس **sais,** Perz. stalknecht, rijknecht, koetsier, alleen gebruikt in de Straits-Settlements.

سيس **sisa,** Skr. overgebleven of overgelaten rest, overschot, overblijfsel, kliekje; ook het overschot v. e. leger of volk, de niet gesneuvelden. Ook in 't Jav. *sisa boenoeh*, overgeblevene uit een moord of slachting. Sadj. Mal. p. ٣٨٧; *mĕnjisakan*, doen overblijven of overschieten, overlaten.

سيس **sisi,** zie سيسي.

سيسيت **sisit,** = *sisip*, zie ald.

سيسير **sisir,** Jav. kam, ook bij een

weefgetouw, egge, kamvormig onderdeel van een tros bananen; *sisir karap*, fijne kam, M. *boenga sisir*, e.s.v. bloem; *mĕnjisir*, kammen, eggen; *mĕnjisir tanah*, den grond harken of eggen; *mĕnjisir ramboet*, het haar kammen; *sisiran*, bij kammen, ook kammetje; *pĕsisir*, Jav. het strand; *pĕrgi kapĕsisir*, naar den wal gaan, door onze matrozen verbasterd tot ,,gaan passagieren"! zie *sikat* en *pantai*.

سيسڤ **sisip**; *mĕnjisip*, tusschen iets steken, b.v. de kris tusschen den gordel; onder iets steken, inboeten v. planten om de gestorvene te vervangen; herstellen van vlechtwerk door nieuwe rotan of teenen, van een atappendak door atap op de beschadigde plaatsen tusschen te steken; *dipĕrsisipnja chandjar pada pinggang*, hij stak de dolk tusschen zijn gordel, Am. Ham. *kasisipan*, een splinter in het vleesch hebben zitten.

سيسق **sisiḳ**, I. schubbe, van visch of andere dieren, harde schaal, zooals v.e. schildpad, krabbe enz., ook e.s.v. zeeschildpad, kleiner dan de *bĕlimbing*, C. en S. Chelonica imbracata, die het schildpad levert; *bĕrsisiḳ*, geschubd, van schubben voorzien zijn, zulk een harde schaal hebben; *bĕrsisiḳkan ĕmas*, gouden schubben hebben; *mĕnjisiḳ*, schubben, van de schubben, den bast of de dorens ontdoen; *mĕnjisiḳ ikan*, visch krabben of schubben; *mĕnjisiḳ hajam*, de deugdzaamheid v. e. vechthaan naar de schubben aan zijn pooten beoordeelen; *m. kĕris*, hetzelfde van een kris naar het damasceersel, dat bij schubben vergeleken wordt; *ikan sisiḳ*, e.s.v. zeevisch met zeer dikke schubben; *pĕsisiḳ*, iem., die bekwaam is in het beoordeelen v. vechthanen, of van blanke wapens.

II. met een steen afgeslepen van de tanden, b.v. *giginja bĕharoe bĕrsisiḳ*, hare tanden waren pas afgeslepen met een steen. Pr. Dj. Volg. M. en and. *sisoeḳ*.

سيسوق **sisoeḳ**, zie *sisiḳ* II.

سيسل **sesel**; *mĕnjesel*, ontblooten door achteruit te stroopen datgene, waarmede iets bedekt is. v.d.W.

سيسه **sisih**, verschuifbaar? Prab. Dj.; *mĕnjisih*, opzij gaan, b.v. om voor iem. plaats te maken; aan iets voorbijgaan, zooals e. projectiel aan het doel, v.d.W. Zie *sisi*. Ook Sadj. Mal. p. 198 reg. 4 en 6 heeft *mĕnjisih* en niet *mĕnjisi*.

سيسي **sisi**, zijde of kant van iets; *sisi jang kaĕmasan*, de rechterzijde van e. Vorst, lett. de vergulde zijde; *disisi*, aan de zijde, naast; *doedoeḳ disisi*, zitten naast iem. of iets; *téga bĕrsisi*, rechtop zij aan zij; *djangan ĕngkau bĕrgĕraḳ dari sisikoe*, verroer u van mijne zijde niet; *doewa orang bĕrdiri disisinja*, twee mannen stonden naast hem; *bĕrsisi*, zij aan zij, naast elk.; *mĕnjisi*, opzij gaan; *mĕnjisi awan*, strijken langs de wolken.

سيڠ **singa**, Skr. leeuw; *singapoera*, leeuwenstad.

سياڠ **siang**, I. dag, in tegenoverstelling van nacht, daglicht; schoon,

helder door opruiming; *maka hari-pon sianglah*, en het werd dag; *siang malam*, dag en nacht, volgens H. Abd. p. ۴۲ en ۴۹ *malam siang; mĕmpĕrsiang*, uitkappen van een bosch, wieden van velden of tuinen, schoonmaken van bladgroente en bloemen, Ind. Poet; *kasiangan*, te lang, van slapen in den morgen, b.v. *kita tidoer ini kasiangan*, daar hebben we nu te lang geslapen! lett. door den dag overvallen, Pr. Dj.; *poetjat sapĕrti boelan kasiangan hari*, bleek als de maan door het daglicht beschenen, Hik. Dewa Ind. Mĕng.; *tĕrsiangkan sĕdikit dindingnja*, de wand was een weinig opengeraakt, zoodat het daglicht er door scheen, H. Gr.

II. *siang-siang*, e. s. v. roofvogel, die een dergelijk geluid laat hooren.

سيوڠ **sioeng,** I. fluiten, suizen ten gevolge van e. snelle beweging door de lucht, b.v. van een kogel.

II. Jav. slachttand, = *taring*. Ook de segmenten van knoflook of de partjes van oranje-appels en dergel. b.v. *dalam satoe bawang poetih ada banjak sijoengnja.*

سيڠت **senget,** ook *singit*, naar één kant overhellen, b.v. van een muur, gebouw, balans, vaartuig, den schouder, het gemoed enz., schuin staan van een hoofddeksel, Sj. Ind. Kĕs.; van de lucht, b.v. *roepa oedara angkasa sĕdoe-sĕdoe senget*, Hik. Koris, het luchtgewelf scheen droevig neer te hangen; *mĕnjengetkan dĕstar*, de hoofddoek schuin of op één oor zetten; *mĕnjengetkan bahoe*, den schouder nederbuigen; *m. kapal*, e. schip opzij halen om het te repareeren; *bĕrsengetan*, overhellen, schuin staan van vele voorwerpen; zie *sendeng*, *sĕrendeng* en *tjondong.*

سيڠل **singel,** e.s.v. diadeem, alleen door vrouwen gedragen in de Pad. bovenl. Pist. Jav. hoofddoek = *ikat.*

سيف **saif,** Arab. zwaard, sabel, degen.

سياڤ **siap,** gereed, klaar; *siap akan bĕrlajar*, zeilklaar, Hik. Abd. p. 112 reg. 7 v. o.; *mĕnjiapkan*, gereed of klaar maken, ook *mĕnjiapi*, b.v. *maka disiapi akan siti Sjamah dĕngan bĕbĕrapa pĕrhiasan*, en men maakte mejuffrouw Sj. gereed met allerlei versierselen, S. Dz., ook H. Riau I p. 16 reg. 2 v. b. *siapkan makanan*, spijzen gereed maken; *daoen siap-siap*, e.s.v. geneeskrachtige bladeren; *sĕdjoek siap*, ijskoud.

سيڤت **sipat,** het Arab. *ṣifat*, lijn, regel, afmeting, liniaal; *tali sipat*, richtsnoer, timmermanslijn; *mĕnjipatkan*, afmeten, beschrijven, een voorstelling van iets geven, Fasc. 29, zie verder *ṣifat.*

سيڤوت **sipoet,** algemeene naam voor eenschalige schelpdieren; *s. tjongkak* of *s. bĕlandja Siam*, e.s.v. kleine katschelpen, die bij het *tjongkak*-spel worden gebruikt en op sommige kustplaatsen van Sijam ook als pasmunt worden gebezigd; *s. boelan*, een zeeweekdier met schoone, bruingevlekte horenschelp; *s. pandjang*, id. met lange spiraalhoorn; *s. timba*,

id. met een horenschelp, die op een inlandschen aker gelijkt; *s. bĕlitoeng*, zeeslak; *s. lintah*, de gewone slak, die op de boomen leeft; *s. sĕrai*, de kleine huisslak; *s. gĕndang*, zee-weekdier met lange, smalle horenschelp; *s. batoe*, *s. lada*, *s. lada doeri*, *s. poĕteri*, *s. hoetan*, deze laatste met citroengele horenschelp; *s. binga*, met zeer groote, schoone horenschelp; *s. hinai*, met fraai rood en wit gevlamd horentje; *s. koeng*, met groote, getande horenschelp; *s. bĕlĕdoe*, met geelachtige horenschelp, paars aan den kant; *s. apsil*, met geribde horenschelp; *s. kĕtim*, e. s. v. alikruikje; *s. rangkiķ mata datjing*, met fraai zwart en wit gevlekte horenschelp; *s. bĕlang sawah*, id. eenigszins anders geteekend; *s. hantoe laoet*, met groote, fraai bruingevlekte schelp, welke de inlanders in een zuur leggen om haar geheel parelmoer te maken, door de europeanen wel als bloemenhangers enz. gebruikt; *s. gonggong djantan*, *s. g. bĕtina* en *s. g. boegis*, drie soorten met gevlekte en getande horenschelp; *s. bidji ķorma*, met e. glad horenschelpje, dat op e. dadelpit gelijkt; *s. boewah tanah*, met geribde schelp; *s. banang*, *s. djoreng*, *s. sanggoel*, welke laatste er uitziet als e. haarwrong; *s. soesoe dara*, *s. pĕnggĕroes*; de kauri, welke voor het glanzen van kleedjes wordt gebezigd; *s. pasir*, *s. nipah*, *s. darat*, de tuinslak; *s. kilar*, e. soort, die door de Chineezen veel gegeten wordt; *s. djenggoeṭ doejoeng*, e. soort die op Riouw in den handel wordt gebracht; *s. gewang*, de parelmoerschelp; *koelit sipoet*, schelp, slakkehuis.

سيڤت **sipit,** fijn gespleten, half gesloten van de oogen, zooals b.v. de Chineezen die hebben.

سيڤق **sepaķ,** trap met voet of poot achterwaarts of opzij uit, trap of slag met den poot van paard, koe of ezel; *mĕnjepaķ*, aldus trappen of slaan; *bĕrdjalan mĕnjepaķ*, met naar buiten uitslaande beenen loopen; *m. sila*, met de binnenzijde van den voet schoppen; *m. singkoer*, met de buitenzijde v. den voet zijwaarts schoppen; *sepaķ raga*, e.s.v. balspel, waarbij e. van rotan gevlochten bal met den rechtervoet in de hoogte geschopt wordt.

سيڤو **sipoe,** zedige beschaamdheid of verlegenheid uitdrukkend van het gelaat; *kasipoe-sipoewan maloe* en *maloe tĕrsipoe-sipoe*, zeer verlegen en beschaamd.

سيڤوا **sipoa,** Chin. een rekenmachine met ringen.

سيڤه **sipah,** wanordelijk liggen, b.v. *barang-barang jang tĕrsipah*, goederen die in wanorde ergens nederliggen.

سيڤي **sipi,** van het middelpunt af naar den kant toe; klein gedeelte v. een werk, dat nog te verrichten is; *mĕnjipi*, naar den kant toe gaan van al wat geschoten of geworpen wordt. Zie ook *tĕpi*.

سيڤي **sipai,** I. Bengaleesch soldaat; beter *sipahi*, zie ald.

II. ook *simpai* en *tjipai*, zie ald.

سيڤير **sipir**, Ned. cipier.

سياق **siaḳ**, I. waterdrager en aanveger eener moskee, een op kosten der geloovigen levende arme. Mĕn. en Mal. id.

II. *siaḳ-siaḳ*, e.s.v. gras met welriekende wortels, die in de *doepa* gemengd worden.

III. de naam v. e. maleisch rijk op de Oostkust van Sumatra.

سيك **sika**, I. *badjoe sika*, het oorspronkelijk Maleische baadje, v.d.W. Hiervoor geeft Abd. *badjoe tĕkoewa*, op. Zie *sekaḳ*, waarmede v.d.W. het verward heeft.

II. hier; *disika* = *disini*, alhier, in gedichten, van *ika*. Mĕn. id.

سيكت **sikat**, kam, egge, schuier, borstel, boender; *sikat sĕpatoe*, schoenborstel; *s. ramboet*, haarborstel, ook kam; *pisang sasikat*, een kam, d.i. een onderdeel van een tros, bananen; *pandai sikat*, borstelmaker; *mĕnjikat*, kammen, schuieren, borstelen, eggen; zie *sisir*.

سيكڤ **sikap**, I. lichamelijke gestalte, postuur, houding; *bĕrsikap dirinja*, zich in postuur stellen, soms fout voor *bĕrsiap*, zie *siap*; *mĕmboewang sikap*, zijne gestalte goed of voordeelig laten uitkomen. Mĕn. *sigap*.

II. *badjoe sikap*, v. het Jav. *sikĕp*, en *badjoe sikĕpan*, e.s.v. nauwsluitend baadje, e. baadje met taille. Zie I.

III. Jav. dienstplichtige arbeider.

IV. *boeroeng sikap*, e.s.v. kiekendief of *hĕlang*.

سيكق **sekaḳ**, I. Boeg. *badjoe sekaḳ*, baadje, reikende tot aan het midden der dijen met knoopen aan de borst en mouwen; zie *sika* en *sikap* II.

II. *orang sekaḳ*, een zwervende Maleische stam, die alleen in vaartuigen verblijf houdt en zich ophoudt bij de eil. Bangka en Bĕlitoeng, zooals de *orang sĕkanaḳ* bij Lingga.

سيكل **sikil**, Jav. voet = *soekoe*, zie ald.

سيكو **sikoe**, elleboog, uitspringende hoek, timmermans rechthoek; *s. tĕga*, rechthoek; *s. rĕbah*, stompe of scherpe hoek, v.d.W.; *s. rĕbah aloe lĕsoeng*, middelmatig stompe hoek; *s. kĕloewang*, zigzag, ook een versiersel bestaande uit hoeken, stomper dan die van *poetjoeḳ rĕboeng*, zie ald. en ook bij *dalima*; *sikoe-sikoe*, de kromhouten in een vaartuig, kniehouten, geweerkolf; *bĕrsikoe*, met e. elleboog, d.i. met gebogen arm; *bĕrsikoe toenggal*, met één arm gebogen of met één elleboog, een houding bij het bidden der boetedoeners of *orang bĕrtapa*; v.d.Tuuk wil het verbeteren met *soekoe toenggal*, op één been staan, doch alle teksten, die ik geraadpleegd heb, hebben *sikoe*, b.v. *sadĕkap bĕrsikoe* برسيكو *toenggal*, Mes. Prab. Dj. Pĕl. Djin.; *mĕmoedja bĕrat dan mĕmbakar doepa istanggi*, *doedoeḳ* برسيكو *toenggal sĕrta mĕntjita Batara kala*, Mes. Kag. Seri Pandji Wil. Koes. NB. hier zit men er bij, hoe kan het dan op één been staan wezen?! *mĕmoedja bĕrsadĕkap* برسيكو *toenggal*, Mes. Prab. Dj. Zoo ook Hik. Asmara Pati. Als

het *soekoe* is wordt dit ook duidelijk geschreven en volgt er *bĕrdiri* op, zie voorb. bij *soekoe; sikoe loeroeng*, hoek van een straat; *mĕnjikoe*, een hoek vormen, b.v. van een rivier of weg; zie ook *sĕlekoh*.

سيكه **sekah,** I. van een flink voorkomen van een goede houding, zooals b.v. een flink militair. Ibr. b. Chas.

II. *sekah*, Jav. afvegen met een doek of iets dergelijks.

سيكر **sigar,** I. hoofdtooisel voor een bruidegom, bestaande uit een breeden, kostbaar bewerkten band.

II. Jav. gespleten, = *bĕlah*, ook een halve duit.

سيكغ **sigoeng**; *mĕnjigoeng*, zijwaarts stooten met den elleboog. Zie *sikoe*.

سيكغ **segoeng,** bunsing, d.l.Cr. of *sĕgoeng*, dit is niet uit te maken.

سيكق **segaḳ,** een fat of dandy, C. en S. = *begaḳ*.

سيكق **sigeḳ,** een gezegeld stuk v. d. Vorst = *soerat tjap*, C. en S.

سيكم **sigam,** dof gedruisch van een menigte menschen, die evenwel stil zijn, in de taal der *djindjang radja*, v.d.W. Deze opgave kan niet juist zijn, b.v. *djikalau baginda tĕrsĕndja dimedan goemoeroehlah boenji sigamnja radja!* Het schijnt eer onder elk. praten te beteekenen. Het komt in de HSS. meermalen voor o.a. Hik. Korisj.

سيكي **sigi,** I. *mĕnjigi*, uitpeuteren, b.v. een pit van een lamp, graveeren van kleine dingen, uitvorschen van een zaak.

II. fakkel van harshoudend hout. Mĕn. bamboespaanders als fakkel gebruikt.

سيكاي **sigai,** I. dwarshoutjes of pennen in een paal aangebracht om het beklimmen daarvan gemakkelijk te maken; *tiang sigai*, paal met zulke dwarshouten, gebruikt voor ladder; zie ook *sĕnikai* en *toepai*.

II. *mĕnjigai*, gebreken aan iets vinden, aanmerkingen op iets maken; *endahnja tidaḳ dapat disigai*, aan hare schoonheid zijn geen gebreken te vinden, Ibr. b. Ch. = *tjĕrĕtja*.

III. e.s.v. zee-schaaldier, welks schelp vijf punten in den vorm van een ster heeft.

سيل **sial,** ongelukkig in zijne ondernemingen, tegenloopen, onheilspellend van gelaat; *orang sial*, ongeluksvogel; *sial dangkalan*, heel ongelukkig; *moedjoer dan sial*, mee- en tegenloopen, M. S. *sialan*, ongelukkig, noodlottig.

سيول **sioel**; *bĕrsioel*, fluiten met den mond, ook het fluiten van vogels en van een stoomfluit; *boeroeng sioel*, e.s.v. klein vogeltje; *mĕnjioel*, naar iem. of iets fluiten.

سيل **sela,** I. Jav. steen; *mĕdang sela*, gekristalliseerd gips.

II. *sella*, Port. zadel; *toekang sella* zadelmaker; zie *pĕlana*.

سيل **sila,** Skr. goed gedrag, zedelijk gedrag; *bĕrsila*, op fatsoenlijke wijze, d.i. met onder het lijf gekruiste beenen, zitten; *mĕngalihkan sila*, op

eene andere wijze gaan zitten; *bĕrsila panggoeng*, of *b. angkat*, zitten met één been onder het lijf en het andere been op de tegenovergestelde dij, Prab. Dj.; *bĕrsila tangan*, met de handen op den schoot gelegd; *mĕnjilakan* en *mĕmpĕrsilakan*, een aanzienlijk persoon uitnoodigen om iets te doen; *silalah* en *silakanlah*, wees zoo goed, als het u belieft, b.v. *silakanlah toewan masoeḳ*, wees zoo goed, Mijnheer, en ga binnen; *silalah ambil*, neem, als het u belieft. Zie ook bij *alih* en *rapat*.

سيلان **sailán,** Perz. Ceilon.

سيلان **sajalán,** Arab. vlieten, vloeien, watervloed.

سيلت **silat;** *mĕnjilat*, pareeren van een slag of stoot met een wapen; *bĕrsilat*, schermen; *bĕrsilatkan kaki tangannja*, met armen en beenen pareeren, vechten; *silat-mĕnjilat*, elkanders stooten afweren, schermen. (Mĕn. *bĕrsilat kata*, toespelingen op elk. maken, elk. steken onder water geven; *mĕnjilat*, met overleg verrichten).

سيلت **siloet,** modderig van een weg, S.

سيلر **silir,** Jav. zacht van den wind; *angin silir*, zacht koeltje; *angin silir-soemilir*, aanhoudend zacht koeltje; ook heen en weer fladderen van iets b.v. *dilarikan koedanja silir-soemilir roepa lantjingnja*, Mes. Kag. deed zijn paard draven, zoodat zijn broek voortdurend fladderde; *silir-soemilir poentja saboḳnja dilarikan koedanja*, id., de einden van zijn sjerp fladderden door het doen draven van zijn paard; zoo ook Sj. Mans. Sj. Goemp.

سيلڠ **silang,** schuin gekruist, zooals de striemen op den rug van e. gegeeselde, twee sabels ter versiering, v. de beenen, enz.; *maka kakinja pon tĕrsilang pada tangga pĕdang*, zijne voeten nu waren gekruist op een ladder van zwaarden, Ind. Poet. (Mĕn. twist, verschil, oneenigheid;) *djalan silang ĕmpat*, kruisweg, viersprong; *silang-mĕnjilang*, elk. kruisen, van veel wapens, Sj. Mans. Sj. Goemp. *silang sĕlisih*, twisten en geschillen, twist en tweedracht. Mĕn.

سيلڤ **silap,** I. gezichtsbegoocheling, kunstgreep. (Mĕn. verblind, duister, staroogend, b.v. als men in te schel licht komt); *silap djalan*, zich vergissen in den juisten weg, een verkeerden weg inslaan; *silap mata*, goochelarij; *s. bilang*, vergissing bij het tellen, zich verkijken, vertellen; *orang bĕrsilap*, goochelaar; zie *soelap*.

II. voor het Arab. *chiláf*, fout, misslag, dwaling.

III. *mĕnjilap*, bloemwerk of bloemranden om het geschrevene teekenen.

سيلق **selaḳ;** *mĕnjelaḳ*, opzij schuiven, v. gordijnen, takken, kleeren om te ontblooten, opschorten v. e. kleed; *mĕnjelaḳkan*, iets opschorten; zie *singkap*.

سيلق **siloeḳ,** naam van e. s. v. boom.

سيلم **silam,** volkomen donker, zoodat men niet zien kan, het meest donkere gedeelte van den nacht, ook alleen duisternis, donkerheid, b. v.

sinar pon hampir bĕrganti silam, de stralen maakten plaats voor de duisternis, Sj. Ind. Kĕsn. en niet schemerig zooals v.d.W. opgeeft. Zie *silau*.

سيلن **selan**, het eiland Ceilon.

سيلو **siloe**, aangedaan, geroerd, getroffen, gevoelig; *s. badan*, ijzen, kippevel krijgen; *mĕnjiloekan*, doen huiveren. Mĕn. onaangenaam gevoel, b.v. als men een zaag hoort scherpen of de tanden gevijld worden, het wee gevoel als men den elleboog stoot, enz. Zie *peloe* en *rawan*.

سيلو **silau**, door licht verblind of schemeren voor de oogen; *mata silau*, verblind door het schelle licht; *mĕnjilau*, tegen het licht inkijken met de hand voor de oogen; *pĕnjilau mata*, oogklep, v.d.W. lijst geneesk. wrdn.

سيله٢ **silah-silah**, verb. van het Arab. *silsilah*, zie ald.

سيله **silih**; *mĕnjilih*, vergoeden, goedmaken, herstellen. (Mĕn. id. en ook nog: vervellen, ruien, verwisselen, in de plaats geven); *mĕnjilih roegi*, schade vergoeden, ook *m. karoegian; pĕdang silih*, eerezwaard, dat wegens verdiensten geschonken wordt; *silih mata*, wat alleen voor het oog gedaan wordt, b.v. een boete, die men later terug ontvangt; *mĕmakai silih-mĕnjilih*, dikwijls van kleeding verwisselen.

سيله **sèlèh**, Jav. neerleggen.

سيم **siam**, Siam, Siameesch; *boenga siam*, e. s. v. welriekende bloem, ook *boenga tongking* genoemd.

سيم **sima**, Jav. tijger.

سيمن **seman**, verhinderd, mislukt door een ongunstigen invloed er op; *kasemanan*, bedorven, beschadigd, verongelukt, niet tot stand gekomen van een kooksel, baksel, brouwsel, niet tot ontwikkeling gekomen van eene uitslagziekte of bloedzweer.

سيمون **simoen**, e. s. v. gebloemd sits, afkomstig van Madras, waarvan men baadjes maakt en schaamgordels.

سيمه **semah**, bezweringsoffer, zoenoffer, offer tot afwering van booze geesten; *mĕnjemahkan*, iets als zoodanig offeren, Sj. Sult. Jahja.

سين **sen**, Ned. cent; ook gebruikt voor een dollar-cent ter waarde van $2^1/_2$ cent Ned.

سيني **sini**, hier; *orang sini*, lieden van hier, die hier thuis behooren; *sana-sini*, hier en daar; *kasini* = *kamari*, naar hier, hierheen, z. *ini*.

سين **sena**, I. Skr. leger; *senapati*, legerhoofd.

II. = *tjĕnonoḳ*, zie ald.

سينا **sina**, Arab. *ṭoer sina*, de berg Sinaï.

سينتن **siantan**, een van de Anambas-eil. in de Chin. zee.

سينر **sinar**, lichtstraal; *s. matahari*, zonnestraal; *bĕrsinar*, stralen v. de hemellichamen en edelgesteenten; *s. tĕrang*, dageraad; *bĕrsinarkan tjĕhaja*, e. glans doen stralen of uitstralen; *bĕrsinar-sinarkan panas*, de stralen der zon weêrkaatsen, Hik. Koris; *sinar-mĕnjinar*, van alle kanten stralen; *djalannja tĕrang disinari boelan*, zijn weg was verlicht, beschenen door de maan. Bid. S.; *sinaran*, e. prachtig hoofdsiersel, bestaande in

vergulde bloemen, die kunstig bewerkt zijn en bijzonder door danseressen worden gedragen, R. v. Eys.

سينوهن **sinoehoen**, Jav. de aangebedene, v. *soehoen* met ingevoegd *in*.

سيو **siau**, genoegzaam bekoeld van vloeistoffen om er de hand in te kunnen steken, van heet ijzer om het aan te kunnen vatten; ook koortshitte, v. d. W. Mĕn. glimmend, glanzend, schitterend; glans, weerschijn.

سيوا **sewa**, I. huur, pacht, huurgeld, pachtgeld; *mĕnjewa*, huren van zaken, pachten; *sewa-tanja*, het ondervragen van een slapende om achter de waarheid te komen; *mĕnjewakan*, verhuren. Ook *mĕmpĕrsewa* in gebr. b.v. Oend. Voor werkvolk beter *mĕngopah*, van *opah*, loon.

II. = *seba*, zie ald.

سيوال **sewala**, Jav. = *seba*, zie aldaar.

سيور **siwar**, = *siwah*. I. Zie ald.

سيور **siwoer**, Jav. = *siboer*, zie aldaar.

سيوق **sewaḳ**, e.s.v. rood, *kĕsoemba*-rood.

سيوكيا **sajogja**, zie *jogja*.

سيول **sewal**, ongeluk, onheil, rampaanbrengend, onheilspellend van een droom, schadelijk van een geneesmiddel, v.d.W. Zie *sial*.

سيومن **sioeman**, zich bewust, tot zichzelven gekomen, ontnuchterd, bijgekomen uit eene bezwijming, uit dronkenschap of krankzinnigheid; *obat sioeman*, middel om uit eene bezwijming weêr bij te komen, het tegenovergestelde van *obat behausj*.

سيوه **siwah**, I. = *siwar*, e. s. v. krommen dolk.

II. e.s.v. vogel; deze opgave berust alleen op de plaats in Niem. bloeml. 4e dr. I pag. 97 door Pijn gegeven. Ik geloof dat hier de god *Siwa* is bedoeld, R. Chaib.

سيه **siah**; *mĕnjiah*, opzij strijken, b.v. van haar, dat in het gezicht hangt, opzij duwen van een stuk drijfhout, dat ons tegemoet komt. Mĕn. z. verwijderen, afdruipen; *mĕnjiahkan*, verdrijven, verwijderen, wegjagen, z. *ĕnnjah; siah-lajah*, opzij gaan en bukken door den wind, van hoog graan, enz; wankelen van een kind, dat nog niet goed loopen kan; *karĕna hamba ini tĕrbang hĕndaḳ mĕnjiah langit sakali*, want ik vlieg om den hemel meteen voorbij te strijken. Tam. ed Dar.

سيه **sijoeh**, woord, waarmede men honden of hoenders wegjaagt. Mĕn. id.

سيڽو **sinjo**, jongeheer, ongehuwde zoon van een Europeaan of daarmede gelijkgestelden, van het Port. *senhor*.

سڽ **sanja**; in *bahwa-sanja*, verkorte schrijfwijze van *bahwa sasoenggoehnja*, voorwaar, waarlijk.

سڽر **sĕnjar**, zie *sĕnnjar*.

سڽر **sĕnjor**, zie *sĕnnjor*.

سڽڤ **sĕnjap**, zie *sĕnnjap*.

سڽم **sĕnjoem**, zie *sĕnnjoem*.

سڽمڤڠ **sĕnjampang**, zie *sĕnnjampang*.

ش Shin

شاء sja', Arab. hij heeft gewild; *in sja' Allah*, zoo God wil; *ma sja' Allah*, hetgeen God gewild heeft.

شاباش sjábásj, Perz. goed zoo! braaf zoo! voortreffelijk!

شاعر sjáïr, Arab. dichter.

شافعي sjáféï, naam v. den stichter van de sekte der sjafeïeten; ook sjáfeïtisch en sjáfeiet.

شاقول sjáḳóél, Arab. slinger v. een uurwerk enz.

شال sjál, Perz. sjaal, mantel zonder mouwen, zooals de Moh. bedelmonnikken dragen.

شام sjám, Arab. Syrië; meestal *bĕnoewa sjám; orang sjám*, Syriër; *sjámi*, syrisch.

شاه sjáh, Perz. koning, heerscher, Vorst; *sjah ālam*, Vorst der wereld; *sjáhbandar*, havenmeester. Volgens de Oend. Mal. schijnt de *sjahbandar* ook belast te zijn met het binnenbrengen der vaartuigen, en dat wel persoonlijk. Van een loodswezen is in de Mal. landen geen sprake; *sjáh mohrah*, een steen met bovennatuurlijke eigenschappen, die, naar men meent, wordt gevonden achter in den kop van slangen.

شاهد sjáhid, Arab. tegenwoordig, aanwezend, getuigend.

شاهق sjáhiḳ, Arab. de havik.

شاهين sjahian, Perz. de witte koningsvalk, de edelvalk.

شبهة sjoebahat, Arab. gelijkenis, overeenkomst, twijfel, onzekerheid.

شبي sjabi, Perz. hemd, nachthemd. Zie *sĕbai*.

شبيه sjabiah, Arab. die gelijkt of gelijken, Boeng. Ramp. bĕs. en Sj. Madli.

شجرة sjadjarah, Arab. stamboom, geslachtsboom, genealogie.

شر sjar, Arab. slecht, slechtaard, boosaardig.

شراب sjaráb, Arab. drank, sterke drank, wijn, koffie, siroop.

شرافة sjaráfat, Arab. Hoogheid, titel voor hooggeplaatste personen.

شرب sjarb, Arab. drinken, rooken b.v. een sigaar.

شربة sjarbat, Arab. drank, drankje; in Indië een specerijachtige, verwarmende drank, de sorbet; *sjarbat banggi*, koppige sorbet, die dronken maakt, b.v. *dibĕrinja minoem sjarbat banggi, soepaja kaloewarlah sĕgala rahasianja*, hij gaf hem koppige sorbet te drinken, opdat al zijne geheimen er uit zouden komen, B. R.

شرط sjaraṭ, Arab. teeken, kenteeken, kenmerk; document, bewijs, b.v. van eene bedevaart; aanduiding, wenk.

شرط sjarṭ, Arab. voorwaarde, beding, voorschrift, reglement, instructie, *sjarṭ djabatan*, instructie voor een ambt; *dĕngan sjarṭ*, onder voorwaarde.

شرع sjarā, Arab. goddelijke wet; godsdienstige voorschriften; *pada ḥoekoem sjarā*, naar de uitspraak van het goddelijk recht. Sadj. Mal. p. 48. Zie ook bij *ādat*.

شرف **sjaraf,** Arab. verhevenheid, hooge rang, uitstekendheid, adel.

شرق **sjaraḳ,** Arab. zon, opgang der zon, zonlicht, het Oosten.

شره **sjarah,** Arab. begeerte, lust, inz. naar spijs.

شريعة **sjariāt,** Arab. godsdienstige instelling, voorschrift, inzetting.

شريف **sjaríf,** Arab. adellijke titel, inz. voor de nakomelingen van Mohammed.

شريك **sjarík,** Arab. makker, maat, deelgenoot.

شريكة **sjaríkat,** Arab. deelgenootschap, inz. in den handel; *bĕrsjarikat,* voor gezamenlijke rekening handel drijven, gezamenlijk een werk verrichten.

شطر **sjaṭar,** Arab. zijde, bladzijde.

شطرنج **sjaṭrandj,** Perz. schaakspel.

شعبان **sjābán,** Arab. de achtste maand van het Moh. jaar.

شعر **sjāir,** Arab. *sjir,* poëzie, gedicht, in het Mal. bepaald heldendicht; ook soms gebruikt voor het spreken van personen van goddelijke afkomst H.B.; *bĕrsjāir-bĕrpĕri,* snappen en praten van vogels, Pĕl. Djin. facs. p. 69; *mĕnjāirkan sjāir,* een gedicht voordragen, id. *pĕngarang sjāir,* dichter, verzenmaker.

شعير **sjēír,** Arab. gerst.

شغل **sjoegroel,** Arab. bekommering, beslommering, drukte, zorg, bezigheid, angst. Zie *tjinta.*

شفاعة **sjoefáät,** Arab. voorspraak, tusschenkomst.

شفقة **sjafaḳat,** Arab. medelijden.

شك **sjak,** Arab. twijfel, achterdocht, ergernis; *tiada sjak lagi,* daar is geen twijfel meer aan; *tiada sjak barang sadzarah,* er is geen ziertje twijfel aan, Ibr. b. Chas.; *mĕnaroh sjak,* twijfel koesteren; *sjak bĕrsjak,* van weerskanten geërgerd, Mal. Wet.

شكر **sjakar,** Perz. suiker = *goela.*

شكور **sjoekóér,** Arab. dank, dankbaarheid, jegens God, ook gebruikt als uitroep: Goddank! *mĕngoetjap sjoekóér,* dankzeggen aan God.

شلاد **sjalád,** naam v. e. persoon, Mak. R. 20. Wie deze persoon is?

شماتة **sjamátat,** Arab. leedvermaak.

شمس **sjams,** Arab. de zon, ook helder zijn, schitteren van den dag bij zonneschijn; *koetika sjams,* op klaarlichten dag als de zon in haar volle kracht is, H. Abd. 13. Zie *nóér.*

شمسية **sjamsiat,** Arab. zonne-, in samenstellingen, b.v. *tahoen sjamsiat,* zonnejaar; *ḥoeróéf sjamsiat,* zonneletters, namelijk waarvoor de *l* van *al* wegsmelt, zie de gramm.

شمشير **sjamsjir,** Perz. zwaard, sabelbajonet.

شوال **sjawál,** Arab. naam der tiende maand van het Moh. jaar.

شهادة **sjahádat,** Arab. getuigenis; *kalimat assjahádat,* het woord der getuigenis, d. i. het Moh. geloofsformulier; *djari sjahádat,* de voorste vinger v. de rechterhand, lett. vinger der getuigenis.

شهبندر **sjahbandar,** Perz. havenmeester, zie bij *sjáh.*

شهد **sjahda,** zie *sahda.*

شهدان **sjahadán,** en, met nadruk, en ook, verder, voorts; volgens v.d.W. ontstaan uit *saha*, Jav. en *dan*, die beiden en beteekenen. Die gissing wordt bevestigd in de Hik. Koris, waarin het steeds *sahadán* is.

شهدو٢? b.v. *dan angkasa pon sjahdoe-sjahdoe?* Hik. Dewa Indra Mĕng. Zie سهد.

شهر **sjahr,** Arab. nieuwe maan, maand.

شهرة **sjohrat,** Arab. roem, faam, beroemdheid, vermaardheid.

شهوة **sjahwat,** Arab. begeerte, lust, inz. tot den bijslaap; de teeldeelen.

شهيد **sjahíd,** Arab. getuige, geloofsgetuige, martelaar; *mati sjahíd,* als getuige, d.i. als martelaar voor het geloof sterven, inz. sneuvelen in den krijg tegen de ongeloovigen.

شي **sjai,** Arab. ding, zaak; *sjai lillahi,* zaak die God toebehoort, wijlen, zaliger.

شيب **sjaib,** *asjaib* en *sjaiba'*, Ar. iemand, die witte haren heeft, grijsaard, een grijze.

شيخ **sjaich,** Arab. adellijke titel, gegeven aan de afstammelingen van Mohammeds helpers; lett. eerwaardig man, grijsaard, geleerde, oudste, aanvoerder, gids.

شطيان **sjaiṭán,** satan, duivel, booze geest; *kasjaiṭánan,* v. den duivel bezeten, Hik. Tjik. Wan. Pat. = *kamasoekan sjaiṭán, dirasoeḳ sjaiṭán* en *diharoe sjaiṭán.*

ص Ṣod

صابون **ṣábon,** Arab. zeep; wit v. steengoed, b.v. *pinggan ṣábon,* witte schotel; *orang ṣábon,* albino.

صابي **ṣábi,** Arab. Sabaeër, renegaat, apostaat.

صاحب **ṣáḥib,** Arab. heer, eigenaar; *ṣáḥiboe 'lḥikájat,* de eigenaar van het verhaal, d. i. de auteur; door de Maleiers overgezet met *jang ĕmpoenja tjĕritĕra.*

صادق **ṣádiḳ,** Arab. waarachtig, oprecht, rechtvaardig.

صافي **ṣáfi,** Arab. helder, klaar.

صالح **ṣáliḥ,** Arab. vroom, rechtschapen, braaf man.

صالي **ṣáli,** Ar. verhit, verwarmd, verbrand door vuur. Zie *salai.*

صبح **ṣoeboeḥ,** Arab. dageraad; *sĕmbaḥjang ṣoeboeḥ,* het morgengebed, het eerste van de vijf verplichte gebeden.

صبر **ṣabar,** Arab. geduld; *mĕnṣabarkan,* geduld met iets of iem. hebben, oefenen, verdragen; *pandjang ṣabar,* lankmoedig.

صبي **ṣabi,** Arab. jongen, knaap.

صبيان **ṣoebján,** Ar. meerv. van *ṣabi,* knapen; *moeallim soebján,* schoolmeester, onderwijzer van knapen.

صح **ṣaḥ,** Arab. geldig, in orde, echt, vertrouwbaar, netto; *chabar jang ṣah,* een vertrouwbaar bericht; *mĕnṣaḥkan,* collationeeren, in orde brengen; v. e. kind, echten, adopteeren.

صحابة **ṣaḥábat,** Arab. vriend; *bĕrṣaḥábat dĕngan*, bevriend zijn met; *ṣaḥábat-bĕrṣaḥábat*, zie *ṣoḥbat.*

صحبة **ṣoḥbat,** Ar. vriend, makker, gezel; *ṣoḥbat-bĕrṣoḥbat*, onderling bevriend; *pĕrṣoḥbatan*, vriendschap, ook de gezamenlijke vrienden.

صحة **ṣeḥḥat,** Arab. gezond, gezondheid; *mĕnṣeḥḥatkan*, gezondmaken.

صحيفة **ṣaḥífat,** Arab. bladzijde, brief, beschreven vel.

صدر **ṣadr,** Arab. borst, voorste, begin, voorzitterschap.

صدرية **ṣadaríjah,** Ar. vest, buis, wambuis, zooals de hadji's dragen, Sj. Mādli.

صدقة **ṣĕdĕkah,** Arab. vrijwillige aalmoezen, godsdienstige maaltijd; *ṣ. koebóér*, begrafenisfeest; *ṣĕdĕkah arwaḥ*, doodenfeest, doodenmaal. Zie *zakát.*

صديق **ṣadiḳ,** Arab. oprecht; oprechte vriend.

صراحي **ṣĕraḥi,** Ar. flacon, flesch met langen hals en wijden buik; ook drankzetje, likeurstelletje, veldflesch; ook een platte, ronde doos voor de sirih, Abd.

صراط **ṣiráṭ,** Arab. weg, brug, inz. die over het midden der hel ligt.

صراني **ṣĕrani,** Arab. christelijk, Nazareensch; *orang ṣĕrani*, Christen, inz. Portugeesch of Roomsch; *masoeḳ ṣĕrani*, tot het christelijk geloof overgaan; *mĕnṣĕranikan*, Christen maken.

صرف **ṣarf,** Ar. verandering, verbuiging; *ĕlmoe aṣṣarf*, spraakkunst.

صريحة **ṣariḥat,** Arab. zuiver, onvermengd, Sadj. Mal. 376.

صغير **ṣagrír,** Arab. klein, gering.

صف **ṣaf,** Arab. rij, rang, gelid; *bĕrṣaf-ṣaf*, in gelederen, aan rijen; *doedoeḳ bĕrṣaf-ṣaf*, in rijen achter elkander zitten, ook *bĕrṣaf-ṣafan*, H. T.

صفاصف **ṣafaṣaf,** Arab. gladaf = *rata*, b.v. *disambar garoeda... ṣafaṣaf sa'isi desa*, Sj. Sĕl. Dal. Sadj. Mal.

صفر **ṣafar,** Arab. naam van de tweede maand v. het Mohammedaansche jaar.

صفرة **ṣofrah,** Arab. kleed of stuk leder, dat men uitspreidt om er het eten op klaar te zetten en er van te eten, Saif Dzoel. en and. HSS. de Holl. 5e dr. p. 111.

صفة **ṣifat,** Arab. hoedanigheid, attribuut, eigenschap; *ṣifat jang roḥáni*, geestelijke eigenschappen; *ṣ. jang hina*, slechte hoedanigheid; *ṣ. jang maha tinggi*, de voortreffelijkste hoedanigheden; *ṣifatnja langkap toedjoeh laḳsana*, zij bezat de zeven eigenschappen der schoonheid, Sj. Sĕl. Dal.; *mĕnṣifatkan*, beschrijven; *tiada tĕrṣifatkan*, onbeschrijfelijk.

صفي **ṣafi,** Arab. oprechte vriend.

صفية **ṣafiat,** Arab. zuiver, rein, oprecht.

صلاح **ṣaláḥ,** Ar. in goeden staat, vrij v. gebreken, goede staat, vrede; vroomheid, braafheid.

صلاة **ṣalát,** Arab. gebed, formuliergebed, mrv. *ṣalawat.*

صلبي **şoelbi,** Arab. lendenen; *ibnoe şoelbihi*, de zoon zijner lendenen, zijn eigen zoon.

صلداد و **şoldadoe,** Port. soldaat.

صلى **şalla,** Arab. in *şalla allahoe ālaihi wa salam*, God zegene hem en geve hem vrede, zegenbede na het noemen van den naam des profeets.

صلعم verkorte schrijfwijze voor: صلى الله عليه وسلم, bovenstaande zegenbede.

صلوة **şalawat,** Arab. gebed en aanroeping van God, de formuliergebeden; *mĕngoetjap şalawat akan*, die gebeden opzeggen voor, Sadj. Mal. p. 21.

صليب **şalíb,** Arab. kruis; *mĕnşalíbkan*, kruisigen. Zie *palang*.

صليح **şaliḥ,** Arab. vroom, braaf, rechtschapen.

صميم **şamím,** Arab. zuiver, onvermengd.

صندق **şandiḳ,** Arab. mrv. van *şoendoeḳ*, kast, kist. Zie *sandiḳ*.

صواب **şawáb,** Arab. de juiste waarheid. Zie bij *wa*.

صوف **şoef,** Arab. wol, geitehaar, kamelot, sergie.

صوفي **şofi,** Arab. wijs, verstandig, ervaren.

صولي **şoeli,** zie *soeli* II.

صيام **şijám,** Arab. vasten.

صيغة **şigrah,** Arab. vorm, gedaante.

ض

ضبع **dloebōē,** Arab. hyaena.

ضحى **dloḥa,** Arab. tijd van den dag, waarop de zon zich reeds verheven heeft boven de horizon, des morgens als de zon reeds hoog staat en in haren vollen glans is, ongev. 10 uur.

ضرب **dlarab,** Arab. slag met een zwaard, verslaan. R. Chaib.

ضرورة **dlaróérat,** Arab. noodzakelijkheid, nooddwang, drang der omstandigheden; *dlaróérat diboenoh akandia*, is het noodzakelijk dat hij gedood worde. Zie *gĕlora*.

ضعيف **dlaïf,** Arab. zwak, onmachtig, broos. Zie *lĕmah*.

ضلالة **dlalalat,** Arab. dwaling.

ضمة **dlammah,** Arab. het bekende klinkerteeken, in het Mal. *baris dihadapan* genaamd. Zie de grammatica.

ضمير **dlamir,** Arab. geest, gemoed; geheime gedachte, wat op den bodem v. h. hart ligt.

ط

طابق **ţábaḳ,** Ar. presenteerblad; e.s.v. groote koperen schotel, gebruikt tot het serveeren van groot gebak als nagerecht, dat men mee naar huis neemt met een daarbij geschonken doekje om het toe te dekken; *panganan ţábaḳ*, dat gebak.

طاعون **ţáōēn,** Arab. pest, epidemie, de cholera.

طاعة **ţāāt,** Arab. gehoorzaamheid, vrome verrichting; *mĕngĕrdjakan ţāāt*, vrome daden verrichten. Ib. b. Ch.

طاهر **ţáhir,** Arab. zuiver, rein, onbesmet; *ţahir alļáhir*, uitwendig

rein; *ṭahir albâṭin*, inwendig rein; *mĕnṭáhirkan*, zuiveren, reinigen.

طايف **ṭáif,** ronde, nachtwacht.

طب **ṭib,** Arab. geneeskunde.

طبعي **ṭabēï,** Arab. natuurlijk, aangeboren.

طبل **ṭabal,** Arab. trom, keteltrom, die bij de inhuldiging van een Vorst geslagen wordt; *bĕrsiram ṭabal*, het bad vóór de inhuldiging; *mĕnṭabalkan*, inhuldigen, bij trommelslag bekend maken.

طبيب **ṭabíb,** Arab. geneeskundige, dokter, arts; *ēlmoe ṭabíb* de geneeskunde; *bĕhasa ṭabíb*, de doktersstaal; *soerat ṭabíb*, recept.

طبيعة **ṭabíjāt,** Arab. natuurlijke aard, inborst, karakter, constitutie, eigenschap, ook van levenlooze voorwerpen; *mĕmboewang ṭabíjāt*, zijn karaktertrekken vertoonen, inz. van een stervende; *ṭabiat toeboeh memang*, aanleg v. h. lichaam tot een ziekte, v.d.W.

طبيعي **ṭabiï,** Arab. natuurlijk, aangeboren; *ēlmoe ṭabiï*, natuurwetenschap.

طربنطين **ṭarbanṭin,** Arab. terpentijn.

طربوش **ṭarbóésj,** Arab. muts van rood laken met een kwast, de zoogenaamde fez der Turken. Sj. Madli. Zie *karpoes*.

طرف **ṭaraf,** Arab. rand, kant, zijde, omtrek, grenzen, tot aan, = *sampai*.

طرياق **ṭerijáḳ,** Arab. tegengift, inz. tegen slangenbeet, theriakel.

طريقة **ṭareḳah,** Arab. voetpad, weg, leefregel die eigen is aan een religie of secte.

طعام **ṭaám,** Arab. eten, gerecht, maal.

طلاق **ṭaláḳ,** Arab. verstooten v. zijne vrouw, echtscheiding; *mĕnĕboes ṭálaḳ*, de echtscheiding koopen door eene vrouw tegen den wil van haren man; *soerat ṭaláḳ*, scheidbrief.

طلسم **ṭilsam,** Arab. talisman, tooverkrachtige figuur.

طلعة **ṭalāt,** Arab. uiterlijk voorkomen = *roepa*.

طمع **ṭamā,** Arab. inhaligheid, begeerigheid, gierigheid, hebzucht; *ṭamā akan harta orang*, begeerig naar het goed van een ander.

طواف **ṭawáf,** Arab. rondgaan, een omgang doen, inz. om de kaba in Mekka.

طوبى **ṭóéba,** Arab. I. geluk, welvaart, heil.

II. Arab. naam v.e. boom, die naar men zegt in het paradijs groeit.

طور **ṭóér,** Arab. berg; *ṭóér sina*, de Sinaï.

طوفان **tofán,** Ar. orkaan, typhon.

طول **ṭaul,** Arab. vertoef, langdurig, levensduur.

طهارة **ṭahárat,** Arab. reinheid, zuiverheid, zuivering, reiniging.

طير **ṭair,** Ar. vliegen, door vreugde bewogen, vlucht; voorteeken, genomen uit de vlucht van vogels.

ظ

ظالم **ḽálim,** Arab. onrechtvaardig; *orang ḽálim*, dwingeland, tiran, verdrukker, wreedaard.

ظاهر **ẓáhir,** Ar. uitwendig, uiterlijk, zichtbaar, openbaar; geboren worden; *mĕẓáhirkan*, openbaren; *ṣifat ẓahir wa báṭin*, uiterlijke en innerlijke hoedanigheden.

ظل **ẓil,** Arab. schaduw, lommer. ظل الله في العالم *ẓil Allah fi alᾱalam*, de schaduw Gods op de wereld, titel aan sommige mohammedaansche Vorsten gegeven, o.a. aan dien van Atjeh.

ظلامة **ẓalámat,** Arab. onrechtvaardigheid.

ظلمة **ẓoeloemat,** Arab. duisternis.

ظهر **ẓohor,** Arab. middag; *waktoe ẓohor*, het middaggebedsuur, het tweede der vijf verplichte gebeden.

ع

عابد **ᾱabid,** Ar. aanbiddend, vroom, godsdienstig.

عادل **ᾱadil,** Arab. rechtvaardig; *kaᾱadilan*, rechtvaardigheid; *koersi pĕngᾱadilan*, rechterstoel.

عادة **ᾱadat,** Arab. gewoonte, gebruik, wet en recht op gewoonte gegrond, voorvaderlijke instellingen; ook het is de gewoonte of het gebruik = *ᾱadatlah; ᾱadat poesaka*, erfelijke gewoonte; *ᾱa. nĕgari*, landsgebruik, landswijs. In de Pad. boven.l. onderscheidt men de *ᾱadat* in drie soorten, nam. *ᾱadat sabĕnar-bĕnar*, dat is die, welke met de koran overeenkomt; *ᾱadat jang kawi* of *jang tĕrᾱadat* of *jang tĕrpakai*, uit den grijzen voortijd en eindelijk *ᾱadat moewáfaḳat* of *istiᾱadat*, het gebruik bij overeenkomst. *Kapada ᾱadat* zooals gewoonlijk; *loeka ini kapada ᾱadat sĕndjata kabanjakan, tiada mĕngapa, bolih lagi di-obati*, deze wond, naar de gewoonte der meeste wapens, heeft niet veel te beduiden, die kan nog genezen worden. Prab. Dj.; *loewar ᾱadat* en *salah pada ᾱadat*, in strijd met het gebruik of de gewoonte; *pĕgang ᾱadat*, z. aan de gewoonte of aan het gebruik houden; *ᾱadat doenia*, de gewoonte der wereld, 's werelds loop; *ᾱadat ajar-masin*, het eigenaardige van het zoute water; *ᾱadat pĕrbĕhasaän*, het spraakgebruik; *ᾱadat lĕmbaga*, geijkte gewoonte, ook de eigenaardige gewoonten of gebruiken in een land. Pĕl. Abd. ka. Mek. p. 90; *orang bĕrᾱadat*, de gewone lui, Pijn. ik gis, op grond van Sadj. Mal. p. 118, dat het beteekent: lieden op officieele wijze, met de teekenen hunner waardigheid enz.; *radja bĕrᾱadat*, de Vorst, plechtig audientie verleenende; *tĕmpat jang bĕrᾱadat pada salamanja bagainja*, de plaats die gewoonlijk altijd voor haar bestemd was, Saif. Dzoel.; *koerang ᾱadat*, onbeschoft; *mĕlanggar ᾱadat*, de gewoonten overtreden, schenden; *masa ᾱadat*, de tijd toen de *ᾱdat* nog geldig was, dus vóór Moh. of Christ. bestuur en rechtsbedeeling; *ᾱadat bĕrsĕndi sjarᾱ, sjarᾱ bĕrsĕndi ᾱadat*, de *ᾱadat* moet de godsdienstige wet en deze de *ᾱadat* tot gewricht, d.i. tot steun hebben. Sprw.; *mĕmbawa ᾱadat*, de stonden hebben, Mĕn.; *mĕngᾱadatkan*, tot gewoonte maken; *mĕngᾱadatkan istiᾱdat*, de gewoonten kracht van wet geven.

عارف **āarif,** Arab. verstandig, die kent, die weet, die onderricht is, kenner, bekend; mrv. *āarifin.*

عارية **āarijat,** Arab. iets wat geleend of geborgd is; *ḥoekoem āarijat,* wet op de schuldvorderingen.

عاشق **āasjiḳ,** Arab. verliefd, zeer begeerig; *kaāsjiḳ-āasjikan,* zeer sterk door liefde aangedaan zijn, zeer begeerig of verlangend zijn; *dĕngan āasjiḳ,* met liefde, met lust.

عاف **āáf,** Arab. reinheid, onbevlektheid, zuiverheid. Facs. p. 72.

عافية **āafijat,** Arab. gezondheid, welstand, hersteld, beterschap, *dĕngan salamat dan āafijat,* in gezondheid en welstand; *mĕngāafijatkan,* doen herstellen, Sadj. Mal. p. 243, r. 12.

عاقبة **āaḳibat,** Arab. einde, afloop, uitkomst.

عالم **āalam,** Arab. wereld, van geesten, engelen en menschen, heelal; *āalam mĕnangkabau,* het Rijk van Menangkabau; *ĕmpat āalam,* verk. van *ĕmpat pĕndjoeroe āalam,* de vier hoeken der wereld, d. i. de geheele wereld; *tiga āalam,* de drie werelden, d. z. de bovenwereld, de menschenwereld en de onderwereld, dus het gansche heelal; *āalam bĕrzach,* het doodenrijk; *āalam doenia,* de geheele wereld; *āalam jang tĕrpandang,* de zichtbare wereld; *āalamoe 'ládjsádi,* de stoffelijke wereld; *āalamoe'larwáḥ,* de geestenwereld.

عالم **āalim,** Arab. geleerd, wijs, verstandig; *Allahoe āalim,* God weet het 't best; *orang āalim,* geleerde; meerv. *ōĕlama.*

عالمية **āalimiat,** Ar. de staat van kennen, weten, d. i. het islamisme, in tegenoverstelling van *djáhiliat,* zie aldaar.

عالي **āala,** Arab. hoog, verheven; *āala koelil ḥál,* zooveel te beter, C. en S. *tĕrāala,* zeer verheven.

عالية **āaliat,** Arab. verhevenheid, bovenste gedeelte, opperzaal.

عام **āam,** Arab. algemeen, openbaar; *sĕgala orang jang āam,* het publiek, het volk, de menigte, *cháṣ dan āam,* lieden van rang en gewone lieden.

عامة **āammat,** Arab. de menigte, het publiek, gemeente; algemeen.

عايشة **āaïsjah,** de naam van een der vrouwen van Mohammed, de dochter van Aboe Bakar.

عباد **ibád,** Arab. mrv. van *ābdi,* zie ald.

عبادة **ībádat,** Arab. godsdienst, eeredienst, godsvereering; *orang bĕribádat,* iemand, die zijn godsdienstplichten vervult, een godsdienstig persoon.

عبارة **ībárat,** zinspeling, bedoeling, gelijkenis; *mĕngambil ībárat,* tot voorbeeld nemen, er leering uit trekken; *mĕngībáratkan,* tot gelijkenis of voorbeeld nemen of maken.

عبد **ābdi,** Arab. *ābd,* dienaar, slaaf; komt in een groot aantal eigennamen voor zooals *Abdoellah, Abdoe'l-ḳadir,* enz.

عبراني **ībrani,** Ar. hebreeuwsch, Hebreër.

عتاد **ātád,** Arab. toebereiden, be-

reiden; *almōetadi*, de toebereiden. Facs. p. 3.

عثمان Arab. naam van den 3en Kalif, Osman, bij verkorting ook *sĕman.*

عجاب ādjáb, zie عجب.

عجايب ādjáïb, Arab. wonderlijk, zich verwonderen, wonder; *ădjáïb daripada ădjáïb*, wonder boven wonder, Saif Dzoel.; *ădjáïb chanah*, Perz. een museum, een plaats van wondere dingen, C. en S.; *ădjáïb Allah*, de wonderen Gods.

عجب ādjab, Arab. zich verwonderen = *ḥairán*; met mrv. *ădjáb.*

عجم ādjam, Arab. Perzië.

عدالة ādálat, Arab. rechtvaardigheid, rechtvaardige oordeelvelling, rechtschapenheid, wat recht of billijk is.

عداوة ādáwat, Arab. vijandschap.

عدة ĭddat, Ar. staat eener vrouw, waarin zij geen gemeenschap met den man mag hebben, voor een zwangere vrouw tot na afloop der bevalling en hare gevolgen, bij echtscheiding onder levenden, 3 maanden en 10 à 18 dagen; door den dood des mans, 4 maanden en 10 dagen.

عدس ādas, Arab. linzen, e. s. v. peulvrucht.

عدم ādam, Arab. nietigheid, non-existance.

عدن ādan, Arab. vast verblijf; Eden, ook de naam eener stad in Arabië, door ons Aden genoemd.

عدي ādi, voorvechter.

عذاب ādzab, Arab. straf, ellende, = *siḳsa.*

عذر ōēdzoer, Arab. wettige verhindering, geldig excuus.

عراق ēráḳ, Arab. de naam van de landen tusschen den Tiger en den Euphraat. Men maakt onderscheid tusschen arabisch en perzisch Erak.

عرب ārab, Arab. vlugheid, vroolijkheid, Arabië, het volk der Arabieren, inz. dat de steden bewoont.

عربي ārabi, arabisch, arabier; vrouwel. *ărabijat; alărabijat*, het arabisch.

عرش ārsj, Arab. troon inz. van God; *antara ărsj dĕngan koersi*, tusschen de beide troonen van God, d.i. tusschen den hemel van vuur en dien van kristal.

عرض āradl, Arab. toeval, ongeval, toevallig beletsel, tusschenkomende verhindering.

عرفة ārafat, Arab. naam van een berg bij Mekka.

عرق āraḳ, Arab. arak, de drank, zie *araḳ* II.

عروض āróēdl, Arab. poëzie, *ēlmoe 'lăroedl*, dichtkunde.

عريز āriz, Arab. ijzel.

عز āzza, Arab. uitstekend, uitmuntend; *ăzza wadjalla*, de uitmuntende en luisterrijke, van God gesproken. Komt dikwerf in brieven voor.

عزازيل āzázil, Arab. de naam des duivels.

عزرايل āzráïl, Arab. naam van den engel des doods.

عزل āzal, Arab. ontslag, zie *mă zoel.*

عزم āzm, Arab. voornemen, plan.

عزة **īzzat,** Arab. grootheid, heerlijkheid; *jang īzzat*, Hunne Hoogheden, van den Sulthan en den Kroonprins; *měmběriīzzat dan ḥormat*, heerlijkheid en eer bewijzen.

عزير **oezair,** Arab. de naam van een profeet, mogel. Esdras of Ezra.

عزيز **āzíz,** Arab. voortreffelijk, machtig, verheven.

عزيمة **āzímat,** Arab. talisman, voorbehoedmiddel. Meestal een geschreven spreuk uit de Koran of eenig ander tooverschrift. In het Mal. verbasterd tot *djimat*, zie ald.

عسكر **āskar,** Arab. leger, heir; ook soldaat. Zie *lasjkar*.

عشاء **īsja',** Arab. het begin van de duisternis des avonds; *sĕmbahjang īsja'*, het laatste der vijf verplichte gebeden.

عشق **āsjiḳ,** Arab. sterke liefde, brandende liefde, zeer verliefd worden, zeer begeerig, verzot; *kaāsjiḳ-asjikan*, zeer sterk door liefde, aangedaan zijn, zeer begeerig of verlangend zijn.

عصبة **āṣabat,** Arab. spier, zenuw; lint, tulband.

عصر **āṣar,** Arab. tijd van het dalen der zon, namiddag; *waḳtoe āṣar*, de tijd van het namiddaggebedsuur, het derde van de vijf verplichte gebeden; *āṣar tinggi*, ongeveer 2 u. 30; *ā. rĕndah*, ongeveer 4 u. 30.

عصي **āṣi,** Arab. ongehoorzaam, weerspannig, oproerig, Facs. 3.

عضو **ādlaoe,** Arab. lid, gedeelte van het lichaam.

عطارد **öeṭárid,** Arab. de planeet Mercurius.

عطر **āṭar,** Arab. reukwerk; geneesmiddel; *orang āṭar*, apothecar; *minjaḳ āṭar madjmōē*, olie met verschillende welriekende zelfstandigheden doortrokken.

عظمة **āḷamat,** Arab. grootheid, pracht, grootschheid, indrukwekkend, daverend van geluiden, muziek enz.

عظيم **āḷim,** Ar. groot, grootsch, heerlijk, luisterrijk, plechtig, verheven, ontzettend.

عفريت **īfrit** en *āfrit*, Ar. booze geest, spook, afgrijzelijke verschijning.

عقاب **öḳáb,** Ar. adelaar, arend.

عقد **āḳad,** Arab. samenknooping, band, overeenkomst, contract, behartigen; ook verwulf, bogengang.

عقرب **āḳrab,** Arab. schorpioen, ook als het teeken v. den dierenriem.

عقل **āḳal,** Arab. verstand beleid, oordeel, rede, raad, middel dat men beraamt, list, streek; *apa āḳal*, wat staat te doen? *sakit āḳal*, verstandskrenking; *āḳal baligr*, mondig, volwassen, huwbaar; *pandjang āḳal*, behendig, slim, loos bedreven, kunstig, ervaren, vindingrijk, sluw, geslepen, spitsvoudig; *āḳal boedi*, gezond verstand, natuurlijk verstand; *āḳal pandaḳ*, kortzichtig, bekrompen v. verstand, Sj. Haris; *āḳal jang sampoerna*, gezond oordeel; *āḳal jang haloes*, fijne, scherpe onderscheiding; *mĕngāḳali*, beetnemen, foppen, iets op listige wijze trachten te verkrijgen; *āḳal mĕndatang*, ingeving, inval, invallende

gedachte; *datang ākal*, inzicht krijgen; *tiada dapat ākal*, er niets op weten te vinden, Pĕl. Abd.; *masok ākal* of *m. kapada ākal*, aanneembaar, geloofelijk, overeenkomstig de rede, mogelijk; *ta'masok ākal*, onaannemelijk, onbegrijpelijk, ongeloofelijk, onmogelijk; *kata ākal*, het verstand, de rede zegt mij; *tjĕrĕdik ta'bĕrākal*, slim zonder bescheidenheid, wordt gezegd van kinderen; *dĕngan ākal*, met slim overleg, H. Abd. 79. *binatang tiada bĕrākal*, de redelooze dieren.

عقيق **ākik**, Arab. agaat, kornalijn, karneool.

عقيقة **ākikat**, Arab. het haar van pas geborenen; *hari bĕrākikat*, de dag, waarop aan de kinderen voor het eerst het haar wordt afgeschoren.

عكس **ākas**, Arab. omkeering, omgekeerde, tegendeel, tegenovergestelde; *dĕngan ākas*, integendeel.

علاء **āla'**, Arab. grootheid, verhevenheid, adel; *tĕr āla'*, zeer verheven of aanzienlijk, in gedichten, b.v. Sj. Madli, Sj. Haris en and.

علامة **ālámat**, Arab. teeken, kenteeken, merk, bewijs, waarmerk, voorteeken, gedenkteeken, standaard, vaandel, wegwijzer, schietschijf; *ālámat soerat*, adres van een brief; *ālámatkan*, adresseeren; *ālámatoe'lhaját*, teeken des levens, d.i. een beleefdheidsgeschenk bij een brief, door de Mal. ook overgezet met *tanda hidoep; mĕmbĕri ālámat*, een teeken geven, b.v. een saluut met kanonschoten, of vreugdeschoten; *ālámat toendoek*, teeken van overgave, van onderwerping; *mata ālámat*, kogelgat in een schietschijf; *tanda ālámat* z. bij *tanda*.

علقة **ālakat**, Arab. geronnen bloed, e. klont geronnen bloed. Boeng. Ramp. p. 40.

علم **ālam**, Arab standaard, banier, vlag, vaandel, merk, teeken, wegwijzer, de nationale kleuren; *ālam karadjáan*, de koninklijke standaard; *mĕndirikan ālam poetih*, de vredevlag planten.

علم **ēlmoe**, Arab. wetenschap, kundigheden; bovendien heeft het woord bij Javanen en Maleiers nog de beteekenis gekregen van spreuk of formulier waarmede men tot iets buitengewoons in staat is; *ēlmoe achérat*, eschatologie; *ēlmoe illahi*, de godgeleerdheid; *ē. sjāir*, dichtkunde; *ēlmoe padi*, zie bij *roendoek*; *ēlmoe assábak*, voorwetenschap; *ĕ. boelat doenia*, wiskundige aardrijkskunde H. Abd. 296; *ēlmoe jang graïb*, verborgen wetenschap, geheime wetenschap, Hik. Pĕl. Djin.; *ē. hikmat pĕrang*, krijgskunde; *ē. kira-kira*, de rekenkunde; *ē. tabib*, de geneeskunde enz.; *orang bĕrēlmoe*, e. geleerde, deskundige, man van wetenschap: *ēlmoe dan ākal dihalai-balai, itoelah tanda orang jang lalai*. Sprw. Zie ook bij *padi*.

علماء **ōēlema'**, Arab. de wijzen, de geleerden, meerv. van *ālim*.

علة **īlat**, Arab. ongeval, ziekte, tegenspoed, voorwendsel, ongesteldheid.

على **āla**, Arab. op, over, volgens; *āla kĕdarnja*, naar zijn vermogen, naar zijn stand; *āla eddawám*, tot in eeuwig.

heid, = *sampai salāma-lamanja; ālā almoeḥtaram*, aan den eerwaarden, aan den edelachtbaren.

علي **āli,** Arab. hoog, verheven, edel;de naam van Mohammed's schoonzoon en vierden kalief.

عليكم **ālaikoem,** Arab. over u; *assalám ālaikoem*, vrede zij over u, de gewone groet.

عليم **ālîm,** Arab. geleerde, doctor, godgeleerde.

عليه **ālaihi,** Arab. over hem; *ālaihi assalám*, vrede zij over hem; *ālaihi allānat*, de vloek over hem!

عم **ām,** Arab. oom v. vaders zijde; *āmmi*, mijn oom, komt dikwijls in gedichten voor als aanspraakswoord voor een oud man.

عمر **ōēmoer,** Arab. leven, leeftijd, levensduur; *pada pĕrtama ōēmoer, pĕrtĕngahan ōēmoer dan achir ōēmoer*, bij het begin, midden en einde van het leven. M.; *sa'ōēmoer hidoepkoe*, zoolang als ik leef, gedurende mijn geheele leven; *bĕrapa ōēmoernja*, hoe oud is hij (of zij); *ōēmoer pandjang*, een lang leven; *mĕlandjoetkan ōēmoer*, het leven verlengen. Zie *oesija*.

عمر **ōmar,** Arab. de naam v. den tweeden kalief Omar; *ōmar ōmaja*, eigennaam van een clown in de Hik. Am. Ham., die den held van het verhaal overal vergezelt.

عمرة **ōēmrat,** Arab. de onvolledige bedevaart, in tegenoverstelling van *ḥadj*, de volledige.

عمل **āmal,** Arab. werk, daad, handelwijze; *āmal djariah*, overvloedige (goede) werken, Pĕl. Abd.; *bĕrboewat āmal*, (goede) werken doen; *āmal kabadjikan*, weldaden; *mĕngāmalkan*, doen, verrichten, b.v. *mĕngāmalkan dōa*, een gebed doen; *m. kadjahatan*, kwaad doen, slechtheid uitvoeren, H. Groel.; *m. pĕngadjaran*, het geleerde in toepassing brengen, bewerkstelligen, H. Groel.

عن **ān,** Arab. = *daripada.*

عناية **ēnájat,** Arab. hulp, bijstand, ondersteuning, inspanning, studie.

عنبر **ānbar,** Arab. amber.

عند **īnda,** Arab. bij.

عندليب **āndalíb,** Arab. de nachtegaal.

عنه **ānhoe,** Arab. over hem, zie *ridla.*

عنصر **ōēnṣoer,** Arab. element, grondstof; mrv. *ānáṣir.*

عنقاء **ānḳa,** Arab. de vogel fenix, zeker fabelachtige vogel, van welks soort slechts één zou bestaan, die kan spreken en verblijf houdt als koningin op den berg *ḳaf.*

عوان **āwan,** Arab. helper, medestander; Mevrouw, madame.

عوذ **āoedzoe,** Arab. ik neem mijn toevlucht, b.v. *āoedzoe billahi min assjaiṭáni arradjimi*, ik neem mijn toevlucht tot God voor den gesteenigden duivel.

عورة **āoerat,** Arab. de schaamdeelen, de schaamstreek; zie *oerat* II.

عيار **ījjár,** Arab. vagebond, guit, gauwdief, straatslijper, potsenmaker, kwakzalver, schelm.

عيب **āib,** Arab. gebrek, smet, fout, schande, smaad; *mĕmbĕri āib*, ten toon stellen, smaadheid aandoen; *mĕnaroh*

ūib, beschaamd zijn, schaamte gevoelen; *mĕngūibkan*, versmaden; *djangan di-ūibkan*, versmaad niet, 1. P.

عيسى **Īsa,** Arab. Jezus; *īsa al-maṣiḥ*, Jezus Christus, eigenl. Jezus de Messias of gezalfde.

عين **āin,** I. Arab. oog; *kĕna ūin*, getroffen zijnde door het booze oog. عيّني *ūini*, vol oogjes, gaatjes, doorstoken, opengewerkt, à jour.

II. kostbaar, uitgezocht.

غ Grain or. ...

غالب **gralib,** Arab. overwinnaar, de overhand hebbend; *pada grálibnja*, hoofdzakelijk, voornamelijk, meestal.

غالي **grali,** Ar. z. om iets bekommeren, Sj. Sult. Jahja Facs. p. 7.

غاني **gráni,** Arab. rijk, in gedichten dikwerf ook *grana*, b.v. Sj. Mādli, zie *graná; algráni*, de Rijke, nam. God; b.v. *sĕrahkanlah kapada Toehan jang gráni*, geef het over aan den rijken Heer.

غايب **gráib,** Arab. verdwijnen, afwezig, verborgen, overleden, b.v. *baginda jang gráib*, de overleden Vorst, Boeng. R. bĕs. p. 22, *algráib*, het verborgene, de toekomst; *algraib ind' Allah*, de verborgenheden zijn Godes, H. Abd. 459; *hilang graib*, voor altijd verdwenen, dood; *gr. pikiran*, zijne gedachten kwijt zijn.

غبور **groebóér,** Ar. talmen, aarselen.

غراب **groráb,** Arab. e.s.v. vaartuig, galei.

غريب **graríb,** Ar. vreemd, vreemdeling, uitlander, buitenlandsch. Ook soms verkeerd voor *ḳarib*, intiem, en voor *arip*, slaperig.

غرير **grarír,** Aab. zonder ondervinding en daardoor gemakkelijk te foppen, Sj. Dzoeb.

غزال **grazál,** Arab. gazel.

غزل **grazal,** Arab. minnedicht, kout.

غزه **grazah,** Gaza, naam eener stad in Syrië; hiervan gaas, *kasa*.

غز **graz,** Arab. uitkiezen, uitsluitend bezitten.

غريزي **grarizi,** Arab. natuurlijk.

غريزة **grarizat,** Arab. natuur, aangeboren iets, aangeboren aard.

غسل **grasal,** Ar. reiniging, wassching.

غشية **grasjiat,** Arab. sluier, bekleedsel, dekkleed, ook over e. zadel; hartvlies.

غفار **grafár,** die altijd vergeeft, van God gesproken.

غفور **grafóér,** Ar. veel vergevend, van God.

غلام **groelám,** Arab. jongeling, ook jonge slaaf.

غلب **gralab,** Arab. overwinning, overtreffen.

غلبه **gralabah,** Arab. ingenomenheid, overmeesterd zijn door droefheid of eenige andere hartstocht; overwinning, zege.

غلط **gralaṭ,** Arab. dwaling, vergissing, fout, verkeerd; *ūdat pĕrentah tiada jang gralaṭ*, Ibr. b. Chas., de bestuursmaatregelen waren zonder fout.

غلف **groeloef,** Ar. onbesneden, de voorhuid hebbend. Zie *koeloep.*

غلي **gralai,** galei.

غلياس **graljás,** Port. galeaça, galjas, e. s. v. groote galei met drie masten.

غناء **grana',** Arab. rijk, gerust, kalm, tevreden.

غني **grani,** Arab. rijk, overvloedig, menigvuldig.

غورب **grorab,** Arab. e.s.v. vaartuig met langen voorsteven.

غيب **graib,** Arab. het verborgene, in het Mal. ook verdwijnen; *algraib,* de verborgen toekomst.

غياث **griáts,** Arab. hulp, bijstand.

غير **grair,** Arab. ijverzucht; naijver; verschil, verandering; *bigrair,* = *mĕlainkan,* daarentegen.

غيرة **grairat,** Ar. ijverzucht, eerzucht, sterke begeerte of lust naar iets, verzot zijn op, brandende liefde; b.v. *grairat ilahijat,* een heilige ijver, *grairatnja bĕrombak-ombaklah sapĕrti laoetan gĕmpa kĕna ṭofán,* zijne brandende liefde bewoog zijn gemoed als de golven van de oceaan, opgezweept door een orkaan, R. Ch., vrij vertaald.

غيلة **grilat,** Arab. nachtelijke aanval, verschalking, misleiding.

ڠ

ڠارق **ngarik,** zie *arik.*

ڠاڠ **nganga,** open van den mond of een deur; ook gapen, geeuwen; open van een zoom, voeg of mossel. M. *dĕngan tĕrnganga moeloetnja,* met geopenden mond, b.v. staan kijken; *mĕngangakan,* openen, opendoen.

ڠاڠوت **ngangoet,** I. ook *mangoet,* mijmeren, suffen, zie *angoet.*

II. *mĕngangoet,* mommelen, met den mond doen even alsof men iets kauwt.

ڠاڠو **ngangoe,** brullen, loeien, Max.

ڠاڤ **ngapa,** = *mĕngapa,* waarom; zie *apa.*

ڠالي **ngali,** e. s. v. eetbaren zeevisch.

ڠبيهي **ngabehi,** titel v. e. Jav. hoofd, van *kabeh,* allen, alles.

ڠوت٢ **ngoet-ngoet,** leuteren, sammelen, talmen.

ڠوتڠيت **ngoet-ngit,** het geluid van een mondharmonica, van een viool die gestemd wordt, van een knagende houtworm enz.; *orang ngoet-ngit,* iem. die leuterpraatjes houdt, inz. lasterende.

ڠدن **ngĕdĕn,** Jav. v. *ĕdĕn,* drukken, persen, b. v. bij stoelgang of baring.

ڠراون **ngĕrawan,** zie *mĕrawan.*

ڠرڠ **ngĕrang,** zie *ĕrang.*

ڠروڠ **ngĕroeng;** *mĕngĕroeng,* grommen, knorren, van honden.

ڠرم **ngĕram,** brommen, zie *gĕram.*

ڠرن **ngĕran,** spijtig, boos, vergramd; *tĕrsĕnnjoem ngĕran,* spijtig glimlachen.

ڠرن **ngĕren,** Jav. = *ngĕran; ngĕren-ngĕren bĕhasa,* een weinig spijtig, Prab. Dj., R. Pas. Dul. 13; R. Chaib.

ڠري **ngĕri,** ijzen, huiveren; ijselijk, huiveringwekkend. Mĕn. id. *ngĕri-ngĕri,* huiverig, ook door koorts.

غريف **ngĕriap,** wemelen, krielen. Mogelijk van *kĕrijap.*

غڠت **ngĕngĕt,** Jav. de mot. Mĕn. id.; zie *gĕgat.*

غڠف **ngĕngap,** naar zijn adem snakken; zie *ngap.*

غڠݢرڠ **nganggrang,** Jav. de groote, roode mier, die op de boomen leeft en vinnig bijt. Zie *kĕrĕngga.*

غف **ngap,** I. naar den adem snakken, b.v. na hard te hebben geloopen, ook het snakken van visschen.

II. naar iets happen, Mĕn. ophappen, opslokken, zie I en *ngĕngap.*

غق **ngoḳ,** het geluid van snikken, b.v. van iemand, die een stomp in den rug krijgt. Ook *ngiḳ.*

غق٢ **ngeḳ-ngeḳ,** sukkelen, ook in ondernemingen, kwijnen, tot niets kunnen komen; *ngeḳ-ngeḳ bagai roempoet ditĕngah djalan,* kwijnen, als het gras midden op den weg.

غلو **ngĕloe,** drukkend, zwaar in het hoofd, zoodat men lusteloos is.

غمم **ngĕmam,** verschrikt zijn, M., zie *gamam* en *gĕman.*

غنيڠ **ngĕning,** gespannen, glanzend, van een zweer of gezwel.

غنته **nganteh,** Jav. spinnen van garen, zie *anteh.*

غورق **ngoroḳ,** Jav. snorken. Zie *gĕroh* II.

غوڠف **ngoengap,** hijgen naar den adem van vermoeidheid; zie *ngap.*

غه **ngah,** I. verk. van *tĕngah,* zie aldaar, *pa'ngah,* de vader van *ngah.*

II. = *ĕngah,* zie ald.

غه **ngeh,** = *ĕngeh,* zie ald.

غيري **ngiri,** e. s. v. strandboom, ook *niri* en *njirih.*

غيڠ٢ **ngejang-ngejang,** e. s. v. denkbeeldig spookdier; *kangkoeng ngejang-ngejang,* onechte kinderen, die gedood en in het bosch geworpen worden; *anaḳ ngejang-ngejang rimba* = *anaḳ gampang,* hoerekind; Pad. bovenl. Mĕn. *ngiang-ngiang rimba,* e. s. v. boschkrekel.

غيوڠ **ngejoeng,** het mauwen van katten. Mĕn. id.

غيلو **ngiloe,** stroef, wreed van de tanden, zooals na het gebruik van iets wrangs; ook een onaangenaam gevoel in de ledematen, b.v. *sĕndi dan toelang bĕrasa ngiloe,* Ibr. b. Ch. Dit zal wel *ngĕloe* moeten zijn. Zie ald. en *niloe.*

ف F.

فاتحة **fátiḥat,** Arab. opening, inleiding; ook de naam v. de eerste soera van de koran.

فارسي **fársi,** Arab. Pers. perzisch.

فارق **fáriḳ,** Arab. onderscheidend, onderkennend; *ʿalamat fáriḳ,* een onderscheidend kenmerk; *mĕmáriḳ,* onderscheiden, M.

فاسق **fásiḳ,** Arab. slecht, goddeloos, zondig; *orang fásiḳ,* snoodaard, goddelooze.

فاطمه **fáṭimah,** naam van Mohammed's dochter, de vrouw van Ali.

فال **fáal,** Arab. voorteeken; *mĕmboeka fáal,* de voorteekens raadplegen; *tafáal,* voor een goed voorteeken houden.

فانى **fáni,** Arab. broos, vergankelijk.

فايدة **fáïdat,** Arab. nut, voordeel, belang; *bĕrfáïdat*, nuttig; *tiada bĕrfáïdat*, onnut, nutteloos.

فتاح **fatáḥ,** Arab. veroveraar, veroverend; *ja fatáḥ alḳoeloeb*, o, veroveraar der harten, als opschrift boven een brief.

فتح **fataḥ,** naam van het arabische klinkerteeken voor de *a*, in het Mal. *baris-atas* genoemd.

فتنة **fitnah,** Arab. ook *pitĕnah*, laster, kwaadsprekerij, ook als scheldwoord gebezigd in de beteekenis van lasterbrok, Noer. Moh.; *mĕnfitnahkan*, belasteren.

فتوى **fatwa,** Arab. ook *pĕtoewa*, rechterlijke uitspraak, uitspraak van een heilig man, goede raad, uitlegging of duiding van voorteekens, H. Abd. 249. Pel. Dj. 10.

فجر **fadjar,** Arab. aanbreken van den dag, dageraad, morgenschemering.

فدا **fadá,** Arab. loskoopen, losprijs betalen.

فرات **foerát,** de Euphraat.

فراسة **firásat,** Arab. gelaatkunde, *ēlmoe firásat*, gelaatkunde, doorzichtkunde, karakterkunde, voorwetenschap.

فرايض **faráïdl,** Arab. meerv. van فرض, aandeel; *ēlmoe faráïdl*, de wetenschap, die handelt over het verdeelen van erfenissen.

فرج **faradj,** Arab. de geslachtsdeelen.

فردوس **firdaus,** Ar. het Paradijs.

فرس البحري **faras albaḥari,** Arab. zeepaard. S. Mal.

فرسي **farsi,** Arab. = فارسي, zie aldaar.

فرسنج **farsandj,** Perz. farsang, een afstand van 6,7 kilometer.

فرض **fardl,** Arab. plicht, godsdienstplicht, noodzakelijke plicht. Wordt in de spreektaal *pĕrloe*, zie ald.

فرعون **firāoen,** Arab. Pharao, Mak. R. 20.

فرڠكي **fĕrangki,** Frankisch, europeesch. Zie *fĕrandji*.

فرڠكستان **fĕrangkistán,** het land der Franken, Europa, behalve Turkije.

فرقان **forḳán,** Arab. elk wetboek, doch alleen van volken, die een geopenbaarden godsdienst hebben, b.v. de boeken van Mozes, het Evangelie, de Koran.

فرقة **foerḳat,** Arab. scheiding.

فرمان **firmán,** Arab. last, bevel, woord van God of een Vorst; *bĕfirmán*, spreken, gebieden van dezelfde; *tiada tĕrfirmani*, niet te bevelen of te gebieden zijn, Sj. Mans. Sj. Goemp.

فرن **foeroen,** Arab. bakoven.

فرنج **fĕrandji,** Arab. frankisch, europeesch; in het Mal. *pĕrangki*, zie aldaar.

فرنچيس **fĕrantjis,** fransch; *orang fĕrantjis*, franschman.

فريدى **faridai,** Arab. eenzame, afgezonderde plaats, H. Abd. 483.

فريسي **farisi,** Pharizeër.

فوست **foesta,** Port. e.s.v. vaartuig.

فست **festa,** Port. feest, partij.

فسوق **foesóék,** Arab. het goddeloos zijn, het slecht zijn, het zich overgeven aan vleeschelijke lusten.

فسون **fasoena,** Perz. betoovering, bezwering, bekoring, misleiding, bedrog. Zie *pěsoena.*

فصح **faṣaḥ,** Arab. heldere dag, Paschen; *hari-raja faṣah,* het paaschfeest, de paaschdagen.

فصل **faṣal,** Arab. hoofdstuk, artikel, onderdeel, afzonderlijke zaak.

فصيح **faṣiḥ,** Arab. welsprekend.

فصيحة **faṣiḥat,** Arab. welsprekendheid.

فضولي **fadloeli,** Arab. zich bemoeien, zich interesseeren voor, Pěl. Abd. p. 95; *měnfadloelikan,* zich bemoeien met; *tiada fadloeli,* er niet om geven; *tiada fadloelikan,* met onverschilligheid behandelen, Mes. Kag.; *sifadloeli,* bemoeial, ook *fadloeli* alleen, b.v. Moh. Han. Niem. bl. 4e dr. dl. I p. 140 Pěl. Djin.; *měngambil fadloeli,* notitie van iets nemen, Ibr. b. Chas. In de spreektaal *pěrdoeli.*

فضيحة **fadlíḥat,** Arab. schandelijkheid, iets schandelijks, smaad; *měnfadliḥatkan,* smaden, smaadheid aandoen, Sadj. Mal.

فطره **fiṭrah,** Arab. belasting in rijst, na de vasten aan de priesters te geven.

فطور **foeṭóér,** Ar. alles waarmee men de vasten breekt, ontbijt.

فطير **faṭir,** Ar. ongedeesemd van brood of deeg; *roti faṭir,* ongedeesemd brood, ongezuurd brood.

فعال **fāala,** Arab. weldadigheid, goede werken.

فعل **fāal,** Arab. daad, werk.

فعيل **fāïl,** Arab. daad, werk.

فقار **faḳár,** Ar. de ruggewervelen; *dzoel' faḳár,* de naam van Mohammeds zwaard, dat later op Ali overging.

فقة **faḳat,** = *moewáfaḳat,* z. ald.

فقها **foḳahá,** Ar. mrv. v. *faḳíh.*

فقير **faḳír,** Arab. een arme = *orang miskin,* bedelmonnik. In deze laatste beteekenis bij de Maleiers niet bekend. Bij hen is het meer een tijdelijk verblijfhoudend persoon, die zich op den godsdienst toelegt, e. vrome zwerveling, zie Niem. bloeml. 4e dr. pag 66 reg. 4, e. arme zwerver, Pěl. Abd. p. 100; *faḳir-miskin* = de santri's op Java.

فقيه **faḳíh,** Ar. rechtsgeleerde.

فكر **fikr,** Arab. overdenking, gedachte. Zie *pikir.*

فكور **fěkóér,** Arab. veel denkend, sterk peinzend; *těrfěḳóér,* in gedachten verzonken.

فلان **foelanoe,** Ar. een zekere, N.N. = *anoe,* zie ald.

فلسطون **filasṭóén,** Ar. Palestina.

فلسفة **filsafat,** Arab. philosofie.

فلسفي **falsafi,** Arab. philosofisch.

فلسوف **filsóéf,** Arab. philosoof.

فلك **falak,** Arab. hemelgewelf; *ēlmoe falak,* de sterrekunde.

فلنجيب **falandjib,** Eng. buitenkluiverzeil.

فليق **falik**, Arab. iets buitengewoons; zie *pĕlik.*

فناء **fana'**, Arab. vergankelijk; *nĕgari jang fana'*, het land der vergankelijkheid, de aarde, het aardsche leven; het tegenovergestelde v. *baḳa'*; *bĕrpindah daripada nĕgari jang fana' kapada nĕgari jang baḳa'*, overgaan uit het vergankelijke naar het onvergankelijke gewest.

فنصور **fanṣoer**, Arab. de naam voor Baroes op Sumatra; *káfóér al-fanṣóéri*, de *kapoer baroes* of kamfer van Sumatra.

فؤاد **foewád**, Arab. hart, gemoed.

فوه **foeh**, zie *apoewah.*

فهم **faham**, Arab. begrijpen, beseffen, verstaan, begrip, verstand; *salah faham*, misbegrip, verkeerd verstaan, verkeerd opvatten.

في **fi**, Ar. Voorz. = *di*, in, in zake van; *fi hadzá addár*, in dit land van verblijf of woning.

فيت **fita**, lint, ook *pita*, zie ald.

فيتر **fetor**, zie *petor.*

فيروز **firóéz**, Perz. overwinnend, zegerijk.

فيروزه **firoezah**, de turkoois.

ڤ

ڤاء **pa'**, vader, verkorting van باڤ *bapa*, zie ald.

ڤاتب **patoeb**, Mĕn. = *patoet.*

ڤاتوت **patoet**, behoorlijk, betamend, passend, geschikt, voegzaam; 't kon wel niet anders, het moest wel; overeenkomend, overeenstemmend, harmonieerend, b.v. *tĕrlaloe patoet lakoenja*, uitermate geschikt was zijn gedrag; *koerang patoet itoe*, dat is ongepast, onvoegzaam; *patoetlah ija bagai jang dĕmikian*, hij is voor zoo iets geschikt; *patoetlah samoewanja tūloḳ kapadanja*, het kon wel niet anders of allen moesten z. aan hem onderwerpen; *apa patoet akan laki-laki ini?* wat verdient deze man? *barang jang patoet mĕmĕgang sĕndjata*, al wat maar geschikt was om de wapens te dragen, B. R. bĕs. 268; *patoetlah ija mati diboenoeh*, hij verdient omgebracht te worden; *tiada patoet harga*, onder de waarde, tegen een onbehoorlijken prijs; *boenjinja patoet dĕngan tarinja*, het geluid stemde overeen met den dans; *dĕngan patoet*, behoorlijk; *dĕngan sapatoetnja*, geheel naar behooren of zooals het behoort; *adakah patoet*, is het gepast, geeft het pas, ook hoe is het mogelijk, b.v. *adakah patoet soengai ini bolih kĕring diminoemnja ajar sabanjaḳ ini*, hoe is het mogelijk, dat deze rivier droog wordt en dat hij zulk een groote hoeveelheid water opdrinkt, P. Dj. 56; *mĕmatoetkan*, in overeenstemming brengen, passend maken, doen harmonieeren, opschikken, versieren; *bĕrpatoetan dĕngan*, in overeenstemming zijn met, overeenkomen met, passen bij, Hik. Abd. 156 en 522.

ڤاتر **patar**, groote houtvijl, zie *kikir.*

ڤاتري **patĕri**, soldeer, borax; *mĕmatĕrikan*, soldeeren, dichtsoldeeren. Ook ڤتري.

ڤاتوڠ **patoeng**, beeld van hout, steen of metaal, afgodsbeeld, standbeeld; *patoeng tjampaḳ goleḳ*, poppetje dat men neergooit en dan altijd weer rechtop gaat staan, duikelaar.

ڤاتيڠ **pating**, I. stompe beitel, kouwbeitel, steenhouwersbeitel.

II. houten pen om iets aan vast te maken of op te hangen; *mĕmating*, pennen in iets slaan, b.v. in e. muur om er iets aan op te hangen, in een boom om er gemakkelijker in te kunnen klimmen.

ڤاتوق **patoeḳ**, I. *mĕmatoeḳ*, pikken van vogels, bijten van slangen, neerslaan van den haan van een geweer; *pĕlatoeḳ* en *boeroeng pĕlatoeḳ*, de specht; zie ook *pagoet*, *tjatoeḳ* en *bĕlatoeḳ*.

II. *patoḳ anggoh*, de stok van een schepnet, dien men in de hand houdt, C. en S.

ڤاتيک **patiḳ**, I. slaaf; ook voor pers. Vrnw. ik, als e. onderdaan tot den regeerenden Vorst spreekt. Van zijn mede-onderdanen tot den Vorst sprekende zegt men *patik itoe* of *patiktoe; bĕrpatik*, bij zijn spreken van *patik* gebruik maken; *dipatikkan*, met het gebruiken van *patik* toegesproken worden.

II. aderlaten, v. d. W. Zie *pantiḳ*.

ڤاتيکتو **patiktoe**, zie bij *patik* I.

ڤاتيق **pateḳ**, Jav. de frambozenuitslag; *pateḳkĕn*, dien uitslag hebben; zie *poeroe*. Een goed middel daartegen is het cauteriseeren met sulph. cupri of *tĕroesi*, Mal.

ڤاتيل **patil**, I. smalle dissel, waarvan het ijzer overlangs staat. Mĕn. *patir*, id. Volg. Marsd. is het met verzetbaar ijzer; *patil pĕnarah*, dissel, waarmede men het hout de eerste ruwe bewerking doet ondergaan; *mĕmatil*, met den dissel bewerken; *patilan*, bedisseling, ook datgene wat met den dissel bewerkt wordt of is, Jav. *pĕtel*, id.; zie ook *tjĕtai*, *bĕlioeng* en *rimbas*.

II. Jav. voelhoorn.

ڤاتم **patam**, randbelegsel, kantbeslag, voorhoofdsiersel met juweelen in den vorm v. e. bloem, beslag van koffers, belegsel van passement, lijstwerk boven e. venster, ook rand v. e. vijver, b.v. *kolam bĕrpatam ĕmas kĕntjana*, Sj. Mădli; ook een kleedje versierd met lovertjes van goudblik, *kaïn bĕrboenga ĕmas kida-kida*, Abd. sch. wrdb.; *sĕgala tingkap bĕrpatam peraḳ*, Ibr. b. Ch.

ڤاتين **patin**, e.s.v. grooten, smakelijken zoetwatervisch, R. Pas. Dul. 69; komt ook voor bij C. en S.

ڤاته **patah**, I. gebroken en breken van harde, lange, betrekkelijk dunne, ronde voorwerpen, zooals beenderen, stokken, armen en beenen enz. brok, stuk, fragment; *patah pĕrang*, verslagen van een leger, verbroken van de slagorde, H. Boedj. en Ind. Poet.; *sapatah kata*, een enkel woord, een lettergreep; *patah majang*, golvend van het hoofdhaar; *patah arang*, gebroken als houtskool, d. i. onherstelbaar verbroken van eene echtverbintenis; *patah kĕmoedi* en *patah toelang*, twee soorten van planten;

mĕmatah djarinja, zijne vingers laten kraken of knappen, de Holl. 5e dr. 227; *mĕmatahkan*, breken v. bovengenoemde voorwerpen, een stelling of bewijs krachteloos maken, iemand tot zwijgen brengen; *mĕmatahkan sĕtĕroe*, de vijanden tot zwijgen brengen; *patah lidah*, tot zwijgen gebracht; *pĕmatah*, afgebroken stuk, b.v. *pĕmatah pĕdangnja jang tinggal kapada tangannja*, het afgebroken stuk van zijn zwaard, dat in zijn hand bleef, Am. Ham. Ook *pĕmatahan*.

II. *pĕmatah* en *pĕpatah*, aanwijzing, voorschrift voor een werk; het onderwijs der ouden van dagen, de leer der ouden; *hamba tiada tahoe akan pĕpatahnja koeda ini*, ik weet niet wat er aangaande dit paard voorgeschreven is, H. Boedj. Jav. *patah bĕtjik*, goede teekens of kenmerken aan e. paard.

ڤاته **patih**, I. luisterend, volgzaam; *orang patih*, e. volgzaam man, geschikt persoon; *kĕmoedi patih*, e. roer dat goed luistert; *mĕmatihkan kĕmoedi*, het roer doen luisteren, doen volgen, d.i. wenden, aansturen op, R. Chaib.

II. Jav. titel van den eersten minister of staatsdienaar.

ڤاتي **pati**, I. het fijnste bestanddeel van iets door uitpersing, koking of verdamping verkregen, zetmeel, extract, escens, quint-escens; *pati oebi*, cassave-zetmeel; *pati sirih*, het allereerste sirihspuw. Jav. *paṭi*, id.

II. dood, = *mati; dĕnda pati*, doodstraf. Jav.

III. Skr. heer, meester, z *patih* II.

IV. *pati rimba*, Intsia amboinensis, d. l. Cr.

ڤاجر **padjar**, dageraad, zie فجر.

ڤاجڠ **padjang**, I. Jav. iets drapeeren, met draperie versieren, opmaken; *padjangan* en *pĕpadjangan*, bruidsvertrek, staatsiebed; zie ook *patjang*.

II. = *poewadai*, zie ald.

ڤاجق **padjaḳ**, I. verb. Ned. pacht, landrente, op Java *padjĕg*, ook *paḳ*.

II. e. s. v. horde, om er visch op uit te spreiden.

ڤاجل **padjal**, zie *pĕdjal*.

ڤاجن **padjan**; *mĕmadjan*, zich blootstellen aan den voortdurenden invloed van iets, b.v. van den regen, de zon enz. Ook blootgesteld laten v. iets, ongeborgen laten, laten liggen, laten staan; *mĕmadjankan*, iets aan den voortdurenden invloed van iets blootstellen.

ڤاجوه **padjoeh**, gulzig eten, vreten. Mĕn. gauw iets opeten, ter sluiks opeten, snoepen, in 't geheim wegnemen, ontfutselen; *padjoeh dan tjaroeḳ*, gulzig en vraatzuchtig.

ڤاچت **patjat**, ook *patjet*, volg. v.d.Tk. is dit laatste bepaald Soend., kleine springbloedzuiger; *sapĕrti patjat kĕnnjang*, als een verzadigde springbloedzuiger, d. i. in het midden dik en dun aan de beide einden. Mĕn. *atjit*.

ڤاچيت **patjit**; *mĕmatjit*, vasthouden, Pad. bov.l. zie *pĕtjit* en *pĕtjat*.

ڤاچر **patjar**, I. naam voor verschillende soorten van planten, b.v. *patjar ajar*, de tuinbalsamine; *p. koe-*

koe en *p. hinai*, e. s. v. heester met welriekende witte bloemen en welks bladeren gebruikt worden om de nagels rood te verven; *p. tjina*, e. s. v. heester met welriekende bloemen, die ook tot heggen bij de huizen gebruikt wordt, = *tjoelan*, Chin.; *p. bĕlanda*, de myrthe; *tikar patjar*, zie bij *tikar*.

II. mogelijk voor *pantjar*, b.v. *maka ijapon mĕngiraikan sajapnja mĕmatjarlah kapada sakalian anak pĕrtoewanan itoe*, I. P.

قاچغ **patjang,** Jav. *mĕmatjang*, bestemmen voor, nam. e. meisje voor een man, verloven, M. Pr. Dj.; *patjangan*, verloofden. Zie *padjang*.

قاچق **patjak,** I. spit, braadspit, speetje; *mĕmatjak*, aan e. spit steken om aan het vuur te roosten; *mĕmoesing patjak*, het spit draaien.

II. ervaren, bedreven, geoefend in iets. Mĕn. id. *mĕmatjak*, een vaartuig op stapel zetten; *soerat patjak pĕrahoe*, schriftelijke vergunning om een vaartuig te bouwen, zeebrief. Zie *pandai*.

قاچل **patjal,** slaaf van een slaaf, wordt gebruikt als men tot den Vorst spreekt van zijn eigen dienstbaren; *patjal kĕritjal*, in de hoftaal: ondergeschikten van allerlei soort; *bĕhasa patjal*, zeer nederige taal tegenover den Vorst; *ikan patjal*, e.s.v. grooten visch, de *ikan parang-parang* als die groot geworden is. Volgens v. d. W. elke visch, die zoo groot geworden is, dat hij een mensch kan verslinden.

قاچل **patjol,** I. *mĕmatjol*, knijpen, uitdrukken, b.v. de prop uit e. bloedzweer.

II. Jav. de hak, = *tjangkoel; mĕmatjol*, den grond met de hak bewerken, omhakken.

قاچو **patjoe,** I. spoor, prikkel, waarmede men dieren aandrijft; *mĕmatjoe*, aansporen; *dipatjoenja bĕrdjalan sigĕra*, hij spoorde het aan om hard te loopen, Prab. Dj. Ind. Poet.; *mĕmatjoe koeda*, e. paard aansporen. Mĕn. id.

II. *mĕmatjoe*, op iets springen en er schrijdelings op gaan zitten, b.v. op een paard? v.d.W. Zie *madjoe*.

قاچو **patjau,** vogelverschrikker, Sw. zoo ook d. l. Cr.

قاچي **patjai,** gepulveriseerde specerijen, die op het lijkkleed worden gestrooid, om er het lijk in te wikkelen, Saif Dzoel.

قاد **páda,** I. genoegzaam, voldoende; ook gelijk, evenals het Jav. ꦥꦣ; *pádalah*, het is of zij genoeg; *páda-páda bĕrboewat baïk, páda-páda bĕrboewat djahat, djangan alang kĕpalang*, genoegzaam goed of genoegzaam kwaad doen, niet maar ten halve, H.T.; *mĕmádakan*, voldoen; *mĕmádakan dirinja dĕngan*, zich vergenoegen of tevreden zijn met, b.v. *bahwa soelṭan Iskandar itoe tidak mĕmádakan dirinja dĕngan karadjaän sakalian ʿalam ini*, voorwaar koning Alexander vergenoegde zich niet met de heerschappij over de geheele wereld; *mĕmadaï*, genoeg of voldoende zijn voor; gelijk staan, evenaren, beantwoorden

aan; *kapádaän*, genoegzaamheid; zie *padan*.

II. Skr. voet; *sĕri páda*, de heilige voeten, nam. van den Vorst.

III.? b.v. *hĕndaḳ bĕrniaga bĕharoe dipáda?* Sj. Sult. Jahja. Mogelijk voor het rijm in plaats van *padoe* I.

ڤادت **padat**; *mĕmadat*, met geweld in iets duwen, stoppen, stuwen b.v. huisraad in een vertrek. Mĕn., *padat*, vast ineen, compact, massief, stampvol; *daging padat*, hard, stevig vleesch; *padat pikiran*, standvastig van gevoelen of denkwijze.

ڤادري **padĕri**, Port. padre, priester, predikant, missionaris.

ڤادشاه **pádsjáh**, Perz. titel voor een monarch.

ڤادڠ **padang**, I. open vlakte, veld; *padang pĕpĕrangan*, slagveld; (Mĕn. *bĕrpadang lapang*, vrij zijn in doen en laten; *mĕmbĕri bĕrpadang lapang*, iem. vrijlaten in hetgeen hij wil); *p. tandas*, een kale, onvruchtbare vlakte, volg. and. *tandoes*, z. ald.; *p. tiah*, de woestijn van Arabië, waarin de Joden hebben rondgezworven; *p. tĕmoe*, de opstandingsvlakte, waar allen elkander zullen ontmoeten; *p. tĕkoekoer* en *p. angin*, een woeste vlakte; *p. loewas*, een uitgestrekte vlakte; *p. bĕlantara*, onbebouwde vlakte tusschen twee bewoonde streken, woestijn; dit wordt wel degelijk onderscheiden van *hoetan bĕlantara*, zie o. a. de Holl. 5e dr. p. 128, waar beide voorkomen. v.d.Tk. heeft dus ongelijk; *madang*, standvastig in één richting waaien, van den wind.

II. Jav. licht, helder.

ڤادق **padoḳ**, bij sommige spelen de plaats, waar men gaat staan om te werpen, te schieten enz. mensuur, v. d. W. Mĕn. e. s. v. werpspel, waarbij *kĕmiri's* en derg. in een putje geworpen worden. Zie bij *padan*.

ڤادوك **pádoeka**, Skr. schoen, muil, in het Mal. gebruikt als titel van vorstelijke personen, zooveel als Zijne of Hare Hoogheid; *sĕri pádoeka*, de glans der schoenen, b.v. *sĕri pádoeka soelṭán*, Zijne Hoogheid de Sulthan; *pádoeka maha dewi*, titel van de tweede gemalin des Vorsten in de Pandji verhalen; *p. maha atoer*, de derde, *pádoeka likoe*, zie *mandalikoe*, titel van de vierde gemalin. Wanneer een onderdaan tot den Vorst spreekt van 's Vorsten verwanten, dan komt *pádoeka* altijd vóór den naam, b.v. *pádoeka ajahanda toewankoe*, Zijne Hoogheid Uw Vader; *pádoeka anakanda*, Zijne Hoogheid Uw Zoon enz.

ڤادم **padam**, I. uitgebluscht, gedoofd van licht of vuur, ophouden van het zweeten, H. Abd. 114, gelescht v. d. dorst, ook verdoofd, tot bedaren gekomen van toorn, de driften enz., ook dood, overleden, gestorven, gesneuveld, Hik. Naja Koes.; *mĕmadamkan*, uitdooven, blusschen; *pĕmadam*, bluschmiddel, uitblusscher, domper; *pĕmadam api*, brandbluschmiddel; *tiada tĕrpadamkan*, onuitblusschelijk; *api jang tiada tĕrpadamkan*, onuitblusschelijk vuur.

II. verb. van *padma*, Skr. lotus, ook

e.s.v. vuurrood edelgesteente; *merah padam*, vuurrood, beter *merah padma*, zie ald.

ڤادن **padan**, passend, evenredig, partuur, weerga, b.v. *hajam ini boekan padan dĕngan hajam itoe*, deze haan is geen partuur voor dien; *sama padan*, geheel partuur. (Mĕn. ook grens, streep of lijn, waar men bij een werpspel gaat staan, zie *padoḳ*); *bĕrpadan hajam* en *mĕmadan hajam*, hanen als partuur stellen, H. T.; *mĕmadan*, ordenen, regelen, de partijen vormen, b.v. *sĕgala pĕrmaïnan djoega dipadan*, alle spelen toch werden geregeld, Sj. Ḥaris. Zie ook bij *tjoeri*.

ڤاداو **padau**; *lajar padau*, stormzeil.

ڤادو **padoe**, I. *mĕmadoe*, tegen elkander houden en passen van dingen, die aan elkaar moeten gevoegd worden; door vergelijking keuren of waardeeren van edele metalen of handelswaren; met elkander doen overeenstemmen van zang en muziek, b.v. *mĕnjanjilah bidoewan soewara mĕrdoe; ditingkah rĕbana, panton bĕrpadoe*, geaccompagneerd door de tamboerijnen, waarmede de liedjes overeenstemden, Sj. Mādli; vermengen, bij elkaar voegen v. kruiden, metalen, kleuren of verfstoffen enz. b.v. *dipadoe dĕhoeloe bĕharoe dikĕnakan*, eerst zien of het past en dan samenvoegen.

II. gedegen, vast, b.v. *ĕmas padoe*, gedegen goud; *arang padoe*, vaste kool, steenkool, b.v. *boekannja sapĕrti arang kita Mĕlajoe, samoewanja arang itoe padoe*, niet als de houtskool van ons Maleiers, maar al die kool is gedegen, vast, Abd.

III. Jav. twist, twistzaak.

ڤاده **padah**, voorteeken, voorbeduiding. Zie *pĕdah*.

ڤادي **padi**, I. de rijstplant, rijst in den halm, onontbolsterde zaadkorrel in het algemeen, b.v. *padi kahwa*, koffieboonen nog in den bolster; *apa chabarnja pada kita, padikah ataw bĕraskah*, welk bericht is er voor ons, is het vleesch of visch (lett. is het gepelde of ongepelde rijst); *ēlmoe padi*, de kunst van nederig zich aan te stellen; *padi jang sagĕnggam itoe lĕbih dari padi jang saloemboeng*, één vogel in de hand is beter dan tien in de lucht, Sprw. Mĕn. *padi paja*, e.s.v. rijst, id.; *kalau kasih akan padi, boewanglah roempoet*, als men de rijst liefheeft, moet men het onkruid wegwerpen, Sprw. Voor de soorten zie o. a. Tijds. t. l. en vlk. XXX: 391—411.

II. klein in zijn soort, kriel, van vruchten, b.v. *njioer padi*, e.s.v. kleine kokosnoten; *oebi padi*, kriel-oebi of krielaardappelen.

ڤار **para**, I. gezamenlijk; *para mantĕri*, de gezamenlijke ministers; *para poetĕri*, de gezamenlijke prinsessen; *mĕmarakan*, verzamelen, b.v. *sambil mĕmarakan sĕgala rājat jang lari itoe*, terwijl hij het vluchtende volk verzamelde, Pr. Dj. Dit laatste is mogelijk van *mara*, zie ald.

II. *para-para*, horde, rek, losse stelling, horizontaal liggend rasterwerk, hetzij boven den vuurhaard of buiten de woning, om er het een of

ander op te drogen; *paraän*, zoldertje, bovenste gedeelte van het houtwerk, dat het geraamte van een huis vereenigt M. die echter *pĕrahan* schrijft. *p. p. boewang*, horizontaal uitstekend zoldertje onder het einde van den nok van een huis; *p. p. laboe*, zoldering over de geheele ruimte, eig. een stelling waarover men pompoenplanten laat klimmen; *arang para-para*, roet. Hiervoor dikwijls ook alleen *arang*.

قارت **parat,** = *poeki* C. en S. Z. a.

قاروت **paroet,** rasp. schram, ruw litteeken, ook fig.; *paroet katoemboehan*, pokputten, Abd.; *mĕmaroet*, raspen; *paroetan*, raspsel. Op Java *paroed*, id.

قاريت **parit,** I. dreggen; *saoeh pĕmarit*, dreg, v. d. W.

II. gegraven gracht of vaart, sloot, greppel, slop, loopgraaf, geschaafde gleuf of groef in planken, mijngroeve; *parit ĕmas*, goudwasscherij in waterleidingen. v. d. W.; *bĕrparit*, ook gegroefd, gegleufd, geploegd v. planken.

قارس **paras,** I. gelaat, aangezicht van Vorsten en in poëzie ook van anderen; *paras jang elok*, een schoon gelaat. v.d.W. leidt I van II af. Dan zou het een glad gelaat beteekenen, zonder oneffenheden; dus zooveel als ons: een fijn besneden gelaat! Al de schoonheidskenmerken v. e. meisje kan men beschreven vinden in mijne Facs. p. 53.

II. glad, effen, als een pilaar of rotting, gelijk, gladaf, geëffend, glad afgestreken van een inhoudsmaat, e. effen vlak vormend; *mĕmaras*, effenen, gelijkmaken, glad afstrijken, van de uitsteeksels ontdoen, besnijden in dien zin.

قارڠ **parang,** hakmes, houwer in het algemeen, ook slag met e. houwer; *p. mondok*, korte, breede houwer; *p. latoek*, houwer om koppen te snellen; *parang tjokok*, e.s.v. mes in den vorm v. e. sikkel, ook *p. koekoet* genoemd, C. en S. *p. lading*, zie *lading*; *sapĕrti parang mata doewa*, als een tweesnijdend zwaard, Sprw. voor dubbeltongig; *mĕmarang*, iets of iemand met e. houwer slaan; *mĕmarangkan pĕdang*, met een zwaard houwen of slaan; *mĕmarangkan toelisan*, schrift met één streep doorhalen; *parang-parang*, wat op een houwer gelijkt; *ikan parang-parang*, e.s.v. platvisch met zeer scherpe, fijne tandjes en vandaar *gigi parang-parang*, fijne tandjes ook bij menschen; *pohon parang-parang*, e. s. v. boom, die hout voor planken levert; *parangan* en *parang-parang*, e. s. v. langwerpige verzwering in den nek; *parang-mĕmarang*, over en weer elkander houwen; *pĕmarang*, moord, slachting.

قاريڠ **paring,** e.s.v. plant, mimosa scandens. Mĕn. e. s. v. bamboe, een acacia, d. l. Cr. Jav. *pĕring* = *bamboe*.

قاروڠ **paroeng,** Jav. e.s.v. slangvormige kris met veel bochten, ook *paroeng sari* genoemd.

قارڤ **parap**; *mĕmarap*, met de vuist slaan even als met een hamer, beuken, ook beuken v. e. vesting, b.v. *moesoeh nen soedah mĕmarap kota*,

Sj. Abd. Moel. 57; *pĕmarap*, onderste gedeelte van de vuist, buitenzijde v. de hand.

ڤارق **paraḳ**, I. van het Ar. فرق, scheiding, tusschenruimte; *mĕmaraḳkan*, e. ruimte tusschen beiden laten.

II. de erven rondom de woningen, Pad. bovenl. volg. v. d. Tn. een tuin.

III. de naam van een boom.

IV. Jav. *parĕḳ*, dichtbij, nabij.

V. *parakan dalĕm*, Jav. trawanten van den Vorst.

ڤارق **pariḳ**, I. *mĕmariḳ*, aansteken, aanmaken van een vuur, P.

II. *poraḳ-pariḳ*, op verschillende wijze van of uit elkander, van een verslagen leger.

ڤارم **parĕm**, Jav. e. verzachtend smeersel = *poepoer*, zie ald. Mĕn. id.

ڤارن **paran**, dwarsribben van een dak, W. Sum.

ڤارو٢ **paroe-paroe**, long; longkleurig, paars; ook de blazen van een visch.

ڤارو **pàrau**, gorgelend, kirrend v. e. geluid, schor v. de stem, z. *pĕrmai*.

ڤارو **paro**, Jav. helft; = *tĕngah*, Mal.; *saparo*, een helft, een half, een gedeelte.

ڤاره **parah**, Kw. dood, doodelijk; *loeka parah*, doodelijke wond, zwaar gewond.

ڤاره **paroeh**, bek van een vogel; *mĕmaroeh*, pikken, oppikken, van vogels. Zie ook *paro*.

ڤاره **pareh**; *mĕmareh*, het lot doen spreken door kaarten, dobbelsteenen enz.; dobbelsteenen gooien, kaarten ronddeelen, hoopjes maken, op risico zetten of opkoopen; *boewah pareh*, dobbelsteen; *maïn pareh*, hazard spelen.

ڤاري **pari**; *ikan pari*, e.s.v. zeevisch, de rog; *kajoe pari*, e.s.v. boom, die olie levert; *pari-pari*, krans van rotan enz. om de gelijkenis met een rog; *bintang pari*, zie *tohoḳ; ekoer pari*, z. *pĕdang*. Van de rog heeft men de volgende soorten; *p. oenat*, *p. soempat* of *p. rimau*, *p. bilis*, *p. moro*, *p. djedong* en *p. mingki*.

ڤاسح **pasaḥ**, zie فصح.

ڤاسر **pasar**, Perz. markt, marktplaats, in poëzie ook *pasara*. Z. *pĕkan*.

ڤاسر **pasir**, zand, zandbank; *kajoe pasir*, e. s. v. week, wit hout; *goela pasir*, de gewone fijne suiker in tegenoverstelling van *goela batoe*, klontjes; *iboe pasir*, grove korrel of steentje in het zand; *ikan pasir*, e.s.v. zeevisch, de wijting; *ĕmas pasir*, stofgoud = *ĕmas oerai*.

ڤاسڠ **pasang**, bij elkaar behoorend en als zoodanig samengevoegd, paar, koppel, span, wederga; wassen van het water bij vloed, aansteken van vuur of licht, afvuren van een vuurwapen, uitzetten van strikken, bijzetten van vlaggen of zeilen enz. zie voorts beneden bij *mĕmasang;* b.v. *sĕpatoe doewa pasang*, twee paar schoenen; *boeroeng mĕrĕpati sapasang*, een paar duiven; *almari sapasang*, een paar kasten, die als zoodanig bij elkander behooren; *bĕrpasang-pasang doewa dan ĕmpat*, bij paren van twee en vier, bij het dansen, Ibr. b. Ch.; *pasang anaḳ* en *p. kĕtjil*,

klein tij, kleine vloed; *p. bĕsar*, groote vloed; *p. poernama*, vloed bij volle maan, springvloed; *p. soeroet*, vloed bij laagste eb; *p. bah*, zeer hooge vloed; *p. goendah* of *p. bĕrbani*, doodtij; *p. sorong boewih* of *djolong-djolong pasang*, getij twee à drie dagen na doodtij; *bĕrmaïn pasang*, damspelen, dammen, Pr.Dj.; *mĕmasang*, heeft verschillende beteekenissen, b.v. *m. djĕrat*, strikken spannen of uitzetten; *m. djaring*, een net uitzetten; *mĕmasangkan goena*, toovermiddelen aanwenden, b.v. *maka raden Poespa Djoewita pon mĕmasangkan goenanja, maka goena itoe pon tĕrkĕnalah kapada Sira Pandji*, de prinses P. Dj. nu wendde hare toovermiddelen aan en die toovermiddelen troffen Sira Pandji, Hik. Asm. Pati; *m. kĕbon lada*, een pepertuin aanleggen; *m. lajar*, de zeilen of het zeil bijzetten; *m. bandera*, de vlag hijschen; *m. bĕdil*, een geweer afschieten, vuren; *m. api*, vuur aanmaken; *m. pĕlita*, de lamp opsteken; *m. oewang*, geld op- of inzetten; *m. bitjara*, e. raad beleggen; *m. soewar*, een lichtsein hijschen; *m. tĕlinga*, het oor spitsen; *m. tabiḳ*, zijne excuses maken; *daoen pasang-pasang*, e. s. v. klimplant; *sakit pasang-pasang*, waterbreuk, hydrokele; *kĕpasangan*, in den strijd gewond.

قاسغ **pasoeng,** blok om gevangenen in te sluiten; de staanders van de *papan goeloeng* bij het weven; *mĕmasoeng*, in het blok sluiten; *pasoengan*, hechtenis, gevangenhouding, gevangenis.

قاسق **pasaḳ,** pen, nagel, bout; *pasaḳ tapaḳ kaki koeda*, hoefnagel, N. Moh.; *pasaḳ koentji*, sluitpen, grendel; *orang pasaḳ*, de oorspronkelijke bewoners van een land; *pasaḳ toeli*, bout, aan weerskanten geklonken, dienende om de boegplanken v. e. klein vaartuig te verbinden; *mĕmasaḳ*, met een pen vastmaken, pennen in iets drijven. Zie ook *masaḳ*.

قسوق **pasoeḳ,** troep, bende, compagnie krijgsvolk enz.; *pasoekan orang pĕnjamoen*, rooverbenden; *bĕrpasoeḳ-pasoekan*, aan troepen of benden; te hoop loopen, b.v. *maka orang mĕlihat pon bĕrpasoek-pasoekan hĕndaḳ mĕlihat wajang*, Prab. Dj. bij troepen kwamen de kijkers om de wajang te zien.

قاسل **pasal,** I. naam van e. boom, die een eetbare vrucht draagt, v.d.W. door mij gevonden *pasoel*.

II. zie *faṣal*, Arab.

قاسل **pasoel,** e. s. v. boom, die licht, onduurzaam hout oplevert.

قاسو **pasoe,** groote kom, waschkom; *p. tiaman*, groote pot met deksel, v.d.W.

قاسه **pasah,** scheiden, nam. een vrouw van haren afwezigen man, die geen geld tot onderhoud heeft gezonden. Ook bij Abd. Mogelijk van het Arab. فصّ *faṣṣa*, scheiden, afscheiden. Zie ook *pisah*.

قاغس **pangoes;** *mĕmangoes*, ademhalen of liever luchthappen, van visschen en amphibiën als ze even boven water komen. Zie ook *doengas* en *pantas*.

ڤاغن **pangan,** I. uitgestrekt bosch; *orang pangan*, ook alleen *pangan*, boschbewoner.

II. Jav. eten, spijs; *panganan*, spijzen, koekjes van *angan*, Kw. = *rĕdjĕki*, Jav. wrdb.; *p. talam*, *p. tjoetjoer*, zie op die wrd.; *boelan kĕpangan*, Jav. maan-éclips, lett. de maan opgegeten, namelijk door den *rahoe* of draak, zie ald.

ڤاغي **pangai,** e. s. v. platte noot, die gekookt gegeten wordt. Mĕn.

ڤاڤ **papa,** Skr. arm, behoeftig, ellendig. (Mĕn. *anak papa*, een moederloos kind); *dagang papa*, e. armoedige vreemdeling; *kapapaän*, armoede, verarmd, tot armoede vervallen; *papakarama*, slecht, ondeugend, v. d. W. b.v. *tiada ādat laki-laki mĕmbelaï pĕrĕmpoewan; djadi papakarama*, *tĕrtoetoep pintoe kajangan*, *pĕmali*, *kakanda*, *pada sĕgala dewa-dewa tiada baïk*, 't is de gewoonte niet, dat een man eene vrouw in den dood vergezelt (d.i. zich met haar laat verbranden), dat zou slecht zijn, de poort des hemels zou gesloten blijven, dat is voor u een verboden zaak, het is in de oogen der goden niet goed, Pr. Dj. Het kan dus geen boete voor aanvaring zijn, zooals P. opgeeft. Mogelijk is de beteekenis er van: rampzalig, verongelukt.

ڤاڤت **papat,** I. *mĕmapat*, slaan met iets, dat plat of vlak is, b.v. met het platte van een sabel, een liniaal enz. doch niet met de vlakke hand; *papatlah kapalanja*, sla hem den kop af, Am. Hamz. = *pĕpat*. Zie ald. Mĕn. zonder punt, afgeknot.

II. effen, regelmatig, eenvormig; *mĕmapat*, effen of gelijkmaken; *mĕmapat kalam*, vermaken van eene pen; *m. batoe*, steenen gelijk houwen; *potong papat kajoe itoe*, houw of schaaf dien balk gelijk. M.

ڤاڤر **papar,** I. plat van iets, dat scherpe kanten heeft en dun is, b.v. van een zwaard, de hand enz., vlak, platte of vlakke kant van iets; *mĕmaparkan*, plat maken van de tanden door afvijling. Zie *pĕpat*.

II. *mĕmapar*, bespreken, uitleggen; *paparan*, opheldering, uitlegging; *sapapar*, eenstemmig, Pad. bovenl.

III. lichten, werven, op gezag eenige artikels heffen; *orang mĕmapar lasjkar*, iem. die soldaten werft; *paparan*, lichting, werving, schatting, goederen, die door heffing bijeengebracht zijn. R. v. Eys. requisitie, M.

ڤاڤس **papas;** *mĕmapas*, afnemen, van iets afdoen, van zijn plaats nemen, b.v. kleeren, e. gordijn, schilderij, tent enz.; verdrijven van spoken, krachteloos maken van vergif; *mĕmapas karadjaän*, laten afstand doen van de regeering, Pr.Dj.; *mĕmapas pakaijan*, iemand de kleeren afdoen, ontkleeden, id.; *mĕmapas agoeng*, iem. zijne vorstelijke afkomst ontnemen, Hik. Koris; *m. chaimah*, de tenten afbreken, Hik. Koris, eigenl. *mĕmapaskan chaimah*.

ڤاڤق **papak,** I. vlak, zonder hoogten of laagten, effen, ook plat v. piekpunten, b.v. *maka kadoewanja mata*

toembaḳ itoepon mĕndjadi papaḳlah, Am. Hamz.; *roemah papaḳ*, huis met een plat dak; *ajam papaḳ*, kip zonder staart; *orang papaḳ*, manwijf, hermaphrodite; ook bij d. l. Cr. en C. S.

II. iets in zijn loop tegenhouden = het Jav. *pĕpĕg*, b.v. *maka titah Sjaich Alim: papaḳlah radja kĕra ḥarám zadeh itoe, djangan dilĕpasnja*, toen zeide Sj. A.: Houdt dien apenkoning, dat hoerekind, tegen; laat hem niet ontkomen, P. Dj.

III. Jav. *papag*, tegemoetkomen, tegemoetgaan, verwelkomen, inhalen, b.v. *dan masoeḳ kadalam taman itoe dipapaḳ olih Sĕri Koentoem*, hij trad dien hof binnen, tegemoetgegaan door S. K. Hik. Boedj.; *pĕmapaḳ*, inhaling, verwelkoming; *bĕdil pĕmapaḳ*, vreugdeschoten ter verwelkoming, b. v. *bĕdil pĕmapaḳ itoepon dipasang oranglah*, id.

IV. = *pĕpaḳ*, eten, kauwen, kluiven, knabbelen.

ڤاڤن **papan**, plank, bord; *p. toelis*, schrijfbord, schrijftafeltje, lei; *p. tjatoer*, schaakbord; *p. bĕrtoelang*, spoorstaaf, spoorscheen; *p. goeloeng*, voorboom van een weefstoel, het plankje waarop de afgeweven stof wordt gewonden; *p. tjongkaḳ*, het bord waarop *tjongkaḳ* gespeeld wordt, zie ald.; *p mestar*, linieerplankje; *p. karanda*, doodkist; *papan pĕnjĕsah kaïn*, waschplank, waarop de waschlieden het goed slaan; *papan doewa bilah*, twee planken; *moeka papan*, een onbeschaamd gelaat; *roemah papan*, een houten huis; *papan medjah*, het blad van een tafel. Verder wordt het nog gebruikt als hulp-Telw. om het aantal *pĕtai*-vruchten aan te geven. *Mĕmapan*, zich als een plank voordoen, van een huiduitslag.

ڤاڤوي **pa'poei**, Chin. e.s.v. orakel in de chineesche tempels, door middel van twee stokjes.

ڤاڤه **papah**, stut, steun; *mĕmapah*, iemand bij het gaan ondersteunen; *bĕrpapah*, onder het gaan steunen of leunen, b.v. *maka baginda rasoel Allah bĕrpapahlah atas bahoe kadoewanja bĕrdjalan kadalam mĕsdjid*, Zijne Hoogheid, de gezant Gods, leunde op hun beider schouders en ging de moskee binnen, N. Moeh. Zoo ook Hik. Abd. 277. Ook met moeite of alleen door steun vooruitkomen in den handel of in de maatschappij.

ڤاك **paka**, in *poera paka*, klierziekte, moet *baka* zijn, zie ald., ook op zichzelven wordt *paka* voor *baka* gebezigd, b.v. *poetĕri Djamdjam soeroehkan djoega, karĕna dia sama sapaka*, Sj. Ardan, zend maar de prinses Dj. daar zij met haar van dezelfde afkomst is.

ڤاكت **pakat**, ook *pĕkat*, verb. van *moeáfaḳat*, zie aldaar; *sapakat*, het met elk. eens zijn, eensgezindheid, gemaakte afspraak; *bĕrtjĕrai sapakat*, oneens worden, in duigen vallen van de afspraak.

ڤاكوق **pakoeḳ**, zie *pĕkoeḳ*.

ڤاكل **pakal**; *mĕmakal*, breeuwen, de naden v. e. vaartuig dichtmaken door er met hamer en beitel werk van touw of boombast in te kloppen; *pĕ-*

makal, werk, van geplozen touw of boombast, lett. breeuwmiddel, ook breeuwer.

ڤاكن **pakan**, I. inslag bij het weven; *bĕnang pakan*, inslaggaren; *mĕmakankan dĕngan soetĕra*, iets met zijde doorweven; *bĕrpakankan ĕmas*, goud tot inslag hebben, d. i. met gouddraad doorweven zijn; *pakanan*, wat tot inslag gebruikt wordt, daartoe dient.

II. zie *pĕkan*.

III. Jav. eten, vreten voor dieren.

IV. onkwetsbaarheid.

ڤاكو **pakoe**, spijker, nagel; *daoen pakoe*, varenkruid, varens; *pàkoe kĕmahang*, e.s.v. varenplant, C. en S.; *p. laoet*, de koolpalm; *p. lĕmidang*, e.s.v. varen, welks wortels gebruikt worden om de stokken van een fuik aan elkander te binden, v. d. W. *pakoe saratoes*, *p. doewa ratoes*, spijkers v. 100 of 200 op een kati of inl. pond; *p. kantjing*, bout; *p. adji*, e.s.v. boom; *pajoeng pakoe*, kop van een spijker; *mĕmakoe*, spijkeren; *mĕmakoekan*, ook iets vastklinken, b.v. Hik. Abd. p. 30; *mĕmakoeï*, bespijkeren, met spijkers beslaan; *tĕrpakoe*, gespijkerd, ook beklonken v. e. contract.

ڤاكو **pakau**, I. zoom of belegsel langs iets aangebracht om er stevigheid aan te geven; dwarshout in een aker of emmer.

II. e.s.v. chineesch kaartspel, overeenkomende met vingt-et-un, komt voor Sj. Ind. Kĕs.

ڤاكي **pakai**, gebruiken, aanhebben, aandoen, dragen, v. kleederen, versierselen, wapenen, specerijen, reukwerk enz., ook z. bedienen van; *pakai sĕndjata*, wapens dragen; *p. soempah*, met een eed, onder eede; *mĕmakai*, gebruiken, aantrekken, aandoen; *mĕmakai agama*, een godsdienst aannemen; *mĕmakai bandera*, een vlag voeren, Hik. Abd. p. 109; *m. nama*, een naam dragen; *ĕmpat poeloeh pitis dipakai satoe ringgit*, veertig tinnen muntjes gaan er op een dollar; *maoe pakai*, noodig hebben; *ta'bolih pakai angkau*, *maski tjĕritakan*, dat is voor jou niet bindend, al vertel je het ook, Hik. Abd. 140; *bĕlom pakai oepama*, nog niet zijn zooals het behoort, nog niet geheel in orde zijn, van een geschenk bij een brief; *mĕmakaikan*, iemand aankleeden, iemand iets aandoen; *bĕrpakai-pakai*, gekleed zijn, zich kleeden; *bĕrpakaikan*, met iets gekleed zijn, iets dragen of aanhebben, bekleed zijn met, ook voorzien zijn van, b. v. *kapal bĕrpakaikan tiang bĕsi*, een schip voorzien van ijzeren masten; *tĕrpakai*, bruikbaar van een persoon, H. Abd. p. 51 r. 3 v. b. en 3 v. o.; *tĕrpakai kapada radja*, in gebruik zijn bij den Vorst of bij Vorsten, dus vorstelijk; *tiada tĕrpakai*, niet in gebruik, ongebruikelijk, onnut; *sapakai dĕngan*, het houden met, b.v. met slecht volk; *sapĕmakai*, geheel gebruikelijk, heel gewoon; *sapĕmakaijan*, compleete kleeding, alles wat men, bij elkaar genomen, aanheeft; *pakaijan*, wat gebruikt wordt, of in gebruik is, inz. aan het lichaam,

vandaar: kleeding, versierselen, tuig, harnachement enz. Ook besteld van werk in tegenoverstelling van koopgoed; *pakaijan opahan*, e. werkpak, b.v. *maka saudagar pon mĕmakai pakaijan opahan*, die koopman nu trok e. werkpak aan; *laloe disoeroeh olih saudagar mĕmakai dĕngan pakaijan opahan*, vervolgens gelastte de koopman hun zich met een werkpak te kleeden, Hik. Nad. Sj.; *dipĕrsalin pakaijan salangkapnja, ada daripada sĕndjata sampai kakoeda*, hij werd begiftigd met een kompleete uitrusting, van de wapens af tot het paard toe, Ibr. b. Ch.; *dĕngan salangkap pakaijan ṣoldadoe*, in volle monteering; *dĕngan salangkap pakaijan kabĕsaran*, in vol ornaat, in groot tenue; *toembaḳ pakaijan orang dajaḳ*, lans, in gebruik bij de dajakkers, Mal. br.

ڤاكت **pagoet;** *mĕmagoet*, pikken van vogels, bijten van slangen, = *patoeḳ*, zie ald.; *bĕrpagoet-pagoetan*, elkander pikken, H. Boedj.

ڤاكر **pagar,** omheining, heg, schutting, omwalling; *pagar batoe*, steenen muur; *pagar boelan*, kring om de maan; *p. tĕnggaloeng*, zie ald.; *p. Malaka*, heining van latten; *pinggan pagar Malaka*, e.s.v. chineesche borden met streepen; *bĕrpagar*, omheind; *bĕrpagarkan*, tot omheining hebben, b.v. *bĕrpagarkan doeri*, dorens tot omheining hebben, van een doornhaag voorzien zijn; *mĕmagari*, omheinen, van eene omheining voorzien; *mĕmagarkan*, tot omheining maken; *pagar djoega mĕmakan padi*, zelfs de omheining verteert de rijst, Sprw. *sapĕrti boelan dipagar bintang*, als de maan omringd door sterren.

ڤاكن **pagan,** bijzonder sterk, bijzonder stevig in elkaar gezet, van vaartuigen, huizen enz. Ook van de deelen er van.

ڤاكو **pagoe,** Mĕn. zoldering.

ڤاكي **pagi,** ochtend, morgenstond; *pagi-pagi*, 's morgens vroeg, in den vroegen ochtend, ook *dari pagi-pagi* en *bĕrpagi-pagi hari*, Saif Dzoel.; *sapagian*, den ganschen morgen, b.v. *dimana toewan sapagian ini*, waar zijt gij dezen ganschen morgen geweest? Hik. Prab. Dj.

ڤال **pala,** I. (Skr. vrucht), *boewah pala*, muskaatnoot; *boenga pala*, foelie; *minjaḳ pala*, muskaatnotenolie; *wĕrna pala*, bruin, kastanje-bruin.

II. Kw. volkomen, geheel; *sapala-pala*, geheel en al, zooveel mogelijk, terdege, b.v. *sapala-pala nama djahat, djangan kĕpalang*, geheel en al een slechte naam, en niet maar half, H.T.; *sapala-pala nama bĕrmasaḳ dan bĕrdjamoe radja kita*, geheel en al den naam hebben van voor den Vorst te koken en hem te onthalen, id.

ڤالت **palat,** I. vulg. voor *pĕlir*, zie ald.

II. *kajoe palat*, e.s.v. strafwerktuig op de Mal. scholen, waarin de voeten worden gesloten, om die te kunnen geeselen. Zie H. Abd. pag. 30.

ڤالوت **paloet,** omgeven met iets, b.v. met e. vloeistof, omslag, klei om e. afgietsel te maken, enz.; *mĕmaloet*,

met iets omgeven; *kalam tĕrpaloet dĕngan dawat*, e. pen omgeven met, d.i. gedoopt in, inkt; *soerat bĕrpaloet*, e. geënveloppeerde brief, = *bĕrsampoel.*

قالت **palet,** veeg, smeer met den top van den vinger, maar ook met andere dingen; zalf, smeersel; *palet bibir*, lippenzalf; *mĕmalet*, een veeg of smeer met de vingers geven; *tĕrpalet-palet*, aangesmeerd, in e. smerige zaak mede betrokken zijn, b.v. *karbau sa'ekoer mĕmbawa loempoer, karbau samoewanja pon tĕrpalet-palet djoega*, één buffel brengt de modder aan en al de buffels worden ook aangesmeerd, Sprw. Mĕn. id. *sipalet gila*, e.s.v. toovermiddel om liefde op te wekken; *sambal palet*, e.s.v. sambal, die met de vingertoppen wordt genomen.

قالر **palar;** *mĕmalar*, rekenen, staatmaken op iets, b. v. *hartamoe tiada koepalarkan*, op uwe goederen reken ik niet; *palar-palaran* = *toedoeng sadji*, z. ald. Volg. M. = *tjaping.*

قالس **palas,** I. e.s.v. heester met waaiervormige bladen, waarvan emmertjes gemaakt worden. De jonge bladen worden gekorven en, met opium vermengd, gerookt. Hij draagt kleine, roode bessen. .

II. *roemah palas-palas*, wachttorens in e. vesting, C. en S.; stelling om op te staan.

قالس **palis;** *mĕmalis*, gramstorig het aangezicht wenden naar, boos aankijken; *bĕrpalis*, aldus aankijkend.

قالغ **palang** van *alang*, dwarsboom, alles wat dwars ergens voorgehouden of ingestoken wordt om tegen te houden, grendel, ook dwarsbalk van e. kruis; *p. tangan*, pareerstang; *tĕrpalang*, gegrendeld, met e. dwarsboom afgesloten; *mĕmalangkan*, dwarsboomen, ook kruisigen; *kĕpalang*, zie *alang* II.

قالغ **palong,** monding eener rivier, (volg. d. l. Cr. *palong soengai*, het bed eener rivier. Dit is mogelijk beter, want de monding is *koewala)*, trog, langwerpige bad- of waterkuip van hout, etensbak, voederbak, drinkbak voor vee, ook *palongan; p. timba-roewang*, trog bij het grootluik aan boord, waarin het water gehoosd wordt.

قالغ **paling,** I. naar de andere zijde gekeerd, gewend; zie ook *tĕradjoe; mĕmalingkan*, wenden, keeren, omwenden; *m. moeka*, het gelaat afwenden en *bĕrpaling soempah*, den eed breken, ontrouw worden, inz. jegens den Vorst; *mĕmalingkan orang daripada kadjahatannja*, iem. van zijn kwaad afbrengen, bekeeren, M.R.; *bĕrpaling*, ook zwenken met zijn paard, Moh. Han.; *bĕrpaling haloewan*, den steven wenden, ook fig. voor ontrouw worden; *mĕmalingkan kareta*, e. rijtuig keeren; *polang-paling*, zie *polang; paling-palong*, om en om met het dikke en dunne eind naast elkander, zooals manilla-sigaren in een kistje enz. om plaats te winnen.

II. op Java gebruikt tot vorming van den Superlatif, b.v. *paling bĕsar*, grootst enz. Volg. v.d.Tk. uit het Balin.

ڤالق **palaḳ**, warm. Mĕn. door en door warm v. h. lichaam, transpireeren van warmte, *palaḳ-palaḳ kaki*, branderige voeten, b.v. door te nauwe schoenen.

ڤالق **paliḳ**; *mĕmalik?* b.v. *Lima orang chadim mĕmaliḳ, Jang bĕrchidmat pĕrgi dan baliḳ*, Ibr. b. Ch.

ڤالم **palam**, I. *mĕmalam*, bedekken, zooals b.v. e. wond met pluksel, de openingen van e. lijk met boomwol; *panton dipalam*, bedekte? minneliedjes, Sj. Ind. Voorts verkeerde woorden of uitdrukkingen met den mantel der vergetelheid bedekken, b.v. *pĕrkataän jang soedah baïk dipalam*, woorden waarvan het beter is, dat zij bedekt worden, Sj. Ind. Kĕs.; *pĕmalam*, stop, prop = *pĕnjoembat*, zie *soembat*.

II. Kw. = *daging*, vleesch.

ڤالو **palau**, e. s. v. langwerpige, kwaadaardige bloedzweer.

ڤالو **paloe**, slag met e. stok, enz. reflectie, treffen of vallen van lichtstralen, e. glans enz.; *mĕmaloe*, slaan met een stok, ook fig. gebruikt, b.v. *paloe Allah*, de kastijding Gods, de roede Gods; *wadjah jang manis bĕrtambah poela, dipaloe tjĕhaja intan komala*, haar vriendelijk gelaat nam in schoonheid toe, getroffen door den glans der edelgestoenten, Sj. Madli; *mĕmaloe boenji-boenjian*, de muziekinstrumenten bespelen; *paloe gĕndang*, e.s.v. eenigszins giftigen zoutwatervisch; *bĕrpaloe-paloe dĕngan*, kloppen met, d.i. overeenkomen met, b.v. *bĕrpaloe-paloe dĕngan ajar mawar*, overeenkomen met rozewater; *bĕrpaloe-paloewan*, onderling of onder elkaar aan het slaan zijn, ook klotsen van de golven; *bĕrpaloe-paloewan sĕndirinja*, vanzelf tegen elk. slaan of klotsen; *mĕmaloekan tangannja*, de handen in elkaar slaan; *bĕrpaloe-paloe*, ook de waren bij e. ruilhandel waardeeren, ruilhandel drijven.

ڤالوه **paloeh**, kil, kolk, diepte bij droogten of bij den oever, diepe kolk in overigens ondiep water, waterplas, die na het afloopen van het water als in een kom is blijven staan. N.-Sum. dal, ook laag in tegenoverstelling v. e. hooger gelegen plaats; zie *palong*.

ڤالي **palai**, e. s. v. boom, behoorende tot de *mĕdang*-soorten.

ڤاميت **pamit**, Jav. afscheidnemen; *pamitan*, afscheid.

ڤامور **pamoer**, e. s. v. wit ijzer, waarmede wapens worden gedamasceerd, het damasceersel op krissen en sabels; *bĕrpamoer*, gedamasceerd.

ڤامن **paman**, Jav. oom, ook als aanspraakstitel gebruikt voor bejaarde, onbekende Javanen. Zie *mama*.

ڤان **pana**, zie ڤنا.

ڤانر **panir**, Perz. kaas; beter ڤنير.

ڤانس **panas**, heet, hitte, warm, warmte, zonneschijn; *dĕmam panas*, de heete koorts; *panas hati*, woede, toorn; *panas bara*, hitte v. gloeiende kolen, ook ziedende toorn; *djĕmoer dipanas*, in de zonneschijn te drogen hangen of zetten; *panas tĕriḳ*, smoorheet, snikheet van den dag; *dimakan panas*, verkleuren door de zonnestralen, ook daardoor vervellen; *oewang*

panas, gemakkelijk verkregen en spoedig weer uitgegeven geld, zoo gewonnen, zoo geronnen. Mĕn.; *mĕndjadi panas dimata orang*, iemands begeerte opwekken, prikkelen; *bĕrpanas-panas*, het zeer warm hebben, b.v. *maka sang Sĕpoerba pon bĕrpanas-panas hĕndak mandi*, S. P. nu had het zeer warm en wilde baden, H.T.; *mĕmanasi*, verhitten; *kapanasan*, verhit zijn; *panas-panas*, warm en wel, kersversch; *panas hari*, de tijd v. 10 uur 's morgens. Mĕn. *p. malam*, helder maanlicht.

قانس **panoes,** samengepakte wolken vermengd met bliksemstralen, = *pantja roba*, b.v. *mĕndjadikan halilintar dan panoes*, I. P.; *hĕndak mĕndjadikan kĕlam-kaboet ataw kilat dan panoes*, id.

قانو **panau,** plekken op de menschelijke huid v. eene eenigszins lichtere kleur, doch niet wit; *p. mĕngkaroeng*, donkerder plekken dan de huid en geschubd als de *mĕngkaroeng*, e. s. v. hagedis.

قانه **panah,** boog, lichtstraal; Skr. *bāna*, pijl; *anak panah*, pijl, ook alleen *panah; anak panah kosong*, pijl zonder punt, Sadj. Mal. 325; *iboe panah*, de boog; *tjabang panah*, keep van de pijl; *kaki anak panah*, het onderste van een pijl; *panah dilĕntoer*, een gebogen boog; *p. kĕloedan*, e. s. v. ouderwetsche schietboog; *p. pĕter*, bliksemstraal; *p. matahari*, zonnestraal; *p. api*, vuurpijl; *bĕrtoekar anak-panah*, een huwelijk sluiten tusschen twee paren broeders en zusters; *mĕmanah*, met den boog schieten, ook fig. van het treffen der zonnestralen en v. d. maneschijn, b.v. *boelan mĕmanah kapada pasĕban agoeng*, de maan wierp hare stralen in de groote gehoorzaal, Mes.Kag.; *pĕmanah*, boogschutter, boogschot; *sapĕmanah djaoehnja*, een pijlschot ver; *mĕmanahkan*, iets van of met den boog schieten; *panah mĕmanah*, over en weer elkander met pijlen schieten; *bĕrpanah-panahan*, onderling aan het pijlen schieten zijn; *sinar-mĕnjinar roepa tjĕhaja pakaijunnja, dipanah olih tjĕhaja matahari*, de glans zijner kleederen straalde aan alle kanten, getroffen door de stralen der zon, Mes. Kag.

قاوت **paoet,** vastgeklemd aan iets; *bĕrpaoet*, zich aan iets vastklemmen, stijf vasthouden; *mĕmaoet*, iets stijf of klemmend vasthouden; *tĕrpaoet pada*, vastgelegd aan, bevestigd aan, ook van een dier, I. P.; *sangkoet paoet*, stevig vastgeklemd; *bĕrsangkoet-paoet*, zich stevig vastklemmen; *sangkoet-paoet dĕngan hoetang*, diep in schulden steken; *riang kiri, paoet kanan*, strijken bakboord, ophalen stuurboord! van de riemen; *pĕmaoet*, de trekker van een geweer; *mĕmaoetkan*, ook vastleggen, vastbinden van een dier aan iets, b.v. Hik. Am. Hamz.

قاوس **pawas,** e. s. v. zoetwatervischje, dat men in vijvers teelt, Pad. bovenl.

قاءوس **paoes;** *ikan paoes*, de walvisch.

قاوغ **pawang,** I. gids, geleider, drijver, hoeder, stuurman, schipper,

iemand die door geheime wetenschap den weg weet om iets te vinden, b.v. een bron, metaalader, wilde dieren, bijen enz.; *pawang gadjah*, olifantenjager; *p. onta*, kameeldrijver; *p. pĕrahoe*, stuurman, schipper, Prab. Dj.; *p. lĕbah*, bijenjager, iemand die de bijennesten weet op te sporen en in te zamelen; *p. handasah*, meetkundige.

II. de naam van e.s.v. boom.

ڤاءوڠ **paoeng**, Port. p â o, brood; *pisau paoeng*, tafelmes, broodmes.

ڤاءوق **paoek**, I. *mĕmaoek*, met een haak naar zich toehalen; *pĕmaoek*, brandhaak; ook e.s.v. kapmes met gebogen punt.

II. alleen in *laoek-paoek*, allerlei toespijzen, zie *laoek*.

ڤاوک **páwaka**, Skr. vuur.

ڤاون **pawan**, e. s. v. plant met zeer fraaie bloemen.

ڤاءون **paoen**, Eng. pound, pondsterling.

ڤاون **páwana**, Skr. wind.

ڤاوه **pawah**, I. = *opahan*, Abd. sch. wrdb. Volg. v.d.Tk. *bĕrpawah*, een verbintenis aangaan, waarbij voor het hoeden v. e. dier een der jongen het loon is. Het schijnt eene omzetting van *opah* te zijn.

II. *rĕmpah-pawah*, allerlei kruiderijen, ook *rĕmpah-piah*.

ڤاءوه **paoeh**, e. s. v. wilde, eetbare mangga-vrucht, bruinachtig blauw v. kleur. Volg. C. en S. heet de kleine soort van mangga gewoonlijk *paoeh; p. djanggi*, een groote soort daarvan, de reus of paardemangga, z. bij *djanggi; pipinja bagai paoeh dilajang*, hare wangen geleken op een langs de pit doorgesneden *paoeh*-vrucht.

ڤاوي **pawai**, I. al wat tot een plechtigen optocht behoort, zoowel personen, Ind. Poet. H. Boedj. als materieel; *mĕmĕgang pawai kaĕmasan*, Ind. Poet. R. Pas. Dul. 97; *mĕngatoer pawai*, den optocht regelen; *mĕnjĕlampai pawai kaïn*, de gele staatsiedoek over den schouder geslagen dragen, R. Chaib. Ook wordt *pawai* soms = *oepatjara* gebruikt, zie ald. Kw. *pawi* = *oepatjara*.

II. lans of piek met een bos haar er aan, = *lĕmbing kabĕsaran radja-radja*, Abd. Sch. wrdb. ook S. M.

ڤاه **paha**, meest ڤها geschreven, dij van een mensch, bout van een dier, disselboom van een rijtuig; *toelang paha*, dijbeen; *pangkal paha*, de heup; *paha babi*, ham; *koentji paha*, de lies; *paha bilalang*, sprinkhaneboutje, het been van de liezen tot de knie, ook de veren uit een geweerslot, nam. *p. b. bĕsar*, de slagveer; *p. b. kĕtjil*, de stangveer en *p. b. diloewar*, de pandekselveer; *sapaha*, een vierde, naar de vier bouten van een dier; *satahil sapaha*, een en een vierde taïl, als gewicht voor goud en zilver; *doewa kĕti pitis mĕndjadi ĕmas ĕnam paha*, twee honderdduizend pitis zijn zes vierde goud, d.i. $1^1/_2$ taïl, Oend.; *bĕrtĕpok paha*, zich op de dijen slaan, als teeken van uitdaging of om zichzelven op te winden; *bĕrgĕndang paha*, zich over iem. leed vroolijk maken, Schadenfreude; *paha pintoe*, deurpost, b.v. *ta'bĕtoel, djĕnang paha pintoe itoe*, Maxw. de deurposten staan niet recht.

ڤاهت **pahat,** beitel, gebeiteld, gehouwen, gedreven, met groote gaten van naaldwerk; *p. poetar*, e.s.v. avegaar, of ronde beitel; *p. boelat*, drevel, doorslag; *p. sĕrombong*, breekbeitel; *p. pĕngoekoe*, gleufbeitel; *p. pating*, kouwbeitel, ook steenhouwersbeitel; *p. nĕdjis*, schaafbeitel; *boeloe pahat*, de nestveeren van een vogel, de vlasbaard, v.e. man, de nestharen v. dieren; *mĕmahat*, beitelen. Zie *tatah* II.

ڤاهت **pahit,** bitter van smaak; *p. maoeng*, walgelijk bitter, narcotisch bitter; *mèmahitkan*, verbitteren; *kapahitan*, bitterheid, verbitterd.

ڤاهت **pahoet,** zie *paoet*.

ڤاهر **pahar,** groote ronde bak van koper op voet, gebruikt om de toespijzen op te zetten; ook noemt men een ronde tafel op één poot wel eens zoo; *pahar bĕrtoenda*, zie bij *toenda* en ook *hidang*.

ڤاهڠ **pahang,** naam van e. Mal. rijkje op de oostkust van het schiereiland Malaka.

ڤاهوق **pahoeḳ,** vallei, dal, v.d.W. volg. M. *pahaḳ* en Mĕn. *pa'oeḳ*.

ڤاهم **paham,** zie فهم.

ڤاي **paja,** moeras met plantengroei; *daoen paja*, Hydrocotyle asiatica (Ombellifères), d.l. Cr. *padi paja*, rijst van de natte rijstvelden?

ڤاير **pajir** en *pajar*, kruisen, heen en weer varen voor een haven of riviermonding, opdat er niets in- of uitkome; blokkeeren; *pĕrahoe pajir*, kruisboot; *mĕlintang pajir*, de blokkade forceeren; *mĕmajiri*, bekruisen, kruisen voor een haven.

ڤاٴيس **païs,** visch of vleesch met kruiden in een blad gewikkeld en aldus geroost of gekookt. Zie *pepes*.

ڤايڠ **pajang,** e.s.v. lang treknet, waarmede men in volle zee vischt, zie *poekat; pĕrahoe pajang*, *p. majang* en *pĕmajang*, de visschersboot, daarvoor gebruikt. Mij is opgegeven: *pajang* = *pajir*, kruisen op zee; *pĕrahoe pajang* en *pĕmajang*, kruisboot. Het eerste heeft meer voor zich.

ڤايوڠ **pajoeng,** scherm, zonnescherm, regenscherm, kop van een speld of spijker; *pajoeng tĕrkĕmbang*, geopende zonnescherm; *mĕngĕmbangkan pajoeng*, de zonnescherm opzetten; *pajoeng jang kaĕmasan*, e. vergulde zonnescherm; *p. bĕrapit*, zonnescherm aan weerszijde gedragen; *p. oeboer-oeboer*, vorstelijke zonnescherm, staatsiepajoeng van zijde met neerhangenden rand v. franje of doek, waarin acht gele en acht witte vakken. Zij ontleent haren naam aan de zeekwal. De pajoengs worden bij *kaki* geteld, C. en S.; *doewa sapajoeng*, met zijn beiden onder één zon- of regenscherm, Prab. Dj.; *pajoeng bawat*, zie bij *bawat; p. iram-iram*, zie bij *iram. Mĕmajoengi*, met een zonnescherm enz. beschutten. In de Hss. komt telkens voor *pajoeng djantĕra*, dit is fout en moet *p. tjĕtĕra* zijn, zie aldaar.

ڤاٴيڤ **paëpa,** negenoog, pestkool, zie ڤيڤا.

ڤايو **pajau,** brak, zoutachtig, zilt van water, vuil van den smaak in den mond, b.v. *tĕkaḳ pon pajau*, ook de

smaak is bedorven, M. S. I. pag. 187.

ڤايو **pajoe,** prijs dien iets halen kan, bedongen prijs; prijshalend, gewild, aftrekvindend; besloten, vastgesteld, bepaald; *mĕmajoekan*, den prijs van iets bepalen, omtrent den prijs van iets onderhandelen; *lawan bĕrpajoe*, met iem. over den prijs van iets onderhandelen.

ڤايه **pajah,** moeielijk van e. werk, zwaar van eene ziekte; *pajah bĕrdjalan*, moeilijk gaan; *soesah pajah*, groote moeite; *kapajahan*, moeilijkheid, moeielijke zaak, in moeielijken toestand verkeeren, afgetobd, Ibr. b. Chas.

ڤايه **pajoeh,** buigzaam, tenger, Pad. bovenl. volg. v. d. Tn. *pajoek*, slank, rijzig.

ڤبون **paboewan,** ra v. een schip, d. l. Cr. Zie *bahoe* en *bawan*.

ڤبين **pabejan,** Jav. tolkantoor, zie bij *beja*.

ڤتا **pĕta,** Skr. afbeelding, teekening, schilderij, portret, kaart; *pĕta boemi*, landkaart; *pĕta laoet*, zeekaart; *inilah pĕtanja*, dit is de teekening ervan; *mĕmĕtakan*, van iets een teekening maken, schilderen, portretteeren, in kaart brengen, uitteekenen. Zie ook *gambar*.

ڤتاته **pitatah,** e.s.v. bittere vrucht. W. Sum.

ڤتارم **pĕtaram,** e.s.v. kleine kris of dolk, die door vrouwen gedragen wordt, Hik. Asm. Pati, Jav. *patrĕm*, id. *patram*, Skr. lemmer, dolk, mes.

ڤتاک **pĕtaka,** Skr. kwaad, nadeel, ramp, onheil, ongeluk; *mala-pĕtaka*, rampen en onheilen.

ڤتال **patala,** Skr. verdieping, gewest, denkbeeldige spheren; *katoedjoeh patala langit*, de zeven hemelen; *katoedjoeh patala boemi*, de zeven gewesten onder de aarde, de onderwereld. Zie ook *tala* en *pratala*.

ڤتالڠ **pĕtaling,** e. s. v. boom, die goed timmerhout levert en eetbare vruchten draagt.

ڤتاني **pĕtani,** de naam eener plaats op de oostkust van het schiereiland Malaka, grenzende aan Siam.

ڤتر **pĕter,** krakende donderslag; *mata pĕter* en *panah pĕter*, bliksem vergezeld van zulk een slag, bliksem die inslaat.

ڤترا **patĕra,** Kw. blad, ook als versiersel, b.v. *bĕbĕrapa poela oekir-oekiran dan kaloek awan dan mega nĕgas dan patĕra jang tĕrkĕna kapada pĕrarakan itoe*, ook veel snijwerk, kromme lijnen, wolk- en bladversierselen waren op dien draagstoel aangebracht, Hik. Ind. Mah. Roepa.

ڤترا **poetĕra,** Skr. vorstelijk kind, zoon, prins; *para poetĕra*, de prinsen; *poetĕra soelong*, de oudste zoon des Vorsten, maar daarom noch niet de kroonprins; *bĕrpoetĕra* = *bĕranak*, baren, een kind hebben of krijgen; *kapoetĕraän*, prinselijk, b. v. *dĕngan salangkap pakaijan kapoetĕraän*, met een kompleet stel prinselijke kleederen, Pĕl. Dj. en Pr. Dj.

ڤترابڠ **pĕtĕrabang,** e. s. v. versiersel of ornament, H. Boedj. maar

welk? *dan pĕtĕrabang tĕrkĕna kapada pĕrarakan itoe.* Waarschijnlijk eene samentrekking van *patĕra*, zie ald. en *abang*, rood. Het zou dan e. roodgeverfd bladversiersel zijn.

ڤتراغن **pĕtarangan,** z. bij *tarang.*

ڤتران **pĕtĕrana,** Skr. bank v. e. voet hoog voor twee personen, dienende tot eerezetel en staande op de *singgasana.* Zij dient voor Vorsten, lager in rang dan de Sulthan.

ڤتروم **pĕtĕrawam,** e. s. v. dolk door vrouwen gedragen, b.v. *karĕna samoewanja poetĕri, lamoen orang bĕrpĕrang, mĕnaroh sabilah* ڤتروم, *tiada lĕpas daripada kamrnja,* Pr. Dj.; *sakarang kakang tikam dĕngan* ڤتروم *ini,* id.; *tangannja kanan mĕmĕgang* ڤتراوم *soedah tĕrhoenoes.* Hier is verschil in spelling. Zie *pĕtaram.*

ڤتري **patĕri,** soldeer, zie ڤاتري.

ڤتري **poetĕri,** Skr. prinses, vorstin; *toewan poetĕri,* mevrouw de prinses of vorstin; *poetĕri maloe,* e.s.v. kruidje-roer-me-niet; *p. bĕrtoedoeng,* zie bij *bandera; boenga poetĕri,* e.s.v. bloem die aan een woekerplant groeit, ook *boenga bidiadari* geheeten; *sĕpah poetĕri,* e.s.v. fraai rood boomkruipertje; *sipoet poetĕri,* e.s.v. hoornschelpdier; *p. salat, p. bĕkoebang* en *p. mandi,* namen van verschillende versnaperingen; *pakaijan kapoetĕrian,* prinsessenkleeding, kleeding v. e. vorstin, B. R. bĕs. 242.

ڤتس **pĕtas,** I. kabbeling of wieling in het water, zooals ontstaat door de beweging van visschen beneden de oppervlakte.

II. hulp-Telw. gebruikt voor het aantal vakken van vischfuiken of staketsels in zee, van toortsen en flambouwen.

III. verb. van het Eng. petards; *pĕtasan,* voetzoekers, op Java en Riouw *mortjon.*

IV. *bĕras-pĕtas,* zie *bĕras.*

ڤتوس **pĕtoes,** Batav. en *patoes,* W.-Sum. donderslag; *pĕtoes toenggal,* één enkele donderslag. Zie *pĕter.*

ڤتيس **pĕtis,** Jav. e.s.v. conserf of gelei, gekookt van kleine vischjes of garnalen, waarvan men de smakelijke toespijs *sambal pĕtis* maakt.

ڤتڠ **pĕtang,** I. achtermiddag en avond, nam. de tijd van des namiddags half drie tot zes uur des avonds = *soré,* Jav.; *boenga pĕtang,* e. s. v. bloem; *kapĕtangan* in *ēlmoe kapĕtangan,* de kunst om zich onzichtbaar te maken, v.d.W.; *orang kapĕtangan,* van het Jav. *pĕtĕng,* geheime politieagenten, dienaars van politie die 's nachts de ronde doen, Jav. wrdb. Zie ook *pĕnting* en *poting.*

II. Jav. duister, donker, = *gĕlap; pĕtĕng dĕdĕt* = *gĕlap-goelita.*

ڤتڠ **pĕting,** Jav. *kapĕṭingan* en *pĕṭingan,* uitgelezen, puik.

ڤتق **pĕtap,** het lichaam afspoelen na een bad, C. en S.(?) Zie *tĕtap* II.

ڤتک **pĕtik;** *mĕmĕtik,* afplukken, plukken van bloemen en kleine vruchten, die aan steeltjes zitten, tokkelen van snaren, knippen met den duim en een der vingers, de pijl van een boog of de haan van een geweer overhalen

om te schieten, b.v. *mĕmĕtikkan anak panahnja*, Ind. Poet.; *pĕtik-pĕtik*, e.s.v. kleine oorsieraden. Zie ook *kĕtok*.

فتل **pĕtal,** e. s. v. boonenvoortbrengende plant, C. en S.

فتل **pĕtel,** Jav. = *patil*. Zie ald.

فتم **pĕtam,** halsplak, ringkraag, d. B. Zie *patam*.

فتما **patma,** Skr. *padma*, de lotus = *tĕratai*, zie ald.; *boenga patma wangi*, de riekende lotus.

فتن **pĕtoen,** e.s.v. roef, gemaakt van dekmatten, die niet boven boord uitsteekt en gebruikt wordt om de lading, die niet meer in het ruim kan, te bergen. Zie *djĕroeboeng*.

فتنه **pitĕnah** = *fitnah*, Arab. zie ald.

فتوا **pĕtoewa,** zie *toewah* en فتوى.

فتوفن **pĕtopan,** chineesch speelhuis, waar *top*, e.s.v. chin. dobbelspel, gespeeld wordt. Zie *top* II.

فتول **pĕtola,** I. Skr. e.s.v. bittere komkommer.

II. Jav. e.s.v. fijne, zijden stof, b.v. *saboek pĕtola* = *tjindai kaïn pĕtola*, Mal. br. Prab. Dj.

فتونن **pĕtoenan,** de gezamenlijke *toen*'s, de heerenstand, zie bij *toen*.

فتوه **pĕtoewah,** bovennatuurlijk vermogen, door boetedoening verkregen, zie *toewah* en *fatwa* فتوى.

فتي **pĕti,** Tam. en Skr. kist, koffer; *pĕti toelis*, schrijfkistje, cassette; *p. oewang*, geldkist enz.

فتي **pĕtia,** notitie, die men van iets neemt, b.v. *hamba tiada dipĕtiakan amat*, ik nam er niet veel notitie van? C. en S. *pĕtijak*, Maxw.

فتي **pĕtai,** op Java *pĕté*, e.s.v. boom, van welks stinkende boonen men *sambal* maakt; *p. bilalang*, een bijzondere soort daarvan.

فتيبن **pĕtiban,** zie *tiba* III.

فتيكن **patikan,** wit vlekje op den oogappel, v.d.W. Zie *patek*.

فچاڠن **padjangan,** Jav. = *poewadai*, zie ald. en *padjang*.

فچاک **pĕdjaka,** iemands doen en laten, zijn geheele wijze van handelen. Zie ook bij *djaka* I.

فچاچارن **pĕdjadjaran,** eigennaam van een oud, heidensch rijk op West Java, ook e.s.v. booze geesten; *diganggoe pĕdjadjaran*, door die geesten geplaagd, wegens verzuim van godsdienstplichten.

فچرا **pĕdjĕra,** vizierkorrel op e. vuurwapen; ook *oenting pĕdjĕra*, zie *oenting*.

فچل **pĕdjal,** vast ineen, stevig, massief, vol, nam. niet hol, dicht, het tegenovergestelde van *gĕronggang*; *tanah jang pĕdjal*, vast land, in tegenoverstelling van eilanden? H. Riau I p. 7 reg. 6 v.o. *ĕmas pĕdjal*, dicht goud; *pĕrboewatan pĕdjal*, massief werk; *mĕmĕdjalkan tanah*, de aarde vast ineenstampen.

فچم **pĕdjam,** I. ook *kĕdjam*, gesloten, geloken van de oogen; *mĕmĕdjamkan mata*, de oogen sluiten, toeknippen.

II. schielijk in de rondte draaien, zoodat men schijnt stil te staan even-als een tol, v.d.W. Mogelijk zóó snel,

dat men de oogen er voor dichtknijpt? vergel. I.

فچت **pĕtjat,** afgezet, ontslagen uit ambt of betrekking; *mĕmĕtjatkan*, ontslaan, afzetten. Zie ook *bĕntjat.*

فچوت **pĕtjoet,** zweep, karwarts; *mĕmĕtjoet*, zweepen, karwatsen; *dipĕtjoetnja bĕrtoeroet-toeroet*, hij zweepte het (paard) eenige keeren achter elkander, Langl. Boew.

فچيت **pĕtjit?** ontnomen, onthouden; *mĕmĕtjitkan*, iets ontnemen, onthouden; *dan dipĕtjitkan Allah makananmoe*, en God ontneme of onthoude u uwe spijs, G. Zie *pĕtjat* en *patjit.*

فچوق **pĕtjoḳ,** zie *pĕntjoḳ.*

فچل **pĕtjal,** I. *mĕmĕtjal*, zachtjes drukken met de vingers of de volle hand.

II. Jav. *pĕtjĕl,* e. s. v. vischspijs met een pikante saus; ook wel van kip, b.v. *pĕtjĕl ajam.*

فچه **pĕtjah,** gebroken stuk, kapot van zoogenaamd breekbare waar, gereedschap, instrumenten enz., opengebroken van zweren en gezwellen, verspreid van tijdingen, uitgelekt v. geheimen, verstrooid van troepen of legerbenden, afgeschaft van een gewoonte, gebroken van hart, geheel radeloos, moedeloos, Pĕl. Abd. p. 31, enz.; *pĕtjah-bĕlah*, in stukken gebroken; *barang-barang pĕtjah-bĕlah*, breekbare waar, glas en aardewerk; *pĕtjah-pĕrang*, verbroken van de slagorde; *pĕtjah pĕrioeḳ*, fig. gevallen v. een meisje, ook e. s. v. plant; *pĕtjah pinggan*, e. s. v. heester met welriekende witte bloemen, ook *pĕtjah piring* en *katja piring* genoemd; *mĕmĕtjah baoe*, een geur verspreiden, R. Chaib.; *mĕmĕtjahkan*, breken, doen breken; verspreiden, b.v. geschriften, Sadj. Mal. p. 2; *mĕmĕtjahkan hati*, het hart breken; *m. ădat*, de gewoonte afschaffen; *pĕtjahan*, brok, afgebroken stuk, breuk in de rekenkunde, afleiding in de spraakkunst; *pĕtjahan ombaḳ*, de branding der zee; *pĕmĕtjah*, kansspel met noten, waarbij men elkanders noot, door er op te slaan, tracht te breken; zal wel moeten zijn *maïn pĕmĕtjah* en is *pĕmĕtjah* zeker de noot, die gebruikt wordt tot verbreking van de andere; *bĕrpĕtjah-pĕtjah*, aan stukken, gebroken, zich verspreiden; *mata bilalang bĕlom pĕtjah, soedah hĕndaḳ mĕmboeta*, de oogen der sprinkhanen zijn nog niet in hunne holten teruggetrokken en hij wil al slapen, wordt gezegd van iem. die vroeg naar bed gaat, zooals wij zeggen: hij gaat met de kippen op stok.

فد **pada,** Voorz. aan, naar, bij, op; Voegw. om, ter, b.v. *pada pĕrigi itoe*, aan of bij dien put; *pada doewa-bĕlas hari*, op den twaalfden dag; *pada sangkanja*, naar zijne meening; *pada mĕnjatakan*, om te verklaren, ter verklaring; *masing-masing bĕrĕboet pada mĕmbĕli*, een iegelijk haastte zich om te koopen, Sj. Ḥaris. Het neemt de Voorz. *ka* en *dari* voor zich, zie de grammatica.

فدا **péda,** ingepekelde groote visch aan stukken, zoutevisch; *mĕmĕda*, aan groote stukken inpekelen,

inzouten, ook fig. voor nutteloos bewaren, opzouten.

فدلاتي **pĕdati,** voertuig, kar, wagen, onderstel van een voertuig, affuit, rolpaard.

فدادا **pĕdada,** zie *bĕrĕmbang.*

فداده **pĕdadah,** = *tjĕrakan*, van *dadah*, zie ald.

فداك **padaka,** Skr. e.s.v. collier met daaraan hangende gouden borstplaat; *bĕrpadaka sahari boelan*, id. met een halvemaanvormig plaatje, Mĕs. Kag. Zie *doekoeh.*

فدالي **pĕdali,** de bloem van e.s.v. waterplant, I. J. 114.

فدر **pĕdar,** sterk, ranzig, slechte smaak van boter, olie enz.; *kapĕdaran*, in een toestand gekomen zijn, waarin men eene onaangename gewaarwording heeft, evenals iemand die garstig vet heeft gegeten. Mĕn. id.

فدس **pĕdas,** op Java *pĕdĕs*, prikkelend, heet, scherp op de tong, b.v. van specerijen en derg. Mĕn. id.; *minoeman pĕdas*, sterke dranken; *sĕpĕdas*, e.s.v. plant die olie levert. Mĕn. gember, als geneesmiddel, M. id.; *kajoe pĕdas*, sassefras; *boenji pĕdas*, een scherp geluid, b.v. van een geweerschot; *mĕmĕdaskan hati*, het gemoed verstoren, kregel maken, M.

فدڠ **pĕdang,** zwaard, sabel, degen; *p. loeroes*, degen; *p. parangan*, slagzwaard, H. Boedj.; *p. ekoer pari*, *p. ekoer bĕlangkas* en *p. sĕtiaboe*, een driekante degen; *p. bĕrtoepai*, zie *toepai; bĕrmaïn pĕdang*, een zwaardgevecht houden; *p. jang makan doewa bĕlahnja*, een tweesnijdend zwaard, M. Zie *djambiaḳ.*

فدل **pĕdal,** maag of krop van vogels; *mĕmĕdal*, inslokken, verzwelgen, doen verdwijnen, ook b.v. een zakdoek in den zak, zie *hampĕdal.*

فدما **padma,** Skr. de lotus met helroode bloemen, vandaar *merah padma*, verbasterd tot *merah padam*, vuurrood, helrood; *padma raga*, hyacinth, e.s.v. edelgesteente.

فدمارن **pĕdamaran,** fakkel, toorts van hars, zie *damar.*

فدنا **padĕna,** e. s. v. groote, verglaasd aarden potten, grooter dan een *tĕmpajan.*

فدندڠ **pĕdĕndang,** I. taf; *kaïn pĕdĕndang*, e.s.v. effen zijden stof, afkomstig uit Bengalen; *lajar pĕdĕndang*, een effen zeil uit een enkele mat zonder reven; *tjoetjoeḳ pĕdĕndang*, wijze van matten aaneen te rijgen, zooals ze voor zulk een zeil moeten worden gebruikt; zie ook *dĕndang.*

II. e.s.v. plant met fraaie bloemen, de oleander.

III. e. s. v. komkommer, b.v. *matanja sapĕrti boewah* فدندڠ *masaḳ*, Mes. Kag. Zie *dĕngang* III.

فدوت **padoeta,** zie *doeta.*

فدوسي **pĕdoesi,** Pad. bovenl. = *pĕrĕmpoewan* in samenstellingen, b.v. *doesanaḳ pĕdoesi*, nicht.

فدوك **padoeka,** zie فادوك.

فدولي **pĕdoeli;** *si pĕdoeli itoe*, die bemoeiäl, Boeng. ramp. 45, zie *fadloeli*, en *pĕrdoeli.*

فدومن **pĕdoman,** Jav. kompas,

van *dom*, naald. Heeft in het Mal. burgerrecht verkregen.

قده **pĕdah,** voorteeken, beteekenis van een droom of gebeurtenis, ook *pĕdahan; mĕmĕdahkan*, een beteekenis geven, een uitlegging geven aan een droom, Pr. Dj.

قده **pĕdih,** schrijnen, steken, zeer doen, zooals b.v. de oogen door peper of door te sterk licht, ook van het hoofd, smarten van een wond, het hart enz.; *p. sampai katoelang*, zie *toelang; siksa jang amat pĕdih*, een zeer pijnigende straf, Sail. Sal.

قديواكن **pĕdewakan,** e.s.v. Boegineesch handelsvaartuig.

قر **para,** zie *pára* I.

قر **pĕr,** Voorvoegsel, ontstaan uit *bĕr*. Zie de Grammatica.

قر **por,** Port. Voorz. voor.

قرابت **prabot,** Jav. gereedschap, werktuig.

قرابو **praboe,** Skr. Vorst; *sang praboe*, de Vorst; *praboe digaloe*, e.s. v. stander of korten wimpel, dien de Vorsten en hooge ambtenaren in top voeren; *kapraboewan*, de teekenen der koninklijke waardigheid, Asm. Pati.

قراده **pĕrada,** bladmetaal, bladgoud of zilver, verguldsel, verzilversel, foelie, vertinsel enz.; *p. tĕrbang*, Hik. Koris of *p. tĕlĕpoek*, bladgoud of bladzilver; *p. kĕrĕsik*, klatergoud; *hoeroef bĕrpĕrada*, vergulde letters; *daoen pĕrada*, = *poeding*, zie ald.

قرادڠ **pĕradoeng,** e. s. v. boom met rood hout en gele vruchten.

قراست **pĕrasat,** kunstgrepen bij het hanteeren van wapenen. Ook = *firasat*, zie ald.

قراسفين? b.v. *bĕrantai ĕmas intan dikarang* برقراسفين *komala tjĕhajanja tĕrang?* Sj. Har.

قراغي **pĕrangai,** aard, inborst, *hĕndaklah kaudjadikan pĕrangaimoe itoe sapĕrti pohon kajoe jang bĕrboewah, orang mĕloetar batoe kapadanja dan ija mĕloetar dĕngan boewahnja*, Sail. ĕssal. doe uw aard zijn als die van een vruchtdragenden boom; wanneer men steenen naar hem werpt, dan werpt hij vruchten terug, zie *rangai*.

قراقت **prapat,** Jav. vierde = *pĕrĕmpat*, Mal. *prapatan*, viersprong v. een weg.

قراكت **pĕrakat,** zie *pĕrĕkat*.

قراكو **pĕrakoe,** Mĕn. I. mijnwerkerssleden.

II. bak, trog voor 't gambirvocht.

قراك **pĕraga,** e. s. v. boom; zie ook *aga*.

قرام **prama,** Skr. beste, uitstekende, voornaamste; komt voor in de samenst. *prameswari*, zie ald.

قران **pĕrana,** I. = *tanah tĕrkĕpal*, Abd. sch. wrdb.

II. Batav. onderbuik, lies, schaamdeel. Volg. and. *pĕranak?* v. d. Tk. leidt het af uit het Balin. waarin het schaamdeel beteekent.

III. wijziging van *pĕlana*, zadel. In de Mes. Kag. schijnt het buiksingel v. e. paard te beteekenen.

قراوس **pĕrawas,** e. s. v. *mĕdang*-boom; *daoen pĕrawas*, bladeren die veel op *nangka*-bladeren gelijken en waar-

van een aftreksel als geneesmiddel gebruikt wordt. Mĕn. e.s.v. djamboeboom.

قراوس **pĕrawis,** allerhande zaken, die men voor iets noodig heeft, benoodigdheden, v. d. W. Schijnt ook gebr. te worden in de bet. v. complimenten of verontschuldigingen maken, b.v. *djanganlah kakanda banjak pĕrawis*, Sj. Madli.

قراون **pĕrawan,** Jav. maagd, maagdom; zie *dara.*

قراهن **prahan,** M. Zie bij *para* II en *pĕrah.*

قراهو **pĕrahoe,** inlandsch vaartuig, (wellicht afgeleid van *rahoe* e. s.v. draak. Men heeft mogelijk de eerste vaartuigen den draakvorm gegeven of van e. draakfiguur voorzien, zooals bij de chineezen), vaartuig in het algemeen; *p. bandoeng*, groot vaartuig met slechts één groot vierkant zeil, en gebruikt tusschen de verschillende eilanden tot vervoer van brandhout, houtskool enz. met e. laadruimte van 7 à 8 kojan; *p. darat*, landingsboot, Pĕl. Abd. Zie verder voor de bijzondere soorten van prauwen op het bepalende woord en mijn Nederl. Mal. wrdbk. op het art. *Vaartuig.*

قرب **poerba,** Skr. vroeger, vorig; *poerba kala*, vroegere tijd, de oude tijd.

قربات **pĕrbata,** Skr. = *goenoeng*, in eigennamen.

قربان **pĕrbana,** ook *pĕrbani; ajar pĕrbani*, het getij, dat hoogtij voorafgaat, doodtij, kwartiertij; *boelan pĕrbani*, kwartiermaan.

قربكال **poerbakala,** zie *poerba.*

قربول **pĕrbola,** zie *bola* I.

قربهاس **pĕrbĕhasa,** spreekwijze, spreekwoord, van *paribahasa*, Skr. zie ook *bĕhasa* I.

قرت **pĕrat,** zuur, wrang. Jav. *pĕrĕd.*

قروت **pĕroet,** buik, ingewanden v. menschen en dieren, ook overdrachtelijk gebezigd van de kuit, het vleezige gedeelte van het been, het dikke van den voet, de hand, de vingers, buik van een vaartuig enz.; ook middelste kwaliteit en bij de Mĕn. ook familie; *pĕroet bĕsar*, de maag, ook de pens v. e. rund, dikbuik als bijnaam, vulg. ook hoog zwanger; *p. bĕtis*, de kuit van het been; *p. kaki*, middelste v.d. voetzool, v.d.W.; *p. moeda, p. sĕni* en *lingkar pĕroet*, de dunne darmen; *p. rotan*, iemand zonder buik, daar de rotan overal even dik is; *doedoeḳ pĕroet*, ontvangen hebben, zwanger zijn; *mĕmbawa pĕroet*, met zijn ledige maag bij iemand komen om eten en drinken; *isi pĕroet*, ingewanden, ook fig. voor: eigen kind. Mĕn. *mĕmĕroet*, de ingewanden uit e. dier halen, b.v. uit visch, dien men schoonmaakt; *boeroeḳ pĕroet*, zwak v. ingewanden.

قريت **pĕrit,** I. nijpend van pijn, het lastig maken door een schuldeischer, pijn van een kneep; zie *pĕrih.*

II. Jav. *boeroeng pĕrit*, ook *ĕmpĕrit*, e. s. v. kleine vogels, die veel kwaad aan de rijst doen.

قريت **pĕret,** het haspeltje aan een hengel te Trengganoe, C. en S. Zie *kili-kili.*

قرتال **pratala,** Skr. de naam van

een der zeven gewesten der onderwereld, Sri Rama pag. 45, zie bij *tala* II en *pĕtala*.

قرتام **pĕrtama,** Skr. *prathama*, eerste, vooreerst, in de eerste plaats; ook voornaamste; *pĕrtama-tama*, in de allereerste plaats. Zie ook bij *moela*.

قرتند **pĕrtanda,** beul, scherprechter; zie bij *tanda*.

قرتوكيس **portoegis,** portugeesch.

قرتوكل **portoegal,** Portugal.

قرتولس **pĕrtoeloes,** gids, Max. van *toeloes?*

قرتل **partil,** e. s. v. welriekende olie. Hik. Sĕr. Bajoe.

قرتيوي **pĕrtiwi,** Kw. = *boemi*, de aarde, de natuur; *singa pĕrtiwi*, een denkbeeldige leeuw, Sj. Ind. Kĕsna.

قرجوريت **pĕrdjoerit,** ook *pĕndjoerit* en *pradjoerit*, Jav. held, inl. soldaat.

قرچ **pĕrtja,** lap, flarde; *gĕtah pĕrtja*, de gom van een boom, bij ons bekend als guttapercha; *poelau pĕrtja*, de algemeen gebruikte naam van het eiland Sumatra; *pĕrtja lilin*, lappen wasdoek om lijnwaad in te pakken; *pĕrtja dada*, borstlap, M.

قرچاي **pĕrtjaja,** Skr. *pratyaja*, geloof, vertrouwen, gelooven; *tĕmpat pĕrtjaja*, de persoon, op wien men zijn vertrouwen stelt; *kapĕrtjajaän*, vertrouwd, ook vertrouwbaar, te vertrouwen, b.v. *djika tiada dĕngan radja ḥadji itoe tiadalah kapĕrtjajaän kapada hatinja*, als radja hadji er niet bij is, dan is het naar zijn gevoelen niet te vertrouwen, niet vertrouwbaar, Atoer. Saṭ.; *orang kapĕrtjajaän*, vertrouwd persoon, vertrouweling; *koerang pĕrtjaja*, ongeloof, wantrouwen.

قرچيت **pĕrĕtjit,** met kracht ergens uitkomen of uitspuiten van een vocht.

قرچق **pĕrĕtjiḳ,** spat, sprenkel; *mĕmĕrĕtjik*, sprenkelen; *mĕmĕrĕtjiki*, besprenkelen; *tĕpĕrĕtjiḳ*, gesprenkeld. Zie bij *rĕtjiḳ*.

قرچو **pratjau,** Siam. de titel, die gegeven wordt aan den koning van Sijam.

قرچوم **pĕrtjoema,** Batav. voor niet, om niet, te vergeefs, nutteloos, vruchteloos; zie *tjoema*.

قردان **pĕrdana,** I. Skr. *pradhana*, hoofd, chef, eerste; *pradana mantĕri*, eerste minister, een titel die tegenwoordig niet meer in gebruik is.

II. *pĕrdana*, Skr. gift, geschenk; edelmoedig, milddadig, b.v. *barang lakoenja pĕrdana*, hij was edelmoedig in zijne handelingen, Pr. Dj.; aanzienlijk, voornaam, b.v. *dan barang lakoenja sĕdap-sĕdoe pĕrdana*, in al hare handelingen was zij lief, schoon en voornaam, H. T.

قردو **pĕrdoe,** = *roempoen*, struik, stoel, ook gebruikt als hulp-Telw. voor het aantal jonge boompjes, Max.

قردولي **pĕrdoeli,** = *fadloeli*, zie aldaar.

قرده **pĕrĕdah,** steel van e. dissel, eig. *pĕrĕdah bĕlioeng* (v. *rĕdah?*).

قرس **pĕrĕs,** Jav. uitpersen, melken, = *pĕrah*, zie ald.

قروس **pĕroes,** I. barsch, stuursch, onvriendelijk. Zie *pĕrang*.

II. klanknabootsend woord voor

een proestend geluid; *pĕroes-pĕras* en *pĕras-pĕroes*, hetzelfde met verscheidenheid.

ڤرساد **pĕrsada,** zie *pantja pĕrsada.*

ڤرسيت **pĕrsit,** zie *bĕrsit.*

ڤرستيوا **pĕristewa,** Skr. gebeuren, gebeurtenis, het gebeurde; *sakali pĕristewa*, eens gebeurde het; *apa pĕristewanja*, wat is de gebeurtenis, wat is er mee gebeurd; *bagaimana pĕristewanja*, hoe heeft zich dat toegedragen, Chodj. Maim.

ڤرسڠک **pĕrsangga,** van *farsang*, Perz. een afstand van drie mijlen of 12000 el. Ook gebruikt om slechts een onbepaald grooten afstand aan te geven.

ڤرسڠکي **pĕrsanggi,** een gedeelte van een balai, maar welk? b.v. *dan baginda pon naïklah kabalai dari madzhab kapĕrsanggi, bĕrtachta diatas singgasana*, H. Boedj.

ڤرسڠݢهن **pĕrsinggahan,** tijdelijk verblijf, voor het Jav. *pasanggrahan*, zie ald. en *singgah.*

ڤرسيل **pĕrsil,** zie *bĕrsil.*

ڤرسن **pĕrsen,** verb. Ned. present, geschenk, fooi, ook procent. Zie ook *rasi.*

ڤرسنج **pĕrsandja,** w. Sum. samentr. v. *parak sandja*, in den avondstond. Zie *sandja.*

ڤرسيه **pĕrĕsih,** zie *rĕsih.*

ڤرسي **parsi,** Perzisch; *akar parsi*, asperges; *orang parsi*, perziaan.

ڤرسيرو **pĕrsero,** ook *pĕsero*, Port. deelgenoot, aandeelhebber.

ڤرغ **pĕrang,** oorlog, gevecht, slag, slagorde; *p. batoe*, gevecht met steenen, dat op Sumatra den werkelijken oorlog of *p. bĕdil* voorafgaat; *p. sabiloe'llah*, de heilige oorlog tegen de ongeloovigen, zie *sabil; p. asap*, spiegelgevecht; *p. tandingan*, tweegevecht, b.v. *djanganlah bĕrpĕrang mĕngadoe rajat; kita bĕrpĕrang tandingan ..... sĕmadja kahĕndak akoelah pĕrang tandingan dĕngan toewanmoe*, laat ons geen oolog voeren door het volk met elk. te laten vechten; laat ons een tweegevecht houden ..... Dat is het juist wat ik begeer, een tweegevecht met uwen heer, Prab. Dj.; *p. pandjar*, spiegelgevecht; *pĕrang pidjar*, e.s.v. gymnastischen wedstrijd, oefening, Cr. b.v. *dan anakda sakalian kakanda soeroehkan bĕrmaïn pĕrang pidjar*, en u allen wordt door mijn ouderen broeder gelast gymnastische toeren uit te voeren, H. Asm. Pat.; *pĕrang toetoel?* Hik. Asm. Pat. *totol*, Jav. stok, spaak, b.v. *sapĕrti orang bermaïn pĕrang toetoel*, batonneeren?; *dĕngan tiada pĕrang ataw bĕrsoesah*, zonder slag of stoot, H. Abd. 13; *p. watang*, tournooispel; *p. poekoel*, klopartij, *p. poepoeh*, plukharen, Sadj. Mal. 117; *bĕrpĕrang*, strijden, oorlogvoeren; *mĕmĕrangi*, beoorlogen; *mĕngikat pĕrang*, in slagorde stellen; *ikatan pĕrang*, slagorde; *pĕpĕrangan*, meestal voorafgegaan door *medán* of *padang*, vlakte, slagveld; *pĕpĕrangan*, ook de krijg, de oorlog; *pĕpĕrangan hĕndak katiwasan*, de krijg zou noodlottig zijn; *pĕ-*

rang-pĕroes, knorrig, wrevelig, twistziek, M. Zie ook *parang*.

ڤرغ **pĕring**, I. sterke lucht zooals van een urinoir, ook de lucht van de stinkboon *pĕtai* en de *djĕring*.

II. Jav. bamboe. Mĕn. *paring*, id.

ڤرغ **pĕreng**, beter *bĕreng*, Jav. *gĕmbreng*, zie ald.

ڤرغكت **pĕrangkat**, Soend. stel, b.v. van knoopen.

ڤرغكڤ **pĕrangkap**, val om dieren te vangen; *tikoes didalam pĕrangkap*, een rat in de val. Zie *rangkap* II.

ڤرغكي **pĕrangki**, Franken, hieronder verstaat men Europeanen in het algemeen en Portugeezen in het bijzonder. Zie *fĕrangki* en *fĕrandji*.

ڤرغكت **pĕringgat**, e.s.v. wilden wijnstok, v. d. W. en M.

ڤرغكغ **pĕranggang**, frequ. van *panggang*, zie ald.

ڤرغكو **pĕranggo**, Jav. stel van knoopen, kleederen, juweelen, muziekinstrumenten enz. een servies; ook *pĕranggowan*. Zie *anggo*.

ڤرغكو **pĕroenggoe**, Jav. klokkenmetaal, = *gangsa*.

ڤرغكي **pĕringgi**, zie *pĕrangki*.

ڤرڤ **pĕrap**; *mĕmĕrap*, met de opgezette veêren en vlerken in het zand woelen om een kuiltje te maken, of met opgezette veêren enz. zich tegen een roofvogel verdedigen, van een kip.

ڤرڤاتن **prapatan**, Jav. viersprong; zie *ĕmpat* en *prapat*.

ڤرڤاتي **pĕrĕpati**, Skr. = *mĕrĕpati*, zie aldaar.

ڤرڤت **pĕrĕpat**, e.s.v. strandboom met zeer taai en knoesterig hout, behoorende tot de rhizophoren; *p. pajah*, een variëteit daarvan.

ڤرق **pĕrok**, I. *mĕmĕrok*, achteloos in iets stoppen, b.v. een zakdoek in den zak, een kleed in een hoek, Ibr. b. Chas.; *tĕrpĕrok*, achteloos in iets gestopt, id.

II. Batav. ingevallen, gezonken, geslonken, B.; *tĕrpĕrok-pĕrok*, ineengedoken? b.v. *kĕranja itoe lagipon boeroek, bĕrdatang sĕmbah tĕrpĕroek-pĕroek*, zijn aap nu was leelijk en kwam ineengedoken nederig zeggen, Sj. Madli.

ڤرقس **pĕriksa**, Skr. ook ڤركس onderzoek, navraag; *pĕriksa jang sampoerna*, een volkomen of deugdelijk onderzoek; *mĕmohon pĕriksa*, onderzoek verlangen, verlangen dat de zaak door den rechter worde onderzocht; *koerang pĕriksa*, gebrek aan onderzoek, beleefde uitdrukking voor: ik weet het niet, H. Boedj.; *dĕngan tiada pĕriksa lagi*, zonder vorm van proces, H. Abd. p. 111 r. 9; *mĕmĕriksaï*, onderzoek naar iets doen, iemand of iets onderzoeken; *dipĕriksaïnja dĕngan hoekoem Allah*, zij onderzochten hem, door hem aan een godsoordeel (een vuur- of waterproef) te onderwerpen.

ڤركار **pĕrkara**, Skr. zaak, onderwerp, artikel, geval, punt, omstandigheid, soort, wijze; *habis pĕrkara*, afgedaan, daarmede is het uit; *pĕrkara*

ḥoekoem, rechtszaak; *mĕmpĕrkarakan*, een rechtszaak van iets maken, iets tot een rechtszaak maken.

ڤركاس **pĕrkasa,** Skr. moedig, dapper, beroemd door dapperheid, ook ferm, flink, kloek; meestal verbonden met *pĕrwira*, zie ald.

ڤركاكس **pĕrkakas,** ook *pĕkakas* en *kakas*, werktuig, gereedschap, geraad, zooals in huisraad, tuig, benoodigdheden, materiaal; *p. toekang kajoe*, timmermans-gereedschap; *p. roemah*, huisraad, meubels en ook de materialen voor het bouwen van een huis, H. Abd. 79, 298; ook de Holl.; *p. pĕrang*, oorlogstuig; *p. karádjaän*, de Rijks-insigniën; *harta dan pĕrkakas*, geld en goed. Soms ook *pĕrkakasan*, waaruit blijkt dat *pĕrkakas* niet de volkomen vorm is, evenals *pĕrsalin* enz.; o. a. Hik. Abd. p. 93, 94, 109.

ڤركت **pĕrĕkat,** van *pĕkat*, = *lĕkat*, lijm, kleefstof, mortel, cement; *p. soerat*, brief-ouwel; *p. lidah*, mondlijm; *p. tjina*, chineesche lijm. Zie ook *pĕkat*.

ڤركس **pĕriksa,** zie ڤريقس.

ڤركلڠ **pĕrkĕlang,** Siam. *phraklang*, een sijameesche titel, overeenkomende met *bĕndahara*, doch ook voor een legeraanvoerder gebruikt in de S. M. en H. T.

ڤركنت **pĕrkanta?** *akan boedjang Indra Sjah Danta, bĕrkandaraän diatas soeatoe pĕrkanta*, Sj. Ind. Kĕsna.

ڤركوتت **pĕrkoetoet,** Jav. e.s.v. fraai, wild tortelduifje, = *tĕkoekoer*, zie ald. Ook op Mal. *pĕrkoetoet*.

ڤركل **pĕrgol,** verb. Ned. verguld, verzilverd.

ڤرڬم **pĕrgam,** e.s.v. groote, bruinroode, wilde duif, de ringelduif, M.

ڤرڬي **pĕrgi,** gaan, weggaan, heengaan; *pĕrgi-datang*, heen en weer, vice-versa, heen en terug; *pĕrgi poelang*, uit en thuis; *bĕrdjalan-djalan pĕrgi-datang*, op en neer wandelen; *p. pĕrang*, ten oorlog gaan. Hik. Abd. 109, 113 en 534; *pĕrgi hadj*, ter bedevaart naar Mekka gaan, Pĕl. Abd.; *pĕrgi kapada djalannja*, zijn eigen weg gaan; *bĕrsapĕrgi*, met iemand in- en uitgaan, voortdurend omgaan; *pĕmĕgian*, gang, tocht, Saif Dzoel.; *pĕmĕrgian* en *pĕmĕgian*, de tocht, dien iem. onderneemt, van *mĕmĕrgi*, een tocht ondernemen, H. Abd. p. 212; *tĕmpat pĕmĕgian*, de plaats waarheen iemand trekt; *tiada tĕpĕrgi*, niet weg kunnen gaan, niet kunnen vertrekken, niet tot weggaan of vertrek kunnen komen; *pĕrgi-pĕrgian*, op reis zijn, reizen en trekken, b.v. *ada sa'orang laki-laki pĕrgi-pĕrgian, maka tjĕrailah ija daripada ḳaumnja*, er was eens een man op reis en hij werd van zijn gezelschap afgescheiden, Hik. Sail. Sal.; *orang pĕrgi-pĕrgian*, iem. die telkens afwezig is, een reiziger, Sail. Sal.; *mana sapĕrgi-pĕrgi kakinja*, waar zijne beenen hem ook heenvoerden, Pr. Dj.

ڤرول **pĕroel,** fijngemaakt van de aarde, mogel. van ons rul, C. en S.

ڤرلاهن **pĕrlahan,** meestal verdubbeld en ook *pĕlahan*, langzaam, bedaard, zacht, stilletjes, schoorvoe-

tend, Hik. Abd. 145; *pĕrlahan-pĕrlahan soewaranja*, e. bedaarde, zachte stem; *bĕrkata dĕngan pĕrlahan-pĕrlahan*, zachtjes of bedaard spreken; *mĕmpĕrlahankan*, meer bedaard of langzaam doen gaan, verzachten, vertragen; *dĕngan bĕpĕrlahanan*, met bedaardheid.

قرلت **pĕrloet,** zie *bodjot.*

قرلس **pĕrloes,** door iets heen trappen of schieten, in iets schieten b.v. in een gat, hetzij met een been of met het geheele lichaam; *tĕpĕrloes*, ingeslagen van den bliksem.

قرلغ **pĕrling,** I. *tĕpĕrling*, schitteren, flikkeren, glinsteren, van de oogen, een spiegel, den bliksem enz.; *matanja pon tĕpĕrling sapĕrti kilat dan sapĕrti api bĕrnjala*, zijne oogen nu flikkerden als de bliksem en even als vlammend vuur. M. Ook *pĕrlang*.

II. *boeroeng pĕrling*, e. s. v. zwart vogeltje, behoorende tot het geslacht der spreeuwen, ook *tjĕmpĕrling*.

قرلق **pĕrlaḳ,** I. de naam van een oud Maleisch rijk op de N.O.-kust van Sumatra; *tandjoeng pĕrlaḳ*, de Diamantpunt of kaap.

II. verb. Ned. verlakt; *sĕpatoe koelit pĕrlaḳ*, schoenen van gelakt leder.

قرلن **pĕrlan,** = *tĕlan*, zie ald.; *mĕmĕrlan ikan jang mĕntah*, een rauwen visch inslikken.

قرلنتي **pĕrlĕnté,** op Java, leeglooper, die niet veel goeds uitvoert, van het Jav. *lĕnṭé*, langzaam voortgaan, zachtjes voortslenteren, dus slenteraar, pierewaaier, doordraaier.

قرلو **pĕrloe,** verb. van het Arab. *fardl*, noodzakelijk, verplicht; *pĕrloe atas tiap-tiap islám*, wat als e. verplichting rust op iederen Mohammedaan; *mĕmpĕrloekan*, tot eene noodzakelijkheid of plicht maken of opleggen.

قرم **pĕram,** I. *mĕmĕram*, kirren, koeren van duiven.

II. *mĕmĕram*, nog harde vruchten in rijst laten broeien, opdat ze zacht worden; zie *ĕram* en *ram.*

III. zwijgen, zich stil houden. Mĕn. *bĕrparam diroemah*, steeds in huis blijven, huisvast zijn.

قرم **pĕroem,** dieplood, Sw.; *mĕmboewang pĕroem*, looden, peilen, d. l. Cr., id.

قرمات **pĕrmata,** Skr. edelgesteente, juweel, uitmuntendheid; *pĕrmata selan*, Ceilonsche steenen, e.s.v. valsche edelsteenen.

قرماتغ **pĕrmatang,** rug, reeks, rijzende grond, Max. C. en S.

قرمان **pĕrmana,** I. (zelden)=Skr. *pramana*, maat, hoegrootheid, hoeveelheid. Hiervan leidt v.d.W. *tĕpĕrmĕnaï* af, doch in de beteekenis van onmeetbaar heb ik dit nooit aangetroffen. Zie *mĕna.*

II. Skr. titel van Visjnoe, beteekenend voornaamst, gewichtig, alleen in *anta pĕrmana*, de naam van e. fabelachtigen berg, v.d.W. Het schijnt nog een andere beteekenis te hebben, b.v. *soenggoehpon abang anta-pĕrmana, roh̤koe tinggal didalam astana*, Sj. Ind. Kĕs.

قرمبت **pĕramboet,** kort eindje

koperdraad of koord tusschen den vischhaak en het snoer; z. *ranggoeng.*

فرماي **përmaja,** Skr. tooverformulier om iemands dood te veroorzaken.

فرمداني **përmadani,** tapijt, tapijtwerk. Jav. gebloemd of met goud doorstikt tapijtwerk; *mënghamparkan përmadani,* e. tapijt uitspreiden.

فرمڤين **përimpin,** lijk, zoomtouw.

فرمڤوان **përëmpoewan,** vrouw, vrouwelijk. NB. ik leid dit woord af van *ampoe,* schaambedekking voor meisjes, bij de Jav. Soend. en *orang kènèkès* ook zoo genoemd, nam. *bërampoe,* van zulk e. schaambedekking voorzien zijn; *orang përampoewan,* iemand die daarvan voorzien is. De afleiding van v.d.W. is te poëtisch en gaat grammaticaal niet op; die van P. is eene onmogelijkheid.

فرمي **përmai,** schoon, fraai, bekoorlijk, prachtig, van boomen, een landschap, gebouwen, gelaat en ook van de stem, b.v. *dan soewara jang përmai mëndjadi parau,* en de schoone stem werd schor, L. Boew.; *wadjah jang përmai,* e. schoon gelaat = *paras jang elok.*

فرميسوري **përmaisoeri,** van *parameswari,* Skr. eene samentr. van *prama,* uitmuntend, met *iswari,* meesteres, opperheerscheres, titel van 's Vorsten gemalin. Uit de gedichten blijkt, dat tegenwoordig de zuivere uitspraak van dit woord nog gebruikt wordt. Voor de titels der drie volgende vrouwen van den Vorst zie *pádoeka,* en verder ook bij *iboe.*

فرن **përan,** acteur, komediespeler, Sw. = *alan-alan,* C. en S. *përan andjing,* een hondenfokker, C. en S.

فرون **përoen,** hoop van allerlei droog vuil, om verbrand te worden; *mëmëroen,* een vuur of brandstapel maken op e. pas ontgonnen land van al de ruigte, die nog is overgebleven, Sj. Mādli; *pëmëroenan,* land waarop zulk een hoop verbrand is. Mĕn. *paroen,* id.

فرنام **poernama,** Skr. vol van de maan; *boelan poernama,* volle maan; *pasang poernama,* hoogtij bij volle maan, springtij.

فرنته **përentah,** orde, regel, bestuursmaatregel, bevel of last van de overheid, voorschrift, inrichting; *dibawah përentah,* onder het bestuur, onder het gebied, onder de bevelen; *mëmërentahkan,* besturen, regelen; *m. nëgari,* het land besturen; *m. medja,* de tafel besturen, van een ceremoniemeester; *bëladjarkan përentah bërtapa,* de voorschriften op het boetedoen leeren, Prab. Dj.; *pëmërentah,* bestuurder, regelaar, ceremoniemeester; *pëmërentahan,* bestuur, regeling, regeering; *përentahan,* inrichting, b. v. *përboewatan maligai dan përentahannja tërlaloe amat ḥairán,* de bouw en inrichting van dat paleis waren zeer wonderlijk, R. Ch.

فرنجت **përandjat,** plotseling opspringend v. schrik, beter *tërpërandjat; maka bagaimanakah bësar tërpërandjatnja,* hoe groot toch was haar schrik? *sënanglah sëdikit hatinja daripada tërpërandjatkan anaḳnja,* zij bekwam eenigszins van den schrik

over haar kind. Het grondw. is *pandjat*, zie ald.

ڤرنچيت **pĕrantjit,** opstuiven, opspatten, b.v. van de golven, die een schip of klip beuken. Zie *pantjit.*

ڤرنچيت **pĕrintjit,** de naam van e.s.v zangvogeltje, R. Chaib.

ڤرنچيس **pĕrantjis,** fransch; *nĕgari pĕrantjis*, Frankrijk; *orang pĕrantjis*, franschman.

ڤرنچه **pĕrantjah,** stelling, steiger, b.v. bij den bouw van een huis, H. Abd. 299. Mĕn. *mĕrantjah*, betreden, beloopen, gaan over, Jav. *rantjak*, een stellage bij de gamĕlan in gebruik. Zie *aram* II.

ڤرند **pĕranda,** zie bij *porak*.

ڤرندون **pĕrindoewan,** z. *indoek*.

ڤرنده **pĕrandah**? voorwerpen, die men wenscht dat gezien worden, vertoonen door er mee rond te loopen, b.v. e. mooi kleed en derg. v.d.W. Zie *aga*.

ڤرنه **pĕrnah,** I. ooit; *tiada pĕrnah*, nooit; *bĕlom pĕrnah*, nog nooit; zie ook *soewah* en *djĕmah*.

II. Jav. ligging, plaats, situatie.

ڤرني **pĕrni,** groote chineesch porseleinen kom met deksel en twee ooren.

ڤرنياڬاءن **pĕrniagaän,** z. *baniaga*.

ڤرواتن **pĕrwatin,** = *para batin*, titel van de opperhoofden der *orang laoet* of *orang sĕkanak* en van sommige opperhoofden onder de stammen der Redjang op Sumatra. Zie *para* I en *batin*.

ڤروار **pĕrwara,** Skr. *prawara* of *pariwara*, gevolg, aanzienlijke jonge meisjes aan het hof, hofjuffers; *moeda pĕrwara*, jongelingen v. goeden huize aan het hof, pages; *biti pĕrwara*, opzichtster over jonge dochters van aanzienlijken, zie *biti* I.

ڤرواڠن **pĕrawangan,** zie *awang*.

ڤروانن **pĕrwanen,** Jav. de dapperen, de helden, van *wani*, dapper = *bĕrani* dat mogelijk ontstaan is uit *bĕrwani*.

ڤروت **pĕroet,** de buik; zie ڤرت.

ڤروتق **pĕroetak,** e.s.v. plant, P. Myrmecodia armata, d.l.Cr.

ڤروس **pĕroesa,** Skr. tot iets aanzetten, hard aansporen, iemand aanhoudend om iets lastig vallen, dwingen, v.d.W. Zie *oesah*.

ڤروسه **pĕroesah,** zie *oesah* II.

ڤروسوق **pĕrosok,** frequ. van *pĕsok*; *tĕrpĕrosok*, ergens doorheen trappen, ergens inzakken, b.v. door een vloer, of stoelzitting, of in den modder.

ڤروۏڠ **pĕroewang,** een wreede strafoefening, waarbij het slachtoffer aan een kruispaal gesloten en kokend varkensvet over zijn hoofd wordt uitgegoten totdat hij sterft, mijn Schr. zie *roewang*.

ڤروڠوس **pĕroengoes,** licht geraakt, opvliegend, driftig.

ڤروڤوق **pĕroepoek,** I. e.s.v. boom met licht, wit en taai hout, waarvan roeiriemen worden gemaakt. Mĕn. id.

II. e. s. v. hard gras.

III. houten bekkens, die bij de *nobat* behooren.

ڤرون **pĕroewan,** ra aan den mast van een schip.

ڤروهڠ **pĕrohong,** diep, donker gat op eene plaats, waar het niet behoort, of waar iets beschadigd is, bres, v.d.W.

ڤرووي **pĕroï,** brokkelig, licht uit elkander vallend, zooals b. v. zachte beschuiten derg. v.d. W. Mogelijk eene verbastering v. *mĕrapoehi*, zie *rapoeh*.

ڤرويرا **pĕrwira,** Skr. *prawira*, heldhaftig; *orang pĕrwira*, held; *pĕrwira pĕrkasa*, moedig en dapper, heldhaftig en dapper.

ڤروڽق **pĕronjok,** ingedrukt, zooals b.v. een gedeukte blikken trommel.

ڤره **pĕrah,** I. uitpersing, uitgeperst, uitgedrukt; *mĕmĕrah*, uitpersen door drukking of knijping met de handen, melken; *pĕrahan* en *pĕrah*, het uitgeperste vocht, ook dat wat uit te persen is, b.v. *pĕrahan limau*, limoensap; *kambing pĕrahan*, melkgeit; *tĕrpĕrah-pĕtjah*, uitgeperst en gebroken, d.i. tot het uiterste gebracht.

ڤره **pĕrih,** Batav. = *pĕdih*, smartend, schrijnend, bijtend.

ڤراي **pĕrai,** I. *bĕrpĕrai*, zich heen en weer bewegen, hetzij loopende, vliegende of zeilende, laveeren van vaartuigen; *bĕrpĕrai-pĕrai* en *mĕmboewang pĕrai*, al laveerend. Zie ook *pal*.

II. los, niet aan elkander, zooals b. v. kogels; *mĕmĕrai*, stukslaan, uit elkander slaan, b.v. v. e. klomp suiker, erts, steenkool en derg. Zie *bĕrai*.

III. het Ned. prei, e. s. v. ui, ook *bawang pĕrai*.

ڤري **pĕri,** I. hoe, hoedanig, wijze, manier, trant, eigenschap; *atas pĕri jang patoet*, op behoorlijke wijze; ook gebruikt in de bet. van o m te, b. v. *pĕri mĕngatakan*, om te vertellen, zie o. a. Niem. bloeml. dl. I. p. 104; *bĕrboewat pĕri*, iets aandoen, leed doen, Sj. Sult. Jahja, *sapĕri*, gelijk, evenals; *bĕrpĕri-pĕri*, op verschillende wijze; *pĕri ḥál*, de gesteldheid of toedracht der zaak; *pĕri kaädaän*, de gesteldheid; *pĕri toeboeh*, lichaamsgesteldheid; *pĕri-pĕri*, terdege, v.d.W., *bĕrpĕri-pĕri*, in gedichten: spoedig, snel; *rasanja tiada bĕrapa pĕri-pĕri*, ik meen, dat het nu niet veel meer te beteekenen heeft, op een oor na gevild is, Sj. Sĕl. Dal.; *boetapa pĕrikoe*, hoe zal ik het aanleggen, op welke wijze; *boetapa pĕrinja garangan sakarang*, hoe zou het nu toch met hen gesteld zijn, hoe maken zij het nu wel, I. P.

II. Perz. nymf, e.s.v. goeden, vrouwelijken geest, toovergodin.

III. alleen in de HSS. inz. gedichten: spreken, zeggen, gezegde, woord; *bĕrpĕri*, zeggen, spreken, keuvelen; *mĕngaloewarkan pĕri*, woorden uiten; *tiada tĕrpĕrikan*, niet te zeggen, niet te beschrijven zijn; *mĕmpĕrikan*, tot onderwerp van een gesprek maken.

ڤريا **pĕria,** e.s.v. gele, bittere komkommer, die van buiten vol pukkels is; *bidji pĕria*, het zaad van die komkommer, ook een tapisseriesteek.

ڤرياڠن **pĕriangan,** naam van een residentie op Java, door ons de Preanger-regentschappen genoemd, en v. e. landschap op Sumatra. Het komt van *Ijang* of *Jang*, godheid, dus de plaats waar de goden zich bevinden.

ڤريامن **pĕriaman?** b.v. *bĕrlajar soedah toedjoeh pĕriaman*, Sj. Soelt. Jahja, zie *riam*.

قرياو **pĕriawa,** e. s. v. eetbaren zoutwatervisch.

قرياي **priaji,** Jav. iemand van minderen adel, titel van inferieure ambtenaren.

قريدق **pĕridaḳ** (?) *tĕpĕridaḳ*, met bloemwerk (v. e. waterkruik), C. en S.

قريدن **pĕredan,** zie *redan.*

قريدي **pĕridi,** vruchtbaar, veel jongen barend of uitbroedend en grootbrengend, zich sterk vermenigvuldigend, b.v. *hajam dan itiḳ sangat pĕridi*, kippen en eenden zijn zeer vruchtbaar, Jat. Noest. Ook van eene vrouw.

قريسي **pĕrisai,** Tam. klein, rond schild, beukelaar; *ditangkiskannja tĕtaḳ Maharana dĕngan pĕrisainja*, hij weerde den zwaardslag van Maharana of met zijn schild; *pĕrisai niloer*, zie *niloer.*

قريڠ **pĕriang,** juist tijdstip, v. d. W.

قريوق **pĕrioeḳ,** aarden of metalen pot om in te koken, met wijden buik en nauwen hals. Mĕn. id. *bĕrlaïn pĕrioeḳ*, zijn eigen potje doen, niet samen eten of met elkander in de kost zijn: *sapĕrioeḳ*, uit één pot eten, van hetzelfde gezin zijn; *pĕrioeḳ dandang*, e.s.v. bijzonder grooten metalen pot om in te koken, Sail. Sal., zie *dandang; pĕrioeḳ api*, mortier, bomketel; bom, granaat; *p. kĕra*, e. s. v. kruipende plant, waarvan de vrucht op een pot gelijkt en de wortels een sterk bindmiddel zijn; *pĕtjah pĕrioeḳ*, = *djaroem-djaroem*, zie ald.

قريكي **pĕrigi,** gegraven waterput; *p. böeta*, droge put; *p. waḳaf*, reinigingsput, d. B.

قرين **pĕrian,** I. bamboekoker v. drie geledingen voor het bewaren van water, palmwijn of suikerrietsap, Pad. bovenl. Ook Malaka.

II. e.s.v. vrucht, gelijkende op de *doerian*, grooter dan *tjĕmponit.*

قرينه **pĕreneh,** e.s.v. boom met roode, zure vruchten.

قس **pas,** Ned. pas; *pas-pas*, scheepspapieren.

قس **pos,** verb. Ned. post, brievenpost, paardenpost; *koeda pos*, postpaard; *opas pos*, brievenbesteller; *kareta pos*, postrijtuig; *kantor pos*, postkantoor.

قسا **pĕsa,** de rol, waarop bij het weven de afgeweven stof wordt gewikkeld, ook *pĕnggoeloeng kaïn* genoemd; *mĕmĕsakan*, als een *pĕsa* behandelen, d. i. iemand onverwachts een groot leed aandoen.

قسار **pasara,** in gedichten = *pasar*, markt, om den wille van het rijm.

قساک **poesaka,** Skr. erfgoed, erfstuk, overgeërfd van de voorouders, erfenis, familiestuk; *ădat poesaka*, overgeërfde of erfelijke gewoonte; *bĕhagian poesaka*, erfdeel; *arta poesaka*, erfgoed; *ḥaḳ poesaka*, erfrecht; *poesaka goentoeng*, onbeheerde nalatenschap, die aan de *nĕgari* vervalt, Pad. bovenl.; *mĕmpoesakaï*, doen erven, iem. *poesaka's* geven, hem daarvan voorzien; *mĕnĕrima poesaka*, erven, zie ook *saka.*

قساكي **pĕsagi,** Jav. zie *sĕgi.*

قساوت **pĕsawat,** machine, werktuig, beweegmiddel, pees, drijfriem, koord of ketting om iets in beweging

te brengen, touw van e. valluik enz. Zie *sawat*.

قست **poesta,** van het Port. fusta, e.s.v. vaartuigen in vroeger tijd, S.M.

قسة **pĕsat,** e s.v. Sijameesch of Cochinchineesch handelsvaartuig, gelijkende op e. jonk, v.d.W. Zie *poesta*.

قست **pesta,** verb. Ned. feest; *pesta dangsa*, bal, danspartij. Batav.

قستاك **poestaka,** Skr. wiehelboek, bezweringsformule; *bĕla poestaka*, rampen door betoovering of bezwering; zie *mala* en *sirap*.

قستي **pĕsti,** Jav. = *tĕntoe*, zeker, stellig, gewis; zie *mĕsti*.

قسڠ **pĕsing,** Jav. pislucht, boklucht.

قسڠڬراهن **pasanggrahan,** Jav. e. openbaar gebouw tot verblijf voor reizende ambtenaren en aanzienlijke personen. Z. *pĕrsinggahan* en *singgah*.

قسڤ **poespa,** Skr. bloem; *p. kĕntjana*, uitgelezen goud, gebruikt als eigennaam, Ibr. b. Chas.; *p. padjangan* en *p. pĕmadjangan*, bruidsvertrek, bruidszetel, van *padjang*, Jav.; *poespa ragam*, bloemkleurig, veelkleurig, van stoffen, edelgesteenten enz. ook topaas; *poespa warna*, bloemkleurig, veelkleurig, ook fig. voor valsch van het gemoed.

قسق **pĕsak,** e.s.v. boom, die goed timmerhout levert.

قسق **pĕsok,** gat in iets, b. v. in e. kleed, net, muur, papier, vaatwerk. Tam. ed Dari, enz.; *endoeng kastoeri jang tiada pĕsok endoengnja*, muskusbuidels, waarin geen gaten zijn; *bĕrpĕsok-pĕsok*, met gaten; *mĕmĕsokkan*, gaten maken in iets. Sadj. Mal. ٣٣٤ b.v. in een bamboezen wand. Hiervan *pĕrĕsok* en met verandering in klank *pĕrosok*, zie ald.

قسكل **piskal,** Ned. fiskaal.

قسمة **pasmat,** spaansche mat of dollar.

قسمن **pasmen,** verb. Ned. passement.

قسن **pĕsan,** last, bevel, opdracht, boodschap van een vertrekkende aan een achterblijvende en omgekeerd, dus ook v. e. stervende zijne laatste beschikkingen; *bĕrpĕsan*, bestellen, opdragen; *pĕsanan*, bestelling, boodschap, ook het bestelde; *pĕsan-pĕsan*, attribuut van zeer giftige dieren, hagedissen, schorpioenen, duizendpooten enz., omdat, als men door deze gebeten of gestoken is, men zijn testament wel kan maken; *mĕmĕsani*, iem. iets bestellen; *bĕrpĕsan-pĕsankan anak-istĕri*, beschikkingen maken voor vrouw en kinderen, van een stervende.

قسون **pĕsoena,** verb. van *afsoen*, Perz. betoovering, tooverspreuk; *ēlmoe pĕsoena*, tooverkunst, Sj. Haris; *orang pĕsoena*, toovenaar; *mĕnjidik pĕsoena*, door tooverijen de toekomst onderzoeken; *pĕsoena sĕranah*, bezweringen.

قسي **pĕsai,** uit elkander van datgene, wat bij elkaar behoort; z. *sĕpai*.

قسيار **pasiar,** Port. wandelen, kuieren; *pasiaran*, wandelplaatsen; zie *siar* III.

قسيبن **paseban,** Jav. gehoorzaal; Mal. de tweede en laagste estrade v.

e. *balai*, die als een breede gang de *sĕri-balai* omgeeft en waar de mindere hoofden links en de geestelijken rechts zitten; vloer vóór een estrade; e. s. v. koepel bij e. woning; *paseban agoeng*, Jav. de groote gehoorzaal; *ikat paseban*, koepelvormig kastje op een ring, waarin de juweelen steen zit. Zie *seba*.

ڤسيرو **pĕsero,** Port. ook *pĕrsero*, deelgenoot, aandeelhebber.

ڤسيره **pĕsirah,** (van *sjirah*, Skr.) opperhoofd = *pĕnghoeloe*, Jav. *sirah*, hoofd, k. i. van *ĕndas*.

ڤسيسير **pasisir,** Jav. het strand, de kust; *pasisir barat*, de Westkust van Sumatra; van *sisir*, kam; zie *pantai* en *sisir*.

ڤڠ **pĕng,** voorvoegsel, een wijziging van *mĕng* tot vorming van een naamwoord. Zie de gramm.

ڤڠ **poeng,** I. klanknabootsend woord voor e. plompend geluid, zooals b.v. van e. emmer, die 't ondersteboven in het water wordt gedompeld.

II. e. s. v. Gracula, d. l. Cr.

ڤڠ **pong,** zie ڤوڠ.

ڤڠاڤوه **pĕngapoeh,** vaantje aan e. mast; *lajar pĕngapoeh*, topzeil; *tiang pĕngapoeh*, topmast. M. Zie *kĕpoh*.

ڤڠانن **panganan,** versnapering, gebak, koekjes, van het Jav. *pangan*, eten. Zie *pangan* II.

ڤڠت **pĕngat,** e. s. v. gestoofde vruchten, b.v. banaan en broodvrucht met kokosmelk en suiker. Mĕn. e. s. v. gerecht, bestaande uit visch of vleesch, gestoofd of gekookt en waarover een sterk gekruide saus; *mĕmĕngat*, stoven; *sambal pĕngat*, dus toebereide sambal, = *kolak*, Jav.

ڤڠتهوان **pĕngĕtahoean,** zie bij *tahoe*.

ڤڠر **pĕngar,** zwaar in het hoofd, zooals bij het ontwaken uit een onrustigen slaap of door narcotica; zie *ngĕloe*.

ڤڠره **pĕngĕrah,** zie *kĕrah*.

ڤڠره **pĕngĕreh,** e. s. v. fuik.

ڤڠس **pangsa,** muskel, part of vak, waarin sommige vruchten verdeeld zijn, zooals de chinaasappel, de doerian enz., ader, nerf tusschen steenlagen, waar men de bergbloksteenen kan splijten, ook de nerven in de hand.

ڤڠسر **pengsor,** zie *pensor*.

ڤڠسن **pingsan,** in zwijm, bezwijmd, flauwvallen, bezwijmen, bezwijming. Ook *pinsan*.

ڤڠسو **pongsoe,** heuveltje, grooter en hooger dan *boesoet*; zie *poesoe* en *djataka*.

ڤڠسي **pangsi,** I. ijzeren punt van een tol; zie *paksi*.

II. e. s. v. dunne chineesche zijde, die voor vlaggedoek gebruikt wordt.

ڤڠڤ **pĕngap**; *mĕmĕngap*, iets zóó bergen, dat er geen lucht bij komen kan en het daardoor verstikt.

ڤڠكت **pangkat,** verhoogde vloer, estrade, terras, verhooging, verdieping, verheven plaats, waardigheid, trap, rang, graad, omstandigheid; *bĕrpangkat-pangkat*, trapsgewijze; *boekit bĕrpangkat-pangkat*, een tervormige heuvel; *dipĕtjatkan daripada pangkatnja*, uit zijn ambt ontzet

worden; *pangkat karadjaän*, de koninklijke waardigheid; *soeatoe pangkat kadjahatan*, een trap of graad v. slechtheid; *pangkat saoedara*, een zekere graad van bloedverwantschap, waarbij men broeders is, b.v. uit anderen vader of andere moeder. H. Abd. p. 245; *tĕrbang bĕpangkat-pangkat*, al hooger en hooger vliegen, zooals b.v. onze leeuwerik; *maka datang kapadapangkatjang baïk dan koetika jang eloḳ, maka radja Dewa Sjah Pĕri dihiasi oranglah*, en het geschiedde onder eene goede omstandigheid en op een schoon oogenblik, dat men den Vorst D. S. P. opsierde, L. B.

ڤڠكر **pangkar?** *mĕnangkar*, uitdagen? b.v. *hai Hamzah angkau dipangkar olih orang itoe bĕrpĕntjaḳ*, Hik. Am. Hamz. Jav. *oenggar*, aanvuren, aanporren. Het zou dus *poenggar* kunnen zijn.

ڤڠكور **pangkoer,** e. s. v. houweel om het sagomerg uit den stam te hakken; op Sum. = *tjangkoel; mĕmangkoer*, met zulk een houweel bewerken; *pangkoeran sagoe*, sagowasscherij.

ڤڠكر **pengkar,** sterk naar buiten gekromd van de beenen, v.d. W. en H. Boedj. Mĕn. naar binnen gebogen van beenen of voeten, dus juist het tegenovergestelde.

ڤڠكر **poengkoer,** overblijfsel, achterste gedeelte; *p. sagoe*, het roode of slechtste gedeelte van de sago; ook *pĕmoengkoer*, Abd. sch. wrdb.

ڤڠكس **pangkas,** *mĕmangkas*, den top of kop van iets afhouwen, b.v. de boven uitstekende loten van een heg, een kool van haar stronk, het loof v. de radijs; ook onthoofden door één houw. Mĕn. ook nog: afscheppen van bovendrijvende vetdeelen of vuil; *mĕmangkas ramboet*, het haar afknippen; *m. kata-kata*, in 't kort vertellen.

ڤڠكوڠ **pangkoeng;** *mĕmangkoeng*, kloppen, zooals met een stuk hout, knuppel enz., knuppelen, b.v. *mari kita pangkoeng, biar lĕkas ija mati*, komt, laat ons hem knuppelen, opdat hij spoedig sterve.

ڤڠكيڠ **pangking,** Chin. slaapplaats, slaapvertrek.

ڤڠكل **pangkal,** begin, wat het dichtst bij den oorsprong is, het tegenovergestelde van uiteinde of punt; dikste einde van een tak, stok, stam, enz. dat gedeelte van een wapen of werktuig, dat in het gevest of heft zit; hoofdsom of kapitaal, titel v. een boek enz.; *pangkal pohon*, voet van den boom; *p. dahan*, dikste einde van een grooten tak, daar waar die uit den stam komt; *p. sajap*, dikste einde van een vleugel; *p. paha*, de heup; *p. tangan*, handgewricht, de handwortel, ook het boordje aan een mouw; *p. mata*, binnenhoek van het oog; *p. tĕlinga*, de oorwortel, Facs. 79 dat gedeelte, waarmede het oor aan het hoofd zit; *p. hidoeng*, de neuswortel; *p. gigi*, een kies, de kiezen, v.d.W. *p. tahoen*, de aanvang van het jaar b.v. *kita tĕrima tiap-tiap pangkal tahoen orang poetih*, zal door ons ontvangen worden telkens bij den aanvang van het jaar der Europeanen, Mal. Contr.; *pang-*

kalan, daar waar een weg begint of een andere weg aanvangt; aanlegplaats voor vaartuigen, landingsplaats, havenhoofd, veer; *pangkalan tambang*, overhaalveer; *p. kangka*, afscheepplaats voor gambir en peper bij de plantages; *pěnghoeloe pangkalan*, hoofd van een veer, veerbaas, commissaris van een veer.

ڤڠكو **pangkoe**, schoot; *p. lěngan*, binnenbocht van den arm; *pangkoe-pangkoe*, wat op een schoot gelijkt, eenigszins opgeheven boven been, Hik. Abd. p. 336 r. 4; *měmangkoe*, op den schoot of op den gebogen arm houden, b.v. een kind; voogdij voeren, beheeren, bewind voeren, regeeren; *kin taboehan dipangkoe dilěngan kiri*, K.T. werd op den gebogen linkerarm gedragen; *pěmangkoe*, beheerder, voogd; *mangkoe-boemi*, rijksbestierder, ook *pěmangkoe-boemi*, Am. Hamz., dat wel de volle vorm is. Zie *riba*.

ڤڠكه **pangkah**, I. *měmangkah*, met e. tol, dien men opzet, e. anderen tol, die reeds staat te draaien, pikken of lensen; raken, troeven bij het redetwisten.

II. kruis, aangebracht op het voorhoofd van een kind of op een vaartuig, ter afwering van booze geesten; *měmangkah*, van zulk een kruis voorzien; zie *panggang* II.

ڤڠكوه **pěngkoeh**, gestold, stevig, plomp, ook d. B. Měn. *pangkoeh*, overgaan tot een toestand b.v. tot stollen, tot smelten, tot ouderdom, tot gaan.

ڤڠكه **poengkah**, brok, groot stuk van iets.

ڤڠكي **poengki**, Chin. e.s.v. platten mand met twee ooren of handvatsels, gebruikt om daarop het stalvuil te vegen.

ڤڠك **pěngga**, diep, niet plat, b.v. van een schotel.

ڤڠݢاݢ **pěnggaga**, e.s.v. eetbare, kruipende plant.

ڤڠݢاو **poenggawa**, (Skr. stier), legerhoofd, officier, bevelhebber; hij volgt in rang op den *pěnglima pěsoekoean; poenggawa marga*, in het Palemb. onderdistrictshoofd, dat staat onder den *pasirah* en draagt den titel van *pěmbarap*.

ڤڠݢر **panggar**, stelling om er borden of visch op te leggen, toestel van geheide palen in zee, waarop zich het hutje en het kruisnet voor den visscher bevinden; zie *tangkoel*.

ڤڠݢر **pēnggar**, bedwelmd, zwaar in het hoofd; zie *pěngar*.

ڤڠݢور **poenggoer**, doode boom zonder takken, tronk; *poenggoer toembang, bělatoek měnoempang mati*, valt de tronk om, dan sterft de specht met hem. Spr.

ڤڠݢير **pinggir**, Jav. rand, zoom, kant, grens; *orang pěminggir*, grensbewoner; *pěminggiran něgari*, de grenzen van een land; zie ook *těpi* en *hingga*.

ڤڠݢڠ **panggang**, I. roosten, geroost, wat geroost is; *roti panggang* geroost brood; *sapěrti koetjing děngan panggang*, als de kat met het gerooste, Sprw. voor iemand die van iets niet afblijven kan; *hajam panggang* en *h. pěranggang*, roostkip, pof-

kip; *měmanggang*, roosten, poffen; *pěmanggang* en *panggangan*, braadspit, houten speetje, waaraan iets geroost wordt; ook hoeveelheid die op eens geroost wordt, roostsel, b. v. *sapěmanggang poeloet*, één kleefrijstroostsel; zie ook *ganggang*. In het Měn. heeft *panggang* ook nog de beteekenis van branden, verbranden, b.v. *panggang roemah*, een huis verbranden; *panggang ladang*, een bouwland afbranden. M.

II. gespleten houtspaander met een stokje er door bij wijze van kruis, geplaatst op een vaartuig enz. ten teeken dat dit te koop is. Zie *pangkah* II.

ڤڠݢوڠ **panggoeng,** stelling op palen, stellaadje, en vandaar *roemah panggoeng*, een huis op palen, zooals de Mal. huizen; *panggoengan*, uitkijk, wachttoren, tooneel op palen, zooals dat van de Chineezen; *panggoeng ĕmas*, goudmijn = *tambang ĕmas*, C. en S. is zeer te betwijfelen, z. *tambang*.

ڤوڠݢوڠ **poenggoeng,** het dikke achterdeel, de billen, het achterste waarop men zit, dikke achterdeel van een kanon, rug van een mes enz.; *poenggoeng djaroem*, het oog eener naald, C. en S.; *doedoek poenggoeng*, van een jongen kokospalm, reeds een dik ondereind gekregen hebben; *p. pĕdang*, rug van een zwaard; *p. kaki*, wreef van den voet. Měn. rug, achterste deel v. iets, keerzijde; *poenggoeng tangan*, de rug van de hand, *boewah poenggoeng*, de nieren, id. en v. d. W. Zie *pinggang; tidoer poenggoeng-mĕmoenggoeng*, slapen met het achterkwartier tegen élk. gekeerd, Sj. Har.; *tidoer mĕmoenggoeng*, met het achterste in iem. schoot liggen te slapen, Sj. Sult. Jah.

ڤيڠݢڠ **pinggang,** de lendenen, de middel; *boewah pinggang* = *kĕrindjal*, de nieren; C. en S. geven op *b. pinggang*, de nieren in het algem. en *b. poenggoeng*, de nieren v. e. dier; *p. sĕloewar*, middelband of schuif van een broek; *p. dajoeng*, het dunne, middelste gedeelte van een roeiriem; *pĕngikat pinggang* en *ikat. p.*, gordel; *sahĕlai sapinggang*, een lap voor één middel, d. i. niet meer dan men aan het lijf heeft, de volle uitdr. is *sahĕlai kaïn sapinggang*. NB. dat *sĕpinggang*, ook gordel zou beteekenen is mij nergens gebleken en ook uit de H. Abd. niet te bewijzen. Wel moet men soms *pinggang* als verkorting van *pĕngikat p.* met gordel in het Ned. vertalen, b.v. Pĕl. Abd. p. 50 en 51. Zoo ook Chodj. Maim.; *sahĕlai sapinggang*, is in de H. T. *sahĕlai kaïn sapinggang*, dus ook lap; *pĕminggang*, achterste riem van een groot roeivaartuig, tevens de langste en zwaarste, ook de man die daarmede roeit, doorgaans de sterkste matroos; *pĕnjakit pinggang*, heupjicht, lendepijn, M. die ook nog *pĕrpinggangan*, opgeeft voor gordel onder *pontja*.

ڤوڠݢق **ponggoḳ,** I. groot en hoog doch onduidelijk, zooals e. hoog eiland in de verte, v.d.W. Zie II en *poenggoeng*.

II. *boeroeng ponggoḳ*, e.s.v. nacht-

uil, zie *rindoe boelan; mangkok pong-gok*, waterpot, kamerpot, pispot.

ڤڠݢل **pĕnggal,** afgesneden of afgehakt stuk; *bĕrpĕnggal-pĕnggal*, aan stukken, gesneden of gehakt; *roti sapĕnggal*, een snede broods; *sapĕnggal boelan*, halvemaan; *sapĕnggal djalan*, een gedeelte van den weg; *sapĕnggal hari*, een gedeelte van den dag; *mĕmĕnggal*, aan stukken snijden of hakken, afhakken van een geslacht beest; *mĕmĕnggal kapala*, het hoofd afhakken; *leher tĕrpĕnggal*, een afgesneden hals, M.

ڤڠݢل **panggil;** *mĕmanggil*, iem. roepen, ontbieden, noemen, noodigen, met den naam of titel toespreken; *panggilan*, ook opontbod, b.v. *hingga adalah panggilannja, maka kita masoek kadalam kota*, H. Ind. Mah. Roep. slechts als er een opontbod is komen wij in de stad; *orang panggilan*, de genoodigden, geroepenen enz.

ڤڠݢل **panggoel,** Batav. de heup, zie *pangkal.*

ڤڠݢن **pinggan,** bord, etensbord, tafelbord, schotel; *pinggan hidangan*, etensbord, Saif. Dzoel.; *pinggan-mangkok*, kopjes en schoteltjes, aardewerk, steengoed H. Abd. 401; *p. lingkar*, ronde schotel; *p. pagar malaka*, zie bij *pagar; p. batik*, e.s.v. chineesche borden met bloempjes als van sommige *batik* patronen.

ڤڠݢه **poenggah;** *mĕmoenggah*, ontschepen, lossen, óverladen; *poenggahan*, losplaats.

ڤڠݢي **poenggai,** e.s.v. boom.

ڤڠلڠ **pangling,** Jav. iem. niet herkennen. Prab. Dj. en H. Boedj.

ڤڠليم **pĕnglima,** krijgsbevelhebber, zoowel te water als te land; *p. bĕsar*, opperbevelhebber. Naar men beweert komt dit woord van *lima*, dat oudtijds hand beteekende, doch thans in die beteekenis niet meer voorkomt. Volgens de Mal. Sam. worden de pĕnglima's onderscheiden in: *p. pĕrang bĕsar, p. pĕrang* en *p. dalam.* Volg. eene andere opgave in: *p. pĕrang djamal, p. p. oentoeng, p. dalam* en *p. pasoekoean.* Zie ook *laksamana* en *lima.*

ڤڠمڤڠ **pĕngempang,** vischvijver. Zie *empang.*

ڤڠنتن **pĕnganten,** Jav. bruidegom, bruid. Hiervoor bestaat geen mazuiver Mal. woord, want *mampilai* is Tam.; *orang bĕrpĕnganten*, lieden die een bruiloft hebben, Pr. Djaj.; *sĕnapang pĕnganten*, dubbelloops geweer.

ڤڠندڠ **pĕngandang,** in het Palemb. dorpshoofd. Zou het niet *pĕngoendang* zijn?

ڤڠهولو **pĕnghoeloe,** hoofd, opperhoofd, op Java hoofdpriester aan eene moskee; *p. moewara*, havenmeester; *pĕnghoeloe hamba radja*, hoofd over al de rājat van Lingga onder het opperhoofd, de orang kaja van Mĕpar; *p. bidoewanda*, kommandant der lijfwacht; zie *hoeloe.*

ڤڠوينن **pĕngawinan;** *toembak pĕngawinan*, e. s. v. staatsielans.

ڤڠيرن **pangeran,** Jav. titel van vorstelijke personen, prinsen en prinsessen. Mogelijk v. *ira* Kw. = *intan.*

Dit *ira* is ook voor d. vocatief in gebruik.

ڤڠيليڠ **pĕngiling,** vleiersbaas.

ڤڤاتيل **pĕpatil,** zie *patil.*

ڤڤاته **pĕpatah,** zie *patah* II.

ڤڤارو **pĕparoe,** zie *paroe* en *mangkak.*

ڤڤاري **pĕparé,** Jav. = *pĕrija,* zie aldaar.

ڤڤاي **pĕpaja,** Jav. e.s.v. vrucht, de boommeloen, = *bĕtik,* zie ald.

ڤڤت **pĕpat,** I. zonder hoogten of verhevenheden, gelijkgemaakt, geapplaneerd, glad afgestreken van een maat; *toekang pĕpat,* de tandenvijler, die de tanden gelijkmaakt; *mĕmĕpat,* gelijkmaken, van den top berooven, afstrijken, applaneeren, afstompen, afknotten enz. Mĕn. *papat* id.

II. *mĕmĕpat,* den in- en uitvoer v. iets beletten, koopwaren of vreemdelingen niet toelaten, blokkeeren.

ڤڤق **pĕpak,** I. *mĕmĕpak,* knappend kauwen, zooals beschuit en derg.

II. Jav. *pĕpĕk,* alles bij elkaar; *sapĕpĕk,* geheel en al; zie *bĕrinda.*

III. *pĕnoeh-pĕpak* = *pĕnoeh sĕsak,* propvol; zie *pĕnoeh.*

ڤڤکرام **papakrama,** slecht, ondeugend; zie *papa.*

ڤڤوا **papoewa,** naam dien men geeft aan de kroesharige bewoners van N. Guinea en omliggende eilanden.

ڤڤوتوت **pĕpoetoet,** Jav. iemand die in de leer is bij een hindoe-leeraar, b.v. *tatkala itoe sang Radja Goeroe doedoek dibalai, dihadap pĕpoetoet dan oebon-oebon,* te dier tijd zat de Vorstleeraar in de gehoorzaal, omringd door zijne leerlingen en nonnen, Pr. Dj.; *sĕgala endang pĕpoetoet jang diatas goenoeng itoe datang mĕnonton,* alle nonnen en leerlingen, die op dien berg waren, kwamen kijken, Mĕs. Kag. van het Jav. *poeṭoet,* bediende of leerling v. e. kluizenaar.

ڤڤوجق **popodjok,** zie *podjok*

ڤڤوجو **pĕpoedjoe,** de baarmoeder. Komt ook voor bij Mars. R. v. E. Leid. Cr. en Dav. Haex. volg. d. l. Cr. *pĕpoedjoeh,* mogel. fout.

ڤڤوکن **popokan,** e.s.v. spook of geestverschijning. Hik. Abd.

ڤڤوه **papoewah,** kroesharig; *orang papoewah,* de inboorlingen v. Nieuw-Guinée.

ڤڤه **pĕpah,** *mĕmĕpah,* slaan met een lang voorwerp op of tegen iets, b.v. met een stok op een rat; ook iets afslaan, b.v. vruchten van een boom.

ڤڤي **pĕpai**; *hoedang pĕpai,* zie bij *hoedang.*

ڤڤيتن **pipitan,** pers; zie bij *apit.*

ڤق **pak,** I. klanknabootsend woord voor een kloppend geluid; *pok,* id. voor een ploffend; *pik,* id. doch scherper.

II. verb. van het Ned. pacht; *pak apioen,* de amfioenpacht.

III. latten, die een heining samenhouden.

IV. Batav. pak, baal, pakkist.

ڤقت **pokta,** zie ڤوت.

ڤقت **pĕkat,** verb. van *moeáfakat,* zie aldaar.

ڤقس **paksa,** I. Skr. dwang; *mĕmaksa,* dwingen, noodzaken, ook noodzakelijk zijn, noodig zijn voor, b.v.

barang-barang koe-paḳsa, wat voor mij noodig is, = *ḥadjat; tĕrpaḳsa*, gedwongen; *mĕmaḳsa*, ook bepaald toeleggen op iets, Jav. *mĕḳsa*, b.v. *maka baginda pon mĕḳsalah poelang kakajangan*, Hik. Asm. Pati. Met geweld bij iets blijven, iets doorzetten, b.v. *satĕlah ratoe kaĕnam mĕlihat ajahanda bonda katiga soedah mĕḳsa hilang dĕngan batang toeboehnja itoe*, id. toen de zes Vorsten zagen dat hunne drie paar ouders er bijbleven om met hunne lichamen te verdwijnen.

II. tijdstip voor iets of de gelegenheid; *paḳsa jang baïk*, gunstige gelegenheid; *angin paḳsa*, gunstige wind.

ڤقسي **paḳsi**, I. Skr. vogel, alleen in gedichten. Ook vlinder.

II. = *paḳsa* II.

III. as, spil; *p. bindoe*, centers of taatsen aan een draaibank; zie *pangsi*.

ڤقسين **paḳsina**, het Noorden, ook de linkerhand, Cr.

ڤقم **paḳma**, e. s. v. liaan met een groote, zwartroode, veeldradige bloem, v. d. W.

ڤكاتول **pĕkatoel**, ook *bĕkatoel*, Jav. fijne zemelen of griesmeel; *boeboer bĕkatoel* en *djĕnang bĕkatoel*, e. s.v. brij, gekookt van kleefrijst-gruis, inz. van de zwarte. Zie *kĕtoel*.

ڤكاج **pĕkadja**, Skr. lotus, gebruikt als liefkoozingswoord.

ڤكاسم **pĕkasam**, stukken vleesch of visch, ingezouten en door bijvoeging van een weinig rijst of sago in gisting gebracht; *mĕmpĕkasamkan*, tot p. maken, b.v. *maka dipĕkasamnja mata (ikan) itoe*, en hij maakte van die vischoogen *pĕkasam*, B. R. bĕs. p. 308, zie *asam* en *lĕmang*.

ڤكاك **pĕkaka**, de naam van een Mal. volksstam in den Riouw-archipel; *boeroeng pĕkaka*, e.s.v. ijsvogel.

ڤكاكس **pĕkakas**, *pĕrkakas* en *pĕrkakasan*, gereedschap, geraad; zie *kakas* II en *pĕrkakas*.

ڤكاين **pakaijan**, zie *pakai*.

ڤكت **pĕkat**, I. lijmig, kleverig, dik, ingedikt van vloeibare zelfstandigheden, sterk van koffie en thee en andere aftreksels; *tanah pĕkat*, klei, leem; *minjaḳ pĕkat*, zalf in de geneesk., v.d.W. *tampal minjaḳ pĕkat*, kleefpleister, hechtpleister, diapalmpleister.

II. wijziging van *moeáfaḳat*, zie aldaar.

ڤكرتي **pĕkĕrti**, Skr. aard, natuur, natüurlijk karakter; *boedi pĕkĕrti*, hetzelfde.

ڤكس **pĕkis**; *mĕmĕkis*, honend, tartend, uitdagend roepen; z. *mĕngkis*.

ڤكوڠ **pĕkoeng**, kanker; *p. inas*, zie ald.; *p. mĕlajang*, oppervlakkige kanker; *p. boeboeḳ*, droge, niet etterende kanker. Zie *rĕstoeng*.

ڤكڠ **pĕking**; *mĕmĕking*, huilen, janken, zooals honden, die zich bezeerd hebben.

ڤكق **pĕkaḳ**, hardhoorig; een doffen klank hebbend, niet helder klinken, van geld of metalen voorwerpen; *mĕmĕkaḳkan*, hardhoorig maken, van geraas; *mĕmĕkaḳkan tĕlinganja*, zich de ooren stoppen, zich doof houden; *sĕpĕkaḳ*, e.s.v. strandvogel, die zeer

hardhoorig is en daardoor licht gevangen wordt; *koetjing pĕkak*, een rattenklem; *taboeng pĕkak*, spaarpot; *tĕrpĕkak*, verdoofd, b.v. door het hooren van een schot, of als men een slag tegen het oor krijgt, Mĕn.

ڤكوق **pĕkok**, sterk naar buiten verdraaid, van den arm; zie *pengkar*.

ڤكيق **pĕkik**, het kreunen van stervende dieren; ook steunen, kreunen van menschen. Mĕn. schreeuwen; *pĕkik-pĕkoek*, allerlei gesteun, Mes. Kag.

ڤكن **pĕkan**, markt, marktplein; *boenga pĕkan*, e.s.v. groote, witte, welriekende bloemen, = *boenga gambir*.

ڤكنير **pakanira**, Jav. gij, alleen in de HSS. meestal tot een meerdere; het is een verkorting van *tĕlapakannira*, uw voetzool.

ڤكو **pĕkoe**, een snoer van duizend *pitis*, e.s.v. kleine muntjes. Zie ald.

ڤكو **pĕkau**, gillen.

ڤكوجن **pĕkodjan**, de buurt der mooren; zie *kodjah*.

ڤكور **pĕkoer**, zie *tĕfĕkoer*.

ڤكولن **pakoeloen**, Jav. heer = *goesti*; als aanspraakswoord = *toewankoe*, Uwe Majesteit of Uwe Hoogheid. Ook *sangoeloen*.

ڤڬاري **pĕgari**, ook *bĕgari*, te zien zijn, voor den dag komen, zie *bĕgari*. Ook gehoord worden van een geluid, Bid. Sar.

ڤڬاوم **pĕgawam**, Batav. advocaat, pleitbezorger. M.

ڤڬاوي **pĕgawai**, staatsambtenaar, beambte; gereedschap, tuig, benoodigdheden; *pĕgawai masdjid*, moskeebeambte; *p. koeda*, paardetuig, Mak. R. 139; *p. pĕrmaïnan*, speeltuig; *sĕgala mantĕri pĕgawai*, de ministers en ambtenaren; *p. jang mĕndjaga oendang-oendang*, officier van justitie, fiskaal; *p. astana*, paleisbeambten, hofbeambten. Mĕn. wachter, waker.

ڤڬر **pĕgar**, e.s.v. fazant ter grootte van een halfwas kip.

ڤڬس **pĕgas**, veer. Mĕn. *pĕgas-pĕgas*, id., ook van een geweer, terwijl daar *pagas*, een katoenklopper is van rotan gemaakt en gebruikt om de katoen van de pitten enz. te zuiveren; *p. djam*, horlogeveer. Mĕn. *mega pĕgas*, vederwolk? e.s.v. snijwerk als ornament, H. Boedj.

ڤڬڠ **pĕgang**; *mĕmĕgang*, in of met de hand iets vasthouden, in de hand hebben, hanteeren, besturen, de hand ergens op leggen, z. meester maken van, bij zich houden, tegenhouden, Pĕl. Djin.; *dapat mĕmĕgang kadoewa pĕrkara ini*, deze beide zaken kan hanteeren, de Holl. pag. 3; *m. poewasa*, de vasten houden; *m. pĕrentah*, het bestuur in handen hebben; *m. pĕkĕrdjaän*, in dienst zijn van, in het werk zijn bij, H. Abd. p. 9, ook de hand houden aan, steunen bij het werk, H. Abd. 107; *tĕrpĕgang*, toevallig of onwillekeurig iets vasthouden of zich aan iets vasthouden, H. Boedj.; *pĕgangan*, beheer, onderhoorigheid, rechtsmacht, ambt, dat wat men hanteert, houvast, handvat, ook wat men gehouden is te doen, het tegenovergestelde v. *larangan; boe-*

dak pĕgang-pĕgangan, slaaf, dien men in eigendom bezit; *pĕmĕgang*, handvatsel, stoel, knop.

ڤڬل **pĕgal,** Jav. *pĕgĕl*, e. gevoel v. stramheid of stijfheid in de leden, baloorig, wrevelig van het gemoed; ook *mĕgĕl*, b.v. *maka pon kanda dĕmikian pĕri, olih mĕgĕl hati sĕndiri*, en ook onze oudere broeder stelt z. zoo aan, daar zijn eigen gemoed wrevelig is, Sj. Ardan.

ڤڬن **pĕgan,** ook *pĕgoen*, verstomd en onbeweeglijk, b.v. *maka baginda tĕrpĕgan, tiada tĕrkata-kata lagi*, de Vorst stond verstomd en kon geen woord meer uiten. Mes. Kag.

ڤڬو **pĕgau,** zie bij *balau.*

ڤل **pal;** *bĕrpal-pal* en *mĕmboewang pal*, laveeren, tegen den wind opwerken, van een vaartuig met streken van een paal lengte, afgeleid van paal, de bekende afstandsmaat; *mĕngĕpalkan* en *mĕmpal-palkan*, doen laveeren. Zie *pĕrai.*

ڤلابر **pĕlaboer,** zie *laboer* II.

ڤلات **pĕlata;** *ikan pĕlata*, e. s. v. zeer klein zeevischje.

ڤلاتق **pĕlatoeḳ,** frequ. v. *patoeḳ*. pikken; *boeroeng pĕlatoeḳ*, de specht.

ڤلاجر **pĕladjar** en *pĕladjaran*, zie bij *adjar.*

ڤلاسن **poelasan,** e.s.v. eetbare vrucht, een groote *ramboetan*, zoo genoemd, omdat men ze uit haar schil wringt. Zie *poelas.*

ڤلاسوه **pĕlasoeh,** aartsluiaard, doenniet. Zie *lĕsoe.*

ڤلاڠه **pĕlangah,** wagenwijd open; ook krokodillenbek, Abd. sch. wrdb.

ڤلاڠي **pĕlangi,** regenboog, zie *pĕlang; wĕrna pĕlangi*, veelkleurig, regenboogkleurig, ook de naam van e. s. v. *batiḳ*. Zie *dewa.*

ڤلاڤه **pĕlapah,** gespleten en platgeslagen bamboe voor vloeren en beschotten; zie *pĕloepoeh* en *pĕlĕpah.*

ڤلاكت **pĕlakat,** opstoken; *pĕlakat api*, vuur opstoken. Maxw.

ڤلاكي **pĕlakai,** op rollen, van rollen of wieltjes voorzien; *koersi pĕlakai*, stoel op rollen, ziekenstoel; *pĕti pĕlakai*, kist op rollen; *goedang pĕlakai*, pakhuis op rollen, verplaatsbaar pakhuis.

ڤلاك **poelaga,** verk. van *kĕpoelaga*, zie aldaar.

ڤلامن **pĕlamin,** zie *lamin.*

ڤلان **pĕlana,** zadel; *bĕrpĕlana*, gezadeld; *alas pĕlana*, schabrak, kleedje onder het zadel; *bĕrpĕlanakan*, tot zadel hebben, b. v. *koeda merah bĕrpĕlanakan koelit harimau*, een bruin paard met een tijgervel tot zadel. M.

ڤلاوڠ **pĕlawang,** I. ongehuwd, niet belastingschuldig man.

II. e. s.v. boom, die goed en zwaar timmerhout levert; soorten zijn: *p. boekit, p. paja* en *p. todaḳ*. Volgens anderen *pĕlawan*. Zie bij *lawan.*

ڤلاهڤ **pĕlahap,** gulzigaard, schrok, vreter = *djĕloedjoeh*, z. *lalah.*

ڤلاهن **pĕlahan,** = *pĕrlahan*, zie aldaar.

ڤلاين **pĕlajan,** boete wegens schaking van een meisje, dat dien tengevolge niet zwanger geworden

is, in het Palemb. Ik gis *pĕlajon*, van *lajoe*, Jav. hard wegloopen.

قلباكي **pĕlĕbagai,** allerlei, allerhande, veelsoortig, zie *bagai.*

قلباي **pĕlĕbaja,** en *pĕlĕmbaja*, Skr. *para bhaya*, Maxw. beul, scherprechter, alleen in de HSS.

قلت **pĕlat,** I. = *pĕnat*, moede, vermoeid.

II. Ned. plaat, inz. zeilmakersplaat.

قلاترن **pĕlataran,** van *latar* Jav. Zie *pĕlantaran.*

قلتيڠ **pĕlĕting,** bamboezen buisje, kokertje, gebruikt bij het weven om er het garen van den tweeden haspel op te winden.

قلتو **paltoe,** Port. *falto*, waarnemend, voor noodhulp; *sjahbandar paltoe*, waarnemend havenmeester.

قلر **pĕlir,** het mannelijk schaamdeel; *p. itik*, schroefdraad; *boewah pĕlir*, de teelballen; *pĕlir-pĕliran*, e. s. v. gouden of zilveren nabootsing van de mannelijke schaamdeelen, gebruikt als schaambedekking voor jongetjes.

قلس **pĕlas;** *mĕmpĕlas*, offeren, Max.

قلس **pĕles,** verb. Ned. flesch, inz. stopflesch; zie *botol.*

قلاسري **poelasari,** e.s.v. heester, met welriekenden bast; *adas poelasari*, e.s.v. geneeskrachtige plant.

قلست **pĕlĕsat,** wegvliegen, zooals een steen, dien men met een stok slaat. v. d. W.

قلست **pĕlĕsit,** e. s. v. kleinen sprinkhaan, ook e. s. v. geesten, die de gedaante van zulk een sprinkhaan aannemen; Mĕn. een spook, dat zich voedt met het bloed van kraamvrouwen en lijken; een bootsmansfluitje; zie *lĕsit.*

قلسو **palso,** Port. valsch, onecht; valschheid van gemoed. Zie *tjoelas* en *lantjong.*

قلڠ **pĕlang,** veelkleurig gestreept, streep van een andere kleur; *bandera bĕrpĕlang tiga*, een vlag met drie verschillend gekleurde banen, zooals de Nederlandsche; *harimau pĕlang kasau*, de koningstijger, welks zwarte strepen bij daksparren worden vergeleken; zie ook *pĕlangi* en *bĕlang.*

قليڠ **pĕling,** aandacht, die men aan iets wijdt; *mĕmĕling*, de aandacht aan iets wijden, b. v. *kiri dan kanan tiada mĕmĕling, soeatoė orang tiada dikĕrling*, aan links en rechts werd door hem geen aandacht gewijd; geen enkel persoon keek hij ook maar van terzijde aan, Sj. Sult. Jaḥja. Jav. *pĕlĕng*, id.

قلڠكيڠ **pĕlangking,** palankijn, draagkoets.

قليڠݢم **pĕlinggam,** en *pĕlanggi*, veelkleurig marmer, H. T.

قلڠݢي **pĕlanggi,** zie het voorgaande woord en *pĕlangi*. Het schijnt nog e. andere beteek. te hebben, b.v. *warnanja sapĕrti ĕmas pĕlanggi*, Sj. Sult. Jaḥja, *intan poelanggi*, id.

قلڤه **pĕlĕpah,** hoofdnerf van een palmblad, varen en andere derg. bladeren, hoofdsteel v. e. bloemtros. Mĕn. *pĕlapah*, id., volg. Pist. het palmblad zelf, zie Tijdschr. v. N. Ind. 1869, II. p. 112.

ڤلق **pĕlaḳ**, vermoeid, zie *pĕnat.*

ڤلق **pĕloeḳ**, omhelzing, omarming, omvademing; *pĕloeḳ-tjioem*, kussend omhelzen; *mĕmĕloeḳ*, omhelzen, omarmen, omvatten met de armen; *m. toeboeh* en *bĕrpĕloeḳ toeboeh*, de armen kruiselings over de borst houden; *bĕrdiri bĕrpĕloeḳ toeboeh, bĕrsikoe toenggal, mĕnghadap matahari hidoep*, een bepaalde houding bij de boetedoening of *tapa*, Prab. Dj.; zie ook *dĕkap; m. tangan*, de armen over elkander slaan, H.T.; *pĕmĕloeḳ*, omarming, omvatting met de armen; *sapĕmĕloeḳ*, zooveel of zoo dik als men met zijne armen omvatten kan; *takoetkan hantoe, tĕrpĕloeḳkan bangkai*, uit vrees voor een spook, komt men er toe een kreng te omhelzen. Sprw.

ڤلق **pĕliḳ**, vreemd en schoon, ongewoon en fraai tevens, b.v. een naam of woord; bezienswaardig, curieus; ook; eigenaardig van woorden of uitdrukkingen, moeielijk te begrijpen van wetten, b. v. *mana-mana ḥoekoem jang pĕliḳ patik minta ĕrtikan*, alle moeielijk te begrijpen wetten verzoek ik te verklaren; *kiṣah jang pĕliḳ-pĕliḳ*, een curieus verhaal; *pĕliḳ-pĕliḳ*, een zeker oorsieraad. Zie فليق.

ڤلكت **pĕlĕkat**, verb. Ned. plakaat, aangeplakt bevelschrift, z. *lĕkat.*

ڤلكه **pĕlĕkoh**, kromgebogen, zooals b.v. een rotting, de nek, de rug enz. Zie *pĕlekoḳ* en *pĕkoḳ.*

ڤلم **pĕlam**, Jav. zie *hampĕlam.*

ڤلمباي **pĕlĕmbaja**, zie *pĕlĕbaja.*

ڤلومبن **pĕloembaṉ**; *batoe pĕloembaṉ*, bergkristal, M. en B.

ڤلمڤڠ **pĕlampong**, I. e.s.v. plant, waarvan de jonge bladen en uitspruitsels veel gelijken op molsla.

II. dobber, drijfhout, boei, drijfton; ook e. s. v. zoutwatervisch.

ڤلمڤڤ **pĕlĕmpap**, een handbreedte, zie *tĕlĕmpap* en *tĕmpap.*

ڤلنترن **pĕlantaran**, open plein voor een woning, tusschenweg, doortocht, binnenplein, bemiddeling, alnaar gelang *latar* II of *antara* het grondwoord is; zie ald. *pĕlantar*, Mĕn. verhevenheid, bank, zitplaats bij ovens of voor de huizen ter hoogte van het venster, de stelling voor de winkels, waarop de sjouwers hunne vrachten plaatsen.

ڤلنتيڠ **pĕlanting**, van *panting*, verspreid rollen, wentelen; *tĕrpĕlanting*, toevallig verspreid rollen of gerold, de Holl. 5e dr. p. 50; *bĕrpĕlantingan*, verspreid rollen van vele voorwerpen. Mĕn. wegspringen, wegvliegen, verdwijnen. Zie bij *panting.*

ڤلنتوق **pĕlintoeḳ**? b. v. *angkau radja bĕsar; kalau angkau akoe pĕlintoeḳkan, salah roepanja dilihat sĕgala pahalawan*, Am. Hamz. mogel. = *pĕletoeḳ*. Deze woorden worden op het slagveld gesproken.

ڤلنتن **pĕlanten**; *bĕhasa pĕlanten*, dichterlijke taal, mogelijk van *panten*, eene wijziging van *panton*, b.v. *dan pĕri radja Damsiḳ mĕngikat sasoeatoe bait dĕngan bĕhasa pĕlanten*, ڤلنتين, en de manier waarop de Vorst van

Damascus een gedicht opstelde in de taal der *pĕlanten*, B.R. Mĕn. *pĕlantoen*, id.

ڤلنجارن **pĕlandjaran,** Jav. = *pĕndjalaran*, zie *djalar.*

ڤلنچيت **pĕlĕntjit,** door persing voortschieten, zooals b.v. een vruchtenpit uit de vingers; zijwaarts afspringen van een kogel of pijl. Zie *lĕntjit.*

ڤلنچر **pĕlantjar,** regel tusschen twee stijlen, in de bouwkunde, hetzij van onderen of van boven, de balken in de lengte, waarop de dwarsbalken rusten.

ڤلنچق **pĕlontjok,** e.s.v. liaan, die tusschen de *bakau* groeit, met zure, eetbare vruchten.

ڤلندق **pĕlandoek,** e.s.v. dwerghert, bekend door zijn list en daardoor de held in fabels evenals bij ons de vos; *pĕlandoeklah mĕloepakan djĕrat, tĕtapi djĕrat tidak mĕloepakan pĕlandoek*, het dwerghertje vergeet den strik, maar de strik vergeet het dwerghertje niet. Sprw.

ڤلنسيت **pĕlenset,** naar beneden hangen van het onderste ooglid.

ڤلوجق **pĕlodjok,** hoek, = *pĕndjoeroe*, zie ald. en *podjok.*

ڤلورو **peloeroe,** Port. kogel; *p. bolang-baling*, kettingkogel; *p. bĕsi lantai*, holle kogels, bommen, granaten; *peloeroe pĕtoenang*, een betooverde kogel, die altijd raakt, zie *toenang.* Op Java *pelor*, id.

ڤلورون **pĕloeroen;** *akar pĕloeroen*, e.s.v. geneeskrachtige plant, Aristolochia indica, d. l. Cr.

ڤلوڠ **pĕloewang,** stilte, b.v. v. den wind, van drukke werkzaamheden en derg., zacht, kalm van het weder met betrokken lucht. Zie *loewang.*

ڤلوڤر **pĕloepoer,** Pad. bovenl. *p. mata*, ooglid, zie bij *toengau*, waar het *pĕloepoek* is. Het is = *pĕlopak.*

ڤلوڤق **pĕlopak,** = *kĕlopak*, zie aldaar.

ڤلوڤق **pĕloepoek,** = *pĕloepoer* en *kĕlopak*, zie ald.

ڤلوڤه **pĕloepoeh,** Jav. platgeslagen bamboe voor vloeren en wanden; ook *pĕlapah; mĕmĕloepoeh*, platslaan, beuken, kloppen; Mĕn. id. zie *djĕriau, poepoeh* en *loepoeh.*

ڤله **pĕlah,** e.s.v. langwerpig vierkanten schotel.

ڤله **pĕloeh,** zweet, verdikte wasem, die zich als droppels tegen iets aanzet; *mĕmboewang pĕloeh*, het zweet afvegen, b.v. *tangannja kiri sabagai mĕmboewang pĕloeh pada moekanja*, zijn linkerhand veegde aldoor het zweet af, dat op zijn gelaat was, R. Chaib.; *mĕnjapoe pĕloeh orang mĕngamok*, het zweet afvegen van een amoklooper, fig. voor: een roekelooze daad verrichten, M.; *bĕrpĕloeh*, zweeten; zie ook bij *padam.*

ڤله **pĕlih,** de lever; *dĕmam pĕlih*, koorts met aandoening van de lever.

ڤلهار **pĕlihara,** ook *piara*, van het Skr. *parihara*, verzorgen, behoeden, bewaken, beschermen, bewaren, er op nahouden, grootbrengen, opvoeden; *mĕmĕliharakan*, hetzelfde met bepaald object; *pĕmĕliharaän*, verzorging, behoeding, bewaring, op-

voeding, fokkerij; *pĕliharaän*, het voorwerp van verzorging, behoeding enz. b. v. *pĕliharaän binatang*, iem., die door een beest is grootgebracht, gezoogd, S.D.; *mĕmĕliharakan lidahnja*, zijn tong in toom houden, op zijn woorden passen; *mĕmĕliharakan hati orang*, in een goed humeur houden, de vrede bewaren, H. Abd.; *mĕmĕliharakan pĕrahoe dagang*, de vreemde vaartuigen beschermen; *m. daripada boesoek*, voor bederf bewaren; *pĕlihara-mĕmĕlihara*, wederzijdsche bescherming, Mal. brief; *pĕmĕliharaän hoekoem*, de bescherming der wet; *kapĕliharaän dirinja*, een bescherming voor henzelven. H. Sj. Djil. edd. p. 51.

ڤليبت **pĕlebat,** zie *kĕlebat* II.

ڤليت **pĕlita,** Perz. lamp, eigenl. de inl. lamp, bestaande uit e. aarden schoteltje met olie en daarin e. pitje. Voor europeesche lamp zie *lampo*. Mĕn. koperen lamp, waarvan het oliebakje verscheiden bekken heeft.

ڤليتر **pĕleter,** snateraar, zwetser, flapuit, klappij, zie *leter*.

ڤليتوق **pĕletoek,** Mĕn. = *pĕletjoek*, zie ald.

ڤليتيق **pĕlitik,** verwrongen; *mĕmpĕlitikkan*, verwringen, Am. Hamz.

ڤليچوق **pĕletjoek,** v. e. grondw. *petjoek?* zie *petjok; tĕrpĕletjoek*, verstuikt, verzwikt van den voet; ook *tĕrgĕletjoek*, zie ald. Mĕn. *pĕletoek*, id.

ڤليچه **pĕletjeh,** vleierij, flikflooierij; *mĕmĕletjeh*, vleien, flikflooien, iem. lekker maken, pluimstrijken. Zie bij *angkat*.

ڤليرڠ **pĕlerang,** een oude gewoonte op Bangka, die van elders afkomstig is, volgens de H. B. doch welke?

ڤليس **pĕlias,** toovermiddel om onkwetsbaar te maken. Volgens M. ook gebr. als uitroep in de beteekenis van: de hemel beware mij, dat zij verre van mij, b.v. *pĕliaslah padakoe!*

ڤليسي **polisi,** Ned. politie.

ڤليست **pĕleset,** Jav. uitglijden; ook e.s.v. spook, H. A., = *pĕlĕsit* dat beter is; *kĕpĕleset*, Jav. uitgegleden, = *tĕrgĕlintjir*.

ڤليڤيت **pĕlipit,** schuifzoom, v. d. W., zie *lipit* en *sosok*.

ڤليڤيس **pĕlipis,** de slaap van het hoofd; *pĕlipisan*, de streek der slapen; *toelang pĕlipisan*, het slaapbeen.

ڤليق **pĕlik** en *pĕpĕlik*, Jav. schitteren, b.v. *bĕrsoebang pĕpĕlik*, met schitterende oorknoppen. K. Tab. pag. 9.

ڤليكت **pĕlekat,** Palikat, naam van een plaats op de kust van Coromandel, vanwaar e.s.v. kleedjes, *kaïn pĕlekat*, wordt uitgevoerd.

ڤليكوق **pĕlekok,** verwrongen. Mĕn. id.

ڤليمن **paliman,** e. s. v. paardebloem, waarvan de wortel als middel tegen de wormen wordt gebruikt.

ڤماتڠ **pĕmatang,** dijkje in de rijstvelden, Pad. bovenl., plank of boom, dwars door een stroomend water gelegd, M. Zie *batang;* hoog en droog pad door of langs moerasgrond. Mĕn. *pĕmatang lĕboeh*, dijkje aan den kant

van den weg; *tidaḳ bĕrpĕmatang*, ongebreideld, breidelloos, van spreken.

ڤماته **pĕmatah,** zie *patah* II.

ڤمارڤ **pĕmarip,** Jav. slavin om den Vorst in slaap te maken, v. *arip*, slaperig; *akan anaḳ radja kadoewa itoe ambil akan pĕmarip toewankoe*, wat die beide prinsessen betreft, Uwe Hoogheid neme haar om U in slaap te sussen. M.

ڤمالم **pĕmalam,** stop, zie *palam*, = *pĕnjoembat*, Sw. Zie *soembat*. Ook volgens d. l. Cr.

ڤمالي **pĕmali,** voor het gebruik verboden, ongeoorloofd, onder verbod liggend, waarvan de overtreding onheil ten gevolge heeft. Soms in vereeniging met *pantang* gebruikt, zie aldaar.

ڤمايڠ **pĕmajang,** zie *pajang*.

ڤمبارڤ **pĕmbarĕp,** Jav. eerstgeborene, = *soeloeng*, zie ald.

ڤمباݢن **pĕmbagan,** schetser, ontwerper. Zie *bagan*.

ڤمبق **pombaḳ,** Port. *pomba*, duif.

ڤمبوتق **pĕmbotoḳ,** amfioenrooker, slecht sujet, v. d. W. Zie *botoh*. Mogel. beter *pĕmbotoh*.

ڤمجاڠن **pĕmadjangan,** bruidsvertrek, staatsiebed, ook *poespa pĕmadjangan*. In de Ind. Poet. meest *pĕmoedjangan* geschreven. Het is van het Jav. *padjang*. Zie ald. I.

ڤمداڠن **pĕmidangan,** z. *bidang*.

ڤمڠکم **pĕmingkĕm,** Jav. v. *ingkĕm*, sluiten van de openingen des lichaams, Mĕs. Kag.

ڤمڠݢر **pĕminggir,** grens, boord; Zie *pinggir*.

ڤمڠݢق **pĕminggaḳ,** de heup, C. en S.

ڤمڤ **pompa,** verb. Ned. pomp, brandspuit, klisteerspuit.

ڤمڤس **pampas,** boete voor verwonding, smartegeld, volg. F. *pamĕpas*. Mĕn. vergoeding, schadevergoeding in het algemeen; *mĕmampas*, die boete betalen; *tjĕntjang dipampas*, voor verminken wordt boete betaald, M. *dipampas tiga onta*, in een boete van vijf en veertig spaansche matten geslagen worden. R. v. Eys.

ڤمڤڠ **pampang,** een breede oppervlakte vertoonend; *tĕrpampang*, in de breedte uitgestrekt of zich vertoonend, b.v. van een stadsmuur.

ڤمڤڠ **pompong,** e. s. v. inktvisch, die vergiftig is.

ڤمڤڠ **pĕmping,** e. s. v. zoetwatervisch.

ڤمڤڠ **pimping,** e. s. v. rietgras; *mĕmimping*, de gedaante of het voorkomen van dat gras vertoonen door het rijstgewas, Pad. bovenl. *djamboe p.*, e. s. v. kleine roode djamboe vrucht.

ڤمڤن **poempoen,** I. e. s. v. duizendpoot-achtig dier, dat aan het zeestrand leeft en bij het visschen als aas gebruikt wordt = *lipan laoet*.

II. Mĕn. *aḳal poempoen*, stompzinnig, zie *toempoel*.

ڤمڤن **pimpin;** *mĕmimpin*, bij de hand geleiden, ook een vaartuig met de hand voortbewegen, v. iem. die op het land is; dus ook met een dwars daaraan bevestigden boom voortstuwen, C. en S., N.B. iem. bij de hand

geleiden is eigenlijk *mĕmimpin tangan* en niet *m. orang; pĕmimpin* leidsman, mentor.

ڤمندق **pĕmĕndaḳ**, gouden of zilveren, holrond versiersel tusschen gevest en lemmer eener kris. Mĕn. id.

ڤمورس **pĕmoeras**, e. s. v. ouderwetsch geweer met wijd uitloopenden tromp, donderbus.

ڤمولت **pĕmoeloet**, zie *poeloet.*

ڤميتيک **pĕmitik**, zie *pitik.*

ڤميدڠ **pĕmidang**, zie *bidang.*

ڤن **pon**, Jav. een woordje, dat voor titels en eigennamen wordt gebruikt in de beteekenis ongeveer van het Maleische *si*. Zie ook ڤون I en II.

ڤنارم **pĕnaram**, pasteitjes, waarin garnalen, *bamban*-visch of vleesch is gebakken.

ڤناک **pĕnaka**, gelijk, even alsof, als ware 't, kunnende beschouwd worden als.

ڤناڬ **pĕnaga**, e. s. v. boom met zeer taai hout, dat voor scheeps-inhouten gebruikt wordt en van welks takken men draagstokken maakt, terwijl de bladeren tegen oogziekte aangewend worden, Mal. Sam. II : 247; *pĕnaga laoet* = *njamplong* op Java, een boom die prachtig meubelhout levert.

ڤنت **pĕnat**, vermoeid, moede, vermoeidheid, moeite; *pĕnat-lĕlah*, allerlei vermoeienis, H. Abd. 17; *hilang pĕnat*, vergeefsche moeite; *mĕmĕnatkan*, vermoeien.

ڤنتي **panti**, I. Jav. woning, verblijf, huis.

II. de naam van e. berg in Djohor.

ڤنت **pinta**, I. verzoek, bede; *mĕminta* en *minta*, verzoeken, vragen om iets, een verzoek doen, Pĕl. Abd. 72, reserveeren, voor zich uitbehouden van iets, dat men aan anderen toebetrouwt, H. Abd. 32; *minta api*, om licht vragen, ook om vuur vragen; *minta ampon*, *minta maăf* en *minta tabiḳ*, vergiffenis vragen, pardon vragen, zijne excuses maken; *minta kasih*, een beroep doen op iemands welwillendheid; *m. diri*, afscheid nemen; *minta djalan*, verzoeken om den weg vrij te laten, Niem. bloeml. I. 4e dr. pag. 84; *m. dŏa*, bidden, *m. pintoe*, vragen om de deur te openen, aan de deur kloppen, Facs. 17; *m. amán*, lijfsbehoud vragen in den krijg, soms verbasterd tot *m. amin*, ook *minta dihidoepi*, H. Asm. Pati, en *minta njawa; m. lawannja*, een tegenstander oproepen, van een kampvechter, Noer. Moh.; *m. ṣĕdĕḳah* en *minta-minta*, bedelen, aalmoezen vragen; *orang minta-minta*, bedelaar; *hĕndaḳ mĕminta-minta karoemah orang*, wilde gaan bedelen aan de bewoonde huizen. Facs. p. 57. *pĕrmintaăn*, verzoek, het gevraagde of verzochte.

II. Jav. bepaald toebedeeld of aangewezen zaak; *pĕminta*, regeling, schikking, toebeschikt deel, lot.

ڤنتت **pantat**, het achterste, de posteriores, fondament, grondslag onderkant van pot of pan, bodem; *p. litjat*, een blikgat van het paardrijden. Op Java *bantat*, id.

ڤونتت **poentat**, afgehouwen stomp, = *koedoeng*.

فنتر **pĕntar,** zwak, krachteloos v. d. stem, C. en S.

فنتر **pintĕr,** Jav. slim, verstandig, knap, kundig, = *tjĕrĕdik*, zie ald.

فنتس **pantas,** I. op Java *pantĕs*, vlug, vaardig, handig, levendig, ijverig, wakker; *p. moeloet*, welbespraakt; *p. bĕrdjalan*, vlug ter been; *p. pangoes*, vlug en vaardig, Sadj. Mĕl. 166. Prab. Dj.; *bĕrpantas-pantasan*, om het vlugst, H. Boedj.

II. *pantĕs*, Jav. K. gepast, behoorlijk, betamelijk, = *patoet*, zie ald.

فنتيس **pantis;** *mĕmantis*, verfraaien v. de wenkbrauwen met verf of door het uittrekken van eenige haartjes.

فنتس **pĕntas,** verhoogde vloer, rechts in een Mal. woning, dienende tot slaapplaats; *halaman pĕntas*, de ruimte van de *gĕrai* tot den rand van de *pĕntas; pĕntas dapoer*, breede en lage stelling in e. keuken om iets op te zetten, aanrechtbank. Zie *gĕta.*

فنتس **pintas;** *mĕmintas*, den weg afsnijden door e. korteren te nemen, den kortsten weg nemen, den pas afsnijden door e. snelle, regelrechte beweging, b.v. aan den vijand, een wild, dat men jaagt enz.; *mĕmintasi*, iem. den weg afsnijden, b.v. *mĕmintasi dia daripada sĕgala djalan*, hem overal den weg afsnijden, H. Groel.; *pintas-mĕmintas*, overal den kortsten weg nemend, aan alle kanten den pas afsnijden, Hik. Dewa Indra Mĕng.; *soedah bitjara kapintasan*, de beraadslaging is bekort geworden? B. P. Zie *rĕntas.*

فنتغ **pantang,** zich van iets onthouden, verboden als schadelijk, zich menageeren; *pantang dan larangan*, onthoudingen en verboden zaken; *p. bĕranak*, de veertigdaagsche afzondering eener pas bevallen vrouw, C. en S.; *tiada bĕrpantang lagi*, vrij en ongehinderd, deze lezing geeft Niem. in zijne bloemlez. doch in mijn HS. van H.T. komt altijd voor *tiada bĕrpintoe lagi* en zoo zal het wel moeten zijn; *p. pĕmali*, verboden en niet geoorloofd; *orang pantang*, iem. die onder e. verbod staat, b.v. door onreinheid; *lĕpas pantang*, opgeheven v. den ban of de onthouding; *pantang baïk-baïk*, ontzie u terdege, menageer u vooral, houd streng dieet; *patik di-obatkan ṭabib, disoeroehnja pantang*, ik werd door een geneeskundige behandeld, die mij dieet voorschreef, Sj. Ḥaris; *dipantang kanaḳ-kanaḳ itoe dĕngan bĕbĕrapa sĕbab djandji; bahwa ada ija baligr tiada dipantang kanaḳ-kanaḳ*, de kinderen worden verboden met reden en beloften. Zijn zij volwassen, dan worden zij niet verboden, Oend.; *maka inilah jang kami pantang diatasmoe*, dit leggen wij u als e. noodzakelijke voorwaarde of verplichting op (nam. als eisch voor de huwelijksschat). Saif Dzoel. In het Mĕn. heeft *pantang* nog de beteekenis van iets dat iemand niet kan luchten of zien, waarvan hij den schrik heeft, b.v. eene spijs, of wapens enz.

فنتوغ **pantoeng,** bepaald, stellig, d.B.

فنتيغ **panting,** verspreid; *pontang-panting*, overal verspreid, overhoop;

hiervan de frequ. *pĕlanting* en *bĕrpĕlantingan*, overal verspreid heenrollen van vele voorwerpen, dus ook van spijs, die men eet, morsen, b.v. *djika makan ingat-ingat toelang dan nasi djangan bĕrpĕlantingan*, B. R.

ڤنتڠ **pĕntang,** Jav. = *bĕntang*, uitgespannen, zie ald.

ڤنتوڠ **pĕntoeng;** *mĕmĕntoeng*, slaan met een knuppel of knots, knuppelen, beuken; *pĕmĕntoeng*, knuppel, knots; Jav. id.

ڤنتيڠ **pĕnting,** I. belang, gewicht, belangrijk, voornaam, keurig; *pĕntingan*, fijne waar; *kapĕntingan*, uitgelezen heldhaftig, zeer dapper, alleen in *pradjoerit kapĕntingan*, waarschijnlijk van het Jav. *poting* of *pĕṭing*, zie *pĕtang* I; *pĕmĕnting*, kieskauwer, iem. die moeielijk te voldoen is.

II. *mĕmĕnting*, laten klinken van e. stuk gelds, om het naar den klank te keuren; twee harde voorwerpen wrijvend tegen elkander slaan; *pĕmĕnting*, vuurslag, vuurstaal, zie *pantiḳ*.

ڤونتڠ **pontang,** overhoop, wanordelijk door elk.; *pontang-panting*, overhoop en overal verspreid, verward en verspreid; *mĕmpontang-pantingkan*, den boel in het riet sturen; zie *panting*.

ڤونتوڠ **poentoeng,** stompje, eindje, overgebleven stuk, b.v. van e. sigaar, kaars, potlood en derg.; *orang poentoeng*, gesnedene, eunuch, Sw. en d. l. Cr.; *p. api*, een afgebrand stuk hout, vuurbrand; *p. tĕboe*, zie *tĕboe; sakĕrat sapoentoeng*, nederige uitdrukking voor: eenige, ook van bedienden, b.v. *ada ḍjoega kawan sakĕrat sapoentoeng*, ik heb wel eenige bedienden, eigenl. een stukje en overgeschoten eindje van bedienden; *mĕmoentoeng*, een stuk eraf snijden, verminken; zie *potong*.

ڤونتيڠ **poenting,** = *poeting*, zie aldaar.

ڤينتڠ **pintang,** alleen in *hilang pintang*, zie *hilang*.

ڤنتق **pantaḳ;** *mĕmantaḳ*, indringen van puntige lichamen, b.v. van e. spijker in hout; ook indrijven, inslaan, d. B. Volg. C. en S. is *pantaḳ* ook de naam van de dunnere palen v. e. dam. Jav. *panteḳ*, nagel of pen.

ڤنتيق **pantiḳ;** *mĕmantiḳ*, slaan of wrijven met iets hards tegen iets dergelijks, b.v. met e. vuurslag tegen e. vuursteen, het aanstrijken van een lucifer; *m.oerat*, aderlaten; *bĕrpantiḳ*, zich doen aderlaten; *pĕmantiḳ api*, vuurslag.

ڤنتول **pantoel;** *mĕmantoel*, terugspringen, afstuiten, afdeinzen van e. vaartuig, dat tegen iets stoot, niet aannemen van onderwijs; *mĕmantoel-mantoel*, bij herhaling afstuiten, ricochetteeren. Mĕn. *pantoen*, id.

ڤنتيل **pĕntil,** Jav. tepel van de borst, pas uit den bloesem ontwikkelde vrucht. Zie *bĕntil*.

ڤنطول **pĕnṭoel,** Jav. = *pĕntil*, tepel van de borst, uier, ook knobbel b.v. *sĕsaté pĕnṭoel*, e.s.v. bolletje van gehakt vleesch, vermengd met kokos-

noot, suiker en specerijen; *hidoeng pĕnṭoel*, een mopneus, een neus als een knobbel.

ڤونتل **poental**; *mĕmoental*, om iets heen slaan van e. touw en derg. b.v. om de hand of om e. paal, opdat het niet ontglippe. Mĕn. opwinden, tot een kluwen winden, omwinden.

ڤينتل **pintal**, getweernd, in elkander gedraaid, getwijnd; *mĕmintal*, in elkaar draaien, twijnen, tweernen, ook spinnen; *pĕmintal*, spinrokken, spinnewiel; *tali tiga pintal*, driedraadsch touw.

ڤنتون **panton**, I. puntdicht, de eenig oorspronkelijke dichtvorm, die bij alle volken van het Maleische ras, doch onder andere benamingen, voorkomt. De *panton* bestaat uit coupletten van vier regels, die om den anderen rijmen en waarvan alleen de beide laatsten den bedoelden zin bevatten; *bĕrpanton*, zulke gedichten opzeggen, zingend voordragen; *bĕrpanton hĕlang dĕngan hajam, lambatlaoen disambar djoega*, al zingt de kiekendief ook puntdichten met het hoen, ten langen leste wordt dit toch door hem gegrepen, Spr. Zie *antoen*.

II. Mĕn. *sapanton*, wijziging van *sapĕrti?* zooals, evenals, bijvoorbeeld; *sapanton intan tĕrkarang*, als ingezette diamanten.

ڤنتو **pantau**; *mĕmantau*, naar den toestand van iets of iemand zien, zien hoe het er mee is, b.v. *kami pon besoeḳ pagi hĕndaḳ mĕmantau anaḳanaḳ boewah jang ditĕloḳ tandjoeng*, M. S. II: 255.

ڤنتو **pintoe**, deur, eigenl. het gat van de deur, ingang, poort; *toedoeng pintoe* en *papan pintoe*, de eigenlijke deur; *p. gĕrĕbang*, hoofdpoort; *p. maling*, achterdeurtje, verborgen deur; *p. ajar*, schutsluis; *p. tani*, R. Pas. Dul. 53, zie ald.; *p. salah*, venster in het midden der zijden eener vorstelijke woning, ook *tingkap salah*, Sj. Madli; *p. mati*, deur die niet meer open kan, dichtgemetselde of gespijkerde deur; *p. djĕndela*, blind of luik van een venster; *p. gĕlap*, geheime ingang; *p. lawang*, vleugeldeur, ook groote deur of poort; *p. nĕgara*, stadspoort; *minta pintoe*, aan de deur kloppen; *pĕnoenggoe pintoe*, deurwachter, ook de naam van een zoutwatervisch, v. d. W.

ڤنتو **pintau**, e. s. v. tortelduif.

ڤونته **pontoh**, breede, gouden band, waarop van hetzelfde metaal een pronkend pauwtje of draakje is gebeeldhouwd en die om den arm gedragen wordt, namel. door mannen aan den boven-, door vrouwen aan den benedenarm, doch niet om de pols. Soms heeft men zulk een band ook om de beenen, H. B. Ook de Vorst draagt de *pontoh* bij zijne inhuldiging; *pontoh naga tiga bĕlit*, armband in den vorm van een draak met drie kronkels of windingen.

ڤينته **pinteh**, *mĕminteh*, komt in Sj. Madli voor = *pintas*, trekken door, den kortsten weg nemende. Het is de Mĕn. uitspraak van *pintas*.

ڤنتي **pantai**, zacht hellend, glooiend; het zeestrand; *ditĕpi pantai*, aan

of langs het strand; *orang pantai dan orang darat*, kustbewoners en bewoners van het binnenland. Zie ook bij *sĕri.*

فنتي **panti,** Kw. = *roemah*, huis; *panti dĕrma*, liefdadigheidsgesticht. Niem. bl. 2e St. p. ٩٨.

فنتيكوست **pantekosta,** Gr. pinkster, letterl. de 50e dag.

فنتي **poenti,** = *pisang*, banaan; *oelar poenti*, e. s. v. slang; *poenti-poenti*, e.s.v. zoutwatervisch.

فنتيانق **pontianak,** kwelgeest van kraamvrouwen, e. s. v. vrouwelijk spook, ook *soendal bolong* genoemd.

فنجي **pandji,** I. vlag, banier, vaandel, standaard.

II. eigenn. v. e. Jav. prins, wiens avonturen in de zoogenaamde pandji-handschriften verhaald worden. In het Jav. is het een titel voor afstammelingen van den Vorst en legerhoofden. De prins, die de held is der Pandji-verhalen, heet *Pandji koeda wanning Pati*, zoon van den Vorst van *Djĕnggala.*

فنجاجف **pĕndjadjap,** e.s.v. oud Mal. oorlogsvaartuig met twee masten en houten borstwering, *apilan*, voerende twee zware stukken en verder draaibassen. Het is voorzien van dubbele roeibanken. Ook de zeeroovers maakten daarvan gebruik, doch thans alleen nog maar de Vorsten.

فنجار **pĕndjara,** Skr. gevangenis, kerker. (Mĕn. val voor tijgers en andere dieren); *mĕmĕndjarakan*, gevangen zetten, kerkeren, ook fig. van de lusten en hartstochten; zie ook *koeroeng; tĕrpĕndjara*, gekerkerd; *pĕndjaraän*, kerkering. Jav. *koendjårå*, id.

فنجاكر **pĕndjagoer,** zie *djagoer.*

فنجت **pandjat,** wip of zet met het lichaam in de hoogte, zie het frequ. *pĕrandjat; mĕmandjat*, beklimmen door het lichaam telkens een wip of zet in de hoogte te geven, zooals bij het klimmen in een kokospalm, kokanjemast enz. Mĕn. ook in hooger beroep komen van een vonnis. Zie *mindaki.*

فنجوت **pandjoet,** toevallig en niet opzettelijk gemaakt spatje aan de punt eener kris, wit puntje aan den staart van een hond, beiden als een gunstig teeken beschouwd.

فنجوت **poendjoet,** samengebonden of samengehouden stuk doek tot een punt of zakje; *mĕmoendjoet*, zoo samenbinden of houden, ook worgen.

فنجر **pandjĕr,** Jav. wat op een paal of staak, vast in den grond gezet, geplaatst is, vooruit betaalde som op eenige overeenkomst, handgeld, voorschot op werk of leverancie. Mĕn. id. zie ook bij *pĕrang* en *tjĕngkĕram.*

فنجرا **pĕndjĕra,** zie *pĕdjĕra.*

فنجروال **pandjarawala,** verb. v. *pĕntjakrawala*, sterrekundige.

فنجرومن **pĕndjaroeman,** zie *djaroem.*

فنجغ **pandjang,** lang, lengte, van ruimte en tijd, ver; *p. akal*, zie bij *akal; p. boelat*, cylindrisch; *boelat pandjang*, ovaal; *sapandjang*, zoo lang

als; *sapandjang djalan*, den geheelen weg langs; *sapandjang soengai*, langs de rivier, zoo lang als de rivier; *sapandjang kĕlengkeng*, zoo lang als e. pink; *sapandjang hari*, den ganschen dag; *p. hati*, lankmoedig; *p. hidoeng*, neuswijs; *p. tangan*, diefachtig; *p. lidah*, langtongig; *p. pikir*, ver vooruitziend of berekenend; *mĕlarat pandjang*, zich ver verspreiden, b.v. van vuur; *p. langkah*, met langzame schreden op zijn doel afgaan, omwegen zoeken, Ism. Jat. 11. Mĕn. *p. bĕlit*, allerlei uitvluchten om zich v. iets af te maken, allerlei draaierijen; *mĕmandjang*, zich in de lengte uitstrekken; *ĕmpat pĕrsĕgi mĕmandjang*, een rechthoek, langwerpig vierkant; *mĕmandjangkan*, verlengen, verbreiden; *mĕmandjangkan kalám*, over iets uitweiden; *bĕrpandjangan*, ten langen leste, ook lang van duur; *tiada bĕrpandjangan*, niet lang van duur zijn, Boeng. Ramp. bĕs. p. 120 en and. pll.; *pandjang pendeḳ*, allerlei, 't zij kort of lang, breedvoerig; *roemah pandjang*, hoerhuis; *bĕrkapandjangan*, langwijlig, op de lange baan.

ڤنجيڠ **pandjing**, in het werk stellen bij het districtshoofd in het Palemb. v. e. meisje of weduwe, die zwanger wordt bevonden en den schuldige niet wil aanwijzen, ook van nalatig wachtsvolk.

ڤونجوڠ **poendjoeng**, berceau, prieel, latwerk, waarover men klimplanten laat groeien.

ڤنجق **pandjaḳ**, Jav. de man, die op de inlandsche muziekbekkens slaat.

ڤنجلارن **pĕndjalaran**, zie *djalar*.

ڤنجلورت **pĕndjĕloerat?** Zie voorb. bij *djoerat*.

ڤنجم **pindjam**, te leen, wat teruggegeven moet worden; *mĕmindjam*, leenen van iemand, ontleenen, te leen vragen; *mĕmindjam bĕrani*, moed ontleenen, Niem. bloeml. I. 4e dr. p. 84; *mĕmindjam kapada*, leenen v. iem. Pĕl. Abd. p. 53; *tĕrpindjam karoenia*, om niet geleend, uit gunst geleend, M.; *mĕmindjamkan*, te leen geven; *pindjaman*, leen, leening, zie *sanggam*.

ڤنجين **poendjin**, Mĕn. geldgordel.

ڤنجوريت **pĕndjoerit**, = Jav. *pradjoerit*, krijgsknecht, soldaat; ook schelm, dief; zie *djoerit*. Mĕn. *pĕndjoeroei'*.

ڤنجورو **pĕndjoeroe**, hoek; *pĕndjoeroe lima*, vijfhoeken; *lima pĕndjoeroe*, vijfhoekig, zie *djoeroe* en *tjĕroeḳ*.

ڤنجونن **pĕndjoenan**, pottebakker, zie *djoen*.

ڤنجي **pandji**, zie ڤنج.

ڤنچ **pantja**, Skr. vijf; de hand met de uitgestrekte vijf vingers; e.s. v. houtverband door middel van zwaluwstaarten; *pantja nĕgara*, Jav. de van de hoofdplaats verwijderde districten; *p. radja diradja*, ook alleen *radja diradja*, vorstelijke lijkbaar; *p. lima*, e.s.v. handenwichelarij; *maïn pantja*, elkanders krachten beproeven

door elkanders handen tegen elkaar te drukken. (Mĕn. *bĕrpantja*, een worstelspel, waarbij de een zijn vingers tusschen die van den ander steekt en dan door drukken beproeft wie de sterkste is); *p. pĕrsada*, e.s.v. bad- of lusthuis met vier tinnen en e. toren; *pantja maha boeta*, de naam van een bijzonderen demon; *pantja bhuta*, Skr. de 5 elementen, aarde, vuur, water, lucht en aether. Zie verder de samenstellingen.

قنج **poentja,** slip, pand van een kleed, uiteinde v. e. touw, lont, pit, flambouw; zie ook *poentjaḳ* en *tĕlang*.

قنچاک **pantjaka,** Skr. brandstapel; *mĕnoenoekan pantjaka*, den brandstapel aansteken.

قنچالغ **pĕntjalang,** e.s.v. groot inlandsch handelsvaartuig, = *tongkang*, zie ald. ook roovers- en oorlogsvaartuig; *kami laḳsana pĕntjalang tĕrsarat; tidaḳ katimoer, tidaḳ kabarat*, wij zijn gelijk aan een te zwaar beladen aak, die noch oost-, noch westwaarts kan. Sprw. voor een vertwijfeld gemoed, zie *tjalang*.

قنچالوق **pĕntjaloeḳ,** e.s.v. toespijs, bereid van zeer kleine garnalen.

قنچبيچار **pantjabitjara,** z. *oepatjara*.

قنچاندرا **pantja-indĕra,** v. het Skr. *pantjendria*, de vijf zinnen; ook buitengewone gewaarwording door middel van een der zinnen.

قنچوت **pantjoet;** *mĕmantjoet*, omhoog spuiten met een straal; *pantjoetan ajar*, fontein. Sw. Zie *pantjoer*.

قنچيت **pantjit,** bij korte tusschenpoozen uitspuiten.

قنچت **poentjat,** knop boven op een zonnescherm enz. Ind. Poet. Ook van een *pĕtarana*, id. Zie *poentjaḳ*.

قنچر **pantjar,** I. *mĕmantjar*, met een straal uitschieten of spuiten, van vloeistoffen, flikkeren van vuur, de zonnestralen, den bliksem; ontsproten zijn, voortkomen of afkomen van, afkomst; *pantjaran*, afstammeling, spruit; *pantjaran ajar*, fontein; *bĕrpantjaran*, uitspuiten van velen; *bĕrpantjaran oetaḳ*, uitgestort, verspreid van de hersenen, R. Chaib. de Holl. Sri Rama; *darahnja pon mĕmantjar*, het bloed nu spoot er uit; *mĕmantjarkan*, doen uitspuiten.

II. e.s.v. landmaat, bunder, lang 100 en breed 20 roeden, inhoudende 5 *petaḳ*, elk v. 20 roeden, L en R. v. E.

قنچور **pantjoer,** horizontaal of naar beneden uitspuiten; *mĕmantjoer*, ook door de tanden spuitend spuwen, aldus uitspuwen; *pantjoeran*, waterleiding, goot, kanaal, doortocht, pijp aan een dakgoot, verlaat. Mĕn. id.

قنچر **pĕntjoer,** Jav. *mĕmĕntjoer*, zich naar alle kanten verspreiden, Ṣadj. Mal. 166.

قنچر **pĕntjir,** Jav. voorhoede v. een trein, Hik. Asm. Pati, ook uiterste punt, tip, = *poetjoeḳ*.

قنچروت **pĕntjĕroet,** geitouw, gording. Zie *tjĕroet* I.

قنچروب **pantjaroba,** veranderlijke winden met buien, allerlei buien, zie *panoes*, de kentering v. d. moeson. 't Komt ook voor als de benaming v.

een versiersel aan een woning, b.v. *pantjaroba di-atas pintoe*, I. P. Mogelijk is *pantjalogam*, bedoeld. Zie aldaar.

فنچڠ **pantjang,** I. paal, pijler, palissade, staak om iets aan vast te binden, zoowel in het water als op het land; *mĕmantjang*, palen slaan, om iets op te bouwen, ook fig. voorloopig en ondershands over iets spreken; *mĕmpĕrpantjang*, in de hoogte steken als een staak, van een zwaard, b.v. *mĕngangkat pĕdangnja dipĕrpantjangnja di-atas kapalanja*, Bloeml. Zed. verh. *pantjangan* voor *patjangan*, Prab. Dj. H. Groel. de besprokene, namel. het meisje, dat als aanstaande echtgenoote voor iemand besproken is. Soms wordt het ook verkeerd gebruikt voor *pĕmadjangan*, zie aldaar en *patjang*.

II. *bĕrpantjang*, worstelen op eene bijzondere wijze, zie Hik. R. P. Dul. pag. 75 en bij *pantja*.

III. kegel; *maïn pantjang*, kegelen, d. B. en R. v. E. Zie I.

فنچوڠ **pantjoeng,** slip, punt, schoot, sleep van een kleed; *p. tĕlang*, lange sleep, vergeleken bij de *tĕlang*-bloem, b. v. Sj. Ind. Kĕsna; *pantjoeng tĕlinga*, oorlel, M.; *mĕmantjoeng*, het bovenste deel van iets afhouwen, ineens schuin afhakken, b.v. het hoofd, de toppen van lansen, de kruin van een banaan-struik enz. Zie ook *loewai*.

فنچيڠ **pantjing,** I. Jav. vischhoek, hengel; *mĕmantjing* of *mantjing*, hengelen; *pantjing-pantjing*, uitvisschen, uithooren; zie ook *pĕntjing*.

II. ook = *tjodeḳ*, z. ald. en *raboen*.

فنچيڠ **pĕntjing,** kieskeurig, overdreven nauwgezet, vies in dien zin; *pĕntjingan*, knorrig, kregel, M.

فنچڠ **pintjang,** tijdelijk kreupel, mank; *boekannja timpang*, *pintjang sadja*, hij is niet mank, maar slechts kreupel, zie *timpang*.

فنچوڠ **pentjong,** van de rechte lijn of koers afwijkend; *pentjong-mentjong*, schots en scheef. Mĕn. kris en kras door elk., zie *mentjong*.

فنچڤرساد **pantjapĕrsada,** zie *pantja*.

فنچق **pĕntjaḳ,** e.s.v. zwaardedans, ook *pĕntjakan; mĕmĕntjaḳ*, een zwaardedans uitvoeren; *m. goloḳ*, met twee goloks schermen.

فنچوق **pĕntjoḳ,** en *pĕtjoḳ*, groente, rauw of eenvoudig in water gekookt en met een saus, waarin ze gedoopt wordt, gegeten; *dimakan pĕntjoḳ*, als zoodanig gegeten worden.

فنچق **poentjaḳ,** top, kruin, einde van een kluwen, streng touw enz., puntig uiteinde van bamboe, niboeng en dergel. b.v. Pĕl. Abd. p. 18, torentje ergens op, knop v. e. degen of vlaggestok; *mĕmoentjaḳ*, in een top of punt uitloopen; *pĕmoentjaḳ* en *kĕmoentjaḳ* = *poentjaḳ*.

فنچکرول **pantjakrawala,** sterrekundige.

فنچل **pĕntjel,** gescheiden van den troep of de menigte; *tĕrpĕntjel*, v. den grooten hoop gescheiden geraakt, b.v. *maka tĕrpĕntjellah radja B.*

itoe sa'orang djoega di-atas koedanja, en de Vorst B. raakte van den troep gescheiden en bleef alleen met zijn paard, H. Gr. 127 Sadj. Mal. 221, ook gebruikt van schepen en dieren. Mĕn. id. en ook afzonderen, b.v. van spijs of geld; *tĕrpĕntjel,* afgezonderd b.v. van een woning; *bĕrpĕntjelkan,* van den troep afscheiden, detacheeren.

ڤنچيل **pantjil;** *mĕmantjil,* de handen vouwen met gekruiste vingers, de vingers kruisen.

ڤنچلوكو **pantjaloko?** e.s.v. steen, b.v. *kĕmoentjaḳnja daripada batoe pĕlinggam sangka dan pantjaloko,* H. T. is hetzelfde als *pantjalogam,* Skr. *pantjaloha,* vijf soorten van metaal. Zie het volgende woord.

ڤنچلوكم **pantjalogam,** mengsel van vijf verschillende metalen, samenstelling van gesteenten van verschillende kleur, samenstrengeling van verschillende soorten v. metaaldraad, waarvan men ringen maakt.

ڤنچلوهور **pantjaloehoer,** e. s. v. heestermetgeneeskrachtigebladeren.

ڤنچليم **pantjalima,** zie *pantja.*

ڤنچندرا **pĕntjindĕra,** van *pantja-indĕra,* de vijf zinnen. Zie ald.

ڤنچو **pantjoe,** e. s. v. boom met groote, groene, zoetachtige vruchten.

ڤنچورن **pantjoeran,** goot, waterleiding, buis, pijp, tuit.

ڤنچورن **pantjawĕrna,** vijfkleurig, veelkleurig; ook soms *mantjawĕrna,* die hoedanigheid vertoonen.

ڤنچي **poentji,** hoe goed dat..., 't is maar goed dat..., gelukkig dat..., b.v. *poentji si-anoe mĕnoeloeng akoe, djika tidaḳ...,* 't was maar goed dat N.N. mij hielp, anders....

ڤند **pinda;** *mĕminda,* veranderen met het doel om het te verbeteren. Mal. Sam. II : 229. Jav. een anderen vorm of fatsoen aan iets geven, *pinḍa.*

ڤنداك **pĕndaga,** = *gĕndaga,* z. a.

ڤنداو **pĕndawa,** Skr. geslachtsnaam der vijf zonen v. Pandoe. Niem. II : 74. Hik. *Pĕndawa lima,* of *Pĕndawa Djaja* is de Mal. omwerking v. het Skr. gedicht de *Mahabhárata.* In het Jav. heeft het den titel van de *Brătă Joedă.* Zij voerden strijd tegen de Korawas, zijnde de 97 zonen van hun oom Dhastarata.

ڤنداهن **pĕndahan,** e.s.v. werpspies of korte lans, speer.

ڤندر **pĕndar,** phosphoriek licht, zooals van het zeewater, sommige dieren en vermolmd hout; *bĕrpĕndar-pĕndar,* zulk licht van zich geven; ook valsch licht in de oogen.

ڤندر **pandir,** Mĕn. dom, onnoozel; *pa'-pandir,* de vader van Pandir, iemand die bekend is door zijne domheid en gebrekkige uitspraak; dommoor, botterik.

ڤندرا **pĕndĕra,** e. s. v. boom, die balken voor binnenhuisbouw levert.

ڤندره **pĕndĕrah,** afweer- en aanvalsvermogen van een kris, b.v. *baïk bĕlaka dĕngan bisanja dan pĕndĕrahnja dan tadjamnja.* Niem. bloeml. I pag. 72, zie *dĕrah.*

ڤندس **pindis,** I. e. s. v. ijzerhout = *kĕpinis.*

II. boot, sloep, het Eng. pinnace; zie *pinis.*

ڤندڠ **pandang**; blik, Langl. Boew. aanschouwing; *pandang jang këlam*, duisterheid der oogen bij eene bezwijming, Boeng. Ramp. bës. p. 398; *kalau gadjah, hëndak pandang gadingnja; kalau harimau, hëndak pandang bëlangnja*, Sprw. voor een al te driest of vermetel persoon, C. en S.; *mëmandang*, aanschouwen, aankijken, aanzien, beschouwen, zien naar; met het oog op, ter wille van, aanzien voor, beschouwen als; *mëmandang oewang*, op geld zien; *mëmandang kahadapan*, voor z. uitzien; *mëmandang sama sëndirinja*, elkander onderling aankijken; *jang tidak dapat dipandang njata*, oogverblindend, wat men met het bloote oog niet aanschouwen kan; *bërpandang moeka*, in het aangezicht zien; *djangan pandang-mëmandang*, zonder aanzien des persoons; *bërpandangan*, een entrevue hebben, = *bërlihatan*; *tërpandang kapada*, toevallig aankijken, in het oog vallen; *tërpandang-pandang*, toevallig aanschouwen, voor oogen hebben, b.v. *maka tërpandang-pandanglah ija moeka ajahanda bonda baginda sërta sëgala saoedaranja*, Mes. Kag., ook in het gezicht krijgen, b.v. *soedah tërpandang antara kadoewa lasjkaritoe*, Am. Hamz. beide legers hadden elk. in 't gezicht gekregen, Bid. Sar.; *pëmandang*, teeken of wenk, iem. gegeven door hem aan te kijken, b.v. *maka enangda tahoelah akan ërti pëmandangnja*, de min begreep de bedoeling van haren wenk. M. *pëmandangan*, uitzicht op iets, kijkje; aanzien, égard; gezichtsafstand, aanschouwing, beschouwing, H. Abd. 380, b.v. *sapëmandangan mata*, ook *sapandang mata djaoehnja*, Ibr. b. Chas., en *sajodjana mata mëmandang*, zoover het oog reikt, een gezichtsafstand ver; *kapada pëmandangan sëhaja*, naar mijne beschouwing; *salah pëmandangan*, gezichtsbedrog, Niem. bl. 4e dr. p. 80 r. 13; *singkat pëmandangan*, kortzichtig.

ڤندڠ **pënding**, metalen buikplaat aan e. gordel; *tali pënding*, de daarbij behoorende gordel, een ceintuur van schakels met zulk een plaat van voren.

ڤندڠ **pondong**, schutsel over jonge planten tegen zon of regen; ook = *pondok*, C. en S.

ڤندڠ **poending**, krinkel in garen, touw en derg.

ڤندڠ **pindang**, Jav. e. s. v. gerecht, visch, gestoofd in een dunne, pikante saus; *p. sërani*, een bijzondere soort daarvan.

ڤندڠ **pinding**, = *këpinding*, z.a.

ڤندڠكق **pëndongkok**, = *pëmëndak* zie ald.

ڤندڤ **pëndap**, e.s.v. plant, maar welke? b.v. *sapërti pëndap lajoe*, Mes. Kag. en Pr. Dj., mogelijk *pëndapa* (van *dapa*, Jav.) de jong- of nieuwbladmaker.

ڤندق **pandak**, op Riouw, kort, laag bij den grond, ook kort van den tijd, = *pendek*, zie ald.

ڤندق **pëndok**, metalen overtrek van de onder of bovenhelft eener krisscheede; zie *pëmëndak* en *tërapang*.

ڤندق **pondok**, hut, tijdelijk verblijf, opgeslagen van licht materiaal.

ڤندق **poendoeḳ,** Jav. stijgen, in de hoogte gaan, rijzen; *ḥikmat poendoeḳ*, de kunst om zich in de lucht te verheffen, Mes. Kag.

ڤندق **poendaḳ,** Jav. schouder, = *bahoe*, zie ald.

ڤندق **pendeḳ,** kort, niet lang, niet hoog, van lichamen, den tijd en overdrachtelijk ook van geestelijke zaken, b.v. *ăḳal jang pendeḳ*, bekrompen begrip of verstand; *mĕndjadi pendeḳ tangan*, in zijn finantieel beheer worden beperkt, niet naar hartelust in de schatkist kunnen grijpen, H. Gr.; *mĕmendeḳkan*, bekorten, bespoedigen.

ڤندم **pandam,** e. s. v. geprepareerde hars om messen en derg. in het heft te bevestigen; *mĕmandam*, met die hars bevestigen.

ڤندم **pĕndĕm,** Jav. begraven, in den grond stoppen. B. Ramp. p. 77.

ڤندن **pandan,** e.s.v. boom, pandanus, die aan de kust groeit en van welks doornachtige bladeren matten enz. worden vervaardigd. Men gebruikt hem veel voor doornhagen. Soorten zijn: *p. podak*, welks bladeren welriekend zijn en daarom fijngesneden en onder bloemen worden gemengd, *p. laoet*, *p. poetik*, *p. doeri* en *p. tikar.*

ڤندو **pandoe,** I. wegwijzer, loods, baak in zee; *boeroeng pandoe*, de loodsvogel, zoo genaamd omdat hij, naar men zegt, eens verdwaalden terechtbracht; *mĕmandoe*, loodsen, als gids geleiden.

II. zeker balspel, e. s. v. kolf- of cricketspel? dat door vrouwen gespeeld wordt, b. v. *pandoe sĕrta dĕngan pĕmoekoelnja itoe pĕrmaïnan pĕrĕmpoewan*, S. Dz.

III. *mĕmandoe*, verbranden v. het kleingehakte hout, dat overgebleven is op een pas ontgonnen akker; ook *pandoeh.*

ڤندوت **pĕndoeta.** zie *doeta.*

ڤندومن **pĕndoman,** z. *pĕdoman.*

ڤنده **pindah,** verhuizen, verhuisd, verplaatst; *bĕrpindah*, verhuizen, zich verplaatsen; *mĕmindahkan*, doen verhuizen, verplaatsen, overbrengen, in e. andere taal overzetten, vertalen, ook opnemen in zijn hart, b.v. *mĕmindahkan kapandaijan orang kadalam hatinja*, de bekwaamheid v. een ander opnemen in zijn gemoed. Sadj. Mal. p. 1.

ڤنده **pandoeh,** zie pandoe III.

ڤندي **pandai,** knap, bedreven; bedrevene of werkmeester in eenig handwerk, inz. in metalen; *pandai dan oetas*, smeden en timmerlieden; *p. bĕsi*, smid; *p. ĕmas*, goudsmid; *pandai mĕnjoekakan hati orang*, weten iem. genoegen te doen, iem. op te beuren of op te vroolijken, Hik. Prab. Dj.; *pandai-pandai*, e.s.v. spruw bij kinderen; *pandai koeroes*, de magere smid; *pandai djatoh*, handig in het vallen, fig. zich haasten zijn fout te bekennen om straf te ontkomen, v. d. Tn.; *mĕmandai*, zich voor knap of bedreven uitgeven, zich zoo voordoen; *kapandaijan*, bedrevenheid, knapheid, bekwaamheid. Zie *pandita.*

ڤندي٢ **poendi-poendi,** beursje, zakje, blaasje, weitasch, kardoeszak,

kardoes; *p.-p. hampĕdoe*, de galblaas; *p.-p. oewang*, geldbeurs; *p.-p. pĕngĕntjingan*, de pisblaas enz.

فنديت **pandita,** Skr. geleerde, godsdienstleeraar, ook gebruikt voor ons dominé; *pandita jĕhoedi*, rabbijn, Moh. Han.; zie *pandai*.

فنديكر **pĕndekar,** voorvechter; zie *dekar*.

فنرك **pĕnĕrka,** raadsel, z. *tĕrka*.

فنسر **pensor,** ook *pengsor*, eindje los getweernd touw, waaraan de vischhoek zit.

فنسيل **pensil,** Eng. pencil, potlood.

فنسن **pensan,** = *pingsan*, z. ald.

فننغ **pĕning,** duizelig, b.v. door e. slag; ook door duizeligheid niet goed kunnen zien; *pĕning-pĕning lalai*, duizelig, draaierig; *kapĕningan*, door duizeligheid overvallen.

فنڠارن **pénĕngaran,** zie *dĕngar*.

فنڠكيل **pĕnangkil,** van *tangkil*, Jav. iemand die voor een ander verschijnt; *p. pajah*, moeielijke verschijner, wordt gezegd van iemand die zelden verschijnt of ons een bezoek komt brengen.

فنڠڬهن **pĕnanggahan,** keuken bij eene vorstelijke woning.

فنيڠڬيلن **pĕniuggilan,** zie *tinggil* en *inggil*.

فناكاون **pânâkawan,** Jav. metgezel, vergezellend bediende, volgeling, lijfknecht van een inlandsch hoofd. Zie *kawan*.

فنوكن **pĕnoekoen,** Jav. van *toekoe*, koopen, inkoopen, b.v. van proviand, Boeng. R. p. 228.

فنومه **pĕnomah,** Jav. en *radja pĕnomah*, geschenk aan zijne aanstaande schoonouders, van *somah;* zie *hantar* en *radja*.

فنه **pĕnah,** zie *pĕrnah*.

فنه **pĕnoeh,** vol, gevuld, volkomen zijn, vervuld zijn, in menigte ergens zijn; vol in iets zijn; *moeloetnja pĕnoeh darah*, hun bek was vol bloed. Pĕl. Djin. p. 8 reg. 2 v.o. *pĕnoeh lempah*, overvloeiend vol, boordevol; *pĕnoeh sĕsak* en *p. pĕpak*, stampvol, propvol; *p. dĕngan orang*, vol menschen; *manoesia pĕnoeh pada padang itoe*, van menschen was het vol op die vlakte; *ajar p. dalam tong*, de emmer is vol water; *mĕmĕnohi*, vullen, iets vullen, ook vervullen v. e. wensch, M. R. v. E. Hik. Abd., ook Hik. Sailoe 's-Salatin en and. HSS., van de driften of hartstochten, Sail. es-Sal. enz.; *sapĕnoeh-pĕnoehnja*, ten volle, ook van een boete, die opgelegd wordt; *sapĕnoeh-pĕnoeh kapal*, zooveel als noodig is om e. schip te vullen; *dĕngan sapĕnoeh-pĕnoeh harap*, met het volste vertrouwen, H. Abd. 316; *kapĕnoehan*, volheid.

فني **pĕni;** *sakit pĕni*, pijn in de beenen, d. B. volg. Marsd. *pini*.

فنيتي **pĕniti,** Portl. afinete, speld; *bantal pĕniti*, speldenkussen.

فنير **panír,** Perz. kaas.

فنيف **pĕnnjap,** verloren, weg, v. zaken; *pĕnnjapkan njawa*, het licht uitblazen, fig. voor ombrengen, dooden, H. Abd. 464. Mĕn. *bĕrpĕnnjap*, opbergen v. goederen; *pĕpĕnnjapaän*, bergplaats, b.v. kist, kamer, loods enz. zie ook *lĕnnjap*.

قنپو pěnnjoe, e.s.v. eetbare zeeschildpad, waarvan het schild niet gebruikt wordt. Op Java is dit de naam juist v. het dier, dat het schildpad levert. Dit heet bij de Mal. *sisiḳ*, zie ald. *Sěpěnnjoe*, e.s.v. struik, welks bladeren in vorm iets op een schildpad gelijken en in de geneeskunde worden gebruikt; *pěnnjoe-pěnnjoewan*, de mierenleeuw.

قو po, ook تيقو *te-po*, e.s.v. chineesch kaartspel; *maïn po*, dat spel spelen. De plaatsen bij dat spel heeten: het dichtst bij de lamp *api*, d.i. aan de linkerhand v. den bankier. Naast de bank *bakoel*, tegenover de bank *tjoet* en rechts van de bank *koeli*, die zooveel is als croupier, C. en S.

قو pau, Chin. nanking.

قواداي poewadai, Tam. bruidstroon; kleed, dat bij optochten op den grond gespreid wordt daar, waar de hoofdpersoon van het feest voorbij moet komen, H. Boedj.; ook gebruikt bij de begrafenis van Vorsten, Oend.

قواس poewasa, Skr. de vasten, inz. de Mohammedaansche; *běrpoewasa*, vasten, de vasten houden; *p. ĕnam* of *p. sjawál*, zesdaagsche, vrijwillige vasten in de maand Sjawál, volgende op de vastenmaand Ramadlán.

قواک pawaka, zie قاوک.

قواک poewaka, e.s.v. boschgeest; ook fig. voor iemands liefje; *běrpoewaka*, door zulk een geest bewoond, van eene plaats, en daardoor ontoegankelijk, b.v. een bosch of eiland.

قواکه poewakih, b.v. *sjarbat* قواکيه? Sj. Ibr. b. Ch. mogelijk *poewaka*, betooverende sorbet?

قوالم poewalam, Tam. marmer; *p. merah*, bloedkoraal.

قوان poewan, zie قون.

قوت po'ta, uitmuntend in goede hoedanigheden van personen; alleen in poëzie; ook *poḳta*.

قوتت poetat, naam v. e. boom.

قوتت poetoet en *pěrpoetoet*, zie *pěpoetoet*.

قوتر poetar, I. *měmoetar*, in de rondte draaien; opwinden, b.v. van e. horloge; *m. pěrkataän*, zijn woorden verdraaien, er omheen praten, uitvluchten zoeken; *měmoetar djagat ini*, deze wereld in 't rond; *poetar kěmoedi*, stuurrad; *poetaran*, rad, windas, garenhaspel; *poetaran lawang*, kaapstander; *poetar-baliḳ*, zwendelarij, H. 'Abd. 241; draaierij, zijn woorden verdraaien; *běrpoetar-poetar ăḳal*, met draaierij omgaan, H. Sj. Djil. edd. p. 53; *ĕlmoe poetar-baliḳ*, tooverij om een weggeloopen persoon te doen terugkeeren; *ăzimat poetar-poetar*, e. geschreven amulet tot dat doel gebruikt. Zij wordt aan een touwtje opgehangen, dus is de benaming aan het ronddraaien daarvan ontleend. Zie M. Sam. II pag. 83 en 89; *poetar wala*, drilboor, zinkboor, M.; *pěmoetar*, schroevendraaier, id.

II. *boeroeng poetar*, e.s.v. tortelduif.

III. *poetar wali*, Jav. *brătăwali*, alsem, e.s.v. kruipende plant met een zeer bitteren wortel, die in de geneeskunde gebruikt wordt.

فوتس poetoes, afgebroken van alles wat zich in de lengte uitstrekt, b.v. touw, ketting, verhaal, beraadslaging, redevoering, het leven, de adem, levensonderhoud, voorraad van het e. of ander, onderhandeling over den prijs of andere zaken enz., b.v. *poetoes bĕnang, dapat dihoeboeng; poetoes arang, soedah sakali*, breekt garen, het kan gehecht worden; breekt houtskool dan is het ermêe gedaan, Sprw.; *poetoes bitjara*, einde van de beraadslaging; ook ten einde raad; *p. njawa*, den geest geven, sterven; *p. rĕzĕḳi*, totaal gebrek aan levensonderhoud; *p. harga*, afgesneden prijs, d. i. de allernaaste prijs; *p. asa*, afgebroken hoop, d. i. hopeloos, wanhopig; *poetoeslah rasa hatikoe*, mijn hart brak, Hik. Abd. 301; *poetoes-poetoes*, telkens afbreken, ook afgebroken van de stem; *poetoes-poetoes bĕhasa*, in afgebroken bewoordingen, B. R. bĕs. p. 169, b.v. *soewaranja pon poetoes-poetoes sapĕrti orang kĕna lĕlah*, zijne stem was afgebroken als van iemand, die vermoeid is, R. Ch.; *mĕmoetoeskan*, afbreken, afsnijden, ook van de betrekking tot iemand; *mĕmoetoeskan daripada bĕrhoeboeng dĕngan sĕgala koelawarga*, alle familiebanden verscheuren, H. Sail. Sal., hiervoor ook *mĕmoetoesi;* ook beslissen, uitmaken, b.v. *tiada kakang poetoeskan bolihtidaḳnja*, wij beslissen niet of dit kan of niet, Prab. Dj.; *kapoetoesan*, einde, afgebroken, ook met iets ten einde zijn, uitgemaakt, b.v. *k. ḥoekoem*, eindvonnis, uitspraak; *akoe kapoetoesan ḳarṭâs*, ik ben ten einde met mijn papier; *akoe kapoetoesan bĕlandja*, mijn geld voor de bestrijding der kosten of uitgaven is op; *tiada bĕrkapoetoesan*, onafgebroken, zonder einde; *danlagi ĕngkau poetoeskan antaramoe dĕngan siti Sjamah*, ook hebt gij de betrekking afgebroken tusschen u en juffrouw Sjamah, S. Dz.; *dari apa toewankoe mĕmoetoesi akan dakoe*, waarom heeft mijnheer alle betrekking met mij afgebroken, id.

فوتغ potong, afgesneden stuk; *sapotong soerat*, een briefje; *sapotong roti*, e. stuk of snede broods; *mĕmotong*, snijden, afsnijden, afhouden, aftrekken, korten, slachten; *toekang potong*, slachter; *potongan moeka*, de form van het gelaat, M. Zie ook bij *hidoeng.*

فوتغ poeting, puntig einde, dat ergens in moet komen, zooals v. een mes in het heft, van een mast in den koker. Mĕn. *poenting*, id.; *p. tjĕpoe-tjĕpoe*, puntig einde van een mast; *p. bĕlioeng*, puntig einde v. e. dissel, waterhoos, die in gedaante daarop gelijkt; *angin poeting bĕlioeng*, een wervelwind; *p. soesoe*, tepel van de borst; *p. damar*, puntig einde v. e. fakkel, waarmede men die ergens insteekt, ook een hooge graad van melaatschheid; *mĕmoeting*, zich uit de voeten maken, wegnemen en ermêe wegloopen, v. d. W.

فوتغ poting, Jav. *kapotingan*, z. *pĕtang* I.

فوتق poetiḳ, de vrucht in hare eerste ontwikkeling, na het afvallen

van den bloesem; *bĕrpoetik*, vruchtzetten.

ڤوتو **poetoe**, e. s. v. weeke koekjes, waarvan verschillende soorten; *poetoe hangat-hangat*, goed warme poetoe-koekjes, roepen de venters daarvan op Java.

ڤوته **poetah**, e. s. v. zoetwatervisch.

ڤوتيه **poetih**, ook verkort tot *oetih* en *tih*, wit, blank; ook zuiver van het gemoed; *kaïn poetih*, wit katoen; *poetih koening*, geelachtig wit, crême; *p. mĕtah*, sneeuwwit; *poetih-sapoetihnja*, op zijn witst; *mĕmoetihkan*, witmaken, bleeken; *p. tĕlor*, het wit van het ei; *p toelang*, zie ald.; *p. mata*, wit v. het oog; *bĕrpoetih mata*, met ergernis aanzien, lijdelijk moeten aanzien, tevergeefs uitkijken naar iemands komst; *p. mĕleseh*, wit, ziekelijke bleekheid; *poetih-poetihan*, de witte vloed; *kajoe poetih*, e.s.v. boom, uit welks bladeren de aetherische olie, *minjak kajoe poetih*, wordt getrokken; *orang poetih*, blanke, europeaan; in 't Mĕn. ook de *padris; patik ini oempamanja poetih, dapatlah toewankoe pĕrboewat warnanja barang pĕlĕbagai toewankoe djadikan*, fig. voor: ik ben geheel in Uwe macht, gij kunt met mij doen wat ge verkiest, H. T.; *bĕrpoetih mata*, lijdelijk of gedeeltelijk moeten aanzien of afwachten, teleurgesteld aanzien; *mĕmoetihkan mata*, ergeren, achterstellen, laten toekijken, b.v. *toewan katiga dipoetihkan mata, sapĕrti ta'sama poetra makota*, Sj. Ardan, gij heeren met u drieën wordt achtergesteld, alsof gij niet evengoed prinsen van den bloede waart; *mĕmoetih*, z. wit voordoen, de hoedanigheid van wit vertoonen, C. en S.; *poetih mĕmoetih*, zich overal wit voordoen, id.

ڤوتيا **potia**, Chin. opziener, hoofd van een markt.

ڤوج **poedja**, I. Skr. *mĕmoedja*, de goden vereeren met formulieren op te zeggen en onbloedige offeranden, meestal om het e. of ander tot stand te brengen, dat anders onmogelijk is, of om in het bezit te komen van bovennatuurlijke krachten; *mĕngĕrdjakan poedjanja*, zijne offerplechtigheden verrichten; *poedjaän*, zulk een offer; *api pĕmoedja*, offervuur. De *poedja* behoort bij de boetedoening of *tapa*, zie ald.

II. op nieuw maken, restaureeren, b.v. e. bouvallig huis, versleten versiersel, oud schilderij; van metalen iets maken, bewerken, b. v. *ĕmas ta'tahan poedja*, goud dat niet bewerkt kan worden; *gambar bĕharoe dipoedja*, Sj. Ḥaris.

ڤوجت **poedjoet**, worgen, = *koedjoet*, zie ald.

ڤوجڠ **poedjang**; *pĕmoedjangan*, zie bij *padjang* I.

ڤوجق **podjok**; *pĕpodjok*, Batav. = *pĕlodjok*, en *pĕndjoeroe*, hoek, b.v. van een kamer.

ڤوجق **poedjoek**, = *boedjoek*, zie aldaar.

ڤوجي **poedji**, lof, prijs; *poedji dan tjĕla*, lof en blaam; *mĕmoedji*, loven,

prijzen; *poedji-poedjian*, loftuitingen, inz. de inleiding van een brief, die meestal daaruit bestaat; *kapoedjian*, lofwaardigheid; *poedji-mĕmoedji*, elkander prijzen. Zie *oempat.*

فوچت **poetjat,** bleek van gelaatskleur door schrik of ziekte, bleek, flets van kleuren; *p. tjandal*, zie ald.; *p. lĕsi* en *p. manai*, doodsbleek.

فوچڠ **poetjang,** Jav. de areka- of pinangpalm; *p. tĕroerai*, de ontplooide areka-palm. K.Tab. ook bij C.

فوچڠ **poetjong,** I. e.s.v. grijzen reiger.

II. Jav. de naam van een hoogen boom, e.s.v. *soekoen*, of broodboom, welks zaden, als ze bereid zijn, *kĕloewak* worden genoemd. Men legt ze eerst in den grond en dan worden ze geweekt, anders zijn ze bedwelmend. Mal. *kĕpajang*, id. Zie ald.

فوچق **poetjak,** = *poentjak*, en *kĕmoentjak*, zie ald.

فوچق **poetjoek,** I. jonge spruit, uiteinde van planten, puntig uiteinde; *poetjoek nipah*, punt van nipahhout, aangepunt hout van de waterpalm, Pĕl. Abd. p. 18. Ook e. werpschicht, b.v. *bagai poetjoek dilantjarkan*, als een geworpen werpschicht, C. en S.; *p. rĕboeng*, jonge spruiten van de bamboe, die als groente en als tafelzuur gegeten worden; ook e.s.v. randversiersel, dat in dien vorm getand is. Verder wordt het gebruikt als hulp-Telw. voor het aantal brieven, stukken geschut, geweren, olifantstanden enz. Ook fig. voor het mannelijk schaamdeel, b.v. *mati poetjoek*, impotent.

II. *mĕmoetjoeki*, Jav. een ander tot het vertoonen van de *wajang*, uitnoodigen, b.v. *maka kata dalang Tjita Patĕra: mĕmoetjoek apalah kakanda salah sa'orang*, toen sprak de wajangvertooner Tj. P.: Noodig een van uwe oudere broeders tot het vertoonen uit, Pr. Dj.

III. De wortel v. e. in China tehuis behoorende radijsachtige plant, die gedroogd in den handel komt en als geneesmiddel en voor reukwerk gebruikt wordt.

فودت **poedat,** tot den rand toe vol, boordevol, van holle dingen, zooals b.v. een rijstmaat.

فودر **poedar,** verbleekt, doodskleurig, zonder glans van de oogen, zooals van een doode. Mĕn. doodkleurig; *hitam poedar*, pikzwart. Mogel. beter: dof zwart.

فودڠ **poeding,** I. naam van een boom, waarvan verschillende soorten, als: *p. ĕmas*, en *p. soewasa*, waarvan de bladeren als specerij worden gebruikt, *p. pĕrada*, waarvan de bladeren groen en geel zijn.

II. Ned. pudding.

فودق **podak,** zie bij *pandan.*

فودي **poedi,** I. Tam. gruis van edelgesteenten, diamantgruis, kleine edelsteentjes. Volgens M. ook van andere zaken; *mĕmoedikan*, vergruizen, vermalen, id.

II. *mĕmoedi*, door elkander mengen van kruiden, klutsen van eieren.

فور **poewar,** e.s.v. plant met aro-

matische zaden, de kardamom, ook *kĕpoelaga*, genaamd; *kajoe poewar*, e.s.v. hout; *atap poewar*, dakbedekking, vervaardigd van de bladen dier plant. M. *poewar lakoe*, amomum minus, M.

ڤور **poera,** I. Skr. stad, alleen in samengestelde plaatsnamen, bv. *singapoera* leeuwenstad, *indĕra-poera*, Indra-stad, *astina poera nĕgara*, *martapoera* enz.

II. *poera-poera*, het uiterlijk voorkomen of *roepa* van iets aannemen; dus veinzen, voorwenden, huichelen, den schijn aannemen, zich houden alsof. 't Is een omzetting van *roepa*.

ڤوروت **poeroet,** Jav. ruw, pukkelig van schil, *djĕroeḳ poeroet*, e.s.v. grove, kleine, donkergroene, zeer welriekende limmetjes. Mĕn. id.

ڤورس **poros,** as, het binnenste van cylindervormige dingen, top v. een mast, gedeelte tusschen dek en spoor; *poros pĕroet*, de endeldarm; *gandar poros*, de as tusschen twee wielen.

ڤورڠ **porong,** grondw. v. *tĕmporong*, zoowel als *poroḳ* het grondw. is van *tĕmporoḳ*, zie *tĕmporong; ikan p.* e.s.v. zoutwatervisch.

ڤورق **poraḳ**; *poraḳ-pariḳ* en *p. pĕranda*, op verschillende wijze uit elkander, overhoop, verward van den boel, een huishouden, een verslagen leger enz.

ڤورق **poroḳ,** segment v. e. kokosnotendop, dat bij e.s.v. jongensspel, *maïn poroḳ*, gebruikt wordt om het met de hielen achteruit te schoppen.

ڤورون **poeroen**; *roempoet poeroen*, e.s.v. biezen, waarvan men matten vervaardigt.

ڤورو **poeroe,** zweer, puist, inz. de frambozenuitslag of frambosia indica, ook *poeroe-mala; boenga poeroe*, vlekken op de huid als voorteeken van dien uitslag; *poeroe kotji*, e.s.v. venerische puisten; *p. paka* en *p. baka*, zie ald.; *p. sĕmbiliḳ*, aambeien; *p. biawaḳ*, e.s.v. vrucht; *kataḳ poeroe*, padde; *poeroewan*, puisterig, met zweren, b.v. *ontanja jang koeroes lagi poeroewan.* Moh. Han. die kameel was mager en ook puisterig.

ڤوره **poerih,** een houten pennetje of puntig takje. M. en R. v. Eys.

ڤوري **poeri,** Skr. binnenste gedeelte van eene vorstelijke woning, binnenhof, binnenstad, burcht; *gandja poeri*, basement van een kolom met bloemwerk.

ڤوس **poewas,** verzadigd, voldaan, genoeg; *bĕrpoewas hati*, tot verzadiging des harten, zooveel mogelijk, zijn hart ophalen, Hik. Abd. p. 35; *sapoewas rasa hatinja*, algeheele verzadiging (of vervulling) van zijne begeerte; *makan sapoewasnja*, eten tot men geheel verzadigd is; *mĕlihat poewas*, zich zad kijken, H. Abd.; *mĕmoewaskan*, verzadigen, bevredigen van behoeften, lusten enz.; *sapoewas-poewas mata mĕmandang*, tot het oog geheel verzadigd is van kijken, Ind. Poet.

ڤوس **poesa,** gedurig iets willen doen, aandringen op iets; zie *gĕsa*.

ڤوست **poesat,** navel, middelpunt,

p. tĕlor, tree aan een ei; *p. boelat*, middelpunt van een cirkel; *p. laoet*, het hartje van de zee; *poesat boemi*, het middenpunt der aarde; *poesat tasik*, het midden van het meer, Marsd.; *tali poesat*, navelstreng.

قوسوت **poesoet**, lancet, elst, priem.

قوسر **poesar**, horizontaal in de rondte draaien, zooals b.v. het water in e. draaikolk; *poesaran ajar*, draaikolk; *poesaran angin*, wervelwind; *mĕmoesar*, iets aldus doen draaien; *m. kisaran*, e. handmolen draaien; *m. api*, vuur maken door middel van twee stukken hout, waarvan men het eene zeer snel laat draaien op het andere; *m. tjat*, verf wrijven; *pĕmoesar*, bamboezen stokje met een horizontaal kruisje van onderen, dat men door wrijving van het boveneinde tusschen de vlakke handen in de kapok laat ronddraaien, om die van pitten enz. te zuiveren; *poesar kapala*, de gedraaide haren op de kruin van het hoofd.

قوسر **poesĕr**, Jav. = *poesat*, Mal. navel enz.

قوسڠ **poesing**, in de rondte draaien, inz. om zijne as, zooals een tol, wiel, braadspit en derg. ook ronddwalen van iemand; *p. kapala*, draaierig, duizelig; *angin bĕrpoesing*, de wind draait; *bĕrpoesing-poesing dalam kampong*, in de buurten of wijken ronddwalen; *mata bĕrpoesing-poesing*, draaien voor de oogen, H. Boedj.; *poesing angin*, een molentje, zooals dat waarmede de kinderen spelen; *mĕmoesingkan*, doen wenden, doen draaien, v. rijdieren, rijtuigen, vaartuigen enz.; *mĕmoesingkan tom koedanja*, Saif. Dzoel. zijn paard doen zwenken; *mĕmoesingkan patjak*, het spit draaien.

قوسو **poesoe**, I. uit elkander vliegen, zooals boomwol door den wind.

II. ook *pongsoe* en *boesoet*, klein heuveltje, mierenhoop. Mĕn. hoop, troep, verzameling; *bangkainja bĕrtimboen-timboen, sapĕrti poesoe roepanja*, de lijken stapelden zich op, het geleken wel heuvels.

III. *poesoe-poesoe*, zie bij *dapoer*.

قوڠ **pong**, e.s.v. vogel, de kauw, R. v. E. en M. gracula.

قوڠوت **poengoet**; *mĕmoengoet*, oprapen, opzamelen, van den grond plukken, oplezen of inzamelen, zooals aardbeien en sommige groenten; tot eene waardigheid verheffen van iem. uit den minderen stand, b.v. *dipoengoetkan baginda enang pĕngasoeh*, door den Vorst werden voedsters en verzorgsters bij het kind aangesteld, Pr. Dj. innen of heffen v. belasting, contributie, pachtpenningen enz.; *pĕmoengoet beja*, inner der belastingen; *poengoet salah*, om een beuzeling geschilzoeken, M. *poengoetan*, opraapsel.

قوڠه **poengah**, verwaand, opgeblazen. Mĕn. *boengak*, id. zie *bĕngah; bongkak* en *sombong*.

قوقوت **poepoet**, I. blazen, waaien; *mĕmoepoet*, op of tegen iets blazen; *p. bajoe*, windvlaag; *poepoetan*, blaasbalg. Ook schijnt *poepoet*, gebruikt te worden voor het blazen op een fluit, b.v. *bangsi dipoepoetnja*, hij blies op de fluit. M.

II. e. s. v. zoutwatervisch; *p. malaka* of *p. perang* en *p. bawang*, variëteiten daarvan.

III. de tinerts uitgraven Sw. C. en S. geven op *mĕmoepoet*, smelten v. erts in een oven; het behoort dus mogelijk onder I.

IV. een koevoet of breekijzer, = *linggis*, Bat.

فوفر **poepoer,** I. e.s.v. geel, prikkelend smeersel, gebruikt tegen rheumatische aandoeningen enz. Het wordt gemaakt van *kajoe kastoeri*, *tĕgari*, droge *kĕnanga*-bloemen, drogen graswortel en rijstemeel, = *parĕm*, Jav. *sabĕlomnja djatoh baïk disadiakan poepoer*, het is goed het smeersel, of de zalf, klaar te maken vóór men valt, Sprw. d. i. den put te dempen, vóór het kalf verdronken is.

II. kinderloos, v.d.W.

III. zich koesteren zooals een kip in het zand; *poepoeran poejoeh*, koesterplaats van een kwartel, die meestal zeer glad is en vandaar ook: kale kruin.

فوفس **poepoes,** geheel en al op, schoon op, van goederen, geld, spijzen enz. geheel en al verdord en afgestorven van planten boven den grond, al leeft ook nog de wortel. Mĕn. weggevaagd, verdwenen, uitgestorven; *pĕmoepoes talaḳ*, iem. die trouwt met een driemaal van haren man gescheiden vrouw, om haar in de gelegenheid te stellen weer met hem te kunnen trouwen.

فوفوق **poepoeḳ,** e.s.v. pap of trekpleister op het voorhoofd. Mĕn. mest, bemesting; *mĕmoepoeḳ*, als laag op iets leggen, inrekenen van vuur onder de asch, bemesten; zulk een pleister aanwenden; zie *poepoer*.

فوفق **popoḳ,** Jav. luier, kinderdoek.

فوفل **poepoel,** I. de pluk of oogst van sommige cultuurgewassen, b.v. peper, koffie, doch niet van rijst; *poepoel agoeng*, de groote pluk.

II. te Pahang, het haspeltje aan een hengel, C. en S. Zie *kili-kili.*

فوفو **poepoe,** graad v. zijverwantschap; *p. jang sakali*, neef of nicht in den eersten graad; *p. jang doewa kali* of *doewa poepoe*, in den tweeden graad; *saoedara sapoepoe*, eigen neef of nicht; *anaḳ sapoepoe*, kind van broeder of zuster; *tjoetjoe sapoepoe*, kleinkind van broeder of zuster; *sapoepoean*, betrekking tusschen hen, die *sapoepoe* zijn.

فوفه **poepoeh,** I. *bĕrpoepoeh*, op elkander aanvallen van vechthanen, plukharen in het algemeen; *bĕrpoepoeh bandoeng*, hanengevechten houden, Hik. Dewa Indra Mĕng., ook *bĕrpoepoeh mandoeng*, H. Ind. M. R.

II. bespotting, = *oloḳ*, Max.

فوق **poewaḳ,** verzameling menschen, die hetzelfde werk verrichten, ploeg; volksklasse, v. d. W. zwerm. troep, Sw.

فوكت **poekat,** groot trek- of sleepnet, zegen, ook een groot net om landdieren te vangen; *poekat tjang*, e.s.v. groot zak- of schepnet, C. en S.; *p. sarawan*, één treknet, zie *rawan; sampan poekat* of *pĕrahoe p.*, e. s. v. groot, tweemast vaartuig, dat ook als handelsvaartuig gebruikt wordt; *mĕ-*

moekat, met zulk e. treknet visschen; *pĕmoekat*, visscher met zulk een net.

ڤوكت **pokat**; *boewah pokat*, de advokaatvrucht; zie bij *tĕmpoeroeng*.

ڤوكت **pokit**, = *tjokit*, zie ald.

ڤوكس **poekas**, = *poeki*, zie ald. ook door vrouwen gebruikt als uitroep bij schrik of ontsteltenis; *bĕrpoekas-poekasan*, met elkander vuile zinspelingen maken, van vrouwen, b.v. *pada masa itoe dewi komalà indĕra kadoewa bĕrsaoedara sĕdang bĕrpoekas-poekasan dĕngan sĕgala enang pĕngasoeh dajang-dajang sakalian*, Mes. Kag. *dajang-dajang sakalian itoe mandi bĕrpoekas-poekasan sĕrta bĕrgoerausanda*, id.

ڤوكس **pokis**, e.s.v. mand, = *saki* I., zie aldaar.

ڤوكڠ **poekang**, I. *lintang poekang*, schots en scheef, holderdebolder, links en rechts, van vluchtenden.

II. = *koekang*, zie ald.

ڤوكڠ **pokang**, bout van een geslacht dier, zie *pikang*.

ڤوكڠ **pokeng**, staarteloos van hoenders, zie *toekoeng*. Mĕn. *ponggeng*.

ڤوكق **pokoḳ**, plant, boom; hoofdzaak, oorsprong; kapitaal, hoofdsom; inleg, inzet; *p. kajoe*, boom; *p. pisang*, banaanplant; *p. oewang*, kapitaal; *p. angin*, donderkoppen, lett. windkoppen, omdat daaruit tevens steeds wind voortkomt, H. Abd. 248; *pokoḳ-mĕmokoḳ*, hier en daar geld op interest uitzetten; volg. mijn Schr. voor de schulden van verschillende personen borg zijn; volg. Dul. geld op interest uitzetten onder wederzijdsche verbindtenis; *pokoḳnja*, dat hangt af van ..... H. Abd. 519.

ڤوكل **poekal**, klomp, v. goud en derg. ook: vast, bestendig = *kĕkal*, b.v. *tachta karadjaän kapadanja poekal*, Sj. Dzoeb.; *ĕmas poekal*, goud in klompen; *kĕris sapoekal*, kris met een recht lemmet; *mĕmoekal*, tot e. klomp maken, een klomp vormen.

ڤوكل **poekoel**, slaag, slag, geslagen, slaan; *poekoel mati*, zóó vast geslagen of geklopt, dat het zonder breken niet weêr losgemaakt kan worden, een spijker er geheel inslaan; *mĕmoekoel*, slaan, kloppen, verslaan, klop geven in den krijg; vermenigvuldigen in de rekenkunde, vallen v. de schaduw op iets, Hik. Abd. 517; *poekoel-paloe*, slaan en kloppen, hiervan *poekoel-paloekan*, iets slaan en kloppen. Mak. R. 108; *poekoel-mĕmoekoel*, elkander slaan van twee partijen; *bĕrpoekoel-poekoelan*, onderling aan het slaan zijn, e. kloppartij hebben; *mĕmoekoel kawat*, telegrapheeren; *poekoelan*, kloppartij, geklop, muziek-instrument dat geslagen wordt; *pĕmoekoel*, klopper, hamer. NB. *poekoel-poekoel*, schijnt ook bedruipen van iets, dat gebraden wordt, te beteekenen, b.v. *ambil sĕdikit mantega ketjap ..... boewat poekoel-poekoel di-atas itoe* (*daging*) *babi*. K.B. neem een weinig boter en soja om daarmede het varkensvleesch te bedruipen?

ڤوكو **poko**, Chin. pepermunt; *minjaḳ poko*, pepermunt-olie.

ڤوكو **poèkau**, I. middel, dat die-

ven aanwenden om de bewoners van een huis in diepen slaap te brengen, meestal eene bedwelmende berooking; *mĕmoekau*, dat middel aanwenden, ook in 't algemeen drogerijen tot artsenij aanwenden, Sw. Mĕn. id.

II. de naam van een vogel.

ڤوكوء **poko'**, zie ڤوكق.

ڤوكه **poekah**, geknakt, gebogen, v. e. stok, b.v. *oelar biar mati*, *tanah ădjangan lĕkok*, *boeloeh djangan poekah*, Sprw. bet. doe de daad, maar dat ze geen sporen nalate, C. en S. Mĕn. vernietigd = *binasa*.

ڤوكي **poeki**, vrouwelijk geslachtsdeel; *p. ĕmakmoe*, gemeen scheldwoord, algemeen in gebruik; *p. andjing*, e.s.v. plant met een eetbare vrucht, op Java *namnam* genoemd.

ڤوكر **poegar**; *mĕmoegar*, iets dat bedorven of verwoest is weêr als nieuw maken, b.v. een stad, schip, huis, geweer enz. Sj. Sĕl. Dal. *mĕmoegari*. Zie *poedja* II.

ڤول **poela**, ook *poelak*, wederom, weer, opnieuw, insgelijks, ook, zelfs, verder, voort; toch wel; *kĕmbali poela*, weer terugkeeren, nog eens weer, wederom; *dĕmikian poela*, insgelijks, wederkeerig; *apa poela nama orang itoe*, hoe heet die man ook weer?; *istimewa poela*, hoeveel te meer, hoeveel te minder; *lagi poela* en *tambahan poela*, bovendien, daarenboven; *ada orang laïn poela*, er waren ook nog andere lieden; *siapa poela*, wie toch; *mĕngapa poela*, waarom toch; *ada poela dikasih bĕhagianmoe*, je zult je deel wel krijgen, I. J. 168.

ڤول **poewal**, in de rondte dwarrelen, zooals een stof- of rookkolom.

ڤولت **poeloet**, I. kleefrijst, waarvan twee hoofdsoorten: *p. poetih*, de witte en *p. hitam*, de zwarte. Zij wordt alleen gebruikt tot vervaardiging v. koekjes en andere versnaperingen. Zie II.

II. = *gĕtah*, gom, lijm. Pad. bovenl.; *mĕmoeloet gĕtah*, e. stokje ronddraaien in de inkeping van een boom, om het v. lijm te voorzien; *mĕmoeloet onggas*, vogels door middel van lijmstokjes vangen; *pĕmoeloet onggas*, iemand die daarvan zijn werk maakt, ook lijmstokje voor vogels. Mĕn. *mĕmoeloet*, om iets heen winden, opwinden, b.v. van een vliegertouw. Mogelijk is dus kleefrijst voluit eigenlijk *bĕras poeloet*, want in het Mĕn. is het ook gom, lijm; *tĕrpoeloet*, aangekleefd.

III. *poeloet-poeloet*, e.s.v. boom met zeer taai hout, waarvan men voortreffelijke sloepriemen maakt; *p. p. kĕtjil*, e. s. v. plant, waarvan men geen nut trekt.

ڤولر **poeloer**, = *hĕmpoeloer*, zie aldaar.

ڤولر **poelir**, Jav. = *poelas*; *mĕmoelir*, knijpend om- of afdraaien, b.v. den kop van een beest, een kip den nek omdraaien, iemand den neus of de ooren afdraaien; ook in elkander draaien van garen enz.; *naga kĕpoelir*, een draak, dien men den nek heeft omgedraaid, of met gedraaiden nek, Prab. Dj.; gedraaid, gewrongen.

قولس **poelas,** I. *poelas pĕroet,* kramp in de ingewanden, Pĕl. Djin.; *mĕmoelas,* wringen, uitwringen, verwringen, afdraaien, omdraaien, b.v. een sleutel, een kip den nek; in elkander draaien van touw of garen; *p. atji-atji,* een hefboom om en omdraaien, C. en S. zie *atji-atji; poelasan,* e.s.v. groote ramboetan-vrucht. (Mĕn. de indigo-plant.) Hiervan ook *moelas,* op Java *moelĕs,* koliekpijnen, kramp in den buik, snijding in de ingewanden; *ākal akar bĕrpoelas ta'patah,* Sprw. de slimheid v. e. wortel is: dat, als hij zich wringt, niet breekt. C. en S.

II. *poelĕs,* Batav. rustig, vast, diep van den slaap.

III. e. s. v. brandnetel, waarvan men garen maakt, M.

قوليس **polis,** Ned. de policie.

قولغ **poelang,** terugkeeren tot of overgaan op den persoon, bij wien het thuisbehoort, tot de plaats van afkomst of tot den oorspronkelijken toestand, vandaar: naar huis gaan, repatrieeren, sterven als een terugkeeren tot God, weder worden als vroeger, teruggegeven aan den eigenaar, de verf verliezen, weder wit worden, overgaan van het bestuur op den daartoe rechthebbende, neerkomen op of ter verantwoording komen van, overgelaten worden aan; *maka poelanglah karadjaän kapada toewan kita Moḥammad Sjah,* de regeering is overgegaan tot onzen Vorst M. Sj.; *asa poelang doewa,* twee voor een aan den eigenaar vergoeden, Oend. Mal.; *djika hambanja diboenoeh orang dĕngan tiada dosanja, asa poelang doewa, itoepon saḳĕdar harganja djoega, jang harosnja sa'orang djoega,* als zijn knecht door iemand gedood wordt zonder zijn schuld, dan moet hij dubbel vergoed worden, dat is wat zijn waarde betreft; in werkelijkheid behoort het slechts één persoon te zijn; *poelanglah kapadamoe,* dat moogt gij verantwoorden, dat komt voor uwe rekening; *poelang hari,* den volgenden dag, Sadj. Mal. p. 77; *poelang karaḥmatoe 'llah,* tot de barmhartigheid Gods terugkeeren, d.i. sterven; *poelang samoela,* tot den vorigen toestand terugkeeren, ook *poelang sapĕrti dĕhoeloe,* Chodj. Maim.; *poelang baliḳ,* heen en terug, naar huis en weer terug; *poelang ichtiar,* bezin u wel, bedenk wat ge kiest; *mĕmoelangkan,* naar de plaats, persoon of toestand van afkomst doen terugkeeren, dus: iets teruggeven aan den eigenaar, naar huis brengen enz.; *kĕmoedian daripada itoe dipoelangkanlah olih bapakoe akan sĕgala pĕrkakasnja dan pĕti toelisnja kapadakoe,* daarna gaf mijn vader mij al zijn schrijfgereedschap en zijn cassette in eigendom. H. Abd. *hĕndaḳ mĕmoelangkan napasnja,* om weêr op adem te komen, Hik. Indra Mĕng., *mĕmoelangkan ikat pĕrang,* de slagorde herstellen, R. Chaib.; *m. bĕharoe,* iets weer geheel als nieuw maken; *poelang-poelang,* de deksbalken, de balken waarop het dek van een vaartuig rust.

قولوغ **poeloeng,** Batav. pil; *mĕmoe-*

loeng, tot een pil draaien. Zie *oental* I.

ڤولغ **polong**, I. e. s. v. kabouter of kleinen geest, die als oorzaak van ziekten wordt beschouwd; *p. angin*, ziekelijke knobbels tusschen vel en vleesch; *poepoeh polong angin*, een strontje op het oog; *sapěrti polong kěna sěmboer*, als een bespoten kabouter, fig. uitdrukking voor: het hazenpad kiezen, aan den haal gaan, zich wegscheren, uit de voeten maken.

II. moernagel, rijpe kruidnagel.

III. *katjang polong-polong*, op Java e.s.v. boontjes; peulen.

ڤولغ **polang**; *polang-paling*, dwarrelen, van den wind; rondfladderen of dwarrelen van bladeren door den wind. R. Pas.; *angin polang-paling*, dwarrelwind. Zie *bolang-baling*.

ڤولق **poelak**, = *poela*, zie ald.

ڤولق **polok**; *měmolok*, in haast en met groote happen alles opslokken, opdat een ander er niets van krijge.

ڤولق **poelik**, even sterk van twee partijen, gelijke voordeelen hebbend.

ڤولن **poelan**, I. niet gaar genoeg, nog hard van korrel, van gekookte rijst of aardvruchten.

II. verb. van het Arab فلان, z. a.

ڤولو **poelau**, eiland; *kapala poelau*, het hoogste gedeelte van een eiland; *ekoer poelau*, het smal uitloopende gedeelte van een eiland; *tokong poelau*, eilandengroep, archipel; ook *goegoes poelau*; op Java *poelo*.

ڤوله **poeloeh**, tiental; *sapoeloeh*, een tiental, tien; *běrpoeloeh-poeloeh*, bij tientallen; *sapoeloeh riboe*, tienduizend. Met *sapoeloeh* worden ook de getallen benoemd van elf tot negentien, b.v. *sapoeloeh satoe*, elf, *sapoeloeh doewa*, twaalf enz. De samenstellingen met *bělas*, het Jav. *wělas*, zijn van later tijd. *Saperpoeloeh*, een tiende.

ڤوله **poelih**, hersteld, reageeren, reactie, teruggekeerd tot den vorigen staat, zich herstellen, b.v. van een verslagen leger, Prab. Dj.; *měmoelihkan ēlmoe*, de toovermiddelen weder hernieuwen, Pěl. Dj.; *simpoel poelih*, losse knoop, schuifknoop; *měmoelihkan*, doen herstellen, weer bijeenbrengen van e. verslagen leger, b.v. *měmoelihkan sěgala rājat jang lari*, al het vluchtende volk doen terugkeeren, H. Boedj. *dan poelihlah ajar mandikoe*, en het badwater had op mij weer eene goede uitwerking. H. Abd.

ڤولي **poelai**, e.s.v. boom met zeer licht hout en fraaie bloemen; *akar poelai*, e.s.v. kruipende plant, die als bindsel gebruikt wordt, doch daarvoor weinig geschikt is.

ڤون **pon**, I. ook, zelfs, nu, wel, b.v. *siapa pon*, wie ook; *boekan dihantam sěhadja, ditjoebit pon*, niet alleen geslagen, maar zelfs geknepen worden; *maka ijapon pěrgilah*, en hij nu ging; *hěndak pon akoe pěrgi*, ik zou wel gaan.... Zie ook فون.

II. Jav. een woordje, dat vóór titels en eigennamen wordt gebruikt, = *si* in het Maleisch.

ڤوان **poewan**, I. verk. van *ampoewan*; *ěntjik poewan*, titel, die aan de gehuwde vrouwelijke nakomelingen van den *běndahara*, en den *toeměng-*

goeng gegeven wordt; uit Sj. Sult. Jaḥja schijnt het, dat zij dien titel krijgen als zij met den Vorst huwen. Vóór dien tijd is haar titel *wan*.

II. vorstelijke bételkom, meestal van goud of zilver, ook gebruikt voor bruid en bruidegom; *poewan kali-kalian* (كالي كلين)? H. Boedj.; zie *djorong* en *kĕrang-kĕroep*; *boenga poewan*, e.s.v. bloem, clerodendrum. M.

ڤونت **poenat,** de etterprop van een gezwel, kiem in het algemeen.

ڤونق **poenoeḳ,** vleezige dikte in den nek, eeltgezwel op de schouders door het dragen, bult van os, kameel en derg.

ڤونه **poenah,** op, geheel op, schoon op; *mĕmbĕrikan poenah*, alles weggeven; *samoewanja poenah*, allen te zamen, ook *habislah poenah*, Sj. Madli.

ڤوني **poenai,** de wilde, groene duif; *p. tĕngar* noemt men den doffer en *p. daoen*, de duif; *p. djamboe* en *p. andoe*, twee zeer fraaie soorten van duiven, de eerste groen met paars, de tweede, ook *sĕlaja* genaamd, donker karmozijn met wit; *p. tanah*, een andere soort, M. *mata poenai*, maas van vlechtwerk, b. v. zooals in de rotanzitting van stoelen; kuiltje in den nek.

ڤوه **poewah,** I. het Arab. *afwah*, zegen, of vloek, = *bĕndika*, zie ald.

II. ook *apoewah*, een stam, familie, C. en S.

ڤوهق **pohoḳ,** Chin. pepermunt; zie *poko*.

ڤوهن **pohon,** I. boom, oorsprong, beginsel, oorzaak, grondslag; *pohon kajoe*, gewone boom, geen vruchtboom; *p. boewah*, vruchtboom; *p. tĕlinga*, oorwortel, dat gedeelte waarmede het oor aan het hoofd verbonden is; *p. mata*, binnenhoek van het oog; *p. ramboet*, de wortels van het haar; *p. pĕtang*, het begin van den avond; *p. tali*, hoofdtouw, hoofdlijn, waarvan de andere koorden uitgaan, R. Ch.; *p. pĕkĕrdjaän*, de eigenlijke dader; *p. akar*, het begin of dikke einde v. e. wortel, Boeng. R. p. 160. *p. tjidĕra*, de aanleidende oorzaak van de geschillen.

II. eigenl. *poehoen*, = het Jav. *noewoen* en *soewoen*, doch wordt als *pohon* uitgesproken, smeekbede, verzoek; *mĕmohon*, smeeken, bidden; *bĕrmohon*, afscheidnemen van aanzienlijke personen; *bĕrmohon poelang*, afscheid nemen om naar huis te gaan; *bĕrmohon kĕmbali*, verlofvragen om heen te gaan; *mohon patik*, beleefde uitdrukking tot den Vorst, voor ons n e e n, of eene weigering; *mohon*, alleen ook voor w e i g e r e n van den Vorst iets te ontvangen, zich excuseeren, b. v. *dari salamanja soedah kita hĕndaḳ karoeniaï nama, bantara djoega mohon*, reeds sedert lang wilden wij hem een titel verleenen, doch de adjudant bedankte daarvoor, Niem. bloemlez. II. 2e dr. pag. 59; *pĕmoehoenan*, smeekbede, verzoek.

ڤوي **poewi,** zie *rĕpoewi*.

ڤويڠ **pojang,** I. verk. van *lĕmpojang*, zie ald.

II. wijze, toovenaar bij de onbeschaafde stammen op het schiereil. Malaka. Ook wel voor *mojang*, zie ald. Mĕn. over-overgrootmoeder.

ڤويو **poejoe**, warrelen, d.B.; *angin poejoe*, wervelwind, T.; *poejoe-poejoe*, naam van een zoetwatervisch, v.d.W. Mĕn. id.

ڤويوه **poejoeh**, ook *kĕpoejoeh*, kwartel; *p. bĕroembai*, e. bijz. s. daarvan, C. en S.; *bintang poejoeh*, het zevengesternte. Mĕn. id.

ڤوڽ **poenja**, ook *ĕmpoenja*, hebben, bezitten, eigenaar zijn van; *orang poenja*, iemands of andermans eigendom; *orang poenja bini*, iemands vrouw; *toewan poenja soeka*, wat mijnheer belieft, dat hangt van u af; *mĕmpoenjaï*, iets in eigendom bezitten; *kapoenjaän*, bezitting, zie *ĕmpoenja; poenja* wordt soms gebruikt om den gewonen tweeden naamv. uit te drukken, doch dit schijnt een gebruik te zijn hoofdzakelijk door de Portugeezen in zwang gebracht. Dit blijkt uit de Hik. Koris, waarin de Schr. ook Portugeezen laat optreden die altijd met *poenja* spreken.

ڤها **paha**, zie ڤاه.

ڤهال **pahala**, Skr. verdienste, verdienstelijke handeling, erkenning of belooning daarvan; *pahala dan siksa*, belooning en straf; *bĕrolih pahala*, loon of belooning verkrijgen; *pahala dosa*, het loon der zonde, B. S.

ڤهکوين **pahkoewin**? b.v. *sikapnja moeda indra* ڤهکوين, *pandjang nipis batang djalin*, Sj. Indra Kĕsna.

ڤهلاون **pahálawan**, Perz. held, legeraanvoerder, voorvechter, buitengewoon sterk of dapper.

ڤي **pai**, I. verk. van *sampai*, alleen in *bĕlompai*, zie ald.

II. zie bij *ĕmpis*.

ڤياتو **piatoe**, ouderloos; zonder betrekkingen; *anak piatoe*, wees; zie ook *jatim*.

ڤيار **piara**, op Java = *pĕlihara*, zie ald.

ڤيارت **piarit**, e.s.v. harpoen met twee punten boven elkander, aalgeer, elger; zie *arit*.

ڤياکم **piagĕm**, Jav. bevelschrift, akte, besluit, bezegeld vonnis, diploma.

ڤيال **piala**, Perz. bokaal, kelk, drinkglas, beker.

ڤيالڠ **pialang**, I. bij iemand bestellen om te koopen.

II. naam van een vogeltje, behoorende tot het geslacht der papegaaien, v. d. W. Volgens and. *pialing*, e.s.v. parkiet tusschen de *bajan* en *sĕrindit* in.

ڤيالڠ **pialing**, zie *pialang* II.

ڤيت **pita**, Port. *fita*, lint; zie ook *petah*.

ڤيت **piat**, I. scheef van iets, dat met het andere dergelijke niet vierkant of in het verband staat, b.v. een stijl van het huis; *mĕmiat*, in afwijkende bochten of vormen wringen, b.v. scheepsplanken kromtrekken boven vuur enz. Zie ook *pioeh*.

II. zie *pioet*.

ڤيت **pioet**, rechte afstammeling in den 5ⁿ graad, achter-achterkleinkind; *piat-pioet*, ver nageslacht. Mĕn. *pioet*, achterkleinkind.

ڤيتر **pitar**, het Port. *fitar*, grondw. van *mitar*, richten, de juiste richting geven aan een kanon enz. b.v. *dipi-*

tarnja dĕngan mariam, hij richte het geschut, H. T. *djoeroe mitar*, constabel.

فيتر **petor,** Port. feitor, factoor, opziener van den handel, europeesch beambte aan het hoofd van een buitenpost, gezaghebber in dien zin, posthouder; *kapetoran*, het gebied v. een gezaghebber of *petor*, faktorij.

فيتس **petes,** goed sprekend voor zijne jaren, van een kind, Sj. Madli.

فيتس **pitis,** klein tinnen of koperen muntje met een gat in het midden, opdat het aangeregen kan worden. Sommigen, o. a. op het schiereil. Malaka, zijn gestempeld met de woorden *malakoe'lādil*, engel der gerechtigheid, benevens een weegschaal en een zwaard. Volgens Abd. gaan er 3840 op een dollar, en volg. R. v. Eys. hebben te Atjeh 600 *pitis* de waarde van een spaansche mat. v.d.W. leidt het af van het Port. especies. Ook de platte en dunne pitten van sommige vruchten worden *pitis* genoemd. Mĕn. ook voor geld in het algemeen; *djika soedah dĕmikian roepamoe, sakĕpeng pitis pon tiada hargamoe lagi*, als je er zoo uitziet, geef ik geen duit meer voor je leven, Boeng. ramp. bĕsar pag. 289; *oewang pitis*, klein geld, M.

فيتڠ **piting,** verk. van *kĕpiting*, zie ald.

فيتق **petaḳ,** I. afgschoten gedeelte van het ruim van een schip, tusschendeks, scheepshut, ook tuinbed, afgeschoten vakje in vruchten enz.; *harga petaḳ*, passageprijs; *petaḳ bawang poetih*, de segmenten van knuflook.

II. Jav. bles, witte kol voor den kop van een paard of koe.

فيتق **petoḳ,** = *patoeḳ*, zie ald.

فيتق **pitik** (?) *pĕmitiḳ*, of *pĕmeteḳ* een langwerpig raam, bij het weven van zijde in gebruik, C. en S.

فيتق٢ **pitiḳ-pitiḳ,** naam v. een eetbaren zoutwatervisch.

فيتم **pitam,** duizeligheid, toeval, overval; *pitam babi*, vallende ziekte, toevallen; *orang pitam*, ook iemand die door een drank bedwelmd is, en een schijndoode.

فيته **petah,** welbespraakt, welsprekend, geestig; *petah lidah*, welbespraaktheid, welsprekendheid; ook v. andere zaken gebezigd in de beteekenis van rap, vlug, b.v. *tĕrlaloe petah gĕraḳ langkahnja*, de beweging van zijn stap was uitermate vlug, Sj. Sult. Jaḥja.

فيجت **pidjat,** wandluis, weegluis, ook *koetoe boesoeḳ*, stinkluis en *bangsat* genoemd. Zie *bangsat*.

فيجت **pidjĕt,** Jav. knijpen, zacht drukken, b.v. van de ledematen, masseeren; *pidjĕtan*, e.s.v. *lansat*-vrucht, die men in den mond stekende uitknijpt.

فيجر **pidjar,** gloeihitte van metalen; borax om te soldeeren; buitengewoon hevig van weenen; *mĕmidjar bĕsi*, heeten van ijzer, om het te kunnen smeden; *sĕmantara bĕsi jang bĕsar pidjar, jang kĕtjil dititiḳ*, onderwijl het zware ijzer gloeiend wordt, wordt het kleine gesmeed, M.S. *mĕ-*

nangis pidjar, bitter schreien, hevig weenen, tot stikkens toe; *pĕmidjar*, wat den hoogsten graad van hitte geeft en bij het soldeeren het tin doet smelten; e.s.v. hars daarvoor gebruikt. Zie ook bij *pĕrang*.

ڤيجق **pidjaḳ**; *mĕmidjaḳ*, trappen op iets; *dipidjaḳkannja dibawah kakinja*, hij vertrapte het onder zijne voeten; *tĕrpidjaḳ matahari*, 's middags 12 uur; *pĕmidjaḳ kaki*, iets om er den voet op te zetten, stijgbeugel. Mĕn. *pidjaḳ-pidjaḳ*, id. ook de houten treden van een weeftoestel.

ڤيچر **petjar**? b.v. *kadoewanja sama kalihatan petjar*, van twee *dajangs* of hofjuffers, Sj. Madli.

ڤيچس **pitjis**, = *pitis*, zie ald.

ڤيچق **petjaḳ**, vernield en uit de kas, van een oog, ook in het algemeen verblind van oogen, Moh. Han.

ڤيچق **petjoḳ**, Batav. gedeukt.

ڤيچق **pitjiḳ**, nauw, benauwd, in 't nauw, in de klem, bekrompen, eng; *maka boemi ini pitjiḳlah pada kami sakalian*, deze aarde is ons allen te benauwd, te eng, Moh. Han.; *pitjiḳ rĕzĕḳi*, bekrompen levensonderhoud, Chodj. Maim; *djoerang jang pitjiḳ*, een nauwe bergpas, R. Pas. Dul. 16; *kapitjikan*, in het nauw, in de klem, in verlegenheid zitten; *pitjiḳ hati*, enghartig, engheid des harten.

ڤيچون **pètjoen**, Chin. het drakenbootfeest.

ڤيچو **pitjoe**, Port. *fecho*, slot van een geweer.

ڤيچي **pitji**, e. s. v. balspel, dat iets gelijkt op het biljartspel, doch op den grond gespeeld wordt.

ڤيديت **pidit**, dicht bij iets anders, zoodat er aanraking plaats heeft, gedrang, v. d. W.

ڤيدڠ **pidang**, e. s. v. visch, Abd. sch. wrdb.

ڤيروت **peroet**, M. Sam. II: 273, zie bij *eroet*.

ڤيرس **peres**, = *paras* II. Zie ald.

ڤيرڠ **perang**, bruinachtig rood, rossig, b.v. van hoofd- of hnidhaar; Mĕn. niet zuiver wit, grauw, groezelig; *bĕras perang*, grauwe rijst; ook grauw van het gelaat en de oogen.

ڤيرڠ **pirang**, e.s.v. visch = *poepoet malaka*, zie bij *poepoet* II.

ڤيرڠ **piring**, schoteltje, bordje, kleiner dan *pinggan*, ook een vak van e. bewaterd rijstveld of *sawah*, Pad. bovenl.; *piring panggang*, dessertbordje; *piring garam*, sambal-schoteltje; *p. mangkoḳ*, kopjes en schoteltjes; *katja piring*, zie bij *katja*.

ڤيرق **peraḳ**, zilver; ook gebruikt bij verkorting voor *roepiah peraḳ*, gulden zilver, b.v. *doewa peraḳ*, twee gulden enz.

ڤيرق **pirik**; *mĕmiriḳ*, fijnwrijven, wrijvend verbrijzelen, b.v. spaansche peper, tot poeder wrijven, Pĕl. Djin.

ڤيره **pereh**, overweldigd, ten onder gebracht; op de flesch.

ڤيري **pirai**, I. jicht, rheumatisme.
II. los, rul van den grond, Pad. bov.l.

ڤيس **pias**, horizontale strook mat, waarvan er eenige aan elkander wor-

den geregen om een zeil te vormen.

فيسيت **pisit**; *mĕmisit*, volg. Leyden ondervragen, zie Sadj. Mal. 150.

فيسر **peser**, koperen muntje ter waarde van 1/2 duit.

فيسڠ **pisang**, de banaan, musa paradisiaca, waarvan e. groot aantal soorten, o.a. *p. radja*, *p. soesoe*, *p. mas*, *p. bidji*, *p. kĕpoḳ*, *p. ambon*, *p. wangi*, *p. hĕlang*, *p. kĕlat*, *p. karoh* enz. enz. *bĕrtanam pisang*, bananen planten, ook op het hoofd staan zooals de kunstenmakers; *p. satandan*, e. geheele tros bananen; *p. sasisir*, een kam of rij van zulk een tros; *p. toelang-oelar*, de banaanvrucht op dien trap van ontwikkeling; waarop de drie deelen, waaruit de vrucht bestaat, nog niet aaneengesloten zijn, zoodat het middenste van de vrucht op de ruggegraat van eene slang gelijkt, v. d. W. Zie bij *oelar; pisang-pisang*, de kromhouten v. e. vaartuig om de overeenkomst in vorm.

فيسوڠ **pesoeng**, het voorste gedeelte van iets eene andere richting geven, b.v. den voorsteven van een vaartuig; *bĕrpesoeng*, aangehecht v. een geerstuk aan een kleedingstuk, C. en S. (?) Mĕn. horizontaal draaien.

فيسق **pesaḳ**, geer, geerstuk, ook kruis in een broek.

فيسو **pisau**, mes; *pisau daoen padi*, lancet; *p. lipat*, knipmes; *p. tjoekoer*, scheermes; *p. pĕrantjoeng ḳalam*, pennemes; *p. pĕrĕtas*, tornmesje; *p. raoet*, snoeimes, knutselmes, met kort lemmer en langen, krommen steel; *p. sadap*, mes dat bij het aftappen van palmen wordt gebruikt, Am. Hamz. Oorspr. is *pisau* chin.

فيسه **pisah**, Jav. gescheiden; *pisahkan*, scheiden, afzonderen; *pisahkan nikaḥ*, het huwelijk ontbinden, Oend. Mal. zie ook *pasah*.

فياڠ **piang**; *mĕmiang*, kleefrijst in een pan met gloeiend zand branden, v. d. W.

فيوڠ **pioeng**, Eng. Ind. peon, policiebeambte.

فيڠيت **pingit**, opgesloten, b.v. van een vogel in eene kooi, of een meisje in huis om haar verborgen te houden; *mĕmingit*, afzonderen, opsluiten, streng bewaken, inz. vrouwen; *orang pingitan*, een opgesloten huwbaar meisje, Sj. Sult. Jaḥja. Zie ook *tjĕmboeroe*.

فياڠڬڠ **pianggang**, e. s. v. insect dat schade doet aan het rijstgewas = de *walang-sangit*, Jav. Zie *walang* II.

فياڠڬو **pianggoe**, e. s. v. boom.

فيڠاي **pingai**, I. vaal geel van kleur, fraai van het aangezicht, N.; ook van andere zaken, b.v. *awan pingai*, H. Boedj.; *pajoeng eram-eram pingai*, id. Mĕn. lichtkleurig, wit, blank.

II. naam van een vogel.

فيڠي **pingi**, de naam van een boom; *garam pingi*, aluin in de dokterstaal; *boeroeng pingi*, verb. van Fenix, P. zie *pingai* II.

فيڤ **pipa**, verb. Ned. pijp, tabakspijp, ook pijp, okshoofd, groot vat.

ڤيڤ **paëpa,** negenoog, pestkool, = *pĕnjakit radja.*

ڤيڤيت **pipit,** I. piepen; *boeroeng pipit,* en bij verkort. alleen *pipit,* algemeene naam voor de muschachtige vogels; *p. roemah,* huismusch = *boeroeng gredja* op Java; *p. oeban,* e.s.v. zwart vogeltje met witten kop; *p. toeli,* een klein, geheel zwart vogeltje; *pipit toeli makan dihoedjan; tidak dihalau, padi habis; hĕndak dihalau, kaïn basah,* de doove musch snoept terwijl het regent; wordt zij niet weggejaagd dan raakt de rijst op; en wil men ze wegjagen, dan krijgt men een nat pak, Sprw. om aan te duiden, dat men van twee kwade zaken éène te kiezen heeft, C. en S.; *p. pisang,* een vogeltje zoo groen als e. banaanblad; *jang pipit, sama pipit, jang ĕnggang sama ĕnggang,* de musch bij de musschen, de rhinoceros-vogel bij de rhinoceros-vogels, Sprw. voor ons: soort bij soort, van personen, inz. bij het aangaan van een huwelijk; *mĕngekoer pipit,* de gedaante van musschenstaarten vertoonen, wordt gezegd v. het rijstgewas in het derde tijdperk, d. W.

II. mondstuk van een blaasinstrument, dat in den mond genomen wordt, zooals van een clarinet en bestaande uit twee tegen elk. gelegde stukjes *lontar-* of *bĕngkoewang*-blad; *pipit roesa,* e. s. v. klein jachtfluitje, waarmede men het geluid van een hert nabootst om het te lokken, d. l. Cr.

ڤيڤر **peper,** dwars afdrijven v.e. vaartuig, met den valreep vooruitgaan.

ڤيڤيس **pipis;** *mĕmipis,* met een rolsteen op e. platten steen iets fijnwrijven, b. v. geneesmiddelen of de specerijen voor de keuken; *pipisan,* zulk een steen met rolsteen; zie ook *giling* en *pĕlipisan.*

ڤيڤس **pepes,** Jav. *mepes,* visch in e. blad gewikkeld op 't vuur roosten; *pepesan,* spijs, die aldus toebereid is. Zie *païs.*

ڤيڤق **pepek,** spel of weddingschap tusschen twee medespelers buiten het hoofdspel, zooals bij vingt-et-un, ook *toewi* en *taroh loewar* genoemd.

ڤيڤه **pipeh,** plat als een koek; *tjatjing pipeh,* lintworm; *hidoeng pipeh,* een platte neus; *katjang pipeh,* platte erwten, linzen; *kĕlim pipeh,* e. platte zoom, M.

ڤيڤي **pipi,** wang; *mĕmerahkan pipi,* de wangen rood verven; *mĕnampar pipi,* een kinnebakslag geven.

ڤياق **piak,** aan beide einden gewrongen, van platte voorwerpen, b.v. een plank; zie *piat* en *pelong.*

ڤيك **peka,** niet onverschillig; gevoelig, geven om iets. De vorm *mĕmeka,* schijnt te bestaan, b.v. *harta pon sama bolih dipeka,* Sj. Ardan, *tidak dipeka,* niet geven om; id.

ڤيكت **pikat,** I. horzel, paardevlieg, brems.

II. stokje voorzien van vogellijm; lokmiddel; *mata pikat,* lokoogen, zie bij *mata; mĕmikat,* lokken, vangen v. vogels enz. *pĕmikat,* vogelaar, vogelvanger, ook lokvogel. Mĕn. *pikat-mĕmikat,* elkander uithooren, uitlok-

ken; *pikatan*, lokaas; *sangkar pikat*, vogelknip.

ڤيكر **pikir,** van het arab. *fikr*, gedachte, denken; *bĕrpikir*, aan het denken zijn, nadenken; *mĕmikirkan*, over iets nadenken, overdenken, bedenken; *kapikiran*, gedachte, het nadenken.

ڤيکڠ **pèkong,** verk. v. *to-pè-kong*, zie ald.

ڤيکق **pekak,** Chin. I. steranijs. II. Chin. e.s.v. kaartspel met acht kaarten.

ڤيكل **pikoel,** draagvracht voor een man, indisch centenaar van 100 *kati* of 125 Amst. ℔; *mĕmikoel*, op of tegen den schouder geleund dragen, b.v. van een zwaard, of een vracht aan het einde van een stok, *pikoelan; mĕmikoel*, ook fig. voor dragen, torschen van eene zaak.

ڤيکم **pikam,** de punt eener pijl, P.

ڤيکو **pikau,** I. beteuterd, confus, verbouwereerd, in de war, b.v. door een schrik of plotseling ontwaken; v.d.W. *ada jang bangoen tĕrpikau-pikau*, Sj. Ḥaris, er waren er, die geheel beteuterd ontwaakten. Volg. v. d. Tn. in 't Mĕn. gillende, schreeuwende; *bĕrpikauan*, gillen, schreeuwen van velen.

II. naam van een vogel, die veel op een kwartel gelijkt, Pad. bovenl.

ڤيکڠ **pegang,** op Java = *pĕgang*, zie ald.

ڤيکت **pegoet,** = *pagoet*, zie ald.

ڤيکه **pegoeh,** de pareloester, ook bij d. l. Cr. Mĕn. id.

ڤيل **pial,** de lellen van een haan. Mĕn. id.

ڤيلت **pelat,** krom, gebrekkig v. spreken, zooals kleine kinderen; ook *peloet* en *teloer*.

ڤيلت **pelet,** vlek, gevlekt, zooals b.v. meubelhout; *kajoe pelet*, gevlekt hout; zie ook *palit*.

ڤيلر **peloer,** = *pelat*, zie ald.

ڤيلر **pelor,** op Java, = *peloeroe*, kogel. Zie ald.

ڤيلس **peloes,** fijn als meel, zeer fijn; *tanah liat jang peloes*, zeer fijne klei, pijpaarde; *koewé piloes*, Batav. e.s.v. gebak van fijngemaakte gekookte aardappelen met eieren; zie *haloes*.

ڤيلس **pilis,** streep van het een of ander smeersel op het voorhoofd; Jav. smeersel voor het voorhoofd en de slapen.

ڤيلڠ **pilang,** e. s. v. platbodemd vaartuig; zie *pilau*.

ڤيلڠ **peloeng,** gekromd, gewrongen, zooals een plank door de hitte.

ڤيـلـق **pilak,** ellendeling, ook lichamelijke ongesteldheid, ellende, C. en S.

ڤيلک **pilĕg,** Jav. verkouden, zie *sĕlĕsĕma*.

ڤيلن **pilin**; *mĕmilin*, in elkander draaien, twijnen van touw door de draden met de hand op iets, b.v. op de dij, ineen te rollen.

ڤيلو **pilau,** Chin. uitspraak van *pĕrahoe*, Dul. Zie *pilang* en *pĕrahoe*.

ڤيلو **pelo,** Jav. = *pelat*, zie ald.

ڤيلو **peloe,** meewarig, geroerd,

aangedaan, bewogen; *peloedanrawan*, geroerd en bewogen, Noer. Moh.; *peloe hati*, geroerd, aangedaan van gemoed; *mĕmbĕri peloe hati*, roeren, aandoen; *mĕmeloekan hati jang bĕsi*, een steenen hart vermurwen; *kapeloean*, geroerd, bewogen, aangedaan, geroerdheid.

ڤيله **pilih**; *mĕmilih*, kiezen, uitkiezen, uitzoeken; *mĕmilih amat*, al te kieskeurig, b.v. *ta'baik kita mĕmilih amat*, 't is niet goed als wij al te kieskeurig zijn; *orang pilihan*, uitgelezen manschappen, uitverkorenen; *pilih-pilih*, met keus, bij keuze, nauwkeurig; *bĕrpilih-pilih*, slechts een enkele; *pĕmilih*, kiezer, kieskeurige; *batoe pĕmilih*, keursteen; *pilihan*, keuze, het gekozene, uitverkoren, uitgezochte, keur; *jang pilihan djangan di-ambil*, gij moet niet de besten nemen.

ڤين٢ **pina-pina**, e. s. v. eetbare plant.

ڤينتن **piantan**, een etmaal of 24 uren, b.v. *sampai piantan .... bĕharoelah soeroet*, als een etmaal voorbij is neemt het pas af, C. en S.

ڤيندڠ **piandang**, e. s. v. plant, welks bladen en stengel in pl. van de sirih gekauwd worden door de wilde stammen op Malaka, C. en S.

ڤينر امس **pinar ĕmas**, oud-Jav. met goud doorstikt, van verguldsel voorzien, v. d. Tk., van *ĕr ĕmas* = *ajar mas; bĕrkampoeh mega antara pinar ĕmas*, Pr. Dj. *pajoeng eram-eram kakoeningan pinar-ĕmas*, id. *jang pinaran ĕmas*, id. zoo ook in de Mes. Kag. *pajoeng ķarṭás koening pinaran ĕmas*. Zie *seroen*.

ڤينس **pinis**, ook *pindis*, gewapende sloep, kruisboot. Het Eng. pinnace?

ڤينڠ **pinang**, de bételnootpalm en de bételnoot, areca catechu of aréka-noot; *p. sĕndawa*, een groote soort daarvan; *akar pinang sĕndawa*, e. s. v. geneeskrachtigen wortel; *p. pantat taboehan*, bételnoot met het achterste van een wesp, dat is die 't eerst van onderen geel of halfrijp wordt, zie *taboeh; p. toewa*, rijp geplukte pinang; *p. koetai*, oude, droge pinangnoot; *p. moeda*, jonge pinang; zoetliefje, lichtekooi, hoerewaardin; *p. masaķ*, rijpe pinang, oranjekleurig; *ikan pinang-pinang*, e. s. v. zeevisch; *p. bĕras-bĕrasan*, zeer brooze pinangnoot, die bij het kauwen als rijstkorrels uit elkander valt; *sapĕrti pinang dibĕlah doewa roepanja*, zij gelijken als het eene ei op het andere. Hik. Koris; *mĕminang*, e. meisje ten huwelijk vragen, door het zenden van aréka-noot met toebehooren; *pinang mĕminang*, elkander den bétel geven bij het sluiten van een huwelijk, ook over en weer ten huwelijk vragen; *pĕminang*, sirihdoos, bételschaal, ook en beter *pĕminangan*, Sj. Sĕl. Dal. Zie *djĕrĕkat*.

ڤينق **penaķ**, zie *ĕmpenaķ*.

ڤينم **pinoem**, zie *minoem*.

ڤيوت **pewat**, verschil, onderscheid. Maxw.

ڤيوتڠ **pioetang**, schuldvorde-

ring, inschuld; *ada pioetang hamba kapada orang itoe*, ik heb van dien man geld tegoed, zie *hoetang*.

ڤيه **piah**, I. zie *rĕmpah*.

II. een zilveren muntje, vroeger in Peraḳ in gebruik tot het wegen van goud, = 2 *pĕndjoeroe*, = 1 *majam*.

ڤيوه **pioeh**, verdraaid, verwrongen, b.v. van een arm of sleutel. Mĕn. id. en fig. draaierij, zwendelarij.

ڤيهق **pehaḳ**, kant, zijde, richting; opzicht, wijze; *kadoewa pehaḳ lasjkar*, de beide legers, die vijandig tegenover elkaar staan; *pada pehaḳ*, in zake; *mĕmehaḳ*, ter zijde stellen, afzonderen; *p. kapala ḳoebóér*, hoofdeneinde van een graf; *atas pehaḳ jang tĕrtĕntoe*, op een zeer bepaalde wijze; *ōĕnṣoer hawa dapat dipehaḳkan*, de elementen der lucht kunnen van elkander afgezonderd worden.

ڤيهل **pihal**, zie *pial*.

ڤيوت **pewat**, verschil, onderscheid, Max.

ڤيڠف **pĕnjap**, verloren, verdwenen, ontfutseld, weg. Zie *pĕnnjap*.

ڤيڽق **penjeḳ**, plat en breed gedrukt, b.v. een vrucht of kikker, waarop men getrapt heeft; ook van den neus. Mĕn. *pinjaḳ*, id. *hidoeng penjeḳ*, platte en breede neus, zooals van de negers.

ڤياتن **pĕnjaton**, e.s.v. bloem.

ڤيڠف **pĕnjap**, zie ڤنيڠف.

ڤيو **pĕnjoe**, zie ڤنيو.

ق

قابيل **ḳábîl**, Arab. Kaïn, de zoon van Adam.

قارون **ḳáróén**, Arab. de Korach van het O.T. Zijn rijkdom, hoogmoed en verharding zijn spreekwoordelijk geworden. Volgens de mohammedanen is hij de bewaarder van groote schatten.

قاري **ḳári**, Arab. die leest; lezer van professie inz. van den Koran; lieden, die belast zijn met het lezen v. d. Koran op het graf v. e. Vorst of heilig persoon.

قاصد **ḳáṣid**, Arab. bode.

قاضي **ḳadli**, Arab. rechter.

قاف **ḳáf**, Arab. *boekit ḳáf*, een gebergte, dat, naar men meent, de aarde omringt en bewoond is door bovennatuurlijke wezens.

قافلة **ḳáfílah**, Arab. karavaan.

قافية **ḳáfíjat**, Arab. rijm, versmaat.

قاموس **ḳámóés**, Arab. *kitáb ḳámóés*, woordenboek.

قانون **ḳánóén**, Arab. regel, voorschrift, wet; *ḥoekoem ḳánóén*, wettelijke bepalingen.

قانوني **ḳánóni**, Arab. volgens den regel, wettelijk.

قاهر **ḳáhir**, Arab. overwinnend, veroveraar, overwinnaar.

قاعدة **ḳaïdah**, Arab. regel, aanwijzing.

قباي **ḳabája**, Arab. e. s. v. lang, wijd kleed, morgenjapon. In het Ar. e. lang opperkleed voor mannen met mouwen.

قبرة **ḳoebbrah**, Ar. leeuwerik.

قبة **ḳoebah**, Arab. gewelf, verwulf, koepel, nis.

قبلة **ḳiblat**, Arab. kant, streek

inz. die, naar welke de Mohammedanen zich bij het bidden richten; *ĕmpat ḳiblat*, de vier hemelstreken.

قبور **ḳoebóér,** Arab. graf, graven, *boenga ḳoebóér*, zie bij *boenga; mĕngḳoebóérkan*, begraven; *mĕmbaringkan dalan ḳoeboer*, in het graf leggen; *mĕnghantar kaḳoeboer*, naar het graf begeleiden; *mĕngoendjoeng ḳoeboer*, het graf bezoeken; *pĕḳoeboeran*, begraafplaats, kerkhof, doodenakker.

قبول **ḳabóél,** Arab. goedkeuring, toestemming, met welgevallen aannemen; *ḳabóéllah*, aangenomen, toegestemd! het is goed! *mĕngḳabóélkan*, toestemmen, goedvinden, inwilligen.

قدر **ḳĕdar,** Arab. *ḳadr*, maat, staat, ongeveer, ook wat iemand toekomt, past, b.v. *barang-siapa tiada bĕranaḳ, maka tiadalah tahoekan ḳĕdar kanaḳ-kanaḳ itoe*, wie geen kinderen heeft, weet niet wat kinderen toekomt, Moh. Han. *tiada dibĕri lagi ḳĕdarnja*, id. p. 166; *bĕrapa ḳĕdarnja*, wat heeft te beduiden, van welk belang is, Hik. Asm. Pati; *bĕbrapa ḳĕdarnja*, naar zijn vermogen, zooveel als passend was, Pĕl. Abd. p. 89; *saḳĕdar*, naar den staat van, naar gelang van, naar evenredigheid van, alleen nog maar, b.v. *saḳĕdar laïk masing-masing*, naar gelang het ieder toekomt; *tiada tahoe akan ḳĕdarnja*, niet weten wat hem voegt of past, Hik. Asm. Pati; *saḳĕdar mĕnantikan saat dan wĕḳtoe*, alleen nog maar het juiste oogenblik afwachten; *ḳĕdar bĕbĕrapa saat*, ongeveer eenige oogenblikken; *ada ḳĕdar lima poeloeh*, er waren er ongeveer vijftig; *ala ḳĕdar*, naar vermogen; *masing-masing bĕrkirim ala ḳĕdar*, een iegelijk zond naar zijn vermogen, Mes. Kag.; *ḳĕdarkan*, met overleg behandelen, schipperen; zie ook *kira* en *hingga*.

قدرة **ḳodrat,** Arab. macht, almacht.

قدم **ḳadam,** Arab. voet; *ḳadam moebárak*, de gezegende voet, noemt men een steen, waarop Mohammeds voet is afgedrukt; *pada ḳadam jang maha moelia*, aan den voet van het altaar, d.B.; *ḳadam*, ook gebruikt als titel, evenals *pádoeka*, inz. jegens den rijksbestierder, Niem. bl. II, 2_e dr. p. 59.

قدوس **ḳoedóés,** Ar. heilig, *roḥoe 'lḳoedóés*, de Heilige Geest; *mĕngḳoedóéskan*, heiligen; *abdoe 'lḳoedoes*, dienaar van den Heilige.

قدير **ḳadír,** Arab. machtig, almachtig; *alḳádir*, de Almachtige; *abdoe 'lḳadír*, dienaar van den Almachtige.

قديم **ḳadim,** Arab. oud, van oude tijden, zonder begin, eeuwig; *alḳadim*, de Eeuwige, die geen begin heeft; ook vroeger, voorafgaande, vorig, voormalig, oud, aanzienlijker, beter, voortreffelijker.

قرابة **ḳarábat,** Arab. nabijheid, verwantschap, nabestaanden.

قرار **ḳarár,** Arab. rustig, ongestoord verblijven, standvastig of bestendig ergens blijven.

قران **kirán,** Arab. conjunctie van sterren, inz. gunstige.

قرآن **ḳorán,** Ar. de Koran; *ḳorán*

boeroek, versleten Koran, scheldwoord voor iemand, die tot niets meer te gebruiken is en toch nog ontzien moet worden.

قرانى **ḳoeráni,** Arab. vereenigd met een ander, compagnon.

قربان **ḳorbán,** Arab. offer, offerande, offergave, ook bloedig offer, M.; *měngḳorbánkan*, als offer geven, tot offer maken, offeren.

قربة **ḳirbat,** Ar. lederen zak voor water of melk, bestaande uit een geheele huid in het midden samengebonden. Sail. Sal. Zie *chik.*

قرطاس **ḳarṭás,** Arab. papier; *ḳ. makau*, chineesch papier; *ḳ. doewa kodi*, twee riem papier; *ḳ. sahělai*, een vel papier; *pajoeng ḳarṭás*, een papieren zonnescherm.

قرمزى **ḳirmizi,** Arab. scharlaken, karmozijn, vuurrood.

قرمسوت **ḳěramsoet,** e.s.v. zijden stof van Surate.

قرن **ḳarnoen,** Arab. hoorn.

قرنين **ḳarnain,** Arab. het tweevoud van *ḳarnoen*, dus: de twee hoornen; *Iskandar dzoe'lḳarnain*, Alexander de bezitter van twee hoornen, d. i. Alexander de Groote.

قريب **ḳaríb,** Arab. nabij, familiaar, intiem.

قرية **ḳirjat,** Arab. dorp, stad.

قريش **ḳorísj,** Arab. naam. v.e. arabischen stam, waarover Abdoe'lmoetallib, de grootvader van Mohammed, Vorst was.

قسم **ḳasam,** Arab. verdeeling, partijschap.

قسمة **ḳismat,** Arab. deel, aandeel, lot.

قصاب **ḳaṣṣáb,** Arab. slachter.

قصاص **ḳiṣáṣ,** Arab. wedervergelding, wraak; *ḥoekoem ḳiṣáṣ*, de doodstraf, bloedwraak, doodvonnis.

قصب **ḳaṣab,** Arab. goud- of zilverdraad.

قصة **ḳiṣṣat,** Arab. verhaal, geschiedenis, de handelingen, gebeurtenis; *tammat alḳiṣṣat*, einde van het verhaal.

قصد **ḳaṣad,** Ar. voornemen, oogmerk, doel; *děngan ḳaṣadnja*, opzettelijk, met het bepaalde voornemen; *ḳaṣadoe'lchair*, goede bedoeling; *měngěṣadkan*, zich iets bepaald voornemen.

قصرى **ḳaṣri,** Arab. vrouwenverblijf, verblijf waarin de ongehuwde princessen zijn opgesloten, Sj. Madli.

قصيد **ḳaṣíd,** Arab. gedicht; *měnariḳkan ḳaṣíd*, een gedicht voordragen, Ibr. b. Ch.

قصر **ḳaṣir,** Arab. gebrekkig, Ibr. b. Chas. kort, klein van taille.

قضا **ḳadlá,** Arab. uitspraak, vonnis, besluit, noodlot.

قضاء **ḳadla',** Arab. voldoen aan iets; *ḳadla' ḥadjat*, zijn gevoeg doen.

قطب **ḳoeṭoeb,** Arab. spil, aspunt, pool; *bintang ḳoeṭoeb*, de poolster.

قطر **ḳoeṭar,** Ar. zijde, flank, kant, streek, hemelstreek.

قطيفة **ḳaṭífah,** Arab. karpet, tapijt, wollen stof voor vloerkleeden, deken met franje.

قعود **ḳōēóéd,** Arab. zitten, zich zetten, inz. bij het gebed.

قلايب **ḳaláïb,** Arab. meerv. van *ḳalab.*

قلب **ḳalab,** Arab. in het Mal. meest *ḳalboe*, hart, gemoed, binnenste.

قلزم **ḳolzoem,** Arab. *laoet ḳolzoem*, de Roode Zee.

قلقلة **ḳalḳalah,** Arab. klank v. de uitspraak, een bijzonder klinkend geluid bij het uitspreken.

قلم **ḳalam,** Arab. schrijfriet, rieten pen, schrijfpen in het algemeen; ook nog penis; *ḳ. bĕsi*, graveerstift; *ḳ. rĕsam*, de Mal. schrijfpen, bestaande uit den stengel van een varenplant; *ḳ. tjina*, penseel, *ḳ. batoe*, griffel.

قلمدان **ḳalamdán,** Perz. pennenkoker, e.s.v. kistje met los deksel, ook verb. tot *kalamĕndan*, schrijfkistje, cassette.

قلوب **ḳoelóéb,** meerv. van *ḳalab.*

قمر **ḳamar,** Arab. de maan, ook een maanvormig sieraad van goud of zilver.

قمرداين **ḳamardaïn?** e. s. v. tapijt? b.v. *dan soeatoe ḳamardaïn tĕrhampar di-atas balai itoe,.... tĕrlĕtaḳ di-atas pĕrmadani dan ḳamardaïn*, H. T.

قمرية **ḳamriat,** Arab. *tahoen ḳamriat*, maanjaar.

قميص **ḳamiṣa,** Port. hemd, nachthemd, onderkleed. Zie *kamedja.*

قنديل **ḳandíl,** Arab. kaars, lamp, toorts, kandelaar, volg. het ar. Wrdb. lamp, lampion.

قواعد **ḳawáid,** Hind. een exercitieplein. Sw.

قوة **ḳoewat,** Arab. kracht, sterk, sterkte; dikwijls, dikwerf, H. Abd. 240; *orang ḳoewat*, een sterke kerel; *ḳoewat datang*, dikwijls komen; *ḳ. mĕmbĕli*, dikwijls koopen; *ḳoewat-ḳoewat*, met kracht, hardop, overluid, ferm, *ḳoewat-koewasa*, kracht en macht; *bĕrḳoewat*, zich inspannen; *mĕngḳoewat-ḳoewatkan*, zijn kracht op iets aanwenden, ook *mĕngoewati*, b.v. *maka Koelinggi-pon mĕmĕgang Amir Hamza sĕrta diḳoewatinja*, Am. Hamz.; *mĕngoewati*, sterk op iem. aandringen, persen, dwingen, Sj. Haris., Ind. Poet. *mĕngoewatkan atoeran*, z. streng aan de regeling houden.

قوس **ḳoes,** Perz. hermitage, Pĕl. Dj. *ḳoes djataka*, de hermitage der wedergeboorte, id.

قول **ḳaoel,** Arab. woord, plechtig woord, gelofte, overeenkomst; *bĕrḳaoel*, een gelofte doen, zijn woord geven; *mĕmbajar ḳaoel*, en *mĕnjampaikan ḳaoel*, zijn gelofte vervullen; *mĕngaoelkan*, voor of ten behoeve v. iem. een gelofte doen, Asm. Pati, beter *mĕngḳaoelkan; ḳaoeloehoe 'l ḥaḳḳoe*, woord van waarheid; *ḳaoeloehoe 'l ḥaḳḳoe walau kana mara*, id. al is het ook bitter, beiden gebr. als hoofd van sommige mal. brieven.

قولنج **ḳolandj,** Arab. kolijk.

قوم **ḳaoem,** Arab. volk, familie, aanverwant; *ḳaoem koelawarga*, verwanten, familie.

قوي **ḳawi,** Arab. sterk, krachtig, welgespierd; *bisa kawi*, sterk vergif. Zie ook كاوي.

قوين **ḳoewin?** Arab.? komt in de Am. Hamz. voor in de beteekenis van koeherder of geringe man?

قهار **ḳahár,** Arab. zeer machtig, vermogend, onwederstaanbaar, overwinnend, overweldigend, ook قهاري. Zie ook *gahara* en *ḳáhir.*

قهوة **ḳahwah,** Arab. koffie; *ḳahwah bĕlanda,* chocolade.

قياس **ḳiás,** Arab. vergelijking, gevolgtrekking, analogie, zinspeling, toespeling, bedoeling, van toepassing zijn van wetten, b.v. Facs. p. 13; *ḳiás jang ḳawi dan jang lĕmah,* een sterke en een zwakke bewijsreden; *mĕngḳiáskan,* toepassen op; *mĕngambil ḳiás,* de bedoeling vatten, een les er uit trekken, een gevolgtrekking maken.

قيام **ḳiám,** Arab. overeindstaande, inz. bij het gebed, verrijzing, steun.

قيامة **ḳiámat,** Arab. de opstanding; *jaumoe'lḳiámat,* de opstandingsdag, het laatste oordeel.

قيروان **ḳairoewán,** Tripolis.

قيل **ḳíl,** Arab. antwoord, woord, gezegde, rede.

قيمة **ḳímat,** Arab. prijs, waarde, waardeering, bedrag waarop iets te staan komt.

قيوم **ḳajóém,** Arab. eeuwig.

ك Kaf

ک **ka,** Voorz. naar, tot, naar toe, gaan naar. Ook een Voorvoegsel, meestal gebruikt in vereeniging met achtergevoegd *an,* zie de gramm.

کو **koe,** verk. van *akoe,* ik en ook gebruikt als bezittelijk achtervoegsel, mijn. Zie de gramm. en *akoe.*

کاء **ka',** verk. van *kakaḳ,* oudere broeder.

کابت **kabat,** Mĕn. binden, samenbinden = *ikat; k. pinggang,* e. doek, door den vrijen man om de lenden gedragen = *ikat-pinggang.*

کابوت **kaboet,** nevelachtig, mistig, niet goed te onderscheiden door de menigte voorwerpen of door nevel of rook; *kĕlam-kaboet,* nevelachtig donker, zie *gĕlap; sĕsal kaboet,* zwaar berouw; *bĕrkaboet,* in nevel, mist of stof gehuld zijn; *tĕrang kaboet,* schemering tegen het opkomen der zon. Mĕn. *pikiran bĕrkaboet,* beneveld van verstand; *hati bĕrkaboet,* treurig gestemd, triste; *kaboet,* ook een kleur van honden, smoezelig wit of geel, C. en S., zie ook *kaboer* en *kaboes.*

کابيت **kabit,** vlugdief, oplichter, zakkenroller, van het Arab. *chabits.* Op Java *kadet,* id.

کابر **kabar,** zie *chabar.*

کابر **kaboer,** niet goed ziend, v. de oogen, dof, nevelachtig; niet duidelijk zichtbaar; *kaboer matà,* dofheid van het oog, vliesje voor het oog; *mĕngaboerkan mata,* oogverblindend of verduisterend; Mĕn. *kaboer pĕntjĕlekan,* beneveld van het gezicht, b.v. als men lang gelezen heeft.

کابر **kabir;** *mĕngabir,* naar zich toescheppen of halen met een riem of pagaai, b.v. een drijvend stuk hout enz. Mĕn. naar zich toehalen met een of met beide handen, b.v. geld, dat op de tafel ligt enz. Ook roeien zooals op een vlot met lange of korte riemen. Zie *tjawas* en *lesa.*

کابس **kaboes,** donker, b.v. van wolken, een berg in de verte, nevel-

achtig, ook van de oogen, b.v. *Roepanja bongkok, matanja kaboes; Tangannja ada mĕmĕgang daboes*, Ibr. b. Ch. Zie *kaboet* en *kaboer*.

كابغ **kaboeng,** I. witte hoofddoek, bij den dood van een Vorst gedragen als teeken van rouw 40 dagen lang; ook een lengtemaat voor geweven stoffen van $1^1/_2$ vadem; *bĕrkaboeng*, rouw dragen, in de rouw zijn, rouwen; *pĕrkaboengan*, rouwbedrijf.

II. e. s. v. palm = *ĕnau*, zie ald.

كابو۲ **kaboe-kaboe,** e.s.v. boomkatoen, die voor het spinnen ongeschikt is, doch waarmede men bedden en kussens vult; op Java *kapok* genoemd; *batang k. k.* fig. uitdrukking voor kanonnen, b.v. *moeatan pĕrahoe hamba ini batang kaboe-kaboe sakĕrat doewa*, de lading van mijn vaartuig bestaat uit e. paar kanonnen, C. en S.

كابو **kabau,** Mĕn. = *kĕbo*, Jav. en *kĕrbau*, zie ald. *mĕnangkabau*, naam van het oude Mal. Rijk in de binnenlanden van Sumatra.

كات **kata,** woord, gezegde; *sapatah kata*, één woord, ook een lettergreep; *kata-kata jang djahat*, beleedigende woorden, Sadj. Mal. p. 48; *bĕrkata*, spreken, praten, zeggen; *maka ija bĕrkata, katanja*, hij sprak, zeggende; *kata-bĕrkata sama sĕndirinja*, onder elkander over en weêr praten, de zaak van alle kanten bespreken, H. Sj. Djil. p. 16, 18; *pĕrkataän*, woorden, rede, redeneering; *pĕrkataän dagang*, vreemde woorden, Sadj. Mal. p. 1; *tiada pĕrkataännja*, daarop is geen verhaal, dat kan of mag in rechten niet vervolgd worden, Oend.; *didalam pĕrkataän orang*, er is verhaal op, daarvan mag men wat zeggen, Oend. *balas kata*, wederwoord; *sakata*, eenstemmig, hetzelfde zeggen als een ander, eensluidend van den inhoud, Sadj. Mal. p. 4 r. 10 en 3 v. o.; *mĕngatakan*, iets zeggen, uitspreken, vertellen, over iemand iets zeggen; te weten, namelijk, zeggende; *mĕngatakan amin*, amen zeggen; *tiada dapat dikatakan* en *tiada tĕrkatakan*, onuitsprekelijk; *djangan dikatakan lagi*, laat ons daarover maar zwijgen, dat daarover niet meer gesproken worde; *djangan ĕngkau kata-katakan kapada orang laïn*, vertel het niet aan anderen, Ind. Poet.; *mĕngata-ngataï*, bepraten, bebabbelen, op iemand iets te zeggen hebben; *tiada tĕrkata-kata*, niet tot spreken kunnen komen, geen woorden kunnen vinden; *pĕrkataän jang sa'oepama mata panah, jang mĕnikam kapada hati*, woorden, die als pijlpunten doordringen in het hart, H. Gr.; *dia jang tĕrkĕntoet pĕnaka goeroeh, kita poela dikatakannja*, hij liet bij ongeluk e. wind als de donder en nu geeft hij er mij de schuld van, Pr. Dj.

كاتب **kátib,** Arab. schrijver, secretaris. Zie ook *chátib*.

كاتر **katir,** Jav. en Mal.? de uithouders v. kleine vlerkprauwen, bestaande uit boomen van licht hout of bamboe, aan de beide zijden van het vaartuig bevestigd en even de oppervlakte van het water rakende; ook

katil, zie ald. en ook bij *timbang* en *tjadik*.

كاتڠ **katang**; *katang-katang*, e.s.v. vierkant kastje met terrassen, van *pandan*-bladen gevlochten, waarin gambir, sago en derg. worden verzonden. Měn. *katang*, een mand van rotan met een hengsel om hem over den schouder te dragen; *katang-katang*, een vierkant mandje of taschje, voorzien van een draagkoord.

كاتوڠ **katoeng**, dobberen, drijven; *těrkatoeng-katoeng*, dobberend, alleen rondzwervend, Měn. id. zie *atoeng*. Ook e.s.v. zeeschildpad, Sw., d. l. Cr. en M. id.

كاتيڠ **kating**, overal heen, naar alle kanten; *měngating-ngatingi*, iets overal heenbrengen, heensleepen, b.v. *sětangankoe dikating-katingi boedak itoe*, mijn hoofddoek wordt door dat kind overal heengesleept; *měmboewang děstarnja sakalian běrkating-kating*, zij wierpen hunne hoofddoeken overal neer, H. T.

كاتوڤ **katoep**, toe, dicht, toegedaan, dichtgemaakt; *těrkatoep*, gesloten, toegedaan, dichtgemaakt, gesnoerd van den mond, toegegaan van een wond of scheur; *gělap katoep*, pikdonker, zoo donker als in een vertrek, waarvan alles gesloten is; *měngatoepkan*, sluiten; *m. bibir*, de lippen sluiten, op elkander houden, b.v. van nijd, Pr. Dj.; *kangkang katoep*, zie bij *kangkang; katoep* schijnt meer te zijn gesloten, doordat de kanten tot elk. zijn gebracht en *toetoep* meer met een deksel er voor, dus bedekt; (*měngatoepkan badjoe*, het baadje dichtmaken; *tidak běrkatoep moeloet*, den mond niet dichthouden, zijn mond staat niet stil; *hati běrkatoep*, bedrukt gemoed, Měn.).

كاتق **katak**, kikvorsch; *k. poeroe*, padde; *k. bětoëng*, kleine, zwartgroene kikker, die het geluid van *bětoeng* voortbrengt. Jav. *kodok*, zie ald.

كاتوق **katok**; *měngatok*, kloppen, tikken op of tegen iets, b. v. op het hoofd, of met staal tegen een steen, v. d. W. Zie *kětok*.

كاتيق **katik**, I. dwergachtig, klein in zijn soort, van dieren en planten; op Java *katé*, zie ald.; *hajam katik*, krielkip, ook op Malaka.

II. altijd en overal meenemen, v. d. W. Zie *kating*.

كاتيل **katil**, I. rustbank op pooten, sofa, éénpersoons-ledikant.

II. zwaarden van een vaartuig, v. d. W. Zie *katir*.

كاتي **katé**, Jav. dwergachtig, kriel-, b.v. *hajam katé*, krielkip; *orang katé*, dwerg; *tikar katé*, e.s.v. matten, die v. Bandjarmasin komen, = *tikar patjar?* Zie ook *katik* en *ketek*.

كاتي **kati**, het indische pond = $1^1/_4$ Amst. ℔, het honderdste deel van een *pikoel* of ind. centenaar; als goudgewicht is 1 kati = 20 taïl of bongkal, 1 bongkal = 16 majam en 1 majam = 9 saga; *sakati lima*, de boete, waarmede volgens de Mal. wetten de doodstraf werd afgekocht of vervangen. v. d. W. verklaart het met één kati en vijf *tail* goud, doch in de Mal.

wetboeken zelf komt telkens voor de boete van *sakĕti lima laksa*, zoodat ik het er voor houd, dat de oorspronkelijke boete 150,000 *pitis* is geweest; *sakati lima*, ook de naam van een slingerplant, in de geneeskunde gebruikt; *sakati-moena*, z. onder *boewah*.

كاجغ **kadjang,** e. s. v. matten, vervaardigd v. *pandan doeri* of *bĕngkoewang*, $1^1/_2$ vadem lang en 1 vadem breed. Zij zijn in tweeën gevouwen en worden gebruikt tot kortstondige bedekking van daken, wanden, vaartuigen enz., ook kap of tent van een kar of wagen, b.v. *pĕdati bĕrkadjang bĕlĕdoe*, een wagen met een kap van fluweel, Prab. Dj.; *k. bĕrapit*, zie bij *apit; k. rangkap*, schuin toeloopend scherm (van zulke matten?) over het lijk in een grafkuil, v. d. W.; *k. roengkoep*, zonnetent op een vaartuig, mits zij naar boven schuin toeloopt; *k. samir*, zie *samir; ḳarṭás sakadjang*, e. gewoon vel papier van vier pagina's, aldus genoemd, omdat het als die matten in tweeën gevouwen is; *pĕkadjangan*, kajuit op inlandsche vaartuigen, = *koeroeng*, zie ald.

كاجي **kadji,** gew. vorm van *adji*, in bijzonderheden nagaan en leeren, bediscussieeren; *pĕngadjian*, les om te leeren, ook leerplaats, school; zie *adji* I.

كاچ **katja,** Skr. glas als grondstof, vensterglas; op Jav. ook spiegel van glas = *tjĕrĕmin*, Mal. zie ald.; *katja mata*, Jav. bril; *k. piring*, e.s.v. witte, welriekende bloem.

كاچيت **katjit,** gesp; *mĕngatjitkan*, vastgespen, C. en S. Ook = *katjip*, Sw. Zie ald.

كاچر **katjor,** visschen met kunstmatig lokaas, Max.

كاچر **katjar,** e.s.v. korten hengel, waarmee men op *sĕmbilang* vischt. S.

كاچر **katjir,** zie *kotjar*.

كاچغ **katjang,** boon, erwt, peulvrucht, waarvan een groot aantal soorten. De voornaamste zijn: *k. botor*, zie *botor; k. hidjau*, kleine, groene boontjes; *k. kĕdĕlai, k. parang*, zwaardvormig; *k. boeloe*, met harige peulen; *k. pĕroet hajam*, zeer lang en dun; *k. tanah*, de aardnoot, die gepoft gegeten wordt en dan *k. goreng* heet; *k. kĕkara*, zie ald.; *k. kĕtjil*, Phaseolus radiatus, d.l.Cr.; *k. lilit*, klimerwten; *k. pipih*, linzen; *pĕdang katjang parang*, e. s. v. krommen sabel; *ikan katjang-katjang*, e.s.v. zeevisch, zoo groot als een baars, Pĕl. Abd. p. 23 reg. 11 v.b. sphyrœna acutipinnis; *mĕngatjang*, verdeelen van een buit of vondst; *bĕrkatjang*, den grooten heer spelen van andermans goed; *mĕmpĕrkatjang*, als boonen behandelen, d. i. andermans goed opmaken, verspillen, verdoen; *bĕrboenji mĕrĕndang katjang*, het geluid van boonen bakken, knetteren, wawelen, snateren.

كاچوغ **katjoeng,** ook *atjoeng*, liefkoozinswoord voor e. kind: knaapje! jongetje!; *bilalang katjoeng*, e. s. v. niet eetbaren sprinkhaan, lang en dun met opgericht bovenlijf en in de houding van een biddende, waarvan de benaming sicadaria religiosa; *boedaḳ koeroes tinggi bagai bilalang katjoeng*,

een magere opgeschoten knaap als een katjoeng-sprinkhaan; *boenga katjoeng*, naam van een bloemdragenden boom. v.d.W.

كاچڤ **katjip,** schaar, waarmede men stukjes van de pinangnoot snijdt, pinangschaar, ook schaar voor het doorknippen van blik en plaatijzer; *mĕngatjip*, met zulk een schaar snijden; ook een strop dichthalen, v.d.W.

كاچق **katjaḳ,** fier, prachtig, trotsch van voorkomen of houding, ook van gebouwen; kabbeling door tegenstand, b.v. klippen onder water; *mĕngatjaḳ*, met de punt van den voet opzij slingeren; *pĕngatjaḳ*, snoever, opsnijder, zwetser, M.

كاچق **katjoeḳ,** bij v.d.W. is een verb. van *katjau*, zie ald.

كاچو **katjau,** verward, vermengd, door elkander; *bĕrkatjau*, z. verwarren of vermengen, Sadj. Mal. p. 1; *mĕngatjau*, dooreen mengen, door elkaar roeren, in de war brengen; *mĕngatjau, nĕgari*, het land of de stad in beroering brengen; *mĕngatjaukan*, iets roeren of omroeren; *hati bĕrkatjau*, ontroerd, verward van gemoed, in zorg of kommer; *katjau-bilau*, alles door elkander; *tĕrkatjau*, in verwarring, in een hurry, H. Abd. 445; *katjaukan*, i. pl. v. *katjauwan*, gemengd, vermengd, van een taal, volk enz.

كاچو **katjoe,** cachou, terra japonica, verdikt afkooksel van de acacia catechu, dat bij het betelkauwen gebruikt wordt; zie *gambir*.

كاچي **katji;** *kaïn katji*, fijn, gebleekt wit katoen, shirting.

كادوت **kadoet,** e. s. v. zeer grof weefsel voor zeilen en zakken, = *kaïn karoeng;* Mĕn. e. zak van biezen of katoen met draagkoord voor de bételbenoodigdheden, ook grove geldzak.

كادت **kadet,** op Java een vlugdief, iem. die in het voorbijgaan wat wegkaapt, zakkenroller. Zie *chabits*.

كادڠ **kadang,** I. *kadang-kadang* en *tĕrkadang-kadang*, somtijds, soms, somwijlen, ook *kadang-kala*, b.v. *bolih kadang-kala tiada kĕrdja sĕhaja datoeḳ, bolih sĕhaja mĕmikat*, dan kan uw dienaar, als hij somtijds geen werk heeft, vogels vangen, Boeng. Ramp. bĕs. p. 317, van het grondw. *adang*.

II. Jav. alleen in *kadang kadaijan*, lijflijke broeders, eigen broeders. In de HSS. steeds de volgelingen van een zwervenden Javaanschen prins. Zie *kĕdaijan*.

كادوق **kadoeḳ,** e. s. v. sirih; *pa' kadoek*, de vader van Kadoeḳ, eigennaam van iemand, die door zijn lachwekkenden tegenspoed tot een spreekwoord geworden is, ook *lĕbai malang* genoemd; zie *bilalang*.

كادل **kadal,** I. Jav. de tuin- of grashagedis.

II. Mĕn. = *kĕdal*, zie ald.

كار **kara,** I. alleen, slechts, zonder iets anders er aan, b.v. *toeboeh sabatang kara*, een enkel lichaam, eenloopend persoon, in 't Mĕn. *sabatang karang*, iemand zonder familie; *djambatan kara*, brug zonder leuning of iets derg. een enkele boomstam voor brug, = *titian*, b.v. *soedah itoe bĕrtĕmoelah dĕngan djambatan boeloeh*

sabatang, maka dikatakannja djambatan kara. Maka kata anaknja: bĕtoel katanja itoe, Bapa, djambatan kara, karĕna djambatan boeloeh sabatang tiada bĕrpĕgangan B. R. *madoe kara,* Kw. bij, honigbij.

II. = *angkara,* b.v. *pikirjang kara,* zie aldaar.

III. gestikt? v. zijden stof, kleedjes enz.; *tjindai kara, bĕrsiratkan ĕmas dikara,* R. Pas.

IV. ook *kĕkara,* e. s. v. boontjes; schijnt ook als hulp-Telw. gebruikt te worden voor het aantal juweelen, b.v. *bĕrtoetoep sanggoel intan doewa kara,* B. S.

V. *mĕrdoenja sapĕrti bangsi kara?* een fluit alleen? een solo-fluit? of een fluit van *karah bamboe?* Zie *karah* I. Komt voor in Sj. Bid. Sar.

كارت **karat,** I. roest; *karatan,* verroest goed, oudroest; *karatan matatoembak,* verroeste lanspunten; *karatan hati,* zich verbijten van kwaadheid, zich dood ergeren, = het Jav. *gĕrĕgĕtĕn,* Prab. Dj.

II. vechten van katten, krabben en bijten.

III. = *kĕrat,* zie ald.

كاروت **karoet,** verward, in verwarring, in verlegenheid; *karoet-meroet,* verstrooid, verward, geslingerd van het gemoed; *mĕngaroet,* wartaal spreken, iets slordig doen, b.v. naaiwerk. Zie *kĕroet.*

كارت **karet,** I. naam van een slingerplant, die de gom-elastiek levert, ook de gom-elastiek zelf.

II. de schalen van een schildpad, het schildpad, dat men bewerkt, M.

كارس٢ **karas-karas,** e. s. v. versnapering, v. d. W. e. s. v. inl. gebak, Mĕn.

كارغ **karang,** I. koraalrif, klip, koraalbank, ook bedding of ader, waarin het tin voorkomt, Sw. b.v. *koerang elok karangnja, karĕna banjak sangat amang dalamnja,* die tinader is minder geschikt, daar er veel onsmeltbare deelen in zijn, C. en S.; *batoe karang,* koraalsteen; *karang boenga,* getakt koraal, bloemkoraal; *boenga karang,* spons; *ikan karang,* klipvisch; *hoedang karang,* kreeft; *pĕnjakit karang,* de steen, het graveel; *isi karang,* allerlei schelpdieren, die op de koraalklippen worden gevonden; *bĕrkarang* moet zijn *bĕrkĕrang,* zie *kĕrang* I. zich met het zoeken van die schelpdieren bezighouden; *karangan,* ertslaag, rotsbank in een rivier, ook het graveel = *pĕnjakit karang,* v. d. W. e. s. v. venerische ziekte; *karang-karangan,* zie bij *kĕrang,* I. *pĕkarangan,* erf, door een muur van koraalsteen omgeven, ook wel alleen *karang,* Asm. Pati, Prab. Dj. Op Java beteekent *pĕkarangan* ook een kokostuin of erf met kokospalmen beplant; *orang pĕkarangan,* lieden, die op het erf binnen dien muur wonen of werken.

II. *mĕngarang,* samenschikken, samenstellen, in elkander zetten, rangschikken van bloemen, edelgesteenten en derg. opstellen van boeken, brieven en andere geschriften; *mĕngarang gila,* zeer moeilijke rangschik-

king of vlechting, zie *annjam; karang mĕngarang*, opstellen van allerlei geschriften, opstellen in het algemeen; *karangan boenga*, bloemkrans, bouquet; *karangan*, schikking of inzetsel van juweelen en parelen, opstel, geschrift, volgens L. ook kunstenaar, werkmeester, S. M. p. 72, 'tschijnt ook bekwaam, bedreven te beteekenen, b.v. *mantri jang karang*, Sj. Madli; *pĕngarang*, samensteller, opsteller; *pĕngarang sjair*, dichter; *p. gigi* = *goesi*, tandvleesch; *boenga sakarang*, een bouquet; *mĕngarangkan doesta*, leugens verzinnen, leugens dichten, S. Dz.

كارغ **karoeng,** grove zak van matwerk of ander grof goed, zooals b.v. de baalzakken van de rijst, geldzakken enz.; *kaïn karoeng*, grof doek, zakkengoed, Mĕn. *bĕrkaroeng-karoeng pitisnja*, hij is schatrijk; *karoeng-karoeng anak*, geboortevlies, helm van een pasgeboren kind.

كارڤ **karap,** weverskam, v.d.W.; *sisir karap*, een fijne kam, M.

كارڤ **karip,** Jav. slaperig van de oogen; zie *arip*.

كارق **karek,** zie *karet*.

كارل **karil,** haas, d.l.Cr.

كارم **karam,** I. vergaan, verongelukt, verdelgd, te gronde gegaan van vaartuigen, ineenloopen van letters, in het verderf raken; *k. doedoek*, vergaan, alleen door vol water te loopen, van een vaartuig; *loepoet daripada karam*, aan de schipbreuk ontkomen; *mĕngaramkan nĕgari*, een land verdelgen, te gronde richten.

II. het Arab. *ḥarám*, vloek, zie aldaar.

كارن **karĕna,** Skr. want, doch, oorzaak, ter wille van, voor, reden; *karĕna itoe*, daarom; *karĕna apa*, waartoe, waarvoor, met welk doel; *karĕna Allah*, om Gods wil, om niet, pro Deo; *bĕrboewat karĕna Allah*, om Godswil doen, een liefdewerk doen; *dĕngan tiada moela karĕnanja*, zonder oorzaak of reden; *karĕna sĕbab*, om reden; *salamanja baginda hĕndak mĕngoetoes*, *karĕna* (doch) *baginda lagi dalam kasoekaran*, Niem. Bloeml. II, 2e dr. p. 69 en vele and. pll.; *dĕngan karĕna tiada bĕrkatahoean*, om een onbestemde reden, Langl. Boew.; *karĕna maka hamba bĕrani*, de reden van mijne vrijpostigheid is ....; *diboewat dĕngan karĕna Allah, mĕndjadi moerka Allah*, Sprw.

كارن **karoen,** Arab. de Korach des Bijbels, volgens de Mohammedanen de bewaarder v. groote schatten. Mĕn. *oewang karoen*, op onwettige of duistere wijze verkregen geld.

كارني **karoenia,** Skr. gunst, gunstbewijs, genade, genadegift, geschenk van een Vorst aan een onderdaan of van God aan zijn schepsel; *karoenia jang lampau*, overvloedige genade; *karoenia jang sampoerna*, volkomen genade, de volheid der genade; *ampon dan karoenia*, vergiffenis en genade; *mĕngaroeniakan*, schenken; verleenen; *m. gĕlar*, een titel verleenen; *dikaroeniakan Allah*, door God geschonken, door Gods genáde; *mĕngaroeniaï*, begiftigen, beschenken;

dikaroeniaï radja, bij den Vorst in gunst staan.

كارو **karau**; *mĕngarau*, beroeren, b.v. *dikarau orang*, door anderen beroerd, H. Riau I p. 1, voorts roeren in iets, b.v. met handen of voeten of een lepel in een vloeistof, zoodat die troebel wordt; ook woedend moorden met een dolk onder een menigte, b.v. *maka Omar Omaja mĕngoenoes chandjarnja laloe mĕngarau .... maka bĕbĕrapa orang mati*, Omar Omaja nu trok zijn dolk en moordde woedend.... velen sneuvelden, Am.Hamz.; *bĕrkarau minjak panas*, e.s.v. godsgericht met kokende olie; *sĕkarau*, e.s.v. plant, Pad. bov. l.; zie ook *harau*.

كارو **karoe**, I. tusschenspreken, tusschensnappen, v.d.W. en op die wijze een woordje tot iemand richten, b.v. *beta tidak dikaroekan toewan*, gij hebt mij geen woordje toegesproken; *hĕndak toewankoe patik karoekan*, wij zouden u wel toegesproken hebben, Sj. Indra Kĕsna.

II. *karoe-karoe*, e.s.v. lang en dun torretje, dat 's avonds rondvliegt.

كاره **karah**, I. een groot soort v. bamboe. Zie ook *kara* V.

II. aanzetsel van vreemde stoffen, zooals kalk aan de tanden, ziekelijke vlekken op bladen of stengel; *karah-karah*, de ringen van een zeil om den mast.

كاره **karih**; *mĕngarih*, omroeren, omwerken met een houten spaan, v. boonen, erwten, gekookte rijst en derg. in een pot, om een gelijken graad van gaarheid te verkrijgen; zie *karau*.

كاري **kari**, I. Tam. op Java kerry, zekere gele, pikante saus bij de rijst.

II. Jav. achterblijven, achtergebleven, overschieten, overschot.

كاس **kasa**, I. = *chaṣah*, e.s.v. fijn mousseline, gaas; zie ook bij *halimoen* en *chaṣah*.

II. = *angkasa*, zie ald.

III. van *asa*, eerste, in de eerste plaats.

كاسوت **kasoet**, Chin. gevlochten chineesche schoenen of muilen, schoen, hoefijzer, band om een wiel, tweede kiel onder de eigenlijke kiel van een vaartuig; *anjam-mĕnganjam bikoe dan kasoet*, allerlei vlechtwerk maken, mandjes en chineesche muilen, Sj. Sult. Jah.; *kasoet ilalang*, e.s.v. schoenen, vervaardigd van *ilalang*-gras en *tali ramih*, welke door de chineesche koelies op de peper- en gambir-plantages gebruikt worden. Zie *sĕpatoe*.

كاست **kasat**, Pad. bov. l. = *kasap*, zie ald.

كاسر **kasar**, grof, ruw, onbeschaafd; *kaïn kasar*, grof doek; *kata jang kasar*, een grof woord; *mĕngasar-ngasarkan*, grof, ruw behandelen; *bĕnang kasar*, grof garen.

كاسور **kasoer**, Jav. bultzak; *k. mĕnggala*, dikke, vierkante bultzak; *k. bantal*, bed met toebehooren; zie *tilam* en *katil*.

كاسير **kasir**, Ned. kassier.

كاسڠ **kasang**, Mĕn. droog, inz. v. eetwaren, de keel enz.; *kasang kĕrong-*

kongan, droogte in de keel; zie bij *tanah*.

كاسف **kasap**, I. ruw, ruig voor het gevoel, zooals grove wollen stof, grof papier, een ongeroskamd paard enz., ook van een rots en bladeren; *anak koeda boeloe kasap*, jonge paarden, ruige haren, Sprw. *boeloeh kasap*, een dunne, ruwe bamboesoort. Mĕn. *kajoe kasap*, ruw, ongeschaafd hout; *djalan kasap*, een hobbelige weg. R. v. Eys. Zie *kĕsat* I.

II. e.s.v. onderofficier op schepen, die voor de kustvaart gebezigd worden, schieman en bottelier vereenigd in één persoon.

كاسف **kasip**, Jav. *kasep*, over den tijd, te laat voor iets, b.v. v. de goede mousson of den geschikten wind om te vertrekken, of van een komst of handeling.

كاسم **kasim**, van het Ar. *kasjim*, gesneden, gelubd.

كاسو **kasau**, spanrib, *k. djantan*, hoofdspanrib; *k. bĕtina*, dunnere tusschenspanrib; *k. mĕlintang*, *k. taboerahan* en *reng*, latten, waaraan de dekbladen van een dak gehecht worden, panlatten; *toempoewan kasau*, planken ter bedekking van de uiteinden der *kasau*, de zoom van het dak.

كاسه **kasih**, van *sih*, genegen zijn, liefde, toegenegenheid; *kasih akan*, genegen zijn tot; *kasih bĕrsaoedara*, broederliefde, Hik. Prab. Dj.; *kasih-sajang*, toegenegenheid en liefde, innige liefde; *mĕmbalas kasih*, liefde vergelden; *tĕrima kasih*, dank, dankbaarheid; *mĕnĕrima kasih*, dankzeggen, dankbaar zijn; *minta kasih*, iemands toegenegenheid vragen, zijn excuus maken, de Holl. 5e dr. p. 72, een beroep op iem. toegenegenheid doen; *mĕngasih pada*, liefde, toegenegenheid toonen aan, aan den dag leggen voor, b.v. *lagi amat mĕngasih pada sĕgala wazirnja*, de Holl. 5e dr. p. 84; *kasih-mĕngasih*, elkander wederkeerig genegen zijn, liefhebben; *mĕngasihi*, iemand of iets liefhebben, beminnen; *pĕngasih*, liefdemiddel, ook een bedwelmende drank, en liefhebber, beminnaar, b.v. *lagi pĕngasih dan pĕnjajang akan sakalian rāʿjat*, ook was hij een beminnaar en ontfermer voor al de onderdanen, Dj. Langk.; Mĕn. *pĕrkasih* = *pĕngasih*; *ʿazimat pĕrkasih*, toovermiddel om genegenheid te wekken; *obat pĕngasih*, liefdedrank; *kasihan*, medelijden, deernis, ook gebruikt als uitroep in de beteekenis van: och arme! hoe jammer! *bĕlas-kasihan*, ontferming en medelijden; *mĕngasihankan* en *mĕngasihani*, zich ontfermen over, medelijden hebben met; *kĕkasih*, geliefde, beminde, gunsteling; *kĕkasihan*, beminde, lieveling; *pĕngasihan*, toegenegenheid, liefde; *pada sĕgala hari kĕkasih-kasihan*, alle dagen elkander liefkoozen; *sakasih-kasih*, met de meeste toegenegenheid. In de spreektaal, vooral op Java, wordt *kasih* ook gebruikt voor geven, verleenen, toestaan, doch dit wordt meest *kasi* geschreven en uitgesproken.

كاسي **kasai,** welriekend smeersel voor de huid, e.s.v. kosmetiek; *minjak kasai*, verschillende soorten v. welriekende olie onder elkander; *siram běrkasai*, baden met welriekend gemaakt badwater.

كاسي **kasi,** geven, toestaan, zie bij *kasih.*

كافر **kafir,** Arab. ongeloovige, kaffer, Gods weldaden weigerend.

كافل **kafil,** Arab. voor een ander zorgend, een ander onderhoudend; altijd vastend, zaakwaarnemer, borg, v.d.W. Pěl. Djin. II pag. 53 komt het voor in de beteek. van zich bemoeien met.

كافور **káfóér,** Arab. kamfer, kamferboom.

كافي **káfi,** Arab. voldoende, genoeg, algenoegzaam, aan het doel beantwoordend; *ilham alkafi*, de ingeving, inspiratie van den Algenoegzame.

كاڤ٢ **kapa-kapa,** I. tijdelijk schutsel, b.v. van *nipah*bladen op het boord van een vaartuig tegen het inslaan der golven; ook afdak, d.B.

II. terdege, van het Arab. *kafi*, voldoende. Měn. *kapa-kapa*, ook hevig van een storm.

كاڤيت **kapit,** helper, getrouwe makker, adjudant, ook gebruikt v. e. onderkoning, H. T. Ism. Jat.; *běrkapit děngan radja*, vertrouwd zijn met den Vorst; van *apit*, zie ald. Voor *kapit* dikwerf ook *pěngapit.* Vergel. *kěpit.*

كاڤر **kapar,** in wanorde en uit elkander verspreid; *běrkaparan*, in wanorde verspreid nederliggen van groote voorwerpen, zooals b.v. de stukken van een wrak op het strand, de lijken op een slagveld enz.; *měngaparkan*, in wanorde uit elkander werpen of verstrooien.

كاڤر **kapěr,** Jav. uiltje, nachtvlinder; *sapěrti tjitjak makan kapěr*, als een hagedis die een uiltje verslindt. Sprw.

كاڤور **kapoer,** Skr. *karpoera*, kalk, kamfer; *kapoer baroes*, kamfer van Baros op de N. W.-kust v. Sumatra; *k. mati*, gebluschte kalk; *k. tohor*, metselkalk, ook Japansche kamfer, M.; *k. masak*, pleister; *k. wolanda*, krijt; *sirih doewa kapoer*, twee bételpruimpjes; *sakapoer sirih lamanja*, zoolang als een bételpruimpje duurt, nam. een paar minuten; *kaïn kapoer*, gepapt katoen; *k. boeloe (h)*, gebruikt om hout te polijsten na het gebruik v. de *hampělas*, B. K.; *kapoer boeloeh*, e.s.v. kamfer, die in het holle van bamboe soms gevonden wordt; *měngapoer*, Měn. zich als kalk voordoen, kruimelig zijn, b.v. *oebi měngapoer*, de aardappelen zijn kruimig; *měngapoerkan*, *měngapoeri* en bij verk. ook *měngapoer*, kalk strijken op, met kalk bestrijken, b.v. een bételblad; *kapoer-kapoer*, e.s.v. mug of vlieg, die vinnig steekt; *pěkapoeran*, kalkpotje, behoorende tot de onderdeelen v. e. bételdoos; kalkbranderij.

كاڤير **kapir,** I. van het Arab. *kafir*, ongeloovige, kaffer.

II. Ophioderma pendulum, d.l. Cr.

كاڤس **kapas,** Skr. *karpâsa*, katoen, de grondstof; *k. běnggala*, gos-

sypium vitifolium; *k. bĕsar*, g. arboreum; *k. mori* en *k. tahoen*, g. micranthum; *k. hoema*, g. indicum; *k. hoetan*, hibiscus callosus; *kaïn kapas*, katoen, als geweven stof; *badjoe kapas*, gewatteerde kamerjapon; *limau kapas*, de kleinste van de limoensoorten; *soekoen kapas*, de eetbare broodvrucht. M.; *poetihnja sapĕrti kapas jang diboesar*, wit als gezuiverde katoen, voor ons: zoo wit als sneeuw.

كاقس **kapis,** e.s.v. eetbaar zeeschelpdier, met zeer fraaie schaal.

كاقڠ **kapang,** I. dobberen v. een vaartuig, dat door windstilte overvallen is. Zie *apoeng*.

II. de paalworm, teredo navalis.

كاقق **kapaḳ,** bijl; *bandera kapaḳ*, vierkante vlag; *kapaḳ bĕsar*, aaks, groote bijl. Jav. *kampaḳ*, id.

كاقوق **kapoeḳ,** I. e.s.v. ronde padikorven in een vierkant raam v. houten stijlen; ook e.s.v. snijwerk, Pad. bovenl. Zie *kĕpoḳ*.

II. Jav. de boomkatoen, waarvan men bedden maakt, zie *kaboe-kaboe*.

كاقوق **kapoḳ,** Jav. berouw, er genoeg van hebben.

كاقل **kapal,** schip, zie كفل.

كاقن **kapan,** I. Jav. toen, als, wanneer.

II. lijkkleed, zie كفن.

كاقو **kapau,** e.s.v. boom, welks bladeren voor dakbedekking worden gebruikt. Pad. bov. l.

كاقه **kapah**; *tĕrkapah-kapah*, onthutst van schrik, ook snakken, snikken, hijgen van een stervende, b.v. *tĕrkapah-kapah hĕndaḳ poetoes njawanja*. Mĕn. met armen en beenen uitgestrekt liggen.

كاقي **kapi,** hijschblok, b.v. *pĕtjah kapi poetoes soewadji*, Sprw.

كاقي **kapai,** I. flauw heen en weer bewegen, zooals de handen v. iemand die verdrinkt of een vlag bij weinig wind, slap neerhangen; *tangan tĕrkapai-kapai*, zich onwillekeurig bewegen van de hand, b.v. *Sapĕrti rasa hĕndaḳ ditjapai, Di-atas para-para tangan tĕrkapai*, hij had een gevoel alsof hij ze wilde grijpen; daarboven op de zoldering bewoog onwillekeurig zijn hand, Ibr. b. Ch.

II. e.s.v. plant.

كاكر **kakar,** I. Zie *kĕkar*.

II. *mĕngakar*, Mĕn. stuiptrekken, met vleugels en pooten slaan, zooals een pas geslachte kip.

كاكس **kakas,** I. stijf, hard; *mĕngakas*, streng behandelen, dwingen, zie o. a. den 6ⁿ brief van Dul.

II. = *pĕrkakas*, gereedschap, tuig. Zie ald.

III. Mĕn. *mĕngakas*, opkrabben, omwroeten, zooals de kippen den grond, ook met de handen iets omwroeten en met wroeten en ploeteren den kost zoeken; *mĕngakasi*, op verscheidene plaatsen opkrabben; *mĕngakaskan*, voor anderen omwroeten of opkrabben, zooals b.v. een kloek voor hare kuikens. Zie *kaïs*.

كاكڠ **kakang,** Jav. oudere broeder of zuster, zie *kakaḳ*.

كاكف **kakap,** I. e.s.v. inlandsch oorlogsvaartuig, ook *k. naga* genoemd.

II. *ikan kakap*, e.s.v. smakelijken zeevisch, lates nobilis.

III. *mĕngakap*, verspieden, opkondschap uitgaan; *pĕnglima kakap*, hoofd van de verspieders, Sw.

كاكق **kakaḳ**, I. oudere broeder of zuster, ook als aanspraakswoord gebezigd voor ouderen in leeftijd; *kakaḳ-adiḳ*, broeders en zusters, familie; *kakanda* en *kanda*, hetzelfde, maar van vorstelijke personen, in hoffelijken en briefstijl ook van gewone lieden.

II. klanknabootsend woord voor het kakelen van kippen; *mĕngakaḳ*, kakelen.

كاكو **kakoe**, hard, stijf, taai, onbuigzaam, ook van het gemoed hardvochtig, onleerzaam; *kakoe lidah*, moeielijke uitspraak.

كاكه **kakah**, zie *kĕkah*.

كاكي **kaki**, voet, poot, been, voetstuk, ook voet als maat; *k. langit*, horizon; *k. dian*, kandelaar; *boeroeng k. dian*, e. s. v. steltlooper of moerasvogel, zooals onze kieviet, die tegen den regentijd bij zwermen vliegt en gegeten wordt; *k. tabir*, de onderste rand van een gordijn; *k. ramboet*, de uiteinden der hoofdharen, die tot op de schouders hangen; *k. batil*, platte metalen schotel met een ronden, hoogen voet; *k. awan*, de voet of het onderste der wolken; *k. tĕmberang*, mar. rust; *k. temboḳ*, fondament, grondslag, ook van een geschrift of van onderwijs; *k. koeda*, Hydrocotyle asiatica (Ombelliféres) d. l. Cr.; *bĕrdiri dĕngan sabĕlah kaki*, op het ééne been staan; *bĕrdiri k. toenggal*, op één been staan, (in het Jav. is *soekoe toenggal* met de beenen tegen elk. gesloten); *dĕngan ĕmpat kakinja*, met handen en voeten, b.v. *Amir Hamza mĕngoreḳkan tanah dĕngan ĕmpat kakinja*, A. H. krabde op den grond met handen en voeten, Am. Hamz.; *bĕrdiri dĕngan kaĕmpat kakinja*, op handen en voeten staan; *bĕrdjalan kaki*, te voet gaan; *dĕngan tĕlandjang kaki*, barrevoets; *mata kaki*, de enkel; *awan bĕrkaki njamoḳ*, wolken, welker voet in dunne streepjes uitloopt en die een teeken zijn v. het krachtig doorkomen v. e. moessonwind; *boenga sakaki*, één enkele bloem; *sakaki pajoeng*, een regenscherm, Mĕn.

كاكيء **kake'**, Jav. grootvader, oud man.

كاݢ **kaga**, Batav. neen, niet.

كاݢت **kaget**, Jav. schrikken, zie *kĕdjoet; mĕngagetkan*, doen opschrikken, H. Boedj. op vele pll.

كال **kala**, Skr. I. tijd; *ada kalanja*, somtijds; *tiada bĕrkala*, zonder vasten tijd, d.i. steeds, voortdurend; *barang kala*, de een of andere tijd; *apakala* en *manakala*, wanneer; *tatkala*, zie ald.; *sadiakala*, zie *sadia; sĕdĕkala*, zie ald. *dĕhoeloe kala*, in vroeger tijd; *poerba kala*, oudtijds, in den eersten tijd.

II. schorpioen; *kala djĕngking*, een minder gevaarlijke soort; *bintang kala*, schorpioen in den dierenriem; *kala-kala*, krans van gevlochten rotan of e. stuk hout, dat men achter een scheepsbootje laat aansleepen om het recht te houden.

III. strik, net, ook list.

IV. *kala-kala*, schalmen bij sommige kettingen. Mĕn.

V. *kala*, Kw. benaming voor *boeta's* of reuzen. Facs. p. 95.

VI. in *kala-misanni*, benaming eener s.v. kris; *sikala misanni*, naam van Pandji's kris, hem door de goden geschonken. Boeng, ramp. p. 342. Zie *misanni*.

كالت **kalat**, naam van een zoutwatervisch.

كالبد **kálboed**, Perz. menschelijk lichaam, model, vorm.

كالت **kaloet**, onverstaanbare klanken uiten, b.v. van de tong van een stervende, v.d.W.

كالر **kalar**, Mĕn. halsband; *mĕngalar*, een halsband omdoen; *andjing itoe bĕrkalar*, die hond heeft een halsband om. Zie *kaloeng* I.

كالس **kalas**, mar. roeistrop, die zoowel aan de roeipen als aan den riem vastzit, *mĕngalas*, in e. roeistrop doen, van de riemen; *tĕrkalas*, in de roeistroppen gelegd, van de riemen, H. T.

كالس **kaloes**; *ikan kaloes*, de naam van de *goerami*-visch in de Pad. bov.l. = *i. kaloewih*, zie ald.

كالس **kalis**, I. dof, ontbloot van glans; van metaal of glas: met een laag overdekt, zoodat het daardoor dof is, ook van bladeren, die daardoor geen vocht in zich kunnen opnemen en fig. van personen: onontvankelijk voor onderricht of vermaning; in het Jav. ook nog: ongevoelig, onvatbaar voor aandoening of leed, voor de werking van een geneesmiddel of vergif, niet licht aangetast worden door ziekte, geen vocht aannemen enz.; *wĕrna bĕrkilat, tiada jang kalis*, Ibr. b. Ch.

II. *mĕngalis*, afschillen van sommige vruchten, zooals komkommers, wortelen en derg. b.v. *di-ambilnja timoen itoe dikalisnja; sambil mĕngalis timoen sakĕrat itoe*, H. T.

كالغ **kalang**, steunpunt, zwaartepunt van een last; *mĕngalang*, op stutten zetten, een vaartuig op de helling zetten; *kalangan* en *pĕrkalangan*, e. droog dok, waar schepen op rollen of balken gesteld worden, scheepshelling; *k. boelat*, rol, onder een vaartuig gelegd, om het op de helling te halen, M.; zie *galang*. NB. Of *galang* de voorkeur heeft, is zeer twijfelachtig, daar *kalang*, in de meest zuiver Mal. HSS. voorkomt. Mĕn. id. Het grondw. zal wel *alang* zijn, zooals kan blijken uit de volgende voorbeelden: *maka anak panah itoepon tĕrkalang pada pipinja*, die pijl nu zat dwars door zijne wangen, R. Ch.; *soeatoe toelang tĕrkalang pada lehernja*, e. been stak dwars in zijn keel, S. Dz.

كالغ **kaloeng**, I. halsband, collier, halsketen, halsring; *mĕngaloengkan*, iemand een halsketen enz. omdoen; zie ook *kĕloeng*, *gĕloeng* en *kalar*.

II. Jav. e. s. v. *koeboeng* of vliegende kat, zie *kĕloewang*.

III. e. s. v. bétel.

كالغ **kaleng**, blik; *toekang kaleng*, blikslager.

كالڠ **kaling,** in *kolang-kaling*, zie *kolang*.

كالق **kalak**, zie *songsong*.

كالوق **kaloek,** kromming, bocht, schroefvormig gebogen lijn, krul in arabesken of snijwerk, schetslijnen v. een teekening, schets; *k. tĕmboes*, opengewerkte krullen; *toengkat bĕrkaloek*, een staf met een krul aan het boveneinde, zooals b.v. de herdersstaf van e. bisschop; *k. pakoe*, spiraalkrul als van een varenveer, die zich nog niet ontrold heeft, b.v. aan een leuning van een stoel. Loopen er twee zulke krullen in tegenovergestelde richting, dan noemt men ter onderscheiding de eene *kaloek* en de andere *keloek*. In de meeste HSS. *kĕloek*.

كالم **kalam,** vuil, dat het goud afscheidt bij het smelten. Mĕn. e.s.v. zwart zand, dat zich tusschen de rijst of het stofgoud bevindt.

كالو **kalau,** verk. van *djikalau*, indien, of, dat niet soms, 't mocht eens zijn dat; *kalau-kalau*, zoo maar niet, misschien, zoo soms, het zou kunnen zijn, indien bijgeval; zie *djika; kalaukan*, samentrekking van *kalau* met het voorz. *akan*.

كالوي **kaloewi,** naam v. e. zoetwatervisch.

كاله **kalih,** onderdoen, verliezen, het verloren hebben, overwonnen zijn, van *alah*, zie ald.

كاله **kalah,** Jav. kr. twee; *bĕrkalih tidoer*, in zijn tweede slaapje zijn, b.v. in den nanacht, C. en S.

كالي **kali,** I. maal, keer; *sakali*, eenmaal, eens, de eerste keer, meteen, ten eenen male, geheel, volkomen, zeer, ook gebruikt tot vorming van den superlatief; *kapala sakali*, prima kwaliteit, eerste soort, voornaamste hoofd; *kahoeloe sakali*, tot de verste bovenlanden; *jang boeroek sakali*, de allerslechtste; *bawa ini sakali*, neem dit meteen mee; *sakali-kali*, volstrekt; *sakali-kali tidak*, volstrekt niet; *djangan sakali-kali*, mag volstrekt niet; *sakali goes*, allen te zamen, gezamenlijk, ineens, op eenmaal; *samoewa sakali*, alles ineens; *sakali ta'sakali*, den een of anderen keer; *sakali ta'*, *sakali ija*, den eenen keer niet, den anderen keer wel; *dĕngan sakali doewa*, zoo maar een, twee, drie, b.v. *tiada soedah dĕngan sakali doewa*, dat is maar niet zoo een twee drie klaar, Hik. Koris; *diboenoehnja sakali*, hij doodde haar meteen; *djikalau ..... sakalipon*, al ware het ook dat, indien zelfs; *doewa kali*, tweemaal, twee keer; *barang-kali*, mogelijk, misschien, wellicht; *tiap-tiap kali*, telkens als; *bĕrapa kali*, hoeveel maal, hoe dikwijls; *bĕbĕrapa kali*, eenige malen, dikwerf; *banjak kali*, vele malen; *sakalian*, alle, gezamenlijk; *sĕgala mantĕri sakalian*, de gezamenlijke ministers; *sakalian alam*, de geheele wereld; *alam sakalian*, de werelden alle te gader; *Sidin jang toewa sakali*, Sidin is de oudste; *itoe bagoes sakali*, dat is bijzonder mooi; *tjĕharikan akoe doepa dĕngan api sakali*, zoek voor mij wierook en vuur meteen, Pr. Dj.; *sakali-kali*, ten eenenmale, ten strengste; *larangan sakali-*

kali, ten strengste verboden, Pĕl. Abd. 24. Zie ook *kala*.

II. Jav. rivier = *soengai*, Mal.

كامي **kami,** zie كامي, voor *kamoe*, zie كامو.

كاميت **kamit,** zie *komat*.

كامر **kamar,** Ned. kamer; *kamar bola*, societeit met biljart; *kamar loteng*, bovenkamer; zie *bilik*.

كاموس **kamoes,** Jav. ook *kamoesi*, gelooid v. e. huid = *samak*.

كامل **kámil,** Arab. volmaakt, voltooid, Ibr. b. Chas.; *kámil-moekámil*, geheel volmaakt, uitmuntend.

كامو **kamoe,** pers. Vrnw. 2e pers. meerv. gij, gijlieden, ook als bezit. Vrnw. gebezigd, doch wordt in dit laatste geval meest verkort tot *moe*; *kamoe orang*, gijlieden.

كامي **kami,** pers. Voornw. 1e pers. meerv. wij, waarbij de aangesprokene is uitgesloten. Soms ook gebruikt voor het enkelv. ik.

كان **kana,** I. Kw. metaal, zie bij *gĕlang*; *kana* en *kangkana*, Skr. een dikke, gouden met bloemwerk versierde bracelet. Jav. wrkb. mogelijk ook = *koenna*, oud, uit ouden tijd; *boeta kana*, e.s.v. reus, Sj. Ind. Kĕsna, maar wat is hierbij *kana*? mogelijk dik? doch het kan ook een schrijffout voor *ganas* zijn, zie ald.

II. verkort v. *wikana*, onbekend; *hoetan rimba kana*, een onbekend woud, K. Tab. p. 5.

كانڠ **kanang,** naam v. een boom.

كانق٢ **kanak-kanak,** kindeke, klein kind, ter onderscheiding v. *boedak*, opgeschoten knaap of meisje; zie *anak*. Dat *kanak-kanak* in het enkelv. en mrv. wordt gebr. blijkt ook uit de voorbeelden, die Marsden aanhaalt, en uit het Mĕn.

كانن **kanan,** rechts, rechter-; *sabĕlah kanan*, rechterkant; *tangan kanan*, rechterhand; *kiri-kanan*, rechts en links; *kanan pĕrahoe*, stuurboord; *mĕngananankan*, rechts laten liggen, van een plaats onder het zeilen of gaan.

كاني **kani,** zie *madja*.

كاؤت **kaoet;** *mĕngaoet*, met de hand of den arm bijeenschrapen, b.v. geld, koffieboonen, rijst enz.; zie ook *kaoep* en *raoep*.

كاوت **kawat,** metaaldraad; *kawat tĕmbaga*, koperdraad; *pĕrchabaran kawat*, draadbericht, telegrafisch bericht; *mĕmoekoel kawat*, telegrafeeren; zie *dawai*.

كاويت **kawit,** e. s. v. zoutwatervisch.

كاور **kawar,** dief, roover, Sw. mogelijk het Perz. *cháwar*, zie ald.

كاؤس **kaoes,** v. het Arab. كوث, halve laars, schoen; zie *kasoet*.

كاؤڠ **kaoeng,** e. s. v. eetbaren zoetwatervisch.

كاوڠ **kawang,** de boterboom; *minjak kawang*, de boomboter, e. s. v. zeer fijn, wit, eetbaar plantenvet. De boom wordt ook *mĕlĕbakan* en *tĕngkawang* genoemd, zie ald.

كاؤف **kaoep,** = *kaoet*, zie ald. ook met de beide handen opscheppen, b.v. *dikaoepnja tanah itoe*, *dimasoekkan kadalam soeatoe timba*, hij schepte

de aarde met zijne handen op en deed ze in een aker.

كاؤل **kaoel,** zie het Arab. قول.

كاول **kawal,** Tam. bewaker, wacht; in het schaakspel het stuk, dat een ander dekt; *sangat kawalnja*, streng is de bewaking; *pĕnghoeloe kawal*, kommandant van de wacht; *kawal sambang*, ronde, patrouille, zie *sambang; bĕrkawal*, de wacht houden; *mĕngawali*, bewaken; zie *katwál; pĕngawal*, wacht, schildwacht. Het schijnt uit het Perz. door het Tam. in het Mal. te zijn gekomen door de Klinganeezen.

كاون **kawan,** makker, kameraad, maat, voorstander, partijgenoot, volgeling, mannelijke bediende, evenals het Jav. *pånåkawan*, weerga, gelijke, kudde, vlucht, troep; ook gebruikt als pers. Vrnw.; *oetoesan dĕngan kawannja*, gezant met zijn attaché; *kawan tangan*, handlanger, b.v. *dan mĕngĕrahkan sĕgala pĕgawai dan kawan tangannja mĕngĕloewarkan ĕmas dan perak itoe*, en verzamelden alle beambten en hunne handlangers, om dat goud en zilver er uit te halen, H. T.; *kawan dan lawan*, voor- en tegenstanders; *mĕmboewat kawan*, tot makker maken of nemen; *maïn bĕrkawan*, voor maat meedoen in een spel, b.v. *sakĕdar akan bolih maïn bĕrkawan*, 't is maar om als maat in het spel mee te doen, Ibr. b. Chas.; *boeroeng sakawan*, een vlucht vogels; *sakawan kambing*, een kudde geiten; *sakawan awan jang kaboes*, een drift donkere wolken; *sakawan sĕmoet*, een troep mieren; *bĕrkawan-kawan*, in zwermen of troepen, bij kudden; *mĕngawani*, als maat of makker vergezellen, bedienen, oppassen.

كاوه **kawah,** zeer groote ijzeren pan of ketel zonder deksel, zooals b.v. de pannen, waarin men suiker en gambir kookt; ook krater van een vuurspuwenden berg, put of hel der boedhisten, Sj. J. N.

كاوي **kawi,** I. Skr. dichter; *bĕhasa kawi*, de oude dichtertaal der Javanen.

II. bruinrood, zooals b.v. het roodkrijt; *batoe kawi*, bruinsteen, e. s. v. mineraal, dat in de geneeskunde gebruikt wordt.

III. bovennatuurlijke kracht; *bĕsi kawi*, een oud, voor heilig gehouden stuk ijzer, behoorende tot de Rijkskleinooden van het voormalig rijk Djohor. Dat ijzer werd in water gelegd, welk water bij het afleggen van een eed vooraf moest worden gedronken; *bisa kawi*, alle mogelijke ongeneesbare ziekten en kwalen, die iemand krijgt ten gevolge van den vloek der voorvaderen; *barang-siapa nan mĕnjalah titah kĕna bisa kawi ajahkoe dan nenekkoe*, die de vorstelijke bevelen verkracht, zal getroffen worden door den vloek (allerlei ongeneeslijke kwalen) van mijne voorouders. Mĕn. vergifv. bovennatuurlijken oorsprong.

كاوين **kawin,** I. Perz. wettig huwen, wettig huwelijk, wettig gehuwd; *isi kawin*, bruidschat aan den vader der bruid; *ĕmas kawin*, bruischat van den bruidegom aan de bruid; *kawin-*

mawin, trouwen van velen en voortdurend; *mĕngawinkan*, doen trouwen, in den echt verbinden.

II. *pĕngawinan*, e. s. v. koninklijke lijfwacht met hellebaarden gewapend.

III. Jav. *kĕkawin* en *bĕrkĕkawin*, een verhaal zingend voordragen, b.v. *maka raden enoe pon mĕmĕtik sĕlokat pĕrlahan-lahan sĕraja mĕngidoeng dan bĕrkĕkawin*, Mes. Kag.

كاهر **kahar**, I. verb. van het Arab. قهار, zie ald.

II. verb. Ned. kar.

كاهن **kahin**, Arab. heidensch priester, toovenaar, wichelaar, waarzegger.

كاهو **kahau**, e. s. v. aap met verschillende kleuren en een langen staart. M.

كاي **kaja**, I. rijk; *orang kaja*, een rijke, ook de titel van een staatsambtenaar; *orang kaja-kaja*, de aanzienlijken; *kaja hati*, tevredenheid des gemoeds; *kakajaän*, rijkdom; *kakajaän Allah*, de wonderwerken Gods; *mĕngajakan*, verrijken, rijk maken; *maha radja kaja*, zie *radja*.

II. Jav. als, zooals, evenals, = *sapĕrti*. In het locaal Mal. van Java wordt dit woord veel gebruikt.

كايت **kaït**, haak, haak aan een steel, sloephaak; *k. anaḳ-panah*, de weerhaken aan een pijl; *ṭĕrkaït*, vastgehaakt; *bĕrkaït soeatoe dĕngan soeatoe*, het een gehaakt aan het ander, aan elkander hakend; *mĕngaït*, aan elkander haken, afhaken, b.v. bloemen of vruchten door middel van een stok met een haak eraan, enteren, aanklampen; *mĕngaït pĕrahoe*, e. vaartuig enteren. Sadj. Mal. p. ٣٢٥, *daoen kaït-kaït*, bladen met haakdoornen, zooals onze klissen; *tjampaḳ kaït*, klamp aan! *kaït bĕrangkai*, dubbele haak in den vorm eener S.; *kaït pĕrangki*, e.s.v. zoom bij naaiwerk. Zie ook *gaït*.

كاير **kajar**, de narcotische lucht en smaak van tabak, doornappel en derg.

كايس **kaïs**; *mĕngaïs*, krabben met de klauwen in iets, zooals b.v. kippen in den grond om naar wormen te zoeken; van arme lieden: scharrelen, om aan den kost te komen, schrapen, zich nooddruftig behelpen; *koewas kaïs*, hetzelfde met verscheidenheid; hier en daar krabben of scharrelen om aan den kost te komen. Zie *kakas* III.

كايف **kajap**, e. s. v. gevaarlijken uitslag, waarvan de volgende soorten: *k. toenggal*, *k. api*, *k. ajar*, *k. gadjah* en *k. badaḳ*, v.d.W. Volgens de opgave, mij gedaan: eene zuchtige zwelling der ledematen, *k. toenggal*, der voeten, *k. barah*, van de borst, *k. bĕtoel*, van het hoofd, *k. bakoen*, van de dijen. Mĕn. e.s.v. gevaarlijken uitslag, vooral aan den mond.

كايل **kaïl**, hengeltuig; *mata kaïl*, vischhoek; *tali kaïl*, hengelsnoer, vischlijn; *djoeran kaïl*, hengelstok; *kaïl hamboer*, vischhaak met e. klein zinklood om uit te werpen; *k. bĕrladoeng*, met een groot zinklood om te laten zakken; *k. toenda*, sleephaak, zie bij *toenda*; *mĕngaïl*, met den hen-

gel visschen; *pĕngaïl*, hengelaar; *sampan pĕngaïl*, hengelaarsbootje; *pĕrahoe pĕngaïl*, een vaartuig in den vorm van zulk een bootje, maar dat soms 18 kojan kan laden en voor den handel gebruikt wordt.

كايل **kajal**, bedwelmend, zooals b.v. tabak, v.d.W. Mĕn. een gevoel van walging, misselijkheid bij het rooken of kauwen van tabak enz. Zie *kajar*.

كاٿن **kaïn**, doek, geweven stof, inz. van katoen; e. s. v. rok, kleedingstuk ter bedekking van het lichaam van de middel tot de voeten; *kaïn poetih*, wit katoen; *k. sakĕlat*, laken; *k. soetĕra*, zijde; *k. lajar*, zeildoek; *k. kambĕli*, grove wollen stof; *k. kafan*, doodkleed; *k. karoeng* en *k. mastoeli*, zaklinnen; *k. gadjah*, e.s.v. wit katoen, waarvan de stukken met de afbeelding van een olifant gemerkt zijn; *k. saroeng*, e. s. v. vrouwenrok van boven tot onder even wijd en met een naad dicht; *kaïn badjoe*, onder- en bovenkleed, d. i. iemands kleeding; *kaïn kotor*, de menstruatie; *k. sakajoe*, een geheel stuk goed, nam. zoo genoemd naar het plankje, waar de stof om gewikkeld is; *k. sahĕlai*, een afgepast stuk goed, een baan, een kleed; *k. kĕmbang*, een met plooien uitstaande kaïn, zooals de Maleiers dien dragen; *k. lĕpas* en *k. pandjang*, zulk een kleedje zonder naad voor mannen en ten voeten uit; *k. njioer* en *k. pokok*, de vezelachtige stof tusschen de bladen en den stam der kokospalmen; *k. bĕlakang parang*, een kleedje, geweven met zijden schering en katoenen inslag; *k. djoeng sarat*, een zijden kleedje, welks bloemen een ketting vormen; *k. badjoe kotor*, vuil waschgoed; *k. batik*, op Javaansche wijze beschilderde kleedjes; *k. doekoeng*, een vierkante doek zonder franje, soms van gele zijde, nam. aan het hof van den Sultan door vrouwen over den linker schouder geslagen gedragen. Is hij met figuren bestikt, zooals aan het hof van den Onderkoning, dan heet hij *k. doekoeng tjindai*, S.; *k. sampai*, een doek, die door vrouwen om den hals en over de beide schouders gedragen wordt. Hij is met goud omzoomd, òf geel, òf bestikt, S.; *k. bĕbat*, zwachtel, verbandlinnen; *k. bandera*, vlaggedoek; *k. mĕnggala*, een met gouddraad doorwerkte kaïn van 9 elleboogsellen lengte; *k. seroeng*, een bijzondere wijze van de kaïn om te slaan, zoodat de eene slip wat langer hangt dan de andere; *kaïn wali*, zie *wali* II; *kaïn tatap toeboeh*, droogdoek, handdoek, H. Boedj.; *bĕrkaïn didjalan*, op straat zijn kleed aantrekken, B. R. bĕs. p. 212; *bĕrkaïn doewa*, verbloemde uitdrukking voor huwbaar zijn, Pad. bov.l.; *kaïn-kaïnan*, lapjes, vodjes; *k.-k. toewa* of *k.-k. boeroek*, lompen. Voor de verschillende soorten van stof zie ook op de woorden, die als bepalingen op *kaïn* volgen.

كايو **kajoe**, hout, stuk hout, paal, balk, bint, stuk, geheel stuk van manufacturen, dikwerf ook = *pohon kajoe*, boom; *k. boenting*, een stok met abnormale zwelling of dikte; *boewah*

kajoe, boomvrucht; *k. pandjang*, de vertikale dakbalken, waarop de *kasau* worden vastgemaakt; *kajoe api*, brandhout; *k. pĕtanaḳ*, brandhout voor de keuken, eig. hout voor het koken van de rijst; *k. babi*, Crypteronia paniculata (Saxifragées), d. l. Cr.; *k. tjina*, Smilax chin. id.; *k. doelang*, ook *k. radja*, Cassia fistula, Cassia Javanica, id.; *k. koeda*, Spondias Wistengi (Térébinthacées), id.; *k. koekoen*, Heriticra littoralis (Sterculiacées) id. *k. djati*, een beste soort van timmerhout, dat veel overeenkomst heeft met ons eikenhout; zie verder op het bijkom. woord; *k. manis*, zoethout; *k. manis sailan*, kaneel; *k. palat*, zeker strafwerktuig, zie *palat; k. tahi*, stinkhout; *kajoe-kajoewan*, ook *kajoe-kajan*, geboomte.

كايو **kajau**, I. *mĕngajau*, in het water naar iets steken, dat men niet zien kan.

II. *mĕngajau*, koppensnellen.

كايه **kajoeh**, pagaai, schepriem, ook *pĕngajoeh; mĕngajoeh*, pagaaien, met een schepriem roeien; *mĕngajoehkan*, een vaartuig voort pagaaien; *pĕkajoehan*, boot die gepagaaid wordt.

كباب **kabáb**, Ar. gehakt, frikkadel.

كبابة **kabábat**, Arab. cubében, staartpeper = *lada bĕrekoer*, Mal.

كبابل **kĕbabal**, de jonge nangkavrucht, die in hare eerste ontwikkeling afvalt.

كبارو **kĕbaṙoe**, e.s.v. visch. M. Zie bij *baroe* II.

كَبَاش **kibásj**, Arab. mrv. v. كَبْش, ram, mannelijk schaap; in het Mal. e. s. v. vetstaart-schapen.

كباي zie قباي.

كباين **kĕbajan**, Jav. dorpsbode. In het Mal. alleen in *neneḳ kĕbajan*, oud grootje, zie bij *neneḳ*.

كبت **kĕbat**; *mĕngĕbat*, omwikkelen, knevelen; *pĕngĕbat*, zwachtel, windsel, band, bindmiddel; *idjoeḳ pĕngĕbat pagar*, de idjoek als bindmiddel voor de omheining; *tali doega doewa kĕbat*, twee knoopen (eigenl. omwindingen) van de loglijn, omdat de merken om die lijn gebonden zijn, zie *kabat* en *bĕbat*.

كبجيكن **kabadjikan**, deugd, weldaad, zie *badjiḳ*.

كبر **kĕboer**; *mĕngĕboer*, door omroeren troebel maken.

كبرية **kibriah**, Arab. grootheid, trots.

كبس **kĕbas**, I. eenigermate verdoofd; *mĕmboewang kĕbas*, wat heen en weer loopen, om de verdooving ten gevolge van lang zitten te verdrijven.

II. *mĕngĕbas*, afslaan van stof of droog vuil van kleeren en derg. afschudden, uitschudden, ook b.v. het vuil uit een vischnet; *kĕbas ekoer*, kwikstaartje; *mĕngĕbaskan*, van zich afslaan, zooals een visch de hand, die hem bij den staart pakt, H. Abd. 258.

كبڠ **kĕbang**? I. *kĕbangan*, e. s. v. watervat? b.v. *ajar kĕbangan itoe tĕrlaloe manis*, Sail. Sal.

II. grof, ruig, als stof, M. Zie *gĕbang*.

كبفاتن **kaboepaten**, zie *boepati*.

كبق **kĕboḳ**, e. s. v. beker; holle

cylinder met gaten voor het persen van *laḳsa* of de indische macaroni.

كبق **kĕbaḳ**, Jav. vol, gevuld.

كبل **kĕbal**, I. onkwetsbaar, = *pĕlias; tiada kĕbal*, kwetsbaar; zie ook *pĕnimboel* bij *timboel*.

II. e. s. v. boom, die zwaar hout levert; *k. hajam*, een variëteit, die voor scheepsmasten wordt gebruikt.

III. Jav. bestendig, voortdurend? b.v. *tiadalah tĕtap ija doedoeḳ, kĕbal dĕngan pĕrgi kasana-sini*, H. Boedj.

كبم **kĕbam**, loodkleurig.

كبن **kĕban**, Batav. een vierkante doos van bamboe, kleiner dan een *kĕndaga* en grooter dan een *sosokan*, zie ald. Mĕn. mand ter opberging van lijnwaad.

كبن **kĕbon**, tuin, plantage, buitenverblijf, hofstede; *k. lada*, pepertuin; *pasang kĕbon*, een tuin aanleggen; *samboet kĕbon*, een tuinaanleg vernieuwen; *toekang kĕbon*, tuinman; *bĕrkĕbon*, van een tuin voorzien zijn, ook tuinieren; *mĕndjalani kĕbon*, een tournée door de tuinen doen om ze te inspecteeren; *pĕrkĕbonan sĕgala djoeroe-toelis*, = *bostánoe'lkatibin*, volg. radja Ali Hadji van Pĕnjĕngat, lusthof der schrijvers. Zie *bostán* en *taman*.

كبو **kĕbo**, Jav. = *kĕrbau*, zie ald.

كبول **kabóél**, de hoofdstad van Afghanistan, hoofdstation der karavanen van Perzië naar Indië. Soms fout voor قبول, zie ald.

كبولي **kaboeli**, kaboelsch, naar de stad Kaboel; *nasi kaboeli*, kaboelsche rijst, e. s. v. rijstgerecht, waarin gevogelte, boter, eieren, specerijen enz. zijn gekookt.

كبه **kĕbah**, geheel in het zweet, overal uitbreken van het zweet. Zie *kĕbaḳ*.

كبير **kabír**, Arab. groot, machtig; *radja jang kabír*, de machtige Vorst; *alkabír*, de groote bij uitnemendheid, d. i. God.

كبيري **kĕbiri**, gesneden, gelubd, ontmand; *hajam kĕbiri*, kapoen; *koeda kĕbiri*, ruin; *lĕmboe kĕbiri*, os; *domba kĕbiri*, hamel; *mĕngĕbirikan*, lubben, ontmannen.

كبيسة **kabisat**, Arab. *sannat kabisat*, schrikkeljaar.

كت **kĕta**, zie *gĕta*.

كتاب **kitáb**, Arab. geschrift, boek, inz. van godsdienstigen of wetenschappelijken inhoud; *alkitáb*, de koran; *kitáboe'lḳoedoes*, de heilige schrift; *orang jang tahoe pada kitáb*, schriftgeleerden.

كتابن **kĕtaban**, dwarsbalk aan e. s. v. roer, *kĕmoedi sepaḳ* genaamd. Ook *tokoh kĕmoedi*, Prab. Dj.

كتابي **kitábi**, Ar. zich aan een heilige schrift houdend, zooals christenen en joden.

كتار **kĕtara**, Jav. blijken, gebleken, zichtbaar, duidelijk, aan den dag gekomen, inz. van iets geheims.

كتارڤ **kĕtarap**, e.s.v. zoutwatervisch.

كتاڤغ **kĕtapang**, e.s.v. grooten boom, met groote bladen en breeden kruin, die noten draagt, welke iets op amandelen gelijken, en hout le-

vert, waarvan men *gambangs*, e.s.v. slag-muziekinstrumenten maakt.

كتاڤوڠ **kětapoeng**, in kinderspelen, verb. van *kětopong*, v.d.W. Zie ald.

كتّان **kattán**, Arab. vlas, linnen.

كتانه **kětanah**, naam v. e. boom, behoorende tot de *mědang*-soorten.

كتاي **kětaja**, e. bamboezen stokje, van boven gespleten en verwijd, voorzien van hars en dienende voor fakkel.

كتب **kětib**, zie خطيب.

كتت **kětat**, vast sluitend, van voorwerpen, die ergens in zitten, zooals een kurk in den hals eener flesch, een wapen in de scheede; nauw; zie *sěndat*.

كتتيرن **katitiran**, e.s.v. duif = *pěrkoetoet*, Jav. zie *titir*.

كتر **kětar**, I. wrang van smaak, eenigszins rans, v.d.W. Zie *kělat* en *sěpat*.

II. beven, sidderen, schudden, daveren, dreunen; *kělětar*, schudden, sidderen; zie *gětar*.

كتر **kětoer**, kwispedoor v. koper, soms ook van goud, nam. die van den Vorst.

كتري **koetěri**, kooi aan boord, v.d.W.

كتس **kětis**; *měngětis*, wegknippen of wegslingeren van iets, b.v. een worm van de hand; de hand aldus vooruit brengen om de ringen te laten zien.

كتڠ **kětang**; *daoen kětang-kětang*, de bladeren v. een boompje, dat gele bloempjes draagt. Zij worden als geneesmiddel tegen hoest gebruikt.

كتڠ **kětoeng**, klanknabootsend woord voor een galmend geluid, zooals van een klok of holle bamboe.

كتڠ **kěting**, het gedeelte van het been tusschen hiel en kuit; *oerat kěting*, de Achilles-pees; *měngěting*, die doorsnijden, en dus verlammen.

كتڠكڠ **kětengkang**, = *oemang-oemang*, zie ald.

كتڠكي **kětangkai**, e. s. v. zoutwatervisch.

كتڤ **kětap**; *měngětap*, op elkander sluiten van de lippen, toeslaan van een knip, klemmen van een deur of van de vingers, ook van een bankschroef, b.v. *ībarat ragoem soedah měngětap*, als een bankschroef, die dichtgeklemd is, Ibr. b. Ch. *měngětap bibir*, zich op de lippen bijten, zich verbijten. Zie *katoep* en *kětam* III.

كتڤ **kětip**, I. *měngětip*, heel fijntjes met de nagels knijpen, steken v. muskieten en andere insecten, ook bijten, doorbijten, fijn bijten met de tanden, b.v. *sakatjip pinang dikětip děngan gigi*, een afgesneden stukje areka-noot doorgebeten met de tanden, C. en S.

II. Batav. dubbeltje, het muntstukje.

كتق **kětaķ**, I. klanknabootsend woord voor het geluid van kloppen of tikken, doffer dan *kětiķ* en helderder dan *kětoeķ*.

II. plooi, b.v. in een dikken hals of de billen, b.v. *lehernja djiňdjang běrkětaķ tiga*, haar hals was slank en had

drie plooien (als e. bijzondere schoonheid!) H. Gr.

كتق **kĕtoek̤**, I. een koperen bekken, behoorende bij de *gamĕlan*, waarop door een tik de pauze wordt aangegeven.

II. mand of kist van boomschors, waarin men rijst bewaart.

III. klanknabootsend woord voor een geluid als het tikken met den knokkel van een vinger op een tafel; *kĕtak̤-kĕtoek̤*, hetzelfde met verscheidenheid; *kĕtoek̤ boeloeh*, een bamboe, waarop de uren worden geslagen, C. en S. ook een hol blok, waarop in de dorpen alarm wordt geslagen, = *tongtong*, zie ald.

كتق **kĕtok̤**, I. *kĕtok̤-mĕtik̤*, van alles een beetje koopen, niet in het groot opdoen.

II. *bĕrkĕtok̤-kĕtok̤*, kakelen van eene hen, Jav. *bĕtok̤*, id.

III. klop of tik, b.v. met de knokkels op een deur; *mĕngĕtok̤ pintoe*, op de deur kloppen; *naga bĕrkĕtok̤*, de draak is aan het tikken, wordt gezegd van een tamboer wanneer hij met den eenen trommelstok op den anderen slaat.

IV. houten klok of bel om den nek van olifanten of buffels, d.l.Cr. *kĕtok̤ boeloeh*, een groot stuk bamboe, waarop de uren worden geslagen. Zie *kĕtoek̤* III.

كتق **kĕtik̤**, I. *mĕngĕtik̤*, tikken, b.v. van een horloge, knippen met de nagels; *mĕngĕtik̤kan tjanggai*, met de langgegroeide nagels knippen, Ibr. b. Chas.

II. veerkrachtig been van sommige dieren, zooals van een sprinkhaan, waarmede hij springt, de voelsprieten van een inktvisch, de scharen van een krab of kreeft; *kĕtik̤ paha bilalang*, de stangveer in een geweerslot; *mĕngĕtik̤*, met een of meer vingers als met een veer wegknippen, wegslingeren.

III.? b.v. *Bawâb pon soeka tĕrkĕtik̤-kĕtik̤?* Ibr. b. Chas.

كتيك **kĕtik,** Jav. vertrouwd, *barid kĕtik*, een vertrouwde renbode. B. Ramp. bes. p. 134.

كتق **kĕṭek̤,** Jav. aap.

كتل **kĕtoel,** I. klomp, massa; in de Str. Settl. ook gebruikt als hulp-Telw. voor het aantal brooden, b.v. *ada orang hĕndak̤ djoewal roti. Ambillah doewa kĕtoel*, daar is iemand, die brood wil verkoopen. Neem twee stuks, Max. Is minder gepast en *boewah* beter.

II. samengetrokken door kramp; *oerat pĕngĕtoel*, de buikspieren.

كتل **kĕtil,** afgescheurd stukje, zier; *mĕngĕtil*, beknagen, beknabbelen, v.d.W. e. stukje afhakken of snijden? b.v. *bagai bĕloet dikĕtil ekoer*, als een aal die een stukje van haar staart is gehakt. C. en S. vertalen: die bij den staart wordt gegrepen (?); beter *koetil*, zie ald.

كتلم **kotaloem,** Tam. bolwerk, bastion; zie *sĕlekoh*, H. Abd. 61 en 62.

كتم **kĕtam,** I. schaaf; *k. pian*, schaaf voor lijstwerk, ook *k. pĕngoemai*, zie *koemai; k. tikoes*, id. doch zeer klein; *k. pandjang*, reeschaaf;

roemah kĕtam, blok van de schaaf; *kĕtam gĕrĕmit*, e s. v. schaaf, maar welke, C. en S.; *mata kĕtam*, schaafijzer, schaafbeitel; *mĕngĕtam*, schaven, ook het afsnijden der rijstaren, een voor een met het daarvoor bestemde mesje, *pĕngĕtam; mĕngĕtam landjar*, met een lange streek schaven; *pĕngĕtaman*, schaafsel, ook snijding van de rijst, rijstoogst. Zie *toewai.*

II. krabbe; *k. pasir*, e. s. v. krabbetje met één schaar, dat in den modder van het strand leeft; *k. sĕmpada*, e. s. v. zeer giftige krabbe, die den dood veroorzaakt van hem, die haar eet, Mal. Sam. II : 209; *k. randjoeng*, of volg. v.d.W. *rendjoeng*, e.s.v. fijne krabbe, die eetbaar is; *k. batoe*, kreeft, Abd.; *k. bĕrsila*, e.s.v. steek bij naaiwerk; *k. kĕmoedi*, ovale plank op den achtersteven, waarin het roer draait en waarop de roerganger zit; *kĕtam mĕnjoeroehkan anaknja bĕrdjalan bĕtoel*, de krabbe beveelt haar jongen recht te gaan. Sprw.

III. *mĕngĕtamkan bibir*, de lippen vast op elk. sluiten, zich op de lippen bijten van nijd, M. Mĕn de klem in den mond, waarbij de tanden vast op elk. sluiten. Zie *kĕtap.*

كتمبيت **kĕtoembit,** e.s.v. kleine geneeskrachtige bladen, die voor inspuitingen gebruikt worden.

كتمبر **kĕtoembar,** korianderzaad.

كتمبق **kĕtambak,** e. s. v. zoutwatervisch.

كتمبي **kĕtoembi,** het laatste brokje bij eene ontlasting; *k. tahi hajam*, spotnaam voor lieden uit den laagsten stand, de slaaf van een *kĕritjal.*

كتيمڤوڠ **kĕtimpoeng,** tot vermaak in het water spartelen, in het water plassen; *bĕrmaïn bĕrkĕtimpoeng*, id. Hik. Dewa Indra Mĕng.

كتيمڤل **kĕtimpal,** onregelmatige hoop of klomp van dingen die op elkander zitten, zooals b.v. een hoop paardevijgen, een zwerm bijen, die zich gezet heeft, een hoop van keutelachtige dingen.

كتّن **kattan,** Arab. vlas; *kaïn kattan*, linnen.

كتن **kĕtan,** Jav. de kleefrijst, = *poeloet*, zie ald.

كتو **kĕto,** Jav. e. s. v. priestermuts, die men opzet als men tot de *tapa* of boetedoening overgaat. Komt in een der *pandji*-verhalen herhaalde malen voor.

كتوال **katwâl,** Perz. ambtenaar van policie, in het Mal. verbasterd tot *kawal*, zie ald.

كتوت **kĕtoewat,** wrat.

كتوڤت **kĕtoepat,** rijst, die in kubussen, van kokosbladen gevlochten, gaargestoomd is en zeer vast in elkaar zit; *bĕlah kĕtoepat*, schuine ruit, die verkregen wordt als men de *kĕtoepat* doorsnijdt; *gĕbar bĕlah kĕtoepat*, bedelaarsdeken, daar de ruiten van zulk e. deken op die van de doorgesneden *kĕtoepat* gelijken; (*kĕtoepat bangkahoeloe*, fig. voor e. vuistslag of stomp. Mĕn.).

كتوڤوڠ **kĕtopong,** stevige hoofdbedekking; helm, schako; *bĕrkĕto-*

pongkan bĕsi, ijzeren helmen op hebben; zie *topong* en *kĕtapoeng*.

كتول **kĕtola**, I. e.s.v. groene, geribde vrucht, iets gelijkende op een komkommer, die gekookt als groente wordt gegeten. Soorten zijn: *k. bĕtoel* en *k. bĕlimbing*. Op Java heet deze vrucht *gambas*.

II. beter *kĕtoelah*, zie *toelah*.

كتولوي **kĕtoeloï**, Chin.? stuurman, d. l. Cr. en Sw.

كتومڠ **kĕtoemang**, e. s. v. zoutwatervisch.

كتوهر **kĕtoehar**, oven.

كتهون **kĕtahoean**, zie *tahoe*.

كتهوي **kĕtahoeï**, zie *tahoe*.

كتي **kĕtai**, I. aan kleine stukken, ontbonden v. een dood lichaam; *mĕngĕtai*, tot kleine stukken maken.

II. *anak kĕtai*, teenen bal, die bij een spel gebruikt wordt.

كتي **kĕti**, I. honderdduizend; *sakĕti*, een honderdduizend.

II. *kĕti-kĕti*, e.s.v. kleine, giftige wesp.

III. e.s.v. versnapering, vervaardigd van *bidjan*.

IV. *sĕkĕti*, kers, waterkers, d.l.Cr.

V. *kati*, een ind. pond, zie كاتي.

كتيبڠ **kĕtiboeng**, plompend of ploffend geluid, zooals van e. schepper, waarmede men water schept; zie *kĕtimpoeng*.

كتيتر **kĕtitir**, e. s. v. fraai wild duifje, dat een welluidenden roep heeft; ook *katitiran* genoemd en op Java *pĕrkoetoet* geheeten. Zie *titir*.

كتيدڠ **kĕtiding**, e. s. v. korven, uit boombast vervaardigd, tot berging van gepelde rijst, Pad. bovenl.

كتيره **kĕtirah**, e.s.v. slingerplant met roode bladen, waarbij fraai roodgekleurde lippen vergeleken worden, Sadj. Mĕl. p. 166 reg. 8.

كتيف **kĕtiap**, e.s.v. klein riviervaartuig, house-boat, Sw.

كتيفڠ **kĕtipoeng**, e. s. v. kleine handtrommel, zie *kĕtjipoeng*.

كتيق **kĕtejak**, oksel; *boeloe kĕtejak*, okselhaar; *toengkat kĕtejak*, kruk, waarop een kreupele met den oksel leunt; *djangan tĕrboeka kĕtejak*, het bovenlijf mag niet ontbloot worden maar de armen moeten tegen het lijf blijven, eene bepaling bij geeselstraf in de Oend.

كتيك **koetika**, Skr. *ghatika*, tijdstip, oogenblik, rechte of geschikte tijd voor iets, ten tijde, tijdens, toen; *pada koetika itoe*, op dat oogenblik; *pada koetika pagi dan pĕtang*, in den morgen- en avondstond; *datanglah pada koetika jang baïk*, het geschiedde op e. gunstig oogenblik; *koetika tĕngah malam*, op het oogenblik van middernacht; *koetika sĕnang*, een vrij oogenblik; *koetikanja*, de bekwame tijd; *soerat koetika*, zie *soerat; sakoetika*, een oogenblik, ook: terwijl; *sakoetika antaranja*, e. tusschenverloop van een oogenblik; *barang sa koetika pon tidak*, zelfs geen enkel oogenblik; *sakoetika lagi*, na nog e. oogenblik; *koetika lima* en *koetika toedjoeh*, e. s. v. wichelarij, die men nader beschreven kan vinden in mijn Suppl. op het Wrdb. van Dr. Pijn. en

in dl. XVIII van het Tijdschr. voor Ind. T. L. en Vlkk. Bij verkort. ook alleen *koetika*, zie Niem. bloeml. p. 67. Zie ook كتك.

كتيلا **kĕtela,** Jav. e.s.v. eetbare aardvrucht, e.s.v. zoeten aardappel, convolvulus batatas. M. geeft op *oebi kastila?* Mogelijk zijn de Spanjaarden de invoerders ervan.

كتيال **kĕtial,** moeielijk in zijne bewegingen zijn, zooals corpulente personen.

كتيلڠ **kĕtilang,** Jav. de wielewaal, = *boeroeng nilam.*

كتيمون **kĕtimoen,** Jav. komkommer, = *mĕntimoen.*

كتيو **kĕtiau,** e.s.v. boom, van welks vruchten men olie maakt.

كثير **katsír,** Arab. talrijk, overvloedig, menigvuldig.

كچامس **kĕdjamas,** z. het hoofd wasschen, = het Jav. *kĕramĕs,* ook al datgene, wat daarvoor gebruikt wordt, b. v. *ditjampoerinja dĕngan kĕdjamas,* hij vermengde het met de middelen om het hoofd te reinigen, R. P. 61. Zie *langir.*

كچامل **kĕdjamal,** zie *djamal.*

كچت **kĕdjat,** strak v.e.lichaamsdeel; (Mĕn. stijf uitgestrekt v. doode lichamen); stijf van dichtmaken met aarde of klei, b.v. *maka ditoetoepnja pintoe tĕmpat dagangan itoe dĕngan tanah kĕdjat-kĕdjat, tiada dibĕrinja masoek angin,* hij sloot de deur van de plaats dier koopwaren stijf toe met aarde, opdat de buitenlucht er niet bij zou komen, H. Gr. 24.

كچوت **kĕdjoet,** e. schok van het lichaam, schrikken; *tĕrkĕdjoet,* verschrikt, ontsteld; eensklaps, onverwachts; *tĕrkĕdjoet daripada tidoer,* uit den slaap opgeschrikt; *tĕrkĕdjoet datang,* onverwachts komen; *tĕrkĕdjoet bangoen,* eensklaps opstaan; *mĕngĕdjoetkan,* doen schrikken, verschrikken; *karĕna mati itoe tĕrkĕdjoet datangnja,* want de dood komt onverwachts; zie ook *dĕnnjoet* en *pĕrandjat.*

كچر **kĕdjar;** *mĕngĕdjar,* nazetten, vervolgen, najagen; trachten te achterhalen; *bĕrkĕdjar-kĕdjaran,* elkander nazetten; *jang dikĕdjar tidak dapat dan jang dikandoeng bĕrtjetjeran,* het nagejaagde niet verkrijgen en wat men in e. doek bij z. draagt, stort bij kleine hoeveelheden uit. Sprw.

كچور **kĕdjoer,** ook *kĕndjoer,* stijf, onbuigzaam, stug van het haar, Mak. R. p. 189 reg. 5 v. o.; *mĕngĕdjoerkan lĕngan,* den arm uitstrekken, v. d. W.

كچڠ **kĕdjang,** ook *kĕdjoeng,* krampachtig stijf van arm of been, ook zich uitrekken, zooals e. slaperig of lusteloos mensch; *kĕdjang moeloet,* klem in den mond, zie *boebal; kakĕdjangan,* de kramp, v. d. W.; *mĕngĕdjangkan tangan,* de hand uitstrekken, zie *kĕdjoer* en *kĕdang.*

كچڤ **kĕdjap,** knip met het oog; *sakĕdjap mata,* e. oogwenk, e. oogenblik; *dĕngan sakĕdjap mata,* oogenblikkelijk, in een oogenblik; hiervan is afgeleid *kĕlĕdjap,* herhaaldelijk met de oogen knippen, knipoogen.

كجل **kĕdjal,** = *kalah orang bĕrkalahi*, Abd. sch. wrdb. als men verliest in een vechtpartij; mogelijk = *kĕdjamal*, zie *djamal.*

كجم **kĕdjam,** gesloten van de oogen, goed aansluitend van planken enz.; *kĕdjam mata*, oogluiking; *boeta kĕdjam*, stekeblind; *mĕngĕdjamkan mata*, de oogen sluiten. Ook *pĕdjam*, zie ald.

كجور **kĕdjora;** *bintang kĕdjora*, de morgenster. Zie زهرة.

كجي **kĕdjai,** I. de ledematen uitrekken, trekken. Mĕn. *kadjai*, gomelastiek; *mĕngadjai*, zich lijmig, kleverig, elastisch voordoen.

II. Hind. halster van e. paard, Sw.

كجي **kĕdji,** slecht, leelijk, laag, verachtelijk; *mĕngĕdjikan*, verachten, verguizen, voor slecht enz. uitmaken, berispen, b.v. Hik. Abd. p. 42 r. 4, ook *mĕngĕdji-ngĕdji; kakĕdjian*, slechtheid, laagheid, verachtelijkheid. Zie *tjĕrĕtja.*

كچاڤي **kĕtjapi,** Skr. e. s. v. luit met vier snaren; ook e. s. v. plant; *mĕmĕtik kĕtjapi*, op de luit spelen, die tokkelen.

كچيت **kĕtjit,** = *kĕtjil*, zie ald.

كچوت **kĕtjoet,** verschrompeld, samengetrokken zooals vleesch door koking of de handen door de werking van zuur, kalkwater of loog; ook ineenkrimpen van vrees. Mĕn. id.

كچتري **kĕtjatĕria,** zie كشتري en *tjĕtĕria.*

كچڤ **kĕtjap,** I. smakken bij het eten; *mĕngĕtjap*, smakkend proeven; *kĕtjapan*, bijsmaak, nasmaak, die men smakkend proeft. Mĕn. id.

II. *mĕngĕtjap*, snikken bij het weenen, b.v. *Kin Tamboehan.... mĕngĕloeh mĕngĕtjap*, K.T. zuchtte en snikte.

كچوڤ **kĕtjoep,** ook en beter *koetjoep*, kus, zoen; *mĕngĕtjoepi*, kussen, zoenen.

كچڤوري **katjapoeri,** middenstuk, hoofdgebouw van een gebouw met vleugels aan de vier zijden, binnenpaleis, bovenste of middelste van een reeks terrassen, kapiteel van een kolom met versierselen; *boewah katjapoeri*, vrucht, waarin nog een kleinere gegroeid is, zooals dit wel bij *doerian* en *djĕroek* voorkomt.

كچڤيرڠ **katjapiring,** e.s.v. witte, zeer welriekende bloem. Zie bij *katja.*

كچق **kĕtjik,** = *kĕtjil; mĕngĕtjikkan*, kleinmaken, fijnsnijden; *bĕnda kĕtjik-mĕngĕtjik*, allerhande kleinigheden.

كچل **kĕtjil,** klein, ook voor jong, jeugd, jonkheid, en ook gebruikt voor onzen verkleinvorm je, b.v. *anak kĕtjil*, kindje; *roemah kĕtjil*, huisje; *kĕtjil hati*, ergernis, kwalijknemend, geraaktheid; *hati kĕtjil*, kleinmoedig, zie *tawar; kĕtjil daripada sĕgala saoedaranja*, de minste van al zijne broeders; *toekang kĕtjil*, onderbaas, meesterknecht; *toewan kĕtjil*, oudste zoon of jongere broeder v. den huisvader; *petor kĕtjil*, assistent resident; *dari kĕtjil*, van jongs af; *dari kĕtjil moela*, reeds van jongs aan; *sakĕtjil-kĕtjilnja*, op zijn kleinst, op zijn minst,

de kleinste, de minste, b.v. *sakĕtjil-kĕtjilnja dĕnda*, de minste boete, Oend.; *bĕrkĕtjil-kĕtjilan*, met elkander klein zijn, b.v. *bĕrkĕtjil-kĕtjilan .... tiada bĕrtjĕrai*, toen wij met elkander nog klein waren scheidden wij niet H.T.; *kĕtjil-mĕngĕtjil*, klein met verscheidenheid; *bĕnda-bĕnda kĕtjil-mĕngĕtjil*, allerhande kleine dingen, kleinigheden; *tĕrkĕtjil*, kleinst; *jang tĕrkĕtjil*, de kleinste; *kĕtjil hati*, ergernis geraaktheid, gebelgd zijn; *mĕngĕtjilkan*, verkleinen, klein of geringachten; *mĕngĕtjilkan hati*, ergeren, ergernis geven, grieven, aanstoot geven, H. Abd. 326, tergen. *Kĕtjil* wordt soms *kĕtjiḳ*, *kĕtji'*, *kĕtjit*, *tjiḳ* en *tji'*.

كچمبه **kĕtjambah**, gekiemd, uitgeloopen kiem van zaden, inz. van erwten en boonen; *bĕrkĕtjambah*, uitloopen, kiemen, kiemen hebben, zie *tjambah*.

كچمڤڠ **kĕtjimpoeng**, = *kĕtimpoeng*, zie ald.

كچمڤلڠ **kĕtjĕmploeng**, zie *tjĕmploeng* I.

كچوندڠ **kĕtjoendang**, Jav. overwonnen, ten onder gebracht.

كچوا **kĕtjoewa**, e. s. v. kever, d. l. Cr.

كچوالي **kĕtjoewali**, uitgezonderd, voornamelijk, inzonderheid; *tiada bĕrkĕtjoewali*, zonder uitzondering; *mĕngĕtjoewalikan*, uitzonderen. NB. Het grondw. is *tjoewali*, Kw. = *koewaliḳ*, Jav. omgekeerd, dat twee beteekenissen in zich vereenigt; zie ook *mĕlaïnkan* bij *laïn*, waar dit mede het geval is.

كچوبڠ **kĕtjoeboeng**, de doornappelplant, datura alba, welks zaad een sterk bedwelmende kracht bezit en welks gedroogde bladeren worden gerookt als een middel tegen aamborstigheid of gebrand om met den rook daarv. te bedwelmen; trechtervormig mondstuk v. sommige blaasinstrumenten en vuurwapens, om de gelijkenis met de bloem dier plant; ook de naam van een edelgesteente, de amethist; *maboḳ kĕtjoeboeng*, door stramonium bedwelmd.

كچوه **kĕtjoeh**; *kĕtjoeh-kĕtjah*, veel beweging maken bij hetgeen men doet, druk bezig zijn met iets.

كچيء **kĕtji'**, = *kĕtjil*, zie ald.

كچيڤڠ **kĕtjipoeng**, e.s.v. kleine handtrom, = *kĕtipoeng*.

كچيوا **kĕtjiwa**, beschaamd uitkomen, teleurgesteld zijn of worden, botvangen, een koopje snappen, tekortschieten; ook *bĕrolih kĕtjiwa*.

كدا **kĕda**, e.s.v. zwarte, verglaasd aarden potjes, die uit Kĕdah worden aangevoerd. Zie *kĕdah*.

كدابر **kĕdabir?** v.d.W. verwijst hierbij naar *kĕlabar* en *kĕloebir*, en bij deze woorden wêer naar *kĕdabir*, zonder de bet. op te geven. Zie *gĕlambir* en *gĕdabir*.

كدادق **kĕdadaḳ**, hevige diarrhee met looze braking; *kĕdadaḳ kasiangan*, zulk een braking, die 's nachts begint en doodelijk is als zij tegen den dag niet overgaat. Zie *dadaḳ* en *tjika*.

كدالي **kĕdali**, toom van e. paard, = *kĕndali*.

كداوڠ **kĕdaoeng,** e.s.v. grooten boom, welks zaden als geneesmiddel worden gebruikt.

كداين **kĕdajan,** Jav. bedienden, volgelingen van een prins; *kadang kĕdajan*, de gezamenlijke volgelingen van een zwervenden prins. Komt zeer dikwijls in de *pandji*-HSS. voor. In het Jav. is het *kadéjan*, lijfelijk eigen, v. *déja*, Kw. = *sarirå.* lijf, lichaam; *kadang kadéjan*, eigen of lijfelijke broeders, in tegenoverstelling van neven.

كدوت **kĕdoet,** kreuk, rimpel, plooi, vouw, in de huid, doek, papier en dergelijke; *banjak kĕdoet*, erg gekreukeld; *k. antara kĕning*, de rimpel boven den neuswortel; *k. doeboer*, aarsplooien, v. d. W. *mata kĕdoetan*, knipoogen.

كديت **kĕdit,** gouden of zilveren buikband voor kleine kinderen, ook *kĕndit.*

كدرا **kĕdĕra,** e. s. v. kleinen, eetbaren zoutwatervisch, e. s. v. *bĕlanak.*

كدرڠ **kĕdérang,** e. s. v. boom, welks hout e. oranjekleurige verfstof levert en ook in de geneeskunde gebruikt wordt. Mĕn. zeer donker bruin of blauw en glanzend.

كدڠ **kĕdang,** recht uitgestrekt van den arm, geveld van een piek, ook spannen van een boog, b.v. *laloe mĕngĕdang boesoer moetiara*, *dipanahnja boedjang dĕngan sigĕra*, Sj. Ind. Kĕs.; *mĕngĕdangkan lĕngan*, den arm uitstrekken; *m. tangan*, de hand uitstrekken, B. Ramp. 121; *tampil bĕrtĕmpik mĕngĕdangkan lĕngannja*, met een kreet rukten zij voorwaarts, hun arm uitstrekkende, C. en S.; *m. toembak*, een piek vellen. Mĕn. *mĕngĕdang*, recht buigen van iets dat krom is.

كدڠس **kĕdangsa,** I. *limau kĕdangsa*, de pompelmoes; volgens v.d. W. e.s.v. zoete limoen.

II.? b.v. *sĕmajam dibawah* كدڠس *pĕrmata*, Sj. Ind. Kĕs.

كدڠكڠ **kĕdangkang,** beugel om den trekker van een geweer.

كدڠكق **kĕdongkok,** beugel van een geweer, zie *pĕndongkok.*

كدڠكق **kĕdĕngkik,** tot den uitersten graad vermagerd.

كدڤ **kĕdap,** dicht van een weefsel, vlecht- of breiwerk, ook ondoordringbaar voor vocht, van geweven stoffen, waterproef; *sapĕrti ajar ditapis tiada toeroen*, Abd. sch. wrdb. Zie *kĕrap* I.

كدق **kĕdak,** zie bij *lintang.*

كدق **kĕdoek,** e.s.v. geneeskrachtige plant, welks bladeren er als sirihbladen uitzien. Mĕn. e. s. v. *sirih.*

كدق **kĕdik,** I. *mata kĕdik*, vischhaak, vischangel; *mĕngĕdik*, met den angel visschen.

II. een weinig achterover met het bovenlijf; *doedoek mĕngĕdik*, e. weinig achterover geleund zitten. Volgens v. d. W. ook den rug ingebogen hebben.

كدكيت **kĕdĕkit,** gierig, vasthoudend, C. en S.

كدكق **kĕdĕkik,** e.s.v. groenachtig zout, dat tegen ziekten der tanden gebruikt wordt.

كدكي **kĕdĕkai,** e.s.v. boom, welks vruchten in de geneeskunde gebruikt worden.

كدل **kĕdal,** e.s.v. huidziekte met witte vlekken op handen en voeten en groeven in hand- en voetpalmen, waarbij de huid verhardt en afschilfert; *kĕdal andjing*, lepra, melaatschheid; *k. gadjah*, waarschijnlijk psoriasis, v. d. W. Zie *oentoet*.

كدل **kĕdoel,** een bal van hout of hoorn, gebruikt bij het djing-spel.

كدلم **kĕdĕlam,** en *kĕndĕlam*, drinknap v. e. kokosdop, of van iets dat daarop in vorm gelijkt; z. *sĕkoel*.

كدلي **kĕdĕlai,** naam van een peulvrucht met zwartachtige erwten, waarvan soija enz. gemaakt wordt. Op Java *kĕdĕlé*.

كدمبق **kĕdombaḳ,** I. e. s. v. boschboom met oneetbare vruchten. De bladeren van dezen boom, door den wind bewogen, maken e. eigenaardig geluid.

II. *ikan kĕdombaḳ*, e. s. v. visch, alleen uit de HSS. bekend.

كدمفڠ **kĕdĕmpong,** I. vol wormen, Sj. Mans. Sj. Goemp. heeft *kĕdempoeng*.

II. klanknabootsend woord voor een ploffend geluid zooals van een emmer, die 't ondersteboven in het water valt.

كدندڠ **kĕdondong,** I. e.s.v. hoogen en grooten boom, met eetbare vrucht, zie *rĕpat;* d. l. Cr. geeft ook nog op; *k. laoet*, een andere boomsoort. Jav. id.

II. e. s. v. zoutwatervisch.

كدو **kĕdau;** *mĕngĕdau*, luidkeels schreeuwen of roepen om iets, b.v. om hulp. v. d. W.

كدودق **kĕdoedoeḳ,** ook *sikĕdoedoeḳ*, e. s. v. boom. Mĕn. e. s. v. plant met kleine, eetbare vruchtjes; zie *sĕndoedoeḳ*.

كده **kĕdah,** I. val of strik om olifanten te vangen, d. l. Cr. Ook de naam v. e. Mal. rijkje op het schiereil. Mal.

II. e. aarden schotel of bord. Sw.

كدي **kĕdai,** Tam. winkel, kraam, stalletje; *bĕrkĕdai*, winkelen; *orang bĕrkĕdai*, winkelier. Mĕn. *kadai*, id.

كدي٢ **kĕdi-kĕdi?** of *koedi-koedi?* e. s. v. spel der Klinganeezen, b.v. *ramainja kĕling bĕrmaïn* كدي*; orang Hindostan bĕrmaïn tjoeki*, Sj. Mans. Sj. Goemp.; *bĕrapa banjaḳ kĕling* بركدي٢ *bĕrkoedi-koedi*, *kapada baginda hĕndaḳ bĕrdjoedi*, id.; *kĕling bĕrkĕdidi*, Hik. Koris. Zie het volg. woord en *koedidi*.

كدي **kĕdi,** manwijf, jan-de-wasscher, man of vrouw, die zich kleeden en werk doen alsof ze tot de andere sekse behoorden. Mĕn. *kadi*, klein, dwergachtig.

كديدي **koedidi,** en *sikoedidi*, e. s. v. watersnip. Mĕn. *bĕrsikoedidi*, huppelen als zulk een snip. Zie ook كدي٢.

كديرا **kĕdera,** Port. stoel.

كذاب **kadzáb,** Arab. liegen, beliegen.

كذب **kadzab,** Arab. leugen.

كر **kar,** verb. Ned. kaart, van land of zee.

كر **koer,** geluid waarmede men gewoonlijk kippen roept; *koer soemangat*, keer terug, levensgeest! uitroep van ontsteltenis, ook gebruikt voor: welkom in dit leven! tot een pas geboren kind, b. v. Mĕs. Kag.; *koerkoer*, knorren als een varken, M.

كرا **kĕra,** aap, inz. de gewone groene baviaan of meerkat, wordt echter ook als algem. benaming voor die diersoort gebruikt; *kĕra mĕnĕgorkan tahinja*, Sprw. ter aanduiding van iemand, die over zijn eigen kwaad spreekt; *kĕra mĕndjadi monjet*, Sprw. overeenkomende met ons: 't is lood om oud ijzer.

كرابت **kĕrabit,** en *kĕrabiḳ*, uitgescheurd v. eene opening of spleet; *mĕngĕrabit*, uit elkaar scheuren, wijder scheuren van eene opening of spleet, ook ruw met beide handen aanpakken.

كرابق **kĕrabiḳ,** zie het voorgaande woord.

كرابو **kĕraboe,** I. e.s.v. plat, rond oorversiersel van goud, gouden oorknop.

II. *koeraboe*, Mĕn. ongerust zijn, b. v. over het lang wegblijven van iem, b. v. *haṭi nan hantjoer bagai dikĕraboe*. Sj. Ḥaris.

III. Mĕn. toespijs, bestaande uit een mengsel van rauwe vruchten; *mĕngoeraboe*, die toespijs maken.

كراجة **kĕradjat;** *mĕnĕrima tjoekai kĕradjat*, C. en S. Zie *charádj*.

كراجغ **kĕradjang;** *ĕmas kĕradjang*, klatergoud, dun bladgoud, R. Ch. Zie *kĕrontjang*.

كراچق **kĕratjaḳ,** dartel, uitgelaten, wild; van een vaartuig snelzeilend of roeiend. Zie *katjaḳ*.

كراسة **korrásat,** Arab. katern, cahier, vel van druk- of schrijfwerk. In het Mal. meestal *koeras*, het meerv.

كراسن **kĕrasan,** Jav. van *rasa*, zich ergens op zijn gemak gevoelen, thuis gevoelen, aarden.

كراڤس **kĕrapis,** zie *kĕropas*.

كراڤو **kĕrapoe,** e.s.v. zeevisch, die een weinig giftig is en op baars gelijkt, de Jacob-Evertsen.

كراڤي **kĕrapai,** in het blinde rondtasten.

كراكڤ **kĕrakap,** de harde en droge bladeren, die aan den stam groeien, in tegenoverstelling van de malsche aan de loten; *sirih kĕrakap*, zulke bételbladen in tegenoverstelling van *sirih tjarang*.

كراكل **kĕrakal,** Jav. e. s.v. klein geklopte steen, waarmede de wegen hard gemaakt worden; *mĕngĕrakali*, mac-adamiseeren van een weg.

كراكه **kĕrakah,** Ned. kraak, de naam van een soort van vaartuig in vroeger eeuwen.

كرامة **karamat,** Ar. eerwaardigheid, heiligheid, wonderwerk, heilig graf, heiligheid v. e. huis of tempel, S. Dz.; *orang karamat*, heilige.

كرامس **kĕramĕs,** Jav. het hoofdhaar uitwasschen, = *kĕdjamas*, zie ald. en *langir*.

كران **kirana,** Kw. lichtstraal van zon of maan, Sadj. Mal. 170.

كراني **kĕrani,** I. *boewah kĕrani,* e. s. v. kleine vrucht met harde schil, bij zwart af, dikke pit en een weinig meelachtige, rinsche, bruine, eetbare stof.

II. = *karkoen,* geheimschrijver, secretaris. Zie قراني *ḳoerâni,* Arab.

كراوت **kĕrawat,** rotting, riem of iets derg., waarmede het ijzer van den dissel aan den steel wordt vastgemaakt.

كراوت **kĕrawit,** aarsmaden, v. d. W.

كراوڠ **kĕrawang,** open snij- of beitelwerk, open naaldewerk, kantwerk; *k. pahat,* naaldewerk met groote gaten, die door uitknipping of uitrafeling verkregen worden.

كراوق **kĕrawaḳ,** e. s. v. eekhoorn, geheel rood van kleur en grooter dan de *toepai.*

كراوي **kĕrawai**, e. s. v. groote wesp, die haar nest in den grond maakt, terwijl de *taboehan* een zakvormig nest in de boomen bouwt, Sw. Mĕn. id. Volg. v. d. W. juist omgekeerd! Zie bij *taboeh.*

كراهي **kĕrahi,** Jav. e. s. v. komkommer, = *mĕntimoen atjih.*

كرب **karab,** Arab. ploegen.

كربت **kĕrĕbat,** frequ. van *kĕbat; mĕngĕrĕbat,* sterk binden, knevelen.

كربڠ **kĕrĕbang,** zie *gĕrĕbang* I.

كربو **kĕrbau,** buffel; *k. djalang,* een v. de kudde afgezworven buffel, verwilderde buffel. In het Palemb. is *k. djalang* een verwilderd buffelkalf en *k. djĕroendjoengan,* e. verwilderde volwassen buffel; *k. mĕnjama,* halfwas buffel, welks horens en ooren nog even lang zijn.

كرت **kĕrat,** afgesneden stuk of brok, stuk als gedeelte v. e. geheel; *doewa kĕrat timah,* twee stukken lood; *sakĕrat,* een stuk, gedeeltelijk; *djikalau manoesia sakĕrat, andjing sakĕrat sakalipon,* al ware hij ook half mensch, half hond; *toelang ĕmpat kĕrat,* de armen en beenen; *sakĕrat roemah,* een gedeelte van een huis; *sakĕrat djalan,* e. gedeelte v. den weg, halverwege; *sakĕrat sapoentoeng,* nederige uitdrukking voor eenige, b.v. *ada djoega kawan sakĕrat sapoentoeng,* ik heb wel enkele bedienden of volgelingen; *kĕrat-kĕrat,* e. s. v. lepra, waarbij groeven ontstaan in de handpalmen en voetzolen; *mĕngĕrat,* afsnijden, ook door middel van een zaag, afnemen v. speelkaarten; *mĕngĕrat papan,* planken zagen; *m. kapala,* onthoofden, (Mĕn. ook fig. voor erg beschaamd maken); *m. ramboet,* het hoofdhaar afsnijden; *m. koekoe,* de nagels knippen, snijden, zie bij *koekoe; m. lidah orang,* iemand in de rede vallen; *mĕngĕrat-ngĕrat,* knagen, knauwen, knabbelen; *dikĕrat doewa,* in tweeën gesneden of gedeeld.

كرت **kĕrta** of *karta,* Jav. rust, vrede, veilig, veiligheid.

كروت **kĕroet,** I. rimpel, frons; *kĕroet-kĕring*, verschrompeld, verdord, verdroogd; *k. dahi,* voorhoofdrimpels; *bĕrkĕroet,* gerimpeld, gefronsd; *mĕngĕroet,* rimpelen, fronsen, krimpen, inz. v. touw, inkrimpen, terugspringen van rekbare voorwerpen.

II. schrapend geluid als van een stoel, die verschoven wordt.

كروت **kĕrot,** Jav. = *kĕrĕtak*, z. ald.

كريت **kĕrit,** I. een krassend geluid zooals van een schrijfpen; *kĕrit dajoeng*, e.s.v. krekel, die een krassend geluid maakt als dat van roeiriemen, welk geluid als e. voorteeken wordt beschouwd van den terugkeer van iemand, die op reis is; *kĕritan api*, strijkhoutje, lucifers; *mĕngĕritkan gigi*, knarsetanden, Sj. Ind. Kĕs.

II. *kĕrit-kĕrit*, e. s. v. kruipende plant, die als groente, tot bindsel en in de geneeskunde gebruikt wordt.

كريت **kĕret,** Batav. hard over iets heentrekken of strijken; *kĕretan api*, lucifers, zie *kĕrit* I.

كرتس **kartas,** zie قرطس.

كرتساري **kartasari,** e.s.v. bloem, ook als eigennaam.

كرتڠ **kĕrtang,** I. bemorst met vuil, dat opgedroogd is, b.v. etter en derg.

II. e. s. v. zeevisch.

كرتڤ **kĕrĕtap,** klanknabootsend woord voor e. klappend geluid; *kĕrĕtap-kĕrĕtoep*, hetzelfde met verscheidenheid, zooals van vele deuren, die dichtgeslagen worden of v. e. knetterend vuurwerk.

كرتڤ **kĕrĕtip,** klanknabootsend woord voor e. krakend geluid, zooals van een slot, waarin e. sleutel wordt omgedraaid.

كرتق **kĕrĕtak,** klanknabootsend woord voor e. krakend geluid, zooals van een stuk hout, dat doorgebroken wordt, rammelen zooals v. noten, die men uit een zak schudt; knarsen van de tanden; *kĕrĕtak-kĕrĕtoek*, hetzelfde met verscheidenheid, b.v. van e. hoop borden, die men bijeengaart of van de wielen van een wagen. Zie *gĕrĕtak*.

كرتق **kĕrĕtĕk,** Jav. brug, in het Mal. alleen in gedichten, b.v. *sampannja masoek kabawah kĕrĕtĕk*, zijn bootje kwam binnen onder de brug, Sj. Dzoeb.

كرتق **kĕrĕtik,** = *kĕrĕtak*, doch scherper, b. v. van een krakenden stoel; *kĕrĕtak-kĕrĕtik*, hetzelfde met verscheidenheid, b.v. van e. instortend bamboezen huis. Zie *gĕrĕtik*.

كرتو **kĕrtau,** de moerbezie-boom.

كرتو **kĕrto,** Port. speelkaarten.

كرتيك **kĕrtika,** Skr. *bintang kĕrtika*, het zevengesternte of de Plejaden.

كرج **kĕrdja,** Skr. *karja*, werk, bezigheid, arbeid, bedrijf, handeling, feestviering, drukte door feestviering, de toebereidselen voor e. feest; *kĕrdja jang laïk*, passend werk; *kĕrdja borong*, aangenomen werk; *bĕkĕrdja*, werken, bezig zijn, arbeiden, toebereidselen voor e. feest maken, feestvieren; *orang bĕkĕrdja*, werkvolk, H. Abd. 68; *mĕngĕrdjakan*, verrichten, ten uitvoer brengen, in dienst zijn van, e. feest geven voor, uit den weg ruimen van iemand, iemand vermoorden, Sadj. Mal. 364; Ism. Jat. 125; *mĕngĕrdjakan goepĕrnĕmen*, in dienst zijn v. het gouvernement; *jang soekar mĕngĕrdjakan*, dat moeilijk is ten uitvoer te brengen; *m. mait* en *mĕngĕrdjaï mait*, alles verrichten wat er

bij een lijk te doen valt; *pĕkĕrdjaän*, werk, het werk dat verricht wordt tegenover *kĕrdja*, werk in het algemeen; bezigheid, de werkzaamheden tot voorbereiding van e. bruiloft of ander feest; *datang hamba dari sana kĕlaḳ kita moelaï pĕkĕrdjaän toewan*, als ik vandaar terugkom zullen wij direct beginnen met de voorbereiding van uwe bruiloft; *dĕngan pĕkĕrdjaän*, in dienst van, Niem. bl. I p. 64, 4e dr.; *pĕkĕrdjaän*, komt ook dikwerf voor in de beteekenis van zaak = *ḥál* of *pĕrkara*, o. a. H. T. H. Abd. enz.; *apa fadloelimoe akan pĕkĕrdjaänkoe ini*, wat gaan u mijne zaken aan, Tam. ed-Dar.? *pĕkĕrdjaän jang dĕmikian bĕlom pĕrnah koelihat*, de uitoefening van dusdanige (straf) heb ik nog nooit gezien. H. Abd.; *mĕmasoeḳkan pĕkĕrdjaän*, in dienst nemen, in het werk nemen; *kĕrdjamoe djoega ĕngkau kĕrdjakan*, bemoei je met je eigen zaken, Tam. ed-Ḏar.; *sama pĕkĕrdjaän*, medearbeider, collega.

كرجڠ **kĕrĕdjang**, I. *ĕmas kĕrĕdjang*, goud in stukken van verschillende zwaarte, dat in den handel als geld dient en telkens gewogen en getoetst wordt, P.; zie *kĕradjang*.

II. *mĕngĕrĕdjang*, steigeren v. e. paard, Sw.

كرچوت **kĕrtjoet**, e. s. v. biezen, waarvan men zakken vervaardigt.

كرخي **karchi**, bijnaam van den vromen sjaich Maroef, wiens volle naam معروف كرخي men met gespatieerde letters op het adres van brieven schrijft, om de goede bezorging daarvan te verzekeren.

كردوت **kĕrdoet**, kleine rimpel; zie *kĕdoet*.

كردڠ **kĕrĕdang**? e. s. v. groote dieren, maar welke? naar de omschrijving zou men aan olifanten of rhinocerossen denken, b.v. *ja toewankoe, itoelah kawan kĕrĕdang*, Pĕl. Djin.

كردق **kĕrdaḳ**, vulg. bezittingen, vermogen, spullen; ook *mĕrdoeḳ*.

كردل **kĕrĕdil**, dwergachtig, in den groei gestuit, inz. van personen.

كردم **kĕrĕdam**, een galmend geluid, b.v. van iets, dat in een ledig vertrek op den grond valt.

كردم **kĕrĕdoem**, = *kĕrĕdam*, maar doffer.

كرس **karså**, Jav. wensch, wil; *karsaning dewata moelia-raja*, de wil der groote en heerlijke goden.

كرس **kĕras**, hard, hevig, sterk, straf, streng, geweld; *k. kapala*, koppig, stijfhoofdig; *k. hati*, eigenzinnig, zijn eigen wil volgen, Niem. bloeml. 4e dr. p. 66; ook hardvochtig, Pĕl. Abd. p. 18 r. 3. *k. pĕloepa*, erg vergeetachtig, H. Abd. 422; *k. lidah*, dik v. tong, belemmerd in de uitspraak; *boewah kĕras*, een olie-houdende noot, op Java *kĕmiri* geheeten; *maïn boewah kĕras* en *mĕnjaboeng b. k.*, e.s.v. spel met die noten; *bĕrkĕras-kĕrasan*, met elkander worstelen, beproeven wie de sterkste is; ook een woordenstrijd met elkander hebben, waarbij de een den ander tracht te over-

schreeuwen, Ind. Poet.; *mĕngĕras-ngĕras*, met geweld iets doen, b.v. *dikĕrasi-kĕras mĕnarik tali boesoer*, met geweld aan den boogpees trekken, Ind. Poet.; *mĕngĕrasi*, geweld aandoen, dwingen, streng zijn jegens, b.v. *lagi mĕngĕrasi akan orang jang doerhaka*, ook was hij streng jegens alle opstandelingen; *mĕngĕraskan*, veel werk van iets maken, nauwgezet in iets zijn, vast de hand aan iets houden; *mĕngĕraskan hawa-nafsoe*, de harstochten of driften voedsel geven, stijven, H. Abd. 294; *kakĕrasan*, geweld; ook kramp, stuiptrekking; *dĕngan kakĕrasan*, met geweld, met hardheid, H. Abd. 485; *pĕngĕras* en *pĕkĕras*, middel om er kracht bij te zetten, inz. bij een toovermiddel, het loon aan een tooverkol onder den schijn, dat het daarvoor moet dienen; H. Gr.; *pĕngĕrasan*, geweldpleging; *kĕras makas*, hard en ongaar v. spijzen, hard en onrijp van vruchten.

كرس **kĕris**, kris, de indische dolk; *k. pandjang*, de lange kris, ook wel *k. landen*, Jav. en *k. landajan* genoemd, Prab. Dj.; *k. tjĕrita*, een kris met golvend lemmer, waarin meer dan negen bochten zijn; *k. sĕmpana*, een geluks-kris; *kĕris pĕndoewa*, de bijkris, nam. een kleiner kris, die nevens de groote soms wordt gedragen; *mĕntjaboet kĕris*, de kris uit de scheede trekken, ontblooten; *mĕmboeka kĕris*, de kris van den gordel losmaken, terzijde leggen; *maïn bĕrkĕris*, met de kris schermen.

كرساني **karsani**, zie *chorasáni*.

كرسوت **kĕrĕsoet**, een geschaafde gleuf of groef in planken, = *parit*.

كرستم **kĕristam**, e. s. v. indisch katoen, v. d. W.

كرسڠ **kĕrsang**, I. droog, dor, verward overeind staand van het haar, raagbol; van den grond: droog, dor, onvruchtbaar. Zie *tanah kasang* bij *tanah*.

II. zie *kĕronsang*.

كرسق **karsiḳ**, grint, grof zand, ook zand in 't algem. ook de droge bladen van den banaan of pisang; *boemi jang bĕkarsiḳ*, steenachtige grond, Sailoe's Salatin; *k. boelan*, grof wit zand; *k. loemat*, gewoon donker zand.

كرسي **koersi**, Arab. stoel, troon; *koersi pĕngadilan*, rechterstoel; zetel des gerichts; *koersiḥ oekoem*, rechterstoel, rechtbank.

كرسي **kĕrsai**, rul, kruimelend, brokkelend, van gekookt graan.

كرڠ **kĕrang**, I. e. s. v. zeeschelpdier ook schelpdier in het algemeen. Dat het werkelijk *kĕrang* is blijkt o.a. uit de H. Asm. Pati. Soorten zijn: *k. bĕtoel*, *k. boeroengan* en *k. boeloe; kĕrang-kĕrangan*, allerlei schelpdieren; *mĕntjĕhari kĕrang-kĕrangan*, schelpdieren visschen in zee, H. T.; *pĕkĕrangan*, al de schelpdieren, schelpgedierte, alles wat tot het geslacht der schelpdieren behoort; *bĕrkĕrang*, schelpdieren zoeken = *mĕmoengoet kĕrang*. Ook komt *bĕrkĕrang* voor in de beteek. v. visch vangen, Pĕl. Djin.

II. grof, van porselein of aarde-

werk, grof bewerkt; Mĕn. *pinggan karang*, e.s.v. grove borden.

III. klanknabootsend woord voor een rinkelend geluid, minder helder dan *kĕring*.

IV. *kĕrang-kĕroep*, e.s.v. sirihdoos van goud of zilver met gouden toebehooren, die door den Vorst aan hooge beambten of aan de leden der vorstelijke familie wordt voorgezet; zie *poewan en djorong*.

كرغ **kĕrĕng,** Jav. norsch, wreed, ruw, bits, grimmig. Zie *garang*.

كرغ **kĕroeng,** holte, zooals in e. kopje of lepel, komvormige kromming, zooals aan de leuning van sommige stoelen; *k. leher*, uitsnijding voor den hals aan een kleedingstuk.

كرغ **kĕrong,** klanknabootsend woord voor een geluid als van noten in een houten doos, rammelen.

كرغ **kĕring,** I. droog, dor ook op het droge zitten v.e. vaartuig. Boeng. R. bĕs. p. 24; *k. kĕrontang*, z. *kĕrontang; k. rasa hatikoe*, ik ben er van ontsteld; *k. darahnja*, zijn bloed stond stil; *k. ringkai*, kurkdroog van hout, bouwmaterialen, land enz.; *tiada kĕring dĕngan ajar-mata*, niet ophouden met schreien; *bĕrkĕring ajar lioer*, tevergeefs praten, overreden of raadgeven, een drogen mond hebben van het praten, zijn keel droog praten; *mĕngĕringkan* en *mĕngĕringi*, droogmaken, drooggleggen; *mĕngĕringkan kaïn*, linnen drogen; *mĕngĕringi sawah*, de rijstvelden droog leggen door het water daarvan te laten afloopen; *kakĕringan*, uitgedroogd, drooggeloopen, opgedroogd, drooggeloopen grond, land, dat bij laag water bovenkomt, op het droge zitten gebleven v. een vaartuig; (Mĕn. ook nog zonder geld of levensmiddelen zijn); *toelang kĕring*, het scheenbeen; *pasang kĕring*, laagwater.

II. klanknabootsend woord voor een rinkelend geluid, zooals b.v. van bellen en derg.; *sakalian koeda bĕrgĕnta bĕrkĕring-kĕring goemĕrĕntjing boenjinja*, al de paarden hadden klingelende bellen aan die rinkelden, I.P.

كرغوت **kĕrĕngoet**? b.v. *bĕrdjoebah* كرغوت. Sj. Mans. Sj. Goemp.

كرغسغ **kĕrongsang,** zie *kĕronsang*.

كرغكغ **kĕrangkang,** e.s.v. krabbe.

كرغكغ **kĕrangkeng,** Batav. hok, kooi enz. voor gevangenen; *kĕrangkengan*, schuur om padi in te bergen.

كرغكغ **kĕrongkong,** z. *rongkong; kĕrongkongan*, de keel, slokdarm.

كرغك **kĕrĕngga,** I. mogelijk beter *gĕrangga*, e.s.v. groote, roode mier, welks beet sterk brandt en die op de boomen leeft, Jav. *ganggrang*. id.

II. *kĕrĕngga-moenggoe*, e.s.v. specerij-achtig zaad.

كرغكي **koeringgi,** heidensche bewoner van de kust van Koromandel.

كرف **kĕrap,** I. dikwijls, dikwerf, vaak, kort op elkander in tijd, dicht naast elkander in ruimte; *kĕrap kali*, dikwijls; *kĕrap gawé*, in het Palemb. ongeoorloofden omgang hebben v.e. man of jongeling met andere vrou-

wen, herhaaldelijk ontucht plegen; *kĕrap pati*, sluipmoord, id.

II. klanknabootsend woord voor een knappend geluid; *kĕrap-kĕroep*, hetzelfde met verscheidenheid, zooals b.v. van iemand die beschuit eet.

كرڤ **kĕroep**, = *kĕrap*, doch doffer.

كريڤ **kĕrip**; *mĕngĕrip*, knagen, knabbelen aan iets, zooals muizen.

كرڤاتي **kĕrpati**, Jav. veeluis, volg. Mrsd. *kĕrapti*, het kribbebijten der paarden.

كرڤس **kĕrĕpas**, klanknabootsend woord voor een ritselend geluid, zooals wanneer b.v. een buffel gaat door struiken.

كرڤوس **karpoes**, Port. bonte slaapmuts, ook ezelshoofd aan masten.

كرڤس **kĕrĕpis**, = *kĕrĕpas*, doch helderder.

كرڤق **kĕrĕpak**, klanknabootsend woord voor een krakend geluid, zooals b.v. wanneer een olifant door een suikerriet-aanplant loopt.

كرڤق **kĕrĕpok**, = *kĕrĕpak*, doch doffer.

كرڤق **kĕrpek**, Jav. mand, valies, porte-manteau, sluitmand, gevlochten van bamboe met hengsels van rotan, om reisbenoodigdheden of koopwaren in te bergen; zie *kĕpek*.

كرڤي **karpai**, patroontasch.

كرق **kĕrak**, aanbrandsel, aangebrande korst in pot of pan; *kĕrak nasi*, aanbrandsel van de rijst, ook e. s. v. welriekende klimop.

كرق **kĕrok**, I. klanknabootsend woord voor een krabbend of krassend geluid, doffer dan *kĕrik*; *mĕngĕrok*, uitkrabben met vingers, klauwen of nagels, zooals de laatste rijst uit een pot of de oogen uit het hoofd; Mĕn. *pĕngĕrok pĕrioek*, een snoeper, pottenlikker.

II. Jav. roskam; *ngĕrok*, roskammen. In 't Mal. *garoek*. Zie ald.

كرق **kĕrik**, klanknabootsend woord voor een krassend geluid, helderder dan *kĕrok*; *mĕngĕrik*, uitkrabben, afschrapen, radeeren; *kĕrikan*, schijf in een hijschblok.

كركر **koerkoer**, zie *koer*.

كركڤ **kĕrĕkap**; *kĕrĕkap-kĕrĕkoep*, klanknabootsend woord voor het krakend en knappend geluid als dat v. e. hond, die beenderen kauwt.

كركم **koerkoem**, Arab. mastik, safraan, kurkuma.

كركن **karkoen**, Perz. hoofd der schrijvers, secretaris.

كركه **kĕrĕkah**; *mĕngĕrĕkah*, iets kraken, knauwen met de tanden, ook verscheuren, van wilde dieren.

كركي **karki**, Ar. de kraanvogel.

كرليڠ **kĕrling**; *mĕngĕrling*, van terzij aanzien, e. zijwaartschen blik toewerpen, ook *m. dĕngan ekoer mata*, even van terzij aanzien. Soms ook gebruikt voor flikkeren v. den bliksem; z *pĕrling* en *djĕling*. Ism. Jat. 18.

كرليڤ **kĕrlip**; *sakĕrlip mata*, een oogwenk, M. zie *kĕlip*.

كرم **karama**, Ar. verheerlijken; *Ali, karama Allah wadjahoe*, Ali, God verheerlijke zijn aangezicht.

كرمبل **kĕrambil,** Jav. de kokosnoot, = *kĕlambir*, zie ald.

كرمبوج **kĕrambodja,** Skr. e.s.v. meloen; zie ook *kĕmbodja.*

كرمست **kĕramsoet,** z. قرمست.

كرمغ **kĕrĕmang,** e. s. v. boom welks hout spoedig door de *boeboek* wordt aangetast.

كرمغك **kĕrĕmangka,** e.s.v. boom, v. d. W., zie *tjiamau.*

كرمڤاڬي **kĕrĕmpagi,** Tam. scheermes. Mĕn. zakmes.

كرمڤڠ **kĕrĕmpoeng,** de onderbuik op de hoogte v. de blaas, R. Pas. Dul. 104. Jav. *kĕmpoeng*, id. Mĕn. *kĕrampang*, tusschenruimte tusschen de beenen.

كرمق **kĕrĕmaḳ;** *daoen kĕrĕmaḳ*, e. s. v. kleine, lange bladen, die veel gelijken op uienloof en ook zoo smaken. Volgens Abd. sch. wrdb. e. s. v. gras. Het wordt in de geneeskunde gebruikt; mogelijk zee-ajuin?

كرمنتغ **karamoenting,** ook *kĕmoenting*, e. s. v. heester met eetbare roodzwarte, ronde, zoete vruchtjes.

كرمي **kĕrĕmi,** Jav. aarsmaden, z. *kĕroewit* en *kĕrawit.*

كرن **kĕran,** e s v. komfoor, vuurpot of test met langwerpig uitstekenden aschbak; zie *anglo.*

كرن **kĕron,** verb. Ned. kroon, lichtkroon, b.v. *ḳandil dan kĕron*, kandelaren en kroonen, Sj. Madli.

كرن **kĕren,** zie *ngĕren.*

كرنت **kĕranta,** e.s.v. luizen, die in het laatste tijdperk eener ziekte, even voor den dood bij den mensch te voorschijn komen. Mĕn. id.

كرنتغ **kĕrĕnting,** klinken, zooals b.v. een glas, waartegen men met e. mes tikt.

كرنتغ **kĕrontang,** klanknabootsend woord voor het geluid van een leegen aker, die op den bodem v. e. leeg watervat stoot; *kĕring kĕrontang*, droog en ledig tot op den bodem, van watervaten enz. zoodat het schepvat dat geluid laat hooren.

كرنتغ **kĕroenting,** houten bel of klok, zooals de buffels om den hals hebben.

كرنتغ **kĕrinting,** gedroogde schelpdieren; *kĕrintingan* = *kĕlĕntingan*, zie *lĕnting* I.

كرنتغ **kĕroentoeng,** frequ. van *kĕntoeng*, een bamboeschacht met e. spleet in het midden, gebruikt als spaarspot, H. Abd. 435; op Java een hol blok van hout of bamboe met e. gleuf in het midden, in de wachthuizen gebruikt om er alarm op te slaan, ook op Malaka; Mĕn. mandje, bakje, in 't algemeen e. voorwerp, dat dient om er iets in te bewaren; *banjaḳ bĕnar orang itoe mĕngĕroentoengkan pitis*, die man heeft zeer veel geld gespaard; zie *kĕntoeng.*

كرنتل **kĕrintil,** in menigte afhangend, zooals vruchten aan een boom.

كرنجت **kĕrandjat,** = *pĕrandjat*, zie ald.

كرنجغ **kĕrandjang,** grof, gevlochten mand v. bamboe, pakmand, schanskorf, knaster; zie *randjang.*

كرنجل **kĕrindjal,** de nieren, = *boewah pinggang.*

كرنجي **kĕrandji,** e. s. v. boom met zwaar, hard, bruin hout, geschikt voor huis- en waterbouw, en met rinsche vruchten.

كرنچڠ **kĕrĕntjang,** klanknabootsend woord voor e. rammelend geluid, zooals van een ankerketting, die gevierd wordt.

كرنچڠ **kĕrontjong,** holle ringen om de enkels, met steentjes er in of belletjes er aan, ook bellen, zooals om den hals van paarden; *gĕlang kĕrontjong,* klinkende of rammelende armbanden. Volg. de Br. K. ook de groote armbanden eener bruid.

كرنچڠ **kĕrontjang;** *ĕmas kĕrontjang,* klatergoud, dun bladgoud; zie *kĕrĕdjang.*

كرنچڠ **kĕrentjeng,** e. triangel, het instrument. Zie *kentjeng* II.

كرند **kĕranda,** Skr. doodkist; Mĕn. id. ook kast of kist om levende of opgezette dieren daarin te bewaren; *k. harimau,* kist voor 't vervoeren van een tijger; zie *larong.*

كرندڠ **karendang,** e.s.v. braamstruik; e. laag heester-gewas, tot het geslacht der bramen of rozelaars behoorende. M.

كرنسڠ **kĕronsang,** borstspeld, broche; ook *kĕrsang.*

كرنو **kĕrnoe,** Port. corno, kruithoorn.

كرني **koernia,** genade, gunst, zie كارني.

كرني **kĕrnai;** *mĕngĕrnai,* aan kleine stukken snijden of hakken, b.v. vleesch om er gerechten van te maken.

كرنيت **kĕrĕnnjit,** de wenkbrauwen fronsen, het voorhoofd rimpelen. Zie *kĕnnjit.*

كرنيت **kĕrĕnnjoet,** knarsen van de tanden, deuren, boomen enz. ook grommen, snauwen, Maxw.

كرنيڠ **kĕrĕnnjing,** grauwen, snauwen, grommen, Max.

كرنيو **kĕrĕnnjau,** krakend geluid van iets ongaars bij het kauwen.

كرنيه **kĕrĕnnjih,** grijnzen, aangrijnzen, Sw.

كروبت **kĕroeboet,** e. s. v. plant, de Rafflesia Arnoldi.

كروبڠ **kĕroeboeng,** Jav. pass. van *roeboeng,* samengestroomd op of om iets; *bĕrkĕroeboeng,* samengestroomd zijn van een menigte, b.v. om naar iets te kijken; *mĕngĕroeboengi,* op iets in menigte samenstroomen, iets in menigte bedekken, zooals bijen, mieren, wolken, een menigte krijgslieden enz. b.v. *sapĕrti kawan lĕbah mĕngĕroeboengi,* evenals een zwerm bijen op iets samenstroomt, H. Boedj. *mega hĕndak mĕngĕroeboengi,* wolken zouden hem bedekken, Ind. Poet. Zie *roemoen* en *kĕloeboeng.*

كروبق **kĕrobak,** vol litteekens, pokdalig.

كروبق **kĕrobek,** *mĕngĕrobek,* bij kleine stukjes afscheuren, afplukken, v.d.W. Zie *robek.*

كروبي **kĕroebi,** = *pĕnjĕngat,* Abd. sch. wrdb. Zie *sĕngat.*

كروبيون **kĕroebion**, Arab. cherubijnen. Zie *keroeb*.

كروت **kĕroewit**; *tjatjing kĕroewit*, aarsmaden. Zie *kĕrĕmi* en *kĕrawit*.

كروتت **kĕrotot**, gegroefd, van groeven of diepe lijnen voorzien, zooals een vijl, een pokdalig gelaat, een ruwe schil enz. Zie ook *kĕretoet*.

كروتف **kĕroetoep**, klanknabootsend woord voor een dof knappend of knetterend geluid, zooals van zout in een heete pan. Mĕn. *kĕroetoes*, id.

كروتق **kĕroetak**, Mĕn. *mĕngĕroetak*, knabbelen of knagen aan een been enz.

كروچڠ **kĕrotjong**, schelletje, belletje, d.l.Cr. Zie *kĕrontjong*.

كروچف **kĕroetjoep**, peperhuisje.

كروچق **kĕrotjok**, rammelen zooals hagel geschud in eene flesch.

كرودت **kĕroedoet**, geplooid, zooals doek, dat men met een rijgdraad heeft ingehaald, Max. Zie *kĕrdoet*.

كروسق **kĕrosok**, ritselen, schuifelen; ook *gĕrosok*.

كروڠ **kĕroewing**, e.s.v. boom, die een olie, *minjak kĕroewing*, levert, waarmede men vaartuigen teert en, vermengd met harpuis, de naden van vaartuigen stopt. Het hout wordt gebruikt voor planken.

كروفس **kĕroepis**, = *kĕropas*, z. a.

كروفس **kĕropas**; *kĕropas-kĕrapis*, allerlei kleinigheden, nederig geproken van eigen huisraad, spullen; ook verrichten van allerlei onbeduidend werk.

كروفڠ **kĕroeping**, korstje, roofje van een wond; *mĕngĕroeping*, de korstjes of roofjes afplukken. Mĕn. id.

كروفق **kĕroepoek**, I. e.s.v. toespijs bij de rijst, bestaande uit het binnenste, vleeschachtige gedeelte van koe- of buffelhuid of ook wel de *bĕlida*-visch, in olie gebakken, zoodat het bros en knappend is; ook een gebak van deeg, bestaande uit fijngemaakt vleesch, gekookte visch en wat sagomeel.

II. zie bij *kĕrĕpak*.

كروكت **kĕroekoet**, I. krul of kroes van de bladen sommiger planten; de frequ. van *koekoet*, zie ald.

II. verrekt van een spier of pees; volg. M. gekrompen, samengetrokken, b.v. *dikĕroekoetkannja koelit; kaki-tangannja soedah mĕngĕroekoet*, Ibr. b. Chas. Zie *kĕrekoet* en *koekoet*.

كروكت **kĕrokot**, I. Jav. de postelein, daar in het wild groeiende, doch te wreed om als groente te kunnen worden gegeten.

II. Jav. knagen, knabbelen.

كرومت **kĕroemit**, knabbelen, Sw.

كرومس **kĕroemoes**, terdege kussen, mokkelen.

كروموڠ **kĕromong**, stel van twaalf diepe, koperen bekkens met knop, behoorende bij de *gamĕlan*.

كرومن **kĕroemoen**; *bĕrkĕroemoen*, krielen, in menigte op iets toestroomen, zoowel van menschen als dieren, ook zwermen van bijen; *mĕngĕroemoeni*, op iets samenstroomen, Facs. pag. 19. Zie *kĕroeboeng*.

كرون **kĕroewan**, Jav. = *kĕtahoe-*

wan, van *wĕroeh*, = *tahoe*, zie aldaar.

كرويق **kĕroejoek**, Batav. kraaien, = *kĕloeroek*, zie ald.

كره **kĕrah**; *mĕngĕrahkan*, oproepen, bijeenroepen van onderhoorigen voor openbare werkzaamheden, het volk verzamelen. Het onderscheid tusschen *mĕngĕrahkan* en *mĕngampoengkan* blijkt b.v. uit: *maka ratoe Djadjaran Sari pon mĕnitahkan sĕgala poenggawa bĕrlangkap sĕndjata dan mĕngĕrahkan sĕgala rajat dan mĕngampoengkan gadjah dan koeda*, de Vorst van Djadjaran Sari nu gelastte allen officieren om de wapens in orde te brengen, al het volk op te roepen en olifanten en paarden bijeen te brengen, Pr. Dj. *gong pĕngĕrah*, een bekken, dat geslagen wordt om het volk op te roepen; *angin bĕrkĕrah*, de wind wakkert aan, lett. is aan het verzamelen; *djoeroe-kĕrah*, e. dienaar van den *batin*, die het volk oproept, ook *pĕngĕrah*, opzichter, drijver, aandrijver bij een of ander openbaar werk, = *mandor* op Java.

كره **kĕroh**, I. troebel van vloeistoffen, vuil van kleuren, onzuiver v. taal of stijl of den inhoud v. e. boek; ook drab, droesem; *kĕroeh dipĕrdjĕrĕnih*, het troebele in een helderen toestand brengen, fig. voor geschillen of twisten bijleggen, partijen verzoenen; *mĕngĕrohkan*, troebel maken.

II. Perz. een lengtemaat van ongeveer twee engelsche mijlen, meestal *kĕroh boemi*, b.v. *adalah ĕmpat kĕroh boemi djaoehnja*, de afstand was van vier zulke lengtematen, 8 engelsche mijlen, Am. H., ook *pĕngĕroh*. Volg. M. is het *karoewah* en zou het ook *pĕngaroewah* kunnen zijn; zie *roewah* I.

كره **kĕreh**; *kĕreh-kĕreh*, met moeite.

كرة **koerat**, Arab. bol, bal, kogel, spheer, zone; *koeratoel'zamhariri*, de ijskoude zone.

كري **kĕré**, Jav. = *bidai* I. zie ald.

كري **kĕri**, sikkel, grasmes, ook troffel; *mĕngĕri*, met e. sikkelvormig grasmes snijden of wieden.

كريا **kĕria**, I. ook *koeria*, e. s. v. koekjes.

II. in het Palemb. *karja*, een titel voor onderdistrictshoofden, samentr. v. *kjahi* en *arja*.

كريا **korja**, Port. een twintigtal, inz. in den manufactuurhandel, P.

كريبڠ **kĕrebang**, zie *kĕlebang* II.

كريت **kareta**, Port. rijtuig, wagen, affuit, ook garenklosje; *ikan kareta*, e.s.v. inktvisch met acht voelsprieten, doch volgens v.d.W. e.s.v. eetbare zeepolyp. Dit is een verbastering van *goerita* Skr., zie ald.; *kareta sorong*, duwwagen, handwagen, kruiwagen; *kareta sewa*, huurrijtuig; *bĕrkareta*, een toertje met een rijtuig maken, per as uitgaan; *kareta tambangan*, omnibus, v. d. W.; *bĕnang kareta*, garen op klosjes, klosjes garen; *mariam dĕngan karetanja*, een kanon met deszelfs affuit.

كريتت **kĕretoet**, ook *kĕrotot*, vergroeid, verkromd, klein en kromgegroeid, van vruchten, personen enz.; *orang kĕretoet*, dwerg, kort en krom ventje.

كريتڠ **kĕritang,** e. s. v. zoutwatervisch.

كريتيڠ **kĕriting,** kroes van het hoofdhaar.

كريچل **kĕritjal,** slaaf of dienaar van een *patjal*, zie ald.

كريدس **kĕridas,** e. s. v. gierstuitslag. Mĕn. e.s.v. schurft.

كريدق **kĕredaḳ,** aangedroogd kleverig vuil, b.v. deeg aan de handen, vuil aan borden en vaatwerk, etter aan de huid enz.

كريديق **kĕridiḳ,** = *tjĕtjaḳ koeboeng*, e. s. v. vliegende hagedis; *kĕridiḳ pĕsan-pĕsan*, e. soort welks beet, volg. de ongegronde meening der Maleiers, doodelijk is; zie *pĕsan.*

كريريق **koeririk,** e. s. v. krekel, W. Sum. e.s.v. zeedier, M.

كريسست **kĕrisoet,** frequ. van *kisoet*, rimpel, frons.

كريسڠ **kĕrising,** grauwen, snauwen, grommen, Max. = *kĕrĕnnjing* en *kĕrĕnnjoet.*

كريسيق **kĕrisiḳ,** grof zand, grintzand, ook de droge bladen van de banaan, v.d.W. Zie *karsiḳ.*

كريسي **kĕrisi,** e. s. v. zoutwatervisch, spiering.

كريڠت **kĕringĕt,** Jav. zweet, = *pĕloeh*, zie ald.

كريڤ **kĕrijap,** zie *ngĕrijap.*

كريڤت **kĕripoet,** I. gerimpeld, b.v. door litteekens. Mĕn. *kĕripoes*, id.

II. wartaal praten, kletsen, v. d. W. Mĕn. *bĕrkĕripit*, snateren, rad spreken.

كريڤس **kĕrepes;** *mĕngĕrepes*, in het rond zoeken, b.v. naar iets op een tafel.

كريڤق **kĕripiḳ,** ook *kĕrepeḳ*, e. s. v. droge, platte, ronde koekjes van sagomeel met suiker; *k. pisang*, dunne schijfjes gedroogde, onrijpe banaan in olie gebakken.

كريڤن **koeripan,** Jav. (van *oerip*, leven), het land van levensonderhoud. Aldus heet in de H. S. S. het land, waar de held Pandji thuis behoort.

كريكت **kĕrekoet,** verkromd door ziekte, b.v. van een arm; ineengetrokken van het lichaam, b.v. bij het liggen slapen.

كريكل **kĕrikal,** groote, vlakke schotel of presenteerblad met voet, ook *toelaḳ bahoe* genoemd.

كريكل **kĕrikil,** kleine keisteen, grint, kiezelsteen; de groote heet *kĕrakal.*

كريكم **kĕrikam,** e.s.v. grof indisch linnen; *kasar sapĕrti kaïn kĕrikam*, zoo grof als *kĕrikam* doek, B.S.

كريم **karím,** Arab. edelmoedig, milddadig; *alkarím*, de edelmoedige bij uitnemendheid, d.i. God; *kiramoe'lkitáb*, de engelen, die der menschen woorden en handelingen opteekenen.

كريو **kĕriau,** schreeuwen, rumoer maken, Poel. Pin. Hiervan de naam van de stad Riouw.

كريول **kĕrèwèl,** Batav. kervel, verb. Ned.

كرڤيت **kĕrĕnjoet,** knarsen van de tanden, een deur enz.

كرڤيت **kĕrĕnjit,** het voorhoofd rimpelen, M. Zie *kĕnnjit.*

كرڤو **kĕrĕnjau,** klanknabootsend woord voor een krakend geluid, veroorzaakt door het kauwen van iets ongaars, b.v. een rauwen aardappel.

كس **koes,** klanknabootsend woord voor een blazend geluid, zooals b.v. dat van een kat of tijger; ook *dĕkoes*, zie ald.

كسا **kĕsa,** van v.d.W. bestaat niet. Het grndw. is *asa* en niet *ĕsa*, en de afleiding *kasa*, in het Jav. *kåså;* zie *asa* en ons aas in het kaartspel.

كسة **kĕsat,** I. ruw, ruig, oneffen, stroef, zooals b.v. gezaagd hout. Mĕn. = *kasar*, ruw, grof.

II. *mĕngĕsat*, afvegen, b.v. e. tafel met een doek; *kaïn kĕsat*, vaatdoek. Op Java *sèkak*, zie *sikat*.

III. = *toekang*, b.v. *kĕsat pĕmbasoeh kaïn*, waschman, bleeker, B. R.

كست **koesta,** Skr. I. melaatschheid, waarbij de uiterste ledematen afvallen; syphilitische kanker. Soorten zijn: *k. pari*, *k. boenga*, *k. limboeng*, *k. dangkoeng*, kanker in den neus; *orang bĕrpĕnjakit koesta*, een melaatsche, Sadj. Mal. 2; *pokok koesta*, hura crepitans, een plant, welks bladen tegen de lepra gebruikt worden, door het Gouvernement ingevoerd en de aanplant er van aangemoedigd.

II. Port. casta, geslacht, afkomst,

كست **kosta,** Soend. de kust van Koromandel; *batoe kosta*, marmer; *lada kosta*, e. s. v. peper; *tjaöę kosta*, zie *tjaöe*.

كستري **kastaria,** zie كشتري.

كستن **koestan,** e. waterkruik, L.

كستو **kasto,** zie *kastoda*.

كستوري **kastoeri,** Skr. muskus; *boeroeng kastoeri*, e. s. v. parkiet; *tikoes kastoeri* en ook *t. toeri*, muskusrat, stinkrat; *limau kastoeri*, e. s. v. limoen, naar ik meen = *djĕroek wangi* op Java, H. Abd. 441; *boenga kastoeri*, e. s. v. woekerplant met zeer welriekende bloemen, in het Jav. *anggĕrek* geheeten, zie ald.; *endoeng-kastoeri*, de muskuszak; *kajoe kastoeri*, e. s. v. boom, welks welriekend hout in de *doepa* en andere reukwerken gebruikt wordt; *kajoe kastoeri boenga*, e. s. v. geel hout; *oepama kastoeri*, *karĕna baoenja, maka hilang njawanja*, Sprw.

كستود **kastoda?** H.T. heeft كستو, zoo ook H. Asm. Pati, e. s. v. kleed, vervaardigd van boombast en door de *adjar-adjar* of heidensche priesters gedragen, b.v. *maka adjar Darma Djaja pon mĕnjĕmbah laloe mĕmboewangkan kastoda* كستود *dĕloewang*, *maka mĕmakai pakaian noegĕraha*, de priester Darma Djaja nu maakte een sĕmbah, vervolgens wierp hij het kleed van boombast van zich en trok de geschonken kleederen aan, Pr. Dj. Deze lezing uit de Pr. Dj. is mogelijk: *kasto dĕdĕloewang*, zoodat die د bij dit woord behoort.

كستيل **kastila,** Kastilië, Spanje, spaansch. Zie ook *katela*.

كسداهن **kasoedahan,** einde, laatste, voleindiging; *daripada pĕrtama datang kapada kasoedahan*, van de eerste tot de laatste. Zie سدة.

كسره **kesrah,** Arab. het bekende klinkerteeken, in het Mal. *baris bawah* genoemd. Zie de grammatica.

كسڤ **kĕsip**; *mĕngĕsip*, smakkende aan iets zuigen, b.v. aan een klontje; uitzuigen, b.v. een beentje.

كسق **kĕsaḳ**; *mĕngĕsaḳ*, opschuiven, opschikken; *kĕsaḳ kakanan*, schik wat naar rechts op.

كسق **kĕsoḳ**; *kĕsoḳ-kĕsaḳ*, klanknabootsend woord voor een geluid als van papier, dat in elk. gefrommeld wordt.

كسكس **koeskoes**, I. smoezen, fluisteren, zie *koesoe*.

II. *mĕngoeskoes*, luchtblazen, zooals de visschen soms doen.

III. e.s.v. buideldier, d.l. Cr. en M. Zie *koekoes*.

كسكل **kĕskoel**, Perz. *koesjkoel*, etensbakje, drinknap, knapzak.

كسل **kĕsĕl**, Jav. vermoeid, afgemat, het land hebben.

كسليو **kĕsĕlioe'**, zie *lioeḳ*.

كسمارن **kasmaran**, Jav. verliefd; zie *asmara*.

كسمب **kĕsoemba**, Skr. e. s. v. plant, die een roode verfstof, het orlean, levert, ook de wilde saffraan; *k. boenga*, de gedroogde bloemen van die plant, die als verfstof in den handel komen; *bĕnang poetih kita kĕsoemba*, het witte garen wordt door ons rood geverfd, fig. uitdrukking voor: in bloed doopen, rood verven met bloed, Sj. Ind. Kĕsna. Soorten zijn: *k. kĕling*, *k. djawa*, *k. merah* en *k. moeroep; kĕsoemba tahi kambing*, die verstof in keutelvorm.

كسمبوكن **kĕsimboekan**, e. s. v. plant, die in de geneeskunde gebruikt wordt. Jav. *kĕsèmboekkan*, id.

كسمبي **koesambi**, e. s. v. ijzerhoutboom, op Mal. id. d. l. Cr.

كسمق **kĕsmaḳ**, e.s.v. chineesche vrucht, die gedroogd in den handel komt.

كسميري **kasmiri**, Cachemir, cachemirisch, ook e. cachemiren sjaal, Sj. Madli.

كسن **kĕsan**, spoor, indruk, afdruk, b.v. van de hand op een glas, de vingers op een boek, Ibr. b. Chas., de voeten op den grond; *kĕsan kaki*, voetspoor; *bĕrkĕsan*, de sporen dragen v. iets; vertoonen dat iets indruk gemaakt heeft, van het gelaat; *tiada bĕrkĕsan moekanja dinista orang*, hij wist van bleeken noch blozen toen hem smaadheid werd aangedaan. C. en S. beweren dat het e. verkorting is van *bĕkasan* (grndw. *bĕkas*)? Dan zou een grondwoord *kĕsan* niet bestaan! Zie *bĕkas* II. In 't Mĕn. is echter *kasan* ook spoor, indruk.

كسنا **kĕsna**, Skr. verbastering van den eigennaam *Krĕsna*, een incarnatie van Wisnoe, den Vorst van Dwara Wati.

كسندڠ **kĕsandoeng**, Jav. zie *sandoeng*.

كسو **kĕsau**, zie bij *tarah*.

كسواري **kasoewari**, de casuaris.

كسور **kĕsoewoer**, Jav. alom bekend, beroemd.

كسوم **koesoema**, Skr. bloem; in het Mal. fig. gebruikt voor schoon, liefelijk v. eene vrouw, edelgesteenten enz.; *sapĕrti jang-jang koesoema*, gelijk de liefdegodin. Zie *toes* III. Soms fout voor *soeḳma*, zie ald.

كسوي **kĕsoewi,** I. zeer moede, zeer vermoeid, v.d.W. mog. *kĕsoewé*, Jav.

II. *tĕpoeng kĕsoewi*, e.s.v. versnapering.

كسه **kĕsah,** kreunen, stenen, gesteen, gekreun, meestal in de samenstelling *bĕrkĕloeh-kĕsah*, zuchten en stenen. Mĕn. *kaloek-kĕsah*, in hooge mate ongerust, gejaagd, bezorgd.

كسه **kĕseh,** grijnzen, zooals de apen.

كسيلن **kisilan,** zie *kisil.*

كسيهن **kasihan,** zie bij *kasih.*

كشتاسب **kisjtásab,** Perz. naam van den Perzischen koning Darius Hystaspes.

كشتري **ksjatria,** Skr. iemand uit de kaste der krijgslieden, edelman, prins van den bloede.

كشتي **koesjti,** Perz. worsteling; *bĕrkoesjti*, worstelen; *koesjti gir*, worstelaar. Zie *goesti.*

كشك **kasjk,** Arab. gerstebier.

كشكل **koesjkoel,** Perz. beker, kelk. Ook *kĕskoel*, zie ald.

كشكين **kasjkin** en *kasjkinat*, Perz. gerstebrood, boonenbrood, bij broodsgebrek in gebruik.

كشمش **kisjmisj,** Perz. *k. bĕsar*, rozijnen; *k. kĕtjil*, krenten, e. s. v. druiven zonder pitten.

كشيم **kasjim,** Arab. gesneden, gelubd; *mĕngasjimkan*, snijden, ontmannen.

كعبه **kābah,** Arab. vierkant gebouw; *alkābah*, het vierkant, de tempel te Mekka, ook *kābatoe'llah*, genoemd.

كڠ **kang,** I. groote waterbak; *kang mandi*, badkuip.

II. = *kĕkang*, bit van een paard; *tali kang*, toom, teugel, leisel. Zie *kĕkang.*

III. Jav. verkorting van *kakang*, oudere broeder, en gebruikt als aanspraakswoord.

كڠ **koeng,** of *kong*, klanknabootsend woord voor e. holklinkend geluid, zooals v. e. *gong* of van zwaar geblaf enz. Zie *sipoet.*

كڠ **kong,** I. Chin. waterdicht beschot van zware planken in sommige inlandsche vaartuigen. Hierdoor worden die in waterdichte vakken verdeeld, welk stelsel nu ook op onze schepen wordt toegepast.

II. bovendorpel, = *ambang di-atas*, C. en S.

III. verkorting v. *langkong;* b.v. *kong pĕlangi* voor *langkong pĕlangi*, de regenboog. M.

كڠ **keng,** klanknabootsend woord voor een gillend geluid zooals v. e. hert of ree, ook van een hond die aanslaat of zich bezeerd heeft.

كڠتن **kangten,** verb. Ned. kantine.

كڠسن **kongsan,** huif, luifel, afdak boven een raam.

كڠسي **kongsi,** Chin. maatschappij, vereeniging, verbond, genootschap, compagnieschap.

كڠك **kangka,** zie *pangkalan.*

كڠكت **kingkit,** Jav. e.s.v. zeer kleine limoen, zoo groot als e. knikker, waarvan men confijt maakt enz.

كڠكڠ **kangkang,** wijd openstaan van een deur, de beenen enz. wijdbeens; *mĕngangkang*, wijdbeens loopen, schrijdelings zitten; *kangkang kojak*, zoo wijdbeens dat de saroeng er van scheurt; *kĕlangkang*, de plaats tusschen de beide dijen; *ditjĕlah kĕlangkang*, tusschen de beenen, S.Dz.; *rantai kangkang*, voetboeien, Sw.; *kangkang katoep*, e. s. v. vogel, naar zijn geroep aldus genoemd. Mĕn.*kangkang*, wijdbeens.

كڠكوڠ **kangkoeng,** e.s.v. kikker, naar zijn geroep zoo genoemd; *sajoer kangkoeng*, kikkermoes, e.s.v. kruipplant, die als groente gegeten wordt; *bĕlah kangkoeng*, e. bijzondere wijze van twee stukken goed aan elkander te naaien.

كوڠكڠ **kongkang,** I. e.s.v. viervoetig dier, de zoogenaamde luiaard, stenops tardigradus, ook *kamalasan* genoemd.

II. *mĕngongkang*, kluiven, knabbelen, knagen.

كوڠكوڠ **kongkong,** zwaar voorwerp, Mĕn. e.s.v. blok, dat aan een ketting of touw misdadigers of dieren om den hals gehangen wordt en dat zij overal moeten meedragen; *mĕngongkong*, v. zulk e. voorwerp voorzien, b.v. *maka soeroeh kongkong lehernja sipĕntjoeri itoe, bawa sapandjang pasar*, laat dien dief een blok om zijn hals hangen en voer hem de geheele markt over, Oend.

كڠكڠ **kengkang,** op den rug liggen met één been recht uitgestrekt en het andere opgetrokken, zoodat de voetzool op den grond staat.

كڠكڠ **kengkeng,** I. *mĕngengkeng*, een poot oplichten, zooals een hond doet. Mĕn. *mĕngengkeng*, druipstaartend wegloopen.

II. = *tjĕngkeng*, zie ald.

كفا **kafa,** Ar. كفي *kafi*, voldoende zijn.

كفارة **kafárat,** Ar. dat waardoor een zonde of misdaad geboet wordt, zoenoffer, dat wat gegeven of gedaan wordt om z. van zijn eed te ontslaan als men dien niet wil of kan vervullen, b. v. *kasi kafáratnja toedjoeh ekoer lĕmboe maka lĕpaslah soempah itoe*, S.Dz.

كفرة **kafarat,** Ar. mrv. van *káfir*, zie ald. en *kaparat* I.

كفسڪر **kafsĕgar,** Perz. schoenmaker.

كفل **kafal,** Arab. schabrak, dekkleed op een rijbeest.

كفن **kafan,** Ar. lijkkleed, doodskleed; soms ook kleed in het algemeen en droogdoek voor badenden, b.v. *ada jang mĕndjawat saroeng dan kafan, ada jang mĕndjawat boelang hoeloe, ada jang mĕndjawat kafan tĕtap toeboeh*, bij een officieel bad, H. Boedj.; *mĕngafani*, van e. doodkleed voorzien, in e. doodkleed wikkelen; *mĕngafankan*, tot doodkleed maken, daarvoor gebruiken; *pĕngafan*, wat ter bezorging van een lijk gebruikt wordt. M. *bĕrsalin kafan*, van kleederen verwisselen, poët.

كفو **kafoe',** Arab. zie *koepoe* I.

كفي **kafi,** Ar. voldoend, genoegzaam.

كفيل **kafíl,** Ar. borg; *naïk kafíl,* als borg optreden.

كڤ **kap,** I. een touw vastmaken, beleggen.

II. Ned. kap, huif; *kap kareta,* rijtuigkap.

كڤ **kop,** kap boven de zitplaats van den ruiter op een olifant, Sijam. *ka-pa,* zadel voor een olifant.

كڤارت **kaparat,** I. van het Arab. *kafarat,* meerv. van *kafir,* ongeloovige, als scheldwoord gebruikt. Zie ook *kafárat.*

II. zoenoffer voor het niet houden of nakomen v. e. eed, of tot boete voor andere overtredingen. Zie *kafárat.*

كڤاسي **kĕpasai,** Parkia macrocarpa (Mimosées) d. l. Cr.

كڤال **kapala,** Skr. (in het latijn *cephala.* Het echte mal. woord schijnt *hoeloe* te zijn) hoofd, in alle beteekenissen, bovenste of voorste, voornaamste, eerste kwaliteit, opperhoofd, voorzitter, voerman, aanvoerder, knop op iets; *k. ajar,* ook *lidah-ajar,* het voorste gedeelte of begin van stroomend water, v. d. Tn.; *k. balok̦,* Hik. Abd. p. 30 de kop v. e. balk, waaraan hij voortgesleept wordt en dien men er later afzaagt; *k. bandar,* de bron, vanwaar de leidingen het water naar de rijstvelden voeren; *k. kodi* en *k. pĕkodian,* z. *kodi; kapala kaïn,* hoofd of gebloemde rand aan een gebatikt kleedje; *k. soerat,* hoofd v. e. brief, doorgaans een korte spreuk in het Arabisch; *k. poelau,* het hoogste gedeelte van een eiland; *k. pĕdati,* karrevoerder, voerman van een kar; *k. pĕrahoe,* de kop of het voorste gedeelte v. e. vaartuig; *k. batoe,* stijfkop, koppig; *k. bĕrat,* onbevattelijk, moeielijk iets kunnen leeren, Hik. Abd. p. 190; *k. jang mĕmĕrentahkan,* het besturend of bevelvoerend hoofd; *k. soesoe,* room; *k. kota,* zie bij *kota; jang kapala,* de of het voornaamste; *k. sakali,* aller voornaamste, prima kwaliteit, eerste soort, ook *kapala-kapala,* H. Abd. 102; *mĕngapala,* voorzitten, presideeren, voor aanvoerder of voerman fungeeren; *mĕngapalakan,* hetzelfde met object, b.v. *mĕngapalakan pĕdati,* een kar als voerman begeleiden, voerman zijn v. een kar, Prab. Dj., zie ook *ampil; mĕngapalakan rājat,* aan het hoofd staan van het leger; *m. gadjah,* een olifant, op zijn nek zittende, besturen; *m. boelalainja,* zijn snuit achter over den kop leggen, van een olifant.

كڤالڠ **kĕpalang,** ontoereikend, onvoldoende, ten halve; zie *alang* II.

كڤاي **kĕpaja,** zie *bĕtik.*

كڤايڠ **kĕpajang,** e. s. v. grooten boom met flauwe, doch eetbare vruchten, die een bittere en bedwelmende pit hebben, vandaar het Sprw. *oempama boewah kĕpajang, dimakan mabok̦, diboewang sajang.* Deze vrucht, in warm water geweekt, zet z. zeer uit en levert, vermengd met *bidji soelasih,* suiker en water, een verfrisschenden drank, *tjintjaoe,* genaamd; zie ook bij *mangkok̦.*

كفت **kĕpit,** geklemd tusschen den arm en het lijf of tusschen de vingers, H. Abd. 338 reg. 1 v. o., of met de handen tusschen de beenen, Mĕn. *mĕngĕpit*, iets zoo dragen, b. v. een boek enz.; *napsoe kĕras, tangan dikĕpit*, fig. iets graag willen hebben, doch er geen moeite voor doen. Mĕn. Zie *apit* en *kĕmpit.*

كفد **kapada,** naar; *mĕngĕpadakan*, aan iets de richting geven naar, dirigeeren naar; zie فد.

كفر **kĕpar,** e. s. v. eetbaren zoetwatervisch, Mal.

كفست **kapista,** Skr. *papistha*, goddeloos, slecht.

كفسيو **kipsiau,** Chin. grijze aarden pot met tuit en steel, gebruikt om water te koken voor koffie en thee.

كفڠ **kĕpoeng;** *mĕngĕpoeng*, omsingelen, omringen, insluiten, belegeren; *kĕpoeng gĕndang*, afsnijding van den weg naar voren en naar achteren; *pĕngĕpoengan*, belegering, omsingeling.

كفڠ **kĕping,** of *kĕpeng*, iets plats en duns, een plat en dun stuk, ook gebruikt als hulp-Telw. bij de opnoeming v. het aantal geldstukken, planken, borden, stukken papier, grond enz. *bĕrkĕping-kĕping*, aan stukken, aan flarden, in spaanders, in vlokken b.v. van haar.

كفق **kĕpaḳ,** I. vleugel, vlerk; *mĕngĕpaḳ-ngĕpaḳ*, klapwieken, ook met de armen tegen het lijf slaan bij het dansen, b.v. *laloe bangkitlah mĕnari mĕngĕpaḳ-ngĕpaḳ sapĕrti hĕlang hĕndaḳ tĕrbang*, vervolgens stonden zij op om te dansen, sloegen met de armen tegen hun lijf als e. sperwer, die wil opvliegen; *hĕndaḳ tĕrbang, tidaḳ bĕrkĕpaḳ*, fig. voor iets willen verrichten, waarvoor men de middelen niet heeft.

II. zeer vermoeid, afgemat, uitgeput door lichamelijke inspanning.

كفوق **kĕpoḳ,** holle cylinder van boomschors tot berging, voornamelijk van rijst, doch ook gebruikt bij het maken van gambir, *kĕpoḳ-kĕpoḳ*, een stijve kraag aan een Mal. baadje.

كفيق **kĕpeḳ,** I. e.s.v. groote, overdekte doos v. bamboe met twee hengsels v. rotan, waarin men zijne reisbenoodigdheden pakt. Jav. *kĕrpeḳ.*

II. plat ingedrukt, inz. van den neus, doch ook v. andere zaken, b.v. *pĕtjah saroeng kĕris kita dan pĕndoewanja pon kĕpeḳ*, de scheede v. onze kris brak en de bijkris werd gedeukt, Mes. Prab. Dj.; *dadanja kĕpeḳ-kĕpeḳ*, druk de borst plat; zie *kepeḳ.*

كفيق **kĕpiḳ,** e. s. v. groene, zeer stinkende tor.

كفوق **kĕpoeḳ,** I. grove deuk; *mĕngĕpoeḳkan*, deuken.

II. e.s.v. boomkatoen, ongeschikt voor 't spinnen, zie *kapoeḳ.*

كفل **kapal,** Tam. schip, overwalsch vaartuig, in tegenoverstelling v. *pĕrahoe*, het inlandsche vaartuig; *k. pĕrang*, oorlogschip; *dibariskannja ĕnam-bĕlas kapal pĕrang*, brachten zij zestien oorlogschepen in linie van bataille, H. Abd.; *k. asap*, stoom-

schip; *k. dagang*, vreemd schip; *k. tiga tiang*, vol schip, driemaster; *bĕrkapal-kapal*, bij scheepsladingen, H. Abd. 303; zie bij *tiang*.

كفل **kĕpal,** Jav. *kĕpĕl*, klont, kluit, gekneede bal, b.v. van gekookte rijst, ook hoop van drek of stront, b. v. *maka kata radja gadjah.... dĕngan sakĕpal tahikoe tĕrtimpa ka-atas kapalanja pon, nistjaja ratalah dĕngan boemi ini*, toen sprak de koning olifant: Als hij slechts e. hoop van mijn drek op zijn kop krijgt, dan wordt hij bepaald met den grond gelijk (zoo plat) P. Dj.; *mĕngĕpal*, tot kluit of klont kneeden, samendrukken, ook samenvouwen en drukken van de handen zonder daarbij de vingers te kruisen; *bĕrkĕpal-kĕpal*, aan klonten of kluiten, ook de handen om en om aldus samendrukken; *kĕpal-kĕpal*, e. s.v. koekjes; z. ook *kĕpoel* en *goempal*.

كفل **kĕpoel,** dicht, dik, gepakt, van rookwolken; *mĕngĕpoel*, zich zoo voordoen, die hoedanigheid vertoonen, ook zwellen van de zeilen.

كفل **kĕpil,** vlak bij iets anders of tegen iets aan, zij aan zij; *mĕngĕpilkan*, meren, aanleggen, van vaartuigen, aanklampen, ook vlak bij iets doen ophouden of vastleggen van een olifant, iets dicht tegen het lijf houden, b.v. een kind; *tĕrkĕpil*, vastgemeerd, vastgelegd; zie ook *dampil*.

كفلاك **kĕpoelaga,** ook *poelaga*, kardamom, e. s. v. aromatisch zaad, dat tot verbetering van den adem gekauwd wordt. Ook *poewar* gen.

كفلق **kĕpleḳ,** Jav. zie *tjĕmpĕleḳ*.

كفليسد **kĕplesed,** Jav. uitgegleden, zie *gĕlintjir*.

كفم **kĕpam,** verlegen, verstikt, b.v. van lijnwaad, rijst, laken enz. door lang liggen.

كفناكن **kĕponakan,** Jav. broeders- of zusterskind.

كفندغ **kĕpoendoeng,** Mĕn. e.s.v. zure vrucht, die veel op *langsat* gelijkt. Jav. naam v.e. boom, die best timmerhout en zuurzoete vruchten draagt.

كفندغ **kĕpinding,** W. Sum. wandluis, zie *pidjat*.

كفودغ **kèpodang,** e. s. v. wielewaal.

كفورن **kĕpoeroen,** pap van sagomeel.

كفويو **kĕpoejoe,** e.s.v. visch, Abd. sch. wrdb. Zie bij *poejoe*.

كفويه **kĕpoejoeh,** zie *poejoeh*.

كفه **kĕpah,** e.s.v. platte en breede, eetbare zeemossel; *k. gading*, een variëteit daarvan.

كفه **kĕpoh,** vol, overdekt met iets b.v. met stof, vol van de zeilen; *lajar pĕngĕpoh*, het bovenste vierkante zeil, boven-bramzeil.

كفي **kĕpai,** = *kĕpaḳ*, zie ald.

كفيالو **kapialoe,** samengesteld uit *kapi* en *ĕloe*, erge zwaarte in het hoofd, zware hoofdpijn, zie Jav. wbk. op *kapi; dĕmam kapialoe*, heete, typheuse koorts; *k. njaman*, de geelzucht.

كفيت **kĕpiat,** de uitgeperste vezels van geraspte kokosnoot, gewoonlijk *hampas njioer* genoemd.

كفيتغ **kĕpiting,** ook *piting*, e.s.v.

eetbare zeekrab; eig. *kĕtam kĕpiting*; *batoḳ kĕpiting*, de schaal van een krab. Batav.

كفيتن **kapitan,** Ned. kapitein.

كفيجر **kopjor,** Jav. inwendig tot pap, eene eigenaardigheid van sommige vruchten, die daarom voor bijzonder fijn worden gehouden, b.v. *mangga kopjor*, *kĕlapa kopjor* enz.

كفيرن **kapiran,** Jav. bekaaid uitgekomen, teleurgesteld.

كفيغين **kĕpingin,** Jav. naar iets verlangen, zie *ingin*.

كفيري **kĕpiri;** *kaïn kĕpiri*, servetgoed, wit damast, H. mogelijk eene verbastering van ons *keper*.

كفينيس **kĕpinis,** zie *pindis*.

كفيه **kopiah,** Arab. hoed, chako, pet, chineesche muts, kalotje; *kopiah pĕndjalin*, een kalotje van rotan gevlochten. Zie ook *kambĕli; sĕri kopiah*, titel van den keizer van China in de H.T.

كق **kaḳ,** verkorting van *kakaḳ*, zie ald.

كق **koḳ,** zie كوق.

كق **kiḳ,** weefgetouw.

ككارا **kĕkara,** e. s. v. tweejarige plant met witte bloemtrossen en peulvruchten, die als groente gegeten worden.

ككاسيه **kĕkasíh,** beminde, geliefde; zie *kasih*.

ككافه **kĕkapah,** of *kĕkapa*, schabrak? N. Moeh. volgens R. v. E. zadel, paardetuig, Siam. *ka-pa*, zadel voor een olifant.

ككاون **kĕkawin,** Jav. e. gedicht opzeggen, zingend voordragen; zie *kidoeng*.

ككت **kĕkat,** afgevallen bladeren die in zee of op de rivieren drijven; *baliḳ kĕkat*, eb, afloopend water; *mati kĕkat* = *pĕrbani* en *pasang gondah*, zie *pĕrbana*.

ككتوا **kakatoewa,** de witte kuifpapegaai van de Molukken, kaketoe; op Java ook nijptang.

ككر **kĕkar,** uit elkander, van elkander, van spijs, een bloem of knop enz. *mĕngĕkar*, uit elkander doen, van elkander doen, uitspreiden, door om te roeren, zich openen van een bloemknop; *pĕngĕkar*, scheedetang chir. Mĕn. *mĕngakar*, verspreiden, uitspreiden, uit elk. doen van datgene, wat op e. hoop gelegen heeft, uitstallen. Ook van de knevels, b.v. *misai dikĕkar*, Sj. Madli.

ككس **kĕkas,** I. zie *kakas*.

II. in het Palemb. e. strook open grond tusschen e. nieuw aan te leggen tuin en een reeds bebouwden akker.

ككغ **kĕkang,** ook *kang*, bit voor een paard; *bĕrkĕkang*, van een bit voorzien zijn, fig. niet kunnen doen wat men wil; *tali kĕkang*, leidsel, teugel; *mĕngĕkangkan*, de beenen om iets heen klemmen om niet te vallen. Vergelijk *kangkang*.

ككل **kĕkal,** bestendig; blijvend, duurzaam, eeuwigdurend, onvergankelijk; *bĕrkĕkalan*, bestendig, voortdurend, aanhoudend, blijvend; *kĕkal sampai salama-lamanja*, tot in alle eeuwigheid; *mĕngĕkalkan*, bestendigen, voortzetten, doen voortduren;

mĕngĕkali, bij iem. aanhouden, hem voortdurend lastig vallen, M.

ككلڠ **kĕkĕlang**, zie *kĕlang*.

ككنچڠ **kĕkentjeng**, = *tĕmpat gorengan*, braadpan. Zie *kentjeng* II.

ككند **kakanda**, zie *kakak* I.

ككو **kĕkau**, onwillekeurig uit den slaap opvliegen, van honden, v.d.W. zie *igau*.

ككودڠ **kĕkoedoeng**, Jav. iets over het hoofd dragen bijwijze van sluier = *bĕrkoedoeng*, Mal.

ككور **kĕkoera**, zie *koera*.

ككوره **kakoroh**, e.s.v. vlieg, Eng. eye fly, Max.

ككولڠ **kakolong**, e. s. v. koperen ringen aan de uiteinden van de *ikatpinggang* of gordel der Mal. vrouwen, Mid. Sum., die ring kan zijn van koper, zilver of goud.

ككه **kĕkah**, I. *mĕngĕkah*, uit elkander doen van vuur; zie *kĕkar*.

II. e. s. v. langarmigen aap. H.T. *kakah*.

ككيل **kokila**, Skr. de vogel, die op Java *bejo* genoemd wordt, gracula religiosa.

ككيلي **kĕkili**, = *kili-kili*, zie ald.

ككوڠن **kagoengan**, Jav. grootheid, van *agoeng* II, zie ald.

كل **kal**, I. ook *leng*, een inhoudsmaat voor rijst van 1/2 *tjoepak* of 2 *tjatok*.

II. *kal-kal*, naam, dien men geeft aan de afstammelingen van een *bantara kanan*.

كل **koel** = *tjĕroel*, *sĕroel* en *pĕroel*, zie ald. C. en S.

كلابت **kĕlabĕt**, I. Jav. bokshoornzaad, foenum graecum. Het arab. *ḥalbah*.

II. *langkah kĕlabat*, bij het dansende schermen, of *pĕntjak*, een aantal passen vooruit zonder zich op te houden.

كلابڠ **kĕlabang**, I. Jav. duizendpoot, van *kala* en *abang*, zie *lipan*.

II. Jav. vlechten; *kĕlabangan ramboet*, haarvlecht.

كلابو **kĕlabau**, e. s. v. zoetwatervisch.

كلابو **kĕlaboe**, grauw, grijs, aschkleurig, van *aboe*, asch; een vlies of vlek op de oogen. M. *boeroeng kĕlaboe*, e.s.v. kraanvogel, d.l.Cr. id.

كلاتي **kĕlati**, schaar voor de bételnoot, Sw. zie *katjip*.

كلادق **kĕladak**, droesem, moer, bezinksel; *k. pĕroet*, laatste, zwartachtige ontlasting van e. stervende.

كلادو **kĕladau**; *mĕngĕladau*, hoeden, oppassen, zorgen voor iets. Zie ook *biladau*.

كلادي **kĕladi**, e. s. v. plant met groot blad en eetbaren knol, die op vochtigen grond groeit; zie *oebi*.

كلار **kĕlara**, zie *sĕmbilang*.

كلارت **kĕlarat**, zie *bintang*.

كلاره **kĕlarah**, e. s. v. kleinen houtworm.

كلاري **kĕlarai**, ruitsgewijs vlechtwerk, weefsel of naaiwerk, ook gekeperd van doek, mat- of mandewerk; *kaïn kĕlarai* en *bĕlatjoe kĕlarai*, gekeperd katoen, keper.

كلاس **kĕlasa**, I. bult van een kameel of andere dieren.

II. *kĕlăsă*, Jav. vloermat, zitmat.

كلاسق **kĕlasaḳ**, I. = *kĕlasa* II, v. d. W.

II. e. s. v. lang, houten schild, in het midden smal, in gebruik bij de *ilanoen* en de Timoreezen.

كلاسه **kĕlasah**, e. s. v. verworming in hout, zie *kĕlarah.*

كلاسي **kalasi**, I. verb. van het Perz. *chalasji*, matroos; zie *lasjkar.*

II. e. s. v. aap, de neusaap.

III. *ajam kĕlasi* = *a. soelasih*, kip met zwart-achtig of paars vleesch en beenderen.

كلاڠن **kilangan**, e. s. v. doornstruik. Pad. bovenl.

كلاڤ **kĕlapa**, Jav. de kokos = *njioer; boenga soesoen kĕlapa*, e. s. v. heestertje met witte bloemen.

كلاڤه **kĕlapoh**, tweede huid onder den bast, b.v. *kĕlapoh pisang*, de tweede huid van de banaan, d. B.

كلاكر **kĕlakar**, grappen maken, Sj. Madli, Ibr. b. Chas. grover dan *sĕloeroeh*, jokken, schertsend onwaarheid zeggen.

كلاكن **kĕlakan**? b.v. *dĕmikian lagi ḥákim dan* كلاكن *dan* سمبين *mĕmbitjarakan ădat nĕgari?* Oend. Mal. Zij schijnen even als *ḥákim* een ambt aan te duiden.

كلاݢر **kĕlagar**, Perz. wat e. kleur donkerder maakt of den smaak der spijzen verhoogt.

كلاكڤن **kĕlakĕpan**, Jav. telkens gapen of geeuwen.

كلالت **kĕlaloet**, ook *kĕleloet* en *kĕlolot*, onverstaanbare woorden uiten.

كلالڠ **kĕlalang**, in de HSS. aarden waterkruik met wijden buik en nauwen hals, = *gamoh.*

كلام **kalám**, Ar. woord, rede, gesprek; *kalám Oellah*, het woord Gods, de Koran; *ĕlmoe kalám*, bovennatuurkunde, scholastische filosophie; *tammatoe'lkalám*, einde van het woord of der rede, gewone uitdrukking aan het slot van brieven en andere geschriften; *akan djadi ganti bĕrsamboetan kalám*, ter vervanging van een mondgesprek. Niet te verwarren met قلم.

كلامين **kĕlamin**, paar, man en vrouw, mannetje en wijfje, ook datgene wat er aan ontbreekt om een paar uit te maken, b.v. *djikalau boeroeng itoe ada kĕlaminnja*, als die vogel gepaard was, H. Bocht.; *bĕrkĕlamin*, bij paren, paarsgewijze; huisgezin, familie, v. d. W. Zie *lamin.*

كلان **kĕlana**, I. zwerven; *orang kĕlana*, zwerver, landlooper, ook *kĕlana tandang desa*, zwerver die het platte land afloopt.

II. boegineesche prinsentitel; *ĕngkoe kĕlana*, titel van den aangewezen opvolger van den Onderkoning.

كلانت **kĕlanit**; *mĕngĕlanit*, iets wegwerpen omdat het te onbeduidend of te weinig waard is; zie *kĕlonet.*

كلاور **kĕlawar**, = *kalalawar*, zie aldaar.

كلاوي **kĕlawi**, e. s. v. vrucht, de broodvrucht met pitten = *soekoen bidji*, b.v. *boewah kĕlawi dan boewah barangan salapan boewah banjaḳnja*, Hik. Am. Hamz. Van den binnensten

bast dezes booms vervaardigt men e. s. v. linnen.

كلاه **koeláh**, Perz. hooge muts, zie كله.

كلاهي **kalahi**, Scr. twist; komt als grondw. herhaalde malen voor in de Hik. Sj. Djil. o. a. p. 8; *sĕbab bĕrkalahi dĕngan pĕrigi, achirnja mati dĕhaga*, door met den put te twisten, sterft men ten slotte van dorst!! Sprw.; *bĕrkalahi*, twisten, vechten, plukharen. Hiervan ons bakkeleien; *pĕrkalahian*, vechtpartij.

كلايق **kĕlajak**, verb. v. خلايق, zie ald.

كلايو **kĕlajoe**, e.s.v. boom, welks wortels een middel tegen de spruw zijn; *k. hitam*, de zwarte *kĕlajoe*, welks wortels worden gebruikt om de spieren te verzachten.

كلب **kalb**, Arab. hond; *alkalb*, Sirius, het sterrenbeeld.

كلبت **kĕlĕboet**, gereedschap om er hoofdbedekkingen op te zetten; *k. kasoet*, leest voor schoenen of laarzen.

كلبر **kĕlĕboer**; *tĕrkĕlĕboer*, tot stof teruggebracht, C. en S. Zie *kĕloeboeran*.

كلبق **kĕlĕboek**, zie bij *ara*.

كلبو **kalboe**; *laoet Kalboe*, hiermede wordt in de Hik. R. Chaib. telkens, naar ik gis, de Perzische Golf aangeduid, b.v. *sampai kabandar mamoer ditĕpi laoet Kalboe itoe*.

كلبورن **kĕloeboeran**, diepte, afgrond, valkuil; zie *koeboer*. Dat de afl. van *koeboer* is blijkt hieruit, dat het op Malaka *koeboeran* is, d. l. Cr.

كلبوسڠ **kĕlaboesoeng**, bekleedsel, dat over den rand van iets heenhangt; dekblad, zooals b.v. van de maïs; zie *kĕlongsong*.

كلت **kĕlat**, I. schoot, bras, mar.; *tali kĕlat*, een touw, waarmede men op een schip de ra regeert; *djoeroe kĕlat*, schieman; *angin tĕgang kĕlat*, stijve koelte; *mĕngĕlatkan lajar*, de zeilen reven, Sw.; *mĕngĕlati*, de schoot aanhalen, Sadj. Mal. 157; *mĕnarik kĕlat*, aanbrassen, scheepst.

II. samentrekkend, wrang van smaak; *kĕlat bĕnar pinang ini*, deze arékanoot is erg wrang; *pisang kĕlat*, e.s.v. banaan, die, jong zijnde, erg wrang is; niet goed geopend, nog slaperig, van de oogen.

III. e. s. v. boom met hard, rood hout, dat zwaarder is dan zeewater en gebruikt wordt voor huisbouw, doch minder goed is dan *ĕmbalau*. Soorten zijn: *k. lapis*, *k. merah*, *k. poetih* en *k. rawang*.

IV. ook gebruikt voor een kleur, mogelijk naar de kleur van het hout, zie III, b.v. *bĕrikat pinggang wĕrna jang kĕlat*, Sj. Madli. Mĕn. eene wijze van doek te verven.

كلت **kĕlit**; *bĕrkĕlit*, z. schielijk achter iets verbergen; *bĕrkĕlit-kĕlit*, zich hier en daar verbergen.

كلتر **kĕlĕtar**, schudden, sidderen; zie *kĕtar*.

كلتڠ **kĕlĕtang**, ook *kĕlĕntang*, het klinkend geluid van zware stukken geld, die op een steen vallen.

كلتڠ **kĕlĕtoeng**, zie *kĕlĕntoeng*.

كلتيڠ **kĕlĕting,** klanknabootsend woord voor een klinkend geluid. Zie *lĕnting.*

كلتق **kĕlĕtak,** klanknabootsend woord voor een geluid als van het kloppen met een hamertje op een steenen vloer, frequ. van *kĕtak.*

كلتوق **kĕlĕtoek,** frequ. v. *kĕtoek.*

كلتيق **kĕlĕtik,** ook *gĕlĕtik,* spartelen, zooals b.v. de afgebroken staart eener hagedis.

كلاجڠكيڠ **kaladjĕngking,** schorpioen, samengesteld uit *kala,* z. ald. en *djĕngking,* het achterste opsteken.

كلچڤ **kĕlĕdjap,** knipoogen, frequ. van *kĕdjap,* zie ald.

كلدر **kĕlĕdir,** vulg. uit de holte treden van de oogen, hangen van de huig.

كلدو **kaldoe,** Port. vleeschnat, ju, bouillon.

كلداي **kaldai,** Tam. *kaloedai,* ezel; Jav. *koeldé,* id.

كلر **kĕlar,** I. kerf of vore in iets; *mĕngĕlar,* kerven, b.v. visch of iets, dat men doorbreken wil; *kĕlar-kĕlar papan pĕnjĕsah kaïn,* de kerven in e. waschplank.

II. Jav. kunnen, instaat, bij machte zijn.

كلير **kĕlir,** Jav. scherm van wit katoen, waarachter de *dalang* de wajangpoppen vertoont, Pr. Dj. H. T.

كلس **kĕlas,** I. *mĕngĕlas,* eventjes in e. heete pan schroeien v. vleesch of vet, om het daarna verder te bereiden.

II. *mĕngĕlas,* stilstaan van het water tusschen eb en vloed.

كلس **kĕlis,** I. met de punt opzij uitsteken, b.v. van een pen uit een bos pennen; *mĕngĕliskan kaki,* met de punt van den voet opzij schuiven.

II. *mĕngĕlis,* knippen met de oogen.

كلوس **kĕloes,** afgestroopt, van de huid beroofd.

كلسا **kĕlĕsa,** e. s. v. zoetwatervisch.

كلسنتان **koela-sĕntana,** Skr. nakomelingen, maagschap, familie; in het Jav. afhankelijke verwanten van een Vorst.

كلڠ **kĕlang,** = *sĕlang,* zie ald. Bij Max. *kĕlang-kĕlang,* tusschen; *kĕkĕlang,* op N.-Sum. tusschenpersoon bij een te sluiten huwelijk, die de besprekingen voert = *tĕlangkai,* zie ald.

كلڠ **kĕloeng,** I. in het midden omgebogen, van lange dunne voorwerpen, zooals b.v. rotan, zoodat de einden evenwijdig loopen; *mĕngĕloengi,* met iets dat aldus omgebogen is omgeven, b.v. den hals met e. loshangenden doek, ook omsingelen v. een vijand, Pĕl. Djin. Zie *long* II en *ĕloeng* I.

II. e. s. v. langwerpig smal vierkant schild, bij de *lanoen* in gebruik.

III. Batav. hol, uitgehold, diep v. e. bord, waschkom, enz.; *piring kĕloeng,* e. diep bord; *mĕngĕloeng,* id.

كلڠ **kĕling,** Skr. *kĕlingga,* de kust van Koromandel; *orang kĕling,* Klin-

ganees, moor; *bĕhasa k.*, het *tamil* en *tĕloegoe; djamboe kĕling* = *dj. merah*, de roode djamboe-vrucht; *ikan kĕling*, e.s.v. visch; *kaïn kĕling*, ongebleekt katoen.

كلڠر **kĕlĕngĕr,** Jav. bezwijmd, flauw gevallen. Zie *lĕngar*.

كلڠسڠ **kĕlongsong,** omhulsel, zooals dat van de maïs en de peper, Mĕn. de bladerige stof, die de rotanplant omvat.

كلڠکار **kalĕngkara,** z. *lĕngkara*.

كلڠکڠ **kĕlangkang,** de wijdte tusschen de beenen, = *kangkang*, zie aldaar; *mĕngĕlangkang*, Mĕn. dwarsboomen.

كلڠکڠ **kĕlongkang,** Batav. de *katjang botor*, als ze nog jong is. Zie *botor*.

كلڠکڠ **kĕlongkong,** de nog zachte en eetbare dop van de kokosnoot; zie *tĕngkalok̤*.

كلڠکڠ **kĕlĕngking,** e.s.v. reiger met langen snavel.

كلڠکڠ **kĕlingking,** de pink; *k. kaki*, de kleine teen.

كلڠکڠ **kĕlengkeng,** I. e.s.v. ronde, eetbare vrucht, rinsch van smaak en met grooten pit, ook *litji* en *lengkeng* genoemd.

II. *boeroeng̊ kĕlengkeng*, e.s.v. neushoornvogel, S.

كلڠکيلوت **kĕlingkeloet?** b. v. *tantaranja banjak̤ bĕriboe lak̤sa*, كليڠ كيلوت *boenjinja bĕhasa*, Sj. Ind. Kĕsna.

كلڠکار **kĕlĕnggara,** zorgen voor, zich bemoeien met, zich inlaten; zie *sĕnggara*. Ook komt het voor in de beteekenis van *fadloeli* of *pĕrdoeli*, zie aldaar.

كلڤ **kĕlip,** flikkeren v. de oogen, H. Abd. 473 en 478; *sakĕlip mata*, één oogwenk; *kĕlip api*, vuurwerk; *kĕlip-kĕlip* en *kĕlam kĕlip*, vuurvlieg. De Mal. houden de vuurvliegjes voor de nagels der vingers en teenen van hen, die een geweldigen dood zijn gestorven, C. en S.; voorts: lovertje, vlammetje dat op en neer flikkert, zooals van een uitgaande kaars; zie *kĕdjap*, *kĕdjam*, *pĕdjam* en *kĕrlip*.

كلڤت **kĕlĕpit,** zie *kĕlĕpai* en *kĕlipit*.

كلڤق **kĕlĕpak̤,** klanknabootsend woord voor een klappend geluid, zooals van een aantal boeken, die omvallen, of van vleugels; 't is de frequ. van *kĕpak̤*.

كلڤي **kĕlĕpai,** slap neerhangend, zooals het hoofd en de armen van een doode, de punt v. e. zakdoek uit den zak enz.; *bibir tĕrkĕlĕpai*, hanglip; *kĕlĕpit-kĕlĕpai*, omgebogen slap neerhangend, zooals de ooren van sommige honden; *mĕngĕlĕpaikan*, doen afhangen.

كلق **kĕlak̤,** aanstonds, weldra, zoo meteen; soms eenvoudig gebruikt tot vorming van den toek. tijd; *kĕlak̤-kĕlak̤*, mogelijk te eeniger tijd.

كلق **kĕlok̤;** *kĕlok̤-kĕlek̤*, op verschillende wijze uitvluchten zoeken.

كلق **kĕlek̤;** *mĕngĕlek̤*, een buiging met het bovenlijf maken om iets te ontwijken; zie het voorg. wrd.

كلوق **kĕloeḳ**, van *loeḳ*, bocht of kromming in iets. Mĕn. *kéloeḳ*, id.; *misainja bĕrkĕloeḳ*, zijn knevel was met bochten, Mĕs. Kag. zie *ĕloeḳ* en *kaloeḳ*.

كلاككسر **koelakasar**, Ar. de geheele rommel, bagaadje.

كلاكتو **kalakatau**, de vliegende witte mier; zie bij *kala*.

كلاكتي **kalakati?** b. v. كلاكاتي *jang dipĕgang olih toewan poetĕri itoe*, Hik. Sj. Merd.

كلاكنجي **kalakandji**, e.s.v. gras met scherpe punten. Sum.

كلكوثر **kalikautsar**, de naam eener rivier in het Paradijs, zie *kautsar*.

كلاكين **kálakian**, (samengesteld uit *kala*, tijd, en *kian*, dusdanig) voorts, wijders, vervolgens. Het wordt meestal gevolgd door *maka*. Z. *kala* I.

كلالاور **kalalawar**, ook *kĕlawar*, e.s.v. kleine vledermuis, zie bij *kala*.

كلم **kĕlam**, I. donker, duister, zwart (minder dan *gĕlap*) van den nacht, de zon, de maan van haar laatste tot eerste kwartier, de oogen enz.; *mĕngĕlam*, visch bij donkere maan vangen met een *djaring; kĕlam-kaboet*, nevelachtig donker, ook donker v. d. nacht = *gĕlap-goelita*, b.v. Sadj. Mal. p. 131; zwaar bewolkt van de lucht, zie *gĕlap; kĕlambadja*, donkerblauw v. de lucht, lett. staaldonker; *kĕlam-kĕlip*, flikkeren, z. *kĕlip; pĕngĕlaman*, verdonkering, verduistering.

II. verzonken, gezonken, = *tĕnggĕlam;* waarschijnlijk is *kĕlamari* of *kalamaren*, gisteren, hiervan af te leiden.

كلم **kĕloem**, de rand van de opening naar binnen gekeerd, zooals b.v. van den anus en andere buisvormige zaken; zie ook *koeloem*.

كلم **kelim**, smalle zoom aan een kleed; *k. boelat*, opgerolde of krielzoom; *k. pipih*, smalle, platte zoom; *k. tindih kasih*, e.s.v. engelschen zoom; *k. tabir*, smalle zoom; *k. tĕroes*, open zoom; *mĕngĕlim*, zoomen; *bĕrkĕlim*, gezoomd, van een zoom voorzien zijn.

كلماري **kalamari**, ook *kalamaren* en *kĕmaren*, gisteren; *kalamari dĕhoeloe*, eergisteren. Soms wordt *kalamari* gebruikt voor eergisteren en *samalam* voor gisteren en soms voor e. onbepaalden tijd in het verleden, voor eenigen tijd geleden.

كلمارن **kalamaren**, zie het vor. woord.

كلماير **kalamajar**, e.s.v. onschadelijken duizendpoot, die, als hij stukgewreven wordt, phosforisch licht v. zich geeft.

كلمايه **kĕlĕmajoeh**, I. e.s.v. boom, welks bast in de geneeskunde gebruikt wordt; *k. tĕlor*, e. s. v. plant, ook *tĕrong-kĕmau* genoemd.

II. e.s.v. koudvuur.

كلمباج **kĕlambadja**, W. Sum. regenboog; z. bij *kĕlam*.

كلمباهغ **kĕlĕmbahang**, e. s. v. arum, die jeuking veroorzaakt.

كلمبيت **kĕlambit**, e. s. v. groote vledermuis, M. Het heeft oók nog eene andere beteekenis, b.v. *sapĕrti orang*

bĕrdjalan tampaḳ dĕngan sakali pandang? Abd. sch. wrdb.

كلمبر **kĕlambar,** e. s. v. zoutwatervisch.

كلمبير **kĕlambir,** = *kĕrambil,* Jav. de kokospalm, de kokosnoot, zie *njioer.*

كلمبر **kĕlamboer,** gerimpeld, zie *gĕlĕmboer.*

كلمبغ **kĕlĕmboeng,** opgezwollen door lucht; *kĕlĕmboengan,* Batav. de blaas; Mĕn. *kĕlamboeng,* id. zie *kĕmboeng* en *gĕlĕmboeng.*

كلمبغ **kolĕmbeng,** Ned. kolombijn; *koewé kolĕmbeng,* kolombijn-gebak; zie *bauloe.*

كلمبق **kĕlĕmbaḳ,** I. rhabarber, radix rheï; *k. boenga,* e.s.v. geel hout.

II. e. s. v. welriekend hout, dat in Kambodja *kĕlampjaḳ* heet.

III. e. s. v. grooten nachtvlinder.

كلمبو **kĕlamboe,** gordijn; *k. tĕmpat tidoer,* bedgordijn; *k. roesa,* een tentvormig bedgordijn, van een *sĕlendang* gemaakt voor kleine kinderen; *angin kĕlamboe,* zie *angin* en ook *tirai.*

كلمبوي **kĕlamboewai,** Mĕn. e.s.v. zeeschelp, waarvan het water tegen oogziekte gebruikt wordt, v.d.W. zie het volg. wrd. Volg. v. d. T. e. s. v. zeeslak.

كلمبوي **kĕlamboewi,** e.s.v. zoetwaterslak, Max. en Sw. d.l.Cr. en M.

كلمبي **kĕlĕmbai;** *sang kĕlĕmbai,* e.s.v. geest of vrouwelijk wezen, dat gehouden wordt voor de uitvindster van allerlei kunsten en gereedschappen; *disimpoel sang kĕlĕmbai,* uitermate verward van het hoofdhaar, lett. door S. K. geknoopt.

كلمة **kalimat,** Arab. woord, gezegde, spreuk; *kalimatai assjaḥádati,* de twee woorden der getuigenis, d.i. de Moh. belijdenis: Er is slechts één God enz.

كلمدان **kalamdán,** zie قلمدان.

كلمڤس **kĕlempas;** *tĕrkĕlempas,* afgezakt of omgeslagen van een kleed, b.v. *siti Zainab lagi mandi, tĕrkĕlempas kaïn pada pinggang itoe, maka kalihatan hoedjoeng soesoenja,* B. R.

كلمڤڠ **kĕlompang,** e.s.v. boom, sterculia foetida, met fraai en sterk hout en vruchten die hol zijn, vandaar beteek. het ook ledig, van alles waar de inhoud uit is, b.v. een trommel, dop v. e. ei, een uitgegeten vrucht enz.

كلمڤڠ **kĕlampong,** = *tĕlampong,* kiem van een kokosnoot.

كلمڤڠ **kĕlĕmping,** slap neerhangen van de borsten.

كلمڤڠ **kĕloempoeng,** = *kĕloempoeḳ;* ook school van visschen; *bĕrkĕloempoengan,* bij scholen.

كلمڤق **kĕloempoeḳ,** hoop, troep, verzameling van levende wezens, die bij elkaar zitten; *bĕrkĕloempoeḳ-kĕloempoeḳ,* bij troepen of groepen. Het grndw. is *koempoeḳ* = *koempoel,* dat nog in het Mĕn. bestaat.

كلمكاري **kĕlamkari,** Perz. e.s.v. licht gekleurd, gebloemd katoen.

كلمنتغ **kalimantang,** Pad. bov.l. e. lange, witte wimpel; *mĕngalimantang,* een lange, gekronkelde, witte of lichtgele streep vertoonen, zooals bij

het dooden van e. kalamajar-duizendpoot, ook de phosforische glans van paddestoelen, glimhout enz.

كلمنتن **kalimantan,** ook *kěmantan; poelau k.*, de naam v. het eiland Borneo, namelijk het zuidelijke deel daarvan, terwijl het noordelijke *Běroenai* genoemd wordt.

كلمندن **kalaměndan,** zie *ḳalamdán.*

كلمومر **kělěmoemoer,** roos op het hoofd, schilfers.

كلنتيت **kělěntit,** de clitoris; *k. njamoeḳ*, e. s. v. kruipende plant met kleine, eetbare vruchten; *k. kěring*, e. s. v. gras, dat als geneesmiddel door vrouwen gebruikt wordt.

كلنتڠ **kělěntang,** klanknabootsend woord voor het geluid van groote stukken geld die op een steen vallen.

كلنتوڠ **kělěntoeng,** klanknabootsend woord voor een galmend geluid als van kleine klokken of holle bamboe's, waarop geslagen wordt.

كلنتيڠ **kělěnting,** = *kělěntang*, doch helderder en fijner.

كلنتڠ **kělěnteng,** chineesche afgodstempel.

كلونتڠ **kělontang,** e. s. v. vogelverschrikker, die geluid maakt.

كلنتوڠ **kělontong,** rammelaar, naar deszelfs geluid zoo genoemd, ook een chineesche marskramer, die zich met zulk een rammelaar aankondigt.

كلنتڠ **kělentang,** e.s.v. boom, op Java *kelor* geheeten welks langwerpige vruchten als groente worden gegeten en welks wortel voor mierikswortel wordt gebruikt. Van de bloemen maakt men, volgens v.d.W. een welriekende olie.

كلنتوڠ **kělintoeng,** houten klokje aan den hals van karbouwen, Pad. bovenl.

كلنتيڠ **kělinting,** Jav. bel; *kělintingan*, belletjes, rinkelbellen, belletje, schelletje, klokje.

كلنجر **kělěndjar,** klier; *boewah kělěndjar*, kliergezwel; *kělěndjar leher*, de amandelen, v.d.W.; *k. minjaḳ*, smeerkliertje, vetklier.

كلنچر **kělintjir,** zie *gělintjir.*

كلنچي **kělintji,** verb. Ned. konijntje, ook haas.

كلندر **kalandar,** e.s.v. Perzische monniken, P.

كلندرا **kělanděra,** strop, waarmee de ra tegen den mast wordt gehouden, rak, mar.; *k. djantan*, rak met een eind rakketalie; *k. pěrěmpoewan*, rak, waaraan het einde van het val tot rakketalie dient.

كلندن **kělindan,** I. afgepaste draad, zooals bij het naaien gebruikt wordt, drijfkoord van e. spinnewiel; *djaroem dan kělindan*, naald en draad; *běrkělindan*, aan iemand gehecht zijn, zooals b.v. de moeder aan haar kind, zie ook *tambat.*

II. onbeslist, willen en niet willen.

كلنسر **kělinsir,** zie *gělintjir.*

كلنسر **kělonsor,** = *gělongsor*, zie ald.

كلنسڠ **kělonsong,** zie *kělongsong.*

كلنغ **kĕlĕnoeng,** klanknabootsend woord voor e. galmend geluid zooals b.v. van verscheiden groote klokken tegelijk.

كلنيا **kĕlĕnnja,** een kleine peesknoop; zie *boenga barah.*

كلو **kĕloe,** stom; *tĕrkĕloe,* verstomd, Hik. Dewa Indra Mĕng. Sj. Mans. Sj. Goemp.; *mĕngĕloewi,* zich over iets stom houden, Pr. Dj.

كلو **kalau,** verk. v. *djikalau,* indien, of, dat niet soms; *kalau-kalau,* zoo maar niet, misschien, zoo soms, het zou kunnen zijn dat, indien bijgeval; *kalaukan,* een samentrekking van *kalau* en *akan,* zie ald.

كلوبغ **kĕloeboeng,** omhulsel; *mĕngĕloeboengi,* iets geheel omhullen, bedekken; verduisteren, benevelen, b.v. van het verstand; zie ook *sĕloeboeng* en *kĕroeboeng.*

كلوبي **kĕloebi,** e.s.v. boom, die tot het geslacht der *salaḳ* behoort en in vochtigen grond groeit. Zijne vruchten zijn zuur en zijne bladeren worden tot *atap* gebruikt; z. bij *asam.*

كلوتم **kĕloetoem,** e.s.v. boom, Artocarpus altissima, in het Palemb.

كلوج **kĕlodja;** *boenoet kĕlodja,* e.s.v. waringin-boom.

كلوچق **kĕloetjaḳ,** = *kĕloepas,* en *kĕloepaḳ,* zie ald.

كلودن **kĕlodan;** *panah kĕlodan,* verschietende ster; ook e.s.v. ouderwetschen handboog, die niet zuiver rond, maar als een knie gekromd is, mijn Schr. Hiermede stemt overeen: *lĕngannja sapĕrti panah kĕlodan,* hare armen waren als zulk e. schietboog, Man. Sj. Goemp.

كلور **kaloewar,** zie *loewar.*

كلوروت **kĕloeroet,** de fijt, zie *loeroet.*

كلورق **kĕloraḳ,** e.s.v. winde, welker bladen als groente gegeten worden.

كلورق **kĕloeroeḳ,** Jav. kraaien van een haan; zie *koekoeḳ.*

كلوركا **koelawarga,** Skr. gezamenlijke verwanten, maagschap, familie, meest *ḳaum koelawarga; koelawarga jang djaoeh dan jang damping,* verre en na verwanten. Zie *warga.*

كلوسه **kĕloesoeh;** *kĕloesoeh-kĕlasah,* zich al omwentelen op zijn bed, zich om en om gooien, woelen in het bed, S. Dz.

كلوغ **kĕloewang,** Mal. uitspraak van het Jav. *kalong,* e.s.v. groote vledermuis, de vliegende vos; zie ook *sikoe.*

كلوغس **koelawangsa,** Skr. = *koelawarga,* zie ald.

كلوڤر **kĕloepoer,** spartelen, zooals een geslachte kip, v. d. W. ik gis dat het *gĕlĕpar* moet zijn, vladderend spartelen, zie *gĕlĕpar.* Jav. *klĕpĕr,* vladderen, met de vleugels slaan.

كلوڤس **kĕloepas,** van *koepas; mĕngĕloepas,* afvallen, afschilferen, vervellen.

كلوڤق **kĕlopaḳ,** hulsel of dekblad, dat zich van het voorwerp loslaat, b.v. de dekbladen v. e. bloemknop, de zool v. een schoen enz.; *k. boenga,* de dekbladen v. eene bloem;

k. boeloeh, de vezelachtige hulsels v. bamboe; *k. sĕrodja*, de hulsels van e. lotuskelk; ook de naam van e.s.v. metalen kom met voet, gebruikt om daarop e. gevuld glaasje of kopje te presenteeren; *k. djantoeng*, de schutbladen of hulsels v. e. pisangbloem; *k. mata*, de oogleden; *lilin kĕlopak*, e.s.v. waskaarsen, versierd met schutbladen, die bij feestelijke gelegenheden worden gebruikt; z. ook *pĕlopak*.

كلوق **kĕloewĕk**, Jav. = *kĕpajang*, z. ald., *sĕmawang* en *poetjoeng* II.

كلوكڤ **kĕloekoep**, e.s.v. boom, die de beste boombast levert tot dekking van huizen.

كلوكن **kalaukan**, samentrekking v. *kalau* met *akan*. Zie bij *kalau*.

كلول **kĕlola**, I. *mĕngĕlola*, doen, uitvoeren, behandelen; *tiada tĕrkĕlola*, niet te doen zijn.

II. ook *kĕloeli*, M. staal; *pakoe kĕlola*, een stalen spijker, R. Ch.

كلولت **kĕloeloet**, e. s. v. vlieg, wier steek gom achterlaat; e.s.v. insect, dat honig in e. s. v. zak verzamelt, v. d. W. Volg. C. en S. e. s. v. kleine, gele bij die honig levert. Zij is grooter dan de *aming-aming*, doch kleiner dan de *lĕbah; gĕtah kĕloeloet*, de gom van die vlieg.

كلولت **kĕlolot**, onverstaanbare geluiden voortbrengen, zooals b.v. een stervende.

كلولس **kĕloeloes**, Jav. e. s. v. vaartuig.

كلولو **kĕloeloe**, overlegd; meest in ontkennenden zin; *tiada bĕrkĕloeloe*, zonder overleg, niet overlegd, b.v. *kĕrdjamoe djangan tidak kĕloeloe*, Ibr. b. Ch. *sĕndi dan toelang bĕrasa ngiloe, sĕbab boewatan tidak kĕloeloe*, id. Zie *loeloe*.

كلولي **kĕloeli**, staal, ook *kĕlola*, zie ald. II. R. Chaib.

كلون **kĕlona**, e. s. v. wilde aardvrucht met dradige, eetbare knollen.

كلونت **kĕlonit**, ziertje, stofje; zie *kĕlanit*.

كلوه **kĕloewih**, Jav. e.s.v. broodboom, = *koeloer*.

كلوي **kĕloewi**, I. e. s. v. brandnetel. waarvan de *poelas*-draad vervaardigd wordt, M.

II. e.s.v. zoetwatervisch, die zeer smakelijk is = *kaloes*, zie ald.

كلويق **kĕlojak**, geheel of gedeeltelijk losgaan, loslaten van vel, schil en derg.; zie *kojak*.

كله **kĕloeh**, I. zucht; *bĕrkĕloeh* en *mĕngĕloeh*, zuchten; *mĕngĕloeh pandjang*, een diepe zucht slaken; *m. sĕdikit*, even zuchten, b.v. *maka ijapon mĕngĕloeh sĕdikit sĕraja makan sirih*, en zij nu zuchtte even terwijl zij de bétel gebruikte; *kĕloeh kĕsah*, gezucht en gesteen; *mĕngĕloeh-mĕngĕtjap*, zuchten en snikken.

II. Jav. neusring als versiersel, Pr. Dj.; *kĕloehan*, touw of ring door het middenschot v. den neus eens buffels.

كله **kĕleh**; *mĕngĕleh*, zijwaarts kijken door eventjes het hoofd te draaien, zijwaarts aankijken; zie ook *ĕlih* en *tolih*.

كله **koelah**, of كلاه Perz. hooge hoed, mijter, kap, tiara. In het Mal.

ook nog helm, waarmede kinderen of dieren soms ter wereld komen.

كلهق **kĕlĕhak?** b.v. *sambil bĕrloedah sĕrta dĕngan kĕlĕhak makinja*, Mĕs. Kag. Zie *loewek*.

كلي **kĕli,** e.s.v. puitaal, ongeveer als *sĕmbilang*.

كلياون **kĕliawan,** rondloopen, passagieren, mar.

كليبت **kĕlebat,** I. onduidelijk beeld, Ibr. b. Chas., flauwe, schielijk voorbijgaande schijn; ook = *kirap*, Max. zie ald.

II. dubbele pagaai, die een blad heeft aan de beide einden; *mĕngĕlebat*, daarmede pagaaien.

كليبيت **kĕlebet,** naar binnen omgeslagen van een slip of uiteinde, b.v. van een vlag, die niet goed uitgewaaid, of een tafelkleed, dat niet geheel uitgespreid is; *mèngĕlebetkan*, naar binnen omslaan van een slip, den afhangenden rand ondersteken, b.v. van een tafellaken.

كليبڠ **kĕlebang,** I. door elkander dansen van muggen en andere vliegende insecten, b.v. om een brandende lamp; *kĕlèbang bĕsar*, de naam v.e. plaats op de W. kust van het schiereil. Malaka. H. Abd.

II. ook *kĕrebang*, e. s. v. smakelijke aardvrucht, die tot de *oebi's* behoort.

كليوت **kĕlioet,** een snip of pluvier, C. en S.

كليته **kĕlitah,** zich mooi voordoen, zoowel in gedrag als woorden, meer dan naar dagelijksche gewoonte, Sj. Madli.

كليتي **kĕliti,** roerpen, dol.

كليچوق **kĕlidjoek?** *sakĕlidjoek mata*, in één oogwenk, Sj. Mans. Sj. Goemp. Zie *kĕdjap*.

كليچڤ **kĕlitjap** = *tjĕritjat*, zie aldaar.

كليچي **kĕlitji,** Batav. e. s. v. kleine, ronde vrucht, van e.s.v. slingerplant *kĕmroenggi* gen. e.s.v. kleine noten waarmee men wel knikkert en vandaar dat onze gewone knikkers ook zoo genoemd worden; *bĕrmaïn kĕlitji*, knikkeren.

كليدر **kĕledar,** zich voorbereiden op e. naderend gevaar, b.v. op e. vijandelijken aanval; ook rondsnuffelen, v.d.W.

كليدڠ **kĕledang,** e. s. v. boom, die eetbare vruchten draagt en goed timmerhout levert, dat voor chineesche doodkisten wordt gebruikt. Hij behoort tot de *doerian*-soorten. Zie *tjĕmponit*.

كليدق **kĕledek,** e. s. v. aardvrucht, convolvules batatas. Soorten zijn: *k. tĕlor* of *k. merah* en *oengoe;* zie ook *oebi*.

كليرق **kĕlerek,** e.s.v. waterplant (aquatic shrub), C. en S.

كليرو **kĕliroe,** Jav. misleiding, dwaling, verkeerd, in de war, zich vergist hebben.

كليس **kĕlesa,** een luie, onwillige houding aannemen, van iemand, wien men iets beveelt.

كليسا **kalisa,** Perz. kerk, synagoge, kastje van een afgod.

كليسر **kĕlisar,** ook *kĕlisal*, voetmat, vloermat. Mĕn. op dezelfde plaats

heen en weer loopen of bewegen, wat men op e. voetmat doet grw. *kisar*, zie ald.

كليسڤ **kĕlisip**, de dunne, buitenste huid van een banaanstam, van welks vezels men touw en bindgaren maakt; *tali kĕlisip*, touw daarvan vervaardigd.

كليسل **kĕlisal**, = *kĕlisar*, z. ald.

كليسه **kĕlesah**, onrust; *mĕngĕlesah*, onrustig zijn van een lijder, v. d.W. lijst gen. wrd. Jav. *kĕlisik*, id. Zie *gĕlesah*.

كليڤت **kĕlipit**, omgebogen hoek, vouw langs den kant; eenigszins breede zoom, daardoor ontstaan; zie *lipat* en *kĕlĕpit*.

كليڤت **koelipat**, e. krukje, dat op den schouder geplaatst wordt om de vracht, op het hoofd gedragen, te ondersteunen, Pad. bovenl. Pist.

كليڤر **kĕlipar**, zie *gĕlipar*.

كليڤق **kĕlepak**, slap neerhangen en heen en weer gaan of slingeren, zooals een oorhanger, de ooren van een olifant en dergel.; *tĕrkĕlepaklah soebang*, de gouden oorknoppen slingerden heen en weer, Sj. Madli.

كليكر **kĕlikir**, I. ring of oog aan een touw, aan een schuiflaadje enz. om aan te trekken, kransstrop, mar. ook ring van rotan door den neus van een buffel of koe; *k. dajoeng*, losse roeistrop.

II. = *kĕrikil*, b.v. *batoe kĕlikir*, grint kiezelzand.

كليكق **kĕlekok**, e.s.v. vogel.

كليكنجي **kalikandji**, ook *kalakandji*, e.s.v. gras, welks zaad scherp gepunt is en zich aan de kleeren hecht.

كليكي **kaliki**, e.s.v. plant, Carica papaya, d.l.Cr. en M. Zie *bĕtik*.

كليلوت **kĕleloet**, uitgestoken v. de tong; *mĕngĕleloetkan lidah*, de tong uitsteken en heen en weer bewegen om iemand smaadheid aan te doen; zie ook *kĕlaloet*.

كليليڠ **kĕliling**, ook *koeliling*, rondom, in het rond, omtrek; *bĕrkoeliling dalam kampoeng*, in de buurt rondloopen; *mĕntjĕhari bĕrkoeliling*, overal rond zoeken; *mĕngĕlilingi*, omsingelen, omgeven, rondom iets gaan, omringen.

كليله **kalilah**, de naam van een der jakhalzen uit de *pantja tandran*. De andere heet *daminah*.

كليمه **kalimah**, zie كلمة.

كليناڠ **kĕlenang**? e. s. v. vrucht, Pĕl. Djin.

كليوير **kĕlewer**, verb. Ned. kluiver, kluiverzeil; zie *djib* en *tjoetjoer*.

كليواڠ **kĕlewang**, e. s. v. kort zwaard, dat naar boven breeder uitloopt, e.s.v. houwer of hartsvanger.

كمارق **kĕmaroek**, veel eetlust hebben, hongerig zijn, zooals een herstellende. Op Java nog: inhalig, nooit genoeg hebben.

كمارن **kĕmaren**, = *kalamaren*, zie *kĕlam* II.

كمارو **kĕmarau**, droog van het jaargetijde, lens of droog gehoosd v. een vaartuig, dat water in het ruim had; *moesim kĕmarau*, het drogejaargetijde; *ajar kĕmarau*, het water in

het ruim; *bĕrkĕmarau*, het water uit het ruim hoozen, H.T.; zie *harau* en *karau*.

كماري **kamari,** zie *mari*.

كماغي **koemangi,** e.s.v. *soelasih*, een geurige plant, waarvan de bladen als groente gegeten worden. Volg. anderen *kĕmangi*.

كمال **komala,** (Skr. *kamala*, lotus), e. s. v. denkbeeldig edelgesteente, waaraan wonderkracht wordt toegeschreven en dat men meent uit den kop van slangen of andere dieren te verkrijgen; *k. padi*, e. s. v. rijst, die altijd een goeden oogst moet geven, omdat zij een komala bij zich heeft; *komala bahrain*, het juweel v. twee zeeën, naam van een Mal. geschrift; *k. hikmat*, tooverjuweel.

كمالي **kĕmalai,** soms *kĕmolai*, b. v. Sj. Abd. Moel. 30, slap, teeder, zwiepend; *lĕmah kĕmalai*, slap en teeder. Komt voor in de I. P. en de Abd. Moel. 27, 30.

كمان **kamana,** zie *mana*.

كماون **kĕmawan,** zie bij *awan*.

كماهغ **kĕmahang,** zie bij *pakoe*.

كماين **koemajan,** e.s.v. geurige, kleine, witte bloem, Abd. Mĕn. benzoë.

كمب **koemba,** I. pot; *koemba majang*, pot, versierd met kokosbladen, waarin bij bruiloftsoptochten het badwater voor bruid en bruidegom wordt gedragen, Sj. Firm. Zie *gombang*.

II. Skr. bult op het voorhoofd van een olifant.

كمبار **kombara;** *mĕngombara*, zwerven, omdolen; *pĕngombaraän*, omzwervingen, omdolingen, Pr. Dj.

كمبال **kombala,** = *gombala*, hoeder, herder, ook *pĕngombala*, Prab. Dj.; *mĕngombalakan pĕdati*, e. wagen besturen als voerman, id.

كمبالي **kĕmbali,** ook *kombali*, weder, wederom, terug, naar huis terug, nogmaals, op nieuw, terugkeeren; *kĕmbali bĕrsĕhadja-sĕhadja*, onverrichterzake terugkeeren; *kĕmbali karahmatoe'llah*, tot Gods barmhartigheid terugkeeren, fig. voor sterven; *mĕngĕmbalikan*, weeromgeven, teruggeven, doen terugkeeren; *datang kĕmbali*, weeromkomen, terugkomen; *kandaraän pĕrgi dan kĕmbalinja*, eene reisgelegenheid heen en terug (overland). M. Zie ook *balik* en *poelang*.

كمباية **kĕmbajat,** Cambay, naam eener stad in het gouvernement van Madras; *kaïn kĕmbajat*, doek van daar afkomstig.

كمبت **kamboet,** e. s. v. draagmand, waarin men de rijst, d. i. de padi, van het veld naar huis brengt, Pad. bovenl. een mandje van biezen of bladeren aan een koord en dienende om er kleinigheden in te bewaren. Mĕn.

كمبر **kĕmbar,** tweeling, twee of meer van zaken, die bij elkander behooren en aan elkander gelijk zijn; *anak kĕmbar*, tweelingkinderen; *sĕnapang kĕmbar*, dubbelloops geweer; *mana kĕmbarnja*, wat is het tweede, dat er bij behoort, de tweeling ervan; *tali rotan kĕmbar tiga*, touw, bestaande uit drie in elk. gedraaide

rotans, Oend.; *mĕngĕmbar tali*, twee of meer touwen in elkander draaien; *mĕngĕmbarkan dĕngan*, gepaard doen gaan met, paren aan, b.v. het eene versiersel met het andere; ook naast elkaar doen loopen van dieren, b.v. *koedanja pon dikĕmbarkannja dĕngan koeda Antar*, hij liet zijn paard naast dat van A. loopen, R. Ch.; *bĕrkĕmbar*, ook samenrijden van twee paarden of ruiters, Mĕs. Kag.; *mĕngĕmbari*, zich als partij tegen iemand stellen, hem staan in een gevecht man tegen man, H. T. z. toevoegen aan iem. om hem te helpen, gezelschap te houden enz. ook iemand bijstaan, zijn partij kiezen, b.v. *kadoewa bĕrsaoedara itoe mĕngĕmbari ratoe ĕnom, mĕmbĕnarkan bitjaranja*, die beide broeders kozen partij voor R. E. en vonden zijn raad goed, Pr. Dj.; *dikĕmbari dĕngan*, gepaard met, v. versierselen, Prab. Dj.

كمبر **kambar?** I. *ada jang mĕngikat kambar pada pinggangnja bĕrbagai-bagai wĕrnanja*, Ind. P.

II. e. s. v. zeeschildpad, kleiner dan de *agal*, C. en S.

كمبر **koembar,** hoofdrib van de roembia-palm, dienende ter opboording van kleine bootjes.

كمبرا **kĕmbĕra,** opstuiven, opvliegen, b.v. van vuur waarin gepookt wordt.

كمبس **kamboes,** verb. van قنبوس, e. s. v. zessnarige luit.

كمبغ **kambang,** zich uitspreiden, zooals een roofvogel, die in de lucht kringen beschrijft; opkomen boven de horizon van zon en maan, vlotraken van iets dat aan den grond zit, op het water drijvend; *kambang noeri*, zekere vorm van een vaartuig, b.v. *patik hĕndak banjoenkan kambang noeri, soepaja dapat mĕnanggoeng mariam*, ik zal het den *kambang-noeri*-vorm geven, opdat het geschut kunne dragen, H. T.; *balai kambang* en *pĕkambangan*, Prab. Dj. een op het water drijvend, of op een vlot staand, badhuisje; *kambang dzakar*, potent, het tegenovergestelde van *lĕmah dzakar*, M. zie *dzakar; maka kadoewanja pon mĕngambang kaoedara*, en beiden stegen zwevend de lucht in, Pr. Dj. Zie ook bij *saleh*.

كمبغ **kambing,** geit, schaap; *k. wolanda*, *k. domba* en *k. biri-biri*, schaap; *k. djawa*, geit; *k. bĕnggala*, e.s.v. zeer veel melkgevende geiten; *k. kibas*, zie *kibásj; k. randok* en *k. goeron*, zie ald. en ook *domba; bagai kambing dihalau ka-ajar*, als e. geit, die naar het water gejaagd wordt, fig. voor: met loome schreden, met tegenzin, tegen wil en dank, v. d.Tn.

كمبغ **kĕmbang,** I. ontplooid, open, ontloken, van alles wat men zich samengevouwen en in elkander gesloten denkt, b.v. bloemen, zonneschermen, zeilen, vleugels, het hart enz. ook het uitspansel; *bĕrkĕmbang*, zich ontplooien, zich openen; *bĕrkĕmbangan*, hetzelfde v. velen, b.v. *sĕdang bĕrkĕmbangan boenganja*, stonden juist in vollen bloei, Pĕl. Djin.; *mĕngĕmbangkan*, iets ontplooien, openen, ook van de ooren, Ind. Poet.

zeilen enz. *boenga kĕmbang satahoen*, e.s.v. fraaie, paarse bloem, die het geheele jaar door bloeit; *boewah kĕmbang samangkok*, de vrucht van de *mĕrpajang*, die, in water geweekt, zich uitzet tot de grootte van een kommetje; *mĕngĕmbang bakoeng*, zich ontplooien als de bakoeng-lelie, fig. uitdrukking voor fraaie haarlokken; *kĕmbang-koentjoep*, zich verwijden en weer sluiten v. de neusvleugels, b.v. bij hevige gemoedsbeweging, Boeng. Ramp. bĕs. pag. 345; *kĕmbang ĕlmoe*, het zich ontplooien van de wetenschap, ook het z. verspreiden daarvan; *hoedjan pĕngĕmbang boenga*, malsche regen, die de bloemen ontplooit of doet ontluiken; *tĕrkĕmbanglah hatikoe*, mijn hart ging open, Abd. 522; *balai kĕmbang*, een kleine balai tusschen de ingangspoort en de vorstelijke woning, v. d. W. zie *kambang*.

II. Jav. bloem, = *boenga; bĕrkĕmbang*, bloeien, bloemen dragen; *k. ajarmawar*, roos; *k. sĕpatoe* = *boenga raja*, zie ald.; *k. pala*, foelie; *k. poekoel ĕmpat*, de jalappeplant en bloem; *k. tĕmbĕlek ajam*, de afrikaanbloem, enz.

كمبغ **kĕmboeng,** opgezet, opgeblazen, bol, bòlle zijde van iets; *kĕmboeng kĕmpis* en *kĕmpis kĕmboeng*, uitzetten en weer invallen van buik of wangen, ook van den neus na hard loopen en van een kikker, H. Boedj.; *pipi kĕmboeng*, bolle wangen; *pĕroet kĕmboeng*, een opgezette buik; *ikan kĕmboeng*, e. s. v. makreel, die even als onze haring op gezette tijden in groote scholen in de indische zeeën komt; *kĕlĕmboeng*, opzwellen door lucht.

كمبغ **kombang,** kever, tor, ook fig. voor een minnaar, een don Juan; ook e. kleur van honden, zwart met witte borst, C. en S.; *k. madoe*, hommel, *k. padang*, e.s.v. groene tor; *k. djanti*, een schitterend groene tor, waarvan men wel eens een broche of doekspeld maakt door haar in goud te vatten, Mĕn.; *k. njioer* en *k. kĕlapa*, groote tor die gaten in de kokospalmen boort en deze daardoor vernielt; *k. kajoe*, hommel die gaten in houtwerk vreet; *k. tahi* en *tjeret*, de drekkever; *k. boewah*, tor in sommige vruchten, zooals b.v. in de mangga; *k. anak tjina*, kleine tor met groene vleugels en oranjekleurige borst; *k. daoen*, tor die zich gewoonlijk op de bladeren ophoudt; *k. lilin*, e.s.v. gele kever; *k. tandoek*, tor met twee groote knijpers aan den kop, Mĕn.; *k. bĕrtĕdoeh*, bloedzweer in de nabijheid van den oksel; *kombang mĕlilit gĕdong*, fig. uitdr. in het Palemb. voor een minnaar die fluitspelend rondom het huis loopt, waar een meisje verblijf houdt; *k. kambing*, op verschillende wijze onvoegzaam behandelen, v. d. W. kan dit ook zijn *kombong-ambing* van *ombong* = *sombong? tĕrgerek olih kombang*, door een tor doorboord, uitgevreten; zie vooral ook *koembah; harimau kombang*, zie *harimau*.

كمبغ **kimbang;** *tĕrkimbang-kimbang*, voor iets heen draaien zonder

binnen te durven gaan, aarzelen om binnen te treden van iemand voor een vreemd huis of van een rat voor de val; zie ook *imbang*.

كمبق **kĕmbok**, koperen vingerkom, zooals de Maleiers bij het eten gebruiken om de vingers nat te maken en af te spoelen; handbekken; *k. katja*, glazen vingerkom, door de Europeanen voor dat doel gebruikt.

كمبق **koembek**, e. s. v. boom, welks harde noten, *boewah kĕras* geheeten, gebruikt worden bij de spijsbereiding en bij een zeker Maleisch spel. Op Java *kĕmiri*.

كمبكار **koembakara**, Skr. pottenbakker, zie *koemba* I.

كمبل **kĕmbal**, I. zakje, v. bladeren gevlochten, tot berging van kleinigheden, zooals tabak enz. doosje voor toovermiddelen, dat dichtgesoldeerd op den buik gedragen wordt; doosje voor kostbaarheden.

II. Mĕn. e.s.v. doos of kist, gevlochten van rotan, waarin men in de soerau of bidkapel de boeken, kleeren enz. bewaart.

كمبل **kimboel**, en *kimboelan*, campagne op een schip, R. v. E. Abd. Moel. pag. 24, volgens C. het verdek.

كمبلي **kambĕli**, harigkleed, boetelingskleed, e.s.v. wollen stof, baai, kamelot, ook haardoek voor tenten, Sailoe's Salatin; *kopiah kambĕli merah*, muts of kalotje van roode baai; *k. hitam*, zwarte baai, Abd.

كمبن **kamban**; *mĕngamban*, vastsjorren. Zie *amban* en *ambin*.

كمبن **kĕmban**, doek, door vrouwen op den boezem gedragen, de sarong hoog en dwars over de borst bevestigd, zooals de maleische vrouwen die dragen. Sw.

كمبن **kamben**, Mid. Sum. een doek van rood of zwart katoen, korter dan de *kaïn*, door vrouwen daarover gedragen en reikende tot aan de knieën. Ook *landjen*.

كمبو **kamboe**, weer ingestort, v. een zieke, d.B. Jav. *kamboeh*, id.

كمبو **kambau**, e. s. v. schildpad, die zeer groote eieren legt.

كمبوج **kambodja**, naam van een rijk in Achter-Indië; Skr. een boom, die zeer welriekende witte bloemen draagt als al zijne bladen zijn afgevallen en daarom als zinnebeeld op begraafplaatsen wordt geplant; ook *sĕmbodja* en *tjĕmpaka moelia* genoemd.

كمبوني **kĕmboenai**, middelmatig = *rĕmboenai*, b.v. *toeboehnja gĕmok rĕndah kĕmboenai*, *djanggoet jang poetih disapoekan hinai*, Sj. Madli.

كمبه **kamboeh**, zie *kamboe*.

كمبه **koembah**, Jav. *mĕngoembah*, wasschen, uitwasschen, omwasschen; fig. iemand den mantel uitvegen; ook verkwisten, verdoen; *koembah-kambi* Abd. = *kombang-kambing* bij v.d.W. Zou het ook *koembah kambing* kunnen zijn? zie *kombang* en *bilas*.

كمبه **koemboeh**, e.s.v. driehoekig gras of biezen, voorkomende op de natte rijstvelden en gebr. om er mandjes en matten van te vlechten.

كمبي **kambi**, e.s.v. gezaagd hout

van bepaalde dikte, ribben, dikker dan de *bĕroti*, raamwerk van deuren, vensters en derg.; *k. kota*, omlijsting van een fort, de muren, b.v. *pada sama tĕngah kambi kota itoe ada saboewah gĕdoeng*, juist midden in de omlijsting van het fort was een steenen gebouw, R. Ch.

كمبيري **kĕmbiri,** = *kĕbiri*, z. ald.

كمبيلي **kĕmbili,** e. s. v. eetbare aardvrucht. Soorten zijn: *k. torak* en *k. kĕling;* zie ook *oebi*.

كموت **kĕmoet;** *mĕngĕmoet*, zich samentrekkend sluiten, zooals de endeldarm na ontlasting, de taaie modder om het been dat daarin trapt; Soms ook = *komat*, zie ald. b.v. *dan moeloetnja tĕrkĕmoet-kĕmoet*, Pĕl. Djin.

كميت **kĕmit,** Jav. wachtsvolk; *kĕmit toewoeh*, oud Jav. e.s.v. arm- of beenband, Sadj. Mal. 166.

كمجاي **kamadjaja,** Jav. de god der liefde, ook *kĕmĕndjaja*, zie ald.

كمجن **kĕmĕdjan,** e.s.v. haai.

كمخا **kimcha,** Perz. zijden damast, armozijn. Ook *kimchah* en *kimka*.

كمديين **kĕmoedian,** van *oedi*, Jav. vervolgens, daarna, achter, later, na; *kĕmoedian daripada itoe*, daarna, na hetzelve; *k. hari*, in later dagen, naderhand; *tĕrkĕmoedian*, de achterste zijn, achteraan komen, de laatste; *mĕngĕmoediankan*, achterstellen, uitstellen, tot later verschuiven; zie ook *oedi* en *kĕmoedi; jang tiada nabi kĕmoediannja*, na wien er geen profeet meer is (of komt).

كمر **kamar,** Perz. gordel, buikband, sjerp, Ind. Poet.

كمر **kĕmoer,** zie *koemoer*.

كمراهن **kamarahan** en *kamoerahan*, zie *marah* en *moerah*.

كمس **kĕmas,** terechtgeschikt, gepakt in een kleine ruimte, b.v. in kist of koffer, ingepakt, weinig ruimte in iets beslaand, aldus gereed, kant en klaar voor iets; *barang-barang kĕmas*, ingepakte zaken, d.w.z. kostbare zaken, fijne waar; *bĕrkĕmas-kĕmas*, aan het inpakken of terechtschikken zijn; *bĕrkĕmas-kĕmas pĕti*, zijn koffer pakken; *bĕrkĕmas akan bĕrdjalan*, pakken om op reis te gaan; *bĕrkĕmas diri*, zich in orde stellen, z. terechtschikken, b.v. *adapon akan sĕgala poetĕri.... sakaliannja toendoek bĕrkĕmas diri*, K.T.; *katiganja sama bĕrkĕmas diri, laloe bĕrdjalan*, Sj. Mans. Sj. Goemp.

كمس **kĕmis,** = خميس, zie ald.

كمست **kamasta,** Perz. e.s.v. kom, of bekken.

كمسم **koemsoem,** verb. Eng. kommission, H. Abd.

كمڠ **kĕmang,** I. e.s.v. geesten.
II. e.s.v. boom met rinsche vruchten, gelijkende op *mangga*, terwijl de boom veel gelijkt op de *bindjai*, zie ald., *warna kĕmang*, groenachtig wit.

كمڤ **kampa,** e. s. v. boom met slecht hout? v.d.W. Zie *kampah*.

كمڤ **kĕmpa,** iets waarmee men op iets drukt of perst, zegel, pers; *tjap kĕmpa*, de naam, die in S. M. gegeven wordt aan het oude rijkszegel der Mal. vorsten; *kĕmpaän*, pers, oliepers. Zie *tĕmpa*.

كمڤ **kĕmap,** e. s. v. boom, die

goed timmerhout levert en oliehoudende vruchten draagt. Deze worden fijn gemaakt en met katoen vermengd om een stokje gewikkeld, dat dan aangestoken wordt en voor licht dient.

كمفت **kampit,** zakje van matwerk met het een of ander gevuld en dan dichtgenaaid; *mĕngampit,* iets als zulk een zakje dichtnaaien, er een *kampit* van maken, b.v. kussens, sagozakken en derg. zie ook *kampil, kĕmbal* en *soempit.*

كمفت **kĕmpit,** Jav. = *kĕpit,* z. a.

كمفر **koempar;** *mĕngoempar,* zijde voor het weven winden op een klos, *taboeng,* Pad. bovenl.

كمفرت **kampret,** Jav. een groot soort v. vledermuis met dubbele neus, ook op Mal. d. l. Cr.

كمفس **kĕmpas,** e.s.v. boom, welks wortel-uitwassen een fraai rood hout hebben.

كمفس **kĕmpis,** ingevallen, van de wangen, den buik, een gezwel, ledigen zak en derg.; *mĕngĕmpis,* een benepen gezicht vertoonen, H. Abd. 310; zie ook *kĕmboeng.*

كمفڠ **kampoeng,** verzameld; wijk, buurt, kamp, omheind erf; *k. orang,* bewoonde buurt; *kampoeng halaman,* erf en voorplein, voor: huis en hof, H. Abd. 474; *orang kampoeng,* iem. uit de buurt der inlanders, kampongbewoner; *sakampoeng,* van dezelfde buurt, *orang sakampoeng,* buur; *sĕgala sakampoengnja,* al zijne buren; *roemah-kampoengnja,* zijn huis en erf; *bĕrkampoeng,* verzameld, bijeen zijn, zich verzamelen; *mĕngampoengkan,* iets verzamelen, bijeenbrengen; *kampoengan* en *pĕrkampoengan,* verzameling, verzamelplaats; zie ook *koempoel* en *himpon.*

كمفڠ **kĕmpang,** e.s.v. rivierboot, bestaande uit een uitgeholden boomstam, meestal niet opgeboeid.

كمفڠ **kĕmpoeng,** I. Jav. ingevallen van de wangen, b.v. van iemand die geen tanden meer heeft; zie *kĕmpis* en *kĕrĕmpoeng.*

II. *kĕmpoengan,* Batav. de blaas, de onderbuik.

كمفڠ **kompong,** een scheede van *gaboes*-hout, tot berging van den langgegroeiden nagel, *tjanggai,* aan den linker duim. Soms met zijde omwonden, soms daarover heen nog een gouden scheede.

كمفق **kampaḳ,** Jav. = *kapaḳ,* bijl.

كمفق **koempoeḳ,** Mĕn. grondw. van *kĕloempoeḳ.* Zie ald.

كمفل **kampil,** zak, die, met het een of ander gevuld, vervolgens wordt dichtgenaaid; *kampilan,* e.s.v. zwaard, in gebruik bij de ilanoen; Mĕn. *kampil,* een biezen taschje, b.v. voor tabak; *k. doewa,* zulk een taschje met 2 vakjes, één voor tabak, één voor de dekbladen; zie ook *kampit, soempit* en *ampil.*

كمفل **kĕmpoel,** naar den adem hijgen.

كمفل **koempoel,** verzameld, bijeen; *bĕrkoempoel,* bijeenkomen, bijeen zijn, vergaderd zijn; *mĕngoempoelkan,* verzamelen, vergaderen, bijeenbrengen; *koempoelan roemah,* huizengroep,

verzameling v. huizen; *pěkoempoelan*, vergadering, verzameling, vereeniging, bijeenkomst. Měn. *koempoek*, id.

كمقل **kimpal**, gedegen, massief; *ěmas kimpal*, gedegen goud, goud in klompen, in tegenoverstelling van *ěmas oerai*, stofgoud; zie ook *kipal*, Hik. Nod. Sjah.

كمقني **kompěni**, verb. Ned. compagnie, namelijk de O.-I. compagnie, thans ook gebruikt voor het tegenwoordige N.-I. gouvernement; *kompěni kětjil*, Batav. de Nederlandsche Handelmaatschappij, door anderen *maskěpik* genoemd; *kěrdja kompěni*, heerendiensten.

كمقو **kěmpoe**, e. s. v. ronde doos met deksel ter bewaring van kleederen, naaiwerk, soms ook wel v. spijzen of reukwerk, werkdoos voor vrouwen.

كمقو **kimpoe**, zie *kipoe*.

كمقونن **kěmponan**, door een ongeval getroffen ten gevolge van het niet gebruiken eener aangeboden spijs of drank; ongeval van dien aard, v.d. W. die het grondw. niet opgeeft. In het Jav. is *ampoewan* een verlamde toestand, waarin iem. door de machtige werking van iem. of iets gebracht wordt, geraaktheid, beroerte, door e. bovennatuurlijke macht geslagen.

كمقه **kampah**, e. s. v. boom, die hout levert, inz. balken voor huis- en waterbouw.

كمقه **kampoh**, I. verband van twee platte voorwerpen, dat door toevouwing ontstaat, zooals toegevouwen bordpapier, de rug van e. portefeuile, de naad van een kleed enz. Het wordt ook gebruikt als hulp-Telw. bij het tellen van *tělor těroeboek*, zie ald. *Pisau běrkampoh*, een mes, waarvan de punt aan beide kanten scherp is.

II. alles waarmede men zich dekt, sprei, huif, sjaal die over het hoofd gedragen wordt? W. Sum.

كمقه **koempoeh**, Pad. boven.l. = *koempai*, zie ald.

كمقي **koempai**, e.s.v. rietgras of biezen, welker mergpit voor lampepitten gebruikt wordt; *k. pělita*, lampepit van dat merg.

كمقيلن **kampilan**, e.s.v. breed zwaard of *kléwang*, bij de Ilanoen in gebruik, v.d.W. komt ook in 't Měn. voor.

كمقيله **kěmpiloh**, e.s.v. gevlochten koffertje met los deksel.

كمك **kimka**, zie كمخا.

كمكم **kěmkěma**, ook *koemkoema*, Skr. kurkuma, e.s.v. plant, welks wortel veel gele kleurstof bevat. Hiervan bestaan twee soorten: één die bij de spijsbereiding wordt gebruikt en voor de ingewanden niet schadelijk is, en één die de gele verfstof, kurkuma levert en niet gegeten kan worden.

كمكوم **koemkoema**, z. *kěmkěma*.

كمل **kěmal**, rookerig, smokerig, groezelig, d. B. en Keasb. Jav. *kěměl*, klam van kleeren door vocht of zweeten.

كمل **kěmoel**, Jav. dekkleed, deken.

كمل٢ **kěmol-kěmol**, op- en neergaan van de onderkaak bij het kauwen, v.d.W.

كملت **kěměloet**, beslissend oogenblik in een gevaarlijken toestand, b.v.

de crisis bij een ziekte, de storm bij een belegerde vesting; *k. naïk*, klimmend gevaar, ongunstige crisis; *k. toeroen*, gunstige crisis.

كملو **kimlo,** Chin. e. s. v. chin. spijs.

كمليان **kamoeliaän,** zie ملي.

كملي **kamĕli,** zie *kambĕli.*

كمم **kĕmam;** *mĕngĕmam*, in den gesloten mond houden, b.v. van een slok water enz. binnenhouden, niet uitspreken van e. woord of gezegde, Ibr. b. Chas.; ook mommelen met den mond dicht, zooals iem. die pruimt.

كمن **kĕman,** Lampyris (Coléoptères pentamères) d. l. Cr.

كمناكن **kĕmanakan,** Pad. bov.l. zusters kind, neef of nicht; *kĕmanakan dibawah loetoet*, naam, dien men geeft aan de afstammelingen v. slaven, zoo ook, doch bepaald ironisch: *kĕmanakan dĕngan sĕbab*, neven of nichten, waarvoor een reden bestaat! in de hoftaal *kĕmanakanda*, Mal. br. zie ook bij *anaḳ.*

كمنتڠ **kĕmoenting,** = *karamoenting*, zie ald.

كمنتڠ **kĕminting,** = *kĕmiri* of *boewah kĕras*, zie ald. Volg. v. d. Tk. op Borneo in gebr. zie *kĕmiling.*

كمنتن **kĕmantan,** z. *kalimantan.*

كمنچاي **kĕmĕndjaja,** b.v. *haloes manis sapĕrti kĕmĕndjaja*, Pr. Dj. Cupido, zie *kamadjaja.*

كمنچڤ **kĕmoentjoep,** e. s. v. gras, lovegrass, C. en S.

كمنچق **kĕmoentjaḳ,** top, zie *poentjaḳ* en *koentjaḳ.*

كمندلو **kamandaloe,** Skr. een waterkruik zooals de brahmaansche kluizenaars aan een touw om het lijf dragen, P.

كمندر **komĕndoer,** verb. Ned. commandeur, commandant, gouverneur.

كمنديكي **kĕmĕndikai,** = *mĕndikai*, e. s. v. watermeloen.

كمنوسن **kamanoesan,** Jav. zie bij *mánoesia.*

كمڽن **kĕmĕnnjan,** ook *mĕnnjan*, Jav. de benzoë, e.s.v. wierook of welriekende hars; hiervan vier soorten als: *k. ărab*, *k. poetih*, de beste, *k. hitam* en *k. merah*, welke laatste ook *djĕrĕnang*, drakenbloed wordt genoemd. De zaden van den boom, *boewah k.* worden als geneesmiddel gebruikt.

كمو **kĕmau;** *tĕroeng kĕmau*, e.s.v. eivrucht, ook *kĕlĕmajoeh* geheeten.

كمودي **kĕmoedi,** (van het Jav. *oedi*, achter) roer van een vaartuig, kolf van een geweer; *k. sepaḳ*, roer, dat als een lange riem aan de eene zijde van den achtersteven uitsteekt en met een uitstekende roerpen, *tjĕlaga*, in beweging wordt gebracht; *k. tjawat*, een europeesch roer, zie *tjawat; tangan kĕmoedi*, zie *tjĕlaga; bĕrkĕmoedi*, aan het roer staan, sturen, b.v. *jang bĕrkĕmoedi Omar, karĕna ija biasa bĕrkĕmoedi*, Omar stond aan het roer, want hij was het sturen gewend, R. Ch., ook *mĕmĕgang kĕmoedi; mĕngĕmoedikan*, iets sturen; *patah kĕmoedi dĕngan ĕbamnja*, stuk is het roer en de roerboom, Sprw. voor

ons: alle hoop is verloren; zie *bam* III en *kĕmoedian*.

كموسي **kamoesi,** zie *kamoes*.

كموكس **kĕmoekoes,** Jav. staartpeper, cubeben, = *lada bĕrekoer;* zie *tĕmoekoes*.

كمولوق **kĕmoeloek?** b. v. *papan ditjatnja dĕngan lĕmĕrak hitam kĕmoeloek roepanja*, H. T.

كمولي **kĕmolai,** = *kĕmalai*, z. ald.

كمونڠ **kĕmoening,** van *koening*, e. s. v. boom met hard, fraai geel hout en welriekende bloemen. Het hout wordt veel voor krisheften en andere kleine voorwerpen van smaak gebezigd.

كمه **kĕmeh,** urien; *bĕrkĕmeh*, urineeren.

كميج **kamedja,** Port. *kamisa*, hemd; *k. panas*, flanellen of wollen hemd; *k. dalam*, onderhemd.

كميري **kĕmiri,** Jav. = *boewah kĕras;* zie bij *boewah* en ook *koembek*.

كميسي **komisi,** verb. Ned. commissie.

كميلڠ **kĕmiling,** = *kĕmiri*, P. Volg. v. d. Tk. Lampongsch. Zie *kĕminting*. Volg. Abd. sch. wrdb. *sapĕrti gadjah poetih*.

كمڽن **kĕmĕnjan,** zie كمڽن.

كن **kan,** I. planken ter versiering aan grootere vaartuigen, en die aan weerszijde van den achtersteven uitsteken.

II. suffix voor het causatif, zie de gramm.

III. verkorting v. het Voorz. *akan*.

كن **ken,** of *kin*, Jav. praefix voor vrouwennamen, zooals *Kin Taboehan*, de heldin van een gedicht, dat naar haar is genoemd.

كنا **kĕna,** geraakt, getroffen, raken, treffen, aangedaan door; juist passend, van pas zijn, goed zittend van een kleed; gekregen hebben b.v. een ziekte. Van het voorwerp dat raakt dikwerf *tĕrkĕna kapada*, terwijl *kĕna* in de meeste gevallen geraakt, getroffen beteekent, b.v. *k. dĕmam*, de koorts krijgen; *k. lanat*, door vloek getroffen; *k. tembak*, door een schot geraakt; *k. loeka*, gewond worden of zijn; *k. dĕnda*, beboet worden; *k. djĕrat*, in den strik raken; *k. djaring*, in het net raken; *k. maloe*, beschaamd gemaakt; *k. anting-anting*, oorhangers aankrijgen; *k. karam*, schipbreuk lijden; *k. karang*, op e. klip stooten; *k. kĕrdja*, werk toebedeeld worden; *k. ĕmas*, omgekocht worden; *k. sjaitân*, door den duivel bezeten worden; *k. tipoe*, bedrogen, gefopt worden; *k. sĕdjoek*, verkouden worden; *k. hoedjan*, beregend worden; *k. hangoes*, aangebrand zijn; *k. dingin*, e. koude vatten; *k. oempat* en *k. fitnah*, gelasterd worden; *k. tjoekai* en *k. beja*, veraccijnsd worden, inkomende rechten te betalen hebben; *k. oepĕti*, cijnsbaar worden; *k. siksa*, straf aan den lijve ondergaan; *k. sjak*, verdacht worden, ook twijfel of argwaan koesteren; *k. hoekoem*, gevonnisd worden, straf krijgen; *k. tikam*, gestoken; *k. roegi*, verlies lijden; *k. moerka*, in ongenade vallen bij den Vorst; *kĕna pada ikan, bĕrsoerak; kĕna pada tjanggoeng,*

masam, komt er een visch in (het net) dan juicht hij; raakt het aan e. stronk onder water, dan zet hij een zuur gezicht, Sprw. door succes dadelijk overmatig verblijd, door tegenspoed dadelijk ontmoedigd, C. en S.; *peloeroe itoe tĕrkĕna kapada dahinja*, die kogel raakte zijn voorhoofd; *pakajan jang endah-endah tĕrkĕna pada toeboehnja*, fraaie kleeren waren aan haar lichaam; *mĕngĕnaï*, iemand met iets raken, treffen, ook met een bedwelmings- of toovermiddel; *mĕngĕnakan*, iets iemand aandoen, b.v. kleeren, versierselen, wapens enz. aanwenden, appliceeren, b.v. genees- en toovermiddelen, listen enz.; *m. makota*, de kroon opzetten, kronen; *tiada bolih dikĕna-kĕnakan*, niet telkens gefopt kunnen worden; ook *tĕrkĕna* is gefopt worden met, b.v. *tiada bolih akoe tĕrkĕna ĕmas lantjoengan*, ik kan niet gefopt worden met valsch goud, H. Abd.; *mĕngĕnakan gajanja*, hare sierlijke manieren aan den man brengen, van eene coquette. NB. Soms komt *kĕna* ook voor in de beteekenis van het Javaansche *kĕnnå*, kunnen, mogen, mogelijk, vooral op Java; *maka kĕna*, daarom of daardoor is het dat, b.v. *sangat bĕsar hawa-napsoe ĕngkau, maka kĕna ĕngkau hĕndak masoek kapada djalan pĕpĕrangan itoe*, uwe hartstochten zijn zeer hevig en daardoor is het, dat ge u in den strijd wilt begeven, Mes. Kag.

كناري **kĕnari,** e. s. v. boom, die amandelachtige vruchten draagt, waarvan e.s.v. fijne olie, *minjak kĕnari*, wordt vervaardigd; *kĕnari wolanda*, amandelen.

كناڠ **kĕnanga,** e.s.v. boom met zeer welriekende bloemen, Uvaria Cananga.

كناڤ **kĕnapa,** op Java, waarom, waarvoor = *mĕngapa*, zie *apa*. Soms ook als samentrekking van *kĕna* en *apa*.

كناڤڠ **kĕnapang,** e. s. v. boom, welks vruchten veel op amandelen gelijken, nog meer dan de *kĕmiri*.

كنت **konta,** Port. rekening.

كنتوت **kĕntoet,** veest, wind; *k. api*, bijnaam van een kanon in de Hik. Atj. *daoen kĕntoet*, naam van een klimplant, welker bladen stinken, Apocynum foetidum, d. l. Cr.; *k. bĕsar k. kĕtjil*, groote en kleine veesten, fig. uitdr. voor al wat ergens gebeurt of gesproken wordt; *tĕrkĕntoet*, bij ongeluk een veest laten; Pr. Dj. *mĕngĕntoetkan*, iemand of iets beveesten, Mes. Kag.

كنتار **kĕntara,** = *kĕtara*, zie ald.

كنتر **kintar,** = *kitar*, zie ald.

كنتر **kantor,** Ned. kantoor; *kantor lelang*, venduhuis, lokaal voor verkoopingen; *k. pos*, postkantoor; *k. oewang*, 's Lands kas, ook wel de Jav. bank.

كنترلير **kontĕrlir,** verb. Ned. controleur.

كنتڠ **kantang,** droog bij afloopend water van een riviermonding, een straat of vaarwater; *sĕlat kantang*, ondiepe straat.

كنتڠ **kantong,** Jav. zak, beurs; zie *kandoeng*.

كنتغ **kanting,** zie *kontang.*

كنتغ **kĕntang,** aardappel.

كنتغ **kĕntoeng,** I. galmend geluid zooals v. een kleine klok of een holle bamboe met spleet, waarop men met iets hards slaat; *kĕntoeng-kĕntoeng,* houten seinblok van het wachtsvolk.

II. Jav. *gĕntoeng,* e. s. v. aarden pot, waarin vroeger de *lalang*-suiker in den handel kwam, thans nog gebruikt voor watervat.

كنتغ **kontang;** *kontang-kanting,* van *ontang-anting,* gedwongen om heen en weer te slingeren of te rollen. Zie ook bij *kontal.*

كنتغ **konting,** zie *koteng.*

كنتغ **koentoeng,** I. de staart van een chinees, ook *koetjir,* zie ald.

II. *kontong* = *kotong,* zie ald.

كنتق **kantoeḳ,** = *antoeḳ,* knikkebollen.

كنتل **kĕntal,** Jav. *kĕntĕl,* dik, lijmig, niet vloeibaar, gebonden; *ajar kandji jang kĕntal,* dikke stijfel, lett. dik rijstwater; *pĕrĕkat jang kĕntal,* dikke lijm; *daoen kĕntal,* arbor glutinosa, R.

كنتل **koentoel,** rond, stomp, bol, de testis; *boeroeng koentoel,* e.s.v. reiger, zoo genoemd om zijn rond achterste; *hajam koentoel,* kip zonder staart. Jav. *konṭol,* id.

كنتل **kontal;** *kontal-kantil,* heen en weer slingeren, bungelen, beieren; *tĕrkontal-kantil sa'orang,* in zijn eentje rondslenteren; zie *kontang.*

كنتل **kintal,** padde, d. l. Cr. eig. schrijft hij *kiëntel.*

كنتم **koentoem,** ontloken knop van bloem of blad; wordt ook gebruikt als hulp-Telw. voor het aantal van bloemen; zie ook *koedoe* en *koentjoep.*

كنتن **kantan,** e. s. v. geurige struik, die in de keuken gebruikt wordt, v. d. W.

كنتن **kantoen,** Jav. achtergebleven; *mĕngantoen,* achterlaten.

كنتن **kontan,** verb Ned. kontant, = *toenai.*

كنتو **kanto,** Port. gezang.

كنتو **koentau,** Chin. boksen.

كنتون **koentoewan,** Chin. e.s.v. dik satijn.

كنج **kandja,** I. = *kandjar,* z. ald.

II. e.s.v. doek? b.v. *kandja dikarang akan dĕstar,* I. P.

III. e. s. v. sterken drank, maar welke? b.v. *dibĕrinja minoem araḳ dan* كنج, Sj. Mans. Sj. Goemp. Mogelijk *gandja* I.

كنج **kindja,** luchtsprongen, capriole, bokkesprong, C. en S.

كنجر **kandjar,** Perz. *chandjar,* dolk; *bĕrkandjar,* huppelen, dansen, trappelen, inz. met getrokken en in de hoogte gestoken kris, doch ook zonder dat, b.v. *sambil ija bĕrsĕroesĕroewan bĕrtĕpoeḳ-tĕpoeḳ pahanja sĕrta bĕrkandjar-kandjar, karĕna tĕrlaloe soeka hatinja, sĕbab ija bĕrolih boeroeng itoe,* Mes. Kag, van een kind dat een vogel ten geschenke krijgt. Mĕn. id.

كنجر **kĕndjoer** = *kĕdjoer,* zie ald. R. Chaib.; *mĕngĕndjoerkan lĕngan,* den arm uitstrekken.

كنجور **koendjoer**, = *koedjoer* en *kĕdjoer*, zie ald.

كنجڠ **kandjang**; *bĕrkandjang*, volharden, blijvend zijn, uithouden, op Mal. id. d. l. Cr.; *djangankan ija kandjang*, *bĕrpĕloeh pon ija tiada*, laat staan dat hij het zou uithouden, hij zweette zelfs niet; *itoelah bĕrkandjang sĕrtakoe*, dat blijft mij over; *pĕrkandjangan*, volharding.

كنجوڠ **koendjoeng**; *mĕngoendjoengi*, iemand of iets, b.v. een graf, e. plechtig bezoek brengen, bezoeken, ook bezoek van rouwbeklag bij overlijden, Sail's Sal., zijn vader gaan bezoeken, de Holl. 5e dr. p. 88. *mĕngoendjoeng sĕgala koeboer*, al de graven bezoeken, H. Atj. Zie ook *oendjoeng*.

كنجيڠ **koendjing**, e. s. v. zoutwatervisch.

كنجي **kandji** I. en *ajar kandji*, dik afkooksel van graan, b.v. van rijst, gort en derg. dunne stijfsel, e. s.v. dikke rijstsoep; *mangkok kandji*, e.s.v. porseleinen kom voor vier personen, om daaruit die soep te gebruiken.

II. Mĕn. *mĕngandji* lastig zijn, het iemand lastig maken.

كنچ **kantja**, of *koentja*, verzameling, greep, zooveel als men met beide handen of armen omvatten kan, R.P. Dul. p. 58 en 81. Zie *koentjah*.

كنچ **koentji**, zie كنچي.

كنچان **kantjana**, Skr. goud: *boemi kantjana*, goudland, bijnaam van Zuid-Borneo; *anak anakan kantjana*, gouden poppen, Mes. Kag. en Pr. Dj.; *nawing kantjana*, zie *nawa*; *poespa kantjana*, zie *poespa*.

كنچوت **kantjoet**, oud versleten *kaïn* of kleedje, waarmede men zich nauwelijks kan dekken.

كنچت **kĕntjat**; *mĕngĕntjat*, uitdagende blikken toewerpen? b. v. *maka olih Moehammad Zaid dikĕntjatnja dĕngan matanja Aboe Bakr itoe*, H. T. Mĕn. *kantjat*, zich van iemand afkeeren.

كنچيت **koentjit**, Chin. = *koetjir*, haarvlecht der Chineezen.

كنچيت **kintjit**, kleine hoeveelheden drekstof, die onwillekeurig, b.v. bij het laten v. een wind, afgaan. Zie *intjit*.

كنچور **kantjoer**, = *tjakra*, Abd. sch. wrdb. Mogel. is *kintjir* bedoeld.

كنچور **kĕntjoer**, Jav. = *tjĕkoer*, zie ald. de eetbare kurkumawortel; *gong kĕntjoer*, e. s. v. kleine gong.

كنچير **kintjir**, waterrad, waarmede het water wordt omhoog gebracht, kettingpomp, kettingscheprad, e.s.v. rad om zijden garen ineen te draaien, garenwinder, spoel, haspel.

كنچوڠ **kantjoeng**, e. stuk bamboe van twee geledingen gebr. om water enz. in te dragen, C. en S.

كنچيڠ **kantjing**, knoop, grendel, klink van een deur; *k. boewah ĕroe*, oversponnen knoop, *k. alas*, e.s.v. belasting, die betaald wordt door hem, die zich een tijd lang bij een ander komt neerzetten, om door uitoefening van hetzelfde bedrijf den kost te verdienen; *k. kĕmoedi*, roertouw, M. b. v. *dilĕpaskan k. kĕmoedi*, het

roertouw werd losgemaakt. NB. De goudon en zilveren knoopen hebben verschillende vormen, als: *kantjing lawi-lawi*, e. s. v. knoopen, die onder aan de broek of aan een vest zonder mouwen worden gedragen; *kantjing mĕrak mĕngigal*, in den vorm van e. pronkenden pauw; *k. sangka ratna*, in den vorm van geslepen juweelen; *k. sahari boelan*, in den vorm van de maan als zij één dag oud is; *k. mĕrak mĕlajang*, in den vorm van een zwevenden pauw; *k. koepoe-koepoe*, in den vorm van een vlinder. Deze worden aan den hals van het baadje gedragen en ook *boetang* of *koersang* genoemd, zie aldaar; *bĕrkantjing gigi*, klem in den mond, zie *boebal* en *kĕdjang*. *Mĕngantjing*, dichtknoopen, grendelen, op de klink zetten; *pĕngantjing*, grendel, wervel, klink v. een deur.

كنچغ **kĕntjang**, strak, stijf aangehaald, gespannen; *angin kĕntjang*, e. stijve bries; *mĕngĕntjang*, de hoedanigheid v. strak of stijf aannemen; *angin mĕngĕntjang*, de wind wakkert aan tot e. stijve bries; *mĕngĕntjangi*, iets spannen of strak aanhalen, b.v. *soewara patik ini sapĕrti tamboer kĕndor, jang soedah tiada bolih dikĕntjangi lagi*, mijn stem is als een slappe trommel, die niet meer gespannen kan worden, Tj. Wan. P.

كنچغ **kĕntjoeng**, klanknabootsend woord voor een rammelend geluid, zooals b.v. van e. stapel borden, die neergezet wordt.

كنچغ **kĕntjing**, pissen, wateren; *ajar kĕntjing*, urine; *kĕntjing manis*, de suikerpis; *kĕna kĕntjing poetĕri*, met gele spikkels van tabaksbladen enz.; *kĕntjing dipapan*, op de planken pissen, fig. uitdrukking voor leuteren, zeuren zooals b.v. suffe, oude lieden; *mĕngĕntjingi*, bepissen; *dikĕntjingi sĕmoet*, het vocht op zich gekregen hebben, dat mieren loslaten als ze boos zijn, het mierenzuur; *tĕrkĕntjing*, onwillekeurig pissen; *pĕngĕntjingan*, de pisblaas; *anak kĕntjing*, een onecht kind.

كنچغ **kentjeng**, I. Chin. e.s.v. ijzeren drilboor. die met een boog, waaraan een snaar is, in beweging wordt gebracht.

II. europeesche, ijzeren waterketel met hengsel. Ook *kĕkentjeng*.

كنچغ **kintjoeng**, e. s. v. plant, welks merg en vrucht als groente worden gegeten, P.

كنچغ **koentjoeng**, Jav. kuifje of bosje haar op het hoofd van kleine kinderen.

كنچف **kantjap**, Bat. boordevol, b. v. van een glas, rivier etc. v.d.W. Zie *atjap*.

كنچف **koentjoep**, ook *koetjoep*, gesloten, ineengeplooid, van bloemen, zonneschermen, bladen; ook bladknop, bloemknop; *mĕngoentjoepkan*, sluiten, dichtdoen, b.v. een zonnescherm en derg. Zie ook *kĕmbang*.

كنچڤ **kintjoep**, weinig geopend, met een steilen buik, van een vaartuig, het tegenovergestelde van vol, wijdbuikig.

كنچق **koentjak** grondw. van *kĕmoentjak*, zie ald. en de Holl. pag. 128 reg. 1.

كنچك ? b.v. *sapandjang djalan goerau* كنچك, Sj. Sĕl. Dal. Mĕn. *mĕngentjak*, heen en weer loopen.

كنچل **kantjil,** Jav. dwerghert, = *pĕlandoek*. In het Mal. beteekent het een der kleinste soorten van dwergherten, zie ook *napoeh*.

كنچه **kantjah,** Mĕn. groote ijzeren pan, = *kawah*, zie ald.

كنچه **kontjah,** kleine golf, v.d.W.

كنچه **koentjah,** I. zekere maat voor droge waren = 1/5 *kojan;* ook als landmaat in gebruik, b.v. *sakoentjah bĕnih*, zooveel land als men met een *koentjah* zaad bezaaien kan. Ook is het van toepassing op e. ruimte v. water of inham, R. P. Dul. pag. 81.

II. troebel, drabbig v. water. Mĕn. *kintjah*, id.

كنچه **kintjah**; *mĕngintjah*, iets heen en weer schudden, zooals b. v. iets dat men wil wasschen, v. d. W. Mĕn. heen en weer door het water slaan, dus spoelen van waschgoed; troebel maken van het water om de visch te kunnen vangen.

كنچي **koentji,** Skr. *koentjikâ*, e. sleutel, sluiting met slot en sleutel en vandaar dat het soms voor slot, soms voor sleutel wordt gebruikt; *iboe koentji*, slot; *anak koentji*, sleutel; *anak koentji djahat, pĕti doerhaka*, is de sleutel slecht, dan komt de kist in verzet, Sprw. als de man niet deugt, wordt de vrouw weerbarstig, C. en S.; *pasak koentji*, grendel; *k. arlodji*, horlogesleutel, ook *k. djam* genoemd; *k. kitâb*, slot of overslag van een boek; *k. maling*, Batav. looper; *k. paha*, de lies; *djoeroe-koentji*, rentmeester, sleutelbewaarder; *tĕmoe koentji*, e.s.v. specerij-achtigen wortel, bij de spijsbereiding en in de geneeskunde gebruikt; *mĕngoentji*, met een slot sluiten, op slot doen, doch ook met een sleutel openmaken, ontsluiten, b.v. *maka pintoe pon sigĕra dikoentji pĕnoenggoe pintoe, satĕlah tĕrboeka maka pádoeka maha Dewi pon sigĕra masoek*, Mĕs. Kag.

كند **kanda,** I. verk. v. *kakanda*, zie *kakak*.

II. = *pĕngasoeh?* b.v. *enang dan kanda*, Sj. Ind. Kĕsna.

كند **kĕnda,** Mĕn. ringvormig beslag om iets, gewerkt randje, mogelijk beter *kanda; mĕnganda*, zich ringvormig vertoonen, een ring vormen, zie bij *oelar*.

كنداتي **kĕndati,** verk. van *kahĕndak hati*, laat staan, al is het ook, zooals ge wilt.

كندار **kandara,** rijden op iets; *mĕngandaraï*, berijden, zoowel dieren als wagens; *kandaraän*, dat waarop of waarin men rijdt; *binatang kandaraän*, rijbeest; *bĕrkandaraän*, rijdende op iets zijn; *bĕrkandaraän atas salah dan bĕbal*, zich aan allerlei fouten en domheden schuldig maken, Niem. bloeml. II 2e dr. p. 59 lett. rijden op fouten en domheden; *orang bĕrkandaraän*, ruiter; *tantara bĕrkandaraän*, ruiterij, cavallerie.

كنداغن **koendangan,** zie bij *oendang.*

كنداك **kĕndaga,** e. s. v. houten kistje, met fijn vlechtwerk bekleed en met schelpen versierd, gebruikt tot berging van kleeren, geschenken, enz. H. T. Ook *gĕndaga*, *gĕdaga* en *pĕndaga.*

كندال **kĕndala,** Skr. ook *gĕndala* en *gondala*, verhindering hindernis, beletsel; *mĕmbĕri kĕndala* en *mĕngĕndalakan*, een beletsel in den weg leggen, iets niet doen plaats hebben op grond van verhindering.

كنداليْ **kĕndali,** Jav. toom, hoofdstel van een paard; *tali kĕndali*, leidsel, teugel.

كنداءن **kandaän?** b.v. *gĕbar kandaän dari Djawa*, Ibr. b. Ch.

كندايْ **kĕndaja,** verk. van *apakan daja*, wat staat te doen, wat te beginnen. Zie *daja.*

كندت **kandoet,** Jav. in den schoot verborgen hebben. Zie *kandoeng.*

كندت **kĕndit,** gevlochten buikband, soms van gouddraad, die om het bloote lijf gedragen wordt, Prab. Dj. Ind. Poet. Ook *gĕndit* en *kĕdit.*

كندر **kandar,** zie *gandar.*

كندر **kĕndor,** slap, los, niet gespannen, b.v. van een touw, de teugels, ook van tucht en de handhaving der wet enz. zonder veerkracht, traag; *toewa jang kĕndor*, oude lammeling! scheldwoord, Ibr. b. Ch. *mĕngĕndorkan*, slapper of losser maken of doen zijn.

كندر **koendoer,** I. e. s. v. kalabas of kauwoerde, die als groente wordt gegeten en geconfijt gebruikt wordt als vervanger van de succade. Zie ook *bĕligoe.*

II. e. s. v. reiger, ook *roekroek poetih* genaamd, M.

كندرون **kandoeroewan,** Jav. benaming van een rang of betrekking in den ouden tijd, b.v. *maka dĕmang, toemĕnggoeng, rongga, djaksa, kandoeroewan pon kaloewar dĕngan boenjiboenjian dan ra̅jat sapĕrti ajar mĕlilih*, Pr. Dj. zoo ook H. Asm. Pati.

كندري **kĕndĕri,** Tam. *saga kĕndĕri*, zie bij *saga; kĕndĕri batang*, e. s. v. grooten boom, die geheel roode boontjes levert, *saga pohon* genaamd; ook een goudgewicht ter zwaarte van $^1/_{24}$ *mas* of $^1/_8$ *wang*, = *saga*, zie ald. en *koendi.*

كندس **kandas,** Jav. *kandĕs*, op iets als onderlaag liggen, aan den grond geraakt van een vaartuig.

كندس **kandis,** e. s. v. wilden *mangga*-boom, die zeer zure vruchten draagt. Volg. M. *kĕndis.*

كندغ **kandang,** omsluiting van een ruimte, hok, stal, kraal, parenthese, kader om drukwerk, getrokken rand om een geschrift, kring om de maan, groote tuin of hof, begraafplaats, kerkhof; *mĕngandang*, een ruimte door lijst, rand of kring insluiten; iets om iets heenleggen om te passen of het er in sluit of niet, b.v. *laloe dikandangnja boesoer panahnja*, hij paste vervolgens de boog om de pijl. De Holl. 5e dr. 155; *mĕngandangkan*, in een hok, stal, kraal, lijst of rand doen.

كندڠ **kandoeng,** zak, baarmoeder, vlies, doek, enz. al wat op die wijze iets in zich besluit; *mĕngandoeng*, op die wijze iets in zich bevatten of besluiten, ook van den schoot der aarde; *mĕngandoeng anaḳ*, zwanger zijn; *mĕngandoeng bĕrat* of *m. sarat*, hoog zwanger zijn; *m. soerat*, een brief bij zich steken, N. M.; *mĕngandoengkan oewang*, geld in een beurs steken, in een doek of kleed dragen; in de punt van een zakdoek knoopen; *awan mĕngandoeng ajar*, wolken, die v. regen zwanger gaan; *boelan dikandoeng tedja*, de maan in lichte cumuluswolken gehuld; *dipĕrkandoeng boemi*, door de aarde in haren schoot genomen, Ind. P. *bĕlom tanah madjapahit mĕngandoeng sitoewah ini*, dit land van Madjapahit besluit dien Toewah nog niet in zijn schoot; *sakandoeng*, eigen, bij benamingen van bloedverwantschap, b.v. *saoedara sakandoeng*, eigen broer of zuster, lett. van één uterus; *kandoengan*, al wat in een zak gedragen wordt, het kind als nog ongeboren vrucht, de zwangerschap; *dikandoengan*, omvangen, omsloten zijn door, b.v. *adapon kita hidoep didalam doenia ini: dari kĕtjil dikandoengan iboe, soedah bĕsar dikandoengan ădat, djikalau mati dikandoengan tanah*, wat ons leven in deze wereld betreft: klein zijn wij in den schoot onzer moeder, groot geworden, in den schoot der gewoonten, en zijn wij dood, dan in den schoot der aarde omsloten.

كندڠ **kĕndoeng;** *kĕndoengan*, e. s. v. boom, welks bast bij het roodverven van zijde, in vereeniging met *ĕmbalau*, voor de vastheid van kleur gebezigd wordt.

كندڠ **kĕndang,** kwasterig loopen om gezien te worden, v. d. W.

كندڠ **koendang**; *mĕngoendang*, bij zich hebben of dragen, overal meenemen, b.v. een bediende, zie ook bij *saraḳ;* Jav. *oendang*, roepen, zie ald.; *koendangan*, volgeling, genoodigde tot een feest, datgene wat men altijd bij zich heeft, b.v. een horloge, zakmes enz. Mĕn. ook de naam van een boom.

كندڠ **kondang,** e.s.v. wilden vijgeboom, d. l. Cr.

كندڠ **kendoeng,** zie *gendoeng.*

كندق **kĕndaḳ,** minnaar, minnares in kwade beteekenis, waarschijnlijk van *kahĕndaḳ; bĕrkĕndaḳ*, minnehandel hebben, overspel bedrijven, b.v. *sapĕrti orang bĕrkĕndaḳ dĕngan istĕri orang*, als iemand die met een anders vrouw overspel bedrijft, Oend.

كندق **kĕndeḳ**? b.v. *bĕrdjalan tĕrkĕndeḳ-kĕndeḳ*, waggelend gaan, Sw.

كندل **kandoel,** I. bocht; *mĕngandoel*, in bochten opbinden of opschorten, zooals b.v. de ketting van een werpnet om er de vischjes en garnalen beter in te houden.

II. = *kandoer*, Mĕn. = *kĕndor.*

كندلم **kĕndĕlam,** zie *kĕdĕlam.*

كندم **kondam,** kas, waarin de juweelen gezet worden, L. en R. v. E. e. s. v. oorring, M.

كندو **kendo,** Jav. e. s. v. spijs,

bereid uit geraspte kokosnoot en garnalen.

كندوري **kandoeri,** I. Perz. jaarlijksch lijkfeest, waarbij voor de overledenen gebeden wordt; e.s.v. zielmis; op N. Sumatra ook verzoeningsfeest; verder nog feest in het algemeen; Mĕn. ook een feestmaal, een paar dagen na het sluiten v. e. huwelijk; *mĕmbatja kandoeri nabi Moehammad,* voor de zaligheid van Mohammed bidden, Ibr. b. Chas.

II. *k. batang,* e.s.v. boom, die de roode pitjes, *saga pohon* voortbrengt. Zie *kĕndĕri* en *saga.*

كنده **kandah,** Jav. van *andah,* Kw. nederig; *kandahan,* dienstbaarheid, ondergeschiktheid; *dalam kandahan,* Pĕl. Dj. in dienst zijn van.

كندي **kandai,** Mĕn. wimpel, vlag, afhangend versiersel; *mĕngandai,* versieren, optuigen; *mĕngandaikan,* laten fladderen, b.v. de slip v. e. kleed; *kandaian titi,* versiersel v. een bruggetje? H. Sĕr. Bajoe.

كندي **kandi,** e. s. v. gevlochten zak, meestal gebr. als geldzak voor groote hoeveelheden geld, zooals op kantoren en in winkels.

كندي **kĕndi,** Skr. *koenḍi,* aarden waterkruik met tuit; *laboe kĕndi,* de fleschkalabas, om hare gelijkenis met zulk een kruik; *daoen kĕndi,* kannekenskruid, de nepenthes, ook *taboengbĕroek* genaamd; *kĕndi bĕloelang,* lederen zak voor water of wijn, Noer. Moh.; *mĕngĕndi,* gudsen van vloeistoffen, zooals de straal uit de tuit van zulk een kruik, N. M. zie ook *gamoh* en *dorak.*

كندي **koendai,** I. Tam. opgestoken haar, haarwrong op het achterhoofd bij vrouwen; *tèkan koendai,* gouden voorhoofdplaat, die dient om de *gandik* te bedekken, diadeem; *tjoetjoek koendai,* haarpen om die wrong vast te steken; *mĕngoendai,* het haar tot een *koendai* opmaken, opsteken.

II. = *poekau,* zie ald.

كندي **koendi,** Pad. bovenl. = *kĕndĕri,* e.s.v. ronde, kleine boontjes, half rood, half zwart, die gebruikt worden om goud te wegen en ter versiering. Als goudgewicht zijn 24 *koendi* = één *mas* en = 24 *oewang,* v. d. Tn. Wel te onderscheiden van de *bidji saga pohon.*

كنديري **kĕndiri,** = *sĕndiri,* zie bij *diri.*

كنرڤ **koenarpa,** Skr. dood lichaam, lijk.

كنس **kĕnas,** in zout ingelegde schelpdieren, met bijmenging v. rijst of sago tot gisting gebracht; zie *pĕkasam* en *pĕda.*

كنستابل **konsĕtabĕl,** constabel, politiedienaar en rustbewaarder bij de Engelschen; zie *stabĕlan.*

كنسيل **konsil,** I. verb. Ned. Consul.

II. Eng. raad, raadsvergadering; *komĕndoer dĕngan konsil,* de gouverneur en de raad.

كنڠ **kĕnang,** zich te binnen brengen, met verlangen aan iets denken,

zich met meewarigheid iets herinneren, ook iets uit ontferming of toegenegenheid in aanmerking nemen, b.v. *djikalau abang tiada kĕnang nama toewan djahat di sĕboet orang*, als ik niet in aanmerking nam, dat uw naam in opspraak zou komen..... Hik. Koris *tiadalah bolih akoe kĕnangkan*, ik kan er niet aan denken, H. Abd. 360; *kabĕsaran doenia tiadalah dikĕnangkannja lagi*, naar de grootheid dezer wereld ging zijn hart niet meer uit. NB. dit woord wordt dikwerf verkeerd gebruikt voor *kĕnan*, welgevallen, ingenomenheid, b. v. *kĕnangan*, ingenomenheid, welbehagen; *tiada bĕrpĕngĕnangan*, ergens niet mee ingenomen zijn, geen behagen in iets scheppen, er niet van gediend zijn; *mĕngĕnang-ngĕnangkan moeka*, het aangezicht aannemen, b.v. in het gericht; zie bij *kĕnan.*

كنغ **kĕnoeng,** klanknabootsend woord voor e. galmend geluid, zooals van een groote klok; ook de naam van een koperen bekken, waarop bij het gamĕlanspel de pauzen worden geslagen.

كنيغ **kĕning,** wenkbrauwen; *k. harimau*, gilling, die op een pilaar ontstaat door den overgang v. den achtkanten tot den vierkanten vorm; *kĕtika angkat kĕning*, als tijdsbepaling ongeveer 8 uur 's morgens, wanneer men de wenkbrauwen even moet opslaan om de zon te kunnen zien; *kĕtika pĕnghabisan angkat kĕning*, het tijdstip waarop men de wenkbrauwen geheel moet opslaan om de zon te kunnen zien, ongeveer des morgens 9 uur.

كناف **kĕnap,** Ned. knaap, e. klein tafeltje.

كنل **kĕnal,** kennen, herkennen, onderkennen; *mĕngĕnal*, iemand of iets kennen of herkennen, bekend zijn met: *mĕngĕnal-ngĕnal*, kennismaken; *hĕndak mĕngĕnal-ngĕnal*, om kennis te maken, Mĕs. Kag.; *tahoe mĕngĕnal pĕrmata*, edelgesteente weten te onderscheiden; *mĕngĕnalkan*, in kennis brengen, introduceeren; *mĕngĕnalkan dirinja*, zichzelven introduceeren of voorstellen; *dikĕnalkannjalah akoe dĕngan toewan dokter itoe*, hij stelde mij aan dien heer dokter voor, H. Abd.; *kĕnalan*, bekende, een kennis; *kĕnal-kĕnalan*, kennissen, bekenden; *kakĕnalan*, bekend, gekend worden; *tiada kakĕnalan lagi*, niet meer te herkennen. Sadj. Mal. 2; *bĕrkĕnal-kĕnalan*, met elkander bekend zijn, samen kennismaken; *mĕngĕnal-ngĕnali*, elkander leeren kennen, Ind. P.; *minta dikĕnal-kĕnali*, verzoeken in kennis gebracht te worden met, Ind. P.; *kĕnal-mĕngĕnal*, elkander onderkennen b.v. in een algemeen gevecht of in het donker, Pr. Dj.; *soerat kĕnalan*, aanbevelingsbrief, geschreven introductie; *maka katanja: toewan kĕnal-kĕnallah, ada tjoetjoe sĕhaja doewa orang ini*, en hij zeide: Mijnheer, mag ik het genoegen hebben U deze mijne beide kleinzonen voor te stellen, Pĕl. Abd. vrij vert. *tiada mĕngĕnal manoesia lagi*, niemand meer sparen of

ontzien in den krijg, Pĕl. Abd.; *pĕngĕnal*, herinnering, herkenning, onderscheiding; *tanda pĕngĕnal*, herkenningsteeken.

كنن **kĕnan,** I. behagen in of aan, welgevallen in iets; *bĕrkĕnan*, welgevallen of behagen scheppen of hebben; *bĕrkĕnan akan* of *bĕrkĕnankan*, hetzelfde met obj. dus in of aan iets of iemand; *bĕrkĕnan kapada* of *mĕmpĕrkĕnankan*, aan iemand bevallen, iem. behagen, genoegen geven. Zie voorb. voor beide in Sadj. Mal. p. 166 reg. 10, 11 en 13; *bĕrkĕnan kapada Allah*, Gode behagen, Gode welgevallig zijn.

II. moedervlek, = *andang*, III, C. en S.

كننتن **kĕnantan;** *hajam kĕnantan*, witte vechthaan met witte pooten. Mĕn. *kinantan*, id.

كنوجي **kĕnoedji?** b.v. *mĕngĕrna roepa tadjoek* كنوجين Hik. Koris.

كنيسة **kanísah,** Arab. synagoge, tempel van joden, christenen of andere niet mohammedaansche volken; zedig, ingetogen meisje, schoone vrouw, die om hare schoonheid verborgen gehouden wordt.

كنيا **kĕnnja,** I. Skr. maagd.

II. *sirih sakĕnnja*, een klaargemaakte sirihpruim, Batav. = *sirih sĕtampin.*

كنيت **kĕnnjat,** I. Batav. krimpen, verkleumen.

II. Soek. smeeren of uitstrijken v. vochtige of kleverige zelfstandigheden.

كنيوت **kĕnnjoet;** *mĕngĕnnjoet*, zuigen aan borst of uier, b.v. *ta'maoe mĕngĕnnjoet boedak itoe*, dat kind wil niet zuigen; *mĕngĕnnjoet*, ook een zuigenden mond trekken, zooals de apen doen als zij het goed meenen. Zie *genjoet.*

كنيت **kĕnnjit,** toestemmend of aanmoedigend met de oogen knippen, een knipoogje geven, Pr. Dj.; *dikĕnnjit dĕngan kĕningnja*, Pr. Dj.

كنير **kĕnnjir,** belust zijn; *kĕnnjir makan*, eetlust, v.d.W. Zie *ingin.*

كنيغ **kĕnnjang,** verzadigd, ook goed vol, van iets dat opgevuld wordt, zooals b.v. een bultzak; *makan sampai kĕnnjang*, eten tot men verzadigd is; *kakĕnnjangan*, verzadigdheid, zatheid, oververzadigd; *mĕngĕnnjangkan*, verzadigen. Zie *poewas.*

كنيل **kĕnnjal,** elastiek voor het gevoel, zooals b.v. een goed gevulde bultzak, een gevulde blaas, een gezwel; van spijzen: zeepachtig, taai, b.v. van aardappelen en derg.

كنيه **kĕnnjah?** *patoet sakali moeka dikĕnnjah*, Sj. Ardan. Mogelijk = *kĕnnjat* II, zie ald.

كنيم **kĕnnjam,** even met de lippen smakken bij het proeven van iets; zie *kĕtjap.*

كنيي **kĕnnji,** Batav. kleinzeerig, teeder, licht ziek.

كو **kau,** verk. van *ĕngkau*, en soms ook, doch verkeerd voor *koe*, verk. v. *akoe*, zie op die woorden.

كوء **ko',** W.-Sum. toch, als, indien.

كوا **kowa,** Chin. e. s. v. chineesch kaartspel met 180 kleine, langwerpige kaartjes.

كواتر **koewatir,** zie خواطر.

كوار **koewar,** Pĕl. Djin. en and verbastering van het Perz. خوار, zie aldaar en كور *koewar,* I.

كوارق **koewarik,** gouden borst- en ruggeplaatje ter grootte van een rijksdaalder met een gat in het midden. Zij worden met koorden over de schouders en onder de armen door bevestigd, zoodat één op de borst en één op den rug komt te hangen.

كواس **koewasa,** macht, volmacht, machtig, gezaghebbend, intstaat tot iets, sterk, krachtig, gevolmachtigde; *tĕrlaloe koewasa ija mĕmĕriksa akan sĕgala pĕrkara jang dĕhoeloe-dĕhoeloe,* hij was bijzonder sterk in het onderzoeken van zaken uit vroeger tijden. H. Abd.; *tiada koewasa,* niet bij machte, niet uithouden, niet harden, niet verdragen kunnen; *mana koewasa hamba,* wat in mijn vermogen is, zoover mijne macht strekt; *sakoewasa-koewasa hati,* v. ganscher harte; *bĕrkoewasa,* machthebbend; *maha koewasa,* almacht; *jang maha koewasa,* de almachtige; *sakoewasa-koewasa,* uit alle macht; *tiada tĕrkoewasa,* niet te regeeren, niet in bedwang te houden, b.v. *maka ada gadjah mĕta mĕngamok, tiada tĕrkoewasa olih gombalanja,* er was een bronstige olifant dol geworden, die door zijn cornac niet in bedwang te houden was, R. Ch.; *mĕmbĕri koewasa,* machtigen, macht verleenen; *mĕngoewasani,* zijne krachten inspannen voor iets, b.v. *mĕngoewasani bĕrdjalan,* zijne krachten inspannen om voort te gaan, Tam. ed-Dar.; *sakoewasa akoe,* naar mijn vermogen; *atas koewasanja,* naar hun vermogen, Hik. Dewa Ag. Mĕl.

كوال **koewala,** monding eener rivier, zoowel de uitmonding in eene andere rivier als in zee, ook de streek of plaats aan de monding. Daar de handelsfaktorijen der O.-I. Comp. aan de monding der rivieren lagen, gebruikt men *koewala* ook soms voor de faktorij.

كوالن **koewalon,** Jav. stief-, = *tiri,* Mal. zie ald.

كوالي **koewali,** aarden of ijzeren pan voor de keuken.

كوا **koewawa,** Jav. instaat, bij machte, bekwaam; ook *koewawi.*

كواي **koewaja,** Jav. de gal.

كواية **koewajah,** e s.v. boom met een vrucht, die op de *gajam* gelijkt, en die door verwijdering van haar narcotisch bestanddeel eetbaar kan gemaakt worden.

كوبر **koeboer,** zie قبور.

كوبر **kobĕr,** Jav. den tijd of de gelegenheid hebben tot iets, = *sĕmpat,* zie ald.

كوبيس **koebis,** Eng. cabbage, kool; *k. tĕlor,* savoye-kool; *k. kapĕri,* kapperkool. NB. het kan ook van het Ned. kabuis afkomen.

كوبڠ **koebang,** I. modderpoel; ook *koebangan,* Sailoe's Salatin; *bĕrkoebang,* zich in iets wentelen, zooals b.v. de buffels in den modder; *koebang kĕrbau,* buffelwed, modderpoel voor buffels; *mandi bĕrkoebang,* zich in ondiep water baden, zoodat men zich daarin wentelen moet; *poetĕri*

bĕrkoebang, e.s.v. stijfgekookte brij, die als versnapering gegeten wordt.

II. Pad. bovenl. e. s. v. wilden vijgeboom, die licht en zacht hout levert, ook op Mal. bekend, d.l.Cr.

كوبغ **kobang,** Jav. ook *gobang*, een oort, thans $2^1/_2$ centstuk.

كوبغ **koeboeng,** e.s.v. vliegenden vos met gevlekte huid; *tjĕtjaḳ koeboeng*, = *tjĕtjaḳ tĕrbang*, zie *koebin*.

كوبق **koebaḳ;** *mĕngoebaḳ*, pellen, ontbolsteren; *m. pinang*, een areka-noot ontbolsteren; *m. boewah kĕlapa*, een kokosnoot openen om het vruchtwater er uit te schenken; het schijnt eene omzetting te zijn van *boeka*, M. Mĕn. id. b.v. *mĕngoebaḳkan*, *kaïn dibadan*, de kleeren van het lijf verkoopen, zich uitkleeden; *bĕrolih pisang bĕrkoebaḳ*, e. gepelde banaan krijgen, d.i. een buitenkansje hebben, zonder moeite te doen.

كوبق **koboḳ,** partij, volk, volksstam, ras.

كوبل **koebal,** zie *goebal*.

كوبن **koebin,** e. s. v. vliegende hagedis.

كوبو **koeboe,** verschansing, aarden wal; *k. rantang*, schans; *mĕngoeboe-ngoeboeï*, met aarden wallen of belegeringsschansen insluiten, R.P.

كوبه **kobah,** Perz. keteltrom, soms fout voor *gobaḥ*, zie ald.

كوبي **koebai;** *daoen koebai*, e.s.v. plantje met aangenaam smakende blaadjes, die als groente en ook in de geneeskunde gebruikt worden.

كوت **kota,** I. Skr. versterkte plaats, burcht, vesting, versterkte hoofdplaats, vorstelijke verblijfplaats, met palissaden omgeven dorp, *k. tandang*, versterkte plaats, waar alles samenvloeit, waar veel verkeer is; *k. lari-larian*, vesting om in te vluchten, toevluchtsoord in nood, R. Chaib.; *k. kara*, de naam van eene oude versterking op het eil. Bintan; *k. mara*, beweegbaar fort, oorlogsvaartuig, plaats aan boord v. inlandsche vaartuigen achter de *apilan; k. parit*, vestingwerken en gracht; *kapala kota*, het gedeelte van een versterkt dorp, dat boven aan een stroom gelegen is, stroomopwaarts; *ekoer kota*, het lager gedeelte, stroomafwaarts; *mĕngotaï*, van versterkingen voorzien; *bĕrkotakan bĕtis*, de scheenbeenen tot vesting; *k. ringin*, van *waringin*, eigenn. van eene plaats op Z. Borneo.

II. Skr. kruin van het hoofd.

كوت **koewat,** zie قوة.

كوت **koewit;** *mĕngoewit*, heen en weer bewegen met iets puntigs, b.v. met den top eens vingers enz. een tik of veeg met den vingertop geven, met iets puntigs onderuit halen, ook iets puntigs, b. v. een pijl, heen en weer bewegen om het ergens uit te krijgen, Am. Hamz.; *koewit-kapai*, allerlei kleinigheden omhalen, op die wijze den kost zoeken; zie ook *goewit*.

كوتب **koetoeb,** Pad. bov.l. = *sampoerna*, zie ald.

كوتر **kotor,** vuil, smerig, morsig, vuilnis, drek; *mĕngotorkan*, vuilmaken; *mĕngotori*, bevuilen; *kakotoran*,

bevuild, vervuild, Pĕl. Abd. *kaïn kotor*, de menstruatie.

كوترق **kotrek**, op Jav. verb. Ned. kurketrekker.

كوتس **kotis**; *mĕngotis*, afplukken, afpluizen, b.v. de uitstekende haartjes van zijde, de pluizen v. doek, de kanten van papier enz.; *tahi kotis*, vuil in ruwe zijde, dat men afpluizen kan.

كوتڠ **koetang**, Jav. e. s. v. lijfje of corset voor vrouwen. Mĕn. id.

كوتڠ **koteng**, enkel, enkelvoudig; *tĕrkoteng sĕndiri*, alleen, zonder zijn gewoon gevolg; ook *konteng*.

كوتڠ **kotong**, kort afgesneden, v. mouwen; *badjoe kotong*, e. baadje met korte mouwen; z. *potong* en *pontong; tjĕlana kotong*, een korte broek.

كوتڤ **koetip**; *mĕngoetip*, oplezen, oppikken, een voor een oprapen, b.v. korrels, vodden, Mal. Sam. I: 137; stukken uit geschriften voor eene bloemlezing, kruimels enz., b.v. *sapĕrti ajam mĕngoetip padi saboetir-saboetir*, als e. kip, die de rijst korrel voor korrel oppikt, Saif Dzoel.; *pĕngoetip*, opzamelaar, b. v. *pĕngoetip sĕgala remah pĕngĕlahoean*, de opzamelaar van de kruimpjes der wetenschap, de titel van een Mal. boekje, gedr. te Singapoera; *sĕtangan, ĕntah dimana dikoetipnja*, een hoofddoek, wie weet waar hij dien opgeraapt heeft? Mal. Sam. I: 137.

كوتق **kotak**, vierkant vak, zooals in een kast, vierkante doos, kist of koffer, lade, schakel v. een gouden of zilveren buikband; *k. sorong-sorong*, schuiflade; *bĕnang poetih sakotak*, e. streng wit garen, lett. e. haspel, Max.; *sampan kotak*, een bootje met kleine kastjes achterin, zie *sampan; kotak wajang*, de kist, waarin de benoodigdheden voor het wajangspel, H. Asm. Pati; *k. dawát*, schrijfkistje, cassette; *almari bĕrkotak*, kast met laden of loketten.

كوتق **koetoek**, I. vloek, vervloeking, vervloekt; *mĕngoetoeki*, vervloeken; *dikoetoeki Allah dĕngan koetoek jang amat sangat*, door God vervloekt met een vreeselijken vloek; *minoem koetoek apakah ini*, wat is dit voor e. vervloekte drinkerij, Pĕl. Dj.; *sikoetoek*, die vervloekte; *orang k.*, vervloekeling.

II. e. s. v. rijstmaat = 2 *ling* of 4 *gĕnggam*.

كوتق **kotek**, staart; *bintang bĕrkotek*, komeet; *padi bĕrkotek*, harige rijst.

كوتل **koetil**, I. wrat, wen, vleeschachtige uitwas.

II. *mĕngoetil*, kleine stukjes afbreken, afplukken of afbijten; bepikken, zooals vogels de vruchten; beknagen, zooals ratten e. beschuit, pellen. Mĕn. id.; zie *kĕtil* en *kotis*.

كوتم **koetoem**, = *koentoem*, z. ald.

كوتو **koetoe**, luis; *k. andjing*, vloo; *k. boesoek* = *pidjat*, wandluis; *k. babi*, *k. domba* en *k. lĕmboe*, teek, zie *sĕngkĕnit; k. bidoek*, pis-in-bed; *sikoetoe*, die luis, scheldwoord, zie *koetoek* I; *k. radja*, e.s.v. medicinale plant; *tĕlor koetoe*, neet; *bĕrkoetoe-koetoean*, elkander luizen, elkander de luizen uit

het haar zoeken en die opeten, evenals de apen, H.T.; *orang makan koetoe*, scheldwoord voor Javanen, daar die de gewoonte hebben dit te doen.

كوته **kotah**; *sakotah*, algeheelheid; *sakotahnja tahoe*, de geheele wereld weet het, v.d.W. vergelijk *kota*.

كوتي٢ **koeti-koeti**, I. gedurig en voor de geringste kleinigheid straffen of bekijven, gedurig op de vingers tikken, narijden, v. d. W.

II. Mĕn. *mĕngoeti*, in kleine stukjes afscheuren, zie *koetai* II en *koetil* II.

كوتي **koetai**, I. *pinang koetai*, oude, droge pinangnoot, zooals die voor den uitvoer geschikt is; ook oud en droog v. kokosnoten; *djala koetai*, zie bij *djala*.

II. nog aan een stukje hangend, zooals b.v. een geknakte bloem. Mĕn. afgescheurd, in flarden.

III. de naam van een rijkje op de O.-kust van Borneo.

كوث **kauts**, Arab. schoen, korte laars. NB. dit woord wordt ook in hofstijl gebruikt ter vervanging van *pádoeka* vóór den titel van Vorsten of hooge staatsambtenaren.

كوثر **kautsar**, Arab. de naam van eene rivier in het Paradijs, ook *kali kautsar* en soms zelfs *soengai kali kautsar* genoemd, doordat men *kali* Jav. niet verstaat.

كوج **koedja**, kruik, kruikje; *dawat sakoedja* een kruikje inkt; *ajar sakoedja*, een kruik waters.

كوجت **koedjoet**; een touw of koord stijf om iets bevestigd; b.v. *mĕngoedjoet kaki kĕrbau*, om de pooten van een buffel; *mĕngoedjoet*, ook worgen, de gewone doodstraf voor overspelige vrouwen. Zie *poedjoet* en *tjĕkek*.

كوجر **koedjoer**, speer met breede punt om visch te steken, ook stijf, piekerig van het hoofdhaar, M.R. pag. 189; *k. bĕrtjĕmara*, speer, waaraan een haarbos ter versiering. Zie *kĕdjoer* en *koendjoer*.

كوجه **kodjah**, zie *chodjah; pĕkodjan*, op Java, de buurt, waar de Klinganeesche of moorsche kooplieden wonen. Ook *kampoeng kodjah*.

كوجه **kodjoh**, sterke afwatering uit de bovenlanden zonder dat de rivier buiten hare oevers treedt. Zie *bah*.

كوچر **kotjar**; *kotjar-katjir*, door elkander, overhoop, verward en verspreid; ook van dieren, zich verward door elkander bewegen, zooals kippen die eten krijgen? v. d. W.

كوچير **koetjir**, staart of haarvlecht van een chinees; ook *koentjit*.

كوچيغ **koetjing**, I. kat; *k. biang*, een krolsche kat; *k. djalang*, e. verwilderde kat; *k. nĕgari*, tamme kat; *k. hoetan*, boschkat; *k. pĕkak*, e. s. v. rattenval; *koetjing-koetjingan*, buik van de tweehoofdige armspier; *akar koetjingan*, zie *akar; daoen koetjingan*, e. s. v. bladgroente; *mata koetjing*, katoog, zie *mata* en *damar*.

II. = *kotji*, zie ald.

كوچڤ **koetjoep**, ook *kĕtjoep*, R. Chaib. kus, zoen; *mĕngoetjoepi*, iemand

of iets kussen, zoenen; zie ook *koentjoep* en *tjoetjoep.*

کوچق **kotjaķ,** I. ongeregelde beweging, schudding v. e. vloeistof in iets, b.v. van water in een emmer enz. ongeregelde, onstuimige golfslag, zooals in sommige zee-engten, golving van het water in de flesch van een *hokah*-pijp; luchtkasteelen; *bĕrkotjaķ*, schudden, intr.

II. Jav. verwaand, hoogmoedig, trotsch.

کوچق **kotjok;** *mĕngotjoķ*, iets schudden, zooals b. v. een drankje. Mĕn. ook schudden van de kaarten.

کوچق **kotjeķ,** zak in een kleedingstuk, b.v. in broek of buis; ook *kotjekan*, zakje, H. Groel.

کوچل **koetjil,** uitglippen, uitgeglipt, b.v. uit een gat, dat niet diep genoeg is; *mĕngoetjilkan*, laten uitglippen, uitsluiten, buitensluiten, buitenstooten, deballoteeren. Mĕn. onverwachts heengaan, z. verwijderen, zich aan eene zaak onttrekken; *tĕrkoetjil*, uitgegleden. Ook naar buiten dringen van de ribben, door een te krachtige omhelzing, Am. Hamz.

کوچه **kotjah,** het druk hebben, terdege bezig zijn, v. d. W.

کوچه **kotjoh,** haast, die ergens bij is, veel beweging, die bij iets gemaakt wordt; zie *goepoeh.*

کوچي **koetjai,** Chin. e.s.v. prei of look, die in Indië bij de bereiding van toespijzen wordt gebruikt.

کوچي **kotji,** ook wel *kotjing*, Cochin-China, ook voor Kotji op de kust van Malabar.

کودا **koeda,** paard; *k. djantan*, hengst; *k. bĕtina*, merrie; *k. kĕbiri*, ruin; *k. tezi*, een vlug paard; *k. sĕmbrani*, een vurig (moedig) paard; *k. arau*, de Sumatraansche zebra, Pist. *k. api*, vuurpaard; *k. laoet* = *oendoeķ-oendoeķ*, het zeepaardje; *koeda-koeda*, schraag, krukje, zooals b.v. dat waarop de marktkramers zitten, dakgeraamte, de hoofdbinten van een dak; ook de kam die vertikaal op het weefgetouw staat; losse optred voor de *gĕta; koeda-koedaän*, nagebootste paardjes; *maïn koeda-koedaän*, e.s.v. optocht met nagebootste paarden en andere dieren, die inz. met chineesch nieuwjaar gehouden wordt; *bĕrkoeda*, tepaard; *orang bĕrkoeda*, man tepaard, ruiter, cavallerist; *pĕrgi bĕrkoeda, poelang bĕrlĕmboe*, tepaard uitgaan en op een koe terugkomen. Sprw.; *naïk koeda hidjau*, een groen paard berijden, d. i. een tooverpaard, ook gebruikt als fig. uitdrukking voor: dronken zijn, Abd.; *sariboe koeda hidjau mĕnĕrbangkan ratanja*, duizend groene paarden vlogen met die wagens weg; *mĕkoeda*, zich als een paard voordoen, den vorm van een paard vertoonen, b.v. van een eiland in de verte, ook paardje-spelen, harddravertje spelen; *anaķ koeda, boeloe kasap*, jonge paarden, ruwe haren, Sprw.

کودس **koedis,** schurft, ook *koedis api*, v. d. W. lijst gen. wrd.; *k. boeta*, de roode hond. Jav. *goedig*, id.

کودغ **koedoeng,** verminkt van de ledematen, zoodat er slechts een

stompje van overblijft, afgekapt van de uiteinden; *k. pĕtai*, de stomp in den bloesem van de *pĕtai*, waaruit de boon komt; *lipas koedoeng*, verminkte kakkerlak; *tangan bagai lipas koedoeng*, handen die overal aanzitten, zooals gewoonlijk v. kinderen; *bagai sikoedoeng dapat tjintjin*, als iemand zonder handen, die een ring vindt, Sprw.; *mĕngoedoeng*, verminken door het afkappen van de ledematen.

كودق **koedap,** snoepen, buiten den gewonen tijd eten; *boedaḳ koedap-koedap*, een snoepachtig kind.

كودق **koedoep,** uit tijdverdrijf wat eten, v. d. W. zie *koedap*.

كودق **kodoḳ,** I. het onderste gedeelte van den nek, ook *koedoeḳ*. Mĕn. id. Zie *tĕngkoḳ*.

II. Jav. kikker; *k. poeroe*, z. *kangkoeng; ĕmas kodoḳ*, platina; *kodoḳ-kodoḳ*, pompzuiger met kleppen. Op Mal. ook *kodoḳ; k. tjina*, Rana brama; *k. hidjau*, Rana esculenta; d. l. Cr. Zie *kataḳ*.

كودل **koedil,** = *koedis*, zie ald.

كودو **koedoe,** I. blad- of bloemknop, minder ontwikkeld dan *koentoem*. Hik. Nod. Sjah.

II. *maïn koedoe*, het Hassan-Hoessainfeest, flambouwen-optocht der Klinganeezen, verb. van *koeda?*

كودي **kodi,** Tam. een snees of twintigtal, de twintig, b.v. van stukken laken, zijde of katoen, riem papier; *kaïn poetih ĕmpat kodi*, vier snees (d.i. 80 stukken) wit katoen; *kapala pĕkodian*, het beste stuk uit een snees.

كودي **koedai,** ronde bételdoos met deksel, oorspronkelijk van rotan gevlochten, thans van goud en behoorende tot de Rijks-insigniën.

كور **koer,** zie كر.

كور **koewar,** I. *mĕngoewarkan*, met e. stok of iets dergelijks in iets rondtasten om naar iets te voelen.

II. verbast. van het Perz. *chawár*, zie ald.

كور **koera,** milt; *sakit koera*, opzetting van de milt; *dĕmam koera*, koorts met opzetting van de milt; *koera-koera*, schildpad, zoowel land- als zeeschildpad, om hare gelijkenis met de milt; *sisiḳ koera-koera*, het schildpad; *koera-koera kaki*, de wreef van den voet; *k. k. padi*, de kleinste soort van landschildpad.

كور٢ **kora-kora,** e.s.v. kort oorlogsvaartuig, thans niet meer in gebruik. Zie *koera*.

كورت **koert,** Eng. Court, gerechtshof, raadhuis.

كورد **kored,** laatste beetje, restantje, v. d. W.

كورس **koeras,** verb. van *koerásat*, Arab. katern, vel van 24 pagina's in elk formaat.

كورس **koeroes,** mager, schraal, tenger, uitgeteerd; *mĕngoeroeskan*, doen vermageren; *koeroes kĕring*, broodmager, mager en uitgeteerd.

كورس **koris,** = *goris*, streep, schrap, lijn; b.v. *laloe dikorisnja sama tĕngah padang itoe*, vervolgens trok hij een streep op het juiste midden van die vlakte. Pel. Dj.; zie ook *garis*.

كورغ **koerang,** ontbreken, teweinig, tekort, niet genoeg, temin, van eene zaak of hoedanigheid, verminderen, afnemen; *k. asa* en *k. satoe*, min één; *k. tiga*, min drie, ontbreken drie; *k. ingat*, onbedacht; *k. biasa*, onervaren; *k. adjar*, onbeschaafd, onbeleefd, lomp; *k. pěriḳsa*, zie ald.; *k. djadi*, van planten: geen goed beschot maken, minder goed gelukken; *koerang gěnap*, onvolledig, onvoltallig; *k. bangsa*, van geringe afkomst; *lěbih koerang*, min of meer, plus minus; *koerang-koerang ... lěbih-lěbih*, hoe minder ... hoe meer, b.v. *k.-k. boeboer*, *l.-l. soedoeḳ*, hoe minder pap, hoe meer lepels, Sprw. ook: minder omdat ... dan wel omdat, b.v. *k.-k. disoeroeh*, *lěbih soeka sěndiri*, *orang ada toenangannja*, minder omdat men gelast wordt, dan wel omdat men er zelf lust in heeft; men heeft e. verloofde! H. Asm. Pat.; *sakoerang-koerang*, de minste; *sakoerang daripada kamoe*, de minste van u; *sakoerang-koerangnja*, op zijn minst; *měngoerangkan*, doen minderen, minder doen zijn; *měngoerangi*, tekort doen; *kakoerangan*, v. personen: gebrek hebben aan, teweinig hebben van; tekortkoming, ook in moreelen zin; *běrkoerang-koerangan*, steeds minder worden, verminderen; *koerang sahiris saběllanga*, daar ontbreekt slechts een klein stukje aan een potvol, d. i. er ontbreekt slechts zeer weinig aan. NB. de meesten van onze Bijv. nw. met on hebben *koerang* in het Mal.

كورغ **koeroeng,** besloten ruimte, hok, kooi, kajuit, gevangenis; *k. badjau*, kajuit, zooals de Badjau's die hebben, met e. overlangsche opening van boven; *k. mati*, e. kajuit zonder zulk eene opening; *k. batang*, e. lijkbaar, meestal van bamboe; *koeroeng moeka*, de eerste, wijde ingang v. e. *bělat* of vischstaketsel; *k. kělingking*, de tweede, daarop volgende; *k. těngah*, de derde en *k. laoet*, de laatste en smalste, C. en S.; *měngoeroengkan*, in de gevangenis of in eene kooi zetten, gijzelen, opsluiten, kerkeren; *koeroengan*, Jav. kooi voor vogels, zie *sangkar* en *wajang*.

كورغ **koreng,** I. met morsige streepen en vol vlekken, zooals e. kolenbrander, onregelmatig en morsig gevlekt en gestreept, van het vel van beesten, zwart en geel gestreept van honden, C. en S.

II. Jav. *korèngěn*, met vuile zweren; schurftig.

كورغ **korong,** = *kěroeng*, rammelen, zooals van kogels, die in een bamboezen koker geschud worden.

كورڤ **koerap,** de ringworm, e.s. v. besmettelijke huidziekte. Soorten zijn: *k. pakan*, zie *pakan* IV, omdat men meent, dat de zoodanigen onkwetsbaar zijn; *k. gadjah*, *k. ajam* en *k. soesoe*, e.s.v. uitslag rondom de tepels van zogende vrouwen, door onreinheid ontstaan; *daoen koerap* = *gělinggang*, zie ald. C. en S. hebben nog de soorten *k. loesoeng* en *k. boekit*.

كورق **koroḳ,** I. uitholling, die in iets gemaakt is, gang in den loop v.

een geweer, mijngang in den grond; *mĕngorok*, mijngangen in den grond graven.

II. *korok-korok*, e.s.v. vliegjes = *bĕri-bĕri*, C. en S.

كورق **korek**; *mĕngorek*, met iets puntigs krabben, graven, peuteren; *mĕngorek boemi*, in den grond krabben of graven, b.v. met de nagels of klauwen; *m. koeboer*, de graven omhalen; *m. roemah*, een huis ondergraven om er in te komen; *mĕngorek-ngorek hál* (of *pĕrkara*), oude koeien uit de sloot halen; *pĕngorek tĕlinga* = *korek koeping*, te Bat. oorlepeltje, oorpeutertje, ook e. s. v. haarpen in het opgestoken haar van vrouwen; *pĕngorek tĕlinga boewaja*, e.s.v. langwerpig, groen zeediertje.

كورو **koerau**, e.s.v. zeevisch, zie *sĕnangin*.

كورو **koeroe**, e.s.v. huidziekte, d. l. Cr. schurft, melaatschheid, M. Zie *koerap*.

كوره **korah**, van het Arab. كرة, bal, kogel; *maïn korah*, e.s.v. balspel met e. v. kokosblad gevlochten bal.

كوره **koerah**? *ĕrtinja tiada elok*, Abd. sch. wrdb.

كوري **koerai**, groote aderen en vlammen, zooals in hout, marmer enz.; *bĕrkoerai*, gevlamd, geaderd; z. *oerat*.

كوريا **koeria**, zie كريا I.

كوس **koesa**, Skr. Jav. *angkoes*, id. stok met een ijzeren haak, waarmede olifanten bestuurd worden; *roempoet koesa-koesa*, e. s. v. gras, panicum colonum; *mĕngoesa*, met zulk e. haak olifanten aansporen, S.M.

كوس **koewas**, alleen in *koewas kaïs*, v. d. W. die de beteekenis niet opgeeft. Zie bij *kaïs*.

كوس **koewis**; *mĕngoewis*, iets met de voeten opzij schoppen, b. v. *maka dikoewiskan olih radja akan Groelam dĕngan kakinja*, de Vorst schopte G. met zijne voeten opzij, H. Gr. 18.

كوست **koesoet**, verward, in de war, van haar, garen, touw, eene zaak enz.; *bitjara jang koesoet*, een verwarde of ingewikkelde rechtszaak; *koesoet dipĕrsĕlĕsaikan*, wat verward is moet ontward worden, d. i. twist moet worden bijgelegd; *mĕngoesoetkan*, verwarren, in de war brengen, b. v. *ĕngkau koesoetkan kĕmoedian daripada soedah sĕlĕsai*, wat in orde is brengt gij weer in de war, S. Dz.

كوس **koesir**, Ned. koetsier.

كوسڠ **kosong**, ledig, waar niets in is, ook van personen en gesprekken; *pĕroet kosong*, een ledige maag; *kosong tanah*, onbebouwd land; zie *hĕmpa*, waarschijnlijk de Mal. uitspr. van het Jav. *kotong*. Ik houd alleen *hĕmpa* voor het zuivere Mal. wrd. want hierop worden wel de vormen toegepast, maar op *kosong* zelden of niet; *anak panah kosong*, pijl zonder punt, Sadj. Mal. 325.

كوسق **kosak**; *kosak-kasik*, telkens van plaats veranderen, telkens ander werk doen, in wanorde door elkander gooien, b.v. boeken op een tafel, v. d. W.

كوسق **kosek**; *mĕngosek*, wasschen v. korrelige voorwerpen zooals rijst

en derg., terwijl men ze in de hand laat ronddraaien; zie *oesik*.

كوسل **koesal**; *mĕngoesal*, heen en weer met iets op iets anders in de rondte wrijven, zooals met gom-elastiek op papier, met een tabakspruim, ook *koesal*, rondom de lippen, ten einde het sirihspuw weg te vegen. Zie bij *soesoer* I.

كوسل **kosil**, beetje voor beetje iets bewerken of voortbewegen, b. v. een vracht, een werk, land enz.

كوسم **koesam**, dof, mat, zonder glans.

كوسو **koesoe**, I. smoezen, fluisteren; ook wel *koeskoes*, dat ontstaan kan zijn uit *koesoe-koesoe*. Mogelijk verb. Ned. *koesen* van het fr. se coucher en hiervan ook ons koest tot een hond. Zie *bisik*.

II. e. s. v. struikgewas, v. d. W. *akar koesoe*, polypodium quercifolium, d. l. Cr.

كوسي **koesi**, Skr. *koesa*, e. s. v. gras, dat bij plechtige gelegenheden in Hindostan gebruikt wordt, v. d. W. Zie *koesa*.

كوڠ **koeng**, klanknabootsend woord voor een hol klinkend geluid, zooals van een *gong* of van zwaar geblaf; *keng*, hetzelfde van een meer schelklinkend geluid. Z. ook bij *sipoet*.

كوڠ **koewang**, = *koewau*, z. ald.

كوڠ **koewoeng**, de regenboog, Jav. *kĕloewoeng*, id.

كوڠن **koengan**, = *kĕrongkongan*, keel, strot, M.

كوفه **koefah**, de naam eener vervallen stad in Aziatisch Turkije onder Bagdad, door Kalief Omar gesticht, en waar z. de moskee bevindt, waarin Ali werd vermoord.

كوف **kop**, een bak of zitplaats op een olifant. Max. Zie *ringga*.

كوفت **koepat**, geldzakje v. nipahbladeren.

كوفت **kopet**, niet wijd open, nauw, eng, van haakvormige voorwerpen, wegen, rivieren, e. vertrek, huis enz. *dandan kopet laoet*, nauw planken versiersel aan den voorsteven van de vaartuigen der *orang laoet*.

كوفس **koepas**; *mĕngoepas*, schillen, onthuiden, pellen; *mĕngoepas kapala*, scalpeeren; zie Sj. Siti Dzoebedah, de Holl. 5e dr. pag. 66; *mĕngoepaskan pakaijan orang*, iem. de kleêren van het lijf scheuren, naakt uitschudden, gezegd v. roovers; *tĕrkoepas*, geschild, onthuid, ontveld, b.v. *tĕrkoepas koelit tangannja*, zijn hand was ontveld, Prab. Dj. ook *kĕloepas* en *gĕloepas*.

كوفس **koepis**, zie *kĕroepis*.

كوفڠ **koepang**, I. e. s. v. zoutwatermossel.

II. e.s.v. goudgewicht = 1/4 *djampal*; zie *tali*.

III. een koperen munt v. 2 1/2 cent. Op Java *kobang*.

كوفڠ **koeping**, Jav. oor, = *tĕlinga*, in alle beteekenissen.

كوفق **kopak**, I. slap van de borsten eener vrouw; zie *kopek* II.

II. een groot stuk van de schil afgetrokken hebbend. Mĕn. afgebroken stuk, doorgebroken.

III. *sĕnapang kopaķ*, achterlaadgeweer, Sw.

كوڤق **kopoķ,** I. koperen muziekbekkens, waarvan de onderstukken in een houten blok rusten.

II. zie كُفُوْ Arab.

III. schudden van de kaarten door elk., C. en S.

كوڤق **kopeķ,** I. e. klein stuk v. de schil afgetrokken hebbend; aftrekken, afplukken van een stuk, kleiner dan door *kopaķ*, zie ald. openen van een zegel. Mal.

II. slappe borsten of mammen eener vrouw, waarin geen zog is, vandaar moeder van geringe afkomst van een kind, dat e. vorstelijk persoon tot vader heeft; hoofdkussentje voor kleine kinderen; *tiada sĕmpat mĕngambil sĕlendangnja, kopeķnja pon tĕrlampai-lampai*, zij had den tijd niet om haar sjaal te nemen, hare slappe borsten hingen bengelend neer, H. Boedj.; *mĕngòpeķ*, zuigen aan borsten, waarin geen zog meer is.

كوڤو **koepoe,** het Arab. كُفُوْ, gelijkheid v. partij in het huwelijk, partuur, b.v. *adapon jang mĕminang dan jang dipinang itoe sama djoea sjarţnja, pĕrtama koepoenja, kadoewa dikĕtahoeïnja akan bangsanja*, Oend. H. Abd. 467.

كوڤو٢ **koepoe-koepoe,** kapel, vlinder; *k.-k. gadjah*, de reuzenvlinder = *rama-rama; koepoe-koepoe*, ook e.s.v. plant; *indoeng koepoe-koepoe*, pop van e. vlinder, wel te onderscheiden van *tĕlor k.-k.*, de eitjes.

كوڤه **kopah,** I. zie *koefah.*

II. in de rondte verspreid, zooals van e. menigte boeken, het bloed van een geslachte kip; *bĕrkopah dĕngan darah*, de maandelijksche zuivering hebben, v. eene vrouw, v.d.W. gulp, v. bloed, b.v. *kaloewarlah darah bĕrkopah-kopah dari dalam moeloetnja*, het bloed kwam bij groote gulpen uit zijn mond. H. Abd. 176. Zie *koepih.*

كوڤه **koepih,** kleine gulp, b.v. van bloed. Zie *kopah* II. Jav. id.

كوڤي **koepi,** Skr. bus, ter bewaring van thee, kruit en derg.; *obat doewa koepi*, twee blikjes kruit.

كوڤي **koepé,** Batav. fijn geplukt vleesch, vervolgens gebraden. Zulk een gerecht heet *sĕbit.*

كوڤي **kopi,** I. verb. Ned. koffie, beiden van قهوه Arab.

II. verkeerd, averechtsch, van allerlei handelingen, doch inz. v. taal. uitspraak, schrift en spelling, b.v. Sj, Ardan. Ook van verf, die geen stand houdt. Sw.

كوڤير **kopjor,** zie كڤير.

كوڤيه **kopiah,** kalotje, chako, pet, chineesche muts; *kopiah pĕndjalin*, kalotje van gevlochten rotan; *sĕri kopiah*, titel van den Keizer v. China in de H. Toew., zie كڤيه.

كوق **koķ,** juk v. trekdieren; *dibawah koķ*, onder het juk; *kĕnakan koķ*, het juk opleggen. C. en S. schrijven ايكو *igoe*, zie *rĕgoe* en *goe.*

كوق **kowaķ,** geopend, opengebroken, b.v. van een slaglinie, een palissadeering enz. Zie *kojaķ.*

كوق **koewaķ**; *mĕngoewaķ*, een

geluid voortbrengen zooals dat van een buffel, een pas geboren kind, enz. zie *oewak* II.

كوكت **koekoet,** ook *kokot* en *kĕroekoet*, krom samengetrokken van handen of voeten, vingers of teenen; kram, kram en oog; *k. kĕmoedi*, ijzeren duimen, waarmede een roer aangehaakt wordt, Mal. Sam. II : 175; *koekoet*, ook beugel over e. kram, waaraan men een hangslot hangt; *k. lakilaki*, de kram; *k. bĕtina*, het oog waarin de kram komt; *mĕngoekoet*, bijeenschrapen met de vingers evenals met een hark; Mĕn. uitkrabben van een pot of pan.

كوكر **koekoer,** I. kirren; zie *tĕkoekoer*.

II. klauw, krauwel, krabber, dierenklauw; *mĕngoekoer*, afkrabben, afschrapen; *koekoeran*, kokosnootrasp, of veelpuntige krabber, waarmede het vleesch der kokosnoten wordt fijngekrabd, ook *k. kaït*, d.l.Cr.

III. *daoen koekoer*, scutellaria indica. M.

كوكس **koekoes,** I. damp, wasem; *mĕngoekoes*, distilleeren, in damp koken, gaarstoomen; *bĕrkoekoes*, gedistilleerd; *ajar bĕrkoekoes*, gedistilleerd water; *koekoesan*, het kegelvormige mandje, waarin de rijst wordt gaargestoomd, ook distilleertoestel; *boewah koekoesan*, e. s. v. *langsat*-vrucht.

II. e. s. v. bunsing, b. v. *sapĕrti koekoes jang didalam rimba baoenja*, als een bunsing in het bosch stinkt hij. Am. Hamz. Mĕn. id.

كوكڠ **koekang,** de luiaard, zie *kongkang* I.

كوكڤ **koekoep,** aangeslibd zand voor de monding van rivieren.

كوكق **koekoek,** I. gekraai van een haan; *bĕrkoekoek*, kraaien; Jav. *kĕloeroek*, de frequ. van *koekoek*, id.

II. zie *gogok*.

كوكقبلوق **kokokbĕloek,** Jav. katuil = *boeroeng hantoe*.

كوكل **koekoel,** I. krom, in eene gebogen houding zitten, zooals b. v. oude lieden.

II. sollen met een kind? *maka sĕgala para poetĕra dan para poetĕri sakalian* كوكل *dĕngan dia*, de gezamenlijke prinsen en prinsessen solden met hem, H. As. Pat.

كوكل **kokol,** e. s. v. varenkruid.

كوكو **koekoe,** nagel v. vinger of teen, hoef, klauw; *koekoe balam*, duivenklauw, e. s. v. rijst met kleinen korrel en zeer smakelijk; *k. rimau*, tijgerklauw, e. werktuig om spijkers uit te trekken; *k. saoeh*, ankerklauw; *k. pasak*, nagel van vinger of teen die geribd is; *k. moeda*, nagelbed; *boenga koekoe*, huid bij het nagelbed? v.d.W., ook witte spikkels op de nagels. Mĕn. het maantje in de nagels; *mĕngĕrat koekoe*, de nagels snijden, eene plechtigheid bij zeer jonge kinderen, die tevens vergezeld gaat van de naamgeving, b. v. *satĕlah gĕnap toedjoeh hari, toedjoeh malam, kapada koetika jang baïk maka baginda pon mĕngĕrat koekoe anakda baginda, maka dinamaï olih baginda akan anakda*

baginda itoe raden Indra Koesoema, Pr. Dj.

كوكه **koekoeh**, stevig, vast, sterk; ook wordt zoo genoemd het tijdperk, waarin de stengel van de rijst op het veld droog en stijf is en de vrucht geheel rijp, Pad. bovenl. *mĕngoekoeh-kan*, stevigen, stijven, versterken.

كوكي **koki**, Ned. kokin, kok.

كول **koel**, Ned. kool; zie *koebis*.

كول **koelå**, Jav. verkort. van *kawoelå*, dienaar, onderdaan, ik, tot meerderen.

كول **koewal**; *bĕrkoewal*, met het bovenste gedeelte heen en weer bewegen van iets, dat rechtop staat; *koewal-koewal*, het hoofd rechts en links bewegen, b.v. van een zwemmende, of den kop v. e. hert boven de struiken enz.; *pĕngoewal*, e. s. v. houten hamer, d. B. K.

كويل **koewil**, Tam. hindoesche tempel, pagode.

كولت **koelat**, schimmel, zwam, duivelsbrood, korstmos, beschimmeld; soorten zijn: *k. kajoe*, *k. koel*, *k. padang*, *k. patah*, *k. pongsoe* en *k. sisir*.

كولت **koelit**, huid, schil, vel, dop, bast, omkleedsel, schelp; *k. ari*, blaasje, dun vliesje, velletje, ook de opperhuid, v. d. W.; *k. chatan*, de voorhuid = *koeloep* I. Zie ald.; *k. kajoe*, boomschors, ook gebezigd als bouwmateriaal; *k. lawang*, e. s. v. specerij; *k. manis*, kaneel, volg. v. d. W. de huid van den nagelboom; *k. laoet*, méduse de mer, d.l.Cr.; *k. sipoet*, slakkehuisje, horenschelp; *k. tĕlor*, eierschaal; *k. pinang*, bolster van de arekanoot; *mĕngoeliti*, onthuiden, villen; *sapĕrti kambing jang dikoeliti*, als e. gevilde geit; *kampoeng pĕkoelitan*, de leerlooiers- en leerverkoopers buurt.

كولت **koeloet**? zie *goeloet*.

كولت **kolot**, Batav. stokoud, uit het Soend.

كولر **koeloer**, broodboom, welks vruchten van groote, eetbare pitten voorzien zijn, = *kĕloewih*, Jav. De onrijpe vruchten worden gekookt als groente gegeten.

كولر **koelir**, troffel, d. B.

كولسنتان **koelasantana**, Skr. nakomelingen, maagschap, familie. Zie كلسنتان.

كولڠ **kolang**, I. *kolang-kaling*, heen en weer gaan, v. d. W.

II. *kolang-kaling*, ook *kaling-kaling*, de vruchten van den arenpalm, alleen eetbaar als ze geconfijt zijn.

كولڠ **kolong**, holte of ruimte onder iets, b.v. onder e. rustbank, kast, tafel enz. mijn met gangen en stutten, mijngroef; *k. timah*, tinmijn; *dibawah kolong*, onder het bed enz., ook het holle of diepe van het water, zie voorb. bij *tĕripang*.

كولڠ **koleng**; *koleng-koleng*, eenzaam en verlaten rondloopen, b.v. van een wees.

كولف **koeloep**, I. verb. van het Arab. غلف, voorhuid, onbesnedene, ook als liefkozingswoord voor nog onbesneden jongetjes en als scheldwoord voor volwassenen; *bĕrkoeloep*, onbesneden; *orang jang bĕrkoeloep*, een onbesnedene.

II. met een tuit opgerold, zooals b.v. een matten zeil, eene kaart, een rol linnen en derg. Staat in verband met I.

كولق **kolaḳ**, I. Jav. e.s.v. gestoofde vruchten, b.v. bananen en broodvrucht met kokosmelk en suiker; zie *pĕngat*.

II. Mĕn. e. rijstmaat inhoudende vier *gantang* of 20 *kati* rijst, dus 1/5 *pikoel*. Ook een maat voor natte waren, M.; *kolaḳ doewa bilah*, twee van die maten. M. = Mal. *soekat*.

كولق **koleḳ**, e.s.v. bootje of kano, waarin gewoonlijk maar plaats is voor één persoon, vandaar: *doedoeḳ tĕrkoleḳ-koleḳ*, geheel alleen zitten of wonen, evenals iemand, die in zulk een bootje zit; *koleḳ tĕtap*, zulk een boot in het groot, waarin plaats is voor zes en meer personen, vandaar de naam *tĕtap*, omdat zij door haar zwaarte vast ligt; *kitji sĕkoleḳ*, e. s. v. snelvarende vaartuigen met één mast.

كولم **kolam**, Tam. vijver, waterkom, vierkante waterbak; soms ook *kolah*.

كولم **koeloem**; *mĕngoeloem*, mommelen, mompelen, pruimen, ook iets in den mond houden, de Holl. 5e dr. p. 55; *mĕngoeloem tĕmbakau*, tabak pruimen; *pĕngoeloem*, gemompel, stil gebabbel.

كولم **koelim**, e. boom, welks sap naar knoflook riekt en welks vruchten als specerij gebruikt worden.

كولن **koelon**, Jav. West, het Westen, = *barat*, Mal.

كولو **koeloe**; *tali-koeloe*, e. woord, behoorende tot het formulier des huwelijks en ontleend aan de instellingen der Hindoes. De *tali* is op de kust van Malabar e. beeldje v. goud, de godin Ganesa voorstellende, hetwelk de bruidegom om den hals zijner bruid hangt. M.

كوله **koelah**, I. e.s.v. wilde mangga, welks vrucht eetbaar is.

II. = *kolam*, zie ald. Mĕn. id.

III. *kolah*, e.s.v. versnapering, Abd. Zie *kolaḳ*.

IV. Perz. hooge muts, helm, mijter, tiara; helmvlies, zie كله of كلاه.

V. e.s.v. inhoudsmaat = *kolaḳ* II. Zie ald.

كوله **koloh**; *ajar koloh-koloh*, verfwater, dat uit een stuk geverfde stof is gewrongen, of dat reeds tot verven gediend heeft en dus minder verfstof bevat, nasop.

كوله۲ **koleh-koleh**, zetmeel in balletjes.

كولي **koeli**, sjouwer, daglooner, arbeider, sjouwloon, dagloon; *makan koeli*, op dagloon werken; *mĕngoeli*, evenals een daggelder werken, voor sjouwer fungeeren; *bĕrkoeli*, daglooner zijn.

كولي **koelai**, I. slap neerhangend van iets, dat geknakt is, b.v. een gebroken arm, been of tak; *tĕrkoelai*, geknakt, ook hangend van de ooren van een hond en van de onderlip; *bĕrkoelaian*, van vele voorwerpen; *koelai-bali*, schudden met het hoofd, C. en S.

II. e.s.v. schelp, waarvan men in Europa knoopen enz. maakt.

کوم٢ **koema-koema**, = کمکما zie ald.

کومت **komat**; *komat-kamit*, den mond op en neer bewegen bij het spreken of eten, bidden of lezen; prevelen, mompelen, H. Abd. 115; soms ook *kĕmoet*. Zie ald.

کومر **koemoer**; *bĕrkoemoer*, den mond spoelen, gorgelen.

کومس **koemis**, Jav. snor, knevel; ook sikje onder de onderlip, v. d. W.; *koemis bĕrlalat hinggap*, e. kneveltje alsof er een vlieg op neergestreken is, d. i. een heel klein kneveltje, Sj. Sult. Jaḥja.

کومڠ **komeng**, klein in zijn soort en vandaar ook: hermaphrodiet, impotent, b.v. *soepaja djangan dikata orang akoe komeng*, opdat men niet zegge, dat ik e. hermaphrodiet ben, Pr. Dj.

کومل **koemal**, verkreukeld, verfrommeld, beduimeld, de sporen dragen van gebruikt te zijn, van papier, linnen, kleederen, eene vrouw enz. *mĕngoemal*, ook knuffelen van eene vrouw, R. Ch.

کومن **koeman**, kleine huidmade, schurftmijt, stofje, atoom; *k. djalar*, voortwoekerende huidmade, schurftmijt, v. d. W. lijst gen. wrd.; *k. ajar*, waterpuistje; *k. doedoeḳ*, huidmijt, die niet voortwoekert, maar op haar plaats blijft; *sa ekor koeman di bĕnoewa Tjina dapat dilihat, tĕtapi gadjah bĕrtenggeḳ di batang hidoengnja tiada ija sĕdar*, men kan e. huidmade in het land van China zien, maar men is onbewust van den olifant, zittende op zijn eigen neusbeen.

کومي **koemai**, lijstwerk door rechtlijnige insnijdingen, waardoor verdiepingen en verhevenheden ontstaan, Ibr. b. Chas.; *k. gĕloegoer*, lijstwerk met holten en rondjes; *mĕngoemai*, van zulk lijstwerk voorzien; *dikoemai*, omlijst, R. Ch. Zie *kĕtam* I.

کون **koenå**, Jav. oud, uit den ouden tijd.

کونر **koenir**, Jav. = *koenjit*, zie aldaar.

کونڠ **konang**, met een vuurgloed schitteren van de ondergaande zon; *konang-konang*, vuurvlieg; *k.-k. sakĕbon*, roos van diamanten met e. anderen steen in het midden; *mĕngonang*, glanzend, glinsterend van de haren? b. v. *ramboetnja ikal patah mĕngonang*, H. Groel. pag. 138, Sj. Madli; *konangan*, page, kamerdienaar bij voorname personen, R. v. Eys.

کونيڠ **koening**, geel; *k. lĕmaḳ kĕtam*, bleekgeel, crème; *koening kaki*, e. s. v. vogel, M.; *koeningan*, geel koper, messing; *kakoeningan*, al wat geel is, wat tot het gele behoort en waarvan de Vorst het gebruik zich heeft voorbehouden; het geelachtige.

کونن **koenoen**, bepaald, stellig, zeker, b.v. *barangkali pĕtjah pĕti njawanja, maka mati lah koenoen pĕlandoeḳ toewa tjilaka itoe....* dan moet hij bepaald sterven, P. Dj. *ada koenoen tĕmpat njawa pĕlandoeḳ djinaka itoe*, daarin is bepaald de ziel van dat guitige dwerghert, id.; *toewan dipĕrsila-*

kan kita poenja sinjor ka astana koenoen, Hik. Korisj.; *patih sĕndiri mĕnghadapi dia itoe karĕna hĕndaḳ sigĕra koenoen*, de patih zelf bleef er bij, want het moest bepaald spoedig geschieden, H. Asm. Pat. Zie de Holl. 5e dr. p. 33 reg. 6 v. o. Voorts overdrachtelijk gebruikt als de zaak niet zoo geheel stellig is, b. v. *itoe satoe djĕnis ēlmoe siḥir djoega koenoen*, dit zal bepaald wel een soort van hekserij zijn; *dĕngan chabar jang saḥ, boekan koenoen gĕrang*, volgens betrouwbaar bericht en niet naar men zegt, H. T.; *sĕdang ... koenoen* = *sĕdang ... istimewa poela*. In vragende zinnen komt het voor in de beteekenis van toch.

كوو **koewau,** argusfazant, ook *koewang*, d. l. Cr. Zie ald.

كوول **kawoelå,** Jav. zie *koelå*.

كوه **koewah,** Chin. de saus van iets, b. v. van groente, vleesch en derg. de jus.

كوه **koewih,** Chin. op Java *kwékwé*, koekjes, = *panganan*.

كوهغ **kohong,** stinkend, zooals b.v. een droog kreng, bedorven *bĕlatjan*, bedorven gedroogde visch en derg.; rotlucht.

كوة **koewat,** zie قوة.

كوي **koewi,** smeltkroes.

كوي **kowé,** Jav. pers. Vrnw. 2e pers. enk. = *ĕngkau*.

كويترا **kawitra,** Skr. benaming van een heiligend water, in de HSS.

كويغ **koejang,** Mĕn. e.s.v. ziekte onder de kippen; kwaal, ongemak, R. v. Eys.

كويغ **koejoeng,** e.s.v. zoutwaterschelpdier.

كويف **koejoep,** door en door, van nat zijn, b.v. *basah koejoep*, kletsnat, doornat, tot op de huid nat.

كويق **kojaḳ,** gescheurd, van papier, kleederen enz.; *kojaḳ-kojaḳ*, met scheuren, hier en daar gescheurd; *mĕngojaḳ*, scheuren, verscheuren; *mĕngojaḳ-ngojak*, hetzelfde herhaaldelijk, ook kammen, kaarden, uitpluizen van wol, katoen en derg. *mĕngojaḳ sĕgala kaïn dan badjoenja*, zijne kleederen scheuren v. smart of toorn, S. Dz.; *dikojaḳ harimau*, word door een tijger verscheurd, eene verwensching; *kojaḳ rabit*, aan flarden gescheurd, M. Sam. *kĕlojaḳ*, loslaten v. een vel, schil, bast en derg. hetzij geheel, hetzij gedeeltelijk.

كويق **koejoeḳ,** hond; ook het geluid waarmede men een vreemden hond roept, e. hond die aan niemand toebehoort.

كويل **koewil,** zie كول.

كويلو **koeweloe,** Port. konijn, ook *tĕrweloe*.

كويم **kojam;** *boeboer-kojam*, e.s.v. brij of pap, gekookt v. kleefrijstmeel met kokosmelk en specerijen.

كوين **kojan,** last, e. s. v. groote maat voor vrachten en ladingen van vaartuigen, pakhuizen enz. variëerende van 27 tot 30 à 40 *pikoel*, al naar gelang van de plaats en de handelswaar. Op Malaka is de *kojan* rijst = 40 *pikoel;* te Palembang 48; *pĕrahoe sapoeloeh kojan*, een vaartuig van tien last.

كويني koeweni, e. s. v. mangga-vrucht, Jav. id.

كويو koejoe, treurig staan v. het gelaat of de oogen, verslagen, benepen door een tegenvallertje, b.v. het verlies v. e. veldslag of e. proces enz.

كويو kojo, Batav. pleister tegen hoofdpijn, e. wit, rond pleistertje op de slapen om de koude uit het hoofd te trekken.

كوپيت koenjit, de kurkuma; *iboe koenjit*, de hoofdwortel daarvan; *anak koenjit*, de bijwortels. Soorten zijn: *k. bĕsar*, *k. padi* en *k. santan; koenjit tĕmoe*, eene verscheidenheid van de kurkuma met bonte bladen, waarop een zwarte streep, loopende langs de midden rib. Zie *tĕmoe* II. *Koenjit-koenjit* en *sĕkoenjit*, namen van e.s.v. plant.

كوپڠ koenjoeng; *sakoenjoeng-koenjoeng*, plotseling, eensklaps, onverwachts, zoo op eens, onvoorziens; b.v. *sakoenjoeng-koenjoeng ija bĕranak djoega*, zoo op eens heeft zij maar e. zoon, I. P.

كوپه koenjah; *mĕngoenjah*, mommelen, het kauwen van lieden, die geen tanden meer hebben; ook *goenjah;* zie *mamah.*

كه kah, I. aanhechtsel om een zin vragend te stellen; zie de gramm.

II. geluid van een schaterenden lach; zie *dĕkah.*

كهانة kihanat, Arab. waarzeggerskunst, wichelarij, waarzegging, voorspelling.

كهف kahf, Arab. grot, spelonk; *ahloe'l kahf*, de lieden v. de spelonk, volg. de Koran de zeven slapers, die 309 jaren geslapen hebben.

كهندق kahĕndak, z. bij *hĕndak.*

كهوا kahwa, zie قهوة.

كهوين kahwin, gewone schrijfwijze in de HSS. van كاوين zie ald.

كي ké, titel, waarmede men een in China geboren Chinees toespreekt. Men houdt het (verkeerdelijk Dr. F.) voor een verkorting van *singkè*, zie aldaar, of van *tauke*, zie ald., en op Java van *kiaï*, waarmede men daar zulke Chineezen toespreekt.

كي kia, I. kettingsteek; *kia doewa kali*, het dubbel stikken; *k. boenga sambau*, zie bij *boenga.*

II. bedrog, dubbelhartigheid, slim, geslepen, zie *tjanda* en *tjanda kia.*

III. *ikan kia-kia*, ook *hioe kia-kia*, e. s. v. zeevisch, die van achteren op een haai en van voren op een rog gelijkt.

IV. speelkaart, d. l. Cr. mogelijk overgenomen van M.

V. verkort. van كياءي, zie ald.

كياڠن kajangan, Jav. godenverblijf, de verblijfplaats of hemel van de *jang's*. Zie *ijang.*

كياني kiani, v. het Perz. كيانه, koninklijk.

كياءي kiaï, Jav. titel voor bejaarde mannen en geesten, oudje. Zie *njaï.*

كيبر kibar; *bĕkibar-kibar*, in de lucht fladderen, wapperen, zweven; *bĕkibaran*, zwevend, fladderend, wapperend van vele voorwerpen, ook zwe-

ven van geuren in de lucht wanneer ze door iets fladderends worden meegevoerd; *pĕdang itoe ada bĕkibaran*, dat zwaard was zwevende, S. Dz. zie *lajang* en *sĕmĕrbak*.

كيبس **kibas**; I. *mĕngibas*, iets heen en weer zwaaien, b.v. een brandende lont om die aan te houden enz. kwispelen met den staart; een horizontale terts slaan met e. sabel tegen iemand; *mĕngibas sajap*, klapwieken; *m. pangkoe*, den schoot uitschudden, M.; zie ook *kipas* en *kĕbas*.

II. Ar. ram, b. v. *kambing dan kibas bawa lah sĕrta*, Sj. Mans. Sj. Goemp. Het moet كباش zijn, zie ald.

كيبيس **kibis**, = *kibas*, zie ald.

كيت **kita**, wij, met insluiting van den aangesproken persoon; ik, wanneer men uit de hoogte spreekt of in brieven aan gelijken; *anak kita*, gemeenzaam voor: uw kind; *kita-orang*, op Java, wij, ons.

كيات **kiat**, stijf, onbuigzaam v. d. leden; ook krimpen, gekrompen van zaken, niet van personen. Sw.

كيوت **kioet**, piepen, zooals een deur, slot, wiel, schroef of hengsel.

كيتر **kitar**; *bĕkitar*, wentelen of draaien om e. as of middelpunt; *bintang bĕkitar*, dwaalster; *mĕngitarkan*, doen draaien om zijn as of op zijn steunpunt, b.v. een kanon naar de eene of andere zijde; *pĕrkitaran*, rondwenteling = *pĕridaran; z. idar* en *kisar*.

كيتڠ **kitang**, e.s.v. eetbaren zoutwatervisch met venijnige stekels, de ledervisch.

كيتيڠ **kiting**, I. platte uitdrukking voor: een weinigje, stukje, kruimpje.

II. volgens v. d. W. lijst geneesk. wrdn. ook e. s. v. lepra.

كيتق **ketek**, = *kĕtjik*, zie ald. en ook *katik*.

كيتل **ketel**, I. *mĕngetel*, iets tusschen de vingertoppen vastknijpen.

II. verb. Ned. ketel.

كيتم **ketim**, zie bij *sipoet*.

كيتو **kitoe**, Mĕn. *sakitoe*, zooveel als dat, = *sabagitoe*; Soend. = *bagitoe*.

كيجر **kedjer**, e. s. v. munt ter waarde van $^1/_{10}$ reaal.

كيجڠ **kidjang**, ree, een middelmatig soort van hert met ongetakte horens; *kidjang kĕstoeri*, het muskushert; *kidjang-kidjang*, e. s. v. rood, stekelig koraal, dat als geneesmiddel gebruikt wordt.

كيجيڠ **kidjing**, e. s. v. eetbare zoutwatermossel.

كيجڤ **kidjip**, pinkoogen, knipoogen, v. d.W. Zie *kĕdjap* en *kidjap*. Mĕn.

كيجو **kedjoe**, Port. kaas; *kedjoe pinda*, e. s. v. indische kaas.

كيجي **kidjai**, e. s. v. boom.

كيچڠ **ketjeng**, half gesloten, van het oog, Soend. gesloten van het eene oog; *saketjeng mata*, een oogenblik; *mĕngetjeng*, pinkoogen, knipoogen, Soend. het eene oog sluiten om met het andere langs iets te viseeren; zie *kĕdjam* en *pĕdjam*.

كيچڤ **ketjap**, de Japansche soja.

كيچق **ketjek**, aanhoudend bij

iem. aandringen om zijn zin te krijgen. Mĕn. gepraat, gebabbel; *bĕrmaïn ketjeḳ*, e. s. v. dobbelspel.

كيچو **kitjoe**, bedrog, list, poets, trek, guitenstreek; *mĕngitjoekan*, foppen, bedriegen, een trek spelen; *bĕrkitjoe bĕrdaja*, oplichterij en bedrog plegen, zwendelen. Zie *lantjoeng*.

كيچو **kètjoe**, Jav. nachtelijke roofpartij door meer dan een persoon, ook roover, deelgenoot van zulk een roofpartij.

كيچه **kitjoeh**, aangaan, tieren, razen, veel drukte maken. Zie *kitjoe*.

كيچي **kitji**, I. verb. Eng. brik, jacht.

II. zeker spel. M. mogelijk *kĕlitji*, zie aldaar.

كيدانن **kaëdanan**, Jav. gek geworden, zie *edan*.

كيد٢ **kida-kida**, versierselen v. bladgoud, loovertjes, goud galon, b.v. aan den rand van een *sĕlendang* of sjaal enz.

كيدڠ **kidang**, Jav. = *kidjang*, zie ald.

كيدڠ **kidoeng**, deuntje om iem. in slaap te sussen; *k. soendal*, hoerenlied, M.; *mĕngidoeng*, in slaap zingen.

كيدڤ **kidap**, zie bij *sampar* en *idap*.

كيدق **kedeḳ**; *kedeḳ-kedeḳ*, waggelend gaan zooals eene eend.

كيدل **kidal**, linksch, alles met de linkerhand doen; z. ook bij *doekoeh* II.

كيدل **kidoel**, Jav. Zuid, het Zuiden, = *sĕlatan*, zie ald.; *laoet kidoel*, de oceaan ten Zuiden van den Indischen Archipel.

كيدم **kidam**, zie *hidam*.

كيده **kedah**, val om olifanten te vangen. M. de naam van e. Maleisch rijkje op het schiereil. Malaka.

كير **kira**, gissen, meenen, denken, vermoeden, berekenen; gissing, meening enz. *kiranja*, toch, eilieve, naar gissing; *apa lah kiranja* en *barang apalah kiranja*, dat toch, moge toch, tot vorming van de wenschende wijs, vooral in brieven; *djikalau kiranja*, verondersteld indien; *hai kiranja*, och of; *kira-kira*, berekening, begrooting, bestek, rekening en verantwoording; *ēlmoe kira-kira*, de rekenkunde; *dĕngan kira-kira dan ḳĕdarkan*, met overleg, b.v. iets verdeelen of gebruiken; *sakira-kira*, omstreeks, naar gissing, naar gelang van, b.v. *sakira-kira ḥadjatnja*, naar gelang v. hunne behoefte; *sakira-kira ākalnja*, naar gelang v. zijn verstand; *bĕrkira-kira*, berekening maken, over iets denken, planmaken, H. Abd. 411; *dĕngan kira-kira sĕhadja*, naar gissing slechts, er maar naar raden; *mĕmbĕri kira-kira*, verantwoording doen, rekenschap geven; *kira-kira pĕlajaran*, bestek van de vaart eens schips; *didalam kira-kira*, onder het geldelijk beheer staan van; *dĕngan tiada kira-kira*, ongedacht, zonder rekening te houden met iets, onbesuisd; *tiada tĕkira-kira*, niet te gissen of te berekenen, onberekenbaar, ongedacht, onverwacht; *mĕngirakan*, berekenen; *mĕngirakan tampilnja*, zijn voorwaart-

sche beweging berekenen, R. Ch.; *pěrkiraän*, berekening, begrooting; *sělěsaikan pěrkiraän*, de rekening vereffenen.

كير **kera,** werktuig voor het weven v. lint, koord, lampekousen en derg. *těnoen kera*, lintweven, koordweven.

كير **kijěr,** Jav. half gesloten van de oogen.

كيران **kirana,** Kw. lichstraal v. zon of maan, alleen in eigennamen.

كيرس **kiris,** e. s. v. boom met groene vruchten.

كيرغ **kerang,** zie *keroh*.

كيرغ٢ **keroeng-keroeng,** e.s.v. zeer klein zeevischje, ook *těngkeroeng* genoemd.

كيرڤ **kirap,** *tekirap*, schudden, snel op en neer gaan, even opduiken; Měn. spoorloos zoek geraakt; *měngirap*, iets snel op en neer bewegen, op en neer slaan met de vleugels, schudden van de vederen; *měngirapkan*, schudden met een schild, Sadj. Mal. Zie *kirai*. Batav. *kirapin*, uitschudden.

كيرڤ **kirip,** I. e. s. v. eetbare zoutwatermossel.

II. hom van een visch? b.v. *těroeboek kirip*, mannelijke elft. Zie *těroeboek*.

كيرق **kerek,** katrol, blok om te hijschen, schijf van een katrol; *k. anian*, bovenste gedeelte v. den kettingscheerder. Zie ook *gerek*.

كيرم **kirim**; *měngirim*, zenden v. zaken, niet v. personen, zie daarvoor *soeroeh*, tenzij men met verachting van iemand spreekt, b.v. *baïk lah si Djaja-Nantaka ini kirimkan ka běnoewa Kěling*, welaan, zend dien Dj. N. naar het land van Kěling, H. T.; *běkirim soerat*, brieven zenden, correspondeeren; *kiriman*, bezending, gezonden geschenk; *soerat kiriman*, brief, zendbrief.

كيروب **keroeb,** cherub, e. s. v. engel; zie *keroebijoen*.

كيره **keroh,** slinksch, valsch, bedriegelijk; *kerang-keroh*, hetzelfde met verscheidenheid of versterkt.

كيري **kirai,** I. *měngirai*, schudden, uitschudden, wannen, ook het op en neer gaan van roeiriemen, Ibr. b. Chas.; *běras dikiraikan dalam njiroe*, rijst op e. wan heen en weêr schudden; *měngirai lada*, peper wannen; *měngiraikan boeloenja*, zijn vederen uitschudden, v. een vogel. Zie *kirap*.

II. het haar kammen, Max.

كيري **kiri,** I. links, linkerzijde; *kiri-kanan*, rechts en links; *měngiri*, links opgaan, links aanhouden; *měngirikan*, iets links laten liggen, links leggen, zetten, plaatsen; ook iets in de linkerhand dragen, b. v. *dan soeatoe pěndahan dikirikannja*, en links droeg hij een werpspies, I. P.; *datang ka kiri*, overvallen, zonder tegenstand te vinden, b.v. *garoeda pon tidak datang ka kiri*, dan zal die griffoen niet komen zonder tegenstand te ontmoeten, Sj. Sěl. Dal.

II. *měngirikan*, geven, schenken (meerdere aan mindere), Riouw en Djohor, Wilkinson.

كيس **kis,** Arab. beursje, zakje, enveloppe van een staatsiebrief, Sj. Madli.

كيس **kisa,** klein sleepnet, soms van zijde.

كيست **kesoet;** *bĕrkesoet*, voortschuiven, opschuiven op zijn achterste, zooals kinderen, die nog niet kunnen loopen, of inlanders wanneer zij gezeten zijn voor hun Vorst; zie ook *răkaḳ* en *kisar* II.

كيست **kisoet,** gekreukeld, gerimpeld; *mĕngisoet*, kreukelen, rimpelen; zie ook *lisoet.*

كيسر **kisar,** I. *bĕrkisar*, in de rondte draaien, ook v. den wind, b.v. *angin bĕrkisar kasĕlatan*, de wind draait naar het zuiden; *mĕngisar*, door middel van steenen, die in de rondte draaien, vermalen, pellen, ontbolsteren; ook opwinden, in de rondte zwaaien met een zwaard, de teugels wenden van e. paard, omwoelen van den grond, b. v. met een piek, omdraaien van een ring om den vinger; *kisaran*, molen, handmolen; *kisaran ḳahwah*, koffiemolen, Max. *batoe kisaran*, molensteen; *pĕrkisaran*, omloop, afwisseling; b. v. *pĕrkisaran malam dan siang*, de afwisseling van dag en nacht; *dikisarnja tali djantĕranja*, hij wond het touw v. het rad op, Ind. Poet.; *mĕngisarkan kĕkang koeda*, de teugels van het paard wenden, R. Ch.; *dikisar-kisarnja boemi dĕngan toembaḳnja*, hij woelde den grond om met zijn lans. R. Ch. Zie ook *kitar* en *idar.*

II. schuivend op zijn achterste draaien, draaiend voortschuiven, opschuiven. Zie *kesoet.*

كيسق **keseḳ;** *mĕngeseḳ*, over e. gekerfd stuk bamboe met een ander stuk wrijven om door het piepend geluid, daardoor voortgebracht, kleine vogels te lokken; op die wijze vogels lokken; zie ook *geseḳ.*

كيسل **kisal.** langzaam werken, in de taal der *rajat*. Mogel. = *kisar*, ronddraaien.

كيسل **kisil;** *mĕngisil*, langs iets schuren, wrijven, ook strijken met e. strijkstok op e. speeltuig, en de handen wrijven; *kisilan*, schuurpaal, b.v. voor het vee in de weide.

كيسه **kisah,** e.s.v. vischnet, d.l.Cr.

كيسي **kisi,** roede, spijltje, tralie, spil van een spoel of rad, zooals van e. spinnewiel; *kisi-kisi*, roedjes, spijltjes, tralies v. vensters, stoelen, hekwerk enz.; *tiang kisi*, de opstaande houten aan e. spinnewiel, waarin de *kisi* steekt; *oelar kisi*, e. s. v. slang.

كيغ **kejong,** e. s. v. zeeschelpdier, fraai geel en bruin gekleurd.

كيف **kaifa,** Arab. hoe, op welke wijze; *kaifa bika*, hoe is het met u? hoe vaart gij?

كيفية **kaifiat,** Ar. hoedanigheid.

كيڤ **kep,** I. Eng. cap, slaghoedje. II. *kip*, Eng. cape, kaap.

كيڤ **kiap,** staander of vang voor masten of vlaggestokken.

كيڤت **kepot,** in elkaar gedraaid of gefrommeld, zooals de punt v. e. peperhuisje, samengeplooid van den mond, ineengedoken, zooals b.v. een

beschaamd meisje; *kepang-kepot*, hetzelfde met verscheidenheid.

كيقت **kepet,** I. ongewasschen v. het achterste; *bĕlanda kepet*, scheldwoord voor e. pas aangekomen Hollander, die het gebruik van flesschen op N⁰ 100 nog niet kent.

II. omgekruld omgeslagen (rand v. e. kussen), plat en opgewipt (neus), Wilkinson.

كيقس **kipas,** waaier, voor welk gebruik ook; *mĕngipas*, met een waaier bewaaien; *mĕngipas api*, vuur met een waaier aanwakkeren; *kipas tjina*, Chineesche waaier, ook fig. voor iets fijns en moois; *mĕngipaskan bĕlalai*, den snuit heen en weer slingeren, v. e. olifant; *m. ekoer*, de staart heen en weer bewegen; zie *kibas*.

كيقڠ **kepang,** I. wacht aanboord.

II. Jav. vlechtwerk van dunne reepjes geschilde bamboe.

III. zie *kepot*.

كيقڠ **kepeng,** kleine koperen munt van 1/2 duit, zie *timah* en *kĕping*.

كيقق **kepak,** I. naar boven gekromd of opgelicht van arm of been.

II. schrijlings op de heup dragen, (Mĕn. *kipak*, idem), b.v. kleine kinderen. Mĕn. *kipak* (*mengipak anak*), fig. voor het tijdperk, waarop de jonge rijstplantjes de eerste zijspruiten vertoonen.

كيقق **kepek,** ingedrukt van een deksel, de neus en derg. Zie *kepet* II en *kepek* II.

كيقوق **kepoek;** *tĕrkepoek*, gedrongen naar één kant, van een leger, b.v. *maka hoeloebalang dan rajat radja Bahram itoe pon tĕrkepoek lah ka kiri, sakoetika lagi maka dilanggar olih tantĕra Onta Roem Sjah, maka rajat radja Bahram tĕrkepoek lah poela ka kanan.... maka tĕrsĕsak lah kapada kaki kota*, Ind. Poet. zie *kepek*.

كيقل **kipal,** vast, massief, gedegen, compact, = *kimpal*, zie ald.

كيقو **kipoe,** ook *kimpoe*, kunstenaar, werkman, duizendkunstenaar; reizend kunstenaar, d. B. Volg. M. = *toekang*, b.v. *kipoe bĕsi*, smid en *kipoe ĕmas*, goudsmid.

كيقي **kipai;** *mĕngipai-ngipai*, kwispelstaarten; zie *kibas*.

كيوق **kioek,** e.s.v. langwerpigen dobbelsteen, bestaande uit dunne plaatjes van ivoor, komt herhaalde malen voor in de Sj. Ind. Kĕsna.

كيوق **kiok,** kakelen, zooals een kip, zie *kakak*. Mĕn. *kojok*.

كيكر **kikir,** vijl; gierig, vrekkig, schraapzuchtig; *k. patar*, platte vijl; *k. ekor tikoes*, ronde vijl, lett. rottestaart-vijl; *kikiran*, vijlsel; *pĕri kikiran*, gierigheid, schraapzucht, ook *kakikiran; koelit bĕkikir*, raspachtige huid, ruw vel, kippevel.

كيكس **kikis;** *mĕngikis*, afkrabben, afschrapen; *kikis* en *pĕngikis*, krabber, schraper; *kikis lidah*, tongschraper; *kikisan*, schrapsel.

كيكوق **kikoek,** linksch, boersch, stijf, niet op zijn gemak om iets te doen, b.v. iemand die wil schrijven, doch te weinig plaats heeft.

كيكق **kekek,** I. klanknabootsend woord voor het geluid van een giggelenden lach.

II. oksel-inzetstukje; *ikan kekeḳ*, e. s. v. zeevisch, die den vorm v. zoo'n lapje heeft.

كيکق **kekoḳ**, onhandig, lomp; zie ook *kakoe* en *kikoeḳ*. Mĕn. *keko'*.

كيکل **kekol**, steekpenning; *mĕngekol*, omkoopen.

كيکل **kekel**, I. ook *kikil*, gierig in den hoogsten graad, schraapzuchtig; *mĕngekel*, knabbelen, knagen; zie *kikir*.

II. schudden van het lachen; zie *gigil*.

كيل **kila**, Skr. *goenoeng Bĕrantakila*, naam van een berg, die dikwerf in de HSS. voorkomt.

كيل **kial**, veel en inspannende beweging maken bij werk; *kial-kial*, spartelen om zich aan iets te onttrekken, zich stuiptrekkend bewegen; *tĕrkial-kial tĕrtawa*, spartelen van het lachen.

كيل **kioel**; *boeroeng-kioel*, e. s. v. kleinen, gespikkelden vogel. Zie *sijoel*.

كيلت **kilat**, schitteren, blinken, bliksem, weerlicht, weerschijn; *sapĕrti sajap kombang kilatnja*, glinsterend als de vleugels v. e. tor, H. T. zie ook bij *timbang; bĕrkilat-kilat kan matahari*, de zon weerkaatsen; *mĕngilat-ngilatkan*, laten doorschemeren in zijn woorden, zinspelen; *tĕrkilat didalam hati*, zich voordoen aan den geest, voor den geest verschijnen, b.v. *maka tĕrkilat lah roepa Indra-Poetĕra didalam hati pĕnoelis itoe sa koetika, maka laloe ditoelisnja*, en de gedaante van I.P. kwam den schilder een oogenblik voor den geest, daarop teekende hij zijn portret, I. P.; *kilat bahoe*, zie bij *bahoe*.

كيلر **kilar**, zie bij *sipoet*.

كيلر **kelor**, Jav. e. s. v. boom, welks bladeren en vruchten worden gegeten en welks wortel veel heeft van onzen mierikswortel en daarvoor ook wordt gebruikt, zoowel bij de spijsbereiding als in de geneeskunde; zie *mĕroenggai* en *kĕlentang*.

كيلر **kilir**; *mĕngilir*, aanzetten van een scheermes of wapen door het ergens op snel heen en weer te vegen, b.v. op de hand of op een oliesteen; *toelang itoe tĕrkilir*, dat been schuift heen en weer.

كيلس **kilas**; *mĕngilas*, een bindsel, b.v. van rotan, met een knevel of hefboom aanzetten.

كيلغ **kilang**, I. de beide rollen of cylinders van een suikerrietpers, v. d. W., molen, Wilkinson; in 't Mĕn. is het uitgeperst gegist riet- of arensap; *kilang pĕngasih*, liefdedrank; *kilangan*, molen met cylinders, v. d. W. en Mĕn.; zie *giling*.

II. *kilangan* in *boewah-kilangan*, e.s.v. bovennatuurl. vrucht, groeiende aan een plant met zeer scherpe dorens. Mĕn.

كيلغ **kelang**, zie *keloḳ*.

كيلغ **kelong**, bamboezen staketsel in zee in de gedaante van een fuik om visch te vangen; *k. Betawi*, een bijzondere soort daarvan.

كيلف **kilap**, I. op Java, glans; *bĕrkilap*, blinken, glimmen, glinsteren; zie *kilat*.

II. verb. van *chilaf*, Arab. zie ald.

كيلق kilak, Mĕn. *tĕrkilak*, zich vertild hebben, b.v. *tĕrkilak badan awak mĕmikoel toenggak*, ik heb me vertild met het dragen van een paal.

كيلق keloek, en *kalok*, sierlijke lijn, sierlijke kromming, eindigende in e. halve spiraal, zooals b.v. de arabesken, krul. Zijn er twee zulke krullen in tegenovergestelde richting, dan heet de een *keloek* en de andere *kaloek; kelang-keloek*, slangenlijm met uitspringende krullen; *bĕrkeloek-keloek*, slangsgewijze; zie ook *ĕloek* en *kĕloek*. Mĕn. *kelok*, id.

كيلق kelek; *mĕngelek*, in den arm op den heup dragen, b.v. een kind of waterkruik enz.; *mĕngelek ambin*, in een doek op de heup dragen; *kelek-kelek*, balustrade, armleuning aan een stoel; *k.-k. anak*, ook *kelek-kelekan*, galerij over de geheele lengte eener vorstelijke woning, gelijkvloers met het middenhuis; *kelek-kelekan*, ook leuningen in het algemeen.

كيلم kilim, zie *kĕlim*.

كيلن kilan, Jav. span met de hand; *mĕngilan*, bij spannen meten.

كيلو kelo; *daoen kelo*, e. s. v. bladgroente.

كيلو kilau, glans, weerkaatsing, uitstraling, weerschijn van verschillende kleuren; *bĕrkilau-kilauan*, schitteren van juweelen, dauwdruppels, sterren enz. ook *kilau-kĕmilau*, Hik. Dewa Indra Mĕng. zie *ilau*, *silau* en *kilat*.

كيله kilah, I. e. s. v. zoutwaterschelpdier met gladden, bruin gemarmerden, spits toeloopenden horen; *kĕtopong kilah*, helm in den vorm van zulk een horen.

II. picnic; *bĕrkilah*, een picnic houden of geven. Sw.

كيلي٢ kili-kili, I. wartel, het haspeltje aan een hengel, waarmede het snoer wordt opgewonden, C. en S.; *k.-k. rantai saoeh*, wartel van een ankerketting; *k.-k. dajoeng*, roeidol, die los in het boord zit.

II. *kili*, Jav. kluizenares.

كيم kima, e.s.v. zeeschelpdier, de reuzenschelp; *k. gebang*, de grootste soort daarvan.

كيمبڠ kiambang, e. s. v. waterplant met op het water drijvende bladen, kroos. Zie *kambang*.

كيميا kimia, Arab. scheikunde, alchemie; de steen der wijzen.

كيني kini, samentr. van *ka-ini*, ook *kinin*, zie *ini*,

كين kian, dat, die; maal zooveel; *sakian*, zooveel, zooveelste, b.v. *sakian hari boelan*, de zooveelste dag van de maand, H. Abd. 323; *sakian lama*, zoo lang; *doewa kian*, tweemaal zooveel enz., zie ook de afleidingen *arĕkian*, *dĕmikian*, *kalakian; tiada tĕrkian* = *tiada tĕrbilang*, Sj. Mans. Sj. Goemp. Sj. Ind. Kĕsn.; *bĕrapa kian*, hoeveel maal zooveel als dit? *kian-kemari*, heen en weer.

كيڠغ kinang, I. Jav. *nginang*, bételkauwen.

II. *kinang-kinang*, e. s. v. platte koekjes v. gekookte kleefrijst, in de zon gedroogd en daarna met suiker in olie gebakken, zie *genang-genang*.

كينغ **kenang**? b.v. *tjahajanja sampai ka langit* ترکينغ٢ *ija makin dĕkat*, Djaj. Langk.

كينن **kinin**, = *kini*, zie ald.

كيو **kiwa**, Jav. linksch, ter zijde gelegen; *pĕkiwan*, wasch en badplaats en sekreet.

كيو **kijoe**, Jav. stijf, stram.

كيوان **kaiwân**, Arab. de planeet Saturnus.

كيور? b.v. *baginda mĕlihat kabĕsarannja, sangat* ترکيور٢ *pada rasanja*, Sj. Mans. Sj. Goemp. Zie *kijĕr*.

كيوغ **kewang**, e.s.v. boom, d.B.K.

كيوغ **kejong**, e.s.v. zeeschelpdier, welks schelp fraai geel en bruin gekleurd is. Zie كيغ.

كيوله **kiolah**? b.v. *kiolah rasa kĕlopak mata*, Ibr. b. Ch.

كيون **kéwan**, Jav. verb. uit het Arab., dier, beest. Zie حيوان.

كيوي **kiwi**, supercargo op een inl. handelsvaartuig; *kiwi-kiwi*, zotte eigenaarstrots, Wilkinson.

كيه **kiah**; *pĕngiah kasoet*, schoenhoorn.

كيهل **kehel**, niet in de behoorlijke richting, niet haaksch, van dingen waarvan het eene in het andere moet komen, zooals b.v. een kram in het oog; uit de koers (schip); niet meer passend, verkromd; *toelang bĕlakang tĕrkehel*, verkromming van de wervelkolom, v.d. W. lijst geneeskundig wrd.

كيڤغ **kinjang**, bergkristal.

كڽ **kĕnja**, Batav. *sirih sa kĕnja*, = *sirih sa tampin*, e. sirihpruim, die behoorlijk samengevouwen en klaargemaakt is, om in den mond te worden gestoken; zie ook *kĕnnja*.

كڽت **kĕnjat**, zie *kĕnnjat*.

كڽت **kĕnjoet**, zie *kĕnnjoet*.

كڽت **kĕnjit**, zie *kĕnnjit*.

كڽر **kĕnjir**, zie *kĕnnjir*.

كڽغ **kĕnjang**, zie *kĕnnjang*.

كڽل **kĕnjal**, zie *kĕnnjal*.

كڽم **kĕnjam**, zie *kĕnnjam*.

ݢ Ga

ݢاب٢ **gaba-gaba**, droge bladen van den sagopalm, die tot dakbedekking enz. worden gebezigd; ook een versiering van bladeren; haksel, d. B.

ݢابس **gabas**, grof, slordig, niet netjes, van allerhande werk.

ݢابس **gaboes**, e. s. v. zeer licht en zacht hout van de wortelspruiten van den *poelai*-boom, gebruikt om er snijdende werktuigen op glad te maken en aan te zetten, zooals op een aanzetriem; *mĕnggaboes*, aanzetten van een mes enz., schoonmaken van den loop van een geweer; *pĕnggaboes*, wisscher, pompstok; *terapang gaboes*, zie *tĕrapang; ikan gaboes* = *aroewan*, z. ald. *gaboes-gaboes*, drijfkurken aan netten, meestal van dit hout; *parang gaboes mĕndjadi parang bĕsi*, Sprw. een houwer van licht hout verandert in een houwer van ijzer, M.

ݢابس **gabĕs**, Jav. stokkerig, voos, b.v. van suikerriet.

كابغ **gabang?** = *isi karang*, Abd. sch. wrdb. Zie *gewang*.

كابوك **gaboeg**, Jav. onvruchtbaar, kinderloos; van rijstaren: zonder korrels, loos.

كابه **gabah**, ongepelde rijst of ander graan in losse korrels.

كابي٢ **gabai-gabai**, Mĕn. e. s. v. versiersel voor vrouwen, bestaande uit e. stuk rood laken met goud bewerkt, dat aan den hals wordt bevestigd om de borst te bedekken.

كاتر **gatir**, Mĕn. uitspr. van *gĕtil*.

كاتق **gatak?** *mĕnggatak-gatak hoeloe kĕrisnja*, H. Boedj. vatten? bewegen of dreigend kloppen op het gevest? Zie *gamak* I.

كاتل **gatal**, jeuk, jeukte, met jeuk geplaagd, geil, belust, begeerig; *daoen gatal* = *djĕlatang*, brandnetel, z. ook bij *goesi; gatal koeman*, schurft, v. d. W. lijst geneesk. wrd.; *moeloet gatal*, kwaadsprekend, babbelachtig; *pĕrĕmpoewan gatal*, wulpsche vrouw.

كاجس **gadjoes**, e. s. v. kwalijkriekende *djamboe*-vrucht, waarvan de pit buitenop zit, ook *djamboe monjet* geheeten; zie *djamboe*.

كاجو **gadjoe**, gedrukt, gedeukt; *gadjoe leper*, plat gedrukt.

كاجه **gadjah**, Skr. olifant; *ikan gadjah*, walvisch, ook *gadjamina; kaïn gadjah*, e. s. v. wit europeesch katoen, dat met het merk v. e. olifant in den handel wordt gebracht; *gadjah mĕnĕrpa*, naam van een kruipende plant; *g. mènjoesoe*, schuin afdak opzij van een huis; *g. gĕmoeloeng*, e. s. v. schakels aan een gouden ketting, die omgekrulde olifantstrompen voorstellen, welke ketting tot de Rijkssieraden van den sultan van Lingga behoort; *g. barat*, e. s. v. jongensspel; *g. meta*, zie *mĕta; pĕnghoeloe gadjah*, opperstalmeester der olifanten; *gadjah-gadjahan*, schaakspel; *bĕrmaïn gadjah-gadjahan*, schaakspelen. NB. de stukken heeten: *radja, mantĕri, gadjah, koeda, tir* en *bidak; boeroeng gadjah-gadjah*, e. s. v. vogel; *gadjah sama gadjah bĕrdjoewang, pĕlandoek mati ditĕngah-tĕngah*, Sprw. *gadjah berak bĕsar, kita pon hĕndak berak bĕsar djoega*, Sprw. *moestahil akan tĕrtoedoeng bangkai gadjah dĕngan njiroe*, Sprw. *mĕnggadjah*, de gedaante v. e. olifant vertoonen, b.v. van een berg. Zie *goemba* en *biram*.

كاجي **gadji**, verb. Ned. gage, tractement, soldij, salaris; *orang makan gadji*, een gesalarieerd persoon.

كاچر **gatjar**, Mĕn. dun, waterachtig, diarrhée, aan den dunne zijn = *tjahar*, zie ald.

كاد **gada**, Skr. knots; *gada-gada*, windwijzer op een masttop, waker, *ija-itoe bolang-baling atau poesing angin*, Abd. sch. wrdb.; *gada lintang*, korte knuppel, W. Sum.; *kaïn gada-gada*, vlaggedoek, waarvan wimpels en vlaggen gemaakt worden, M.

كادس **gadis**, I. Mĕn. en Pal. jong meisje, maagd; *gadis jang bĕlom bĕrtindik bĕrdaboeng*, een meisje, welks ooren nog niet doorstoken en welks tanden nog niet gevijld zijn. Mĕn. ook op den leeftijd gekomen van te paren. Ook van dieren, b.v.

ajam gadis, jong hoen; *koeda gadis*, merrieveulen; *ikan gadis*, e. s. v. karper, M.; *dilihatnja disana sa'ekor kambing* بيـور كـديس? Hik. Am. Hamz.; *pĕnggadisan*, de maagdelijke staat, zie ook bij *arta*.

II. e. s. v. boom, overeenkomende met de sassafras.

كادڠ **gadang**, I. ronde, geweven zeef, ook *badang*, C. en S.

II. Mĕn. groot, voornaam = *bĕsar*.

كادڠ **gadoeng**, e. s. v. gewas, dioscorea trifoliata, welks knol, gegeten, zwelling der ledematen, bedwelming en speekselvloed veroorzaakt, maar, goed toebereid, wel eetbaar is; *g. kastoeri* en *terik-gadoeng*, e. s. v. klimplant welke de naar muskus riekende schorpioenbloem draagt, b. v. *sapĕrti tĕrik gadoeng mĕlilit angsoka lajoe*, H. Boedj. Volg. M. e. schoone soort v. epidendrum. Soms fout voor *gĕdoeng*, zie ald.

كادڠ **gading**, olifantsslagtand, ivoor, vleugel van e. leger, adjudant van een Vorst of Vorstin; *sapoetjoek gading*, één olifantsslagtand; *gading sakapala*, een paar bij elkander behoorende olifantsslagtanden, ook wel *gading-sapasang; anak-anakan gading*, ivoren beeldje; *gading-gading*, kromhouten van een schip, de stijlen, waarop de planken v. e. wand gespijkerd worden; *bĕrgading*, wordt ook gezegd v. de rijst op het zaaibed, als dit witte puntjes vertoond; *sĕri gading*, Jav. e. s. v. plant met welriekende witte bloemen; *maïn gading*, e. s. v. dobbelspel, d. B. K. *ada kah gading gadjah jang soedah kaloewar itoe bolih dimasoekkan poela*, kunnen uitgevallen olifantsslagtanden weer ingezet worden? Sprw. doelende op de verloren eer van een Vorst; *maka dipilih orang lah sĕgala anak radja-radja jang dara-dara baïk roepanja ĕmpat-poeloeh akan djadi gading-gading*, vrouwelijke adjudanten? *dan pawai*, H. Boedj. *Sĕtoe Anggĕra djadi gading-gading*, adjudant? *dari kanan dan Dewa Soedjana-Roepa dari kirinja*, id. op verschillende plaatsen.

كادوق **gadoek**, I. kwasterig, opschiklievend, fatterig. Mĕn. trotsch, verwaand, ook bij M.

II. e. s. v. plant, bisschoffia javanica, C.

كادو٢ **gado-gado**, Bat. e. s. v. *roedjak* v. dooreen gemengde jonge groenten. B.

كادوه **gadoeh**, leven, lawaai, rumoer, ruzie, luid klagen, H. Abd. 176, onlusten; verontrust, in opschudding zijn; *bĕrgadoeh*, rumoer maken; *mĕnggadoehkan*, in opschudding brengen, over iets lawaai maken; *pĕrgadoehan*, opschudding, standje, lawaai, beroering, onlusten.

كادي **gadai**, pand, onderpand; *g. bĕrboenga dan g. sĕhadja*, rente gevende en blote panden; *mĕnggadaikan*, iets verpanden; *orang tĕrgadai*, pandeling; *gadaian*, pandgoederen; *pĕgadaian*, pandjeshuis, lombard; *gadai-mĕnggadai*, hier en daar verpanden, dit en dat verpanden; *mĕnĕboes gadai*, een pand lossen; *orang jang*

mĕmĕgang gadaijan, pandjeshuishouder, lombardier.

كار **gara**, = *gahara*, zie ald.

كاروت **garoet**, I. kras met iets scherps.

II. zie *gĕloet*.

كاروس **garoes**, zie *gĕroes*.

كاريس **garis**, kras, schrap, kerf met iets scherps, ook lijn, streep; *mĕnggaris*, krassen, schrappen maken, lijnen trekken, linieeren; *pĕnggaris*, hark, schraper, egge.

كارڠ **garang**, heftig, norsch, ruw, woest, grimmig, wild, happig, gretig bij het eten of het doen van inkoopen, b.v. *orang Pĕranggi mĕmbĕli barang-barang itoe tĕrlaloe garangnja;* die Franken waren uitermate gretig in het koopen dier goederen B. Ramp. bĕs.; *garang makan*, met graagte eten; *bĕrboewat garang*, ruw behandelen, H. T.; *garang bĕraninja*, onstuimig is zijn moed; *pĕrkataän jang garang*, ruwe, bitse woorden, Ind. Poet. Zie ook *gĕrangan*.

كارڠ **garing**, I. hard gebakken of geroosterd, knappend; *habis goreng garing*, daarna bak het tot het bros wordt. K. B.

II. e. s. v. mand, die men op den rug draagt; zie *amboeng*.

كاروق **garoeḳ**, ook *garoe; mĕnggaroeḳ*, krabben in het algemeen, ook v. het lichaam, roskammen v.e. paard enz. *mĕnggaroeḳ roemah*, e. huis ondergraven; *mĕnggaroeḳ koeda*, e. paard roskammen; *pĕnggaroeḳ*, krabber, hark, egge; *pĕnggaroeḳ koeda*, roskam.

كارم **garam**, zout, keukenzout, ook gebruikt voor: zout met spaansche peper als toespijs bij de rijst; *karoeng garam*, zoutzak; *goedang garam*, zoutpakhuis; *garam saboekoer*, e. korrel zouts; *mĕnggarami*, inzouten, ook fig. met iets doen wat er mee gedaan moet worden; *mĕmboeboeh garam*, iets zouten, zout op of in iets doen. Mĕn. fig. bezittingen, aardsche goederen, *mĕnggaramkan*, doen kristallizeeren, hard of korrelig en wit maken van gebakjes.

كارو **garoe**, I. = *garoeḳ*, zie ald.

II. = *gaharoe*, zie ald.

كارو **garau**, zwaar, diep, vol van geluiden; *soewara jang garau*, basstem. Mĕn. *garoeḳ* en *garau*.

كاسڠ **gasang**, = *gangsang*, sterk belust, wellustig, geil, wulpsch, manziek.

كاسڠ **gasing**, tol om mee te spelen, taatstol; *bĕrmaïn gasing*, tolspelen, tollen. Op Java *gangsingan*.

كاسق **gasaḳ**; *mĕnggasaḳ*, hard wrijven, met kracht uitwerking op iets doen, terdege iets doen, en dus ook: afrossen, dorschen, uitkloppen, uitslaan; fam. „uitsnijen", zich uit de voeten maken. Ook nog aanzetten, spoeden, haasten.

كاسل **gasal**, = *gandjil*, oneven; *maïn gasal gĕnap*, even en oneven spelen, er om raden.

كاڤيل **gapil**; *mĕnggapil*, onwillekeurig of zonder doel iets aanvatten of opnemen.

كاڤه **gapah**, zie *goepoeh*.

كاك **gaga**, Jav. rijstveld in roofbouw, = *hoema*, Mal.

كاكڠ gagang, steel van blad of bloem; het oog van een knoop; *gagang padi mĕngoerai* en *g. angan djoewita*, twee benamingen van versierselen aan de hand, Pr. Dj. maar welke? Mĕn. hoofd-rank v. e. kruipplant.

كاكڤ gagap, die stottert, stotterend; *mĕnggagap*, stotteren, hakkelen.

كاكق gagaḳ, kraai; te Bat. *gaoek*.

كاكوق gagoeḳ, Mĕn. e. s. v. eetbaren zeevisch van inférieure kwaliteit, katvisch. M.

كاكو gagau; *mĕnggagau*, naar iets rondtasten, b.v. in het donker; ook bevoelen, betasten, b.v. *dajang jang moeda digagaunja rata*, dat jonge meisje betastte hij overal, Ibr. b. Ch.; *di-olitnja dĕngan kidoeng dan gagauan*, M.

كاكه gagah, kracht, sterkte, geweld, dwang, krachtig, sterk (ook in iets); *gagah bĕrani*, kracht en dapperheid; *gagah makan*, sterk in het eten; *bĕrgagah-gagahan*, onderling de krachten inspannen, R. Chaib.; *mĕnggagahi*, kracht ergens bijzetten, met geweld iets doorzetten, ergens toe dwingen, e. vrouw verkrachten, iets forceeren, b. v. een deur of slot, inbreuk maken op; *m. dirinja*, z. vermannen of inspannen voor iets, ook zichzelven geweld aandoen. Sadj. Mal. p. 98 r. 3 v.o.; *m. tanah orang*, met geweld z. meester maken v. eens anders grond, Oend. *m. haḳ orang*, inbreuk maken op iem. rechten; *pĕnggagahan*, geweld, dwang, onderdrukking.

كال gala, Skr. hars; stevig, sterk, stevigheid, verband, samenhang, bindsel, *tiada bĕrgala lagi*, niet meer aan elkander verbonden, van beenderen en glas, b.v. Boeng. ramp. bĕs. p. 85; ook uitbundig (vreugde b.v.); *gala-gala*, e. s. v. stopmiddel, evenals stopverf, bestaande uit een mengsel van kalk en hars, dat gebruikt wordt om scheepsnaden te stoppen; *gàlagala lĕmboet*, teer; *mĕmpĕrgalakan*, de naden van *gala-gala* voorzien.

كالوت galoet, zie *gĕloet*.

كالور galoer, verband, samenhang, v. h. einde tot den oorsprong of omgekeerd; *mĕnggaloerkan*, iets in zijn geheele verband v. het begin tot het einde mededeelen; *soesoer galoer*, in zijn verband of samenhang, langs de geheele lijn, stamboom. Zie *aloer*.

كالير galir, goed glijdend, niet stroef, b.v. van den trekker van een geweer; los in een holte zittend, zooals b.v. een tand, paal, spijker enz. ook verloopen van een schroef.

كالس galas; *mĕnggalas*, een geweer, lans, stok, of iets aan een stok, over den schouder dragen; een mars op den rug dragen, daarmede rondgaan, venten; *orang pĕnggalas*, marskramer, Max. zie *gĕlas*.

كالڠ galang, onderlaag van balken, steenen enz. stut, steunpunt, waarop iets rust of staat; *mĕnggalang*, stutten, steunen, ook dwarsboomen; *mĕnggalang kapal*, een schip op stapel of op de helling zetten; *kapal tĕrgalang*, een schip op de helling, Sj. Sult. Jahja; *kapala digalang dĕngan bantal*, het hoofd ondersteund

met een kussen; *mĕnggalang kapala*, het hoofd erg. op leggen, b.v. op een kussen; *kĕlopaḳ mata tĕrgalang*, ooglid, waaronder iets geraakt is; *galang ganti*, zich voor een ander in de bres stellen, opofferen; *galang dada*, dwarsleggers, die buitenboord uitsteken en het afdak van een vaartuig steunen, ook achterhoede; *mĕnggalangkan dada*, er de borst dwars voorzetten, d.i. zelf persoonlijk zich met iem. meten, b.v. Sj. Sult. Jahja *bĕta pon hadlir mĕnggalangkan dada*, ik sta gereed, om mij persoonlijk met hem te meten; *radja-galang*, het hoofd, dat het opzicht heeft over de werven? te Patani, Oend. *mĕnggalang-galangi kahĕndaḳ*, iem. wensch dwarsboomen, b.v. *itoe pon soeatoe poela mĕnggalang-galangi kahĕndaḳ sang oeloen*, Pr. Dj. *kahĕndaḳnja orang siapa mĕnggalang*, K. Tab. ook zich dwars in den weg stellen, b. v. *mĕlihat goenoeng datang mĕnggalang*, ziende een berg komen, zich dwars in den weg stellen, Sj. Ind. Kĕs. *djika tidaḳ soeatoe aral mĕnggalang*, als zich geen verhindering in den weg stelt, Sj. Abd. Moel. 20, zie ook *alang*, *kalang*, *malang* en *palang*.

كالڠ **galĕng,** Jav. *galĕngan*, de dijkjes in de rijstvelden, =*pĕmatang*, zie ald.

كالڠ **galing,** of *galing-galing*, de naam van e. s. v. boompje, dat voor omheiningen en *tadjoeḳ-pĕrahoe* gebruikt wordt; *galing-gajal*, een variëteit daarvan.

كالق **galak,** fel, gretig, vurig, haastig, happig, woest, ook gewend, gewoon, d.l. Cr.; *mĕnggalaḳkan*, aanvuren, ophitsen; opstoken van het vuur; *pĕnggalaḳ*, opwekkend, prikkelend middel, monteerkruit, ook buisje, waarop de slaghoedjes komen.

كالو **galoe,** bocht om iets heen; *mĕnggaloe*, in e. bocht omgeven, omstuwen, omsingelen, W. Sum. *pĕraboe digaloe*, naam van de groote vlag met langen wimpel daaronder, die door den Rijksbestierder gevoerd wordt; zie *gĕloeng* en *kĕloeng*.

كالة **galah,** lange stok, staak, duwboom op vaartuigen, stok om zaden uit te kloppen of vruchten af te stooten, droogstok enz. *g.-oendjam* en *g.-pantjang*, lange stok, dien men in het water steekt, om er een vaartuig aan vast te leggen; *g. pandjang*, e. s. v. jongensspel, zie v. d. W. *g. sanggamara*, boom om het vooruitgaan van een vaartuig te beletten, sloephaak; *pĕnggalah*, lengte van zulk e. boom; *matahari sa pĕnggalah tingginja*, de zon staat een scheepsboom hoog, d. i. ongeveer halfzeven 's morgens; *matahari doewa pĕnggalah tingginja*, tusschen 7 en 8 uur 's morgens; *mĕnggalahkan*, met een boom voortduwen, b. v. een vaartuig; *bergalah*, boomen, zich voortboomen; *toelaḳ galah*, met een boom van wal steken, afzetten van een vaartuig.

كالوة **galoeh,** I. Skr. e.s.v. edelgesteente; prinses; *bagai galoeh ratna wilis*, Sj. K. T. en B. S.; *raden-galoeh*, titel in de HSS. van een javaansche kroonprinses zoolang zij ongehuwd

is; *astana-galoehan*, prinsessenhof. II. zie *gĕloeh.*

كاله **galeh,** = *ganal*, zie ald.

كالي **gali;** *mĕnggali*, graven, delven, opdelven, uitgraven; *mĕnggali aṣal orang*, iemands afkomst nagaan; *mĕnggali-gali*, voortdurend of aanhoudend graven; *mĕnggali ĕmas*, goudgraven; *mĕnggali mait*, een lijk opgraven; *tĕrgali kapada*, bij het graven toevallig stuiten op, b. v. *maka tĕrgalilah kĕpada tadjau bĕrisi ĕmas*, bij het graven stootte hij op e. oude vaas, gevuld met goud, Si Misk.; *pĕnggali*, graaf, schop, spade; *galian*, wat uitgegraven is of wordt, groeve; *gali-galian*, aardvruchten, wortelgewassen, P. R. ook delfstoffen, Mal. Contr.

كامت **gamat,** e. s. v. groote tripang; *g. hoetan*, e. s. v. plant, Echinocaulis perfoliatus, d. l. Cr.

كاميت **gamit;** *mĕnggamit*, even met den vinger aanraken om een wenk te geven, of iemands aandacht te trekken, of om stof af te slaan; tokkelen op een snaar-instrument, zachtjes krabben met de pooten; *mĕntjoebit-gamit*, kneepjes en tikjes geven bij wijze v. stille wenk; *gamit-gamitan*, datgene of diegene, waarop men elkander aldus attent maakt, voorwerp van het stadsgesprek; zie ook *komat* en *kamit.*

كامق **gamak,** I. dreigend gebaar, manuaal of men iets zal beginnen; *tiada gamaḳ*, verroerde geen vin (zoo bang was hij); *mĕnggamaḳ keris*, de hand aan den dolk slaan en dien een weinig uit de scheede halen bij wijze van dreiging; zie ook *amang.*

II. = *agaḳ*, zie ald.

كاملن **gamĕlan,** volledig stel v. javaansche muziek-instrumenten.

كامم **gamam,** I. verbluft, verbouwereerd, confuus.

II. verlamd aan armen en beenen b.v. *rasa badannja bagai kan dĕmam, kaki dan tangan rasanja gamam*, Ibr. b. Ch.

كامن **gaman,** zie *gĕgaman.*

كامه **gamoeh,** e. s.v. waterkruik van onverglaasd aardewerk zonder tuit, = *kĕndi.* zonder tuit, onze gewone koelkaraf; zie *kĕlalang.*

كامي **gamai,** e.s.v. boom, die licht timmerhout oplevert, dat spoedig door de *boeboeḳ* wordt aangetast, volg. d. l. Cr. *gamal-gamai.*

كان **gana.** Skr. geweldig, machtig (godheid), verward met *gani*, het Ar. غان rijk, groot, in gedichten.

كانر **ganir,** Eng. gunner, kanonnier, konstabel.

كانس **ganas,** woest, wild, alles aanvallend, van wilde dieren en dieven. Sadj. Mal. p. ٢٣٩ rusteloos, onstuimig, voortvarend, Jav. *ganas*, ruw, woest, Kw. brutaal = *bĕrani.*

كانڠ **ganang,** zie *gĕnang.*

كانل **ganal,** juist als, evenbeeld.

كاور **gawar;** *gawar-gawar*, teeken dat de toegang verboden is, meestal e. gespannen touw of rotan, waaraan bladeren hangen; versperren van een weg.

كاوڠ **gaoeng,** I. weergalm, echo, weergalmen, weerklinken.

II. Mĕn. grot, hol, uitholling onder den bovengrond b.v. door aardstorting enz.; *mĕnggaoeng*, uithollen.

كاوغ **gawoeng;** *kaïn gawoeng*, neteldoek, fijne gekleurd katoenen stof.

كاوق **gaoek,** Batav. kraai, = *gagak.*

كاول **gaoel;** *bĕrgaoel*, z. vermengen; *bĕrtjampoer dan bĕrgaoel*, zich vermengen en verwarren, Sadj. Mal. 1; *mĕnggaoel*, mengen, vermengen, door elkander mengen, zie *tjampoer.*

كاوي **gawai,** I. Jav. *gawé*, doen, maken, verrichten, feestvieren; in het Palemb. ontucht plegen; *pĕgawai*, werktuig, gereedschap; ambtenaar, beambte; *p.-mĕsdjid*, de aan de moskee verbonden priesters; *hoeloebalang pĕgawai*, officieren en ambtenaren; *sĕgala pĕgawai-karadjaän*, de Rijks ambtenaren.

II. *gawai rasa*, medelijden, b.v. *tiada gawai rasa akan kita, orang toewa*, heeft geen medelijden met mij, oud man, Pr. Dj. en K. Tab. Pr. Dj.

III. e. s. v. boom, die reukwerk levert; soorten zijn: *g. tandoe*, *g. boewaja* en *g. mĕdang*, d. B. K.

IV. *lajar gawai*, topzeil, Sw.

كاهر **gahar;** *mĕnggahar*, hard schuren, b.v. verroest ijzer.

كاهي **gahja,** ook كاي *gaja*, Skr. I. (lichaams)kracht; *kĕras gahjanja*, hij heeft veel lichaamskracht; *tijada bĕrgahja lagi*, geen kracht meer hebben; *bĕlom ada gaja akoe*, ik ben nog niet bij krachten; *bĕharoe lah akoe bĕrgaja*, ik ben pas weer op krachten, Djaj. Lĕngk. *badannja pon tiada bĕrgaja*, Pĕl. Abd. 68, het lichaam nu had geen kracht.

II. sierlijke gang, Ibr. b. Chas. (gemaakte) manieren, loop v. iemands schrift, toon bij het lezen, melodie; *mĕngĕnakan gaja*, een sierlijken gang aannemen v. e. behaagzieke vrouw, *sĕrta bĕrdjalan bĕrgaja-gaja*, Sj. Sult. Jahja, met e. sierlijken gang loopen; *mĕnggajakan*, voordragen met e. gemaakten of aangenomen toon.

كايت **gaït;** *mĕnggaït*, met een langen stok, voorzien van een haak aan den top, iets, zooals bloemen of vruchten, die hoog hangen, afhaken, aftrekken, b.v. *laloe mĕnggaït boewah-boewahan disitoe*, *sĕtiap matjam dimakan lah tĕntoe*, Ibr. b. Ch. zie ook *kaït* hoewel het daarvan onderscheiden is.

كايت **gajoet,** zwevend aan iets hangen, zooals b.v. een hanglamp aan haar ketting, vruchten aan een langen steel; *bergajoet*, slingeren als apen; *mĕnggajoetkan*, iemand ophangen, v.d.Tn.; ook *sĕnggajoet*, zie ald.

كايغ **gaïng,** snebachtige toeloop van het voor- en achterschip boven de kiel.

كايغ **gajang,** I. slap(heid), wankelmoedig(heid), waggelend van een beschonkene of een vlaggestok zonder want; zwaar in het hoofd na te weinig slaap of van het lichaam, b.v. *samalam-malaman tiada bĕradoe . . . badan pon gajang*, Sj. Madli; *gajang-gajang*, zie *gĕnggajang* en *gojang.*

II. ook e. s. v. horde evenals een *para-para.*

كايغ **gajoeng,** I. waterschepper,

gemaakt van een kokosdop met een steel er aan; zie *siboer*.

II. *mĕnggajoeng*, met een degen iets houwen of steken, *bergajoeng* of *main-gajoeng*, schermen, boksen.

كايل **gajal**, I. veerkrachtig, taai, zooals gekookte spieren; zie *lioet*.

II. zie bij *galing*.

كايم **gajam**, I. e. s. v. kastanjeboom met eetbare vruchten. Zie *tolok* III.

كاين **gajoen**, heen en weêr slingeren, beieren; zie *ajoen*.

كايه **gajoeh**; *bĕrgajoeh*, lang neerhangen van vruchten, zoodat men ze met de hand nemen kan; zie *gajoet*.

كاڽت **ganjoet**, ongaar van gekookte spijzen, b.v. aardappelen, maar niet van rijst, zie daarvoor *hati;* ook glazig, zeeperig, niet melig, v. aardvruchten.

كاڽه **ganjah**; *mĕngganjah*, iets schuren, sterk wrijzen.

كب **gab** en **gap**, klanknabootsend woord voor een klappend geluid, zooals van planken die op elkander geslagen worden; *gab-goeb*, met verscheidenheid, helderder en doffer; zie ook *gap*, *dĕgap* en *lĕgap*.

كبر **gĕbar**, sprei, deken, dekkleed; *g.-gandan*, groot en breed zijden dekkleed. Mĕn. *kaïn gĕbar*, e s.v. deken, die van onderen wit en van boven met sits of ander gekleurd doek overtrokken is. Zie *kandaän*.

كبرنادر **goebĕrnadoer**, Port. gouverneur, ook *goeonadoer*.

كبڠ **gĕbang**, = *lontar hoetan*, e. s. v. palmboom met waaierachtige bladen, waarom men zakken, zeilen, netten enz. maakt. De bladsteelen leveren touw en de boom zelf sago van mindere hoedanigheid.

كتا **gĕta**, troon, zetel; sofa, bank, rustbed; *gĕta karadjaän*, de koninklijke troon; *g. pĕmadjangan*, bruidstroon, bruidszetel, I. P. Zie *padjang*. Volgens v. d. W. is *gĕta* een breede, vaste optred voor de *pĕntas*, die ook tot zitplaats dient.

كتر **gĕtar**, I. ook *gĕntar*, beven, trillen, sidderen, schudden, daveren; nagemaakte boom met allerlei snuisterijen, e.s.v. kerstboom; *gĕtar-nasi*, zulk een boom, die ter versiering in gekookte rijst wordt gezet; *gĕmĕtar* en *goemĕtar*, bevend, sidderend, ook daverend van bekkens en trommen, H. Boedj.; *gĕgĕntar*, een geluidgevend versiersel van paarden en zonneschermen, e. s. v. turkche schel? b.v. *dan tĕrkĕmbanglah pajoeng . . . dan goemĕrĕntjing boenji gĕgĕntarnja*, I. P. *tĕrlaloe ramai boenji gĕgĕntarnja itoe*, id. Van *gĕtar* is afgeleid *gĕlĕtar* en *gĕlĕntar*, zie ook *kĕtar* en *gĕntar*.

II. Jav. wrang, samentrekkend van smaak.

كتس **gĕtas**, Jav. broos, licht breekbaar; zie *gĕntas; gĕtas-gĕtas*, e. s. v. koekjes of versnapering. Mĕn. *gatas tangan*, iemand die dikwijls iets breekt.

كتس **gĕtis**, = *gĕtas*. Zie ald.

كتغ **gĕtang**, I. overtrek op den

mond v. e. flesch, glas, pot enz. b.v. e. blaas, doek, papier en derg. *měnggětang*, den mond van een flesch of pot met iets dergelijks toebinden; *gětang bělatjan*, eene wijze van den hoofddoek om het hoofd te doen, nam. zooals men een mandje met *bělatjan* toebindt. Měn. *gatang*, id.

II. de naam eener plant. Měn. *gatang*, e. s.v. heester, die bij aanraking jeuk of branden veroorzaakt.

كتل **gětil,** *měnggětil*, met de toppen der vingers of nagels vastknijpen of vasthouden. Měn. zie *gatir.*

كتن **gětoen,** Jav. verwonderd, verbaasd.

كتو **gětoe;** *měnggětoe*, zachtjes indrukken met iets scherps, b.v. een puistje met den nagel.

كته **gětah,** plantengom, vogellijm; *g.-pěrtja*, guttapercha; *g.-karet*, gomelastiek; *g.-kambodja*, guttegom; *běrgětah*, gom bevatten, gom inzamelen, ook kleverig, klam v. de huid, eenigszins vochtig door uitwaseming; *pěrgi běrgětah*, in de bosschen gom gaan zoeken; *měnggětah boeroeng*, vogels vangen met vogellijm; *gětah nangka*, de gom v. d. nangka-vrucht, die uitslag veroorzaakt rondom den mond, zie bij *nangka* het Sprw. Voorts *g.-soendi*, *g.-gěrih* en *g.-taban*, drie soorten v. „guttapercha"; en *g.poetih*, *gětah-hoedang*, e.s.v. boom (garcinia) met rood, zacht hout, alleen geschikt voor brandhout.

كتي٢ **gěti-gěti,** e.s.v. koekjes, bereid uit *widjen*-zaad en palmsuiker.

كدابر **gědabir,** bungelen, heen en weêr slingeren, zooals b.v. slaphangende zeilen, de kossem van een os en derg. afhangende huidplooi, lel; = *gělambir*, *gělember* en *tjělabir.*

كدابه **gědabah,** e. s.v. versiersel in het opgestoken haar van vrouwen, bestaande uit een driekante plaat van bladgoud, waaraan snoeren hangen.

كدبڠ **gěděboeng,** I. een lapje v. ongeveer een span in het vierkant, meestal van laken, waarin men sirihbladen en tabak wikkelt voor het gebruik en dat men in zijn zakdoek knoopt.

كدبق **gěděboeḳ,** van e. hoogte naar beneden storten, neerploffen.

كدبك **gěděboeg,** Jav. = *kělisip*, zie ald. en de pisangstam zelf.

كدر **gědar,** zie *ḳědar.*

كدڠ **gědang,** Měn. groot; *djalan gědang*, de groote weg, zie *gadang* en *besar.*

كدڠ **gědoeng,** steenen gebouw, pakhuis, magazijn; *g.-bitjara*, raadhuis, gebouw waar recht gesproken wordt, paleis van justitie; *g.-sěndjata*, tuighuis, arsenaal; *g.-koempeni*, faktorij van de Compagnie; zie ook *goedang.*

كدق **gědoḳ,** = *tjatang;* zie ald.

كدمال **gadamala,** Skr. e. s. v. plant, Alpinia galanga (Zingiberaceeën), d. l. Cr. en Maxw.

كدمبق **gědombaḳ,** e. s. v. tamboerijn met een nauwe opening, die gesloten wordt als men het geluid dempen wil.

كدوبغ **gĕdobang,** e. s. v. Atjineesch zwaard, *gĕdobang atjih*, kort Atjineesch zwaard, C. en S. Mĕn. e. s. v. hakmes.

كدوكن **gĕdogan,** Jav. stal voor één paard.

كر **gar,** klanknabootsend woord voor een ratelend geluid, zooals van donder, e. kanonschot enz. Zie *tagar* en *dĕgar.*

كرا **gĕra;** *mĕnggĕra*, vrees aanjagen door woorden of gebaren, iemand een uitbrander geven; zie *gĕrĕtak* en *sĕrĕgah.* Mĕn. wegjagen v. dieren.

كرابغ **gĕrabang,** wijd en lang gescheurd, zooals b.v. een muur, wijder en langer dan *gĕrabak.*

كرابق **gĕrabak,** gescheurd, zie het voorg. woord.

كرادي **gĕradi,** hekwerk, rasterwerk. Port. *grade.*

كراغن **gĕrangan,** I. toch, in vragen of bij onzekerheid, b.v. *anak siapa gĕrangan ini*, wiens kind is dit toch? *apa gĕrangan isinja*, wat zou er toch in zijn? Ook *gĕrang.*

II. Jav. e. s. v. wezel, de slangendooder, = *tjĕrĕpĕlai.* Volg. Tug. donkerder gekleurd dan de *tjĕrpĕlai* van Malaka.

كراكس **gĕragas;** *mĕnggĕragas*, verward haar uitkammen, hetzij met een grove kam, hetzij met de vingers.

كراكو **gĕragau,** I. op den grond spartelen; *soengkoer gĕragau*, voorover op den grond liggen te spartelen, frequ. van *gagau*, zie ald.

II. e.s.v. kleine garnalen, waarvan men *bĕlatjan* maakt.

كراكي **gĕragai,** e.s.v. groote haak om krokodillen te vangen, M. Mĕn. id.

كرامي **goerami,** Jav. e.s.v. fijnen, zeer smakelijken visch, e.s.v. karper.

كراوت **gĕrawat;** *mĕnggĕrawat*, iemand aan zijn lot overlaten, zich niet om hem bekommeren.

كراهم **gĕraham,** kies, baktand; *g. bongsoe*, kies van verstand, lett. de jongste kies.

كرايغ **gĕrajang,** I. *mĕnggĕrajang*, woelen, krauwelen in het haar.

II. = *rajang*, v. d. W.

كرب **gĕrib,** Sj. Sult. Jahja = *gĕrat*, zie ald.

كربغ **gĕrĕbang,** I. *mĕnggĕrĕbang*, los en uitgespreid neerhangen (de haren). Mĕn. *gĕrĕbang koeda*, de manen v. e. paard; *mĕnggĕrĕbangkan*, losmaken van het haar, ketenen, kluisters en derg., S.Dz. In Moh. Han. is het *mĕngĕrĕbangkan* van *kĕrĕbang.*

II. *pintoe gĕrĕbang*, poort eener stad, eener omheinde plaats of vesting; hoofdpoort, voornaamste ingang; zie *gapoera.*

III. *gĕrĕbang-gĕrĕbik*, op allerlei wijze rumoer maken, zooals b.v. een booze vrouw, v. d. W. dus opspelen, het op de heupen hebben? Zie *gerebak* II.

كربق **gĕrĕbak,** I. alom verspreid (reuk, inz. een aangename); *mĕnggĕrĕbak*, zich alom verspreiden; zie *sĕmĕrbak.*

II. veel gedruisch makende klapper, door een touwtje in beweging gebracht, om eekhoorns enz. van vruchten af te houden, Wilkinson.

كرت **gĕrat**, klanknabootsend woord voor een knarsend geluid; *mĕnggĕrat*, knarsen, b.v. van de tanden, een vijl enz. ook knagen, van e. rat, Sw.; *gĕratan gigi*, knersing der tanden.

كروت **gĕroet**, I. = *gĕrat*, doch grover en doffer.

II. *ikan gĕroet-geroet*, e.s.v. zoutwatervisch, die zeer vet is, steenbrasem, = *sĕminjak*.

III. = *kĕroet*, zie ald.

كريت **gĕrit**, I, *gĕrit-gĕrit*, e. s. v. klein, eetbaar zoetwatervischje, dat zeer mak is.

II. e. s. v. liaan, die gom-elastiek levert, waarvan ook de knuppels voor de *tawak-tawak*, worden gemaakt.

كرتا **gĕrĕta**, brug, Max. ik gis dat het كرتاء *gĕrĕta'* is = het Jav. *kĕrĕtĕk*, zie ald.

كرتڠ **gĕrĕtang**, e.s.v. zeer grooten zeevisch, geschubd en gevind.

كرتڤ **gĕrĕtap**, flonkeren v. sterren, juweelen, glimwormen enz.

كرتق **gĕrĕtak**, frequ. van *gĕtak*, klanknabootsend woord voor een klappend geluid; *mĕnggĕrĕtak*, met de voeten tegen iets slaan, met de voeten op den grond stampen, ook met de voeten tegen den buik van een paard slaan om het aan te sporen en vandaar ook aansporen in het algemeen, ook door een klappend geluid verschrikken of vrees aanjagen, Hik. Abd. pag. 234; *gĕmĕrĕtak*, kletteren van wapens; *mĕnggĕrĕtakkan paha*, een klappend geluid maken door met de vlakke handen op de dijen te slaan; *pĕnggĕrĕtak*, aansporing, prikkel. Zie ook *kĕrĕtak*.

كرتيق **gĕrĕtik**, kraken, b.v. van een vloer, waarop men loopt.

كرد **gĕrda**, I. = *garoeda*, z. ald.

II. Kw. = *bĕringin*, de indische heilige vijgeboom, Prab. Dj. de Holl. 4e dr. 183; Facs. 71.

كردم **gĕrĕdam**, dreunen van iets zwaars, dat omvalt, b.v. een mensch of boomstam.

كردوم **gĕrĕdoem**, = *gĕrĕdam*, doch zwaarder en doffer van geluid; *gĕrĕdoem gĕrĕdam*, met verscheidenheid, b.v. *bĕrdajoenglah ija gĕrĕdoem-gĕrĕdam*, hij roeide dat het dreunde en kraakte. Sj. Abd. Moel.

كردن **goerdan**, v. *garoeda*, *ringgit goerdan*, een dollar met de beeltenis van een vogel, zie bij *ringgit*.

كردو **gerdoe**, Port., in h. Palemb. en op Java, aan den weg staand wachthuis der inlanders.

كردي **goerdi**, boor, drilboor, zwaaiboor; zie *bor* en *gerek*.

كروس **gĕroes**; *mĕnggĕroes*, iets gladmaken, glanzen, b.v. lijnwaad, papier en derg. door het te wrijven met een *tĕngkoejoeng* schelp, polijsten, strijken.

كرس **gĕris**, klanknabootsend woord voor het doorsnijden van iets zachts of weeks, = Jav. *gĕrĕs*, Pr. Dj.

كرسق **gĕrĕsak**, knarsend geluid, zooals v. het loopen op grof zand of dorre bladeren.

كرسق **gĕrĕsiḳ**, = *gĕrĕsaḳ*, maar fijner; ook: klateren, rinkelen, ritselen, b.v. van papier, bladgoud en derg. zie ook *karsiḳ*.

كرڠ **gĕrang**, I. zwart poeder van gebrande kokosschillen en het hout van *karamoenting*, gebruikt om de tanden zwart te kleuren; *mĕnggĕran*, de tanden daarmede zwartmaken.

II. = *gĕrangan*, zie ald.

كرڠ **gĕring**, ziek, krank, van vorsten gesproken, = *sakit; g. hoeloe*, hoofdpijn, van den Vorst; *pĕnggĕring*, middel om ziekte te verwekken, toovermiddel ter verkrijging van een ontzagwekkend, vreesaanjagend voorkomen, ook zulk een voorkomen; *kĕna pĕnggĕring harimau*, door het verschrikkelijk voorkomen van een tijger van ontsteltenis ziek geworden.

كرڠسڠ **gĕroengsing**, zie *gĕringsing* I.

كرڠسڠ **gĕringsing**, I. e.s.v. *batiḳ*, of teekening op kleedjes; *kaïn gĕringsing wajang*, e. s. v. gebatikte zijden kleedjes, waarop figuren uit het wajangspel zijn geteekend. Soms ook *gĕroengsing*.

II. ook *gĕrinsing* en *gĕrising*, zich vertrekken, zooals b.v. de mond bij het proeven van iets wrangs, de neus bij een sterke lucht; zich omkrullen, optrekken, zooals b.v. nat leder in de zon; zie *gĕrisiḳ*.

III. *gĕrengseng* e.s.v. koperen pan, gebruikt tot het koken van brij, koekjes, konfituren, rijst enz.

كرڠك **gĕrangga**, zie *kĕrĕngga* en *ganggrang*.

كرڠكاتي **gĕranggati**, Cerambyx (Coleoptera), een zeker insect; *g. kĕtjil*, leptura. M.

كرڠكڠ **gĕronggang**, I. hol, holte, b.v. van een boom, bamboe, ring enz. *g. pĕroet*, het darmkanaal, v.d.W. liever: de buikholte? *laoet jang gĕronggang*, de holle zee.

II. e.s.v. boom, uit welks bast een olie wordt getrokken, die men als middel tegen schurft gebruikt.

كرڠكڠ **gĕroenggoeng**, I. e. s. v. boom, die geel timmerhout levert en donkerroode bloempjes draagt; zie het voorg. woord, II.

II. klokvormige, stekende zeekwal. Jav. idem.

III. Zie *geronggong*.

كرڠكڠ **gĕronggong**, Jav. hol, holte, kelder, spelonk, M. ook Jav. holligheid, b.v. onder d. vloer, borstholte. Zie *gĕronggang* I.

كرڤ **gĕroep**, slaglade op e. weefgetouw, waarin de *sisir* of kam bevestigd is; *saperti gĕroep dĕngan sisir*, als de slaglade met de kam, Sprw. om eene nauwe vereeniging aan te duiden.

كرڤو **garpoe**, Port., vork, tafelvork.

كرق **gĕrak**, I. beweging; *gĕraḳ-gĕraḳ*, verschillende bewegingen; *bĕgĕraḳ*, zich bewegen, verroeren; *tĕgĕraḳ*, toevallig bewegen, bewogen, te bewegen zijn; *salah gĕraḳ*, verkeerd gaan, in de war loopen; *gĕraḳ-diam*, beweging en rust; *g. soeroet*, begin van de ebbe; *g.-hati*, iedere aandoening of ontroering; *g.-kalakoean*,

iemands heele optreden, al zijn manieren, Ibr. b. Chas., ook *geraḳ-bangoen*, *gĕraḳ-gĕri* en *gĕraḳ-gĕroeḳ*, allerlei bewegingen; *gĕraḳ-gĕmpa*, beving en schudding, eigennaam in de Pĕl. Djin. en ook v. e. kroon, b.v. *dikĕnakan dĕngan tadjoeḳ gĕraḳ-gĕmpa*, Hik. Indra Mĕng. en een versiersel in het haar van vrouwen, Sj. Madli; *mĕnggĕraḳkan*, doen bewegen, in beweging brengen; *m. gĕnta*, de klok luiden; *m. kĕkang*, aan de teugels trekken, Ind. Poet.; *m. daripada kĕradjaän*, van den troon stooten, Prab. Dj.; *m. hati*, het hart afkeerig maken, reden tot ontevredenheid geven, b.v. *bĕlom lah lagi kakanda pĕrnah mĕnggĕraḳkan hati beta*, nog nooit zelfs hebt gij mij reden tot ontevredenheid gegeven, H. D. Ind. Mĕng.; *tĕgĕraḳ hatinja*, zijn hart is afkeerig geworden, in zijn gevoelen is hij jegens iem. veranderd, ook: het heeft hem getroffen of geroerd; *djangan mĕnggĕraḳkan barang jang diam*, men moet geen slapende honden wakker maken, S. Dz.; *iboekoe tidaḳ bolih bĕgĕraḳ-bĕgĕri*, mijn moeder kan zich in het geheel niet verroeren, Mĕs. Kag.

II. klanknabootsend woord voor het geluid van iets dat verschoven wordt.

كرق **gĕroeḳ**, = *gĕraḳ* II, doch grover en doffer; *gĕroeḳ-gĕraḳ*, hetzelfde met verscheidenheid.

كرك **goeroeḳ**, Perz., wolf.

كركاجي **gĕrĕgadji**, Skr., zaag, zagën, gezaagd; *mĕnggĕrĕgadji*, iets zagen; *aboeḳ-gĕrĕgadji*, zaagsel; *papan gĕrĕgadji*, gezaagde planken; *mĕnggĕrĕgadji angin*, scherp tegen den wind opwerken, laveeren.

كركاسي **gĕrgasi**, Skr. naam van een fabelachtig geslacht van menschenetende monsters met slagtanden; naam door Maleiers gegeven aan de oorspronkelijke bewoners van Kedah, Wilkinson.

كركت **gĕrĕgat**, e.s.v. aap.

كركتن **gĕrĕgĕtĕn**, Jav. ergernis, zich ergeren; *gĕrĕgĕtĕn hati*, ergernis des harten, H. Boedj.

كركف **gĕrĕgap**, e. s. v. aap.

كركو **gĕrĕgau**, verkromd van de vingers door schurft of zwelling.

كركهايو **gĕrgajoe**, verb. van *dirgajoe*, zie ald.

كرلغ **gĕrling**, met rollende oogen in de rondte kijken, v. d. W. zie *kĕrling*.

كرلف **gĕrlap**, blinken, schitteren; *gĕmĕrlap* of *goemĕrlap*, blinkend, schitterend, flonkerend; *gĕmĕrlapan* of *goemĕrlapan*, hetzelfde met verscheidenheid of van veel zaken.

كرم **gĕram**, I. toorn, woede, aandrift van moed, vertoornd, woedend, kwaad, vurig; *mĕnggĕram*, toornig worden, ook grommen, brommen, knorren zooals een zwijn; *memberi gĕram*, = *mĕnggĕramkan*, aanvuren, *naik gĕram*, opgewonden raken, Wilkinson.

II. verb. Ned. geraamte, het houten geraamte van een huis; *mĕnggĕram*, het geraamte pasklaar maken; *m. roe-*

vexation

mah, het geraamte van een huis opslaan, waarna men met bamboe en rotan kan gaan werken.

كرم **gĕrim,** verb. Ned. grein, zekere stof van kemels- of geitehaar.

كرمت **gĕrĕmoet,** en *mĕnggĕrĕmoet*, wemelen, krielen.

كرمت **gĕrĕmit?** in *kĕtam gĕrĕmit*, e. s. v. schaaf, C. en S.

كرمست **gĕramsoet?** b.v. *mĕmakai badjoe* كرامسوت *pĕrada*, Sj. Haris *digantoengkan kĕlamboe* كرامسوت *bĕrawan*, id. v. d. W. geeft op Batav. een kostbare stof, maar niet welke. Uit de Sj. Haris blijkt, dat die stof ook te Singapoera bekend is. Zie قرمست, dat hier wel bedoeld is.

كرمڠ **gĕrĕmang,** overeind (haar); *mĕnggĕrĕmang*, overeind staan, te berge rijzen van de haren.

كرن **gĕroen,** ontzag (hebben) zonder juist bang te zijn; onbestemde vrees, bevangen(heid).

كرنتڠ **gĕrantang**; *mĕnggĕrantang*, verschrikken, schrikaanjagend van woorden, e. rammelend geluid maken, zooals een menigte aarde- of koperwerk, dat in elkander valt; zie *gĕrĕntam* en *sĕrantang*.

كرنتڠ **gĕroentang,** Mĕn. rommelen, gerommel, e. rommelend geluid.

كرنتل **gĕrĕntil**; *mĕnggĕrĕntil*, in menigte naar beneden hangen, zooals b.v. druiven aan een tros, v.d.W.

كرنتم **gĕrĕntam,** dreunen, b.v. door het hard toeslaan van een deur.

كرنچم **gĕrindjam,** peuter, rompstok, werktuig om iets van binnen te reinigen; *mĕnggĕrindjam*, een holte van binnen met iets schoonmaken, uitwisschen, uitpeuteren, b.v. een afgebroken pen, die ergens in zit, uitpeuteren, de ooren met e. penseeltje of oorlepeltje, e. geweerloop met den pompstok schoonmaken.

كرنچم **gĕroendjam,** met de handen een stuk hout in den grond stampen. Zie *oendjam*.

كرنچڠ **gĕroentjang,** frequ. van *goentjang*, zie ald.

كرندا **gĕrinda,** slijpsteen, die om een as draait; *mĕnggĕrinda*, op zulk een steen slijpen; zie *tjanai*.

كرنادور **goernadoer,** Port. gouverneur.

كرندڠ **gĕrondong,** = *gondong*, zie ald. ook e. s. v. ruw vlechtwerk, waarin gras voor veevoeder verkocht wordt. Mĕn.

كرندڠ **gĕrinding,** mondharp, mondharmonica. Pad. bovenl. en Jav.

كرندڠ **gĕrendeng,** prikkelbaar, bits, Wilkinson; Mĕn. *mĕnggĕrendeng*, e. vechtende of dreigende houding aannemen, van dieren, schuin naderen; tartend of uitdagend iets voorbijgaan, zooals b.v. het eene vaartuig het andere, kwasterig, v. d. W.

كرندم **goerindam** of **gĕrindam,** Tam. spreukgedicht; een snedig antwoord bij wijze van spreekwoord; *bĕgĕrindam*, zoo'n spreuk opzeggen of daarmee antwoord geven.

كرنسڠ **gĕrinsing,** z. *gĕringsing*.

كرو **gĕroe**; *mĕnggĕroe*, trompetten (olifant).

كروبق **gĕrobok**; *mĕnggĕrobok*, I. opborrelen der lucht van onder water zijnde voorwerpen, ook het daardoor veroorzaakte geluid.

II. Jav. e.s.v. groote kist, waarin men zijn beste spullen bergt.

كروبق **gĕrobak**, Jav. e.s.v. kar, ook voor kruiwagen.

كروت **gĕroewit**, zich in bochten heen en weêr bewegen zooals b.v. een worm, die uit eene opening komt; zie *kĕroewit*

كروتڤ **gĕroetoep**, *mĕnggĕroetoep*, een knetterend geluid (maken) zooals van geweervuur in de verte, v. d. W. en Wilkinson.

كروتو **gĕroetoe**, ruw, van oppervlak, pukkelig; *mĕnggĕroetoe*, z. ruw voordoen, vertoonen, ook iem.ruw bejegenen; *ada jang mĕnggĕroetoe*, *ada jang mĕnggĕrigis*, er waren er met grove, ook waren er met fijne oneffenheden.

كروده **garoeda**, ook **gĕrda**, Skr., zekere fabelachtige, groote vogel, het voertuig van den god Visjnoe en die als de koning der vogels beschouwd wordt, de griffioen of grijpvogel, die in de HSS. steeds als verwoester optreedt; *ringgit goerdan*, verk.v. *garoedaän?* de Mexikaansche dollar, zoo genoemd om den adelaar, die er op staat, ook *ringgit-boeroeng* geheeten; mij is opgegeven de Spaansche dollar; *garoeda alah olih oelar*, zie bij *tapak*.

كرودق **gĕrodak**, ; *mĕnggĕrodak*, rommelen, zooals b.v. een rat in een kist, waarin allerlei geluidgevende dingen zijn.

كرودق **gĕrodok**, Batav. *mĕnggĕrodok*, borrelen, opborrelen.

كرودق **gĕroedoek**, Bat. *mĕnggĕroedoek*, rommelen v. d. ingewanden.

كروسق **gĕrosok**, zie *kĕrosok*.

كروڤس **gĕroepis**; *mĕnggĕroepis*, allerhande fijn werk verrichten, knutselen. Zie *kĕropas* en *kĕroepis*.

كروكت **gĕroegoet**, ruw, knoesterig van horens; zie *gĕroetoe*.

كروكل **gĕrogol**, Jav. tijdelijke versterking, omheining v. paalwerk, bivouak, Prab. Djaja in het Palemb. vlothuis, woning op een vlot.

كرومت **gĕroemit**, = *gĕroepis*, z. aldaar.

كروڠ **gĕroening**, e. s. v. kameleon, d. l. Cr. en M. id.; Java: *boenglon*, Dr. F.

كروڽت **gĕronjot**, trekken, trillen van de zenuwen; zie *gĕrenjet*.

كره **gĕroeh**, I. ongeval, ongeluk; *gĕroh-gĕrah*, met allerlei ongelukken, holderdebolder; *gĕroeh tiada mĕntjijoem baoe*, ongeval dat men niet heeft kunnen ruiken (voorzien).

II. *mĕnggĕroeh*, ronken, zwaar snurken, trompetten (olifant), wanhopig uitschreeuwen, Wilkinson, vergel. *gĕroe*.

كره **gĕrih**, e.s.v. slingerplant, die gom levert. Zie *gĕrit*.

كرهان **grĕhana**, Skr., verduistering van zon of maan; *grĕhana jang sĕmpoerna*, een totale of volkomen verduistering; *tābir grĕhana*, verkla-

ring van de beteekenis der zons- en maansverduisteringen.

كرهم **gĕrham,** kakebeen? *gigi gĕrham*, kies. Zie *rahang* en *gigi*.

كري **gĕrai,** I. e.s.v. brits of slaapbank van planken, waarop de *tilam* komt te liggen (vooral 't bruidsbed of 't kraambed, Wilkinson).

II. *pĕnggĕrai*, e.s.v. klein boorijzer d. Br. K.

كري **gĕri,** onbeduidende beweging van eenig lichaamsdeel, b.v. het ophalen van de schouders; zie ook *gĕrak* I. Mĕn. = *gĕrak; mĕnggĕri*, e. beweging maken, zich verplaatsen.

كريت **goerita,** Skr. van vangarmen of klauwieren voorzien, ook band met linten; *ikan-goerita*, de inktvisch of sepia; *djarak-goerita*, e. s.v. plant, ricinus speciosus. M.

كريج **gĕredja,** Port. kerk; *boeroeng-gĕredja*, „kerkvogel," musch, uit Europa naar Indië overgebracht.

كريچو **gĕritjau**; *mĕnggĕritjau*, rad en schel snateren, schetteren (vogels). Mĕn. id.

كريسڠ **gĕrising,** zie *gĕringsing*.

كريسق **gĕrisik**; *mĕnggĕrisik*, rammelen zooals klatergoud; zie *kĕrisik*.

كريق **gĕriak**; *mĕnggĕriak*, wemelen, krielen.

كريكس **gĕrigis,** vol scherpe punten en insnijdingen, zooals een zaag, vijl en derg. vol schaarden, oneffen, penneschrap, pennekras; *mĕnggĕrigis*, schaardig worden, spatten of krassen van een pen.

كريكق **gĕrigik,** bamboezen waterkoker. Mĕn.

كريكي **gĕrigi,** frequ. van *gigi*, getand, schaardig, eggig; *djantĕragĕrigi*, tandrad, kamrad; zie ook *gigi*.

كريمس **gĕrimis,** Jav. *hoedjangĕrimis*, motregen, zie *rintik*.

كرينق **gĕrenek,** tremuleerend van stem of toon, kort en fijntjes v. gedaante, Wilkinson; zie *gĕreneh* en *renek*.

كرينه **gĕreneh,** zeuren, leuterpraatjes houden, lamenteeren; *djangan lah ĕngkau banjak amat gĕrenehmoe*, houd toch niet al te veel leuterpraatjes, H. Gr. 125.

كرينيت **gĕrenjet**; *mĕnggĕrènjèt*, lillen, onwillekeurig trekken van de spieren b.v. van een geslacht beest, een slapenden hond enz.

كرينيوت **gĕrinjoet**; *mĕnggĕrinjoet*, scheeve gezichten trekken, b.v. van gemelijkheid, grijnzen. Zie *genjoet*.

كز **gaz,** Perz. de eenheid der lengtemaat bij de Perzen = 1.11 meter; 6000 *gaz* = één *farsang*.

كس **goes,** afgedaan; *sa kali goes*, ineens, roef! *boenoehlah dĕngan sa kali goes; sĕmoewanja sa kali goes; mĕnambak; bĕlari sa kali goes; bĕlajar sa kali goes; djikalau bĕbĕrapa riboe pon bolih djadi dĕngan sa kali goes djoega*, Hik Abd. en Sadj. Mal. p. 3.

كسا **gĕsa;** *mĕnggĕsa*, haasten, jachten om gereed te komen; *gĕsa-gĕsa*, in overhaasting, gehaast, gejacht; zie ook *gita*.

كستي **goesti,** I. Jav. heer; *goestikoe*, mijnheer.

II. Perz. *bĕrgoesti*, worstelen. Zie *koestji*.

كسڤر **gesper,** Ned. Gesp.

ڬڠ **gang,** geluid van een vogel, die daarnaar *ĕnggang* genoemd is. Zie ald.

ڬوڠ **goeng,** gong, e. s. v. groot metalen bekken, behoorende tot de inlandsche muziek-instrumenten; *goengraja*, de groote gong, H. Boedj.; *g. tjaboel*, de oorlogsgong.

ڬڠس **gangsa,** I. Skr. geel koper, klokkenmetaal (Jav. *pĕroenggoe*), ook geelkoperen presenteerblad op vier lage pooten. Zie *lajang*.

II. *mĕnggangsa*, verzetten, verplaatsen, overplanten; *balai digangsa*, balai die verplaatst wordt, = *gisir* en *gingsir*. Zie ald.

III. Skr. = *angsa*, gans.

ڬڠسور **gangsoer;** *mĕnggangsoer*, gelijkmaken, effenen, gladmaken, b.v. *mĕnggangsoer medan*, een vlakte effenen, H. Boedj. Jav. id.

ڬڠسير **gingsir,** Jav. afwijken, verschuiven, zie *gisir*.

ڬڠسور **gingsoer** = *gingsir*, z. ald.

ڬڠسڠ **gangsang,** zie *gasang*.

ڬڠسي **gangsi,** verplaatsen, verzetten, b.v. *maka medan pon digangsi orang lah dan baleroeng itoe pon dihiasi orang lah*, H. Ind. Mah. Roep. = *gangsa* II, b.v. *tiada lah bĕgĕrak bĕrgangsi daripada tĕmpatnja*, hij verroerde noch verschoof zich van zijn plaats.

ڬڠسي **gingsi,** zie *ginsi*.

ڬڠڬ **Gangga,** Skr. de rivier Ganges; in poëzie ook vaag als benaming v. e. fabelachtig dier of als bijv.nw., Wilkinson.

ڬڠڬايڠ **gĕnggajang,** naam van e. boom, welks bladeren tegen hoofdpijn gebruikt worden; ook *gajang-gajang*, zie ald.

ڬڠرڠ **gangrang,** Jav. de roode mier.

ڬڠڬڠ **ganggang;** *mĕngganggang*, bij of voor een vuur houden om het te warmen of te drogen; *bĕrganggang*, zich warmen of drogen voor e. vuur; *pĕngganggang*, verwarmingsmiddel, kachel, stoof, vuurmand; *tĕrganggang*, uitgestrekt van den arm, zoo genoemd naar de houding, die de arm aanneemt om iets bij het vuur te houden. Zie *kĕdang*.

ڬڠڬڠ **gĕnggang;** *g. di-atas*, waterloopsklos, mar. *g. dibawah*, balkweger, mar. v. d. W.

ڬوڠڬوڠ **gonggong,** I. *mĕnggonggong*, tusschen de tanden of in den mond nemen en wegdragen; *mĕnggonggong mĕmbawa tĕrbang*, fig. voor het schaken van eene vrouw.

II. e.s.v. zingen met begeleiding v. de tamboerijn, dat alleen geschiedt voor den Vorst als hij een watertocht maakt.

III. e.s.v. eetbaar schelpdier met witte horenschelp zonder punten. Soorten zijn: *g. djantan*, *g. bĕtina* en *g. boegis*.

IV. Jav. blaffen van een hond; zie *salak*.

ڬوڠڬوڠ **goenggoeng,** kleven, Mĕn.

= *lĕkat; tĕrgoenggoeng pada ḳaki*, aan de voeten gekleefd.

كڠكڠ **ginggang**, Eng. *gingham* (Dr. F.), e.s.v. gestreepte stof, geruit of gestreept kielengoed; ook e. stuk grof katoen van ½ yard breed en 6 yard lang, M. Zie *tjele.*

كڠكوڠ **ginggoeng**, e.s.v. bamboezen instrumentje, dat men tusschen de tanden neemt en dat dan het geluid ging-goeng voortbrengt; mondtrommel, v. d. W.

كڠكوق **gonggoḳ**, = *sĕnggoeloeng.*

ݢڠݢم **gĕnggam**, de gesloten hand, vuist; *sa gĕnggam*, een vuist vol; *ada dalam gĕnggaman tangan orang*, in iemands macht zijn; *mĕnggĕnggam*, in de gesloten hand houden, ook van een hand, b.v. *tangan jang akoe gĕnggam*, de hand, die ik in de mijne sloot, Ism. Jat. 59; *djangan digĕnggam bara*, men moet geen gloeiende kolen in de vuist houden, Sprw.; *bĕrgĕnggam-gĕnggam*, bij handen vol; *mĕnggĕnggam tangan*, de vuist ballen, ook *mĕnggĕnggamkan djari kapada tapaḳ tangan; digĕnggam, takoet mati; dilĕpaskan, takoet tĕrbang*, in de hand gehouden, vreest men, dat het sterven zal; los gelaten, vreest men, dat het zal wegvliegen, Sprw.

كڠكو **ganggoe**; *mĕngganggoe*, plagen, storen, lastig vallen, ergens met de handen aanzitten, aandringen, er haastig bij zijn om iets te doen; *maka akoe pon ganggoe pĕrgi lah mĕlihat*, Hik. Abd. p. 69 reg. 5 v. o.; *maka ganggoe moeloetkoe bĕrtanja*, id. p. 328 reg. 2, zie ook *oesiḳ.*

كڤ **gap**, I. klanknabootsend woord voor een klappend geluid, zooals van planken, die op elkander geslagen worden; *gap-gap*, hijgen, kloppen van het hart, b.v. door vermoeidheid, ook hartklopping als ziekte, hiervoor ook *gap-gap dada*, v. d. W.; zie *degap.*

II. Hind. laster, praatjes.

كوڤ **goep**, = *gap*, maar doffer.

كڤوق **gĕpoeḳ**, I. *gĕpoeḳ-gĕpoeḳ*, e. s. v. versnapering van koekjes.

II. of *gĕpoeḳ*. Mĕn. = *gĕmoeḳ*, zie aldaar.

كڤور **gapoera**, Skr. hoofdpoort, hoofdingang van een gebouw; zie *gĕrĕbang.*

ݢݢادن **gĕgadan**, betamelijkheid? b. v. *sĕbab tiadalah gĕgadannja itoe kĕpada pĕrĕmpoewan mĕlajoe*, omdat er bij de Maleische vrouwen geen betamelijkheid? heerscht, Keasb.

ݢݢامن **gĕgaman**, Jav. wapenen; *pĕrgĕgaman*, wapenmagazijn, l. *sĕndjâta.*

ݢݢت **gĕgat**, mot; *dimakan gĕgat*, door de mot verteerd; *bekas gĕgat*, kaal van laken en derg., lett. de sporen dragen van de mot. Jav. *ngĕngĕt*, id.

ݢݢتر **gĕgĕtar**, nagemaakte steel aan een bouquet; e. s. v. vrouwelijk hoofdsieraad; kralenversiersel aan gordijnen; *goemĕrĕntjing boenji gĕgĕtarnja*, H. Boedj. waar sprake is van een vaartuig, dat geroeid wordt. In de Ind. Poet. heet *gĕgĕntar* een geluidgevend versiersel aan paarden enz. daar schijnt het iets te wezen, dat op een Turksche schel of iets dergelijks gelijkt. Volg. M. e.s.v. kla-

terend glaswerk, waarmede men gordijnen of ander huisraad versiert; zie *gĕtar* en *gĕntar.*

گگر **gĕgar;** *mĕnggegar*, trillen v. e. snaar, dreunen, schudden van een stoomschip door de werking van de machine; schudden van een boom; zie *gĕlĕgar.*

گگڤ **gĕgap,** luidruchtig = *gĕgak*, zie ald. en ook *gagap.*

گگق **gĕgak,** verward van geluiden bij e. rumoer, niet van elkander te onderscheiden, luidruchtig; *gĕgak-gĕmpita*, luidruchtig, ook onstuimig van het gemoed, Sj. Ardan; zie *goegoep*, *gĕlĕgak* en *gempita.*

گگلڠ **Gĕgĕlang,** Jav. naam v. e. landschap ten N. van Prånåråga, vroeger een vorstendom. Facs. p. 95.

گگنج **gĕgandja,** kapiteel, zie *gandja.*

گگندن **gĕganden,** zie *ganden.*

گگي **gĕgai,** niet sterk of stevig genoeg, onsterk, van vaartuigen, huizen en alles wat uit verschillende deelen in elkander is gezet.

گلا **gĕla,** open naden hebben, in hooge mate lek zijn, van vaartuigen, doordat de naden zijn opengesprongen.

II. stormwind = *riboet*, mijn Schr.

گلاب **galaba,** = غلبة, zie ald.

گلابر **gĕlabir,** zie *gĕdabir* en *gĕlambir.*

گلابر **gĕlaboer;** *mĕnggĕlaboer*, in het water storten, vallen; zie ook *tjĕboer.*

گلاتق **gĕlatak,** babbelachtig, praatziek.

گلاتق **gĕlatoek;** *mĕnggĕlatoek*, I. ook *gĕlĕtoek*, bibberen, klappertanden, beven van de kin; *bĕrgĕlatoek-gigi*, klappertanden.

II. = *pĕlatoek*, zie ald.

گلاتق **gĕlatik,** Jav. het rijstvogeltje, rijstdiefje. Z. *bĕlatik* en *djĕlatik.*

گلادر **gĕladir,** I. snelvarend v. een schip, Abd. sch. wrdb. Mĕn. slijm, slijmerig.

II. opening langszij (van een schip); uitneembaar stuk verschansing (idem), Wilkinson.

گلادري **gĕladri,** Ned. galerij.

گلادق **gĕladak,** I. planken zolder, dek van een schip, plat dak van een gebouw.

II. Jav. *gĕladag*, verzamelhuis voor de koeli's; *koeda-gĕladag*, paard in heerendienst, slecht paard, knol, „pikol-paard"; gemeene hond, ook scheldwoord, Mĕn. id.

گلادو **gĕladau** = *bĕladau*, z. ald.

گلاسر **gĕlasar,** ook *gĕlansar*, naar voren uitglijden van den voet door de glibberigheid; zie *gĕlintjir.*

گلاكق **gĕlakak,** lachen alsof men zal stikken.

گلاگه **gĕlagah,** e. s. v. wild suikerriet, het glagahriet, saccharum spontaneum.

گلالر **gĕlalar,** tegenspartelen, zooals b. v. een onwillige hond, die aan e. touw voortgetrokken wordt; zich heen en weer wentelen of bewegen.

گلام **gĕlama,** e. s. v. zoutwatervisch. Zie *gĕlam.*

كلان **gĕlana,** ook *goelana*, Skr. lusteloos; zie *gondah.*

كلبر **gĕlĕbar,** in wanorde uit elkander stuiven.

كلبف **gĕlĕbap;** *mĕnggĕlĕbap*, ploffen v. iets zwaars en plats, dat op den grond valt, b.v. een pak papier.

كلبق **gĕlĕbaḳ;** *mĕnggĕlĕbaḳ*, = *gĕlĕbap*, doch iets helderder, b.v. van vallende boeken.

كلبق **gĕlĕboeḳ;** *mĕnggĕlĕboeḳ*, = *gĕlĕbap*, doch doffer, b.v. van vallende kokosnoten.

كلت **gĕloet,** met de armen omvatten bij het worstelen, met elkander stoeien, uit gekheid plagen; *pĕnggĕloet*, e. plager, stoeier. Mĕn. *galoet.* id.

كلتر **gĕlĕtar;** *mĕnggĕlĕtar*, bibberen, sidderen, Ibr. b. Chas.; frequ. van *gĕtar*, zie ald.

كلتس **gĕlĕtis,** *mĕnggĕlĕtis*, zich stuipachtig krommen, zooals e. doorgesneden worm.

كلتق **gelĕtoeḳ,** *mĕnggĕlĕtoeḳ*, zie *gĕlatoek.*

كلتق **gĕlĕtiḳ,** *mĕnggĕlĕtiḳ*, spartelen, b.v. van een visch op het land of van een geslacht kip, fladderen, wapperen, zooals een vlag bij een flinke bries; ook tikken v. e. horloge, Abd. sch. wrdb.

كلچا **gĕlĕtja,** I. smalle, dunne matras voor één persoon, boven op de *tilam*, Ibr. b. Chas.

II. naam van een plant (die op *rami* lijkt?).

III. naam van een koek.

كلدر **gĕlĕdoer,** I. ook *gĕlĕdoeh*, in e. plooi neerhangen v. den buik.

II. *tĕrgĕlĕdoer* of *tĕrgĕlĕdoeh*, groot en zwaar verrijzen, het landschap vullend, Wilkinson, ook *bĕlĕdoeh* en *beloedoeh.*

كلدغ **gĕlĕdang;** *mĕnggĕlĕdang.* de armen stijf uitstrekken, b.v. van vermoeienis; zie *kĕdang.*

كلدغ **gĕlĕding,** *mĕnggĕlĕding*, kromtrekken, b.v. van een plank in de zon, versch hout enz.

كلده **gĕlĕdoeh,** zie *gĕlĕdoer.*

كلر **gĕlar,** titel, eerenaam, bijnaam; *g. pakai* en *sahari-hari*, iem. gewone titel; *g. wâris*, erfelijke titel, waaraan e. ambt verbonden is; *bĕrgĕlar*, den titel voeren van, een titel hebben of dragen, bijgenaamd zijn; *mĕnggĕlar*, e. titel verleenen; *mĕnggĕlar dirinja*, zichzelven den titel geven van, Pel. Dj.

كلس **gĕlas,** I. voorraad, proviand; *gĕlasan*, knapzak, reiszak; zie *galas.*

II. Ned. glas, drinkglas. Niet het materiaal, zie daarvoor *katja.* Ook fijngestampt glas, waarmede men bij weddingschappen de vliegertouwen bestrijkt, om het touw v. zijn tegenpartij door te zagen; *mĕnggĕlas*, zulk vliegertouw gereedmaken.

كلغ **gĕlang,** arm- of voetring, die om pols of enkel gedragen wordt; *g.-moeka*, armring met een plaat, die boven den elleboog gedragen wordt; *g.-kana*, staatsie-armbanden, door kinderen en bruid en bruidegom gedragen; *g. bĕrgĕnta*, armband die hol is en waarin zich rammelende voorwerpen bevinden; *g.-koentji*, sleutelring; *g.-poejoeh*, de krans v. vederen

om den nek van een kwartel, ook het uitspringende gedeelte van gedraaid houtwerk; *g. patah-sĕmat*, armring, bestaande uit schakels met oogen, die met pennetjes aan elkander gehecht worden; *g.-badjang*, snoer van zwart garen om de pols, gebruikt als talisman tegen de *badjang's*, zie aldaar; *gĕlang-gĕlang*, benaming voor allerlei ringvormige voorwerpen, ook de ringen, waarin een sluitboom komt; *gĕlang-gĕlang-pintoe*, klopper op een deur in den vorm van e. ring, Niem. bloemlez. I, p. 113 *gĕlang-basahan*, zie bij *basah; tjatjing gĕlang-gĕlang*, e. s. v. aardworm, de dauwpier; *roti-gĕlang*, kransbrood, brood in den vorm van een ring; *r. g. bĕsi*, ijzeren krakeling, nam. ijzeren schalmen in dien vorm; *bĕrgĕlang*, e. armband dragen, daarvan voorzien zijn; *pĕrgĕlangan*, de plaats, waar de *gĕlang* wordt gedragen; *pĕrgĕlangan-tangan*, handgewricht; *p.-kaki*, voetgewricht. Zie ook *gĕloeng* en *kaloeng*.

كلڠ **gĕloeng**, halfcirkelvormige buiging of bocht, zooals die waarmede de bindrotting in den handel voorkomt, ook gebruikt in de beteekenis van stuks bij het tellen van de bossen rotting, die aldus gekromd zijn; verder nog e.s.v. kapsel; *mĕnggĕloeng*, halfcirkelvormig buigen, tot zulke bossen samenbinden; *oelar mĕnggĕloeng kaki orang*, een slang, die zich om het been van iem. kronkelt; *lĕksana oelar mĕlingkar-gĕloeng*, als eene slang die zich aldus kronkelt. Ibr. b. Chas.

كلڠسور **gĕloengsoer**, glijden, sullen, afglijden, b.v. van een boom; ook *gĕloengsor*.

كلڠسير **gĕlingsir**, v. *gingsir*, verschuiven, afzakken.

كلڠسڠ **gĕlongsong**, zie *kĕlongsong*.

كلڠكڠ **gĕlanggang**, ronde of kringvormige ruimte, waarin z. iets bevindt of toedraagt, strijdperk, kampplaats, kring om zon of maan, ring om Saturnus enz.; *g.-hajam*, hanenvechtbaan; *g.-pĕrang*, slagveld; *g.-soesoe*, bruine kring om de borsttepels; *g.-mata*, zie *bingkai; g. merah*, roode kring om wonden of zweren; *bĕrgĕlanggang*, in een kring staan, een kring hebben van zon of maan.

كلڠكڠ **gĕlinggang**, e.s.v. heester, welks ronde, gele, drie vingers groote bladen, met zwavel en salpeter gemengd, tegen den ringworm gebruikt worden en daarom ook wel *daoen-koerap* heeten. Soorten zijn: *g. bĕsar* en *g. kĕtjil*.

كلڠكم **gĕlinggam**, zie *gĕloega*.

كلڠكي **gĕlinggi**; *daoen-gĕlinggi*, Cassia alata (Caesalpinées) d. l. Cr.

كلڠكي **goelanggi**? of *koelanggi*? b.v. *pĕnding dan tadjoek ĕmas goelanggi*, Sj. Ḥaris.

كلف **gĕlap**, donker, duister, sterker dan *kĕlam*, ondoorschijnend van glas en derg.; *barang-barang gĕlap*, smokkelwaar, niet op eerlijke wijze verkregen good, geheeld goed; *sang gĕlap* = *sipĕntjoeri*, die dief, die schelm; *mata-gĕlap*, e. s. v. zinsverbijstering; *g.-goelita* en *g.-katoep*,

stikdonker, pikdonker; *satoe gĕlap*, de eerste dag na volle maan; *doewa gĕlap*, de tweede enz. tot den negende, zie de gramm.; *mĕnggĕlapkan*, verduisteren; *kagĕlapan*, verduisterd, verdonkerd, ook duisternis, donkerheid.

كلوڤ **gĕloep;** *mĕnggĕloep*, uitvallen van tanden of kiezen; zie *tanggal.*

كليڤ **gĕlip,** zie *kĕlip.*

كلڤر **gĕlĕpar;** *mĕnggĕlĕpar*, slaan met pooten en vlerken, spartelen zooals een dier dat pas geslacht of geschoten is.

كلڤوڠ **gĕlĕpoeng,** klanknabootsend woord voor het geluid van een groot lichaam, dat in het water ploft.

كلق **gĕlaḳ,** schateren bij het lachen; *tĕrtawa gĕlaḳ-gĕlaḳ*, hardop lachen. Mĕn. *galaḳ*, lachen.

كلوق **gĕloeḳ,** I. drinknap of potje van een kokosdop, nauwer van mond dan de *siboer; maka ija bĕrdjoempa dĕngan soeatoe gĕloeḳ gĕtah orang hĕndaḳ mĕnggĕtah boeroeng*, hij vond een napje met vogellijm van iemand, die daarmede vogels wilde vangen; *maka disapoenja gĕtah itoe kapada papan, habis gĕtah satoe gĕloeḳ itoe*, hij smeerdde die lijm op een plank totdat het geheele napje leeg was, Pĕl. Dj. en and.; *dimandikan dĕngan ajar sagĕloeḳ*, gebaad met e. napje water, fig. voor e. weinig in de hoogte gestoken of geprezen worden, v. d. Tn.

II. zie *gĕloeh.*

كلكق **gĕlĕkaḳ,** loslaten, losgaan, b.v. van pleister, vernis en derg.

كلكا **gĕlĕga,** Mĕn. e.s.v. groote gong, waarmede men 's nachts waarschuwt, dat er olifanten in de nabijheid zijn.

كلكات **gĕlĕgata,** netelroos, urticaria; kippevel, pukkelig van de huid door koude.

كلكوت **gĕlĕgoet;** *mĕnggĕlĕgoet*, bibberen, klappertanden; zie *gĕmĕloegoet* en *gĕloegoet.*

كلكر **gĕlĕgar,** I. zolder- of vloerbalk, waarop de planken gespijkerd worden.

II. frequ. van *gĕgar*, zie ald.

كلكق **gĕlĕgaḳ,** frequ. van *gĕgaḳ*, zie aldaar; borrelen, bobbelen van kokend water; zie *boewal.* Mĕn. *galagaḳ*, id.

كلكل **galgal,** driftig, haastig, van spreken, eten, loopen, werken; eenigszins getroubleerd, v. d. W. *orang galgal*, iem., die in al zijn doen haastig of driftig is.

كلم **gĕlam,** e. s. v. boom, welks bast gebruikt wordt als werk om te breeuwen en welks hout geschikt is voor huis- en waterbouw; soorten zijn: *g. bĕti*, *g. hidjau* en *g. tikoes; ikan-gĕlam*, e.s.v. eetbaren zoetwatervisch; *Gĕlam*, ook de naam v. e. Maleische *soekoe* of stam, en hiervan *Kampoeng-Gĕlam*, te Singapoera de buurt waar lieden van dien stam wonen, H. Abd. pag. 225.

كلمبر **gĕlambir,** kossem, kwabbe aan den hals van een os, de lel van een haan; *mĕnggĕlambir*, slap nederhangen evenals een kossem.

كلمبر **gĕlĕmboer,** rimpelig; *mĕnggĕlĕmboer*, rimpelen; zie *gĕmboer.*

كلمبر **gĕlimbir,** hangend van de wangen.

كلمبوغ **gĕlĕmboeng,** waterbel, bobbel, blaas; *mĕnggĕlĕmboeng*, zwellen, opzwellen, b.v. van rijpende vruchten, e. kleed, zeil, zonnescherm door den wind, een blaas door die op te blazen, de wangen van iemand, die e. blaas-instrument bespeelt; *gĕlĕmboeng-gĕlĕmbing*, allerlei bobbels hebben, zooals b.v. een doorgestoken matras; *gĕlĕmboengan*, kippeblaas als speelgoed; *mĕnggĕlĕmboeng-gĕlĕmboengan*, bellen blazen, het spel; zie ook *gĕmboeng*.

كلمبغ **gĕlombang,** deining, hooge en lang voortrollende golven, baren, grooter dan *ombaḳ; g. boenga lĕpang*, golven met witte koppen; *hĕmpasan gĕlombang*, zware branding, breker; *g.-mangkoeḳ*, draaikolk? draaihoos, d. B.

كلمبيغ **gĕlĕmbing,** z. *gĕlĕmboeng*.

كلمت **gĕlĕmat,** I. stuk vast dek aan den voor- of achtersteven, e.s.v. halfdek. Ook *gĕloemat*, zie ald.

II. *orang bĕkĕrdja soetĕra ataw bĕnang*, Abd. sch. wrbk.

كلمفغ **gĕlĕmpang,** uitgestrekt op den grond liggen, b. v. van e. lijk, een beschonkene enz. in den weg liggen, voor de voeten liggen; *bĕrgĕlĕmpangan*, hetzelfde v. vele voorwerpen, H. Abd. 123. Mĕn. id. zie *lĕmpang*.

كلمفوغ **gĕlĕpoeng,** soort sponsachtig pluksel voor bloedstelping, Wilkinson.

كلمفق **gĕlĕmpoeḳ,** alleen in *g.-gĕmoeḳ*, geweldig dik, Wilkinson.

كلمن **gĕlĕman,** alleen in *gĕli-g.*, een wee gevoel van snerpend slijpen a. a., dat gevoel hebben, Wilkinson.

كلنتر **gĕlĕntar;** *mĕnggĕlĕntar*, frequ. van *gĕntar*, beven, bibberen; *dagoenja mĕnggĕlĕntar*, zijn kin bibberde, Ibr. b. Ch.; zie *gĕtar* en *gĕlĕtar*.

كلنتر **gĕlintar;** *mĕnggĕlintar*, overal rondgaan, b. v. om iets te zoeken.

كلنتر **gĕlintir,** Jav. pil, balletje; *mĕnggĕlintir*, pillendraaien; *gĕlintir-gĕlintir, oental*, draai er pilletjes van en slik ze in; zie *oental* I en II.

كلنتغ **gĕlĕntang;** *goeling-gĕlĕntang*, rollen en wentelen.

كلنتوغ **gĕlantoeng,** Bat. frequ. v. *gantoeng*, bengelend blijven hangen; neerhangen in stukken hier en daar, Wilkinson.

كلنچت **gĕlintjat,** weerstuit, *mĕnggĕlintjat*, terugstuiten.

كلنچر **gĕlintjir,** afglijden, sullen, dalen van de zon; *tĕrgĕlintjir*, uitgegleden, ook van een wapen op e. schild, b.v. *tjoḳmarnja laloe dipaloekannja kĕpada Ḳis Adi, maka ditangkiskan olih Ḳias Adi dĕngan pĕrisainja, maka tĕrgĕlintjir daripada pĕrisainja*, N. Moeh. hij sloeg met zijn knots naar K. A., deze weerde met zijn schild den slag af, zoodat die langs zijn schild afgleed; gedaald van de zon, Am. Hamz.; *tĕrgĕlintjir matahari*, even na 12 uur 's middags. Zie *lintjir*.

كلنچه **gĕlintjoeh,** struikelen, gestruikeld.

كلندغ **gĕlondong,** Jav. ruwe

balk, rondhout, = *gĕlĕgar*, zie ald.

كلندغ **gĕlindoeng**, spoel, klos, rol, haspel, logrol, ook een pen om netten te knoopen, grooter dan de *tjoeban*, z. ald.; alles waarop of waarmee touw en derg. gewonden of in elkaar gedraaid wordt, ook rol waarmede men het bouwland of de wegen effent; *bĕnang-gĕlindoeng*, klosjesgaren; *boeloeh-gĕlindoeng*, weversspoel van bamboe; *mĕnggĕlindoeng*, garen of touw op een klos winden.

كلنسر **gĕlansar**, zie *gĕlasar*.

كلنسر **gĕloensoer**, zie *gĕloengsoer*.

كلنسر **gĕlinsir**, zie *kĕlinsir*.

كلنسغ **gĕlonsong**, z. *kĕlongsong*.

كلنڽر **gĕlĕnnjar**; *mĕnggĕlĕnjar*, tintelen van de voeten, b.v. door het loopen in het heete zand; ook flikkeren en zich onrustig heen en weêr bewegen.

كلوتق **gĕlotaḳ**; *mĕnggĕlotaḳ*, ontbolsteren van hardschalige vruchten, zooals b. v. kokosnoten, ontdoen van de schil.

كلوجه **gĕlodjoh**, Port. gulzig, hebzuchtig; *sigĕlodjoh*, die schrok, die gulzigaard; *gĕlodjoh-laki*, hongerig naar een man, manziek, B. R. bĕs. Zie *djĕlodjoh*.

كلودر **gĕlodar**, spartelen om z. los te rukken.

كلودك **gĕloedoeg**, Jav. donder, zie *goeroeh*.

كلودؤ **gĕlodoḳ**, Mĕn. aardstorting.

كلور **gĕlora**, onstuimig van de zee, woeden der golven, geweldige branding, ook zeebeving, storm met regen, militaire charge, stormpas, benarde omstandigheden. Mĕn. hevige golfbeweging, waarbij het water ver op het land gesmeten wordt.

كلوره **gĕloerah**, zie het voorg. woord.

كلورة **gĕloerah**, zie *dlaroerah*.

كلوسر **gĕlosor**, van een helling afglijden.

كلوسق **gĕlosoḳ**; *mĕnggĕlosoḳ*, tusschen de handen wrijven, b.v. iets dat men wascht, de eene hand tegen de andere wrijven; zie *gosoḳ*.

كلوڤس **gĕloepas**, zie *koepas*.

كلوڤق **gĕlopaḳ**, losgelaten en gevallen schil of bast, vooral van e. vrucht; zie *kĕlopaḳ; mĕnggĕlopaḳ*, geheel loslaten, v, pleister, vernis enz.

كلوكڤ **gĕloekap**, e. s. v. boom, welks schors voor looistof wordt gebezigd.

كلوكق **gĕlokaḳ**, schilfer, stuk losgelaten bast of schors; *mĕnggĕlokaḳ*, gedeeltelijk loslaten, b. v. van den schors van een boom.

كلوك **gĕloega**, ook *gĕlinggam*, e. roode verfstof v. e. plant, *kĕsoemba-kĕling*, welker vruchten op *ramboetan* gelijken en waarvan de pitjes gebruikt worden om de nagels rood te kleuren.

كلوكت **gĕloegoet**; *mĕnggĕloegoet*, sterk rillen, sterker dan *gigil*. Mĕn. e. dof trillend geluid voortbrengen, roffelen.

كلوكر **gĕloegoer**; *asam-gĕloegoer*, e. s. v. wilde mangga, die oranjekleurige zure, maar eetbare vruch-

ten draagt. Naar den vorm van die vruchten heeten verschillend snijwerk aan meubels, knoppen aan sommige voorwerpen, kanten en groeven v. e. buks en derg. *Koemai gĕloegoer*, lijstwerk met holten en rondjes; *bĕrgĕloegoer*, getrokken v.e. geweerloop. De *gĕloegoer* aan buksen wordt onderscheiden in *g. loewar* en *g. dalam.*

كلولر **gĕloeloer,** afglijden, afzakken, b.v. zooals een broek, gemakkelijk door iets heen glijden, b.v. een knoedel door de keel, e. loodlijn door de hand; zie *loeloer.*

كلوم **gĕloema,** meekrap, d. l. Cr.

كلومت **gĕloemat,** I. e.s.v. halfdek van een vaartuig; stuk vast dek aan den voor- of achtersteven, ook *gĕlĕmat; zie tingkat.*

II. Mĕn. in rep en roer, opschudding.

كلومر **gĕloemoer,** I. e.s.v. gouden munt van *f* 21.60 waarde, uit het Eng. gold mohur.

II. *menggĕloemoer*, bevuilen, zie 't volgende, Wilkinson.

كلومڠ **gĕloemang,** overal bezoedeld of bevuild met iets, *mĕnggĕloemang*, overal bezoedelen, bevuilen; zich b.v. in het vuil wentelen; zie *djĕmoewas.*

كلوڠ **gĕloneng,** Jav. klein, koperen bekken, behoorende tot de *gamĕlan.*

كلوه **gĕloeh,** ook *gĕloek*, klei, leem.

كلي **gĕli,** afkeer, afgrijzen; kitteling, drang tot lachen gevoelen, griezelen van iets; *gĕli-hati*, luchthartigheid, dolle pret, innig genot, *gĕligĕman*, huiverig, ijzen, afgrijzen en rilling, vies den neus voor iets optrekken, zie *gĕlĕman; gĕli-gĕli*, de nieren; *mĕnggĕli*, kittelen; *kagĕlian*, afgrijzen, *pĕnggĕli-hati*, „harte-pret", naam van eene verzameling grappige Mal. verhalen, Wilkinson; *mĕnggĕligĕmankan*, huivering of afgrijzen verwekken, doen ijzen.

كليبر **gĕlebar;** *mĕnggĕlebar*, fladderen van e. zeil, heen en weer slingeren v. e. kwabbe, zie *gĕlember.*

كليبر **gĕlibir;** *mĕnggĕlibir*, omgebogen neerhangen, b. v. *bibirmoe soedah bengor, lagi mĕnggĕlibir sapĕrti bibir pasoe*, H. Asm. Pati, zie *gelimbir.*

كليت **goelita** of **gĕlita,** duister, donker; *gĕlap-goelita*, pikdonker, stikdonker.

كليت **gĕliat;** *mĕnggĕliat*, zich uitrekken van luiheid of vadzigheid; *tĕrgĕliat*, verstuikt, verrekt, verwrikt; *mĕnggĕliat*, verwringen, misvormen; ook *gĕlioet.*

كليت **gĕlioet,** z. het voorg. wrd.

كليتق **gĕlitak,** overal in 't rond slingeren of verspreid liggen.

كليتق **gĕletek,** ook *gĕlitik*, kitteling Mĕn. id.; *mĕnggĕletek*, kittelen. Mĕn. bibberen.

كليچق **gĕletjoek,** ook *tĕrgeletjoek*, zie *pĕletjoek.*

كليچق **gĕlitjik,** uitglijden, inz. v. de voeten; *tĕrgĕlitjik*, uitgegleden, geslipt; zie *gĕlintjir.*

كليسه **gĕlisah,** Skr. *mĕnggĕlisah*, woelen, onrustig zijn in den slaap;

ongedurig zijn; ook niet op zijn gemak, gejaagd zijn, v. d. W.

كليغ **gĕliang**; *mĕnggĕliang*, zich kronkelen, heen en weer zwaaien; *mĕnggĕliang-gĕlioet*, zich buigen en krommen, b.v. van e. gevangen slang; zie *liang.*

كليوڠ **galioeng**, verb. Ned. galjoen.

كليفر **gĕlipar**, opzij uitwijken v. het scherp van een wapen, waarmede men houwt.

كليفق **gĕlepeḳ**, slap tegen iets aanhangen, b.v. van een zeil bij windstilte tegen den mast; zie *kĕlepaḳ.*

كليک **goeliga**, steenachtige verharding tusschen vel en vleesch bij sommige dieren, o. a. het stekelvarken en and. die als tegengift wordt gebruikt, e.s.v. bezoarsteen, ook *batoe goeliga*, op Batavia *moestika.* In de Oend. Djambi p. 144 wordt tusschen beide onderscheid gemaakt. Skr. *golaka*, bolletje, pil, korrel, en vandaar *mĕnggoeliga*, sago tot korrels maken, korrelen.

كليکيت **gĕligit**; *mĕnggĕligit*, frequ. van *gigit*, bijten, knabbelen. Pĕl. Dj.

كليڠن **gĕligin**, de roeden v. de weverskam, de stokjes waarmede men doek opspant met ze door een zoom te steken en aan het borduurraam te verbinden.

كليکيس **gĕligis**; *menggeligis*, bibberen, klappertanden, M. frequ. van *gigi.* Zie ald. en *gĕlatoeḳ.*

كليله **galilah**, de naam van een der jakhalzen uit de Pantjatandran. Zie *Daminah.*

كلينڠ **gĕlinang**, Jav., stel v. drie koperen bekkens met knop, behoorende tot de *gamĕlan.*

كليوڠ **gĕlewang**, e.s.v. vaartuig, gelijkende op een *wangkang*, Abd.

كلينجر **gĕlĕnjar**, zie *gĕlĕnnjar.*

كم **gam**, klanknabootsend woord voor e. donderend geluid; zie *dĕgam* en *lĕgam; bĕrgam-gam boenjinja*, Hik. Ind. Mĕng. ook *mĕrĕgam*, dreunen en kraken van het roer, Sj. Sĕl. Dal.

كم **goem**, = *gam*, maar doffer en zwaarder.

كما **gĕma**, echo, weerklank; *bĕrgĕma*, weerklinken.

كمال **goemala**, = *koemala*, de kruin van het hoofd; ook kostbaar edelgesteente.

كمب **goemba**, voorschoft van e. dier. v.d.W.; voorhoofdband, sieraad v. e. olifant, Wilkinson. Zie *koemba.*

كمبال **goembala** of **gĕmbala**, Skr. herder, hoeder, oppasser v. dieren, kornak, bestuurder v. e. wagen; *g.-koeda*, paardenjongen, stalknecht; *g.-hajam*, pluimgraaf; *g.-pĕdati*, karrevoerder, wagenmenner; *mĕnggoembalakan*, hoeden, oppassen, van vee; *m. pĕdati*, een wagen of kar besturen, Mĕs. Kag.; *tĕmpat goembalaän*, weide, v. d. W.

كمبت **gĕmboet**, I. zich kloppend of opwippend bewegen, zooals b.v. de fontanel bij een klein kind.

II. kostbaar verhemelte, boven den olifant gedragen, die voor den Vorst verschijnt om hem knielende en met den snuit hulde te bewijzen, v. d. W.

III. e.s.v. gouden beteldoos, door vorsten gebruikt, Ism. Jat. 28.

كمبر **gambar,** afbeeldsel, beeld, portret, schilderij, teekening, kaart; *g. tanah*, landkaart; *g. timboel*, afbeeldsels en relief; *gambaran*, teekeningetje; *mĕnggambar*, afbeelden, teekenen; *tĕrgambar*, afgebeeld, voorgesteld (ook fig.); zie *pĕta*.

كمبر **gambir,** e.s.v. struikgewas, uit welks bladeren men de bekende looistof, cachou of gambir, kookt, die ook met de betel gekauwd wordt; *g. pakoe*, e.s.v. fijne gambir, spijkervormig; *g.-boenga*, die looistof in bloemenvorm; *g.-hoetan*, de wilde gambirplant; *ladang-gambir*, gambirtuin; *boenga-gambir*, e.s.v. grootbloemige jasmijn, ook *boenga-pĕkan-hoetan* genoemd.

كمبر **gĕmboer,** I. los, niet strak, luchtig, mul v. den grond, voos, slap, pappig v. e. dierlijk lichaam; *mĕnggĕmboer*, den grond mul of zacht maken om er iets in te planten.

II. woeden, bulderen van vuur? b.v. *moeloetnja kaloewar api bĕrgĕmboeran datang kepada Pandji Wira Soeḳma*, uit zijn mond kwam vuur, dat bulderend op den prins W. S. afkwam, Pr. Dj.; *bĕrgĕmboer-gĕmboer asap lœtœngnja*, Hik. D. Ind. Mĕng.; zie *sĕmboer*.

كمبر **goembar,** het merg v. palmgewassen.

كمبرڠ **gĕmbreng,** groot bekken, behoorende tot de chineesche muziekinstrumenten, dat ook wel voor omroepersbekken gebr. wordt; *toekang gĕmbreng*, omroeper, op Java.

كمبس **gambas,** Jav. = *kĕtola*, zie aldaar.

كمبڠ **gambang,** I. e.s.v. muziekinstrument, bestaande uit een langwerpige, schuine bak, waarop houten of metalen staven los op koorden liggen, die met hamertjes worden geslagen.

II. Mĕn. e.s.v. oorsieraad v. goud- of zilverdraad,

كمبوڠ **gĕmboeng,** opgezet, opgeblazen van den buik door winden, v. kussens enz.; *bantal gĕmboeng*, groot, cilindervormig kussen, waartegen men met den rug leunt; zie ook *kĕmboeng* en *gĕlĕmboeng*.

كمبڠ **gombang,** e.s.v. verglaasd aarden watervat met wijden buik en nauwen mond; ook een inhoudsmaat van 5—10 gantang; *kaïn gombang*, kleedje zonder broek; zie *goetji* en *sitoen*.

كمبڠ **gombeng;** *mĕnggombeng*, verwijden, wijder maken v. eene opening; ook iets terdege doen, v. d. W.

كمبق **gĕmboḳ;** *mĕnggĕmboḳ*, helder water troebel maken door in de modder te roeren, Wilkinson.

كمبق **gombaḳ,** kuif, zooals van sommige kippen en eenden, overgebleven lok van e. geschoren hoofd; uitgezet van e. gedeelte haren, vederen, bloemen enz.; *boeroeng-gombaḳ*, e. s. v. vogel met dikken hals.

كمبق **gomboḳ;** *mĕnggomboḳ*, iemand lekker maken, bepraten om wat van hem gedaan te krijgen, cajoleeren; zie *boedjoeḳ*.

كمبل **gombal,** e. s. v. boom, die fraai hout levert v. e. gele kleur. M.

كمبل **gembol,** wratachtige uitwas even boven den wortel v. boomen; opgezet v. de wang zooals door e. pruim; bol uitbouwsel aan weerskanten aan het achterdeel eens vaartuigs, waarin meestal de bestekamer is, galerij achter aan een vaartuig.

كمبه **gamboeh,** I. te veel houden van iemand, die het niet waard is.

II. e. s. v. Madureesche of Jav. dansmeid, *bĕrgamboeh*, dansen, zekere danspas of wijs dansen (zulk een dansmeid).

كمبير **gĕmbira,** opgewekte moed, vuur, strijdlust, ook forsch v. de stem; *mĕmbĕri gĕmbira*, den moed opwekken; *naïk gĕmbiranja*, hij geraakte in vuur, werd opgewonden, begon driftig te worden, R. Chaib.

كمتر **goemĕtar** of **gĕmĕtar,** zie *gĕtar*.

كمر **gĕmar,** genoegen, lust, vreugde; *bĕrgĕmar*, zich verheugen, lust hebben; *kagĕmaran*, lust; *masing-masing pada kagĕmarannja*, ieder naar zijn lust; *makanan kagĕmaran*, lievelingskost.

كمرتڤ **gĕmĕrĕtap,** ruischen van den regen, *gĕmĕrĕtapan*, met verscheidenheid of veelheid van geluid, b.v. *maka hoedjan pon toeroen rintik-rintik, goeroeh pon bĕrboenji antara ada dĕngan tiada, pĕlangi pon mĕmbangoen sapĕrti orang hĕndak bela, titik hoedjan gĕmĕrĕtapan sapĕrti orang mĕnangiskan kin Patma Tjandra*, Pr. Dj. de regen viel bij enkele druppels, de donder was nauw hoorbaar, de regenboog verhief zich alsof men haar in den dood wilde vergezellen en de regendroppels ruischten alsof men Kin Tjandra Patma beweende.

كمرتڤ **gĕmĕrĕtoep,** donderen van geschut, b.v. *maka gĕmĕrĕtoeplah boenji loetoengnja*, hunne slangstukken nu donderden, H. Boedj.

كمرتق **gĕmĕrĕtaḳ,** kraken, kletteren, rammelen, z. *gĕrĕtaḳ* en *gĕtaḳ*.

كمرتق **gĕmĕrĕtoeḳ,** dof dreunen zooals een gong.

كمرچق **gĕmĕrĕtjaḳ,** kraken, rammelen, b.v. *gĕmĕrĕtjaḳ boenji dajoengnja*, hunne roeiriemen kraakten, nam. onder het roeien, H. Boedj.

كمرچق **gĕmĕrĕtjiḳ,** ritselen, e. knappend, zacht geluid voortbrengen, spetteren, knetteren.

كمرسق **gĕmĕrĕsiḳ,** e. knarsend geluid maken, zooals wanneer men op grintzand loopt.

كمرلڤ **gĕmĕrlap,** schitteren, blinken, flonkeren; *gĕmĕrlapan*, hetzelfde van velen of met verscheidenheid; zie *gilap*.

كمرلو **gĕmĕrlau** = *mĕnggĕrlau barang jang endah tampaḳ*, iets, dat er prachtig uitziet, Abd. sch. wrdb.

كمرنچڠ **gĕmĕrĕntjang,** kletteren, klateren, daveren.

كمرنچڠ **gĕmĕrĕntjoeng,** = *gĕmĕrĕntjang*, doch doffer en holler.

كمرنچڠ **gĕmĕrĕntjing,** rinkinken, kletteren van wapens, klingelen; *gĕmĕrĕntjing-gĕmĕrĕntjoeng*, op ver-

schillende wijze rinkinken en klingelen, H. Misk.

كمرنچق **gĕmĕrĕntjiķ,** = *gĕmĕrĕtjiķ*, zie ald.

كمروتق **gĕmĕroetoeķ,** dof dreunen, zooals een gong, waarop geslagen wordt; zie *gĕmĕrĕtoeķ*.

كمس **gĕmas,** nijdig, kwaadaardig, vergramd. Jav. *gĕmĕs*, id.

كمستو **gĕméstoe,** e.s.v. rooden zeeworm.

كمڠ **gĕmang,** dik, dikte van paalvormige lichamen zooals boomstammen, pilaren, potlooden en dergel.; *sama gĕmang*, overal even dik van derg. voorwerpen.

كمڤ **gĕmpa,** schudding, schuddende beweging, aardbeving (*gĕmpa-boemi*); *bĕrgĕmpa*, schudden, *mĕnggĕmpa*, schudden, doen daveren; *g.-laoetan*, zeebeving; *g.-ķiamat*, de aardbeving bij 's werelds ondergang; *g.-gĕraķ*, schudding veroorzaakt door iets te bewegen; *Gĕraķ-gĕmpa*, eigennaam van een reus uit de Pĕlandoek Djinaka; *g.-soenting*, e.s.v. versiersel in het haar.

كمڤر **gĕmpar,** opschudding, rumoer, getier; *gĕmparkan*, rumoer maken over; *mĕnggĕmparkan*, in opschudding brengen.

كمڤڠ **gampang,** Jav. = *moedah*, gemakkelijk te doen; *mĕnggampangkan*, het gemakkelijk met iets opnemen; *maïn gampang-gampangan*, er een spelletje van maken; *anaķ gampang*, hoerekind.

كمڤل **gĕmpal,** eenigszins gezet, met eenig embonpoint, v.d.W.; goed in 't vleesch zittend van gemiddeld postuur, Wilkinson; zie *goempal* en *sintal*.

كمڤل **goempal,** kluit, klont, b.v. van deeg, klei, bloed enz., ook bult, prop v. e. in elk. getrapt kleed, *bĕrgoempal*, ineengestrengeld zijn (worstelaars b. v.), in een prop zitten, b.v. *karĕna pĕrmadani itoe soedah bĕrgoempal bèkas kaki Hang Djĕbat*, H. T. *darah sa goempal*, Moh. Han. Noer. Moh.; zie ook *kĕpal*.

كمڤيت **gĕmpita,** Skr. ook *goempita*, bulderend, daverend. Meestal verbonden met *gĕgaķ* of *gĕgap*, z. ald.

كموق **gĕmoeķ,** dik, vet, van menschen, dieren, ook van aarde, mest en planten, b.v. *dan sĕgala roempoet pon gĕmoeķ lah*, Moh. Han. ook „vet" als subst. b. v. *g.-babi*, varkensvet, reuzel, Dr. F.; *kagĕmoekan*, vetheid, zwaarlijvigheid. Zie ook *gĕmang* en *soeboer*.

كمل **gĕmal;** *bĕrgĕmal-gĕmal*, samengebonden, opgebonden, b v. van graan, aan schooven binden.

كملاتق **gĕmĕlatoeķ,** daveren, schateren (lachen), z. *gĕlatoeķ*, Dr. F.

كملتق **gĕmĕlĕtaķ,** rammelen, klapperen.

كملتق **gĕmĕlĕtoeķ,** = *gĕmĕlĕtaķ*, doch doffer en zwaarder; *gĕmĕlĕtaķ gĕmĕlĕtoeķ*, hetzelfde met verscheidenheid; *goemĕlĕtoeķ roepa dagoenja*, haar kin zag er bibberend uit, Mes. Kag.

كملكت **gĕmĕlĕgoet,** z. *gĕlĕgoet*.

كملن **gamĕlan,** Jav. volledig

stel Javaansche muziek-instrumenten.

كمليْ **gĕmĕlai,** en *gĕmoelai,* heen en weêr zwaaien, b.v. als e. wilgentak, van iemand die zeer vermoeid is.

كمن **gĕman,** rillen van afkeer; zie *gĕli.*

كمنتر **gĕmĕntar,** bevend, z. *gĕtar.*

كمنتم **gĕmĕntam,** donderend geluid, b. v. van geschut of een instortend huis.

كموتي **gĕmoeti,** de harige vezels v. den arenpalm, waarvan men touw, bezems enz. vervaardigt, zie *idjoek.*

كموروه **gĕmoeroeh,** en *goemoeroeh,* donderend; zie *goeroeh.*

كمولوغ **gĕmoeloeng,** z. bij *gadjah.*

كمولي **gĕmoelai,** zie *gĕmĕlai.*

كمي **gĕmi,** e.s.v. zeevisch, zuigvisch, welks graat als geneesmiddel gebruikt wordt; ook *gĕdĕmi* (Kedah), Wilkinson.

كميلغ **gĕmilang** of **goemilang,** blinkend; *tjĕhaja moekanja gilang-goemilang,* de glans van haar gelaat schitterde aan alle kanten; z. *gilang.*

كميلف **gĕmilap** of **goemilap,** schitterend, blinkend; zie *gilap.*

كناف **goenapa,** samentr. v. *goena,* en *apa,* tot wat nut, waarvoor.

كناون **goenawan,** Skr. bedreven in tooverkunsten, Wilkinson; nuttig, Kl.

كنت **ganta,** huiverig, schroomvallig, v. d. W.; slordigheid in kleeding (Kedah) Wilkinson.

كنت **gĕnta,** Skr. metalen klok, bel, rinkelbel, metalen plaat om geluid te maken, snaar op een trom; *g. ditaboeh,* klok die geslagen wordt, ook e.s.v. teekening op kleedjes; *g. ālámat,* seinklok; *g. sĕmbojan,* alarmklok; *mĕnggĕrakkan gĕnta,* de klok luiden; zie *lotjeng.*

كنتال **gĕntala,** wagen op wielen, niet gevleugeld (in poëzie), Wilkinson; *naga-gĕntala,* een draak op rollen, zooals bij optochten.

كنتت **gĕntat,** aan den eenen kant ingedrukt, naar binnen staand, zooals b.v. een been, waarin de kanker is; zie *gĕnting.*

كنتر **gĕntar,** beven, trillen, sidderen, daveren, lawaai, = *gĕtar,* z. ald. en *gĕlĕntar; goemĕrĕntjing lah boenji gĕntar gĕlang,* Sj. Ind. Kĕs., zie *gĕgĕtar; gĕntar Sijak,* Sijaksch lawaai, Sijaksche opschudding, Sprw.; *takoet dan gĕntar,* vreezen en beven; *bĕrgĕntar,* trillen, beven; *mĕmpĕrgĕntari,* bevreesd maken, doen beven of sidderen.

كنتر **goentoer,** Jav. = *goeroeh,* zie ald. Het schijnt ook in 't Mal. gebruikt te worden voor den donder, het donderweder, en *goeroeh* meer voor het geluid v. d. donder. Zie het Sprkw. *harap kan goentoer di langit* enz. *goentoeran,* donderbui, zware regenbui in het gebergie.

كنتس **gĕntas,** op, teneinde, gedaan met; *gĕntas soedah sĕgala boewah-boewahan,* met alle fruit is het reeds gedaan; *lagi djaoeh gĕntasnja,* het einde ervan is nog ver; *bĕtik soedah gĕntas,* de bĕtik of pĕpaja heeft opgehouden met dragen, fig. uitdruk-

king voor iemand, die niets meer kan presteeren, omdat de bĕtik, die altijd door bloeit en vruchten draagt, als hij eenmaal daarmee ophoudt, ook voorgoed uitscheidt; *mĕnggĕntas*, afplukken met de vingertoppen van vruchten of bloemen, door het steeltje af te breken; *m. tandan*, e. tros plukken: zie *gĕtas* en *pĕtik.*

كنتغ **gantang,** e. inhoudsmaat, bij de Maleiers van vijf kati gewicht, (de vijfkopsmaat?) in het Palembangsche van $3^{2}/_{10}$ tot $4^{3}/_{16}$ kati; ook e. goudgewicht, vroeger van 6 *soekoe*, thans 1 *bongkal* of 8 *soekoe; gantang-gantang*, kardoes v. Maleisch maaksel in bamboezen omhulsel voor geschut, Sw.; *mĕnggantang*, met een gantang meten; *m. asap*, rook met e. gantang meten, d. i. luchtkasteelen bouwen; *sagantang oelang-aling*, zie *oelang.*

كنتغ **gantoeng,** hangen; *bĕrgantoeng*, hangende zijn, afhankelijk; ook weigeren af te gaan v. e. vuurwapen of vuurwerk, hoewel het monteerkruit of de punt heeft gebrand; *mĕnggantoeng*, iets ophangen, uitstellen; *tĕrgantoeng*, opgehangen, hangend, uitgesteld van e. zaak of werk; *gantoeng-karap*, de roede, waaraan de *tjanang* van een weefgetouw hangt, C. en S.; *gantoeng-lajar*, belooning voor het redden van schipbreukelingen, ook e.s.v. onderofficier aanboord, bootsman; *g. kĕmoedi*, het roer ophangen, fig. voor stilliggen van e. vaartuig, ook e. s. v. belasting, liggeld; *gantoeng tiada bĕrtali*, hangen zonder koord, fig. uitdrukking voor e. vrouw, die door haren man verlaten is; *tĕrgantoeng tiada bĕrtali*, zonder reden aanhangig blijven. Mĕn.; *pĕrgantoengan*, de plaats waar gehangen wordt, galg, schavot.

كنتغ **gĕnteng,** dakpan; *atap-gĕnteng*, pannendak; *g. sĕloeran*, vorst, kromme pan.

كنتغ **gĕnting,** dun in het midden, ingekeept, b.v. van insecten, gedraaid werk, een boomstam, landen zooals Amerika, touw dat in het midden afgesleten of verteerd is; *g.-tanah*, landengte, ook *pĕrgĕntingan;* zie *gĕntat.*

كنتغ **gĕntoeng,** e.s.v. groot, onverglaasd, aarden watervat.

كنتغ **goentoeng,** stomp v. voren, zonder vooruitstekenden boeg, van vaartuigen, afgeknot; *tiang goentoeng*, mast zonder steng; z. *toenggaḳ goentoeng* bij *toenggaḳ; pĕrahoe goentoeng*, vaartuig zonder *dandan; poesaka goentoeng*, zie *poesaka.*

كنتغ **goenting,** schaar om te knippen, snit v. e. kleed enz.; *mĕnggoenting*, met een schaar knippen, afsnijden, ook door middel van twee spaken, aan weerskanten een, e. last voortschuiven; *mĕnggoenting boeloe-domba*, schaapscheren; *pĕnggoenting boeloe-domba*, schaapscheerder.

كنتق **goentaḳ,** rammelen v. pitten in droge vruchten, uitgenomen de pinangnoot; zie daarvoor *koetai.*

كنتل **gentel,** ook *gintil* (Kedah, Wilkinson), balletje, pil, tusschen de toppen van de vingers gedraaid; *mĕnggentel*, tusschen de vingertop-

pen tot een pil draaien; zie *oental.*

كنتي **ganti,** I. vervangen, in de plaats van, in stede van, opvolger, vervanger, plaatsvervanger, ook beurt, vergoeding; *g.-roegi*, schadevergoeding; *g.-gigi*, tanden wisselen; *g.-harga*, waardevergoeding; *g. tikar*, van bijslaap veranderen, een andere bijzit nemen, lett. de slaapmat verwisselen, in het Palemb. = *anggau*, het leviraatshuwelijk: *g.-rasa*, e.s.v. versnapering, bereid uit rijstomeel, ananas, eieren en vet; *g.-indĕra*, e.s.v. pap of brij, bestaande uit dezelfde ingredienten; *bĕrganti*, afwisselen, vertegenwoordigen; *bĕrganti-ganti*, bij beurten; *ganti bĕrganti*, om en om elkander afwisselen; *mĕngganti*, vervangen, vergoeden; opvolgen (in ambt of waardigheid), Dr. F.; *mĕngganti-kan*, iemand in of bij iets vervangen; *pĕrgantian*, beurt die iem. heeft of toekomt, b.v. *datang lah pĕrgantian-koe*, mijn beurt is gekomen, nu is het mijn beurt, Niem. bl. 4e dr. dl. I p. 143 en 144 bij verkorting ook *gantian*, Sadj. Mal. p. 79, beide ook = vergoeding, opvolging, vervanging en wat in de plaats van iets anders komt, Dr. F.

II. e.s.v. geneeskrachtige, droge knollen, afkomstig v. China, die ook bij het bereiden van reukwerk gebruikt worden.

كنج **gandja,** I. de indische hennep, cannabis sativa, ook e. bedwelmend aftreksel v. de bladen en bloemknoppen dezer plant; *gandja sĕrboeḳ*, gestampte of gewreven hennep.

II. e.s.v. pareerstang aan het lemmer van een kris, uitstekend, getand versiersel boven aan e. krislemmer; *g. iras*, gandja uit één stuk met het lemmer; *g. datang* en *g. mĕnoempang*, aangelaschte gandja; *tiang gandja iras*, mast en steng uit één stuk; *gĕgandja*, kroon of kapiteel v. e. pilaar, M. zie *g. poeri*, bij *poeri.*

كنج **gondja,** bespotten, = *sindir*, Max. zie *gondjaḳ*. Beter *goendja* of *gondjaḳ*. Jav. stoeien, gekheid maken met een meisje.

كنجت **gandjat,** abnormaal, krampachtig samengetrokken v. gespannen dingen, zooals spieren, draad in de scheering enz.

كنجت **gendjoet,** scheef, niet rechthoekig, ruitvormig.

كنجر **gandjar,** Jav. beloonen, vergelden; *gandjaran*, belooning, vergelding, huur, loon (Kedah), Wilkinson.

II. zeer lange piek als teeken van rang (Riouw), Wilkinson.

كنجڠ **gendjang,** scheef, niet rechthoekig van een vierhoek of parallelogram; zie *gendjoet.*

كنجڠ **gondjong,** een scherpe hoek vormend, met scherpe kant; de horens van een Maleisch dak, Mĕn.

كنجڠ **goendjing,** Mĕn. praatjes; *bĕrgoendjing*, kwaadspreken achter iem. rug. H. Sj. Djil. p. 21.

كنجق **gandjaḳ,** verschoven, e. weinig uit de scheede getrokken v. wapens.

كنجق **gondjaḳ,** Jav. spot; *mĕng-*

gondjakkan, bespotten, Sadj. Mal. p. 123; zie *gondja*.

كنجل **gandjal,** iets, dat men ergens tusschensteekt of waarmede men iets omwikkelt, om het vast te zetten of het beter in eene opening te doen sluiten, b.v. een houtje of steentje onder den kortsten poot v. e. meubelstuk, een lapje of een stuk papier om e. kraan, opdat die beter in het tapgat sluite, of e. stuk leder tusschen e. wagenwiel; Jav. *gandjĕl*, id. *mĕnggandjal*, van een *gandjal* voorzien.

كنجل **gandjil,** oneven, = *gasal*.

كنجل **gindjal,** = *kĕrindjal*, de nieren.

كنجي **goendjai,** afhangend versiersel (hoofdtooi), snoer van goudplaatjes, parelen en derg. Zie *gĕdabah*.

كنچت **gĕntjat,** zie *bĕntjat*.

كنچر **gĕntjir,** zie *gĕlintjir*.

كنچڠ **gantjang,** vlug in zijne bewegingen, rap, kwiek; zie ook *tjagak* en *tjĕrĕgas*.

كنچڠ **goentjang,** sterk en schielijk heen en weer schudden; *mĕnggoentjang kapala*, het hoofd schudden; *m. lotjeng* en *m. gĕnta*, de klok of de bel luiden; *mĕnggoentjang-goentjang tangan*, bij herhaling de hand schudden; *digoentjangnja*, *tiada bĕrgĕrak*, hij schudde er aan, maar het bewoog niet; *digoentjangnja tjapijaunja*, hij wuifde met zijn hoed. H. Abd. 333; *bĕrgoentjang-loetoet*, met het e. been over het andere met de knie wippen; zie ook *gojang* en *gĕroentjang*.

كنچل **gentjel,** kwast of strengetje, gevormd door herhaald vouwen v. draadvormige dingen; zie *oenting*.

كنچو **gantjoe,** Port. sloephaak, stok met e. haak er aan, keukenhaak, haak aan e. hijschblok; *mĕnggantjoe*, aanhaken, ook vruchten afhaken met een stok, waaraan een haak is.

كنچي **goentji,** haarlok, slipje dat önder iets te voorschijn komt, inz. slip van den tulband of hoofddoek. Sj. Ind. Kĕsna heeft *goendjai* als rijmwoord op *sĕlampai*; zie *goendjai*.

كند **ganda,** I. dubbel, voudig, maal zooveel; *sa kali ganda*, eenmaal zooveel; *doewa kali ganda*, tweemaal zooveel enz.; *doewa kali ganda daripada jang dĕhoeloe*, tweemaal erger dan vroeger, Saif Dzoel.; *ganda bĕrganda*, dubbel en dwars, Chodj. Maim.; *mĕngambil ganda bĕrganda*, woekeren; *bĕpĕrganda-gandakan ĕmas*, hun goud steeds verdubbelende. Hik. Sj. Djil. edd. p. 53.

II. Skr. reuk, geur, komt soms voor in samenstellingen, b.v. *gandaroesa*, *gandaria* enz. zie ald.; *g. sĕgara*, e. s.v. versnapering = *ganti-indĕra*, zie ald. en ook *sĕganda*.

كنداك **gĕndaga,** zie *kĕndaga*.

كندال **gĕndala,** zie *kĕndala*.

كندوت **gĕndoet,** dik en hangend van den buik. Mĕn. *gandoet*, id.

كندت **gĕndit,** zie *kĕndit*.

كندتري **gandatĕri,** verb. van *gĕnitĕri*, zie ald.

كندر **gandar,** draagstok, welks midden rust op den schouder en aan welks beide uiteinden een last komt, hefboom met het steunpunt in het

midden, ra van een schip, as van een rijtuig, ploegstaart, roerpen, ook steel of stok van e. groot zonnescherm, dat over den schouder gedragen wordt, Jav. id.; *mĕnggandar*, aan zulk een stok dragen; *gandaran*, de last, die aldus gedragen wordt; *pĕnggandaran*, de draagstok; *gandar-tjintjin*, de houders van het kastje op e. ring, waarin de steen zit.

كندر **gĕnder,** Jav. stel van metalen platen, die boven bamboekokers hangen tot versterking v. het geluid en tot de *gamĕlan* behooren.

كندرغ **gĕndĕrang,** frequ. van *gĕndang*, trom; *gĕndĕrang pĕrang*, oorlogstrom; *g. raja*, de groote of feesttrom, Ind. Poet.; *g.-kĕmbali*, de aftochtstrom; *g.-sĕmbojan*, alarmtrom.

كندروس **gandaroesa,** Perz. e.s.v. geneeskrachtigen heester met lange, smalle bladen en een onaangename hertelucht, justitia gandarusa.

كندروكم **gandaroekam,** e. s. v. vruchtboom, e.s.v. hars, dat voor solderen en ook in de geneeskunde gebruikt wordt.

كندري **gandaria,** e. s. v. boom, met kleine, groene, eetbare, rinsche vruchten, die gezouten als toespijs worden gebruikt (gendriaan).

كندس **gĕndis,** I. z. *gĕndang* III. II. Jav. suiker.

كندسولي **gandasoeli,** Skr. (? Dr. F.) e. s. v. plant met fraaie bloemen, die in het haar gedragen worden, *hedychium coronarium* (Wilkinson). Wanneer een vrouw deze aan haar minnaar zendt, beschuldigt zij hem van ontrouw. Soorten zijn: *g. poetih* en *g. koening; goemandasoeli*, e. hoedanigheid v. de tanden, B. R. bĕs. 242.

كندغ **gĕndang,** I. e.s.v. trom, bestaande uit een cilinder van hout, aan weerskanten met geitevel bespannen, die aan den eenen kant met de hand en aan den anderen kant met e. stok geslagen wordt; *gĕndang arak-arakan*, de optochtstrom; *g. Kĕling*, soort tamboerijn; *g.-kĕra*, e.s.v. kinderspel, handquadrille; *g.-kĕsoekaän*, feesttrom; *g. mĕlela*, trom waarvan de eene kant met een stok, de andere met de hand geslagen wordt; *g. raja*, groote trom om volk op te roepen, moskeetrom; *g. sĕrama*, trom als de *g. mĕlela*, maar met fijner geluid, Wilkinson (de laatste vier opgaven). Mĕn. *bĕrgĕndang-paha*, zich op de dijen trommelen, fig. in zijn vuistje lachen, zich in een anders leed verheugen, zie ook *gĕndĕrang; sipoet-gĕndang*, zie *sipoet*.

II. een riem van papier; *kĕrtas sa gĕndang*, e. riem papier; ook voor e. pak van 25 stukken katoen, *ging-gang* genaamd. M. zie ald.

III. *gĕndang-gĕndis*, e. s. v. in het wild groeiende groente.

كندغ **gandoeng,** aan weerskanten buitenboord hangen van lasten, zoodat ze het water raken en het slingeren beletten, *petak-g.*, ruim v. e. schip, Wilkinson; *pĕnggandoeng*, uitleggers of uithouders v. e. vaartuig; *mĕnggandoeng*, iets als zoodanig aanwenden, zie ook *ambau*.

كندغ **ganding,** langszijde sleepen, zooals b.v. een sloep.

كندغ **gandeng,** Bat. (Jav.), op sleeptouw nemen, mee aanspannen (paard), buiten de boom, Dr. F.

كندغ **gondang,** naam van verschillende, ook eetbare zoet- en zoutwaterslakken; vooral dolium perdix en dolium maculatum, Wilkinson.

كندغ **gondong,** pijnlijk kropgezwel in 't midden van de hals, zie *gĕrondong; gondongan,* pak, baal.

كندغ **gendang,** zie *kendang.*

كندغ **gendong,** Jav. in e. doek op de heup dragen, zie *kendong.*

كندغ **gendeng,** Mĕn. scheef, schuin, b.v. van een kop om e. stoot te geven, enz.; *bĕrgendengan,* schuin gehouden v. vele zaken, b.v. van edelgesteenten om ze te laten schitteren.

كندفور **gandapoera,** Skr. e. s. v. plant, hibiscus abelmoschus.

كندفيت **gandapita,** Bat. *koewih-gandapita,* e. s. v. koekjes.

كندق **gandiḳ,** hoepelvormig voorhoofdsiersel van een bruid; *g. dangoe,* zulk e. versiersel in den vorm v. den aren-bloemstengel, Prab. Dj., zie *gandai.*

كندق **goendiḳ,** bijzit, bijwijf; *mĕmpĕrgoendiḳkan,* tot bijwijf maken of nemen.

كندق **gondoḳ,** I. ongewoon dik van hals, speknek; *mĕrĕpati-gondoḳ,* kropduif. Mĕn. kort van lichaamsbouw en sommige lichaamsdeelen; zie *gondong.*

II. de staart naar wijzend (buffelhorens), Wilkinson.

كندق **gondeḳ,** naar den grond wijzend (buffelhorens), Wilkinson. Zie 't vorige.

كندل **gĕndoel,** vouw in de saroeng, die als zak dienst doet, Wilkinson.

كندل **goendal,** merk, dat men bij het tellen maakt voor zekere hoeveelheden, 't zij door een knoop te leggen in een touw, of een streep of kerfje te maken; *goendalan,* dat waarop men die merken maakt, kerfstok, touw met zulke knoopen enz.

كندل **goendoel,** kaal van hoofd, 't zij zonder haar, 't zij zonder hoofddeksel, dus ook blootshoofds, ook kaal van een land.

كندم **gandoem,** Perz. koren, tarwe; *tĕpoeng-gandoem,* tarwemeel; zie ook *tĕrigoe.*

كندن **gandan;** *gĕbar-gandan,* e. s. v. groot en breed dekkleed inz. van zijde, een zijden deken.

كندن **ganden,** Jav. groote houten hamer, ook *toekoel ganden.*

كندو **gandoe,** groote, zwarte, platronde, boonachtige vruchten van de *mĕrbau-* en *ipil*-boomen, waarmede men e. s. v. spel, *letjeḳ,* speelt; *Kĕling gandoe,* spotnaam voor Klingaleezen om hun glimmende zwartheid van huid.

كندو **gandau,** de boomen v. e. kar.

كندو **goendoe,** uitgeholde en met tin opgevulde *boewah kĕras,* waarmede men bij het *oekiḳ*-spel naar de opgezette noten gooit.

كندواري **gandawari,** naar omhoog gebogen plank a.a. als versiersel

aan het achtereinde v. e. *mĕrak-simpir* of buitenboords-galerij op staatsie-riviervaartuigen.

كندول **gĕndola,** e.s.v. plant, die als spinazie gegeten wordt = *bajam*, zie ald.

كندڠ **gondah,** twijfelmoedig, ongerust, bekommerd, bezwaard van gemoed, zie Facs. p. 2; *g.-goelana*, bezwaard en lusteloos; *g. grolabah*, overstelpt door droefheid, K. Tab. p. 4; *pasang gondah*, doodtij, zie *pĕrbana.*

كنده **gendah,** = *rĕnda?* b.v. *bĕrtoetoep moeka kasah jang endah, bĕrpakankan ĕmas, tĕkat bĕrgendah*, Sj. Madli.

كندي **gandai,** een gouden voorhoofdplaat van de eene slaap tot de andere, bezet met diamanten, gedragen door een bruid, d.B.K. zie *gandik.*

كندي **gandi,** Oud Jav. Skr. boog, handboog, schietboog, Sj. Mans. Sj. Goemp. Sj. Ind. Kĕsna en and. zie *gandewa; bĕrmaïn gandi*, zich met boogschieten vermaken, B. R.; *adapon bĕsar batoe gandi? itoe sapĕrti satoe boekit, maka batoe gandi itoe dipanah olih sĕgala djin dan pĕri bĕrhamboeran pĕtjah.*

كندي **gĕndi,** Jav. = *kĕndi*, z. a.

كنديو **gandewa,** Skr. en Jav. boog, = *gandi*, zie ald.

كنديواتي **gandiwati,** Skr. naam v. h. luchtgewelf („boogdraagster"), Seri Rama, pag. 45, Dr. F.

كنس **gĕnis,** = *gĕnih*, zie ald.

كنسڠ **gansang** = *gasang*, z. ald.

كنسي **ginsi,** Arab. *djinsî* Dr. F. maagschap, familie.

كنڠ **gĕnang** (gevormd uit Mĕn. *ganang* Dr. F.), *mĕnggĕnang*, water uit de waterleiding of uit een hooger gelegen vak over de *sawah* laten vloeien, *bĕrgĕnang-gĕnang*, overvloedig vloeien, b. v. tranen, = *bĕrlinang-linang*, zie ald.

كنڠ **gĕnoeng,** beter *kĕnoeng*, z. a.

كنف **gĕnap,** vol, voltallig, in zijn geheel, even; *g. ataw gandjil*, even of oneven; *koerang gĕnap*, onvoltallig, onvolledig; *sagĕnap*, geheel, vol, al, alle, kompleet, alle mogelijke; *sagĕnap nĕgari*, alle mogelijke landen; *sagĕnap kali*, telkens zonder uitzondering; *sagĕnap hari*, den geheelen dag; *sagĕnap toeboeh*, het geheele lichaam; *sagĕnap sana-sini*, hier en daar en overal; *gĕnap-gĕnap gĕntar*, algemeene ontsteltenis; *tiga-poeloeh gĕnap*, de volle dertig; *dipĕtjahkannja kitáb itoe pada sagĕnap nĕgari*, hij verspreidt die geschriften in alle mogelijke landen. Sadj. Mal. p. 2; *mĕnggĕnapi*, iets aanvullen, ten einde brengen, voltallig maken, aanvullen tot de maat of het getal.

كنه **gĕnih,** de slagtanden van e. wijfjes-olifant; ook *gĕnis.*

كنيتري **gĕnitĕri,** Skr. (Dr. F.), e. s. v. boom, welks galnootachtige vruchten men bezigt als kralen voor de rozekrans.

كنيق **gĕnioek;** *mĕnggĕnioek*, met e. spaansche spil aanwringen van e. plank aan de huid v. e. vaartuig, om

die te doen aansluiten; ook: de opwaartsche groei v. e. boom beletten, om hem zijwaarts te doen groeien, Wilkinson, zie *kilas*.

كنڤق **gĕnnjek̤**, strijken, wrijven, Max.

كو **goe**, ploeg v. werkvolk, partij bij spelen, die door twee partijen gespeeld worden; koppel, paar, juk van ossen, M. Zie ook *rĕgoe* en *igoe*.

كوا **goewa**, Batav. Chin. ik. Zie ook كوه.

كوبر **gobar**, donker van de wolken, somber, bedroefd van het hart, Sj. Madli, Sj. Ind. Kĕsn.

كوبرنادور **goebĕrnadoer**, Port. gouverneur, ook *goernadoer*.

كوبرنور **goebĕrnoer**, Ned. gouverneur.

كوبڠ **gobang**, I. naam van een zangwijs.

II. e. s. v. klein zeevaartuig, dat zeer goed zeebouwt.

III. inkeping, die men in palmstammen maakt om het beklimmen te vergemakkelijken; afgebrokkeld, met stukjes er uit van de tanden.

IV. beter *kobang*, Jav. e. stuk v. twee duiten, thans een $2^1/_2$ centstuk.

كوبق **gobak̤**, dikke, platte koek, inz. van sagomeel.

كوبق **gobek̤**, I. kleine vijzel (bamboekoker, Wilkinson) met beitel om de bestanddeelen van een bételpruim fijn te maken voor oude lieden, die geen tanden meer hebben; *anak̤-gobek̤*, het beiteltje; *mĕnggobek̤-gobek̤ sirih*, de bétel daarmede fijn maken, Boeng. ramp. bĕsar 295.

II. slaan bij het *porok̤*-spel met de *porok̤* naar die van de tegenpartij.

كوبوڠ **goeboeg**. Jav. hoog op staken staand wachthutje in de rijstvelden.

كوبل **goebal**, spint van het hout; in 't ruwe, nog grof van eenig werk, waaraan de laatste hand nog niet gelegd is; *mĕnggoebal*, het ruwe van iets afdoen, b.v. de dorens van een doerian, de schil van een kokosnoot, C. en S. Zie ook *balau* II.

كوبل **goebĕl**, Jav. *anggoebĕl*, iem. aanhangen, smeekend de knieën omvatten; *bĕrgoebĕlan*, het opzoeken v. den man door een meisje of weduwe om zamen met hem te ontvluchten, Palemb.

كوبه **gobah**, slinger van in elkander gestoken bloemen; *mĕnggobah*, zulke slingers maken, ook teekenen van lijstwerk, voorstellende in elkander gestoken bloemen, zie Facs. p. 64 en K. Tab. 20.

كويت **goewit**; *mĕnggoewit*, bewegen, wibbelen met de voeten, ook bewegen v. de vrucht in de baarmoeder; zie *tjoewit* en *koewit*.

كوتس **gotes**; *mĕnggotes*, stukplukken van bloemen; v. den stengel breken, een schakel verbreken, Wilkinson; zie *gĕtas*.

كوتڠ **gotong**, Batav. Soend. met twee of meer een vracht dragen, ook een vracht voor velen.

كوتق **gotok̤**; *mĕnggotok̤*, de aanslag of het kleverig aanzetsel van opium, of iets dergelijks, afkrabben en door uitkoking de opium weer af-

zonderen, b.v. *mana boeloeh-tjandoe samoewa digotoḳ tjandoenja; digotoḳ lah di dalam batil pĕmasaḳ-tjandoe; maka mĕnggotoḳ pĕrtja tjandoe itoe, bĕlom sĕmpat masaḳ*, Mal. Sam. II p. 117, 121 enz. Jav. *goḍog*, koken.

كوچه **gotjoh**, *mĕnggotjoh*, met de vuist slaan, of met iets dat men in de vuist houdt; *bĕrgotjoh*, met vuisten vechten, boksen; *bĕrgotjoh-gotjoh-kaki*, de voeten tegen elkander slaan; *dipĕramat-amatnja gotjoh*, door hem werd er duchtig op los gebeukt.

كوچي **goetji**, geel, verglaasd aarden kruik, om olie of warm water er in te doen.

كود **goda**, verzoeking; *mĕnggoda*, verzoeken, in verzoeking brengen, plagen, aanvechten, bezoeken; *pĕnggoda*, verzoeker.

كودغ **goedang**, Hind. pakhuis, voorraadschuur, provisiekamer, groote winkel, magazijn; *goedang-garam*, zoutpakhuis; *g.-kopi*, koffiepakhuis enz.; zie ook *gĕdoeng*.

كودق **godaḳ**, vermengd; *mĕnggodaḳ*, door elkander roeren, b.v. rijst met de toespijzen; overdrachtelijk ook iemand geheel door elkander werken, van de koorts; *nasi godaḳ*, rijst met de noodige toespijs er doorheen.

II. Mĕn. ronde gebakjes v. meel, pisang en suiker.

كودك **goedig**, Jav. schurft; *goediggĕn*, de schurft hebben, schurftig; zie *koedis*.

كودم **godam**, grootste soort van ijzeren hamer, moker, ijzeren knots.

كودو٢ **goedoe-goedoe**, turksche pijp met waterbak, waaruit men rookt, = *ḥokah*, b.v. *satĕlah ija sampai, dilihatnja bapanja ada doedoeḳ mĕngoedoet goedoe-goedoe di-atas koersinja itoe*, daar gekomen zag hij zijn vader zitten op e. stoel en rookende uit e. turksche pijp, B. R. Zie *ḥokah*.

كودي **goedi**, (zelden), dok, v.d.W.

كورب **goerab**, zie غراب.

كورس **goeris**, krab, schram, kras, streep, lijn; *mĕnggoeris*, lijnen, streepen enz. maken, trekken, linieeren; *g. laḳsamana*, toovercirkel v. Laḳsamana, den jongeren broeder v. Rama, dien niem. overschrijden kon; *begoeris*, beschramd, bekrast (zijn); *dĕngan, sa goeris-ḳalam*, met één pennestreek, Bost. *goeris-api*, lucifers, Max. en Dr. F.; *mĕnggoeris*, ook voorbeschikken, d. B., zie *garis*.

كورغ **goreng**, bakken, braden, zoowel met als zonder vet, in een pan geroost; baksel, braadsel; *ikan goreng*, gebakken visch; *katjang goreng*, gebakken aardnoten; *mĕnggoreng*, iets bakken, braden, in e. pan roosten, fruiten; *pĕnggorengan*, braadpan; *djangan mĕnggoreng djoea lagi, minjaḳ mahal*, houd maar op met die praatjes, Mĕn. lett. ga maar niet voort met braden; de olie is dun.

كورڤ **gorap**, I. zie غراب.

II. e. s.v. zoutwaterschelp, v. d. W. en Wilkinson (capsa deflorata).

كورق **goeraḳ**. schilfering v. de huid; *goeraḳ-kepala*, roos, haarworm, hoofdzeer, d. l. Cr. = *kĕlĕmoemoer*.

كورق **goroḳ**, I. *mĕnggoroḳ*, bo-

rende in iets steken, b.v. een dolk, met een handboortje een gat boren.

كورق **gorek,** I. = *korek*, zie ald.

II. e.s.v. slingerplant, welks bladeren soms in de *bĕdak*, het bekende blanketsel, gedaan worden.

كورم **goram,** droog in e. pan op het vuur roosten, b.v. meel, koffie en derg.; zie ook *goreng* en *rĕndang*.

كورن **goeroen,** I. onbebouwde of onontgonnen grond; *goeroen tandoes*, grond, waarop niets groeit; wildernis, woestenij; zie ook *boeroen; kambing-goeroen* = *kambing-randoek*, zie aldaar.

II. *pĕnggoeroen*, verschrikker, vreesaanjager, vogelverschrikker; z. *gĕroen*.

كورندر **goerĕndoer,** Port. gouverneur.

كورنمن **goewĕrnĕmen,** Ned. gouvernement.

كورو **goerau,** gekkernij, boert, scherts, jok, kortswijl; *bĕgoerau*, boerten; *mĕnggoeraukan*, met iets gekscheren; *djangan lah digoeraukan*, steek er den gek niet mee, Ind. Poet.; *djangan toewan hoeloebalang pĕgoerau-goeraukan hamba ini*, mijnheer de officier moet geen loopje met mij nemen, B. Ramp. p. 194; *goerau-sĕnda*, allerlei gekkernij.

كورو **goeroe,** I. Skr. leeraar, inz. in den godsdienst of in tooverkunst, onderwijzer, leermeester, schoolmeester; *g.-kakak*, hulponderwijzer, kweekeling, lett. meester-oudere broeder, nam. van de leerlingen, Ism. Jat.; *mak goeroe* of *siti goeroe*, onderwijzeres; *bĕgoeroe kĕpada*, in de leer zijn bij.

II. *goeroe mĕlang*, e.s.v. boom, die licht timmerhout levert.

كوره **goerah,** I. *mĕnggoerah*, iets uitspoelen, b.v. den mond, e. flesch enz.

II. naam v.e. boom, welks vruchten men bezigt om visch te bedwelmen; zie *toeba*.

كوره **goeroeh,** donder, ook een donderend geluid in het algemeen v. andere zaken; *bĕgoeroeh* en *gĕmoeroeh*, donderen, donderend; *goeroeh mĕndajoe*, klagende donder, d.i. donder heel in de verte.

كوره **goerih,** Soend. en Jav. smoutig, aangenaam vettig van smaak, hartig = *lĕmak*, zie ald.

كوري **goeri,** e. s. v. klein, aarden potje, ook als inhoudsmaat gebruikt; zie ook bij *tjina*.

كوس **goes,** zie كس.

كوسر **goesar,** Hind. boos zijn, toornen, kwaad zijn; *djangan toewan goesar*, wees niet boos, mijnheer! ook: neem het niet kwalijk; *mĕnggoesari*, boos zijn op, toornen op, ook *mĕnggoesarkan*, R. Chaib. Noer Moh.

كوسر **goesoer,** glijden, zakken, b.v. van den schoot, Pr. Dj.

كوسڠ **gosong,** I. zandbank, zandplaat, zie *boesoeng* II.

II. Jav. aangebrand, verbrand.

كوسق **gosok;** *mĕnggosok*, iets wrijven, schuren, poetsen, ook slijpen op een plank, b. v. tafelmessen; *mĕnggosok-gosok mata*, de oogen uitwrijven bij het ontwaken.

كوسي **goesi,** tandvleesch; *goesi kami gatal*, wij watertanden, Pĕl. Djin.; *lajar goesi*, bezaan- of gaffelzeil.

كوفرنور **goepĕrnoer,** gouverneur.

كوفوه **goepoeh,** overhaast; meestal *goepoeh-goepoeh*, id. *goepoeh-gapa*, versterkte vorm van het eerste; *g. mamang*, zoo overhaast, dat het voor de oogen draait.

كوكور **goegoer,** vóór zijn tijd afvallen, van bladen, vruchten enz., ontijdig geboren worden, vallen, b.v. van zijn paard; *anaḳ goegoer*, ontijdig geboren vrucht, misdracht; *goegoer anaḳnja*, ze is ontijdig bevallen, heeft een miskraam; *mĕnggoegoerkan*, vóór zijn tijd doen afvallen, afwerpen van zijn ruiter, door een paard, ook deelen in de rekenkunde; *mĕnggoegoeri sa patah kata*, er e. woordje tusschen werpen.

كوكس **goegoes,** ook *gogos*, bos, tros van vruchten, garf van graan, regen van vonken, groep; *goegoes poelau-poelau*, eilandengroep, archipel; *goegoes*, ook gekookte kleefrijst in pisangblad gewikkeld.

كوكف **goegoep,** I. verward geraas, waarvan men de geluiden niet onderscheiden kan.

II. Batav. gejaagd, = *goepoeh*, zie aldaar.

كوكق **goegoeḳ,** hooggelegen land, d.B. Mĕn. heuvel, aardophooping.

كوكق **gogoḳ,** I. halsketen.

II. *mĕnggogoḳ*, zwelgen, vocht door de keel gieten, v. d. W. *pĕnggogoḳ*, zwelger, dronkaard, M. Zie *tègoḳ*, I.

كوكه **gogah,** Perz. غوغا, geraas, getier, alarm.

كوكه **gogoh,** sterk rillen v. koude, sterker dan *gigil*.

كوكه **goegoeh;** *mĕnggoegoeh*, slaan op een trom of dergelijk instrument, Mĕn.

كول **goela,** Skr. *goeḍa*, melasse; suiker; *g.-batoe*, kandijsuiker, klontjes; *g. hitam*, *g. djawa* en *g.-enau* (*aren*, Jav.) palmsuiker; *g. pasir*, de gewone rietsuiker ongeraffineerd; *g.-moetia*, suiker-erwten, muisjes; *g.-boenga*, bloemwerk van suiker, dat de Mal. vrouwen op Pĕnjĕngat zeer fraai weten te maken; *g. kĕmbang*, gerezen suiker, zachte, vierkante balletjes; *g. tapaḳ*, platte, ronde koek van suiker in den vorm van het voetspoor eens olifants; *g. kereḳ*, hetzelfde in den vorm van een katrolschijf; *ajar-goela*, stroop; *mĕmboeboeh goela*, er suiker op of in doen, iets suiken; *oempama goela di-dalam moeloet adanja*, zoo gemakkelijk is het een of ander werk of onming, Sprw. Lang. boew.

كول **goewal,** platte klopper; *mĕnggoewal*, met zulk een voorwerp kloppen, b.v. iets tot vezels; ook slaan met een stok op een speeltuig, Pad. bovenl. *goewal-gawil*, waggelen in een holte, zooals b.v. een losse tand.

كولان **goelana,** ook *gĕlana*, Skr. lusteloos, verdrietig; zie *gondah*.

كولت **golat,** Pad. bovenl. voor *golĕḳ* = *goeling*.

كالت **golot;** *mĕnggolot*, in vliegende haast iets verrichten, b. v. garen of touw slordig en haastig op-

winden of eenig ander werk met een vaart doen, b.v. *kaloewar masok bĕrgolot-golot; inangda poen tidak bĕrdiam moeloet*, Sj. Abd. Moel. in- en uitgaande, druk in de weer, stond de mond van de min niet stil; tegen elkander laten draven van paarden enz. = *bĕrloemba*, b.v. *ada jang bĕrgolot koeda.... ada jang bĕrgolot kan lantjangnja*, er waren er die hunne paarden om het hardst lieten draven... er waren er die hunne vaartuigen om het hardst lieten varen, H. Ind. Mĕng. *sa koetika bĕrgolot moeda tĕroena, alah lah koeda sadoepradana*, na een oogenblik om het hardst te hebben laten draven verloor het paard van Zijne Hoogheid, id. Mĕn. *goeloets* (eig. *goeloeis*), gauw, vlug, met spoed, haast.

كولت **goeloet,** =*golot*. Mĕn. Zie a.

كولر **golir,** e. s. v. spel.

كولڠ **goeloeng,** oprollen (v. zware of dikke voorwerpen Dr. F.), e. rol v. iets; *likar doewa goeloeng*, twee rol matten; *goeloeng-goeloeng*, gording, ook benedenste balk, waarop een dak rust, mits hij rond zij; is hij vierkant of plat, dan heet hij *toetoep djĕnang; papan-goeloeng*, de plank, waarop de pas afgeweven stof wordt gewonden; *bĕrgoeloeng-goeloeng*, ook rollen v. de golven, b.v. *maka ombaknja poen bĕrgoeloeng-goeloeng datangnja*, de golven nu kwamen aanrollen; *mĕnggoeloeng*, een rol maken, iets oprollen, fig. terdege behandelen, drillen; *mĕnggoeloeng moesoeh jang lari*, een vluchtenden vijand met zijn velen nazetten; *mĕnggoeloeng*, mogelijk beter opdringen of in elk. dringen van een leger, b.v. *maka digoeloengnja sĕkali-kali, laloe lari*, zij drongen het terdege op, daarna sloeg het op de vlucht, H. As. Pat.; *kaïn goeloeng*, geweven stoffen in rollen; *kaïn bĕlĕdoe tiga goeloeng*, drie rollen (of volle stukken) fluweel, M. *gĕmoeloeng*, zie bij *gadjah; sĕnggoeloeng*, zie aldaar; *g.-tjoetjoek*, plumeria obtusa, L. e.s.v. bloemdragende heester, ook *boenga-pĕkoeboeran* genaamd, M.

كولڠ **goeling,** rollen, voortrollen; *bĕrgoeling*, zich rollen, wentelen; *b. sĕndirinja*, vanzelf voortrollen, b. v. van e. wagen; *mĕnggoeling*, iets voortrollen, b.v. een vat; de oogen doen rollen, een vaartuig opzij kantelen om het te kunnen nazien; *mĕnggoeling dalam biskoewit jang ditoemboek haloes*, iets wentelen in fijngestampte beschuit, k. B. *bĕrgoeling dalam loempoer*, zich in het slijk wentelen; *bĕrgoelingan*, rollen van velen, b.v. *kĕpala moesoeh bĕrgoelingan di medan*, de koppen der vijanden rolden over het slagveld; *mĕnggoelingkan dirinja kĕpada*, zich schuren tegen, b. v. van een paard, M. R., *mĕnggoeling-goelingkan kĕpala*, al met het hoofd draaien, Pĕl. Djin. zie ook *giling; tĕrgoeling-goeling*, al heen en weer draaien, b.v. *maka inangda poen tĕrgoeling-goeling diloewar pagar, hĕndak masoek, takoet*, de min nu draaide al heen en weêr buiten de omheining, wilde binnengaan, doch was bevreesd, H. T. *tergoeling-goeling*, ook: holder-

debolder, hals over kop van vluchten b.v. Pĕl. Djin. Facs. p. 9 reg. 1, *pĕnggoeling sisik*, = *tĕnggiling*, M. Zie ald.

كولق **golok**, e. s. v. houwer of kapmes, van voren breeder dan van achteren; *golok soenda*, kapmes zooals de soendanezen dragen? Sadj. Mal. p. 171.

كولق **golek**; *mĕnggolek*, iets rondwentelen, draaien aan het spit, omwentelen, afwentelen; omkantelen, omrollen, ook slingeren, schoonmalen v. een vaartuig, b.v. *kĕtiap ini golek sangat*, Sw. *bantal-golek*, rolkussen, een in Indië veel gebruikt rolrond kussen op de bedden, zie *goeling; mĕnggolek-golekkan*, voortdurend of herhaaldelijk iets rondwentelen, H. Abd.

كولي **goelai**, kerrie en in 't algemeen sterk gekruide saus bij de rijst; *mĕnggoelai*, zulke toespijs bereiden; *goelai-goelaian*, allerlei sterk gekruide sausen; zie ook *laoek*.

كوم **goewam**, I. spruw bij zeer jonge kinderen. Volgens M. benauwdheid, keelontsteking.

II. geschil voor den rechter, ook tusschen twee mogendheden enz. b.v. *goewam jang soedah poetoes hoekoemnja*, geschil, waarover reeds uitspraak gedaan is, Oend.; *tĕrbit kata-kata goewam poela*, kwamen er weêr geschillen voor den dag; *bĕrgoewam*, een geschil hebben, Oend.

كومل **goemal**, zie *koemal*.

كومل **goemoel**; *bĕrgoemoel*, worstelen, hetzij van twee of meer personen, hetzij staande of rollende; *bĕrgotjoh dan bĕrgoemoel*, boksen of stompen en worstelen; *bĕrgoemoel-goemoel dĕngan tĕmannja*, met zijne makkers worstelen; *bĕrgoemoel sama sĕndirinja*, onder elk. worstelen. M. Ook ravotten van honden, b.v. Boeng. ramp. bĕsar, p. 67 reg. 1.

كومل **gomel**; *mĕnggomel*, beetje voor beetje behandelen van iets, dat anders te veel of te zwaar zou zijn.

كون **goena**, Skr. nut, nuttigheid, deugd, eigenschap, tooverkracht, toovermiddel; *goena pĕngasih*, tooverij om liefde te verwekken, Sj. Haris; *goena-biasa*, oud en beproefd van een vriend, ook geheel vreemd in een omgeving, b.v. Mĕs. Kag.; *bĕrgoena*, nuttig; *tiada bĕrgoena*, onnut; *pĕrgoenaän*, het nut dat iets heeft; *apa pĕrgoenaännja*, wat nut heeft het, wat nut steekt er in, waartoe dient het, de Holl. 5e dr. p. 89; *pĕrgoenaän tjintjin itoe*, het nut (voordeel of kracht) aan dien ring verbonden; *mĕmbalas goena*, Mĕs. Kag. iemands goedheid vergelden; *naga-goena*, tooverdraak, Mĕs. Kag.; *mĕmpĕrgoenakan*, ten nutte aanwenden, tot eenig doel aanwenden, benutten, gebruik maken v. iets tot; *sĕgoena sĕkaja*, bij echtscheiding de goederen gelijk verdeelen, Batav.

كناون **goenawan**, (in poëzie), Skr. in tooverkunst bedreven, ook nuttig en deugdzaam (Dr. F.).

كونغ **goenoeng**, berg; *g. bĕrapi*, vuurberg, vulkaan; *ĕmas goenoeng*, ook alleen *goenoeng* en *noeng*, troetel-

naam, mijn schat; *g. tinggi mĕnjapoe awan*, een berg welks top in de wolken reikt, H. Gr.; *goenoeng barisan*, bergketen; *hoedjoeng goenoeng*, vooruitspringende bergrug; *goenoeng-goenoeng*, ronde, hooge rugleuning aan zitplaatsen; *goenoeng-goenoengan*, verheven snijwerk, Sadj. Mal. 201; bergachtig, pyramidale figuur, ook van dingen die pyramidaal op elk. gestapeld zijn, pagode, groote fig. bij het wajangspel, zoo iets voorstellende, schilderij van bergen, b.v. in een badkamer! v.d.W.; *pĕgoenoengan*, gebergte.

كونم **goenam,** knielen v. e. (vorstelijken (Wilkinson)) olifant; *mĕnggoenamkan*, doen knielen, R. v. M.

كوني **goeni,** Skr. naam van de plant, die het jutevlas levert; e. s. v. zakkenlinnen, vervaardigd van het jutevlas, ook zak daarvan gemaakt; *bĕras tiga-ratoes goeni*, drie honderd zakken of balen rijst.

كوه **goeha,** Skr. hol, grot, spelonk.

كويڠ **gojang,** slingerend zacht heen en weer bewegen, zooals een klok of bel, de boomen door den wind enz. *mĕnggojang gĕnta*, de klok luiden; *m. kĕpala*, het hoofd schudden; *mĕnggojang-gojang tjapijau*, met den hoed wuiven; *kalau tiada angin ta'kan pokok bĕrgojang*, als er geen wind is, zullen er ook geen boomen zich bewegen, Sprw. Zie ook *gontjang*.

كوكو **goejoe;** *mĕnggoejoe*, Mĕn. in eene betere stemming brengen door woorden of bewegingen, iem. plagenderwijze bezighouden om hem in zijn nopjes te brengen, ook zich bezighouden met spelen. In het Jav. *goejoe*, lachen, spotten.

كويه **goejah,** wankelend, van den gang, los, beweegbaar van een meubelstuk met ongelijke pooten enz. Mĕn. ook v. e. ingeslagen pen of paal. Zie ook *gojang*.

كوڽ **gonja,** jok, jokkernij; *mĕnggonjakan*, met iets spotten of lachen, Max. zoo ook d. l. Cr. Zie *goejoe*.

كوڽل **gonjel;** *mĕnggonjel*, zachtjes drukken, b.v. een gezwel; zachtjes op iets bijten of kauwen, mommelen.

كوڽه **gonjeh;** *mĕngonjeh*, kauwen zooals iemand zonder tanden, mommelen; zie *koenjah* en *gonjel*.

كه **gah,** roem, faam, glorie; *bĕrolih gah sampoerna*, volkomen roem behalen; *mĕnggahkan dirinja*, zich beroemen; zie *mĕgah*.

كها **goha,** zie كوه.

كهار **gĕhara,** (Skr. *gṛha*, huisvrouw, gemalin), Oud-Jav. van zuiver vorstelijk bloed, v. vorstelijke ouders; *sama gĕhara*, van een zuiver bloed, hetzij vorstelijk of burgerlijk, ook echt, geen bastaard, b.v. *anak-gĕhara*, een echt kind; *bini gĕhara*, de echte vrouw, de werkelijke gemalin.

كهارو **gĕharoe,** e.s.v. welriekend hout, aloë-hout; soorten zijn: *g.-boewaja*, *g.-mĕdang* en *g.-tandoe*; *g. akar*, e.s.v. kruipende plant, die als bindmiddel gebruikt wordt; *soedah gĕharoe, tjendana poela*, 't is reeds aloëhout en nu nog sandelhout, d.i. het is reeds welriekend en nu wil men het nog geuriger hebben, Sprw. dat

wil zeggen: Naar den bekenden weg vragen.

كهاري **gahari,** zie *agahari* en ڨهاري.

كهيا **gahja,** zie *gaja.*

كي **gi,** e. s. v. ranzig smout, dat door de Klingaleezen bij de spijsbereiding wordt gebruikt. Ook *minjaḳ sapi,* genoemd; zie bij *minjaḳ.*

كيبڠ **gebang,** I. naam v. e. zeer groot zoutwater-schelpdier, zie *gewang; kina gebang,* de grootste soort van reuzenschelp.

II. grootspraak, bluf, Wilkinson.

كيبڠ **gebeng,** blad van een roeiriem, dat er op vastgespijkerd wordt.

كيت **gita,** gejacht, gehaast, P.; zie *gĕsa.*

كيتق **geteḳ,** I. loszinnig, wuft (vrouw); *mĕnggeteḳ,* wufte manieren hebben of aannemen, Wilkinson. Zie *gĕleteḳ.*

II. Jav. vlot van bamboe of hout.

كيدڠ **gedeng,** Jav. bos van padi, ter zwaarte van 10 kati.

كيرس **giras,** e. s. v. grof Bengaalsch linnen, v. d. W.

كيرڠ **girang,** Soend. en Jav. zeer verheugd, verblijd.

كيرڠ **giring,** I. *mĕnggiring,* voor zich uitdrijven van vee of wild, opjagen, een klopjacht houden op; *djangan ĕngkau giring kĕrbau,* wees toch zoo dom niet, laat u niet zoo beetnemen, Hik. Asm. Pati.

II. *giring-giring,* rinkelbelletjes, schelletjes, als sieraad gebruikt, b.v. aan een kleed; *g.-landaḳ,* e.s.v. plant, welker zaden in den dop rammelen; *g.-angin,* e.s.v. zwaluw, die zeer hoog vliegt en van tijd tot tijd een rinkelend geluid laat hooren; *tĕmoe-giring,* e. s. v. kurkuma.

كيرق **gereḳ,** I. *mĕngereḳ,* een gat boren met een boor, ook met een bros of els, of door een houttor, b.v. *digereḳ olih kombang,* door de houttor uitgeboord, M.; *pĕnggereḳ,* boor, bros, els; *pĕnggereḳ-ĕndjoet,* e.s.v. drilboor, in gebruik bij de goudsmeden.

II. de massieve wielen v.e. buffelkar, C. en S. Zie *kereḳ.*

كيري **giri,** Skr. berg, alleen in Skr. samenstellingen.

كيسر **gisar;** *mĕnggisar,* draaiend wrijven, b.v. de handen tegen elkander verdraaien, verwringen (Dr. F.); hard tegen elkander bonzen, zoodat de voorwerpen zich omkeeren; *mĕmpĕrgisarkan tangan,* in de handen wrijven (vermaleischt Min. Dr. F.), b.v. van koude; zie *kisar* en *gesel.*

كيسر **gisir,** tegen iets strijken, schuren, wrijven, b.v. van vaartuigen, die elkander aanzeilen, of v. een boot, die tegen een steiger schuurt, of van lieden, die elkander strijkelings passeeren, of van een buffet tegen iets, wrijven tusschen de handen, M. ook verschikken, verplaatsen = *gingsir,* Jav. Mĕn. *gisiran,* wrijfpaal voor de beesten in de wei. Zie *gesel* en *gisar.*

كيسق **geseḳ;** *mĕnggeseḳ,* met iets kantings over iets heen strijken of wrijven. Mĕn. ook aanstrijken van lucifers; *m. tangan,* de handen wrijven; *m. biola,* de viool bespelen; *pĕng-*

gesek-biola, strijkstok van een viool. Zie *gesel.*

كيسل **gesel**; *mĕnggesel*, iets tegen iets anders wrijven, b.v. twee stukken hout om er vuur uit te krijgen, zich tegen iets schuren, zooals een beest soms doet; *mĕnggesel tapak-tangan*, de beide handpalmen tegen elkander wrijven, zich in de handen wrijven; *bĕrgesel bahoe*, met de schouders tegen elkander schuren bij een gedrang; *pĕnggesel*, e. s. v. klein insect, dat zich op het vel vasthecht; ook e.s.v. plant met kleine, geurige vruchten.

كيسي **gisi**; *mĕnggisi*, afknagen, knaüwen als een hond, Sw., afknabbelen (vooral restjes, Wilkinson.)

كيڠ **gioeng**, de speler, die bij het *porok*-spel met den eersten worp raak gooit.

كيق **gioek**, geitouw, gording.

كيكت **gigit**, *mĕnggigit*, bijten met een muil of mond, niet met een langwerpigen bek of snavel; stuk bijten afbijten, fig. 'n snijdende pijn veroorzaken (buikziekte), *mĕnggigit tĕloendjoeknja*, op zijn wijsvinger bijten, fig. uitdr. voor ons: op zijn neus kijken; staan te kijken alsof men zijn laatste oortje versnoept heeft. H.Abd. p. 126; *gigitan*, afgebeten stuk, H. Boedj.; *bĕrgigitkan*, elkander laten bijten, Ind. Poet. b.v. van paarden (zuiver Maleisch? Dr. F.).

كيكر **geger**, geraas, getier; razen, tieren, schreeuwen, kijven.

كيكل **gigil**, rillen van koude of opkomende koorts; *dĕmam-gigil*, de koude koorts, lett. de bibberkoorts.

كيكي **gigi**, tand in alle beteekenissen, uitgenomen slagtand; rand v. een bosch, van de zee, den hemel, het hoofdhaar enz.; *gigi-ajar*, de kim, ook de waterlijn van een vaartuig; *gigi sĕri*, snijtand; *gigi-soeloeng*, melktand, v. d.W., de vier voortanden, Wilkinson; *gigi-gĕrham*, kies, maaltand; *gigi asoe*, oogtand; *gigi mĕndjagoeng*, tanden op het punt van doorkomen en reeds bultjes vormend als maïskorrels; *g.-parang-parang*, fijne tandjes, die wijd uit elkander staan evenals die van den parang-parangvisch, de muizetandjes van oude lieden, v. d. W. en Wilkinson; *g.-bilalang*, zekere steek bij het naaien, die ook bij het weven kan nagebootst worden; *mĕnggigi bilalang*, de gedaante van sprinkhaantandjes vertoonen, wordt gezegd van het rijstgewas als het elf dagen oud is, Mĕn.; *mĕnggigi ajar*, en *mĕnggĕligi ajar*, aan de kim zichtbaar worden; *g.-sisir*, tand van een kam; *g.-djantĕra* en *g.-poetaran*, tand v. e. tandrad. Zie *gĕrigi*, getand, eggig; *gĕligi*, klappertanden; z. ook *sĕrasah* en *djĕmaran*.

كيل **gila**, gek, krankzinnig, zinneloos, zot, dwaas, verzot op iets, dol, ook van dieren; *gila bĕhasa*, een weinigje zot; *g.-babi*, stuipen, toevallen; *g.-andjing*, hondsdolheid; *g.-amoek*, dol; *maïn-gila*, gekscheren; *gila apa kah*, hoe zou ik zoo dwaas zijn om, Hik. Koris ; *gila dĕngan mĕnangkap anak ikan*, verzot zijn op het vangen van vischjes, Mes. Kag.; *gila dĕngan mĕnangis*, hartstochtelijk weenen, b. v.

sĕmalaman itoe tiada tidoer, *gila dĕngan mĕnangis doewa bĕranak* (moeder en zoon), Hik. Asm. Pati en and.; *gila-birahi*, dol verliefd, smoorlijk verliefd, = *edan-kĕsmaran*, Jav.; ook zeer moeilijk van vlechtwerk, zie bij *annjam* en *karang*; *mĕmpĕrgilakan*, voor den gek houden; *bĕrgila-gilaän*, gekscheren, onder elkaar gekkernijen uitvoeren.

كيلر **gilir**, beurt, aflossing, geslacht; *tiga gilir orang*, drie menschengeslachten; *bĕgilir*, elkander vervangen, aflossen; *giliran*, beurt, aflossing; *giliran kawal*, aflossing v. de wacht; *bĕgilir-gilir-bĕrdjaga*, om de beurt de wacht houden; *siapa poenja giliran sĕkarang*, wiens beurt is het nu?

كيلغ **gilang**, glinsteren v. kleur, gelaat, kleederen enz.; *gĕmilang*, glinsterend; *gilang-gĕmilang*, overal glinsterend.

كيلغ **gelang**, e.s.v. eetbare postelein, waarvan twee soorten: *g. poetih* en *g. merah*.

كيلغ **giling**, Mĕn. ook *geleng; mĕnggiling*, (op)rollen (lange smalle voorwerpen, Dr. F.) b.v. van zeilen, door rollen vermalen, zooals in e. suikermolen en op e. wrijfsteen; *batoe-giling*, steen waarop men met e. steenen rol de specerijen fijnwrijft; *pĕnggilingan*, molen, onderste bamboe v. eenzeil, waar dit omheen gerold wordt; *pĕnggilingan tĕboe*, rietsuiker-molen; *mĕnggiling*, malen, draaien, fijnwrijven; *m. obat*, genees-middelen fijnwrijven; *m. kapala*, draaiend met het hoofd schudden, b.v. van verbazing, of tot ontkenning of afkeuring, dit is in 't Mĕn. ter ondescheiding *gèlèng; gilingan*, ook schijfrad van een kar, wiel, hoepel, mallejan, Mĕn.

كيلڤ **gilap**; blinken, blinkend; *mĕnggilap*, poetsen totdat iets blinkt, polijsten, aanzetten op een riem; *gĕmilap* en *gĕmĕrlap*, schitteren, b.v. van juweelen, sterren enz.; *gĕmĕrlapan*, hetzelfde van velen.

كيلق **gelek**; *mĕnggelek*, uitwijken, het lichaam draaien om een slag te ontwijken; weeke zelfstandigheden, zooals deeg, was en derg. cylindervormig rollen; *mĕnggelek tangan*, de handen overlangs wrijven; *digelek olih kareta*, door een rijtuig overreden worden; *lĕngannja sapĕrti lilin digelek*, hare armen geleken gerolde was, Sj. Haris.

كيلق **gilik**, = *giling*, zie ald.

كيلن **gelan**, karmijn.

كيلو **gilau**, zie *kilau*.

كيم **giam**, e. s. v. boom.

كيمغ **gemang**, e. s. v. zoutwatervisch.

كينغ٢ **genang-genang**, e. s. v. droge koekjes van kleefrijst in olie gebakken, Jav. *rangginang*, id.

كيوغ **gewang**, e. s. v. zoutwaterschelpdier, onderscheiden v. *gebang*, dat parelmoer levert, ook dat parelmoer.

كيوه **giwah**, Perz. e.s.v. schoenen, gevlochten v. katoenen draden, waarvan zich de hardloopers bedienen.

كيپت **genjoet**, I. scheef van aan

elkaar gezette dingen, b.v. twee stukken stof, zoodat de bloemen of streepen niet overeenkomen; zie *gendjoet.*

II. grijnzen zooals b. v. de apen; *toewannja itoe poen digenjoetnja*, hij grijnsde tegen zijn meester; zie *gĕrenjoet.*

ل Lam

لا **lá,** Arab. niet, b.v. *lá ilaha illa Allah*, er is geen god dan Allah; *lá bodda*, zonder falen, onfeilbaar, noodzakelijk.

لاب **laba,** Skr. winst, voordeel, baat; *bĕrlaba*, voordeelig, winstgevend; *mĕlabakan*, winstgevend maken, productief maken.

لاب٢ **laba-laba,** spin; *sarang laba-laba*, spinneweb.

لابد **laboed,** verb. van het Arab. *lá bodda*, zie *lá.*

لابر **laboer,** I. *mĕlaboer*, bestrijken, besmeren; *mĕlaboer poetih*, witten, b.v. van muren met kalk.

II. *pĕlaboer*, ook *bĕlaboer*, rantsoen, spijs of geld, dat voor een bepaalden tijd aan iemand verstrekt wordt; *bĕrlaboer diri*, zich tot onderpand stellen, b. v. *djikalau akan ada soeatoe pĕri, biar lah patik bĕlaboer diri*, als er het een of ander gebeurt, laat mij me dan tot onderpand stellen, Sj. Ind. Kĕs.

III. Jav. smelten; *laboeran*, wat gesmolten is, van metalen. Zie *lĕboer.*

لابرغ **labĕrang,** Batav. scheepswant, want van een vaartuig zonder touwladder; zie *tĕmberang* en *tani.*

لابرق **labĕrak,** op Java, afranselen, van het Ned. radbraken.

لابق **labak,** e.s.v. klein zoutwatervischje, dat gepekeld wordt.

لابو **laboe,** Skr. *alâboe*, pompoen, kalebas. Soorten zijn: *laboe-ajar*, een langwerpige eetbare soort; *l.-ajar-pandak* en *l.-kĕndi*, de fleschkalebas; *l. manis* of *l. pĕringgi*, de gewone pompoen; *mĕmpĕrlaboe*, iemand voor den gek houden door hem de onwaarheid te zeggen, die hem naar den zin is.

لابوه **laboeh,** I. afhangend, neervallend, gezakt van e. kleed, gordijn, anker en derg.; *mĕlaboeh*, hangen v. een dikken buik, diep in het water hangen v. het achterschip; *bĕrlaboeh*, voor anker liggen, geankerd zijn; *mĕlaboehkan*, doen of laten zakken v. e. kleed, gordijn, anker enz.; *mĕlaboehkan orang kĕdalam laoet*, iem. in zee verdrinken, Sj. Ḥaris; *pĕrlaboehan*, H. T. en Ind. Poet. p. 252; *pĕlaboehan* en *laboehan*, ankerplaats, de reede; *pĕlaboehan bebas*, vrijhaven; *bĕralih laboehan*, v. ankerplaats veranderen, verhalen van e. schip, Ibr. b. Chas. Ook wordt *laboeh* gebruikt als hulp-Telw. b.v. *tirai sa laboeh*, één voorhangsel; *pakai sĕlaboeh mĕrdjan di lehernja*, zij had één streng bloedkoralen om haren hals, Max.

II. zie *lĕboeh.*

لابي٢ **labi-labi,** I. e.s.v. oneetbare, vaalbruine zoetwater-schildpad.

II. e.s.v. kleine tripang, die door de *orang laoet* zelfs rauw gegeten wordt.

لات **lát,** of اللات *allát*, naam van een afgod der oude Arabieren.

لات **lata,** I. Skr. *mĕlata*, kruipen v. dieren en planten. Mĕn. id.; *wĕrna mĕlata*, in elkander vloeiende kleuren? b.v. *bĕrsĕlendang soetĕra wĕrna mĕlata*, Sj. Ḥaris; *akar mĕlata*, zie bij *akar; ajar mĕlata*, stroomversnelling; *binatang jang mĕlata*, kruipende dieren; *biar mĕlata pokoḳ boenga di-atasnja*, laat bloemdragende planten daarover kruipen of klimmen, Max.; *sĕgala jang mĕlata pada boemi*, al wat op de aarde kruipt; *mĕlata-lata*, ook laag bij den grond v. het vliegen eens vogels, Kin. Tab.

II. Hind. (Dr. F.), slecht, laag, gemeen; *orang lata*, slechte kerel, schoft, ellendeling, Mĕn. vuil, gemeen, laag, stinkend, zie *lĕta*.

III. *ajar-lata*, waterval, Max.

لاتر **latar,** Jav. grond, erf, oppervlakte, vlakte, plein, open grond vóór een huis, eigenl. *pĕlataran*, zie *natar* en *datar*.

لاتڠ **latĕng,** Jav. brandnetel, zie *djĕlatang*.

لاتڤ **latoep,** machteloos of verwrikt? b.v. *tangannja habis mĕlatoep, tiada dapat mĕmĕgang sĕndjata*, Pr. Dj. (afwijkende spelling van *mĕlĕtoep*, Dr. F.).

لاتق **latoeḳ,** I. *parang-latoeḳ*, zwaard om koppen te snellen; lange houwer met omlaag staande punt, Wilkinson.

II. *pĕlatoeḳ*, de haan van een geweer, v. d. W. voorpost, R. v. E.; *boeroeng pĕlatoeḳ*, de specht, zie *patoeḳ* I.

لاتم **latam;** *mĕlatam*, neertrappen, plattrappen, b.v. een opgemaakt bed.

لاتو **latoe,** Jav. vuur, brand = *api*, ook vonk, vuurvonk.

لاته **latah,** e. s. v. zenuwachtigen toestand, vooral bij vrouwen, zoodat zij alles op eene zotte wijze nadoen en napraten; ook maar wat voor den mond wegpraten; snappen van oude vrouwen; meestal flappen die vrouwen dan vuile praat uit, b.v. *maka orang toewa itoe poen tĕrkĕdjoet mĕlihat roepa Boedjangga, laloe ija latah, katanja*, en die oude vrouw schrikte bij het zien van Boedjangga's voorkomen, vervolgens sprak zij maar wat voor den mond weg, zeggende, H. Boedj. 276; ook dol, mal van verliefdheid, Dr. F. Mĕn. vuil, vuilnis; *kata latah*, vuile, gemeene praat; *mĕlatah*, zich zoo aanstellen; *mĕlatakan*, dol verliefd zijn op. Zie *lata* II.

لاته **latoh,** e.s.v. eetbaar zeewier, met tamarindewater gegeten.

لاته **latih,** langzamerhand systematisch gewend aan iets goeds en nuttigs; *mĕlatih*, africhten, dagelijks onderwijzen, aan iets doen wennen, onder den duim of in bedwang houden; *m. moeloet*, zich bij zijn spreken aan het gebruik van woorden gewennen, ook op zijn mond passen, b.v. *sĕmoewanja bĕrsalin nama, masing-masing mĕlatih moeloetnja*, allen verwisselden van naam en een iegelijk gewendde zich bij zijn spreken daaraan, Pr. Dj.; *karĕna ija boedaḳ, tiada tahoe mĕlatih moeloetnja*, want hij is

een knaap en niet gewoon op zijn mond te passen, of zijn tong in bedwang te houden, id.

لاجر **ladjoer,** I. rij van voorwerpen achter elkander, ruimte v. eenige breedte tusschen twee lijnen, baan van eene stof, kolom van een bladzijde of staat (zie ook *roewang*), kolonne, vore, rechte groef; *ladjoer tiga lapis*, drie rijen van achter elkander geplaatste voorwerpen of persònen naast elkander.

II. Batav. transparant of blad papier met lijnen.

لاجو **ladjoe,** snel, vlug, vaart van e. in beweging zijnd voorwerp of van de beweging, b.v. van varen, vliegen enz.; *mĕladjoekan*, er gang of vaart in brengen, snel doen voortbewegen.

لاجوردي **ladjoewardi**, zie *lazoewardi.*

لاچت **latjoet,** slaan met e. zweep, ook in den grond slaan, Mĕn. en slaan met e, zwaard, b.v. *maka kadoewanja pahalawan itoe bĕrlatjoetkan akan pĕdangnja*, Am. Hamz.

لاچق **latjaḳ,** I. veel voorkomend, overvloedig; *melatjaḳ* of *belatjaḳ*, overvloedig zijn = *melatjaḳ jaḳ*, Wilkinson.

II. Mĕn. over den grond glijden, krabben van een anker, het geluid van voorwerpen, die in zachte zelfstandigheden dringen, b.v. in modder. Zie *lĕtjaḳ*.

لاچه **latjih,** slaaf, Mĕn.

لاچي **latji,** verb. Ned. laadje, schuifiade.

لاد **lada,** peper; *l. soelah* en *l. poetih*, de witte peper; *l. hitam*, de zwarte peper; *l. tjina*, de lange spaansche peper; *l.-moetia*, de ronde spaansche peper, ook e. s. v. gebak in korrelvorm, muizekeutels; *l. bĕrekoer*, staart peper; *lada-andjing*, piper caninum, M.; *daoen lada pahit*, e. s. v. geneeskrachtig blad, dat tegen vergiftiging met dierlijk vergif wordt gebruikt.

لادڠ **ladang,** bouwland, zoowel op natten als op drogen grond, dat niet kunstmatig bevloeid wordt en waarop men pisang, koffie, tabak, maïs, boontjes enz. teelt; *pĕladang*, landbouwer, iemand die ladangs bewerkt; *mĕmpĕrladangkan*, tot bouwland maken; *pĕladangan*, plaats waar ladangs zich bevinden, ook afgeoogste bouwgrond; *sĕladang*, doorloopend van een vlak, zooals v. galerij en binnenhuis, zonder beschot of drempel, of zooals v. e. geschrift zonder rustteekens; ook plat v. de kuiten, v.d.W. Zie ook *sĕladang*.

لادوڠ **ladoeng,** blijven staan van vloeistoffen, ook blijven liggen van tranen op de wangen, van het regenwater op straat, olie op het water, room op de melk enz., vocht laten staan, in het water laten hangen, b.v. een vischhaak; *bĕladoeng*, stilstaand vocht in of op zich hebben, b.v. *beladang air-mata*, „met tranen bedauwd"; *batoe-ladoeng*, gewicht of loodje aan een vischhaak, zinklood, ook dieplood, Sw. en d. l. Cr. = *pĕroem*, zie ald.

لادڠ **lading,** e.s.v. mes of houwer; *parang lading*, e. s. v. houwer van

Kedah, groot mes; *pĕrahoe lading*, e. s. v. vaartuig, H. T. Niem. 3e dr. I:8. Zie *loedang*.

لادن **ladan**, e.s.v. geneeskrachtige gomhars; *minjak-ladan*, sterk olieachtig preparaat voor 't breeuwen; *sĕtanggi-ladan*, Chin. offerstokjes, Wilkinson.

لادو **ladoe**, e. s. v. pepernoten (rond), zie ook *dadoe*.

لادي **ladi**; *orang ladi* = *orang sakai*, zie ald.

لار **lara**, Jav. ziek, sukkelend; *orang toewa-lara*, oude, ziekelijke stumper; *pĕnglipoer lara*, ziekentroost, fig. uitdrukking voor e. minnaar of minnares; *lara bĕndoe?* leed door toorn of ongenade, Boeng. R. bĕs. p. 127; *lara bĕrangti*, minnepijn, van liefde kwijnen, ook als eene eigenschap der tanden, maar welke? b.v. *moekanja onis, bĕkas bĕrdjaga, bibirnja hitam, giginja lara bĕrangti*, haar gelaat was bleek en droeg de sporen van het waken; hare lippen waren blauw en hare tanden....? Pr. Dj.

لارب **larab**, zie ضرب.

لارت **larat**, zich langzaam verder bewegen, verspreiden, verloopen, overgaan tot, afzwerven, afdwalen, slippen of krabben van e. anker, op zijn anker drijven v. een vaartuig, voortgaande v. e. redevoering, b. v. *awan larat*, afzwervende wolken; *api mĕlarat*, vuur dat zich verspreidt; *orang mĕlarat*, volk dat verloopt, zwerveling; *larat djadi pĕnjakit*, overgaan tot een ziekte of kwaal, Pr. Dj.; *djikalaū saoeh larat, tiada makan*, als het anker slipt en niet vat; *tangan mĕlarat*, de steeds voortschrijvende hand, die schrijfjeukte heeft, b. v. *pĕrtama disoerat sjaïr... boekan karĕna mĕnoendjoekkan kodrat; sakĕdar mĕngikoetkan tangan mĕlarat*, vooreerst schreven wij dit gedicht niet om onze bekwaamheid te toonen, maar wij volgden slechts de schrijflustige hand, Ibr. b. Ch.; *pĕngatoeran soerat jang mĕlarat*, proza; *maka djadilah tahoen-tahoen larat ija mĕngatoer itoe*, zoodat hij jaren achtereen letterzette, H. Abd.; *bintang kalaratan*, verschietende sterren. M.

لاروت **laroet**, ver heen zijn, laat van den tijd, Mĕn. ook smelten, oplossen, gesmolten, vermagerd, uitgeteerd van personen.

لارس **laras**, I. rechte, dunne stam van een jongen boom, loop van een geweer; *kajoe laras*, gekapte, jonge boomstammen van 2 à 3 duim diameter; *anak laras*, hetzelfde doch dunner. Ook wordt *laras* gebruikt als hulp-Telw. voor het aantal blaasroeren, b.v. *soempitan sapoelah laras*, tien stuks blaasroeren; *sĕnapang doewa laras*, dubbelloopsgeweer; *sĕnapang salaras*, een éénloopsgeweer.

II. landstreek, gebied, hoofddistrict, Pad. bovenl.

لاريس **laris**, Jav. gewild, goeden aftrek hebben van koopwaren; zie *larap*, *pajoe* en *lakoe*.

لارغ **larang**, verbieden; *mĕlarang(kan)*, iets verbieden; *larangan*, wat verboden is, verboden zaak, verbod, privilegie, verbodsbepaling;

larangan dan pĕgangan, wat verboden is en wat men gehouden is te doen; *barang-barang larangan*, goederen waarvan de invoer verboden is, smokkelwaar; Jav. *larang*, zeldzaam = *djarang*. Mĕn. id.

لارغ **larong,** = *long*, doodkist, zie ook *kĕranda*.

لارڤ **larap,** I. aftrek hebben, gewild zijn, van koop- en eetwaren; zie *laris*, *lakoe* en *pajoe*.

II. *mĕlarapkan tali*, een touw vieren, Mal. doen dalen of zakken, Jav.

لارق **laraḳ,** e. s. v. kruipende plant, die voor bindsel gebr. wordt, zie ook *lĕraḳ*.

لارق **lariḳ,** I. *mĕlariḳ*, draaien op een draaibank; *pĕlarikan*, draaibank; *mata pĕlariḳ*, de beitel die men bij het draaien gebruikt, C. en S. Mĕn. id. en ook uitbeitelen, uitvreten.

II. Jav. rij, regel.

لارن **laron,** Jav. de vliegende witte mier in den paartijd, zie *kĕlĕkatoe*.

لارو **laroe,** bijmengsel, dat men ergens indoet om e. chemisch proces te verkrijgen, b.v. om gisting te doen ontstaan, of om die tegen te gaan, of om cristallisatie teweeg te brengen, of om te kleuren enz.

لاره **larah,** afgedankt, weggeworpen van een kleed, aflegger, b.v. *hĕndaḳ mĕmohon kaïn jang larah*, wilde smeeken om een afgelegd kleedingstuk, Sj. Sĕl. Dal.

لاره **larih,** Jav. *mĕlarih*, inschenken van dranken, zooals koffie, thee, wijn, bier enz.; *bĕlarih-larihan*, elkander inschenken, zooals bij e. maaltijd of drinkpartij, b.v. *maka minoem lah bĕrangkoep-angkoepan dan bĕlarih-larihan*, men zwolg en schonk elkander in, Pr. Dj.

لاري **lari,** vluchten, wegloopen, drossen; *bĕlari*, hard loopen, draven; *lari-anaḳ*, een drafje; *bĕlari-lari anaḳ*, op een sukkeldrafje, op e. pruikenmakersdrafje, H. T.; *maka Sang Nata poen bĕrangkat lah masoeḳ bĕlari-lari-anaḳ*, de Vorst nu ging op een drafje naar binnen, H. Asm. Pat. Hik. Boedj.; *bĕlari-lari*, ook e. s. v. godsgericht, Oend. Djambi; *lari-bĕnang*, met losse steken rijgen; *lari bĕrlĕpas*, door de vlucht ontsnappen, ontkomen, ontvluchten; *lariantikoes* = *toetoep-tiang*, muurplaat; *mĕlarikan*, hard met iets wegloopen, voor of om iets hard loopen, iets vluchten, doen hardloopen of draven, schaken, ontvoeren; *m. tjoekai*, de inkomende rechten ontduiken, smokkelen; *m. njawa*, e. gevaar ontvluchten, zijn leven door de vlucht redden; *m. koedanja*, zijn paard doen draven, H. Abd. 82; *datang bĕlari-lari*, hard komen aanloopen; *larian koeda*, renbaan; *kota lari-larian*, vesting of burcht om in te vluchten; *lari-larian kota*, de wallen v. e. vesting, Ism. Jat. 85; *larian djalan*, de greppels ter zijde van de weg voor den waterafvoer; *pĕlari*, weglooper, drosser; *pĕlarian*, aangehoogd voetpad, jaagpad, uitgebouwde galerij in een bovenverdieping, ook draf van een paard, b. v. *tiga hari pĕlarian koeda*, Am. Hamz.;

pĕlarian kota, banket v. e. vesting; *salari*, doorloopend, zonder afbreking; *bĕlari-lari pada sisi bapanja*, aan zijn vaders zij huppelen, R. Ch.; *tĕrlari-lari*, in een draf geraakt, R. Ch.; *apa kah kamoe sĕkalian larikan itoe*, waarvoor loopt gij allen toch zoo hard? Mes. Kag.

لاري **larai**, afgetrokken, zooals het hart van iets, b.v. *hatinja djangan lah larai*, dat hunne harten zich niet aftrekken; *mĕlaraikan*, afscheiden, afzonderen, aftrekken; zie *rarai*, *lalai* en *lerai*.

لازم **lázim**, Arab. moeten, noodzakelijk zijn, = *hĕndaḳ lah*, Mak. R. 223; ook gebruikelijk zijn v. e. woord, in gebruik, in zwang; *badjoe goenting kĕling itoe lázim sĕkarang ini*, e. baadje van moorsche snit is tegenwoordig in de mode; *mĕlázimkan ădat*, tot een vaste gewoonte maken, H. Abd. 499.

لازوردي **lazoewardi**, lazuursteen; hemelsblauw, lapis lazuli.

لاس **lasa**, verlamd; *dĕngan anggota jang lasa*, met verlamde ledematen; *tepoeḳ-lasa*, verlamming, geraaktheid, paralysis; zie *lĕsa* en *lĕsah*. Mĕn. gezwollen van de voeten en andere ledematen (ziekte).

لاست **lasit**, Mĕn. *mĕlasit*, op bedriegelijke of geweldadige wijze zich eens anders goed toeeigenen; *mĕlasit-mĕngangkara*, hetzelfde met verscheidenheid, Oend. Djambi. Zie *lĕsit*.

لاسق **lasaḳ**, niet vast bepaald op één plaats, b.v. van slapen; niet voor een bepaald, maar voor allerhande gebruik, voor dagelijksch gebruik, b.v. van e. kleed, wagen, paard enz.; *pĕlasaḳ*, wat voor allerhande of dagelijksch gebruik dient; *pakaian pĕlasaḳ*, alledaagsche kleeren.

لاسه **lasah**; *mĕlasah*, iem. slaan om pijn te veroorzaken zooals bij straffen, onverschillig waarmede of waar men raakt; zie *bĕlasah*; ook fig. steeds druk of in de weer, Wilkinson.

لاغت **langoet**; *mĕlangoet*, met verlangen of groote trek naar iets kijken, op iets wachten, op den uitkijk zijn.

لاغت **langit**, hemel, niet de plaats der zaligen, uitspansel; *langit dan boemi*, hemel en aarde; *bĕntangan langit*, het uitspansel des hemels; *langit-langit*, hemel van doek, b.v. aan e. ledekant, gekleurde stukken doek, die bij feestelijke gelegenheden in de *sĕrambi* en *andjoeng* worden uitgespannen, tent of kap van een rijtuig; *langitan moeloet*, verhemelte in den mond; *mĕlangit*, hemelhoog stijgen, b.v. *tjongkaḳnja mĕlangit*, zijn verwaandheid steeg hemelhoog; *dosanja mĕlangit*, hunne zonden stapelden z. hemelhoog op; *sangga langit*, zie *sangga*.

لاغر **langir**, al wat bij het baden dient om het hoofd te wasschen, zooals asch v. verbrand rijststroo, zeep en derg.; *bĕlangir*, zich het hoofd daarmede wasschen, reinigen; *mĕlangir*, *kĕris* en *bĕlangirkan kĕris*, overdrachtelijk; e. kris in het bloed wasschen, met bloed inwijden, doen

schuimen van bloed. Zie *kĕdjamas* en *kĕramas.*

لاڠڠ **langang,** zie *lĕngang.*

لاڠو **langau;** *lalat langau,* de blauwe bromvlieg of zoogenaamde vleeschbederver; *mĕmbatja tĕrbang-tĕrbang-langau,* hakkelend lezen, naar het brommen, afgebroken door het z. telkens neerzetten van die vlieg; zie *langkap.*

لاڠي **langi;** *mahalangi,* de titel van één der vrouwen v. e. Jav. Vorst, onderscheiden van *likoe,* zie ald. Mes. Kag. De volgorde na de *pĕrmisoeri* is: *mahadewi, mahalangi, mahatoer* en *padoeka likoe.* Hieruit zou volgen, dat e. Jav. Vorst 4 wettige vrouwen kon hebben buiten de *pĕrmisoeri* of eerste vrouw, die bepaald van vorstelijke afkomst moet zijn.

لاڤر **lapar,** honger, hongerig zijn; *pĕroetkoe lapar,* ik heb honger, lett. mijn maag heeft honger; *kĕlaparan,* honger lijden; *mĕmpĕrlaparkan,* uithongeren, doen honger lijden; *bĕla kĕlaparan,* hongersnood.

لاڤس **lapis,** laag van platte voorwerpen, hetzij op, hetzij achter elkander, voering, bekleedsel; *bĕrlapis,* gevoerd, in lagen op of achter elkander, op elk. gestapeld; *toedjoeh lapis langit,* zeven hemelen; *toedjoeh lapis kota,* zevenvoudige muren v. een vesting; *koewih-lapis,* e. s. v. koekjes, die uit vele lagen van verschillende kleur bestaan; *badjoe bĕrlapis,* een gevoerd baadje, ook een dubbel baadje; *lapis tĕmbaga,* koperhuid van e. schip; *kajoe lapis,* e. s. v. geneesmiddel; *boenga tiga lapis,* e. s. v. bloem, calanthe veratrifolia; *sampai toedjoeh lapis anak boewahnja,* tot in zijn zevende geslacht; *mĕlapis,* voeren, v. e. voering voorzien; *mĕlapis kapal,* een schip koperen; *lapisan,* voering.

لاڤڠ **lapang,** wijd, ruim, vrij van zorg, v. bezigheden, ongemak of pijn, verlicht in dien zin; wat wijd of ruim is, ruimte, bed in een tuin; *lapang-sĕmai,* zaaibed; *tanah-lapang,* open vlakte, plein, open vak; *pintoe jang lapang,* een wijde deur; *angin poen lapang* de wind ruimt, Sj. Sĕl. Dal.; *lapang waktoe,* vrije tijd; *l. dada,* verruimd v. gemoed; *mĕlapangkan dada,* het gemoed verruimen, Ibr. b. Chas.; *mĕndjadikan bĕginja kĕlapangan,* hem ruim baan maken, hem in de ruimte stellen, H. Groel.; *kĕlapangan,* vrije tijd, ledige tijd, ook verlicht, verruimd van gemoed; *lapangkan tĕlingamoe,* spits uw ooren, N.

لاڤوق **lapoeḳ,** schimmel, kaam; *bĕrlapoeḳ,* beschimmeld, uitgeslagen. Mĕn. versleten, vergaan, verrot.

لاڤق **lapiḳ,** onderlaag, onderlegger; zooals b.v. een bultzak, mat of plank onder het lichaam; voetstuk, piedestal enz.; *l.-laki,* sandaal, ook voetbank, M. *l.-poenggoeng,* matje op een stoel, *l.-tiang,* voetstuk v.e. zuil; verder al wat men ergens op legt voor iets, dat er op komt, b.v. tafellaken, matten en planken op een steenen vloer, onderschotel; *kaïn lapiḳ-lapiḳ,* een kleedje met randen van goud en

kĕsoemba; *lapik-galangan*, de rollen op een helling, waarop een vaartuig wordt te water gelaten; *bĕrlapik kan*, tot onderlaag hebben; *mĕlapikkan*, tot onderlaag maken of gebruiken, b.v. *sa kĕrat dilapikkannja tidoer*, e. stuk gebruikte hij voor onderlegger, om er op te slapen, Pr. Dj. Mĕn. mat, zitmatje enz. = *lampit*, Jav. Zie ald.

لاڤن **lapoen,** e. s. v. netten of stroppen om kleine dieren, zooals dwergherten, vogels enz. te vangen, Mal. Sam. II: 183. Mĕn. (plaatselijk) kogelvormig vischnet van rotan gevlochten.

لاڤو **lapau,** Mĕn. kraam, winkeltje (Dr. F.). Zie *kĕdai*.

لاڤه **lapah,** I. *mĕlapah*, afhakken, ontleden van een geslacht beest.

II. trappen op iets, dat in den weg ligt.

لاڤه **lapih;** *mĕlapih*, platvlechten, b.v. het haar, touw enz. Mĕn.

لاكا **laka,** I. Perz. lak, zekere roode verfstof.

II. muskaatboom (Myristica iners) d. l. Cr. *kajoe-laka*, e. s. v. welriekend hout (ook *laka-laka* en *mĕlaka*, wellicht phyllanthus emblica en phyll. pectinatus, Wilkinson).

لاكي **laki,** gehuwd man, man eener vrouw, echtgenoot; *laki-bini*, man en vrouw; *bĕrlaki*, gehuwd zijn, v. eene vrouw; *bĕrlaki kan*, tot man hebben; *mĕmpĕrlakikan*, e. man doen hebben, uithuwelijken v. een meisje, tot man nemen; *laki-laki*, wat op een gehuwd man gelijkt, mannelijk, levend wezen van het mannelijk geslacht, mannetje; *orang laki-laki*, man; *kĕlakian*, mannelijkheid, manhaftigheid, niet te verwarren met *kala-kian*, zie ald.; *mĕnoendjoekkan lakilakinja*, zijne mannelijkheid toonen, toonen dat men een man is, beleedigend uitdagen; *mĕmpĕrtidakkan laki-laki*, iemands mannelijkheid ontkennen, hem voor e. vrouw uitmaken; zie ook *djantan*.

لاكي **lakoe,** zie لاكو.

لاكر **lakar,** half afgewerkt van e. vaartuig, = *pĕrahoe jang saparo soedah*, Abd. sch. wrdb., Jav. wat voor iets bestemd, maar nog niet bewerkt is, onbewerkt materiaal. Zie ook *lĕkar*.

لاكر **lakoer,** dooreen, gemengd, = *tjampoer; l.-baoer*, ondereengemengd van legers, die handgemeen zijn geworden, zoodat vriend en vijand niet meer te onderscheiden zijn; *mĕlakoerkan*, ondereen mengen, b.v. metalen.

لاكري **lakri,** zegellak. M.

لاكم **lakoem,** e.s.v. wilden wijnstok, waarvan de zwartroode, zeer zure vruchten bij de rijst gegeten worden om de eetlust op te wekken.

لاكن **lákin,** Arab. doch. evenwel; *wa lákin*, edoch, en evenwel.

لاكن **lakon,** Jav. tooneelvertooning; *lĕlakon* en *lakon-lakon*, bedrijf uit een tooneelvertooning; *bĕrlakon kan*, op het tooneel vertoonen.

لاكو **lakoe,** I. gang, gedrag, handelwijs, manier, handel, wandel; in zwang zijn, gangbaar zijn, in gebruik zijn, gebeuren, plegen te geschieden, aftrek hebben, v. de hand gaan, aan den man te brengen, gewild of bemind

zijn, goed gaan, marcheeren, ingang vinden, verkocht zijn, van kracht zijn; *tingkah lakoe*, gedragingen, al de handelingen van iem.; *lakoenja*, zijn gedrag, ook voor ons Bijw. al, b.v. *dĕngan tĕrsĕnnjoem-sĕnnjoem simpoel lakoenja*, al witjes glimlachende, H. Abd. 49; *tiada bĕrkĕtahoean lakoenja*, hij stelde zich vreemd aan, Pĕl. Abd. gefacs. p. 20; *bĕrlakoe*, geschieden, gebeuren, gelden, geldig, gangbaar; *b. pada hoekoem Allah*, het geschiedde naar den raad Gods; *ada kah tjoemboe akan bĕrlakoe*, zal de vleierij ingang vinden, Ind. Poet.; *sĕgala katanja bĕrlakoe djoega*, al wat hij zegt is geldig, de Holl. 6e dr. p. ٣; *tidak lakoe di pasar*, heeft op de markt geen aftrek, is op de markt niet gangbaar; *mĕlakoekan*, ten uitvoer brengen, doen beoefenen, doen marcheeren, in praktijk brengen, invoeren, in zwang brengen; *mĕlakoekan kĕsoekaänja*, datgene doen waarin men lust heeft, ook vreugde bedrijven, Niem. bl. I. 4e dr.; *m. dirinja*, zich gedragen, *mĕlakoekan dirinja sapĕrti*, zich aanstellen als, Sadj. Mal. p. 129 r. 7 ook eene voorstelling geven van een persoon, b v. *ada pon akan gamboeh Mĕrak Asmara mĕlakoekan Dewa Djaja Pati itoe tĕrlaloe sangat patoet roepanja*, de danser M. A. gaf een voorstelling van D.D.P. die uitermate passend was, Mes. Kag.; *mĕlakoekan pĕrentah*, de bevelen in werking stellen, uitvoeren; *sĕlakoe*, of *sapĕrti lakoe*, of *sapĕrti .... lakoenja*, zooals, gelijk, op de wijs van; *sĕlakoe ini*, op deze wijze; *sapĕrti jang ada mĕngoesir dia lakoenja*, hij stelde zich aan alsof er iemand was die hem nazette, Pel. Dj. *bĕrboewat lakoe*, zich in postuur zetten? b.v. *maka Laksamana pon bĕrboewat lakoe poela, laloe ija bĕriwajat*, en L. nu zette zich weder in postuur en verhaalde; ook zich aldus aanstellen, zoo handelen, H.T. Niem. bl. 4e dr. p, 32; *kĕlakoewan*, gedrag, handelwijze, gebeurtenis, hoedanigheid, Niem. bl. I. 4e dr. p. 111; *kĕlakoewan pĕpĕrangan*, het beloop van den strijd, van den veldslag, Prab. Dj.; *djahat kĕlakoewannja*, slecht is zijn gedrag; *dĕmikian lah kĕlakoewan doenia ini*, aldus is de hoedanigheid dezer wereld, zoo gaat het in de wereld toe; *mĕlihat kĕlakoewan poelau itoe*, ziende hoe dat eiland zich voordeed; *maka ada lah kĕlakoewannja nĕgĕri itoe*, die stad deed zich voor ... Pĕl. Abd. p. 100; *ada lah kĕlakoewanmoe sapĕrti hĕndak mĕntjioem orang*, je doet alsof je iemand zoenen wilt, B. Ramp. p. 24.

II. *daoen-lakoe*, e.s.v. klimplant met roode en groene bladeren, die door de Maleiers tegen de heete koorts gebruikt worden.

لاكي **laki**, zie لاك.

لاڬ **laga**, botsing, stooting, vechten, inz. van dieren; *bĕrlaga*, tegen elkander stooten, zooals vechtende stieren, bokken enz. of zooals de glazen en bekers bij het klinken, e. vaartuig tegen den wal, e. glas tegen een kruik, noten, waarvan men de

hardheid wil beproeven, enz. ook vlak tegenover elkander van twee plaatsen, ook tegen elkander vechten, van hanen, H.T.; *kambing bĕrlaga*, geiten die vechten, ook gezegd van het slaan op een trom, de *gĕndang*, waarbij men van tijd tot tijd op den rand daarvan slaat; *Pĕnjĕngat bĕrlaga dĕngan Tandjoeng Pinang*, het eil. Mars ligt vlak tegenover Riouw; *pĕrahoe tidak dibĕri bĕrlaga, takoet kan botjor sapĕrti raga*, men liet niet toe dat het vaartuig tegen den wal stootte, uit vrees dat het zoo lek zou worden als een mandje, Ibr. b. Ch.; *bagaimana mĕndikai hĕndak bĕrlaga dĕngan doerian*, hoe wil een watermeloen vechten tegen een *doerian*-vrucht, Sprw. dat is geen partuur.

لاكي **lagi,** nog, nog steeds, ook, en daarbij, zelfs, meer; *lagi poela*, daarenboven, bovendien, voorts, wijders; *apa lagi*, hoeveel te meer, hoeveel te minder, wat meer is; *bĕrapa lagi*, = *apa lagi; boekannja.... lagi....*, niet slechts.... maar zelfs....; *tiada bĕrsalahan lagi*, daarin is geen verschil of onderscheid meer; *tiada tĕkira-kira lagi*, niet meer te gissen of te berekenen zijn; *sĕlagi*, zoolang nog; *sĕlagi ada pĕrkitaran tjakrawala*, zoolang er nog een wenteling is der hemelsche sferen; *laginja*, in het vervolg; *boekannja mati, lagi mati bĕnar-bĕnar*, niet slechts dood, maar werkelijk dood, d. i. zoo dood als e. pier; *djoega lagi*, nog maar. Komt achter aan den zin b.v. Boeng. rampai bĕs. p. 197 reg. 3 v. o. *mĕnantikan datang moesoeh djoega lagi*, nog maar wachten op 's vijands komst.

لاكم **lagam,** Hind. bit van een paard, Max., Sw. en d. l. Cr.

لاكو **lagoe,** zangwijs, wijsje, deuntje, melodie, toonstuk; *lagoe pantas*, versneld tempo; *mĕlagoekan*, in muziek zetten, zingend voordragen, b.v. e. geschiedenis enz.; *mĕmbawa lagoe*, de wijs van iets inzetten, de wijs aangeven.

لال **lala,** I. e.s.v. zoutwaterschelpdier.

II. zie *loeloe* I en *lalar*.

لالو **laloe,** voorbij, gepasseerd, voorbijgaan, passeeren, vervolgens, tot aan; *tĕngah hari laloe*, over den middag, namiddag; *hari sĕnin jang laloe ini*, gepasseerden Maandag; *laloe ka tanah*, tot aan den grond; *gadai itoe soedah laloe*, dat pand is verstaan; *diboewangnja laloe*, werd voorgoed door hem verstooten; *tĕnggĕlam laloe*, voor altijd verzinken, Mal. Sam. II p. 19; *sa kali laloe*, ééns en dan niet meer, eens voor altijd; op Malaka wordt *laloe* ook gebruikt = *bolih* en *dapat*, b.v. *ta'laloe bangkit* = *ia'bolih bangkit; sĕlaloe*, steeds, voortdurend, aanhoudend; *tĕmpat laloe napas*, de luchtpijp; *tĕmpat laloe makanan*, de slokdarm; *mĕlaloekan*, doen voorbijgaan, voorbij voeren, uit den weg schaffen, er een eind aan maken; *mĕlaloeï*, aan iets voorbijgaan, over iets heen gaan, overtreden, overschrijden, trekken door iets, ook iem. voorbijgaan, b.v. bij eene aanstelling of begunstiging, b.v. *patik tiada bĕr-*

ani mĕlaloeï anaḳ toewankoe tiga bĕrsoedara itoe, Hik. Bandj., *tiada mĕlaloeï kata* of *sĕmbah*, bepaald opvolgen of notitie nemen van de woorden, Niem. bloeml. 4e dr. I p. 32 en and. pll.; *laloe-lalang*, heen en weer gaan voorbij of langs iets; *tĕrlaloe*, buitengewoon, uitermate, te, of al te, b.v. *tĕrlaloe djaoeh*, buitengewoon ver, maar ook: te ver, dit hangt af van het zinverband; *djaoeh tĕrlaloe*, al te ver. NB. wanneer twee handelingen worden genoemd, die op elkander volgen, wordt van *laloe* gebruik gemaakt en niet van *dan*, b.v. *dipanggilnja anaḳnja laloe masoeḳ ka dalam roemah*.

لالب **lalab,** Jav. = *oelam*, z. ald.

لالت **lalat,** I. vlieg, de gewone huisvlies enz.; Jav. *lalĕr*, id. *tahilalat*, vliegendrek, zomersproeten; *lalat hinggap tĕrgĕlintjir*, als e. vlieg er op ging zitten gleed zij uit, of er af. Een uitdrukking om de groote snelheid v. e. vaartuig aan te duiden, C. en S.

II. weigeren van een vuurwapen.

لالر **lalar,** Mĕn. uitspr. *lala*, uithuizig; *mĕlala*, rondslenteren. Zie *loeloe* I.

لالر **lalĕr,** Jav. vlieg, = *lalat*.

لالڠ **lalang,** I. ook *ilalang*, het bekende hooge rietgras, op Java *alang-alang* genoemd.

II. ook *langlang*, de ronde doen, rondreizen, rondgaan; *laloe-lalang*, zie bij *laloe*.

لالڤ **lalap,** Jav. *lalab*, = *oelam*, zie ald.

لالق **lalaḳ,** ontbranden, zooals kruit op de pan van een geweer, een lucifer en derg.

لالو **laloe,** voorbij; zie لالو.

لالو **lalau,** dwarsboomen, verhinderen, tegengaan, het doorgaan beletten, op zijn weg tegenhôuden, b.v. een vaartuig; *pĕlalau*, middel om te dwarsboomen, om iets te verhinderen, inz. toovermiddel om e. huwelijk te beletten, Mal. Sam. 213; *ḥikmat pĕlalau*, de kunst om zulke middelen te gebruiken; *pĕlalauan*, dwarsbooming, verhindering.

لاله **lalah,** vraatzuchtig; *orang pĕlalah*, vraat, iemand die alles eet, rijp en groen; ook *pĕlahap*.

لالي **lali,** gevoelloos, verdoofd; *boekoe lali*, de gevoellooze knokkel, d. i. de enkel, omdat die, door het voortdurend zitten met ondergeslagen beenen, gevoelloos geworden is. Jav. vergeten, = *loepa*.

لالي **lalai,** I. zorgeloos, onachtzaam, zijn tijd verbeuzelend, Mal. br. mijn facs. n⁰. 6, afgetrokken, zijn gedachten niet bij elkaar hebbend, onverschillig, onoplettend, slaperig, bezwijmd of in zwijm geraken; *tiada lalai daripada*, bestendig denken aan; *mĕlalaikan*, verwaarloozen, veronachtzamen, met nalatigheid behandelen; *mĕlalaikan hatinja daripada doeka-tjitanja*, zijn gemoed het leed doen vergeten, het leed van zich af zetten, b.v. door een deuntje te gaan zingen of iets derg.; *mĕmpĕrlalaikan*, verschuiven, uitstellen, verzuimen om ten uitvoer te brengen, b.v. *mĕmboe-*

noeh dia, *daripada sa hari kĕpada sa hari akoe pĕrlalaikan*, v. den eenen tot den anderen dag verzuim ik het hem te dooden, R. Chaib.; *pĕlalai*, tooverformule, waardoor iem. zorgeloos wordt; *tĕrlalai*, slaperig geworden, ingedommeld, in slaap geraakt, Facs. 11; *kĕlalaian*, zorgeloosheid, onachtzaamheid.

II. bras (scheepsterm); *tali-lalai*, geerde, brastouw.

لام **lama,** lengte of duur van tijd, lang geleden, vroeger, vorig, oud in dien zin, langdurig; *bĕrapa lama*, hoe lang? *doewa djam lamanja*, twee uren lang; *satĕlah bĕbĕrapa lamanja*, na verloop van eenigen tijd; *Riau lama*, Oud-Riouw, het vorige Riouw; *bini lama*, de vorige vrouw of de vrouw, waarmede men het langst gehuwd is; *pakaian lama*, de oude kleeren, in tegenoverstelling van de nieuwe; *orang lama*, een oudgast, iemand die reeds lang in het land is; *lama-lama*, eindelijk; *lama-kĕlamaän*, eindelijk en ten laatste, ten langen laatste; *lama dĕngan kĕlamaännja*, langzamerhand, allengs, van lieverlede; *sĕlama*, zoolang als, al den tijd dat; *sĕlama ălam bĕrhoeni*, *sĕlama awan poĕtih*, *sĕlama gagak hitam*, zoolang de wereld bewoond is, de wolken wit en de kraaien zwart zijn. Mĕn. Sprw.; *bĕrlama-lamaän*, om het langst, b.v. *sĕraja bĕrlama-lamaän*, *mĕnjĕlam kĕtoedjoehnja*, terwijl zij met hun zevenen om het langst onderdoken. H. Ind. Poet. Lenting p. 99; *sĕlamanja*, ook al lang, reeds lang, b.v. *sĕlamanja baginda hĕndak mĕngoetoes*, reeds lang wilde de Vorst gezanten zenden, Niem. bloeml. II, 2e dr. p. 69, altijd; *sĕlama-lamanja*, op zijn langst, eeuwig en altoos; *sampai sĕlama-lamanja*, tot in eeuwigheid; *mĕmpĕrlamakan*, lang doen duren, doen voortduren.

لامغ **lamang,** I. e. s. v. wapen, e. s. v. zwaard, Abd. sch. wrdb.

II. e. s. v. lekkernij, ook *lĕmang*, zie ald.

لامن **laman,** = *halaman*, zie ald.

لامن **lamoen,** mits, bijaldien: *lamoen doeli Toewankoe djoega djangan soeatoe pĕri-hål*, mits Uwe Majesteit maar geen ongeluk overkome; *lamoen tiďak*, zoo niet, mits niet; *lamoen-lamoen batang*, het tijdperk van het rijstgewas, waarop de stengel zichtbaar wordt, Mĕn.

لامن **lamin,** I. *kĕlamin*, een paar, man en vrouw, mannetje en wijfje; *bĕrkalamin*, bij paren; *pĕlamin*, versierde slaapplaats van de moeder van een jong meisje of van pas gehuwden, afgezonderd aan het hoofdeinde van de *pĕntas*, ook *pĕlaminan*, bruidsbed, Max en Sw.

لانر **lanar,** moddergrond in zee.

لانغ **lanang,** I. *mĕlalang*, e. touw draaien door middel van e. gewicht aan het einde daarvan, dat het touw gestrekt houdt en door deszelfs snelle omwentelingen de deelen in elkander draait.

II. Jav. mannelijk, dapper; in 't Mal. alleen in poëzie.

لانو **lanau**, slijk, modder, = *lĕnnjau.*

لانون **lanoen**, ook *ilanoen*, zeeroover van het eiland Magindanau in den Solok-archipel.

لاني٢ **lani-lani?** *sapĕrti kaïn jang loeroëh ataw binatang lani-lani?* Abd. sch. wrdb.

لاو **lawa**, I. *mĕlawa*, den bruidstoet beletten voort te gaan, tegenhouden tot er iets, de *pĕmbajar pĕlawa*, betaald is, zoo b.v. Sj. Ind. Kĕsn. en Hik. Sj. Mĕrd.; *pĕlawa*, belet; *mĕmboewang pĕlawa*, het belet verwijderen, opheffen, b.v. iemand, die juist op etenstijd komt en wien belet moest gegeven worden, uitnoodigen om mee te eten. Zie ook *lawan* en *landa* I.

II. *lawa-lawa*, Jav. spin, = *labalaba*, zie ald.

لاوت **laoet**, zee, door de Maleiers steeds benoemd naar de aanliggende plaatsen, b.v. *laoet Malaka* enz.; *l. api*, vuurzee, de hel = *náraka; laoet rĕmbang*, de open zee; *laoetan*, al wat zee is, de oceaan; *mĕlaoet*, zeewaarts aanhouden, van het land afhouden, ook *mĕlaoeti*, H. T.; *kalaoet*, zeewaarts, naar zee; van een ander water beteeken *laoet*: naar het midden ervan; *timoer-laoet*, zie bij *timoer; tiada pĕrnah mĕnoempoe laoet*, nooit een voet op zee gehad hebben, M.S.; *laoet* bet. ook soms aangevoerd, niet inlandsch, b.v. *boewah kĕras nĕgĕri dan b. k. laoet*, inlandsche en aangevoerde *kĕmiri*-noten.

لاوت **lawat**; *mĕlawat*, een bezoek van deelneming brengen, hetzij aan personen, b.v. aan een zieke of iem. die pas van de reis komt, hetzij aan zaken, zooals b.v. een vaartuig; *mĕlawati kadatangan*, iem. bij zijn aankomst een deelnemend bezoek brengen; *mĕlawat kapal*, e. bezoek brengen aan een schip, b.v. dat pas aangekomen is, Ism. J. 203, S. M., H. T. en I. P.

لاور **lawar**, I. = *kalalawar*, vledermuis.

II. fijn gesneden vleesch of visch als toespijs bij de rijst; *mĕlawar*, aan kleine stukjes snijden v. vleesch, zooals wij b.v. voor metworst. Jav. *lĕlawar*, id.

لاوس **lawas**, I. vrij, onbelemmerd van uitzicht, ruim, niet overvuld of verstopt van de ingewanden, voorbarig van den mond of de tong, schaarsch wordend, bijna gedaan v. vruchten op hun tijd; *bĕrlawas-lawas*, ruim baan maken, een ruimen kring vormen; *mĕlawas*, die hoedanigheid vertoonen; zie ook *loewas.*

II. *bĕrlawas-lawas*, uit elkander gaan. Mĕn. Zie I.

لاوڠ, **laoeng**; *mĕlaoeng*, met een gerekt geluid roepen, met een huilend geschreeuw roepen, toeroepen, praaien, b.v. *orang di darat ada mĕlaoeng kita, soeroeh singgah*, het volk aan den wal roept ons toe om aan te leggen, Sw., op Mal. id. d. l. Cr.

لاوڠ **lawang**, I. Skr. *lawangga*, e. s. v. boom, welks bloem en bast in de geneeskunde gebruikt worden; *boenga lawang*, kruidnagel; *koelit*

lawang, de bast van dien boom, welke naar kruidnagelen riekt.

II. Jav. deur, poort, H. Boedj.; *l. sĕketeng*, eerepoort, eereboog; *pĕlawang*, ongehuwd jongman en als zoodanig vrij van belasting; *lawang pintasan*, de laatste poort, die onmiddellijk toegang verleent? b.v. *mĕmboeka pintoe gĕrĕbang katoedjoehnja, doewabĕlas dĕngan lawang pintasan?* H. Boedj.; *poetaran lawang*, windas, kaapstander.

لاؤق **laoeḳ**, toespijs bij de rijst, inz. uit het dierenrijk; *laoeḳ-paoeḳ*, allerlei toespijzen. Mĕn. vleesch of visch.

لاوق **lawaḳ**, I. *lawaḳ-lawaḳ*, jokken, gekheid maken, uit gekheid, uit jok, b.v. *sĕhaja lawaḳ-lawaḳ sĕhadja*, ik maakte maar gekheid, I was only in play, Max.; *pĕlawaḳ*, hansworst, paljas, grappenmaker = *orang djinaka*, Sw. zie *lawah* II.

II. *lawaḳ-lawaḳ*, eet- of drinkbakje in een kooi, ook ruif, Pad. bovenl.

لاؤن **laoen**, lang van duur, van een bepaalden tijd of een werk; *lambat-laoen*, langzamerhand, ten langen laatste.

لاون **lawan**, tegenpartij, tegenstander, partuur, partij in eenigen strijd, maat in een spel, wedergade, persoon met wien men een gesprek voert of handel drijft; in strijd met, tegen, het tegenovergestelde; *bĕrlawan dĕngan*, z. meten met; *mĕlawan*, tegenstaan, tegenweer bieden, zich verzetten tegen, als partuur optreden van, mededingen; ook soms gebezigd alleen voor ons: tegen of met iem.; *mĕlawan ḥoekoem*, tegen de wet; *mĕlawan bĕrsatia*, met iem. in trouw wedijveren, op iemands trouw staat maken; *mĕlawan bĕrṣaḥabat*, met iemand vriendschap sluiten, Chodj. Maim.; *tiada bolih dilawan bĕrsatia*, men kan op zijn trouw geen staat maken, men kan hem geen vertrouwen schenken, Prab. Dj.; *mĕlawan bĕrkata-kata*, het woord tot iemand richten, om met hem e. gesprek aan te knoopen, Mes. Kag.; *kawan dan lawan*, medestander en tegenstander, vriend en vijand; *pĕlawan*, tegenstander, middel van tegenweer, ook e.s.v. boom, die zeer taai en hard hout levert; *kajoe mĕlawan todaḳ*, e.s.v. boom, waarvan het hout voor binnenhuisbouw gebruikt wordt; *bĕrlawankan*, strijden of tegenweer bieden ten behoeve van of voor iemand, S. M.; *mĕmpĕrlawankan dĕngan*, laten vechten met, 't laten opnemen tegen, b.v. *maka sĕgala jang mĕlawan akoe koe pĕrlawankan dĕngan andjing pĕrboeroeankoe*, allen, die mij tegenstàan, zal ik met mijne honden laten vechten, H. Sj. Mĕrd., *tiada tĕrlawan*, waartegen geen weerstand te bieden is, onwêerstaanbaar, *sĕgala ṣifat lawannja*, alle tegenovergestelde eigenschappen; *kĕlawanan*, weerbaarheid, verdedigbaarheid, H. T.

لاوه **lawah**, I. onbelemmerd, ruim v. uitzicht, wijde tusschenruimte, b.v. tusschen de toppen van twee bergen; *pĕmandangan jang lawah*, een ruim uitzicht. Zie *lawas*.

II. jokkernij, scherts, grap, C. en Max. zie *lawak* I.

لاوي٢ **lawi-lawi;** *lawi* schijnt punt te beteekenen, b.v. *lawi rangga*, punt v. e. hoorn, Pĕl. Djin.; Kw. = *mata; lawi-lawi apar-apar*, te Kelantan en Petani, de voelsprieten v. een zeekwal, C. en S.; voorts punten der lange staartvederen v. sommige vogels, zooals de pauw, de argusfazant enz.; *doekoeh lawi-lawi*, zie *doekoeh; pĕkasam lawi-lawi?* Pant. Zie ook *kantjing.*

لاوي **lawai,** I. alleen in *madja-lawai*, zie *madja.*

II. Jav. *lawé*, draad, garen, strengetje, *sa lawé*, een strengetje van 25 windingen om een haspel; *sa lawé benang*, een strengetje garen.

لاويين **lawéjan,** Jav. romp, hoofdeloos lichaam, spook zonder hoofd, b.v. *maka ija pon mĕloempat mĕndjadikan dirinja lawéjan... satĕlah brahmana itoe mĕlihat Mĕsa Wira Arsa mĕndjadikan dirinja lawéjan maka ija pon mĕndjadikan dirinja boeta*, Pr. Dj.; *laloe mĕndjadikan dirinja rĕksasa, maka sang praboe pon mĕndjadikan dirinja lawéjan*, id.

لاهد **lahad,** zie لحد.

لاهر **lahar,** ook *wĕlahar*, een meertje.

لاهر **lahir,** uitwendig, openbaar; beter ظاهر. Zie ald.

لاهڠ **lahang,** = *nira*, zie ald.

لاهڤ **lahap,** gulzig in het eten; *pĕlahap*, gulzigaard, schrok; zie ook *lalah.*

لاهن **lahan,** zie *pĕrlahan.*

لاير **lajar,** zeil; *lajar batang*, vierkant matten zeil; *l. agoeng*, het grootzeil; *l. sabang*, sprietzeil; *l. tandja* of *l. toep*, e. s. v. grootzeil in den vorm van een trapezium; *l. tĕrbang*, e. s. v. groot, doch niet diep zeil, in gebruik op *tambangan* of overhaalbooten, M.; *l. seret*, sleepzeil, de naam van e. s. v. inlandsch vaartuig; *l. saboer*, bramzeil; *l. taboer*, scheizeil; *l. dastoer*, lijzeil; *l. boksi*, bezaanzeil, ook *lajar pĕnjorong* genoemd; *l. pĕngapoeh*, topzeil; *l. toepang*, fokzeil; *l. sĕmandĕra*, sprietzeil; *l. boeboetan*, stagzeil; *l. goesi*, gaffelzeil; *l. djib*, kluiverzeil; *l. falandjib*, buiten-kluiverzeil; *l. tĕrinkat*, voorzeil; *l. gawai*, topzeil; *l. tanja*, het schuine zeil op een pĕntjalang; *kaïn lajar*, zeildoek, karreldoek; *pasang lajar*, de zeilen bijzetten; *bĕlajar*, zeilen, uitvaren, onder zeil gaan, reizen te water; *bĕlajar masoek*, binnenloopen v. e. vaartuig; *mĕlajarkan*, doen zeilen, sturen, ook wegzeilen met, verder zeilen; *pĕlajaran*, scheepstocht, reis te water, zeetocht, zeereis; *sa djam pĕlajaran*, een uur zeilens; *bĕpĕlajaran*, bevaren zijn, bereisd zijn van personen, b.v. *orang bĕpĕlajaran*, bevaren volk, lieden die zeereizen gemaakt hebben; *ĕlmoe pĕlajaran*, zeevaartkunde; *sĕlajar*, e.s.v. walvisch, welks vinnen, als zij boven het water uitsteken, op een zeil gelijken, ook e. s. v. hagedis, zie *tĕmbaki; ikan lajar-lajar*, e.s.v. klein vischje met dezelfde eigenschap; *lajaran* of *sĕlajar*, e. s. v. zoutwater schelpdier.

لاير **lajoer;** *mĕlajoer*, iets over het vuur houden om het te warmen, te blaken, te zengen of zwart te maken, maar niet om het te verbranden, b.v. een zegel boven de vlam v. hars of een kaars, om het zwart te maken en er mede te stempelen; planken boven vuur krommen voor de huid van een vaartuig of de duigen voor een ton; ook drogen of sterven van hout, wat noodig is voor het gebruik, Mal. Sam. II, p. 273; verzengend (zon); Mĕn. verwelkt, verflenst, verlept, ook verschroeid door zonnehitte; *kĕlajoeran*, verschroeidheid.

لائيس **laïs,** I. e. s. v. zoetwatervisch.

II. *mĕlaïs*, iets van zich afduwen.

لايڠ **lajang,** I. zweven; *bĕrlajang*, zwevend; *mĕlajang*, zweven; *tĕrbang mĕlajang bĕrpangkat-pangkat*, zwevend al hooger en hooger stijgen; Ind. Poet.; *lajang-mĕlajang*, al heen en weer zweven (v. een troep vogels), Bloeml. zed. verh.; *mĕlajangkan*, doen zweven; *m. sa poetjoek soerat*, e. brief doen zweven, d. i. een brief zenden; *mĕlajangkan soerat*, ook e.s.v. godsgericht, nader omschreven in Tijds. t. l. en vlkk. dl. 43 p. 139 en 175; *lajang-lajang*, vlieger; *lajangan*, hetzelfde op Java; *boeroeng lajang-lajang*, de zwaluw; *lajang-lajang boewih*, de zwaluw, die de eetbare nestjes bouwt; ook *boeroeng lajang-lajang goeha*, d. i. klipzwaluw genoemd; *lajang-lajang roemah*, uitstekend gedeelte van een dak aan weerszijde van een huis; *mata tĕrlajang*, aan het zweven rakende oogen, dat zijn oogen die v. slaap dichtvallen, Ibr. b. Chas.

II. recht van zich af in tweeën of een schijf snijden v. e. zachte vrucht, die men op de linkerhand houdt, b.v. een mangga; *paoeh dilajang*, e. s. v. manggavrucht op die wijze doorgesneden. Mĕn. langs de oppervlakte afsnijden.

لايڤ **lajap,** laag bij den grond v. een gebouw, laag op het water van e. vaartuig; *mĕlajap*, laag langs den grond of over het water strijken van vliegende vogels. Mĕn. zwevende naar beneden gaan.

لايق **lajak,** langs de ruggegraat open gesneden en zonder zout gedroogd, van visch.

لائق **laïk,** Ar. geschikt, passend, waardig, behoorlijk, betamelijk; *dĕngan pĕri jang laïk*, op een passende of betamelijke wijze; *mĕnjahoet dĕngan laïknja*, op gepaste wijze antwoorden; *sĕkalian doedoek, masing-masing dĕngan laïknja*, allen zaten, een iegelijk zooals het aan zijn rang paste.

لايم **lajam;** *bĕrlajam*, zwaaien, drillen met een zwaard of lans; *bĕrlajam kan pĕdang*, met een zwaard zwaaien; *b. lĕmbing*, met een lans drillen. Abd. sch. wrdb. geeft op = *mĕnari*, dus zou het een krijgsdans zijn met het zwaard of speer? M. geeft op *bĕlajam*, drillen, met de hand beroeren en ook zwaaien.

لاين **laïn,** ander, anders, onderscheid, onderscheiden zijn, verschillend, verschil; behalve, zonder, bui-

tendien; *orang laïn*, iem. die anders of vreemd is, geen familielid, *lain orang*, iemand anders, niet deze (Dr. F.); *jang laïn itoe*, de overigen, de anderen; *laïn .... laïn*, sommigen.... anderen, b.v. *laïn diminoem, laïn disapoe pĕroet, laïn diboewat toewam*, het eene werd ingenomen, het andere op den buik gesmeerd en nogmaals het andere als droge pappen aangewend, H. Abd. 20; *laïn sĕkali*, geheel anders; *boekan orang laïn*, hij is geen vreemde; *bĕrlaïnan*, verschillen, onderscheiden zijn van, afgescheiden zijn van, ook onderscheid maken en daarvan het pass. *dipĕrlaïnan*, b.v, *hĕndak lah djangan kamoe pĕrlaïnan lagi*, door u moet geen onderscheid meer gemaakt worden, I.P.; *mĕlaïnkan*, uitzonderen, veranderen, uitgezonderd, integendeel, behalve, maar, (na ontkenning = Duitsch *sondern*, Dr. F.) dan.... maar, niet anders dan, tenzij, inzonderheid, uitgenomen, b.v. *mĕlainkan mĕnjesal djoega kĕsoedahannja*, niet anders dan slechts berouw ten slotte; *mĕlaïnkan ija mĕndapat pĕrtoendjoek daripada Allah*, tenzij hij een vingerwijzing van Godswege krijgt H. Abd. 147; ook wordt het nog als verbum gebruikt, b.v. *djangan lah toewan kĕdoewa mĕlaïnkan diri*, gij beiden moet uzelven niet uitzonderen, Mes. Kag.: *mĕlaïnkan .... sĕhadja*, alleen nog maar, b.v. *mĕlaïnkan mĕnanti kan pĕrentah sĕhadja*, alleen nog maar wachten op een bevel, H. Abd. 278; *minta toewan laïnkan hari*, ik verzoek u den dag te veranderen; *kĕlainan*, verschil, onderscheid; *bĕrmĕlainkan*, bij zijn spreken of in een toespraak veel van *mĕlainkan* gebruik maken, van gebrekkige redenaars.

لاين **lajan,** I. *mĕlajani*, iemand of iets bedienen, b.v. aan tafel, of een offer; *pĕlajan*, bediende, helper, assistent.

II. *pĕlajan*, hut, tijdelijke loods, kraam? M.

لايون **lajon,** Jav. vorstelijk lijk; zie *lajoe*.

لايو **lajoe,** I. verwelkt, verlept, verwelken, verleppen, v. bloemen en planten; *lajoe-lajoewan*, het tijdperk, waarin de rijst op het veld begint te rijpen; *bĕrlajoe-lajoewan*, verwelken van velen, prab. Dj.; *lajoe boenga digĕnggam*, verwelken van de bloem, die men in de vuist houdt en *lajoe roempoet di halaman*, verwelken van het gras op het voorplein, fig. uitdrukkingen voor sterven of overlijden van een Vorst; *lajoe tangannja*, zijn hand is verdord; *lajoe-lajoe*, e.s.v. boom, welks hout spoedig door de *boeboek* wordt aangetast, ook e. vlag.

لايه **lajah,** I. *mĕlajah*, zich sterk achterover, voorover of opzij buigen zooals een slanke boom of een indische danseres; over den grond sleepen (takken, Wilkinson); *siah-lajah*, zie *siah; mĕlajah kĕpalanja*, ze bogen het hoofd; *orang toewa jang lajah sĕbab ōemoernja*, een oud man, gebukt onder den last der jaren; *pĕlajah*, een tooverformule, om iem. voor zich te doen bukken. Mĕn.

II. sluier (lang kleed v. vrouwelijke hadji's, Wilkinson) = *toedoeng-moeka; mĕlajah*, sluieren, Sj. Madli; *bĕrgoek mĕlajah*, een afhangende sluier, Sj. Haris.

لاپق **lanjak**; *mĕlanjak*, met de voeten kneden, b.v. klei om die dooreen te werken, een kleed om het te zuiveren; zie *lanjau*. In het Mĕn. ook nog gebr. tot verterking bij andere werkw., b.v. *mĕlanjak mĕmakai*, iets afdragen, afslonzen.

لاپو **lanjau**, ook *lĕnjau*, week met een harde korst van boven, van den grond.

لاپه **lanjah**, Mĕn. modder, modderig.

لبارن **lĕbaran**, Jav. het groote mohammedaansche feest na het einde van de vasten, van het grdw. *lĕbar*, geëindigd, afgeloopen, uit zijn. Mal. *hari-raja besar*, Dr. F.

لبان **loebán**, Arab. wierook; *l. djawi*, benzoë. Zie *mĕnjan* en *kĕmĕnjan*.

لبب **lĕbab**, zie *lĕbap*.

لبت **lĕbat**, dicht, dicht bijeen, v. het loof der boomen, het gezaaide, pokken, den regen, een zwerm pijlen of kogels, het haar of den baard, een haag, bloemen en vruchten op den boom enz.

لبر **lĕboer**, I. gesmolten v. metalen. Mĕn. ook verwoest, vernield, uiteengegaan, gescheiden, oneenig; *mĕlĕboer*, smelten, omsmelten, ook van het geleerde, Abd.; *lĕboeran*, gesmolten delfstoffen; *dapoer-lĕboeran*, smeltoven; *atjoewan-lĕboeran*, gietvorm voor gesmolten metaal, smeltkroes M.

II. plomp! klanknabootsend woord voor het geluid, veroorzaakt door een groot voorwerp, dat in het water of in den modder valt; *lĕbar-lĕboer*, hetzelfde met verscheidenheid; *kalĕboeran*, zie *kĕloeboeran*.

لبرڠ **labĕrang**, Batav. het want van een vaartuig, doch zonder touwladder; zie *tani*.

لبڠ **lĕbang**, het laatste stadium der zwangerschap, op alle dagen loopen, op 't punt van te bevallen. Ook wel van dieren gebruikt.

لبڠ **lĕboeng**, klanknabootsend woord voor een donderend geluid, zooals v. groote trommen of geschut.

لبڤ **lĕbap**, klanknabootsend woord voor een dof ploffend geluid.

لبق **lĕbak**, I. klanknabootsend woord voor een dof klappend geluid, minder dof den *lĕbap*.

II. dicht bijeenzaaien, om er jonge plantjes van te trekken ter overplanting. Zie *lĕbat*.

لبق **lĕboek**, klanknabootsend woord voor een dof ploffend geluid, zooals b.v. van een kokosnoot, die v. den boom op den grond valt.

لبم **lĕbam**, bont, paars van een zware kneuzing; *biroe lĕbam*, bont en blauw.

لبن **lĕban**, e. s. v. boom, welks hout slechts goed voor brandhout is, doch volgens anderen ook geschikt voor balken en planken bij huisbouw.

لبن **lĕboen**, bedotten, door iets

valsch voor echt, of iets slechts voor goed uit te geven.

لبو **leboe,** ook *dĕboe*, stof, stofje, soms *lĕboe doeli* in dezelfde beteekenis; *bĕrlĕboe*, stuiven, met stof zijn.

لبه **lĕbah,** bij, honigbij; *anak-lĕbah*, larve van de bij, ook e. s. v. patroon van gestreept goed; *sarang-lĕbah*, bijennest, honigraat; *ajar-lĕbah*, en *manisan-lĕbah*, honig; *lĕbah bĕrgantoeng*, e.s.v. snijwerk aan de plank, die onder de *djoeloeng-djoeloeng* of nebbe van een vaartuig zit.

لبه **lĕbih,** meer, te veel, over, overschot, rest, het meerdere; *lĕbih koerang*, meer of minder, min of meer, ongeveer zooveel; *lĕbih-lĕbih*, bovendien; *lĕbih.... lĕbih*, hoe meer.... des te meer; *salĕbih-lĕbih* en *salĕbih-lĕbihnja*, op zijn meest; *lĕbihnja*, het meerdere, overschot, rest v. iets; *tĕrlĕbih*, uitermate, veel met de vergelijkende trap van het Bijv.nw.; *bĕrlĕbih-lĕbih*, meer van iets gebruiken; *bĕrlĕbih-lĕbihan*, overdadig zijn, ook de overhand hebbend of nemend; *mĕlĕbih*, meer vertoonen, zich als meer voordoen of aanstellen, b.v. *hĕndak mĕlĕbih dari jang diakoe*, zich voor meer uitgeven dan waarvoor ingestaan wordt, Pr. Dj.; *tĕrlaloe lĕbih-lĕbih roepanja*, zij maakten (bij het dansen) een al te zotte vertooning, H. Boedj.; *mĕlĕbihi*, overtreffen, te boven gaan, zich verheffen boven, ook *mĕlĕbihkan dirinja daripada; mĕlĕbihkan*, vermeerderen, hooger stellen, hooger schatten, b.v. *toewan lĕbihkan soedara toewan daripada ajahandu boenda ini*, gij schat uwen broeder hooger dan ons, uwe ouders, Mes. Kag.; *kalĕbihan*, meerderheid, iets bijzonders, iets extra's, b.v. *apa-apa djoega kalĕbihannja pĕlandoek djinaka itoe, maka sĕkalian isi rimba ini taloek kĕpadanja*, waarin bestaat toch de meerderheid van dat guitige dwerghert, dat alle woudbewoners hem onderdanig zijn? P. Djin. Ibr. b. Chas.

لبه **lĕboeh,** breede straat met winkeltjes aan weerskanten, doch niet de markt; Mĕn. weg, pad, straat; *lĕboeh pĕkan*, straten en markten, straten en pleinen.

لبي **lĕbai,** moskee-bediende, die voor de orde van de dienst zorgt; in Pinang: Indische Mohammedaan die aan partikuliere kapellen verbonden is, afstammeling van de stichters; *lĕbai pĕnghoeloe*, in het Palemb. districts-geestelijke; *bagai didjilat lĕbai*, als afgelikt door een *lĕbai*, d. i. schoon op. Mĕn. Onder de *lĕbai* staat de *chaṭib*.

لبيك **labbaika,** Arab. hier ben ik, o God, hier ben ik (Dr. F.).

لت **lat,** I. of beter *lĕt*, Jav. tusschenverloop van tijd, b.v. *lĕt sa hari*, met tusschenverloop van één dag; *lĕt sĕmbilan dibĕdil*, om den tienden man werden ze doodgeschoten; z. ook *ĕlat* en *sĕlang*.

II. = *hĕlat*, zie ald.

لوت **loet,** ook *ĕloet* en *mĕloet*, in dringen van een wapen, b.v. een dolk of kogel; *tĕloet*, in den grond dringen van den regen; zie ook *ĕloet*.

لتا **lĕta,** Skr. gebrek, gebrekkig,

slecht, verachtelijk, beschadigd; *a'lĕta*, zonder gebrek; *hina lĕta*, gering en gebrekkig; *mĕmbĕri lĕta*, slecht behandelen; *nama jang lĕta*, een slechte naam. Het is ongeveer = *tjĕla*, z. ald. en *lata* II.

لتس **lĕtoes**; *mĕlĕtoes*, openbersten, openspringen, met e. plof uiteenspringen, ongeveer = *lĕtoep*, zie ald.

لتس **lĕtis**; *mĕlĕtis*, besprengen door de hand in het vocht te doopen en dan, die slap houdende, uit te slaan, zooals bij het vochten v. strijkgoed.

لتڠ **lĕtang**, klinken, b.v. van e. stuk geld dat valt; 't geluid van e. tamboerijn (Wilkinson).

لتڠ **lĕtoeng**, klinken, doffer en grover dan *lĕtang*.

لتڠ **lĕting**, klinken, fijner en scheller dan *lĕtang*.

لتڤ **lĕtoep**; *mĕlĕtoep*, ontploffen, *lĕtoep-lĕtoep*, e.s.v. kinderspeelgoed, dat, met den mond geblazen, een ploffend geluid maakt, ploffertje, ook proppenschieter, klapbus.

لتق **lĕtaḳ**, I. klanknabootsend woord voor een kloppend geluid.

II. *mĕlĕtaḳkan*, neerleggen, zetten, plaatsen (ook een ambtenaar, Dr. F.), *mĕlĕtaḳkan anaḳ*, e. kind op d. weg te vondeling leggen; *mĕlĕtaḳkan pada ribaän*, een kind op de schoot v. een ander leggen, Prab. Dj.; *m. ḥoekoem*, wetten vaststellen, straf opleggen; *m. ʿadat dan pĕrentah nĕgari*, de gebruiken en bestuursmaatregelen voor een land vaststellen, een land instellingen en wetten geven, eigenl. opleggen, Saif. Dzoel.; *m. harga*, den prijs v. iets vaststellen. Vergel. *taroh.*

III. = *rĕtaḳ*, berst in aardewerk enz.; *lĕtaḳ sa riboe*, duizend bersten, wordt gezegd van e. kopje enz. waarvan het verglasel vol kleine bersten is. Zulk een voorwerp gebruikt men als onheil-afweermiddel.

لتق **lĕtoeḳ**, klanknabootsend woord voor een tokkelend geluid.

لتق **lĕtiḳ**, klanknabootsend woord voor een tikkend geluid.

لتم **lĕtoem**, klanknabootsend woord voor e. dreunend geluid, zooals van kanongebulder.

لته **lĕtah**, zie het volg. wrd.

لته **lĕtih**, zwak, afgemat; *lĕtih-lĕsoe*, zwak en afgemat; *lĕtih-lĕtah*, doodmoede, H. A. 360; *lĕtah-lĕtih*, hetzelfde.

لجا **lĕdja**, voor alles uitmaken, terdege doorhalen.

لجر **lĕdjar**, doodmoe, = *penat*, Wilkinson.

لجڠ **lĕdjang**, pijlsnel v. geschoten of geworpen voorwerpen, ook van het aanvallen van een slang.

لجه **loedjah**, Arab. watermassa, de open zee, oceaan.

لچت **lĕtjat**, spiegelglad; zie bij *litjin*.

لچت **lĕtjoet**, I. schielijk vooruitspringen, zooals een paard of een visch uit het water.

II. klanknabootsend woord voor een fluitend geluid, zooals v. e. rotting, waarmede men door de lucht slaat, = *lĕsoet; mĕlĕtjoet*, slaan met

iets duns, b.v. met e. rotting of karwats, karwatsen; *maka kdĕoewa pahálawan itoe bĕrlĕtjoet kan pĕdangnja*, die beide helden sloegen met hun zwaarden, Am. H.; *mĕlĕtjoetkan*, met kracht uitdrukken, uitknijpen (Wilkinson). Zie *latjoet*.

لچيت **lĕtjit,** I. *mĕlĕtjit*, met een vaart er uit springen, zooals b.v. een glibberige vruchtenpit, die men tusschen de toppen der vingers knijpt. Mĕn. *latjit*.

II. = *dĕtjit*, piepen van jonge vogels (Wilkinson).

لچر **lĕtjoer,** blaren krijgend van de huid, waarop kokend vocht is gekomen; *mĕlĕtjoer*, branden of schroeien door heete vloeistoffen, b.v. *mĕlĕtjoer-lĕtjoer moeloet patik minoem ajar sangat panas*, ik heb mijn mond gebrand door erg heet water te drinken, Pr. Dj.; *mĕlĕtjoerkan*, iets branden met heete vloeistoffen.

لچر **lĕtjer,** rauw, van de huid.

لچوڤ **lĕtjoep,** klanknabootsend woord voor e. zuigend geluid, zooals ontstaat door het steken v. een stok in weeke modder of iets derg.

لچق **lĕtjoḳ,** I. klanknabootsend woord voor een geluid, veroorzaakt door het trappen in taaie modder.

II. slap door het gebruik, van geweven stoffen enz. Zie *lĕtjah*.

لچه **lĕtjah,** doorweekt van den grond; poel van stilstaand regenwater; zie *letjaḳ*.

لچه **lĕtjoeh,** geschrikt, geschroeid van groenten, door ze even in heet water te doen of dat er over te gieten; ook nat en slap van geweven stoffen, doch zóó, dat men er geen vocht uitwringen kan. Zie *lĕtjoer*.

لحد **laḥad,** Arab. nis of zijgang in e. graf, waarin men het lijk schuift, ook *liang-laḥad* en soms alleen *liang*.

لحق **laḥaḳ,** Arab. belendend, aangrenzend, aanpalend.

لذة **lĕdzat,** Arab. lekker, aangenaam van smaak, genot, wellust; *hidoep dĕngan lĕdzat*, een lekker leventje leiden, weelderig leven.

لر **lor,** Jav. Noord, het Noorden, ook het Eng. lord. Mal. *oetara*.

لر **lir,** Jav. geheel als, gelijk; zie bij *sari*.

لرد **lord,** Eng. ook *lor*.

لرق **lĕraḳ,** I. *boewah lĕraḳ*, de zeepvrucht, sapindus rarak.

II. uit zijn verband, uit elkaar van huizen, vaartuigen enz. doorgescheurd van geweven stoffen, ontleden van een beest, ook klanknabootsing daarvoor en voor 't gedruisch van een dier dat door ruigte dringt (Wilkinson); ook *reraḳ*, z. ald.

لرق **lĕriḳ,** zie *dĕriḳ*.

لرم **lĕram,** zie *dĕram*.

لرم **lĕroem,** zie *dĕroem*.

لره **lĕrah,** afgewaaid en beschadigd van bladeren en vruchten, vernield van huizen, steden enz. uit zijn verband, b.v. van e. boek; ook *tĕlĕrah;* zie *loeroeh*.

لري **lĕrai;** *mĕlĕrai*, scheiden, van elkander doen gaan van twistenden of vechtenden; zie *tjĕrai*.

لس **las,** I. schielijk voorbijschieten, zooals de bliksem, een kogel enz.; *loes-las*, idem en vrij in- en uitgaan.

II. *batoe-las*, alleen op Riouw e.s.v. poetssteen. Men wil het afleiden van het Ned. ballast en meent dat die steen door een Amerikaansch schip aldaar is gelost.

لس **loes,** vrijelijk, onbelemmerd; zie *las* I (*loes-las*).

لس **les,** I. ook *ĕles*, verb. Ned. lijst. II. verb. Ned. leidsel.

لس **lis,** voeg tusschen steenen; *pĕngĕlis*, voegijzer; zie *sia*.

لسا **lĕsa,** = *lasa*, gebruikt in de samenstelling *lĕsa-lĕsoe* = *lĕtih-lĕsoe*, zie ald. Ook gebezigd van het geluid.

لسان **lisán,** Arba. tong, tongval, taal; *dĕngan lisán*, mondeling.

لساني **lisáni,** Arab. de tong betreffend; *ḥoeróéf lisáni*, tongletters.

لسوت **lĕsoet,** een fluitend geluid maken, zooals een rotting, waarmede men door de lucht zwiept.

لسيت **lĕsit,** een fluitend geluid maken, fijner en scherper dan *lĕsoet*, piepen zooals het fluitje van e. bootsman; zie ook *pĕlĕsit* en *lasit*.

لستاك **lĕstaka,** midden van een boog.

لستروڠ **lĕstroeng,** Jav. verzwering in den neus, e. s. v. kanker.

لسر **lĕsar,** zie *lĕsoer*.

لسر **lĕsoer,** *lĕsoer-lĕsar*, ruischen van gras (Wilkinson).

لسر **lĕsir,** wapens, die men bij het schermen gebruikt, zooals sabel, schild enz.; Mal. *main lĕsir*, 'n zwaarddans doen (Wilkinson). Vermaleischt Mĕn. *bĕrlĕsir*, schermen enz.

لسوڠ **lĕsoeng,** vijzel, mortier, langwerpig rijstblok met e. kuiltje, waarin de rijst wit gestampt wordt.

لسڤ **lĕsap,** uit het oog verdwijnen of verdwenen, weg, zoek. Zie ook *lĕnnjap*, H. Abd. 12 r. 4 v. o.

لسق **lĕsak,** I. aanhoudend van den regen; ook 't geluid daarvan en van stijf goed, *lĕsoek-lĕsak*, met afwisseling (Wilkinson).

II. e. s. v. boom.

لسو **lĕsoe,** vermoeid, afgemat; *lĕtih-lĕsoe*, afgemat en vermoeid, zie *pĕlasoeh*.

لسه **lĕsah,** gebruikt, half sleetsch v. kleeren; *mĕmpĕrlĕsahkan*, verder afdragen van half sleetsche kleeren. Ook Abd. wrdb. Mĕn. *lasah*, id.

لسي **lĕsi,** I. vernederd, vernedering; geheel ontmoedigd, ongeneigd om verder te vechten (Wilkinson).

II. *poetjat lĕsi*, doodsbleek; *tepoek lĕsi*, geheel verlamd; zie *leseh*.

لشكر **lasjkar,** Perz. leger, soldaat, scheepsvolk, matroos, ook bediende; volgeling; zie *ʿaskar*.

اللطيف **laṭif,** Ar. uitgelezen, sierlijk, ook van een vertelling, Chodj. Maim., liefderijk; *allaṭif*, de Liefderijke, van God; *ʿabdoe 'llaṭif*, dienaar van den liefderijke, eigennaam.

لعل **laʿāl,** Ar. robijn; lippen eener beminde; zoete roode wijn.

لعنة **lāʿnat,** Ar. vloek, vervloekt; *lāʿnat Allah atasnja*, Gods vloek over hem! *mĕlāʿnatkan*, vervloeken.

لغم **lagam,** Arab. zangerige uitspraak, Sj. Sult. Jah.

لغة **logat,** Ar. woord, gezegde; *kitáb-lograt*, woordenboek.

لڠ **lang,** I. zie *ĕlang* en *alang; pisang lang*, e. s. v. roode banaan.

II. veronachtzamen, b.v. e. vriend, vrouw enz.

III. tusschenruimte, tusschenverloop, zie *sĕlang* en *lat.*

IV. e. s. v. zoutwater-schelpdier.

لڠ **loeng,** I. deksel, in kistvorm, doch van onder open, dat in het graf over het ongekiste lijk wordt gelegd, ook kist, zie *ĕloeng* II. In de Straits Settlements en op Riouw: kist, doodkist; *loeng dalam loeng, poetih-koening dalam loeng*, mal. raadsel; (Mĕn. *aloeng*, kist als bewaarplaats); *l. gadjah-roengkoep*, slechts twee planken die schuin tegen elkander over het lijk worden gezet en aan weerskanten met een plankje gesloten; *l. pĕmipis bĕdak*, een kistje? om er *bĕdak* mede fijn te wrijven! R.Pas. Zie ook *laroeng* en *ĕloeng* II.

II. ook *ĕloeng*, boog, kromming; *bĕrĕloeng*, zulk e. boog of kromming hebben, daarvan voorzien zijn; *pĕrĕloeng*, datgene, wat daarvan voorzien is, uitsnijding voor den hals aan een kleed, de kraag; *pĕngĕloeng*, iets hoepelvormigs, zooals b.v. een crinoline, zie ook *rĕloeng* I.

III. verkorting van *soeloeng*, zie aldaar.

لڠ **leng,** een kleine inhoudsmaat, = *kal*, zie ald.

لڠا **lĕnga,** e. s. v. oliegevende plant, sesamum, ook *bidjan*, Jav. *widjen.*

لڠت **lĕngat,** *mĕlĕngat*, koken in een pot, die in water staat (au bain Marie), Wilkinson.

لڠيت **lĕngit,** verslagen en geheel ontmoedigd, vergelijk *lĕsi*, Wilkinson.

لڠداي **langdai,** wadde, waadbare plaats, M. en d. l. Cr. Zie *landai.*

لڠر **lĕngar,** duizelig, verdoofd door een slag, stoot of val, ook dof, stompzinnig, H. Asm. Pati, = Jav. *kĕlĕngĕr.*

لڠس **lĕngas,** klam, vochtig, uitgeslagen, b.v. van kaas; vochtig van den neus, kleverig v. de handen enz.; *mĕlĕngas*, vochtig worden, ook v. de lucht; *mĕlĕngaskan*, vochten, vochtig maken, b.v. strijkgoed door het te besprenkelen of in te vochten.

لڠسات **langsat,** zie *lansat.*

لڠسيت **lengset,** *bĕlengset*, binnenste buiten gekeerd (oog), zie *bĕlengset.*

لڠسر **langsar,** horizontaal lang uitgestrekt, in de lengte getrokken, lang in vergelijking met de breedte of dikte, slank, rank; zie ook *lansar.*

لڠسور **loengsoer,** afgegleden, afgezakt, b. v. iemand van den schoot van een ander; *mĕngĕloengsoer*, zich laten afglijden, trachten af te glijden, b.v. van iemands schoot, Prab. Dj. Zie *loensoer* en *gĕloengsoer.*

لڠسر **lengser,** = *lenser*, zie ald.

لڠسير **lingsir,** Jav. neigen, dalen, zakken; *lingsir matahari*, ter kimme neigen v. de zon; *bajang-bajang ling-*

sir, de schaduwen dalen, het wordt avond; *mĕlingsirkan tangan*, de mouw laten zakken uit eerbied bij het aanvatten van iets. Zie *gĕlintjir*.

لغسوغ **langsoeng**, ook *lansoeng*, regelrecht, rechtdoor, zonder zich op te houden; een doel, dat men zich gesteld heeft, voorbijgaan; *bĕlandja langsoeng* (?) doorloopende of voortdurende uitgaven? Volg. C. en S.; *tiada bĕrbĕlandja langsoeng*, geheel en al zonder geld om zijn uitgaven te bestrijden. Voorts: voor goed, om te behouden, b.v. *dibĕri pakai sĕhadja, boekan dibĕrikannja langsoeng*, hij gaf het slechts om te gebruiken, maar hij gaf het niet voor goed, om te behouden; *hĕndak pĕrgi langsoeng*, om voor goed weg te gaan; *mĕlangsoengkan*, iets regelrecht doen doorgaan, b.v. *mĕlangsoengkan djĕmpana ka dalam kota*, Sj. Ind. Kĕs., de baar regelrecht brengen binnen de burcht; *mĕlangsoeng-langsoeng*, R. Chaib. steeds regelrecht doorgaan.

لغسغ **langsing**, en *langsing*, zie *lansi* en *langsi*.

لغسڤ **langsĕp**, Jav., zie *lansat*.

لغسن **loengsin**, ook *loensin*, schering, scheerdraad, ketting bij het weven; *kaïn bĕrloengsin soetĕra*, een weefsel met zijden schering.

لغسي **langsai**, behangsel, draperie; Jav. *lĕlangsé*, gordijn, voorhangsel; zie *lansai*.

لغسي **langsi**, = *langsing*, over iets heen gaan, over tijd of maat heen gaan, = Jav. *longsé*, b.v. *soemangat tĕrbang mĕlangsi awan*, de levensgeest vlood de wolken voorbij, K. Tab. p. 59, ook zonder ongeval aankomen; *koembang mana datang mĕlangsi*, welke hommel komt daar gonzend aan? H. Boedj. *poetĕra nan soedah mĕlangsi padang*, de prins die de vlakte was overgegaan, Hik. Dewa Indra Mĕng. *koembang pon mĕlangsi laloe mĕnghinggap*, id. de tor kwam regelrecht er op aan en streek nêer; *api kĕloewar dari tjakra itoe mĕlangsi datangnja kahadapan radja*, id. *sĕroeni nafiri sangat mĕlangsi*, Sj. Madli; *kĕmoentjak máligai patah mĕlangsi*, de nok van het paleis brak af en vloog weg, Sĕl. Dal. Kin. Tab. Zie *lansi*.

لغغ **lĕngang**, stilte hebbend, geen geraas om z. hebbend, niet veel werk hebbend, dun gezaaid (bevolking), weinig bezet (dienst), slecht bezocht (feest); *goeha jang lĕngang*, e. eenzame grot; ook *langang*. = *soenji*.

لغغ **lĕngoeng**, I. in gedachten, zooals iemand, die eene zaak niet begrijpt, suffen, verbluft zijn.

II. e. s. v. boom.

لغكار **langkara**, I. Skr. onbestaanbaar onmogelijk, onwaarschijnlijk, fabelachtig.

II. e.s.v. keteltrom, bestaande uit een koperen kom met een vel overtrokken, waarop men met twee stokjes slaat. Zij behoort tot de vorstelijke muziek-instrumenten, = *nagara*.

لغكار **lĕngkara**, zie *lĕnggara*; *kalĕngkara*, = *tali pĕngoeroet lajar boeboetan*? Abd. sch. wrdb.

لڠكت **langkat,** drie dagen later.

لڠكت **lengket,** op Java, kleven = *lĕkat; bĕlengket,* klevend, kleverig; zie *lĕkat.*

لڠكور **lĕngkoer,** I. *mĕlĕngkoer,* snorken, = *dĕngkoer,* Max.

II. naam van een zekere wijs op de viool of *rĕbab.* Zie bij *timang.*

لڠكر **lengkar,** kronkel, kromte, bocht, spiraalsgewijze rondgelegd, b.v. van een touw, slang, naaf v. e. rad enz.; *lingkar pĕroet,* de dunne darmen, M.; *tali satoe lingkar,* een tros touw; *bĕrlingkar,* gekronkeld, opgerold zooals e. slang; *bĕrlingkar-lingkar sapĕrti tandoek,* gekromd als horens; *mĕlingkar,* kronkelen, omkronkelen, in kronkels leggen, opschieten van een touw; *mĕlingkar rotan,* rotting vlechten tot een rond matje of bordje, *pinggan lingkar* genoemd; *oelar mĕlingkar dilehernja,* de slang omkronkelde zijn hals; *toewan opsir kapal pĕrang mĕmbĕri tali satoe lingkar,* mijnheer de officier van het oorlogschip gaf e. tros touw, M. S.

لڠكس **langkas,** vurig van een paard, ijverig, vlug van geest. Zie *tangkas.*

لڠكس **lingkas,** = *ringkas,* zie aldaar.

لڠكڠ **lĕngkang,** wijder gemaakt van ringen, haken en derg. meer geopend, verwijd. Mĕn. slag op het weeftoestel.

لڠكوڠ **lĕngkoeng,** I. gebogen, boogsgewijze over iets, gewelfd, hol zooals b.v. een horlogeglas, rond getrokken door de hitte, deuken in den kant van iets, holle zijde van iets; *lĕngkoeng-masdjid,* koepel van een moskee; *lĕngkoeng djambatan,* boog v. e. brug, M. *tĕrlĕngkoeng,* gebogen, gewelfd, id.; *lĕngkoengan boelan,* halve maan, Sw. en d. l. Cr.; *pĕlĕngkoeng,* eereboog.

II. galmend van een geluid, b. v. van een klok, aanbeeld en derg.

لوڠكڠ **loengkang,** I. poel, mesthoop; zie *limbah.*

II. *ikan loengkang,* e.s.v. zeer stinkenden visch; *pĕrahoe loengkang,* e. s. v. visschersvaartuig.

لڠكوڠ **lengkong,** cirkel, al wat iets omringt en aldus insluit; *mĕlengkong,* omsingelen, omringen; *lengkong leher badjoe,* halskraag v. e. baadje; *lengkoeng-pĕlangi,* de regenboog; *kota lengkong nĕgara,* vesting die de stad omgeeft, Ibr. b. Chas.; *bĕrlĕngkoeng kota,* ligt om de stad id.; *dilengkong karang,* door koraalriffen omgeven; *lengkong,* ook e. boog van roode zijde of katoen, die bij optochten boven het hoofd van den hoofdpersoon wordt gedragen; *kalengkong,* cirkel, perk, waarin men hanen laat vechten, H. T. zie *gĕlanggang.*

لڠكيڠ **lengkeng,** = *kĕlengkeng,* zie ald. en bij *bidara.*

لڠكيڠ **lingking,** e. s. v. vrucht, door de Chineezen *litji* genoemd.

لڠكڤ **langkap** of **lĕngkap,** I. kompleet, van het noodige voorzien, voltallig, toegerust, alomvattend; ook e. kleur van honden, wit en zwart gevlekt, tijgerhond? C. en S.; *bĕrlangkap,* zich uitrusten, kompleteeren, v.

het noodige voorzien zijn; *mĕlangkap mait*, e. lijk van het noodige voor de begrafenis voorzien; *mĕlangkapkan*, iets uitrusten, voltallig maken, van het noodige voorzien enz., *mĕlangkapkan barang jang koerang*, het ontbrekende aanvullen; *mĕlangkapi*, alles omvatten, in z. vereenigen, b. v. *ada pon koewasa radja itoe mĕlangkapi atas sĕgala anak-radja-radja dan mĕntĕri, hoeloebalang dan rajat sĕkalian itoe*, de macht van den Vorst omvat alle prinsen, ministers, legerhoofden en het geheele volk; *sa langkap*, e. kompleet stel of pak, b.v. *sa langkap pakaian*, e. kompleet stel of pak kleeren; *kĕlangkapan*, uitrusting, uitgerust schip of schepen, vloot, leger; *k. bĕboeroe*, al de toebereidselen voor de jacht, al de jachtbenoodigdheden, R. Chaib.; *k. kĕradjäan*, al de teekenen der koninklijke waardigheid, de Rijks-insigniën, zie ook *rangkap*.

langkap II. e. s. v. palmboom, saguerus langkap, van welks bladeren wannen worden vervaardigd, d. l. Cr. id. Volgens v. d. W. e.s.v. varenplant. Jav. e. s. v. wilden palm, arenga obtusifolia, waarvan het hout gebruikt wordt voor lansen.

III. inzetbak, b.v. in een gewone sirihdoos, v. d.W.; *tepak langkap*, uitgeruste sirihdoos, d. i. voorzien van e. inzetbakje, id. In het Mĕn. is *siriĕh langkos* (vermaleischt *sirih langkap*), de betel met toebehooren.

IV. ook *langau*, de blauwe bromvlieg of vleeschbederver; *tĕrbang-tĕrbang langkap*, vliegen als e. bromvlieg, d. i. bij het lezen telkens haperen, naar het zich telkens neerzetten van die vlieg.

لڠكڤوري **Langkapoeri,** Skr. de naam van het eiland Ceilon en de hoofdplaats daarvan. Zie *Sĕrandip*.

لڠكوڤ **langkoep;** *mĕlangkoep*, omslaan (boot) zich onderste boven keeren, b.v. *mĕlangkoep pada ribaän ajahnja*, hij keerde zich om op den schoot zijns vaders. B. R. bĕs.

لڠكوڤ **loengkoep,** = 't vorige, Wilkinson.

لڠكڤ **lingkap,** verloren, vernield, verkwist (geld of bezit) Pinang, Wilkinson.

لڠكوڤ **lingkoep,** van boven gesloten, zooals b.v. een bloem of gesluierde vrouw, naar boven omgeslagen van de punt van een tafelkleed, mat enz. *bĕrtoedoeng-lingkoep*, gesluierd zijn op de wijze der Maleische vrouwen; zie *toedoeng*.

لڠكق **lengkak;** *lengkak-leman*, e. s. v. boom, die goed hout voor scheepsbouw levert.

لڠكق **lengkok,** I. houten loods, schuur = *tĕratak*, Max.

II. krom; *bĕrlengkok*, krom trekken, krom worden; *loeroeng jang lengkok*, kromme paden; *lengkok ka kanan, langgang ka kiri bahtra pon sĕlamat masoek koewala*, afwijkend naar rechts en slingerend naar links, dus al laveerend, kwam het vaartuig behouden de haven binnen; zie ook *tjĕlengkok*, d. l. Cr. id.

لڠكوم **loengkoem,** beter *moeng-*

koem, bolrond vlak, zooals b.v. van e. horlogeglas of het deksel van sommige koffers.

لڠكن **langkan,** I. Chin. balkon, uitbouwsel v. e. huis met balustrade, portaal.

II. Batav. *pagarla-ngkan*, e.s.v. hekwerk met ruimten tusschen de staken.

لڠكو **langkau,** overslaan, b.v. een plaats in een boek. v. d. W. en Wilkinson onbeschreven laten (deel v. papier).

لڠكوس **lĕngkoewas,** e. s. v. specerijachtigen wortel, die bij de spijsbereiding en als medicijn gebruikt wordt, e. s. v. kurkuma.

لڠكه **langkah,** schrede, stap, pas, tred, eerste schrede van een gang of reis, aanvaarding eener reis, *l. moedjoer*, gelukkige eerste schrede, d. i. eene gelukkige ontmoeting bij het begin van zijn tocht; *l. kanon tĕrlangkah*, e. schrede kunnen doen, maar ook e. verkeerde schrede doen, toevallig overtreden; *tiada tĕrlangkah*, geen schrede voorwaarts kunnen doen; *mĕlangkah*, een stap of schrede doen, overheen stappen, overtreden, b. v. wetten of bevelen, = *mĕlanggar*; *mĕlangkah laoetan*, een gewaagde stap doen? zich op glad ijs begeven? zie Hik. Abd. p. 315 r. 4 en 5; *mĕlangkah tiga langkah*, drie stappen doen, in drie stappen, Pr. Dj.; *langkah jang tiga*, een pas bij het schermen, waarbij men van front verandert, Mĕn. *mĕlangkahkan kakinja*, zijn voet zetten, stappen, b.v. aan wal enz.; *m. pĕrahoe*, e. bijgeloovige ceremonie aanboord bij de aanvaarding der reis verrichten om onheilen af te weren; *pĕlangkah*, die ceremonie; *pĕlangkahan* en *pĕrlangkahan*, C. en S. overschrijding, ook een gift in geld, door e. bruidegom aan zijn schoonouders gegeven als hij zijn bruid het huis harer ouders uitvoert, in het Palemb.; *mĕngĕnakan langkah*, met een ander pashouden, in den pas gaan, Boeng. ramp. bĕs. p. 385; *orang jang pandjang langkahnja*, iemand die omwegen gebruikt; *pĕrgi barang kĕmana dilangkahkan*, gaan waar de voeten hem dragen of heenvoeren; *mĕmendekkan langkahnja*, zijne schreden bekorten.

لڠكه **longkah,** losgeraakt, losgelaten van platte dingen, die aan iets vastgeplakt zitten, b.v. de schors van e. boom, het behangsel van een wand en derg.

لڠكه **lengkah,** oneensgezind, niet eendrachtig.

لڠكيڠ **lĕngkiang,** kleine rijstschuur op palen = *rĕngkiang*.

لڠك **Lingga,** I. e. eiland ten O. v. Sumatra, het voornaamste van den Lingga-archipel.

II. *mĕlingga*, overbrengen m. d. kluit aarde a. d. wortels (plant), Wilkinson.

لڠكاد **lĕnggada,** e.s.v. gekeeskr. plant (diospyros lucida? Wilkinson).

لڠكار **lĕnggara,** ook *sĕlĕnggara*, zorg, die men voor iets heeft; *mĕlĕnggarakan* en *mĕnjĕlĕnggarakan*, zor-

gen voor, = *pĕlihara* en *mĕmĕliharakan*, zie ald.

لڠݢان **lĕnggana,** Skr. onwillig, ongenegen, weerstrevend; *mĕlĕnggana*, zich er tegen verzetten, niet toegeven.

لڠݢانن **lĕngganan,** Batav. vaste leverancier, iem. bij wien men steeds koopt; zie *rĕkan.*

لڠݢاوي **lĕnggawai,** e.s.v. groote beteldoos, C. en M. een groote *sĕlĕpa*, d. B. K. Zie bij *sĕlĕpa.*

لڠݢر **langgar,** I. stooten tegen iets, schok tegen iets; *mĕlanggar*, tegen iets aanstooten of aanloopen, een aanval doen, overtreden; *mĕlanggar ădat*, tegen de gebruiken zondigen; *m. bĕhasa*, tegen de beleefdheidsvormen handelen; *m. ḥoekoem*, de wet overtreden, tegen de wet handelen; *m. pĕrentah*, de wetten v. h. bestuur overtreden; *mĕlanggari*, bestormen, bevechten, weerstaan; *mĕlanggarkan*, doen tegenaan loopen, tegenaan zetten; *m. pĕrahoe ka darat*, een vaartuig tegen den wal laten stooten; zie *langkah; pĕlanggaran*, zaagbank, zaagbok, C. en S.

II. Jav. mohammedaansche bidkapel, = *soerau*, zie ald.

لڠݢر **longgar,** ruim, wijd, los van kleederen, van het gat, waarin een spijker zit enz.; *mĕlonggarkan*, ruimer maken van zoo iets, opdat, wat er in is, speling heeft.

لڠݢر **lenggar,** wijd uit elkander, niet opeengedrongen, vrij van dwang of nood, vrij in zijne bewegingen, z. kunnende roeren, niet bekneld; zie *longgar.*

لڠݢيس **linggis,** I. lat of andere bedekking op het boord v. een roeivaartuig, waarop de riemen rusten; zie *rimbat.*

II. Jav. koevoet, breekijzer, = *pĕrĕdjang*, zie ald. en *alabangka.*

لڠݢڠ **lĕnggang,** voor e. poos niet aan het werk, vacantie, pauze, voor een tijd stilstaan, ledige tijd, ledige plaats; ook *langang* en *lĕngang*, z. ald.

لڠݢڠ **langgang,** in *toenggang-langgang*, hals-over-kop enz. zie ald.

لڠݢڠ **lenggang,** slingerende beweging van de armen, een vaartuig enz., wapperen van e. vlag; *mĕlenggang* en *bĕrlenggang*, slingeren met de armen; *bĕrlenggang pĕroet*, een ceremonie met zwangere vrouwen in de 7e maand der zwangerschap; *mĕntjampaḳ lenggang*, opzettelijk met de armen zwaaien, dat het de aandacht trekt, daarmede pronken; *lenggang boewana*, fig. gesproken van een vorstelijk vaartuig; *lenggangan*, platte, trechtervormige bak, waarin stofgoud of diamanten worden gewasschen door dien heen en weer te slingeren; *kĕpalanja dilenggang-lenggangnja*, hij schudde steeds met zijn hoofd heen en weer, S. M.; *lenggang lah ălam kĕradjaän*, de koninklijke standaard wappert. M.

لڠکق **lĕnggaḳ,** achterover in den nek geworpen van het hoofd; *mĕlĕnggaḳkan lehernja*, zijn hoofd achterover zetten, z. daarmede in postuur zetten, b.v. van iem. die eene rede-

voering wil houden, vergel. *tjungak* en *longak*.

لفكق **longgak**; *melonggak*, omhoog kijken, staren; *hantoe l.*, een booze geest, die altijd omhoog staart (Wilkinson).

لفكق **longgok**, hoop, stapel, tas van levenlooze voorwerpen, kleiner dan *timboen; z. tonggok* en *toempoek*.

لفكق **lenggok**, zwaaiende, heen en weer buigende beweging, van een persoon, tol enz.; *mĕlenggok*, die beweging maken, b.v. *bĕrkata mĕlenggok*, onder het spreken heen en weer buigen; *bĕrtandak lah tĕrlenggok-lenggok*, al zwaaiende of heen en weer buigende dansen, Mes. Kag.

لفكم **langgam**, Mĕn. gewoonten, inrichting, manier, wijze van doen, voorkomen.

لفكم **linggam**, rood; *warna linggam*, roode kleur; zie ook *sadalingam*.

لفكندي **lĕnggoendi**, e.s.v. struik, zie *lĕgoendi*.

لفكو **loenggoe**, = *bĕloenggoe*, boeien.

لفكوق **lĕnggoeak**, e.s.v. duif v. middelmatige grootte, tusschen *poenai* en *pĕrgam* in, C. en S.

لفكون **langgowan**, rijstschuur, K. zie *pĕloeboer*.

لفكه **loenggoeh**; *mĕloenggoeh*, zitten met de armen ergens op leunende en het hoofd op de armen; Jav. op zijn gemak zitten; *sang pĕloenggoeh*, Jav. e. kluizenaar = *orang pĕrtapa*, H. Asm. Pati, zie het volg. woord.

لفكه **lenggoh**; *mĕlenggoh* = *mĕloenggoeh*, Wilkinson.

لفكه **linggih**, Jav. = *loenggoeh; sang pĕlinggih*, een kluizenaar, = *orang tapa*.

لفكي **linggi**, steven van een inlandsch vaartuig, zoowel voor- als achtersteven; *linggi madjakaja*, zulk een steven uit één stuk met de kiel.

لفلغ **langlang**, I. schoon, fraai, in de HSS.

II. Jav. zwerven, rondreizen of trekken; *langlang boewana*, de wereld doorzwerven, naam van e. Mal. HS.; *bĕrlanglang*, de ronde doen van een wacht, Hik. Bandjar. Ook *lalang*, zie aldaar.

لفلي **longlai**, buigzaam, zich nederwaarts buigend, zooals b. v. wilgetakken of iemand die zeer zwak is, K. Tab. pag. 60, Sj. Ind. Kĕsna.

لفن **lĕngan**, arm, het lichaamsdeel; mouw van een kleed, vleugel van een leger; *bĕrbantal kan lĕngan*, met het hoofd op den arm liggen.

لفه **lĕngoeh**, pijn gevoelend van vermoeienis, v.d.W., en Wilkinson; *doedoek kalĕngoehan*, ergens neerzitten met pijnlijke leden van vermoeienis.

لفي **lĕngai**, traag, slof, achteloos; zie *lalai*.

لفظ **lafal**, Arab. uitspraak; *mĕlafalkan*, uitspreken.

لف **lap**, I. zie *ilap*.

II. *lap-lap*, vaatdoek, verb. Ned.; *mĕlap-lapkan*, met e. vaatdoek afvegen; ook *lap* en *melapkan; kertas-lap*, vloeipapier.

لڤڤ **loep,** blok van veertig draden van het riet bij het weven.

لڤا **lĕpa,** I. verlenging van de palmiet naar onderen, die bij den sagopalm nog eetbaar is; *lĕpa-lĕpa*, e.s.v. bootje.

II. = *alpa*, zie ald.

لڤاري **lapari,** = *lampari*, zie ald.

لڤت **lĕpat,** kleefrijst, gekookt in e. toegevouwen blad; *lĕpat kĕtoepat*, lĕpat die op reis in plaats v. kĕtoepat wordt meegenomen.

لڤور **lĕpoer,** gedeeltelijk in den modder bedolven; *mati lĕpoer*, in den modder gestikt.

لڤس **lĕpas,** los, vrij, niet meer aan iets vast of gebonden, ontslagen, niet meer tot iets verplicht, ontkomen, voorbij, over, na, gedaan met; *lĕpas daripada boesoer*, los v. den boog, afgeschoten van e. pijl; *l. oenggas*, vrij als e. vogel, en *lĕpas hajam*, vrij als e. kip, twee wijzen, waarop de slaven werden vrijgegeven in de Pad. bov.l.; *l. niat*, een gelofte vervuld hebben; *l. daripada ădat*, z. niet aan de *ădat* hebben gehouden, de *ădat* geschonden hebben, Facs. 14; *tiada lepas daripada moeloetnja*, zijn mond hield niet op van, hij heeft den mond steeds vol van, Prab. Dj.; *matanja tiada lĕpas daripada mĕmandang*, onafgewend keken zijn oogen, Pĕl. Djin.; *lĕpas tiga hari*, na drie dagen; *lĕpas daripada doelapan boelan Inggris mĕngambil Malaki dari tangan Holanda*, acht maanden nadat de Engelschen Malaka uit de handen van de Hollanders hadden overgenomen, Hik. Abd. p. 13; *sĕlaloe dipandangnja tiada lĕpas daripada matanja*, voortdurend keek hij haar aan en kon zijn oogen van haar niet afwenden, Prab. Dj.; *lĕpas loehoer*, over twaalven op den middag; *l. maloe*, fig. uitdrukking voor besneden; *l. tangan*, zonder meer, bij het bepalen van het loon van een bediende, dien men huurt, alleen loon, zonder kost of kleeren; *sa'orang lĕpas sa'orang*, de een na den ander, een voor een, ook *lĕpas sa'orang sa'orang*; *l. satoe satoe*, als het eene gereed is dan het andere; *l. sa boewah roemah, sa boewah roemah*, als men met het eene huis gereed was, begon men met het andere; *lĕpas sa hari sa hari*, was men een dag vrij, dan den volgenden dag; *bĕrlĕpas*, vertrekken, wegzeilen, zie voorb. Niem. bloeml. II, 2e dr. pag. 61, ontkomen; *lari bĕrlĕpas dirinja*, het vluchtend ontkomen, zich door de vlucht redden; *bĕrlĕpas harta*, zijn bezittingen redden; *mĕlĕpaskan*, loslaten, vrijlaten, ook iem. zenden; *mĕlĕpaskan orang pĕrgi*, iem. laten gaan, de schare van zich laten; *lĕpas mĕngadji*, na het leeren, als de school uit was, Hik. Abd. p. 33, r. 8; *mĕlĕpaskan mĕngadji*, zijn kind aan den meester overgeven, om den koran te leeren lezen; *lĕpas dari moeloet harimau, djatoh ka moeloet boewaja*, Sprw. van Scylla in Charybdis, van den wal in de sloot, uit de pan in het vuur; *lĕpas-lĕpas*, zeker vlechtwerk v. zeer dun goud- of zilverblik, dat bruid en bruidegom aan het einde der huwelijksfeesten, bij wijze van symbolische

handeling, uit elkander trekken; *mĕlĕpaskan saranja sĕndiri*, in zijn eigen onderhoud voorzien; *mĕlĕpaskan pĕrkataän*, woorden bij het schrijven overslaan, uitlaten. Sadj. Mal. p. 5; *kalĕpasan*, ontkoming ontsnapping, bevrijding; *lĕpasan*, vrijgelatene, verstooteling; *mĕmpĕrlĕpaskan*, doen ontsnappen of ontkomen, b.v. *koe perlĕpaskan ĕngkau daripada mati*, ik deed u aan den dood ontkomen, ik redde u van den dood.

لقڠ **lĕpang,** e.s.v. boom, die een eetbare vrucht draagt; *boenga-lĕpang*, zie bij *ombaḳ*: *boewah-lĕpang*, e. s. v. koekjes of versnapering.

لقق **lĕpaḳ,** I. uit elkander, los en open, b.v. van den baard, die uitgekamd, of boomwol, die gezuiverd is, ook luchtig op elkander; *djanggoetnja pon poetih lah mĕlĕpaḳ sapĕrti kapas jang tĕrboesar*, zijn baard was wit en los als gezuiverde boomwol.

II. klanknabootsend woord voor een ploffend geluid, zooals van een boek, dat plat op den grond valt; ook *lĕpoḳ*, doch doffer van klank.

لقق **lĕpoḳ,** zie *lĕpaḳ* II.

لقق **lĕpik,** = *lĕpaḳ* II, doch helderder.

لقو **lĕpoe,** e. s. v. zeevisch met zeer harde huid en giftigen angel. Soorten zijn: *l. bĕranjoet*, die gewoon is op de oppervlakte van het water te drijven; *l. karang* en *l. sĕtoe*.

لقو **lĕpau,** I. lijst, die de punten van de oplangers, *tadjoeḳ*, aan den binnenkant met elkaar verbindt, maar die punten niet bedekt zooals de *toetoep-tadjoeḳ*.

II. Mĕn. een winkeltje of kraampje aan de markt, ook = *sĕlasar* astana, H. Pas. pag. 53, *bĕrlĕpau*, een winkeltje houden. Zie *lapau*.

لقه **lĕpoh,** blaar, blaas, door branden ontstaan; *mĕlĕpoh*, een blaas vormen; ook blaasjes zooals in den mond bij spruw.

لقه **lĕpih,** omgeplooid, zooals de hoek van een vel papier, waarin iets gepakt is.

لقي **lĕpai,** = *lĕpas*, b.v. *bĕrlĕpaikan sĕndjatanja, dan pĕdangnja pon dilĕtaḳkan di sisinja*, hij deed zijn wapens af en legde zijn zwaard naast zich, I. P. Het is naar de Mĕn. uitspraak van *lĕpas*, nam. *lapèh*.

لق **loeḳ,** zie *ĕloeḳ*.

لقا **liḳá,** Arab. ontmoeten, tegenkomen, ondervinden.

لقس **laḳsa,** I. Skr. 100.000; Mal. tienduizend; *bĕriboe-laḳsa*, bij duizenden en tienduizenden; *sa laḳsa*, een tienduizend; *bĕrsalaksa?* b.v. *tĕmpat kĕdoedoekan toemĕnggoeng ini tĕrlaloe sĕmpit, tiada bolih bĕrsalaḳsa*, H. Abd. 284, moet *bĕrsĕlesa*, zijn, zie *sĕlesa*.

II. e. s. v. macaroni, die uit China wordt aangevoerd en in Indië veel gegeten.

لقسان **lĕḳsana,** Skr. evenals, gelijk, manier, wijze, b.v. *lĕḳsana gambar jang bĕharoe ditoelis*, als een pas geschilderd portret; ook passende bedrevenheid of handwerk, b.v. *sĕgala lĕḳsana pĕrĕmpoewan dikĕtahoeïnja*, zij was bedreven in alle vrouwelijke

handwerken, of in alle bezigheden die een vrouw passen; *ĕmpat-bĕlas lĕḳsana pĕrĕmpoewan dikĕtahoeïnja*, veertien vrouwelijke handwerken kende ze, B.R.; *mĕleḳsanakan*, vergelijken, b.v. *roepanja tiada lah dapat dilĕḳsanakan lagi*, haar voorkomen kon niet meer vergeleken worden, d. i. ze was onvergelijkelijk schoon, Asm. Pat.; *mĕnghabiskan sĕgala lĕḳsana*, maakte alle vergelijking nutteloos, Asm. Pat.; *ṣifatnja langkap toedjoeh lĕḳsana*, zij bezat de zeven kenmerken v. schoonheid, Sj. Ind. Kĕs.; *boenga indĕra-lĕḳsana*, e.s.v. struikgewas met doornen en gele bloemen.

لقسمان **laḳsamana**, naam van den halfbroeder v. Sĕri Rama, thans als titel in gebruik voor vlootvoogd, admiraal.

لقسمي **laḳsmi**, Kw. een schoone, schoonheid, Skr. de Gemalin van Visjnoe.

لقلق **laḳlaḳ**, I. Arab. tong; *laklakan*, tongetje, de huig, Batav.

II. Arab. ooievaar.

لقلق **loeḳloeḳ**, Sj. Madli, zie لؤلؤ Arab. bij *loeloe* II.

لقم **lĕḳoem**, zie حلقم.

لقمان **Loḳmán**, naam van een beroemd arab. wijsgeer, schrijver v. e. kleine verzameling Arab. fabels.

لك **lik**, voorwendsel; *bĕrlik*, zich achter een voorwendsel verschuilen; *mĕlik*, ontwijken, uit den weg gaan, zich verstoppen; *mĕlikkan*, heimelijk, wegnemen en verstoppen, wegmoffelen.

لكت **lĕkat**, kleven, aankleven, op iets of aan iets blijven kleven of hechten, kleverig, vastzitten van een vaartuig, vast ingeslagen van een spijker, C. en S., ook steken, gestoken zijn van geld in handelswaren, b.v. *ada pon dinar hamba lagi lĕkat kĕpada dagang-dagangan*, H. Nod. Sjah; *oewang itoe sĕhaja lĕkatḳan pada bĕlian beras*, dat geld heb ik gestoken in den aankoop van rijst; *bĕharoe bĕrlĕkat kaïn*, voor 't eerst een lang kleed aan gekregen hebben, v.e. meisje, dat de kinderschoenen ontwassen is, Hik. Tjek. Wan Pat.; *mĕlĕkat* beklijven, Sadj. Mal. p. s.; *mĕlĕkatkan*, doen kleven, aan iets bevestigen, opplakken, voor goed of voor altijd verleenen van een titel aan een persoon, b.v. *Hang Toewah dilĕkatkan lah gĕlar Laḳsamana itoe*, aan H. T. werd voor immer den titel van vlootvoogd verleend, Sadj. M.; *pĕlĕkat*, plakmiddel, ook aangeplakt plakkaat, zie *pĕlĕkat; pĕlĕkat api di-atas boemboeng*, Sprw. iem. die vuur aanlegt boven op d. nok v. het dak, d.i. iemand wiens handelingen voor anderen zeer gevaarlijk zijn; zie *lĕkap*. Op Java *bĕlengket*, id.

لكت **lĕkit**, nog kleverig, nog niet droog van kleverige dingen, zooals verf en derg., ook van aarde of den grond, Sj. Ind. Kĕs.

لكر **lĕkar**, e.s.v. hoogen ring, gevlochten van rotan, waarop men heete potten en pannen zet, zoodra ze van het vuur worden genomen; ook zulk een ring, gebruikt door de pottenbakkers, om de potten op de vereischte

wijdte te houden; *mĕlĕkari*, in zoo'n ring zetten; *mĕlĕkarkan*, voor zoo'n ring gebruiken; *lĕkar-lĕkar*, e. s. v. duizendpoot, Mĕn. en Mal.

لكس **lĕkas,** spoedig, gauw, snel, schielijk, binnenkort; *lĕkas pĕkĕrdjaännja*, vlug, snel van werk. Sadj. Mal. p. 1. *bĕrlĕkas-lĕkasan*, om het snelst, I. P.; *mĕlĕkaskan*, bespoedigen; *mĕmpĕrlĕkaskan*, er spoed bij zetten. Zie *sigĕra.*

لكس **lĕkis,** e. s. v. boom.

لكڠ **lĕkang,** gemakkelijk te schillen, te pellen of af te stroopen, afgeven van verf, die nog niet droog is, b.v. *tjatnja bĕlom kĕring lagi djadi soedah lah lĕkang*. Sw. mogelijk beter *lĕgang.*

لكڠ **lĕkoeng,** hol, b. v. van de oogen; Mĕn. holligheid, kuil, dieplliggend van de oogen, zie *lĕkok.*

لكڤ **lĕkap,** I. plakkend, klevend, dicht tegen iets aan, zooals b.v. een schilderij tegen den wand; *mĕlĕkap*, plakken, kleven; *mĕlĕkapkan*, doen plakken of kleven, opplakken.

II. *lĕkap-lĕkoep*, zie *lĕkoep* II.

لكڤ **lĕkoep,** I. e. s. v. wilden manggaboom met eetbare vrucht.

II. *lĕkap-lĕkoep*, klanknabootsend woord voor het knappen of kraken der vingergewrichten bij het trekken daaraan. Mĕn. staak, waarop een gespleten bamboe, waardoor e. geluid wordt veroorzaakt, om schadelijke dieren van de akkers te houden.

لكوق **lĕkoḳ,** holte, kuiltje, indruksel, deuk; harten bij het kaartspel; *bĕrlĕkoḳ*, met kuilen van den weg, ingevreten v. ijzer; *pipi lĕkoḳ*, wang met een kuiltje; *mata lĕkoḳ*, holle oogen; *l.-mata*, oogholte, oogkas; *l.-leher*, kuiltje in den hals. Mĕn. *pinggan lĕkoḳ*, diep bord, soepbord; *bĕrlĕkaḳ-lĕkoḳ*, met allerlei kuilen, v. den weg; *mĕlĕkoḳ*, kuilen krijgen; *mĕlĕkoḳkan*, deuken, induwen.

لكم **lĕkam;** *mĕlĕkam*, tusschen duim en wijsvinger vatten (in de holte), Wilkinson.

لكم **lĕkoem,** = حلقوم zie ald.

لكن **lakin,** Arab. evenwel, doch; *walakin*, edoch, en evenwel, nogtans.

لكون **lĕkoen,** e.s.v. Sijameeschen vrouwendans, ook de danseres, die denzelven uitvoert, C. en S.

لكو **lĕkoe;** *mĕlĕkoe*, met den elleboog op iets steunen; zie *tĕlĕkoe.*

لكه **lĕkah,** = *rĕkah*, spleet, opening, scheur; *pintoe pĕlĕkah*, luik in het dek v. vaartuigen, luik v. e. laadruim; *mĕlĕkah* = *mĕrĕkah*, zie *rĕkah.*

لكيو **lakjoe,** Chin. e.s.v. chineeschen houwer.

لݢ **lĕga,** ruim, ruimte van tijd en plaats, vrij, onbezet van een stoel, kamer of bed, niet te zorgen hebben voor vrouw en kinderen, *lĕga dada*, verruimd van gemoed, tevreden, er geen bezwaar in zien, onbezorgd, S. Dz.

لݢت **lĕgat,** in dezelfde richting voortgaande, b. v. van een vaartuig, strak van den blik, v. d. W.

لݢر **lĕgar,** zie *gar* en *dĕgar.*

لݢڠ **lĕgoeng,** I. e. s. v. boom.

II. een dreunend en galmend geluid, Wilkinson.

لكڤ **lĕgap,** en *lĕgoep*, zie *gap* en *dĕgap*.

لكم **lĕgam,** I. ook *lĕgoem*, zie *gam; lĕgoem-lĕgam*, e. dreunend geluid met verscheidenheid, b.v. zooals bij het aanzetten der lading van een kanon, b.v. *mĕlantak obat lah lĕgoem-lĕgam*, Sj. Abd. Moel. Mĕn. galm, weerklank. II. *hitam lĕgam*, pikzwart; z. *hitam*. III. Hind. bit, paardebit, Sw.

لكم **lĕgoem,** zie *lĕgam* I.

لكن **lĕgen,** Jav. palmsap, sap dat uit de palmen getapt wordt, ongegiste palmwijn, die ook onder deeg gemengd wordt om het te doen rijzen, = *nira*.

لكندر **lagondĕr,** verb. Ned. dragonder.

لكندي **lĕgoendi,** e. s. v. plant, die op vochtige plaatsen groeit en welks bladen in de geneeskunde gebruikt worden, vitex trifolia, d. l. Cr. ook *patjar tjina* en *tjoelan* genoemd, M.

لكو **lĕgoe;** *mĕlĕgoe*, bij het vlechten van matwerk de uitstekende einden aan den rand naar binnen werken.

لكوجو **lĕgodjo,** zie *algodjo*.

لكيكن **lagikan,** een samentr. van *lagi* met *akan*, zie ald.

للابتداء **lilibtida',** Arab. voor het begin, om te beginnen.

للاڠن **lĕlangon,** Kw. lusthof, = *taman*, Prab. Dj. Ook *taman lĕlangon*.

للاكن **lĕlakon,** Jav. bedrijf uit een tooneelstuk; zie *lakoe*.

للاو **lĕlawa,** Batav. vledermuis, zie *lawar* en *kĕlalawar*.

للاور **lĕlawar,** Jav. zie *lawar* II.

للبن **lĕlĕbon,** Jav. insluiper, binnensluiper, van *lĕboe*, ingaan, Hik. Asm. Pati.

للت **lĕlat,** ruiker v. uit sirihbladen geknipte bloemen, die in e. s. v. beker door den bruidegom aan de bruid wordt gegeven bij zijn eerste bezoek na den plechtigen optocht.

للر **lĕlar,** bij herhaling en dikwijls; *mĕmpĕlĕlar*, herhaaldelijk doen, Wilkinson, vergel. *malar*.

للس **lĕlas,** geschaafd door wrijving, Pĕl. Djin. Mĕn. *mĕlalas*, kaal worden, afslijten, b.v. de nek van een buffel door het juk.

للڤ **lĕlap,** weg zijn, naar de maan zijn, zonder dat men weet hoe, ook diep, rustig van den slaap, zijn bewustzijn kwijt zijn, verbeurd van e. pand; *tidoer ta lĕlap, makan ta kĕnnjang*, niet rustig slapen, niet tot verzadiging eten, zich allerlei ontberingen getroosten, van e. moeder, Abd. Mĕn. id.

للق **lĕlak,** losgaan en afzakken van een kleedingstuk.

للوڠيت **lĕloengit,** Jav. = *kidoeng*, een liedje, b.v. *di-olitnja dĕngan lĕloengit jang amat manis*, hij suste haar met een zeer lief deuntje, H. Asm. Pat.; *disoeratnja dĕngan koekoenja lĕloengit dĕmikian boenjinja*, hij schreef met zijn nagel een liedje, aldus luidende, id.

لله **lĕlah,** vermoeid, afgemat, inz. v. werken, ook werk, arbeid, moeite; *mĕlĕlahkan*, bearbeiden, zich op iets vermoeien, z. moeite voor iets geven; *kalĕlahan*, vermoeidheid, het bearbeide, het werk; *mĕmpĕrhĕntikan*

lĕlah, uitrusten van het werk; *lĕlah-djĕrih*, zie *djĕrih; bĕrlĕlah diri*, zich moeite geven, b.v. *hai iboekoe, mĕngapa yarangan datang bĕrlĕlah-lĕlah diri ini*, o, moedertje, waarom geeft ge u toch de moeite van hier te komen, Ibr. b. Chas.; *makin lĕlah dĕngan dirinja*, hij werd hoe langer zoo vermoeider, hij vermoeide z. hoe langer zoo meer. Groote bloeml. pag. 180 r. 6 v. o.; *sapĕrti andjing lĕlahnja*, zoo moe als een hond, H. T.; *napas lĕlah*, ook *pĕnjakil lĕlah*, Pĕl. Abd.; kortademigheid, Noer. Moh. Zie ook *lĕtih*.

لله **lillahi**, Ar. bij God! aan God!

للي **lĕlai;** *mĕlĕlai*, in e. bocht neerhangen, zooals b.v. de onderste bladen der palmboomen, ook v. takken met vruchten beladen, b.v. *manggis dan doerian boewahnja banjak bĕrlĕlai-lĕlaian*, Sj. Madli, z. ook *loejoet; dahan mĕlĕlai*, een tak die aldus neerhangt, Ibr. b. Chas., Mansj. Sj. Goemp.; *mĕlĕlai*, ook naar zich toebuigen van een tak. Zie *koelai* I.

لم **lam,** I. *ajar-lam*, water, waarover spreuken uit den Koran zijn gelezen en dat gezegd wordt daardoor tooverkracht te bezitten, e. s. v. wijwater.

II. Chin. een bloedstelpend middel.

لم **lim,** verb. Ned. lijm.

لمري **lémari,** =*almari*, Port., kast.

لمب **lamba,** de grove draden van ruwe zijde, die aan elkaar geknoopt en afzonderlijk geweven worden.

لمب **lĕmba,** e. s. v. plant met gevederde bladeren en eetbare vrucht, die veel op *kĕpoelaga* of *kardamom* gelijkt.

لمب **loemba,** wedijver, wedstrijd; *bĕrloemba-loemba*, om het hardst iets doen, loopen, varen, rijden enz., ook wedijveren, b.v. in het bloemenvlechten, B.R. bĕs. 218; *bĕrloemba-loemba koeda*, een paardenwedren houden; *bĕrloemba-loemba pĕrahoe*, een zeil- of roeiwedstrijd houden; *ikan loemba-loemba*, bruinvisch, omdat die altijd met andere achter elkander om het hardst duikt en zwemt; *pĕrloebaän*, renbaan, worstelperk.

لمبارن **lĕmbaran,** rauwe toespijs bij de rijst, zooals salade of komkommer.

لمباك **lĕmbaga,** oorspronkelijke vorm, model, type, eerste begin, embryo, kiem; *lĕmbagaän*, lichamelijke gedaante; *lĕmbaga bisoel*, eerste begin van een bloedvin; *adat lĕmbaga*, oorspronkelijke of geijkte gewoonte; ook de eigenaardige gewoonten, Pĕl. Abd. ka Djoedah p. 90.

لمباينغ **lĕmbajoeng,** e. s. v. klimop met purperkleurige bloemen; *merah lĕmbajoeng*, purpurrood, karmijn.

لمبب **lĕmbab,** zie *lĕmbap*.

لمبت **lambat,** langzaam, lang toevend, veel tijd behoevend, traag, dralen, talmend, laat, te laat; *lambat-laoen*, eindelijk en ten laatste; *l. datangnja*, hij blijft lang weg; *mĕlambatkan*, lang aanhouden, uitstellen; *mĕmpĕrlambatkan*, iets lang doen duren, vertragen.

لمبت **lĕmbat,** op de W.-kust van Malaka = *bĕrĕmban*, zie ald. C. en S.

لمبت **lĕmboet,** zacht, teeder, buig-

zaam, lenig, zachtzinnig, gemoedelijk; *lĕmboet angan-angan*, teeder van geweten, de Holl. 6e dr. p. ٣, *lĕmboet sĕgala anggotanja*, al zijne ledematen waren lenig, buigzaam; *mĕlĕmboetkan*, zacht, lenig, buigzaam maken; *kalĕmboetan*, zachtheid, teederheid; *mĕlĕmboetkan hati*, het hard of gemoed verteederen; *l. kennjal*, elastiek zacht; zie ook *lĕmah*.

لمبت **lembat,** I. e. s. v. zoutwatervisch, v. d. W. e. s. v. eetbaren zoetwatervisch, Mal. e. riviervisch, M.

II. *mĕlembat*, zwaaien v. e. tak of opgehangen stuk goed, Wilkinson.

لمبدق **lambĕdaḳ,** e. s. v. visch H. P. p. 69.

لمبر **lĕmbar,** I. draad, waaruit touw of garen bestaat; *tali tiga lĕmbar*, driedraadsch touw. Ook gebruikt als hulp-Telw. voor het aantal haren, draden enz.; *mĕlĕmbar*, twee of meer in elkander draaien tot garen of touw.

II. Jav. vel, blad, als hulp-Telw. voor het aantal vellen papier en derg. = *helai*.

لمبر **limboer,** even zichtbaar, tusschen zichtbaar en nog niet zichtbaar in b.v. *samboer limboer*, het zichtbaar worden van het avondrood; z. *samboer*.

لمبغ **lambang,** Jav. geheim- of diepzinnige aanduiding of vergelijking, zinnebeeld, zinspeling; *mĕlambang*, zulke zinspelingen al zingende maken, b.v. *laloe ija mĕlambang pĕrlahan-lahan, rasanja sapĕrti mĕmoedjoeḳ jang dibirahikan*, vervolgens zong hij zachtjes al zinspelende, alsof hij zijne beminde troostte, Pr. Dj.

لمبغ **lambing,** uitgerekt van de oorlellen? b.v. *tĕlinganja lambing sampai kabahoenja*, zijne ooren waren uitgerekt tot aan zijne schouders? Mes. Kag.

لمبغ **lamboeng,** I. flank, zijde van het lichaam of van een vaartuig; *lamboengan*, id. ook zijde van een huis; *lamboengan hidoeng*, zijwanden v. d. neus, v. d. W.

II. *mĕlamboeng*, in de hoogte werpen, b.v. een lans, knots, muts, bal, R. Chaib. een mensch, Saif Dz. enz.; *m. dirinja*, zich omhoog werpen, d.i. omhoog springen; ook zich omhoog werpen zooals een stampend schip, opspringen van een visch uit het water; op en neer zwiepen zooals vruchten aan zwiepende takken; *maìn lamboeng*, z. vermaken met voorwerpen omhoog te gooien.

لمبغ **lĕmbang,** I. ingedrukt in het midden, b.v. van het hoofd, Sadj. Mal., kuilachtig ingedrukt van den grond door het een of ander voorwerp, R. Chaib., laagte tusschen twee verhevenheden, vallei, wagenspoor enz. R. Pas. Dul. 85; *dahi lĕmbang*, ingedrukt voorhoofd.

II. compliment, flikflooierij; *mĕlĕmbang*, flikflooien, zacht en lief praten, Wilkinson.

لمبغ **lĕmbing,** speer, lichte lans, werpspies; *mĕlĕmbing*, met zulk een speer steken, ook *mĕnoembaḳ dĕngan lĕmbing*, zie *toembaḳ*.

لمبغ **loemboeng,** Jav. vierkante rijstschuur, bergplaats voor *padi*, ge-

bouwd op palen, naar boven breeder wordend en voorzien van een bladerdak; ook e.s.v. hooge mand met deksel, zie *loeboer* en *rombong*.

لمبغ **lombong,** I. diep v. borden en vaatwerk, met een hoogen rand, hoog op het water van een vaartuig; *pĕrahoe lombong*, hoog vaartuig met weinig buik; holte, groote kuil, Wilkinson.

II. mijn, waaruit erts gedolven wordt; *lombong timah*, tinmijn; *anaḳ lombong*, mijnwerker; zie *loemboeng* en *tamboeng*.

لمبغ **lĕmboeng,** *mĕlĕmboeng*, opgezwollen, opgeblazen zijn, vergel. *gĕlĕmboeng*.

لمبغ **lembang;** *mĕlembang*, uitwasschen van het vuil uit rijst, stofgoud en derg. door aan den waschbak een slingerende of draaiende beweging te geven en het water er herhaaldelijk af te gieten; van personen: rondslenteren zonder iets uit te voeren; een omweg maken op reis, erom heen praten, Wilkinson.

لمبغ **limboeng,** I. besloten, veilige ligplaats voor vaartuigen, loods waaronder men vaartuigen bouwt, dok; *limboengan*, id. ook afgesloten badplaats.

II. *koesta-l.*, melaatscheid waarbij de uiterste ledematen afvallen, Wilkinson.

لمبغساري **lambangsari;** *koewih lambangsari*, Batav. e. s. v. gebak.

لمبف **lĕmbap,** vochtig, klam, week, slap van de vocht, dof, gedempt van een geluid, b.v. van een ketelinstrument, traag van een persoon; *sĕbab tiada tahoe mĕnari, dikatakan lĕmbap*, Sprw. Mĕn. *hari lĕmbab*, betrokken lucht, vochtig weder; zie ook *ĕmbal*.

لمبق **lambaḳ,** ordelooze hoop, b.v. van een in elkaar gefrommelden zakdoek of brieven en papieren enz., ook troetelman voor een dik kind; *bĕrlambaḳ*, bij hoopen of in overvloed zijn, ook *mĕlambaḳ*; *tĕrlambaḳ*, op een hoop liggend, v. geld, Hik. Groel.

لمبق **lomboḳ,** Jav., Spaansche peper = *lada tjina*.

لمبق **lĕmbeḳ,** week, kleiachtig, weeke klei; flauw van een persoon of handeling; zachte matras of kussen om op te zitten.

لمبق **limboeḳ,** ook *limboekan*, e. s.v. wilde duif, = *dĕkoet*; ook naam v.d. wilde duif in tooverkunst, Wilkinson.

لمبق **lembaḳ,** overvloeien, overloopen, overkoken, v.d.W. en Wilkinson; *dinar bĕrlembaḳ-lembaḳ*, dinariën in overvloed, Ab. Tam. Mĕn. overvloed, overvloeiend.

لمبق **lemboḳ,** overdadig, v. gebruiken of geven, meer gebruiken of geven dan noodig is.

لمبق **lamboeḳ,** Mĕn. los, luchtig, rul v. d. grond, gebak, steffen enz.; *mĕlamboeḳ*, omwerken van de natte rijstvelden met de *pankoer*, Pad. bov. l.

لمبم **lĕmbam,** traag, langzaam in het uitvoeren van eenig werk.

لمبن **limban;** *pĕlimban*, bruggetje, loopbrug, vonder, M.

لمبو **lamboe,** Kw. benaming van e. s. v. vaartuig, e. s. v. sloep zooals uit het verband van het verhaal blijkt = *sampan,* Jav. id., b.v. *bĕlikan djoeng dan lamboe barang tiga boewah,* Pr. Dj. *sĕraja mĕnjoeroeh mĕngambil djoeng dan lamboe jang dibĕli itoe,* id.; *ada pon sĕgala galai dan pĕndjadjap, lamboe sĕkalian soedahlah sĕdia,* H. T.

لمبو **lĕmboe,** koe, rund; *lĕmboe djantan,* stier; *lĕmboe bĕtina,* koe; *anak-lĕmboe,* kalf; *lĕmboe kĕbiri,* os. Ook is het een *lĕmboe* die de aarde op zijn horens draagt en door zijn beweging aardbeving doet ontstaan.

لمبوار **lĕmboewara,** o. Jav. naam v. e. reusachtigen visch.

لمبوان **lĕmboewana,** 't wapen v. d. Spookjager (*Hantoe pĕmboeroe*), Wilkinson.

لمبورو **lĕmboeroe,** I. e. s. v. hout, Abd. sch. wrdb.

II. e.s.v. visch, gelijkende op spiering, M.

لمبه **lĕmbah,** dal, vallei, moeras, laagte aan den voet van een hoogte.

لمبه **lĕmbeh,** e.s.v. boom, d.B.K.

لمبه **loembah,** naam van een aantal planten, vooral *curculigo,* Wilkinson.

لمبه **limbah,** I. verzameling van allerhande vuil, inz. nat; *pĕlimbahan,* kuil onder het huis, waarin dat vuil wordt geworpen, kolk bij e. keuken; *adapon manikam itoe, djikalau didjatohkan ka dalam limbahan sĕkali pon, nistjaja tiada akan hilang tjĕhajanja.* Sprw. Mĕn. *pĕlĕmbahan.* Zie ook bij *tjaboet.*

II. overdekt, b.v. *radja Indra Mĕngindra dilimbah pajoeng eram-eram koening doelapan sakawan.... dilimbahnja bĕrbarislah toembak bĕrdjoemantan,* Hik. Dewa Ind. Mĕng., Sj. Ind. Kĕsn., zie *limpah.*

لمبي **lambai;** *mĕlambai,* wuiven, wenken; *toengkat-lambai,* zie bij *toengkat.*

لمبي **limbai;** *mĕlimbai,* slingeren met iets in de hand, b.v. e. doek; zwaaien met de armen op theatrale wijze; *manis mĕmboewangkan limbai,* dit bevallig doen om de aandacht op zich te vestigen; *langkah limbai,* pas, waarbij de voet e. zwaai naar buiten maakt; *ikan limbai,* e.s.v. zouwatervisch.

لمبيك **lĕmbega,** = *rĕmbega,* zie aldaar.

لمدقڤي **lamdoekpai,** Chin. e.s.v. liaan, aan welks wortel e. knol groeit, die als geneesmiddel bij kinderpokken en spruw wordt gebruikt, = *ĕmpis moesang.*

لمرق **loemĕrik,** streepen, gestreept, b.v. *papan ditjatnja dĕngan loemĕrik hitam,* de planken waren geverfd met zwarte streepen, H. T.

لمس **lĕmas,** I. gestikt, versmoord, verdronken; *mati lĕmas,* sterven bij verstikking of verdrinking, verdronken; *l. pĕrhatiankoe,* ik weet niet meer wat ik er van denken moet, mijn begrip is versmoord of verstikt.

II. Jav. *lĕmĕs,* slap, zwak, krachteloos, = *lĕmah.*

لمغ **lĕmang,** gaar gekookt in bamboe, b.v. kleefrijst; *mĕlĕmang*, in bamboe gaarkoken; *pĕlĕmang*, bijmengsel om iets, wat ingepekeld is, in gisting te brengen, te laten zuren, b.v. rijst of sago gedaan in *pĕkasam.*

لمڤ **limpa,** de lever; *limpa kĕtjil*, de milt, = *lĕmpĕdoe.*

لمڤاتو **lampatoe,** e. s. v. plant, Mĕn. e.s.v. boom, waarvan het hout e. gele kleurstof levert. Ook de naam van e.s.v. vogel. M.

لمڤادو **limpadoe,** de milt, d.l. Cr.

لمڤاري **lampari,** e. koperen bekken, waarop met een *pĕnggoewar* geslagen wordt, Pad. bovenl.

لمڤاءوڠ **lĕmpaoeng,** e.s.v. boom, die eetbare vruchten draagt, en welks hout wordt gebruikt voor pakkisten.

لمڤيت **lampit,** Jav. fijne zit- of slaapmat van rotan; *tĕrima-kasih dibawah lampit, soedah dikasih djangan dibangkit*, kinderrijmpje.

لمڤت **loempat,** sprong; *mĕloempat*, een sprong doen, springen, huppelen; *bĕrloempatan*, springen of huppelen van velen; *tĕrloempat-loempat*, aan het huppelen of springen raken; *loempat tioeng*, touwtje springen, lett. springen als e. tioeng-vogel; *loempatan*, in het Palemb. een toestel van zwaar hout om visch te vangen in de rivier; *pĕloempat bĕlat* = *pĕmboenoeh bĕlat*, zie bij *boenoeh; pĕloempatan*, sprong; *sa pĕloempatan djaoehnja*, een sprong ver.

لمڤر **lampar,** I. verspreid, uit elkander, zooals b.v. graan, dat te drogen ligt; *mĕlampar*, z. verspreiden van dampen, bloed, menschen enz. ook overstroomen, overloopen, overvloeien v. het rivierwater; *bĕrlamparan*, zich verspreiden v. velen, door grooten overvloed zich uitbreiden of wijd uitstrekken, b.v. *pĕnoeh pĕpak radja mĕnghadap siap sabĕlah mĕnjabĕlah bĕrlamparan sampai ka loewar kota*, propvol was het v. Vorsten, die hunne opwachting maakten, aan weerskanten gereedstaande en zich uitbreidende tot zelfs buiten de burcht, H. Kor.

II. kleefrijst (*poeloet*) in bladeren gebakken of geroost. Ook andere zaken, b.v. kip enz. Jav. *lĕmpĕr*, id.

لمڤر **loempoer,** modder, slijk, slib; *l. soerga*, e.s.v. brij van eieren, kokosmelk en suiker, lett. hemelmodder; *l. kĕtam*, de modder aan het zeestrand, waarin kleine krabbetjes leven.

لمڤر **lempar;** *mĕlempar*, gooien, werpen, smijten; *mĕlemparkan*, met iets gooien; *mĕlempari*, begooien, bewerpen; *mĕlempari dĕngan batoe*, steenigen; *lemparkan batoe, sĕmboenikan tangan*, met steenen gooien en de hand verbergen, Sprw.; *pĕlempar*, datgene waarmede men gooit, werpmiddel, Si Misk.

لمڤس **lampas,** I. *mĕlampas*, glad of effen maken, polijsten door met iets te wrijven of te schuren; de tong of mond vlug en vaardig maken door zich in het hardop lezen of opzeggen van iets te oefenen; de vingers vlug en lenig maken door herhaalde oefening; *mĕlampas kĕtam*, met een schaaf glad

en effen maken. Mĕn. slijpen, aanzetten van messen; zie *hampĕlas*.

II. ook *halampas*, lichtgeraakt, teergevoelig, b.v. *lampas amat poetĕri Wira Boemi ini, salah sĕdikit soedah ngĕren*, de prinses W. B. is zeer lichtgeraakt; doet men slechts e. weinig verkeerd, dan is zij boos, Pr. Dj.; *katanja: toewankoe djangan bĕrhalampas, pada bitjara beta baïk djoega kita bĕrkasih-kasihan*, zeggende: Uwe Hoogheid moet niet lichtgeraakt zijn; naar mijn raad is 't het beste als wij elkander genegenheid toedragen, id.

لمقس **lampoes**, Jav. *halampoes*, trachten zichzelven het leven te benemen. Zie *ampoes* en *mampoes*.

لمقڠ **lampang**, tijdelijk afdak voor gasten bij feesten (Wilkinson).

لمقڠ **lampoeng**; I. *pĕlampoeng*, al wat op het water dobbert, dobber, boei, drijfkurk, reddingsboei, zwemgordel, drijfhout; *mĕlampoeng-poekat*, zich voordoen als de drijfkurken van een groot net, de gedaante van die drijfkurken vertoonen, van een land in de verte uit zee opdoemen; *maka kĕlihatan lah poelau Selan mĕlampoeng poekat*, en het eiland Ceilon kwam in 't zicht, zich voordoende als drijfkurken van een net, Abd.; *pĕlampoeng*, drijfkurken, drijfhout; *sapĕrti orang karam di laoet tiada bĕrpĕlampoeng*, als een schipbreukeling in zee zonder reddingsboei, R. Ch. Zie *rĕnang*.

II. landschap en residentie in Z. Sumatra.

لمقڠ **lamping**, zie *lampin*.

لمقڠ **lĕmpoeng**, licht, voos, kurkachtig, b.v. van hout, puimsteen en derg.; *kajoe lĕmpoeng*, e. s. v. licht hout, waarvan de doodkisten voor arme Chineezen worden gemaakt, terwijl die voor de rijken v. *kĕledang* of *daroe-daroe*-hout worden vervaardigd; *ikan pĕlĕmpoeng*, e. s. v. eetbaren zoetwatervisch, die zich veel aan de oppervlakte v. het water ophoudt, v. d. W., zie *lampoeng*, dat ik voor geheel hetzelfde houd.

لمقڠ **loempang**, rijstblok, houten vijzel, waarin men de rijst stampt; *loempang doewa tjĕpoe*, twee rijstblokken, M.

لمقڠ **lĕmpang**, op een ongewone plaats liggend, in den weg liggen; *apit lĕmpang*, de twee eerste planken, die op de kiel v. e. vaartuig komen te staan; ook de dienaren, die den Vorst ter bescherming ter zijde staan, v. d. W. adjudanten.

لمقڠ **lempong**; *katak l.*, 'n soort Kikvorsch, Wilkinson.

لمقڠ **lemping**, platte, dunne koek, waarmede de inlander zijn ontbijt doet; ook een dergelijke koek van het een of ander, b.v. van *bami* enz. en aldus als hulp-Telw. gebezigd; *lĕmping-lĕmping*, al wat voor ontbijt dient; *l. bingka*, e. s. v. koekjes; zie ook *ĕmping*.

لمقق **lĕmpoek**, I. vruchten, gekookt met suiker, daarna in bladeren gewikkeld en gerookt, zooals men wel doet met *pisang*, *soekoen* en *doerian*.

II. klodder, dikke plakkaat van kleverige zelfstandigheid, H. Abd. 443 reg. 3 v. o. Dit zal ook wel de beteekenis van I zijn.

لمقم **lampam,** e. s. v. zoutwatervisch.

لمقن **lampin,** luier, doek dien men om het onderlijf van een klein kind doet; *kaïn lampin*, luiergoed, kindergoed; ook *lamping*.

لمقو **lampoe,** verb. Ned. lamp, inz. europeesche.

لمقو **lampau,** overheen, voorbij, verder dan, te bovengaand; *tĕrlampau daripada ādat*, veel meer dan gewoonlijk, buitengewoon; *djangan tĕrlampau tiga hari*, niet over de drie dagen, niet meer dan drie dagen; *soerat itoe soedah tĕrlampau tĕmpatnja*, die brief is verder gegaan dan de plaats, waarvoor hij bestemd was; *lampau roemah itoe*, voorbij dat huis; *l. daripada loetoet*, verder dan de knieën; *melampau*, te ver gaan; *djangan mĕlampau*, ga niet te ver; *mĕlampauwi*, iets te boven gaan.

لمقو **limpau;** *mĕlimpau*, om iets heen gaan om het te ontwijken; *mĕlimpauwi*, om iets heen gaande ontwijken, b.v. eene onveilige plaats, v. d. W.; zie *lampau*.

لمقوني **lĕmpoenai,** e. s. v. boschboom, die brandhout oplevert.

لمقوي **lĕmpoewi,** e. s. v. plant.

لمقويغ **lĕmpoejang,** e. s. v. plant, zingiber cassumunar, e. s. v. *langkoewas* of *gĕlanga; lĕmpoejang hoetan*, globba marantina, L.

لمقه **lĕmpeh,** e. s. v. zoutwatervisch, die, gegeten, een sterke jeuking veroorzaakt.

لمقه **loempoeh,** verlamd, lam v. leden inz. van de beenen, *pĕnjakit-loempoeh*, de berrie-berrie-ziekte.

لمقه **lempah,** overvloeiend, overvloedig; *mĕlempahkan karoenia*, overvloedige gunst bewijzen; *dĕngan lempahnja*, in overvloed, overvloediglijk; *kalempahan*, overvloed.

لمقه **lempoeh** = **loempoeh,** lam v. de beenen, *tĕrlempoeh*, verlamd.

لمقي **lampai,** slank, rank, tenger; *orang jang tinggi lampai*, iemand die lang en slank of tenger is; *toengkat lampai*, een dunne stok; *ikan lampai*, e. s. v. aal. Mĕn. *langkai*, id. Zie ook *sampai* en *ampai*.

لمقي **lĕmpai,** slap, neerhangend, zooals e. vlag bij windstilte, een geknakte of zwaar beladen tak; *lĕmpai-lĕmpaian*, aren v. graan; *sĕgala poetjoek kajoe pon bĕrlĕmpaian, sapĕrti mĕnoeroet hatinja jang peloe*, al de uitspruitsels der boomen hingen slap neder, alsof zij deelnamen in het verdriet, Prab. Dj. I: 83 *sĕgala kajoe-kajoean samoewanja lajoe, ija mĕlĕmpai-lĕmpai roepanja*, al het geboomte stond verwelkt en hing slap neer, H. Boedj.; zie *lampai*.

لمق **lĕmak,** vet v. dieren, smeer, vet, ongel, reuzel, talk; smoutig, machtig van spijzen, smakelijk, lekker toebereid; *lĕmak tjajar*, gesmolten vet; *nasi lĕmak*, rijst die met kokosmelk gekookt is, rijstebrij; alle spijzen, op die wijze toebereid, worden *lĕmak*

genoemd; *lĕmak-kĕtam*, krabbevet, als naam v. e. kleur: grijs, v. d. W.; *awan bĕrlĕmak-kĕtam*, grijze wolk, voorbode van regen; *kajoe lĕmak kĕtam*, e. s. v. deugdzaam hout.

لمق **lĕmoek**, zacht van drinkwater, b.v. Sj. Mans. Sj. Goemp.

لمندر **Lamender**, Armeniër.

لمو **lĕmau**, zacht, week geworden v. iets dat hard en knappend behoort te zijn, zooals beschuit en derg. slap, licht te buigen van iets dat sterk behoort te wezen; flauw, slap, slaperig van menschen en dieren.

لموكت **lĕmoekoet**, zie *loekoet*.

لمه **lĕmah**, zwak, slap, machteloos, onvermogend, af, op, ook verlamd, b.v. *hatinja pon lĕmah*, Pĕl. Djin. II p. 10, verlamd door vrees of schrik, Sail. Sal.; *mĕndjadi lĕmah perkataännja*, hun getuigenis werd verzwakt (door gebrek aan bewijs) de Holl. p. 13; *l. liat*, taai, buigzaam; *l. dzakar*, mannelijk onvermogen, impotent; *l. lĕmboet*, zachtaardig, zachtzinnig van het gemoed en van woorden, ook zacht, liefelijk van den wind, Ind. Poet.; *mĕlĕmahkan*, verzwakken; *kalĕmahan*, zwakte, zwakheid.

لميدڠ **lĕmidang**, platte rand zooals aan e. bord of sommige kommen, ook zulk een kom om er de *tĕrĕnang* in te zetten; *l. pinggan*, rand van e. bord; *l. pĕmidangan*, de rand van een raam, waarop iets uitgespannen wordt, b.v. een borduurraam; zie ook *pakoe*.

لمينه **laminah**, Port.? harnas v. metalen schubben, H. T. Hik. Korisj. schubbenpantser, schobbejak, doch niet als scheldwoord.

لنتر **lantar**, I. zie *hantar*.

II. *lantaran*, Jav. door middel van, door tusschenkomst van.

III. Zie *latar* II *pĕlantaran* Niem. bloeml. I, 4e dr. p. 74.

لنتر **lĕntoer**; *mĕlĕntoer*, doorbuigen; *mĕlĕntoer wilis*, golvend, e. weinig gekruld van het hoofdhaar, C. en S. schrijven *lintar* p. 28 kol. I, doch dit is zeer te betwijfelen. Mĕn. *lantoer* id.

لنتر **loentoer**, I. doorslaan van de ontlasting; *pĕloentoer*, afdrijvend middel voor de ontlasting, de menstruatie, de urine enz.

II. Jav. verkleuren met wasschen, de verf loslaten van stoffen, verschieten, afgeven, niet vast van kleur zijn.

لنتر **loentar**, gooien, werpen, = *loetar*, zie ald.; *kĕrat kajoe akan pĕloentar orang*, stukken hout, om er anderen mede te werpen, B. R. 133.

لنتر **lontar**, e. s. v. palm; Jav. omzetting van *ron-tal*, blad van den talboom, e. s. v. waaierpalm, op welks bladeren vroeger geschreven werd, borassus flabelliformis.

لنتر **lintar**, = *halintar*, zie ald.

لنتس **lantas**, vervolgens, onmiddellijk daarop, terstond, onverwijld, = *laloe*; *mĕlantas*, doordringen tot; *tikam lantas*, doorsteken.

لنتس **lontos**, zonder kapiteel of knop, glad af van boven, van zuilvormige dingen.

لنتس **lintas**; *mĕlintas*, schielijk voorbijgaan aan iets; *bajang-bajang*

orang mĕlintas, de schaduw van iem. die voorbijsnelt; *pĕlintas*, voorbijganger; *bĕlom tĕrlintas kĕpada rasa*, z. zich aan het gemoed nog niet voorgedaan hebben, Sj. Haris; *pĕlintasan*, voorbijgang, een gift in geld door den bruidegom aan zijn schoonouders, indien zijn bruid een ongehuwde oudere zuster heeft, Palemb.

لونتس **loentas**, Jav. = *bĕloentas*, e.s.v. heester, die veel voor heggen gebruikt wordt, zooals liguster.

لنتڠ **lantang**, ruim, wijd, onbelemmerd van het uitzicht, en van het gehoor, van verre zichtbaar zijn. Mĕn. duidelijk voor het gezicht of gehoor, helderklinkend; zie *banglas* en *lĕntang* II.

لنتوڠ **lantoeng**, I. scherp van een stank, doordringend van een geluid.

II. Jav. aardolie, jodium; *pĕlantoengan*, plaats waar jodium-bronnen zijn; ook *latoeng*.

لنتيڠ **lanting**, I. een klein vlot v. bamboe, C. en S. (Ik houd dit niet voor het grondw. v. *pĕlanting*, maar veeleer *panting*, zie *pĕlanting*.

II. Mĕn. *mĕlanting*, gooien werpen; *sapĕlantingan*, een worp; *lanting-lanting*, werpgeweer. M.

لنتڠ **lĕntang**, I. grondw. van *tĕlentang*, v.d.W., zie ald.

II. klanknabootsend woord voor een galmend geluid.

لنتوڠ **lĕntoeng**, = *lĕntang* II, doch doffer en zwaarder; *pĕlĕntoeng*, klepel van een klok, knuppel voor een alarmblok, presidentshamer.

لنتيڠ **lĕnting**, I. klanknabootsend woord voor een schel klinkend geluid, zooals van een stuk geld, dat op een steenen vloer valt; *kĕlĕntingan*, belletje, schelletje.

II. veerkrachtig; *mĕlĕnting*, ook *mĕngĕlĕnting* (Wilkinson) veeren van een mes, degen, veer en derg., wegspringen (vonken); verschrompelen, krimpen (iets bij 't vuur), Wilkinson.

لونتڠ **loentang**, stuk hout, waaraan een haak met aas, dat men laat drijven om visch te vangen; *mĕloentang*, op die wijze vischvangen.

لينتڠ **lintang**, dwars, overdwars, in de breedte; *l. boedjoer*, zie *boedjoer*; *l. kĕdak*, dwars in alle richtingen; *l. poekang*, id. ook schots en scheef; *lintang sangkoet*, e. bijzondere wijze van de *sanggoel* of haarwrong op te maken, Pĕl. Abd. p. 58; *kajoe lintang*, dwarshout, dwarsbalk; *tĕrlintang*, dwars in den weg, dwars over iets heen; b.v. Pĕl. Djin. Fracs. p. 8. reg. 1. v. o. *mĕlintang*, dwars overheen gaan of doen (Dr. F.), dwars in den weg staan, dwarsboomen; *bĕntjana jang mĕlintang*, een ongeluk dat dwars in den weg komt; *mĕlintangkan*, iets dwars leggen, b.v. *toembaknja dilintannja diatas koedanja*, hij legde zijne lans dwars over zijn paard; *mĕlintangkan kajoe*, dwarshouten aanbrengen; *mĕlintangi pĕrkataän*, tegenpraten, tegenspreken; *lintangan*, iets dat zich dwars te midden van iets anders bevindt, hinderpaal, dwarslegger, b.v. *dan gadjah-koeda lintangan ditĕngah rajat sapĕrti poelau ditĕngah laoet*

roepanja, de paarden en olifanten waren in het midden van het volk evenals eilanden midden in de zee, H.Boedj.; *pĕlintangan*, verkeerde gedachten, die bij iemand opkomen, b.v. *ḥata maka datang lah pĕlintangan mĕlintangi bĕginja dan mĕmbĕri oewas-oewas kĕpadanja*, daar kwamen verkeerde gedachten bij hem op, die zich bij hem dwars in den weg stelden en hem in twijfel brachten, S. Dz.; *mĕlintang pajir*, de blokkade forceeren; *minta lintang pajir*, boete vragen voor het forceeren v.d. blokkade,H.T.; *bĕpĕrlintangan*,dwars door elkander van velen; *lintang-lintang*, kruiselings; zie ook *rintang*.

لنتڤ **lintap**, in lagen op elkander van platte voorwerpen; ook bij troepjes van komende personen; *tiada lintap lagi datangnja, hanjalah sĕlaloe*, zij kwamen niet meer bij troepjes (nu en dan), maar onophoudelijk.

لنتڤ **lintoep**, van alle zijden toegedekt, ook *litoep*.

لنتق **lantaḳ**; *mĕlantaḳ*, inslaan, indrijven, inheien, instampen, b.v. een spijker, paal, de lading met een laadstok enz.; *pĕlantak*, heiblok, laadstok, stormram, ook e.s.v. plankje, waarop de vrouw bij het weven zit, Mĕn.; *ĕmas-lantaḳ*, goud in staven of andere vormen gegoten; *loeloeh-lantaḳ*, fijn gestampt, vergruisd.

لنتق **lantiḳ**; *mĕlantiḳ*, in het openbaar aanstellen van den regeerenden Vorst en de vier voornaamste hoofden in een Maleischen staat. Van de mindere hoofden is het *mĕnggĕlar*, zie *gĕlar*.

لنتق **lĕntiḳ**, I. ingebogen zooals b.v. de voor- en achtersteven van inlandsche vaartuigen of tanden die aan den voorkant ingevijld zijn, hol tegenover bol; *lĕmtiḳ pinggang*, ingebogen middel, als scheldwoord, Prab. Dj.; *l. saboet*, gebogen als de schil van een kokosnoot; *dagoe lĕntiḳ*, bebbekin, Mes. Kag.

II. *mĕlĕntiḳ*, sprengen, sprenkelen door middel van een bundeltje bladen in vocht gedoopt, dat men over het goed uitslaat, zie *rĕtjiḳ*; *pĕlĕntiḳ*, vliegenplak, een plak, gevlochten van rotan, waarmede men de muggen doodslaat.

لنتق **lontoḳ**, I. kort naar evenredigheid van de dikte, dik naar evenredigheid van de lengte.

II. *toewa lontoḳ*, afgeleefd, versleten, oud (persoon).

لنتق **lentoḳ**, opzij hangen van het hoofd, ook het bovenste gedeelte van een afgebrande lampepit; *lentoḳ-liaḳ*, den hals wringen, draaien, C. en S. Zie het volg. wrd.

لنتق **lĕntoeḳ**, buigzaam, week, souple, Sw. en d.l.Cr.; *mĕlĕntoeḳkan leher*, den hals buigen, H.T.NB.C. en S. schrijven *lentoḳ*, zie het voorg. wrd.

لنتن **lantan**; *mĕlantan*, sparen, uitsparen, b.v. van levensmiddelen, Mĕn.

لنتن **lanten**, I. verb. Ned. kleine bollantaarn.

II. vlot = *rakit*, Max. en d. l. Cr.

لنته **lintah**, ook *halintah*, zoet-

water-bloedzuiger; *lintah-lintah*, klos of platte kram, waarin iets, b.v. een muurkandelaar ingehaakt of ingeschoven wordt.

لنتي **lantai,** vloer van een op palen staand huis, meestal van bamboe- of niboeng-latten; los dek in een vaartuig, ook spalk in de heelkunde, v. d. W. lijst geneesk. wrd.; *lantai-bĕsi*, rooster in een vuurhaard; *papan lantai*, vloerplanken; *bĕsi-lantai*, plaatijzer.

لنتي **lĕnté,** zie *pĕlĕnté.*

لنتي **lonté,** Jav. hoer, slet.

لنتير **lantera,** Port. lantaarn.

لنج **lĕndja,** I. vrijpostig zijn.

II. ring of hoepel, die hangt om er iets in te zetten, zooals b.v. de ring, waarin de hanglamp of de onderschotel hangt; *l.-djantoeng*, hartvlies.

لنجوت **landjoet,** langdurig van het leven, een toon, verhaal, lijn, weg; lang naar beneden hangend, verlengd, gerekt; *akal landjoet*, scherpzinnigheid, doordenkend; *landjoet-pikiran*, nadenkend, verstandig; *pĕrtjakapan landjoet*, een langdurig gesprek; *mĕlandjoetkan*, verlengen, lang doen duren, van het leven, een rede, een verhaal enz.; *boewah landjoet*, een eetbare, langwerpige, zure vrucht, gelijkende op een groote *mangga.*

لنجر **landjar,** I. lang uitgevierd van touw en derg., lang en spits uitloopend; *kĕtam landjar*, met een langen schaaf schaven, v.d.W. zie *loendjoer.*

II. *landjaran*, Jav. tuinstok, boonestaak, staak tot steun van planten, z. *djalar.*

لنجر **landjĕr;** *kĕlandjĕran*, Batav. een gezwel hebben in den bilnaad (*sĕlĕpaha*), of aan de halsklieren.

لنجر **landjoer,** lang durend, van een gastmaal, vertooning of andere bezigheid; *mĕlandjoerkan*, lang doen duren, rekken; zie *andjoer.*

لنجر **loendjoer,** zie *bĕloendjoer*, en *oendjoer.*

لنجڠ **landjang,** lang en smal.

لنجڠ **landjoeng,** lang en dun, alleen in *tĕboe landjoeng*, dun suikerriet met lange geledingen.

لنجڠ **londjong,** lang en smal, naar boven scherp toeloopend, spits, b.v. van een dak, popelier, ook van den kop van een schildpad, Bloeml. zed. verh.

لنجق **loendjak;** *mĕloendjak*, omhoog springen, zooals e. veerkrachtig voorwerp, dat men op den grond gooit; op iets springen van een persoon om iets te grijpen; op de teenen gaan staan, b.v. om over iets heen te kijken, Wilkinson; tegen de rotsen opspringen of breken van de golven, omhoog streven, zich verhoovaardigen; d. l. Cr. id. Mĕn. *mĕlondjak*, opspringende naar iets grijpen; *mĕlondjakkan hati*, het hard doen opspringen (v. vreugde).

لنجن **landjen,** Mĕn. = *kĕmban*, zie ald.

لنجوڠ **lĕndjoewang,** = *daoen djoewang-djoewang*, e.s.v. boom, welks bladeren als onheil-afweermiddel buiten de deur worden gehangen, soms

met een bezweringspreuk daarop gegrift.

لنچ **lantja,** Port., e. s. v. groote Indische vaartuigen met drie masten en schuinezeilen, zie *lantjap.*

لنچوت **lantjoet,** I. tevergeefs, zonder nut.

II. hoog opspringen van water uit een bron of fontein; met een straal te voorschijn komen, zooals bij het urineeren, v.d.W., zie *lantjit.*

لنچيت **lantjit;** *mĕlantjit,* = *lantjoet* II als het niet hoog is; zie *lĕntjit.*

لنچيت **lĕntjit;** *mĕlĕntjit,* uitglippen, uitschieten zooals b.v. een glibberige vruchtepit tusschen de drukkende vingertoppen uit; *bĕrpĕlĕntjit,* hetzelfde en ook zijwaarts springen van iets, dat geworpen is. Zie ook *pĕlĕntjit.*

لنچت **loentjat,** met beide voeten tegelijk springen, hippen, huppen, ook van vogels, zie *loempat.*

لنچر **lántjar;** *mĕlantjar,* vlug of snel voortschieten zooals een slang; vlug, vlot, rad; snel v. lezen, spreken, e. weversspoel enz. met snelheid glijden v. eene helling, ook snel zich oprichten van een slang, b.v. *maka oelar itoe pon mĕlantjarkan ka oedara sĕrajamĕmbĕsarkandirinja,* H.Boedj.; *mĕlantjarkan,* werpen van een werpschicht, b.v. *bagai poetjoek dilantjarkan,* als een geworpen werpschicht, C.en S.; *lantjar moeloetnja,* zijn mond is voorbarig; *lantjaran,* e.s.v. oorlogsvaartuig; zie *lantjang* en *lansar.*

لنچر **lantjoer;** *mĕlantjoer* uit e. pijp of tuit spuiten, met een straal uitvloeien, zooals de thee uit een trekpot; z. *pantjoer.*

لنچر **loentjoer** I.; *mĕloentjoer,* v. of uit iets glijden, gegleden, b.v. e. mes uit den zak, een kris uit de scheede, e. schip van de helling; *mĕloentjoerkan,* doen glijden, van stapel of van de helling laten loopen.

II. vervallen (pand); *pĕrdjandjian loentjoer,* verpanding voor een zekeren tijd met de afspraak, dat het pand vervallen is, als het niet op zijn tijd wordt gelost; geconfiskeerd.

لنچير **lintjir,** vermaleischt Mĕn. glibberig; *tĕrsĕlintjir,* door gladheid uitglijden. Zie *tersĕlintjir.*

لنچس **loentjas,** mis, niet geraakt, voorbij het doel, van een klap, kogel, bal enz., over of voorbij een bepaalden tijd, vertrokken, weg, voorbij van een speelbeurt enz.

لنچوس **lontjos,** spits of scherp toeloopend zooals b.v. een pyramide, de boeg van een vaartuig, een flesch zonder schouders, een mast en derg. wigvormig naar één kant dunner worden, smal van schouders.

لنچڠ **lantjang,** I. e.s.v. oorlogsvaartuig met ra's, doch zonder spiegel. Sadj. Mal. p. 55 enz. Het is hetzelfde als onder II is opgegeven. Dit blijkt ook uit de beteekenis van *lantjang* in het Jav. vlug, snel enz.

II. = *lantjar,* zie ald.; *lantjang-lantjang,* keilen, zooals een plat steentje over de oppervlakte van het water geworpen.

III. een kleine horde met offers er op, die men op het water laat weg-

drijven, zie ook bij *balai; mĕmboewang lantjang* = *mĕmboewang antjak*, z. ald.

IV. sirihdoos; Mĕn. e.s.v. betelschaal.

لنچغ **lantjoeng,** I. valsch, vervalscht door bijmenging, van metalen, koopwaren enz.; *lantjoeng kitjoe*, oplichterij en bedrog, Oend. Mĕn. en Oend. Djambi; *sangat ĕngkau lantjoeng dan bohong*, je bent een erge bedrieger en leugenaar, Am. Ham.; *ĕmas lantjoengan*, valsch goud; *mĕlantjoeng*, bedriegen; *orang mĕlantjoeng*, bedrieger.

II. Batav. *mĕlantjoeng*, wandelen, slenteren.

لنچيغ **lantjing** en *lantjingan*, Jav. broek voor mannen, K. T.; *bĕrlantjing bĕlĕdoe*, een fluweelen broek aanhebben, Mes. Kag.

لنچغ **lĕntjong,** afwijken naar den eenen of anderen kant van iets, dat rechtuit moet gaan; zie *lantjoeng* II en *lintjoeng*.

لنچغ **lontjeng,** = *lotjeng*, zie aldaar.

لنچغ **lintjoeng;** *mĕlintjoeng*, e. anderen weg opgaan dan men zich eerst voorgenomen had. Ook afwijken in gedrag of wandel.

لنچڤ **lantjap,** zie het volgende woord, ook; gemakkelijk naar binnen glijdend (voedsel), glad en onbelemmerd (oppervlak), Wilkinson.

لنچيڤ **lantjip** en *lantjap*, puntig, scherp, b.v. van een vaartuig, piek enz.; *mĕlantjipkan*, de punt aanscherpen aanpunten, ook v. e. pen.

لنچڤ **loentjip,** = *lantjip*, zie aldaar.

لنچين **lintjin,** = *litjin*, Max. zie aldaar.

لنچون **lintjoen,** doornat, kletsnat, = *basah koejoep*, z. ald. d.l. Cr. id.

لنچه **lantjih,** volg. v.d.Tn. moet het *lontjek* of *lontjat* zijn en is Mĕn. = *kodok*, zie ald.

لنچه **lintjah,** zich heen en weer bewegen niet stilstaan, van een vlieger; onstandvastig, wispelturig, ongestadig van werken. Mĕn. levendig, onrustig, bewegelijk van aard.

لندا **landa;** I. *mĕlanda*, met geweld tegen iets in of door iets dringen, b.v. door een storm, vuur, vijand, moeilijkheid enz. tegen wind en stroom opwerken van een vaartuig; zich verzetten tegen wetten of bepalingen; tegen elk. aanloopen; *mĕlawa-landa*, dwars tegen iets ingaan. Zie *lawa* I.

II. *mĕlanda ĕmas*, goud wasschen in de bedding v.e. stroom, C. en S.

لندا **loenda,** e. s. v. plant.

لنداهور **lĕndahoer,** een geslacht van reuzen, vermeld in de H. Am. Hamz. volg. v.d.W. en v.d.Tk. Deze laatste zegt ook, dat het de naam is van een reusachtigen koning van Ceilon.

لندوت **lĕndoet,** ingebogen, b.v. van een brug, vloer, zitting van een stoel enz. inbuigen; *mĕlĕndoet*, van de horizontale richting afwijken, van een kogel.

لندير **lĕndir,** slijm, taaie stof, fluim,

kwalster; kleverig, slijmerig; *tjeret lĕndir*, slijmafgang.

لندس **landas**, onderlaag tot steun om iets op te hakken of te beuken; *landasan*, aanbeeld, hakblok, onderlaag; *mĕlandas*, op een onderlaag of aanbeeld leggen. Zie *andas*.

لندس **lindis**, zich lomp op iets leggen, b.v. op iemands schoot; *mĕlindis*, met iets zwaars op iets drukken b.v. met een rol of plank op de aarde, om die effen of gelijk te maken; *pĕlindis*, rol om den grond gelijk te maken.

لندڠ **landoeng**; *mĕlandoeng*, te lang en daardoor slap of in een bocht hangen(d) van touw, ketting enz. te laag naar beneden hangen(d) van een hanglamp enz. te lang van een weg, die korter had kunnen zijn.

لندڠ **londang**, zeer zachte modder, zooals b.v. in een buffelkraal of op eene moerassige plaats, waar in buffels en varkens gewoon zijn zich te wentelen.

لندڠ **lindoeng**, beschut, beschermd, verborgen, bedekt; *bĕrlindoeng*, zich beschutten enz schuilen, bescherming zoeken; *tĕrlindoeng*, bedekt, verborgen, beschut zijn, ook over het hoofd gezien, vergeten; *mĕlindoeng*, *mĕlindoengi* en *mĕlindoengkan*, iets of iem. beschutten, beschermen, bedekken; *sĕlingdoeng* en *tĕrsĕlindoeng*, geheel verborgen, verscholen; *sĕlindoeng dalima*, in een granaatappel verscholen, de naam van e. Mal. HS.; *tĕrsĕlindoeng dalam Allah*, in God verborgen; *pĕrlindoengan*, plaats waar men zich beschut, ook geheim gemak.

لندڠ **lendong**, aal, =*ikan bĕloet*, d. l. C.

لندق **landaḳ**, stekelvarken, ook *landaḳ-tanah*, Sw.; *boenga-landaḳ*, e. s.v. bloem, Barleria prionitis (Orchidee), d.l.Cr.; *doeri-landaḳ*, de pennen van een stekelvarken; *daoen-landaḳ*, e.s.v. heester met stekels aan de bladstelen.

لندن **landen**, zie bij *kĕris* en *landai*.

لندو **loendoe**, e.s v. zoetwatervisch.

لندو **lindoe**, Jav. aardbeving; zie *gĕmpa*.

لنده **lendeh**, met het bovenlijf ongemanierd liggen, b.v. met den arm op tafel en het hoofd op den arm.

لندي **landai**, I. zacht glooiend, in een flauwen bocht, laag strand, dat bij laag water droogloopt.

II. *landaian kĕris*, gevest van een kris, b.v. *bĕrkilat-kilat landaian kĕrisnja bĕrsinar tjĕhaja ka moekanja*, het gevest van zijn kris blonk en verspreidde glans over zijn gelaat, Pr. Dj.

لنست **lansat**, ook *langsat* en op Java *langsĕp*, e. s. v. kleine, rinsche, zeer smakelijke vrucht met bittere pit; *warna lansat*, vaalgele kleur, isabellakleur, naar de schil van die vrucht; *boenga-lansat*, zie *boenga; boeloe-lansat*, huidhaar met de kleur van lansat, b.v. *jang andjing*, *boeloe lansat ini akoe soedah biasa mĕmbawa*, den isabellakleurigen hond ben ik gewoon mee te nemen, M.S.

لنست **lenset**; *bĕlen(g)set*, omge-

kruld van de onderste oogleden; *pĕlenset*, de persoon die zulke oogleden heeft. Zie *bĕlelek*.

لنسر **lansar,** ook *langsar; mĕlangsar*, horizontaal lang, horizontaal voortschuiven of voortschieten, zooals b.v. e. slang, ook rank, slank v. het menschelijk lichaam, b.v. Sj. Sult. Jahja; *mĕngĕtam lansar*, schaven met eene schaaf waarvan de beitel onder e. spitsen hoek in het blok staat; *mĕnikam lansar*, bij spelen: horizontaal over den grond gooien, b.v. een looden schijf, zie *tikam mĕlansar*, lang worden, horizontaal voortschuiven, zooals b.v. een geldstuk over de tafel.

لنسر **loensoer,** ook *loengsoer* en *gĕloengsoer*, afglijden, b.v. v. e. boom, zie *gĕloengsoer*.

لنسر **lenser,** of *lengser*, *mĕlen(g)ser*, bestrijken, besmeren, b.v. e. pan met boter, over een oppervlakte heenglijden, b.v. een geworpen boek over de tafel; *baring mĕlenser*, liggen te luieren.

لنسڠ **lansoeng,** zie *langsoeng*.

لنسڠ **lansing,** of *langsing*, fijn, schel van geluiden, zooals van een fluit, glas enz. hooger v. toon worden van een snaar, die meer gespannen wordt; ook *lansi*. Zie ald.

لنسم **linsoem,** e.s.v. heester.

لنسڠ **linsing,** een hulstachtige struik met scherpgedoornde bladen en schoone witte bloemen.

لنسن **loensin,** zie *loengsin*.

لنسي **lansai,** zie *langsai*.

لنسي **lansi;** ook *langsi*, *lansing* en *langsing; mĕlansi*, een schel of fijn geluid maken, al hooger en hooger klimmend b.v. van een snaar, die gespannen wordt; *soewaranja mĕlansi*, haar stem nam een hoogen toon aan, zij zong sopraan, Sj. Ḥaris = *lansing*, zie ald.

لنڠ **lĕnoeng,** klanknabootsend woord voor een galmend geluid zooals van een groote klok.

لنڠ **lĕning,** klanknabootsend woord voor een klingelend geluid zooals van een belletje; *kĕlĕningan*, rinkelbel.

لنيڤ **lĕnnjap,** verdwijnen uit het gezicht, verdwenen. Zie ook *lĕsap*.

لنيق **lĕnnjak,** = *lĕlap*, vast, diep van den slaap, stilstaan van een tol, b.v. *lĕnnjak bĕdiri sapĕrti gasing*, Ibr. b. Ch. 63. njĕnjak

لنيو **lĕnnjau,** van boven met een korst doch van onderen modder, van den grond; zie *lanjau* en *lanjak*.

لو **lo,** Jav. uitroep van verwondering.

لو **loe,** Chin. gij, jij, jou.

لو **lau,** I. Arab. indien; *wa lau*, ook al ware 't, ofschoon; hiervan ook *djikalau*, zie ald. en *woeloe*.

II. oogenblikkelijk voorbijgaande lichtglans, zie *tĕlau*.

III. *daoen-lau*, e.s.v. klim- of woekerplant, zie *anggĕrek*.

لوا **lowa,** Batav. groote mand voor puin of vuilnis; *toekang-lowa*, iem. die in oud ijzer doet, oud roest.

لواط **liwâṭ,** Arab. sodomie.

لوب **loba,** Skr. begeerigheid. in-

haligheid, begeerig, inhalig; *mĕlobakan*, iets begeeren, aftroggelen; *mĕlobakan oewang*, begeerig zijn naar geld, geldgierig.

لوبر **loeboer,** *bilik bĕrloeboer*, verborgen kamer om schatten te bewaren; *pintoe bĕloeboer*, verborgen deur; *pĕloeboer*, rijstschuur, rijstpakhuis; *kĕloeboeran*, valkuil, valput; zie ook *loemboeng.*

لوبڠ **lobang,** gat, kuil, groeve; *l.-djaroem*, het oog eener naald, *l.-hidoeng*, neusgat; *l.-tĕlinga*, oorgat; *l.-pantat*, aarsgat, ook *l.-doeboer; l.-roman*, de poriën; *l. tĕroes-mĕnĕroes*, een gat door en door, Saif Dzoel.; *pĕlobang*, wolfskuil, kuil om dieren te vangen: *lobang-lahad*, zie *lahad; mĕlobangi*, een gat in iets maken.

لوبق **lobak,** e. s. v. radijs; *l. merah*, pompwortel, peen, v d. W., op Java is dit *brotol*, verb. Ned. In het Mĕn. is *lobak* de naam van een groot soort van radijs, en bet. daarin ook knol en kool! In het Jav. e.s.v. lange en dikke radijs.

لوبق **loeboek,** diepte of kom in zee, meer of rivier. Op Malaka poel, Max. en in 't Mĕn. ook = *loehak*, b.v. *loeboek Agam*, het gebied of landschap Agam.

لوبي٢ **lobi-lobi,** e. s. v. boom met eetbare vruchten. Soorten zijn: *l.-l. asam*, *l.-l. badak*, *l.-l. manis* en *l.-l. sĕpat.*

لوت **loewat,** afkeer of walging gevoelen, walgen, misselijk worden, b.v. *mĕndjadi loewat hati soewaminja*, zoodat het gemoed haars mans walgde, B.R. ook uitspuwsel van iets dat uitgekauwd is, Prab. Dj. Zie *loewah.*

لوت **lota,** week, slap, zacht van iets dat stijf geweest is, zooals b.v. papier, gesteven goed, een lijk als het tot ontbinding overgaat; *l. mandai*, e.s.v. spruw. Zie *pandai-pandai.*

لوتت **loetoet,** knie; *bĕrloetoet* en *bĕrtĕloet*, knielen; *bĕdiri loeloet*, op den vloer zitten met een knie omhoog getrokken, een gemakkelijke houding, door den inlander soms aangenomen als hij eet; Mĕn. *aoedoek bĕrtĕgak loetoet*, zitten met een voet onder het achterste en den anderen met de knie naar boven gekeerd; *mĕlipat loetoet*, de knie buigen; *sĕloetoet*, e.s.v. spel, waarbij men geld enz. op eene knie legt en het daarmede naar een gat slingert; *tĕmpoeroeng-loetoet*, knieschijf, Wilkinson.

لوتر **loetar,** ook *loentar*, gooien, werpen; *mĕloetar*, iets werpen; *mĕloetarkan*, met iets werpen; *mĕloetari*, op iets werpen, bewerpen; *bĕloetar-loetaran*, elk. werpen, Sail. es-Sail.; *pĕloetaran*, worp; *sa pĕloetaran-batoe djaoehnja*, een steenworp ver; *pĕloetar* werptuig, werpmiddel; *pĕloetar-batoe*, blijde, balista; *p.-tĕrang*, koekoek, vallicht, dakvenster, glazen kajuitskap. In 't Mĕn. wordt *loetar*, ook voor slaan gebezigd; *mĕloetarkan koedanja*, zijn paard slaan, B.R. bĕs. p. 12.

لوتڠ **lotang,** Chin. vuurwapen.

لوتڠ **loetoeng,** e. s. v. slankaap; *ekoer loetoeng*, e.s.v. kanon, slangstuk.

لوتڠ **lotong,** Chin.straathoer,matrozenhoer; zie *djalang.*

لوتڠ **loteng,** Chin. bovenverdieping van een huis, zolder, vliering; *bilik-loteng*, ook *kamar-loteng*, bovenkamer.

لوتق **loteḳ,** Chin. e. s. v. pek, waarmede de naden van vaartuigen worden gestopt; *lĕmbeḳ loteḳ*, slap als een vaatdoek, v. weefsels, papier enz. *pakaian jang loteḳ lagi boeroeḳ*, Niem. bloeml. I. pag. 56, Sailoe's Salatin.

لوتو **loetoe;** *mĕloetoe*,iemand herhaaldelijk (b.v. met de knokkels op het hoofd) slaan, ook in het algemeen smadelijk bejegenen, b.v. Sj. Ardan, iemand smaadheid aandoen, Sj. Abd. Moel. 49.

لوتي **loeti,** Skr.ineengefrommeld, zooals b.v. een zakdoek, stuk papier en derg.

لوجر **loedjoer;** *mĕloedjoer*,rijgen, met een losse rijgsteek naaien, zie ook *oendjoer*; Mĕn. lang en dun, gerekt, uitgerekt.

لوجو **loedjau,** e. s. v. zoutwatervisch.

لوجي **lodji,** fr. Ned. loge, factorij van de Compagnie versterkte nederzetting.

لوچت **loetjoet,** ontglipt,ontschoten, verdreven, weg; *mĕloetjoet*, ontglippen, ontschieten, uitschieten, afglijden, b.v. een touw uit de hand, of banden en boeien van handen of voeten; zie ook *lotjot.*

لوچت **lotjot,** = *loetjoet*, ook losgelaten van de opperhuid door branden of schrammen, losraken, uitvallen.

لوچس **loetjas,** = *loentjas.*

لوچڠ **lotjeng,** ook *lontjeng*, Chin. bel, klok; *mĕnggojang* — en *mĕnggontjang lotjeng*, de klok luiden, de bel luiden, bellen; *orang jang mĕndjaga lotjeng*, iemand die op de bel past, die open moet doen als er gebeld wordt, b.v. *maka orang jang mĕndjaga lotjeng itoe pon pĕrgi lah mĕmanggil Saif Dzoelizán*, Hik. S. Dz.

لوچڤ **loetjoep,** in iets dringen van iets puntigs, v.d.W.

لوچق **loetjoeḳ,** knijpen van kinderen.

لوچق **lotjoḳ;** *mĕlotjoḳ*, iets telkens in- en uitgaan, b.v. wanneer men iets in een bamboezen koker stampt, enz.; *pĕlotjoḳ*, zuigerstang v. een stoommachine.

لوچق **loetjiḳ,** *pĕnjakit mĕloetjik?* Abd. sch. wrdb.

لوچو **loetjoe,** grappig, kluchtig, koddig, v.d.W. Jav. id. *lĕloetjon*, grappenmaker, hofnar.

لوْچون **lo'tjoewan,** Chin. e. s. v. chineesche zijde, die men gebruikt voor broeken en baadjes.

لوچي **loetji,** Chin. e. s. v. pruimvrucht.

لوح **loḥ,** Arab. schrijftafeltje, bordje, plankje; *l.-batoe*, lei, waarop men schrijft; *loḥoe-'lmaḥfoedl*, gedenktafel, waarop het lot aller dingen geschreven is en die in den vierden hemel bewaard wordt.

لودڠ **loedang,** I. *sampan loedang*, e.s.v. vaartuig, H. T. zie ook *lading.*

II. *loedangan*, e.s.v. tamboerijn, e. weinig bekend instrument. Pad. bov.l.

لودڠ **lodong,** Jav. een bamboezen koker.

لودڠ **loeding,** e. s. v. *tĕnggiri*-visch.

لودن **lodan,** Jav. walvisch.

لوده **loedah,** speeksel; *bĕrloedah*, spuwen, *mĕloedahkan*, uitspuwen; *mĕloedahí*, bespuwen; *pĕloedahan*, spuwbak, kwispedoor.

لوده **lodoh,** pappig en tot verrotting overgaand van spijzen, vruchten enz.

لوده **lodeh,** een bijzondere wijze van groente te stoven; *sajoer lodeh*, groente op die wijze bereid; *mĕlodeh*, terdege door elkander werken van taaie, dikke spijzen enz. v.d.W.

لودي **lodi,** = *rodi* = *ordi*, verb. Ned. order.

لور **loewar,** buiten, uitwendig, *loewar dalamnja*, uit en inwendig, het buitenste en binnenste van iets; *di loewar*, buiten, uit, zonder, behalve; *di loewar roemah* en *di loewar pintoe roemahnja*, buiten 's huis; *di loewar akoe*, zonder mij, behalve mij; *di loewar hoetang*, behalven de schuld; *di loewar djandji*, niet in het contract begrepen; *kaloewar*, naar buiten, naar buiten gaan, uitgaan, er afgaan, b.v. *darah jang di toeboehnja tiada bolih kaloewar*, het bloed aan zijn lichaam kon er niet af, Fac. 57. ook als Zelfst. nw. b.v. *kĕloewarnja masoek*, in- en uitgaan; *mĕngĕloewarkan*, naar buiten doen gaan, er uit doen gaan, er uit doen, er uithalen, voor den dag halen, te voorschijn brengen, uitgeven, afleiden van een woord, M. R.; *mĕngaloewarkan tjakap*, zich uitlaten, Hik. Abd. 109; *mĕngaloewarkan pĕngĕtahoeannja*, ze brachten voort wat ze konden, B. R. bĕs.; *mĕngaloewarkan pĕrkataän laïn*, het over e. anderen boeg gooien, over wat anders beginnen te praten, H.Abd. 222; *mĕngaloewarkan aaripada warits sekali-kali*, geheel onterven, Atoer Satija en H. Riau I. p. r.; *mĕngaloewari*, uittrekken tot, uitgaan tot; *mĕngaloewari moesoeh*, tot den vijand uittrekken; *orang mĕngaloewari kita*, men trekt tot ons uit, Pr. Dj. *bĕhasa loewar*, straattaal; *kĕloewaran*, wat er buiten is of ligt; *orang kĕloewaran*, ook *o. loewaran*, personen die er buiten zijn, er niet toe behooren, vreemden, ook voor lieden van geen adellijke afkomst, de paria's of outcasts; *pĕrkara jang kĕloewaran*, zaken die er buiten liggen, er vreemd aan zijn.

لورت **loeroet,** I. *mĕloeroet*, knijpen afstrijken, afstroopen met de gesloten hand of vingers, b.v. een natten doek, de uier van een koe enz.; *loeroetan*, *boekannja tamparan*, het was afstroopen en geenszins doodslaan (v. de muggen) Pĕl. Abd. Mĕn. = *loeroeh*.

II. de fijt, een verzwering aan de vingers; ook *kĕloeroetan*, M.

لورت **lorot,** afzakken, afdalen, afglijden, naar beneden komen, b.v. van een zeil, een kleed en derg. ook dalen in rang. Jav. *lorod*. id.

لورد **lorod,** Jav. zie het voorgaande wrd.

لورس **loeroes,** recht, zonder bocht of kromming, van lange voorwerpen, e. weg enz. ongeveinsd van gemoed; *pĕrkataän loeroes*, oprechte woorden, onbewimpeld spreken; *loeroes soempitan*, zoo recht als een blaasroer; *hati jang loeroes*, een oprecht gemoed; *pĕloeroes*, spoorscheen, het hooge gedeelte van een spoorstaaf; *mĕloeroeskan*, rechtmaken; *mĕmperloeroeskan*, berechten van eene zaak.

لوروڠ **loeroeng,** I. weg, straat, gang, steeg door een bewoonde plaats of in de bebouwde kom der gemeente; *mĕloeroengkan*, den weg banen of aanwijzen tot iets, Mans. Sj. Goemp.; *mĕloeroengkan anakkoe masoek-naraka*, dat baant voor mijn zoon den weg naar de hel, Sj. Har. *loeroeng-ajar*, watergoot, M.

II. niet als zonde geweten worden, van een verkeerde handeling, uit onkunde gedaan, geduld worden; vruchteloos, weinig goeds belovend; misgeloopen, Wilkinson.

لوروڠ **lorong,** wat betreft, aangaande, betreffende. Mĕn.

لوروڠ٢ **lorong-lorong,** palen, pijlers, d. B.

لوروف **loeroep;** *soesoep-loeroep*, hals-over-kop (loopen), Wilkinson.

لورق **lorek,** Jav. *loerik*, fijn gestreept, ook gespikkeld, b.v. v. lijnwaad, vederdos, huid enz. Volgens v.d.W. fijne slangelijnen. Zie *boerik*.

لورو **loeroe;** *mĕloeroe*, op iemand toeschieten, hem bespringen, b.v. van een hond; ook van voorvechters, Sj. Madli.

لورە **loerah,** I. groef in den kant van een plank, waarin de kant of messing van een andere plank sluit; nauwe bergkloof=*lĕmbah*; *l.-hidoeng*, gootje tusschen neus en lippen, Wilkinson; Mĕn. vallei, dal, laaggelegen land.

II. naar boven gekeerd vlak van iets, = *loemah*, Jav.; *sĕloerah tanah Djawa*, het geheele eiland Java; *sĕloerah toeboeh*, het geheele lichaam. NB. v.d.W. en Max. hebben *sĕloerah*, daarentegen Marsd., Keasd., R.v.Eys., Crawf. en Fav. *sĕloeroeh*, wat ook door mij is gehoord en in twee HSS. aangetroffen, daarentegen *sĕloerah* Prab. Dj. Zie *loeroeh* II.

III. Jav. hoofd, opperhoofd; *l.-kampong*, kamponghoofd; *l.-desa*, dorpshoofd. Zie *kĕpala* en *pĕnghoeloe*.

لورە **lorah,** katrol, takel, blok, Sw. ook bij d. l. Cr.

لورە **loeroeh,** I. afvallen op zijn tijd, b.v. van bladeren, haar, vruchten, vederen en derg. in tegenoverstelling met *goegoer*, afvallen vóór zijn tijd; verder uitvallen, ontvallen, wijken, ook neerhangen van een kleed, b.v. *bĕrkampoeh loeroeh*, een neerhangende of vallende sjaal of huif; *bĕloeroeh-loeroehan*, afvallen van velen met verscheidenheid, Pr. Dj.; *ajam mĕloeroeh*, een kip die ruit.

II. *sĕloeroeh* = *sĕloerah*, geheel, b.v. *sĕloeroeh nĕgĕri*, het geheele land; *sĕloeroeh toeboeh*, het geheele lichaam, zie *loerah* II.

لورە٢ **loreh-loreh,** e. s. v. blanketsel, v.d.W. Zie *boreh*.

لوري **loeri,** = *noeri*, zie ald.

لوس **loesa,** overmorgen, den derden dag, de dag van overmorgen; *loesanja lagi*, overovermorgen, de dag na overmorgen; *habis esoek datang loesa*, na morgen komt overmorgen; *esoek loesa*, te eeniger tijd, te avond of morgen, wel eens, later eens.

لواس **loewas,** wijd, ruim, uitgestrekt, breed; wijdte, breedte, uitgestrektheid, ruimte; *padang loewas*, uitgestrekte vlakte; *loewas perahoe*, de wijdte van een vaartuig; *loewas matapĕdang*, de breedte van het lemmet van een zwaard, Ind. Poet. 123; *mĕloewaskan*, verruimen, verwijden, een zaak bevorderen, ruim baan er voor maken, b.v. *hanja lah toewankoe jang diha rapkan mĕloewaskan bitjara ini*, alleen op Uwe Hoogheid hoop ik, dat zij deze zaak zal bevorderen, H.T.; *adakah loewas tidak saperti maksoed hamba itoe*, zal mijn doel bevorderd worden of niet? id.; *loewaskan lah kami djalan*, maak ons ruim baan, N. Moeh.; *kĕloewasan*, ruimte, vrije tijd, ledige tijd; uitgestrektheid, uitgebreidheid; *kĕloewasan-hati*, ruim v. gemoed.

لوسڠ **losong,** I. ook *koerap-losong*, e.s.v. witten, schubachtigen huiduitslag over het gansche lichaam, die voortdurend afschilfert. De Maleiers beweren, dat die ziekte onkwetsbaar maakt.

II. Mĕn. kuiltje; *l.-pipi*, kuiltje in de wang, N.

لوسڠ **loseng,** beteekenis hiervan nog onbekend, zie *bĕlah*.

لوسين **losin,** verb. Ned. dozijn, ook *dosin*.

لوسه **loesoeh,** slap door langdurig gebruik, van lijnwaad, papier en derg., gekreukeld, verfrommeld, gebruikt, tot een vod geworden. Mĕn. versleten, verteerd, afgedragen; *satĕngah loesoeh*, halfsleet.

لوط **loet,** Loth, de neef van Abraham.

لوڠ **loewang,** stil, bedaard, na een hevigen wind of langdurigen regen; *pĕloewang*, stilte, fig. rust, stilte na veel drukte.

لوڤ **loepa,** I. vergeten; *loepaloepa ingat*, in de war en daardoor niet weten wat men zegt; verbijsterd zijn, zich iets slechts heel flauw herinneren, hoe ik mij ook bedenk, b.v. *maka bĕlas lah hati batara Wira Soekma mĕnĕngar titah ajahanda baginda itoe, karĕna loepa-loepa ingat maka hĕndak bĕrtitah dĕmikian*, Batara W. S. kreeg medelijden bij het hooren der woorden van zijn vorstelijken Vader, want, doordat hij niet wist wat hij zeide, sprak hij zoo, Pr. Dj. II: 109; *baginda nin moerka loepaloepa ingat; patik sĕkalian hilang soemangat*, de Vorst hier is toornig en weet niet wat hij zegt; ons allen ontzinkt het hart, K. T.; *mĕngantoek loepa-loepa ingat, rasanja sapĕrti orang jang bĕrmimpi*, zij waren slaperig, hadden maar half hun bewustzijn, gevoelden zich als lieden die droomen; *ma'inang ini koe liat sapĕrti orang latah bĕrkata-kata sĕrta tĕrtjĕngang-tjĕngang akan sapĕrti ing-*

at-ingat toepa, H. D.; *hai soedagar, ĕngkau kĕnal akoe ini, tidaḳ? Maka kata soedagar itoe: Loepa-loepa ingat, tidaḳ datoeḳ*, wel koopman, herken je mij of niet? Toen zeide de koopman: Hoe ik mij ook bedenk, neen, datoek! B. R. 181; *ingat-ingat loepa*, half vergeten zijn, zich flauw herinneren, B. R. bĕs. p. 226 r. 1 v.o.; *soedah loepa katjang akan koelitnja*, fig. voor iem. geheel vergeten zijn, Hik. Indra Mĕng.; *tĕrloepa*, toevallig vergeten; *maïn loepa*, zich houden alsof men het vergeten heeft; *loepa-loepaän*, vergeetachtig; *pĕloepa*, vergeetal; *kĕloepaän*, in het vergeetboek geraakt; *saja kĕloepaän*, 't is me door 't hoofd gegaan; *loepa*, regeert verschill. Voorzetsels, b.v. *loepa lah ija kapada pĕrmaïnan*, hij vergat het speelgoed, Ind. Poet.; *loepa lah akan niat*, vergeten wat men voornemens was, id.

II. *loepa-loepa*, vischlijm, zwemblaas der visschen, die gedroogd een lekkernij is voor Chineezen.

لوفت **loepat**, e.s.v. eetbaar zoutwater-schelpdier, van welks schelp knoopen worden vervaardigd.

لوفت **loepoet**, ontkomen, ontsnappen, ontglippen, vrijkomen, ontgaan; *doenia loepoet daripada gĕnggaman*, de wereld ontsnapt aan de gesloten hand, fig. uitdr. voor sterven; *hilang dari mata, loepoet dari hati*, uit het oog, uit het hart; *mĕloepoetkan*, doen ontkomen, bevrijden, verlossen uit een gevaar enz.

لوفس **lopis**; het Ned. loopjes? b.v. *djanglah moeda bĕrmoeloetmanis, kĕsana kĕmari mĕmboewat* لوفيس, Sj. Ind. Kĕsna. Jav. een versnapering van kleefrijst aan schijfjes met geraspte kokosnoot en stroop.

لوفق **lopaḳ**, I. kuil, waarin het water is blijven staan, plas.

II. kindsch, onnoozel, suf.

III. *lopaḳ-lopaḳ*, gevlochten kokertje tot berging van tabak of betelpruimen.

IV. *lopaḳ-lapiḳ*, gebrekkig uitspreken van de letters, zooals b.v. tandelooze lieden doen.

لوفق **lopiḳ**; *sampan-lopiḳ*, e.s.v. klein, platbodemd roeivaartuig.

لوفه **loepoeh**; *mĕloepoeh*, beuken, platslaan van bamboe, dood neerslaan, b.v. een os; *pĕloepoeh*, platgeslagen bamboe; zie *poepoeh*.

لوفي **loepi**, plecht van een klein vaartuig. Zie *lopiḳ*.

لوق **loewaḳ**, I. distrikt, afdeeling, in de Pad. bovenl.

II. *mĕloewaḳ*, beginnen te gebruiken van iets, iets aanbreken, het eerste beetje van iets nemen; *bĕlom diloewaḳ*, het is nog niet aangebroken, men heeft er nog niets van genomen; ook = *mĕloewaḳ*, Wilkinson.

III. Jav. e.s.v. bunzing of das, die aast op eieren, vogels en koffieboonen.

لوق **loeweḳ**, uit een opening dringen, naar buiten komen van weeke voorwerpen; *mĕloeweḳ*, uit den mond spuwen met een geluid alsof men braken wil; zie *loewah*.

لوک **loeka**, wond, gewond; *kĕna loeka*, gewond worden, een wond krijgen; *l. parah* en *l. pajah*, zwaar ge-

wond, doodelijke wond, Oend.; *l. sedikit*, licht gewond, id.; *mĕloekakan* en *mĕloekaï*, verwonden; *loeka* worden bij *liang* geteld, b.v. *loeka doewa liang*, twee worden, zie *liang*.

لوک **loka,** Skr. uitgebreide plaats, afdeeling van het heelal, meest gebruikt in samenstellingen, zooals: *indĕra-loka*, de gewesten der Indra's; *sorga-loka*, de hemelsche gewesten; *náraka-loka*, helsche gewesten; *tjandĕra-loka*, de maangewesten; *bĕranta-loka*, zie bij *anta*.

لوکت **loekat,** er af, losgelaten v. dingen, die ergens op vastgezeten hebben, b.v. het deksel van e. botervaatje, de pleister van een muur en derg.; *mĕloekat*, zoo losraken (Dr. F.).

لوکت **loekoet,** fijne deeltjes van graan, die bij het wannen afgezonderd worden, fijne, gebroken rijst, = *mĕnir*, Jav.; *mĕloekoet* en *lĕmoekoet*, breken v. de korrels, ook fig. breken van het hart, b.v. *hatinja kĕtjil bagai mĕloekoet*, Ibr. b. Ch.

لوکس **lokos,** kaal, afgevreten, afgeschoren, afgebrand, onbegroeid v. het hoofd, van bergen, hooge eilanden enz.; *mĕlokos*, kaal maken; zie ook *poepoes*.

لوکس **loekis;** *mĕloekis*, graveeren, insnijden, griffelen m.e. scherp gepunt voorwerp, teekenen; *tĕrloekis*, gegraveerd, b.v. *maka ada tĕrloekis di pĕrhiasan itoe*, en op dat versiersel was gegriffeld; *loekisan*, teekening, schildering, griffeling, graveersel, b.v. *maka bĕbĕrapa loekisan awan dan boeroeng bĕrbagai-bagai roepanja*, en vele graveerselen van figuren en vogels van allerlei gedaante, I. P. zie ook *oekir*.

لوکڠ **loekang,** afgeven van verf die nog niet droog is, Sw.

لوکڤ **loekoep,** omgekeerd, met de holle zijde naar beneden, b.v. van kommen, drinkglazen, vaartuigen, enz.; *mĕloekoep*, zoo staan of komen te liggen. (Dr. F.).

لوکيق **lokiḳ,** uitermate gierig, vrekkig, inhalig.

لوکن **lokan,** e. s. v. eetbaar zout- en zoetwaterschelpdier, e.s.v. oester, welks schelp wel voor lamp gebruikt wordt; *lokan moetiara*, pareloester, M.

لوکو **loekoe,** Jav. ploeg; *mĕloekoe*, ploegen; *lidah loekoe*, ploegkouter, M. zie *badjaḳ* en *tĕnggala*.

لوکه **lokah,** e. s. v. fuik, die men met de hand in ondiep water neerlegt, fuik in een riviermond; *mĕlokah*, met zulk een fuik visschen; ook wijdbeens loopen zoodat de *kaïn* naar voren als een fuik openstaat; *maïn lokah*, e.s.v. tooverij met zulk een fuik, gelijkende op de tafeldans, door v.d. W. in zijn wrdb. nader omschreven.

لوگ **loega,** peilen; *batoe-loega*, peillood; *tali-loega*, de lijn daarvan; = *doega*, zie ald.

لوگم **logam,** ook *lĕgam*, Tam. metaal; zie bij *hitam*.

لولت **loeloet,** I. *mĕloeloet*, de huid met de vingers knijpend wrijven, hetzij om het vuil te verwijderen of om haar met zalf enz. in te wrijven; *pĕloeloet*, iemand wiens handwerk dit is, meestal een vrouw, ook het mid-

del, waarmede men inwrijft; *bĕrloeloet pada sipĕloeloet*, zich door zulk een vrouw laten wrijven; *mĕloeloetkan*, iets, b.v. verf, hars, zelf enz. op iets wrijven; *pĕrloeloetan*, smeersel, zalf, blanketsel; zie ook *oeroet*.

II. Jav. *loeloed*, veerkrachtig; *bĕrkĕndit loeloet*, e. veerkrachtigen buikband dragen, Pr. Dj.

لولر **loeloer**, I. *mĕloeloer*, afglijden, afsullen, door iets glijden, b.v. zachte spijs door de keel, inzwelgen, ongekauwd inslokken.

II. Jav. e.s.v. geel smeersel, waarmede men zich de huid besmeert; *bĕrloeloer*, zich met dat smeersel insmeren; zie *boreh* en *loeloet* I.

III. *ikan loeloer*, aal, paling, = *ikan mowa*, zie I.

لولس **loeloes**, er door komen, ruim genoeg om iets door te laten, doorgaan, toegestaan kunnen worden; *sa loeloes orang*, ruimte juist genoeg voor een persoon om er door te kunnen; *loeloes kahĕndak*, zijn wensch ingewilligd, zijn zin krijgen; *loeloes djaroem, loeloes kĕlindan*, waar de naald doorgaat, gaat ook de draad door, Sprw.; *tiada loeloes pada hatinja*, het wilde er bij hem niet in, hij kon het niet gelooven, Hik. Bocht.; *mĕloeloeskan*, toestaan, inwilligen, veroorlooven; *mĕloeloeskan pĕrmintaän*, een verzoek inwilligen; *mĕloeloeskan tjintjin dari djarinja*, zijn ring van den vinger afdoen, I. P.; zie het volg. wrd.

لولس **lolos**, Batav. = *loetjoet* en *lotjot*, ontglippen, ontslippen, vlot, uitglijden uit een ring of gat, B.

لولڠ **loeloeng**; *mĕloeloeng*, huilend kermen van menschen en dieren, b.v. honden; ook balken, bulken, jammeren.

لولڠ **lolong**, Mĕn. *mĕlolong*, zonder kauwen doorslikken, verzwelgen.

لولڠ **loleng**, Chin. papieren lantaarns van allerlei vorm en kleur.

لولق **loeloeḳ**, I. = *soeloeh pĕloeloeḳ* = *pĕnjoeloeh*, zie ald.

II. Mĕn. modder, slijk; *mĕloeloeḳ*, met modder bestrijken van het talud van een sawah, Mĕn.; *ka sawah, tidaḳ bĕrloeloeḳ, ka ladang tidaḳ bĕrarang*, Sprw. voor het zich zoo gemakkelijk mogelijk maken, Pist.

لولق **loloḳ**; *mĕloloḳ*, steelsgewijs bij iemand komen, overvallen, overrompelen, een vijand onverhoeds in den rug of in den flank vallen.

لولم **loeloem**; *mĕloeloem*, aflikken, b.v. een vinger, waaraan stroop zit.

لولن **loeloen**; *mĕloeloen*, gestadig door inslikken, zooals b.v. bij het eten van macaroni of *laḳsa*.

لولو **loeloe**, I. *loeloe-lala*, ongeregeld van gedrag, v. d. W.; onsamenhangend (taal), warhoofdig, Wilkinson. NB. hiervoor door mij altijd gevonden, *tidaḳ kĕloeloe*. b.v. *tingkah dan lakoe tidaḳ kĕloeloe*, de Holl. bloeml. p. 348. Zie *lalar*.

II. *mĕloeloe*, inzwelgen, inslokken, Wilkinson.

III. eig. لؤلؤ, Arab. parel.

لوله **loelah**, roade fuik met een of meer ingangen.

لوله **loeloeh,** tot stof, tot poeder; *loeloeh-lantak*, fijn gestampt, vermorzeld, geheel verbrijzeld; *hantjoer-loeloeh*, vergruisd en vermorzeld; *mĕnghantjoer-loeloehkan*, verbrijzelen en vermorzelen.

لولي **loeli,** vlok katoen, die men bij het spinnen in de hand houdt; Mĕn, houten pen, om welke de ongesponnen katoen gerold wordt; *mĕloeli*, kneden met de handen, weeke zelfstandigheden tusschen de platte handen rollen. Mĕn.

لومت **loemat,** poederfijn, in gedichten ook fijn van het lichaam, Sailoe's Sal., fraai, welgemaakt; *tĕpoeng loemat*, fijn meel, bloem van meel; *obat loemat*, poeders om in te nemen; *mĕmpĕrloematkan*, tot poeder maken, R. Chaib.

لومت **loemoet,** kroos, wier, schimmel, mos, uitslag door vocht; *l.-karang*, spons; *bĕrloemoetan*, uitgeslagen door de vochtigheid.

لومر **loemoer;** *mĕloemoer*, smeren. besmeren, inz. met nat vuil, modder, bloed en derg.; *bĕrloemoer dĕngan*, besmeerd, bezoedeld met; *mĕloemoerkan*, iets smeren op iets, Pĕl. Dj.; zie ook de beide volg. wrdn.

لومس **loemas,** besmeerd, bestreken, b.v. met kalk, verguld en derg.; *mĕloemas*, besmeren, bestrijken; *m. dĕngan - kapoer*, witten; *m. dĕngan ĕmas*, vergulden.

لومس **loemoes,** bemorst, met vuil bedekt; *toengkoe loemoes*, iemand die al de vuile baantjes krijgt, al het moeielijke werk verricht, de kastanjes uit het vuur haalt; *bĕrtoengkoe-loemoes*, al het werk verrichten.

لومس **loemis,** geveinsd, Hik. Asm. Pati.

لومڠ **loemang,** zie *gĕloemang*.

لومق **loemak;** *mĕloemak*, in een oplossing van mest, namelijk in gier, doopen van de rijstplantjes vóór de overplanting, Mĕn.

لون **loewan,** = *haloewan*, zie ald.

لونس **loenas,** I. kiel van e. vaartuig, ook de bodem.

II. Batav. geheel afbetaald, zie *impĕs*.

لونس **loenoes(?)** zie bij *antjak*.

لونق **loenak,** vleezig, (v. steenvruchten), Wilkinson; Mĕn. zacht, week, b.v. van vruchten, den grond enz. *loenak-hati*, zachtaardig, toegeeflijk; *mĕloenakkan*, iets zacht of week maken; *mĕloenaki*, iem. tot bedaren brengen, sussen, met zachtheid behandelen, ook *mĕmpĕrloenakkan*. Voor 't eerste heeft het Mĕn. *lonok*. Zie de Holl. 4e dr. p. 213, *tanah loenak-loenak*, weeke grond.

لوه **loeh,** zie *kĕloeh*.

لوه **loewah;** *mĕloewah*, met walging uitspuwen; zie *loewat*, *loewek* en *loja*. Mĕn. id.

لوه **loeweh,** zie het voorg. wrd. en *loewek*.

لوهر **loehoer,** zie طهر.

لوهق **loehak,** = *loewak*, zie ald.

لوهق **lohok,** door en door beschimmeld, zooals b.v. zeer oud brood, (Wilkinson: *lohot*)

لوي **loja,** misselijk, neiging tot braken hebbend.

لوي **loewai,** I. *bĕloewai*, iets lang zaam doen, langzaam voortmaken, C. en S.

II. Mĕn. *bĕloewai pantjoeng*, het tijdperk, waarin bij de rijst het nieuw blad krijgen is afgeloopen.

لويت **loejoet;** *mĕloejoet*, neerbuigen van takken door de zwaarte van vruchten of bloemen, zie ook *lĕlai;* ook uitpuilen? van de oogen, b.v. *maboek itoe moekanja merah bĕsĕri, matanja loejoet manis, pĕloehnja rimas-rimas*, Pr. Dj.

لويرغ **lawirang,** zie bij *wirang.*

لويغ **lojang,** geelkooper, messing, klokkenmetaal, ook e. s. v. ondiepe waschkom, van dat metaal vervaardigd; Batav. groote vlakke schotel, groot presenteerblad van koper; *warna-lojang*, gele kleur. Zie *gangsa.*

لويغ **lojong;** *mĕlojong*, zachtjes in een schuine richting nederdalen, zooals een blad van een boom of een in de lucht geschoten vogel; zachtjes omvervallen of nederzijgen; Wilkinson: waggelend loopen (dronkeman), zie *lajang.*

لويق **lojak,** = *bojak*, zie ald.

لويه **loenjah,** Mĕn. *mĕloenjah*, omwoelen van den grond door de pooten v. vee, inz. van de natte rijstvelden vóór de beploeging, z. *lĕnnjau* en *lenjak.*

له **lah,** verkorting van *tĕlah*, gebruikt als achtervoegsel en meestal gevoegd aan het woord, waarop in den positieven zin het meest de nadruk valt; zie de grammatica.

لي **lai,** vel, blad, enz. zie *hĕlai.*

ليارن **lajaran,** e. s. v. zoutwater schelpdier, ook *sĕlajar* genoemd. Zie bij *lajar.*

ليبت **liboet**(?)*liboet-bĕlioeng*, het handvat van zacht hout aan den steel van een dissel, C. en S.

ليبر **lebar,** breed, breedte, middellijn, geom.; *lebar tangan*, ruw van hand bij het gebruiken van iets; *pandjang lebar*, lang en breed; *Lebar-daoen*, breedblad, titel of eigennaam des schoonvaders van den eersten Vorst der Maleiers. Hij was besturend hoofd van Pĕlembang; volgens de Hik. H. Toew. is *Lebar-daoen*, de naam v. e. eiland te Pĕlembang; *mĕlebarkan*, verbreeden, zie ook *lintang.*

ليبم **lebam,** e.s.v. zoutwatervisch,

ليبي **libai,** Ibr. b. Chas. = *limbai*, zie ald.

ليت **liat,** taai; *tanah liat*, klei; *kajoe liat*, taai hout; *daging liat*, taai vleesch. Ook buigzaam, lenig, *mĕliatkan sĕgala anggotanja*, al zijn ledematen lenig maken. M.

ليت **lioet,** I. taai, lederachtig v. spijzen.

II. zie *bĕlioet.*

ليتر **leter,** gesnater, gebabbel, gekakel; *bĕleter*, snateren, kakelen, kijven; *pĕleter*, snateraar, klappei; *mĕleterkan*, tegen iemand snateren, b.v. *soedah hĕndak tidoer, maka dileterkannja*, als ik reeds wil slapen dan snatert zo tegen me, M.S.

ليتف **litoep,** = *lintoep*, zie ald.

ليتق **letak,** I. zeer zwak van een kranke of stervende, Mĕn. uitgeput, afgemat, krachteloos. Zie *lĕtik.*

II. *mĕletak*, neerliggen zonder kussen (Wilkinson).

ليتق **letoek,** = *lentok; mĕletoekkan lehernja*, zijn nek buigen of draaien, B. R. bĕs. p. 23.

ليته **litah,** los van tong, Wilkinson.

ليج **ledja,** = *haledja*, zie ald.

ليچيت **letjet,** geschaafd, geschrijnd, geschramd van de huid; *pantat letjet*, een blikgat van het paardrijden, b.v. *pantat hamba letjet olih sĕbab naïk koeda*, Indr. Bangs. v.d. Volgens and. *litja* en *litjoet.*

ليچوت **litjoet,** Keasb. = *letjet; mĕlitjoetkan*, schrammen.

ليچير **letjer,** nat, waterig van een wond.

ليچق **letjak,** slijkerig, slibberig, week, doorkneed van den grond zooals na regen; zie *bĕtjak*. Mĕn. *latjak.*

ليچوق **letjoek;** *mĕletjoek*, poetsen, gladmaken, polijsten.

ليچق **letjek;** *mĕletjek*, met de punt van den voet opzijschoppen, ook drukkend fijnwrijven, b.v. gekookte rijst met een lepel; *main letjek*, e.s.v. spel, waarbij men met de punt van den voet de *aloeng* schopt naar de opgezette *gandoe*-vruchten.

ليچين **litjin,** glad, glibberig; *batoe lintjin*, ronde, gladde keisteen; *sĕlitjin*, e.s.v. zeevischje; *litjin lĕtjat*, spiegelglad, glad en effen, Hik. Nod. Sjah.

ليچاو **litjau,** glimmend van vettigheid, b.v. een tafel waarop olie gemorst is.

ليچه **letjeh,** I. *mĕletjeh*, blijven kleven van iets, dat langs iets afvloeit, b.v. kaars vet, was, stroop en derg.

II. *mĕletjeh*, flikflooien, Wilkinson.

III. *letjeh*, lui en losbandig; verkwistend, Wilkinson.

ليچي **litji,** Chin. = *kĕlengkeng*, zie ald.

ليدس **lidas,** prikkeling gevoelen van den mond, jeukerig enz.

ليدڠ **ledang,** I. licht van kleur; glanzend (als een wolk door de zon beschenen), Wilkinson; *koening jang ledang*, licht geel als kleur van de menschelijke huid, de Holl. en R. van E.

II. schijnend, zich voordoend; *mĕledang*, zich vertoonen om gezien te worden, praalvertooning maken.

III. groeve, inslag, rimpel, d. B.; *mĕledang*, den inslag aansluiten bij het weven, M. dicht ineen weven. R.

ليدل **lidal,** Port. *dedal*, vingerhoed, ook *bidal* en *didal.*

ليده **lidah,** tong, de geschaafde zijde v. e. plank, die in de gleuf v. de nevenplank past; *anak-lidah*, de huig; *lidah-ajar*, zie bij *kĕpala; l. bĕrbadjang*, zwaluwstaart; *l. bĕrtjabang*, dubbeltongig; *l. bĕrtoepang*, een gespleten tong, zooals bij de leguaan, zie bij *toepang; l.-timbangan*, evenaar, naald aan een weegbalans; *l.-badak*, de cochenille-cactus; *l.-boewaja*, de aloë; *l.-hajam*, e.s.v. plant; *l.-tĕdoeng*, e.s.v. parasietplant; *l. pandjang*, langtong, babbelaar; *l.-api*, de puntige vlam van een vuur; *l.-tĕnggala*, ploegijzer, d.l.Cr.; *l.-tjoeban*, het tongetje in een pen om netten te knoopen; *ikan-*

lidah, tong, de visch; *sa titiḳ lidah*, een woordje; *faṣîh-lidah*, welsprekend; *atas lidah* en *dĕngan lidah*, mondeling, ook door den mond van; *lidahnja tiada bĕrtoelang*, hun tong is los, niet meer te bedwingen, H. Abd. 237; volg. v. d. Tn. zeggen is gemakkelijk; *pĕnglidah*, groote spatel van hout om een hoeveelheid gekookte rijst om te roeren; *lidah-lidah*, e.s.v. boom, Mĕn. *daoen-lidah-lidah*, bauhinia scandens, M.

ليدي **lidi**, nerf der palmbladeren; *sapoe-lidi*, stalbezem (of muskietenverdrijver, Dr. F.) daarvan vervaardigd; *oelar-lidi*, e.s.v. fijn, zeer giftig slangetje.

ليار **liar**, wild, niet tam of mak van dieren, verwilderd van de oogen en het gemoed; *liar-hati*, verwildering v. het gemoed; *matanja liar mĕmandang ka kiri dan ka kanan*, zijne verwilderde oogen keken naar links en naar rechts, Mes. Kag.; *binatang liar*, wilde dieren.

ليور **lioer**, speeksel, zeever, kwijl, ook *ajar-lioer; bĕlioer*, kwijlen; *mĕlioer*, huilen van honden des nachts zonder dat hun leed geschiedt; *mĕndjilat ajar-lioer*, likkebaarden naar hetgeen men vroeger heeft versmaad.

ليرا **lera**, = *sĕlera*, trek in eten of drinken, eetlust.

ليرت **leret**, achterna sleepen; langdradig spreken. Mogelijk een verkort *sĕleret*, zie ald. en *seret*, Mĕn. *lirit*, rij, reeks; *salirit*, op één rij.

ليرغ **lerang**, I. draagbaar, berrie, draagstelling.

II. baan van geweven stoffen; kabellengte als bepaling van afstand, b.v. *tiga lerang bĕtoel sampai lah ka Lobam*, op een afstand van drie kabellengten waren wij Lobam genaderd, M. S. p. 20; een half etmaal, van vaartuigen onderweg, v.d.W.

ليرغ **lereng**, buitenrand van al wat platrond is, ook voet v. e. berg; *mĕlereng*, op den buitenrand voortrollen zooals een geldstuk, rad en derg.; *lereng-lereng*, rolletjes zooals onder een ziekenstoel, rolwagen enz.

ليرڤ **lerap**, e. s. v. Balineesche duiten met een vierkant gat in het midden, waarmede e. s. v. kruis- of muntspel, *poesing-lerap*, gespeeld wordt; *poesing-lerap-doewa*, hetzelfde spel met twee muntstukken.

ليرق **liriḳ**; *mĕliriḳ*, doorboren.

ليس **les**, I. verb. Ned. lijst, ook *ĕles*.

II. verb. Ned. leidsel.

ليس **lesa**, riem, zooals men op riviervlotten gebruikt, doch kort, zoodat de roeier op zijn plaats blijft. Voor de lange, zie *tjawas; mĕlesa*, sturen met een roeiriem aan den voorsteven van een vaartuig.

ليسوت **lisoet**, I. verwelkt, gerimpeld, verlept, verzwakt, afgeleefd, onontwikkeld, b.v. *sĕgala sĕsoeatoe jang kita pandang kĕlihatan lisoet dan lajoe*, alles wat wij aanschouwen ziet er verlept en verwĕlkt uit; zie ook *kisoet* en *kĕroet*.

II. *mĕlisoet*, inkrimpen, uitdrogen, slinken. Mĕn.

لبست **leset**, fijn fluiten zooals

het fluitje van een bootsman, v.d.W. en Wilkinson. Zie *lèsit*.

ليسر **leser,** de vloer of *lantai* met eenvoudig een matje er op; *makan bĕleser*, op de mat van de vloer eten, d. i. zonder tafel of eenige andere verhevenheid te gebruiken; zie ook *dasar*; *mĕleser*, langs de grond sleepen (lang kleed), Wilkinson.

ليسو **lisoe,** kunstmatige plooi, ook scheur, spleet, Sj. Mans. Sj. Goemp., zie *lisoet* en *kisoet*.

ليسه **lisah;** *bĕlisah*, ontroeren, angstig, onrustig, woelig zijn, M. Sw. en L. Zie *gĕlisah*.

ليسه **leseh,** ziekelijk bleek, ook *poetih mĕleseh*.

ليڠ **liang,** opening, gat; *l.-djaroem*, de met e. naald geprikte gaatjes; *liang-tĕlinga*, oorgat; *liang hidoeng*, neusgat; *l.-lahad*, zijdelingsche holte in een graf, waarin het lijk wordt gelegd; *liang-roma*, poriën van de huid, Hik. Asm. Pati; *loeka tiga liang*, drie wonden; zie *lobang; l.-tjintjin*, opening v. e. ring.

ليڠ٢ **lioeng-lioeng,** e. s. v. zoutwatervisch.

ليڠر **lengar,** zich heen en weer bewegen van de oogen, v.d.W.?; op zij kijken, Wilkinson, zie *lenga*.

ليڠس **lengoes;** *mĕlengoes*, met afkeer het gelaat afwenden.

ليڠ **lenga,** zie *tengah*.

ليڠه **lengah,** Mĕn. *lĕngah*, luieren, leuteren, talmen, slenteren, beuzelen; van de oogen: achteloos, onoplettend zijn, uit het oog verliezen; *tiada lenga matanja daripada mĕrĕnoeng akan dia*, onafgewend staarden zijne oogen hem aan; *sĕdikit mĕlenga mata soedah hilang barang*, waren de oogen maar een weinig onoplettend, dan was het goed verdwenen, Pĕl. Abd.; *mĕlengakan dirinja*, een onverschillige, zorgelooze houding aannemen; *pĕlenga*, slenteraar, tijdkorting, middel om den tijd te dooden; zie ook *lena* en *leka*.

ليڤ **lepa,** I. Skr. pleister, v. kalk, leem enz.; *mĕlepa*, bepleisteren, b.v. een muur, vaartuig enz.

II. achteloos achterover liggen, b.v. in een stoel van vermoeidheid; *tĕrlepa*, achterover geleund liggen, M. S. I. pag. 177, Sj. Haris.

ليڤت **lipat,** vouw, gevouwen, voud, dubbel; *l.-ganda oentoengnja*, dubbel en dwars voordeel of winst, H. Abd.; *lipat-kadjang*, scherpe bocht in eene rivier, vergeleken bij de vouw in een *kadjang*-mat; *l.-pandan*, gevouwen in den vorm van een krakeling, daar de *pandan*-bladeren aldus gevouwen worden om er matwerk van te vlechten; *sanggoel lipat-pandan*, opgebonden haar in dien vorm; *mĕlipat*, vouwen, opvouwen, verdubbelen; *pĕlipat-loetoet*, de knieholte, ook *pĕlipatan*, b.v. Moh. Han.; *pĕlipatan-koelit*, de rimpels of plooien in de huid; *pĕlipatan-soerat*, de vouwen van een brief, Saif Dzoel.

ليڤت **lipoet,** overheen, overstelpend, te bovengaand; *mĕlipoeti*, over iets heengaan, overvloeien, overstelpen, te bovengaan, overdekken; *maka*

toedjoeh boekit dilipoeti olih hamparan itoe, en zeven bergen werden door dat kleed overdekt, N. Moeh.; *nama jang mělipoet sěgala nama jang laïn*, een naam, die alle andere namen te boven gaat; *ajar mělipoeti sawah*, het water overdekt de rijstvelden.

ليفت **lipit,** fijne plooi, zooals b.v. in kraagjes; *pělipit*, plooi-ijzer; *mělipit*, fijn plooien; *běrlipit*, met fijne plooien.

ليفر **lipoer,** Jav. = *hiboer*, troost; *l.-lara*, troost bij ziekte, ziekentroost; komt dikwerf fig. in gedichten voor; *pěnglipoer*, vertrooster.

ليفر **leper,** I. plat, vlak, ondiep, b.v. van borden, schotels, de hand enz. *leper-leper*, potdeksel, d.i. lat of plank die boven de oplangers of *tadjoeḳ* komt, loopplank aan boord, b.v. *laloe baginda běrdjalan pada těpi leper-leper Měndam-birahi itoe*, vervolgens liep de Vorst aan den kant van de loopplank van de Měndam Birahi (d.i. de naam van het vaartuig) H. T.; zie ook *tjeper*.

II. slecht, gebrekkig van de uitspraak, b.v. *orang Mělajoe něgěri itoe leper tjakap, hěndaḳ kata apa, dikatanja apé*, de Maleiers van die streek hebben een gebrekkige uitspraak, als ze moeten zeggen *apa*, zeggen ze *apé*, Max.

III. leverkleurig, van het Ned. lever, P.

ليفس **lipas,** kakkerlak, e.s.v. tor; zie ook *koedoeng*.

ليفق **lipoeḳ,** slaan v. kinderen.

ليفق **lepaḳ,** = *lempah*, overvloedig, overdadig; vooruitstekend (wenkbrauwen), Wilkinson; *běrlepaḳ-lepaḳ*, in overdaad, in groote hoeveelheden verspillen, Sw. Zie *limpah*.

ليفن **lipan,** = *halipan*, duizendpoot; *l. bara*, de roode soort daarvan; *l. pěsan-pěsan*, een donkergroene soort, e. voet lang en e. duim breed, welks beet doodelijk is; *lipan-laoet* = *poempoen*. Zie ald.; *djari-lipan*, vlechtwerk van reepen kokosblad in den vorm v. e. duizendpoot, als toovermiddel bij huwelijk.

ليفه **lipoh,** in de verkeerde plooien of vouwen; *těrlipoh*, verwrongen.

ليفي **lipai,** e. s. v. grof zonnescherm.

ليوق **lioeḳ;** *mělioek*, opzij buigen, zich in allerlei bochten wringen, zooals de indische danseressen; zwaaien; *mělioeḳkan*, iets opzij buigen, b.v. *dan mělioeḳkan lehernja kěpada datoeḳ Běndahara*, H.T.; *dan lioeḳlah baginda měmandang ikan itoe*, H. T.; *lioeḳ-lenggang*, slingerende bewegingen van e. vaartuig, Hik. Ind. Mah. Roep.; *lioeḳ-lěmpai*, ook kronkelen zooals e. slang, die aan haren staart vastgehouden wordt; *mělioeki*, naar iets grijpen met een zijwaarts gebogen lichaam; *sa pělioeḳ*, zooveel als men op die wijze grijpen kan.

ليك **leka,** plakken, aanhouden, volharden, zich lang ophouden met, lang bezig zijn met, toeven bij; *leka běrmaïn*, z. lang met spelen ophouden.

ليكت **liket,** Jav. kleverig, meestal *bělikět;* zie *lěkat*.

ليكر **lekar,** verb. van het Arab. *riḥal*, lessenaartje om er bij het lezen den koran op te leggen.

ليكر **likoer,** twintig in de samenstellingen van 21—29, b.v. *salikoer*, *doewa-likoer* enz. voor *doewa poeloeh satoe*, *d. p. doewa* enz. meest gebruikt in dateeringen van brieven.

ليكس **likas,** derde haspel, waarop het garen van de *gĕloendoeng* gehaspeld wordt; *mĕlikas*, winden, haspelen; in het Palemb. bespieden v. e. badende vrouw door een manspersoon; *likasan*, vertikale garenwinder. Zie *roewing*.

ليكو **likoe;** *padoeka likoe*, titel v. de vierde wettige gemalin des Vorsten in de Pandji-verhalen; z. *mandalikoe*.

ليک **lega,** op zijn gemak, onbekrompen, v. d. W. Mogelijk verkeerd voor het Jav. *lĕgå*, zie *lĕga* en *legar*.

ليکت **ligat,** snel (in de rondte draaiend, zooals b. v. een tol); *meligat*, zoo draaien.

ليکر **legar,** I. ruimte om zich te kunnen bewegen, v. d. W. beter *lĕga*, zie ald.; *bĕlegar*, rondloopen in een rijstmolen (buffel, os), Wilkinson.

II. Mĕn = *koeliling*, zie ald.

ليکر **leger,** verb. Ned. legger, okshoofd.

ليکس **ligas,** de telgang van een paard; *koeda jang mĕligas*, e. paard dat den telgang doet.

ليل **lail,** Arab. nacht.

ليل **lila,** I. e. s. v. kleine koperen kanonnen, koperen draaibassen.

II. Arab. *ridla*, toestaan, veroorloven, genoegen nemen met; *djika bĕlom adjalkoe datang*, *ḥarám lila dipĕrkandoeng boemi*, als mijn tijd nog niet daar is, is het verdijd dat ik toesta door de aarde in haren schoot genomen te worden, Ind. Poet.; z. *loeloes*.

III. Mĕn. schatje, liefje, hartje.

ليل **lela,** Skr. spel, scherts, gedartel; *mĕlela*, theatrale bewegingen maken, pralen; *lela sĕmbah*, met theatrale bewegingen een *sĕmbah* maken, praeludeeren met e. wapen of de handen bij het schermen; *mĕlelakan kĕris*, met een kris theatraal zwaaien; *mĕradja lela* van *maha radja lela?* zichzelven macht of gezag aanmatigen, zijn eigen rechter wezen, den baas spelen, den *maha radja* spelen, Oend. zie Facs. 13; *mĕlelakan langkah*, de passen bij het schermen of vechten met de kris doen, H. T. Mĕn. nuk, bui, kuur, b.v. *koeda itoe banjaḳ lelanja*, dat paard heeft veel kuren of nukken.

ليلت **lilit,** slinger of slag in de rondte of rondom iets; *lilit-oebi*, wijze van omwinden, b.v. een hoofddoek, waarbij de kruin van het hoofd ongedekt blijft; *mĕlilit*, om iets heen slingeren, zooals b.v. een slang, slingerplant en derg., omwinden, omkronkelen; zie ook *bĕlit*, *oebi* en *bĕdoeng; bĕrlilit*, om zichzelven winden, b.v. *tali bĕrlilit*, e. touw dat in elkander kronkelt; *akar bĕrlilit*, lianen, die zich om zichzelven winden; *tiang bĕrlilit*, een pilaar die zich, evenals zulk een liaan, om zichzelven windt.

ليلر **leler-leler,** I. slordig.

II. ook *lilir*, vloeien van kleve-

rige zelfstandigheden, b.v. kwijl, slijm, snot en derg.; *bĕleleran ajar sirih di moeloetnja hingga sampai ka dagoenja*, het sirihspuw vloeide langs zijn mond tot aan zijn kin, Mes. Kag.; *mĕlelerkan*, iets kleverigs smeren op iets.

ليلغ **lelang,** ook *lelong*, Port. Hind. verkooping, openbare veiling; *mĕlelangkan*, iets in het openbaar verkoopen, veilen; *soerat-lelang*, Batav. krant, advertentieblad; *kantor-lelang*, vendukantoor; *toekang-lelang*, afslager.

ليلغ **lelong,** = *lelang*, zie ald.

ليلين **lilin,** was; *lilin sapoeloeh tampang*, tien koeken was; *dian lilin*, waskaars, bij verk. ook alleen *lilin; l. mĕntah*, ruwe, ongezuiverde was; *l. sambang*, zie aldaar; *l. Bĕlanda*, stearinekaars.

ليليه **lilih,** vloeibaar; *mĕlilih*, zacht vloeien, vlieten, afloopen van een kaars, afglijden v. e. kleed; *mĕlilihkan*, vloeibaar maken, ook langzaam ruchtbaar maken; *lilihan*, reeks; *lilihan-roemah*, reeks van huizen; *lilihan-goenoeng*, bergreeks, bergketen; *ĕmas mĕlilih*, vloeibaar goud; *mĕlilihkan ajar soesoenja*, haar zog doen vloeien.

ليلي **lele,** Jav. *ikan lele*, e. s. v. puitaal, clarias punctatus; zie *sĕmbilang*.

ليم **lima,** I. vijf; *lima kaki*, vijf voeten, de naam van de voorgalerij van Mal. woningen, d. l. Cr.; *mĕlima* en *mĕngĕlima*, de vijfde zijn; *pĕnglima*, aanvoerder, zie ald.; *pĕnglima-pĕrang*, legeraanvoerder; *pĕnglima-pĕrang bĕsar*, opperbevelhebber in den krijg; *pĕnglima-laoet*, admiraal, vlootvoogd; *bagai lima-bĕlas dĕngan tĕngah doewa-poeloeh*, als lood om oud ijzer, 't is krek hetzelfde.

II. naam voor een aantal planten (xanthophyllum), Wilkinson.

ليمر **limar,** e.s.v. zijden buikgordel; e.s.v. veelkleurige stof, die daarvoor gebruikt wordt; *limar pati-malam*, een bijzondere soort daarvan, Mes. Kag.

ليمر **limoer,** zie *saboer*.

ليمس **limas,** stomp-pyramidaal; *atap limas*, schilddak, dak dat aan vier kanten schuin afloopt; *roemah limas*, huis met een schilddak; *limas*, ook een puntig vierkant bakje, gemaakt van de bladscheede v. d. areka-palm, of van een blad om er iets in te doen, b.v. *ajar itoe diboeboehkannja kĕpada soeatoe bĕkas, daoen kajoe dipĕrboewatkannja limas*, hij deed dat water in iets; namelijk van bladen had hij een vierkant bakje gemaakt, Chodj. Maim.; zie ook bij *balai*.

ليمن **Leman,** verkorting van Solaimán, zie ald.; *tĕlinga-Leman*, het handvat, waarmede men de *atji-atji* of hefboom aan boord om en om draait, C. en S.

ليمو **lemo;** *djĕroeḳ-lemo*, Batav. een klein soort van *djĕroeḳ*.

ليمو **limau,** Hind. Arab. limoen, citroen, = *djĕroeḳ; l. manis*, sinaasappel; *limau pĕnawar?* Pĕl. Abd. p. 27; *limau Djĕpoen*, de Japansche man-

darijn-appeltjes, M. *limau-kapas*, de kleinste v. de limoensoorten. M. *limau-kapas pandjang*. een andere soort. M. *limau bĕsar*, de grootste v. de limoenen, de pompelmoes; *pĕlimau*, een afzonderlijk gebouwtje, tijdelijk opgeslagen, waar men gasten op *limau* onthaalt, b.v. *mĕnjoeroehkan orang bĕrboewat pĕlimau... ija naïk ka-atas pĕlimau itoe... sĕntap limau*, Masj. H. *bĕrlimau*, bij het baden van *limau* gebruikmaken tot reiniging van het lichaam. Zie ook *djĕroeķ*.

لين **lena**, Skr. lang v. duur, b.v. *tidoer tiada lena*, niet lang slapen, I.P. *bĕrdjalan lena*, lang op reis zijn; *bĕrlena*, gerust slapen, Max. *ajoehai adinda, sjaïrkan lah bĕgi kakanda, soepaja lena rasanja kakanda*, o, mijn jongere zuster, zing me wat gedichten voor, opdat ik slapering worde, S.B. zie ook *lenga*.

لينر **linar**? *saperti makanan soedah boesoeķ*, Abd. sch. wrdb.

لينوس **linoes**, e. s. v. plant.

ليڠڠ **linang**; *bĕrlinang-linang*, vloeien, biggelen v. tranen, speeksel, een rivier enz.; *ajar-matanja, bĕrlinang-linang*, hare tranen vloeiden of biggelden; *lioer bĕrlinang sambil mĕnĕlan*, het speeksel vloeit terwijl men het inslikt, H.Gr. *soengai itoe tĕnang linang*, die rivier vloeit stil, J. N.; *noer wadjahnja bĕrlinang-linang*? Sj. Madli, hier zou men schitteren veronderstellen, of het moet e. dichterlijke vrijheid zijn.

لينوڠ **linoeng**; *linoeng-linoengan*, neusbloeding, v.d.W. lijst gen. wrd.

ليو **lioe**, Chin. een chineesche wijze van roeien door vier staande personen.

ليوت **liwat**, Jav. = *laloe*, voorbij, Prab. Dj.; *liwat loewih*, meer willen zijn dan een ander, zich boven een ander stellen, b.v. *bĕharoe datang doewa hari, ini kah liwat loewih daripadakoe*, sedert twee dagen pas gekomen en wil deze zich boven mij verheffen? Pr. Dj.

ليوت **lioet**, I. zie *bĕlioet*.

II. taai, lederachtig van spijzen.

ليور **lijoer**, zie لير.

ليوق **lioeķ**, Zie ليق.

ليهت **lihat**; *mĕliat*, zien, kijken, aanzien, bezien, opnemen; *m. dĕngan ekoer matanja*, schuin aanzien, Ind. Poet.; *m. moedah*, licht achten, gering schatten; *mĕliatkan*, kijken naar iets of iemand b.v. *m. orang sakit*, naar een zieke gaan zien; *mĕliati*, bekijken, opnemen, het toezicht over iets houden, naar iemand gaan kijken, hem bezoeken, Pĕl. Djin.; *bĕrliatan*, een entrevue hebben; *bĕrliat-liatan*, hetzelfde v. velen of bij herhaling; *kĕliatan*, gezien, zichtbaar, in 't zicht komen, uitzicht, uiterlijk voorkomen, b.v. *sakĕliatan taman itoe tĕrlaloe endah-endah*, M., ook instaat zijn te zien, het gezicht hebben op, recevoir l'impression de la vue, F., ook voor den dag komen, boven water komen van iem. die wegbleef, Prab. Dj.; zie o.a. Hik. Abd. 240 Kal. Dam. 39; *mĕmpĕrliatkan*, iets aan iemand laten zien; *bĕpĕrliat kan*, daarmede bezig zijn; *tĕrliat*, toevallig

komen te zien; *pĕliat* en *pĕngliat*, ziener, iem., die verborgen zaken kan zien; *pĕliat* ook het zien als handeling uitgaande van het subject, b.v. *pĕliat orang dari djaoeh sapĕrti lakoe orang bĕrpoeloeh*, naar het zien der menschen van verre was het alsof er een tiental lieden bezig was, Sj. Sĕl. Dal. ook het gezicht als zintuig, Sail. 's Sal.; zie bij *boeta; pĕngliatan*, het gezicht, het geziene, inzicht, beschouwing, gezicht, verschijning; *tiada dĕngan bĕpĕrliatan*, zonder toezicht te hebben; *orang moeda-moeda itoe bĕpĕrliat kan kĕpandaiannja*, die jonge lieden lieten hunne bedrevenheid zien, vertoonden die, I.P. p. 244.

ليهر **leher**, hals in elke beteekenis, uitgenomen die van stakker, sul.

ليهر **lihar**, Mĕn. het lessenaartje, waarop de priester in de *soerau* zijn boek legt, Pist., een omzetting van het Arab. رحل, zie ald. en zie *lekar*.

ليڽڠ **linjang**, zeer snel van een vaartuig; *linjang lĕgat*, zie *lĕgat*.

لڽڤ **lĕnjap**, zie لنيڤ.

لڽق **lĕnjak**, zie لنيق.

لڽو **lĕnjau**, zie لنيو.

م Mim

م **mĕ**, Voorvoegsel tot vorming van het Act. trans. Het verandert in *mĕm*, *mĕn*, *mĕng* en *mĕnj*. Zie de gramatica.

م **moe**, bezit. Voornw. 2e pers. enk. en meerv.

ما **má**, I. Arab. wat, welk; *má sja' Allah*, wat God wil.

II. Arab. water, vocht; ماالحياة water des levens, Niem. bl. I, 4e dr. pag. 215.

ماء **ma'**, verkorting v. *ĕmak*, moeder, of van *mama*, oom, zie ald. *ma'-tiri*, stiefmoeder.

مابر **mabir**, zie *tabir*.

مابوق **maboek**, I. bedwelmd, bevangen, dronken, zoowel door het eten en drinken als door het zien of ruiken van iets; *m.-darah*, flauw door het zien van bloed of door bloedverlies; *m.-laoet* en *m.-ombak*, zeeziek; *maboek-tjĕndawan*, bedwelmd door het gebruik van giftige champignons, Sj. Haris; *mĕmaboek*, de hoedanigheid v. dronken vertoonen; *mĕmaboekkan* en *mĕmaboeki*, dronken maken, bedwelmen; *sĕgala jang mĕmaboekkan*, al wat dronkenmakend (of bedwelmend) is; *minoeman jang mĕmaboekkan*, bedwelmende dranken; *pĕmaboek*, dronkaard.

II. Mĕn. zonder vast patroon v. kleedjes.

مابي **mabai**, e. s. v. boom.

ماة **mata**, oog, in alle beteekenissen, ook van lus, maas, punt, snede, het scherp, knobbel enz. b.v. *mata-ajar*, bron, wel; *ajar-mata*, tranen; *mata-ajam*, kippig, kortzichtig, bijziend; *m. angin*, windstreek; *m.-bĕnda*, schatten, goederen, zie متاع, *m.-boekoe*, knobbel van een gewricht, einde van e. kluwen; *m.-bĕdil*, vizierkorrel aan een geweer; *mata-bioekoe*, kwijnende oogen, zie *bioekoe; m.-bisoel*,

de punt van een steenpuist; *m.-boelan* 1/4 van de maan; *soedah tiga mataboelan*, tusschen 1e kwartier en volle maan; Mal. Sam. II : 235; *mata daging-dagingan*, de staar, v.d.W. lijst geneesk. wrd.; *m.-datjing*, de teekens op den stok van een Chineesche unster, die het aantal *kati's* aanwijzen; *m.-djalan*, voorpost, voorhoede, voorrijder; *m.-dagangan*, soort van koopwaren; zie het Arab. *matā; m.-djaring*, maas van e. net; *m. gĕlap*, tijdelijke zinsverbijstering; *gĕlap-mata*, duizeligheid; *mata-goelai*, soort van toespijzen, Niem. bl. II, 2e dr. p. 83; *m.-goenting*, de punten v. een schaar; *m.-hati*, het oog des geestes, bevattingsvermogen, verstand; *m.-hari*, de zon; *boenga-matahari*, zonnebloem; *matahari hidoep*, het Oosten; *m.-hari mati*, het Westen; *m.-ikan*, wrat, puistjes die na de pokken opkomen; *m.-kaïn*, de kleine openingen in een weefsel, ook de figuren of bloemen op een weefsel; *m.-kaïl*, vischhaak; *m.-kajoe*, kwast in hout; *m.-kaki*, de enkel van den voet; *m.-kĕli*, e. s. v. boom, welks hout gebruikt wordt voor rondhouten en daksparren; *m.-kĕpala*, het lichamelijk oog; *m.-kakap*, geboord gat in den bodem van een vaartuig ter loozing of binnenlating van water; *mata-kau*, sjanker, zie *rĕstoeng; m.-kĕrandjang*, doordringende, wulpsche oogen; *m.-kerek*, schijf van een katrol; *m.-koetjing*, katoog, e.s.v. edelgesteente, ook noemt men zoo de blauwe oogen der Europeanen; e. s. v. plant, zie ook *damar; m.-kĕris*, het lemmet van een kris; *m.-loeka*, het gat van een wond; *m.-mĕriam*, zundgat van een kanon; *m.-oewang*, klinkende munt, specie; *m.-padjak*, in het Palemb. belastingplichtige; *m.-panah*, punt v. e. pijl; *m.-pĕdang*, lemmer van een zwaard; *m.-pikat*, fig. voor de borsttepels eener maagd, v. d. W. Zie *pikat; m.-pisau*, lemmer van een mes; *m.-pĕter*, bliksemflits; *m.-pĕdoman*, de streken op een kompas; *m. mĕnĕntang*, gezichtsafstand; *m.-poenai*, zie *poenai; m.-soesoe*, de tepel; *m.-sangkoer*, bajonnet; *m.-sapi*, spiegeleieren; *m.-tjĕrĕmin*, brilleglas; *m.tombol*, uitpuilende oogen; *m.-tong*, spongat; *mata-mata*, policie-dienaar, douaan, spion, dwarskijker; *sĕmata*, allen, geheel en al, de gezamenlijke; *sĕmata-mata*, geheel en al, eenig en alleen, zuiver, enkel, louter (Skr. *samata*, heeft niets te maken met *mata* Dr. F.); *tĕrmata-mata*, blijkbaar, voor aller oog, in het openbaar; *mata* wordt soms ook gebruikt als hulp-Telw. b.v. voor het aantal edelgesteenten, sporten van een ladder enz. b.v.; *sa mata anak-tangga*, één sport van een ladder; *mĕmboewang-boewang mata*, een oog in het zeil houden, van tijd tot tijd eens naar iets kijken; *mĕmata-mataï*, het oog op iets houden, b.v. *orang makan itoe dimatamataïnja, soepaja djangan bĕrsalahan ādat*, voortdurend hield hij het oog op hen die aten, opdat zij niet tegen de etikette zouden handelen, Sadj. Mal. Zie *mĕngamat-amati*

onder *amat; měměri mata*, opletten; *běrmaïn-mata*, elkander knipoogjes geven, blikken van verstandhouding wisselen; *běrpoetih-mata*, zie *poetih; bidji-mata*, oogbal; *orang-orangan-mata*, de pupil van het oog; *sipoet mata lěmboe*, e. s. v. zoutwaterslak, welks schelp met een plaatje is gesloten, dat op het oog v. e. koe gelijkt; *ada pon jang měměrentah pada masa itoe, ija-itoe Atjih sěmata-mata*, te dier tijde had Atjeh alleen het geheele bestuur; *tiada bolih sěgala mantěri měngampoeni, mělainkan radja djoega sěmata-samata*, de ministers kunnen dat niet vergeven, maar eeniglijk en alleen de Vorst, Facs. pag. 13.

ماتب **matab,** Romeinsche kaarsen, Wilkinson.

ماتر **matoer,** Jav. titel van de vierde gemalin des Vorsten in de Pandji-verhalen.

ماتڠ **matang,** zie *pěrmatang.*

ماتڠ **matĕng,** Jav. gaar, rijp, zie *masak.*

ماته **matah,** = *měntah*, zie ald.

ماته **matoh,** bij voortduring naar dezelfde richting gekeerd, of naar hetzelfde doel strevend, of hetzelfde werk verrichtend.

ماتي **mati,** dood, gestorven, gevoelloos, naaste v. e. prijs, ondergaan van zon en maan, b.v. *orang mati*, e. doode; *harga mati*, de naaste prijs; *simpoel mati*, vaste knoop, een knoop die niet weer los kan; *daging mati*, niet meer versch van vleesch of visch; *tanah mati*, dor, onvruchtbaar land; *angin mati*, wind die is gaan liggen, windstilte; *mati-angin*, fig. voor verweekelijkt, verwijfd, b.v. *sěgala mantěri hoeloebalang Sjah Alam orang mati angin, djangan kan mělawan moesoeh, toenggoel-kajoe boeroek pon tidak těrbělah*, al de ministers en legerhoofden van den Vorst zijn verwijfde lieden; laat staan dat ze den vijand tegenweer zouden bieden, een verrot stuk hout kunnen ze zelfs niet splijten; Hik. Dewa Indra Mĕng.; *bělandja mati*, vast inkomen; *djari mati*, de middelste vinger; *matahari mati*, de ondergang der zon, het Westen; *satěngah mati* en *saparo mati*, halfdood; *mati diboenoeh*, vermoord, omgebracht, ter dood gebracht, ook scheldwoord: galgenbrok, galgenaas, Pěl. Djin. facs. pag. 62; *mati mampoes*, morsdood; *m.-běragan*, zie ald.; *dipoekoel mati*, geheel ingeslagen met kop en al van e. spijker; *di-ikat mati*, zóó gebonden, dat het niet meer los kan; *m. běrangai*, schijndood; *m.modar*, verstikt, = *mati lěmas* of *m. kalěmasan* of *m. lěpoer; m. těrsalai*, in den rook gestikt; *m.-poetjoek*, impotent; *mati-mati*, zooveel mogelijk, genoegzaam, voldoende, ten volle, terdege; *měmboewat mati dirinja* en *měmatikan dirinja*, zich doodstil houden; *měmatikan*, dooden, ook uitblusschen, terdege goed van vastbinden, inslaan, enz.; *kěmatian*, de dood, door den dood verloren hebben, bestorven, doodelijk, soms moet het met leven worden teruggegeven, zie be-

neden; b. v. *kĕmatian sĕhaja*, mijn dood; *ija kĕmatian anaḳnja*, zij heeft haar kind door den dood verloren; *roemah-kĕmatian*, sterfhuis; *kĕmatian angin*, door windstilte overvallen worden; *loeka kĕmatian*, een doodelijke wonde; *kĕmatiankoe ini dalam tangan Laḳsamana*, mijn leven is in de hand van Laḳsamana, Niem. bloeml. 4e dr. I, p. 57; *kĕmati-matian*, tot den dood toe, b.v. van lachen of weenen, ook schijndood en doodelijk; *bĕrmati mati pĕrang*, strijden tot den dood, z. doodvechten; *bĕrmati-matian*, sterven van velen, zich opofferen, b.v. *djangan kan bĕrmati-matian, saḳĕdar mĕnaïki koeda ini lagi tiada*, H. T.; *bĕrmati-mati*, zijn uiterste best doen, b. v. *maka ija sangat bĕrmati-mati hĕndaḳ masoeḳ*, Hik. Dewa Indra Mĕng.; *bĕrmati-mati mĕngĕrdjakan pĕkĕrdjaän*, Hik. Asm. Pati. Ook zich doodwerken, aftobben, b.v. *mĕngapa djoega akoe bĕrmati-mati, boekan akoe jang bĕrolih poetĕri*, Hik. Asm. Pati; *tĕrmati-mati dĕngan laki?* Boeng. ramp. bĕs. p. 111 r. 4, zich afgetobd hebben om een man te krijgen? *mĕnjĕhadjakan mati*, het op iemands leven toeleggen; *mĕngambil matinja*, hem het leven te benemen, de Holl. 5e dr. p. 38; *mati-mat imandi, biar lah basah; mati-mati bĕrdawat, biar lah hitam*, voldoende baden, laat men nat zijn; voldoende inkt gebruiken, laat het zwart zijn. Sprw.; *mati-mati kita kĕmari ini, masa kan poelang sĕhadja*, laat onze komst hier met voldoenden uitslag zijn; hoe zouden wij zoo maar weêr huiswaarts keeren, Pr. Dj.

ماج **madja**, I. e. s. v. boom met eetbare vruchten, waarvan twee soorten, de gewone of zoete en de *madja pahit* of bittere. Aan dezen heeft het oud Javaansche Rijk *Madjapahit*, zijn naam ontleend. Verder komt het ook voor als naam van andere boomen, welker vruchten in de geneeskunde worden gebruikt, o. a. *madja-kani*, de galnoten; *m. Kĕling* en *m. lawai.*

II. e. s. v. zoutwater-schelpdier.

III. ook *mandja*, samentr. van *sĕmadja*, afgel. van *sĕhadja*, zie aldaar.

IV. *madja-kaja*, verb. v. *mĕradja-kaja*, uit één stuk, zie bij *radja.*

ماجر **madjor**, Eng. major, majoor.

ماجل **madjal**, bot, stomp; *m.-pikiran*, stompzinnig.

ماجو **madjoe**, Jav. voorwaarts, = *tampil* en *mara*, zie ald.

ماجوج **madjoedj**, Arab. de Magog; *jádjoedj wa mádjoedj*, de Gog en de Magog uit de Openbaring v. Joh.

ماجون **madjoen**, van het Arab. معجون, (gekneed), het universeel geneesmiddel der Maleiers, bestaande uit allerlei geneesmiddelen ondereen gemengd en tot een drank bereid, die tot instandhouding van de gezondheid en als voorbehoedmiddel wordt gedronken, soms in vereeniging met het gebruik van talismans en tooverformulieren.

ماجوه **madjoeh**, gulzig in het eten.

ماچ **matja**, e.s.v. schelpdier, P. e. s. v. vischje, dat gedroogd op de markt verkocht wordt, Pist. en Mĕn.

ماچڠ **matjang,** zie *ĕmbatjang.*

ماچم **matjam,** monster, soort, model, slag, staal, proef; *matjam-matjam,* allerlei, Facs. p. 21.

ماچن **matjan,** Jav. tijger, = *harimau.*

مادت **madat,** I. bereide opium; *roemah madat*, amfioenkit; *pĕmadat,* opiumschuiver; *minoem madat,* opium rooken.

II. stellage, wachttoren, stelling voor geschut, = *bangoen-bangoen.*

مادو **madoe,** I. Skr. zoet; *ajar-madoe,* ook alleen *madoe,* honig, ook ander zoet sap, inz. dat van palmen wordt getapt; *manisnja sapĕrti madoe,* het is zoo zoet als honig. Zie II en IV.

II. oorpr. woord (Dr. F.) medeminnaar, medeminnares, zoowel na als vóór het huwelijk; *mĕnjamboet madoe,* een medeminnaar opzoeken om met hem te vechten; *ĕmpat bĕrmadoe,* met haar vieren mede-echtgenooten; *pĕrmadoean,* veelwijverij, de betrekking v. mede-echtgenooten onder elkander; *oewang pĕrmadoean,* speldegeld, d. B. *bĕrmadoekan,* tot madoe hebben of nemen.

III. = *padoe,* samenvoeging; *m. mantjoeng,* samenvoeging van twee randen tot een punt, zooals b.v. de hoeken van een lijst, de kanten van een kubus, verstek in de bouwkunde, stereom. kant.

مادوكار **madoekara,** Skr. (Dr. F.), *madoekara*, e. s. v. zijden stof met goud doorweven of gestikt van een bijzonder patroon, inz. gebruikt voor *kaïn* en *sĕlendang; madoekara,* poëtisch ook bij, honigbij, Kw. zie *kara*

مادة **madah;** *bĕrmadah,* spreken, zeggen, in poëzie.

مار **mara,** I. Skr. leed, ongeluk; *mara-bĕhaja,* leed en gevaar; *mĕmbĕri mara,* leed veroorzaken; *orang pĕmara,* een ongeluksvogel; *bĕmara,* een ongeluk hebben, ongelukkig zijn, b.v. *sĕdikit lagi, bĕmara adik-bĕradik,* nog een weinig en de geheele familie zou ongelukkig zijn, Pr. Dj.; *kota mara,* zie bij *kota.* Zie ook *mala* I.

II. voorwaarts; *oendoer mara,* vooren achterwaarts, avanceeren en retireeren; *mĕmarakan,* voorwaarts doen gaan, een leger een voorwaartsche beweging doen maken, Prab. Dj. R. Chaib.; *mĕmarakan koedanja,* zijn paard voorwaarts doen gaan, Sj. Ind. Kĕsna; *pĕrahoe ta'bolih mara,* het vaartuig kan niet vooruitkomen.

III. een draaibank, kleiner dan de *bindoe,* C. en S.

مارس **maras,** Jav. angstig, beducht, ongerust, Hik. Asm. Pati. Pr. Dj.

مارق **marak,** opvlammen; *mĕmarak,* doen opvlammen, stoken, Mal. Sam.

مارو **maroe,** plaaggeest, in eig. en fig. zin.

ماره **marah,** I. ook *ĕmarah,* toorn, boosheid, toornig, boos; *bĕrhangat lah marahnja,* zijn toorn was ontstoken; *mĕnahani marahnja*, zijn toorn bedwingen; *sĕdikit marah, banjak ampoen,* weinig toorn en veel vergeving, wordt gezegd van iem.,

die goed voor zijn ondergeschikten is; *mĕmarahkan*, boosmaken, vertoornen; *mĕmarahi*, boos zijn of toornen op, beknorren; *pĕmarah*, iemand die altijd boos is, brompot, knorrepot; *kĕmarahan*, toornigheid.

II. = *mĕrah*, zie ald. II.

ماري **mari**, herwaarts, hierheen, kom hier, welaan, komaan; *kĕmari*, herwaarts of hierheen komen, Pĕl. Dj.; *kĕsana-kĕmari*, her- en derwaarts; *pĕmaran*, wijkplaats, rustplaats onderweg = *pĕtĕdoehan*, Sum. *mari kita poelang*, kom, laat ons naar huis gaan; *mari sini*, kom hier.

ماس **masa**, I. Skr. tijd, tijdperk, seizoen; *masa Allah*, het stervensuur, de Holl. 5e dr. 121; Facs. 69; verbastering van *ma sja' Allah*, wat God wil; *daripada soeatoe masa kĕpada soeatoe masa*, van tijd tot tijd, Pĕl. Djin.

II. oorspr. woord (Dr. F.) het zou wat, het mocht wat; *masa kan*, hoe zou dan, van *masa* en *akan; masa kan bodoh ija*, hoe zou hij niet weten; ook *masa kah*.

III. en *tĕrmasa*, zie *tamasja*.

ماسڠ **masing**, van *asing*, afzonderlijk; *masing-masing*, ieder in het bijzonder, een iegelijk, meest gebruikt van personen, doch ook wel eens v. zaken, b.v. *pĕrboewatannja masing-masing dĕngan waktoenja*, zijne bezigheden elk hun vasten tijd, H. Abd. zie *tiap*.

ماسق **masaķ**, gaar, rijp van vruchten en rijst, doch niet van kokosnoten, gereed, klaargemaakt, volkomen, tot stand gebracht, goed verteerd van mest enz., koken, gaarmaken, rijp worden; *masaķ-ajar*, goed gaar, goed verricht, goed afgewerkt, v. d. Tn.; *kĕlambaķ jang masaķ*, rijp aloëhout, dat groote waarde heeft, M. *poetih koening koelitnja masaķ?* Sj. Mans. Sj. Goemp.; *masaķ diadjar*, volleerd, wel opgevoed; *sirih masaķ*, klaargemaakte bételpruim; *masaķ timah*, tin smelten; *djoeroe-masaķ*, kok; *bĕrmasaķ-masakan*, rijpen v. vele(n); *masaķ-masaķ*, allerlei koken; *mĕmasaķkan* en *mĕmpĕrmasaķkan*, iets koken voor; *mĕmasaķkan pĕrdjandjian*, eene overeenkomst tot stand, tot rijpheid brengen, beklinken, H. Abd. 218.

ماسوق **masoeķ**, binnengaan, ingaan, binnenloopen, v. e. vaartuig, ook *bĕlaja masoeķ*, overgaan tot, zich mengen in, ondergaan v. hemellichamen; b.v. *masoeķ ka dalam roemah*, in huis gaan; *masoeķ roemah kĕloewar roemah*, huis in, huis uit; *m. ka dalam tampa*, iets waarschijnlijk of mogelijk vinden; *tiada masoeķ ka dalam tampa*, iets niet waarschijnlijk vinden, het wil er bij mij niet in dat... Ibr. b. Chas.; *masoeķ moeloet*, ergens den mond insteken; *mĕmasoeķkan*, doen binnengaan, ook toevoegen, trekken bij, b.v. *akan tanah itoe hĕndaķ dimasoeķkannja ka dalam tĕmpat bĕrhalanja*, H. Abd. 396 en doen om iets v. e. ring of hoepel, Pĕl. Djin. I. p. 15; *mĕmasoeķkan dirinja*, en *mĕmasoeki*, zich mengen in, zich bemoeien met, Ind. Poet.; *mĕmasoeki*, ook ingaan tot; *dimasoeki nĕgĕrinja*, dat hun land binnen gedrongen zal

worden; *masoek oeloer*, lijfeigen worden, in lijfeigenschap geraken, Oend.; *m. pada*, erbij behooren, van een zaak, aangaan; *m. bĕrsama-sama dĕngan*, het houden met, b.v. den vijand, gemeene zaak maken met, Hik. Abd. p. 109; *m. matahari*, ondergaan van de zon; *matahari masoek*, het Westen, *m. islám*, tot den mohammedaanschen godsdienst overgaan; *m. ṣoldadoe*, dienstnemen als soldaat; *m. ṣĕrani*, tot den roomschen, *m. masiḥi*, tot den protestantschen godsdienst overgaan; *m. pĕrang*, deelnemen aan den krijg; *m. bitjara*, deelnemen aan een beraadslaging; *m. tangan*, de hand leenen tot; *pĕrahoe masoek-masoek ajar*, het vaartuig kreeg telkens water binnen, Pĕl. Abd. p. 11; *kalau-kalau doeli jang dipĕrtoewan masoek mĕnjĕsal.* Hik. Bispoe Radja, uitgave Fraissinet p. 34 en 38. Uwe Maj. mocht eens berouw krijgen; *masoek* schijnt ook in gebruik te zijn van het object waarin iets gaat, b.v. *dimasoekkannja tjintjin pada djarinja*, hij stak den ring aan zijn vinger; zoo ook *tikar dimasoekkannja ka lehernja*, hij kroop tot aan zijn hals in die mat, Sailoe's Salatin; *ija sĕndiri mĕmasoekkan kapada leher Bĕndahara*, zelf deed hij dien keten den B. om, Facs. pag. 19; *bĕrmasoek-masoekan*, herhaaldelijk binnenkomen van velen; *tĕrmasoek-kĕpada chiánat*, gewikkeld geraakt in verraad. H. Riau I. p. 1; *kĕmasoekan*, binnen gekregen hebben; *kĕmasoekan sjaiṭán*, door den duivel bezeten, zie ook *rasoek; pĕkĕrdjaän jang tiada sabĕnarnja dimasoek-masoekinja*, telkens bemoeit hij zich met onrechtmatige zaken, I. P.

ماسم **masam,** van *asam*, zuur, ook stroef staand van het gelaat.

ماسين **masin,** van *asin*, zout, ziltig, brak.

ماسو **masoe,** e.s.v. zee-egel; ook e.s.v. boom, welks hout alleen goed is voor brandhout.

ماسيه **masih,** nog, meer; *masih lagi*, er is nog meer, nog altoos meer; Batav. *misih.*

ماغوت **mangoet,** zie *ngangoet.*

ماغس **mangas,** e. s. v. boom.

ماغڤ **mangap,** Jav. beter *mĕngap*, den mond wijd opendoen; zie *ngap.*

ماغول **mangoel,** e.s.v. boom, zie *manggoel.*

ماغو **mangoe;** *tĕrmangoe-mangoe*, suf, in droef gepeins verzonken voor zich starend; *tĕrmangoe sapĕrti orang jang mabok*, suf of versuft als iemand die dronken is, zie *inga-inga.*

ماغه **mangah,** kloppen, uitslaan, d. B.

ماكر **makar,** I. hard, steenachtig van vruchten.

II. het Arab. مكر, list, streek, verschalking, misleiding, toeleg op, smeden van een aanslag, listig, b.v. *tĕrlaloe makarnja radja kĕra ḥarám zadeh itoe*, uitermate listig is die apenkoning, die bastaard, P. Dj.

ماكس **makas,** hard van vruchten, niet murw, hard, ongaar van spijzen; *kĕras makas*, bijzonder hard; zie *makar* I.

ماكن **makan,** eten, vreten, verslinden, invreten, verteren, indringen van iets scherps, snijden, vatten, pakken, trekken v. e. pleister, nuttigen, drinken, rooken, opslorpen, slaan bij een spel, een kaart maken, aanbijten, z. hechten, b.v. *makan ampoen*, vergiffenis vragen van den Vorst; *m. angin*, e. luchtje scheppen; *m. darah*, z. opvreten van kwaadheid; *m. diri*, verteren, door lang liggen bederven; *m. gadji*, loon verdienen, tractement genieten; *m. hati*, zich ergeren; *tĕrmakan*, ook: met eten binnengekregen, b.v. *maka Amir Hasan pon tĕrmakan lah ratjoen itoe*, en A. H. nu kreeg met eten dat vergif binnen, Moh. Han.; *tĕrmakan dalam hati*, indruk gemaakt hebben op het gemoed; *tĕrmakan kĕpada ạkal*, goed van iets doordrongen, geheel overtuigd zijn, H. Abd. 477; *m. koeli*, op dagloon werken; *m. lajar*, in de zeilen komen, de zeilen doen zwellen, van den wind; *m. lawan*, den derden keer raak gooien bij het porokspel; *m. nasi*, het middagmaal houden; *makan pakai*, voedsel en kleeding, b.v. *makan pakai laki bini atas kita*, Hik. Asm. Pati; *m. pantjing* of *m. kaïl*, aanbijten van visch; *m. soempah*, een valschen eed doen, ook bij d. l. Cr.; *makan habis dĕngan tahi-tahinja*, met huid en haar verslinden, Pĕl. Djin.; *m. toelang*, te veel werk v. iemand verlangen, zijn eigen werk op een ander laten neerkomen; *m. roempoet*, weiden, grazen; *m. sahidangan*, *m. sa-daoen* en *m. sa-pinggan*, samen spijzen; *m. sirih*, den bétel gebruiken; *m. tangan*, slaag krijgen, Mĕn. *m. tjandoe*, opium rooken; *m. sĕroetoe*, een sigaar rooken (beter *minoem*, Dr. F.); *m. oewang*, geld verteren, gebruiken, verslinden; *m. ḥak*, inbreuk maken op iemands recht; *m. soewap*, omgekocht worden, z. laten omkoopen; *dimakan pĕdang*, door het zwaard verteerd; *dimakan ajar*, door water bedorven of weggevreten worden; *dimakan api*, door het vuur verteerd; *dimakan ombàḳ*, door de golven uitgevreten van het land; *dimakan karat*, door roest verteerd; *sa ratoes makan lima*, honderd verslindt vijf, dat is een rente van 5 pct.; *bĕrapa dalamnja makan kapal itoe*, hoeveel diepgang heeft dat schip? *bĕrapa djaoehnja makan pĕloeroe itoe*, hoever draagt die kogel? *makan tiada tahoe hinggaän*, overmatig veel eten, bij het eten zijn maat niet weten. Boeng. R. bĕs. p. 288 r. 5 v. o.; *makanan*, dat wat gegeten wordt, spijze, eetwaren; *makan-makanan*, allerlei spijzen of eetwaren; *makạnan soerat*, geschenk bij een brief; *bĕrmakan-makanan*, met zijn velen spijzen, Facs. 45; *orang pĕmakan*, e. eter, in tegenoverstelling van iemand die werkt, Bloeml. Zed. verh.; *sapĕmakan sirih*, als tijdsbepaling ongeveer een kwartier uurs; *kĕmakanan*, ingevreten, b.v. door roest, Ibr. b. Chas.; *sa makanan panah djaoehnja*, e. pijlschot afstands.

ماكن **makin,** ook *mangkin*, bijvoegsel, bijmengsel, b.v. zand bij kalk. Meestal gebr. in de beteekenis van: zooveel te meer; *makin... makin*,

hoe... hoe, met den compar. van het Bijv. nw. b.v. *makin lama makin baïk*, hoe langer hoe beter. Op Java nog in gebruik, *sĕmangkin* en *sĕmingkin* in dezelfde beteekenis.

ماكو **makau,** zie مكو.

ماكي **maki,** ook *maki-maki*, schelden, uitschelden; in schrille tegenspraak zijn van kleuren, sterk afsteken; *bĕrmaki-makian*, elkander uitschelden, H. Boedj.

ماكڠ **magang,** I. e. s. v. boom, die licht timmerhout oplevert.

II. overrijp van vruchten; op het punt van te gaan gisten, b.v. van palmsap en derg.

ماكل **magĕl,** Jav. = *mangkal*, stokkerig, halfgaar; zie ook *mĕgĕl* en *pĕgĕl.*

ماكون **magoen,** kampanje, kap boven een kajuit, koekoek; *m.-angin*, koekoek die opengezet kan worden om lucht te geven, lantaarn boven e. kajuit.

مال **mál,** Arab. have, bezitting, goederen; *m. ṣamit dan naṭiḳ*, levenloos en levende have; *baitoe 'lmál*, schatkist, zie *bait.*

مال **mala,** I. Skr. kwaad, ramp, onheil; *mala pataka*, ongeluk, onheil, de toestand, waarin men tengevolge van een vloek der goden is gekomen, meestal de gedaante van een ondier; zie ook bij *rawat; mala pataka*, soms ook *mala poestaka*, een afzichtelijke gedaante, die men door een vervloeking of bezwering heeft gekregen, B. Ramp. bĕs. 137; *pataka*, Skr. zondeval. Zie mara I.

II. zonder geur, v.d.W. verwelkt, b.v. *sa'oempana koentoem bĕrmala di tangkai*, als een knop die verwelkt aan den steel, K. Tab. van vele bloemen *bĕrmalaän*, Sĕl. Dal. p. 25; *tanah-mala*, pijpaarde, Prab. Dj.

III. Mĕn. lijkvocht.

مالر **malar,** bij voortduring, steeds, v.d.W. daarenboven, daarbij nog, bovendien nog, wat meer is; = *malah*, Jav. b.v. *pangling kakaḳ akan toewan... malar bĕsar pandjang bĕharoe bĕrtĕmoe*, ik herkende u niet... temeer daar ik u weer ontmoet nu ge groot en dik zijt geworden, Pr. Dj. II : 74.

مالس **malas,** lui, traag, lusteloos; *malas akoe*, gewone uitdrukking voor: ik heb er geen lust in om dat te doen, ik bedank er voor om dat te doen, b.v. *katanja, Djĕmoeras, toeloeng akoe. Maka Djĕmoeras pon tĕrtawa, katanja: Malas akoe; boekannja akoe dititahkan Raden Mantĕri*, zeggende: Dj., help mij. Dj. nu lachte en zeide: Daar bedank ik voor; ik heb daartoe geen bevel van R. M. *malas rasanja mĕndjadi ratoe*, hij ziet er tegen op om koning te worden, Pr. Dj.; *kajoe malas*, e.s.v. boom, die bijzonder goed brandhout levert; *pĕmalas*, luiaard; *kemalasan*, de luiaard, stenops tardigradus, zie *koekang.*

مالس **malis,** verschaald v. vochten, verbleekt van kleuren; zie ook *palis.*

مالڠ **malang,** I. van *alang*, dwars; *kajoe malang*, dwarshout; *oentoeng malang*, tegenspoed, weerbarstig lot;

kĕmalang bĕrakit, alles tegen hebben, M. S.; *ikan malang*, e. s. v. grooten visch, die den kop dwars heeft staan, ook *tĕmbĕrih* genaamd. Op Malaka e.s.v. aal, d.l.Cr. Zie *maloeng*.

II. enkele klip boven water, die echter bij hoogtij ook kan onderloopen.

مالغ **maloeng,** e.s.v. zeer groote paling.

مالغ **maling,** Jav. en Mĕn. dief, = *pĕntjoeri; pintoe-maling* = *pintoe salah*, geheime deur, achterdeur; *maling tjoeri*, diefstal, Oend. Mĕn. allerlei soort van diefstal, Oend. Djambi; *maling dapat*, in het Palemb. iem. die zich gevonden goed toeeigent en het niet aan de overheid brengt; *kĕmalingan*, bestolen.

مالڤ **malap,** flauw brandend v. licht of vuur, treuzelend, leuterend bij het werken; *pĕlita itoe sĕlaloe malap*, die lamp brandt voortdurend flauw.

مالق **maloeḳ,** e.s.v. groote, vliegende kat.

مالک **maliḳ,** Arab. bezitter, heer, koning; zie ook ملک.

مالڬن **máligan,** verbast. van مانڬم zie ald.

مالڬي **mĕligai,** Tam. vorstelijke woning, paleis, dat gedeelte van een paleis, waarin de slaapvertrekken zijn, ook gebruikt voor vrouwenverblijf.

مالم **malam,** nacht, avond, dit hangt af van den tijd waarvan men spreekt. De *malam* begint na zonsondergang en wordt gerekend te behooren tot den volgenden dag, b.v. *malam-rĕbo*, de avond of nacht van Woensdag, d.i. Dindagavond; *malam-hari-raja*, de avond vóór een feestdag. Dat de Maleiers bij nachten en niet bij dagen zouden tellen is mij nooit voorgekomen. Eenmaal trof ik een spoor daarvan aan in de Sj. Madli en M. geeft op: *bĕrapa malam*, voor hoeveel dagen; *malam boeta*, zie *boeta; malam-hari*, 's nachts, bij nacht; *maka hari pon malam lah*, de dag nu werd nacht; *m. tadi*, de pas verleden nacht, gepasseerde nacht; *sĕmalam*, een nacht geleden, gisteren, *sĕmalam pagi*, gistermorgen, Sw. 10e dr. 1911; *kasoet sĕhaja pakai sĕmalam*, de schoenen, die ik gister aanhad, id. te Singapore ook gebr. voor gepasseerde nacht. Zie H. Abd. 362 enz.; *malam-sĕmalam*, de nacht, voorafgaande aan den dag van gisteren; *m.-kĕmaren*, de nacht, voorafgaande aan den dag van eergisteren; *malam-malam*, laat op den avond; *djaoeh malam*, diep in den nacht; *sĕmalam-malaman*, den ganschen nacht door; *bĕrmalam*, overnachten, een nacht over blijven staan; *malamkan*, een nacht over laten staan; *bĕgini malam*, op dezen tijd van den avond of nacht, op dit late uur; *pĕrmalaman*, plaats van overnachting, nachtverblijf; *kĕmalaman*, door den nacht overvallen worden, H. Groel.

مالم **maloem,** e.s.v. zoutwatervisch. Zie ook معلوم.

مالم **malim,** zie معلم.

مالن **malan,** eenigszins bedwelmd, bevangen, v.d.W. NB. meest al wordt het van het gemoed gebruikt

in de beteekenis van verbijsterd, droefgeestig, b.v. *siang dan malam bĕrhati malan, rĕzĕki dimakan tiada tĕrtĕlan*, Ibr. b. Ch.; *Groelam itoe djoega bimbang dan malan, mĕnantikan poetĕri moeda handalan*, id. 95 en Sj. Ardan.

مالو **maloe**, zich schamen, beschaamd zijn, verlegen, schroom, schaamte, ontzag, hoon, smaad, schande; fig. uitdr. voor *bĕrani maloe, takoet mati*, de schande verkiezen boven den dood; *mĕmbĕri maloe*, schande aandoen, beschaamd doen staan; *mĕmboewang maloe*, besnijden; *ta tahoe maloe*, onbeschaamd; *mĕndapat maloe bĕsar kĕpada orang*, zeer beschaamd staan voor iem., H. Abd. p. 146 r. 2; *maloe-maloe bĕhasa*, een weinig beschaamd of verlegen; *kĕsipoe-sipoean maloe*, zeer verlegen en beschaamd; *soepaja ada lah maloe sĕgala radja-radja akan doeli jang dipĕrtoewan*, opdat alle Vorsten voor Uwe Majesteit ontzag koesteren; *mĕmaloekan* en *mĕmpĕrmaloekan*, beschamen, beschaamd maken; *mĕmaloeï*, beschaamd zijn voor, ontzag hebben voor; *kĕmaloewan*, beschaamd, beschaamdheid, schaamte, schaamdeelen; *kĕmaloewan baḳa'*, eeuwige schande, onuitwischbare schandvlek; *kĕmaloe-maloewan*, geheel beschaamd.

مالو **malau**; *mĕmalau*, z. *balau* II.

ماله **malah**, Jav. wat meer is, des te meer = *makin*, b.v. *malah koeroes dĕngan dirinja*, hij werd hoe langer hoe magerder, H. Boedj.; *malah djaoeh malam*, hoe langer hoe dieper in den nacht, H. Boedj., ook gebruikt in de beteekenis van tot zelfs, zóó zelfs dat, b,v. *dibirahikan olih anaḳ ino ing Koeripan malah loepa makan dan tidoer*, de prins van Koeripan is op haar verliefd, zóó zelfs, dat hij vergeet te eten en te slapen, H. Asm. Pat.

ماله **malih**, Jav. van *alih*, veranderen, anders of tot iets anders worden. Zie *mĕngalih*.

مامي **mali**, zie bij *tali*.

مالي **malai**, I. pluim of snoer inz. van bloemen of juweelen.

II. *malai-malai*, e. s. v. geneeskrachtige plant; *boewah-malai-malai*, e. s. v. vrucht, die met zout gegeten wordt.

مام **mama**, zie *mamaḳ*.

مامر **mamar**, Jav. = *mamang*; zie ald. Mĕn. stomp, afgeknot.

مامڠ **mamang**, draaien of schemeren voor de oogen, verbijsterd, in de war; *goepoeh mamang*, zoo overhaast, dat het voor de oogen schemert of draait; *lagi poela mata baginda itoe mamang bĕkas bĕpĕrang*, daarenboven schemerde het den Vorst voor de oogen tengevolge van het strijden, H. Boedj.

ماموڠ **mamoeng**, e. s. v. eetbaren zoutwatervisch.

مامق **mamak**, ook *mama*, oom, tante, ook gebruikt als titel, waarmede de Vorst meestal den Rijksbestierder aanspreekt; *ĕntjiḳ mamaḳ*, de penghoeloe's, lett. heer-ooms.

مامق **mamiḳ**, eenigszins van smaak veranderd.

مامون **mámóén**, Ar. vertrouwd,

standvastig; iemand op wien men vertrouwen kan.

مامه **mamah,** kauwen; *m. biak̤*, herkauwen; *mĕmamahkan*, iets kauwen of aan iets knagen.

مامي **mamai,** ijlen, hardop droomen, spreken in den slaap; ook kijken met oogen die niet zien, v. e. slaperig mensch, Wilkinson.

مان **mana,** vraagwoord: welke, wat, waar; *di mana*, waar ter plaatse, alwaar; *ka mana*, waarheen; *barangka mana*, naar elders, elders heen, Pĕl. Abd.; *dari mana*, vanwaar; *bĕgimana*, hoe, op welke wijze; *mana-mana*, welke ook, wat ook; *di mana-mana*, waar ook, overal; *ka mana-mana*, waarheen ook, overal heen; *dari mana-mana*, overal vandaan, van alle kanten; *mana kan*, van *mana* en *akan*, hoe zou, hoe kan; *mana bolih*, het mocht wat, hoe zou dat mogelijk kunnen zijn; *mana-mana soeka toewan lah*, wat mijnheer maar belieft; *mana sĕkoewasa hamba*, wat maar in mijn macht is, al wat ik vermag; *di mana* en *di mana kan* worden dikwijls gebruikt in de beteekenis van *bĕgimana*, hoe, hoe zou, b.v. *di mana toewan-hamba tahoe*, hoe zou mijnheer dat weten; *di mana kan dapat tjoetjoekoe sampai ka sana*, hoe zou mijn kleinzoon tot daar kunnen komen, dat kunnen bereiken; *mana-kala* en *bilamana*, wanneer; *orang mana*, welke persoon, iemand vanwaar, wat voor een landsman; *sĕbĕgimana*, geheel zooals, geheel overeenkomende met; *mana sapĕrti*, evenals, b.v. *toewan mana sapĕrti anak̤ lah kĕpada ajahĕnda*, gij zijt mij evenals een zoon, H. Asm. Pati; *di-antara sĕgala boedak̤ itoe jang mana anak̤moe*, wie is van al die knapen uw zoon; *mana kata ādat*, wat het gebruik zegt; *mana-mana pĕrentah*, wat ook de bevelen mogen zijn.

مانس **manis,** zoet, lief, vriendelijk, lieftallig, innemend; *kajoe manis*, zoethout; *kajoe manis Selan*, kaneel; *moeka manis*, een vriendelijk gelaat; *djari manis*, de ringvinger; *hitam manis*, liefelijk bruin, van huidkleur; *manisan*, zoetigheid, honig; *manis-manisan*, zoetigheden, confituren; *pĕmanis*, wat liefelijkheid bijzet, bevallig maakt, zooals b.v. kuiltjes in de wangen enz. ook wat aan spijzen een aangenamen smaak geeft, van *bĕrmanis*, want ook komt *pĕrmanis* voor, b.v. *bĕrtjintjin gĕnta pĕrmanis djari*, Sj. Sĕl. Dal.; *mĕmaniskan moeka*, een vriendelijk gelaat zetten of toonen, Ibr. b. Chas.

مانسي **manoesia,** Skr. mensch, in tegenoverstelling met andere wezens; *dewa kamanoesan*, Jav. mensch geworden godheid; zie ook *orang.*

مانع **mānī,** Ar. weigerend, verhinderen.

مانق **manoek̤,** vogel, = *boeroeng; m.-dewata*, de paradijsvogel; *manoek̤-manoek̤*, e. s. v. boom.

مانق٢ **manik-manik,** kleine koralen van allerlei kleur; *bĕrmanik-manik*, parelen, van het zweet, b.v. *hingga pĕloehnja pon bĕrmanik-manik di dahinja*, tot het zweet hem op het

voorhoofd parelde, Mes. Kag. Skr. *mani*, juweel, edelgesteente.

مانكم **manikam**, Tam. e. s. v. edelsteen, robijn, karbonkel, Skr. *manika*, juweel, edelgesteente.

مانو **Manoe**, eigennaam van een der half-hindoe-javaansche godheden; *Jang Manoe Bahoe*, id. komt in de Pr. Dj. voor nevens *Ardjoena Sasra Bahoe.*

مانو **manau**, e.s.v. zeer lange *rotan*, die gebruikt wordt om wegen en rivieren af te sluiten; *měmanau*, spannen van zulke rotan, ook slaan met een stuk *manau;* zie ook *gawar-gawar.*

مانه **manah**, I. achtenswaardig, in waarde te houden; erfstuk, reliquie.

II. e. s. v. bloem? b.v. *kasa jang haloes běrboenga manah*, Sj. Mādli met hartvormige figuren?

ماني **mani**, zie مني.

ماني **manai**, wit van bleekheid; *poetjat manai*, doodsbleek.

ماءو **maoe**, volstrekte wil, willen; het vereischt of is noodig; moeten; *maoe ta'maoe*, willen of niet, tegen wil en dank; *maoe... maoe*, hetzij... of; *maoe lah soedah di dalam sa boelan*, het moet binnen éene maand af zijn. In brieven treft men soms *kěmaoewan* aan voor den wil, doch in goede HSS. is dit nooit door mij aangetroffen. Ook gebruikt men (in slordig Maleisch, Dr. F.) *maoe* soms voor den toek. Tijd, b.v. *maoe hoedjan*, het zal gaan regenen; *ija maoe datang*, hij zal komen; *maoe bitjara bětoel-bětoel*, het vereischt goed overleg.

ماور **mawar**, I. Arab. Perz. roos; *pokok-mawar*, rozestruik; *boenga-mawar*, roos; *ajar-mawar*, rozewater, bij verkorting ook alleen *mawar*, b.v. *djikalau orang sakit ataw hantjoer sěkali pon toeboehnja, maka siramkan děngan mawar kaïn ini*, I. P.

II. zie bij *tawar.*

ماوس **mawas**, e.s.v. zeer grooten aap, die door ons verkeerdelijk *orang-oetan* wordt genoemd, daar de Maleier daaronder verstaat boschbewoners, zooals de *Djakoen* enz.; z. *majas.*

ماءوڠ **maoeng**, onaangenaam, walgelijk van smaak of reuk; volg. v. d. W. versch riekend, zooals gras, bladeren en derg.; *pahit maoeng*, walgelijk bitter. Měn. stank van bedorven visch enz. ook van de onzuivere lucht in een vertrek, waarin veel menschen zijn.

ماون **mawin**, zie bij *kawin.*

ماه **maha**, e. s. v. boom, welks bladen als groente gegeten worden. Gekauwd hebben zij een bitteren smaak. Zie ook مها.

ماهر **máhir**, Arab. schrander, kundig; *měmahirkan*, z. bekwaamheid in iets verwerven inz. door oefening.

ماهڤ **mahap**, zie معاف.

ماهل **mahal**, duur, hoog in prijs, moeielijk te krijgen of te vinden, schaarsch, zeldzaam; *mahal běras*, duurte der levensmiddelen, hongersnood; *mahal diběli*, duur om te koopen, 't zijn witte raven, H. Abd. 146.

ماي **maja**, Skr. schijn, schim, ge-

zichtsbedrog; *maja-sorga*, hemelsche verschijning, b.v. *orang moeda, baïk paras saperti maja-sorga*, een jongeling, schoon van gelaad als eene hemelsche verschijning; *hingga dipoekoel mĕnghilangkan maja*, zoodat ze gegeeseld worden om de waarheid er uit te krijgen, lett. om den schijn te doen verdwijnen, Ibr. b. Ch.

مايت **majit,** zie ميت.

مائدة **maïdah,** Arab. tafel met spijzen bedekt, aangerichttafel, disch; zie *medja.*

ماير **major,** Ned. majoor.

ماير **majoer,** zie bij *sajoer.*

مايس **majas,** op Borneo = *mawas*, zie ald.

مايڠ **majang,** I. bloemscheede v. palmen, aar van granen en grassen; *majang mĕngoerai*, ontplooide bloemtros of aar, de naam van een gouden keten, die tot de Rijkssieraden van den sulthan van Lingga behoort, ook loshangend, krullend haar.

II. Jav. *pĕrahoe-majang* en *pĕmajang*, zie *pajang.*

III. overlangs aan dunne schijven snijden, v.d.W. zie *lajang.*

مايڠ **majoeng,** e.s.v. zeer langen zoutwatervisch.

مايڤاد **majapada,** plaats des schijns, d.i. de aarde, de wereld.

مائل **maïl,** I. Arab. verk. van اسمعيل, Ismaël.

II. dichtgesoldeerd doosje van zilver of goud, waarin toovermiddelen worden geborgen en dat op de heup wordt gedragen.

مايم **majam,** e. goudgewicht van $^1/_{16}$ *tail.*

مائين **ma'joen,** e.s.v. komediespel bij de Maleiers, afkomstig uit Siam, Hik. Koris, waarin de hoofdzaken der oude Hikajats worden voorgedragen.

مائين **maïn,** spelen; *bĕrmaïn*, voor zijn genoegen, tot uitspanning of uit aardigheid iets doen, of zich met iets bezighouden, spelen, b.v. *b. boewah kĕras*, zie bij *kĕras; bĕrmaïn soeling*, op de fluit spelen; *b. sĕndjata*, schermen, een spiegelgevecht houden; *b. mata*, elkander oogjes geven, blikken v. verstandhouding wisselen; *b. tangan*, op de vingers spreken zooals de stommen; *b. djinaka*, guitestreken uitvoeren; *bĕrmaïn ajar, basah; bĕrmaïn pisau, loeka*, Sprw. die met pek omgaat, wordt ermeebesmet, v.d.Tn.; *bĕrmaïn moeda*, van jonge lieden beiderlei kunne ongeoorloofden omgang met elk. hebben, Sj. Haris; *maïn gila*, gekscheren; *maïn-maïn*, beuzelen, lanterfanten, Hik.Abd.308; *karĕna bĕrmaïn-maïn*, uit jok, uit boert; *bĕrmaïn-maïnkan*, gekscheren met, ook manoeuvreeren met, b.v. wapens, paarden enz.; *mĕmaïn angin* en *maïn angin*, veranderlijk, onbestendig in spreken en handelen, met den wind spelen, het tijdperk van het jonge rijstgewas, waarin de wind er vat op heeft, Mĕn.; *pĕmaïn-angin*, windwijzer, waker, lett. de speler met den wind; *pĕrmaïnan*, spel, speeltuig, speelgoed; *mĕmpĕrkaïnkan orang*, met iemand zijn spel

drijven, iemand begekken; *orang pĕrmaïnan*, iemand met wien men zijn spel drijft, Niem. bloeml. 4e dr. I. p. 89 r. 4, dien men sseeds voor den gek houdt; *sapĕrmaïnan*, speelkameraad, b.v. *karĕna ija-itoe sapĕrmaïnan dĕngan akoe*, want hij is mijn speelkameraad, Am. Hamz.; *pĕrgi bĕrmaïn-maïn*, voor zijn genoegen uitgaan; *boewat maïn sĕhadja*, slechts uit gekheid, voor de grap.

مايق **manjaḳ**, wijziging van *banjaḳ*, M.

مبارك **moebarak**, Ar. gezegend, gelukkig, heilig.

مبذر **moebadzdzir**, Arab. verkwistend; minachtend.

مت **mat**, I. zie *ĕmat.*

II. *mat-mat*, spiertrekking, b.v. bij een geslacht beest, beweging van de voorhoofdsfontanel bij een klein kind.

متا **mĕta**, Skr. dronken, woedend, dol; *gadja mĕta*, dolle olifant, een olifant in den bronsttijd, ook *gadja toenggal* genoemd, omdat hij dan alléén zwerft; *bĕrboewat mĕta*, zich woedend tegen iemand aanstellen.

متاخر **moetáchir**, Arab. van lateren tijd, modern.

متاخرون **moetáchiróén**, Arab. nageslacht, nakomelingschap.

متاع **mataā**, Arab. goed, gereedschap, huisraad, koopwaar. Alleen gebruikt in *mata bĕnda*, zie ald. en *mata dagangan*, Niem. bl. 2e dr. II, p. 10.

متافل **mĕtapal**, e.s.v. boom met zacht hout.

متري **mĕtĕrai**, zegel, stempel, cachet; *mĕmĕtĕraikan*, zegelen, stempelen, verzegelen, bezegelen; *tĕmĕtĕrai*, gezegeld, verzegeld.

متق **moettaḳ**, Arab. godvreezend. H. Atj.

متو **matoe**, Tam. graad van een zekere tiendeelige schaal om goud te wegen; *ĕmas sa poeloeh matoe*, het fijnste goud = bij ons van 24 karaat; soms wordt ook ons karaat met *matoe* weergegeven, b.v. *ĕmas toedjoeh-bĕlas matoe*, goud van 17 karaat; *mĕmatoekan*, het gehalte van goud bepalen, b.v. *djikalau sapĕrti ĕmas, dapat dioedji, dimatoekan toewa-moedanja*, zooals onder anderen goud, dat kan getoetst en het gehalte ervan bepaald worden, B. R. Zie ook *moetoe* III.

متولغ **mĕtoelang**, e. s. v. boom, die licht timmerhout oplevert.

متاه **mĕtah**; *poetih mĕtah*, sneeuwwit.

متهاري **matahari**, de zon; *m. hidoep*, zonsopgang, het Oosten, ook *m. tĕrbit; m. mati*, zonsondergang, het Westen, ook *m. masoeḳ; boenga-matahari*, de zonnebloem. Zie bij *mata* en *kĕning.*

متي **mĕtai**, Tam. zachte, vierkante matras, waarop men op Oostersche wijze zit, v.d.W. gouden zetel voor een bruidegom van vorstelijke afkomst, H. Dj. en B. S.

متي **moetia**, Skr. = *moetiara*, parel.

متيار **moetiara**, parel; *koelit-moetiara*, parelschelp; *indoeng-moetiara*, parelmoer.

متيكي **mĕtigi,** e. s. v. boom met hard, rood hout en bladeren als de tamarinde.

مثقال **mitsķál,** Arab. gewicht om te wegen; zekere gouden munt van een dinarie waarde.

مثل **mitsal,** Arab. gelijkenis, voorbeeld, spreuk; *mitsalnja*, bij voorbeeld.

مثنوي **matsnawi,** Arab. e. s. v. Perzische gedichten.

مجاري **moedjari,** Mĕn. e. s. v. blad, dat men bij het bételkauwen gebruikt en aangenamer van smaak dan het sirihblad; *sari-moedjari*, e.s.v. boom met geurige bloem, v.d.Tn.; e. welriekend plantje, in de legenden beschreven als buitengewoon lang zijn geur houdend, Mĕn.

مجان **mĕdjana,** en *mĕndjana*, middelmatig van een werk; *samĕndjana*, middelmatigst.

مجاهد **moedjáhid,** Arab. moeite doend, zich inspannend, strijdend voor het geloof, krijgsman voor het geloof.

مجد **madjd,** Arab. roem, komende van de voorvaderen, eer.

مجرا **mĕdjĕra,** zie *pĕdjĕra*.

مجرّب **moedjarrab,** Arab. Maleische uitspr. *moedjĕrap*, (Dr.F.), probaat, beproefd, bekwaam, ook v. e. toovermiddel, H.Gr.179 en geneesmiddel, Sj. Madli en v.d.W. Zie ook *moestadjáb*.

مجفاهت **Madjapahit,** de naam van een oud Rijk op Java.

مجكاني **madjakani,** zie bij *madja* I.

مجلس **madjlis,** Arab. plaats om te zitten, vergadering, bijeenkomst, college, raad, audientie, ook de plaats waar e. Vorst of aanzienlijk persoon audientie verleent; *pĕnghoeloe-madjlis*, de voorzitter van de vergadering.

مجلس **mĕdjĕlis,** Arab. ook *mĕndjĕlis*, schoon, bevallig, sierlijk, luisterrijk, Facs. 68.

مجلّة **moedjallah,** Arab. handschrift, boek.

مجم **mĕdjam,** I. stilstaan v. een tol, op dezelfde plaats schielijk in de rondte draaien, v.d.W.

II. *ajar mĕdjam*, sap, dat men uit boomen onz. tapt.

مجمّعة **moedjammaāh,** Arab. vereenigd.

مجموع **madjmōē,** Arab. verzameld, vereenigd, samengesteld, b.v. van geurigen olieën, ook de naam van een geurige olie, Sj. Ḥaris.

مجنون **madjnóén,** Arab. door een boozen geest bezeten, onzinnig, woedend, razend, ook van geschut, Sj. Sult. Jahja.

مجوس **Madjóés,** Arab. naam v. den stichter v. de secte der Magiërs.

مجوسي **madjóésí,** Arab. tot de Magiërs behoorend, Magiër, wijze vuuraanbidder, volgeling van Zoroaster. Facs. 42.

مچه **moetjah,** Perz. wenkbrauw.

محاجة **moeḥádjat,** Arab. dispuut, pleidooi ten gunste van iem.

محال **moeḥál,** Arab. onmogelijk, ongerijmd.

محبّة **maḥabbat,** Arab. Perz. liefde, toegenegenheid; *moeḥibb*, die liefheeft, vriend, H. Abd. 248.

محترم **moeḥtaram,** Arab, geëerbiedigd, heilig, onschendbaar; *ăla*

almoehtaram, aan den Edelachtbaren (in brieven).

محتشم **moehtasjim,** Arab. ontzagwekkend.

محراب **mihráb,** Arab. nis in een moskee, in de richting naar Mekka.

محرّم **moeharram,** Arab. geheiligd, eerbiedig; naam der eerste maand v. het Mohammedaansche jaar, in welke het oorlogvoeren verboden is; geheiligd grondgebied v. Mekka.

محروسة **mahróésah,** Arab. beschermd door een wacht, bewaakte plaats, plaats met hoofdplaats; ook groote stad, die een garnizoen heeft.

محشر **mahsjar,** Arab. plaats v. bijeenkomst, *padang-mahsjar*, de vlakte, waar het laatste oordeel zal plaats hebben; *jaumoe 'l mahsjar*, de dag van het laatste oordeel.

محفوظ **mahfóél,** Arab. bewaakt, bewaard, aan het geheugen toevertrouwd, onthouden; herinnering, gedenken, van *háfil*. b.v. *jang soedah tĕrdaftar di loh-almahfóél dĕngan takdir Allah taala*, dat geschreven staat in het gedenkboek naar den raad des Allerhoogsten, H. R.

محكمة **mahkamah,** Arab. rechtbank, gerechtshof; *m. jang alím*, hoog gerechtshof.

محبّة **mahabbat,** Arab. Perz. vriendschap, H. Abd. 248.

محلّل **mohallil,** Arab. geoorloofd makend, iemand die een verstooten vrouw huwt en haar daarop weer verstoot, om een huwelijk met haar eersten man geoorloofd te maken, ook *tjina boeta* genoemd, zie ald.

محمّد **Moehammad,** Arab. zeer lofwaardig, hooggeprezen, de naam van den profeet.

محمود **mahmóéd,** geprezen.

محيدين **mahidin,** verb. van محيي الدين *moehiji eddin*, Arab. wie den godsdienst doet leven.

مخدوم **machdóém,** Arab. heer.

مخلوق **machlóék,** Arab. geschapen, schepsel.

مخمل **moechmal,** Perz. e. s. v. zijde of fluweel, zie *moemal*.

مدّ **madd,** Arab. verlenging, naam van een zeker schrijfteeken.

مدالي **mĕdali,** I. e. s. v. horen of muziek-instrument, dat geblazen wordt, b.v. *maka nafiri dan sangka madali pon ditioep oranglah*, Pr. Dj. Ind. Poet. Sadj. Mal.

II. Nederl. medaille, penning.

مدح **madah,** Arab. lofrede; *bĕrmadah*, spreken, zeggen, in gedichten = *bĕrkata*.

مدرسة **madrasah,** Arab. school, gewoonlijk verbonden aan eene moskee. Ook *mandarsah* en *bandarsah*.

مدڠ **mĕdang,** e. s. v. boom met geel, licht en zacht hout, dat jeuking veroorzaakt op de huid. Van den stam maakt men kano's. Soorten zijn: *m.-kĕladi*, *m. koening*, *m.-paoeh*, *m.-hantoe*, *m.-boewaja* en *m.-pĕrawas*.

مدل **mĕdil,** = *bĕdil*, vuurwapen, geweer; *bĕrmĕdil*, met een vuurwapen schieten; *pĕrmĕdilan*, geweerschot, b.v. *Omar Omaja ada lah bĕrdjalan dĕhoeloe kira-kira sa pĕrmĕdilan djaoehnja*, Omar Omaja liep vooruit, on-

geveer een geweerschot ver, H. Am. Hamz. Zie *dil.* I.

مدو **mĕdoe,** misselijk, v.d.W. en M, ook Wilkinson. Zie ook *madoe.*

مدينه **Medinah,** Arab. stad, de stad Medina; *mĕdinatoe 'l manoerah,* de stad der heerlijkheid, der verlichting; *medinatoe 'nnabi,* de stad v. den profeet; *medinatoe 'ssalám,* de stad des heils, Bagdad.

مذبح **madzbaḥ,** Arab. plaats waar geslacht en geofferd wordt, altaar. In die bet. gebr. in de arab. vert. N.T. verder zoo bij v.d.Wall, Tugault, Leidecker enz. enz.

مذكّر **moedzakkar,** Arab. mannelijk.

مذكّر **moedzakkir,** Arab. prijzend lovend, godverheerlijkend. Zie *dzábaḥ.*

مذكور **madzkóér,** Arab. vermeld, gemeld, bovengemeld.

مذهب **madzhab,** Arab. windstreek, rechtsschool, waarvan er vier zijn; ook weg, passage waardoor men gaat, ingang tot iets, b.v. *madzhab-kota,* de toegang tot de vesting, Hik. Boedj.

مذهب **moedzhab,** Arab. verguld.

مرّ **marr,** Arab. voorbijgaand: *mĕngĕmar,* in het schaakspel de koningin schaak zetten.

مرّ **moerr,** Arab. myrrhe, bitter.

مرات **mirát,** Arab. spiegel.

مراد **moerád,** Arab. gewild, bedoeling, doelwit, verlangen.

مراغو **mĕrangoe,** e.s.v. muziekinstrument, e. s. v. kleine trom, b.v. *madali, mĕrangoe, nobat, nafiri pon bĕrboenji lah,* I. P.

مراكي **mĕragai,** e.s.v. vogel, *pĕk̡si mĕragai,* B.R. volg. R. v. Eys. de hop, zoo ook L.

مراول **mĕrawal,** kleine vlag, wimpel, vaandel, Mĕn.

مراون **mĕrawan,** e. s. v. boom, welks hout gebruikt wordt voor scheepsmasten en de bast voor wand- en dakbedekking. Soorten zijn: *m.-batoe, m -boenga, m.-lilih* en *m..soengoe.*

مراهت **mĕrahat,** vulg. slechts, = *hanja.*

مرباكو **mĕrbakau,** e. s. v. boom. Zie *bakau.*

مربااي **mĕrbaja,** verk. van *marabĕhahaja,* zie *mara.*

مربغ **mĕrbang?** b.v. *dan sĕgala mĕrbang moeda bala bĕdiri di kirikanan baginda mĕnjandang pĕdang.* H.T.

مربق **mĕrĕboek̡,** e. s. v. kleine, wilde, bruingrijze torteldui f.

مربو **mĕrboe?** b.v. *B. R. sĕbagai* مربو *diboenoehnja ăsjkar bĕriboe-riboe,* Sj. Madli. Mog. *mĕnjĕrboe,* zie *sĕrboe.*

مربو **mĕrbau,** e. s. v. boom, die zeer hard hout levert, gebruikt voor het maken van stoelen enz. De vrucht heet *gandoe;* ook een kleur v. honden, helder geel met wit boven de oogen, C. en S.

مربوط **marbóét,** Arab. e.s.v. voor heilig gehouden mohammedaan, die op de *bĕdoeg* moet slaan.

مربولن **mĕrboelan,** e. s. v. boom met zacht hout, dat alleen voor brandhout dient.

مربه **mĕrbah,** e. s. v. vogel, ter

grootte van een lijster met een lief geluid, = *troetjoekan* op Java.

مربهاي **mara-bĕhaja,** Skr. leed en gevaar, zie *mara.*

مربيکغ **mĕrbikang,** naam van e. boom.

مرت **mĕrta,** zie bij *sĕrta*; *mĕrta djiwa* = *margadjiwa*, zie *marga.*

مرتاڤول **mĕrtapoel,** ook *mĕrtapal*, e.s.v. boom, die op moerassigen bodem groeit en welks hout gebruikt wordt voor huis- en waterbouw.

مرتال **mĕrtala,** e.s.v. boom, welks hout geschikt is voor huisbouw.

مرتبة **martabat,** Arab. Perz. trede v. e. ladder; orde, rang, trap, graad, waardigheid, ambt, bediening, eerepost.

مرتد **moertadd,** afvallige, renegaat, apostaat.

مرتل **martil,** Port. hamer. Zie *toekoel* en *ganden.*

مرتمبق **mĕrtambak,** naam van een boom.

مرتوا **mĕrtoewa,** Jav. schoonvader of -moeder, schoonouders, = *mĕntoewa.*

مرجالي **mĕrdjali,** of *mĕrtjali*, naam van e. boom, groeiend op moerassigen bodem en die timmerhout levert voor werk van tijdelijken aard en masten voor Chineesche jonken.

مرجان **mĕrdján,** Arab. bloedkoralen; zie *poewalam.*

مرجع **mardjī,** Arab. terugkeer, inz. tot God, de toevlucht nemen.

مرچ **moertja,** Skr. in zwijm, in onmacht, flauw gevallen, zijn bewustzijn verliezen. Zie *pingsan.* Wilkinson: *mĕrtja.*

مرچڤاد **mĕrtjapada,** Skr. plaats der stervelingen, de aarde in poëzie.

مرچن **mĕrtjon,** Jav. voetzoekers, klappers, zie *pĕtas.*

مرچو **mĕrtjoe,** hoogst gedeelte, top, kruin, van bergen, gebouwen, het hoofd enz. torentje, uitkijk op e. ander gebouw; *satoe poentjak toedjoeh mĕrtjoenja*, één top met zeven punten; zie *balai-mada* en *bangoen-bangoen.*

مرحوم **marḥóém,** Arab. Gods ontferming ondervindend, wijlen, zaliger. Met dit woord duidt men ook den overleden sultan aan.

مردان **mardán,** Perz. mannen, helden; *sjah mardán*, de Vorst der helden, titel van een Mal. HS.

مردغک **mĕrdangga,** I. Skr. e.s.v. muziek-instrument; e.s.v. trom, ook geluid, geraas; Jav. *pĕrdangga*, id. Komt voor Sadj. Mal. 177.

II. e.s.v. vogel, maar welke? b.v. *pĕksi-mĕrdangga pon bĕtĕrbangan saboer-mĕnjaboer di tĕngah medan-pĕpĕrangan itoe alámat pĕrang ratoe tiada djaja*, Mes. Kag. Ook *mĕrdjanggi.* Mogelijk geraasmakende vogels, die e. trommelend geluid maken, zie I.

مردق **mĕrdoek,** zie *kĕrdak.*

مردو **mĕrdoe,** Skr. zacht, liefelijk, inz. van de stem.

مردهيک **mĕrdaheka,** Skr. ook wel *mĕrdika* uitgesproken, e. geestelijke of priester, die vrijgesteld is v. heerediensten; vrij van slavernij of dienstplichtigheid; *mĕmĕrdahekakan*, vrijgeven, vrijlaten van slaven; ook

mĕlĕpaskan mĕrdaheka; m. karĕna Allah, hetzelfde zonder vergoeding.

مرسق **mĕrsiḳ**, schel, schril van geluiden, ook fijn, slank van het lichaam. Beter *mĕrĕsiḳ*, zie *rĕsiḳ* II.

مرسل **moersal**, Arab. afgezant, apostel, Noer. Moh.

مرسوج **mĕrtjapada**, Skr. plaats der stervelingen, de aarde in poëzie.

مرغ **mĕrang**, I. *merah-mĕrang*, hoogrood, vuurrood.

II. Jav. stroo van rijst enz.

مرغ **mĕreng**, zie bij *reng* en مريغ.

مرغشي **mĕrangsi**, e.s.v. hoogen boom, I. P. p. 258 en 212.

مرغكو **mĕranggoe**, = *djari-kĕtam*, Abd. sch. wrdb.; z. ook *mĕrangoe*.

مرغكي **mĕroenggai**, = *kelor*, e.s.v. boom, welks vruchten als groente en welks wortel in de plaats van mierikwortel wordt gebruikt. Zie *kĕlentang*.

مرڤاتي **mĕrĕpati**, Skr. de gewone huisduif; *m. sa kawan*, een vlucht duiven, ook e.s.v. veelkleurig randversiersel om een vlag; zie *dara* en *pĕrĕpati*.

مرڤايغ **mĕrpajang**, e. s. v. boom, zie *mangkoḳ* en *kĕpajang*.

مرڤل **mĕrpoel**, e.s.v. boom, welks hout geschikt is voor huis en waterbouw.

مرڤلم **mĕrpĕlam**, zie *mĕmpelam*.

مرڤنتي **mĕrpantai**, e.s.v. boom, welks hout geschikt is voor huis- en waterbouw.

مرڤوسغ **mĕrpoesing**, e.s.v. boom.

مرڤولي **mĕrpoelai**, zie *mĕmpĕlai*.

مرڤوني **mĕrpoenai**, e.s.v. boom, die brandhout oplevert.

مرڤوين **mĕrpojan**, e. s. v. boom, v. welks hard hout men tandenzwartsel maakt en welks vruchten en spruiten gegeten worden.

مرڤيتس **mĕrpitis**, e. s. v. boom, die goed meubelhout levert.

مرڤيسغ **mĕrpisang**, e.s v. boom.

مرق **mĕraḳ**, pauw; *m. mĕngigal*, pronkende pauw, in dien vorm heeft men gouden knoopjes; *m. simpir*, zie ald.; *m. gĕmpa*, e. s. v. gouden versiersel in het haar eener bruid, = *tadjoeḳ*, zie ald.; *boenga-mĕraḳ*, e. s. v. roode bloem, ook *boenga Tjina*, en *b. tĕrang-doenia*, genoemd, M.

مرق **mĕreḳ**, = *sĕraḳ*, zie ald.

مرق **mĕroeḳ**, zie *tjĕroeḳ*.

مرک **moerka**, Skr. toornig, van den Vorst en van God; *mĕmoerkaï*, toornen op; *kĕna moerka*, in ongenade bij den Vorst gevallen zijn; z. *marah*.

مركب **moerakkab**, Arab. samengesteld, van gemengd ras, mesties; van dieren: bastaardsoort. Ook = *bĕrsoesoen*. Volg. H. Abd. 294 op elk. gestapeld, dubbel. Zie *rangkap*.

مركت **mĕrĕkat**, e.s.v. Chin. spel, b.v. *djawa bĕrwajang, tjina mĕrĕkat*, Sj. Ind. Kĕsna. Zie *rakat* III.

مركوبغ **mĕrkoebang**, e.s.v. boom.

مركولي **mĕrkoeli**, e. s.v. hoogen boom, die goed timmerhout levert. Volgens and. *mĕrkoel*.

مركوڽيت **mĕrkoenjit**, e.s.v. plant.

مركه **mĕrkah**, Port.? merken, de lapjes aan een loglijn of dieplood, die de vademen aanwijzen. Zie *rĕkah*.

مرک **marga,** Skr. stam, district.

مرکجيو **margadjiwa,** Skr. levend makend water, zie *mĕrta.*

مرکستوا **margasatwa,** Skr. het wild gedierte, het gedierte des velds.

مرکق **mĕrgok,** sluier, die gedragen wordt door vrouwen, die de bedevaart naar Mekka hebben gemaakt en waarbij alleen de oogen onbedekt worden gelaten, Sw. Verbast van *boerkū,* Arab.

مرکم **mĕrĕgam,** zie bij *gam.*

مرل **mĕral,** e. s. v. boom.

مرلڠ **mĕrlang,** zonder platten rand, van borden, schotels, kommen enz. zacht glooiend van den grond.

مرلوکن **mĕrlokan,** e. s. v. boom, welks bladeren als zuur in spijzen worden gebruikt.

مرليلن **mĕrlilin,** e. s. v. boom, die zwaar, wit timmerhout levert. Volg. v.d.W. Meer voor brandhout geschikt, waarvan de asch jeuk veroorzaakt.

مرليمو **mĕrlimau,** e. s. v. boom met fraai geaderd hout, waarvan men wel wandelstokken maakt; paramignya monophylla, Wilkinson.

مرم **mĕrĕm,** Jav. de oogen luiken of dicht hebben.

مرمبڠ **mĕroemboeng,** e.s.v. kleine boom, timonius jambosella, ook adina polycephala, Wilkinson.

مرمبي **mĕrambai,** e. s. v. boom, die geel timmerhout levert.

مرمر **marmar,** Arab. of Nederl.?; *batoe-marmar,* marmer (Dr. F.)

مرمڤه **mĕrampih,** e. s. v. boom, die hars oplevert, Mĕn.

مرنتي **mĕranti,** naam v. e. aantal boomen (shoreas), Wilkinson, ook e. soort, die hars levert en zeer hard hout heeft, waarvan de bast voor dak- en wandbedekking wordt gebruikt; *m.-paja,* een andere variëteit.

مرندا **mĕranda,** schijnt buitengewoon toenemen te beteekenen, b.v. *rĕzĕkinja toewan amat mĕranda,* uw levensonderhoud nam zeer toe, Sj. Madli; Wilkinson: ronddolen, boemelen (zie *randa*); *mĕranda toewa,* e. hoogen ouderdom bereiken, tot aan zijn oude dagen; *mĕranda toewa, mĕranting aoer, ta'kan mĕndapat akoe,* al wordt ge nog zoo oud en al verdort ge als een bamboe, toch zult ge mij niet krijgen, zegt een vrouw van e. minnaar, dien ze afwijst. Zie *randa.*

مروبي **mĕroebi,** den vorm van e. *oebi* vertoonend of hebbend; gevest van een kris in dien vorm, doorgaans van goud of met goud beslagen, b.v. *jang mĕmakai hoeloe-kĕris mĕroebi dan bawang-bongkol,* die krisgevesten droegen in den vorm van een *oebi* of van een soort van ui, Oend.

مروڤ **mĕroewap,** v. *oewap,* damp dampen, uitwazemen, opstijgen van gassen. Volg. v.d.W. en Wilkinson, overkoken, opborrelen, zooals vocht in gisting, champagne, selterswater enz., gloed uitstralen van vuur enz. Zie *oewap.*

مرولي **mĕrauli,** (is dit wel de juiste uitspraak? Dr. F.) e.s.v. boom met bruinrood hout.

مروين **mĕroewin,** zie *sĕnggoegoet.*

مره **mĕrah,** I. bevallig voor het oog, v.d.W. vreugde, levendigheid.

II. titel van mindere hoofden, = *orang-kaja.*

III. zie *marah.*

مره **mĕrih,** inwendige strot, gorgel, keelpijp; *oerat-mĕrih,* de twee keeladeren, die bij het slachten van e. dier moeten doorgesneden worden, opdat het vleesch niet *ḥarám,* ongeoorloofd, zij.

مرهن **mĕrhan?** b.v. *maka anaḳpanah itoe mĕndjadi mega hitam sa'olah-olah itoe hĕndaḳ mĕrhan(?) akan orang banjaḳ itoe roepanja,* I. P.

مرياون **mĕriawan,** e. s. v. boom.

مريچ **mĕritja,** Jav. peper, = *lada.*

مريخ **marích,** Arab. de planeet Mars.

مريد **moeríd,** Arab. leerling, discipel.

مريڤت **mĕripat,** zie معرفة.

مريک **mareka,** = *orang,* volk; *mareka-itoe,* die lieden, Pers. Vrnw. 3e pers. mrv. *mareka-itoe sĕkalian,* zij allen.

مريکن **mĕrikan,** Eng. Amerikaansch. Ook komt het voor als eigennaam van Klinganeezen.

مريم **Marjam,** Arab. Maria.

مريم **mĕriam,** kanon, geschut; *boewah-mĕriam,* kanonskogel; *mĕriam doewa sa haloewan,* twee stukken geschut van dezelfde zichting, op vaartuigen twee stukken op het voorschip.

مريڠ **mĕreng,** vermagerd, als versterking achter *koeroes,* van *reng,* panlat, dus: zich zoo dun als een panlat voordoen.

مرين **mĕrian,** e. s. v. boom.

مرينيو **mĕrinjoe,** Port. schout, inspecteur van politie.

مرڽو **mĕrĕnjau,** = *lanjau,* zie ald. Abd. sch. wrdb.

مزاج **mizádj,** Arab. temperament.

مزال **mizál,** Arab. afzetten; *mizálkan dirinja,* abdiceeren.

مزمار **mizmár,** Arab. blaasinstrument, fluit.

مزمور **mazmóér,** Arab. psalm, voor een enkele psalm, b.v. *mazmoer jang kĕtiga,* de derde psalm; voor de psalmen, zie *zaboer.*

مس **mas,** goud; *m. pasir* = *m. oerai; m. pĕrada,* klatergoud; *m. sĕmata-mata soetji,* louter goud, geheel zuiver goud; *m.-kĕrandjang,* fijn goud van 24 karaat; *m.-kipal,* gouderts, klompgoud; *m.-oeroeng,* bismuth, ook platina; *m.-tongkang,* goud met koper vermengd, slecht goud; *sĕpoeh mas,* verguld; *m.-goenoeng,* liefkoozingswoord, mijn lieve! Zie verder bij *ĕmas.*

مسار **moesara,** van het Arab. مشاهرة, rantsoen, maandgeld; z. ook *sara* en *pĕlaboer.*

مساعدة **moesáädah,** Arab. bijstand, bijdrage, geschenk bij wijze van hulp bij een feest of begrafenis.

مسافر **moesáfir,** Arab. reiziger, vreemdeling, Ind. Poet.

مساقة **moesákat,** Arab. Perz. nooddruff ellende (Dr. F.).

مساكن **masakan,** samentr. van *masa* en *akan*, hoe zou, het mocht wat.

مسالة **masálah,** Ar. vraagstuk; *mĕmasálatkan*, tot een vraagstuk maken, als vraagstuk opperen.

مسائل **masáïl,** Arab. meerv. van het voorgaande.

مستاڤ **Moestapa,** I. verb. van *Moesṭafá*, als eigenn.

II. verb. van *nastapa*, zie ald.

مستجاب **moestadjáb.** Arab. aangenaam, verhoord van een gebed; probaat van een genees- of toovermiddel, zie *idjáb*.

مستحق **moestaḥikk,** Ar. waardig, rechthebbend.

مستحيل **moestaḥíl,** Arab. absurd, onmogelijk.

مستر **mistar,** Eng. master. Zie ook *misṭar*.

مستعد **moestaïd,** Arab. gereed, klaar, = *lĕngkap*, *siap* en *sĕdija*.

مستقيم **moestaḳím,** Arab. recht. opgericht, behoorlijk, oprecht; *orang iang moestaḳím*, iemand, waarop men zich verlaten kan; *laoet-almoestaḳím*, een zee in den derden hemel, waarin de tijdgenooten van Noach gestraft worden.

مستکيم **moestakim,** e. s. v. benzoë; zie *kĕmĕnjan*.

مستل **mĕstal,** tulband, dikke hoofddoek, C. en S. *Maka mĕstal Laksamana pon tanggal dari kĕpalanja*, de tulband van Laksamana viel van zijn hoofd. Zie *dĕstár*.

مستوطن **moestawṭin,** Arab. verblijfhouden, wonen, van وطن *waṭana*.

مستولي **mĕstoeli,** e. s. v. zeer zware zijden stof; zijden garen, v.d.W.

مستي **mĕsti,** Jav. van *pĕsti*, moeten, verplicht zijn. De Nederl. verbasteren het tot *moesti*.

مستيک **moestika,** Skr.? bezoarsteen, steen, gevonden in den kop van slangen of in de ingewanden v. sommige dieren, inz. stekelvarkens. Zie *goeliga*.

مسجد **mĕsdjid,** Arab. moskee; *almasdjidoe'lḥarám*, de moskee te Mekka. Zie ook *mandarsah*.

مسخرة **mascharah,** Arab. potsenmaker, maskerade.

مسرا **mĕsĕra,** Skr. innig vermengd, in het bloed opgenomen, intiem; *kasih mĕsĕra*, innige liefde; *mĕmĕsĕrakan*, assimileeren, doen opnemen, Sadj. Mal. p. 12 r. 9 v. o. ook opnemen in de taal, Sadj. Mal. p. 6; zie ook *sĕrap*.

مسرة **masarrah,** Arab. blijdschap, vroolijkheid.

مسطر **misṭar,** Ar. liniaal, rechte lijn, regel, zie het volgende wrd.

مسطرة **misṭarah,** Arab. linieerplankje.

مسڠاء? b.v. *mĕmakai* مسڠاء *toedoeng-kĕpala*, Sj. Haris.

مسق **mĕsaḳ,** e. s. v. zoutwatervisch.

مسقط **Masḳat,** Arab. Maskate, de naam van een groot rijk in Oost-Arabië.

مسکت **maskat,** I. = het voorg. woord.

II. zie *bĕskat*.

مسكفق **maskĕpiḳ,** verb. Ned., de Nederl. Handelsmaatschappij.

مسكن٢ **miskoen-miskoen,** bĕh. tab. = *bĕngkoedoe*, zie ald.

مسكي **maski,** Port. masque, hoewel, ofschoon, al is het ook dat.

مسكين **miskín,** Arab. arm, behoeftig, = *papa*.

مسلغ **mĕsĕlang,** e. s. v. boom die lichtgeel hout levert.

مسلم **moeslim,** I. verb. Ned. mouseline.

II. Arab. recht geloovig; *orang moeslim*, muzelman.

مسلمين **moeslemin,** accusatief v. h. Arab. mrv. van *moeslim* II.

مسوار **mĕsoewara,** tijdstip voor een handeling, door tooverij uitgevorscht, Pĕl. Dj.; verb. van مشاورة, zie ald.

مسوح **masóéḥ,** Arab. smeersel, zalf.

مسوي **mĕsoewi,** e. s. v. boom, welks specerijachtige bast voor reukwerk en in de geneeskunde wordt gebruikt.

مسه **mĕsah,** e. s. v. boom.

مسيح **masíḥ,** Arab. gezalfd; *al-masiḥ*, de gezalfde, Christus, de Messias; *almasíḥoe'ddadjál*, de antichrist.

مسيحي **masíḥí,** Arab. christelijk, inz. protestantsch; *tahoen masíḥí*, het christelijk jaar; *tarích masíḥí*, de christelijke jaartelling; *orang masíḥí*, christen; *masoeḳ masíḥí*, tot den christelijken godsdienst overgaan, christen worden.

مسيرة **mĕsirah,** e.s.v. boom, die licht timmerhout levert.

مسيغ **masiang.** e.s.v. riet, waarvan matten worden gevlochten. M. Zie *mansiang*.

مسيكت **mĕsigit,** Jav. verb. van *mĕsdjid*, zie ald.

مسيو **mĕsioe,** en *garam-mĕsioe*, salpeter, buskruit; *m. mĕntah*, ruwe salpeter.

مشارك **moesjárak,** Ar. gemeenschappelijk.

مشارك **moesjárik,** Arab. deelgenoot, aandeelhouder.

مشاركة **moesjárakah,** Arab. genootschap, maatschappij, vereeniging, gemeenschap.

مشاورة **moesjáwarat,** Arab. Perz. geraadslaging, raadpleging, overleg; *moesjáwaratkan*, over iets beraadslagen, = *mĕmbitjarakan*. Soms wordt het verkeerd gebruikt in de plaats van *moeáfaḳat*.

مشتري **Moesjtarí,** Arab. de planeet Jupiter.

مشرّفة **moesjarrafah,** Ar. verheven, geëerd, e. bijnaam der stad Mekka.

مشرق **masjriḳ,** Ar. het Oosten, Orient. Ind. Poet.

مشرك **moesjrik,** Arab. afgodendienaar.

مشروع **masjrōē',** Arab. e. s. v. zijden stof van Surate, Sj. Har.

مشغول **masjgróél,** Arab. bekommerd, vervuld van, beslommering, z. steeds bezig houden met iets, z. bekommeren, zich bezwaren; *kĕdoewa bĕgi masjgróél baginda*, de Vorst maakte zich over twee dingen be-

zorgd, I. J.; *kĕmasjgroelan*, bekommering, Niem. bloeml. 4e dr. I. p. 234.

مشقة **masjakkah**, Ar. moeielijk, lastig; ongemak, moeielijkheid.

مشكل **moesjkil**, Arab. moeielijk, ingewikkeld, duister, dubbelzinnig.

مشهور **masjhóér**, Ar. vermaard, beroemd, ruchtbaar, bekend; *mĕmasjhóérkan*, verbreiden, verkondigen, publiceeren, uitgeven v. e. boekwerk.

مصاهرة **moeṣáharah**, Arab. huwelijksverwantschap door de vrouw, aanhuwelijking, zwagerschap.

مصحف **misḥaf**, Arab. boek; *almisḥaf*, het boek bij uitnemendheid, de Koran.

مصر **Mĕṣir**, Arab. Miṣr, Egypte, Kaïro.

مصري **Miṣrí**, Arab. Egyptisch.

مصطفى **moeṣṭafá**, Ar. kiezende; *moeṣṭafá*, verkozen, uitverkoren, eigenn. Zie *Moestapa*.

مصلا **maṣalla'**, Ar. bidkleedje, bidmat.

مصلحة **maṣlaḥat**, Ar. Perz. middel, oorzaak v. slagen, = *daja* en *oepaja*. Ook minnelijke schikking (Dr. F.)

مضرة **madl̤arat**, I. Arab. nadeel, schade.

II. verkeerd voor *mĕlarăt*, overgaan op, overslaan tot, b.v. *daripada pĕkĕrdjaännja sa'orang mĕlarat kĕpada jang banjak*, doordat de handelingen van één persoon overgaan op de menigte, Oend. Zie *larat*.

مطالعة **moeṭálaāh**, Arab. oplettend beschouwen, nauwkeurig e. geschrift lezen, bestudeeren; *mĕmoeṭálaāhkan kitab*, e. boek ontcijferen, Miem. bloeml. I, 4e dr. p. 111; *tiada tĕrmoeṭálaāhkan*, niet te ontcijferen zijn, id.

مطلق **moeṭlak**, Ar. algemeen, generaal; *wakil moeṭlak*, generale gevolmachtigde, generale procuratiehouder.

مطمورة **maṭmóérah**, Ar. kelder.

مطهر **maṭahhar**, Arab. het vagevuur der R. Cath. Zie *ṭáhir*.

معاب **māáb**, gebrek, iets afkeuringwaardigs, van *āib*, zie ald.

معاذ **māádz**, Arab. zijn toevlucht nemen, inz. van het kwade tot God; toevlucht.

معاف **māáf**, verb. Arab.? vrij, bevrijd, vrijgesproken, vrijspraak, vergiffenis; *mĕmāáfkan*, vergeven, vrijspreken, vergiffenis schenken, kwijtschelden; *minta māáf*, zich verontschuldigen, verlof vragen, ontslag vragen; *bĕrmāáf-māáf*, elk. vergiffenis schenken van velen, Indra Mĕng.; *soerat-māáf*, kwijtbrief, kwittantie.

معبود **mābóéd**, Arab. gediend, aangebeden, geëerd, godheid, inz. een valsche.

معتبر **mōētabar**, Arab. achtenswaardig, eerwaardig.

معتدي **mōētadi**, Arab. zie *ātád*-*almōētadi*, de toebereiden. Facs. p. 3.

معجزة **mōēdjizah**, Ar. wonderdaad van profeten, wonder.

معجون **mādjóén**, Ar. gekneed, kneedsel; slikartsenij, medicijn; *roti-mādjóén*, brood met geneesmiddelen vermengd, zie ook *madjoen*.

معدن **mādan**, Ar. groeve, mijn; metalen, kostbare steenen, R. Pas. Dul.; Kal. Dam. v. d. Tk. 78.

معراج **mīrádj**, Ar. trap, ladder; ten hemel gevaren; de reis van Mohammed naar den hemel; verdwenen, naar de maan; *djikalau soeatoe bĕhajanja beta, maoekah abang mīrádj sĕrta*, als ik in levensgevaar ben, wilt ge mij dan naar de andere wereld vergezellen? Bid. S.; verbasterd tot *merat*.

معرفة **mārifat**, Arab.Perz.erkenning, onderscheiding, kennis, wetenschap, inz. de mystieke wetenschap der Soefi's.

معروف **māróéf**, Arab. het goede.

معزول **māzóél**, Arab. afgezet, ontslagen; *māzoelkan dirinja*, zijn ontslag nemen uit een ambt of betrekking, van een Vorst abdiceeren, Sadj. Mal. p. 100.

معصية **māṣiat**, Perz. Arab. ongehoorzaamheid = *doerhaka*.

معظم **moeāḷḷam**, Ar. geëerd, geacht, groot, verheven.

معقول **māḳóél**, Arab. schranderheid, verstand, geest, verstandig.

معقولات **māḳoelát**, Arab. metaphysica. H. Atj.

معلف **mālaf**, Arab. voederbak, kribbe.

معلّق **mōēallaḳ**, Arab. hangen, opgehangen, gehecht aan iets.

معلّم **moeāllim**, Ar. en Perz. leeraar, onderwijzer, wegwijzer, stuurman, loods; *moeālim-darat*, loods; *moeālim-kapal*, stuurman, Pĕl. Abd.; *moeālim-ṣoebján*, onderwijzer v. knapen; *m.-angin*, de man die met den koers van het zeilen belast is op Mal. vaartuigen; *moeālim bĕrtiga*, de drie priesters in e moskee, nam. de *imám*, *chatíb* en *bilál*.

معلوم **mālóém**, Mal. uitspraak *maäloem* (Dr. F.), Arab. bekend, met iets bekend zijn; *tĕrlĕbih mālóém*, geheel op de hoogte van iets zijn, meer dan bekend met iets wezen, H. Abd. 372 en and.; *mĕmālóémkan*, bekendmaken, kennisgeven.

معلومة **mālóémah**, Ar. bekende zaak, wat iemand weet, wetenschap.

معلّى **mōēallá**, Arab. verheven, subliem, uitstekend.

معمار **mīmár**, Ar. bouwmeester, architect.

معمور **māmóér**, Arab. bebouwd, bewoond, bevolkt, volkrijk, bloeiend, ook in overvloed voorhanden zijn, b. v. van geld, H. Abd. p. 241, rijkelijk, overvloedig, H. Abd. p. 195.

معنى **māna**, Ar. zin, beteekenis; *antara doewa māna*, dubbelzinnig; *mĕngambil akan māna jang kĕdjahatan*, in een slechte beteekenis opvatten; *māna jang tĕrboeka*, een duidelijke zin, een beteekenis die voor de hand ligt.

مغرب **magrib**, Arab. het Westen, tijd van zonsondergang; *sĕmbahjang-magrib*, gebed bij zonsondergang, het 4e der vijf verplichte gebeden.

مغرور **magróér**, Arab. verwaand, trotsch, verblind.

مغل **Mogral**, Arab. Mongolen, Tartaren, de groote Mogol.

مغلوب **magrlóéb**, Arab. overwonnen, verslagen.

مغ **mong**, klanknabootsend woord voor het geluid van een gong; *mong-*

mong, e. s. v. klein ketel-instrument, behoorende tot de gamĕlan, dat ook soms voor omroepersbekken gebruikt wordt; *mong-mongan*, allerlei bekkenvormige instrumenten, v. d. W.

مڠاف **mĕngapa,** waarom, z. *apa.*

مڠراون **mĕngrawan,** zie *mĕrawan.*

مڠسا **mangsa,** Skr. prooi, dierlijk voedsel; *mĕntjĕhari mangsanja*, zijn prooi of voedsel zoeken, van wilde dieren.

مڠسو **mĕngsoe,** de kleine haartjes rondom het voorhoofd, ook *boeloe-mĕngsoe*, H.Gr. Volg. v.d.W. *moengsoe.*

مڠسي **mangsi,** Jav. inkt, ook poeder om de tanden zwart te maken. Mĕn. ook *mansi*, indigo; *m.-sotong*, inkt van den inktvisch, sepia.

مڠسي **moengsi,** e.s.v. gedroogde medicijn.

مڠغڠ **mĕngoeng,** mijmeren, in gedachten verzonken, zie *mĕnoeng.*

مڠڠف **mĕngap,** Jav. gapen, den mond opendoen.

مڠك **mangka,** = *maka*, zie ald.; *mangkanja*, en daarom, om die reden, dus.

مڠكار **mĕngkara,** Skr. het sterrenbeeld de Kreeft; *hoedang-mĕngkara*, e.s.v. groote garnalen, zie *hoedang* en *bĕngkara.*

مڠكارغ **mĕngkaroeng,** zie *bĕngkaroeng* en *panau.*

مڠكاوڠ **mĕngkawang,** z. *kawang.*

مڠكاون **mĕngkawan,** zie *bĕngkawan.*

مڠكبومي **mangkoeboemi,** rijksbestierder, eerste minister = *bĕndahara* en *pradana-mĕntĕri*, samengesteld uit *mangkoe*, op den schoot houden en *boemi*, de aarde, het Rijk.

مڠكت **mangkat,** overlijden overleden van Vorsten, zie *angkat; mangkat bĕradoe*, ontslapen.

مڠكر **mangkar,** I. nog hard, niet gaar, niet murw; verhard van het gemoed; *limau mangkar*, e. s. v. harde oranje-appelen; zie *makar* en *bangkar*. Mĕn. *mangkal*, id.

II. beter *manggar*, Jav. de bloesem van den kokospalm, b.v. *ramboetnja ikal majang mĕngkar*, B.S. z. *manggar.*

مڠكر **mongkor,** e.s.v. draagstoel, waarin men slechts zitten kan, portechaise, ook een overdekte zitplaats, waar men zich kan afzonderen, b.v. in een kerk, loge in een schouwburg enz. voor dit laatste H.T. en Sadj. Mal. 186, zie *moenggoer.*

مڠكر **moengkir,** zie *moenkir*, Arab. loochenen, verwerpen, ontkennen, afvallig worden, er niet van willen weten; *moengkir daripada pĕrkataän*, zijn woord breken.

مڠكرڠ **mĕngkĕrang,** zie *bĕngkĕrang.*

مڠكيس **mĕngkis,** ook *mĕkis* en *mĕmĕkis*, honend, tartend, uitdagend roepen of schreewen. Volg. C. en S. in vuur geraken, woedend worden, zich driftig maken, Saif. Dzoel.

مڠكڠ **mĕngkeng,** zie *tjĕngkeng.*

مڠكق **mangkak,** Batav. uitdijen, rijzen, opkomen, b.v. van deeg; *pĕparoe mangkak*, vergrooting der milt, een kwaal, v.d.W.

مڠكق **mangkoek,** kom, komme-

tje, kopje; *m. kĕpala-kambing*, e.s.v. groote, porseleinen kom v. Chineesch maaksel, die wel een geitekop bevatten kan; *mangkoek djĕloek*, een diepe kom, Mes. Kag. zie *djĕloek; boewah kĕmbang-sa-mangkoek*, e.s.v. vrucht, die, in water geweekt, zóó uitdijt, dat ze een kommetje vult, zie *kĕpajang* en *mĕrpajang*. Ze wordt in de *tjintjaoe* gemengd, zie ald.

مڠكق **mongkok**, boven de anderen uitsteken, b.v. van enkele hooge klippen in een koraalrif enz.

مڠكل **mĕngkal**, halfrijp, nog niet rijp van vruchten en zweren, bijna geel van bladeren, pijnlijk aangedaan van het gemoed.

مڠكل **moengkil**, uitpuilen, d. B. en Leyd.

مڠكلن **mĕngkĕlan**; *tĕrmĕngkĕlan*, zich verslikt hebben aan eten, een brok in de keel blijven steken; zie *bĕngkal*.

مڠكم **moengkoem**, ook *loengkoem*, bolrond vlak, zooals b.v. een horlogeglas en het deksel van sommige koffers.

مڠكن **mangkin**; *sĕmangkin* = *sĕmakin*, zie *makin*.

مڠكو **mangkoe**, zie *pangkoe*.

مڠكوت **mangkota**, zie *makota*.

مڠكودو **mĕngkoedoe**, zie *bĕngkoedoe*.

مڠكوڠ **mĕngkoewang**, zie *bĕngkoewang*.

مڠكه **mangkah**, hard, ongaar v. gekookte spijzen; zie ook *ĕngkah*, *mangkar* en *mĕngkal*.

مڠكي **mingkai**, e. s. v. rogvisch.

مڠݢ **mangga**, Skr. de *mangga*-vrucht, ook *mĕmpĕlam* genoemd; Jav. *pĕlĕm*.

مڠݢال **mĕnggala**, Skr. heilspellend, gelukkig, gunstig v. e. begin. Mes. Kag.

مڠݢت **minggat**, Jav. drossen, wegloopen.

مڠݢر **manggar**, de steel, waarmede de vruchten van palmgewassen aan den *pĕlĕpah* of dikkeren stengel zitten, v. d. W. Jav. de bloesem van den kokospalm. Mĕn. de hoofdnerf aan de bladeren der palmboomen.

مڠݢر **moenggoer**, vat, bak, ook draagkoets, b.v. *mĕngiring di bĕlakang moenggoer dan tachta*, draagstoelen en zetels gingen in gevolg, Ibr. b. Ch. Zie *mongkor*.

مڠݢس **manggis**, =*manggistan*, zie ald.

مڠݢستن **manggistan**, e. s. v. bekende, zeer aangenaam smakende vrucht, ook *manggis* genoemd; *manggistan rĕngat*, e. opengesneden manggistan, Jav. Pr. Dj.

مڠݢل **manggoel**, naam van een boom. Mal. Sam. II. p. 251.

مڠݢل **moenggoel**, knoesterig, met uitwassen, van een boom.

مڠݢو **minggoe**, verk. van het Port. d o m i n g o, Zondag; *hari-minggoe*, Zondag = *hari-ahad*. Ook worden hierbij soms de weken geteld, b.v. *tiga minggoe*, drie weken.

مڠݢه **manggah**, naam van een boom met hout, geschikt voor scheepsbouw.

مڠݢي٢ **manggi-manggi**, het Ind.

Eng. mangle, = *bakau*, de strandwortelboom.

مغلي **mangĕli,** e.s.v. tuinvrucht.

مغمغ **mongmong,** e.s.v. ketel-instrument, behoorende bij de gamĕlan, dat ook wel voor omroepersbekken gebruikt wordt.

مغو **mĕngoe,** zie *mangoe.*

مغة **mĕngah,** = *mĕngah,* zie ald.

مغه **mĕngeh,** hijgen, van *ĕngeh,* zie ald. ook opgezet van den buik, zoodat de ademhaling belemmerd is.

مفاحص **moefáḥiṣ,** Arab. de gebreken van een ander opsporend.

مفارق **moefáriḳ,** Arab. van elkander gaan, het oneens worden, b.v. *mĕndjadi moefáriḳ antara doewa laki-istĕri,* ontstond er een verwijdering tusschen man en vrouw, H. Gr. Zoo ook Sadj. Mal. p. 181.

مفارقة **moefáraḳah,** Arab. verlating, scheiding.

مفتي **moefti,** Arab. wijs man, die uitspraak doet in rechtskwestiën.

مفرو **mĕfrau,** verb. Ned. mevrouw.

مفهوم **mafhóém,** Arab. begrepen, verstaan, zie *faham.*

مفاكت **moepakat,** verb. van موافقة, zie ald.

مفاك **mĕpaga,** e. s. v. boom, met licht timmerhout.

مفس **mĕpas,** hengelen met een vlieg aan de haak.

مق **maḳ,** zie *ĕmaḳ.*

مق **meḳ,** Chin. pols; *mĕrabah meḳ,* de pols voelen.

مقام **maḳám,** Arab. residentie, graf, inz. van vereerde personen; *bĕrmaḳám,* resideeren; *radja jang bĕrmaḳám di Langkat,* de vorst, die te Langkat resideert; *mĕmaḳámkan,* begraven.

مقبول **maḳbóél,** aangenomen, aangenaam.

مقدس **moeḳaddas,** Arab. geheiligd, heilig; *baitoe 'lmoeḳaddas,* het heilige huis, d. i. Jeruzalem.

مقدم **moekaddam,** Arab. voorganger, voorvechter, aanvoerder. Boeng. R. bĕs. p. 19.

مقدمة **moeḳaddamah,** Arab. voorhoede, voorrede.

مقدونية **maḳdoniah,** Arab. Macedonië.

مقري **moḳrí,** Arab. bekwaam in het lezen, voorlezer.

مقصود **maḳṣóéd,** Arab. beoogd, bedoeld; in 't Mal.: doel, bedoeling, doelwit, voorgenomen zaak.

مقمل **maḳmal,** v. d. W. e.s.v. neteldoek, zie *moemal.*

مقيم **moeḳím,** Arab. gevestigd, inwoner, de inwoners van e. district met een moskee; district; kerkelijke gemeente, kerspel.

مك **maka,** en, dat, daarom, zoo, waarom, toen; *makanja,* de reden ervan is, en daarom, Pĕl. Djin. Facs. p. 12 reg. 10 *sĕbab itoe lah makanja patik datang mĕnghadap,* en dat nu is de reden, waarom ik mijn opwachting kom maken. Zie de grammatica.

مكتب **maktab,** Arab. plaats of tijd om te schrijven; schrijfschool, school.

مكتوب **maktóéb,** Arab. geschreven; *tĕrmaktóéb,* id.; *almaktóéb,* de heilige schrift.

مكر **makar,** Arab. misleiding, streek, bedrog, list, Sadj. Mal. p. 258 r. 4. *radja Pahang mĕnoendĕoeḳkan makarnja pada kita*, die Vorst van Pahang toont ons zijn streken. Zie *mangkar*.

مكر **mĕkar,** niet behoorlijk ontwikkeld, van vruchten, nog hard of steenachtig; nog niet geheel ontloken van bloemen; zie *bĕngkar* en *mĕgar*.

مكر **mĕkoer,** in huis hokken. v. d. W.

مكرّم **moekarram,** Arab. geëerd, geacht, eerwaardig; ook als bijnaam van de maanden *Sjabán* en *Rèdjab*.

مكرمة **makroemah,** Arab. edelmoedige daad (Dr. F.).

مكروه **makróéh,** Arab. hatelijk, verfoeielijk, verwerpelijk, wat vermeden moet worden.

مكيس **mĕkis,** ook *mĕngkis*, z. ald.

مكيق **mĕkeḳ,** e. ongearticuleerd geluid geven, van dieren of een trompet, Abd. M. 21.

مكو **Makau,** naam van e. stad in China; *bĕnang Makau*, gouddraad; *b. M. pakai peraḳ*, zilverdraad.

ملوت **makota,** Skr. kroon, ook als liefkoozingswoord gebezigd; *mĕmakotaï*, kroonen.

مكه **Mĕkah,** de stad Mekka.

مكت **mĕgat,** I. titel van aanzienlijke personen uit de oorspronkelijke bevolking, lieden van goede afkomst, Ism. Jat. 7, de Holl. 5e dr. p. 275. In het Mĕnangk. groote heer, seigneur. Volg. Maxw. titel van een hoofd, dat slechts van éénе zijde van adellijke afkomt is. Skr. *mâgadha*, de zoon v. e. Vaiçya bij e. Kshatrya vrouw.

II. stilstaan van een tol, zie *lĕgat* en *ligat*.

مكر **mĕgar,** Jav. van *ĕgar*, opengaan van bloemen, opkomen van deeg, uit elkander gaan van het hoofdhaar, de rijstaren enz. ook *mĕngĕgar*, b.v. *ramboetnja tĕroerai sapĕrti majang mĕngĕgar*, Pr. Dj. Zie ook *mĕkar*.

مكق **mĕgaḳ,** vrijpostig, ongegeneerd.

مكل **mĕgal,** Jav. zie *pĕgal*.

مكه **mĕgah,** roem, beroemen, verheffing; *mĕmĕgahkan dirinja*, zich verheffen, zich beroemen; *bĕrmĕgah-mĕgah akan*, zich beroemen of verheffen op; *pĕrkara jang mĕgah-mĕgah*, gewichtige zaken (Wilkinson); *bĕrolih mĕgah*, roem verkrijgen; *pĕnggahan*, fierheid, R. v. Eys. Het grondwoord schijnt *gah* te zijn, zie o. a. Mak. R. pag. 156, 223 enz.

مل **mal,** bovenstuk of hiel aan het lemmer van blanke wapens, behalve krissen, benedenstuk aan het gevest, kapiteel aan een kolom, bovenstuk aan de pooten van meubels; *m. iras*, *m. datang* of *m. mĕnoempang*, zie op die woorden en bij *gandja*.

ملاتي **mĕlati,** Jav. en Skr. = *mĕloer*, zie ald.

ملاجق **mĕlatjaḳ** = *bĕlatjaḳ* II, zie ald.

ملارت **mĕlarat,** verb. van مضرّة, zwerven, dolen; *orang mĕlarat*, zwerveling, afgezworvene; zie ook *larat*.

ملاڤڠن **mĕlapĕngan,** e.s.v. plant.

ملاك malák, Arab. engel, ook ملك, zie ald.

ملاك mĕlaka, Skr. e. s. v. boom met eetbare vruchten; *boewah mĕlaka,* ook e.s.v. koekjes, de mal. naam van de *ondé-ondé* koekjes op Jav. Zie bij *ondeh.* Naar dezen boom heet de stad Malaka.

ملاكة malákah, Arab. bezit.

ملاوه mĕlawah; *pĕrahoe mĕlawah,* e. s. v. Boegineesch handelsvaartuig, dat den regerenden Vorst toebehoort.

ملائكة malaïkat, Arab. meerv. van *malák,* doch door de Maleier ook in het enk. gezebigd, b.v. *saorang malaïkat,* een engel; *malaïkat jang mĕmĕgang tidoer,* de engel des slaaps, N. M.; *malaïkat,* ook wijlen, b.v. *malaïkat si-anoe,* wijlen N. N. zie ook *malak.*

ملاينكن mĕlaïnkan, uitgezonderd, behalve; maar (= Duitsch *sondern),* Dr. F. enz. zie *laïn.*

ملايو Mĕlajoe, Maleisch, Maleier; *orang Mĕlajoe,* Maleier; *Mĕlajoe-mĕlajoean sĕdikit,* ietwat op zijn Maleisch.

ملباكن mĕlĕbakan, = *kawang,* de boterboom, zie ald.

ملبوي mĕlaboewi, e.s.v. plant.

ملر mĕloer, op Java *mĕlati,* de Indische jasmijn, die zeer welriekend is en waarvan twee soorten, de enkele en de dubbele; *mĕloer djantan?* Djaj. Langk.

ملس mĕlas, niet sluitend van zaken, die tegen elkander gehouden worden, b.v. twee planken.

ملعون malāóén, Arab. vervloekt; *kafir malāóén,* vervloekte ongeloovige, als scheldw. Arab. Hamz. en H. Atj.

ملڠ mĕlang, e. s. v. bloem, wellicht = *mĕloer,* zie ald.

ملڠ mĕling, onoplettend, nalatig, onverschillig, v. d. W., den blik afwenden (Wilkinson), zie ook *pĕling.*

ملفاري malapari, e. s. v. boom, die aan het stand groeit.

ملفتاك malapataka, z. bij *mala.*

ملق mĕlek, Jav. de oogen open hebben, wakker zijn. Zie *tjĕlek.*

ملك malak, Arab. engel; *malak-almaut,* de engel des doods; *m.-moewakkal,* bescherm-engel, M. R.

ملك malik, Arab. koning, bezitter, heer.

ملك milik, Arab. eigendom; *mĕmiliki,* als eigendom bezitten, in bezit nemen, d. H. pag. 188; *tĕrmilik,* als eigendom ten deel gevallen, b.v. *sĕkalian itoe soedah lah tĕrmilik pada tangan toewan-hamba,* R. Ch.

ملكوت malakóét, Arab. koninkrijk, rijk, koningschap (Dr. F.). Facs. p. 72.

ملكورن mĕlikoeran. e.s.v. eetbare vrucht.

ملكيوي mĕlkiwi. = *kiwi,* z. ald.

ملمبڠ mĕlambang? b.v. *kĕmoentjaḳnja daripada* ملمبڠ *ĕmas oerai,* H. T.

ملنجو malindjo, Jav. e. s. v. boom, ook *so* geheeten, waarvan de

vrucht op een eikel gelijkt en, even als de jonge bladen, als groente gekookt, wordt gegeten, zoo ook de bloemen, *tjĕngkarang* genoemd.

ملواتي **malawati,** = *boeloewarti*, zie ald.

ملوك **moelóék,** Ar. meerv. van *malik*, vorst, heer.

ملوكت **mĕloekoet,** fijne stukjes rijst, die er door het stampen afbreken, = *mĕnir*, Jav. ook *lĕmoekoet*, zie ald.

ملهم **molham,** Ar. geïnspireerd.

ملي **moelia,** Skr. luisterrijk, aanzienlijk, in aanzien zijn, waardig, prachtig, verheven, heerlijk; *kĕmoeliaän*, luister, aanzien, eerbewijs; *mĕmoeliakan*, verheerlijken; *mĕmpĕrmoeliakan*, id.; *pĕrmoeliaän*, aangeboren grootheid bij iem., ook waarde van e. persoon; *tĕrmoelia*, veel meer waard, B. R.

مليڬي **mĕligai,** zie مالڬي.

مليل **mĕlela,** effen, zonder damasceersel van wapens, ook *balela*.

ملينكن **mĕlainkan,** zie *laïn*.

مليوان **moeliawan,** luisterrijk, verheven, edel (Dr. F.).

مليوس **mĕliwis,** Jav. kleine wilde eend, = *bĕlibis*, zie ald.

مم **mam,** zuigen aan de borst; *bĕri mam*, de borst geven (Wilkinson).

مم **mem,** het Eng. Ma'm, mevrouw.

مماي **mĕmaï,** e. s. v. boom, v. d. W.

ممب **moemba,** e. s. v. plant.

ممباجڠ **mĕmbatjang,** e. s. v. wilde manggaboom, de paardemangga, ook *ĕmbatjang* en *batjang*. Volg. C. en S. zijn de soorten in de Str. Settl. *mĕmbatjang-kopih*, *m.-lada*, *m.-loempoer dalam*, *m.-tjoepak*, *m.-pinggan-dara*, *m.-sakar-bĕrgantoeng*, *m.-soesoe* en *m.-sikoe*.

ممبالو **mĕmbalau,** zie *balau*.

ممبر **mĕmboer,** beuzelachtig, niets beduidend, van geen waarde.

ممبڠ **mambang,** I. e. s. v. geesten; *m. koening*, de gele gloed des hemels bij het ondergaan der zon; *radjamambang*, geest die gebiedt over de kleuren van het avondrood; *si mambang*, de dienaren van dien geest, ook een geest, die zwangere vrouwen vijandig is. Mĕn.

II. titel der hoofden bij de *rajat*.

ممبڠ **moembang,** de jonge kokosnoot in hare eerste ontwikkeling. Zie ook *tjingkat*.

ممبڠ **moemboeng,** tot boven de boorden gevuld of geladen van vaatwerk en vaartuigen, boordevol, ook van een maat.

ممبو **mamboe,** = *bamboe* of *boeloeh*. Mĕn. e. s. v. dikke rotan.

ممدود **mamdóéd,** Arab. uitgerekt, lang.

ممر **mĕmar,** gekneusd, gebutst van vruchten. Ook in de heelkunde, v. d. W.

ممرڠ **mĕmĕrang,** otter, = *andjing-ajar*, Sw.; ook *mĕmbĕrang* en Riouw: *bĕrang-bĕrang*, Wilkinson.

ممڠ **mĕmang,** berispen, verwijten

van bewezen weldaden. Wellicht een verkeerd gehoord *mamang*, zie ald. en *bangkit*.

ممڤاوڠ **mĕmpaoeng,** e.s.v. boom, die hout levert voor pakkisten.

ممڤاوه **Mĕmpawah,** de naam van een Mal. rijkje op Borneo.

ممڤت **mampat,** I. dicht, vast in elkander; *tanah mampat*, vaste grond; stevig volgestopt, stijf ingestopt van iets in een zak; samengedrukt van de lucht enz.; *mĕmampatkan*, samendrukken, samenpersen.

II. e. s. v. boom, ook e. s. v. geneesmiddel.

ممڤدل **mĕmpĕdal,** = *hampĕdal*, zie ald.

ممڤدو **mĕmpĕdoe,** = *hampĕdoe*, zie ald.

ممڤر **mampir,** Jav. ergens aangaan, vertoeven, = *singgah*, zie ald.

ممڤوس **mampoes,** dood, verdelgd, verrekt, kapot; *mati mampoes*, morsdood; *mampoes*. Mĕn. ook doodaf v. werken. Zie *ampoes* en *lampoes*.

ممڤوڠ **mampoeng,** specifiek licht en sponsachtig, zooals puimsteen, brood en derg.

ممڤلس **mĕmpĕlas,** = *hampĕlas*, zie ald.

ممڤلساري **mĕmpĕlasari,** zie *hampĕlasari*.

ممڤلم **mĕmpĕlam,** ook *hampĕlam*, de mangga-vrucht.

ممڤلي **mĕmpĕlai,** zie *mĕmpilai*.

ممڤنيڠ **mĕmpĕning,** e.s.v. boom, die licht timmerhout levert.

ممڤو **mampoe,** instaat zijn, bij machte zijn, v. *ampoe*, Kw. kracht, vermogen; ook: 't mocht wat (?), b.v. *mampoe ĕngkau dapat bĕrboewat itoe*, 't mocht wat, dat je dit kunt doen.

ممڤولور **mĕmpoeloer,** zie *hĕmpoeloer*.

ممڤي **mimpi,** droom; *bĕrmimpi*, droomen; *bĕrmimpikan*, droomen over; *mĕmimpikan soeatoe mimpi*, e. droom droomen; *salah mimpi*, een verkeerden droom gehad hebben, Pr. Dj.

ممڤيلاي **mĕmpilai,** Tam. bruidegom, bruid; *pĕrdjamoewan-mĕmpilai*, bruiloft, huwelijksfeest.

ممكن **moemkin,** Arab. mogelijk, in staat zijn.

مملكة **mamlakat,** Arab. Perz. koningrijk, koninklijke waardigheid.

مملوك **mamlóék,** Arab. Mameluk, slaaf.

ممند **mamanda,** hoft., vorstelijke oom, tante, van *mama*.

ممبيداي **mĕmidai,** e. s. v. boom.

مميّز **moemajjiz,** Ar. onderscheidend, onderkennend, tot de jaren van onderscheid gekomen.

من **man,** I. Arab. welke, wie.

II. een Eng. Ind. gewicht, *maund*, van 25—82 Eng. ponden, P. *dan bĕrat pĕdangnja sa-riboe man, dan loewas mata-pĕdangnja sa djĕngkal ĕmpat djari*, I. P.

من **min,** Arab. Voorz. van, uit; *m. djihat*, van den kant.

من **minna,** Arab. een gewicht van ongeveer een kilo.

منا **mĕna,** reden, oorzaak; gissing, berekening = *kira; samĕna-mĕna,* zoo maar in eens, eigenlijk eene verkorting van *tiada samĕna-mĕna; tiada samĕna-mĕna* en *dĕngan tiada samĕna-mĕna,* zonder eenige reden; *tiada samĕna dĕmikian kalakoean,* zonder reden z. aldus aanstellen; *diboenoehnja akan dia dĕngan tiada samĕna-mĕna dan tiada kĕsalahannja,* hij doodde haar zonder eenige reden en onschuldig. B.Ramp. p. 24; *ada kah radja bĕsar maoe mĕmboewat orang dĕngan tiada samĕna-mĕna?* is er wel een aanzienlijk Vorst, die iemand zonder reden wil ombrengen? ook alleen *samĕna-mĕna bĕrsakit-hati,* zonder reden geërgerd, Sĕl. Dal. en Pĕl. Abd. 22; *mĕmpĕrmĕnaï,* gissen, berekenen; *tiada tĕpĕrmĕnaï,* niet te gissen, niet te berekenen zijn, onberekenbaar. (Had bij *samĕna* moeten staan; vergelijk Sanskr. *samána* identiek, in overeenstemming met de omstandigheden, terwijl *pĕrmĕnaï* weer van een ander Sanskr. woord komt, n.l. *pramána,* maat, en dus onder *pĕrmana,* had verklaard moeten worden, Dr. F.).

منات **menát,** Arab. de naam van een afgod der heidensche Arabieren in ouden tijd.

مناتو **minatoe,** waschman, bleeker; ook *pinatoe,* (Dr. F.).

مناجاة **moenádjah,** Arab. in het geheim met iemand spreken, in den gebede met God verkeeren, N. Moh. Moh. Han.

منارة **mĕnarah,** Arab. minaret, toren bij eene moskee, ook voor toren in het algemeen en in het bijz. voor toren, plaats waar men licht ziet, vuurtoren, lichttoren; *pĕnghoeloe-mĕnarah,* torenwachter, Ism. J.

مناف **manáf,** Ar. naam v. e. afgod der heidensche Arabieren; *ʿabdoe-'lmanáf,* naam v. e. arabischen stam.

منافق **moenáfik,** Arab. huichelend, veinzend; huichelaar, veinzer, hypocriet, atheïst.

منالڠ **mĕnaling,** e.s.v. boom met kleine, ronde vruchten.

منان **mannán,** Ar. goedgunstig, weldadig; *almannán,* de goedgunstige bij uitnemendheid, d. i. God; *ʿabdoe-'lmannán,* dienaar van den Algoede.

منبر **minbar,** Ar. preekgestoelte in de moskee, verheven plaats.

منت **mĕnta,** = *mĕta,* zie ald.

منت **minta,** zie *pinta.*

منت **mĕnit,** zie منيت.

منتاڠور **mĕntangoer,** = *bĕntangoer,* zie ald.

منطقة **mintákat,** Arab. zône v. den aardbol, d. l. Cr. Zie منطق.

منتور **mantoer,** *balai-mantoer?* komt voor in verschillende HSS. b.v. in de Jat. Noest. de Mes. Kag. Indra Mĕng. ook *balai mĕngantoer,* Facs. p. 95. Wilkinson geeft *mĕntor,* of ook *mĕntora* en *mĕntĕra.*

منترا **mantĕra** of **mĕntĕra,** Skr. tooverspreuk, bezwering; *mĕmantĕraï,* betooveren, bezweren, door het opzeggen van e. tooverformule over iets.

منتراجم **mĕntĕradjam,** e. s. v. boom, die een eetbare vrucht draagt en welks wortel in de geneeskunde gebruikt wordt.

منتري **mĕntĕri,** Skr. raadsheer, raadsman, minister, op Java *mantĕri*, ook e. titel v. mindere hoofden, inl. opzichters, b.v. *mantĕri-kopi*, opzichter v. de kofficultuur enz.; in het schaakspel: de koningin; *pradana-mĕntĕri*, de eerste minister; *para mĕntĕri*, de gezamenlijke ministers; *pĕrmĕntĕrian*, het ambt of bestuur van een minister.

منتڠ **mĕntang;** *samĕntang*, al is het ook dat, al ben je ook, b. v. *mĕntang ĕngkau bĕsar, tiada lah akoe takoet*, al ben jij groot, toch ben ik niet bang voor je, Pĕl. Djin.

منتوق **mantoeḳ,** Jav. huiswaarts keeren, heengaan.

منتوق **montoḳ,** poezelig, mollig, gezwollen, dik van de borsten; opzwellen, opkomen, rijzon.

منتله **mĕntĕlah,** temeer.

منتوا **mĕnṭoewa,** op Java, *mĕrtoewa*, schoonouders, schoonvader, schoonmoeder; zie bij *toewa*.

منته **mĕntah,** rauw, onrijp, ongekookt; van stoffen en garens: ongebleekt; van andere zaken, nog in den ruwen, onbewerkten staat, onbehandeld, onbesproken.

منته **moentah,** ook *moetah*, braken; verschieten van kleuren; *obat moentah*, braakmiddel; *moentahi*, braken op iets; *mĕmoentahkan*, uitbraken; *tĕrmoentah*, aan het braken raken, Sj. Sult. Jahja; *moentahan*, braaksel, ook *moentah*, b. v. *oepama andjing makan moentahnja*, als een hond, die zijn braaksel op eet. Sprw.

منتي **manti,** = *mantĕri*, zie ald.

منتيڬ **mantega,** Port. boter; *boenga mantega*, e. s. v. groote, gele kelkbloem.

منتيڬي **mĕntigi,** e. s. v. boom, rhododendron, met taai hout, dat gebruikt wordt voor gereedschappen.

منتيمون **mĕntimoen,** komkommer, augurk; ook *timoen* en op Java *kĕtimoen; m. dĕndang*, eea bijzondere soort daarvan; *m. atjih*, e.s.v. meloen of komkommer; *ikan mĕntimoen*, e.s. v. eetbaren zoutwatervisch, die op e. komkommer gelijkt.

منتيو **mĕntiau,** e. s.v. boom, die goed, wit hout levert.

منج **mandja,** I. Zie *mandjaḳ*.
II. = *madja*, zie ald.

منجاروم **mĕndjaroem,** e. s. v. heester, welks bladen in de geneeskunde gebruikt worden.

منجاڠن **mĕndjangan,** Jav. hert, = *roesa*.

منجان **mĕndjana,** = *mĕndjana*, zie ald.

منجور **mandjoer,** Jav. vergiftig, doodelijk van een wapen.

منجوڠ **mandjoeng,** I. groote fakkel bij de *orang-laoet; mĕmandjoeng*, met zulk een fakkel vischvangen; zie *soeloeh*.
II. Sadj. Mal. p. 115, zie *andjoeng*.

منجڤاد **mandjapada,** = *majapada*, zie ald.

منجق **mandjak̦,** (doorverwenning en toegeven) gehecht zijn; gewend, gemeenzaam (Dr. F.) Měn. *andja*, d.; *měmpěrmandjakan*, verwennen, toegeven in alles en daardoor aan zich doen hechten, R. Chaib.; *koeda mandja*, een verwend, dartel paard.

منجڤاهيت **Mandjapahit,** zie *madjapahit.*

منجق **měndjak̦;** *sěměndjak̦*, z. *sědjak.*

منجلس **měndjělis,** schoon, bevallig, = *madjělis*, zie ald.

منجلورت **měndjěloerat,** z. *djoerat.*

منجلين **měndjalena,** van verre zichtbaar. In de Hik. R. Chaib. komt *andjalain* of *andjalena* voor in de beteekenis van: gezet, zwaar v. lichaam.

منجم **moenadjdjim,** Arab. sterrekundige, sterrewichelaar.

منجنون **mandjěnóén,** zie *madjěnóén.*

منجو **mandjoe?** b.v. *mandjoe graib di dalam galoemat*, I.P. Zie het volg. wrd.

منجوڠن **mandjoengan,** e. s. v. vaartuig, H. T.

منچ **mantja,** Jav. *montjå*, verschillend; *para mantja dipati*, de verschillende *dipati's; mantja nĕgara*, de verschillende districten. Z. *pantja.*

منچيت **mantjit,** I. en *mantjoet*, zie *pantjit* en *pantjoet.*

II. e.s.v. kleine muis, d. B.; *m. boesoek̦*, stinkmuis. Zie *měntjit*, bij *tjit; oelar-sawah-mantjit*, e.s.v. slang, die op muizen en kikkers aast.

منچرت **mentjěret,** Jav. loslijvig, diarrhee. Zie *tjirit.*

منچوڠ **mantjoeng,** scherp toeloopend, puntig, spits, vooruitstekend, v. e. neus, snuit, enz. Zie *pantjoeng.*

منچيڠ **mantjing,** Jav. hengelen, van *pantjing* I. Zie ald.

منچوڠ **montjong,** snuit, snuitvormig, vooruitstekend, pyramidaal, kegelvormig. Měn. *moentjoeng.*

منچوڠ **mentjong,** Jav. scheef, schuin, een schuine richting nemend, van de richting afwijkend.

منچق **měntjak̦,** van *pěntjak̦*, schermen met sabels of stokken.

منچلاكي **měntjělaki,** tamarinde, = *asam.*

منچورن **mantjawarna,** veelkleurig; *badjoe mantjawarna*, e. veelkleurig baadje, Pr. Dj. zie *pantja.*

منچي **moentji?** *moentji-kari*, koppelaarster = *djěroeman*, d. B.

منددا **manda,** verk. van *mamanda*, zie ald. bij *mama* en *mandi* I.

مندارس **měndaras,** e. s. v. Erythrina (Papilionaceeën), d.l.Cr. ook *sěměndaras*, Sadj. Měl. 166 = *dadap.*

منداڤ **měndapa,** = *pěndåpå*, Jav. *balai*, Mal. zie ald.

منداكي **měndaki,** beklimming van bergen, rijzen van de zon, stijgen; *sěmantara měndaki těngah hari ija běkěrang*, onderwijl de zon rees tot den vollen middag zochten ze schelpdieren, Pěl. Djin. I. p. 60, r. 8 v. o.; *m. měnoeroen*, klimmend en dalend, op en neer (Dr.F.); Měn. rijzen, stijgen tot, ook in hooger beroep komen. Zie *naïk.*

مندال **mandala,** I. zie *bandala.*

II. Skr. schijf, kring, al wat rond is, bal, b.v. *ada jang bĕrsepak mandala*, H. Boedj. Ind. Mah. Roep.

مندالي **mĕndali,** zie *mĕdali.*

مندب **mandab,** Ar. tranen, weeklacht; *báboe-'l mandab*, tranenpoort, de naam der straat, die de Roode Zee met den Indischen Oceaan vereenigt.

مندر **mandar,** e. s. v. van vogel, die op de beo gelijkt.

مندر **mandoer,** Port. opzichter over werkvolk.

مندر **moendoer,** Jav. z. *oendoer.*

مندرا **mĕndĕra,** I. Skr. langzaam en bedaard in haar bewegingen, volg. de Mal. een goede eigenschap van vrouwen; *manis-mĕndĕra*, lief en bedaard.

II. e. s. v. hofjuffers; *sĕgala dajang-dajang, biti-biti, mĕndĕra, pĕrwara*, H. T.; *dilihatnja banjak dajang dan mĕndĕra*, Sj. Abd. Moel.

مندرس **Mĕndĕras,** de stad Madras in Eng. Indië.

مندرسه **mandarsah,** van het Ar. *madrasah*, dorpsmoskee, kleine bidplaats, ook als leerschool gebruikt.

مندرڠ **mĕndĕrang,** = *bĕndĕrang*, zie ald.

مندڠ **mĕndoeng,** Jav. bewolkt, regenachtig, betrokken; *magă mĕndoeng*, regenwolk.

مندڠ **mandoeng,** = *bandoeng*, haan; *m.-saboengan*, vechthaan; *m. bĕrsaloka*, de haan zegt spreuken op, d. i. kraaien in den morgenstond.

مندڤ **mĕndap,** bezinken, bezinksel; *mendap-kahwa*, koffiedik.

مندق **mĕndak,** Jav. van *ĕndak*, bukkend naderen, = *toendoek;* b. v. *mĕndak mĕnjĕmbah kĕpada*, bukkend een sĕmbah maken voor.

مندق **mondok,** kort en dik? *tikoes mondok*, de mol, ook volg. M. en d. l. Cr. zie *dandam; parang mondok*, kort en breed hakmes of houwer.

مندق **moendoek,** I. Jav. kruipend naderen, v. *oendoek.* Z. *mĕndak.*

II. de mol, v. d. W. zie *mondok* I.

مندق **mindoek,** een zanger of zangeres, behoorende tot e. troep, die geesten oproept door hun gezang, te Klantan en Petani, C. en S.

مندل **mandal,** Skr. tooverkring.

مندل **mandoel,** I. onvruchtbaar, kinderloos; *ajam m.*, e. kip die geen eieren legt.

II. een deel v. het gegraven gouderts, gegeven aan de vrouwen, die het eten en drinken aan de gravers hebben gebracht, Mĕn.

مندليک **mĕndĕlika,** I. e. s. v. broodboom, welks bast in de geneeskunde gebruikt wordt, Si Misk.

II. Volgens v. d. W. *mĕndĕlika*, landvoogd, gouverneur, in die beteek. b.v. *maka Laksamana pon mĕmbĕri pĕrsalin akan sĕgala mĕndĕlika jang sĕrtanja itoe*, en L. nu gaf wisselkleederen aan al de gouverneurs, die bij hem waren, H. T.

مندليکو **mandalikoe,** een titel, alleen in de HSS. voorkomende, zie *likoe.* Zoo ook *pádoeka likoe*, waaruit schijnt te blijken, dat *likoe* niet het bepalende, maar hoófdwoord is.

مندم **mĕndam,** dronken, bedwelmd, = *maboek; m.-birahi*, dronken van liefde.

مندم **moendam,** groote waschkom, tobbe, kuip (niet van hout).

مندو **moendoe,** e.s.v. boom met smakelijke, gele vruchten, veel gelijkende op onze appelen, die benevens de gom in de geneeskunde gebruikt worden.

مندور **Mĕndoera,** I. het eiland Madoera.

II. e. s. v. Siameeschen dans, zie *manoera.*

منده **mindih,** Batav. netjes, sierlijk gekleed. R. v. Eys.

منداي **mandai,** I. e. s. v. boom, welks bast tegen de spruw gebruikt wordt; *lota-mandai*, e. s. v. spruw.

II. tante, moeder; *sĕmandai*, van één gezin, Mĕn.

مندي **mandi,** baden, zich baden; terugkaatsen van een kogel, die even het water of den grond raakt; *mandi darah*, geheel bebloed zijn, in zijn bloed baden; *m.-tian*, de buikbading, eene plechtigheid ter helft van de zwangerschap; *m.-wilâdah*, z. baden na het baren; *m.-nifâs*, zich baden op den 40sten dag na het baren; *m. bakal*, voorloopige wassching van het lijk, wanneer het eigenlijke baden, *mandi mait*, nog niet kan plaats hebben; *bĕrmandi kan ajar-matanja*, in tranen baden; *m. pĕloeh*, in het zweet baden; *m. kĕpada hoedjan*, in den regen baden; *pĕrmandian*, badplaats; *pĕrmandian-ḥamâm*, warm bad; *toenggara-mandi*, zie *toenggara; poetĕri mandi*, e. s. v. koekjes; *mandi-mandi*, allerlei baden, C. en S.; *mĕmandikan*, iets of iemand baden, een bad geven.

منديرا **mĕndera,** = *bandera*, z. a.

منديرا **mĕndira,** Skr. e.s.v. boom, de *waringin.*

منديك **mĕndika,** vloek of zegen van een met bovennatuurlijke krachten begaafden persoon of zaak, P.

منديكاي **mĕndikai,** ook *kĕmĕndikai*, e. s. v. kleine watermeloen.

منديل **mandil,** Port. (Ar. *mindil*), tafelkleed, servet, handdoek, zakdoek, hoofddoek enz., v. den gordel afhangend of om den hals geslagen.

منور **mĕnoer,** = *tjĕpaka*, zie ald.

منير **mĕnir,** Jav. gebroken rijst, = *loekoet*, zie ald.

منزل **manzil,** Ar. herberg, rustplaats, aanlegplaats, pleisterplaats.

منسڠ **moensang,** = *moesang*, z.a.

منسي **mansi,** zie *mangsi.*

منسيڠ **mansiang,** Mĕn. e. s. v. biezen, waarvan matten, zakken enz. worden gevlochten.

منسيو **mansioe,** zie *mĕsioe.*

منشي **moensjí,** Ar. taalonderwijzer, taalgeleerde.

منصور **manṣóér,** Ar. zegevierend, overwinnaar.

منطق **manṭiḳ,** Arab. redevoering, logica; *ïlmoe-manṭiḳ*, de redekunst, logica.

منطق **minṭaḳ,** Arab. gordel, buikband, singel; *minṭaḳoe-'l boerôédj*, de dierenriem.

منڠ **mĕnang,** winnen, in spel zoowel als in den krijg, overwinnen; *soedah mĕnang daripada bĕrpĕrang*, in den krijg de overwinning behaald hebben, Prab. Dj.; *kamĕnangan*, overwinning, ook de teekens der overwinning; *dĕngan kamĕnangannja*, als overwinnaar; *mĕmĕnangkan*, doen overwinnen, b.v. *ĕrtinja Manṣoer Sjah itoe radja jang dimĕnangkan Allah daripada sĕgala sĕtĕroenja*, S. M. de beteekenis van Manṣoer Sjah is een Vorst, dien God al zijn vijanden doet overwinnen. Het regeert het Voorz. *daripada*, zie Pĕl. Djin. pag. 39. Zie ook bij *alah*.

منوڠ **mĕnoeng;** *tĕrmĕnoeng*, peinzend staren, H. Abd. p. 137, in gepeins verzonken; volg. M. *bĕrmĕnoeng; doedoek bĕrmĕnoeng*, peinzend nederzitten; *pikir bĕrmĕnoeng*, in gedachten verzonken; *mĕmĕnoengkan*, over iets peinzen; zie ook *tjĕnoeng*.

منڠکابو **Mĕnangkabau,** naam v. een vroeger Maleisch Rijk in de binnenlanden van Sumatra, en van een volk en zijn taal in het Gouvernement van Sumatra's Westkust. Beter *Minangkabau* (Dr. F.).

منفعة **manfaāt,** Arab. Perz. nut, voordeel, baat, vruchtgebruik.

منکر **Monkar,** Arab. naam van een der beide engelen, die de overledenen in hun graf komen ondervragen. De andere heet *nakír*.

منکر **moenkir,** Arab. loochenen, verwerpen, ontkennen, tegenspreken v. e. aanklacht of vordering in rechten; afvallig worden, er niet van willen weten; *moenkir daripada pĕrkataän*, zijn woord breken, C. en S.

منانتو **mĕnantoe,** meest *minantoe*, schoonzoen, schoondochter; Mĕn. *binantoe*.

منور **manoera,** e.s.v. tooneelvertooning afkomstig uit Siam; zie *mĕndoera*.

منهاج **minhádj,** groote weg, wijze van handelen.

مني **maní,** Arab. teelvocht.

منياݢ **mĕniaga,** = *baniaga*, z.a.

منيت **mĕnit,** minuut, verb. Ned.

منيرن **mĕniran,** en *mĕmĕniran* Jav. e. s. v. plant, met fijne blaadjes, die in de geneeskundege bruikt wordt. Zie *mĕnir*.

منيڠ **mĕninga,** e. s. v. plant.

منيڤس **mĕnipis,** en *pĕnipis*, verb. Ned. manifest (handelspapier), v. d. W.

منيکم **manikam,** zie مانکم.

منيڽن **mĕnnjan,** = *kĕmĕnnjan*, zie ald.

مو **moe,** zie *kamoe*.

موا **moewa,** verhoogd, opgehemeld, lekker gemaakt, het tegenovergestelde van *lĕsi*, vernederd.

موا **mowa;** *ikan-mowa*, paling, Batav. = *bĕloet*.

موار **moewara,** de uitgestrektheid water vóór de monding eener rivier, reede.

موافقة **moewáfakat,** overeenstemming, eensgezindheid, toestemming, overeenkomst, afspraak, ook *pĕkat* en soms verkeerd voor *moesjáwarat*, beraadslagen; *bĕrmoewáfakat*, met elkander overeenstemmen, het

met elkander eens zijn; *sa-moeáfakat sa-kata*, met algemeene stemmen, eenstemmig; *moewáfakatkan*, doen overeenstemmen, verzoenen.

موبت **moeboet**, verlegen, van touw, papier en derg. licht brekend; ook *moemoet; měmoeboetkan*, met gemak breken, b.v. *djikalau bělom angkau bolih měmoeboetkan kajoe jang toedjoeh tahoen oesianja, djangan lah ěngkau hampir kěpadakoe*, als gij e. boom van zeven jaar oud nog niet met gemak kunt breken, kom dan niet in mijn nabijheid, H. Am. Hamz. Zie *moemoet*.

موبذان **moebadzán**, Ar. priester der Magiërs, van *moebadz*, vuuraanbidder.

موبڠ **moebang**, = *moembang*, z. aldaar.

موبل **moebal**; *sakit-moebal*, de klem, d. B.

موت **maut**, Arab. de dood; het bestemde uur van den dood, b. v. *bělom maut, bělom mati*, als iemands laatste uur nog niet geslagen heeft, sterft hij nog niet, S. M.; *kědatangan maut*, komen te sterven, komen te overlijden, Am. Hamza.

موت **mota**, e. s. v. gras met welriekenden wortel; *kaïn-mota*, zeildoek.

موت **moewat**, inhouden, bevatten, geladen zijn met; *běrmoewat ka pědati*, de wagens opladen, H. Naja Koes.; *měmoewatkan*, laden in of op; *sěyala barang-barang moewatkan ka pědati*, laad al de goederen op de wagens, id., zoo ook de Holl. 5e dr. p. 103; *moewatan*, lading.

موت **moetoe**, I. stom, van iem. die niet spreken wil; zich niet kunnen bewegen, radeloos, mat in het schaakspel.

II. loovertjes van klatergoud, die ter versiering ergens op worden gehecht.

III. Tam. parel = *moetiara;* zie ook *matoe; rětěna moetoe měnikam*, juweelen, parelen en robijnen.

موتڠ **moeting**, streep, schram, vlek, als teeken en van vuil, d. l. Cr. = *tjoering*, zie ald.

موته **moetah**, = *moentah*, z. ald.

موجر **moedjoer**, rechtuit, gelukkig in het spel, op de jacht enz. b.v. *kalau moedjoer-moedjoer itoe sampai djoega ěmpat lima ekoer sahari*, loopt het mee, dan vangt men tot vier of vijf stuks op één dag, M.S. Het is het tegenovergestelde van *lintang; moedjoer lah ija*, hij heeft gewonnen; *malang-moedjoer*, luk of raak. Zie ook *boedjoer* en *tjiamau*.

موجود **mawdjóéd**, Arab. gevonden, aanwezig, bestaand.

موحّد **moeaḥḥid**, Arab. zeggen dat er een éénig God is.

موده **moeda**, jong, onrijp, licht van kleuren, het tegenovergestelde van *toewa*. Van slechts twee kinderen, wordt het eerstgeborene *jang toewa*, (en niet *jang soeloeng*) het laatst geborene *jang moeda* (en niet *jang boengsoe*) genoemd. Van vier kinderen wordt op één na het jongste *jang*

moeda en het jongste *boengsoe* genoemd, b.v. *radja itoe ĕmpat bĕrsoedara: jang toewa bĕrnama S. G.*, *jang tĕngah bĕrnama*, *B. B.*, *jang moeda bĕrnama M.R. dan jang boengsoe bĕrnama* I. B., Hik. Boedj., zoo ook Ind. Mah. Roep. en Ind. Poet. *Radja-moeda*, onderkoning; *pĕnglima moeda*, onderbevelhebber; *moeda mĕntah*, jeugdig en frisch v. een maagd, M.S. II: 211; *moeda balia*, hetzelfde van een jongeling; *merah moeda*, lichtrood; *njioer moeda*, onrijpe kokosnoot.

مودر **modar**; *mati-modar*, gestorven zonder geslacht te zijn, b.v. door verstikking enz. van slachtdieren.

مودق **moedik**, rivier-opwaarts, de rivier opvaren (Dr. F.) van *oedik*, zie ald.

مودل **modal**, Tam. bedrijfskapitaal, handelskapitaal; *sĕmodal*, compagnon, vennoot.

مودن **modin**, van het Arab. *moeadzdzin*, zie ald.; op Jav. de minste moskee-beambte.

موده **moedah**, gemakkelijk, licht; *mĕmoedahkan*, licht tellen, gering achten; *mĕmpĕrmoedahkan*, het licht met iets opnemen, licht tellen; *moeda-moedahan*, lichtelijk, zoo mogelijk, kan het zijn, ook om de smeekende wijze uit te drukken = het Jav. *moegā-moegā*; ook: 't trof gelukkig (Dr. F.), *bĕrmoedah-moedahan*, gemakkelijken omgang hebben, gemakkelijk in den omgang zijn; *moedah-moedahan*, ook gemakkelijke zaak, kleinigheid; *boekan moedah-moedahan*, 't is geen kleinigheid; *kĕmoedahan*, gemakkelijkheid, *dĕngan kamoedahannja*, zacht, van sterven, Niem. bloeml. 4e dr. p. 234.

مؤذن **moeadzdzin**, Arab. publieke oproeper tot het gebed in de moskee.

مور **moera**, e. s. v. giftige slang.

مورد **moerd**, Perz. de myrteboom en vrucht.

موريس **moeris**, e. s. v. stof, v.d.W. Zie *moeri* II.

مورڠ **moerang**, verb. Port. lont voor een kanon.

موروڠ **moeroeng**, lusteloos, gemelijk, zwaarmoedig, neerslachtig.

موروڠ **morong**, I. e.s.v. pot met e. of twee handvatsels.

II. in *roempoet-morong*, een geneeskr. plant (ook *daoen-m.*), *scirpus grossus*, Wilkinson.

موريڠ **moering**, I. zie bij *tjoering*.

II. *moering-moering*, Jav. pruttelen, grommen, mopperen, = *soengoet*.

موروڤ **moeroep**, rood, vlammend; *merah-moeroep*, vuurrood, ook *merah mĕnjala*.

مورم **moeram**, somber, droevig v. het gelaat; somber, triest van den dag; niet opgeruimd, verdrietig; zie ook *boeram* en *soeram*.

موره **moerah**, mild, goedkoop, gul, mededeelzaam, overvloedig; *bĕrdjoewal moerah-moerah*, goedkoop verkoopend; *moerah moeloet*, *mahal timbangan*, fig. voor veel beloven, maar weinig doen; *mĕmoerahkan pĕrangai*, het gemoed verzachten, verteederen; *kĕmoerahan*, mildheid, gulheid, goedertierenheid.

موري **moerai,** e. s. v. vogel met rechten bek, wit en zwart gevlekt en met korten, breeden staart; soort roodborstje, copsichus musicus (Wilkinson), *boenji-moerai* of *tjĕrita-moerai*, de zang v.d. *m.*, ongeveer 5 uur 's morgens (Wilkinson). *Ekoer-moerai*, afgeknipte strook van het hoofdhaar van de slapen tot het oor, als sieraad bij mannen en vrouwen; *tjeret-moerai*, e.s.v. gom, elastiek, zie ook bij *akar.*

موري **moeri,** I. Perz. e. s. v. klarinet.

II. *kaïn-moeri*, e.s.v. fijn wit katoen, dat voor batik gebruikt wordt.

موز **mauz,** Arab. de banaan of *pisang.*

موزه **moezah,** Perz. marokkijnen halve laars; kous, laars.

موسر **moesir,** Arab. bemiddeld, rijk, in welstand levend.

موسڠ **moesang,** ook *moensang*, e.s.v. klein roofdier; *moesang-djĕbat*, de civetkat; *m.-akar*, een soort die geen civet geeft; ook *tĕnggaloeng*, zie aldaar.

موسم **moesim,** Ar. seizoen, mouson, jaargetijde, bepaald jaargetijde voor iets, b.v. voor vruchten, het komen van schepen, het waaien v. winden enz.; *satoë moesim angin lamanja*, zes maanden, dat de wind uit denzelfden hoek waait; *m.-kĕmarau*, de droge moeson, het heete jaargetijde; *m.-pantjaroba*, de kentering, de tijd der veranderlijke winden; *m. pĕrahoe Boegis datang*, het jaargetijde, waarin de Boegineesche vaartuigen komen; *tahoen-moesim*, een jaar v. 12 maanden.

موسوه **moesoeh,** vijand, landsvijand, tegenover *sĕtĕroe*, persoonlijke vijand; *moesoeh-masah*, allerlei landsvijanden, Prab. Dj.; *bĕrmoesoeh*, in vijandschap zijn; *pĕrmoesoehan*, vijandschap.

موسى **Moesa,** Ar. Mozes, meestal *nabi Moesa*, de profeet Mozes.

موڠت **moengoet,** waggelen; zie ook *mengoet.*

موق **moewak,** walging gevoelend, zooals b. v. na het eten van vetten kost; zie *moewal.*

موک **moeka,** gelaat, aangezicht, voorzijde, oppervlak, b.v. *moeka-soerat*, bladzijde; *di moeka*, vóór, en face; *m. tĕbal*, onbeschaamdheid; *m.-ajar*, de oppervlakte v. het water, de waterspiegel; *m.-boemi*, de oppervlakte van de aarde of van het land; *m.-bantal*, de platte zijvlakken van een kussen, die meestal geborduurd zijn; *m.-djalan*, voorkant van een weg, punt van uitgang voor verschillende wegen; *m.-papan* = *m. tĕbal*, een plaat voor den kop, een stalen voorhoofd hebben; *m.-medja*, blad van e. tafel; *m. perang*, een bleek aangezicht; *memboewat moeka kĕpada orang*, een lief gelaat toonen voor de menschen; *mĕmbĕri moeka*, toegevend zijn; *moeka-moeka*, uiterlijk vertoon, H. Abd. 327; *bĕrmoeka-moeka* en *dĕngan moeka-moeka*, uit oogendienst, met uiterlijk vertoon; *kĕmoerahan jang boekan moeka-moeka*, milddadigheid van geen uiterlijk vertoon, die niet gehuicheld is; *m. masam-manis*, een donker doch vriendelijk uiterlijk, een goedig ge-

zicht; *m. merah*, e. kleur hebben van het gelaat; *moeka dĕngan moeka*, van aangezicht tot aangezicht, onder vier oogen; *samoeka*, van eenerlei gelaat, van aangezicht tot aangezicht; *bĕrsamoeka*, z. onder vier oogon bevinden; *mĕnjamoekakan*, tegenover elkander stellen, confronteeren, moest afzonderlijk onder *samoeka* (Skr.) behandeld zijn (Dr. F.).

موكل **moewakkil,** Arab. iem. als *wakil* aanstellend.

موكل **moewakkal,** Arab. gesteld om een zaak als *wakil* waar te nemen, zaakgelastigde, zaakwaarnemer.

موكم **moekim,** beter مقيم, z. ald.

موكن **moekoen,** e.s.v. kom met deksel, waarop e. knop, en gebruikt om er spijzen in te bewaren, inz. op reis, v. d. W. Ook bij Wilkinson.

موكه **moekah,** boel, vrijer v. e. getrouwde vrouw; *bĕrmoekah*, overspel bedrijven, in overspel leven, boeleeren.

موك٢ **moega-moega,** en *sĕmoega-moega*, moge, bij wenschen of beden; had ik maar, ik wilde wel dat ik had, b.v. *sĕmoega-moega akoe mĕmbawa bĕkal nasi sa-poeloeh boengkoes*, ik wilde wel, dat ik tien pakjes rijst als proviand had meegenomen, Pr.Dj. Zie bij *waras*.

موكه **mogah,** volg. v.d.W. *moga*, e. s. v. neteldoek.

مول **moela,** Skr. begin, oorsprong, reden, aanleiding, oorzaak; *moela-pĕrtama*, eerste begin, ook zeer jong, in poëzie; *pada moela-pĕrtama*, in den beginne, het abstr. begrip, terwijl *pada moelanja*, begin in betrekk. tot een object wordt gebruikt; *dari awal moela* en *dari moela-moela pĕrtama*, v. het eerste begin; *dari kĕtjil moela* en *daripada moela kĕtjilnja* en *daripada sĕmoela kĕtjilnja*, van jongs af aan; *sĕmoela djadi*, van de geboorte af; *dĕngan tiada moela karĕnanja*, zonder oorzaak of reden, H.T.; *moela-moela*, eerst, aanvankelijk, voor 't allereerst; *bĕrmoela-moela*, voor h. eerst, in het eerst; *bĕrmoela*, e. begin hebben, beginnen, wordt gebruikt aan het begin van een nieuwe strophe van e. verhaal; *sabĕrmoela*, geheel e. begin hebben, wordt gebruikt aan het begin van een nieuw verhaal, beide woorden in de plaats van onze hoofdletter; *sĕmoela*, zooals in het begin, den vorigen toestand, ook = *poela*, Dr. F.; *poelang sĕmoela*, tot den vorigen toestand terugkeeren; *mĕmoelaï*, iets beginnen, aanvangen, meestal zonder *mĕ*, b. v. *moelaï makan*, beginnen te eten; *mĕmoelakan*, een begin maken met, b. v. *karĕna baginda mĕmoelakan bĕrdjaga-djaga*, want de Vorst maakte een begin met de toebereidselen voor de bruiloft; *pĕrmoelaän*, begin, dat iets genomen heeft, aanvang, tegenover *moela*, begin in het algemeen.

موول **moewal,** walgen, neiging tot braken hebben, misselijk; *moewal-lapar*, misselijk zijn van honger.

مولانا **maulánâ,** Ar. onze heer.

مولت **moeloet,** mond, in alle beteekenissen; *moeloet boesoek*, kwalijk

riekende adem; *moeloet bisa*, een scherpe tong, sarcasme; *m.-ganggoe*, die te onpas d. mond ergens in steekt; *moeloet-pandjang*, langtong; *pantas-moeloet*, glad van tong; *m.-manis*, vleitong, overredend; *m.-tong*, spongat van een vat; *m. kotor* en *m. pĕntjaroet*, vuilbek; *m.-pĕrigi*, de mond v. e. put; *m.-mariam*, de mond v. e. kanon; *sa moeloet*, e. mondvol, *sĕmoeloet*: hetzelfde zeggen, van twee of meer personen; *pindjam moeloet*, zich van e. voorspraak voorzien; *boewah-moeloet*, stof voor, of onderwerp van de praatjes; *m. pĕdas*, vinnig, snibbig, scherp in zijn spreken; *bĕrmoeloet*, een mond hebben, ook: spreken, praten, Max.; *kĕpala-bĕrmoeloet*, voornaamste woordvoerder, Hik. Djil. p. 8; *tiada lĕpas daripada moeloet*, den mond altijd vol hebben van, Prab. Dj.; *lĕpas dari moeloet-harimau*, *djatoh ka moeloet-boewaja*, ontkomen aan den muil eens tijgers, vallen in den muil eens krokodils, Sprw.; *sĕgala moeloet manoesia*, de praatjes der menschen, H. Groel.; *moeloet-moeloetan*, datgene, waarvan men den mond vol heeft, b. v. *mĕndjadi sĕboet-sĕboetan sĕgala pĕrĕmpoewan dan moeloet-moeloetan anak dara-dara sĕkalian*, Mes. Kag.; *sĕnang lah akoe daripada sĕgala moeloet manoesia*, H. Gr. ik had rust van de praatjes der menschen; *lamoen ĕngkau djoega bĕrkata-kata, jang poetĕri itoe tiada lĕpas daripada moeloetmoe*, Pr. Dj. mits ge maar spreekt, hebt ge den mond steeds vol over die prinses.

مولد **maulid**, Arab. geboortetijd, inz. die v. Mohammed; geboorteplaats.

مولد **moeloed**, Arab. Batav. de maand Rabioe'l awwal.

مولر **moeloer**, van *hoeloer*, zie aldaar.

مولس **moelas**, koliekpijn, darmjicht, zie *poelas*.

مولس **molis**, wit, b. v. *pinggan jang molis*, een wit bord; *kaïn jang molis*, wit doek, wit katoen; mogelijk wit en fijn tevens.

مولڠ **molong**; *boewah molong*, e. s. v. versnapering.

مولق **molik**, lief, aanvallig, bevallig, sierlijk, fraai; *boedak sĕmolik itoe*, zulk een lief kind; *nĕgĕri jang molik*, een lieve stad; *lĕlakon jang molik*, een lieve wijs.

مولي **maulia**, Arab. mijn Heer.

مومت **moemoet**, min of meer vergaan, verlegen, van touw, papier, lijnwaad, enz. Mĕn. *moemoek*, id. Zie *moeboet*.

مومڠ **momong**, ook *mongmong*, e. s. v. kleine *gong*, die ook als omroepersbekken gebruikt wordt; *mĕmomongkan*, uitklinken, rondklinken, bij bekkenslag bekend maken.

مومق **momok**, e. s. v. spook, waarmede men kinderen bang maakt.

مومل **moemal**, e. s. v. neteldoek, Zie *makmal*, van v. d. W. dat op R. onbekend is; v. d. T. gist *moechmal*, Perz. Zie ald.

مؤمن **moemin**, Arab. geloovig; *amíroe 'lmoeʿminína*, opperhoofd der geloovigen, de titel der Kaliefen.

موحد **mauhid**, Arab. zeggende dat er één is (van God).

موهن **moehan**; *kajoe moehan*, e. s. v. Tabernae Montana (Apocynées) d. l. Cr.

موهون **moehoen**; *bĕrmoehoen*, afscheid nemen; zie *pohon*.

موي **moewai**, rijzen v. deeg, uitdijen v. rijst, erwten, boonen en derg. bij het koken.

مويڠ **mojang**, overgrootvader, overgrootmoeder, overgrootouders, soms ook bet-overgrootvader; *nenekmojang*, voorouders; *mojangda*, vorstelijke overgrootvader of overgrootmoeder; zie ook *pojang*.

مويڠ **mojong**, e.s.v. boom, nepenthes.

موڽيت **monjet**, Soend. aap, = *kera*, zie ald.

موڽوس **monjos**, ook *monjes*, beschaamd, bekaaid v. iets afgekomen; met ledige handen er afgekomen.

موه **moh**, uitroep van afkeer of onwil, zooals ik wil niet, ik verbrui het.

مها **maha**, Skr. groot, alleen in samenstellingen, als: *maha-bangsawan*, hoogedel; *maha-bĕsar*, zeer groot, zeer aanzienlijk; *maha-kĕras*, zeer sterk; *maha* in de bet. van zeer, bijw. wordt constant gebr. in de fabel, de Holl. 5e dr. p. 24—28; *maha-taulan*, boezemvriend; *maha-moelia*, hoog luisterlijk, hoog aanzienlijk, Excellentie; *maha-mantĕri*, groot-minister, premier; *Jang maha-tinggi*, de Allerhoogste; *Jang maha-koewasa*, de Almachtige; *Jang maha-soetji*, de Allerheiligste; *Jang maha-tahoe*, de Alwetende; *Jang maha-moerah*, de Albarmhartige enz. *maha-djalan*, de groote weg.

مهاجان **mahadjana**, Skr. groot man, koopman.

مهدي **mahdi**, Arab. die op den rechten weg geleid wordt; *almahdi*, eigennaam, de twaalfde priester uit het geslacht van Ali, die verdwenen is en eenmaal terug zal komen om den godsdienst in zijn oorspronkelijke zuiverheid te herstellen; zie Facs. pag. 34 en 35.

مهاديو **Mahadewa**, de hooge godheid, Siwa.

مهر **mahar**, Arab. de huwelijksportie der vrouw, koopprijs eener vrouw, bruidsgift, vóór het huwelijk vastgesteld = *ĕmas kawin*.

مهر **mohor**, Perz. zegelring, zegel.

مهراج **maharadja**, Skr. grootvorst; *maharadja lela*. Zie *lela*.

مهران **maharana**, Skr. de groote strijd. Zie *maha*.

مهرسي **maharĕsi**, Skr. groot heilige, aartsheilige. Zie *maha*.

مهرة **mohrat**, Perz. steen; *sjahi mohrat*, de koning der steenen, de bezoarsteen.

مهل **mahal**, zie ماهل.

مهكوت **mahakota**, zie *makota*.

مهميرو **Mahameroe**, Skr. de heilige berg, zetel v. Brahma.

مهير **mahir**, Perz. de maan.

مهيس **mahesa**, Skr. buffel, zie *mesa* II.

ميت **mait**, Arab. lijk, inz. van e. mensch; *mĕlangkap mait*, een lijk afleggen, voorbereiden ter begrafenis; zie *bangkai*.

ميتر **mitar,** mikken; z. bij *djoeroe.* Het is van het Port. *fitar,* viseeren; zie ook *pitar.*

ميج **medja,** tafel.

ميجن **medjan,** dobbelspel met twee groote dobbelsteenen, *boewah-medjan,* waarmede men op een achtkant bord *papan-medjan,* met opstaanden rand gooit.

ميجو **midjoe,** Perz. linzen.

ميجه **medjah,** zie *medja.*

ميدان **medan,** Arab. Perz. open plein, plaats voor lichaamsoefeningen, renbaan, exercitieveld, ook = de *aloen-aloen* op Java, waar de openbare spelen worden gehouden; *medan-pĕpĕrangan,* oorlogsveld, slagveld; *pĕrmedanan, tĕmpat-pĕrmedanan,* open vlakten, plaats met open gronden. Mĕn. Zie Hik. Djil. add. p. 45 en and. pll.

ميروت **meroet,** zie *eroet* en *karoet.*

ميرد **merad,** naar de maan, verdwenen, verb. van معراج, zie ald.

ميرس **mèrès,** van *pèrès,* Jav. gelijk met den rand, boord of oevers, een inh.-maat afstrijken.

ميرغ **miring,** Jav. hellend, schuin afloopend, overhellen, opzij liggen, van *iring.*

ميره **merah,** rood, bruin, ros; *merah toewa,* donkerrood, roodbruin; *merah-hati-hijoe,* bruin; *m.-lĕmbajoeng,* violet, v.d.W. lijst gen. wrd.; *merah-moeka,* rood v. gelaat, ook blozen, b.v. *marekaitoe merah-lah moekanja sĕrta dĕngan soeka-tjitanja,* zij bloosden v. vreugde, H. Abd. p. 214; *m.-padam,* foutief voor *m.-padma,* lotusrood, vuurrood; *m.-tĕlor,* dooier van een ei; *kamerah-merahan,* roodachtig; *mĕrah-samerahnja,* op zijn roodst; zie *lĕmbajoeng.*

ميره **mirah,** robijn, karbonkel, v. d.W. en Wilkinson; ook = *jakoet.*

ميس **mesa,** I. Port. tafel, z. *medja.* II. verk. van *mahesa,* zie ald. Komt voor bij eigennamen in de Pandji-verhalen; *kaïn anak-mesa,* een halfzijden, zwart en wit geruite sarong met roode *kĕpala.*

ميسن **mesan,** verb. v. het Perz. *nisján,* grafpaaltje, zie ald.

ميسن **misan,** honig in de raat, Dr. F.

ميساني **misani,** Jav. vergiftigen, van *wisa,* = *bisa,* vergif, Boeng. ramp. p. 342. Zie *kala* V.

ميسوه **misoeh,** Jav. van *pisoeh,* uitschelden.

ميسي **misai,** Tam. knevel, snorbaard; *m. lalat hinggap,* zeer dunne knevel als een vlieg die er neergegestreken is, *m. lĕbat,* dikke of zware knevel, R. Chaib.

ميغ **miang,** naaldvormige vezels of fijne haartjes zooals aan jonge bamboe. Hik. Koris, ruw, harig of stekelig van een slaapmat. Mĕn. de haartjes op bladeren, vruchten, bloemen, insecten, die bij aanraking een branderige jeukte veroorzaken; haarbuizen zichtbaar op de breuk van hout, steen enz.; branderige jeukte

veroorzaakt door de aanraking van zeekwallen of zulke haartjes enz.

مـيـڠـت **mengoet,** = *bengoet*, scheef, schuin, hellend, aan de eene zijde hooger dan de andere.

ميڠيس **mingis?** *saperti orang hoeloe lala?* Abd. sch. wrdb.

مياڤ **miap,** wijziging van *tiap*, in de samenst. *tiap-miap*, zie *tiap*.

ميڤيس **mipis,** zie *tipis*.

ميق **miaḳ,** versterk. van *tjiaḳ*, zie ald.

ميك **mika,** bij de *orang-laoet* in gebr. voor: gij, gijlieden.

ميكائيل **Mikáïl,** Michaël, de aartsengel.

ميڬ **mega,** Skr. wolk, witte wolk, waarin geen regen is, *mĕga-mĕndoeng*, wolk zwanger van regen; *mega bĕrarak*, statig voortstuwende wolken; *mega pĕgas*, H. Boedj. e. s. v. snijwerk als ornament, zie *pĕgas; mega nĕgas*, Ind. Mah. Roep.

ميڬن **megan,** e. s. v. versnapering, die bij de koffie gebruikt wordt, bestaande uit eieren en meel, e. s. v. *dodol*, zie ald.

ميل **mil,** Arab. mijl; volg. v.d.W. ook nog mijlpaal, zuil, obelisk.

ميليت **milit,** met goud geborduurde rand, b.v. *milit-dèstar*, zulk een rand aan een hoofddoek.

ميلر **milir,** (Jav. voor *mĕngilir*, Dr. F.), stroomafwaarts gaan, den stroom afzakken; zie *hilir*.

ميلك **milik,** zie ملك, Arab. eigendom.

ميلم **milam,** een oude man of vrouw (meestal het laatste); *m. pĕrboe*, idem, Wilkinson.

ميلون **miloen,** de naam van e.s. v. bovennatuurlijke wezens, Cr. b.v. *miloen mĕlilit naga tĕrdiri*, Sj. Sĕl. Dal. *tiang dililit miloen-sĕgara*, id. e.s.v. zeeslang?

ميم **mím,** naam van de letter م.

ميميس **mimis,** Jav. jachthagel, schroot.

ميمڠ **memang,** steeds, v.vroeger af, van altijd her, van natuur, natuurlijk, van zelf sprekend, uit den aard der zaak voortvloeiend; alvast, bij voorbaat; immers, Dr. F., b.v. *bĕrṣaḥábat memang*, steeds vrienden geweest zijn; *ambil lah memang*, neem het alvast; *sĕmemangnja*, meestal; Ibr. b. Chas.

ميمق **memeḳ,** grijnen, drijnen van kinderen.

ميمون **Maimóén,** Arab. gelukkig; gelukkige. Ook eigennaam (Dr. F.).

ميمونة **Maimóénah,** het vrouwelijke van *maimóén*, ook als eigennaam.

مين **mina,** I. Skr. visch, zie *gadjah-mina* bij *gadjah*.

II. *boeroeng-mina*, Batav. e. s. v. vogel, de *beo*, v. d. W. Maleisch *tioeng* (Dr. F.).

مينت **minat;** *mĕminat*, belangstellen in iemand of iets, werkmaken v. iemand, begeeren, iemand v. alles voorzien, S. M. pag. 330; *harta orang djoega diminat*, het goed v. anderen wordt slechts begeerd Sj. Har. Zie ook *penaḳ*.

مينيت **minit,** Ned. minuut.

مينغ **minang**, zie *pinang*.

مينم **minoem**, drinken; *minoem ajar tapak*, het water drinken, waarin de voeten gewasschen zijn, fig. voor zeer onderdanig zijn; *tërminoem*, binnen gekregen hebben, b.v. *satëlah Koelinggi soedah bëbërapa piala tërminoem*, nadat K. eenige bekers vol binnengekregen had, Am.Ham.; *pëminoem*, drinkebroer; *minoeman*, drank; *përminoeman*, drinkplaats.

مينه **Minah**, Arab. een veel voorkomende vrouwenaam, verkort v. *Amínah*, Dr. F.

ميوا **mewa**, overvloedig, overdadig; *këmewaän*, overdadigheid; *hidoep dëngan këmewaän*, overdadig leven. Volg. v.d.W. *mewah*. Wilkinson idem.

ميوق **mewek**, pruilen, den mond vooruitsteken voor 't schreien enz., Wilkinson.

ميوه **mewah**, zie het voorg. wrd.

ميڽق **minjak**, olie, zacht of vloeibaar vet, smeer; *m.-babi*, varkensreuzel; *m.-baoe-baoean*, welriekende olieën; *m. bërkasai*, welriekend gemaakte olie; *m.-ikan*, traan; *m.-njioer* en *m.-këlapa*, kokosolie; *m.-katjang*, olie uit aardnoten; *m.-djarak*, olie uit de pitten van de *djarak-pagar; m.-djarak-Bënggala*, kastor-olie, olie uit de pitten van de palma christi; *m.-lënga*, e. s. v. fijne, zoete olie uit *bidjen*-zaad, de *sesam*-olie; *m.-makan*, braad-olie, kokos-olie voor de spijsbereiding; *m.-pasang*, lampolie; *m.-pëkat*, zalf; *m.-ramboet*, haarolie; *m.-sapi*, e.s.v. gesmolten, ranzig, dierlijk vet, ook *gi* genaamd en door Maleiers en Klings bij de spijsbereiding gebruikt; *m.-tanah*, aardolie, jodium, petroleum; *m.-tanak* en *m.-përtanak*, kokosolie door koking verkregen; *m. wangi*, reukolie; *minjak-minjak*, allerlei welriekende oliën; ook een diertje, behoorende tot het geslacht der hagedissen, M.; *sëminjak*. vetblaasje of klier op de stuit van vogels; e. s. v. kleine vergiftige slang; e.s.v. zeevisch ook *gëroet-gëroet* geheeten; e.s.v. boom met gladde glimmende bladen, waarvan de wortels tegen de pokken worden gebruikt; *mëminjaki* en *mëmpërminjakkan*, oliën, zalven.

ميڽن **mënjan**, = *këmënjan*, z. ald.

ن Nun

نابي٢ **nabi-nabi**, naam eener groote soort van *gamat* of *tripang*.

نات **nata**, Skr. heer, meester; *sang nata*, Jav. de heer = *jang dipërtoewan*, titel van den regeerenden Vorst.

ناتر **natar**, effen, gelijk, de vlakke grond, waarop iets staat, de begane grond, de grondkleur van geverfde stoffen, Hik. Koris, de bodem van het water; tegelijk plaats hebben, b.v. van een peletonsvuur; *natar koening*, met een gele grondkleur, Mes. Kag. *mënatar*, den grond van e. pas ontgonnen akker afbranden. Zie ook *datar*.

ناتڠ **natang**, Siam. klein venster of luikje, om licht door te laten; alleen in de HSS., b.v. H. Sër. Bajoe.

ناتل **natal**, Port. kerstmis; *hari-natal*, Kerstdag.

ناجس **nadjis**, zie نجس.

ناخدا **náchoda**, Perz. scheepskapitein, schipper, ook *anachoda.*

نادر **nádir**, Arab, buitengewoon, zeldzaam, bijzonder.

نادرة **nádirah**, Arab. buitengewone zaak, rariteit, curiositeit.

نادم **nádim**, Arab. berouwhebbend, boetedoend, boeteling.

نادي **nadi**, Skr. polsader, pols; *mĕraba nadi*, den pols voelen.

نارستو **narasĕtoe**, naam v. een heester.

نارڤوسي **narapoesi**, naam van een geneeskrachtige plant.

ناركا **naraka**, Skr. de hel; *isi-naraka*, hellewicht.

نارين‌در **narendra**, Skr. mannensoort.

ناروستو **narwastoe**, zie ذروستو.

ناسق **nasak**; *ikan-nasak*, e.s.v. visch, die in het slijk rondspringt en e. nest bouwt, door de Eng. jumping Johnny genoemd.

ناسق٢ **nasik-nasik**, zie *bĕti.*

ناسور **nasóér**, Ar. kankerachtig gezwel.

ناسي **nasi**, gekookte rijst, ook gekookt graan in het algemeen, middageten; *n.-hadapan* of *n. bĕsar*, rijst bij een huwelijk of andere plechtige gelegenheid, zie *hadap; n.-dagang*, rijst in e. blad gewikkeld met een weinig visch, voor vreemdelingen; *n.-damai*, rijst die bij het huwelijk met een weduwe gegeten wordt; *n.-godak*, rijst met e. zekere saus gemengd; *n.-tĕlor*, rijst vermengd met gebakken eieren aan korrels; *n.-angkatan*, rijst voor gasten; *n.-oelam*, rijst gemengd met fijngesneden groente en garnalen; *n.-minjak*, rijst vermengd met boter; *n. lĕmak*, rijst gekookt met kokosmelk; *n.-kaboeli*, z. ald.; *n.-djanda* = *n.-tim*, zie bij *tim; n. koening*, rijst gekookt met kurkuma, zoodat zij er geel uitziet: *n.-koekoes*, in den wasem gaar gestoomde rijst; *n. tanak*, in water gekookte rijst; *apa bolih boewat, nasi soedah mĕndjadi boeboer*, wat is er aan te doen, de rijst is al pap geworden, Sprw.; *di-mana toempahkan koewah kalau tidak kan nasi*, hoe kan men saus storten als er geen rijst is? Sprw.; *tinggal makan nasi*, blijven middagmalen, blijven eten.

ناصر **náṣir**, Ar. helpend, bijstand biedend, helper, verdediger. Z. *anṣár.*

ناصرة **Náṣirah**, Arab. Nazareth.

ناضر **nádlir**, Ar. bloeiend, glanzig, helder, schoon, eenvoudig, levendig (van kleuren).

ناطق **náṭik**, Arab. met spraakvermogen begaafd, sprekend, redelijk.

ناظر **náẓir**, Arab. aanschouwend, toezien; opziener, inspecteur.

ناظم **náẓim**, Arab. verbindend, ordenend, samensteller, dichter.

ناعم **naïm**, Ar. zacht van kleederen, planten, taal enz.

ناعمة **naïmah**, Arab. een lekker, vroolijk leven lijdend (v. e. vrouw).

ناغس **nangas**, zie *tangas.* Ook van het weder: broeiend warm. Boeng. ramp. p. 336.

ناغيس **nangis**, zie *tangis.*

ناغق **nangak**, e.s.v. palmgewas zonder stam evenals de *nipah*.

ناغوي **nangoewi**, zie نغوي.

ناغي **nangi**, bigge, M.

نافع **náfī**, Ar. nuttig, voordeelig.

نافس **napas**, adem, zie نفس.

نافل **napal**, ook *nampal*, e. s. v. mergel, die op den bodem van het water zóó hard wordt, dat geen anker er op houdt; e. s.v. eetbare aarde, op Java *ampo* genaamd; *makan napal*, verbloemde uitdrukking voor zwanger, daar zwangere vrouwen gaarne die aarde eten.

نافوه **napoeh**, e. s. v. klein muskushert.

نافي **napai**, e. s. v. boom.

ناک **naka**, beurtzang; *bĕrnaka-naka*, beurtzingen, b. v. *bĕrpantoen bĕrnaka-naka*, I. P.

ناكس **nakas**? b. v. *sapĕrti karawang* ناكس *naga bĕrsamboeran roepanja*, H. T.

ناكل **nakal**, stout, ondeugend, baldadig; *mĕnakalkan*, ondeugendheid aandoen, baldadig zijn jegens, ook *mĕmpĕrnakalkan*, H. Abd.; *mĕnakal*, zich ondeugend toonen, ondeugend zijn.

ناكم **nakam**, zie *bakam*.

ناک **naga**, Skr. draak, denkbeeldige zeer groote slang; *n.-tahoen*, draak die zich maar eens in het jaar verroert; *n. tĕrbang*, een vliegende draak; *n.-gĕntala*, draak op rollen of wielen, die bij feestelijke optochten gebr. wordt; *naga* نارو? H.T.; *naga-giri*, zie bij *giri; naga-baloen*, e. s. v. boozen geest, die ziekte veroorzaakt. Ook e. s. v. zeegras dat zeer lastig is voor visschers met een werpnet, C. en S.; *naga-laoet*, zeeslang, zeedraak; *naga-naga*, zaadhout, mar. plank tusschen twee hoofdstijlen eener vorstelijke woning, waardoor de naden der planken bedekt en de *sĕri-astana* afgesloten wordt; *nagasari*, zie ald.

ناکساري **nagasari**, Skr. e.s.v. boom, die schoone bloemen draagt. Zie *pĕnaga* en *njamplong*.

نالي **nali**, I. in twee keeren raak gooien bij het *porok*-spel.

II. e. s. v. maat voor droge waren = 16 *gantang* of $^1/_{50}$ *kojan*.

نام **nama**, Skr. naam, reputatie, ook soms gebr. in pl. van *gĕlar*, titel; *mĕngaroeniakan nama*, een titel verleenen, H. T.; *mĕroesakkan nama*, de réputatie bederven; *mĕndjoewal nama*, op eens anders naam iets zeggen of doen zonder diens voorkennis; *n.-toeboeh* en *n.-daging*, naam dien de ouders aan hun kind bij de geboorte geven, ook *nama-batang-toeboeh*, iem. eigen naam, ter onderscheiding van zijn titel; *nama-timangan*, liefkoozingsnaam in het algemeen van personen, inz. van kinderen; *bĕrnama*, heeten, den naam hebben; *tĕrnama* en *kĕnamaän*, van naam, beroemd, vermaard, berucht; *mĕnamaï* en *mĕnamakan*, noemen, een naam geven; *nama-aṣal*, geslachtsnaam; *sĕnama*, van denzelfden naam, naamgenoot.

نانر **nanar**, zinneloos, verward, razend, woedend, ondeugend, Ibr. b. Chas., ontstemd van gemoed, Mĕn.

verbaasd, verwonderd, er met zijn verstand niet bijkunnen, Sj. Madli.

نانس **nanas,** ook *nĕnas*, de ananas; *n. hidjau*, de groene; *n.-koendai*, die op een haarwrong gelijkt; *n.-soerat*, de bonte; *n.-tĕmbaga*, de koperkleurige; *n.-toempang*, de pyramidale ananas.

نانڠ **naning,** e. s. v. groote, gele wesp.

نانه **nanah,** etter; *mĕngangkoet nanah*, rijpen v. e. zweer; *bĕrnanah*, etteren.

ناو **nawa,** Kw. schittering; *nawaing kĕntjana*, de schittering of glans van het goud.

ناوڠ **naoeng,** beschutting, lommer, schaduw; *bĕrnaoeng*, zich beschutten, lommer hebben, z. ergens ophouden of vertoeven, onder de bescherming zijn van (*di-bawah*), Dr. F.; *mĕnaoengi*, beschutten, belommeren, beschaduwen; *pĕrnaoengan*, schuilplaats, beschutting, beschaduwing.

ناوريڠ **naoering,** e.s.v. vogel ter groote van een gans.

ناوڠ **nawing,** samentr. van *nawa* met *ing*, zie *nawa*.

ناهيد **Náhíd,** Arab. de planeet Venus.

ناهق **nahak;** *tĕrnahak*, opgewekt van lusten, doch onbevredigd, b.v. van eetlust.

نائب **naïb,** Arab. plaatsvervanger, vice-; *naïb-radja*, vice-koning.

نائيک **naïk,** stijgen, klimmen, naar boven gaan, opkomen, opgaan tot, toenemen, hoogte, lengte, in de hoogte, b.v. van e. zeil. Zie voorb. bij *ambat* II; *naïk-toeroen*, op en af, op en neder, klimmen en dalen; *naik darat*, aan land stappen, aan wal gaan; *naïk kapal*, aan boord komen, aan boord gaan; met een schip; *naïk koeda*, te paard stijgen, te paard rijden; *naïk ka-atas kĕndaraännja*, zijn rijbeest bestijgen, Hik. Koris, *n. ka atas gadjahnja*, zijn olifant bestijgen, R. Chaib.; *n. bĕsar*, groot worden; *n. hadji*, ter bedevaart naar Mekka gaan, bedevaartganger worden; *n. saksi*, als getuige optreden; *n. mĕmpilai*, bruidegom worden; *n. pangkat*, in rang stijgen, bevorderd worden; *n. ka dalam toeboeh*, z. door het lichaam verspreiden van een vergif, Pĕl. Dj.; *orang jang tĕngah naïk*, e. halfvolwassen persoon, een halfwas; *tĕngah naïk*, ook half gestegen van de zon, 's morgens 9 uur; *n. marah*, opkomen van toorn, boos worden; *mĕnaikkan*, doen stijgen, tillen op, hooger optrekken v. muren enz.; *mĕnaïki*, opklimmen tot, stijgen tot, opgaan tot, beklimmen, berijden; *kĕnaïkan*, rijbeest, voertuig, vaartuig voor aanzienlijke personen; *koeda-kĕnaïkan*, rijpaard; *pĕrahoe-kĕnaïkan baginda*, het vaartuig, dat de Vorst bestijgt, het vorstelijk vaartuig.

نايم **najam,** ploegkouter.

نبات **nabát,** Perz. fijne kandij, v.d.W.

نبتي **nabatí,** Arab. plantaardig; *sjakar nabati*, plantensuiker, ruitsuiker, Boeng. ramp. bĕs. p. 367. Zie *nabát*.

نبذة **noebdzah,** Arab. ziertje, klein stukje.

نبوة **noeboewwat,** Arab. Perz. profetie; profeetschap; *bĕrnoeboewwat*, profeteeren.

نبي **nabí,** Arab. profeet.

نبية **nabíah,** Arab. profetes.

نت **nata,** Kw. zie *nita*.

نتياس **nĕtiasa,** Skr. *nĕntiasa* en *sĕnĕntiasa*, altijd, altoos, gedurig, voortdurend.

نجاسة **nadjásah,** Arab. onreinheid, vuilheid, morsigheid.

نجاشي **nidjásji;** *an-nidjásji*, de Negus, titel, gegeven aan alle vorsten v. Abyssinië, zooveel als keizer of koning.

نجس **nĕdjis,** Arab. vuil, morsig, onrein, drek, afgang; *n. bĕsar*, stront; *n. kĕtjil*, pis; *n. oedjang-oedang*, dyssenterie; *mĕnĕdjiskan*, verontreinigen, bezoedelen.

نجم **nadjm,** Arab. ster.

نجوم **noedjóém,** Arab. sterren, mrv. van het voorg. wrd.; *ahloe-'lnoeajóém*, sterrewichelaar; *ēlmoe-noedjoem*, sterrewichelarij, astrologie; *mĕlihat noedjoem*, de sterren raadplegen; *mĕmboeka noedjoem*, in de wichelboeken vorschen; *kitáb-noedjoem*, wichelboek; *mĕmpĕrnoedjoemkan*, voor iemand de sterren raadplegen, b.v. *akoe orang tjilaka; toeloeng lah pĕrnoedjoemkan*, ik ben een ongelukkige; help mij toch met voor mij de sterren te raadplegen, S. Misk.

نحس **naḥas,** Arab. ongeluk, tegenspoed, onheilspellend, ongunstig voorteeken.

نحو **naḥóé,** Arab. *ēlmoe-naḥoe*, de spraakkunst inz. de syntaxis.

نخوده **nachodah,** zie ناخدا.

ندبة **noedbah,** Arab. klaagzang, treurzang, lijkrede.

نديم **nadím,** Arab. vertrouweling, geheimraad, hofnar.

نذر **nadzar,** Arab. gelofte; *bĕrnadzar*, een gelofte doen of gedaan hebben, onder een gelofte staan. Zie *ḳaoel*.

نذير **nadzír,** Arab. Gode gewijd; apostel.

نراچ **naratja,** Skr. balans, fijne weegschaal; *daoen-naratja*, weegschaal.

نراك **naraka,** zie نارك.

نربيس **noerbisa,** Skr. tegengift.

نردين **nardín,** Arab. nardus.

نرمال **nirmala,** Skr. ook *noermala*, zuiver, rein, onbesmet; *boenga jang noermala*, een nog zuivere bloem, fig. uitdrukking voor een nog zuivere maagd, H. Boedj.

نروستو **narwastoe,** nardus, ook e. s.v. welriekenden wortel, *akar wangi* genoemd.

نزاع **nazáā,** Arab. doodstrijd.

نس **noes,** e. s. v. eetbaren inktvisch, die gedroogd in den handel gebracht wordt. Hij is beter en fijner dan de *sotong*.

نسبة **nisbah,** Arab. verwantschap, inz. van vaderszijde, vaderschap.

نست **nista** of **nĕsta,** Skr. smaad, verguizing; *mĕnistakan*, smaden, smadelijk behandelen, verguizen.

نستاف **nastapa,** v. het Skr. *manastapa*, groote kommer, groote zielesmart, kwelling des geestes, zich onthouden, boetedoen; ook ban, vloek. M.

نسچاي **nistjaja** of **nĕstjaja**, Skr. zeker, stellig, zonder twijfel, gewis, vast; ook soms *sanistjaja.*

نسخة **noschat,** Arab. Perz. voorbeeld, origineel, exemplaar, waaruit wordt overgeschreven, het oorspronkelijke handschrift.

نسر **nasar,** Arab. *boeroeng-nasar*, de arend, ook de gier.

نشادر **noesjádir,** Perz. sal-ammoniac; zie *sadir.*

نشان **nisján,** Perz. teeken, merk, sein, grafpaaltjes. Zij worden onderscheiden in *n. boelat*, de ronde, die voor mannen, en *n. pipeh*, de platte, ingesnedene, die op de graven van vrouwen worden geplaatst; zie ook *mĕsan* en *ningsan.*

نص **naṣ,** Arab. openbaring, sententie of dogma van den Koran; *n. karim*, de eerwaardige openbaring.

نصب **naṣab,** Arab. = *bangsa*, geslacht.

نصديق **naṣdíḳ,** Arab. bijnaam voor den kalief Aboebakr.

نصراني **Naṣrání,** Arab. Nazarener; *orang Naṣarani*, christen, meer bepaald Roomsch-Katholiek, Portugees. Voor protestantsch christen liever *orang masiḥi*, zie ald.

نصطوري **Naṣṭóérí,** Arab. Nestoriaan.

نصيب **naṣíb,** Arab. deel, aandeel, lot, fortuin, dikwerf in vereeniging met *oentoeng*, zie ald.; *naṣib tjilaka*, rampspoedig lot; *naṣibmoe ini tĕlah tĕrsoerat*, dit uw lot was vooruit bepaald, in het boek des noodlots geschreven; *bĕrnaṣib*, dobbelen, hazardspelen, b.v. *ada jang bĕrnaṣib dan ada jang bĕrgoerau*, Indr. Mah. Roep. sommigen dobbelden, anderen maakten gekheid.

نصيحة **naṣiḥat,** Arab. Perz. vermaning, raadgeving, toepassing of moraal v. e. verhaal, waarschuwing, aanmerking.

نضر **nadlar,** Arab. schitterende glans, schoonheid.

نضير **nadlir,** Arab. glansrijk, schitterend, schoon.

نظير **naḷír,** Arab. nadir.

نظم **naḷam,** Arab. orde, reeks, dichting, versmaat, Sj. Madii.

نعام **nääm,** Arab. de struisvogel.

نعم **naām,** Ar. ja, zeker, zoo is het.

نعمة **nīmat,** Arab. Perz. aangenaam, lekker, gemak, weelde, lekkernij, zaligheid, wat de zinnen straalt; *soedah nīmat*, verkwikt, verzadigd door het gebruik van spijs.

نڠ **nang,** ook *nan* = *jang*, betr. voornw.

نڠ **noeng,** I. klanknabootsend woord voor een galmend geluid, zooals van een groote klok.

II. verkorting van *goenoeng*, als liefkoozingswoord voor kinderen.

نڠ **ning,** I. klanknabootsend woord voor een klingelend geluid als van e. belletje; ook *lĕning.*

II. wijziging van *hing*, Jav. b v. *ning rat*, voor *hing rat.* Zie *hing.*

نڠسن **ningsan,** I. zie *nisján.*

II. *n.-lĕbah*, honig. Zie *nisan.*

نڠک **nangka,** e. s. v. vruchtboom, behoorende tot de broodboomsoorten, artocarpus integrifolia, met aange-

naam smakende vruchten; *n. Blanda*, de zuurzak, mede e. aangenaam smakende rinsche vrucht, die uit de West is ingevoerd; *n.-bĕloelang*, e.s.v. *nangka* met taaie vruchten, C. en S.; *bidji-nangka*, zaad of pit van de *nangka*-vrucht, ook e. s. v. klein handboortje om de gelijkenis van den knop met dien pit; *tiada makan nangka, maka kĕna gĕtahnja*, geen nangka gegeten hebben en toch besmet zijn met de gom ervan. Sprw.

نغلغ **nangloeng** = *angloeng*, paviljoen, stellage, b.v. *maka pĕrmisoeri sĕkalian pon naïk ka-atas* نغلوغ *astana itoe mĕlihat orang bĕrarak, maka bidai nangloeng itoe pon dilaboehkan orang lah... maka sĕgala radja-radja itoe pon mĕmandang ka astana kĕpada nangloeng itoe*, al de Vorstinnen nu klommen op het paviljoen van het paleis om naar den optocht te zien en het voorhangsel van het paviljoen liet men neder.... en al de Vorsten keken naar het paleis, naar dat paviljoen, H. Kor.

نغوي **nangoewi**, e.s.v. klein rossig wild varken.

نفاس **nifás**, Arab. kostbaar, van groote waarde; nabloeding van een barende.

نفس **nafas**, Arab. Mal. *napas*, ademhaling; adem; *bérnapas*, ademhalen; *sĕgala sasoeatoe jang bĕrnapas*, alles wat adem heeft, of ademt; *bĕrnapas kan*, inademen; *pajah bĕrnapas*, ademnood; *tĕmpat laloe napas dan tĕmpat laloe makanan*, de luchtpijp en de slokdarm; *mĕnghela napas*, ademen, eig. de adem inhalen; waartegenover *lĕpaskan napas*, uitademen, B. Ramp. 89.

نفسو **nafsoe**, Arab. I. begeerte, lust; *hawa-nafsoe*, lusten en begeerten, hartstochten, driften; *bĕrnafsoe atas*, lust hebben in of voor.

II. Arab. ziel, bloed, lichaam, persoon; *nafsoenja* = *dirinja*, zie *diri*.

نفقه **nafaḳah**, Ar. uitgaven, het noodige om te leven, behoeften, onderhoud, huishoudgeld.

نفيري **nafîri**, Perz. bazuin van twee à drie voet lang, met een schel, snerpend geluid, ook trompet, Sadj. Mal. p. 12.

نق **naḳ**, verk. van *hĕndaḳ*, zie aldaar (Dr. F.).

نق **neḳ**, verkorting v. *neneḳ*, z. a.

نقاره **naḳarah**, zie نكار.

نقبة **noḳbah**, Ar. soort borstrok. H. Atj.

نقرس **niḳris**, Arab. podagra.

نقص **naḳaṣ**, Ar. nadeel, schade, gebrek, wat ontbreekt.

نقطه **noḳṭah**, Ar. punt, stip, vlek, nul (Dr. F.).

نكاح **nikáḥ**, Arab. huwen, trouwen voor den priester, wettig huwelijk; *n. baṭin*, met elkander samenwonen, zonder formeel door den priester getrouwd te zijn; *n. lahir*, wettig door den priester gesloten huwelijk; *choṭbah nikáḥ*, huwelijks-inzegening in de moskee; *mĕmbatja choṭbah nikáḥ*, de huwelijks-inzegening houden; *mĕnikáḥkan*, van den priester: het huwelijk sluiten; *mĕnikáḥi*, iem. formeel

huwen, formeel trouwen met iemand. Tam. ed Dar.

نكارا **nakara,** keteltrom, die met twee stokjes geslagen wordt, pauk; ook *nakarah*, Arab. Zie *nobat.*

نكير **Nakír,** Arab. de naam van een der beide engelen, die de dooden in het graf komen ondervragen. Zie *Moenkar.*

نݢارا **nĕgara,** I. Skr. stad, alleen in eigennamen, en in poëzie (Dr. F.). II. Zie *nakara.*

نݢراه **noegĕraha,** z. *anoegĕraha.*

نݢري **nĕgĕri,** Skr.stad,hoofdstad, land, gewest, staat, inlandsch; *orang-nĕgĕri*, inlander; *boewah kĕras nĕgĕri*, inlandsche of binnenlandsche *kĕmiri*-noten, in tegenoverstelling van *laoet*, over zee aangevoerde; ook het tegenovergestelde v. *hoetan*, b.v. *koetjing-nĕgĕri*, tamme kat, huiskat; *koetjing-hoetan*, wilde kat, boschkat; *kĕpala-nĕgĕri* en *iboe-nĕgĕri*, hoofdstad; *nĕgĕri dan anak-soengai*, stad en land, Facs. 13; *orang sa-nĕgĕri*, landgenoot, landsman, stadgenoot, medeburger; *apa goena boelan tĕrang dalam hoetan, djikalau di dalam nĕgĕri alang kah baïknja*, wat nut het als de maan in het bosch schijnt? als ze in de stad scheen, hoeveel beter zou dat zijn! Sprw.

نݢساري **nagasari,** e. s. v. boom met fraaie bloemen. Zie *pĕnaga* en *njamploeng.*

نݢستال **nagasĕtala,** Skr. e. s. v. gebatikte saroeng, waaraan een gebloemd hoofd is.

نل **nal,** prop op e. geweer; z. *ĕnal.*

نلاين **nĕlajan,** Tam. = *orang laoet*, ook visscher.

نم **nam,** zie *ĕnam.*

نمبر **nombĕr,** Eng. number, nummer.

نمبي **nambi,** Mĕn. e.s.v. huiduitslag; volg. M. e. s. v. melaatschheid, die zich voornamelijk aan de voeten openbaart.

نمد **namad,** Perz. e. s. v. wol, P.

نمرود **Namróéd,** Arab. Nimrod, R. Chaib.

نمڤڠ **nampang,** zie *njampang.*

نمڤق **nampak,** zie *tampak.*

نمڤل **nampal,** e. s. v. eetbare aarde, die men vóór het gebruik roostert, zie *napal* en *ampo.*

نمنم **namnam,** e.s.v. vruchtboom met rinsche, eetbare vruchten, die e. zonderlingen vorm hebben. Zie *poeki.*

نمير **namír,** Arab. heilzaam, gezond, nuttig voor de gezondheid, gezondmakend; *mĕnamirkan*, gezondmaken, b.v. van slecht water.

نن **nan,** = *jang*, zie ald. voorn. in gedichten.

نن **nin,** = *ini*, voorn. in gedichten.

ننت **ninta,** Jav. lievert, geliefde, beminde, van *tjinta*, b.v. *djikalau dimarahi pádoeka ninta*, (zegt de Vorstin van haren echtgenoot tot hare medevrouwen) wij mochten eens door onzen beminde, of lievert, beknord worden, Sĕl. Dal.

ننتن **nonton,** Jav. naar een schouwspel kijken, van *tonton.*

نتتي **nanti,** wachten, in de spreek-

taal, ook gebruikt tot vorming van den toek. tijd, zullen, zal; *mĕnantikan*, wachten op of naar; *bĕrnanti-nanti*, steeds wachtend; *tĕrnanti-nanti*, tot voortdurend wachten gekomen of geraakt, H. Abd. 527 ondanks zichzelven tot wachten geraakt, Gr. bloeml. p. 181 r. 3 of liever wachten als accident; *bĕrnanti*, wachten als act.

ننتياس **nĕntiasa**, steeds, voortdurend, doorgaande, ook *sĕnĕntiasa*, *sĕntiasa* en *nĕtiasa; sĕnĕntiasa hari*, den ganschen dag; *sĕnĕntiasa hidoep*, het gansche leven door; zie *nĕtiasa*.

ننچي **nantji**, gedwongen bijdrage tot eene onderneming van den Vorst.

نند **nanda**, verk. van *anakanda*, zie bij *anak*.

نند **nenda**, verk. van *nenenda*, zie bij *nenek*.

ننس **nĕnas**, = *ananas* en *nanas*, de bekende vrucht; soorten zijn: *n. hidjau*, *n.-koendai*, *n.-soerat*, *n.-tĕmbaga* en *n.-toempang; n. Blanda*, de naam van een aloë-achtig gewas, met zijdeachtige vezels, waarvan men in China e. s. v. graslinnen weeft.

ننند **nenenda**, zie *nenek*.

نو **nau**, zie *ĕnau*.

نوبة **nobat**, Perz. Ar. groote keteltrom; muziek; algemeene audientie; inhuldiging, omdat daarbij op de *nobat* geslagen wordt; *mĕnghadap nobat*, op audientie verschijnen; *toedjoeh malam baginda tiada nobat*, gedurende zeven avonden heeft de Vorst zich niet in het openbaar vertoond; *nobat Ibrahim*, de groote keteltrom bij de inhuldiging gebr., Hik. Sĕr. Bajoe; *n. ṣoeboeh*, ochtend-*nobat*, die des Vrijdags en bij feestelijke gelegenheden bij het aanbreken v. den dag geslagen wordt; *naïk nobat*, als Vorst gehuldigd worden, den troon beklimmen; *mĕnobatkan*, inhuldigen; *mĕnobat*, ook e.s.v. geestenbannen door middel van een medium, die in geestvervoering geraakt bij het slaan op een keteltrom, Sch.

نوبة **noebat**, Arab. Nubië.

نوبي **Nóébí**, Arab. Nubiër, *orang Noebi*, Nubiër, b.v. *dipĕgangkan boedak Noebi jang hitam*, werd vastgehouden door een zwarten Nubischen slaaf, Sj. Abd. Moel.

نوج **nodja**, bediende bij e. moskee, belast met het schoonhouden daarvan en het slaan op de *bĕdoek; daoen-nodja*, e.s.v. struik, welks bladeren een roode verfstof leveren.

نوح **Nóéḥ**, Ar. Noach; meestal *nabi noeḥ*.

نود **noda**, Port. op Java smet, vlek.

نور **nóér**, Ar. licht; *n. basiṭ*, oorspronkelijk licht; *noeroe 'ssjamsi wa atḳamri*, glans van zon en maan, veel gebr. uitdrukking in brieven; *noeroe'l ăálam*, het licht der wereld.

نور **noewar**, zie *djĕnoewar*.

نوراني **nóéráni**, Ar. licht, helder.

نورغ **na'oering**, e. s. v. vogel ter grootte van een gans; Wilkinson: *no'reng* of *ĕreng*.

نورم **noeram**, = *moeram*, zie ald.

نوروز **nauroez,** Perz. nieuwjaarsdag.

نوره **norah** ? b.v. *ada jang mĕmikoel tanah dan norah*, Sj. Madli.

نوري **noeri,** papegaai.

نوس **noesa,** Jav. eiland, alleen in de HSS.

نوس **noes,** zie نس.

نوشروان **Noesjirwán,** Perz. naam van een Perzisch Vorst, meer bekend als *Noesjirwán ădil*, N. de rechtvaardige, tijdens wiens regeering Mohammed geboren werd.

نوڤن **noepin,** e. s. v. zoutwatervisch.

بوكق **nogaḳ,** e. s. v. boom.

نومر **nomor,** Ned. nummer; *namor satoe*, eerste kwaliteit, = *kĕpala sĕkali.*

نون **nóén,** I. ginds, ginder; *ka sinoen*, naar ginds.

II. Arab. groote visch, de visch die Jona inslokte, ook de naam van den visch, die den steen draagt, waarop de koe staat, die deze aarde torscht, R. Chaib.

نون **nona,** en *anona; boewah nona*, de naam v. e. zekere eetbare vrucht. Zie *nonah.*

نونغ **nonong,** rechtdoor gaan zonder rechts of links te kijken of zich aan iets te storen.

نونق **nonoḳ,** de vrouwel. schaamdeelen, inz. van kleine meisjes.

نونه **nonah,** Port.? jongejuffrouw, ongehuwde dochter van Europeanen of vreemde oosterlingen; *boewah-nonah*, e. s. v. smakelijke vrucht, anona muricata.

نونه **noenoeh,** zie *sĕnoenoeh.*

نون **nonja,** Port. zie *njonjah.*

نه **nah,** Tusschw. b.v. *nah, ini apa*, zie, hier is het, daar heb je het nu.

نهي **nahí,** Ar. verbieden, verbod.

ني **ni,** verk. van *ini*, en ook Jav. verk. v. *nini*, gebruikt als voorvoegsel voor de namen of titels van fatsoenlijke vrouwen, b.v. *ni galoeh*, z. *galoeh.*

نيا **nija,** kraag van een kleed.

نياك **najaka** en *niaka; para najaka*, de prinsen of rijksgrooten, Hik. Asm. Pati.

نيالر **nialoer,** = *niloer*, b.v. *ditangkiskan dĕngan pĕrisai* نيالر *baidoeri*, Sj. Ind. Kĕsn. Zie *niloer.*

نيبغ **niboeng,** e.s.v. palm, welks stam gebruikt wordt om er latten van te splijten, die hard en ijzersterk zijn; *n.-iboel*, een grootere variëteit daarvan; ook *ĕniboeng*. Voorts een kleur van honden, zwart, geel en wit gemengd, C. en S.

نيبق **nibaḳ,** e.s.v. versnapering, v. d. W. ons nieuwbak?

نيت **nita,** Kw. kwelling die men iemand aandoet; *mĕnitaï*, iem. kwellen, bemoeilijken, b. v. *ada kah pĕrnah ĕngkau koe paloe ataw koe nitaï? maka kata Saḥar: Tiada pĕrnah ḥamba toewan paloe dan toewan-hamba nitaï akan hamba*, S. Dz. Zie *nista.*

نية **niat,** Arab. voornemen, plan; *mĕmbajar niat* en *lĕpas niat*, een gelofte gestand doen voor de vervulling van een wensch; *bĕrniat*, van plan, van zins zijn, z. voornemen; *bĕrniat salah*, slechte behandelingen hebben; *mĕngobahkan niat*, Saif. Dzoel.

en *bĕrpaling kan niat*, id. v. zijn voornemen afzien; *mĕniatkan*, iets in zijn schild voeren. NB. soms gebruikt men *niat* ook in de bet. v. *tjinta*, zie ald.

نيدرا **nidĕra,** Skr. slaap, slaperigheid, traagheid; zie *tjĕndĕra.*

نيور **nioer,** zie *njioer*. In de Atoer. Satija overal *nioer.*

نيرا **nira,** ongegist, afgetapt palmsap (zoet v. smaak). Het gegiste heet *toewaḳ. Toekang-nira*, palmsap-rondventer; zie ook *lahang.* Java: *lĕgen*, Dr. F.

نيرام **nirama,** Jav. vorstelijke vader, Mes. Kag.

نيرو **niroe,** = *njiroe*, zie ald.

نيره **nirih,** e.s.v. strandboom met groote, samentrekkend bittere vruchten, die inwendig als middel tegen aarsmaden gebruikt worden. Zie *njirih* en *ngiri.*

نيسن **nisan,** verk. van *manisan* en verb. van *nisján.* Zie *manis* en *ningsan.*

نيفس **nipis,** dun van platte voorwerpen, = *tipis*, zie aldaar; *djĕroeḳ nipis*, zie *djĕroeḳ; n. koelit*, e.s.v. boom met licht timmerhout; *nipis-tĕlinga*, gevoelig voor een onaangenaam gezegde, v. d. W. lichtgeraakt.

نيفل **nipal,** Batav. loog.

نيفه **nipah,** de water- of moeraspalm, die *atap* of dekbladeren levert en dekblad voor sigaretten, nipa fructicans.

نيک **neka,** verk. van *aneka*, zie ald.; *sĕrba neka*, allerhande soorten.

نيل **nila,** Skr. indigo, de verfstof, saffier; *sĕbab nila sa titiḳ roesaḳ soesoe sa bĕlanga*, door één druppel indigo bederft een heele teil met melk. Sprw. Zie *nilam.*

نيل **Níl,** Ar. *soengai Nil*, de Nijlrivier.

نيلور **niloer,** Batav. kristal, Sj. Ind. Kĕsna, Hik. Koris. Zie *habloer.*

نيلکندي **nilakandi,** Skr. blauwhals, bijnaam v. de pauw en de blauwe gaai; ook e.s.v. edelgesteente, saffier.

نيلم **nilam,** I. e. s. v. plant met gele bloemen en welriekende bladen; *boeroeng-nilam*, e.s.v. gelen vogel, de wielewaai, op Java *koetilang* geheeten.

II. Perz. saffier, z. *nila; nilam poewalam*, allerlei kostbare steenen.

نيلو **niloe,** I. = *ngiloe*, een wee, onaangenaam gevoel; zie *ngiloe.*

II. *niloe-nali* en *sĕniloe-nali*, e.s.v. plant met welriekende bladen, Midd. Sum.

نيلي **nilai;** *mĕnilai*, waardschatten, taxeeren; *nilaian*, schatting, taxeering; *tiada tĕrnilai*, niet te waardeeren, onschatbaar; *tĕrnilai dĕngan ĕmas*, tegen goud geschat.

نين **nian,** Mĕn. wezenlijk, werkelijk, waarlijk, echt; *eloḳ nian*, waarlijk schoon; *soenggoeh nian*, wis en zeker.

نينس **nenes;** *mĕnenes*, doorsijpelen van vocht uit lekke vaten, vloeien van zweren of wonden.

نينق **neneḳ,** grootmoeder, grootvader, soms verk. tot *neḳ; n. kĕbajan*, oud grootje in de HSS., dat meestal bloemen verkoopt en voor postillon d'amour speelt; *neneḳ-mojang*, voor-

ouders, voorvaderen, voorgeslacht. In de hoftaal *nenenda* of *nenda*.

و Wau

و **wa,** Arab. en; *wa bihi nastaïnoe billahi ala ini*, en daarmede smeeken wij de hulp Gods hierover af; *wa lau*, al is 't ook, ofschoon (ook met *pon*), Dr. F.; *wa'llahoe alam bissawáb*, en God weet het ware.

واء **wa',** zie *oewak*.

واب **waba,** Arab. وباء, pest, epidemie; cholera, d. l. Cr.

واتي **wati,** Skr. luchtruim, wereld, alleen in gedichten, zie *gandi*.

واتس **watĕs,** Jav. = *batas*, grens.

واثق **wátsik,** Arab. vertrouwend.

واجب **wádjib,** Arab. plicht, verplicht; *jang wádjib atasnja*, wat als plicht op hem rust, waartoe hij verplicht is; *mĕwádjibkan*, tot plicht stellen, verplicht maken.

واجق **wadjik,** e. s. v. versnapering, bereid uit kleefrijst, gekookt met kokosmelk en suiker. Mĕn. *adjik*, id.

واجه **wadjah,** zie وجه.

واحد **wahid,** Arab. een, eenig; *alwáhid*, de éénige, d. i. God.

وادر **wadĕr,** Jav. naam van een eetbaren zoetwatervisch, = *badar*, zie ald. Ook enkele soorten v. goudvisch noemt men *wadĕr*.

وادوغ **wadoeng,** Jav. e. s. v. groote bijl.

وارث **wárits,** Arab. erfgenaam; Mal. *waris*, *ahli-waris*, de gezamenlijke erfgenamen, de erven; *mĕwarisi*, erven, beërven; *warisan*, erfenis; *hak-waris*, erfrecht. Zie ook bij *loewar*.

وارد **wárid,** Arab. afdalend, *mĕmbatja wárid*, gebeden opzeggen zooals de profeet dat gewoon was te doen.

وارس **waras,** Jav. gezond, hersteld, behouden; *sĕmoega-moega waras djoega*, moge hij behouden blijven of het er goed afbrengen. Facs. p. 95; *oerip waras*, vaarwel!

وارغ **warang;** *mĕwarang*, stalen voorwerpen met rattekruid insmeren, waardoor ze blauw worden; zie *warangan*.

واروغ **waroeng,** Jav. = *baroeng*, hut, tent, kraampje ook winkeltje, = *kĕdai*.

وارو **waroe,** Jav. e. s. v. lindeboom, = *baroe* II. Zie ald.

واروير **warawiri,** ongeregeld heen en weêr, Jav. *wira-wiri*.

واسر **wasir,** zie *bawasir*.

واسط **wásit,** Arab. middelste, bemiddelaar.

واسع **wási',** Arab. breed, uitgebreid; *alwásiu*, van God, die in zijne goedheid of wijsheid alles omvat, de alles omvattende.

واصل **wáṣil,** Arab. aankomend bij iets, gekomen tot iets, vereenigd, verbonden; *mĕwáṣilkan*, doen toekomen aan iemand, b. v. een brief.

واضح **wádlih,** Arab. klaarblijkelijk, duidelijk.

واغي **wangi,** Jav. geurig, welriekend = *haroem*.

واكف **wakap;** I. *boeroeng-wakap*, e. s. v. wilde duif? vogel met gele hals (Wilkinson), b. v. *maka Tamar*

Djalas pon mĕndjadikan dirinja boeroeng-wakap, J. P. of een schrijffout voor *wakan*, zie ald. (of *ōĕkáb*, vischarend, Dr. F.).

II. Zie وقف.

واكن wakan, = *garoeda*, zie ald.

والت walet; *boeroeng-walet*, Hirundo esculenta, d. l. Cr.

والغ walang, I. Jav. *walang hati*, kommer, ongerustheid, zich ongerust maken over iemand of iets, Pĕl. Dj. H. Boedj. Ook iets tegen iem. hebben, Hik. Prab. Dj.

II. Jav. sprinkhaan, = *bilalang; walang sangit*, e.e.v. langwerpig, dun, donkergrijs kevertje, dat e. sterk onaangename lucht van zich geeft en het rijstgewas beschadigt.

والله wallâhi, Arab. bij God!

والله اعلم wa'llâhoe aᶜlam, Ar. en God weet het 't best.

والي wâlí, I. Arab. gouverneur, hoofd van een gewest, voogd; *wâli alamr*, de bewindvoerende voogd, Facs. p. 3; *ganti-wâli*, de toeziende voogd; *mĕngĕwalikan*, besturen, beheeren.

II. kleine, vierkante, gele doek, die los over den schouder geslagen wordt; *wali noer wali*, een dito, die in tegenwoordigheid van den Vorst wordt gedragen, H. Boedj.

III. *pisau-wali*, lancet, klein mesje om hout te besnijden.

واليكوكن walikoekoen, Jav. e.s.v. boom, die taai hout levert, waarvan men rijtuigboomen, wagenassen, spinnewielen enz. maakt.

وانغ wanang of *waneng? sang jang waneng*, de naam v. e. godheid, Prab. Dj.

واني wani, Jav. moedig, dapper = *bĕrani*, dat hoogst waarschijnlijk daarvan afkomt en *bĕrwani* geweest is.

واو waoe, e. papieren vlieger, Max. en M.

واه wah, uitroep v. verwondering en medelijden, och! helaas! wonderbaar! Facs. 61.

وايغ wajang, Jav. tooneelvertooning, hetzij met poppen, of met personen; *roemah-maïn-wajang*, tooneel, schouwburg; *gambar-wajang*, tooneelpop, tooneelschilderij; *mĕwajangkan*, iets of iemand op het tooneel voorstellen; *mĕwajangkan dewa-dewa*, de goden op het tooneel voorstellen; *w.-wong*, Jav. tooneelvertooning met levende personen; *wajangan*, tooneelstuk; *wajang-koeroeng*, de balken of ribben, die den achtersteven vormen, de hut, waarin de stuurman zit, M.

وبعد wa bāda, Arab. en daarna, en wijders.

وبعده wa bāda hoe, en na hetzelve zie het voorg. woord; = *kĕmoedian daripada itoe.*

وت wat, Siam. een heidensche tempel.

وت wet, enkele weerhaak, zooals aan de gewone vischhaken, C. en S. Zie *tjĕratjap* II.

وجايمال widjajamala, Skr. een fabelachtige bloem, waardoor gestorvenen weer levend kunnen worden, Sj. Kin. Tab.; in het Jav. volg. v.d.Tk. ook *widjaja-koesoema.*

وجود **woedjóéd,** Ar. het bestaan, het wezen, zelfstandigheid, natuur.

وجه **wadjah,** Arab. gelaat, aangezicht, inz. gebruikt van vorsten.

وحي **waḥjoe,** Arab. openbaring; ingeving van den hemel, goddelijke openbaring.

وحيد **waḥíd,** Arab. eenig en onvergelijkelijk; *alwaḥíd*, de eenige, nml. God.

ودار **widara** Skr. e.s.v. boom, = *bidara*, zie ald.

ودان **wĕdana,** Jav. districtshoofd.

وداني **wĕdani,** Jav. een heester, welks bittere wortel tegen de wormziekte wordt gebruikt.

وددري **widadari,** zie *bidadari.*

وديعة **wadiāt,** Arab. depositum.

وراع **waraā,** Ar. zich onthouden inz. van ongeoorloofde dingen.

وراغس **wĕrangas,** Jav. e.s.v. kleine, lichtbruine mier.

وراغن **warangan,** Jav. rattenkruid = *barangan; mĕwarang*, stalen voorwerpen met rattenkruid insmeren, waardoor ze blauw worden.

ورت **warta,** Skr. tijding, nieuws, bericht, mare, gerucht; *mĕwartakan*, berichten; *pĕwarta*, berichtgever, verhaler, verkondiger.

ورع **warā,** Arab. onthouding.

ورقة **warḳah,** Arab. brief; *warḳatoe'l ichlás*, een brief uit oprechtheid; *warḳatoe'l mosḥabbah*, een brief uit toegenegenheid.

ورݢ **warga,** Skr. Jav. verre verwanten, die als bedienden bij den vorst werkzaam zijn, meestal *warga-dalĕm* genoemd, Prab. Dj.; *koela-warga*, nabestaanden, verwanten.

ورن **warna,** Skr. ook *wĕrna* en *oerna*, kleur, schoone kleur; *mĕwarna*, *mĕngoerna* en *mĕngĕrna*, e. kleur vertoonen, zich schoon voordoen; ook = *roepa*, voorkomen, soort; *sĕrba mĕngĕrna* = *sĕrba roepa*, H. Boedj.; *sajoer wĕrna-wĕrna*, allerlei soorten van groente; *warna tjina kĕpeloeän,?* als kleur v.e. kalotje, R. Pas. 62; *pantja-warna*, veelkleurig; *mĕwarnakan*, een kleur aan iets geven; *sawĕrna*, van één kleur.

وراواري **wora-wari,** Jav. *w. w. bang*, de hibiscus rosa sinensis, zie *oribang.*

وروار **warwar,** zie *oewar.*

ورون **waroena,** zie *baroena.*

وريد **waríd,** Arab. slagader.

وريغين **waringin,** Jav. z. *bĕringin.*

وزير **wazír,** Arab. vizier, eerste minister.

وسان **wasana,** Skr. verblijfplaats.

وسڠک **wasangka,** bezorgdheid, bedenkingen, twijfelmoedigheid, aarzeling, voor *was-sangka*, zie 't volgende (Dr. F.).

وسواس **waswás,** of *was-oewás*, Ar. verzoeking, verleiding, ingeving van den duivel, achterdocht, verdenking.

وصله **weṣlah,** Arab. vereeniging, het vereenigingsteeken in de grammatica.

وصية **waṣiat,** Arab. Perz. testament, uiterste wil; *bĕrwaṣiat*, zijn testament maken, zijn laatste beschikkingen nemen; *mĕwaṣiatkan*, bij testament vermaken.

وضوء **woedlóé'**, Arab. godsdienstige wassching. Mal. wel *oedoe* (Dr. F.).

وعد **wād**, Ar. verbond, contract, = *djandji; bĕrwād* = *bĕrdjandji*, zie aldaar.

وعل **wāl**, Arab. gems, steenbok.

وغ **wang**, ook *oewang*, dubbeltje, ook voor geld in het algemeen; *bĕrwang*, geld hebben; *mĕntjĕhari wang*, geld trachten te verdienen; *wangwangan*, 10-centstukken; z. bij *oewang*.

وغس **wangsa**, = *orang tĕroena*, jongeling; volg. het Jav. wbk. zooveel als *boengsoe*.

وغكغ **wangkang**, e. s. v. Chineesch vaartuig, kleiner dan de jonk of *djoeng*. Is Mal. Pol., Dr. F.

وغو **woengoe**, Jav. = *oengoe*, zie aldaar.

وفاة **wafát**, Ar. overlijden, dood, overleden.

وفق **wafak**, Ar. het juiste oogenblik, waarop iets heeft plaats gehad.

وڤ **wap**, zie *oewap*.

وڤلي **wĕpĕlai**, Tam, e.s.v. boom, welks bladeren tusschen papier worden gelegd tot wering van insecten.

وق **wak**, zie *oewak*.

وقت **wĕktoe** of **waktoe**, Arab. tijdstip, uur, de tijd of gelegenheid voor iets; *w.-sĕmbahjang*, gebedsuur, bedestond; *kĕlima wĕktoe*, de vijf gebedestonden; *mĕnghilangkan wĕktoe*, zijn tijd verbeuzelen, den geschikten tijd laten voorbijgaan; *boenga-wĕktoe bĕsar* hibiscus mutabilis en *b.-w. kĕtjil*, mirabilis jalapa, twee soorten v. bloemen; zie ook *kĕtika*.

وقف **wakaf**, Ar., Mal. uitspraak *wakap*, liefdadige instelling, stichting ten algemeenen nutte, vermaking, tot vroom of liefdadig gebruik; halte, rust bij het lezen. H. Abd.

وكالة **wikálah**, Arab. volmacht, *wakil*-schap, voogdijschap.

وكيل **wakíl**, Mal. Arab. *wakil*, gemachtigde, plaatsvervanger, procureur, agent, zaakwaarnemer; *wakilkĕradjaän*, procureur van den staat, procureur-generaal; *wakíl moetlak*, generale gevolmachtigde; *mĕwakilkan*, iemand als gevolmachtigde aanstellen.

ولادة **wiládah**, Ar. baring, bevalling; *mandi-wiladah*, de buikbading, = *mandi tian*, zie ald.

ولان **wilana**, een ingrediënt, dat bij het baden gebruikt wordt, maar welk? I. P. Zie *wilada*.

ولاغن **wilangon**, Kw. aandoenlijk, aangedaan, b.v. *sapĕrti wilangon dan kasmaran*, Pr. Dj.; *edan wilangon*, id.; *sapĕrti orang lĕtih wilangon*, id.

ولاهر **wĕlahar**, Jav. meertje; zie *lahar*.

ولاية **wilájat**, Ar. Perz. prefectuur, bestuur, heerschappij, voogdijschap.

ولت **wĕloet**, Jav. = *bĕloet*, z. ald.

ولدان **wildán**, Arab. meerv. van *walíd*, zie ald.

ولغ **wĕlang**, gestreept, = *pĕlang*, zie ald.

ولغ **woeloeng**, blauw zwart; zie *toenggoel* II.

ولكن **walakin**, Arab. samengest. uit *wa* en *lakin*, evenwel, edoch.

ولمان **wilmana,** van het Skr. *wimana*, godenwagen; ook e.s.v. fabelachtigen vogel evenals de *garoeda*, op welks rug men door de lucht gevoerd wordt; zie *radjawali.*

ولند **Wolanda,** Hollandsch; *nĕgĕri Wolanda*, Holland. Beter *Blanda* of, schrijftaal, wel *Holanda* (Dr. F.).

ولندوي **wolandoewi,** Arab. Hollandsch.

ولو **woeloe,** verb. van het Arab. *wa lau*, en indien, bij aldien, verondersteld dat, b. v. *woeloe tinggal toelangnja sakalipon, nistjaja hidoep kĕmbali*, al bleven ook maar hun beenderen over, zij zouden voorzeker weêr levend worden, Ind. Poet.

ولي **walí,** Ar. vertrouwde vriend, inz. van God, een heilige; voogd v. minderjarige of vrouw (Dr. F.); mrv. اوليا, *óélijá.*

ولي **woeli,** Jav. rijstaar, korenaar.

وليد **walíd,** Arab. geboren; kind. meerv. *wildán.*

وليرغ **walirang,** Jav. zwavel, = *balerang*, zie ald.

وليمن **waliman,** = *wilmana*, zie aldaar.

ولين **walian;** *pisau-walian*, e.s.v. mes met lang, krom heft; zie *wali* III.

ون **wan,** zie *oewan.*

ونت **wanta?** *dĕlima wanta*, zie *dĕlima;* komt voor Sj. Ind. Kĕsn.

ونتي٢ **wanti-wanti,** Jav. aanhoudend, H. Asm. Pati.

وه **wah,** ach! helaas! och! o! uitroep v. verwondering en medelijden.

وه **weh,** zie *oeweh.*

وهم **waham,** Arab. verbeelding, waan, vermoeden, = *sangka.*

وهي **wahai,** samentr. van de tusschenw. *wah* en *hai*, o! och!

وي **wai,** I. in poëzie = *hai*, o!
II. Arab. wee! o! o wee!

ويتن **wetan,** Jav. Oost, = *timoer.*

ويجل **widjil,** Jav. deur, ingang, Prab. Dj.

ويجن **widjen,** Jav. = *bidjen*, sesamum, e.s.v. zeer fijn oliezaad.

ويدااجي **wida-adji,** vrouwenverblijf? Pr. Dj.

ويدم **wedam,** Tam. de Weda, gebed, spreuk.

ويدي **widi,** Skr. regeling, voorschrift, voorzienigheid, noodlot.

ويرا **wira,** Skr. dapper, heldhaftig.

ويراون **wirawan,** Skr. zeer dapper; *prawira prakasa*, dapper en heldhaftig.

ويرغ **wirang,** Jav. schaamte, schande; *alawirang*, ook *lawirang*, groote schande, die iem. aangedaan wordt. Alleen in de *pandji*-verhalen, zie *ala* II.

ويقلي **wepĕlai,** zie **wĕpĕlai.**

ويل **wila,** Kw. de *madja*-vrucht.

ويلس **wilis,** Jav. zwart met een groenen metaalglans, inz. van het hoofdhaar als een schoonheid; *ratna wilis*, donkergroen edelgesteente, saffier; B. S. en and.

ه Ha

هابس **habis,** op, ten einde, gedaan, geheel en al, allen of alles, niets meer over, niet meer voorhan-

den, verstreken van e. tijd; *habis.... bĕrganti*, van.... tot, b.v. *habis hari bĕrganti boelan, habis boelan bĕrganti tahoen*, van dagen tot maanden en van maanden tot jaren, Hik. Koris, ook: zonder uitzondering evenals *bĕlaka; oewangkoe habis*, mijn geld is op; *habis dimakan*, 't is opgegeten; *bĕrhabis ajar*, honderd uitpraten, een zeer lang gesprek houden, v.d.Tn.; *h. bagitoe*, daarna, toen dat gedaan was; *habis boedi bitjara*, ten einde raad zijn, Pĕl. Djin.; *h. pĕrkara*, en daarmee uit; *h. toeboehnja*, zijn geheele lichaam; *maka djam itoe pon habis lah*, en ook dat uur was verstreken, Facs p. 31; *habis-habis* en *sahabis-habis*, geheel en al, de uiterste, b.v. *sahabis-habis bĕsarnja*, de uiterste grootte ervan, of zoo groot als het maar kan; *habisnja ĕmpat hasta*, op zijn allerlangst genomen vier elleboogsellen; *habis-habis*, ook ten allerlaatste; *mĕnghabiskan*, een einde met iets maken, voltooien, afmaken, uitmaken van zaken; *m. oewangnja*, zijn geld opmaken; *m. pĕkĕrdjaännja*, zijn werk afmaken, voltooien; *mareka-itoe lah mĕnghabiskan sĕgala bitjara*, zij waren het die alle zaken uitmaakten; *mĕnghabiskan hari*, den tijd korten, den tijd passeeren. Pĕl. Abd. 74; *djikalau tiada tĕrhabiskan olih mareka-itoe*, als het door hen niet kon uitgemaakt worden, H. Abd.; *mĕnghabisi sĕgala djabatan*, alle ambten onnoodig maken door ze te overtreffen of in zijn eigen persoon te vereenigen, Facs. p. 44; *kahabisan*, ten einde geraakt met, b.v. *kahabisan djawábnja*, ten einde geraakt zijn met zijn antwoorden, geen antwoord meer weten; *pĕnghabisan*, einde dat aan iets gemaakt wordt; *penghabisan doenia*, het einde der wereld, d.i. haar ondergang; *pĕnghabis ḥelat*, de uiterste list, Ibr. b. Ch.

هابلور **habloer**, zie *abloer*.

هابو **haboe**, asch, stof, zie *aboe; dipĕrhaboenja*, werd door haar tot asch verbrand, S. Chaib; *haboe-angin*, stof voor den wind, b.v. *djikalau kamoe dipaloenja dĕngan tjoḳmarnja nistjaja djadi lah kamoe haboe-angin*, indien gij door hem met zijn knots wordt geslagen, wordt gij voorzeker stof voor den wind. R. Chaib.

هابيل **Hábíl**, Arab. Abel, de zoon van Adam.

هاتڤ **hatap**, zie *atap*.

هاتي **hati**, hart, binnenste, gemoëd, innerlijk, moed, merg, kern, lever, maag; *rasa-hatikoe*, het gevoelen mijns harten; *mĕmboeboeh hati*, er zijn zinnen op zetten, B. Ramp. 35; *mĕnghiboerkan hati*, zich of iem. troosten; *bĕrkata dalam hatinja*, bij zichzelven zeggen; *bĕrpikir dalam hatinja*, bij zichzelven denken; *mata-hati*, zie bij *mata; boewah-hati* en *tangkai-hati*, liefkoozingswoordjes; zie verder voor de samenstellingen op de woorden die aan *hati* voorafgaan, zooals *sakit-hati* op *sakit* enz.; *hati bĕsar*, trotsch, hooghartig; *kĕtjil-hati*, kwalijknemend; *hati kĕtjil*, kleinmoedig; *tawar-hati*, flauwhartig; *hantjoer-hati*, geroerd, aangedaan; *angan-*

angan-hati, het geweten; *bĕrhati*, hart hebben, d.i. moedig zijn; ook nog hard van binnen, ongaar zijn v. rijst enz.; *bĕrhati atas soeatoe pĕrkara*, hart hebben voor een zaak, H. Abd. 427; *sahati*, overeenstemming, van één gevoelen; *dĕngan boelat-hati*, v. ganscher harte; *mĕngambil hati*, het hart winnen, innemen, stelen; *mĕmbĕri hati*, iemand in zijn lusten of luimen toegeven, zijn zin laten doen, aanmoedigen; *pada hati sĕhaja*, volgens mijn gevoelen; *datang hati*, in den zin komen en ook = *sampai hati*, het over zich kunnen verkrijgen; *pĕrhatian*, opmerkzaamheid, attentie, waarneming. Mĕn. inborst, gevoel, v.d.Tn. ook toegenegenheid, b.v. *pandai mĕmĕliharakan pĕrhatian orang*, de toegenegenheid v. het volk weten te bewaren, H. Gr. *bĕrbanjak-hati*, zie bij *banjak; hati-tangan*, de muis van de hand; *mĕmpĕrhatikan*, ter harte nemen, met opmerkzaamheid gadeslaan of behandelen, waarnemen, H. Abd. 522; op iets letten, behartigen; *hati-hati*, voorzichtigheid; wees voorzichtig; ook wat op een hart gelijkt, b.v. *daoen hati-hati*, e.s.v. plant met hartvormige geneeskrachtige bladen.

هادڤ **hadap.** ook *adap*, vóór, in tegenwoordigheid; *mĕnghadap*, met de voorzijde naar iets toegekeerd, zich bevinden vóór, staan vóór of tegenover iets, iets vóór zich hebben, ook van iets dat gebeuren moet of aanstaande is, gekeerd naar, b.v. *m. matahari mati*, gekeerd naar het Westen; *datang mĕnghadap radja*, komen verschijnen voor den vorst, zijn opwachting komen maken bij den vorst; *mĕnghadap orang*, het gelaat gekeerd naar het volk, van den vorst; *m. moeka kĕpada soelṭan*, het gelaat keeren tegen den sultan, tegen hem opstaan, oproerig zijn; *mĕmbawa mĕnghadap radja*, in tegenwoordigheid brengen van den vorst; *mĕnghadap tĕmpat-sirih*, met de beteldoos vóór zich; *m. mati*, den dood voor oogen hebben, M.S.; *hatinja tiada mĕnghadap kĕpada pĕngadjian*, hij was met zijn hart niet bij het leeren, Hik. Am. Hamz.; *mĕnghadapkan*, stellen vóór iemand of iets, ook richten vlak op iets, voorstellen, presenteeren, voorzetten of -brengen; *mĕmpĕrhadapkan*, tegenover elk. stellen, b.v. *dipĕrhadapkan Boegis dĕngan Mĕlajoe*, Boegineezen en Maleiers werden tegenover elkander gesteld, Atoer-Satija, zooals door e. rechter beschuldigde en beschuldiger; *mĕnghadapi*, tegenwoordig zijn bij iets; b.v. *mĕnghadapi orang bĕrlĕngkap*, persoonlijk tegenwoordig zijn als het volk toebereidselen maakt; *dihadap*, moet soms vertaald worden met omringd, b.v. *baginda dihadap olih sĕgala mĕntĕri hoeloebalang*, de vorst was omringd door al zijne ministers en officieren; *bĕrhadapan dĕngan*, vlak tegenover iemand of iets staan of zijn; *bĕrhadap-hadapan*, van twee partijen vlak tegenover elkander, front maken; *hadapan*, soms verkort tot *dĕpan*, voorkant, voorzijde, wat men vóór zich

heeft, aanstaande; *di hadapan*, vóór, in tegenwoordigheid van, ook aanstaande, b.v. *moesim di hadapan*, het aanstaande seizoen, Sadj. Mal. p. 68; *ka hadapan*, vóór, naar de voorzijde, naar voren; *pĕnghadapan*, voorhof, plaats waar men voor den vorst verschijnt, audientie zaal; *pĕnghadapan-roemah*, de voorzijde van een huis; *nasi-hadap-hadapan*, e. versierd rijstgerecht, dat het bruidspaar wordt voorgezet; *pada moesim di hadapan ini*, in het aanstaande jaargetijde.

هادف **hadap,** e. s. v. tamboerijn, zie *ĕdap.*

هار **hara,** verwarring, meestal verbonden met *hoeroe* tot *hoeroe-hara*, algemeene of groote verwarring, opschudding.

هار **hara?** b.v. *rājatkoe habis diroendoeng hara; tinggal lah akoe bĕrdoewa soedara*, door opschudding gekweld? Sj. Sĕl. Dal. Zie *haroe.*

هارس **haras,** zie حرس en *aras.*

هارس **haroes,** I. stroom, drift van het water; *tali-haroes*, stroomrafeling.

II. geoorloofd, behoorlijk, noodzakelijk, vereischt, moest, behoort, 't kon wel niet anders of...; *saharoesnja*, geheel naar behooren; *haroes lah nĕgĕrikoe alah*, 't kon wel niet anders, of mijn land moest vermeesterd worden; *haroes*, ook verdienstelijk; *tĕrharoes*, veel verdienstelijker of geschikter; zie ook *patoet.*

هارغ **harang,** zie *arang.*

هارغ **haroeng,** zie *aroeng.*

هارغ **haring,** zie *aring.*

هارڤ **harap,** hopen, verwachten, vertrouwen, bouwen op; hoop; *harap kan*, van *harap* en *akan*, hopen op; *harap-harapan*, steeds hopen, voortdurend hoop blijven koesteren, b.v. *dalam hati Sang Nata harap-harapan lah anakkoe datang kĕlak*, in zijn gemoed bleef de vorst voortdurend hopen: mijn kind zal wel spoedig komen, Pr. Dj.; *rĕndah goenoeng, tinggi harapkoe*, laag zijn de bergen bij de hoogte mijner hoop, Sprw.; *sapĕnoeh-pĕnoeh harap*, het volste vertrouwen, H. Abd. 316; *harapawan*, vertrouwen hebbend, hoopvol; *mĕnaroh harap*, hoop koesteren; *pĕngharapan*, vertrouwen, hoop, verwachting; *harap kan anak, boeta mata sa bĕlah; harap kan tĕman, boeta mata kĕdoewanja*, vertrouwen op een kind is blind zijn aan één oog; vertrouwen op een kameraad is blind zijn aan beide oogen, Sprw.

هارم **haram,** zie *aram.*

هارم **haroem,** welriekend, geurig, aroma, aromatisch, niet v. spijzen; ook fig. gebruikt, *haroem mĕnghilangkan baoe*, de geur verdrijft de stank, Sprw.; *mĕngaroem-aroem*, e. vrouw liefkoozen, Boeng. ramp. bĕsar p. 96.

هارو **haroe,** beweging, leven, rumoer, verwarring, beroering; *haroe-biroe*, *haroe-hara*, *hoeroe-hara* en *hiroe-hara*, allerlei rumoer of verwarring; *mĕngharoe-biroekan* enz., in verwarring of beroering brengen.

هارو **harau;** *mĕngharau*, roeren of rondtasten in vloeistoffen, ook fig.

beroeren v. het gemoed, aanvechten v. iemand door den satan; *mata-kaïl-harau*, groote vischhaak om haaien te vangen; *bĕrharau minjaḳ*, met de hand in kokende olie roeren, e. s. v. godsoordeel; zie ook *karau*.

هارة **harah,** zie *arah*.

هاري **hari,** dag, weder, tijd van den dag, zie voorb. beneden; *sa hari*, één dag, op een dag, op zekeren dag; *sa hari doewa*, een paar dagen; *hari-hoedjan*, regenachtig weder; *sahari-hari*, dagelijksch; *tiap-tiap hari*, iederen dag; *bĕrganti hari*, om den anderen dag; *hari-harian*, bij dagen, bij tijden; *saharian*, den ganschen dag; *sagĕnap hari*, een volkomen dag of alle dagen; *satĕlah gĕnap lah hari-nja*, toen hare dagen vervuld waren; *sahari-harian*, den ganschen dag door; *satĕlah hari siang*, toen het dag geworden was; *satĕlah hari malam*, toen het nacht geworden was; *sa hari sa malam*, een etmaal; *sĕpandjang hari*, den ganschen dag; *bĕrhari-harian*, bij dagen, dagen lang; *daripada sa hari datang kĕpada sa hari*, van den eenen dag tot den anderen, ook *daripada sa hari sa hari* Ind. Poet.; *lĕpas sa hari*, *sĕlang sa hari* en *lat sa hari*, met overslaan of tusschenverloop van één dag, d. i. om den anderen dag; *hari-balai*, zittingsdag v. de rechtbank. Mĕn. valt samen met den *hari-pasar*, of marktdag; *hari-boelan*, datum, de zooveelste der maand, b.v. *tiga hari-boelan*, de derde van de maand; *hari-raja* en *h.-bĕsar*, feestdag; *bĕrhari-raja*, feestvieren, b. v. *maka ija pon bĕrhari-raja lah pada koetika itoe*, en hij nu vierde feest op dat oogenblik, K. D.; *h. ini*, heden, van daag; *bĕgini hari*, op dezen tijd van den dag, Pĕl. Abd.; *hari tahoen-bĕharoe*, nieuwjaarsdag, *hari-tahoen*, verjaardag; *hari-djadi*, geboortedag; *h. kĕmoedian*, de jongste dag, ook later, in later dagen; *hari-ḳiamat*, de opstandingsdag, de dag v. het laatste oordeel; *h. jang baïk*, een geschikte of gunstige dag; *h.-tjilaka*, ongeluksdag; *h. bĕlom tinggi*=*mata-hari bĕlom tinggi*, de zon staat nog niet hoog. NB. bij de Maleiers begint de dag van 24 uren of het etmaal den avond te voren om 6 uur.

هاسد **hasoed,** zie *asoet*.

هاڠت **hangat,** ook *angat*, heet door vuur, van water, metaal enz. ook gloeien van toorn; zie *panas*. Mĕn. warm, heet warmte in 't algem. b.v. *nĕgĕri Padang hangat dari nĕgĕri ini; hangat-hangat koekoe*, lauw; *mĕnghangatkan*, verwarmen; *hati hangat*, opgeruimd van gemoed zijn; *poetoe h.*, zie bij *poetoe*.

هاڠيت **hangit,** branderig van een lucht, b.v. van brandend haar en van al wat aangebrand is; z. ook *sangit* II.

هاڠس **hangoes,** ook *angoes*, gezengd, gebrand, aangebrand, ook verbrand, b.v. *ĕmpat pĕndjoeroe kota itoe habis lah hangoes sĕmoewanja*, Am. Hamz. *hati hangoes*, spijt gevoelen.

هاڤس **hapoes,** zie *apoes*.

هاڤڠ **hapang,** Mĕn. plat houtje, gebruikt bij het nettenknoopen.

هاڤق **hapaḳ,** I. zie *apaḳ*.

II. *hapĕk*, Jav. muf, duf.

هاقل **hapal,** zie حفظ.

هال **hala,** de richting van een voorwerp, b. v. van een kanon; *hala mĕnghadap*, Ibr. b. Chas. of van de golven, b.v. *āloen jang bĕsar hala ka darat*, C. en S.; *mĕnghala*, richten, ook van woorden, b. v. *dihalakannja pĕrkataännja kĕpadanja*, hij richtte zijn woorden tot hem; gericht zijn naar iets, zich bevinden tegenover iets; *pĕnghala*, werktuig om te richten; *tĕrhala*, in het oog vallen, b.v. *dari djaoeh soedah tĕrhala*, van verre viel het reeds in het oog, lett. kwam het in de richting, Ibr. b. Ch. zie ook *ara* en *ala.*

هالت **halit,** zie *alit.*

هالر **halir,** zie *alir.*

هالس **haloes,** fijn, dun, teeder, fatsoenlijk; geslepen, listig, slim; *orang haloes* e. fijn beschaafd mensch, ook een luchtgeest.

هالو **haloe,** zie *haloewan.*

هالو **halau;** *mĕnghalau*, verdrijven, wegjagen; zie *alau.*

هالي **halai,** I. zie *hĕlai.*

II. *halai-balai*, verwaarloozing; *mĕnghalai-balaikan*, iets verwaarloozen, met onverschilligheid behandelen, b.v. *īlmoe dan āḳal dihalai-balai, itoelah tanda orang jang lalai*, Sprw.

هام **hama** = *ama*, I; *hama-koedis*, schurftmijten, v. d. W. lijst geneesk. wrd.

هامس **hamis,** en *amis*, een vieze lucht, zooals v. rauwen visch, e. mes waarmede haring gesneden is enz.; zoo riekend, Dr. F.

هامون **hamoen,** allerlei beleedigende uitdrukkingen, v. d. W. en Wilkinson; *mĕnghamoeni*, uitschelden.

هاو **hawa,** I. zie حوا.

II. *hawa-daba*, zie هواء.

III. zie هوى.

هاور **hawar,** zie *awar.*

هاؤر **haoer,** zie *aoer.*

هاؤس **haoes,** zie *aoes.*

هاوق **hawap,** zie *oewap.*

هاي **Hái,** Chin. *orang tjina Hái*, een Chinees van Kwantong.

هاي٢ **haja-haja,** onwillekeurig heen en weer gaan van het bovenlijf; wankelen tusschen voltooid en niet voltooid worden v. een werk, v.d.W. en Wilkinson.

هايت **hajat,** in *badjoe hajat*, zie *ajat.*

هايم **hajam,** zie *ajam.*

هاڽ **hanja,** behalve, tenzij, slechts, maar, alleen. 't Wordt dikwerf gebruikt in vereeniging met *sadja*, b.v. *hanja sa orang sadja*, slechts één enkele persoon.

هاڽت **hanjoet,** met den stroom wegdrijven, wegwaaien, afzwerven, verloopen van volk, schootgaan van e. vlieger; *orang hanjoet*, zwerveling, verloopen volk; *bĕrhanjoetan*, drijven van velen; *mĕnghanjoetkan*, doen wegdrijven met den stroom.

هاڽر **hanjir,** zie *anjir.*

هباي **hoebaja,** volstrekt; *hoebaja-hoebaja*, vóór alle dingen, vooral, bovenal.

هبة **hibah**, Arab. gift, geschenk.

هبلر **habloer**, zie *abloer*.

هبوب **hoebóéb**, Arab. blazen, waaien; *hoebóéban*, blaasbalg, windpomp in een smidse.

هجاء **hedjá'**, Arab. spellen, spelling; *mĕnghedja'*, spellen. In het Mal. ook *edja; edjáän*, spelling.

هجاة **hoedját**, Arab. zot, dwaas, gek; laster; *mĕnghoedjat*, lasteren.

هجرة **hedjrah**, Arab. vertrek, scheiding; de vlucht van Mohammed, door ons tot *hegira* verbasterd; *tarich-hedjrah*, de jaartelling van af die vlucht, den 16en Juli 622 der christel. jaartelling, de Mohammedaansche jaartelling.

هداية **hidájat**, Ar. Perz. leiden langs den rechten weg, leiding.

هدر **hadr**, Arab. ijdel, nutteloos, ongewroken; *mati hadr*, dood zonder dat er een haan naar kraait.

هدڤا **hadĕpa**, zie *dĕpa*.

هدهد **hoedhoed**, Arab. hop, de vogel, volg. v.d.Tk. de specht en ook de hop.

هدية **hadiah**, Arab. geschenk; *mĕnghadiahkan*, ten geschenk geven, Ibr. b. Chas.

هذا **hadzá**, Arab. deze, dit.

هربب **harbab**, e. s. v. tweesnarige viool, zie رباب.

هرت **harta**, zie *arta*.

هرتاون **hartawan**, Skr. rijk.

هرتل **hartal**, ook *rĕtal* en *artal*, orpiment, gele kleurstof, waarmede men bij feestelijke gelegenheden de huid geel maakt, b.v. van bruid en bruidegom.

هردق **hardik**, strenge bestraffing; *mĕnghardikkan*, iem. op strengen toon bestraffen; zie *rĕdik*.

هرغ **hĕring**, e. s. v. gier, Max. en Wilkinson, = *noe'ring*.

هرق **hĕrik**; *mĕnghĕrik*, jammeren, schreeuwen.

هرك **harga**, zie *arga*.

هرلغ **harĕloeng**, ook *rĕloeng*, zekere vlaktemaat van ongeveer 80 yard in het vierkant, Str. Settl.

هرم **hĕram**, zie *ĕram*.

هرمز **Hormoez**, Perz. Ormus, een stad en eiland in de Perzische golf.

هروبي **haroebi**, zie *bawang*.

هريغن **hĕringan**, = *ringan*, z. a.

هريمو **harimau**, ook *rimau*, tijger; *h.-toenggal*, dekoningstijger; *h.-dahan*, een klein dier van het tijgergeslacht, dat zich ophoudt op de takken der boomen, volg. d. l. Cr. de lynx; *h.-kombang*, de zwarte panter, Tug. en *h.-lalat*, luipaard; volg. d. l. Cr. is *harimau-akar* en *h.-tĕlap*, luipaard; *h.-akar* en *h.-boeloeh*, panter; *h.-Allah*, tijger Gods, een der bijnamen v. Ali; *mĕngharimauwi*, betijgeren, d. i. zich als een tijger jegens iemand gedragen; *harimau mati, mĕninggalkan bĕlang; gadjah mati, mĕninggalkan toelang*, sterft de tijger, hij laat vlekken na; sterft de olifant, hij laat beenderen na, Sprw.; *harimau ditakoeti olih sĕbab giginja; djikalau tiada lagi giginja, masa kan ditakoeti lagi akan dia*, de tijger wordt gevreesd om zijn tanden; heeft hij geen tanden meer, hoe zou men dan voor hem vreezen, Sprw.

هزار **hazár,** Perz. nachtegaal.

هس **his,** foei; *mĕnghiskan,* verfoeien; zie *tjih* en *tjis.*

هستا **hasta,** Skr. de elleboogsel, de lengte v. den elleboog tot den top des middelsten vingers. Ongeveer 2 vt. of 24 duim. Mĕn. *h.-toelang,* id. *mĕntjĕhari sa hasta sa djĕngkal,* nagaan in welken graad van bloedverwantschap men tot elkander staat.

هڠ **hang,** voorvoegsel bij sommige persoonsnamen, zooals *hang Toewah, hang Mahmoed* enz., zie *ang.*

هڠ **hong,** zie bij *om.*

هڠس **hangsa,** Skr. ook *angsa,* gans.

هڠكڠ **Hongkong,** de naam v. e. Chineesch eiland, ten Oosten van den mond der rivier v. Kwantong, thans een Engelsche kolonie.

هڠݢ **hingga,** grens, tot, tot aan; ook *sahingga,* totdat, zoodat, niet voordat, toen, terwijl, alleen nog maar, zoolang als; *sahingga ada lagi njawa patik,* zoolang als er nog leven in ons is, Pr. Dj. *sahingga mĕnantikan doeli sjah ālam akan bĕrangkat djoega,* het wachten is alleen nog maar op het vertrek van Uwe Majesteit, N. Sj. de Holl. 5e dr. 103; *tiada bĕrhingga* en *tiada pĕrhinggaännja,* grenzeloos, onbegrensd; *pĕrhinggaän,* grens, die iets heeft, ook grensplaats; *mĕhinggakan,* e. aantal bepaald opgeven, het aantal bepalen; *mĕmpĕrhinggakan,* e. grens aan iets stellen. NB. voor *sahingga* soms ook *sahinggan,* eene verk. van *sahinggaän.*

هڠݢر **hanggar,** zie *anggar.*

هڠݢكڤ **hinggap,** neerstrijkend zich op iets zetten, zooals een vogel op een tak, een vlieg op het een of ander, dalen in het gemoed, v. liefde en v. e. schoon verhaal, Chodj. Maim. *barang-siapa jang dihinggapkan olih boeroeng itoe,* op wien die vogel ook neerstreek. H. Am. H.

هڠݢن **hinggan,** maat, grens, b.v. *makan tidak tahoe hinggan,* bij het eten zijn maat niet weten; zie *hingga.*

هڠݢو **hinggoe,** ook *inggoe,* duivelsdrek, asa foetida; *daoen-h.,* wijnruit.

هوق **hok,** Chin. e. s. v. vogel in geschilderd katoen; *sapoetangan boenga kok,* e.s.v. hoofddoek met zwarten grond en witte randjes, waarin een zwarte vogel geteekend is.

هلامن **halaman,** voorplein, voorhof, open plein voor een gebouw, berg enz. ook de omschreven rand eener bladzijde. Jav. *aloen-aloen,* plein.

هلامين **halamin,** zie *lamin.*

هلامڠ **halamang,** e. s. v. slagzwaard of *klewang;* Jav. *lamĕng,* id.

هلب **halba,** het Arab. حلبة, zie aldaar.

هلبالڠ **hoeloebalang,** ook *doebalang,* legerhoofd, officier, krijgsoverste, voorvechter; *hoeloebalang dan lasjkar,* officieren en manschappen, Noer. Moh. Zie *pĕnglima.*

هلبڠس **hoeloebangsa,** legerhoofd, opperhoofd; zie *bangsa.*

هلت **hĕlat,** vreemd; *orang hĕlat,* vreemdeling, een vreemde; *orang hĕlat asing,* allerlei vreemdelingen, R.

Pas.; *kahĕlatan*, de staat van vreemdheid, of niet verwant zijn, zie ook *lat* en *ĕlat*.

هلغ **hĕlang**, sperwer; *h.-ajam*, kiekendief, rood met witte borst; *h. boerik*, gespikkeld; *h. radja-wali*, e. s.v. sperwer; *h.-sipoet* en *h.-laoet*, twee soorten aan het zeestrand, die op visch azen; *h.-malam*, nachtuil; *h.-soewir*, e.s.v. uil met lange klauwen; *h.-katoetoes*, Mĕn. e. nachtvogel, welks geroep den dood van een zieke aankondigt, zie *ĕlang*.

هلمفس **halampas**, zie *lampas*.

هلنتر **halilintar**, bliksemstraal, bliksemflits. Komt soms ook voor in de beteekenis van donderslag, dondersteen. Max. wil het aldus afleiden: *hali* = *hari*, Skr. zon, Wisjnoe of Krisjna, en *lintar* = *lontar*, werpen.

هلنتر **halintar**, z. het voorg. woord.

هلنته **halintah**, = *lintah*, z. a.

هلند **holanda**, Port. Holland; Hollandsch.

هلندوي **holandoewi**, Arab. Hollandsch.

هلو **halwa**, het Arab. حلوى, zie aldaar.

هلون **haloewan**, het voorste van iets, voorsteven van een vaartuig (als zoodanig ook gebruikt voor hulptelw. bij het noemen van het aantal vaartuigen, zooals wij daarvoor bodems of zeilen gebruiken); voorhoede, gids, de woordvoerder bij een deputatie, voorbeeld ter navolging, eerstelingen, geschenk dat men bij zijn thuiskomst meebrengt als de vrucht van den tocht; geschenk dat men als voorganger ontvangt, ook geschenk, gave in 't algemeen; richting v. vaartuigen, kanonnen enz.; *mĕmbawa haloewan*, koershouden; *bĕrpaling haloewan*, den steven wenden, fig. voor ontrouw worden, afvallig werden; *mĕnghaloewankan*, een richting geven aan; *sĕloewan*, samentr. van *sahaloewan*, van één richting; *jang pĕmbĕrianmoe itoe saharoesnja lahakoe mĕmbalaskan dia; maka kata Gratar: akoe tĕrima lah haloewanmoe itoe,....* ik neem uwe geschenken aan, R. Chaib. *haloewan toewan dari Singasari*, uwe eerstelingen van Singasari, Pr. Dj. *saķĕdar haloewan dibawa kĕmbali; djangan poelang hĕmpa*, als een geschenk dat men meebrengt; men moet niet met ledige handen thuiskomen, H. Boedj. Zie *aloe*.

هلي **hĕlai**, ook *lai*, vel, blad, lap, vlak, wordt gebruikt als hulp-telw. bij het noemen van het aantal dunne, vlakke, lichte voorwerpen, zooals doek, kleeren, zeilen, papier, gras, hoofdhaar enz. b.v. *sahĕlai karṭás*, één vel papier; *sahĕlai badjoe*, één blaadje; *sahĕlai roempoet*, één grasspriet; *sahĕlai ramboet*, één hoofdhaar; *doen tiga hĕlai*, drie bladeren; *bĕrhĕlai*, van boeken, aan losse vellen, niet gebonden of ingenaaid; *sa hĕlai sa pinggang*, zie bij *pingggang*.

هلي **halia**, gemberwortel; *haliabarā*, e. bijzonder soort daarvan; *manisan-halia*, geconfijte gember. Zie *djahi*, Dr. F.

هليج **haledja**, ook *ledja*, e. s.v. gestreept, halfzijden stof van Surate.

هليقن **halipan,** ook *lipan*, vergiftige duizendpoot; *h. pĕsan-pĕsan*, een soort waarvan de steek zóó giftig is, dat de gestokene zijn laatste beschikkingen wel kan maken; *h.-bara*, een roode soort; *djari-halipan*, uitgerafelde kokosbladen, die in vorm op de pooten van dat dier gelijken en om de badbenoodigdhedeen van pasgehuwden worden gewikkeld om booze geesten af te weren.

هليمن **halimoen,** ook *halimoenan*, middel om zich onzichtbaar te maken, v.d.W. Het schijnt ook doorschijnend te beteekenen, daar het in de Oend. Mal. als bepaling van *kaïn chaṣah* voorkomt.

هم **h'm,** een kuchend geluid, dat men maakt om iemands aandacht op zich te vestigen; zie ook *dĕham.*

هبب **hamba,** dienaar, slaaf, zie o. a. H. Abd. p. 299, ook gebruikt als pers. vrnw. 1e pers. minder nederig dan *sĕhaja* en *patik; hamba-toewan*, Mijnheer's dienaar, d.i. uw dienaar; *toewan-hamba*, mijnheer. Op dezelfde wijze wordt *hamba* gebruikt vóór elken anderen titel, b.v. *hamba-datoeḳ*, *h.-ĕntjiḳ*, *h.-nachoda* enz.; *h. toewa*, oude dienaar, zegt een oud man van zichzelven uit eerbied jegens e. jonger persoon; *h.-toewantoe* (een samentr. van *toewan* en *itoe*) ik, tegenover personen v. vorstelijke afkomst, van den Bĕndahara af naar beneden, in het voormalige rijk van Djohor; *h.-tĕngkoe* en *h.-ĕngkoe*, ik, als men spreekt tot de zonen dier vorsten; *dihamba-tĕngkoekan* en *dihamba-ĕngkoekan*, aangesproken worden met het gebruiken van deze uitdrukkingen; *h.-Allah*, dienstknecht Gods; hieronder verstaat men in 't bijzonder hen, die den Moh. godsd. belijden; *h.-orang*, iem. knecht of slaaf, dienstbare; *h.-radja*, lieden die met al hunne nakomelingen den vorst als lijfeigen toebehooren; *h.-radja-nĕgĕri*, de welgezeten burgers; *h.-koempĕni*, tot dwangarbeid veroordeelden; *hamba-sĕhaja*, bedienden in het algemeen; *doewa bĕrhamba*, hij met zijn dienstknecht, of zij met haar dienstmaagd, H. Boedj.; *bĕrhamba*, een dienaar hebben of bezitten; *diperhamba*, als dienaar bezeten worden; *dipĕrhamba orang* in dienstbaarheid zijn, b.v. *daripada hidoep dipĕrhamba orang tĕrlĕbih baïk mati*, het is beter te sterven dan in dienstbaarheid te leven, H. Asm. Pati; *bĕrhambakan*, tot dienaar hebben; *mĕmpĕrhambakan*, tot dienaar maken; *dipĕrhambakan*, tot dienaar gemaakt of aangenomen worden; *minta dipĕrhambakan*, (ook verk. tot *dipĕrhamba*) om de hand van een meisje vragen, zoowel aan haar zelve als aan haar ouders; *jang dipĕrhamba*, ik, tegenover *toewanhamba* en *jang dipĕrtoewan; soedah hamba, dipĕrhamba poela*, reeds dienaar zijn en wederom als dienaar aangenomen worden, nederigheidsbetuiging v. iemand, die in gunst aangenomen wordt, H. Boedj. H. T. en and.; *mĕmpĕrhabakan dirinja*, zich ten dienaar stellen, zich als dienaar aanbieden; *pĕrhambaän*, dienstbaarheid, knechtschap, slavernij.

همباچڠ **hĕmbatjang,** e.s.v. wilde mangga-boom en vrucht, de paardemanga, ook *mĕmbatjang* en *ĕmbatjang.*

همباسن **himbasan,** e. s. v. spoken? H. Abd. Zie *imbas.*

همبالڠ **hoembalang,** en *bĕrhoembalang*, tuimelen, tuimelend vallen; *mĕnghoembalangkan*, slingerend werpen, b.v. een knots, grooten steen enz. van het Jav. *balang*, werpen; *bĕrhoembalangan*, tuimelen v. velen. Zie *balang* III.

همبالو **hĕmbalau,** ook *balau* en *ĕmbalau*, e.s.v. gomlak, waaruit een roode verfstof getrokken wordt, die men tot het verven van zijde gebruikt.

همبت **hambat;** *mĕnghambat*, een plotselingen aanval op iets doen met klauwen of handen, najagen, nazetten, trachten te vangen of voor zich te winnen, b.v. iemand van invloed, ook achterhalen van goederen, Oend. Djambi; *mĕngoesir di bĕlakang orang dan mĕnghambat dia*, iem. achtervolgen en op hem aanvallen; *dihambatnja orang itoe dĕngan pĕdangnja*, hij viel op dien persoon aan met zijn zwaard; *mĕnghambat hati orang*, zich meester maken van het gemoed der menschen, H. Abd. 480; *pĕnghambat*, vervolger, nalooper, najager; *pĕrhambatan*, najaging, vervolging, nazetting.

همبر **hambar,** zie *ambar.*

همبر **hamboer;** *mĕnghamboer*, z. verspreiden, verstrooien, uitspreiden, ook verspreiden van geuren, Mes. Kag., uit elkaar gaan, uit elkander werpen, strooien, zaaien, storten; springen, stijgeren (Wilkinson). Mĕn. naar beneden springen; *mĕnghamboer djala*, een werpnet uitwerpen; *mĕnghamboerkan dirinja kĕpada*, zich storten op; *mĕnghamboerkan koedanja*, zich met zijn paard storten, zijn paard doen springen; *hamboer-hamboer*, ook *hamboer-taboer*, C. en S. naar alle richtingen strooien of gestrooid, ook strooigeld, strooipenningen; *tĕrhamboer*, ook verspreid van geuren, Mes. Kag.; *hamboeran*, strooisel; *mĕnghamboerkan bĕhana*, geluiden strooien, poëtische uitdrukking voor spreken, zoo ook *mĕnghamboerkan kata*, Ibr. b. Ch.; *kahamboeran*, verspreid, ook v. rook, S. R.; *pĕrhamboeran*, stortende sprongen; *pĕnghamboeran*, zaaiïng, verstrooiïng, bestrooiïng; *mĕnghamboeri*, bestrooien.

همبس **hamboes;** *mĕnghamboes*, weggaan, zijn haardstede, woonplaats, vaderland, of iets waartoe men behoort, verlaten, deserteeren, zich wegpakken, de plaat poetsen, zijn biezen pakken; *hamboeskan*, wegjagen, *pĕngamboes*, wie aldus weggaat, deserteur, v.d.W. en Wilkinson. Zie het volg. wrd. Ook *amboes*, *oembas* en *hoembas.*

همبس **hĕmboes,** sterke luchtstroom door blazen teweeggebracht, de plaat gepoetst; *mĕnghĕmboes*, blazen met bek of mond of een blaaswerktuig, ook v. den wind, proesten, wegblazen, aanblazen; *sahĕmboes naïk*, *sahĕmboes toeroen*, zieltogen; *pĕnghĕmboes* en *hĕmboesan*, blaaswerktuig,

blaaspomp, blaasbalg; *mĕnghĕmboeskan*, wegblazen, wegjagen; opblazen van een zak of blaas, Sail. Sal., iem. met den mond aanblazen; *bĕrhĕmboes lah ĕngkau* scheer je weg! *mĕnghĕmboes*, ook zich uit de voeten maken, deserteeren, verloopen v. een bevolking of leger. NB. in deze beteekenis heeft v.d.W. *hamboes*. Ook Wilkinson.

هيمبس **hoembas,** zie *oembas.*

هيمبس **himbas,** zie *imbas.*

هيمبغ **hambang,** zie *ambang.*

هيمبل **hambal,** zie *ambal.*

هيمبن **hoemban,** zie *oemban.*

هيمبو **himbau;** *mĕnghimbau*, in de hoogte draaiend wegslingeren (stok, b.v. om vruchten af te slaan), Wilkinson.

هيمبي **hambai,** I. ook *ambai*, groote schĕpmand om garnalen en kleine visschen te vangen. Wilkinson: fuik gelijkende op de *dièrĕmal.*

II. *mĕnghambai*, onderzoek doen? b.v. *tjoba lah ĕngkau pĕrgi hambai orang itoe ditĕngah moechalaïk jang ramai*, ga jij eens onderzoeken (uitvisschen?) naar dien man in het midden van die volte.

هيمبي **hoembi,** zie *oembi.*

هيمزه **hamzah,** Arab. het bekende schrijfteeken (ء). Zie de Grammatica.

هيمڤ **hĕmpa,** ledig, hol, ijl, ook het ledige, b.v. de doppen, ledige aren of schillen; fig. dom, onwetend, zinledig; *mĕmboewang hĕmpa*, de doppen of ledige aren enz. wegwerpen; *hĕmpa bĕrat*, rijstdoppen, waarin nog bruikbare rijst is overgebleven. Mĕn. rijst die slechts weinige en slechte korrels heeft; *sĕkam mĕndjadi hĕmpa bĕrat*, kaf wordt zware doppen, fig. uitdrukking voor: er is zóó veel, dat het er niet op aankomt of er iets verloren gaat; *mĕnghĕmpakan*, ledig maken, ook iemand afwijzen, ledig wegzenden; *mĕnghĕmpakan waktoe*, den tijd in ledigheid doorbrengen, verbeuzelen; *sapĕrti boewah padi jang hĕmpa, makin lama, makin tinggi*, als een ledige rijstaar, ze verheft zich hoe langer zoo meer. Sprw. of: bezat uw hoofd meer graan, het zou zoo hoog niet staan!

هيمڤت **hampoet,** ook *ampoet*, = *poeki; mĕngampoet*, gemeen woord voor paren, coïre. Zie *ampoet.*

هيمڤت **hempet,** vlak tegen iets aan, aangesloten; *mĕnghempet*, aansluiten, dringen tegen iets, benauwen, met een klauw of poot iets drukken, ook in beslag nemen van gestolen goederen, Oend. Djambi; *tĕrhempet*, ook in den knel, Mes. Kag.; *mĕnghempet ka loewar*, naar buiten dringen, wordt gezegd van de grens van een stuk grond, die uitgezet wordt.

هيمڤدس **hampĕdas,** zie het volg. woord.

هيمڤدل **hampĕdal,** ook *ampĕla*, *ĕmpĕdal* en *hampĕdas*, maag van vogels; *hampĕdal-ajam*, kippemaag, ook tuimelaar aan het slot van een geweer; *badja hampĕdal-ajam*, klomp gegoten staal, zooals die vroeger in den handel voorkwam; *rĕpoh-rĕpoh hampĕdal-ajam*, e.s.v. hangslot.

هيمڤدو **hampĕdoe,** de gal; *poendi-poendi-hampĕdoe*, de galblaas; *h.-be-*

roewang, e.s.v. plant; *h.-tanah*, e. s. v. geneeskrachtige plant.

هيقر **hampar,** uitgespreid, van tapijten, matten, hout, graan, vruchten en derg.; *batoe hampar*, harde onderlaag in den grond, waar men niet doorheen kan graven; *hamparan*, sprei, vloerkleed, tapijt, vloermat enz.; *mĕnghampar*, niet scherp zijn, nagenoeg horizontaal uitloopen van den bodem van een vaartuig; *m. ajar soesoean,* zich verspreiden van het melksap in de rijstvrucht, Mĕn.; *mĕnghamparkan*, uitspreiden van tapijten, matten enz., ook omver doen vallen van breede, platte voorwerpen, zooals b.v. een omheining; *m. tangan,* zijn handen uitspreiden, fig. uitdrukking voor milddadig zijn; *m. sajap*, de vleugels uitspreiden, I.P.; *tĕrhampar*, uitgespreid zijn; *t. djĕmoer*, 's morgens 8 uur, wanneer men de hoeveelheid rijst voor dien dag uitspreidt om te drogen, Mĕn.; *t. roehoeh*, het gezamenlijke gevelde hout en gewas op een pas te ontginnen *ladang* of akker, id.

هيقر **hampir,** dichtbij, nabij, bijna, genaderd. Regeert het voorz. *dari*, en soms ook *dĕngan*, b.v. *nĕgĕri mana jang hampir dari sini? .... nĕgĕri jang hampir dari sini Pandan-Salas*, Asm. Pati; *bĕrhampir*, in de nabijheid zijn; *bĕrhampiran*, in elkanders nabijheid zijn, ook een toenadering plaats hebben, b.v. *hĕndak lah antara bĕnoewa Kĕling dĕngan nĕgĕri Malaka ini bĕrhampiran*, laat er tusschen de rijken v. Kĕling en Malaka een toenadering plaats vinden, H. T.; *mĕnghampir*, gelijken op, gelijkenis hebben met, gelijkenis vertoonen = het Jav. *mèmpèr*, aldus in de Pr. Dj. *mĕnghampirkan*, doen naderen; *mĕnghampiri*, naderen tot; *hampir-hampir*, bijna, het scheelde weinig of...

هيقس **hampas,** ook *ampas*, wat er van iets overblijft als de bruikbare deelen er aan zijn ontnomen, afval, drab, neerslag, bezinksel, dik, moer, de dorre, uitgeperste vezels, pulp enz. *h.-kopi*, koffiedik; *h.-tĕboe*, de uitgeperste of uitgekauwde vezels v. suikerriet; *h.-njioer*, de uitgeperste vezels van de kokosnoot; *h.-soetĕra*, afval van zijde.

هيقوس **hampoes,** zie *hapoes* en *ampoes*.

هيقس **hĕmpas;** *bĕrhĕmpas-hĕmpasan*, met elk. worstelen, waarbij men elk. tracht op den grond te smakken, Pĕl. Djin.; *mĕnghĕmpas*, neersmijten, neersmakken, ook slaan of klotsen v. de golven tegen iets, b.v. *sapĕrti ombak mĕnghĕmpas di batoe*, als golven die tegen de klippen slaan, Prab. Dj.; *mĕnghĕmpas antan*, een stamper met kracht in het rijstblok doen neerkomen, d. i. de rijst terdege witstampen; *mĕnghĕmpaskan*, iets neersmijten, neersmakken, ook met iets slaan of kloppen op iets. Niem. bloeml. I, p. 113; *mĕnghĕmpaskan dirinja*, zich ter aarde werpen; *hĕmpas poelas*, met rukken en wringen, K. D.; *hĕmpasan-gĕlombang*, zware branding, beker;

hĕmpasan-daoen, afstammeling in den zevenden graad.

هِمڤس **himpas**, Mĕn. geheel, alles; *warits mĕnghimpas*, universeel erfgenaam. Zie ook *impĕs*.

همڤڠ **hampang**, zie *ĕmpang*.

هِمڤلس **hĕmpĕlas**, ook *ĕmpĕlas*, *mĕmpĕlas* en *rĕmpĕlas*, e. s. v. vijgeboom met ruwe, raspachtige bladen, die voor het polijsten van hout worden gebruikt evenals onze schuurbiezen; soorten zijn: *h.-gadjah*, *h.-doeri* en *h.-soekoen*, de laatste met eetbare, smakelijke vruchten; *hĕmpĕlas*, ook polijsten en polijstmiddel, gladmaken, gelijkmaken, alles neerhouwen op e. slagveld of in e. ingenomen vesting, raseeren, b.v. *sĕkarang akoe hĕndaḳ pĕrboewat hĕmpĕlas medan ini*, Mĕs. Kag. *mĕmpĕlas*, schuurmiddel? polijstmiddel? b.v. *mĕlaïnkan sĕkaliannja akoe boenoeh, koe pĕrboewat mĕmpĕlas kotakoe, maka poewas hatikoe*, R. Chaib. Jav. *rĕmpĕlas*.

هِمڤلم **hĕmpĕlam**, ook *mĕmpĕlam*, e. aangenaam smakende vrucht, bij ons meer onder den naam van *mangga* bekend; Jav. *pĕlĕm*, id.

هِمڤون **himpoen**, verzameld, vergaderd; *bĕrhimpoen*, vergaderen, verzameld zijn; *mĕnghimpoenkan*, verzamelen, vergaderen; *mĕnghimpoenkan pĕrtjintaännja*, zijn kommer verkroppen, b.v. *bahwa-sanja pĕrtjintaänmoe itoe himpoenkan djoega, karĕna lagi ĕnam boelan djoega adanja maka datang lah ĕngkau mĕndapatkan akoe*, voorwaar, verkrop toch uw kommer, want nog slechts zes maanden en dan komt ge tot mij, Moh. Han.; *pĕrhimpoenan*, verzameling, vergadering; *p.-doesoen*, verzameling van dorpen; *p. ṣifat-Allah*, de vereeniging der eigenschappen Gods; zie ook *kampoeng* en *koempoel*.

همڤو **hampoe**, de duim als lengtemaat, Mĕn.

هِمڤولور **hĕmpoeloer**, ook *ĕmpoeloer* en *mĕmpoeloer*, plantenmergpit, zooals b.v. onze vlierpit, inzond. van de palmen, stronk v. sommige vruchten, zooals de *tjĕpĕdaḳ*, *nangka*, zuurzak enz.; *h.-koempai*, pit v. de *koempai*-bies, die als lampepit gebr. wordt.

همڤي **hampai**, zie *ampai*.

همة **himmat**, Arab. Perz., Mal. uitspraak *hemat*, = Mal. *kira;* overleg, gissing, eerzucht, toeleg, b.v. *mĕnĕtaḳkan pĕdangnja dĕngan himmatnja*, met overleg zijn zwaard doen houwen, S. Dz.; *pada himmat sĕhaja*, naar mijn gissing; *himmat jang tinggi dan bĕsar*, een hooge en groote eerzucht, Mak. R. 103, R. v. E., H. Abd. 95 en 381. Mogelijk = het Arab. *bäidoe 'lhimmah*, een geest die groote plannen koestert, eerzuchtig; *tiada sampai himmatnja*, hun toeleg mislukte; *mĕnghimmatkan*, iets met overleg of zuinigheid behandelen, b.v. met overleg huishouden, koopen of gebruiken; *dĕngan himmat-himmat*, met overleg, huishoudelijk, spaarzaam; *beta hĕndaḳ pĕrgi, tiada tĕrhimmat*, ik wilde gaan, maar wist niet hoe ik het zou aanleggen, Hik. Dewa Ind. Mĕng.; *himatan*, gissing,

berekening. Pĕl. Abd. ka Dj. p. 91 r. 1 v. o.

هن **hoen,** Chin. tiende gedeelte, inz. van een *tahil*, zie ald.; aandeel (in onderneming), Dr. F.

هنّ **hoenna,** Ar. zijlieden, hare.

هنتر **hantar,** I. *tĕrhantar*, uitgestrekt op den grond liggen, b.v. van lijken op het slagveld enz.; *mĕnghantarkan*, iets nederleggen, zie ook de Holl. 5e dr. p. 61 r. 1 en 2; *mĕnghantarkan*, aldus iets neerleggen, b.v. *mĕnghantarkan sa boewah batoe jang bĕsar pada sama tĕngah djalan*, de Holl. 4e dr. pag. 97; *tangannja kanan dihantarkannja kĕpada bahoe Aboe Bakr*, hij legde zijn rechterhand op den schouder van A. B. Moh. Han.; *kĕpalanja dihantarkannja kĕpada loetoetnja*, zij legde haar hoofd op hare knieën, H. Noer. Moh.

II. geleiden, vergezellen; *hantar-djoelat*, in het Palemb. transporteeren van gouvernem. goederen en personen in heerendienst; *h.-marga*, hetzelfde van district tot district; *mĕnghantarkan*, geleiden, escorteeren, langzaam naar voren brengen, b.v. *harta itoe dihantarkannja ka hadapan baginda*, die goederen bracht hij voor den vorst; *maka pĕlandoek djinaka itoe pon sigĕra lah mĕnghantarkan kakinja dan tangannja*, het guitige dwerghert nu bracht dadelijk zijn voor- en achterpootjes naar voren, d. i. stapte deftig voorwaarts, Pĕl. Dj.; *dihantarkannja doewa djarinja kĕpada toelang-roesoek Kastam*, Am. Hamz. hij bracht twee van zijn vingers op de ribben van Kastam; *mĕnghantar-hantarkan pĕdangnja*, zijn zwaard herhaaldelijk vooruitsteken, I. P.; *mareka-itoe mĕnghantarkan kĕpalanja ka tanah mĕnjĕmbah kaki Amir Hamzah*, Hik. Am. Hamz., zij bogen hun hoofd naar den grond en maakten e. sĕmbah aan de voeten van A. H.; *mĕnghantarkan rasa tĕrdĕhoeloe*, vooraf een voorgevoel verwekken, I.P.; *mĕnghantar dirinja*, z. geheel uit zichzelven aan iemand overgeven, uit eigen beweging zich in de macht begeven, R. Chaib.; *kĕpalanja pon tĕrhantar ka kiri dan ka kanan*, zijn kop nu werd naar rechts en links voorwaarts gebracht, d.i. schudde (onder het harde loopen) naar rechts en naar links, Pĕl. Dj. 61; *mĕnghantar dĕngan mata*, naoogen van iemand die heengaat; *mĕnghantari*, iemand een geschenk zenden, toezenden van menschen of vee, Sadj. Mal. ٩٩ reg. 4. Ook komt de frequ. *mĕngĕlantar* voor in de beteekenis v. wuiven, naar voren wuiven, b.v. *tatkala itoe radja pon mĕngisjaratkan mĕngĕlantar ikat-pinggangnja dĕngan tangannja*, op dat oogenblik gaf de vorst een teeken en zijn hand wuifde met zijn gordel, S. Dz.; *hantaran*, bezending, toezending, inz. van geschenken, ook *pĕnghantaran*, b.v. *ja siti Chadidjah, bahwa ini lah pĕnghantaran Moehammad Amin Oellah*, o. mevrouw Ch. dit zijn geschenken van Moh. den getrouwe Gods, Moh. Han.; ook bruidschat v.d. bruidegom aan zijn aanstaanden schoonvader;

hantar-hantaran, zekere gerechtigheid of belasting, L. Zie *atĕr*.

هنتيڤ **hintip**, Jav. gluren, inkijken, = *hintau*, zie ald.

هنتق **hĕntak**, zie *ĕntak*.

هنتم **hantam**, op Java *hantĕm*, met kracht een uitwerking doen op iets, slaan, kloppen, terdege raken; *dihantam boewaja*, door een krokodil gegrepen, M. S.

هنتو **hantoe**, spook, booze geest; *h. bangkit* en *h.-kĕramat*, grafspook, geest van een doode die rondwaart als spook, anders is het *roh*, mrv. *arwâh*, Arab. zie ald.; *h.-tanah* = *djĕmbalang*, e.s.v. aardgeest; *h.-pĕmboeroe*, e.s.v. duivel, het jagersspook; *h.-rimba*, boschduivel; *h.-boengkoes*, e. s. v. spook; *h. mati diboenoeh*, de geest van een vermoorde of omgebrachte; *hantoe randoe danoe*, schijnen verschillende benamingen van spoken te zijn, Mes. Kag.; *hantoe-sĕmamboe*, het spook van de Malacca rotan; zie ook bij *bĕlom; boeroeng-hantoe*, nachtuil; *h.-wali* en *tampar-hantoe*, plotseling een scheef gezicht gekregen hebben; ook de naam van een boom, welks vruchten en bast in de geneeskunde worden gebuikt, zie bij *tampar; sipoet hantoe-laoet*, zie bij *sipoet; bĕrhantoe*, spoken; *tĕmpat bĕrhantoe*, plaats, waar het spookt; *djari-hantoe*, de middelste vinger; *kĕna hantoe*, door een spook geplaagd, bezeten zijn.

هنتي **hantai**, zie *antai*.

هنتي **hoentai**, zie *oentai*.

هنتي **hintai**; *mĕnghintai*, loeren op, begluren, bespieden; *mĕnghintaikan dari balik randang*, Sadj. Mal. p. 75 reg. 12, iets uit het loof of lommer bespieden: *pĕnghintai*, beloerder, bespieder, inkijker, ook *toekang mĕnghintai*, H. Abd. 234; z. ook *hintip*.

هنتي **hĕnti**; *bĕrhĕnti*, ophouden, stilhouden, stil blijven staan, pleisteren, staken, rusten, vertoeven; *tĕrhĕnti*, opgehouden, stilstaan gebleven, tot stilstand geraakt of gekomen; *bĕrhĕnti daripada kĕradjaän*, ophouden met regeeren, afstand doen van de regeering; *tiada bĕrhĕnti*, zonder ophouden; *dĕngan tiada bĕrhĕntinja*, onophoudelijk, rusteloos; *mĕmpĕrhĕntikan lĕlahnja* en *mĕrĕntikan lĕlahnja*, Bloeml. Zed. verh., uitrusten van vermoeidheid. In 't Mĕn. *mĕhĕntikan*, van het grondw. *hĕnti*, H. Sj. Djil. p. 27 en and. pel. *pĕrhĕnti*, steun, steunmiddel bij het beklimmen v. e. boom, b.v. *maka ija pon pĕrgi lah mĕnĕtak kajoe akan pĕrhĕntinja naïk ka atas kajoe bĕsar itoe*, hij nu ging een hout kappen, om hem tot steun te dienen bij het beklimmen v. dien boom, Pĕl. Dj.; *pĕrhĕntian* rustplaats, halt, pleisterplaats, legerplaats.

هنتيمون **hĕntimoen**, ook *mĕntimoen* en *timoen*, komkommer, augurk.

هنجيت **hindjit**, zie *intjit*.

هنجور **hoendjoer**, zie *oendjoer*.

هنجلي **hĕndjĕlai**, zie *djĕlai*.

هنجم **hoendjam**, zie *oendjam*, *tĕrhoendjam*, in iets blijven steken b.v. van een lans of mes, waarmede men naar iets werpt.

هنجون **hoendjoen**, zie *oendjoen*.

هنچيت **hintjit,** zie *intjit.*

هنچور **hantjoer,** vergruisd, verbrijzeld, ontbonden, opgelost, gesmolten; *hantjoer loeloeh,* vergruisd en vermorzeld, geheel verbrijzeld; *mĕnghantjoerkan,* iets vergruizen, verbrijzelen, ontbinden, oplossen, smelten, ook fig. v. het hart of gemoed; *mĕnghantjoer-loeloehkan,* id. doch in versterkte beteekenis; *si hantjoer-lioer,* scheldwoord: die oude kwijlbaard.

هنچڠ **hantjing,** zie *antjing.*

هنچي **hantjai,** aan stukken, aan flarden, uit zijn verband. Zie *antjai.*

هند **Hind,** Arab. Indië, Voor-Indië.

هنداسة **handásah,** Arab. wiskunde; *handasi,* wiskundige. Perz. *andázah,* maat; *ēlmoe handasah,* landmeetkunde; *pawang handasah,* landmeter.

هندس **handas,** zie *ĕndas.*

هندستان **Hindostán,** Hindostan.

هندڤ **hĕndap,** zie *ĕndap.*

هندق **hĕndaḳ,** wenschend willen (tegenover *maoe,* volstrekt willen), begeeren, verlangen, wenschen, genegen zijn, voornemens zijn, wenschelijk zijn, moeten, behooren, 't is raadzaam, dient te wezen, het is zaak. Met dir. obj. krijgt het 't voorz. *akan* of wordt daarmede tot *hĕndaḳ kan.* Verder dient het tot vorming van het Futurum en van de wenschende of verzoekende wijze van spreken; *hĕndaḳ mati,* zal sterven; *hĕndaḳ lah dikaroeniakan Allah,* mocht God het verleenen; *bagini hĕndaḳnja,* aldus moet het zijn; ook is het soms voorz. van doel in de beteekenis van om, om te, b.v. *datang hĕndaḳ bĕrtanja,* komen om te vragen; *hĕndaḳ pon... tĕtapi,* zou wel... maar...; *mĕnghĕndaḳi,* iets willen, wenschen, begeeren, verlangen, bedoelen; *kahĕndaḳ,* wensch, wil, verlangen, begeerte, bedoeling, gevoelen, noodig zijn; *kahĕndaḳ-hati,* wat het hart verkiest, begeert; *tiada lah kahĕndaḳ titah,* daarvoor is geen vorstelijk bevel noodig, Facs. p. 14; *kahĕndaḳ ēlmoe,* de eisch der wetenschap, H. Abd. 428; *sĕkahhĕndak,* al wat men verlangt of begeert. De samentrekking *kĕndaḳ* beteekent liefje, boel; zie aldaar, Dr.F.

هندق **hoendaḳ,** zie *oendaḳ.*

هندل **handal,** zie *andal.*

هندل **hĕndal,** ingeklemd, v.d.W.

هندو **Hindoe,** Hindoesch.

هندي **handai,** makker, kameraad, vriend; *handai taulan,* makker en kameraden, vrienden en makkers.

هندي **Hindi,** Arab. Indisch, Indië. Hiervan *tamar hindi,* Arab. tamarinde; zie *tamar.*

هنر **honar,** Perz. list, streek, kwade praktijk, schandelijkheid, schandaal, ongelegenheid, koopje, schade, leed.

هنڠ **hĕning,** helder, doorschijnend, van vloeistoffen, ook van het hart; *ĕngkau kĕroehkan kĕmoedian daripada soedah hĕning,* gij maakt het troebel, nadat het reeds helder was, Saif Dzoel.; *mĕngĕning,* helder worden; *mĕnghĕningkan,* helder of doorschijnend maken, klaren v. stroop of e. oplossing. Zie *djĕrĕnih* (Dr.F.).

هنف **hĕnap,** zie *ĕnĕb.*

هر **hau,** uitroep van schrik.

هو **hoewa,** Arab. Hij, dat is God, Jehova, de Heere; *hoewa Allah*, de Heere God; *hoewa aláwwal, hoewa aláchir*, Jehova is het begin en Jehova is het einde.

هواء **hawá',** Arab. lucht, luchtruim; wind, luchtstroom door iets veroorzaakt; *hawa-daba*, hetzelfde, doch versterkt; *hawa-dabanja pon bĕlom ada*, men had zelfs de minste lucht nog niet van hem Zie ook هوى.

هوبب **hoeboeb,** zie هبوب.

هوبت **hobat,** toovermiddel; *hobat-hobatan*, allerlei toovermiddelen, tooverij; *orang hobatan*, toovenaar; zie ook *obat*.

هوبغ **hoeboeng,** samenhang, aaneenvoeging; *bĕrhoeboeng*, aaneengevoegd, aaneengelascht, verbonden in dien zin, vermaagschapt; *bĕrhoeboeng-hoeboeng*, samenzweren; *pĕnghoeboeng* en *pĕrhoeboeng*, samenvoeging, verband; *akan djadi tali pĕrhoeboengan antara kita dĕngan saoedara kita*, e. band van vereeniging tusschen ons en onzen vriend; *pĕrhoeboengan kita dĕngan koempĕni*, onze vereeniging of gemeenschap met de komp. M.; *soepaja bĕrhoeboeng lah sĕgala anak tjoetjoe radja Kaid Hindi dĕngan anak tjoetjoe radja Iskandar*, Sadj. Mal. 8 opdat de gansche nakomelingschap van den Vorst K. H. zich vereenige met de nakomelingen van koning Alexander de Groote; *pĕrhoeboengan* en *hoeboengan*, verlengstuk, aanhechtsel, vervolg van een verhaal of boek, het geraamte van een dak; *tali-pĕrhoeboengan*, een band van vereeniging. M.; *mĕnghoeboengkan*, iets aan iets hechten, verbinden, samenvoegen, lasschen; *mĕnghoeboengi*, er iets aan hechten of toevoegen; *mĕnghoeboengi gawé*, in het Palemb. een misdrijf gezien hebben en het niet ter kennis van de bevoegde macht brengen; *tĕrtawa-tawa dihoeboengi dĕngan kĕntoet-kĕntoet*, zijn herhaald lachen deed hij vergezeld gaan van het herhaald veesten, Pr. Dj.

هوبن **hoeban,** zie *oeban*.

هويت **hoewit;** *mĕnghoewit*, wrikken met een riem om een bootje voort te bewegen; *mĕnghoewitkan*, iets heen en weer schudden, b.v. een schild om er de pijlen of het lemmer van een zwaard te doen uitvallen, Noer. Moh.; zie ook *koewit* en *goewit*.

هوتغ **hoetang,** schuld, geldschuld, op zich genomen verplichting; *h.-bĕras*, preferente schuld, schuld, die vóór alle andere betaald moet worden; *h.-kĕpala*, schuld, waarvoor men met zijn hoofd instaat; *h.-boedi*, verplichting voor bewezen weldaden; *h.-baris*, een reeks van schulden; *bĕrhoetang*, schuld hebben, schuldig zijn, verplicht zijn; *pioetang*, schuldvordering, inschuld; *hoetang-pioetang*, schuld en inschuld, debet en credit; *bĕrhoetang koeliling pinggang*, rondom in schulden steken; *mĕnghoetangi*, op credit geven of verkoopen; *orang bĕrhoetang*, schuldenaar; *orang-hoetangan*, pandeling voor schuld, in het Palemb. ook *orang bĕrhoetang*. Daar wordt het pandelingschap tweeledig

genomen, namelijk *běrhoetang měngiring*, die zijn heer moet volgen en hem dienen, *ō. běrhoetang pěmbělahan*, die vrij blijft, doch voor zijn schuld de helft van de opbrengst van zijn werk aan den geldschieter moet geven; *dan lagi hoetang pangeran měnoendjoekkan tĕmpatnja, jang bolih naïk ka darat sĕhadja*, ook is de Pangeran verplicht slechts de plaats aan te wijzen, waar men landen kan, H. Abd. *dihoetangkan dĕngan bĕbĕrapa kati ĕmas*, een schuld opgelegd worden van eenige ponden goud. Hik. Sj. Djil. edd. p. 46.

هوتن **hoetan,** bosch, wildernis; wild (tegenover *nĕgĕri*, Dr.F.); *orang-hoetan*, een wilde, boschbewoner, doch volstrekt niet de naam van e.s.v. grooten aap; zie daarvoor *majas* en *mawas; hoetan-rimba*, bosch en woud; *babi-hoetan*, wildzwijn; *pisang-hoetan*, wilde banaan; *hoetan-padang*, veld en bosch; *h.-pěrboeroean*, wildbosch, Sj. Madli.

هوج **hodja,** zie *odja*.

هوجت **hoedjat,** laster, lastering; *mĕnghoedjat Allah*, God lasteren; zie ook هجاة.

هوجڠ **hoedjoeng,** uiteinde, uiterste punt; *h.-tanah*, landpunt, kaap, soms ook: schiereiland, R. Pas. Dul. 98; *h.-goenoeng*, vooruitspringende bergrug; *h.-mata*, buitenhoek van het oog = *ekoer-mata; h.-lidah*, overbrenger, boodschapper, woordvoerder; *bagai tĕlor di hoedjoeng tandoek*, het hangt aan een zijden draadje, Sprw. *hoedjoeng-pangkal*, het dikke en dunne einde van iets, begin en einde van een tak, de Maleier zegt het juist andersom, evenals *kĕloewar-masoek*, voor ons in- en uitgaan; *sana-sini, kĕsana-kĕmari*, hier en daar, her- en derwaarts; *oendoer-mara*, voor- en achterwaarts; en meer van dien aard. Zie ook bij *loewar* en *pangkal; kahoedjoengan*, door de punt van een wapen getroffen worden; *bĕrtikam bĕrhoedjoeng-hoedjoengan*, een tweegevecht op de kris houden, b.v. *sama mĕngoenoes kĕrisnja laloe bĕrtikam bĕrhoedjoeng-hoedjoengan*, Pr. Dj. op drie verschillende plaatsen.

هوجن **hoedjan,** regen; *h.-rĕnnjai, h.-boenoet* en *h.-haboe*, motregen, het laatste ook aschregen; *h.-rintik-rintik*, regen bij enkele droppels; *h. panas*, regen bij zonneschijn; *h.-batoe*, ook *hoedjan-manik*, hagel, zie *rambon; h. dĕras*, hevige regen, plasregen, stortregen; *h.-kĕpala-sĕlatan*, de regens in den eersten kentertijd; *h. bĕrlaoet* en *h.-barat-laoet*, de regens in den tweeden kentertijd; *h. awal dan h. achir*, de vroege en spade regen, ook *h. soeloeng* en *h. boengsoe* genoemd; *h.-boeboek*, natte mist; *h.-hambat, mĕntoewa*, korte regenbuien met droog weder tusschenbeiden, losse buien; *h. tiada bolih tjĕlek mata*, regen dat men uit de oogen niet zien kan, regen alsof het met bakken van den hemel gegoten werd; *hari-hoedjan*, regenachtig weder; *mĕngoedjan*, zich als een regen voordoen; *m. peloeroe*, het regent kogels; *mĕnghoedjan-panaskan*, aan regen en zonneschijn

blootstellen, bleeken; *mĕnghoedjani*, beregenen; *kahoedjanan*, beregend worden; *boeroeng-hoedjan*, e.s.v. vogel; *pĕnghoedjan*, regenmaker, regenverwekker; *moesim-pĕnghoedjan*, de regenmoeson, ook *wak̤toe-p.* en *koetika-p.* H. Gr.

هود **Hoed**, Arab. de naam van e. profeet onder de oude bevolking van Arabië genaamd Aad. عاد. Zie soerah XI van den Koran.

هودت **hoedoet**, zie *oedoet*.

هودر **hodar**, zie *odar*.

هودڠ **hoedang**, garnaal; *h.-loeboek̤*, de gewone garnaal; *h.-galah*, e.s.v. zeer groote garnalen, zie *galah*; *h.-doeri*, e.s.v. kleine zoutwatergarnalen, die gedroogd worden; *h.-gantoeng*, e.s.v. kleine garnaal; *h.-karang* en *h.-gĕtak̤*, kreeft; *h.-kipas*, e. s. v. zoutwatergarnaal; *h.-pĕpai*, e. s. v. kleine garnalen, waarvan men *bĕlatjan* en *tjĕntjaloek̤* maakt; *h.-satang*, Jav. = *h.-galah*; *h.-mĕngkara* ook *h.-kara*, e.s.v. zeer groote garnaal; *h.-soendoeng*, e.s.v. zout- en zoetwatergarnaal; *h.-soengai*, zoetwater-garnaal; *boeroeng-hoedang*, en *radja-hoedang*, de ijsvogel; *h.-djala?* M. S. II. pag. 159, wellicht die met een werpnet gevangen zijn; *h. bĕrsanggoel?* R. Pas. Dul. pag. 69; *hoedang ta'tahoe bongkok̤nja*, *orang ta'tahoe boeroek̤nja*, Sprw.

هودڤ **hoedip**, zie *hoerip*.

هوده **hoedoeh**, = *odoh*, zie ald.

هودي **hodai**, een wilde volksstam in de bosschen van Malaka, zie *odai*.

هورت **hoeroet**, zie *oeroet*.

هورس **hoeroes**, zie *oeroes*.

هورڠ **hoeroeng**, = *roemoen* en *roeboeng*, zie ald. en *ŏeroeng*.

هورڤ **hoeroep**, zie *oeroep*.

هورڤ **hoerip**, Jav. ook *hoedip* = *hidoep*, leven, zie ald.

هورو **hoeroe**, verwarring; *hoeroe-hara*, zie aldaar *mĕnghoeroekan* en *mĕnghoeroe-harakan*, in verwarring brengen.

هوروهار **hoera-hara**, verwarring, opschudding, beroering; *hoeroe-hara doenia*, wereldsche beslommeringen, Pĕl. Abd. 71; *mĕmboewat hoeroe-hara*, verwarring stichten, ongeregeldheden plegen.

هوسڤ **hoesap**, zie *oesap*.

هوڤ **hoewap**, zie *oewap*.

هوكين **Hokjan**, Chin. de naam eener provincie van China.

هولت **hoelat**, zie *oelat*.

هولر **hoeloer**, zie *oeloer*.

هولم **hoelam**, zie *oelam*.

هولندا **Holanda**, Port. Hollandsch enz., zie *bĕlanda*.

هولم **hoelam**, ook *oelam* mengen, vermengen, ondereen mengen; dat wat er onder gemengd wordt of is, b.v. de rauwe, plantaardige toespijs bij de rijst; *nasi-hoelam*, gekookte rijst, waaronder fijngesneden rauwe groente gemengd is; *oepas bĕrhoelam-ratjoen* en *kĕtjoeboeng bĕrhoelam-gandja*, fig. uitdrukkingen voor: het eene kwaad komt bij het andere; *mĕnghoelamkan*, tot zulke toespijs maken of gebruiken, b.v. *mĕnghoelamkan ajar*, water, bij gebrek aan iets anders, tot toespijs gebruiken; *hoelam-hoelam*,

en *hoelaman*, ook onwettige bijzit; *makan bĕrhoelam*, fig. uitdrukkingen voor: er eene bijzit op nahouden.

هولو **hoeloe**, hoofd, het opperste, begin, oorsprong, eerste, bovenste, bovenland, voorste, spits, heft, greep, gevest en in de hoftaal ook het menschelijk hoofd, al is het ook v. e. onderdaan, b.v. *hoeloe patik*, mijn hoofd, H. Boedj.; *hoeloe-ajar*, oorsprong v. e. stroom, ook het eerste badwater, vóór nog een ander zich daarmede 's morgens gebaad heeft, v. d. Tn.; *h.-hati*, de maagholte, maagstreek; *h.-kĕpala*, de kruin van het hoofd; *h.-tangan*, handgewricht; *h.-moesim*, begin van een jaargetijde; *hoeloe-hilir*, boven- en benedenloop, oorsprong en einde, waar iets vandaan komt en waar het heengaat of op uitloopt; *h.-lala*, zie *risau* en *mingis; hoeloebalang*, legerhoofd, officier, voorvechter; *h.-ḥaṣil*, eerstelingen van een opbrengst of v. inkomsten; *boewah-hoeloe* en *b.-h. kĕmbodja*, twee soorten van koekjes; *dĕhoeloe*, eerst, vroeger, vooraf, z. ald.; *di hoeloe*, in het bovenland, aan den bovenloop; *mĕnghoeloe*, zich aan het hoofd stellen, aan het hoofd staan, z. als hoofd voordoen, als hoofd handelen; *bĕrhoeloe*, van een gevest of heft voorzien zijn; *bĕrhoeloe kan*, tot gevest of heft hebben, tot oorsprong hebben; *mĕnghoeloe-hoeloekan*, vooraan gaan, voorop gaan, aan het hoofd gaan van; *pĕnghoeloe*, opperhoofd, opperste, de vorst, ook gebruikt als titel voor e. hoofd, minder in rang dan de *batin* en op Java voor hoofdpriester aan e. moskee; *bĕrpĕnghoeloe kĕpada bĕndahara*, den rijksbestierder tot hoofd hebben, zich onder het beheer v. den rijksbestierder stellen, H. T.; *pĕnghoeloe-balai*, de ceremoniemeester in de *balairoeng*, die ieder zijn plaats aanwijst en zorgt, dat niet tegen de etiquette gezondigd wordt. Er zijn er twee: de *p.-b. toewa* en de *b.-p. moeda; hoeloewan*, ook *huloewan*, zie aldaar; *hoeloe-hoeloewan*, doel waarnaar men streeft, inz. slecht; *orang sa-hoeloe-hoeloewan*, lieden die naar hetzelfde slechte doel streven, van denzelfden slechten stempel. Zie de aanteek. op *kĕpala*.

هوم **hoema**, I. tijdelijk ontgonnen stuk hooggelegen grond, akker = *tĕgal*, Jav. van 40 *djoendjang*, zie ald.; *pĕrhoemaän*, plaats van zulke akkers, ook die akkers zelve en wat er op staat; *bĕrhoema*, op zulke akkers bouwen; *pĕrhoemaän*, ook oogst van graan, rijst en dergel. M. en de goede resultaten van een werk, b.v. *tiada pĕkĕrdjaän dĕngan pĕrhoemaän*, er zijn geen werken met vrucht; *pĕrhoemaän jang tidak dipĕrhoemaï olih toewannja*, oogst, die door den eigenaar niet is geoogst. Marsd.

II. Skr. **homa**, onbloedig brandoffer, zie het volg. wrd.

هومم **homam**, in de HSS. Hindoesch brandoffer, Tam. *omam* = Skr. *homa*.

هومن **hoeman**, zie *oeman*.

هون **hoena**, Skr. pagode.

هون **hawan**, zie هوى.

هونر **honar**, zie هنر.

هونس **hoenoes**; *mĕnghoenoes*,

uittrekken, inz. uit de scheede, uit een gat waarin iets zit en van iets dat ergens omheen zit, zooals e. ring om den vinger; *mĕnghoenoes kĕris*, de kris uit de scheede trekken; *m. dawai*, metaaldraad trekken; *m. tjintjin*, den ring van den vinger trekken; *m. rotan*, gespleten rottingriet door twee mesjes halen om het onbruikbare, vezelachtige daarvan te verwijderen; *kĕris tĕrhoenoes*, e. uitgetrokken of ontbloote kris.

هونق **hoenaķ**, zie *oenaķ*.

هوني **hoeni**, zie *oeni*.

هوى **hawa**, Arab. liefde, liefdedrift; lust, begeerte, hartstocht; *hawa-nafsoe*, de driften, begeerlijkheden, of hartstochten; *kĕhawan*, door begeerte of lust aangedaan zijn, daaronder lijden, b.v. *djikalau ta'dapat radja bangsawan, harap hatikoe tĕntoe kĕhawan*, Sj. Ardan, ook alleen *hawaän*, b.v. *sĕkalian orang mĕmandang hawaän*, Sj. Madli *ajahĕnda mĕnĕntang bagai kan hawaän*, Sj. Dzoeb. Zie ook هواء.

هوي **hoi**, Tusschw. = *hai*, doch grover, zie ald.

هوي **hoewi**, I. Chin. geheim genootschap.

II. Zie bij *hai*.

هويت **hoewit**; *mĕnghoewit*, zie هوت.

هويغ **hoejoeng**, waggelen, voornamelijk door topzwaarte, b.v. van e. beschonkene, slingeren van een vaartuig; *h. ambong*, waggelend vooruitschieten en dan weer blijven staan, van een dronken man. Ook = *doejoen*, b.v. *bĕrhoejoeng-hoejoeng pĕrgi ka pĕkan*, naar de markt stroomen van e. menigte menschen, zie *doejoen*.

هوڽي **hoeñji**, zie *oenji*.

هي **hai**, tusschw. bij het aanspreken of toeroepen van minderen: o! wel! hé! *hai-hoewi*, moeite, arbeid, geroep en geween.

هيا **hia**, alsem; *boewah-hia*, de alsemvrucht, L.

هيب **hiba**, ook *iba*, weemoedig, bewogen, ontroerd, aangedaan, ook roerend v. e. verhaal, Chodj. Maim. Zie ook *iba*.

هيبان **haibán**, Arab. schrikwekkend, ontzagwekkend, verschrikkelijk, indrukwekkend.

هيبر **hiboer**, troost, vertroost; *mĕnghiboerkan*, troosten, vertroosten; *pĕnghiboer*, trooster, vertrooster; *pĕnghiboeran*, troest, vertroosting. Jav. *lipoer*, id.

هيبن **heban**; *mĕngheban*, iets vierkant opzij smijten.

هيبة **haibat**, Arab. vrees, die iemand inboezemt, eerbied, ontzag; vreeselijkheid, geduchtheid, pracht, praal; *mĕnghaibatkan diri*, zich verschrikkelijk aanstellen, b. v. *apa pĕkĕrdjaännja toewan-hamba datang kĕpada hamba ini sĕrta mĕnghaibatkan diri toewan-hamba*, waartoe dient het dat gij hier tot mij komt en uzelven verschrikkelijk aanstelt, Pĕl. Djin.

هيبه **hibah**, donatio inter vivos, schenking bij het leven, Mĕn. Pist. Zie هبة.

هيت **hiat**, = حياة, zie ald.

هيتغ **hitoeng**, zie *itoeng*.

هيتم **hitam**, zwart, donkerkleurig, donkerbruin of blauw; *hitam-lĕgam*, pikzwart, gitzwart; *h. moeda*, diep, donker blauw; *h. manis*, liefelijk bruin v. huidkleur; *hidjau-hitam*, donkergroen, Pĕl. Djin. 22; *mĕmakai hitam*, in het zwart zijn, in de rouw zijn; *h. merah*, ros, roodzwart; *mĕnghitam*, zwart of donker worden van kleur; *mĕnghitamkan*, zwart maken; *sihitam*, e.s.v. zoetwatervisch; *maka sĕkalian orang pon mĕmakai hitam, tanda soesah*, en allen gingen in het zwart ten teeken van rouw, nam. over een doode, S. Dz.; *kahitam-hitaman*, zwartachtig, naar het zwarte zweemender.

هيج **hedja**, zie *edja*.

هيجو **hidjau**, groen, ook de groene weerschijn van zwart haar of zwarte vederen; *h. tahi-poepoet*, grijsachtig dondergroen; *hidjau hitam*, donkergroen; Pĕl. Dj. *hidjau-hidjauwan*, het groenachtige, groene uitslag of mos op muren en putten, Ibr. b. Chas.; *kahidpau-hidjauwan*, groenachtig naar het groene zweemende; *koeda hidjau*, zie bij *koeda*.

هيدڠ **hidang**, klaargezet, v. gerechten; *mĕnghidang*, klaargezette spijs of drank, gerecht. NB. de *hidangan* bestaat uit twee deelen, die te zamen *pahar bĕrtoenda* worden genoemd, nam. een kleinere *pahar* of presenteerblad met rijst en daaronder „op sleeptouw" een grootere met de toespijzen; *makan sa-hidangan*, samen spijzen, aan één disch gezeten zijn; *mĕnghidangkan ka hapadan*, klaarzetten voor, aanrechten voor; *hidangan minoeman*, klaargezette dranken; *toedoeng-hidang*, veelkleurig vierkant kleedje of doekje over de *toedoeng-sadji*.

هيدڠ **hidoeng**, neus; *mĕngidoeng*, door den neus spreken; *potong hidoeng, roesak moeka*, die zijn neus schendt, schendt zijn aangezicht, Sprw.; *sapĕrti kĕrbau tjoetjoek hidoeng*, Sprw. bij den neus te leiden zijn; *tiada bolih mĕmboeka hidoeng*, men moest den neus dichthouden (vanwege den stank) Abd.; *batang-hidoeng*, neusbeen; *tjoeping-hidoeng*, neusvleugel.

هيدڤ **hidap**, zie *idap*.

هيدوڤ **hidoep**, leven, levend; versch, frisch, in tegenoverstelling v. gedroogd of ingelegd van vleesch visch, groenten, vruchten enz.; ook opgaan van de zon; *koenjit hidoep*, versche kurkumawortel; *daoen hidoep*, het kruidje-roer-me-niet; *hidoep-hidoepan*, levende have, vee, de volle uitdrukking is *binatang hidoep-hidoepan*, zoo b.v. Hik. Gr.; *mĕnghidoepkan* en *mĕnghidoepi*, in het leven laten, het leven geven, verlevendigen, levend maken, ook iem. leven redden, b.v. *hai adinda, hidoepi lah kakanda ini*, o mijn zuster, red mijn leven, Dj. Langk.; *minta hidoepi*, lijfsgenade smeeken, Prab. Dj.; *kahidoepan*, levensonderhoud, bestaan, het leven, iemands leven; *hidoep poela*, herleven; *sabĕlah matahari hidoep*, de kant waar de zon opkomt.

هيدم **hidam**, *mĕnnghidam*, lust of trek in een of andere spijs hebben,

van zwangeren; *hidam-hidaman*, de spijzen waarin zulk eene vrouw lust heeft, ook het aangename, de lusten van iets tegenover de lasten, b.v. *maka ia pon mĕngambil idam-idaman, kita mĕndjadi djoeroe djĕmpoetan bagai hambanja*, Hik. Ind. Mah. Roep.; *ngidam gawé*, in het Palemb. van een misdrijf hebben vernomen en dat niet ter kennis van de bevoegde macht hebben gebracht; *sĕkin pĕngidam*, e. mes dat in sommige streken de Mal. vrouwen altijd bij zich dragen, om datgene te snijden, waarop ze belust raken.

هيروت **heroet**, zie *eroet*.

هيرت **heret**, zie *eret*.

هيرس **hiris**, klein afgesneden stukje; *mĕnghiris-hiris*, in kleine stukjes snijden, kerven, ontleden, voorsnijden van gevogelte; *mĕnghiris tĕmbakau*, tabak kerven; *hiris-halwa*, snijden zooals men platte koeken snijdt, nam. ruitsgewijs, een ruitsgewijs gesneden stuk; *mĕngambil hiris-halwa*, de golven in een scherpen hoek snijden bij het zeilen; *mĕngiris*, ook openrijten van de huid door een splinter. Zie *iris*.

هيرڤ **hirap**, zie *irap* en *kirap*.

هيروڤ **hiroep**, zie *iroep*.

هيروق **hiroek**, zie *hiroe*.

هيرم **hiram**, zie *iram*; *hiraman*, naam v. een minder bekenden vogel, b.v. *bĕrsama oenggas nama hiraman*, Ibr. b. Chas.

هيرم **heram**, zie *eram*.

هيرو **hirau**, zie *irau*.

هيرو **hiroe**, = *hoeroe* en *haroe*, zie ald.; *mĕnghiroekan*, iets beroeren.

هيري **hiri**, zie *iri*.

هيياس **hijas**, versieren; *tĕrhijas*, versierd, opgeschikt; *bĕrhijas*, zich opsieren; *mĕnghijasi*, iets versieren; *m. akan kata-kata*, mooie praatjes houden, zijn woorden opsmukken, S. Dz.; *pĕrhijasan*, versiersel, sieraad, sieraden, opschik, tóoi, fraaiïgheden.

هيسڤ **hisap**, zie *isap*.

هيڠ **hiang**, = *jang* II. zie ald.

هيڠر **hingar**, zie *ingar*.

هيڠوس **hingoes**, zie *ingoes*.

هيكل **haika**, Arab. paleis, tempel van niet mohammedanen; Perz. afgodstempel.

هيک **higa**, Jav. ribbe, = *roesoek*. Zie ald.

هيل **hela**, I. *mĕnghela*, sleepen, sleuren, voorttrekken; *mĕnghela kĕkang koeda*, aan den teugel van een paard trekken, nam. door den berijder, Moh. Han.; *m. genta*, de klok luiden, schellen; *m. napas*, ademhalen; *m. djangoet*, aan den baard trekken, zooals b.v. een klein kind zijn vader, R. Chaib.; *bĕrhela-helaän*, elkander sleuren, R. Pas. Dul. 75; *pĕnghela*, de persoon of zaak die sleurt of sleept; *koeda-penghela*, trekpaard, wagenpaard.

II. *mĕnghelakan*, op iets aanleggen, op iets toeleggen, mikken op iets met een lans, zwaard of pijl; b.v. *maka Pandji Wira Soekma pon mĕnghelakan toembaknja*, P. W. S. legde zijn lans aan op, Facs. p. 95, ook = *mĕnjĕhadjakan*, zie *sĕhadja* en *hala*.

هيلت **helat**, zie *elat*.

هيلر **hilir**, stroomafwaarts, benedenloop v. e. rivier; *orang-hilir*, bewoners der lagelanden, kustbewoners; *mĕnghilir* en Jav. *milir*, stroomafwaarts gaan, een rivier afzakken; *pĕnghilir*, vaartuig of vlot om iets stroomafwaarts te voeren; *bĕrhiliran*, ook afloopen, afdruipen v. of langs iets, b.v. zweet, speeksel enz. zie ook *alir*.

هيلغ **hilang**, verdwenen, verdwijnen, verloren, weggeraakt, gestorven, inz. van vorsten; *h. graïb*, totaal verdwenen, spoorloos verdwijnen, H. Abd. p. 366; *h. pintang?* komt bij v. d. W. voor onder *pintang* zonder de beteekenis op te geven en bij *hilang* staat in zijn Wdb. ook de beteekenis niet (Wilkinson: *hilang pintang*, geheel verloren, een intensitief v. *hilang*); *h. dĕngan njawanja* en *h. dĕngan djiwanja*, den geest geven, overlijden; *hilang hati*, den moed verliezen; *kahilangan*, verloren hebben, door verlies getroffen, ook door den dood verloren hebben; *hilang lah perkataän*, hiermede wordt een verhaal afgebroken om weder over iets anders te beginnen, in de beteekenis van: „tot zoover daarover"; *mĕnghilangkan*, doen verdwijnen, doen verloren gaan, zoekbrengen; *m. dĕhaga*, den dorst lesschen; *m. akal*, maken, dat men niet meer weet wat er van te denken, of hoe te handelen, verlegen maken, H. Abd. pag. 458.

هيلغ **heling**, zie *eling*.

هيلق **helak**, zie *elak*.

هيلم **hilam**, zie *ilam*.

هيلو **hilau**, zie *ilau*.

هيله **hilah**, zie *'elah*.

هيلي **hilai**, zie *ilai*.

هيمة **himat**, zie همة.

هيمن **heman**, Jav. medelijden, = *sajang*, zie aldaar.

هين **hina**, Skr. laag, gering, gemeen, min; *orang hina-dina*, het geringe volk, plebs; *h.-boedi*, bekrompen van verstand; *pĕrboewatan jang hina*, lage, gemeene handelingen; *mĕnghinakan*, verachten, verguizen, smaadheid aandoen, gemeen behandelen; *kahinaän*, verachtelijkheid, laagheid, gemeenheid; veracht, gesmaad.

هيني **hinai**, zie *inai*.

هيو **hijoe**, de haaivisch; *h.-parang* of *h.-gĕrĕgadji*, de zaagvisch; z. *todak*; *h.-bĕngkoeng*, haai met wijd uit elkander staande oogen; *h.-bĕlangkas*, haai die zoo groot wordt, dat hij e. mensch kan verslinden, z. *djĕroeng*; *h. bodoh*, de domme haai, heeft snorren en wordt vrij groot; *h.-tĕnggiri*, eetbaar; *h.-tĕkek*, niet eetbaar; *h.-palang*, met een langen, smallen, dwarsstaanden kop, aan welks beide einden zich de oogen bevinden; *h.-poenai*, een kleine soort; *h.-koema*, *h.-kĕmĕdjan*, *h.-kija-kija*, de laatste heeft een kop als een rog en een staart als een haai; *h.-laras*, een kleine soort; *h.-harimau*, een groote soort en gevlekt als e. tijger; *h.-koemangi*, haai met zwarte vinnen.

هيون **hewan**, zie حيوان.

ي Ya.

يا **ja**, Arab. Tussw. voor den vocatief, o! wel! hé! gebruikt tot meer-

deren, b.v. *ja Allah!* o God! *ja toewankoe*, o Majesteit! zie *hai*.

ياجوج **jádjoedj**, Arab. de Gog; *jádjoedj wa mádjoedj*, de Gog en de Magog des Bijbels.

ياقوت **jáḳoet**, Arab. hyacint, naam door de Arabieren aan verschillende edelgesteenten gegeven, zooals de robijn, de topaas enz.

ياي **jaji**, Jav. (vorstelijke) jongere broeder of zuster, = *adinda*.

يائيت **ija-itoe**, namelijk; zie اي.

يتيم **jatím**, Arab. wees, moederlooze wees, *tinggal dĕngan jatimnja*, verweesd achterblijven; zie *piatoe*.

يحيي **Jaḥjá**, Arab. Johannes.

يد **jad**, Arab. hand, voorpoot.

يردين **Jardín**, Arab. de Jordaan.

يشب **jasjib**, Arab. jaspis.

يعقوب **Jāḳóéb**, Arab. Jacob.

يعقوبي **Jāḳóébí**, Jacobijn.

يعني **jāní**, Arab. dat wil zeggen, te weten, namelijk, = *ija-itoe*.

يغ **jang**, I. betr. Voornw. die, dat, ook: dezulke die, die welke, die waar of die alwaar, zie o. a. Pĕl. Abd. p. 13; *jang ada*, die waar is, zich bevindt; vaak voor het bep. lidw. de, het, dit laatste vooral bij tegenstellingen; *jang baik*, het goede of de goede(n) (Dr. F.); op Java ook in gebruik als voegw. dat.

II. ook *hiang*, godheid; *parajang*, de gezamenlijke goden; *Jang koesoema*, de god der liefde, volg. v. d. Tk. *Jang-jang Koesoema*, de naam v. Ratih, de gemalin van den liefdegod; *jang maha koewasa*, de almachtige god; *Jang sĕdjati*, de god der waarheid; *sĕmbahjang*, samengesteld uit *sĕmbah* en *jang*, bidden, het ritueele bidden, zie ook *dōa; kajangan*, het Rijk der Jangs of goden; *sangjang*, hetzelfde als *jang*, de god, ook *Jang-jang; mĕngiang*, zie *oelar*.

يقين **jaḳín**, Arab. ernst, zeker, zekere kennis of overtuiging. in ernst opnemen; *tĕrlaloe jaḳin roepanja*, zij zette een zeer ernstig gezicht. Mes. Kag.; *mĕjaḳínkan*, ernst maken met iets, iets ernstig behandelen; *tĕtapi, pada jaḳínkoe ija-itoe lah Amir ʿarab*, doch naar mijn vaste overtuiging is dat A. A.

يكي **jogja**, Skr. gepast, geschikt; *sajogjanja*, geheel naar behooren, het is geheel betamelijk dat... in brieven ook gebr. om de uitnoodigende wijze uit te drukken zooals in onze taal „ge moest".

يمنون **jamtoewan**, samentrekking van *jang dipĕrtoewan*, zie bij *toewan*.

يمن **Jaman**, Arab. Jemen.

يميم **jamjam**; *j. bĕndahari*, titel van een vrouwelijke beambte aan het hof v. Djohor, zooveel als opperhofmeesteres.

يو **joe**; *ikan-joe*, zie *hijoe*.

يوت **joeta**, Skr. = *djoeta*, z. ald.

يوجان **jodjana**, Skr. gezicht, ook als afstand, = *pĕmandangan* en het Jav. *pĕndĕlĕng*, b.v. *jodjana mutanja tiada tĕrtĕntang olih sĕgala ḳaum kafir*, voor het gezicht zijner oogen konden de ongeloovigen niet bestaan, R. Chaib.; *sajodjana mata mĕmandang djaoehnja*, een gezichts-afstand ver, zoover het oog reikt; *padang saoe-*

djana (voor *sajodjana*). Dit *saoedjana* doet een *oedjana* veronderstellen en werkelijk komt dit constant voor in Sj. Ind. Kĕsna, ook in de beteekenis van onafzienbaar v. e. leger. Zoo ook Ind. Poet. *saoedjana mata djaoehnja*, een onafzienbare afstand.

يوسر **joesir**, schootgaan van een vlieger.

يوسف **Jóésoef**, Arab. Jozef.

يوكي **jogja**, zie يكي.

يوم **jaum**, Ar. dag; *jaumoe' ddin*, gerichtsdag; *jaum-al-qijamah*, dag der opstanding (Dr. F.).

يونان **Jóénán**, Arab. van Jonië, de Grieken der oudheid, Jonisch. In de Hik. Am. Hamz. steeds gebezigd voor de Grieken van Hamzah's tijd.

يوناني **Jóénání**, Arab. Grieksch, oud-Grieksch.

يونس **Jóénoes**, Arab. Jonas, de profeet.

يهودي **Jahóédí**, Arab. Joodsch; *orang jahoedi*, jood.

يهوديه **Jahóédíah**, Jodendom.

يهوم **jĕhoem**, prachtig, kostelijk, uitmuntend, b.v. *kalau angin dari bĕlakang, jĕhoem*, als de wind van achter komt, dat is kostelijk. Sw. Bij Wilkinson *jahoem*, en dan = *angin mĕnoemboek koeroeng*.

ڽ Nya

ڽ **nja**, bez. vrnw. 3e pers. enk. en meerv. wordt aan het zelfst.nw. gehecht. Ook is het soms als object gehecht aan het verbum in den act. vorm en (meestal, Dr. F.) als subject aan het verbum in den di- vorm. Voorts gebruikt tot versterking, hetzij alleen, hetzij in vereeniging met *sa*, b.v. *sajangnja*, het is toch jammer, of wel jammer; *tĕta pinja*, máár; *sabĕnarnja*, in waarheid, enz. *pandainja toewankoe mĕngarang boenga*, wat is uw hoogheid knap in het schikken v. bloemen, Facs. p. 11; *lambatnja beta mĕnanti*, ik heb wel lang gewacht, Prab. Dj.; *soekanja hati ajahĕnda mĕlihat toewan waras*, wat is vader blijde u gezond te zien, Prab. Dj. Bovendien vervangt *nja* soms ons bep. lidw.: *itoe lah orangnja*, dat is de man (Dr. F.).

ڽات **njata**, Skr. blijkbaar, duidelijk, openbaar, gebleken, waar; *mĕnjatakan*, duidelijk doen blijken, openbaren, ook: verklaren (Dr. F.); *kĕnjataän*, duidelijk blijk, bewijs.

ڽاته **njatoeh**, e. s. v. boom, die *gĕtah-pĕrtja* en goed, roodachtig timmerhout levert, dat niet door insecten wordt aangetast.

ڽادر **njadar**, beter *njĕdar*, vast, rustig, diep van den slaap.

ڽارس **njaris**, bijna, het scheelde weinig of..., bij het kantje af, schier, haast.

ڽارڠ **njarang**, e.s.v. geneeskrachtige plant, waarvan twee soorten: *nj. merah*, rood en *nj. poetih*, wit.

ڽاريڠ **njaring**, helder, duidelijk, luid van de stem; *mĕnjaringkan soewaranja*, zijne stem verheffen.

ڽارڤ **njarap**, helder branden van licht of vuur, H. Boedj.

ڽال **njala**, vlam; *bĕrnjala*, vlammen, ontvlammen; *mĕnjala*, vlammen,

vlammend; *měnjalakan*, doen vlammen, in vlam zetten; *merah měnjala*, vuurrood.

پامق **njamoek**, muskiet, mug; *tamparan-njamoek*, zie bij *tampar*.

پامن **njaman**, gezond, aangenaam gevoel.

پاو **njawa**, ziel, leven; *měmboewang njawa*, zijn leven wagen, veil hebben; *poetoes njawa*, den geest geven, sterven; *njawa pěrgi, njawa datang*, zieltogen, H. Abd. 15; *měngatakan njawanja*, zijn kwestbare plek noemen; *ada njawa-njawa-ikan lagi*, er is nog e. aasje leven in; *sahingga datang kěpada njawa patik sakalipon*, al ware er zelfs ons leven mede gemoeid. Boeng. Ramp. p. 73.

پاءي **njaï**, huishoudster, inl. bijzit v.e. Europeaan; Bal. jongere zuster; Jav. Mevrouw (Dr. F.).

پاپق **njanjoek**, suf, verkindscht, ook C. en S.

پاپه **njanjah**? I. b.v. *soendal toe měmboewat njanjah*, Sj. Ardan, lasteren.

II. *njanjah*, Bat. *měnjanjah*, iets branden of bakken zonder olie of vet, zooals koffieboonen; *kětoembar jang soedah dinjanjah lada njanjah, taroh bawang njanjah*.

پاپي **njanji**, lied, liedje; *měnjanji*, een lied zingen; *měnjanjikan*, over iets een lied zingen; *njanjian*, liedje, gezang.

پت **njoet**, zachte beweging of ruk aan iets, b.v. aan een lichaamsdeel, e. visch aan den hengel enz. zie ook *děnnjoet*.

پدر **njědar**, vast, diep van den slaap.

پغ **njang**, I. op Java = *jang*, betr. voornw. en voegw. dat (Dr. F.).

II. *měnjang*, netten v. de vederen, zooals de vogels gewoon zijn met ze door den bek te halen.

پکار **njikara**, zie *sikara*.

پمڤغ **njampang**, I. zie *sěnnjampang*, mogelijkerwijs, als wensch, v.d.W. en Wilkinson juist treffen, z. *sěnnjampang*.

II. roeien en al roeiende sturen met e. pagaai op den voorsteven van het vaartuig, b.v. *měnjampang běrkangkang itoe larangan radja*, het schrijdelings roeien op den voorsteven is een verbod (voorrecht) v. d. vorst, v.d.W., beter *sampang*, zie ald. Wilkinson heeft ook *sampang*.

پمڤلغ **njamploeng**, Jav. e. s. v. boom, die zeer fraai meubelhout levert en welriekende bloemen draagt; zie *pěnaga* en bij *nagasari*.

پنپق **njěnnjak**, = *lěnnjak*, zie aldaar.

پنپي **njěnnjai**, los, v. e. weefsel. Zie *sěnnjai*.

پودنت **njoedanta**, verb. v. *njioer danta* = *nj.-gading*, de ivoor-kokosnoot, zie *njioer* en *danta*. In het Jav. is *njoe* = *njioer*.

پولو **njolo**, Chin. komfoor, waarin de offer-reukstokjes verbrand worden.

پوپت **njonjot**; *měnjonjot*, rekken van touw, leder enz., aan iets rekbaars trekken, ook van een kind aan de borst.

ڽوڽغ **njonjong,** vooruitstekend van de bovenlip; *mĕnjonjong*, de bovenlip optrekken en vooruitsteken, zooals b.v. de bokken; *m. sa orang diri*, in zijn eentje pruilend rondloopen, v. d. W.

ڽوڽه **njonjah,** Port. gehuwde vrouw van Europeanen en andere vreemde oosterlingen, mevrouw. Zie *nonjah.*

ڽه **njah,** weg! scheer je weg! zie *ĕnnjah; mĕngĕnjahkan*, wegjagen (Dr. F.).

ڽيت٢ **njijat-njijat,** e.s.v. heester, welks gom tegen jeuk wordt gebruikt.

ڽيور **njioer,** kokospalm; *boewah njioer*, kokosnoot; *nj. moeda*, jonge kokosnoot, waarvan het vruchtwater e. verfrisschende drank is; *nj.-sĕtali*, twee met een paar vezels van de bast aan elkaar geknoopte kokosnoten; *nj. dimakan boelan*, e. kokosnoot, waarvan het vleesch tot pap is, = *kĕlapa kopjor* op Java; *nj.-laoet*, nux maladiva. Soorten van kokospalmen zijn: *nj.-gading* of *nj.-danta*, *nj.-padi*, *nj.-poejoeh*, *nj.-nipa*, *nj.-lĕmba* en *nj.-hidjau; nj.-dara*, een jonge kokospalm, die nog geen vrucht draagt, C. en S.; *nj. hidjau jang toenggal*, groene kokosnoot die geheel alleen aan den trosstengel gezeten heeft. Zulk een noot wordt bij tooverijen gebruikt. Zie *kĕlapa* en *krambil.*

ڽيرو **njiroe,** rijstwan, zeef; *bangkai gadjah bolih kah ditoetoep dĕngan njiroe?* kan het kreng van e. olifant wel bedekt worden met e. rijstwan? Sprw.

ڽيره **njirih,** e.s.v. boom, die aan het zeestrand groeit met groote, oneetbare vruchten; ook *njiri* en *njirik* gevonden als de naam van een boom, welks schors voor looistof gebruikt wordt en welks hout voor balken en waterbouw geschikt is. Zie *nirih.*

ڽيلو **njiloe,** = *ngiloe*, zie ald.

ڽيڽن **njenjen;** *mĕnjenjen*, hoonen, smaden, de tong tegen iemand uitsteken, uitjouwen.

a	(alif)		1-114	ng	nga		653-654
b	ba		114-234	f	fa		654-657
t	ta		234-334	p	pa		657-737
ts	tsa		334-335	ḳ	kof	(kaf bĕsar)	737-741
dj	djim	(j)	335-377	k	kaf	(kaf kĕtjil)	741-844
tj	tja	(ch)	377-424	n	na		844-891
ḥ	ḥa(dji)		424-432				
ch	cha	(kh)	432-436				
d	dal		436-475				
dz	dzal		475				
r	ra		475-525				
z	za		525-527				
s	sin		527-640				
sj	sjin	(sh)	640-642				
ṣ	ṣad		642-644				
dl	dlad		644				
ṭ	ṭa		644-645				
tl	tla	(lahir)	645-646				
ā	ʿain	(ʿaadat)	646-652				
gr	ghain		652-653				